

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਸੰਚੀ ਦੂਜੀ

JANAM SAKHI SRI GURU NANAK DEV JI

Volume II

ਜਿਸ ਵਿਚ

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੋਥੀਆਂ ਸੰਪਾਦਿਤ

ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ :

ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

Sikh History Research Department
KHALSA COLLEGE AMRITSAR

1969

ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ

ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਿ 99 ਨਵੰਬਰ 1969

ਜਿਥੇ ਤੇਜ

ਸਿ 99 ਨਵੰਬਰ 1969

ਜਿਥੇ ਤੇਜ

ਜਿਥੇ ਤੇਜ

ਸਿ 99 ਨਵੰਬਰ 1969

ਜਿਥੇ ਤੇਜ

SINGH@GMAIL.COM

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ

ਇੰਚਾਰਜ ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਛਾਪਕ : ਸ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ

ਤੇਜ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਕਟੜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ

ਪ੍ਰਾਇਨਟਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਕਟੜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : ਨਵੰਬਰ 1969

ਮੁੱਲ : ~~ਖਾਲਸਾ~~ 1.00/-

1.00/-

ਲੇਖ-ਸੂਚੀ

੧. ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ	ਸ: ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ	9
੨. ਪ੍ਰਸੰਸਾ	ਸ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ	11
੩. ਮੁਖ-ਬੰਧ	ਸ: ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ	13
੪. ਭੂਮਿਕਾ	ਡਾ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ	17
੫. ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	ਡਾ: ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ	28
੬. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ	ਡਾ: ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ	21
੭. ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ : ਇਕ ਮੁਲੰਕਣ	ਪ੍ਰੋ: ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	51
੮. ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕ	ਸ: ਬਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ	59
੯. ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	63
੧੦. ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਜਾਣਕਾਰੀ	ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	72
੧੧. ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਜਰਾ	ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ	78
੧੨. ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਬਹੁ-ਪਖੀ ਅਧਿਐਨ	ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ	82
੧੩. The Meharban Janam Sakhi	W. H. Mcleod	i

ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ

ਗੋਸ਼ਟ ਨੰ:	ਸਿਰਲੇਖ	ਪੰਨਾ
੧.	ਰਾਮਕਲੀ ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਗੋਸ਼ਟ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨਾਲ	੧
੨.	ਪੱਟੀ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ	ਮਨ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ੩੫
੩.	ਬਾਰਹਮਾਹ ਪਰਮਾਰਥ	ਗੋਸ਼ਟ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ੫੦
੪.	ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਮੇਲ	੬੬
੫.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ (ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ)	
੬.	ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ	੮੦
੭.	ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ	੧੨੫
੮.	ਸਲੋਕ 'ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਰਾ' ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ	੧੩੫
੯.	ਗੰਗਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ	੧੩੭
੧੦.	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਮੇਲ	੧੩੮
੧੧.	ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ	੧੪੩
੧੨.	ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ	੧੪੬
੧੩.	ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ	੧੪੮
੧੪.	ਗੋਸ਼ਟ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ	੧੫੨
੧੫.	ਗੋਸ਼ਟ : ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ	੧੫੭
੧੬.	ਗੋਸ਼ਟ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ	੧੬੦
੧੭.	ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ	੧੬੩
੧੮.	ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ	੧੬੪
੧੯.	ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ	੧੬੭
੨੦.	ਗੋਸ਼ਟ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ	੧੭੪
੨੧.	ਗੋਸ਼ਟ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ	੧੭੬
੨੨.	ਗੋਸ਼ਟ ਪੱਟੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ	੧੮੨
੨੩.	ਗੋਸ਼ਟ ਇਕ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨਾਲ	੧੮੪
੨੪.	ਗੋਸ਼ਟ ਮਾਤਾ ਨਾਲ	੧੮੬
੨੫.	ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੧੯੮
੨੬.	ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ	੨੦੦
੨੭.	ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ	੨੦੩

ਗੋਸ਼ਟ ਨੰ:	ਸਿਰਲੇਖ	ਪੰਨਾ
੨੮.	ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ	੨੦੫
੨੯.	ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ	੨੦੯
੩੦.	ਮੁਕਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਣ	੨੧੨
੩੧.	ਕੁਕਰ ਨੂੰ ਦਾਨ	੨੧੫
੩੨.	ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਖੰਡਣ	੨੧੮
੩੩.	ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਦੀ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ)	੨੨੩
੩੪.	ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਚਰਚਾ (ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਬਾਰੇ)	੨੨੫
੩੫.	ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੱਛਣ	੨੩੨
੩੬.	ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ	੨੩੫
੩੭.	ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ	੨੩੯
੩੮.	ਜੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਦ	੨੪੧
੩੯.	ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੰਜਮ	੨੪੫
੪੦.	ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਤਰਤੀਬ	੨੪੮
੪੧.	ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਦਾ ਮਹਾਤਮ	੨੫੯
੪੨.	ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ	੨੬੧
੪੩.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ	੨੬੭
੪੪.	ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ	੩੦੦
੪੫.	ਸਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	੩੦੪
੪੬.	ਦੇਹ, ਆਤਮਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਨਬੰਧ	੩੦੫
੪੭.	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ	੩੦੯
੪੮.	ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ	੩੧੧
੪੯.	ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਿਆਰ	੩੧੫
੫੦.	ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ	੩੧੯
੫੧.	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ	੩੨੪
੫੨.	ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੩੨੬
੫੩.	ਮੌਹ ਦਾ ਪਸਾਰਾ	੩੨੯
੫੪.	ਚੰਗਿਆਈ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈ	੩੩੩
੫੫.	ਬੁਤ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਣ	੩੩੬
੫੬.	ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	੩੩੯
੫੭.	ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	੩੪੧
੫੮.	ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ	੩੪੩
੫੯.	ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ	੩੪੬

ਗੋਸਟ ਨੰ:	ਸਿਰਲੇਖ	ਪੰਨਾ
੬੦.	ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸਚੇ ਵਾਪਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼	੩੪੮
੬੧.	ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸਾਧਨ	੩੫੧
੬੨.	ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ	੩੫੫

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ

੧.	ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ	੩੫੮
੨.	ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ	੩੬੧
੩.	ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੩੬੫
੪.	ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	੩੬੭
੫.	ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ	੩੭੦
੬.	ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨੇ	੩੭੨
੭.	ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਗੁਣ	੩੭੫
੮.	ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਝੂਠਾ ਮੋਹ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ	੩੭੮
੯.	ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਲਈ ਰੋਣਾ ਬਿਅਰਥ ਹੈ	੩੮੧
੧੦.	ਭਾਗੇ ਤੇ ਗੰਗੂ ਖਤਰੀ ਦਾ ਜੱਗ	੩੮੫
੧੧.	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ	੩੮੮
੧੨.	ਚਤੁਰਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ	੩੯੧
੧੩.	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ	੩੯੫
੧੪.	ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੩੯੮
੧੫.	ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ	੪੦੧
੧੬.	ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਕੂੜਿਆਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ	੪੦੩
੧੭.	ਅਸਲੀ ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਹੈ	੪੦੬
੧੮.	ਭੋਖ ਦਾ ਖੰਤਣ	੪੧੧
੧੯.	ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਮਰਨ	੪੧੪
੨੦.	ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ	੪੧੯
੨੧.	ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ	੪੨੨
੨੨.	ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੪੨੪
੨੩.	ਆਤਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼	੪੨੭
੨੪.	ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੀ ਲੋੜ	੪੩੦
੨੫.	ਪਾਪ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਦਾਰੂ	੪੩੨

ਗੋਸ਼ਟ ਨੰ:	ਸਿਰਲੇਖ	ਪੰਨਾ
੨੬.	ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ	੪੩੫
੨੭.	ਹਉਮੈ ਦਾ ਬੰਧਨ	੪੪੧
੨੮.	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ	੪੪੪
੨੯.	ਸਚ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੪੪੮
੩੦.	ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ	੪੫੩
੩੧.	ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ	੪੫੮
੩੨.	ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ	੪੬੩
੩੩.	ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	੪੬੭
੩੪.	ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ	੪੭੨
੩੫.	ਕਾਲ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ	੪੭੭
੩੬.	ਭਗਤੀ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਮਾਰਗ	੪੮੧
੩੭.	ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਉਸਤਤ (ਰਾਗ ਮਾਝ ਤੇ ਮਲਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ)	੪੮੬
੩੮.	ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਣ	੫੦੭
੩੯.	ਭੋਖੀ ਗੁਰੂ ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ	੫੧੧
੪੦.	ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ	੫੧੪
੪੧.	ਅਸਲ ਮਦ (ਸ਼ਰਾਬ)	੫੧੫
੪੨.	ਇਕ ਮਸਤ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ	੫੧੮
੪੩.	ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ — ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਉਸਤਤ	੫੧੯
੪੪.	ਨਾਮ ਦੀ ਜਾਚਨਾ	੫੨੫
੪੫.	ਪੰਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ	੫੩੧
੪੬.	ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ	੫੩੫
੪੭.	ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਵਿਲਖਨਤਾ	੫੩੮
੪੮.	ਅਮਲ ਬਿਨਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਬਿਅਰਥ ਹੈ	੫੪੧
੪੯.	ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ	੫੪੩
੫੦.	ਬਰਤ-ਨੇਮ ਦਾ ਖੰਡਣ	੫੪੫
੫੧.	ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੫੪੮
੫੨.	ਸੰਸਾ ਤੇ ਭਰਮ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ	੫੫੦
੫੩.	ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਖੰਡਣ	੫੫੨
੫੪.	ਬਰਖਾ ਦੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ	੫੫੪
੫੫.	ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਥਾਹ ਹੈ	੫੫੬

ਗੋਸ਼ਟ ਨੰ:	ਸਿਰਲੇਖ	ਪੰਨਾ
੫੬.	ਗੁਰ-ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	੫੫੮
੫੭.	ਪ੍ਰਸ਼ੋਸ਼ਰ ਘਟ ਘਟ ਦਾ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹੈ	੫੬੦
੫੮.	ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ	੫੬੨
੫੯.	ਦੇਹ ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਹੈ	੫੬੪
੬੦.	ਅਸਲ ਬਸੰਤ	੫੬੭
੬੧.	ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮੇਲ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ	੫੬੯
੬੨.	ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ	੫੭੨
੬੩.	ਹਉਮੈਂ ਅਵਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ	੫੭੪
੬੪.	ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਹਨ	੫੭੫
੬੫.	ਹੀਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ	੫੭੯
੬੬.	ਲੋਭ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ	੫੮੪
੬੭.	ਮਨ ਸੋਧਨ ਦੇ ਸਾਧਨ	੫੯੦
੬੮.	ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼	੫੯੪
੬੯.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਸੂਰ ਨਗਰ ਵਿਚ	੫੯੯
੭੦.	ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਚੁਹਣੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਕੀ' ਵਿਚ	੬੦੩
੭੧.	ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਕੜ	੬੦੭
੭੨.	ਗੁਰੂ ਜੀ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ	੬੧੧
੭੩.	ਪ੍ਰਸ਼ੋਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ	੬੧੪
੭੪.	ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ	੬੧੯

ਅਗਦਿ ਸ਼ਬਦ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, (ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ), ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਉਹ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਹਥ-ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਖਰੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਖਰੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਖੋਜੀ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਣਥਕ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਸਦਕਾ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਦਾ ਇਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਦਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ ਪਰਵਰਤਾ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਉਹ ਅਕਬਨੀਯ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਖਰੜੇ, ਖੋਜ-ਭਰਪੂਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਖੋਜ-ਪਤਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੋਤਰ ਵਿਚ ਸਲਾਘਾ-ਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਖਰੜਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ੧੯੬੨ ਵਿਚ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚੀ ਉਸੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸੋਚੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੂਜੀ ਸੋਚੀ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤਰਬੁਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸੋਚੀਆਂ ਇਕੋ ਲੜੀ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੀ ਸੰਚੀ ਪਹਿਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਘਟ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ

ਜੀ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਪਰਚਾਰ ਦੋਰਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਓਦੋਂ ਕੀਤੇ ਜਦ ਕਿ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆ ਟਿਕੇ ਸਨ। ਬੋਲੀ ਦੇ ਪਖੋਂ ਭੀ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਹਤਵ ਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖਰਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਪੁਜੀ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ, ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਪਟੀ ਆਦਿ, ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਮਰਪਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਵੀ ਹੋਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬੜੀ ਹੀ ਜੰਤੋਖ-ਜਨਕ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਹੁਮੁਲੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਕਦਰ-ਕੀਮਤ ਤੇ ਮਹੱਤੱਤਾ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਤੇ ਛਪਾਈ ਆਦਿ ਲਈ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਯਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰਕਾਸ਼ਨਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਗਾ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਵਧਾਈ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਬਕ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ।

1875 10/1/85

ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ

पर्याप्त,

ਪੰਨਾ ੧੦੦

1. ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ।
 2. ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ।
 3. ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਸੰਸਾ
 ਪ੍ਰਸੰਸਾ
 ਪ੍ਰਸੰਸਾ

ਪ੍ਰਸੰਸਾ

ਅੱਜ ਦਾ ਯੁਗ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਯੁਗ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਦੇ ਫਲ-ਸਰੂਪ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸੇਧਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਖੋਜ ਉਤਨੀ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਓ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਖੋਜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕੋਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਉਸਾਰੂ, ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਲਿਖ ਜਾਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਖੋਜ ਹੋਵੇ।

ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਵਾਸਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਮਸਾਲਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਣ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਲਾਘਾ-ਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਖੋਜ-ਭਰੀਆਂ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ਦੂਜੀ ਸੰਚੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਲ ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਜਨਮ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਚੀ ਉਸ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਭੀ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਸੰਚੀ ਅੱਜੋਂ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਖੋਜੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸੰਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਤੇ ਛਪਾਈ ਆਦਿ ਲਈ ਜੋ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ
ਪਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਕਾਲਜ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਨਵਾਦੀ ਹਨ।

ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ
ਤੇ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ
ਆਨਰੇਰੀ ਸਕਤਰ,
ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪਤ੍ਰਿਕਾ

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ : ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ. ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਲਾਹੌਰ।

ਮੁਖ-ਬੰਧ

ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਰੋਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਭਾਰਸੀ, ਉਰਦੂ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬਹੁਮੁਲੀਆਂ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਭਤਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕੋਣ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲ-ਅੰਕਣ ਕਰ ਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਛਾਪ ਕੇ — ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕਾਂ ਤੇ ਪੌਜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਣਾ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਪਰ ਦਸੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਇਹ ਹਨ :

- ੧—ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)
- ੨—ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮਲ ਬਹਾਦਰ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਪੰਜਾਬੀ)
- ੩—ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਂ ਸਾਲਾ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)
- ੪—ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)
- ੫—ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੰਜਾਬੀ)
- ੬—ਭਾਈ ਵਸੰਤੀ ਰਾਮ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)
- ੭—ਭਾਰਸੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)

੮—ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)

੯—ਜੰਗਨਾਮਾ ਕਾਦੀ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਸੰਪਾਦਕ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਫ਼ਾਰਸੀ)

੧੦—ਦੀਵਾਨੇ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ, ਸੰਪਾਦਕ ਸ: ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿਲ (ਫ਼ਾਰਸੀ)

੧੧—ਚਾਰ ਬਾਗ਼ੇ ਪੰਜਾਬ, ਕ੍ਰਿਤ ਗਨੇਸ਼ ਦਾਸ ਵਡੇਹਰਾ, ਸੰਪਾਦਕ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਫ਼ਾਰਸੀ)

੧੨—ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਕ੍ਰਿਤ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ,

ਸੰਪਾਦਕ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ: ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ

੧੩—ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ, ਸੰਪਾਦਕ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ)

੧੪—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਐਂਡ ਹਿਜ਼ ਜਪੁਜੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)

ਉਪਰ ਦਿਤੀ ਪੁਸਤਕ-ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਨੰ: ੧੨ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸੰਨ ੧੯੬੨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ। ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਧਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੯੪੯ ਤਕ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ੧੯੫੦ ਤੋਂ ੧੯੬੫ ਤਕ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਰਹੇ ਸਨ। ੧੯੬੬ ਵਿਚ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਜਿਸ ਹਥ-ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਲਖੂਵਾਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਖਰੜਾ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਖਰੜਾ ਲਗ ਪਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜੋੜਾ ਸੀ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪੋਥੀਆਂ ਹਨ :

(੧) ਪੋਥੀ ਸਚ ਖੰਡ (ਪਹਿਲੇ ੩੦੧ ਪੱਤਰੇ)

(੨) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ (੩੦੨ ਤੋਂ ੫੨੪ ਪੱਤਰੇ ਤਕ)

(੩) ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੁਜ (੫੨੪ ਤੋਂ ੬੭੬ ਪੱਤਰੇ ਤਕ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸੈਂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ। ੧੯੬੦ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ੧੯੬੧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੧੯੬੨-੬੩ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਦੂਜੀ ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ, ਸੰਪਾਦਨ ਤੇ ਛਾਪਾਈ

ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਸੰਪਾਦਨ ਤੇ ਛਾਪਾਈ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਥਲੀ (ਦੂਜੀ) ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ : ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ

ਖਰੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਉਤਾਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸੈਂਚੀ ਵਿਚ ਆਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਾਏ। ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਸੋਧ ਸੁਧਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੁਟਨੋਟ ਆਦਿ ਲਗਾਏ। ਹਰ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਡਿਆ। ਇਸ ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ ੬੨੪ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਇਨੀਅਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਛਪਿਆ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੰਨੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਛਪੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸੈਂਚੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਛਪੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਵਖ ਵਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਵਾਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤਕੇ ਤੇ ਨਾਵਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

ਭਾ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਸੈਂਚੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਦਿ ਵਿਚ ਸ: ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਗਵਰਨਰ ਤਾਮਲਨਾਡੂ ਤੇ ਪਰਧਾਨ ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਸ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਜੋ ਪਰਸੰਸਾ ਦੇ ਪੰਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਾ ਵੀ ਧਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਧਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਛਾਪ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਣ ਵਿਚ ਜੋ ਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਸ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਬਹੁਮੁਲੀ, ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਮਾਣ ਪਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਸਾ-ਜਨਕ ਕੰਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ-ਖੋਜੀਆਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਲਾਭ ਹੋਏਗਾ।

ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਭੂਮਿਕਾ

ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸਾਹਿੱਤ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਵਿਰ ਦੋਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿਤਨੀ ਅਪਣਤ ਤੇ ਆਸਰਾ ਪਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਆਸਰਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੀ ਮਿਲਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਯ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਿਰਛਾਂ ਦੀ ਛਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਲਿਆ। ਨਸਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਿਖੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਠ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਸੰਚੇ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿਫਤ ਸਮੀਰ ਨਾਲ ਹਿਲਦੇ ਸਨ* ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੰਨਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਜੋ ਪਰਭਾਵ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਪਰਤੱਖ ਪਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਆਈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਦਿਸਟੀ-ਕੋਣ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜੀਵਨ-ਰੋ ਚਲ ਪਈ। ਨਵਾਂ ਬਲ ਤੇ ਸਾਹਸ ਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਿਖਾਰ ਹੋਣ ਲਗਾ। ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਬਾਹੂ-ਬਲ ਸਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਧਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਸਿੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਓਹਲੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਚਿਤਰਨ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੁਰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਬਾ 'ਪੰਜਾਬ ਜੀ' ਦਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ' ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੱਸੇ ਕਰਾਤੀਕਾਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਅਜੀਬ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਰਸ-ਲੀਨ ਹੋ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਦਰਤੀ ਗਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣ ਲਈ ਸੁਰਖਿਅਤ ਕਰਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਸੰਭਾਲਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰੀਝ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਗੋਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਰਚਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਚਲੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ-ਸਾਹਿੱਤ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਭਰਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪ ਸਨ ਪਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੋਮਾ ਇਕੋ ਹੀ ਸੀ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਚ-ਪਧਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਦ ਰਚਨਾ ਇਕ ਦਮ ਲਿਖਣੀ ਅਰੰਭੀ ਨਹੀਂ ਬਾਈ ਹੋਣੀ। ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ, ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਬਚਨਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਨਮੂਨੇ ਬਹੁਰ ਹੋਣਗੇ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ

*ਖੁਲ੍ਹੇ ਲੇਖ (ਦੂਜੀ ਛਾਪ) ਪੰਨਾ—182।

ਤੱਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਫ਼ੀ, ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸੂਫ਼ੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਦਗੀਆਂ, ਸਫ਼ਰ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਅਕਵਾਲ ਜਾਂ 'ਮਲਫੂਜ਼ਾਤ' ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰਤਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਅਕਵਾਲ ਜਾਂ ਮਲਫੂਜ਼ਾਤ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਸ਼ਵਾਜ਼ਾ ਮੁੱਦੇ-ਉਦੇ-ਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ਼ਾਮ-ਉਦੇ-ਦੀਨ ਔਲੀਆ, ਆਦਿ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਤੇ ਅਕਵਾਲ ਨਾਲ ਜੋ ਕਰ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਰੂਪ ਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਜਾਤਕਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਿੱਤ ਹਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਮੰਤਰਾਂ ਤੇ ਕਠਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਯ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਔਖੇ ਕਲਾਮ ਸਮਝਾਣ ਲਈ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕਰਨ ਦਾ ਰਵਾਜ ਸੀ ਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਤਫ਼ਸੀਰਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ। ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਆਮ ਪਰਚਲਤ ਸਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਲਪਿਤ। ਇਹਨਾਂ ਗੋਦ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੋਦ ਸਾਹਿੱਤ ਲਿਖੀਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਚਨ, ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਟੀਕੇ ਜਾਂ ਪਰਮਾਰਥ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਜਾਂ ਮੁਗ਼ਲ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਗੋਦ ਸਾਹਿੱਤ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਉਹ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਯ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬੁੱਝ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਧ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਟੀਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਤਫ਼ਸੀਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।

ਚੂੰਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਥਾਣੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਚਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਂਦਾ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਰੀਝ ਤੋਂ ਹੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਜੋ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹ ਅਜੋਕੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਹਨ : (1) ਪੁਰਾਤਨ (ਜਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ) ਜਨਮ-ਸਾਖੀ। (2) ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰ ਬੁੱਝ ਵਾਲੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ। (3) ਭਾਈ ਬਾਲੇ (ਜਾਂ ਪੋਤੇ-ਮੋਖੇ) ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ। (4) ਹੰਦਾਲੀਆਂ (ਜਾਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ) ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ। (5) ਆਦਿ ਸਾਖੀਆਂ ਬਾਬੇ ਕੀਆਂ। (6) ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੁਹ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਿਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਚਣ ਤੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਿਲੀਆਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਰਾਤਨ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਚਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ 'ਨਿਪਟ ਕਪੋਲ ਕਲਪਣਾ' ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।*

*ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਪੰਨਾ 162।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਨ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1635 ਈ: ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ*। ਇਹ ਸੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਜੁਗਾਵਲੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸੰਕੇਤ—“ਕਲਿਜੁਗ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਤ ਸੌ ਪੰਤੀਸ ਬਰਸ ਵਰਤਿਆ। ੪੭੩੫। ਕਲਜੁਗ ਰਹਿਆ ਚਾਰ ਲਾਖ ਸਤਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਦੁਇ ਸੌ ਪੰਹਿਟ ਬਰਸ। ੪੭੨੬੫।”—ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ 1650 ਈ: ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋੜੇ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਇਹ ‘ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਕੀ ਪੰਥੀ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਸ਼ਿੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਮੂਲ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਾਠ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮਸਾਖੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਰਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਪਰਸੰਗ ਜਾਂ ਪਰਸੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰਲਦੇ ਮਿਲਦੇ ਵਿਕਲਿਤ ਪਰਸੰਗ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ-ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਅੱਡ ਅੱਡ ਜਾਂ ਕਈ ਖਰੜਿਆਂ ਦੇ ਭਾਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਕਲਪਣਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਗੋਸਟਾਂ ਨਵੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਜੋੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੀਮਤ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਜੋ ਕਿ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਚਿਤ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ 1962 ਵਿਚ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਪੋਥੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ 9 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਰਚਨ ਕਾਲ ਤੇ ਪੋਥੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਾਭਦਾਇਕ ਟੁਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ :—

(ੳ)ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ। ਰਾਮੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ (੧੫੩) ਸਚ ਖੰਡੁ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ। ਸੰਮਤਿ ੧੮੮੫) ਮਿਤੀ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਿ ਵਾਰ ਸਚਖੰਡ ਪੋਥੀ ਕਾ ਭੋਗ ਪੋਆ। ਸਪੁਰਣੁ ਹੋਈ। ਏਹੀ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਇਕੁ ਸਉ ਤਿਵੰਜਾ। ੧੫੩) ਗੋਸਟੀ ਹੈਨਿ। ਇਕ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ। ਚੇਦਹ ਗੋਸਟੀ ਘਟੇ ਹੈਨਿ। ਇਸ ਤੇ ਆਗੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਹੈ। ੬੧) ਇਕਾਹਟ ਗੋਸਟੀ ਹੈਨਿ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਅਭੇਦ-ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਪਰੇਮ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਏਹਿ ਛਿ ਪੋਥੀਆਂ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਪੰਜ ਸੌ ਪੰਜਹਤਰਿ ਗੋਸਟੀ-ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੈ। ਛਿਆਂ ਹੀ ਪੋਥੀਆਂ ਉਤੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ॥੧॥

(ਅ) “.....ਆਦਿ ਪੋਥੀ ਸਚ ਖੰਡ। ੧੬੭। ਇਕ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਦੂਸਰੀ। ੧੦੨। ੬੧। ਇਕਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ। ਦੁਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਕੀਆਂ ਗੋਸਟੀ। ੨੨੮। ਸੰਮਤਿ। ੧੭੦੭ ਵਰਖੇ ਮਾਹਿ ਮਿਤੀ ਭਾਦਵ ਵਦੀ। ੭। ਆਇਤਵਾਰ ਮਹਮਦੀ ਪੁਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸਪੁਰਨ ਹੋਈ। ਗੋਸਟੀ। ੬੧। ਭਾਈ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨ ਦੀ

*ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਪੰਨਾ 116।

ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ । ੧ । ਇਹ ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਉਪਰਹ ਉਤਾਰ ਕੀਤਾ ।
ਸੰਬਤ ੧੮੩੭ । ਵਰਖੇ ਮਾਹ ਮਿਤੀ ਹਾਤ ਸੁਦੀ । ੧੦ । ਵਾਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸਪੁਰਨ
ਹੋਈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ੧੮੮੫ ।

(੪) ੧੯ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਸੰਬਤ ੧੭੦੮ । ਵੇਸਾਖ ਵਦੀ ਦੇਕਮ । ੧ । ਨੂੰ ਚਤੁਰ ਭੋ ਪੋਥੀ
ਪੂਰੀ ਹੋਈ । ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ । ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨੁ
ਸੰਬਕੁ ਗੁਰੂ ਕਾ..... ਸਿਖ ਸਿਖਾ ਕਾ ਜਿਨਾ ਗੁਰੂ ਪਛਾਤਾ ਹੈ । ਗੁਲਾਮ ਚਤਰ ਭੋਜ ਕਾ ।
ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਾ ਪੋਰੀ ਪਵਣਾ ਵਾਚਣਾ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ । ਅਖਰੁ ਘਟਦਾ
ਵਹਦਾ ਬਖਸ਼ਣਾ । ਦੇਹੋ ਦਾਨੁ ਦੇਣਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅੰਤਿ ਵਸੈ
ਜੀ । ੨ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ । ਤਿਸੁ ਪੋਥੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕੀਤਾ ਦੇਹੁ ਸੰਬਤੁ । ੧੮੮੫ । ਅਸੁ ਸੁਦੀ
ਦੁਆਦਸੀ ਐਤਵਾਰਿ ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਉਪਰਲਿਆਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਖਰੜਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਿਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ
ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ।* ਜੋ ਛੇਵੇਂ ਪੋਥੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਕੁਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ 575 ਪਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕੇਵਲ 288
ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹੀ ਪਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ :—

ਪੋਥੀ ਸੱਚ ਖੰਡ (ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁਕੀ ਹੈ) 153 ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ । ਮੂਲ
ਪੋਥੀ ਵਿਚ 167 ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁਕਾ ਹੈ, 14 ਘੱਟ ਹਨ ਸੋ ਇੰਜ 153 ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ
ਦੀਆਂ 61 ਰੇ ਪੋਥੀ ਚਤਰ ਭੋ (ਜਾਂ ਚਤਰ ਭੁਜ) ਦੀਆਂ 74 ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹਨ ।

ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲ ਛੇ ਪੋਥੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਚਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਪਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ
ਉਹ ਹਨ : (1) ਪੋਥੀ ਸੱਚ ਖੰਡ (2) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੋ (3) ਪੋਥੀ ਅਭੇਦ ਪਦ ਤੇ (4) ਪੋਥੀ
ਪਰਮ ਪਦ । ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਰਾਪਤ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ
ਹੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹਵਾਲਾ ਲਭਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲ ਸਕੇ । ਹਥਲੀ ਪੋਥੀ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ
ਦੀ ਦੂਜੀ ਸੈਂਚੀ ਹੈ 'ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ' 'ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੋ' ਦੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ । ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਨਾਮ
ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲਿਖਤ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੰਦੀ ਤੇ ਇਸ ਸੈਂਚੀ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ

*ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਖਰੜਾ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ
ਇਕ ਭਾਗ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ (1962 ਈ: ਵਿਚ) ਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਇਸ ਹਥਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ।

ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੋਥੀ ਚਤਰ ਭੋ ਅਭੇਦ ਪੋਥੀ ਹੈ ਸੋ ਇੰਜ ਪੰਜ ਪੋਥੀਆਂ
ਦੇ ਨਾਮ ਪਰਾਪਤ ਹਨ ਛੇਵੀਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੀ
ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਚਤੁਰ ਭੋ ਪੋਥੀ ਆਪ ਚੌਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਪੋਥੀਆਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ
ਅਭੇਦ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੋਣ । [ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ (ਮਧ ਕਾਲ) ਡਾਕਟਰ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪੰਜਾਬੀ
ਗੱਦ, ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਪੰਨਾ 30]

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੂਜੀ ਸੋਚੀ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਸੋਚੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਸੋਚੀ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਦੀ ਲਿਖਤ । ੧੯੬੨ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁਕੀ ਪਹਿਲੀ ਸੋਚੀ ਤੇ ਹਥਲੀ ਸੋਚੀ ਦੀਆਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ੨੮੮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਕੁਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ੫੭੫ ਹਨ । ਇੰਜ ਇਹ ਸੰਪੂਰਣ ਪੋਥੀ ਦਾ ਅੱਧ ਹੀ ਹੈ ।

— ੦ —

ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਚੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (੧੫੩੪—੧੫੮੧ ਈ:) ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (੧੫੬੩—੧੬੦੬ ਈ:) ਦੇ ਵਡੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ (੧੫੫੮—੧੬੧੮) ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ੧੫੮੧ ਤੋਂ ੧੬੩੯ ਈ: ਤਕ ਕੋਈ ੫੮ ਸਾਲ ਜੀਵਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਲਾਲਸਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਨਸੀਨ ਬਣਾ ਕੇ ਗੱਦੀ ਦੇਣ । ਕਈ ਵੇਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਨਿਕੇ ਵੀਰ ਨਾਲ ‘ਤੂੰ ਤੂੰ—ਮੈਂ ਮੈਂ’ ਤੇ ਉਤਰ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਭਗਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿ ਹਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਖਹਿਬਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ :—

“ਕਾਹੇ ਪੁਤ ! ਭਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ?

ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ,

ਤਿਨ ਸਿਉ ਭਗਰਤ ਪਾਪ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਸੁ ਧਨ ਕਾ ਤੁਮ ਗਰਬੁ ਕਰਤ ਹਉ

ਸੋ ਧਨੁ ਕਿਸਹਿ ਨ ਆਪ ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਛੋਡਿ ਜਾਇ ਬਿਖਿਆ ਰਸੁ,

ਰਉ ਲਾਗੈ ਪਛੁਤਾਪ ॥੧॥

(ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੪, ਘਰੂ ੩, ਦੁਪਦਾ)

ਪਰ ਜਦ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਨੇਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਹਥੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਸਮ ਕਰਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਟਿਕਾ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ । ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਇਥੋਂ ਬਹੁਤ ਸਤਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਉਪਰ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ । ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ :—

ਭਾਈ ਬ੍ਰਿਧ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਮਿਲਉ ।

ਜਰ ਬਰ ਗਯੋ ਨ ਕਛੁ ਬਸ ਚਲਿਓ ॥੨੨॥

“ਸੁਣ, ਬੁੱਢੇ ! ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਸਮ ਮਹਿਮਾ ਮਾਨਹਿ ॥੨੩॥

.....ਮੈਂ ਜੋਸਟ ਅਉ ਲਾਇਕ ਆਏ ।

ਉਚਿਤ ਹੁਤੀ ਗੁਰਤਾ ਪਿਰੁ ਪਾਏ ॥੨੪॥

ਸੋ ਤੁਮ ਨੇ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰਯੋ ।

ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਧ ਕੋ ਬ੍ਰਿਧ ਬਲ ਹਾਰਯੋ ।

ਪਿਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਇਕ ਬਨੇ ।

ਮੈਂ ਬਿਵਹਾਰ ਚਲਾਵਤ ਘਨੇ ॥੨੫॥

... .. ਕ੍ਰਿਤ ਅਚਾਨਕ ਯਹ ਕਿਆ ਕੀਨ ।

ਤੈਂ ਉਠਿ ਕੁਰਤ ਤਿਲਕ ਕਰਿ ਦੀਨ ॥੨੬॥

ਤੋਂ ਤੁਮਰੀ ਕਿਆ ਪਤਿ ਰਹਿ ਜਾਇ ॥੨੭॥

ਅਥਿ ਮੈਂ ਕਰਿਹੋ ਨਿਸ ਉਤਸਾਹੁ ।

ਛੀਨ ਲੇਹੁ ਗਾਦੀ ਤਿਸ ਪਾਹੁ ॥੨੮॥

ਦਰਬ ਸੁ ਬਿੰਦ ਖਰਚ ਕਰਿ ਲੈ ਹੋ ।

ਸਭਿ ਕੀ ਕਰੀ ਉਲਟ ਅਥ ਦੇ ਹੋ ॥੨੯॥

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਦੇਦ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਭੀ ਬਹਿਸਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ । ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜੋ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੋਈ ਉਹ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇੰਜ ਹੈ :—

ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਮਹਾ ਦੇਉ ਨੂੰ ਸਦਿ ਪਿਤਾ, ਤਟਿ ਬਿਠਾਇ ਸਮਝਾਇਆ ।

“ਟਿਕਾ ਗੁਰਆਈ ਦਾ ਹੈ ਮਥੇ ਅਰਜਨ ਦੇ ਲਾਇਆ ।”

ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਦੁਖ ਕਰਿ ਅਤਿ ਰੋਇਆ :

“ਟਿਕੇ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਆਹੋ ਅਸੀਂ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ” ॥੨੭॥

ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਉਠਿ ਬੈਠਾ, ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੀਤਾ ਜਵਾਬ :

“ਅਰਜਨ ਨਿਕੜਾ, ਅਸੀਂ ਵਡੇ, ਤੂੰ ਅਸਾਡਾ ਬਾਪ ।

ਅਸਾਂ ਭੇਰੇ ਹੀ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ।

ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਸੁਰ ਪੁਰ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਤੀਨੇ ਸੁਭ ਤੇਰੀ ਸਰਨੀ” ॥੨੮॥

ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਬਚਨ ਸਮੇਂ ਚਲਾਣੇ ਇਹ ਕੀਤਾ :

“ਜੋ ਬਚਨ ਵਡਿਆ ਦਾ ਮੰਨੇ ਤਿਨ ਹੀ ਜੀਤਾ ।

ਅਰਜਨ ਹੈ ਨਿਕੜਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਣਾ ।

ਤੂੰ ਹੈਂ ਵਡਾ ਬੁਧਿਵਾਨ ਸਿਆਣਾ ॥੨੯॥

ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗੁਰਿਆਈ ॥

ਇਹ ਬਾਪੀ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਨੇ ਲਾਈ ।

ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਮੋਟਿ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ।

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੈ ਟਿਕਿਆ” ॥੩੦॥

¹ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਸੂਰਜ ਪਰਕਾਸ਼, ਰਾਸ਼ਿ ੨, ਅੰਸੂ ੨੨ ।

²ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ, ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ, ਚਰਣ ਚੌਥਾ, ਹਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜਾ (੧੭੮੦ ਈ:) ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਨੰਬਰ : SHR ੧੦੩ ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੇਰ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਕਿਆਤ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਣਤ ਸਲੂਕਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸਰਮ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ “ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾ ਰਹੇ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰੀਂ ਘੱਲਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਉਣ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਹਾ ਘਲਿਆ ਕਿ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਸਪਰਦ ਹੈ ਹੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਮਰਚ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪ ਸਾਂਭ ਲਵੋ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਹੋਰੀਂ ਗਏ। ਜਾਂ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਪੁਰਨਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਜੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਵਧੀਕ ਕਰਤੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅਤਿ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਡਰਾਵਿਆਂ ਦੇ ਵਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਜੀ ਓਡਕ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਮੁੜ ਆਏ।”¹

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਪਰਥਾਇ ਇਕ ਵਾਰ ਉਚਾਰੀ² (ਵਾਰ ੩੬), ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਦ ‘ਮੀਣਾ’³ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਕੁਕਾਂ ਇੰਜ ਹਨ :—

- (੧) ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਮੀਣਾ ॥
- (੨) ਤਿਉ ਦਰਗਹ ਮੀਣਾ ਮਾਰੀਐ ਕਰ ਕੂੜ ਕੁਪਤਾ ॥
- (੩) ਵਗ ਨ ਹੋਵਨਿ ਕੁਤੀਆਂ ਮੀਣੇ ਮੁਰਦਾਰੀ ॥
- (੪) ਮੁੰਦਹ ਘੁਬਹੁ ਮੀਣਿਆ ਤੁਧ ਜਮ ਪੁਰ ਜਾਣਾ ॥
- (੫) ਖੋਟੀ ਸੰਗਤ ਮੀਣਿਆ ਦੁਖ ਦੇਂਦੀ ਮਿਤੈ ॥
- (੬) ਤਿਉ ਨਕਟ ਪੰਥ ਹੈ ਮੀਣਿਆ ਮਿਲ ਨਰਕ ਨਿਬਾਹੈ ॥
- (੭) ਰਲੈ ਜੋ ਸੰਗਤ ਮੀਣਿਆ ਉਠਿ ਚਲੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥....ਆਦਿ।

¹ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਥਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਦੂਸਰਾ ਸੰਬੰਧ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਨਾ ੩੯।

²ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਰਾਸ਼ ੩, ਅੰਸੂ ੨੫, ਪੰਨਾ ੨੦੧੧।

³‘ਮੀਣਾ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ‘ਮਿਨ੍ਹਾਂ’, ਕਪਟੀ, ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਛਲ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੇ। (ਮਹਾਨ ਕੰਝ, ਪੰਨਾ ੧੯੩੦) ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੀਣੇ ਇਕ ਜੁਰਾਇਮ-ਪੇਸ਼ਾ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਬੀਕਾਨੇਰ, ਗੁੜਗਾਓਂ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। (ਡਾਕਟਰ ਗੋਰੀ ਸ਼ੰਕਰ, ਹੀਰਾ ਚੰਦ ਉਭ, ਬੀਕਾਨੇਰ ਰਾਜਯ ਕਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਨਾ: ੨੧ ਤੇ ਡਾ: ਹਿੰਦੂ ਮੰਕਾਲਓਡ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਐਂਡ ਦੀ ਸਿਖ ਰਿਲੀਜਨ, ਪੰਨਾ ੧੯)। ਮੀਣਾ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਜੋ ਕਿ ਛਲ ਕਪਟ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਲੁਟ ਲਵੇ। ਚੂੰਕਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਹਧਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਭੇਟਾ ਆਦਿ ਬਟੋਰਨ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਮੀਣਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਛੱਬਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮੀਣਾ ਹੈ ।

‘ਮੀਣਾ ਹੋਆ ਪਿਰਥੀਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੋਢਕ ਬਰਲ ਚਲਾਇਆ ।’

੧੬੦੬ ਈ: ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬਾਪੇ ਗਏ । ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਖਹਿਬਤਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਨ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਰਹੀ । ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ੧੬੧੮ ਤੱਕ ਜੀਵਿਆ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ੧੬੩੯ ਤੱਕ । ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ੧੬੪੪ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ । ਇੰਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਲਗ ਪਗ ੩੮ ਸਾਲ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੀਣਿਆ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ । ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਂਗ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ, ਇਹ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਨੇੜੇ ਲੈ ਆਣ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਛੱਡ ਦੇਣ । ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਵੇਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਗਏ ਤਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੇਫੀ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਸੀ । “ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਮੇਹਰਬਾਨ ਦੀ ਦਵੇਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਖ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਘਲਿਆ” । “ਭਾਈ ਜੀ ਦੁਵੱਲੀ ਸਾਕੇਦਾਰ ਬੀ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਸੇ । ਪਰ ਮੇਹਰਬਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕੀਤੀ । ਜਿਤਨਾ ਵਧੀਕ ਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਉਹ ਕੂਏ ਹੋਇਆ, ਜਿੰਨੀ ਵਧੀਕ ਆਪ ਨੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਬੀ ਕੁਵਾਕ ਕਹੇ । ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਣੀ, ਵਿਦਯਾ ਦੀ ਨਿਥੀ ਤੇ ਕਾਵਯ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭੂਬਿਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਤੋਗੁਣੀ ਹਿਰਦੇ ਨੇ ਖੋਭ ਨਾ ਖਾਧਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਯਾਰ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਆਦਿ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬੇਅਦਬੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਸਾ ਆਇਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ । ਅੰਤ ਆਪ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਆ ਦਸਿਆ । ਫਿਰ ਧੜਣੀ ਤੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਗਏ । ਪਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਦੋਂ ਵਧ ਕੇ ਪ੍ਰਸਵਲਤ ਹੋਈ ਅਗਨੀ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਪੈਣ ਵਾਂਗ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਧੀਰਜ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਪਯਾਰ ਵਤਤਾਉ ਨਾਲ ਜੋਰ ਕੁਸੇ ਵਿਚ ਭੜਕਿਆ ਤੇ ਸਮਸਯਾ ਦੀ ਗਲ ਵਿਚੇ ਰਹਿ ਗਈ ।”^੨

ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਤੇ ਮੀਣਿਆ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੋ ਤਅਤਤਾਤ ਬਾਰੇ ਇਹ ਹੈ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਜੋ ਉਪਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

—o—

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਜਿਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਥੇ ਮਹਲਾ ੬, ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਰੋਣ ਬਾਣੀ ਰਚ ਕੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ‘ਨਾਲਕ’ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਹੈ । ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ (ਪਾ: ੬) ਤੇ ਸੂਰਜ ਪਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਤੇ ਪਿਰਾਣਾ ਦਾ ਚਿਕਰ ਹੈ, ਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਚਿਕਰ ਹੈ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਾਕਾਦਾਰੀ ਵਿਚ ਵਡੇ ਸਨਬੰਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੀ ਘਲਿਆ ਜਾਣਾ ਵਧੀਕ ਸੰਤਾਪਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । (ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਧੌਰਾ-ਟੂਕ ਪੰਨਾ ੫੨) ।

^੨ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਦੂਸਰਾ ਸਕੰਧ ੧੯੫੦, ਪੰਨਾ ੫੨, ੫੩ ।

ਚਹੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਲਾ ਕੇ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਗਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਅਨੁਸਾਰ :—

‘ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦਾ ਕਵੀਸਰੀ ਕਰੇ ।
ਪਾਰਸੀ ਹਿੰਦਵੀ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੇ ।
ਤਿੰਨ ਭੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਬਣਾਈ ।
ਭੋਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਪਾਈ ॥੯੦॥
ਫੂਮ ਲਗੇ ਸਬਦ ਮੀਣਿਆ ਦੇ ਗਾਵਣ ।
ਦੁਯਾ ਦਰਬਾਰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਲਗੇ ਬਣਾਵਣ ।
ਮੀਣਿਆ ਭੀ ਇਕ ਗੁੰਥ ਬਣਾਇਆ ।
ਚਹੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਬਦ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ॥੯੧॥*

ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਲਾਉ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਲਿਖੀਆਂ ਲਿਖਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਧ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਨਕਲੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੀਣਿਆਂ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਅਤ ਹੀ ਹੋ ਗਈ।

ਏਥੇ ਵਨਗੀ ਲਈ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪਰਤੱਖ ਦਿਸ ਪਏਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਦੁਖ ਵੀ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਿਆਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਉਹਨਾਂ ਸਗੋਂ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ‘ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ।’

“ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮਾਈ ਬੰਦਗੀ, ਸਚ ਦਰਗਹਿ ਸੇ ਪਰਵਾਣ ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਚ ਗਰੀਬੀ ਆਪ, ਕਿਉਂ ਬੋਲਹਿ ਕਰ ਬਹੁ ਮਾਣ ।
ਕਰਣੀ ਪਿਛੋਂ ਫੁਟਸੀ, ਕਉਣ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣ ।
ਹਥ ਨਾਹੀ ਕਿਹੁ ਕਿਸੇ ਦੇ, ਹਥ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ॥
ਇਕ ਸਦਾਇਨ ਸਿਧ ਪੀਰ, ਇਕਨਾ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਮਾਣ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੁਮਾਰਾ ਕੁਣ ॥੨੪॥”

ਮੀਣਿਆਂ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਤੇ ਨਕਲੀ ਬਾਣੀ ਰਚ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਣੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਕ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਕਲੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਤੇ ਅੰਤਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਾਂ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਣੀ ਅਸਲੀ ਹੀ ਜਾਪੇ ਉਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵੀ ਰਚੇ ਗਏ। ਹਥਲੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਰਥ ਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਪੋਥੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੈਰੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਇਹ

ਸੂਚਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ : 'ਸਚ ਖੰਡ ਪੋਥੀ' ਵਿਚ "ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਲਿਖਾਈ" ਦੀ ਟੁਕ ਆਈ ਹੈ ਤੇ 'ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ' ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟੀ ੬੧ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ : "ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨ ਦੀ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ, ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ।" ਤੇ 'ਪੋਥੀ ਚਤਰ ਭੋ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ : "ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ਏਕਮ। ੧। ਨੂੰ ਚਤ੍ਰ ਭੋ ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਏ ਜੀ। ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨ।"

ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਹੇਸਰ ਨਾਮ' ਵਡੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਪਰਸਿਧ ਹੈ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਾਰੀ ਗੱਦ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਦੇ ਆਕਾਰ, ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅੰਤਰ ਵਲ ਝਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਰਤੀਤ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਗੱਦ ਰਚਨਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਰਚਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਰਚਨਹਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੋਵੇ। ਹਥਲੀ ਪੋਥੀ, ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ (ਜੋ ਕਿ ਛਪ ਚੁਕੀ ਹੈ) ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਲੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਭਾਗਾਂ, ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤਰ ਭੋ, ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਦੋ ਬੇਟਿਆਂ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰ ਬੁਜ ਨੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਕਰਾਈ। ਪਰ ਨਕਲੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਰਚਨਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਘਟ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀ। ਹਰਿ ਜੀ ਨੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਬਾਣੀ ਰਚੀ।

ਪਹਿਲੀ ਛਪ ਚੁਕੀ ਸੈਂਚੀ ਤੇ ਹਥਲੀ ਸੈਂਚੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, (ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਭੀ ਅਡਰੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਸਖਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ) ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਵਾਇਤਾਂ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਰਸਿਧ ਹਨ। ਇਕ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਮੀਣਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਕੇਤ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ :

"ਇਕ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥੀਂ ਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਸਟ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੇਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਜੁਗਤਾਂ ਅਣ ਬਣਦੀਆਂ ਪਾਇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਸਿਦਕ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਦੁਧ ਮੇਂ ਪਾਣੀ ਰਲਾਇ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਹੇਸ ਓਸ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇਸੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂ ਹੇਸ ਹੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਮੀਣਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਦੇਵੋ.....।"

ਉਪਰ ਆਈ ਟੁਕ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ :—

- (ੳ) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਗੋਸਟ ਜਾਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸੀ ਜੋ ਦਰੁਸਤ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਛੋਟੇ ਮੇਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਜੁਗਤਾਂ ਅਣਬਣਦੀਆਂ ਪਾਇ ਦਿਤੀਆਂ' ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਲਾ ਪੈ ਕੇ ਉਹ ਵਿਗੜ ਗਈ।

- (ਅ) ਮੀਟਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲਾ ਦਿਤੇ। (ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਅਧਿਓਂ ਵਧ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤੇ ਅਪਰਵਾਨ ਬਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।)
- (ੲ) ਅਸਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਤੇ ਮੱਛ ਤੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਦੁਧ, ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।
- (ਸ) ਕੁਝ ਕੁ ਐਸੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਜਾਂ ਬਚਨ ਵੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣ ਚੁਕੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੱਟ ਵੀ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ, ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਚ ਕੇ ਮਹਲਾ ੬, ੭ ਤੇ ੮ ਹੇਠ ਲਿਖ ਕੇ ਪਰਚਲਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਰਲੇ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਸ਼ਲਸ਼ਣੇ ਜਾਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਰਚਨ-ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਤੇ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਆਦਿ ਤੋਂ ਛੁਟ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਦ ਰਚਨਾ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੌਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਤੇ ਹਥਲੀ ਸੈਂਚੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸੱਚੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕਲਪਿਤ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਾਤਰ ਅਸਲ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਣਾਨ ਲਈ ਪਾਤਰ ਕਲਪ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭਾਵਾਰਥ ਦਸੇ ਹਨ ਉਥੇ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਧ ਗੋਸਟ, ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ, ਪਟੀ, ਬਾਰਹਮਾਹ ਰੁਖਾਰੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਤ-ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਇਤਨੇ ਵਡੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਹਰੇ ਕਿਹਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੀਟਿਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਬਣਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਜੋ ਲੀਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਗੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਸਦਕਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਟੀਕਾਕਾਰ ਤੇ ਕਥਾਕਾਰ ਬਣੇ।

ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦਿਆਂ ਖੋਜੀਆਂ, ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਾਰਖੂਆਂ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਪਾਥੀਆਂ ਲਈ ਹਥਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਹੇਵੰਦੀਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੈਂਚੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ, ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ, ਪੌਰ ਟੂਕਾਂ, ਅੰਤਕਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਪਰ ਖੋਜੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਤੇ ਛਪਾਈ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਵਧਾਈ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

—ਡਾ: ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ

-੧-

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਤਰਭੁਜ ਜੋ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤੇ ਸਿਧੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਨ ਭਾਂਤ ਜਥੇਬੰਦ 'ਸਿਖ ਧਰਮ' ਜਾਂ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਤਨੇਮ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਿਖ ਸਕਦੇ। ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਇਸ ਨਵੀਂ ਧਾਰਮਕ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਨਾ ਪੂਰਨ ਭਾਂਤ 'ਸਿਖੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਾ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਇਸ ਦਾ ਉਘਾਤਿਆ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨ ਵਾਕਿਆਤ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਲਗ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਸਿਖ ਤੀਰਥ ਸਥਾਪਨ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ, ਮਸੰਦ ਸੰਪਰਦਾ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਝ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਸਹਾਦਤ ਪਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਖਿਚਾਓ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਕੁਝ ਝਲਕਾਰਾ ਪਰਤੱਖ ਸੀ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਸਥਾਪਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਤਰਾਂ ਤੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਸਾਗਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਮਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਕੋਠ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਨਣ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਹੋਰ ਉਪਰ ਦਸੇ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ। ਸੋ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਜਥੇਬੰਦ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤੇ ਚੌਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਧਾਰਮਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਤਵ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਨਵੇਂ ਜਥੇਬੰਦ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਰਹੇ, ਨਾ ਹੀ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਸਾ ਦਸਿਆ। ਪਰ ਨਵੇਂ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਸਥਾਪਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਪਰਚਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਨਵੇਂ ਪਰਚਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਲੇ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ। ਪਰ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨਵੇਂ ਪਰਚਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਂ (Lable) ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ। ਨਿਰੋਲ ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਸ਼ਵ ਧਾਰਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਨਾਂ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਸਮੇਂ

ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਨਾਂ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੋਲ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਕਲਿਆਨਕਾਰੀ ਨਿਯਮ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਸਿਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਦਰਸਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾਂ ਇਕ ਕੰਦ ਹੈ, ਇਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਤੇ ਅੰਤ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ ਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਦ ਹੋ ਕੇ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਨਕਾਰੀ ਅੰਸ ਵੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਹੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀ ਧਰਮ ਚਲਾਣ ਆਏ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਧਰਮ ਚਲਾਣਾ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਸਦਾ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

-੨-

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ (definition) ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਅਸੂਲ ਧਾਰਮਿਕ ਹਨ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਧਰ ਤੀਕ ਅਪੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਹਿਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ। (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਦੀ ਗਲ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ)। ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ, ਨਾਨਕ-ਬਾਣੀ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਿਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ 'ਧਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਜਾਂ 'ਰੱਬੀ ਕਲਾਮ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 'ਰੱਬੀ ਕਲਾਮ' ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਯਤਨ ਹੀ ਨਾਂ ਕਰਦੇ, ਕਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਰਚਨਹਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਤਾ ਨੂੰ ਨਾਂ ਕੇਵਲ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਗਟ' ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਖ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਰੂ-ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਭਾਵ 'ਰੱਬੀ ਕਲਾਮ' ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਕਲਿਆਨਕਾਰੀ ਅਸੂਲ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਸਦਾ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹੋ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚਿਤਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਪੱਖ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਨੂੰ ਜੀਅ ਕੇ ਦਸਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਭਾਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਪੱਖ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਅਕਤਵ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉਘਾੜਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਅਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਤਾ, ਲੋੜ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ-ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਰੱਬੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਸਿਖੀ' 'ਗੁਰੂ' ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਜੀਵਨ ਉਚਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ

ਹਨ। ਇਹ ਸਿਖੀ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 'ਗੁਰੂ-ਪਦ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ ॥
ਅਨਹਤਿ ਰਾਤੇ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ॥
ਮਨਸਾ ਆਸਾ ਸਬਦਿ ਜਲਾਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਾਈ ॥
ਭੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਣਹਾਰੁ ॥ ੨੦ ॥*

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਭਏ, ਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਿ ਥੀ, ਸੁ ਦੇਸੁ ਮਹਿ ਸਮਾਈ। ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਦੇਸੁ ਤੇ ਮਿਟਿ ਗਈ। ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਆਵਾ ਗਵਣ ਮਿਟਿਆ। ਅਰੁ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਜਿ ਬਾਣੀ ਥੀ, ਤਿਸੁ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਨ ਕੀ ਜਿ ਆਸਾ ਥੀ, ਸੁ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਜਾਲਾਇ ਦੁਰਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਜਦਿ ਹੋਈ, ਤਬ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਮਾਥੇ ਆਇ ਸਮਾਈ। ਅਰੁ ਤਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਉ ਜਦਿ, ਮਿਟਾਇ ਦੁਰਿ ਕੀਆ, ਤਬ ਦੇਤਾ ਬਿਨਾ, ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜੁ ਸਾਰੁ ਥਾ, ਸੋ ਖਾਇਆ। ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਰਿਹਪਾ ਵੇਸ ਉਪਰਿ ਭਏ। ਤਬ ਏਹ ਨਿਸਤਰਿਆ।” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥੧੭॥

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਗਰਬਿ ਗੁਬਾਰਿ ॥ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਆ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ॥੭੯॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! “ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਜੋਗੁ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਏਹੁ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ। ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਨਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ, ਇਸ ਕਉ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਬਿਆਪਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ, ਏਹੁ ਗਰਬ ਕੀ ਗੁਬਾਰੀ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਹੈ। ਏਸ ਕਉ ਸੁਝ ਬੁਝ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ਮੁਆ। ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਭੈਆ। ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਹੀ ਉਥਰੇ” ॥੭੯॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤ ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਗੇ ॥
ਕਮਲੁ ਬਿਗਾਸਿ ਮਨੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਲਾਗੇ ॥
ਜੀਵਤੁ ਮਰੇ ਮਹਾ ਰਸੁ ਆਗੇ ॥੨॥

*ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਕਈ ਬਾਣੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤਿਚ ਅੰਕਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। —ਸੰਪਾਦਕ

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਦੁਬਿਧਾ ਆਗੇ ਹੀ ਭਾਗਿ ਗਈ। ਸਾਂਤਿ ਤਬ ਆਈ, ਜਬ ਮਿਲਤ ਹੀ ਸਾਥਿ ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਗਿ ਗਈ। ਅੰਤਰ ਕਾ ਕਮਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਗਾਸੁ ਕਰਿ ਆਵੈ ਹਿਰਦੇ। ਅਰੁ ਹਿਰਦੇ ਦਰਸਨ ਸਿਮਰਨ ਕਉ ਮਨੁ ਲਾਗੇ, ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਦੁਬਿਧਾ ਮਿਟਿ ਗਈ। ਤਬ ਏਹ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਆ। ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਆਗੇ ਹੁਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ। ਏਸ ਚੇਹਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਆ ਦੁਬਿਧਾ ਗਈ ਅਰੁ ਮਨੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਸਿਉ ਲਾਗਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਆਗੇ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਗਈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਨਾਕੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੈ।”

—੩—

ਸਿਖ ਦਰਸਨ (ਫਲਸਫੇ, ਖਾਸਤ੍ਵ) ਦੀ ਗਲ ਫਿਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਧਾਰਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਡੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਮ-ਮਾਰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਉਥਾਨ ਤੇ ਕਲਿਆਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਾਮ ਤਕ ਪੁਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਲਭ ਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਅੰਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਾਧਨ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਨੇ ਉਰਨੀਆਂ ਕੁਝ ਹੀ ਦਸੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦਸਣੀਆਂ ਸਨ ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੀ ਮਾਨਵੀ ਉਥਾਨ ਤੇ ਕਲਿਆਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਨਾਨਕ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਾਟੀ ਬਾਣੀ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ਪਰ ਘਰਿ ਚਿਤੁ ਨ ਛੋਲਾਈ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੇ ਮਨੁ ਟੋਕ ਨ ਟਿਕਈ ਨਾਨਕ ਭੂਖ ਨ ਜਾਈ ॥
ਹਾਟੁ ਪਟਣੁ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਸਹਜੇ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੋ ॥
ਖੰਡਿਤ ਨਿਦਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੋ ਨਾਨਕ ਤਰੁ ਬੀਚਾਰੋ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ “ਜਿ ਜੀ ! ਜੇ ਘਰਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ। ਜੇ ਬਾਟ ਮਹਿ ਚਲਤਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਭੀ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ। ਅਰੁ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ, ਪਰਾਈ ਮਾਇਆ ਕਉ ਚਿਤੁ ਛੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ ਏਹੁ ਮਨੁ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਏਸ ਕੀ ਭੂਖ ਜਾਤੀ ਨਾਹੀ। ਜਿਤਨਾ ਹਟੁ ਪਟਣੁ ਥਾ, ਜਹਾ ਨਿਜ ਘਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਥਾ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਮੁਝ ਕਉ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ। ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਸਚ ਕਾ ਬਾਪਾਰੁ ਮੈਂ ਕਰਤਾ ਹੋ”। ਸੁਣਹੁ ਸਿਧ ਪੁਰਖਹੁ ਜੀ ! “ਜਿ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਚ ਕਾ ਸਉਦਾ ਕਰੇ ਸਹਜ ਸਾਥਿ, ਅਰੁ ਨਿੰਦਾ ਖੰਡਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਅਲਪੁ ਅਹਾਰੁ ਲੇਇ, ਜੁ ਦਿਸਿਟ ਭੀ ਨ ਆਵੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਥਾ ਕਿਨ ਥਾ, ਜੇਸਾ ਰੋਤੁ ਕਾ ਦਾਣਾ ਹੋਇ। ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਅਹਾਰੁ ਆਣਿ ਰਾਖੇ। ਅਰੁ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਆਸਣਿ ਕਬਹੂ ਸੋਵੇ ਹੀ ਨਾਹੀ।” ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਹੀ ਤਰੁ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਕਰਤਾ ਦੇਇ, ਸੋ ਪਾਵੈ” ॥੧॥

ਜੇ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੇ ਸਚੁ ਬੀਆ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ॥
ਹਿਰਦੇ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਭੰਗੁ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ਸੰਗੁ ॥੧॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਜੀ ! ਜਿਸੁ ਕਾਰਨਿ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰੇ ਬੇ, ਇਸੁ ਦੁਨੀਆਂ ਬੀ, ਸੇ ਓਹੁ ਵਸਤੁ ਭੂਨੁ ਨ ਹੋਈਆ, ਓਹੁ ਸਚੁ ਹੋਈ । ਜਿਸੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਨਾਮੇ ਕਉ ਹਮ ਨਿਕਲੇ ਬੇ, ਸੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮ ਹੋਮਾਰੇ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀਆ । ਸੁ ਕੇਹਾ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਦਿੜਾਇਆ ਹੈ ? ਜਿ ਅਨਾਂ ਪਹਰਾਂ ਵਿਚਿ ਸਿਮਰੇਤੇ ਮਨਿ ਭੰਗੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ । ਇਉਂ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇਆ, ਜਿਸਿ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਭੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ, ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰੰਗੁ ਰਹਤਾ ਹੈ ।”

—੪—

ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਧਰਮ ਹੈ । ਧਰਮ ਦਾ ਭਾਵ ਇਕੋ ਫਰੇਬ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੈ, ਇਕ ਜੀਵਨ ਪਧਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ, ਇਕ ਜੀਵਨ ਪਧਰ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਵਲ ਇਕੋ ਰਵਈਆ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਪਧਰ ਹੈ । ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਰਮੇਕ, ਰਹੱਸਵਾਦੀ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਦਾਚਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਰਾਜਸੀ ਪਧਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਇਕੋ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਹੈ । ਸੂਲੇ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਤੇ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਧਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸਦਾਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ, ਦਇਆ, ਸਰੋਕ, ਸਤ, ਧੀਰਜ, ਉਜਲ ਮਤਿ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰੱਬੀ ਡਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ; ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਲਬ, ਲੋਭ, ਹੰਕਾਰ, ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਉਚਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਇਹ ਸਦਾਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮਕ ਉਨਤੀ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਦਾਚਾਰਕ ਪਧਰ ਤੇ ਚੋਰ ਪਰਤੱਖ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਾਨਕ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ।

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਚੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੇ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉਂ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੇ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੇ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ॥
ਏਕੋਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥੫॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਏ ਦਮ ਈਡੀ ਜਹਾ ਕਹੀ ਇਸਿ ਚਿਤਵਨੀ ਮਹਿ ਰਹਾ ਤੂ ਏਵ ਹੀ ਚਿਤਵਿ ਜਿ ਏਕੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ ।” ਕਹੇ ਜੀ, “ਹੈ ਸੇ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਰੁ ਕਹਤੇ ਭੀ ਸੱਭੇ ਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੋ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਇਹੁ ਪਹੁਚਿ ਜਿ ਨਾਹੀ ਜਿ ਬਿਸਿ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰੇ । ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਧਾਵੇਦਾ ਜਿ ਇਸਿ ਅਸਮਝ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਸੇਬਦ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਗਲਿਆ, ਦੁਖ ਸਹਿ ਪੜਿਆ । ਸੁਖੁ ਬਾ ਸੁ ਜੁਦਾ ਰਹਿਆ । ਹਉਮੈ ਕੇ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਨਰਕਿ ਚੜਿਆ । ਉਸਿ ਘਰੇ

ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਮਹਲ ਥੀ ਭੂਲਿ ਗਏ। ਸੁ ਉਹੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕਿਉਕਰ ਪਾਵੇ ?” ਕਹੇ “ਏਵ ਕਰਿ ਪਾਵੇ ਜਿ ਸਕਲ ਜੀਆ ਕਉ ਦੇਆ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਏਕਸੀ ਦੇਆ ਧਾਰੇ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ। ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਨਾ ਮਨਾਵੇ, ਸਭਸ ਸਾਥਿ ਭਲਾਈ ਮਨਾਵੇ। ਤਉ ਇਉ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੇ ਮਹਿਲ ਪਹੁਚੇ। ਇਵ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੇ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਭ ਮਹਿ ਹੈ। ਨੇਕੇ ਹੀ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਹਾ ਕਹਾ ਉਹੀ ਏਕੰਕਾਰੁ ਹੈ, ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਏਕਸ ਥਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।”

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਇਸੁ ਕਰਤੇ ਕਉ ਕਿਉ ਗਹਿ ਰਾਖਉ ਅਫਰਿਓ ਭੁਲਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਦੇਵਾਨੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬ੍ਰਹਿ ਠਗਉਚੀ ਪਾਈ ॥
ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਮੁਹਤਾਜਿ ਵਿਗੁਣੇ ਇਥ ਤਬ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਈ ॥
ਏਕੁ ਸਰੋਵੇ ਤਾ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਵੇ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ ॥੬॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਈੜੀ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੁ ਜਿ ਇਸਿ ਕਰਤੇ ਕਉ, ਓਹੁ ਹਾਥਿ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਉ ਪਕੜਿਆ ਜਾਇ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਭੋਲੁ ਨਾਹੀ ਜਿਸ ਸਿਉ ਭੋਲਿਆ ਜਾਇ। ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸਿ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਅਫਰੁ ਹੈ, ਨਾ ਓਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਹੀ ਪੜਤੀ ਹੈ; ਨਾ ਭੋਲਿਆ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਜੀਉ, ਜਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਤਿਨਿ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਬ੍ਰਹਿ ਕੀ ਠਗਉਚੀ ਸਾਥਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਲਬ ਲੋਭ ਕਰਿ ਮੁਹਤਾਜੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗੁਣਾ ਹੈ। ਈਹਾ ਭੀ ਵਿਗੁਣਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਵਿਗੁਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਏਕਸ ਕਉ ਸੇਵੇ, ਤਬ ਏਕਸ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮਤਿ ਪਾਵੇ। ਤਿਸ ਤੇ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਏਸ ਕਾ ਕਟੀਐ, ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ ॥”

—੫—

ਸਿਖੀ ‘ਰਾਜ-ਜੋਗ’, ‘ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ’, ‘ਗ੍ਰੰਥ-ਉਦਾਸ’, ‘ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ’ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਮੁਖ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਪਰਵਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਤਮਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਉੱਠਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਠਤੀ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਖੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਹ ਉੱਠਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ, ਨਾ ਕਿ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਨਾਲ। ਇਹ ਸਿਖੀ ਦਾ ਬਨਿਆਈ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ‘ਰਾਜ-ਜੋਗੀ’ ਮੰਨ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ‘ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ’ ਦੀ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜੇਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈਸਾਏ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਧਾਏ ॥

ਰਹਿ ਇਕਾਤਿ ਏਕੋ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ॥

ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਏ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੇ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਲ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਲ ਸਾਥਿ ਪੰਖੁੜੀ ਉਸ ਕੀ ਭੀਗਤੀ ਨਾਹੀ, ਉਹ ਜਲ ਤੇ ਅਲਿਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇ। ਸੈਸਾਰ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹੈ; ਪਰੁ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸੈਸਾਰ ਸਾਥਿ ਕਿਛੁ ਮੋਹੁ ਨਾਹੀ, ਸੋ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇ। ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ ਪਾਣੀ ਮਾਹਿ ਬੈਠੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕਉ ਲੇਪੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਬੈਠੇ ਤਉ ਪਾਣੀ ਮਹਿ, ਜਬ ਉਡੇ ਤਉ ਸੂਕੇ, ਪੰਖ ਪਾਣੀ ਸਿਉ ਭੀਗੇ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਮੁਰਗਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਸੋਈ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇ। ਸੁ ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ, ਜਿ ਓਹੁ ਸੈਸਾਰ ਬੀ ਨਿਰਾਲੇਬੁ ਰਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਬਦ ਕਉ ਸਮਝੇ, ਅਰੁ ਕਮਾਵੇ। ਤਉ ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਭਾਉ ਸਾਗਰੁ ਓਹੁ ਉਤਰਿ ਪਰੇ। ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ, ਤਬ ਭਉ ਸਾਗਰ ਕਉ ਲੰਘੇ। ਜਉ ਆਠ ਪਹਰ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣਤਾ ਰਹੈ। ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸਾਥਿ ਰਲਿ ਨ ਜਾਈ, ਇਕੰਤਿ ਰਹੈ। ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿਸ ਕੋ ਮਨਿ ਬਸੇ, ਹੋਰਸ ਬਾਤ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਸਾਥਿ ਕਬਹੂ ਮਨੁ ਨ ਅਗਾਵੇ, ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸੁ ਰਹੈ। ਜੋ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਅਗਮ ਕਉ ਦੇਖੇ ਭੀ, ਅਰੁ ਦਿਖਾਵੇ ਭੀ। ਅਗਮੁ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਅਰੁ ਅਗੋਚਰ ਕਹੀਐ ਜਿ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ ਵਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ। ਜਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੰਤੁ, ਸਾਧੂ ਹੋਇ ਸੁ ਤਿਸੁ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਦੇਖੇ ਭੀ ਅਰੁ ਦਿਖਾਵੇ ਭੀ। ਨਾਨਕੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸੁ, ਜਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ, ਇਸੁ ਜਗਤ ਕੇ ਵਿਖੇ” ॥੫॥

—੬—

‘ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ’ ਜਾਂ ‘ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ’ ਦਾ ਅਸੂਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰਚਾਰਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਇਸ ਤਿੰਨ-ਪਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨੌਕ ਕਮਾਈ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੇ ਪਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਇਕਮਿਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ :—

ਰੁਧਨੋ ਨਿਵਣੁ ਮੰਨਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥

ਸਾਚੁ ਛੇਟ ਬੈਸਣ ਕਉ ਬਾਉ ॥

ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਤਾ ਸੁਣਿ ਸਚਿ ਬਹਾਲੇ ਪਾਸਿ ॥੧॥

ਨਾਨਕ ਬਿਰਥਾ ਕੋਇ ਨ ਹੋਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਏਹੀ ਨਾਉ ਹੈ,

ਜਿ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥਿ ਕੋਈ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਅਨਾਥ, ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਉਨਿ ਆਇ ਬਾਹਿਆ। ਅਰੁ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਰਥਿ ਇਨਿ ਉਸ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੀ। ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਉਨਿ ਅਮਰੁ ਮਨਾਇਆ। ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਅਧੀਨੁ ਹੋਇ ਖੜਾ ਹੂਆ। ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਰਥਿ ਉਸ ਆਗੇ ਨਿਵਿਆ, ਉਸ ਕਾ ਅਮਰੁ ਮੰਨਿਆ। ਅਪਣੇ ਸਾਹਿਬਕਾ। ਸੁ ਪੁਰਖਾ! ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਬਝਾਇਆ, ਉਨ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ। ਪੁਰਖਾ! ਇਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨੁ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਬਿਦਰਿ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਕੋਈ ਭੇਟ ਰਾਖਿ ਕਰ ਮਿਲਿਆ ਚਾਹੈ, ਜਿਤੁ ਭੇਟ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਓਹ ਭੇਟ ਸਬੁ ਹੈ। ਜਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬੁ ਬੋਲੈ ਕੂੜ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵਈ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ। ਏਤੈ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਬੁ ਬੋਲੀਐ। ਪੁਰਖਾ! ਜਿਨਿ ਸਬੁ ਬੋਲਿਆ, ਸਬੁ ਕਮਾਇਆ, ਤੂਠ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਇਆ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਵੇਸਣ ਕਉ ਸਾਹਗਾ ਮਿਲੀ। ਪੁਰਖਾ! ਬੂਠੇ ਕਉ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਬਾਉ ਨਾਹੀ। ਸਚਿ ਕਉ ਬਾਉ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਕੋਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਮੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਣਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਏਹ ਹੈ, ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਇ। ਪਰਾਏ ਹਕਿ ਨ ਛਿਪਈ, ਸੰਤੋਖ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਅਰੁ ਜੇਹੀ ਕਿ ਕਿਛੁ ਸਕਤਿ ਹੋਇ, ਤੇਹਾ ਕੁ ਕਿਛੁ ਧਰਮੁ ਕਰਤਾ ਰਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਮਿਤ, ਮੁਤੇ ਨਾਹੀ। ਕਿਛੁ ਅਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਟੁਕੜਾ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਬਾਟਿ ਖਾਇ। ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਹੋਰਤੁ ਨਿਮਿਤ ਨਾ। ਜਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤ ਦੇਆ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਟਿ ਖਾਇ, ਓਹ ਧਰਮ, ਓਸ ਕਾ ਬਾਇ ਪਰਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ! ਜਿਸਿ ਪਾਸਿ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸ਼ਿਆਵਤੀ ਹੈ। ਜਿਨਿ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਆਗੇ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬੁ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸ਼ਿ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਤਿਸ ਕਉ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨਿਜੀਕਿ ਲੈ ਬੈਠਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਸੇਵਕ ਉਪਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸਿ ਵਡਾ ਚਾਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਰਚਨਾ ਸਾਹਿਬ ਰਚੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਭਨਾ ਕਉ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਕ੍ਰਾਸ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਹੀ ਤਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਹੈ। ਐਨੀ ਉਸ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਐਸਾ ਹੈ।"

-੨-

ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਚਰੂਰੀ ਪਖ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਦਾ, ਸਰਲ ਬਣਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ, ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪਰਚਾਰੇ ਗਏ ਧਾਰਮਕ ਜਾਂ ਆਰਮਕ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਨੇ 'ਨੇਕ ਹਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਿਰਤ' ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀਰਥਾਂ, ਵਰਤਾਂ, ਨੇਮਾਂ, ਸ਼ਗਨਾਂ ਅਪਸ਼ਗਨਾਂ, ਭੋਖਾਂ, ਸੂਤਕਾਂ, ਪਾਤਕਾਂ, ਦੀਵੇ-ਵੱਟੀ, ਆਰਤੀਆਂ, ਚਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ 'ਵਰਣਾ ਆਸ਼ਰਮਾਂ' ਦੇਵੀਆਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ, ਗ੍ਰਹਣਾਂ, ਬਿਤਾਂ, ਵਾਰਾਂ, ਬੁਤ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪੂਜਾ, ਜਾਂ ਅਵਤਾਰ ਪੂਜਾ ਦੀ ਝਲਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਮਾਂ, ਭੋਖਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੁੰਦਾ, ਪਤ, ਢੋਲੀ ਆਦਿ ਜਾਂ ਮਸੀਤ, ਮੁਸਲਾ ਆਦਿ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਨਸਾ ਜੀ : ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਪਖ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਭਾਂਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਨਉਮੀ ਨੇਮੁ ਸਚੁ ਜੋ ਕਰੇ ॥ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਚਰੇ ॥

ਦਸਮੀ ਦਸੇ ਦੁਆਰ ਜੋ ਠਾਕੈ, ਏਕਾਦਸੀ ਏਕੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ॥

ਦੁਆਦਸੀ ਪੰਚ ਵਸਗਤਿ ਕਰਿ ਰਾਖੈ, ਤਉ ਨਾਨਕ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ॥

ਐਸਾ ਵਰਤੁ ਰਹੀਜੋ ਪਾਏ ਹੋਰ ਬਹੁਤੁ ਸਿਖ ਕੀਆ ਦੀਜੋ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਬਰਤੁ ਜਿਸ ਕੋ ਕਹੀਕਾ ਹੈ। ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਇਉ ਨਉਮੀ ਕਾ ਨੇਮ ਕਰਨਾ। ਇਉ ਦਸਮੀ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਕਰਨਾ। ਇਉ ਏਕਾਦਸੀ ਕਾ ਬਰਤੁ ਰਾਖਨਾ ਅਰੁ ਇਉ ਦੁਆਦਸੀ ਕਾ ਉਪਾਰਨਾ ਕਰਨਾ। ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਛਿਤ ਬਰਾਬਰੈ ਹੈ, ਸੁ ਏਤੁ ਸੰਜਮਿ ਬਰਤੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ? ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਿਉ ਹੈ ? ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਨਉਮੀ ਜਾ ਜਿ ਨੇਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਕੂੜ ਬੋਲਣ ਤੇ ਰਹੈ। ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਕਰਣਾ ਜਿ ਇਕਾਦਸੀ ਕਾ ਬੁਤੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਰਾਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨੇਤ ਲੈ ਕੇ ਮੇ ਆਗੇ ਖੂਨ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ ਅਰੁ ਕਾਮ ਤੇ ਨੇਮ ਕਰੇ, ਜਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਮਣੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਬਿਰਾਨੀ ਕੀ ਤਰਫ ਇਸ਼ਟਿ ਭਰਿ ਦੇਖਣਾ ਨਾਹੀ। ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ, ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਇਆ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਚਲੇ, ਭਾਵੇਂ ਨ ਚਲੇ। ਅਰੁ ਲੋਭ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ, ਜਿ ਪਰਾਇਆ ਅਧਰਮ ਕੀ ਦਮੜੀ ਟਕਾ ਪਈਸਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿਪਣਾ ਨਾਹੀ ਬਸਤਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਲੱਟਾ ਨਾਹੀ, ਕਉੜੀ ਅਰੁ ਕਰੋੜਿ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਪਰਾਏ ਹਕ ਕਾ ਲੋਭੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ, ਇਸ ਕਾ ਨੇਮੁ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਮੋਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿਸੀ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੋਹ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ, ਬਹੁਤਿ ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਣਾ ਜਿ ਅਹੰਕਾਰ ਗਰਬੁ ਕਿਸੀ ਬਸਤੁ ਕਾ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ ਏਹਿ ਸਭਿ ਪਰਹਰਿ ਕਰਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ; ਜਿ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਏਹੁ ਬੀਚਿ ਤੇ ਮਨਹਿ ਕਰਨੀਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਏਹੀ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਰਹਣ ਦੇਣੀਆ। ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਏਹੀ ਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਾਹੀ ਪਰੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ। ਭਖ ਮਾਰਿ ਰਹਨੁ, ਪਰੁ ਆਖਿਆ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨ ਕਰਣਾ। ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਨਉਮੀ ਕਾ ਤਬ ਪੂਰਾ ਹੋਇ। ਆਗੇ ਬਹੁਤਿ ਦਸਾ ਕਾ ਦਿਨੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਸਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਜਿ ਦਸੋਂ ਦੁਆਰੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਠਾਕਿ ਰਾਖੇ। ਦੁਆਰਿਆਂ ਕੋ ਚਲਣੇ ਨਾ ਦੇਇ, ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਦਸਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਦਸਮੀ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਸੰਪੂਰਨੁ ਹੋਇ। ਬਹੁਤਿ ਆਗੇ ਇਕਾਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਬਰਤਾ ਦਾ ਦਿਨੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਕੇ ਦਿਨਿ ਹੋਰੁ ਕਿਰਤਿ ਧੰਧਾ ਸਭੁ ਛੱਡਿ ਦੇਵੇ, ਬੋਲਣ ਚਲਣਾ ਸਭੁ ਛਾਡੇ; ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਵੇ, ਬੋਲੇ। ਅਵਰੁ ਨ ਕਿਛੁ ਅਹਾਰ, ਨ ਫਲੋਹਾਰ, ਨ ਪਿਆਹਾਰ, ਨ ਕਿਛੁ ਬਿਉਹਾਰ ਕਰੇ; ਇਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰੇ। ਐਸਾ ਬਰਤੁ ਏਕਾਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਰਖੇ। ਬਹੁਤਿ ਏਕਾਦਸੀ ਤੇ ਆਗੇ ਦੁਆਦਸੀ ਆਈ। ਤਬ ਦੁਆਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਏਹਿ ਜਿ ਪੰਚ ਤੁ ਆਤਮਾ ਹੈ; ਸੁ ਏਕਤੁ ਠਾਇ ਰਾਖਿ ਕਰਿ, ਪੰਚਾ ਧਾਤੁ ਕੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੀ ਘਰਿ ਰਾਖੇ। ਤਉ ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਸੁ ਜੁਗਤਿ, ਏਸੁ ਸੰਜਮਿ, ਬੂਝ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਰਹੈ। ਤਉ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਦਾਬਰਤੀ ਸਾਧੁ, ਭਗਤੁ, ਮਹਾਂਪੁਰਖੁ ਹੋਇ। ਇਸ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜੋ ਤੋ ਮਨ ਮਹਿ ਆਵੇ, ਤਉ ਏਸੁ ਭਾਤਿ ਕਾ ਬਰਤੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਗਿਆਨਿ ਕਹਿਆ ਹੈ; ਰਹੀਐ ਤੇ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਬਰਤ ਕੇ ਫਲ ਕੀ

ਕਿਆ ਮਹਮਾ ਕਹੀ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਜੇ ਐਸਾ ਬਰਤੁ ਨ ਰਹਿ ਸਕੀਐ, ਤਉ ਉਸ ਭਾਤਿ, ਜੇ ਬਰਤੁ ਰਹੀਐ, ਅਰੁ ਦੇਹੀ
ਕੋ ਦੁਖੁ ਦੀਜੀਐ, ਨ ਅਨਾਜੁ, ਨ ਪਾਣੀ, ਨ ਫਲਹਾਰ, ਕਿਛੁ ਨ ਲੈਣਾ ਅਰੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਸੇਸਾਰ ਕਾ ਧੰਧਾ, ਪਾਪੁ, ਲੋਭ ਕਾ
ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਕਰਨਾ ਅਰੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਨਿੰਦਾ ਖੁਦੀ ਕੋ ਜੀਤਿ ਨ ਸਕਣਾ, ਤੇ ਏਸੁ ਬਰਤ ਨਾਲਹੁ ਸੀਧਾ
ਹੀ ਬਰਤੁ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਹੈ । ਜਿ ਫਲੁ ਫਲਾਹਲ ਲੇਇ ਦੇਹੀ ਕੋ ਦੁਖੁ ਕਾਹੇ ਕੋ ਦੀਜੇ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕਾ ਗਿਆਨੁ
ਏਹ ਸਿਖ ਕਹਿ ਸਨਾਵਤਾ ਹੈ । ਆਗੇ ਵੇਦ ਸਾਸਰੁ ਕੀ ਜਿ ਬਾਤ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਛਿਤ ਪਤੇ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਗਤਿ
ਮਿਤਿ ਓਹੀ ਜਾਨੈ ।'' ਬੋਲਹੁ ਚਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜੇਗੁ ਸਬਦੇ ਗਿਆਨ ਸਬਦੇ ਹੋਦ ਸਬਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣਹ ॥
ਖਤ੍ਰੀ ਸਬਦੇ ਸੂਰ ਸਬਦੇ ਸੂਦ੍ਰ ਸਬਦੇ ਪਰਾਕ੍ਰਿਤਹ ॥
ਸਰਬ ਸਬਦੇ ਏਕ ਸਬਦੇ ਜੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਭੇਉ ॥
ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥ ੧ ॥

ਹਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਪੁਰਖਾ ਜੀ ! ਪਾਚਿ ਸਬਦੁ ਜੁ ਤੁਮੈ ਪ੍ਰਭੋ ਹੈ, ਸੁ ਏਹਿ
ਪਾਚਿ ਸਬਦੁ ਹੈ ਜਿ ॥ ੧ ॥ ਏਕੁ ਤਉ ਏਹੁ ਹੈ ਜਿ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਜੋਗੀ ਕਾ ਹੈ, ਕਿਉ ਜਿ
ਜੋਗੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਏਹਾ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਦਾ ਗਿਆਨ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੈ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਹੀ ਥੋਲੈ; ਅਰੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ
ਕਮਾਵੈ, ਸੋਈ ਜੋਗੀ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਜੋਗੀ ਗਿਆਨੁ ਰਹਤ ਹੈ, ਓਹ ਭ੍ਰਸਟੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਗਿਆਨ ਸੰਜੁਗਤੁ ਜੋਗੀ
ਹੈ, ਸੋਈ ਸ੍ਰੇਸਟਿ ਹੈ । ਸੋ ਗਿਆਨੁ ਕਿਆ ਜਿ ਸਦਾ ਚੇਤਨ ਰਹੈ, ਮਾਇਆ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਨ ਜਾਇ, ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ
ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਸੋ ਜੋੜੇ ਹੀ ਰਹੇ । ਅਰੁ ੨ । ਦੂਸਰਾ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਦੁ ਹੈ । ਸੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਉ ਬਰਨਿਆ ਹੈ ਜਿ ਵੇਦੁ
ਪੜੇ, ਅਰੁ ਵੇਦ ਹੀ ਥੋਲੈ, ਅਰੁ ਵੇਦ ਕੀ ਆਗਿਆ ਜਿ ਹੈ, ਵੇਦ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਜਿ ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ
ਕਮਾਵੈ । ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਵੇਦ ਕੇ ਸਬਦੁ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਉਤਮ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਵੇਦ ਕੇ ਸਬਦੁ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੈ, ਓਹ
ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕਰਮ ਭਰਿਸਟੁ ਹੈ । ਓਸ ਕਉ ਜਗਤ ਮਹਿ ਅਪ-ਲੋਕੀ ਕਹੈ । ਅਰੁ ੩ । ਤੀਸਰਾ ਸਬਦੁ ਫਤ੍ਰੀ ਕਉ ਬਰਨਿਆ ਹੈ
ਜਿ ਸੂਰਬੀਰ ਹੋਇ ਸੂਰਤਣ ਤੇ ਨ ਮਿਟੈ । ਸੁ ਕੇਸਾ ਸੂਰਤਣੁ, ਜਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪੀਠਿ ਨ ਦੇਇ; ਸਨਮੁਖੁ ਰਹੈ; ਅਰੁ
ਗਉ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਅਰੁ ਜੀਆ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇ; ਇਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਣੇ ਕਉ ਸਮਰਥੁ ਹੋਇ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਫਤ੍ਰੀ
ਕਾ ਹੈ । ਜੇ ਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਖਤ੍ਰੀ ਕਉ ਭੀ ਅਪਜਸੁ ਹੈ । ਅਰੁ ੪ । ਚਉਥਾ ਸਬਦੁ ਵੇਸ ਕੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜਿ ਆਪਣੀ
ਪਰਕਿਰਤਿ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਕਰੇ । ਸੁ ਕਿਆ ਪਰਕਿਰਤਿ — ਜਿ ਖੇਤੀ ਕਰੇ ਅਰੁ ਗਉ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਵਣਜੁ ਵਾਪਾਰੁ
ਕਰੇ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਫਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ । ਸੂਦ, ਵੇਸ ਕਉ ਅਉਰੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਿਛੁ ਕਰਣੇ ਨਾ ਹੀ ਕਹੈ ।'' ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹ ਤੇ ਚਾਰਿ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਜਗਤ ਕੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕੇ ਹੀ । ਇਨ੍ਹਾ ਚਉਹਾਂ
ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਿ ਕਮਾਵਹਿ । ਪਰੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹ ਚਾਰੇ ਜਿ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਆਪਣੇ ਸਬਦੁ ਮਹਿ ਦੇਰੀ ਬਾਧਿ ਰਹੇ ਹੈਂ ਏਕ
ਹੀ ਸਬਦੁ ਮਹਿ ਉਰਤਿ ਰਹੈ ਹੈ । ਨਾ ਓਹ ਉਸ ਕੇ ਸਬਦੁ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਓਸ ਕੇ ਸਬਦੁ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ
ਜੇ ਇਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਤੇ ਕੋਈ ਪੰਚਵੇ ਸਬਦੁ ਕੋ ਸਮਝਿ ਕੇ ਮਾਨੇ, ਸੋਈ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਮਿਲੈ । ਅਰੁ ਹਮ ਭੀ

ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਦਾਸ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜਿ ਉਹ ਪਾਚਵਾਂ ਸਬਦ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ਕਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੇ ਕਮਾਵੈ, ਸੋ ਭੀ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਰੂਪ ਹੋਇ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਸੋ ਓਹੁ ਪੰਜਵਾਂ ਸਬਦੁ ਭੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਪੰਜਵਾਂ ਸਬਦੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਹਸਤੀ ਅਰੁ ਚੀਟੀ ਅਰੁ ਪਸੁ ਪੰਖੀ, ਮਾਨੁਖ ਅਰੁ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੇ ਹੀ ਸਬਦੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਉਸ ਹੀ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ; ਅਰੁ ਸਭਨੀ ਘਟੀ ਓਹੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ; ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਜਾਣੈ। ਨ ਕੋਈ ਜੰਗੀ ਹੈ; ਨ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਹੈ; ਨ ਛਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਨ ਸੂਦ ਹੈ; ਨ ਵੇਸੁ ਹੈ; ਨ ਸਭਰੂ ਹੈ, ਨ ਮਿਤਰੂ ਹੈ; ਨ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਨ ਰੰਕੁ ਹੈ; ਨ ਉਰਮੁ ਹੈ, ਨ ਨੀਚੁ ਹੈ; ਸਭ ਹੀ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਕੇ ਹੀ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਪਰਖਹੁ ! ਪਾਚਵਾਂ ਸਬਦੁ ਏਹੁ ਹੈ।"

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਚੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਥਿਭੁਤਿ ॥
 ਖਿੰਬਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਭੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥
 ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥
 ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
 ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੋਗੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਬਸਤੁ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ ? ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਜਿ ਆਤਮੇ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ, ਸੁ ਏਹੁ ਮੁੰਦਾ ਹੋਈਆ। ਅਰੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਚੋਲੀ। ਸਰਮੁ ਜਿ ਆਤਮੇ ਕਉ ਆਇਆ, ਸੁ ਚੋਲੀ ਅਰੁ ਪਤੁ ਹੁਆ। 'ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਥਿਭੁਤਿ।' ਧਿਆਨੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਗਾਇਆ, ਸੁ ਏਹਾ ਥਿਭੁਤ ਲਗਾਈ। ਖਿੰਬਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ। ਖਿੰਬਾ ਜੁ ਪਹਰੀ, ਸੁ ਕਾਲ ਕੀ ਪਹਿਰੀ। ਸੁ ਕਾਲ ਕੀ ਖਿੰਬਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਮਰਣੁ ਤਹਕੀਕ ਜਾਣਿਆ। ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਲ ਕੇ ਕਪੜੇ ਕਉ ਪਹਿਰੇ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਏਹੁ ਦੇਹੀ ਸਹੀ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਆਵੇਗੀ। ਸੁ ਕਾਲੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਕਾਲੁ ਏਹੀ ਜੁ ਸਮਾ। ਜਿਸਿ ਸਮੇ ਦੇਹੀ ਗਿਰੀ, ਓਹੀ ਸਮਾ ਉਸੀ ਸਮੇ ਕਾ ਨਾਉ ਕਾਲੁ। ਤਿਸੁ ਮਰਣ ਕਉ ਤਹਕੀਕ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਸੁ ਦੇਹੀ ਤਿਸੁ ਮਰਣ ਕੇ ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਰਤ ਨਾ ਹੋਈ। ਦੇਹੀ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਕੁਆਰੀ ਰਹੀ। ਪਾਪਾਂ ਸਾਥਿ ਬੀਆਹੀਆ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਕਾ ਭੰਡਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪਰਤੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਹੀ। 'ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ।' ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਕਿ ਜੰਗੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਮਹਿ ਜਿ ਦੁਇ ਪੰਥ ਹੈ ਸਿ ਬਡੇ ਹੈ। ਇਕੁ ਆਈ ਪੰਥੁ, ਇਕੁ ਨਾਥ ਪੰਥੁ। ਤਿਸੁ ਦੁਹ ਮਹਿ ਭੀ, ਜੁ ਆਈ ਪੰਥੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਭੰਡਾਰੀ ਹੈ। ਸਭਨਾ ਕਉ ਸਮਾਇ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਗਰੀਬੀ ਕੇ ਅੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਸੁ ਆਈ ਪੰਥੁ ਕਿਸ ਕਾ ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਈਸਰ ਨਾਥ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ। ਜਿਉ ਮਹਾਦੇਵ ਗਰੀਬੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਸਮਾਇ ਲੀਏ, ਤਿਉ ਮੇਰਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਈ ਪੰਥੁ ਹੈ। ਸਭ ਜਮਾਤੀ ਜਿਤਨੀਆਂ ਹੈਨਿ ਕਿਸੇ ਮਾਰਗੁ ਕੀਆਂ, ਸਿ ਸਭ ਸਮਾਇ ਲੀਨੀਆਂ ਹੈਂ। ਸਭਨਾ ਕਾ ਟਹਲੁਆ ਹਉ ਹਾਂ। 'ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ।' ਜਉ ਮਨੁ ਜੀਤਾ, ਤਉ ਸਗਲਾ ਜਗਤੁ ਜੀਤਾ।" ਕਹੇ ਜੀ, "ਆਦੇਸੁ ਕਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਕਰੀਏ ? ਭੀ ਆਦੇਸੁ, ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ, ਕਿਸ ਆਗੇ ਕਰੀਐ ?" ਕਹੇ, "ਆਦੇਸੁ ਆਦਿ ਕੇ ਆਗੇ।" ਆਦਿ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ ? ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਪਵਨ ਸਰੂਪੀ, ਤਿਸੁ ਕੇ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਆਦੇਸੁ। ਅਨੀਲੁ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ ? ਪਾਣੀ। ਸੁ ਪਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਾ ਸਰੂਪੁ। ਅਨਾਦਿ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ ? ਅਨਾਦਿ ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ। ਅਨਾਦਿ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਅਨਾਦਿ ਸਬਦੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ

ਕੇ ਦੁਆਰੇ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਵਾਜਿਆ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤ ਇਨ ਕਾ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ਹੈ। ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅਨੀਲ, ਪਾਣੀ ਕਾ ਅਨਾਦਿ ਅੰਨ ਦੇਵਤੈ ਕਾ, ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਕਾ। ਇਨ ਕਾ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ਹੈ। ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਏਨਾ ਹੀ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਆਦੇਸੁ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਏਈ ਹੈ ॥੨੮॥”

—੪—

ੴ ਓ, ਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਜੋਤਿ, ਜੀਵਾਤਮਾ, ਕਰਮ, ਆਵਾਗਵਨ, ਬੰਧਨ, ਮੁਕਤੀ, ਸੰਸਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ, ਆਦਿ ਦਰਸਨ ਜਾਂ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਰੀਕ ਤੇ ਸੋਟੇ-ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੀ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਦਿ, ਮਧ, ਅੰਤ ਪੂਰਨ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ੴ ਓ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਸਦਾ ਅਟੱਲ ਹੈ।

‘ੴ ਓ’ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

‘ੴ ਓ’ ਹੀ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦਰ-ਸਾਇਆ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੇ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਥਾਈ ॥
ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥੫॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਪੰਡਿਤ! ਏ ਦਮ ਈੜੀ ਜਹਾ ਕਹੀ ਇਸਿ ਚਿਤਵਨੀ ਮਹਿ ਤਹਾ ਤੂ ਏਵ ਹੀ ਚਿਤਵਿ ਜਿ ਏਕੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ ॥” ਕਹੇ ਜੀ, “ਹੈ ਸੋ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਰੁ ਕਹਤੇ ਭੀ ਸਭੇ ਹੋ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੋ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਪਹੁਚਿ ਜਿ ਨਾਹੀ ਸਿ ਕਿਸਿ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੇ। ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਪਾਵਦਾ ਸਿ ਇਸਿ ਅਸਮਝ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਹੇਕਰਣੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਸੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਗਲਿਆ, ਦੁਖ ਮਹਿ ਪੜਿਆ। ਸੁਖੁ ਥਾ ਸੁ ਜੁਦਾ ਰਹਿਆ। ਹਉਮੈ ਕੇ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਨਰਕਿ ਪੜਿਆ। ਉਸਿ ਘਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਮਹਲ ਥੀ ਭੁਲਿ ਗਿਆ। ਸੁ ਉਹੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕਿਉ ਕਰ ਪਾਵੇ?” ਕਹੇ “ਏਵ ਕਰਿ ਪਾਵੇ ਜਿ ਸਕਲ ਜੀਆ ਕਉ ਦਿਆਧਾਰਿ ਕਰਿ ਏਕਸੀ ਦੋਆ ਧਾਰੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਨਾ ਮਨਾਵੇ, ਸਭਸ ਸਾਥਿ ਭਲਾਈ ਮਨਾਵੇ। ਤਉ ਇਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਹਿਲ ਪਹੁਚੇ। ਦਿਵ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਭ ਮਹਿ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਹੈ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਹਾ ਕਹਾ ਉਹੀ ਏਕੰਕਾਰੁ ਹੈ, ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਏਕਸ ਬਿਠਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ॥”

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਇਸੁ ਕਰਤੇ ਕਉ ਕਿਉ ਗਹਿ ਰਾਖਉ ਅਫਰਿਓ ਤੁਲਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਦੇਵਾਨੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਝੁਨਿ ਠਗਉਰੀ ਪਾਈ ॥
ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਮੁਹਤਾਜਿ ਵਿਗੂਰੇ ਇਥ ਤਬ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਈ ॥
ਏਕੁ ਸਰੇਵੈ ਤਾ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਵੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ ॥੬॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂ ਏਤਨੀ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੁ ਜਿ ਇਸਿ ਕਰਤੇ ਕਉ, ਓਹੁ ਹਾਥਿ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਉ ਪਕੜਿਆ ਜਾਇ ॥ ਅਰੁ ਓਹੁ ਤੇਲੁ ਨਾਹੀ ਜਿਸ ਸਿਉ ਭੋਲਿਆ ਜਾਇ । ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸਿ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਅਫਰੁ ਹੈ, ਨਾ ਓਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਹੀ ਪੜਤੀ ਹੈ; ਨਾ ਭੋਲਿਆ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ ।” “ਸੇਸਾਰ ਕਾ ਜੀਉ, ਜਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਤਿਨਿ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਝੁਨਿ ਕੀ ਠਗਉਰੀ ਸਾਥਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਲਬ ਲੋਭ ਕਰਿ ਮੁਹਤਾਜੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗੂਰਾ ਹੈ । ਈਹਾਂ ਭੀ ਵਿਗੂਚਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ ਵਿਗੂਚਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਏਕਸ ਕਉ ਸੇਵੈ, ਤਬ ਏਕਸ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮਤਿ ਪਾਵੈ । ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਏਸ ਕਾ ਕਟੀਐ, ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ ॥”

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੈ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਲੀਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਤੂ ਸਿਖੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਹੂਆ ਹੈ ?” ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮੈਂ ਸਿਖੁ ਸਚ ਕਾ ਹੂਆ ਹਾਂ ।” ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਦਿ ਕਾ ਹੈ ? ਜਾਂ ਤੂ ਸਚ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੈ ।”

ਤਬ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿ :—

ਆਇ ਸਚੁ ਜੁਗਾਇ ਸਚੁ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ, ਸੇ ਸਚੁ ਕਵਨੁ ? ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ।”

ਕਹੇ ਜੀ : “ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ॥”

ਕਹੇ, “ਨਾਨਕ ! ਉਸ ਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਆ ? ਜਉ ਪੁਰਖੁ ਹੂਆ, ਤਉ ਪੈ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ।” ਤਬ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਓਹੁ :

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੇ ॥

ਕਹੈ, “ਨਾਨਕ ! ਉਹ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?”

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥੧॥

ਜੀ, “ਓਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਪਾਈਐ ।” ਕਹੇ, “ਨਾਨਕ ! ਕਿਤੇ ਸੋਚ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ ਪਾਈਐ ?”

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜ ਸੇਰਜ ਭੇਰੇ ਕੀਤੇ ਜੰਤਾ ॥

ਏਕੁ ਪੁਰਖੁ ਮੈ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿਆ ਤੂ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਰਵੰਤਾ ॥੩॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ! ਮੈਂ ਏਕੁ ਚਲਤੁ ਅਵਰੁ ਮੈ ਤੇਰਾ ਵਡਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਅੰਡਜ ਖਾਣਿ ਹੈ; ਜੇਰਜ ਖਾਣਿ ਹੈ, ਸੇਰਜ ਖਾਣਿ ਹੈ; ਉਤਭੁਜ ਖਾਣਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਕੇ ਅਰੁ

ਚਉਰਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ, ਤੁਹੀ ਰਮਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਇਹ ਤੇਰਾ ਵਡਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਜੀਆ ਮਹਿ ਤੁ ਰਮਤਾ ਹੈ।”

(ਹੋਰ ਵੇਖੋ ਸੁਣਿਐ, ਮੰਨੋ ਦੀਆ ਪਉਡੀਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ)

—੯—

ਰਾਜਸੀ ਪਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਘਬਰਾਏ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਉਦੋਂ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ, ਬਾਬਰ, ਵਿਰੁਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ‘ਬਾਬਰਵਾਣੀ’ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

—੧੦—

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਨ ਹਨ। ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪੂਰਨ ਭਾਂਤ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਸ਼ੈਕਤੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਪਦ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਗੋਸਟ ਦਾ ਅੰਤ ‘ਬੋਲੋ ਵਾਹਗੁਰੂ’ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

—੧੧—

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖੀ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਸਾਧਨਾਂ, ਪਧਰਾਂ ਦੀ ਚੋਖੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਖੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਜੋ ਪੰਥ ਸਾਜਨਾ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਤਰਭੁਜ ਜੀ ਦੇ ਰਚੇ ਪਰਮਾਰਥ

—ਡਾ: ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ

ਇਸ ‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ’ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਤਰਭੁਜ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ, ਮੁਖ ਪਰਯੋਜਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ‘ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ’ ਆਦਿ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਰਾਨ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਸੀ ਜਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਪਾਸ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਗ੍ਰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਥੜੇ ਨਿਘ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਨਕਲ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਉਸ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਭੀਕ ਰਸਾਈ ਵੀ

ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਪਰਤੱਖ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਪਾਸ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਸੰਗ੍ਰਹ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ, ਤੀਜੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਗੁਰੂ-ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਮਹਲਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਣ-ਜਾਣ ਪੁਣੇ ਕਰਕੇ ਕਿਧਰੇ ਵੀ 'ਜਨਮ-ਸਾਖੀ' ਵਿਚ ਰਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਲਾ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਆਮ ਗਲ ਸੀ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਬੜੀ ਵਡੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਵਿਅਕਤੀ ਇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕੋਨ ਰਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ-ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ (ਕਾਵਿ ਵਿਚ) ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਖ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੀਕ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਸੇ। ਠੀਕ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਗੁਰਮਤ-ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਇਕ ਟਕਸਾਲ (School) ਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਗਲ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਗੁਰਗਦੀ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ 'ਸੰਗਤ' ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਲਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਭੇਰਾ, ਧਰਮਸਾਲ ਆਦਿ ਚਲਾ ਲਏ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਉਸ ਸੰਗਤ ਤੇ ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਇਕ ਟਕਸਾਲ ਚਲ ਪਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਇਸ ਟਕਸਾਲ (School) ਦੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੰਚਾਲਕ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤਰਭੁਜ ਜੀ ਨੇ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਵੀ ਇਹ ਟਕਸਾਲ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਾਰੀ 'ਜਨਮ-ਸਾਖੀ' ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਇਸ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਿਉਂਤ (Plan) ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਤੇ ਛੰਤਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਕਲਮਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। (ਅ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਅੰਕਾਰ (ਰਾਮਕਲੀ ਦੱਖਣੀ), ਪੱਟੀ (ਆਸਾ), ਬਾਰਹਮਾਹ (ਬੁਖਾਰੀ), ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ (ਰਾਮਕਲੀ) ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਸੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਥੋੜੇ ਚਉਪਦੇ ਆਦਿ ਭੀ ਆਪ ਨੇ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਸੇ ਹਨ। (ੲ) ਸ੍ਰੀ ਚਤਰਭੁਜ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ ਵਾਰਾਂ, ਸਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਸੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਚਉਪਦੇ ਆਦਿ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਪਰਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪ ਸਲੋਕਾਂ

ਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਭਾਗ ਵਖਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਇਕੋ ਚਉਪਦੇ, ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਬੜੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਉਂਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਤੋਰਿਆ ਹੈ।

‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ’ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵਾਚਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ-ਪਰਮਾਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਮਬੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਜਨਮ ਸਾਖੀ’ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ‘ਲਿਖੇ ਲਿਖਾਏ’ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ। ਲਿਖਾਰੀ ਵਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਲਿਖਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

ਇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ’ ਤਿੰਨ ਵਖ ਵਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ’ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਇਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ। ‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ’ ਸਾਰੀ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਪਰਮਾਰਥ-ਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੀ ਇਕੋ ਪਧਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੜੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਗਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਮਕਾ ਪਰਮਾਰਥ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਕਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀ, ਜੇ ਪੱਖੀ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੇਸੇ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਪਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਨਿਰੋਲ ਤੇ ਸੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਮ ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਂ ਜ਼ਾਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਘੁਸੇੜਦੇ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਬਾਣੀ ਰਸਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਧਰ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰਨ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵੀ। ਪਰ ਇਹ ਪਰਾਪਤੀ ਬੜੀ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਤਿੰਨੋਂ ਇਕੋ ਟਕਸਾਲ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੋ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਟਕਸਾਲ ਇਕ ਲਿਖਣ-ਬੋਲਣ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਕਰ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਸਾਰੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਤਰਬੁਜ ਜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੋਸ਼ਟੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕਰਦਾ ਵੀ ਹਰ ਥਾਂ ਦਰ-ਸਾਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਥਾਨਕਾ ਤੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਹੈ। ਸਭ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

—੨—

ਇਸ ‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ’ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਦੇ ਅਰੰਭਕੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਧਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਾਂ ਉਤਮ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਤਰਬੁਜ ਜੀ ਦੇ ਰਚਿਤ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਧਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦਾ ਪਧਰ ਬੜਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੇ ਉਤਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਤੀ ਆਦਰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚਲੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ :—

(ੳ) ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਨਿਰੋਲ ਪਰਮਾਰਥ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਕਿਸੇ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਗੰਧ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਸੁਆਰਥ ਇਹ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਆਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਵਾਰਸ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦ ਲਈ ਉਣਾ ਦਰਸਾਏ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰ ਗਦੀ ਦਾ ਦੰਡੋਰਾ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਤਮ ਦਰਸਾਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਗੁਰੂ ਸਿਧ ਕਰਦੇ। ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਆਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਅਜ ਕਲ ਵੀ ਕਈ 'ਸੰਤ' ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕਥਾ ਕਰਦਿਆਂ 'ਸੰਤ' ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਸੁਆਰਥ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੰਤ' ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਪਾਰਉਤਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਮਹਾਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸੁਆਰਥ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ।

ਕਿਧਰੇ 'ਅਰਥ' ਦੀ ਵੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਨਿਰੋਲ ਪਰਮਾਰਥਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖੇ ਰਚੇ ਹਨ।

(ਅ) ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਕਲਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਕਲਾ-ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਨਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੰਡਤਾਈ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਧਰੇ ਬੇਲੋੜੀ ਕਠਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਧਰੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਢੱਲ ਪੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਸਰਲ ਸਪਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ, ਮਿਠੇ ਮਿਠੇ ਵਾਕ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੋਲੀ ਆਮ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਬੇਲੋੜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਕਿਧਰੇ ਉਚੇਚਾ ਕਿਸੇ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਠਿਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਿਧਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅੰਗੁਣ ਨਹੀਂ ਫਰੇਲੇ। ਆਪਣੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਦਾਹਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਰਲ ਪਰਮਾਰਥ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਪਧਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਬੜੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਹੀ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਕਿਧਰੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਬਰੀਕੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਸਰਲ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਸੁਖੇਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ, ਮਿਠੀ ਤੇ ਮਨਮੋਹਣੀ ਹੈ।

(ੲ) ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ-ਮੋੜਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮਿਥੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤੋਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਧਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਵਾਕ ਰਸਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਧਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਧਰੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਘਸੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

(ਸ) ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਜਥਾਨੀ ਪਰਚਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਟਕਸਾਲ ਫਾਇਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਐਸੀ ਟਕਸਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਰਸਰਾ ਦਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਮਨੋ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਇਵੇਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਐਸੀ ਟਕਸਾਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਧਰੇ ਕਿਸੇ ਖੋਟੀ ਠੀਅਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਮੋੜਦੇ ਤੋੜਦੇ ਨਹੀਂ।

(ਹ) ਇਹਨਾਂ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਬਹੁਪਖੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੂਝ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਭੁੰਘੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਭੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਝੁਕਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਸੂਫੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰੀਅਤ, ਤਰੀਕਤ, ਮਾਰਫਤ, ਹਕੀਕਤ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਵਲ ਵੀ ਸੰਕੋਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਫਰ (ਅਖਰ) ਦੇ ਭਲਸ਼ਫੇ ਦੀ ਸ਼ਕੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਸਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੱਤਾਂ, ਗੁਣਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਥਾਂਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦਰਸ਼ੀ, ਸਮਦਰਸ਼ੀ, ਸੁਘੜ, ਸੁਜਾਨ ਤੇ ਅੱਖਰ ਵਾ ਭੇਦ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਰਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਖੋਤ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(ਕ) ਬਹੁਪਖੀ ਗਿਆਨ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਰੋਚਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰੋਚਕਤਾ ਲਈ ਜੋ ਹੋਰ ਢੰਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਥਾਨਕਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਜਾਂ ਉਥਾਨਕਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੁਕਵੀਆਂ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਦਿਲ-ਚਸਪੀ ਵਧਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰਲੀ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਹਾਂ, ਹਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਰਚਿਤ ਕੋਈ ਪਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਪਰ ਗੂਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਭਾਪ' ਵੀ 'ਨਾਨਕ' ਦੀ ਵਰਤ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਸੁਖਾਂਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁਕਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਚੇ ਪਰਮਾਰਥ ਆਮ ਕਰਕੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਪਥਰ ਜਾਂ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਿਆਨਤਦਾਰ, ਸਰਲ, ਵਿਗਿਆਨਕ, ਗਿਆਨ-ਭਰਪੂਰ, ਦੂਰ-ਦਰਸ਼ੀ, ਸੁਘੜ, ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਕੂਲ, ਮੌਲਿਕ, ਰੋਚਕਤਾ ਵਾਲੇ, ਸੁਖਾਵੇਂ, ਸੁਹਿਰਦ, ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪਵਿਤਰ, ਆਤਮਕ, ਵਿਸਮਾਦੀ ਮੰਡਲ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਲਈ ਕਲਿਆਨਕਾਰੀ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਲਾ ਕੋਸ਼ਲਤਾ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਰਸਾਣ ਲਈ ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਸੁਰੇ ਸਿਧ ਝਲਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

- (i) ਆਇ ਵਿਗੁਤਾ ਜਗੁ ਜਮ ਪੈਥੁ ॥ ਆਈ ਨ ਮੋਟਣ ਕੋ ਸਮਰਥ ॥
ਆਖਿ ਸੈਲ ਨੀਚ ਘਰਿ ਹੋਇ ॥ ਆਖਿ ਦੇਖਿ ਨਿਵੇ ਜਿਸ ਦੋਇ ॥
ਆਖਿ ਹੋਇ ਤਉ ਮੁਗਧੁ ਸਿਆਨਾ ॥ ਭਗਤਿ ਬਿਹੁਨਾ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਵਰਤੇ ਏਕੋ ਸੋਇ ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥੧੪॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਇਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਇਸੁ ਜਗ ਵਿਚਿ ਆਇਆ, ਸੁ ਆਇ ਕਰਿ ਵਿਗੁਤਾ, ਜਿ ਜਮ ਕੇ ਪੰਥਿ ਪੜਿਆ ਤਉ ਏਸ ਤੇ ਆਏ ਕਾ ਕਵਨ ਧਰਮ ਹੁਆ। ਅਰੁ ਆਈ ਏਸ ਕੀ ਕੋਈ ਮਿਟਾਇ ਸਕਦਾ ਨਹੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਿਹਚਿਤੁ ਹੋਇ ॥ ਅਰੁ ਆਖਿ ਜਿਹ ਹੈ ਮਾਇਆ, ਸਿ ਏਹ ਪਥਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਜੇ ਤਉ ਏਹੁ ਪਥਰ ਨੀਚ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ਜਾਇ ਨਿਵੇ ॥ ਜਿਥ ਏਸ ਥੇ ਆਖਿ ਹੋਇ ਤਉ ਮੁਗਧੁ ਹੀ ਸਿਆਨਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਇਸਿ ਆਖਿ ਕਾ ਗੁਮਾਨੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਸਥਿਰੁ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਰਹਤੀ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਸਾਹ ਕੇ, ਨਾ ਪਾਰਿਸਾਹ ਕੇ, ਨਾ ਰਾਉ ਕੇ, ਨ ਰੰਕ ਕੇ। ਅਸਥਿਰੁ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਥਾ ਸੁ ਏਨਿ ਨ ਸਿਮਰਿਓ। ਤਬ ਆਇਆ ਇਸ ਕਾ ਨਿਹਵਲੁ ਹੁਆ। ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਦਿਖਾਵੇ, ਤਿਸਹੀ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਕਰੇ। ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਆਏ ਅਛਰ ਕਉ ਈਉਂ ਬੂਝੁ। ਅਰ ਸਮਝਾਉ।

‘ਸੈਲ’ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਸ਼ਬਦਾਰਥ’ ਨੇ ‘ਪਥਰ’ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ‘ਸੈਲ’ ‘ਢੇਰਾ’ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਭਿੰਨਤਾ ਤੇ ਹਰ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਪਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

॥ ਪਉਡੀ ॥

- (ii) ਠਠੇ ਠਾਇ ਵਰਤੀ ਤਿਨੁ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਜਿਨੁ ਕਾ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥
ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ਸੇਈ ਜਨ ਨਿਸਤਰੇ ਤਉ ਪਰਸਾਦੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੧੫॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਠਾਇ ਉਨਹੀ ਕਉ ਪੜੀ, ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਬਸੇ। ਅਵਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਪੜਿਆ ਜਲਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਥੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਿਦੇ ਵਸਾਵੇ, ਸੇਈ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ। ਅਵਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸਭ ਦੁਖੀਆ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਜਪੇ, ਸੇਈ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇਗਾ।” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥੧੫॥

ਕਿਤਨੇ ਸਰਲ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ ਇਹ ਅਰਥ !

*ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਤੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੨੩੧। —ਜੰਪਾਦਕ)

॥ ਸਬਦੁ ॥

(iii) ਭਾਡਾ ਹਛਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ॥

ਭਾਡਾ ਅਤਿ ਮਲੀਣ ਧੋਤਾ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇਸੀ ॥

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ ॥

ਏਰੁ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਹਛਾ ਹੋਇਸੀ ॥

ਮੇਲੇ ਹਛੇ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ ॥

ਮਤੁ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜਾਇ ਅਗੈ ਪਾਇਸੀ ॥

ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਤੇਹਾ ਹੋਇਸੀ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ ॥

ਚਲਿਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਾਜਾ ਵਾਇਸੀ ॥

ਮਾਣਸ ਗਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਸੁਣਾਇਸੀ ॥

ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਨਿਹਾਲੁ ਸਭਿ ਕੁਲ ਤਾਰਸੀ ॥੧॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਭਾਡੇ ਦੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਭਾਡਾ ਸੋਈ ਹਛਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਾਵਦਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਭਾਡਾ ਹੈ ਸੁ ਪਾਪ ਕੀ ਮਲੁ ਸਾਥਿ ਮਲੀਨੁ ਹੋਇ ਗਿਆ ਹੈ । ਧੋਤੇ ਹਛਾ ਨਾ ਹੋਇਗਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਇ ਸਰਨਿ ਪਛੇਗਾ, ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਪਾਵੇਗਾ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਹਲੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਛਾ ਭੀ ਹੋਇਗਾ । ਏਨਾ ਮੇਲਿਆ ਭਾਡਿਆ ਕਾ, ਅਰੁ ਹਛਿਆ ਭਾਡਿਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਆਪਿ ਵਰਤਾਏਗਾ, ਜਦਿ ਏਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਦਰਗਹ ਲੰਗਾ । ਤਬ ਏਨਾ ਮੇਲਿਆ ਅਰੁ ਹਛਿਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਜਾਣੀਐਗਾ । ਜੇਹੇ ਜੇਹੇ ਮਾਨੁਖ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਹੀ ਜੇਹਾ ਹਿਸਾਬੁ ਲੀਜੀਐਗਾ । ਅਰੁ ਜਿਨਾ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਜੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ, ਪਤਿ ਸਾਥਿ ਜਾਹਗੇ । ਓਇ ਵਾਜਾ ਵਜਾਇੰਦੇ, ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਹਿਗੇ । ਏਕ ਮਿਰਤ ਲੋਕ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ, ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਮਹਿ ਉਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਸੁਣੀਐਗਾ । ਉਨਕਾ ਸਚ ਕਾ ਬਾਜਾ ਬਜੇਗਾ, ਜਿ ਤ੍ਰਿਹੀ ਲੋਕੀ ਸੁਣੀਐਗਾ । ਓਹੁ ਆਪਿ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਗਾ, ਅਰੁ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾ ਕਾ ਭੀ ਉਧਾਰੁ ਕਰੇਗਾ ।”

ਕਿਭਨੇ ਸਰਲ, ਸਿਧੇ ਸਾਢੇ, ਸੁਖਸ਼ਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹਨ ਇਹ ਅਰਥ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

(iv) ਆਦਿ ਕਉ ਬਿਸਮਾਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ਕਥੀਅਲੇ ਸੁਨਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ਲੀਆ ॥

ਅਕਲਪਤ ਮੁਦ੍ਰਾ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚਾ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥

ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਅਵਗਤੁ ਸਮਾਈਐ ਤਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਹਜਿ ਲਹੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਨ ਕਰਣੀ ਸੇਵੈ ਸਿਖੁ ਸੁ ਖੋਜਿ ਲਹੈ ॥

ਹੁਕਮੁ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੁਕਮਿ ਪਛਾਣੈ ਜੀਆ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

ਆਪੁ ਮੇਟਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਹੋਵੈ ਅੰਤਰਿ ਸਾਚੁ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥੧੬॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਦਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਸੁੰਨ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਫਾਸਾ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸਚ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਸਚ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਹਤਾ ਹੈ। ‘ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਮੰਦਾ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀਅਲੈ’। ਪਰੁ ਅਰੁ ਭੋਲੀ ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਹੋਹਿ, ਸੁ ਬੀਚਾਰ ਕੀਆ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਮੰਦਾ ਜਿ ਹੋਹਿ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀਆ ਹੋਹਿ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੇ। ਅਰੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜਿ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸਭਨਹੁ ਜੀਅਹੁ ਕੇ ਸਾਥਿ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਅਵਿਗਤ ਸਾਥਿ ਜਾਇ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਉ, ਏਹੁ ਭਰੁ ਹੋਇ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਵੇਰਿ ਇਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਨ ਸਕੈ। ਏਹੁ ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ, ਮਰੈ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਬੀ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਕਾਢੀ ਕਰੈ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਗੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਖੋਜੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਸੋ ਪਾਵੈ। ਜਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਵਿਸਮਾਦੁ ਕਉ ਪਹਿਛਾਣਿਆ, ਤਿਨਿ ਜੀਆ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਜਾਤੀ। ਸੋ ਉਹ ਜੀਆ ਕਾ ਜਾਣੇਈ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਆਪ ਕਉ ਮੋਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ ਮਾਇਆ, ਸੋ ਨਿਰਾਲੇਈ ਨਿਰਾਸੁ ਰਹੈ, ਸੋਈ ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਣੀਐ। ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਜਿ ਆਪ ਕਉ ਮਿਟਾਵੈ। ਮਾਇਆ ਕਉ ਨ ਛੋਪੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹੀਐ ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੈ” ॥੧੯॥

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੇ ਵੀ ਜੋ ਅਜਕਲ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ।

(v) ਜੇਤਾ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਭੇਤੀ ਜੇਤਾ ਰੂਪੁ ਕਾਇਆ ਤੇਰੀ।

ਤੂ ਆਪੇ ਰਸਨਾ ਆਪੇ ਬਸਨਾ ਅਵਰੁ ਨਾ ਦੂਜਾ ਕਹਉ ਮਾਈ ॥੧॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਜਿਤਨਾ ਸਬਦੁ ਕੋਈ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਸੁਰਤਿ ਅਰੁ ਰਾਗਿ ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਜੇਤਾ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਰਾਗ ਅਰੁ ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇਤਾ ਰੂਪੁ ਕਾਇਆ ਮਹਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਤਨਾ ਸਬੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਸਕਲ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲਤੇ ਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਕੀ, ਰਾਗੁ ਆਪਿ ਹੈ, ਰੂਪੁ ਆਪਿ ਹੈ। ਕਾਇਆ, ਮਾਟੀ, ਪਾਨੀ, ਅਰੁ ਪਉਨ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ। ਪਰੁ ਅੰਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਰੇਗੁ ਅਰੁ ਰੂਪੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਪੇ ਰਸਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਸਾਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਛੁ ਚਲਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਬੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਉਸ ਬੀ ਬਸਤੁ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜਿ ਬਸਤੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਸਮਝਿਹਿ, ਤੋ ਬਸਤੁ ਤਿਸ ਕੀ। ਸੁ ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਸਮਾਇਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੂਧੁ ਜਮਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਤਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਸੁਭਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਹੈ। ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਖੀਐ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੀਐ।”

(vi) ਤੁਧਨੋ ਨਿਬਣੁ ਮੰਨਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥ ਸਾਚੁ ਭੇਟ ਬੈਸਣੁ ਕਉ ਥਾਉ ॥

ਸਰੁ ਸੰਤਖੁ ਹੋਵੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਤਾ ਸੁਣਿ ਸਦਿ ਬਹਾਲੇ ਪਾਸਿ ॥੧॥

ਨਾਨਕ ਬਿਰਥਾ ਕੀਏ ਨ ਹੋਇ ॥ ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

*ਪਾਠ ਅਕਲ ਪਤ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਅਕਲ ਪਤ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਭਾਰੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਲਤੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ।
—ਸੰਪਾਦਕ)

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਸੁਣ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਏਹੀ ਨਾਉ ਹੈ, ਜਿ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥਿ ਕੋਈ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਅਨਾਥੁ, ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਉਨਿ ਆਇ ਬਾਹਿਆ। ਅਰੁ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਰਥਿ ਇਨਿ ਉਸ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੀ। ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਉਨਿ ਅਮਰੁ ਮਨਾਇਆ। ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਅਧੀਨੁ ਹੋਇ ਖੜਾ ਹੁਆ। ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਰਥਿ ਉਸ ਆਗੇ ਨਿਵਿਆ, ਉਸ ਕਾ ਅਮਰੁ ਮੰਨਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਬਡਾਇਆ ਉਨ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ। ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬਿਦਰਿ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਕੋਈ ਭੇਟ ਰਾਖਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ ਚਾਹੈ, ਜਿਤੁ ਭੇਟ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਓਹ ਭੇਟ ਸਚੁ ਹੈ। ਜਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਚੁ ਬੋਲੈ, ਕੂੜ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵਈ, ਤਾਂ ਏਹੀ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ। ਏਤੇ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਚੁ ਬੋਲੀਐ। ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਬੋਲਿਆ, ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ, ਝੂਠ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਇਆ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਬੇਸਣ ਕਉ ਜਾਹਗਾ ਮਿਲੀ। ਪੁਰਖਾ ! ਝੂਠ ਕਪਟੀ ਕਉ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਥਾਉ ਨਾਹੀ। ਸਚੇ ਕਉ ਥਾਉ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਕੋਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਮੈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਣਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਏਹ ਹੈ, ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਇ। ਪਰਾਏ ਹਕਿ ਨ ਛਿਪਈ, ਸੰਤੋਖ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਅਰੁ ਜੇਹੀ ਕਿ ਕਿਛੁ ਸਕਤਿ ਹੋਇ, ਭੇਹਾ ਕੁ ਕਿਛੁ ਧਰਮੁ ਕਰਤਾ ਰਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਮੁੜੈ, ਨਾਹੀ। ਕਿਛੁ ਅਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਟੁਕੜਾ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਬਾਟਿ ਖਾਈ। ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਹੋਰਤੁ ਨਿਮਿਤ ਨਾ। ਜਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਦੇਆ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਟਿ ਖਾਇ, ਓਹ ਧਰਮੁ ਓਸ ਕਾ ਬਾਟਿ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸਿ ਪਾਸਿ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸਿਆਵਤੀ ਹੈ। ਜਿਨਿ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸਿਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਤਿਸ ਕਉ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨਿਜੀਕਿ ਲੇ ਬੇਠਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਰਿਸਿ ਸੇਵਕ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਸਿ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਚਨਾ ਸਾਹਿਬ ਰਚੀ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਸਭਨਾ ਕਉ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਗ੍ਰਾਸੁ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਹੀ ਤਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਹੈ। ਐਸੀ ਉਸ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਉਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਐਸਾ ਹੈ।”

(vii) ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲੁ ਨ ਕਰਮਾ ॥

ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਉ ਨਾ ਭਰਮਾ ॥੧॥

ਸਾਚੇ ਸਚਿਆਰ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣ ॥

ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੂਪ ਵਰਨੁ ਨਹੀ ਰੇਖਿਆ ਸਾਚੇ ਸਬਦਿ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੰਗਹੁ ! ਉਸ ਕਾ ਕਵਨੁ ਰੂਪ ਬਰਨੀਏ ? ਜੀ, ਉਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਲਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਉਹ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਪਾਰੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਓਹ ਜਿ ਹੈ, ਅਗੰਮੁ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਗੰਮੁ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਉਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅਗੋਚਰ ਹੈ। ਕਿਸੀ

ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਗੋਚਰਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਹੈ, ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਕਰਮ ਕੀ ਰੋਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਨ ਜਨਮੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਅਜਾਤੀ, ਅਜੁਨੀ ਹੈ, ਅਜੰਤੁ ਨਾਥੁ ਹੈ। ਨ ਤਿਸ ਕਉ ਭਉ ਹੈ, ਨ ਭਰਮੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਚਾ ਸਚਿਆਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਈਐ। ਨਾ ਓਸ ਬਾ ਕਿਛੁ ਹੂਪੁ ਹੈ, ਨ ਓਹੁ ਕਿਸੀ ਜੇਹਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਉਸਿ ਸੋਸਾ ਕੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ ਵਰਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨੀਤਾ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਸਾਧ ਕੇ ਸਰਦਿ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਰੇ। ਜਉ ਸਤਿਵਾਈ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਨਾਉ ਨੀਸਾਨੁ ਮਿਲੈ।”

(viii) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਇਆ ਰਹੈ ਸੁਖਾਲੀ ਬਾਜੀ ਇਹੁ ਸੋਸਾਰੇ ॥

ਲਥ ਲੋਭੁ ਮੁਢ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਾਵਹਿ ਛਾਰੇ ॥

ਤੁ ਕਾਇਆ ਮੈ ਰੁਲਦੀ ਦੇਖੀ ਜਿਉ ਧਰ ਉਪਰਿ ਛਾਰੇ ॥੧॥

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਹਮਾਰੀ ॥

ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕੀਤਾ ਰਹਸੀ ਮੇਰੇ ਜੀਅਝੇ ਬਹੁਤਿ ਨ ਆਵੈ ਵਾਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਜਿ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਖਾਲੀ ਰਹਿਆ ਚਾਹਦੀ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਵੇ ਹੀ ਹਉ ਸੁਖਾਲੀ ਰਹਾਂ, ਛਾਦਨੁ ਭੋਜਨੁ ਸੁਖੀ ਪਹੁਚੇ, ਦੁਖੁ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸ ਮਨੁਖ ਦਾ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਵਣਾ, ਸੁ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਬਾਜੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਬਾਜੀ ਦੇ ਤਾਈ ਇਸ ਕਾਇਆ ਨੂੰ ਅੰਸੇ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਕਿਆ ਦੇਣੇ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਪੈਨਣੇ ਦੇ ਰੰਗਿ ਕਰਿ ਏਹ ਕਾਇਆ ਗਰਬ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਦੀ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਭਲੀ ਹਾਂ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਾਇਆ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਬਿ ਅਰੁ ਲੋਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹ ਜੀਉ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਿਸੁ ਕੇ ਭਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਡੁਬਤਾ ਹੈ। ਏਹ ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸੀ ਹੈ ? ਜਿਉਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਧੂੜਿ ਪੜੀ ਰੁਲਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਏਸੁ ਬੀਚ ਤੇ ਸਾਸੁ ਖੇਲੁ ਜਾਇਗਾ, ਤਬ ਏਹ ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਪੜੀ ਰੁਲੇਗੀ। ਤਬ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਕਿਆ ਸੀਗਾਰੁ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਅਰ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਮੈ ਕਹਤਾ ਹਾਂ ਜਿ ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਲੇਹਿਗਾ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਆਵੇਗਾ, ਅਵਰੁ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਪੈਧਾ ਤੇਰੇ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ। ਰੇ ਮਨਾ ! ਇਸੁ ਧਨ ਬੀ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕੀਆ ਕਾਮਿ ਆਵੇਗਾ। ਪੈਨਣਾ ਖਾਣਾ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੇਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੈਨਣੇ ਖਾਣੇ ਉਪਰਿ ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਤਨੇ ਕਾ ਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਲੇਹਿ। ਰੇ ਜੀਅਝੇ ! ਜੇ ਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਤਾ ਚਲਹਿਗਾ, ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਫਿਰਿ ਆਵਣੇ ਕੀ ਵਾਰੀ ਨ ਹੋਇਗੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਤੁ ਪੈਨੁਤਾ ਖਾਤਾ ਚਲਹਿਗਾ, ਤਬ ਹਿਰਸ ਕਾ ਲੀਆ ਜਨਮਹਿਗਾ ਅਰੁ ਮਰਹਿਗਾ, ਵਾਰੀ ਤੇਰੀ ਨ ਮਿਟੇਗੀ। ਅਰੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ, ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇਗੀ।”

ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਰਮਾਰਥ ਕਿੰਨੇ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ, ਸਿਧੇ, ਸਰਲ, ਸਪਸ਼ਟ, ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਗੋਚਰ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮਤਿਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਚਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁਖਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਰਚਨਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਡੁਬ ਕੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ — ਇਕ ਮੂਲੰਕਣ

— ਪ੍ਰੋ: ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ

ਰਚਨਾ ਕਾਲ :—

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ (ਸੰਪਾਦਿਤ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸਮਕਾਲੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਰਚਣ-ਮਿਤੀ, ਕਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਗਾ ਕੇ, ੧੬੩੫ ਈ: ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਰਚਣ-ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਵਲ ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ੧੫੮੧ ਈ: ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਤੇ ੧੬੩੬ ਈ: ਵਿਚ ਕਾਲ ਵਸ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਇਹ ਰਚਨਾ ਅਵੱਸ਼ ੧੬੩੬ ਈ: ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ੧੬੧੮ ਈ: ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਸੰਦੇਹ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਸੰਨ ੧੬੧੮ ਈ: ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, (ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ। 'ਗੋਸਟੀ' ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ ਹਰਿ ਜੀ (ਸਪੁਤਰ ਮਿਹਰਬਾਨ) ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨ ਉਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :

“ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਸਟੀ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਸਟੀ ਗੁਰੂ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਂਦੇ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਥੀ” — ਕਬੀਰ ਗੁਸਾਈਂ ਦੀਆਂ ਗੋਸਟੀ ਭਈ ਥੀਆਂ, ਤਿਸੇਂ ਥੀ ਪੀਛੇ ਅਉਰ ਸਭ ਗੋਸਟਿ ਹੋਈਆਂ।”

ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦ ‘ਗੁਰੂ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸੰਪਾਦਿਕ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਪਦ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ ਆਵੱਸ਼ਕ ਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਬਾਰੇ ਨਿਸਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਔਵੇਂ ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਗੋਸਟੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗੱਦ, — ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ (ਕਰਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ):—

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਚਖੰਡ’ ਵੀ ਹੈ, ੧੯੬੨ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਤੇ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

‘ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਦੀ ਭੂਮਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਲੇਖ ਸੰਪਾਦਿਕ ਵਲੋਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੧੬੯੬ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪੰਨਾ ੧੨। ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ੧੬੩੬ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ੧੬੪੦।

‘ਪੂਰਵ ਕਥਿਤ ਪੰਨਾ ੬।

ਨਾਮ 'ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ' ਤੇ 'ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ' ਹਨ, ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਹੁਣ (੧੯੬੯ ਵਿਚ) ਇਕੋ ਸੰਚੀ, ਸਿਰਲੇਖ ਸੰਚੀ ਦੂਜੀ ਹੋਣ, ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ (ਕਾਤਬ) ਇਕੋ ਵਿਅਕਤੀ, ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਰਚਨਾ ਸਮਾਂ (ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਿਖਤ-ਸਮਾਂ) ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ੧੬੫੦ ਈ: ਅਤੇ ੧੬੫੧ ਈ:, ਕ੍ਰਮਵਾਰ। ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਪੁਰਤ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਰੰਭੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਵਿਸ਼ੇ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸੰਜੁਗਤ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਤਿੰਨ ਮੰਨੇ ਜਾਣ। ਅਸਲ ਪੋਥੀਆਂ ਐਸੇ ਵੱਲੋਂ ਅਲੋਪ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਲ ਤੋਂ ਸੰਨ ੧੮੨੮ ਈ: (ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲ) ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਤਾਰਾ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ ਅਰਥਾਤ 'ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ' ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ (ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ, ਸੰਚੀ ਦੂਜੀ ਦੇ ਪੰਨਾ ੬੨੪ ਉੱਤੇ) ਅੰਤ-ਬਚਨੀ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕਥਨ ਦਰਜ ਹੈ :—

“ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸੰਬਤ ੧੭੦੮। ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ਏਕਮ ॥੧॥ ਨੂੰ ਚਤੁਰਭੁਜ ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ; ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ। ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਸੇਵਕ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ੭੪ ਗੋਸਟੀ ਲਿਖੀਆਂ.....ਗੁਲਾਮ ਚਤੁਰਭੁਜ ਕਾ ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਾ ਪੇਰੀ ਪਵਣਾ ਵਾਚਣਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ।.....”

ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਦੋ ਢਾਕੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ (authorship) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਵਪੂਰਤ ਹਨ।

੧. “ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ।”

੨. ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ' ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ (ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਸੰਚੀ ਦੂਜੀ' ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੫੭ ਉੱਤੇ) ਸੰਪਾਤੀ ਬਚਨ ਵਜੋਂ —

“ਆਦਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ॥੧੬੭॥ ਇਕੁ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਅਗੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਦੂਸਰੀ ॥੨॥ ॥੬੧॥ ਇਕਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ।.....ਆਇਤਵਾਰ ਮਹਮਦੀ ਪੁਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ ਗੋਸਟੀ ॥੬੧॥ ਭਾਈ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੀ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ। ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ.....”

ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਚਰਚਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ :—

“ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ।”

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਛਾ (ਅਸੀਂ) ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਨਾਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ (ਸਾਡੀ) ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਕਥਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਢਾਕੇ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ (ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਾਲੀ) ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਸੋਧੀ ਤੇ ਲਿਖਵਾਈ ਪਰ ਢਾਕੀ ਦੋਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕਿਆ, ਇਸ

ਲਈ ਇਹ ਕੰਮ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਉਪ੍ਰੰਤ ੧੬੫੦ ਤੇ ੧੬੫੧ ਈ: ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਮੁਢਲੀ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਖਰੜਿਆਂ (rough notes) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਲਿਖਵਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕੁਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ੧੬੭ ਜਾਂ ੬੧ ਜਾਂ ੭੪ = ੩੦੨, ਸਾਰੀਆਂ ਇਕੋ ਵਿਸ਼ੇ-ਕ੍ਰਮ, ਵਿਚਾਰ-ਲੜੀ ਜਾਂ ਜੀਵਨ-ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕੋ ਲਿਖਣ-ਦੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਸੂਚਕ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਕਲਮ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ। ਹਰਿ ਜੀ ਜਾਂ ਚਤਰਬੁਜ ਦਾ ਉਸੇ ਪਧਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਜੋ ਮਹਰਬਾਨ ਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਤੀ ਕਠਨ ਚਰ੍ਹਾ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ੨੦ ਸਾਲ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਿਤੀਤ ਹੋਏ ਸਿੱਧ ਹੋਏ ਹਨ।* ਕਾਂਗੜੇ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਲ ਬੀਤੇ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਿੰਡ ਮੁਹੰਮਦਪੁਰੀ (ਤਹਿਸੀਲ ਕਸੂਰ) ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਸੋਧਣ ਤੇ ਲਿਖਵਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਹਥ-ਲਿਖਤ ਤਵਾਰੀਖਿ ਸਿੱਖਾਂ (ਖੁਸ਼ਵਕਤ ਰਾਏ) ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁਮਿਕਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੫੯੫ ਈ: ਵਿਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਵਲੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਹੋਹਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ) ਜਾ ਵਸਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਧੜੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚੋਂ ਚੋਰ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰਪੂਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ-ਮਿਹਰਬਾਨ ਧੜਾ ਹੋਰ ਵੀ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣ ਲਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਅਜੇਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਵਿਹਲ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ।

-੨-

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(੧) ਧਾਰਮਿਕ।

(੨) ਅਧਿਆਤਮਕ।

(੩) ਸਾਹਿਤਕ।

ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ:—

ਧਾਰਮਿਕ—

ਮਿਹਰਬਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵੰਸ਼ਜ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

*ਸੰਪਾਦਿਕ ਪੁਸਤਕ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ, ਭੁਮਿਕਾ ਪੰਨਾ ੧੨।

ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਵਿਖਾਦ ਰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਬਾਲੀ। ਇਕ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਘੋਰ (ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ ਹੋਈ) ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ ਜਾਂ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਹਾਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਕਈ ਸਕਾਇਤਾਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਸਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਤਰਾਣ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਅਵੱਧ ਮਿਹਰਬਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਗੱਦੀ ਦਾ ਚਾਹਵੇਦਾਰ (ਹਰੀਫ—rival claimant) ਸੀ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਪੱਖ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਣਨਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਇਕ ਕਵੀ ਸੀ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਰਚਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਖਵਾਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਚਰਚ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਲ-ਬਲਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹੋਏ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰੂ-ਕਵੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਾਣੀ ਨਾ ਰਚਣਾ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੋ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਾਣ ਬੂਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਖਵਾਣ ਲਈ ਤੇ ਅਸਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਲਾ ਤੇ ਮਿਲਾਵਟ ਉਪਜਾਣ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਰਚਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਵੀ ਛਾਪ 'ਨਾਨਕ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਨਾਨਕ ਦਾਸ' ਅਖਵਾਣ ਲਈ ਨਾਨਕ ਕਵੀ ਛਾਪ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਰੀਬ, ਦਾਸ, ਵਿਚਾਰਾ ਆਦਿ ਆਖ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ-ਭਾਵ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਨਾਨਕ ਛਾਪ ਵਰਤ ਲੈਣਾ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਸਿਵਾਏ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਤੱਕ ਕਦੀ ਇਹ ਕਵੀ ਛਾਪ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦਾ। 'ਨਾਨਕ' ਛਾਪ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨ-ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ-ਅਵਗਿਆ ਦੇ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਏਥੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਹੋਰ ਸੀ, ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ, ਜਾਣ ਬੂਝ ਕੇ, ਮਿਥ ਕੇ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਚਣ ਵਾਲਾ 'ਮਹਾਂ-ਕਵੀ' ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੀ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤਾਂ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਧੇੜ ਬੂਟ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੇਵਲ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਰਲੇ ਮਿਲਾਵਟ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੂਲ ਆਸ਼ਾ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਉਸਤਾਦਿ, ਤੇ ਸਿਖੀ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਛੁਟ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਕਾਂ (ਪ੍ਰਿਥੀ-ਮਿਹਰਬਾਨ ਧੜੇ) ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸੋ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ 'ਨਾਨਕ' ਛਾਪ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਸੀ, ਇਕ ਚਾਲ ਸੀ।

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚੀਝ ਪਰਤੱਖ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੰਤ ਬਾਣੀ' ਆਖ ਕੇ

ਵਡਿਆਣਾ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਖੁਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਧਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਮਨਮਤਿ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਿੱਕ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਝੁੱਲ ਹੈ।

ਸੋ ਧਾਰਮਕ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ। ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਅਸੁਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਲੋਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਕਵੀ ਛਾਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਠੀਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲਤ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤੇ ਇਸ ਗਲਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ, ਲਗ ਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੂਧ ਰੱਖਣਾ ਅਤੀ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ।

ਸੋ ਧਾਰਮਕ ਦੇਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਦੇਗ ਨਾਲ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸੁਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਕੱਚੀ ਥਾਣੀ ਦੇ ਅਵੱਗਿਆ-ਰੂਪ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸੰਕਾਪੂਰਤ (doubtful) ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਤਮਕ —

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਜਾਂ ਪਰਮਾਰਥ ਰਚਣ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਰਮਾਰਥ ਰਚਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕਾਲ ਦੇ ਕਈ ਪਰਮਾਰਥ ਟੀਕੇ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ, ਸਾਖੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਉਲੇਖ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।^{੧੦} ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਨਿਸਚਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਹਿ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵੀ ਦਸੇ ਆਸ਼ੇ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਅੰਗ ਹਨ—(੧) ਸਾਖੀ, (੨) ਪਰਮਾਰਥ ਅਤੇ (੩) ਗੋਸ਼ਟੀ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਜੋ ਰਚਨਾ ਬਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਾਂ ਅਜੀਬ ਹੈ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ, ਅਦੁਭੁਤ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਵਾਰਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਸਾਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗਵਾਹੀ, ਜਾਂ ਅੱਖੀਂ-ਡਿੱਠੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਮਾਚਾਰ, ਪਰਤੱਖ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ (ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ) ਆਗਮਣ ਤੇ ਜਨਮ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਜਨਮ ਕੀ ਹੈ? ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਮਾਤਲੋਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਜਦ ਮਾਤਲੋਕ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਵਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਜਨਮ ਹੈ, ਇਕ ਪਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ (ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ) ਸਦੀਵਰਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਇਕ ਉੱਕਾ ਹੀ ਅਲਪ-ਕਾਲੀ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਅਗੰਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਨ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਮੌਤ ਜਾਂ ਕਾਲ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੋਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਸਚਾਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਯਥਾਰਥਿਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਨਿਰੋਲ ਇਤਿਹਾਸਕ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਆਤਮਕ-ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜੀਵਨ ਘੱਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਮਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਰਹੱਸਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧੁਰੰ ਹੀ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਤਥ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਭੱਤ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ਪਰ ਭੇਰ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਇਹ ਪੱਖ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸੰਬਾਦ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੋਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸੰਬਾਦ, ਗੱਲ ਬਾਤ, ਮਿਲ ਭਿੱਟ (ਭਾ: ਦੀਵਾਨਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਵਿਚ)। ਇਸ ਸੰਬਾਦ ਵਿਚੋਂ ਇਸੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਮਜ਼ ਜਾਂ 'ਪਰਮਾਰਥ' ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰੇ ਨਾਟਕੀ ਚੇਰ ਨਾਲ ਉਘੜਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਢੰਗ ਸੰਬਾਦਕ ਤੇ ਨਾਟਕੀ ਸੀ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਗੱਲ ਬਾਤ (ਵਾਰਤਾਲਾਪ) ਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਕਾਹਜ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਝਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰਤਾ, ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਇਕ ਸੰਬਾਦ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਚਰਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਹੱਤਾ ਜਾਂ ਪਰਮਾਰਥ-ਟੀਕਾ ਰਾਹੀਂ, ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਰੁਚੀ ਹੈ, ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ, ਪਰ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਚੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਚਰਚੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਰਸੰਗ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬਾਇ ਹੀ ਰਚੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਸਾਖੀਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਅਵੱਧ ਹੀ, ਕਿਸੇ ਸੰਬਾਦ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਰਲਦੇ ਮਿਲਦੇ ਭਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ (ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਲੰਮੀ ਬਾਣੀ, ਜਪੁਜੀ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਜਾਂ ਪਟੀ ਆਦਿ) ਵਾਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਰਤਾ, ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਰੁਚੀ ਨਿਰੋਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅੱਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇਈਏ।

ਅਧਿਆਤਮਕ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਪਰਮਾਰਥ) ਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਅਨੁਭਵ ਵੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਫੁੱਝੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਆਤਮਕ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਸੁਚੱਜਾ ਕਥਾਕਾਰ, ਟੀਕਾਕਾਰ ਅਤੇ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਵਰਣਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਚਿਤਰਨ-ਨਿਪੁੰਨ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਤਾ ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਖਰਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਉਪਜਾਣ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਰਮਜ਼ਾਂ ਉਘਾੜਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਡਲਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ—ਪ੍ਰਸਤਕ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਪੰਨੇ ੮੫ ਤੋਂ ੮੯, ਵਾਰਤਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਵੇਂਦੀ ਪਰਵੇਸ਼' ਵਿਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਦੀ ਚਤੁਰਤਾ, ਸਿਰਜਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:—

“ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਵੰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰ ਤੁਮ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ।

ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਕਰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ਲੋਕ ਲੋ ਗਏ, ਲਿਜਾਇ ਜਹਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਥਾ ਉਹਾ ਹੀ ਲਿਜਾਇ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਅਤੇ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸੁਪੇਦ ਦਾੜੀ ਹੈ, ਲਾਲ ਬਾਣਾ ਹੈ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਲੰਘ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਸੁਪੇਦ ਨਿਹਾਲੀ ਹੈ, ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ। ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਡਾ ਤਕੀਆ ਹੈ। ਆਸ ਪਾਸਿ ਜਿਮੀ ਸਬਜ਼ ਹੈ, ਲਾਲ, ਸਿਆਹ, ਜਰਦ, ਸੁਪੇਦ, ਮੂੰਗੇ, ਸਬਜ਼, ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਬਿਛਾਵਣੇ ਬਿਛਾਏ ਹੋਏ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਟਹਲੂਏ ਸਾਥਿ ਹੈ, ਏਤਨਿਆ ਸਭਿ ਲਾਲ ਬਾਣੇ ਹੈ। ਇਕ ਭੋਜ ਅਗੇ ਘਾਸ ਖਤੀ ਚਰਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੇ ਪਾਸਿ ਦੁਇ ਜਟੇ ਲਾਲੀ ਕਪੜੇ ਖੜੇ ਝਲਤੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆਹੁ ਲੋਕਹੁ ਲਿਜਾਇ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਆਗੇ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਤੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭੰਡਉਤਿ ਕਰੀ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਕਹੇ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਤੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਤੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ।” ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਏ ਨਾਨਕ! ਜੀਉ ਤਉ ਤੇਰਾ ਸਭ ਭਲਾ ਹੈ?” ਕਹੇ ਜੀ “ਆਜੁ ਚੰਗਾ ਹਉ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।” ...ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਉਹੁ ਭੋਜ ਦੁਹਾਈ, ਦੁਹਾਈ ਕਰਿ ਕਟੋਰਾ ਦੁਧ ਕਾ ਭਰਿਆ, ਭਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥਿ ਲੀਆ। ਹਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੁ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਏਹੁ ਪੀਉ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਏ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ! ਤੈ ਤੇ ਆਗੇ ਮੈ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪੀਵਾਂ?” ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ, ਏਹੁ ਦੁਧ ਨਾਹੀ ਜਿ ਤੁ ਦੁਧ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਤੁਮ ਕਉਹੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਕਾ, ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਕਾ, ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕਾ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਤੁ ਲੇ ਕਰਿ ਪੀਉ।” ਤਬ ਆਗਿਆ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕੀ ਸਾਥਿ ਕਟੋਰਾ ਦੁਧ ਕਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹਾਥ ਤੀ ਪੀ ਲਇਆ। ਪੀਵਤੇ ਸਾਥਿ ਮਸਤਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਅਰੁ ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲਾਗਾ ਭੰਡਉਤ ਕਰਨੇ।”

ਕਿੰਨਾ ਠੋਸ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਜੀਵਨ-ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਇਸ ਲੇਖਕ ਦਾ! ਕਿੰਨਾ ਝੁੰਘਾ ਯਥਾਰਥ, ਕਿੰਨੀ ਤਕੜੀ ਪਕੜ ਹੈ ਵਾਸਤਵਤਾ ਦੀ! ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਥਿਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਖਮਤਾ ਤੇ ਸਥੂਲਤਾ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ! ਜੇ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਜੋ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਨ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਸਥੂਲ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕਰੀਏ? ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਸਥੂਲ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸੂਖਮ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹੀ ਠੋਸ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਸਥੂਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੰਗ ਦੇ ਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਂਗ ਸੂਖਮ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਰੋਣਕ ਇਸ ਦੀ ਰੋਚਕਤਾ, ਇਸ ਦੀ ਸੁਹਾਣੀ ਜਲਵਾਗਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਈਏ? ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਸਥੂਲ ਚਿੱਤਰ ਜਾਂ ਬਿੰਬ, ਰੂਪਕ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿਕਤਾ ਦਾ ਖੇਲ ਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਇਸ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅਮੀਰ ਤੇ ਬਚੁਰਗ ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਉਸ ਪਾਸ ਕਾਫੀ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ, ਸਾਮਾਨ, ਔਸ਼ਵਰਜ਼ ਹੈ। ਸੂਖ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੋਮਾ ਇਕ ਮਝ ਵੀ ਉਸ ਪਾਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਦੁਧ ਉਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਇਹ ਸਭ ਰੂਪਕ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਦੁਧ ਪਿਲਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਖਿਆਤ, ਪਰਤੱਖ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ। ਦੁਧ ਇਕ ਪਰਸਿਧ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ।

•ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਸੋਚੀ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ ੮੮।

ਦੇਸ਼ੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਮਰਥਾਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਸੁਖਮਤਾ ਵਿਚ ਸਬੂਲਤਾ ਦਾ ਰੋਚਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਕ ਦੀ ਪੀਚੀ ਪਕੜ ਉਪਜਾਣ ਵਿਚ ਅਤੀ ਸਫਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹਾਜ਼ੇ ਜਨਕ ਕੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਚੀ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ।

ਸਾਹਿਤਕ—

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਰਥਾਨ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਖ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹੈ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਮਈ ਹੈ । ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਰਥਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਚੈਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੬੨) ਦੀ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਡਾ. ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਦਾ ਇਕ ਵਿਦਵਤਾ-ਭਰਿਆ ਲੇਖ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ 'ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹੱਤਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਪ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪੱਖ ਉਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਿਆ ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਰਥਾਨ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਖ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹੈ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਮਈ ਹੈ । ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਰਥਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਚੈਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੬੨) ਦੀ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਡਾ. ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਦਾ ਇਕ ਵਿਦਵਤਾ-ਭਰਿਆ ਲੇਖ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ 'ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹੱਤਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਪ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪੱਖ ਉਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਿਆ ।

(3 ਵੀਂ)

ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਜੀ. ਡੀ. ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਾਹੌਰ

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕ

—ਸਮਥੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ, ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨ ੧੯੬੨ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ, ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਸੋਢੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਗੋਸਟਾਂ ਅਥਵਾ ਸਾਖੀਆਂ ੬੧ ਹਨ, ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਦੂਜਾ ਅਧ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਗੋਸਟਾਂ ੭੪ ਹਨ, ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕੁਲ ਜਿਲਦਾਂ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਡਿੱਠ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕੇਸੋ ਰਾਇ ਪੋਥੀ, ਅਭੰ ਪਦ ਪੋਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰੰਮ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹਨ, ੨੮੭ ਗੋਸਟਾਂ ਅਥਵਾ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਆਮ ਗੱਦ ਰਚਨਾ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਥਾਣੀ ਸਮੇਤ, ਇਕ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਤੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇ ਭਰਾਭਾ ਸੋਢੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਉਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਅੱਲ ਜਾਂ ਲਕਬ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਤਾਂ ਭੁਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਜਾਤੀ ਅੱਲ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੬, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਭਤੀਜੇ ਸੋਢੀ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਉਰਫ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨਾਲ ਬੜਾ ਦਿਲੀ ਸਨੇਹ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਢਾਈ ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਮਦਨ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਰਨ ਮੱਲ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਅਨੰਦ ਪੁਰ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਅਤੇ ਬੁਢਾਲੇ ਵਿਚ ਅਠ ਪਿੰਡ ਸੋਢੀਆਂ ਦੇ, ਜਲੂ ਪੁਰ ਖੇੜੇ, ਸਾਹੂਵਾਲ, ਗੋਟਾ, ਵਾੜਾ, ਖੰਡੇ, ਸੰਗਤ ਪੁਰ, ਲੁਹਕਾ (ਭਰਨ ਤਾਰਨ) ਤੇ ਘਰਾਚੋਂ (ਪਟਿਆਲੇ ਪਾਸ) ਅਤੇ ਸੋਢੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀ ਸੰਤਾਨ : ਕਰਨ ਪੁਰ, ਬੰਦੇ ਨਗਰ, ਆਦਿ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਸੋਢੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਰਿ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਬੁੱਟਰ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਸਹਾਇ, ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸੋਢੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਇਹ ਸੰਬੰਧ ਹਾਲ ਹੈ।

ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਹਰ-ਲਿਖਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਸੋਚੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ 'ਗੋਸਟ' ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾ ਹੋਠ ਸਿਖ ਰੋਫਰੋਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੬੩੮ ਖਿ: ਵਿਚ ਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੯੬ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅੱਥਲ ਦਰਜੇ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮਾਹਿਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹ। ਇਲਾਕਾ ਪਹਾੜ, ਕੁਨ੍ਹ, ਕਚਮੀਰ, ਸੂਬਾ ਸਰਹੱਦ, ਸਿੰਧ, ਮਾਲਵਾ, ਬਾਂਗਰ, ਪੁਆਧ, ਮੈਣ ਦੁਆਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਵੇਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਹੋਵਿਆ, ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਅੱਥਲ ਦਰਜੇ ਦਾ ਘੁਮੱਕੜ ਪਰਚਾਰਕ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਮ ਦਾ ਵੀ ਧਨੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਹੋਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ—

(੧) ਜਨਮ ਸਾਖੀ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, (੨) ਆਦਿ ਰਾਮਾਇਣ, (੩) ਆਦਿ ਮਹਾਭਾਰਤ, (੪) ਆਦਿ ਕਥਾ ਭਰਥਤੀ ਕੀ, (੫) ਆਦਿ ਕਥਾ ਗੋਰਖਿ ਮੰਡੇਰ, (੬) ਕਥਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, (੭) ਕਿੱਸਾ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਮੰਟਾ ਵੰਤੀ ਕਾ, (੮) ਵਾਰ ਪੀਰਾਂ ਦੀ, (੯) ਫਟਕਲ ਬਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਵਿਚ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਗੋਬਟਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਸਲੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕੇ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਸੋਚੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਅੰਗਦ ਆਦਿ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਰਾਗ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਰਚ ਕੇ ਮਹਲਾ ੧, ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ, ਸਿਖ-ਪੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਮੂਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਦੀ ਤਾਕਿ ਭੇਝੇ ਭਾਲੇ ਸਿਖ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਮਝ ਲੈਣ, ਉਸ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਚਾਲ ਜੋ ਸੋਚੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਭੇਤ ਖੁਲ੍ਹਣ ਕਰਕੇ, ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੀਟਿਆਂ ਦੀ ਲਾਗ ਲਪੇਟ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਨਿਆਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋਚੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਸਲਾ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਸਾਹ, ਬਾਨ੍ਹਾ ਮੁਤਸੱਦੀ, ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਆਦਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਬਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਵਿਰ ਵੀ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਕਿਸੇ ਹੀਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਸੰਮਤ ੧੬੬੩ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਇਸ ਤੋਂ ੧੧ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੭੪ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਸੋਚੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ 'ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ' ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੋਚੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੬, ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਸੋਚੀ ਹਰਿ ਜੀ ਮਹਲਾ ੮ ਸਨ। ਮੀਟਾ-ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਇਸ ਅਗੀਚੇ ਦੀ ਝਲਕ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਚੁੰਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਮਤ ੧੬੮੧ ਤੋਂ ੧੬੯੫ ਤੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਰ ਮਹਰਾਜ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਲੜਾਈਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਚੁੰਕਿ ਕੰਡੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੜਕਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਹੱਥ ਲਗਾ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਰਾਂ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਬਣ ਕੇ ਝਟ ਪਟ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਆਦਿ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਹਾਲਤ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ, ਫੇਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਲਵੇ ਬੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੀਰਤ-ਪੁਰ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਸੰਮਤ ੧੭੦੧ ਬਿ: ਵਿਚ ਆਪ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਸੰਮਤ ੧੬੯੬ ਬਿਕਰਮੀ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗੂ ਬੜਾ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਕਵੀ ਤੇ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗੱਦ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ—(੧) ਗੋਸਟਾਂ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ, (੨) ਸੁਖਮਨਾ ਮਹਲਾ ੮, (੩) ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਤੀਸੀ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ) (੪) ਵਟਕਲ ਬਾਣੀ, (੫) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਦੂਜਾ ਭਾਗ) ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ) ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਬਾਬਾ ਹਰਿਆ, ਭਾਗੀ' ਭਰਿਆਂ ਕਹਿ ਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਮਤ ੧੬੯੬ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੫੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਤੱਕ ਲਗ ਭਗ ੫੭ ਵਰ੍ਹੇ ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਜਦ ਉਹ ਇਕ ਵੇਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਗਏ ਸਨ। ਫੇਰ ਜਦ ਸੰ: ੧੭੫੩ ਬਿ: ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਛੰਡਾ ਖੜਕਣ ਕਰਕੇ ਸੋਢੀ ਚਤੁਰਭੁਜ, ਕਮਲ ਨੈਨ ਆਦਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਵਸੇਵਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੰਠਾ (ਵੀਰੋਚਪੁਰ), ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਸਹਾਇ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਜਾ ਵੱਸੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਪੁਜਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੇਜੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਸੋਢੀ ਹਰਿ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਪੰਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੰਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ) ਦੀ ਰਚਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਫ਼ਾ ੩੫੭ ਤੇ ਸਫ਼ਾ ੬੨੪ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਦਰੋਂ ਵਦੀ ੭, ਸੰਮਤ ੧੭੦੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਮੁਹੰਮਦੀ ਪੁਰ ਤੇ ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੧, ਸੰਮਤ ੧੭੦੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੋਸਟਾਂ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਸੋਂ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਕਲ ਦੀ ਨਕਲ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰੋਸ ਕਾਪੀ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ ਗਈ, ਸੰਮਤ ੧੮੮੫ ਬਿ: ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ ੧੮੮੫ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੰਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਸ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੬ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ (ਪੰਥੀ ਹਰਿ ਜੀ) ਵਿਚ ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ (ਟੀਕਾ), ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ, ਬਾਰਮਾਹਾ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਗਲਾ-ਦੀਖ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਪੁਜੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟਿ, ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਸਿਧ ਗੋਬਟਿ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ, ਜਪੁ ਪਰਮਾਰਥ (ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ), ਗੰਗਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ, ਗੋਬਟਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ, ਗੋਬਟਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ, ਗੋਬਟਿ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ, ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦੀ ਸੁਕਤੀ, ਜਪੁ ਪਰਮਾਰਥ (ਪਉੜੀ ੨੦ ਤੋਂ ੨੫ ਤੱਕ) ਗੋਬਟਿ ਜੋਗੀ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ, ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਗੋਬਟਿ, ਪਟੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟਿ, ਗੋਬਟਿ ਇਕ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨਾਲ, ਗੋਬਟਿ ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਨਾਲ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨਾਲ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਤੇ ਬੁਤ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਨ, ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਤਰਤੀਬ (ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ), ਜਪੁ ਪਰਮਾਰਥ (ਪੂਰਾ) ਆਦਿ। ਦੂਜੇ ਭਾਗ (ਪੰਥੀ ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ) ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਟਕਲ ਗੋਬਟਾਂ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਫੋਰ ਕਸੂਰ, ਚੁਹਟੀ ਪੁਰ, ਪੀਰ ਕਸ਼ਾਲ ਦੀ, ਮਮਦੋਟ, ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਲਵੰਡੀ, ਹੁਸ਼ੀਗਾਬਾਦ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਥੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਗੋਬਟਾਂ (ਗਿਆਨ-ਚਰਚਾ) ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੱਤ ਤੱਕ ਵਾਚ ਕੇ ਖੁਦ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਗੱਦ ਰਚਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਲਹਿੰਦੀ, ਪੂਰਬੀ, ਬਾਗਰੂ, ਹਰਿਆਣਵੀ, ਪੁਆਧੀ, ਮੈਣ ਦੁਆਬੀ, ਮਲਵਈ, ਪਹਾੜੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀਆਂ, ਉਪ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ, ਜੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮੁਲਾਂਦਿਲੀ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਅਥਾਹ ਵਿਦਵਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

*ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾਦਕ : ਗਿਆਨੀ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ), ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

—ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨਰਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਸਭ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ, ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਆਦਿਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬਿਤਾਏ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘਟ ਵਰਨਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੀ ਵਰਨਣ ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਕਾਹਠ ਗੋਸਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਰੀਹ ਗੋਸਟਾਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚ ਚੁੱਤਰ ਗੋਸਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਗੋਸਟਾਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਹੋਈਆਂ ਦਸੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਇਕੋ ਇਕ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

(ੳ) ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸੋਢੀ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ, 'ਮਿਹਰਬਾਨ' ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨਗਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਸਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਸਾਉਣ ਬਾਰੇ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ ਭਾਵ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੋਸਟ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵ ਨਾਥ (ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਸ਼ਿਉਨਾਭ ਹੈ) ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, “ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਬ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਏ ਤਬ ਰਾਜੇ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਾਨ ਵੂਲ ਬਸਤਰ ਅਭੂਖਨ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਆਨਿ ਰਾਖੇ।” ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਤਬ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਹਿਆ, ‘ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਧਰਤੀ ਤੂੰ ਕਹੁ’ ਕਹੈ ਜੀ ‘ਲਾਹੋਰ ਤੇ ਕੋਸ ਪਦਰ’ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ ਪਜਾਬ ਥੀ ਧਰਤੀ ਮਾਹਿ ਉਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ।”

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਹੀ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ। ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ

ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਸਿਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਤੇ ਫੇਰ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

“ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੋਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰੀ।
ਪਹਿਰਿ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰੀ।”

ਇਥੇ ਇਕ ਗਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਜਾਂ ਲੋਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮੱਕੇਮਦੀਨ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੋਲ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਿਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਕੋਲ ਕਦੇ ਗਏ? ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੰਮੇਰੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਾ ‘ਸ਼ਿਵਨਾਭ’ ਕੋਲ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਗਏ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੋਲ ਗਏ ਹੋਣ। ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਹਿੰਦ ਦੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾ ਦਾ ਨਹੀਂ।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਨਸੰਗਲੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਦੇ। ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ, ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ, ਰਤਨ ਮਾਲਾ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ, ਆਸਾ, ਪਟੀ ਤੇ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ, ਬਾਰਾ ਮਾਹ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਪੰਨਾ ੬੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਕਉ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ, ਸਿਖ ਕੀਆ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਜੇ ਕਉ ਨਾਮੁ, ਚਾਨੁ, ਇਸਨਾਨ, ਦੋਆ, ਧਰਮ, ਸੰਤੋਖ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ, ਬਿਬੇਕ ਮਤ ਦਿਛਾਈ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਮਸਤ ਬਾਣੀ ਲਿਖਿ ਦੀਨੀ, ਓਹੁ ਪਾਛਿਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸਿਖ ਹੁਆ।”

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੌਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀ ਚੌਥੀ ਗੋਸ਼ਟ ਇਹ ਗਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹਥ-ਲਿਖਤ ਕੁਝ ਕੁ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਿਖੀ "ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੀ" ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਪੌਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਰਾਜਾ ਉਸਿ ਦੇਸ ਕਾ ਸਨਮੁਖ ਹੋਆ ਦੀਨ ਕਾ । ਉਹਾ ਏਤ ਲੋਕ ਜੁਝੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ । ਤਿਸ ਕੀ ਮਿਤੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਕੀਰਤਨੀਆ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਜੁਝੇ । ਐਪਰ ਲੂਣ ਤੇ ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਚਾਲੀਸ ਮਣ ਲੋਣ ਰਸੋਈ ਅਨਿ ਮਹਿ ਪੜਤਾ ਹੈ ।”
(ਪੌਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਪੰਨਾ ੬੬)

ਤੇ ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਵਿਚ ਇਸ ਭਰ੍ਹਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਰਾਜੇ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਕਾ ਬੇਟਾ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਾ ਪੋਤਾ ਹੈ । ਤਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ । ਸੰਗਤਿ ਜੁਝਤੀ ਹੈ । ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਰਸੋਈ ਬੀਸ ਮਣ ਲੂਣ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲਗਤਾ ਹੈ ।”
(ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੀ)

ਇਹ ਗਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਾਂਗੂ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਜਾਂ ਥਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਰਸਤਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਸਤਾ 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜੇਕਰ ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਨੂੰ ਭੂਗੋਲ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਮੇਲੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਸ਼ਿਟਿਆਂ ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਲੋਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਜੋ ਰਾਹ 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਟੁਹਿਆ ਲੋਕਾ ਪੁੱਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ—ਭਾਵ ਨਾਗਾ ਪਟਣ ਤੋਂ ਜਾਵਾ ਪਟਣ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾ ਦੇ ਪਛਮ ਦਖਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਸਤਾਵਦਿ' ਭਾਵ ਸੀਤਾ ਵਾਹਕਾ (Sita vahka) ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸੀਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ।

੨. 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆ ਦਉਨੀ ਦਾ ਦਾਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ—“ਤਹ ਸਤਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਬਚਨ ਇਕ ਰਾਜ ਹੋਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਸਤਾਵਦਿ ਸਹਰਿ ਹੈ। ਤਖਤ ਗਾਹ ਤਹੀ ਅਥ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆ ਦਉਨੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਰਾਇ ਸਤਿ ਕਾ ਬੇਟਾ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਾ ਪੋਤਾ ਹੈ।”

ਲੋਕਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸੀਆ ਰਾਜੇ ਸਿਵਜੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਧ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀਤਾਵਾਹਕਾ ਸੀ ਤੇ ਮਾਇਆ ਧਨੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਉਨੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਸੀਆ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਲ੍ਹਵੀ ਸਤਾਬਦੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ :—

ਵਿਸੇਆ ਬਾਹੂ ਛੇਵਾਂ	੧੫੦੯—੧੫੨੧ ਈਸਵੀ
ਫੂਆਨੇ ਕਾ ਬਾਹੂ	੧੫੨੧—੧੫੫੦ ਈਸਵੀ
ਵੀਰਾ ਵਿਕਾਮਾ	੧੫੪੨ ਈਸਵੀ ?
ਮਾਇਆ ਧਨੂ	੧੫੪੨—੧੫੮੧ ਈਸਵੀ
ਧਰਮਾ ਪਾਲ	੧੫੮੧—੧੫੮੭ ਈਸਵੀ

ਪਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਂ ਕਿਧਰੇ ਅਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਪਿਛੇ। ਨਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਰਾਏ ਸਿੰਘ, ਹੋ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲੰਕਾ ਗਿਆ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁੰਗਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਧੰਨੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਪੁਜਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੀੜ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ (੧੬੦੪ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ) ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ। ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਈ। 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਦਾ ਤਨਜੌਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਮਾਇਆ ਦਊਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਸ—

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸੰਮਤ ੧੫੬੧ ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ ੧੫੦੪ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਸੀ ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਮਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ੧੫੭੬ ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ ੧੫੨੨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਫਿਰਿ ਥਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਭੋਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ।
ਪਹਿਰਿ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ।
ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਵਹਾਈਓਨਿ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਧਾਰਾ।
ਪ੍ਰਤਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਆ ਮਨਿ ਖੋਟੇ ਆਕੀ ਨਿਸਿਆਰਾ।
ਥਾਣੀ ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰੀਐ ਹੁਇ ਰੁਸਨਾਈ ਮਿਟੇ ਅੰਧਿਆਰਾ।
ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਅਨਹਦਿ ਸਬਦਿ ਉਠੇ ਧੁੰਨਕਾਰਾ।
ਸੋਦਰ ਆਰਤੀ ਗਾਵੀਐ ਅਮਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ।
ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਰ ਅਥਰਬਣਿ ਤਾਰਾ ॥੩੮॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਮਿਲਾਪ—

ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਗੋਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੋਸ਼ਟ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ੧੫੩੧—੩੨ ਈ: ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਘਟੇ ਘਟ ਅਠ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਹੇ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਤ' (੪)

੪੪ ਤੇ ੪੫ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ (੧) ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀਆਂ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗਏ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਉਦਾਸੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਵਿਸਥਾਰ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(੧) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ। ਇਹ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ 'ਮੁੰਦਾ ਸੰਰੋਖ ਸਰਮ ਪਤ ਭੋਲੀ', ੨੮ਵੀਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ..... ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ। ਭਾਵੇਂ ਸਲੋਕ 'ਪਵਨ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਮੁਹਲਾ ੨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਾਂਗੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਖਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਉਚਾਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਖ ਵਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਉਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਕੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

(੨) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਸਿਆਲਕੋਟ

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—
“ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਟਕੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਦਿਤਾ ਸੀ 'ਮਰਨਾ ਸਚ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਭੂਟ' ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਫਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।”

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ।

(੩) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ

ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਕਿਲਾ ਰੋਹਤਾਸ ਤੋਂ ਚੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਸ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜੋਗੀ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ

ਨੇੜੇ ਇਕ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਬੁਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕਈ ਮਰੀਜ਼ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨਾਲ ਗੋਬਟ ਕੀਤੀ । ਬਾਲ ਨਾਥ ਨੇ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

(੪) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਪੱਟੀ

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਜੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਜੀਲਾਨੀ ਬੁਗ਼ਦਾਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ 'ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਨੂੰ ਬੁਗ਼ਦਾਦ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ :

“ਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਫਕੀਰ ਕਿਸ ਕਾ ਘਰਾਨਾ।

ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਰਬੁ ਫਕੀਰੁ ਇਕੋ ਪਹਿਚਾਨਾ ।”

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਜੀਲਾਨੀ ਦਾ ਜਨਮ ੧੦੭੮ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤੇ ਦਿਹਾਂਤ ੧੧੬੬ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਗ਼ਦਾਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਬਾਰੇ 'ਗਲਾਸਰੀ ਆਫ਼ ਕਾਸਟਸ ਐਂਡ ਟਰਾਇਬਜ਼' ਪੰਨਾ ੫੪੨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਗੋਸ ਜਿਸ ਦਾ ਮਿਜ਼ਾਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੈ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤਕ ਥੜੀ ਮਾਨਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ੧੭੩੯ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਈਦ ਦਾ ਮਿਜ਼ਾਰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ ਜਾਂ ਇਕੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੀਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ਾਹ ਜੀਲਾਨੀ ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ਖਰਾਦੀਆਂ ਦਾ ਪੀਰ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ੧੫੨੭ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ।”

ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲਾ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਜੀਲਾਨੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲਾ ਜੀਲਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—“ਤਬ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਮਿਲਿ ਗਇਓਸ। ਦਸਤ ਪੰਜਾ
ਲੈ ਮਿਲੈ ਦਰਆਵ ਦੇ ਉਪਰ।” ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ੧੫੨੭ ਈਸਵੀ ਪਿਛੋਂ
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਅਬਦੁਲਾ ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੋਈ।
ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਜਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਡਰਾ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਈਏ
ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਸ਼ੰਕੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਹੈ ਅਬਦੁਲਾ
ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਬਦੁਲ ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਦੂਜਾ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਕਰਤਾਰ ਅਬਦੁਲ ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਨੂੰ
ਵਡਾ ਪੀਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸੇਖ ਅਬਦੁਲ ਬਾਦਰ ਗ਼ੈਲਾਨੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ
ਲੱਕਬ ਗੋਸ-ਏ-ਆਸ਼ਿਮ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹਾਤ ਬਾਹਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋ

ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ ਤੇ ਕਾਦਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਟੀ ਗਏ। ਇਹ ਪਟੀ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਮੀਲ ਥੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵਲ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲ ਖੇਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਬੀਜਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ।

(੫) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਬਟਾਲੇ (ਵਟਾਲੇ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਟਾਲੇ ਆ ਕੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਗੋਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਥਿਨ—ਧੋਤੀ, ਜਨੇਊ, ਟਿੱਕਾ ਆਦਿ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਅਰੰਭ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਵਖਾਵੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ।

(੬) ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਸਫ਼ਰ

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਫਰਤਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਮਲਕ ਭਾਗੋਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਜੋ ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਏਮਨਾਬਾਦ ਹੋਈ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵਾਪਰੀ ਦਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ : “ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਏਕ ਠਊਰ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਲੋਗ ਪਾਸਿ ਬਹੁਤ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਬ ਭਾਗੋਂ ਖਹੇਰਤ ਅਰ ਗੰਗੂ ਦਿਲਾਵਰੀ ਖੜੀ ਲਾਹੌਰ ਕੇ ਚੌਧਰੀ ਭੀ ਥੇ। ਅਰ ਹਾਕਮ ਮੁਕਾਤੀ^੧ ਭੀ ਥੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਏਕ ਜਗ ਬਾ। ਤਬ ਓਹਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ।”

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, “ਭਾਈ ਕੁਸਾਡੀ ਸੰਤਤ ਧਰਮ ਦੀ ਲਛਮੀ, ਦਸਾਂ ਨੁਹਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਹੀਂ ਦਾਨੁ ਕੀਤਾ ਜਿ ਕੁਸਾ ਨੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਓਨਾਂ ਨੇ ਏਹੋ ਜਿ ਚਾਰਿ ਦਿਹ ਜਹਾਨ ਭਲਾ ਭਲਾ ਆਖਿਆ। ਸ੍ਰੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਨ ਓਨੀ, ਨ ਓਨੀ, ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਿਸ ਹੀ ਨ ਹੀ ਦੀਆ ਸੁਨਹੁ ਹੈ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਆਗੇ ਸੋਈ ਚਾਨ ਢਲੀਦਾ ਹੈ ਜਿ ਦਸਾਂ ਨੁਹਾਂ ਦਾ ਖਟਿਆ ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਈ ਦੇਇ ਦੇਇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਆਗੇ ਕਿਛ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਹ ਜਗ ਸਵਰਤ ਨਹੀਂ ਜਗ ਤਾਂ ਸਵਰਹਿ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਹੁ। ਹਓਮੇ ਛੇਡਿ ਕਰਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਕਰੈ।”^੨

^੧ਇਥੇ ਮੁਕਾਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਕਤਾਦਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਅਰਬੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਤਾਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਆਮ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ।

^੨ਵੇਖੋ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ ੩੮੭।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਲਾਹੌਰ ਆਉਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਆਪ ਨੇ ਵਖ ਵਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ।

(੭) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਕਸੂਰ ਤੇ ਚੁਹਣੀ, ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਹੁਸੰਗ, ਕੰਡਣਪੁਰ, ਮਮਦੋਟ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਕਿਕੜੀਆਲੇ ਤੋਂ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ

ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਸਫਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ, “ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀਪਾਰਪੁਰ ਬਖਸਿਆ। ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਓਥਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਮਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੋਰ ਗੜ੍ਹਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁਸਤਾਫਾਦ (ਮੁਸਤਫਾਬਾਦ) ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਚੁਹਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਤਲਵੰਡੀਆਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਭਟੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚ ਦੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕੰਡਣਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੀ ਆਇਆ। ਹਰੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦੇਵਨਿ ਕਸੂਰ, ਰੋਹੋਵਾਲਿ, ਨੰਨੀਏਰ, ਬਹਿਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਖੋਖੋਵਾਲਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ।”

(ਪੰਨਾ ੫੧੧, ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਜ਼ਿਲਦ ਪਹਿਲੀ)

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਗੋਸ਼ਟਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ—‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ’। “ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੋਖੋਵਾਲ ਤੇ ਚਲਿਆ। ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਰਮਤਾ ਰਮਤਾ ਪਖੇ ਕੀ ਰੰਧਾਵੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਟਿਕਾਓ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਆਲ।” (ਪੰਨਾ ੫੧੬)

ਉਪਰੋਕਤ ਟੁਕ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸਫਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਵਖ ਵਖ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਪਖੇ ਕੀ ਰੰਧਾਵੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ।

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀ ਅੰਤਮ ਗੋਸ਼ਟਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਹਾਲ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਕਸੂਰ ਤੇ ਫੇਰ ਚੁਹਣੀਆਂ, ਤਲਵੰਡੀ, ਹੁਸੰਗ^੧, ਕੰਡਣਪੁਰ, ਮਮਦੋਟ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ^੨ ਤੇ ਰੇਰੇ ਕਿਕੜੀਆਲੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪੁੱਜੇ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਰਿ ਜੀ ਆਦਿ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਮਹਮਦੀਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਚੁਣੀਆ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਿਸਥਾਰ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

(੮) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਾਲ

ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲੰਮੇਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਰਚਨ ਕਾਲ ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਣੀ, ਰਾਮਕਲੀ, ਓਅੰਕਾਰ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ

^੧ਤਹਿਸੀਲ ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ਰਤ ਦਾਉਦ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਮਿਜ਼ਾਬ (ਕਬਰ) ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਮਾਰਚ (ਚੇਤ) ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। (ਰਵੀਕੋ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਸਫਾ ੧੪੯)

^੨ਤਹਿਸੀਲ ਬੀਰਾ।

^੩ਇਹ ਨਾਮ ਫੀਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਸਿਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰਖਿਆ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰਗਤਿ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਇਸੇ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਪਾਧਾ ਪਟੀ' ਦੂਸਰੀ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾ ਸੱਤਾ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਪਭ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਾਧੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਇਆ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪਾਧੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜਾਇ ਤਬ ਪਾਧੇ ਪਟੀ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਅਖਰਾ ਪੰਤੀਸ ਕੀ ਮੁਹਾਰਣੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਪੜਣ, ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਪਟੀ ਮ: ੧ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਹੋਈ।" ਇਸ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਪਟੀ ਲਿਖੀ। ਪਰ ਪਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਗਤ ਵੀਚਾਰ ਉਸਾਰੀ ਇਹ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਪਿਛਲੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਹੈ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਜੀਵਨ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ, ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ :—

“ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂ ਮੈ ਮਿਲਿਆ”

“ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ”

“ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕ ਸਾਇਰ ਇਵ ਕਹਿਆ”

ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਾਇਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਲਿਖ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤਦ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਪਟੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਜਿਰਨਾ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੁ ਸਭ ਅਫਰਾ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ। ਜਿਰਨੇ ਸਭ ਜੀਅ ਹੋਨਿ ਸਭ ਅਫਰਾ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ। ਜਿਰਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਰਿਜਕ ਹੈ ਏਭਨਾ ਸਭ ਪਰਮੇਸਰ ਅਖਰਾ ਹੀ ਮਹਿ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਏਈ ਅਫਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਿਧੋ ਝਾਏ ਕੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕਉ ਪਟੀ ਕਹੀਐ ਸਿ ਏਈ ਅਫਰਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਮਹਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੀਜੀਐ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਕੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਖਰ ਅਖਰ ਮਹਿ ਸਾਹਿਬ ਆਪਨੇ ਕੋਓ ਸਲਾਹਤਾ ਹੈ।”

ਜੇਕਰ ਪਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਇਉਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਟੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਉਚਾਰੀ ਹੈ ਨ ਕਿ ਆਪ ਪੜ੍ਹਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ' ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਸਟ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—“ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵ ਨਾਥ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਏ ਤਬ ਰਾਜੇ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਾਠ ਵੂਲ ਬਸਤਰ ਅਭੂਖਨ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਆਨਿ ਰਾਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥੁ ਭੋਆ ਤਬ ਰਹਾ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਕੇ ਜਿ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਤੇ ਥੇ ਸਿ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਵਹੁ ਆਟਿ ਬਹੇ। ਸਾਥ ਹੀ ਉਨਹਾ ਕਾ ਪੰਡਿਤ ਥਾ ਉਹ ਭੀ ਆਦਿ ਪਾਵਨਿ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਬਾਲਕਾਂ ਕਿ ਸਿਰ ਪਰ ਹਾਥ ਲਗਾਇਆ.....”

“ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿ ‘ਏ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ, ਏ ਏ ਇਹ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਨਾਹੀ ਤੇ ਤਾਂ ਗਵਾਏ ਪੰਡਿਤ ਜੀ। ਤਿਸਿ ਪਗਲ ਉਝੜ ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਤੇ ਇਹ ਪਾਏ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਫੇਰਿ ਕਦੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਹਿ। ਇਨਾ ਕਉ ਰੂ ਜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਪਟੀ ਅਛਰ ਸਿਥੋਡਾਇਆ ਲਿਖਿ ‘ਏਹਿ ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਨ ਜੀਆਂ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇ।’ (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧—੨)

ਰਾਮਕਲੀ ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਆਸਾ ਪਟੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਸੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਬਾਲਕਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਸੂਝ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਸਾ ਪਟੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਰਚੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਿਛਲੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅਰੰਭਕ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ ਉਹ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਹੋਈ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਵਾਰੇ ੧ ਪਉੜੀ ੩੯ ਤੋਂ ੪੩ ਤਕ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ੨੦ ਪਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ’ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਦੇ ਲੰਹਾਰੀਪਾ ਹਨ, ਪਰ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਵਾਲੀ ਗੋਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਹੀ ਵਡਾ ਝਗੜਾਲੂ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਚਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਈ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦੇ ਅੰਸ ਇਸ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹੋਣ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

—ਭਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਪਟਿਆਲਾ

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੋਥੀ ਸੱਚਖੰਡ ਜੋ ਕਿ ਸੱਚੀ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ, ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਕੁਜ ਜੋ ਕਿ ਸੱਚੀ ਦੂਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਵਖ ਵਖ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ੧੬੭ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ੧੫੩ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦਰਜ ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ‘ਚੋਦਾਂ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਘਟ ਹਨ।’ ਪੋਥੀ ਚਰਿ ਜੀ ਵਿਚ ੬੧ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹਨ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਕੁਜ ਵਿਚ ੭੪। ਪੋਥੀ ਸੱਚਖੰਡ ਦੀਆਂ ੧੫੩ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ੫੧੮ ਸਤਿਕਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੀਆਂ ੬੧ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ੩੫੭ ਸਤਿਕਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਕੁਜ ਦੀਆਂ ੭੪ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਕੇਵਲ ੨੬੭ ਸਤਿਕਾਂ ਵਿਚ। ਪਰ ਵਾਰਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ‘ਗੋਸ਼ਟੀ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ (ਦੋਖੇ ਪੰਨਾ ੫੧੮ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ) ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਾਲ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਛੇ ਪੋਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ੫੭੫ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ੨੮੮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਪੋਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ੨੮੭ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੋਸ਼ਟ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਰਚਨ ਕਾਲ

ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਆਦਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ‘੧੬੭’ ਇਕ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕੀ। ਤਿਸਤੋ ਆਗੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਦੂਸਰੀ ‘੬੧’ ਇਕਾਹਟਿ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕੀ ਦੁਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਕੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀ ‘੨੨੮’ ਸੰਮਤਿ ੧੭੦੭ ਭਾਦਵ ਵਦੀ ੭ ਆਇਤਵਾਰ ਮੁਹਮਦੀ ਪੁਰਿ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ ਗੋਸ਼ਟੀ ‘੬੧’ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਉਪਰਹੁ ਉਤਾਰੁ ਕੀਤਾ।”

“ਸੰਬਤ ੧੮੩੭ ਵਰਖੇ ਮਾਹ ਮਿਤੀ ਹਾੜ ੧੦, ਵਾਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਗੁਰੂ। ੧੮੮੫।”

ਇਸ ਟੁਕ ਤੋਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ :—

(੧) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੭੦੭ ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ ੧੬੫੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ।

(੨) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਮੁਹਮਦੀਪੁਰ ਤਹਸੀਲ ਚੂਨੀਆਂ, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਉਲਾਦ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ।

(੩) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੇਸੋਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

“ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ” (ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਖਰੜਾ ਨੰਬਰ ੩੫੧੦, (੧੮੮) ਪਤਾ ੩੫੮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਹਰਿ ਜੀ ਤੂ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਤੁਧ ਸਭ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਏਸ ਅਖਰਿ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਉਂਕਿ ਹੈ। ਤਬ ਕੇਸੋਦਾਸ ਖਲੋ ਹੋਇ ਕਰ ਦੇਨੇ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਓ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਮੈਂ ਭਾਈ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬੈਠ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ..... (ਅਰਥ ਦਸੇ)।”

(੪) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ੧੬੫੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਉਤਾਰਾ ੧੮੩੭ ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ ੧੭੮੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਉਤਾਰਾ ੧੮੮੫ ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ ੧੮੨੭ ਈਸਵੀ

ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਪੋਥੀ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੮੩੭ ਬਿਕਰਮੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਤਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਹੀ ਸੰਮਤ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ੧੮੩੭ ਬਿਕਰਮੀ ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਤਾਰੇ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੮੮੫ ਬਿਕਰਮੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਉਤਾਰੇ ਦਾ ਠੀਕ ਸੰਮਤ ਸੀ।

(੫) ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀ ਅੰਤਲੀ ਟੁਕ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਸੰਬਤ ੧੭੦੮ ਵੇਸਾਖ ਵਈ ਏਕਮ ਨੂੰ ਚਤੁਰਭੁਜ ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ, ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬਰਹਮਨੁ ਸੇਵਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਿਖੀ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਛਾਤਾ ਹੈ ਗੁਲਾਮ ਚਤੁਰਭੁਜ ਕਾ ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਾ ਪੋਰੀ ਪਵਨਾ ਵਾਚਣਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ ਅਖਰ ਘਟਦਾ ਵਧਦਾ ਬਖਸਣਾ, ਇਹੋ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦ ਅੰਤਰ ਵਸੈ ਜੀ । ੧ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕੀਤਾ ਇਹ ਪੋਥੀ ਸੰਬਤ ੧੮੮੫ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ਦੁਆਦਸੀ ਔਰਿਵਾਰਿ ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ੧੮੮੫ ਬਿਕਰਮੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਰੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ੧੭੦੭ ਤੇ ੧੭੦੮ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ੧੭੦੭ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੮੮੫ ਬਿਕਰਮੀ ਤਕ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਤਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ

ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੋ ਵਖ ਵਖ ਲਿਖਤਾਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਵਖ ਵਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ-ਦੇਗ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਬਿਆਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਕ ਹਨ। ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਵਿਚ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ, ਪਟੀ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ, ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਬਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮਕ ਉਭਾਰੀ ਦੀ ਹਰ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ।

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ) ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਆਤਮਕ ਪੱਖ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਕ ਦੇਗ ਨਾਲ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚ ਲੜੀਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਥਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਟੁਕਾਂ, ਜੋ ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਰੰਭਕ ਲਾਈਨਾਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦੀ ਵਿਲਿਖਣਤਾ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਰੂਪਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :—

(ੳ) ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰੰਭਕ ਟੁਕਾਂ :—

(੧) "ਰਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਤਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਟਿਲੇ ਬਾਲਗੁਦਾਈ ਕੇ ਗੋਆ। ਸੁ ਆਗੇ ਸਿਧਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਕਾ ਮੇਲਾ ਬਾ। ਅਗੇ ਸਭਿ ਮਿਲਤੇ ਜਾਤੇ ਬੇ। ਇਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ ਬਾਲਗੁਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ ਅਤੇ ਓਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ

ਅਚਲਿ। ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਮੇਲਾ ਹੋਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਸਨਿਆਸੀ ਬੰਸਨਉ ਸੀ ਸੇਸਾਰੀ ਅਉਧੂਡੀ, ਬੇਰਾਗੀ, ਸੁ ਸਭ ਕੋਈ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਸ ਚਲਿ ਆਇਆ। ਪਰ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਾ ਗੁਲਗੁਲਾ ਜੋਰਿ ਉਠਿਆ ਤਿਨਾ ਦਿਨਾ ਵਿਚਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਰਮੇ ਬੀਚਾਰ ਕੀਆ, ਜੋ ਜੋ ਵਸਤੂ ਮੈਂ ਖੋਜਤਾ ਥਾ, ਸੋ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਸਨਕਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਖੋਜਤੇ ਥੇ, ਸੋ ਤਉ ਪਾਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਨਾਹੀ। ਜਉ ਓ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਨਾਹੀ, ਤਉ ਤੇ ਮਨੁ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ ਮੈਂ ਜਿ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਸੁ ਰਿਵ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹਾਂ।” (ਪੰਨਾ ੧੭੪—੭੫)

(੨) “ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਆਏ ਜਿ “ਜੀ ! ਹਮ ਕਿਆ ਕਮਾਵਹਿ ਅਰ ਕਿਆ ਜਪਹਿ ? ਅਰ ਕਿਆ ਧਿਆਨ ਕਰਿਹਿ ਕਿਆ ਗਿਆਨ ਕਰਿਹਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਪੁਰਖਹੁ ! ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਹੁ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਹੁ। ਸਚ ਕਾ ਗਿਆਨ ਕਰਹੁ।” ਤਬ ਸਿਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਨਾਮੁ ਜੁ ਲੀਜੀਐ, ਸੁ ਕਿਤ ਵਖਤ ਲੀਜੀਐ ? ਅਰ ਕਿਸੁ ਵਖਤਿ ਇਸਨਾਨ ਕੀਜੀਐ ? ਅਰ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦਿਸਟ ਆਵ ?.....” (ਪੰਨਾ ੧੯੮)

(੩) “ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਸ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕੀ ਅਰ ਸਹਜ ਕੀ ਬਖਸੀਸ ਪਾਈ। ਸੁ ਅਉਰ ਸਭ ਭੁਲਿ ਗੋਆ ਖਾਣਾ, ਪੀਲ, ਸਵਣ, ਪਹਰਣਾ, ਹਸਣਾ, ਖੇਲਣਾ। ਕਿਸੀ ਤਰਫ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਨਾ ਜਾਵੈ। ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਨੋ ਪਹਿਰਿ ਮਗਨ ਰਹੇ। ਮਾਤਾ ਭੀ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਰਹੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਕਿਛੁ ਬੋਲੇ, ਨ ਉਤਰ ਹੀ ਦੇਇ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਆਵਹੁ।” (ਪੰਨਾ ੨੨੬)

(ਅ) ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗੋਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰੰਭਕ ਟੁਕਾਂ

“ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਪਨੇ ਅਸਥਾਨਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਆਰ ਦੇਨੋ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉਂ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿਹੁ ਆਖਣ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਸੁ ਆਖ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ! ਜੋ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਨਿ ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਬਾਰ ਖੋਜੇ ਇਸ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਗਲ ਜੀ ਹੋਸੇ ਸੁ ਖੋਜਿ ਲੈਣੀ ਭਰਣਾ ਨਹੀਂ।” (ਪੰਨਾ ੩੫੮)

“ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਲੋਕ ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ ਹੋ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਣਾਵਾਦ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਜਦਿ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਤਾ ਕਾ ਅਵਗਾਹਨੁ ਭੋਆ ਤਉ ਇਕੁ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਥਾਉ ਚਲਿਆ ਗੋਆ। ਤਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੂੰ ਜਿ ਹੈਂ ਸੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਂ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਮਹਿ ਭੇਦ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਕਹੁ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਕਾਈ ਆਖਣੇ ਕੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ “ਜੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ! ਕੋਈ ਰਹਤਾਂ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੰਸਾਰੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਛਡਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੁਣ ਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਬਨੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀਚਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਰਖਾਤਾ

ਹੈ ਕੋਈ ਮੌਲੁ ਕਰਤਾ । ਕੋਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਕੋਈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਦੋਹਨਾ ਸਿਸਟਿ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਦੁਖ-
ਸੁਖ ਕਾ ਕਰਤਾ ਕਵਣ ਹੈ ?” (ਪੰਨਾ ੪੭੨)

“ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਹਣੀ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਕੀ ਆਇਆ । ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਲਾਲਾ ਕੀ
ਵਿਰਤਿ ਬੀ, ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਮਾਉ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗਏ ਬੇ । ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਲਾਲਾ ਪਾਸਿ ਆਏ ਟਿਕੇ ਸੇ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ । ਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕੇ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਸੀ । ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਲੈਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ।” (ਪੰਨਾ ੬੦੭)

ਇਸ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ

ਪੇਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਰਿ ਜੀ ਹੈ ਤੇ ਪੇਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਕਰਤਾ ਚਤੁਰਭੁਜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰਗੋਪਾਲ ਵੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ (੧੫੮੧—੧੬੪੦) ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ । ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (੧੫੭੪—੮੧) ਦੇ ਪੋਤੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ (ਦੇਹਾਂਤ ੧੬੧੯) ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ । ਬਾਬਾ
ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੁਭਿਖੀ ਖਤਰੀਆ ਦੇ ਘਰ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ
ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ : ਕਰਨ ਮਲ, ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ । ਜਦੋਂ ਜੰਮਣ ਛੇਵੀਂ ਕਲਿਯੰਮ ਨੇ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਸਿਖਰ ਨੂੰ
ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਨ ਮਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਬਟਾਲੇ ਵਸਦੀ ਸੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀ ਔਲਾਦ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਲਾ
ਬਠਿੰਡਾ । ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਬਾਬਾ
ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਨਿਪੁੰਨ ਸਨ ਤੇ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ
ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਰਿ ਜੀ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦੇ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ, ਹਰਗੋਪਾਲ ਤਾਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ।

‘ਗੋਸਟਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਮੂਰਤ ਛਿਆ ਰਾਗ ਛਤੀਸ ਪਰੀਆ ਗਾਵੀਅਹਿ ਰਬਾਬ ਹਰਿ ਜੀ ਨਾਰਾਇਣ
ਵਜਾਵਹਿ ਤਾਲ ਚਤੁਰਭੁਜ ਹਰ ਗੋਪਾਲ ਵਜਾਵਹਿ ।”^੨

ਇਹ ਗਲ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣਾ ਉਤਰਾਅਧੀਕਾਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ
ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ੧੬੪੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹਰਿ ਜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣੇ । ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ
ਚਬਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਟੂਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ :—

انوں کہ ہزار و پنجاہ ہجری است گروہر جانشین است و ایشاں خور را بھگت یعنی پرتار خدا گزند

“ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਲ ਹਿਜਰੀ ੧੦੫੦ ਹੈ (ਭਾਵ ੧੬੪੦ ਈਸਵੀ ਹੈ) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਜੀ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ
ਹਨ । ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਗਤ ਭਾਵ ਈਸਵਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ।”

ਜੀ ੨ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਲੇਖ ਜੀਵਨ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ — ਅਰੰਭਕਾ ਜਨਮ-
ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ ੧—੧੩ ।

੩ ਗੋਸਟਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਰੇਫਰੇਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਐਂਮਿਰਸਰ, ਪੰਨਾ ੩੨੧ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਮਾਰਚ ੩, ੧੬੪੦ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਗੁਰੂ ਹਰ ਰਾਏ ਜੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਹਰ ਰਾਏ ਜੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਹੀ ਰਹੇ ਲਾਪਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਜੀ ਮਹਮਦੀ ਪੁਰ (ਤਹਿਸੀਲ ਚੂਨੀਆਂ ਬਿਲਾ ਲਾਹੌਰ) ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ — ੧੬੯੬ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।^੧

ਹਰਿਜੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕੁੰਥ ਰਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਉਤਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਹਸਰ ਨਾਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।^੨

ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ ਹਰ ਗੋਪਾਲ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੁੰਥ ਜਾਂ ਪੋਥੀ ਦਾ ਪਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

—o—

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦਾ ਸ਼ਜਰਾ

—ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਚੀ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦਾ ਇਕ ਬਜ਼ਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ^੩ ਜੋ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਜੇ. ਡੀ. ਕਨਿੰਘਮ ਲਿਖਤ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਸਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।^੪ ਉਸ ਬਜ਼ਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਚੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਥਾਈਂ^੫ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਇਕਲੋਤਾ ਪੁਤਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਧੇਰੇ ਖੋਜ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਭਰਾ ਸਨ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁਤਰ ਸਨ—(੧) ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਮਿਹਰਬਾਨ, (੨) ਲਾਲ ਚੰਦ, (੩) ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ ਤੇ (੪) ਚੰਦਰ ਸੈਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੋਢੀ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਅਥਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸੀ।^੬ ਅਗੇ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁਤਰ ਹੋਏ — (੧) ਕਿਸਨ ਮਲ ਜਾਂ ਕਰਨ ਮੱਲ (੨) ਹਰਿ ਜੀ (੩) ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ।^੭ ਹਰਿ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤਰ ਸਨ : ਨਰਿੰਜਨ ਰਾਇ, ਹਰਿ ਗੋਪਾਲ ਤੇ ਕੰਵਲ ਨੈਨ।

ਇਕ ਹਥ-ਲਿਖਤ ਖਰੜਾ, 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੀਸਾਵਲੀ' ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜੋ ਸ਼ਜਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ :—

^੧ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ, ਕ੍ਰਿਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਪਾਦਕ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਜਾ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ ੨੮।

^੨ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿ ਜੀ, ਚਤੁਰਵ੍ਰਜ ਰਚਨਾਵਲੀ, ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਪੰਨਾ ੩੬—੩੭।

^੩ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, 1962, ਭੁਮਕਾ, ਪੰਨਾ VI।

^੪ਕਨਿੰਘਮ, ਜੇ. ਡੀ., ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਸਿਖਤ, 1918, ਅੰਕ XXII, ਪੰਨਾ 378।

^੫ਦੋਖੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਚੀ ਪੰਨਾ VI, 1 ਆਦਿ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੰਸਾਵਲੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦਾ ਅਸਲ ਸਮਰੋਹ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਤਾਰਾ ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

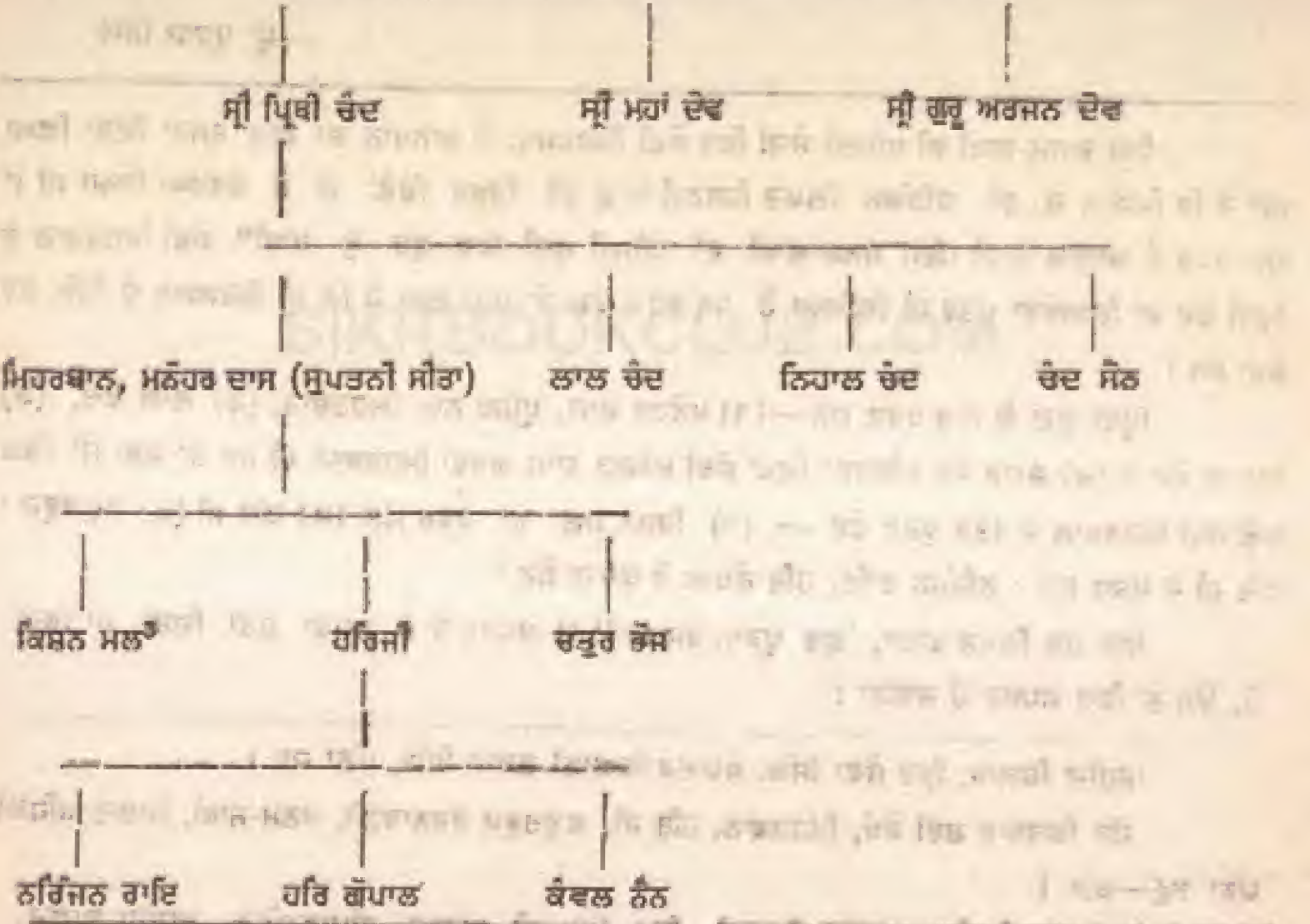
ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੋਦੀ (ਮਹਲ ਮਾਤਾ ਪੂਰਨ ਦੇਵੀ)

ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਦਾਸ (ਮਹਲ ਜਸਵੰਤੀ)

ਬਾਬਾ ਹਰਦਾਸ (ਮਹਲ ਦਯਾ ਕੌਰ)

ਜੇਠਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (ਮਹਲ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ)

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਭਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਭਾਵਲੀ ਵਿਸ਼ੇ

ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੰਸਾਵਲੀ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਰੜਾ ਸੰ: ੧੯੬੬ (ਸੰਨ ੧੯੦੯) ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਮ ਆਦਿ ਵਿਚ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਕਟ ਕੇ ਹਾਸੀਏ ਵਿਚ ਦੋਲਤ ਰਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਦਰਲੇ ਚੋ ਚਿੰਨ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਹਿਲਾ ਸ਼ਾਲੇਧਰ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੋਦੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅਨੂਪ ਕੌਰ, ਖੋਮ ਕੌਰ ਭੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ। ਉਪਰਲੇ ਹਵਾਲੇ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਦਾ ਪੰਨਾ ੧੧ (ਅ)

78 ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਵਡੇ ਲਰਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਨ ਮਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ

‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਬੰਸਾਵਲੀ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹਾਲ ਪੰਨਾ ੧੧ (ਅ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੩ (ੳ) ਤਕ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦਾ ਵਰਨਣ ਪੰਨਾ ੩੫ (ਅ) ਤੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਖੇਪ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਸ਼ਜਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੁਣ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਵਸਦੀ ਹੈ।

੧ ਓ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ

੪ ਚੋਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ

ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਚੋਥੀ ਜਗਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੋਦੀ ਤਿਨ ਕੇ ਘਰ ਮਹਲ ਮਾਤਾ ਪੂਰਨ ਦੇਈ, ਤਿਸ ਕਾ ਬੇਟਾ ਠਾਕਰ ਦਾਸ ਤਿਨ ਕਾ ਮਹਲ ਜਸਵੰਤੀ, ਤਿਨਕਾ ਬੇਟਾ ਬਾਬਾ ਹਰਦਾਸ ਜੀ ਤਿਨ ਕੇ ਘ੍ਰ ਸੇ ਮਹਲ ਮਾਤਾ ਅਨੂਪ ਦੇਈ ਜੀ ਅਰ ਖੇਮ ਕੋਰ, ਦਯਾ ਕੋਰ ਕਰ ਤੀਨ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ ॥ ੩ ਤਿਨ ਨਾਮ ॥ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ ਚੂੰਨੀ ਮੰਡੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਹਿਮਾਯੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੇ ਵਕਤ ਹਰਦਾਸ ਸੋਦੀ ਖੇਤ੍ਰੀ ਜੀ ਕੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੰਮਤ ੧੫੮੭ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜੇਠਾ ਜੀ ਰਖਿਆ ਕਤਕ ੨੦ ਬਦੀ ਦੂਜ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜੇ ਚਿੰਤਾ ਨਖੌਂਤ੍ਰ ਬੀਰਵਾਰ ॥.....

“.....ਸੰਮਤ ੧੫੯੯ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਕੀ ਸਾਦੀ ਹੋਈ। ਫਗਣ ਗਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਤਿਨ ਪੁਤ੍ਰ ਉਤਪਤ ਹੋਏ। ਪਹਲਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ ਸੰਮਤ ੧੬੦੭ ਕਿ ਵਿਖੇ ਵਡਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਰਖਿਆ ॥ ਅਸੂ ੮ ॥ ਦੂਜੇ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਅਵਧੂਤ ਰਹਦੇ ਸਨ। ਸੰਮਤ ੧੬੦੯ ਪੁਨਾ ੧੬੨੦ ਤਿੱਥ ਸਪਰਮੀ ਵਦੀ ਬੰਸਾਖ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੀ ਹੋਏ ॥...”

—ਪੰਨਾ ੧੧ (ਅ) ਤੋਂ ੧੨ (ਅ) ਤਕ

“.....ਯਾਨੇ ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੋਠੇ ਵਾਲੇ ਸੋਦੀਆਂ ਪਾਸ ਮਾਲਾ ਅਰ ਪੋਥੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕੀ ਹੈ ॥”

—ਪੰਨਾ ੩੫ (ੳ)

ਕੀ ਇਹ ਮਾਲਾ ਤੇ ਪੋਥੀ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਖੋਜ ਦੀਆਂ ਮੁਥਾਜ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੀ।

ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਦੀਆਂ ਪਰਚਲਤ ਪੰਜ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ: ਪੋਥੀ, ਮਾਲਾ, ਸੇਲੀ, ਟੋਪੀ ਤੇ ਮੰਜੀ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਹ ਪੰਜ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਲ ਜੋ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਸਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

“ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪੋਥੀ ਜੋਉ, ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਸਾਥ।

ਮਾਲਾ, ਮੰਜੀ, ਪਾਂਚ ਦੇ, ਧਰਤ ਨਿਵਾਯੋ ਮਾਥ।”

¹ਇਸ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਭੀ ਅਧਕ (~) ਹੈ ਉਸ ਉਪਰ ਬਿੰਦੀ (~) ਵੀ ਹੈ।

²ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੬, ਅਧਿਆਇ ੮

ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਅਨੁਸਾਰ^੧ ਇਹ 'ਮਾਲਾ' ਤੇ ਪੰਥੀ ਨਗਰ ਗੁਰੂ ਹਰ ਸਹਾਇ ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਸੋਢੀਆਂ ਪਾਸ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਚਿਕਰ ਆਏਗਾ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਿਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਉਥੇ ਜਾ ਵਸੀ ਸੀ।

ਇਹ ਮਾਲਾ ਤੇ ਪੰਥੀ ਕੌਠਾ ਗੁਰੂ ਹਰ ਸਹਾਇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਖ਼ੁਬਵਕਤ ਰਾਇ^੨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ (ਪੰਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਸ ਘਰ (ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ) ਵਿਚ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਉਥੇ ਅਚਾਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਜਾਂ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਿਹਰਬਾਨ (ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ) ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਢ ਲਿਆਈਆਂ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਐਥ ਸਹਿ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਉਂ ਯਤਨ ਕੀਤਾ? ਇਹ ਇਕ ਵਖਰੀ ਗਲ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਕੋਲ ਆ ਗਈਆਂ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੰਸਾਵਲੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

“.....ਕੋਟ ਹਰ ਸਹਾ ॥ ਬੁਟਰ ਮੰਗਾ ॥ ਮੱਲਣ ॥ ਹਰਨਪੁਰ ਚੁਗਾਵਾ ॥ ਢਿਲਮ ਕੁੰਭਤਾ
ਸੰਤ ਸਾਥ ਸਿਵੀਆ ਸਮਾਲਸੁ ਮੁਖਤਸੂ ਗੋਲਡ ਰੜਾਣਾ ਵਗੇਰਹ ਹੇਲਰ ਦੋਵੇ ਸਾਹਬ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੇ ॥
ਘੁਚੇ ਵਗੇਰਹ ਮੁਖਤਸਿਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਮੇਹਰਬਾਨ ਜੀ ਭਾ ਬੰਸ ਏਹ ਔਲਾਦ ਜਹਾਂ ਤਕ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਸਭ
ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਹੈ ॥ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਘੁ ਨੰਗਰਾਂ ਮੇ ਸੋਢੀਆਂ ਕਾ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕੋ ਖਬਰ ਹੈ ਹਰ ਕੋਈ
੪੦੦੦ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ॥ ਬਿਸਥਾਰ ਕੂ ਕੇ ਮੁਖਤਸਿਰ ਲਿਖੇ ਹੈ ॥”

“ਅਥ ਮੇਂ ਬੋਤਾ ਸਾ ਸਾਹਬ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕ੍ਰਦਾਂ ਹਾਂ ॥ ਔਲਾਦ ਕਾ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀਏ
ਕਾ ਮੇਹਰਬਾਨ। ਮੇਹਰਬਾਨ ਨੇ ਸਤ ਸੰਗ ਬਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਭਗਤੀ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਭੀ
ਗੁਰੂ ਕੀ ਭਜਨ ਕੂ ਦਯਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਹਰਬਾਨ ਚਾਰ ਭਾਈ ਲਾਲ ਚੰਦ ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ ਚੰਦ ਸੈਨ ॥

ਮੇਹਰਬਾਨ ਜੀ ਕੇ ਤਿੰਨ ਬੇਟੇ ਕਿਸਨ ਮਲ^੩ ਹਰਜੀ ਚੜ੍ਹ ਭੁਜ ॥

“.....ਔਲਾਦ ਕੂਨ ਮੱਲ ਦੀ ਬੁਤਾਲੇ ਸੋਢੀ ਹਨ। ਬੰਸਾ ਕੂਨ ਮੱਲ ਦਾ ਸਮਲ ਹੈ ਅਨੰਦ-
ਪੁਰ ॥ ਕੂਤਾਰਪੁਰ ਸਾਥ। ਬੁਤਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ੮ ਅਠ ਪਿੰਡ ਸੋਢੀਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਲੂਪੁਰ ਖੇੜੇ ਸਾਹੁਵਾਲ
ਗੋਟਾ ਗਤਾ ਸੰਗਤ ਪੁਰਾ ਖੇੜੇ ਲਹੁਕਾ ਤਨਤਾਰਨ ਪਾਸ। ਘੁਚੇ ਪਰ ਆਲੇ ਤਰਫ ਅੰ ਦ੍ਰਿਯਧਿਯਾਤੀ।
ਚੜ੍ਹ ਭੁਜ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਰਨਪੁਰ ॥ ਬੰਦੇ ਨੰਗਰ ਹਰਜੀ ਕੇ ਸੋਢੀ ਰਹਦੇ ਹਨ। ਹਰਜੀ ਦਾ ਕੁਲ
ਮਾਲਵਾ ਬੁਟਰ ਹਰ ਸਹਾ ਕੌਠਾ ਵਗੇਰਹ।”

“ਕਾਲ ਕੇਤ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦਾਸ ਕਾ ਵਡਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਪਿੱਤਾਮਾ ॥ ਹਰਦਾਸ ਕੇ ਪਿਤਾ
ਹਾਈ ਮੰਗਾ ॥ ਜਿਲਸਿਲਾ ਰਾਘਬੰਸ ਬੰਸਾਵਲੀ ਰਾਜਗਾਨ ॥.....” —ਪੰਨਾ ੩੫ (ਅ)

^੧ਓਮਦਾਤੁੰ ਕੁਾਰੀਖ, ਦਫ਼ਤਰ ਅੰਵਲ (ਫ਼ਾਰਸੀ), ਪੰਨੇ ੭੩, ੭੪।

^੨ਤਾਰੀਖ਼ ਸਿਖਾਂ (ਫ਼ਾਰਸੀ) ਹਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜਾ ਨੰਬਰ ੧੭੩, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

^੩ਅੱਗੇ ਕਿਸਨ ਮਲ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਨ ਮਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਹਨ, ਕੁਝ ਅੰਬ ਉਸ ਖਰੜੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਉਪਰ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ।
 ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਪੁਤਰ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਅਗੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ
 ਹੈ—“ਹਰਿਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ : ਨਰਿੰਜਨ ਰਾਇ, ਹਰਿਗੋਪਾਲ ਤੇ ਕੰਵਲ ਨੈਨ। ਹਰਿਜੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂਤ ਬਾਅਦ
 ਨਰਿੰਜਨ ਰਾਇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤਰ ਦਖਣੀ ਰਾਇ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਘਰਾਂਚੇ ਵਾਲੇ ਸੋਢੀ ਹਨ। ਨਰਿੰਜਨ
 ਰਾਇ ਪਿਛੋਂ ਹਰ ਗੋਪਾਲ ਤੇ ਫਿਰ ਕੰਵਲ ਨੈਨ — ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਢਿਲਵਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੁਟਰ ਦੇ ਸੋਢੀ ਵੀ
 ਇਸੇ ਮੁਹੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਕੰਵਲ ਨੈਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਭੈ ਚੰਦ ਜੋ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ
 ਕਰ ਕੇ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ। ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਦ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰੀ ਗੱਦੀਦਾਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ
 ‘ਬਾਣੀ’ ਲਿਖੀ। ਹਰਿਗੋਪਾਲ ਦਾ ਮਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਉਰਗਾਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਸਹਾਇ ਵਾਲੇ ਸੋਢੀ
 ਹਨ।”

ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਅਧਿਐਨ

—ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ

ਸਿਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਰਨ ਲਈ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ
 ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੋਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਲੋਂ ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆ-
 ਧਿਆ, ਵਾਰਾਂ ਕਬਿਤ ਤੇ ਸਵਈਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਗੋਸਟਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ
 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਪਰਮਾਰਥ ਇਸੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਰਚੇ ਗਏ। ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਲੋਂ ਗੋਸਟਾਂ
 ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਲ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਥੀ ਸਰਖੰਡ, ਪੰਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੰਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਗੁਰੂ

ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ, ਖੋਜ ਪਤ੍ਰਿਕਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 1967-68, ਪੰਨਾ
 88-89। ਪੰਨਾ 89 ਦੀ ਪੈਰ ਟੁਕ ਵਿਚ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਹੈ :

“ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਗੁਰਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਮਿਹਰਬਾਨ,
 ਹਰਿਜੀ, ਹਰਿਗੋਪਾਲ, ਕੰਵਲਨੈਨ, ਗੁਰਦਿੱਤਾ, ਜੀਵਨ ਮਲ, ਹਰਿਸਹਾਇ, ਸੋਢੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਢੀ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ
 ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਗਿਣੇ ਗਏ ਹਨ।” ਪ੍ਰੋ: ਪਦਮ ਨੇ ਗੁਰਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ
 ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਹੀ ਪੈਰ ਟੁਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਬਹਲੋਂ ਕੇ ਨੇ ਪੀਰ ਦੇ
 ਕੋਟ ਵਾਲੀ ਦੀਵਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਕੁਰਸੀਨਾਮਾ ਇਉਂ ਦਿਤਾ ਹੈ :

ਸਿਧੂ ਗੁਰੂ, ਮੁਥੀ, ਰਾਮ, ਆਲੋ, ਕਲਾਸ, ਬਹਬਲ, ਹਰੀਆ ਜੀ, ਬਾਲਾ ਜੀ, ਅਜਿਰੂ, ਕਾਨ੍ਹਾ ਜੀ, ਦਯਾ
 ਚੰਦ, ਭਾਗ, ਹਰੀ ਚੰਦ, ਖੀਵਾ ਸਮੀਰੂ।

ਹਰੀਆ ਤੇ ਬਾਲਾ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਚੱਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਮੀਟਿਆ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ
 ਹੀ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਵਾਂਗ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਚਲੇ ਪਰਮਾਰਥ ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਨਮੂਨੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਨਮੂਨੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਜੋ ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਂ ਭਗਤਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ, ਪਰਮਾਰਥ, ਗੋਸ਼ਟਾਂ, ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਕਸਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਸੱਚੀਆਂ ਤੇ ਕਲਪਿਤ ਸਾਖੀਆਂ

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਰਚਿਤ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਗੋਸ਼ਟਾਂ, ਪਰਮਾਰਥ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਚਨ ਆਦਿ ਸਮਕਾਲੀਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਾਖੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕਲਪਿਤ ਇੰਜ ਹੀ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਭਾਗ ਹਨ ਜਾਂ ਵਖਰੀਆਂ ਕਈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੋਈਆਂ ਭਾਸਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਕਲਪਿਤ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਲਪਿਤ ਹੀ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ, ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੰਚੀ ੨ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਹਨ) ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਸੰਚੀ ੧ ਵਿਚ ਜੋ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਚਣ ਤੇ ਇਹ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੋਸ਼ਟਾਂ, ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਲਈ, ਕਲਪਿਤ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਚੀ ਵਿਚ ਲਗ ਪਗ ਪੰਦਰਾਂ ਵੇਰ ਪਰਮਾਰਥ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਦੋ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਦਸ ਕੁ ਥਾਈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਦਸੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਰ ਹਨ। ਇੰਜ ਹੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੇ-ਮਨ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹਨ। ਕਿਧਰੇ ਸਿਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਠੀਕ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕਲਪਿਤ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ, ਦੋਲਤ ਖਾਂ, (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਆਦਿ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਮਾਣੀਕ ਹਨ ਪਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝਕੁ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ, ਪੰਡਿਤ, ਮੁਲਾਂ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਵੈਸਨਵ ਆਦਿ ਨਾਲ ਹੋਂਦੀਆਂ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਹਰਿਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਪਹਿਲੀ ਸੰਚੀ (ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ) ਤੇ ਇਸੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸੰਚੀ (ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਨ, ਮਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰਿਜੀ ਵਲੋਂ ਰਚਿਆ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ

ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀਆਂ, ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ, ਇਸੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੰਚੀ ਦਾ ਪੰਨਾ 89।

ਜਿਵੇਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਲਗ ਪਗ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ :

ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਚਿਤ :

(੧) ਰਾਮਕਲੀ ਓਅੰਕਾਰ ਵਡਾ (੨) ਸੁਖਮਨੀ ਸਹਸਰਨਾਮਾ (੩) ਵਾਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ (੪) ਮਸਲੇ ਸੇਖ ਵਰੀਦ ਕੇ (੫) ਗੋਸਟਾਂ ਭਗਤਾਂ ਕੀਆਂ (੬) ਜਪੁ, ਓਅੰਕਾਰ, ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ (ਕੇਵਲ ਪਉੜੀਆਂ) ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ (੭) ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ (ਜੋ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਚੀ ੧ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ) (੮) ਬਸੰਤ ਕੀ ਵਾਰ ।

ਹਰਿਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ :

(੧) ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ (ਜੋ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸੰਚੀ ੨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੈ), (੨) ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਕੀ (੩) ਪਰਮਾਰਥ ਸੁਖਮਨੀ ਸਹਸਰਨਾਮਾ (੪) ਵਾਰ ਸੋਰਠਿ ਮ: ੮ (੫) ਬਾਵੇ ਹਰੀਏ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ (ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ :

(੧) ਚਤੁਰਭੁਜ ਪੋਥੀ (ਜੋ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸੰਚੀ ੨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਹੈ), (੨) ਕੇਸੇਰਾਇ ਪੋਥੀ (੩) ਅਭੇ ਪਦ ਪੋਥੀ (੪) ਪ੍ਰੇਮ ਪਦ ਪੋਥੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ — ੨ ਤੋਂ ੪ ਤਕ — ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸੰਚੀ ੧ ਤੇ ਸੰਚੀ ੨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰੜੇ ਅਜੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ ਕੇਸੇ ਰਾਇ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ, ਅਭੇ ਚੰਦ ਜੋ ਮਘਰੋ ਅਭੇ ਸਿੰਘ ਅਖਵਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦ ਪੋਥੀ ਵੀ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ), (੫) ਦੁਨੀ ਦਾਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ।

ਜਿਸ ਦੇ ਚੁੰਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜੇ ਛਪ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਕੁਲਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਤਤਾ

ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਵੇਰਵੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਿਰੋਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ । ਪਰਮਾਰਥ ਵਿਚ ਗੱਦ ਤੇ ਪੱਦ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੀਠਿਆਂ ਦੀ ਗੱਦ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਆਕਾਰ ਤੇ ਪਰਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰਸੰਸਾ-ਜਨਕ ਹੈ । ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਰਸਮ-ਰਵਾਜ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਜਾਂ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾ-ਉਣ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਦੇ ਉਪਰ ਆਏ ਹਵਾਲੇ ਵਾਲੇ ਲੇਖ, ਪੰਜਾਬੀ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬੋਰਡ (ਸ਼੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਾਡਾ ਹਥ-ਲਿਖਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿਸਾ ਹਨ। ਇਹ ਮਧਕਾਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਇਤਨੀ ਚਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ, ਨਾਲੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਦ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਪਕੋਜ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਆ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਉਪਰ ਸੋਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵੀ ਪਰਭਾਵ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਵਾਕ ਹਨ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਹਾ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਵਿਰਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਚੌਖੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਤਾਂ ਇਉਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦਾ ਹੀ ਪਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਬੁਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਵੇਂਕਲਾ ਅਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੋਰ ਬੋਜ ਦਾ ਮੁਢਾਜ਼ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਕਵੀਂ ਸ਼ਬਦ-ਚੋਣ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਗੱਠਵੇਂ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੇ ਠਾਣਕੀ ਅੰਸ਼ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਤਨੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬੋਲੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਣ ਪਿਛੇ ਚਰਚ ਕੋਈ ਚੋਖੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਗਸਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਮਈ ਰੰਗਣ ਵੀ ਹੈ, ਰਵਾਨੀ ਤੇ ਸੰਜਮ ਹੈ, ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਮਿਠਾਸ ਹੈ। ਹਾਂ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਰੋਗ ਫਿਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿੱਧਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੋਰ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਲ-ਗੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵੀ ਅੰਸ਼ ਹਨ। ਸਾਧ ਭਾਸ਼ਾ, ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਬਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੇ ਮਰਾਠੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ ਜੋ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸੇ ਖੰਡ ਵਿਚ ਵਿਗਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਔਨ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਛਾਈ ਰਹੀ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਤਤਾ

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੁੱਸਟਾਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਲਪਿਤ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪਰਮਾਰਥ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੋਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।^੧

^੧ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਛੇਦਾ ਬੰਦੀ — ਜਪ੍ਰ ਦੇ ਆਸ਼ਾਰ ਤੇ ਪੰਨਾ ੧੧੮-੨੪।

^੨ਸਚਖੰਡ ਪੋਥੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਸੋਚੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ ਤੇ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਬੁਜ ਜੋ ਕਿ ਸੋਚੀ ਦੂਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ।

^੩ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚੀਆਂ (੧ ਤੇ ੨) ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਲੇਖ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਾਂ ਵਰਤੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਤਤਾ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਤਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਪਰਕਾਰ ਤਕਦੀ ਹੈ ਖੋਜੀਆਂ ਤੇ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ। ਵਖ ਵਖ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਪਖੋਂ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਚਰਚੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਦਿਸਣਗੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਕਲਪਿਤ। ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਹਰ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਮੂਰਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਉਘਤਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਦੇ ਸਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸੰਚੀਆਂ ਜਾਂ ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਕ ਦਸ਼ਾ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਕਿ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਲਗਿਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕਬੂਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ) ਦਾ ਪਰਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਸੂਫੀਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਾੜ੍ਹਤ ਤੇ ਨਾਥ ਸਿੱਧ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਕ ਬੋਧੀ ਤੇ ਜੈਨੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ, ਗੁੰਬਟਾਂ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਲੰਕਣ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਛਾਣ-ਬੀਣ, ਖੋਜ ਤੇ ਪੜਚੋਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕੋਨੇ ਦੁਆਰਾ ਉਘਤ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏਗਾ। ਸ: ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤੇ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਵਖ ਵਖ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਦੇ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਤੇ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿੱਟੇ ਕਢਣ।¹

ਪਰਮਾਰਥ ਕਿਉਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ?

ਇਹ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਲਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਭਾਸੀ ?

ਹਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਆਮ ਥੋਲੀ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ। ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਰਚੇ ਗਏ। ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਪਰਮਾਰਥ, ਟੀਕੇ, ਭਾਸ਼ਯ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕਿਤਾਬ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਤਬਰੀਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਸ਼ਰਹ ਤੇ ਟੀਕਾ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਰਜਮੇ ਤੇ ਭਾਵਾਰਥ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕਈ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਵੀ ਹੋ ਗਏ, ਇਹ ਗਲ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ

¹ਸ: ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, Janam Sakhis The Interpretation and Value, ਪਰਖ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, 1969, ਪੰਨਾ 142.

ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ : ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਜਪੁ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਰਭਾਵਤ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਜਪੁ ਹੈ।¹ ਖਿਚੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਆਏ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹੋ ਨਿਬੜੇ।² ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਪੁ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋਖੀ ਬੋਝੀ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਿਹੀ ਔਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਚੀ ਗਈ, ਪਰ ਉੱਚੇ ਭਾਵਾਂ ਤੇ ਫੁੱਧੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਣ ਲਈ ਪਰਮਾਰਥ ਸ਼ਬਦਾਂ-ਰੱਬ, ਭਾਵਾਰਥ, ਭਾਸ਼ਯ ਪਰਯਾਯ ਤੇ ਟੀਕੇ ਆਦਿ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।

ਜਦ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਿਤਰਨ ਲਈ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਰੱਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਚੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕਲਪਿਤ, ਕੁਝ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਤੇ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ। ਪਰ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਉਥੇ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਹੀ ਹਨ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਉਥਾਨਕਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਕਲਪਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਤਰ ਕੌਣ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਟ ਤੌਰਨ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਬੁਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਲਈ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰਚਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਹੈ, ਤੇ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਰਲਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਵੀਂ ਤੌਰੀ ਗਈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੇ ਖਰੜਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਰਮਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਤਤਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਪੰਜ ਗੁਰੂਆਂ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਪਠਨ ਤੇ ਗਾਇਨ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਓਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ 'ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ' ਕਿਹਾ ਤੇ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖਿਆ ਕਿ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗਤ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੀ ਓਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਾਈ'।³ ਆਦਿ ਗੁਰੂ

¹ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਛਾਪ ਤੀਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੩, ੧੨੪।

²ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ, ਪੰਨਾ ੯੪੩।

³ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੧।

ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਪ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦਿਤੀ। ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ 'ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਓ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ', ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨੇ 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ' ਕਹਿਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਦਰਜਾ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਇਸੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਤਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਦਿ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਸ਼ਬਦ' ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕ੍ਰਹਿ 'ਪੋਥੀ' ਜਾਂ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਰਚੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਚੂੰਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਈ ਇਤਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖੂਬਿੱਧਤਾ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਖਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਰਚਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੋਗ 'ਨਾਨਕ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਸੱਚੀ ਤੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਭੇਦ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਓਦੋਂ 'ਮੀਣੇ' ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਲਈ ਤੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਆਦਿ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ :

“..... ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ।
ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਿਆ। ੯।
ਬਚਨ ਕੀਤਾ : “ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਰੂਕੀ ਬਾਣੀ ਜੁਦਾ ਕਰੀਏ।
ਮੀਣੇ ਪਾਨ ਲੱਗੇ ਨੀ ਰਲਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਆਗੀ ਕਰ ਧਰੀਏ।”

ਮਹਲਾ ੬, ੭ ਤੇ ੮ ਹੇਠ ਬਾਣੀ

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਛੇਵੇਂ, ਸਤਵੇਂ ਤੇ ਅਠਵੇਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ? ਜੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਰਾ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤੇ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਲਭ ਪਏਗਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮ: ੧ ਤੇ ਫਿਰ ਮਹਲਾ ੬ ਹੇਠ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ। ਇੰਜ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ— ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ— ਨੇ ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ 'ਬਾਣੀ' ਹੀ ਪਰਚਲਤ ਕਰਨ

^੧ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ ੧੩੨।

^੨ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅਨੰਦ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ ੬੨੦।

^੩ ਨਟ ਮਹਲਾ ੮, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ ੬੮੨।

^੪ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਫਿਬਰ, ਖੇਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ (ਹਥ ਲਿਖਤ) ਚਰਣ ਪੰਜਵਾਂ। ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਗਲ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਜਪੁ, ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਓਅੰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇੰਜ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੁਖਮਨੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ^੨ ਆਦਿ 'ਬਾਣੀਆਂ' ਰਚੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰਿਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਵਿਤਾ 'ਬਾਣੀ' ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਛਾਪ ਲਾ ਕੇ ਵਰਤੀ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਛਾਪ 'ਦਾਸ ਨਾਨਕ' ਜਾਂ 'ਨਾਨਕ ਦਾਸ' ਆਦਿ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ (ਦੇਖੋ ਅੰਤਿਕਾ) ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਜੋਕੇ ਇਕ ਦੋ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹਕੋਤੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਸਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੇ ਮਹਲਾ ੬, ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ 'ਬਾਣੀ' ਰਚੀ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੇਵਾਂ ਜਾਂ ਸੱਤਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦਸ ਸਕਣ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੋਤ ਹੀ ਹਨ।

ਜਦ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਪੁਤਰ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਥਾਪ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਔਖਾ ਹੋਇਆ^੩ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਗਰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਸਹਿਨ ਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਚਾਨਾਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਪਦਵੀ ਦੀ ਦਿੱਛਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਆਸ ਲਾਈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਡਾ ਲੜਕਾ ਮਿਹਰਬਾਨ^੪ ਛੇਵਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਪਿਆ ਜਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਦੇ ਸਨ।

ਕਈ ਸੌਹਨ ਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੬ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਰਮੋ (ਕਰਮ ਦਈ) ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਤ ਤੋਂ ਨਿਕੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਗਈ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਾਨ-ਪ੍ਰਤੱਭਾ ਹੈ, ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵਡਮੁਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਭੇਟਾ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ —

ੴ ਲਿਖਤ, ਰਾਮਕਲੀ ਓਅੰਕਾਰ ਵਡਾ, ਨੰਬਰ ੬੮੨, ਸੈਂਟਰਲ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਪਟਿਆਲਾ।

^੨ਪੰਜਾਬੀ ਹਥ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਨਾ ੩੦੮।

^੩ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ, ਚਰਣ ਚੌਥਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਰਾਸਿ ੨, ਅੰਸ਼ ੨੨।

^੪ਇਹ 'ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਖ?' ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਦੇਖੋ—ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੪, ਘਰ ੩, ਦੁਪਦਾ।

^੫ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ਚਾਰ ਲੜਕੇ ਸਨ: ਮਿਹਰਬਾਨ, ਲਾਲ ਚੰਦ, ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ ਤੇ ਚੰਦ ਸੈਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਇਕਲੋਤਾ ਪੁਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਜਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।

“ਕਿਉਂ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਮੈਂ ਕਰੇ, ਸਭੀ ਵਸਤੂ ਹੋ ਤੋਰ।

ਤਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਸੁਤ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਨਹੀਂ ਸੁਤ ਪ੍ਰਗਟੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋਰ।”¹

ਚੂੰਕਿ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਇਸ ਲਈ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਗਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰ-ਗਦੀ ਮੇਰੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਚੂੰਕਿ ਸਭ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਇਕ, ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਕਵੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਸ-ਉਮੀਦ ਉਤੇ ਉਪਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰ-ਗਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਬਣੇਗਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਮਹਲਾ ੬ ਹੇਠ ਤੇ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭੋਗ ਨਾਲ ‘ਬਾਣੀ’ ਵੀ ਰਚਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਪਰ ਜਦ 1595 ਈ: ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਇਕ ਚੰਗਾ ਆਲਮ ਸੀ ਤੇ ਚੰਗਾ ਕਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਲਾ ੧ ਤੇ ਫਿਰ ਮਹਲਾ ੬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੇ ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਕੁਝ ਕੁ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਯਕੀਨੀ ਜਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤੀ ਗਈ।²

ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :

“ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਬਾਦ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਸਾਤਵੇਂ ਔਰ ਆਠਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਯਹ ਬਿਆਨ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀ, ਮਗਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਬਾਬ ਕਦੀਮੀ ਔਰ ਕਲਮੀ ਨੁਸਖੇ ਐਸੇ ਭੀ ਹੈਂ ਜਿਨਮੇਂ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਪਰ ਭੀ ਕੁਛ ਬਾਣੀਆਂ ਦਰਜ ਹੈਂ। ਮੁਰੱਵਜਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਇਨਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਯਾ ਸਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਔਰ ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾ ਸਲੋਕ ਇਨ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਹ ਬਾਬ ਪੁਰਾਨੇ ਕਲਮੀ ਨੁਸਖੇ ਮੇਂ ਮਿਲਤੇ ਹੈਂ ਉਨ ਕਾ ਰੰਗ ਚੰਗ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਹ ਕਲਾਮ ਸਾ ਹੈ ਔਰ ਇਨ ਮੇਂ ਭੀ ਦੂਸਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੀ ਤਰਹ ‘ਨਾਨਕ’ ਲਫਜ਼ ਬਤੋਰ ਤਮੱਲੂਸ ਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਆ ਗਿਆ ਹੈ।”³

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮਹਲਾ ੬ ਤੇ ਫਿਰ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ

¹ਸੋਹਨ ਕਵੀ, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੬, ਅਧਿਆਇ ਪਹਿਲਾ। ਇਸ ਟੁਕ ਤੋਂ ਭੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਇਕੋ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਸੁਤ ਪਰਗਟੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋਰ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ : ‘ਸੋਰੇ ਘਰ ਬੋਟੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ’; ਜੇ ‘ਸੁਤ ਪਰਗਟਿਓ’ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬੋਟਾ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

²ਸ੍ਰੀ ਜੀ. ਬੀ. ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜਾਂ’ (੧੯੪੪ ਈ:) ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਅਜੇਹੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

³ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਉਰਦੂ ਪੰਨਾ ੧੨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਇਸਲਾਮ ਪੰਨਾ ੧੩।

⁴ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਇਸਲਾਮ, ਪੰਨਾ ੧੩।

ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਬਾਣੀ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿਖ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਮੀਣਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਖਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਵਖਰਾ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਲਗਾਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਟੁਕ ਕਾਫ਼ੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਂਦੀ ਹੈ :

ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੂਰ੍ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦਾ ਕਵੀਸਰੀ ਕਰੇ।

ਪਾਰਸੀ ਹਿੰਦਵੀ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲੇ ਗੁਰਸੁਖੀ ਪੜ੍ਹੇ।

ਤਿਨ ਭੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਬਣਾਈ।

ਭੋਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਪਾਈ। ੯੦।

ਭ੍ਰਮ ਲਗੇ ਸਬਦ ਮੀਣਿਆਂ ਦੇ ਗਾਵਣ।

ਦੁਜਾ ਦਰਬਾਰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਲਗੇ ਬਣਾਵਣ।

ਮੀਣਿਆਂ ਭੀ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਆ।

ਚਹੂੰ ਪਾਤਸਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਬਦ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਪਾਇਆ। ੯੧॥

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮਹਲਾ ੬ ਹੇਠ ਭੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਕ ਮਹਲਾ ੬, ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਮੀਣਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਕ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਰੱਚੀ। ਸਤਵੇਂ ਤੇ ਅਠਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾ ਰੱਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭੇਵੇਂ, ਸਤਵੇਂ ਤੇ ਅਠਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮਹਲਾ ੬, ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਕੱਚੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾ ਰੱਚ ਕੇ ਇਹ ਬਖੇੜਾ ਪੈਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਚੂੰਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੱਚੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਰਮਾਣੀਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਪਰਚਲਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਾ ਰਹੀ। ਪਰ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਮਹਲਾ ੬, ਮਹਲਾ ੭ ਤੇ ਮਹਲਾ ੮ ਹੇਠ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਔਖ ਸੋਚ ਹੁਣ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੱਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ?

ਭਾਵੇਂ ਭੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਚੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ 'ਨਾਨਕ' ਸਬਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਮੁਹਸਨ ਝਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਖਤੋ-ਕਿਤਾਬਤ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।^੧

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਥਾਣੇ ਦੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਅਪਭਨ ਡਕ ਮੀਣਿਆਂ ਤੇ ਭੇਖੀ ਗਈ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਿਆਂ ਕਈ ਸੋਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਜ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੀਣਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਮਹਲਾ ੯ ਹੇਠ ਵੀ ਬਾਣੀ ਰਚਣ। ਇਸ ਲਈ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਰੱਚੀ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

1. ਭਾਈ ਕੈਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ, ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ, ਚਰਣ ਪੰਜਵਾਂ, ਹਥ ਲਿਖਤ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

* ਦਰਿਆਸਰਾਨਿ ਮਜ਼ਹਿਬ, ਸਫਾ ੨੨੫।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਲੋਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਉਂ ?

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੋਂ ਲਗ ਪਗ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਡਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਹੋਰ ਜੀਵਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ੧੨ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਗਦੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਨਿਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਸ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕਿ ਚੁੱਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਵਡਾ ਲੜਕਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਗੁਰਗਦੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਆਸ ਤੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵਿਉਂਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਪਰਚਲਤ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਹਰੀਮੰਦਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਹਰੀਮੰਦਰ ਬਣਵਾਇਆ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਵਾਣਾ ਅਰੰਭਿਆ ਤੇ ਇਹ ਯਤਨ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋੜ ਹੋ ਗਏ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਪੋਥੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਪੋਥੀ ਰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਹੁਤੀ ਭਾਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਟਿਕਾ ਲਗਵਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੋਥੀ ਤੇ ਮਾਲਾ ਵੀ ਗੁਰਤਾ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨ।

ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬੜੀ ਬਹੁਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਚਨਾ ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ —

“ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥
ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ, ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹਿੰਦੇ ਕਚੇ, ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ, ਕਚੀ ਆਖ ਵਖਾਣੀ ॥”

ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬਿੰਜ ਫਰਮਾਇਆ :

“ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਰੀਸੇ ਹੋਰ ਕਚਪਿਚ ਬੋਲਦੇ ਸੇ
ਕੁੜਿਆਰ ਕੁੜੇ ਭੜਿ ਪੜੀਐ ॥”

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਕਾਫ਼ੀ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਰਚੀ ਗਈ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ‘ਦਰਬਾਰ’ ਵਿਚ ਗਾਈ ਜਾਣ ਲਗ ਪਈ। ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਰਚੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮਹਲਾ ੧ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠਾਲ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਬਲੇ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ‘ਬਾਣੀ’ ਰਚੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੀਟਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜੋ ‘ਬਾਣੀ’ ਰਚੀ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਵੀ ‘ਨਾਨਕ’ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ

¹ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਡਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ, ਨਿਰੰਜਨੀ ਸੰਪਰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਿਤ, ਖੋਜ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਸਾਲ ੧, ਅੰਕ ੧, ੧੯੬੭-੬੮, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨੇ ੧੬੧-੧੬੬।

ਪਾਂਚੇ ਸਨ । ਇਹ ਗਲ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦੇ ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ :

“ਤਿਨ ਭੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਬਣਾਈ ।

ਭੋਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੀ ਪਾਈ ।”¹

ਤੇ ਹੁਣ ਜੋ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਭੀ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ “ਮੀਟਿਆ ਭੀ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਆ”²। ਇਹ ‘ਗ੍ਰੰਥ’ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਸਚੈ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਦਾਨ ਨੇ ਜੋ ਰਚਨਾ ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੁਲੰਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਭੀ ਦੇਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਕੀਤੀ । ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ਤੇ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਮਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਛੇਦਾ-ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਆਪਣੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ।

ਸੋਚੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੋਚੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਚਾਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।³ ਇਥੇ ਹਰਿਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਚਰਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਹਰਿਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ

ਹਰਿਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ, ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :

ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕੀ, ਸੁ ਆਪ ਭੈਆ ਗੁਰਦੇਉ ।

ਜਿਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਅਲਖ ਅਭੇਉ ।

ਮਨ ਬਾਛਤ ਫਲ ਪਾਵਈ, ਜਾਂ ਰਾਖੇ ਗੁਰ ਕੀ ਟੇਕ ।

ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਕਉ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਤੂ ਸੇਉ ॥ ੧ ॥ ੩ ॥⁴

“ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਪਰਸਿੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿ ਜੀ, ਕੇਸੋਰਾਇ, ਮੁਰਾਰਦਾਸ ਸੁਰਭਿਖੀ, ਲਾਲਚੰਦ,

¹ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ, ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ, ਚਰਨ ਪੰਜਵਾਂ, ਹਥ ਲਿਖਤ, ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

²ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਦਾ ਲੇਖ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਖੋਜ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਸਾਲ ੧, ਅੰਕ ੧, ੧੯੬੭-੬੮, ਪੰਨਾ ੮੬ ਤੋਂ ੯੬ ਤਕ, ਗੋਸਟਿ ਗੁਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਕੀ, ਰਚਿਤ ਹਰਿ ਜੀ, ਖਰੜਾ ਨੰ: ੩੫੧੦ ਸਿਖ ਰੈਡਰੇਸ ਰੀਸਰਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸ਼੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

³ਅ: ੮, ਗੋਸਟਿ ਗੁਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਕੀ, ਖਰੜਾ ਨੰ: ੩੫੧੦, ਸਿਖ ਰੈਡਰੇਸ ਰੀਸਰਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸ਼੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਦਰੀਆ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਕੋਸ਼ੇਦਾਸ ਗੋਸਟਾਂ ਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਇਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਇਕ ਸੁੰਦਰਦਾਸ ਨਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾ ਆਇਆ (ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਖੀਕਾਰ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ) ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕੋਸ਼ੇਦਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਵਈਏ ਪੜ੍ਹੀ; ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਕਲਯ ਆਦਿ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਏਸ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣਾ ਜਸ ਕਰਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਕੁਝ ਰੀਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।¹

“ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਹਰਿਜੀ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ‘ਤੂੰ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਿਆ ਕਰ; ਤੁਧਨੇ ਮੇਰਾ ਵਚਨ ਹੁਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਭੋਗ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਾ ਪਾਵਣਾ।’”²

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਬਾਦ ਹਰਿਜੀ ‘ਗੱਦੀ’ ਤੇ ਬੈਠਾ ਜਿਸ ਨੇ ‘ਮਹਲਾ ੮’ ਕਰਕੇ ‘ਬਾਣੀ’ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਪਰਮੰਨਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਲਗ ਪਗ ਚਾਰ ਸਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਅੰਤਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਸਤਵੇਂ ਅਠਵੇਂ ਤੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੇ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਤੇ ਪਿਤਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ‘ਗੱਦੀ’ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਅਖੇਤ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ :

‘ਬਾਬਾ ਹਰਿਆ ਭਾਗੀ ਭਰਿਆ।

ਆਵੇ ਖਾਲੀ, ਜਾਵੇ ਭਰਿਆ।’

ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਿਜੀ ਦਾ ੧੬੫੩ ਬਿ: ਵਿਸਾਖ (ਵਿਸਾਖ ਸੂਦੀ ਏਕਾਦਸ਼ੀ) ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ³। ਇੰਜ ਹਰਿਜੀ ਲਗ ਪਗ ੫੭ ਵਰ੍ਹੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੇ।

ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਹਰਿਜੀ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਚਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਿਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਪਰਦਾ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ‘ਬਾਣੀ’ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ। ਪਰ ਆਪਣੀ ‘ਬਾਣੀ’ ਰਚਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝਕੁ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵੀ ਲਿਖੇ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਤੋਰੀ ਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਉਸੇ ਲੀਹ ਉਪਰ ਤੁਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਜੀ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਂ ਵਧ ਪਰਮਾਰਥ, ਟੀਕੇ, ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਤੇ ਭਾਸ਼ਯ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਰਥਮ ਭਾਵਾਰਥ ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਪਰਾਪਤ ਹੋਏ ਟੀਕਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਸਥਾਨ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿਜੀ ਤੇ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।

1. ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ, ਖੋਜ ਪਤ੍ਰਿਕਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 87-88।

2. ਉਹੀ ਹਵਾਲਾ ਪੰਨਾ 88।

3. ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ, ਸੰਪਾਦਕ ਗਿ: ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 69।

ਹਰਿਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਹਰਿਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਮੀਟਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰ ਘਟ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਰਤਾਪ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਫਿਰ ਪੈ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਸਿਖ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਰਿਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ੧੭੫੬ ਬਿ: ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿਖ ਦੇ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਿਆ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ।

ਮੀਟਿਆਂ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਹਰਿਜੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਚਤੁਰਭੁਜ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮੀਟਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰ ਭੀ ਘਟ ਗਿਆ। ਨਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿਖਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਰ ਭੀ ਘਟ ਗਈ ਤੇ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਘਟਦੀ ਹੀ ਗਈ; ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅੱਛ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਇਜ਼ਤ ਉੱਕੀ ਹੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈ। ਨੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੇ ਤੇ ਫਿਰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ਖਸੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਮੀਟਿਆਂ ਦੇ ਹੋਸਲੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਹਸ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਬਣਦੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੁੰਕਿ ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਇਕ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਗੱਦੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹੋਸਲੇ ਨਾਲ ਅਗੇ ਨਾ ਆਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਸ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ 'ਗੁਰੂ' ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਰੂਰੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਆਸ ਭੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ੀਬਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਚਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੀਟਿਆਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਨਾ ਰਹੀ ਤੇ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡੀਦੀ ਗਈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗੇ ਕਈ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਤੋਂ ਆਏ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਅੰਤਲੇ ਕੁਝ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।

THE MIHARBAN JANAM-SAKHI

An examination of the *goṣṭ* form with special reference to
Poṭhī Harijī and *Poṭhī Chatarbhuḷ* of the *Miharban Janam-sakhī*.

W. H. McLeod

According to Santokh Singh's *Saraj Prakāś* Bhāi Gurdās had a particularly unpleasant experience when he visited the village of Hehar. He had, Santokh Singh claims, been sent there by Gurū Arjan in order to convey assurances of affection to the Gurū's elder brother, Prithī Chand, and had received in return strongly worded insults.¹ The *Saraj Prakāś* is not a very reliable source, but there can be no doubt concerning the warmth of Bhāi Gurdās's feelings towards Prithī Chand and his followers. To Bhāi Gurdās they were *mīṇās*, dissembling rogues who concealed evil intentions behind smooth words.² The name stuck and the followers of Prithī Chand came to be called the Mīna sect.

Prithī Chand died in 1619 and was succeeded as gurū of the sect by his son Manohar Dās, known to his followers and to Sikh tradition as Miharban. According to Sikh tradition Miharban continued his father's policy of hostility towards the legitimate line of Gurūs and as one expression of his opposition composed, with polemic intent, his own janam-sakhī of Gurū Nānak. Macauliffe refers to this janam-sakhī,³ although in fact no such work was known to be extant in his time.⁴ The tradition concerning a *Miharban Janam-sakhī* was, however, a firm one, and Macauliffe and others of his period referred to its composition in categorical terms.⁵

It was not until 1940 that a portion of the missing *Miharban Janam-sakhī* was eventually brought to light. A manuscript copy of the first half of the complete work was discovered in the possession of Giānī Bhagat Singh, Mahant of Madrasa Bangā at Damdāmā Sāhib, Sābo kī Talvandī. This manuscript was procured by Khalsa College, Amritsar, through the efforts of Dr. Ganda Singh and the text has now been published in two volumes by the Sikh History Research

¹ Loc cit, *rāst* 3, *anṛā* 24-25. In Vir Singh's edition vol. vi, pp. 2002-11.

² *Varan Bhāi Gurdās*, 26 : 33, 36 : 1 ff.

³ M.A. Macauliffe, *The Sikh Religion*, vol. 1, p. lxxx.

⁴ Gurinukh Singh, in his introduction to Macauliffe's edition of the *Hafizabad janam-sakhī*, lists all the janam-sakhīs known at the time (1885). There is no reference to the *Miharban Janam-sakhī*.

⁵ Kahn Singh Nabha, *Guruzabad Ratanakar Mahān Kot*, 2nd ed., p. 726.

Department of the College.¹

The discovery and analysis of this substantial portion of the *Miharbān Janam-sakhī* has produced some significant modifications of the earlier tradition concerning the work. Indeed, two of the conclusions produced by the analysis require a transformation of the tradition rather than any mere modification. The first is that the work is not sectarian polemic, at least not as far as we are able to judge from the extant portion. The second is that the *Miharbān Janam-sakhī* is not strictly a janam-sākhī at all. It is the second of these conclusions which will be examined in this essay. By means of the examination we shall seek to delineate both the true nature of the work attributed to Miharbān and its value to the historian.

The janam-sakhī form

In order to distinguish the so-called *Miharbān Janam-sakhī* from the true janam-sākhī form we must first make clear the nature of the janam-sākhī. The composite term 'janam-sākhī' means literally 'birth-evidence' or, more loosely, 'evidences of a particular person's life'. The term is applied to several people (there are, for example, janam-sākhīs of Nāmdev and Kabīr), but it normally refers to accounts concerning Gurū Nanak. When we speak simply of "the janam-sākhīs" it is the janam-sākhīs of Gurū Nanak which we have in mind. There are many such works in existence, most of them belonging to either the *Puratan* group or the *Bala* group.²

The term 'janam-sākhī' is accordingly used to describe a variety of literature relating to the first Gurū. The janam-sākhī must not, however, be understood as biography and it is altogether misleading to describe the janam-sākhīs as "biographies of Gurū Nanak". This is commonly assumed to be their function, but the assumption is mistaken. The janam-sākhīs are properly described not as biography but as hagiography. They are, in other words, traditional accounts which primarily relate not to the actual events of the Gurū's life but rather to the needs and understanding of the community in which they evolved.

The gost form

For the purpose of this discussion, however, the distinction between biography

¹ Dr. Ganda Singh has informed the writer that the manuscript was first brought to the notice of Bhai Jodh Singh, Principal of Khalsa College, by Giani Bishan Singh, the *granthi* of the College *gurdwārā* and a relative of Giani Bhagat Singh. Dr. Ganda Singh visited Damdama Sahib with Giani Bishan Singh from the 27th to the 29th of December, 1940, and the Giani returned a few days later to collect the manuscript. In 1961 Khalsa College acquired a second manuscript consisting of a large fragment of the first portion of the *Miharbān Janam-sakhī*. The two volumes have been published under the title *Janam-sakhī Srī Gurū Nanak Dev Jī (Jikhat Srī Miharbān Jī Sodhi)*.

² For a description of these and other janam-sākhīs see W. H. McLeod, *Gurū Nanak and the Sikh Religion*, Oxford, 1968, pp. 8-33.

and hagiography is not important. The distinction which illuminates the difference between the standard *janam-sākhī* form and the *Miharban Janam-sākhī* concerns the intention of the various writers or compilers. The *janam-sākhīs* are concerned with 'events' relating to the life and travels of Gurū Nānak. These they relate in considerable detail, with a strong emphasis upon the wonder story and upon the consequent success of the Gurū's mission. There exists a relationship between this form and that of the *Miharban Janam-sākhī*, but the differences are more significant than the similarities. In the second form the emphasis moves away from a concern for details of life and travels, and focuses instead upon the interpretation of the works of Gurū Nānak (on the *bāṇī* or *gurbāṇī*). It is, in other words, commentary rather than hagiography. This latter form is properly described as the *goṣṭī* form¹ and must be clearly distinguished from the true *janam-sākhī*.² In all its essentials it corresponds to the Persian *malfūzat*, the only significant difference being the language in which it is couched.

The distinction is not, of course, an absolute one. The *goṣṭī* form possesses hagiographic characteristics, and commentary is a feature of all *janam-sākhīs*. The shift in emphasis is, however, important. In the *janam-sākhīs* the emphasis is on the 'event', and commentary on the works of Gurū Nānak occupies a strictly subordinate position. The *goṣṭī* bears a superficial resemblance to the *janam-sākhī*, for it purports to record the individual discourses in their chronological order. In fact, however, 'event' and the setting of a discourse are of no significance except insofar as they help to explicate a passage from the *gurbāṇī* and so serve the primary exegetical purpose.

In such works the emphasis has moved away from the 'event' to the interpretation of scripture.³ The *janam-sākhī* form provides a convenient vehicle, but the intention is radically different from the impulse which produced the true *janam-sākhī*. Here the primary concern is no longer to relate a story concerning Gurū Nānak, but instead to clarify and impart meaning to his works. It is a different *genre*, distinct from the *janam-sākhīs*, and one which accordingly requires a different name.

The relationship between the *janam-sākhī* and the *goṣṭī*

Having emphasised the difference between the *janam-sākhī* and the *goṣṭī* we must consider the nature of the relationship which connects them. This relationship becomes clear when the evolution of the two forms is examined, for between the two there is an obvious link. In a sense the *goṣṭī* form can be regarded as a later development in the evolution of the *janam-sākhī* form, although in making this statement we must be careful to relate the word 'later' to the evolutionary process, not to the passage of time. The true *janam-sākhī* form continued to find expression

¹ *goṣṭī* (pl. *goṣṭān*), "discourse".

² True in the sense of properly so-called.

long after the emergence of the *goṣṭ* form, and it must be emphasised that a work which happens to be cast in the latter form is not necessarily later in time than a *janam-sākhi*. The *janam-sākhi* has, in fact, continued up to the present day and many examples can be found in current oral and written traditions to show that it still possesses a considerable vitality.

The *goṣṭ* form represents a relatively sophisticated appropriation of an existing pattern to serve a different purpose. The existing *janam-sākhi* pattern of 'events' is appropriated in this manner to provide a framework within which the basic exegetical intention may be expressed. It provides, however, no more than a framework and from this point onwards the two forms diverge. The *janam-sākhi* continues to relate, in increasing detail, the 'life' of Gurū Nanak, whereas the *goṣṭ* form is used to communicate understanding of the scripture. The wonder story drops away, the usual setting is either the village of Kartārpur or "the court of God", and the substance of any particular discourse is almost always a *śabad* or *ślok* by Gurū Nanak together with an interpretative paraphrase.

These two related but contrasting forms can be traced through a variety of developments. The *janam-sākhi* emerges in its earliest known recorded form in the so-called B40 manuscript.¹ A rather more developed form is represented by the various *Puratan janam-sākhis* and by portions of the manuscript versions of some *Bala janam-sākhis*.² Later still we reach the *Gyan-ratanavali* (or, more accurately, those portions of existing texts which have not been imported from later *Bala* sources) and the two versions of the *Mahimā Prakāś*.³ Next comes the *Nanak Prakāś* of Santokh Singh,⁴ followed by the rapid expansion of the *Bala* tradition during the last three decades of the nineteenth century.⁵ Concurrent with this burst of *Bala* activity a number of more restrained works were being written and this leads to the latest development in the process, the modern 'biography'. The impulse has not yet spent itself and consequently we have not yet reached the end of this process.

This *janam-sākhi* development has constituted the dominant strand and in comparison with it the *goṣṭ* tradition has produced few works. By far the most

¹ W.H. McLeod, *op cit*, pp. 17-18. We refer here to the form or structure of the *janam-sākhi*, not to the actual manuscript which is dated S. 1790 [A. D. 1733]. It should be noted that the earliest recorded forms were obviously preceded by a period of oral circulation.

² The first *vār* of Bhai Gurdas may also be classified in this category, although a case can be made for grouping it with the more rudimentary B40.

³ A good case can be made for classifying the two versions of the *Mahimā Prakāś* in an earlier category, in spite of the dates of their composition (A.D. 1741 and 1776).

⁴ The *Nanak Prakāś*, although not normally referred to as a *janam-sākhi*, is set firmly within the *janam-sākhi* tradition.

⁵ This expansion can be traced by comparing the various lithographed editions which were published during the period. The comparison can also be extended to the letterpress editions of the twentieth century, W. H. McLeod, *op cit*, pp. 22-23.

important is the voluminous *Miharbān Janam-Sākhī*. The title is, as we have already indicated, a misnomer, for the work falls primarily within the *goṣṭ* tradition. It is not at all together a misnomer, however, for the *Miharbān Janam-Sākhī* is not entirely uniform. A portion of it provides a distinct link with the dominant janam-sākhī form.

The *Miharbān Janam-Sākhī*, as we know it today, consists of three *pothīs*, or "volumes", entitled respectively *Pothi Sach-khand*, *Pothi Harijī* and *Pothi Chatarbhuḡ*. From the colophone of *Pothi Sach-khand* we know that the complete work included three more *pothīs*, copies of which have not yet been traced.¹ Two of the three extant *pothīs*, namely *Pothi Harijī* and *Pothi Chatarbhuḡ* are well within the *goṣṭ* tradition and we can assume that the same must have applied to the three lost *pothīs*. *Pothi Sach-khand*, however, constitutes a bridge between the two forms, for it combines the distinctive narrative concern of the janam-sākhī with the exegetical intention of the *goṣṭ*. It provides a clear link between the two forms and such is a work of particular importance. The two successor *pothīs* take up the same task of interpretation, but concentrate on it almost exclusively, particularly in the case of *Pothi Chatarbhuḡ*. Occasional instances of the janam-sākhī pattern are to be found, but they are very rare.²

These two *pothīs* provide an impressive beginning, but relatively little follows. There exist a few works such as *Goṣṭān Miharvān Jī diān*³ and *Goṣṭ Bābā Nanak Jī kī*,⁴ but little else. The turmoil of the eighteenth century and the military triumphs of the early nineteenth century were evidently inimical to the production of such works and although they did not disappear completely⁵ their circulation was obviously very restricted.⁶ It is not until the late nineteenth century and the Singh Sabha reform

¹*Mih JS* I. 519. In this and subsequent footnotes the abbreviations *Mih JS* I and *Mih JS* II are used to indicate the first and second volumes of the *Miharbān Janam-sākhī* published by the Sikh History Research Department of Khalsa College, Amritsar, under the title *Janam Sākhī Sri Gurm Nanak Dev Jī* (1962 and 1969). *Mih JS* I accordingly indicates the published edition of *Pothi Sach-khand*, and *Mih JS* II the published edition of *Pothi Harijī* and *Pothi Chatarbhuḡ*. For further details see W. H. McLeod, *op cit*, pp. 18-21.

²The most prominent examples are the testing of Bhal Lahinā (*Mih JS* II. 148-52) and the story of Mālā Khatri (*Mih JS* II. 163-4).

³*Mih JS* I, Introduction, p. vii, n. 1, and Introductory Essays, p. 36, n. 1.

⁴*Mih JS* I, Introductory Essays, p. 38. See also Ganda Singh, *Contemporary Sources of Sikh History*, Amritsar, 1938, p. 7.

⁵The principal extant manuscript of the *Miharbān Janam-sākhī* (the Damdama Sahib MS) was evidently copied in Samvat 1885 (A.D. 1828) and the scribe claims to have used another copy made in Samvat 1837 (A.D. 1780). *Mih JS* II. 357. See also *Mih JS* I. 519 and *Mih JS* II. 424.

⁶The fact that this form was associated with the name of Miharbān and the Mīnā sect may also have inhibited its usage.

movement that the same impulse re-emerges, this time in the distinctive form of the *ṭikā* or *saṭk* ('commentary').

This restricted production and usage does not, however, mean that the *goṣṭ* literature is of correspondingly limited value. On the contrary, its usefulness as source material for the historian is greater than that of the *janam-sākhīs*. The *goṣṭ* form provides nothing of any reliability or significance as far as the life of Gurū Nanak is concerned,¹ but we must remember that this is not the principal value of the *janam-sākhīs* for the historian. The principal value is in terms of their testimony to contemporary belief and practice, and in this respect the *goṣṭ* literature is of even greater importance than the *janam-sākhīs*. It provides deliberately coherent accounts of contemporary Sikh belief, it consciously takes up questions and needs of contemporary concern, and in its quest for meaningful illustrations it supplies more detail relating to contemporary life than can be found in the *janam-sākhīs*.

The purpose and method of the *goṣṭ* from

Poṭhī Chatarbhuj begins with a clear statement of the basic purpose of the *Miharbān Janam-sākhī*.

"The works (*baṇī*) of Sri Gurū Babā Nanak jī have been written (in) discourses together with meanings. The promise of God is that he who reads, hears, learns, sings, and absorbs into his mind the *baṇī* of Sri Gurū Nanak jī will attain salvation (*param-gati*)."² The reader's attention is at once directed to two things which the succeeding *goṣṭ*s will lay before him. First, there is the *baṇī* of Gurū Nanak, and secondly "discourses together with meanings." To these his attention is drawn for these, according to the commentator,³ set forth the way of salvation. This way, as he elsewhere makes abundantly clear, lies along the path of *nam japān*, or *nam simaran*, a repeating or holding in remembrance of the divine Name. At one point a certain Vaisnava is said to have approached Gurū Nanak with the simple question: "How does the soul obtain bliss?"⁴ The answer offered by the commentator is *Sorāṣī II* which includes in its refrain the line:

ਮਨੁ ਰੇ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥⁵

To this he adds the paraphrase:

If you seek eternal bliss then repeat the Name of God, for thus you shall obtain eternal bliss.⁶

¹*Poṭhī Sach-khand* is a partial exception, but only insofar as it combines the *janam-sākhī* approach with the *goṣṭ* method.

²*Mih JS II*, 358.

³In this essay the term 'Commentator' is used in the singular. This should not, however, suggest that the entire work is necessarily to be attributed to a single author. The basis may be a series of sermons originally delivered by Miharbān, but it seems highly unlikely that these discourses have not been augmented at many points.

⁴*Mih JS II*, 401.

⁵*Adl Granth*, p. 599.

⁶*Mih JS II*, 401.

This is the dominant theme running throughout the whole work, one which the commentator emphasises many times.

By the remembrance of the Name of God the sinner's condition is transformed.

The slave of Nanak (declares) : 'Without the Name of God none can attain salvation.'¹

The communication of this conviction concerning the absolute primacy of the divine Name constitutes the purpose of the *Miharban Janam-sākhī*.² Knowledge and understanding of the divine Name are mediated to man through the Gurū, and the manner in which the purpose is fulfilled consists of quotation and interpretation of the works of Gurū Nānak. The *bāṇī* of Gurū Nānak accordingly provides the basis of the *goṣṭ* form and each individual discourse is built around a single *śabad* or *ślok* from the works of Gurū Nānak.³ The source used by the commentator is the *Ādi Granth* and only occasional reference is made to oral traditions concerning the life of Gurū Nānak. 'Events' do occur, but these are normally devised by the commentator in order to provide a convenient setting for particular *śabads* or *śloks*. In some cases it is evident that the commentator had the *Ādi Granth* before him, in memory if not actually in fact, for the order of the *śabads* he chooses sometimes corresponds closely to the *Ādi Granth* order.

In most of the *goṣṭs* the pattern is uniform and consists of the following sequence. Gurū Nānak is seated in Kartarpur and is there approached by a visitor (or group of visitors). The visitor pays his respects and is greeted warmly. Normally an interval of time is allowed to pass and then the visitor says, "Gurū Bābā Nānak jī, I have a request. May I have permission to make it?" Permission is granted and the visitor proceeds to put a question or series of questions. In reply Gurū Nānak gives utterance to the first stanza of a *śabad* and then provides an explanatory paraphrase in prose. Other stanzas are recited and expounded in the same manner, each in response to a question from the visitor, and thus a complete *śabad* is set forth with the commentator's interpretation (purporting, of course, to be the interpretation of Gurū Nānak himself). The visitor invariably falls at the Gurū's feet and becomes a Sikh (or a Nānak-panthī⁴). The *goṣṭ* concludes with a relevant *ślok* by the commentator and an ascription of praise to the Gurū.

In every *goṣṭ* of this kind the substance is provided by the scriptural quotation and its paraphrase. Every thing else is incidental, and indeed is normally fashioned out of the passage from *gurbāṇī* or the commentator's understanding of it. This invariably applies to the questions which are posed by the interlocutor and frequently it also determines the nature of the setting and of the chosen visitor. In cases where

¹*Mih JS* II .444, *ślok*.

²*Cf also Mih JS* I. 1.

³In some cases a group of *śloks* are used.

⁴The two terms are used interchangeably.

the selected *śabad* or *ślok* does not suggest a setting the location will normally be either Kartarpur or 'the court of God'. When it does not indicate an appropriate audience the interlocutor will be one of a number of stock characters ('a Vaisnava', 'a pandit', *gobind lok*, *paramesur ji ke lok*, *giani purukh*, etc.). In some cases the function is served by Gurū Aṅgad and in others by God.

An example of a setting suggested by the text of a *śabad* is *goṣṭ* 233. Gurū Nanak's *Sorāṭhi* 7 begins with the line :

Like a fish without water, so the *śak* (follower of *māyā*) dies of thirst.¹

This *śabad* is represented by the commentator as the Gurū's response to observing a fish jump from a river, writhe, and finally die.² Another example is provided by his treatment of *Dhanasari Chhant* 1. The *śabad* begins :

Shall I visit a *tīrath* ? The (true) *tīrath* is the divine Name.³

In this case the reader is presented with a party of landlords who are proceeding to the Ganges and who invite Gurū Nanak to accompany them.⁴ *Gauṛi Bairāgaṇi* 17 begins :

As a herdsman (watches over his) cows, so dost Thou care (for us).⁵

Predictably the setting is an occasion when Gurū Nanak happens to observe a cowherd grazing his cows.⁶

Normally these settings are well chosen, but occasionally the commentator's judgement lapses. The refrain of Gurū Nanak's *Siri Ragu Aṣṭapadi* 5 reads :

O woman ! What peace can there be for the one who lacks the (needed) virtue ?

There is joy in meeting the Master for those who find peace in love of the True Word.⁷

The 'woman' referred to is the conventional symbol signifying the devotee who yearns for the divine Bridegroom. The commentator has, however, interpreted it literally and relates a complaint made by Gurū Nanak's wife. Her complaint, he tells us, was that she had known no peace while he was absent on his travels and that even after his return she still had not found peace. In such a setting the refrain reads

¹*Ādi Granth*, p. 597

²*Mih JS* II, 370.

³*Ādi Granth*, p. 687. *tīrath* : place of pilgrimage where pilgrims bathe.

⁴*Mih JS* II, 406—7

⁵*Ādi Granth*, p. 228.

⁶*Mih JS* II, 445. Cf also pp. 348, 391, 403, 518—9.

⁷*Ādi Granth*, p. 56.

as the rebuke of a stern husband.¹

Having chosen an appropriate setting and introduced a suitable interlocutor the commentator sets out the interlocutor's questions. These, as we have already observed, are devised in direct accordance with the *śabad* or *ślok* which is to provide the substance of the *gōst*. The procedure is clearly illustrated by the use made of *Ramakali* 8 which contains in its first stanza and refrain brief definitions of the divine Name, the 'true offering', prayer, and the divine court.² In this case the commentator's task is easy. Gurū Aṅgad is represented as coming to Gurū Nānak with four questions: (1) "What is the name of God?" (2) "What offering is pleasing to God?" (3) "What prayer is pleasing to God?" (4) "What is the divine court?"³ The appropriate quotation follows and then the customary paraphrase.

The manner in which the commentator uses his paraphrase for exegetical purposes is illustrated by his treatment of the common imagery of the lotus. *Asa* 15 refers to this imagery in the following couplet:

The devoted follower of the Gurū remains unspotted
As the lotus, above the water, (retains its) purity.⁴

The commentator paraphrases this portion as follows:

.....By following what way? By following the teachings of the Guru they remain unspotted. The filth of sin does not adhere to them. What then are they like? (They are like) a lotus which is in the water, but which does not touch it. The lotus is separate from the water...Like the lotus the follower of Truth (*sādh*) remains separate from the world.⁵

This is a couplet which offers no problems to the interpreter, but elsewhere he is compelled to clarify references which might otherwise remain obscure. What, for example, does the command to "serve God" mean in the context of *Sirī Ragu* 19?⁶ The commentator provides an answer through his paraphrase. ਹਰਿਗੁਰੁ ਸਰਵਰੁ ਸੇਵਿ ਤੁ means ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ, ("meditate upon God").⁷

The historical value of the Miharban Janam-sakhi

The nature of the passages selected for treatment by the commentator and of the paraphrases he provides are of interest to the historian for a number of reasons. Of these the most prominent has already been indicated in our discussion of the janam-sakhīs. The commentator's selection and treatment testify to a particular understanding of the teachings of Gurū Nānak at a particular point in time, and in

¹*Mih JS* II. 467. Cf also pp. 183, 189.

²*Ādi Granth*, p. 878.

³*Mih JS* II. 358.

⁴*Ādi Granth*, p. 353.

⁵*Mih JS* II. 243.

⁶*Ādi Granth*, p. 21.

⁷*Mih JS* II. 339.

some measure to the kind of doctrinal question which was being asked at that time. Behind many of these doctrinal questions lie deeper sociological questions, particularly those associated with the nature of the developing *panth*.¹ The commentator's own doctrinal predilections are evident in his insistence upon the absolute necessity of both divine grace and remembrance of the divine Name. In the former case his insistence leads him to an oversimplification. Gurū Nanak was obviously aware of the tension involved in any system which assumes the necessity of both divine grace and human effort,² but the commentator tends to ignore this.³ He is, however, an intelligent theologian who normally recognises a problem when confronted by it and who generally articulates his answer with relative clarity.

A doctrinal question which was evidently being raised during the commentator's time is suggested by *gost* 207. The interlocutors on this occasion put the following question :

Everyone says, 'Hold in remembrance the Name of God, remember the Name.' Everyone says this, but what is the method whereby the Name is held in remembrance? And what is this Name which is above every name, the remembrance of which includes all other (divine) names?⁴

The commentator's answer indicates both his willingness to tackle difficult questions and his tendency to go astray at certain critical points. The *śabad* which he chooses as a basis for the discourse (*Asa* 16) is a suitable one, for it includes the lines :

By (mere) utterance with the tongue shackles are not broken, nor do *haumai* and error depart from within.

When one meets the True Gurū *haumai* is destroyed and then one wins acceptance (before God).⁵

The question which now needs to be answered is how one meets the True Gurū. Does it depend in some measure upon an alternative to "(mere) utterance with the tongue" or is it solely dependent upon the grace of the True Gurū? In other words, does it involve a particular quality in the practice of *nām simaran*, or is the mere repetition of a name (such as 'Hari' or 'Rām') sufficient, if upon the repeater there is bestowed the grace of God?

¹We must be careful to avoid the terms 'community' or 'sect' as translations for *panth*. These terms imply a degree of crystallization which had not yet been reached. The process of crystallization was certainly well under way and we encounter a clear sense of a distinct *panth*. (Cf *Mih JS* II, 160, 178, 300, 326, 530. Note also the common usage of the term *nānak-panthi*.) The evidence offered by the *Miharbān Janam-sākhī*, does not, however, suggest the stage implied by the word 'community'. 'Sect' is closer, but connotes a clarity of distinction which is not yet appropriate. In this context the literal meaning 'way' or 'path' is the most accurate translation of *panth*.

²*Japji* 4, *Adi Granth*, p. 2.

³*Mih JS* II, 267.

⁴*Mih JS* II, 245.

⁵*Adi Granth*, p. 353

The paraphrase suggests that the commentator accepts the latter interpretation and this conclusion is strengthened by other references which point to an acceptance of mechanical repetition as a sufficient method of *nām simaran*.¹ This is not, of course, the meaning which Gurū Nanak intended. For him the practice of *nām simaran* involved a quality of meditation which, in contrast to mere mechanical repetition, required a total concentration upon the being of God. It is possible that the commentator was aware of this and that he has failed in terms of clarity rather than of understanding. His use of the expression *ਮੁਹ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕੈ*² may perhaps indicate an unwillingness to stop at mere repetition.

Another contemporary issue was evidently a developing insistence upon the necessity of a daily bathe in the early hours of the morning. It seems clear from the attention which the commentator pays to it that his work belongs to a period when the custom was increasingly but not yet universally accepted. It is also clear that the issue posed a major difficulty for the commentator. For him a custom of this kind requires the sanction of the first Gurū, but such sanction is difficult to find in the works of Gurū Nanak. The issue was obviously of major importance to him, for in one place he deliberately goes out of his way to stress it.³ In an effort to find the necessary sanction he tries in turn *Japji* 4,⁴ and *Var Mājh*, *śloka* 1 of *paurī* 17.⁵ The first of these does not mention bathing at all and the second does not confirm the point which he is trying to make. It indicates that the "true bathing" is a spiritual rather than a physical experience⁶ and explicitly states that all times of the day (*ਸਭੇ ਵੇਲਾ*) are appropriate for this variety of bathing. Finally he finds the authority he has been seeking in *Var Mājh śloka* 1 of *paurī* 18.⁷ Unfortunately, however, this *śloka* is by Gurū Aṅgad, not by Gurū Nānak. The commentator also alters the sequence of the lines in order to draw attention to the couplet which mentions both the fourth watch of the night and "friendship with rivers". Such stratagems suggest that the custom had not yet attained an unquestioned status.

This particular issue provides a good illustration of the primary value of the *Miharbān Janam-sakhi*. Its importance consists chiefly in its provision of a source for seventeenth century development of Sikh belief and custom. In the case of the

¹Cf the seven-fold utterance of the name 'Hari' in the previous *gōṣṭī* (*Mih JS* II, 244) and the eight-fold utterance of 'Sri Rām' on page 432. Cf also his Interpretation of *Basant Hirdol* 9 (*Adi Granth*, p. 1171) on page 337. It is interesting to compare this latter illustration with the interpretation offered by modern commentators. See *Sabadārath*, p. 1171, n. 7; Sahib Singh, *Sri Gurū Granth Sahib Darapāṭ*, vol. VIII, p. 500.

²"In thought, word, and deed". *Mih JS* II, 244, 246, 556.

³*Mih JS* II, 395. Cf also pp. 259, 297 (*śloka*)

⁴*Adi Granth*, p. 2. *Mih JS* II, 267.

⁵*Adi Granth*, pp. 145—46. *Mih JS* II, 388—89. The commentator also adds the second *śloka* of *paurī* 17, a *śloka* by Gurū Aṅgad. (*Adi Granth* p. 146, *Mih JS* II, 390.)

⁶ਮੁਖਿ ਭਾਸਿ ਸਿਰਿ ਕਰਿ. (*Sabadārath*, p. 146, n. 8.)

⁷*Adi Granth*, p. 146, *Mih JS* II, 395-97.

early-morning bathing issue it indicates a transition during this period from common practice to positive requirement. The credal statement *nām, dān, iṣṇān* had already evolved¹ and an effort is being made to inculcate the third of these ideals in a literal sense.

Another development to which the *Miharban Janam-sakhi* bears witness is the apotheosis of Gurū Nānak. The doctrine of the *Gurū* has now moved away from the inner voice of Gurū Nānak's own experience to the mediatory function of the man who has heard the inner voice, and a number of references point beyond mere reverence for the *Gurū* to actual deification. No denial is offered when an interlocutor is made to declare in a confession of sin :

You are God, the Maker and Creator.²

Instead Gurū Nānak is said to have replied :

Fear not. If I am pleased with anyone I regard even his sins as merits.³

Several other points of interest emerge from a study of these two *pothis*. Most relate to the evolving *panth*, but others have a broader social significance. There are, for example, some lists of various orders of society and religious groupings,⁴ and interesting references are made to the use of intoxicants.⁵ In one place we are told that the Sikh greeting was "Kartar, Kartar", with the response "Sati Kartar."⁶ Elsewhere we find evidence of a continuing respect for 'Siddhs' (i. e. Nath yogis)⁷ and for Sūfī *pirs*.⁸ We also encounter an interesting distinction between Hindu and Muslim converts, the former being designated 'Sikh' and the latter 'Murīd'.⁹

One distinction which does not emerge is the traditionally accepted difference between orthodox Sikhs and the schismatic Mīṇās. Apart from a cryptic reference¹⁰ there appears to be nothing to suggest the remotest connection with anyone outside the bounds of orthodoxy. The *Miharban Janam-sakhi* ranges itself against the worshippers of *avatārs* and the adherents of brahmanical orthodoxy¹¹, but such an attitude would not have constituted heresy within the *'nanak-panth* of the seventeenth century.

The *Miharban Janam-sakhi* is accordingly a source of some importance for the period in which it evolved and was recorded. It offers little help to the student of Gurū Nānak's period, but the historian concerned with seventeenth century Panjab will find much. It is to this latter study, the history of the development of Sikh belief and practice, that the *Miharban Janam-sakhi* makes its principal contribution.

¹*Mih JS* II.65, 156, 163, 178, 223, 248, 329, 364, 367, 440.

²*Mih JS* II. 321.

³*Ibid*, Cf also pp. 149, 178.

⁴*Mih JS* II. 203-4, 218-19, 301, 563.

⁵*Mih JS* II.156, 179-80.

⁶*Mih JS* II.565. A variety of other greetings are, however, used.

Examples are to be found at the beginning of most *goss*s.

⁷*Mih JS* II.174.

⁸*Mih JS* II.179.

⁹*Mih JS* II.414.

¹⁰*Mih JS* II.148. The reference mentions another *Gurū*, other than *Gurū Arjan*. It does not indicate his identity and the reference must be set against the use of the same title as applied to *Gurū Arjan*. Cf also *ibid* p. 137.

¹¹Cf. *Mih JS* II.225-26, 312.

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਵਡੇਹ ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਸੰਚੀ ਦੂਜੀ

[ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ]

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆ ਗੋਸਟੀ ਲਿਖੀਆ । ਲਿਖੇ ਪੜੇ, ਸੁਣੇ, ਸਿਖੇ ਗਾਵੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੇ, ਤਿਸੁ ਕੀ
ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਹੋਵੇ । ਵਚਨੁ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭਿੰ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭਿ ਸਚੁ । ੧ ।

ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ ਧੰਨੁ ਮਸੂ ॥

ਧੰਨੁ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ । ੧ ॥ ੨ ।^੧

ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ

ਗੋਸਟਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਥ^੧ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਏ ਤਬ ਰਾਜੇ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਾਨ ਫੂਲ
ਬਸਤਰ ਅਭੂਖਨ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਆਨਿ ਰਾਖੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਉਪਰਿ
ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥੁ ਭੋਆ ਤਬ ਤਹਾ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਥ ਕੇ ਜਿ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਤੋ ਥੇ ਸਿ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਵਹੁ
ਆਣਿ ਬਾਹੇ । ਸਾਥਿ ਹੀ ਉਨਹੁ ਕਾ ਪੰਡਿਤੁ ਬਾ, ਉਹ ਭੀ ਆਇ ਪਾਵਨਿ ਲਾਗਾ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨੁ ਬਾਲਕਾ
ਕਿ ਸਿਰ ਪਰਿ ਹਾਥੁ ਲਗਾਇਆ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਪੰਡਿਤਾ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾ ਕੰਊ ਤੂ ਪੜ੍ਹਾਵਤਾ
ਹੈ ॥" ਕਹੈ : "ਹਾਂ ਜੀ ਹਉਂ ਹੀ ਪਲਾਵਤਾ ਹੋਂ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸ ਹੀ ਸੁਭਾਇ ਪੜ੍ਹ ਗਏ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾ ਕੇ ਭਾਈ ਕਿਆ ਪੜ੍ਹਾਵਤਾ ਹੈ ?" ਕਹੈ ਜੀ, "ਅਜਹੁ ਓ ਨਮਸਤੇ
ਲਿਖਿ ਦੀਆ ਹੈ, ਏਹੀ ਪੜ੍ਹਾਵਤਾ ਹੋ ॥ ਤਬ ਇਸ ਬੀ ਪੀਛੇ ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਛਰ ਹੋ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਵਉਗਾ ॥" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਏ ਪੰਡਿਤਾ ਤੂ ਪੜ੍ਹ ਦੇਖਾਓ ਨਮਸਤੇ ਕੀ ਪਟੀ" ॥ ਤਬ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤ ਲੇ ਉਠਿਆ, ਓ ਨਮਸਤੇ
ਕੀ ਪਟੀ ਲਾਗਾ ਪੜ੍ਹਨੇ ॥ ਤਬ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, "ਜੀ ਇਸਿ ਪੜ੍ਹਾ ਬਿਦਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਕੋਸੀ ਬਿਦਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ ਜਿ

^੧ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਇਉਂ ਹੈ:— "ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ
ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੋ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥"

^੨ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ "ਹੈ ਭੀ" ਤੇ "ਹੋਸੀ ਭੀ" ਕਰ ਕੇ ਪਾਠ ਹੈ ਪਰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਤਾਰਵੀਂ
ਅਸਟਪਦੀ ਦੇ ਸਲੋਕੁ ਵਿਚ "ਹੈ ਭਿ" ਤੇ "ਹੋਸੀ ਭਿ" ਪਾਠ ਹੈ । ^੩ਦੁਆਤ । ^੪ਸਿਆਹੀ ।

^੫ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ "ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਮਾਲਾ ੧" ਵਿਚੋਂ ਹੈ । ^੬ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ
ਇਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਂ "ਸਿਵਨਾਥ" ਹੈ । ਜੋ ਸੰਗਲਾਦਵੀਪ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।

ਕਿਛੁ ਲੇਖਾ ਹੈ ਸੁ ਇਸੁ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸੁ ਰਸੁ ਹੈ ਚੂਕੇ ਨਾਹੀ¹ ਅਰੁ ਬਾਤ ਕਹਾਵਤ ਤੇ ਚੂਕੇ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਭਗੜੇ ਮਹਿ ਹਾਰੇ ਨਾਹੀ, ਰਸਨਾ ਬਹੁਤੁ ਚਲੇ ਵਿਦਿਆਵੰਤੁ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਜਿਕਿਛੁ ਏਕ ਬਾਰ ਸਿਖੈ ਸੁ ਬਿਸਰੈ ਨਾਹੀ ॥ ਸੋਈ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਵੇਦ ਅਛਰ ਸਮਝੈ ਬੁਝੈ ਸਮੇ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ² ਗੁਣ ਕਾ ਸਮੇ ਬੂਝੈ³ ਸਾਹੇ ਕੀ ਮਰਜਾਦਾ ਜਾਣੈ⁴ ਇਸਿ ਪੜ੍ਹੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗੋਚਰ ਕਾ ਗਉ⁵ ਜਾਣੈ ਸੋਮਪਾਕ⁶ ਮਹਿ ਰਹੇ । ਪੜ੍ਹੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਪਾਰ ਕੀ ਗਤਿ ਜਾਣੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਖ, ਪਦਮ, ਸਹਸ੍ਰ, ਨੀਲ, ਧ੍ਰੁਵ ਕੋਟ, ਕਰੋਤੀ ਕਾ ਲੇਖਾ ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੈ । ਇਸਿ ਪੜ੍ਹਨੇ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹ ਗੁਣ ਹੈ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਤੇ ਤੇ ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਨਾਹੀ, ਤੇ ਤੇ ਗਵਾਏ ਪੰਡਿਤ ਜੀ । ਤਿਸਿ ਪਗਲ ਉਝੜ⁷ ਉਦਿਆਨ⁸ ਮਹਿ ਤੇ ਏਹ ਪਾਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਏਹ ਫੇਰਿ ਕਦੇ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਹੀ । ਇਨੁ ਕਉ ਤੂ ਜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਪਟੀ ਅਛਰੁ ਸਿਧੋਛਾਇਆ ਲਿਖਿ ਦੇਹੋ, ਜਿਸ ਤੇ ਇਨੁ ਜੀਆ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ । ਤੇ ਤੇ ਏਹ ਜੀਅ ਸਭਿ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਕੀਏ” ॥ ਤਬ ਉਨਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸਲਾਮ । ਤਿਸੁ ਕਵਨੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਪੜ੍ਹਨੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਅਰੁ ਬੰਕੁਠ ਬਾਸੀ ਹੋਇ ਜੀ । ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰ ਤੇ ਏਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਜੀ ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤ ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਪੜ੍ਹਨੁ ਹੈ ਜੀ” ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਨ ਬਾਲਕਾ ਕਉ ਇਹੁ ਓਅੰਕਾਰੁ ਪੜ੍ਹਾਉ, ਜਿਸ ਥੀ ਇਨੁ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ” ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਓਅੰਕਾਰੁ ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਬੀਚਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ; ਪੰਡਿਤ ਕਉ ॥ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ॥ ਤਬ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਉਠਿਆ ॥ ਤਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਮਹਿ ਸਰੀਅਤ ਤਰੀਕਤ⁹ ਮਾਰਫਤ¹⁰ ਹਕੀਕਤਿ ਸਬ ਸਮਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਸਬਦ ਕੀ ਪਾਉਤੀ ਬਾਧਤਾ ਹੈ । ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਏਹੁ ਓਅੰਕਾਰੁ ਪਟੀ ਕੇ ਅਛਰ ਇਸ ਭਾਤਿ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਸੁ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰਿ ਕਰਿ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪਉਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਤਾਇ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਕਉ ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਭਾਗ ਹੋਹਿਗੇ ਸੇ ਇਤੁ ਪਉਤੀ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ । ਚੜ੍ਹਨੇ ਸਾਥਿ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥ ਤਬ ਸਬਦ ਕੀ ਪਉਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਧੀ । ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਮਹਮਾ ਬਨਨੀ । ਉਸਤਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ ਪਉਤੀ ॥¹⁰

ਓਅੰਕਾਰਿ¹¹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ¹² ਜੁਗ¹³ ਭਏ ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ¹⁴ ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸਬਦਿ¹⁵ ਉਧਰੇ ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ¹⁶ ਤਰੇ ॥

ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ¹⁷ ॥ ਓਨਮ¹⁸ ਅਖਰੁ ਕ੍ਰਿਤਵਣ¹⁹ ਸਾਰੁ²⁰ । ੧ ॥

ਸੁਣਿ ਪਾਛੇ ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ ॥ ਲਿਖੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

¹ਮੁਕਦਾ ਨਹੀਂ । ²ਸੁਭਾਵ, ਤਾਸੀਰ । ³ਸਮਝੇ । ⁴ਮਤਲਬ । ⁵ਦੋਸ਼ ਰਹਿਤ, ਪਵਿਤ੍ਰ ।

⁶ਫਲ ਰਹਿਤ । ⁷ਉਜਾੜ । ⁸ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਧੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ । ⁹ਆਤਮ-

ਗਿਆਨ । ਸੂਫੀਆਂ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਧਨ ਦਸੇ ਹਨ—ਸਰੀਅਤ, ਤਰੀਕਤ ਤੇ ਮਾਰਫਤੀ ।

¹⁰ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪਉਤੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ “ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ” ਹੈ । ਇਹ ਬਾਣੀ “ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ” ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੈ, “ਓਅੰਕਾਰ” ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ । ਇਹ ਬਾਣੀ ਪ੨ ਅਖਰ ਲੈ ਕੇ ਪਟੀ ਦੀ ਤਰਜ ਤੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ‘ਪਟੀ’ ਅਖਰ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ, “ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਚੁ ਮਨਿ ਪੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸੁਸਾਰੁ” । ¹¹ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ । ¹²ਪਹਾੜ । ¹³ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ

(ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਤੇ ਕਲਜੁਗ) । ¹⁴ਬਣੇ । ¹⁵ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਤਰੇ । ¹⁶ਗੁਰੂਨੂੰ

ਮਨਣ ਵਾਲੇ । ¹⁷ਭਾਵ । ¹⁸ਓਨਮ, ਓਅੰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ । ¹⁹ਤਿੰਨ ਲੋਕ । ²⁰ਤੱਤ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਓਅੰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਪ੍ਰਥਮੇ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਉ, ਜਿਨਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਤਿਸੁ ਓਕਾਰ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕੀਆ ॥ ਪ੍ਰਥਮੇ । ੧ । ਏਕੰਕਾਰੁ ਬਾ ਤਿਸੁ ਬੀ ਪੀਛੇ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਪਹਿਲਾ ਇਕੁ । ੧ । ਦੂਜਾ ਓ ॥ ਆਗੇ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਓਕਾਰ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰਥਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੁਖ ਤਾ ਨਿਕਲਿਆ ॥ ਤਬ ਓਅੰਕਾਰੁ ਚਿਤਵਿਆ ਜਿ ਏਕ ਜਾਹਗਾ ਬਣਾਈਐ । ਤਬ ਓਅੰਕਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਚਿਤਵਿਆ । ਤਬ ਚਿਤਵਣੇ ਸਾਥਿ ਜੁਗ ਅਰੁ ਸੈਲ ਪਰਬਤ ਭਏ । ਸੈਲ ਪਰਬਤ ਪਾਣੀ ਮਹਿ ਖਲੇ ਕੀਏ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਆਸ ਪਾਸਿ ਬੀਚਿ ਪਾਣੀ ਕੀਆ । ਹੁਕਮੀ ਉਹੁ ਪਰਬਤੁ ਬਦਤਾ ਲਾਗਾ, ਜਾਣੇ ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਬੀਚਿ ਧਰਤੀ ਕਰੀ । ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਕੇ ਉਪਰਿ ਤਿਉ ਰਾਖੀ ਜਿਉ ਦਰੀਆਉ ਬੀਚਿ ਨਾਉ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਤਿਉ ਏਹ ਧਰਤੀ ਦਰੀਆਉ ਬੀਚਿ ਹੈ । ਦਰੀਆਉ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸਮੁਦ੍ਰ ਪਾਣੀ ਹੈ । ਨਾਵ ਕੀ ਨਿਆਈ ਧਰਤੀ ਹੈ । ਧਰਤੀ ਜਦਿ ਪਾਣੀ ਕੇ ਉਪਰਿ ਚਲਤੀ ਹੈ, ਜਦਿ ਪਉਣ ਮਾਰਤਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਕਉ, ਤਬ ਧਰਤੀ ਪਉਣ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਕੀ ਠਾਠਿ ਸਾਥਿ ਚਲਤੀ ਹੈ । ਚਲਤੀ ਚਲਤੀ ਜਬ ਜਾਇ ਸੈਲ ਪਰਬਤ ਸਿਉ ਠਹਕਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਇਸਿ ਧਰਤੀ ਕਉ ਠਹਕੁ ਆਇ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਲੋਕੁ ਸਾਰਾ ਜਲ ਜਲਾਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਧਰਤੀ ਹਲਤੀ ਹੈ । ਠਹਕ ਸੈਲ ਪਰਬਤ ਕੇ ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਲੋਕੁ ਭੁਇਚਾਲ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਭੁਇਚਾਲ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ, ਜਿ ਭੁਇ ਚਲੀ ਇਸਿ ਮਨੁਖ ਕਉ ਭੁਇ ਚਲਤੀ ਕੀ ਖਬਰਿ ਤਬ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਬ ਠਹਕੁ ਜਾਇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਕਉ ਸੈਲ ਪਰਬਤ ਸਾਥਿ । ਕਿਸਕੀ ਨਿਆਈ, ਜਿਉ ਜਬ ਬਿਜੁਲੀ ਪੜਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ । ਜਬ ਚੜਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਹਰਿ ਕੋਈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਜੁਲੀ ਪੜੀ ॥ ਤਿਉ ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਚਲਤੀ ਹੈ ਤਬ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਅਰੁ ਜਬ ਜਾਇ ਠਹਕਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਹਰਿ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਭੁਇਚਾਲੁ ਆਇਆ । ਸੁ ਇਉ ਧਰਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਾਖੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਕੇ ਉਪਰਿ । ਗਿਰਦਿ ਸੈਲ ਪਰਬਤ ਕੀ ਓਟ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਕਉ । ਤਿਸੁ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਚਰਿ ਖਾਣੀ ਅੰਕਾਰ ਲਗਾਏ ਹੈ । ਤਿਨਾ ਚਹੁ ਅੰਕਾਰਾ ਮਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਅਭਾਸ ਮਹਿ ਸਿ ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਕੀ ਹੈ । ਏਈ ਚਾਰਿ ਅਕਾਰਿ ਹੈ । ਈਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਾਸੁ ਹੈ ॥ ਤਬ ਓਅੰਕਾਰ ਸਾਥਿ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਪੈਦਾ ਕੀਏ । ਲੋਕਾ ਸਮਝਾਵਣੇ ਕਉ ਨਿਰਮਲ ਵੇਦ ਪੈਦਾ ਕੀਏ । ਓਅੰਕਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਬਦੁ ਪਰਸਿਧ ਕੀਆ । ਸਬਦੁ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਕੀਆ ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੀਛੇ ਜਗਤੁ ਮਾਧਾਤਾ^੧ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭੋਆ ਸਿ ਓਅੰਕਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਸਤਾਰਿਆ ॥ ਓਨਮ ਅਖਰ ਕਾ ਬੀਰਾਰੁ । ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਇਸ ਹੀ ਓਨਮ ਅਫਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੁਈ ਲੋਕ ਪੈਦਾ ਕੀਏ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਕਾ ਕੀ ਸਭ ਓਨਮ ਅਫਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਪਾਈ ਹੈ । ਜਿਤਨੇ ਅਕਾਸ ਹੈ, ਪਾਤਾਲ ਹੈ, ਦੀਪ, ਲੋਅ, ਭਵਨ, ਪੁਰੀਆ, ਖੰਡ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਏ ਹੈ; ਸੁ ਸਭ ਓਨਮ ਅਫਰ ਤੇ ਕੀਏ ਹੈ ॥ ਓਨਮ ਅਫਰ ਉਤਾ । ੧ । ਏਕੰਕਾਰੁ । ਸੁ ਇਕੁ ਦੂਜਾ ਉਤਾ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਰੀਰ ਰਚਨਾ ਹੈ ॥ ਅਫਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਕਾ ਜੰਮਣ ਮਰਣੇ ਕਾ ਹਿਸਾਬ, ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਕਾ, ਨੋਕੀ ਬਦੀ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ । ਦਿਨ, ਪਹਰਾ, ਘੜੀਆਂ, ਪਲ, ਚਸਿਆਂ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ । ਹੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰਾ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਸਿ ਅਫਰਾਂ ਕੀ ਸੰਜੁਗਤਿ^੨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਚੀ ਹੈ । ਅਫਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਈ ਵਸਤੁ^੩ ਨਾਹੀ ਰਚੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ॥ ਅਬ ਅਫਰਾਂ ਕੇ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਚਿਤਵਨੀ ਅਫਰਿ ਏਹੁ ਸਾਦੁ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਇਸਿ ਚਿਤਵਨੀ ਕੇ ਅਫਰਿ, ਏਹੁ ਪੁੰਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਏਸੁ ਅਫਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਚਿਤਵਣਾ ॥ ਏਸੁ ਅਫਰ ਕਰਿ ਏਹੁ ਸੁਧਰਮੁ ਚਿਤਵਣਾ ॥ ਅਫਰ ਅਫਰ ਕੀ ਚਿਤਵਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਾਂਡੇ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ; ਜਿਸਿ ਅਫਰ ਕੇ ਚਿਤਵਨੇ ਸਾਥਿ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ਆਗੇ ਅਰੁ ਈਹਾ ਭੀ ਪੜੈ, ਸੁਨੈ, ਸਿਖੈ, ਸੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ਅਬ ਸਸੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ ਦੇਖਾ ਸਸਾ ਜਿਸਿ ਚਿਤਵਨੀ ਮਹਿ ਆਵੈ ਤਿਸਿ ਅਫਰ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਪੀਐ ॥ ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਜੰਜਾਲੁ ਕਿਆ

^੧ਇਕ ਰਿਸ਼ੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਾ ਯੁਵਨਾਥ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ । "ਮਾਧਾਤਾ ਗੁਣ ਰਵੇ" । (ਸਵੱਯੋ ਮਹਲੇ ੧ ਕੇ)

^੨ਸਹਿਤ, ਸਾਥ ।

^੩ਸ਼ੈ, ਚੀਜ਼ ।

ਲਿਖਤਾ ਹੈ ? ਤੁ ਏਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕਉ, ਏਹੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੋਪਾਲ ਨਾਮ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਦੇਹਿ । ਅਵਰ ਕਾਈ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਲਿਖਨੀ । ਏਹੀ ਬਾਤ ਤੁ ਸਿਖੁ ਅਰੁ ਸਿਖਾਵਹਿ । ਏਹੀ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਖੁ; ਅਉਰੁ ਮਤ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ ॥ ਸਸੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚਲੀ ॥

ਸਸੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਸਹਜਿ¹ ਉਪਾਇਆ² ਤੀਨਿ³ ਭਵਨ ਇਕ ਜੋਤੀ⁴ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਸਤੁ⁵ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਚੁਣਿ ਲੈ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ॥
ਸਮਝੈ ਸੂਝੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੂਝੈ ਅੰਤਿ⁶ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸਾਰਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇਖੈ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਜਗੁ ਕਾਰਾ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੁ ਇਸੁ ਅਫਰ ਕਉ ਏਉ ਸਮਝੁ ਅਰੁ ਸਮਝਾਵਉ ਜਿ ਸਸੇ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਕੀਆ; ਸਾਜਸ ਕਰੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਹੁ ਭਵਣਾ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਘਟਿ ਘਟਿ ਉਸ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੈ; ਤਉ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ।" ਪਰੁ ਏਹ ਵਸਤੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ, "ਕਹੇ ਜੀ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਇਹ ਵਸਤੁ ਇਸੁ ਸੇਸਾਰ ਹੀ ਤੇ ਲਹੈ । ਇਸ ਹੀ ਸੇਸਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਮਾਣਕ ਅਰੁ ਮੋਤੀ ਚੁਣਿ ਚੁਣਿ ਲੇਇ । ਜਾਏ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਸਮਝਾਵੈ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਸਮਝੈ ਭੀ ਅਰੁ ਸਮਝਾਵੈ ਭੀ ਜਿ ਆਦਿ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰੁ ਅੰਤਿ ਭੀ ਓਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਬਿਨਾ ਓਸ ਥੀ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਉ ਸਮਝੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਚੁ, ਜਗਤੁ ਸਭੁ ਕਚੁ । ਰੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੁ ਸਸੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਇਉ ਸਮਝੁ ਅਰੁ ਸਮਝਾਉ" ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਧਰੇ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਮਾਪੁਰਿ⁷ ਗੁਣਕਾਰੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ ॥
ਧਰੇ ਧੂਲਿ⁸ ਪਝੇ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਕੰਚਨ⁹ ਭਏ ਮਨੁਰਾ¹⁰ ॥
ਧਨੁ ਧਰਣੀਧਰ¹¹ ਆਪਿ ਅਜੋਨੀ ਤੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸਚੁ ਪੂਰਾ ॥
ਕਰਤੇ ਕੀ¹² ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੇ ਕੇ¹³ ਜਾਣੇ ਗੁਰੂ ਸੂਰਾ¹⁴ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੁ ਏਸੁ ਧਰੇ ਅਫਰ ਕਉ ਏਉ ਸਮਝਾ ਜਿ ਧਰੇ ਧਰਮ ਉਪਰਿ ਪੈਰੁ ਰਾਖੈ ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਹੁਚੇ ਅਰੁ ਧੀਰਜ¹⁵ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਗੁਣੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਧਰਮਿ ਆਤਮੇ ਸਾਧ ਕੀ ਧੂੜਿ ਲੇਇ, ਤਬ ਏਹਿ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਮਨੁਰੁ ਹੋਇਗੇ, ਸੁ ਸਾਧ ਕੀ ਧੂੜਿ, ਜੇ ਏਸ ਕੇ ਮਾਥੇ ਲਾਗੈ, ਤਬ ਮਨੁਰ ਤੇ ਕੰਚਨੁ ਹੋਇ । ਧਨੁ ਜਿ ਹੈ ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਿ ਜਾਇਗਾ । ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਉ ਭਜੈ¹⁶, ਤਬ ਅਜੋਨੀ ਹੋਇ । ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਭੀ ਸਚੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭੀ ਸਚੁ ਹੀ ਬੋਲੇ, ਅਰੁ ਸਚੁ ਹੀ ਤੋਲੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਪੂਰਾ ਹੋਇ ॥ ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਕੈ ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਜਾਨਤਾ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ ॥ ਪਉੜੀ ।

ਅਬ ਝੰਡੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ ॥

ਛਿਆਨੁ¹⁷ ਗਵਾਇਆ ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ ਗਰਬਿ¹⁸ ਗਲੇ ਬਿਖ ਖਾਇਆ ॥
ਗੁਰ ਰਸੁ ਗੀਤ¹⁹ ਬਾਦ ਨਹੀ ਭਾਵੈ ਸੁਣੀਐ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਗੁਰ ਸਚੁ ਕਹਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ²⁰ ਲਹਿਆ ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਾਚੁ ਸੁਖਾਇਆ ॥
ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਆਪੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆਇਆ ॥ ੪ ॥

¹ਸਹਜੇ ਹੀ । ²ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ³ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ । ⁴ਇਕੋ ਜੋਤ ਧਰੀ । ⁵ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ।
⁶ਅੰਦਰ । ⁷ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । ⁸ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ । ⁹ਧੂੜ । ¹⁰ਸੋਨਾ, ਖਾਲਸ, ਸੁੱਧ । ¹¹ਲੋਹੇ ਦੇ ਮੈਲ, ਨਿਕੰਮਾ ਲੋਹਾ ।
¹²ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) । ¹³ਅੰਦਾਜ਼ਾ । ¹⁴ਜਾਂ । ¹⁵ਸੂਰਮਾ ।
¹⁶ਹੋਸਲਾ, ਸਹਾਰਾ । ¹⁷ਸਿਮਰੇ । ¹⁸ਗਿਆਨ । ¹⁹ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ । ²⁰ਫਜ਼ੂਲ । ²¹ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤਾ ! ਗਿਆਨੁ ਜੁ ਥਾ ਸੁ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਜਲਿ ਗਇਆ । ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਲਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਜੁ ਥਾ ਸੁ ਗਵਾਇਆ । ਅਗਿਆਨ ਮਤਿ ਪਰਗਟ ਭਈ । ਗਰਬ ਕੀ ਇਖੁ ਜੁ ਏਨਿ ਜੀਅ ਖਾਈ, ਤਿਸ ਗਰਬ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਗਲਿ ਗੋਆ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਬਾਤ ਏਸ ਕਉ ਸੁਨੀ ਭਾਵੈ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਸਿਉ ਮਨ ਲਾਗੇ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਇਸ ਕਉ ਕੜੁਆ ਲਾਗਾ । ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥ ਤੇ ਏਹੁ ਫੁਟਕਿ¹ ਗੋਆ ॥ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਿਆ ਸਬ ਮੀਠਾ ਲਾਗਾ; ਤਿਸੁ ਕਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ॥ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੇ ਵਸਿ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ॥ ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰੇ ਆਪੇ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆਏ ॥ ਅਰੁ ਆਪੇ ਮਨਮੁਖੁ ਕਰੇ, ਜੂਨੀ ਭਵਾਏ; ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਇ ਤਿਸ ਕਉ ਆਪੇ ਦੇਇ; ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ" ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਏਕੇ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਬੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ² ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ³ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਨੇੜੇ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਥਾਈ⁴ ॥

ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥ ਪੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਏ ਦਮ ਈੜੀ ਜਹਾ ਕਹੀ ਇਸਿ ਚਿਤਵਨੀ ਮਹਿ ਤਹਾ ਤੂ ਏਵ ਹੀ ਚਿਤਵਿ ਜਿ ਏਕੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ" ॥ ਕਹੇ ਜੀ, "ਹੈ ਸੋ ਏਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਰੁ ਕਹਤੇ ਭੀ ਸਭੇ ਹੈ" ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਪਹੁਚਿ ਜਿ ਨਾਹੀ ਸਿ ਕਿਸਿ ਸੂਝਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੇ । ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਪਾਵਦਾ ਸਿ ਇਸਿ ਅਸਮਝ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਸੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਗਲਿਆ; ਦੁਖ ਮਹਿ ਪਤਿਆ । ਸੁਖੁ ਥਾ ਸੁ ਜੁਦਾ ਰਹਿਆ । ਹਉਮੈ ਕੇ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਨਰਕਿ ਪਤਿਆ । ਉਸਿ ਘਰੁ ਪਣਮੇਸਰੁ ਕੇ ਮਹਲ ਥੀ ਭੁਲਿ ਗੋਆ । ਸੁ ਉਹੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕਿਉ ਕਰ ਪਾਵੈ ? ਕਹੇ "ਏਵ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ਜਿ ਸਕਲ ਜੀਆ ਕਉ ਦੇਆਧਾਰਿ ਕਰਿ ਏਕਸੀ ਦੇਆ ਧਾਰੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੇ ਪਣਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਬਰਾ ਕਿਸੀ ਨਾ ਮਨਾਵੈ, ਸਭਸ ਸਾਥਿ ਭਲਾਈ ਮਨਾਵੈ । ਤਉ ਇਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਮਹਲਿ ਪਹੁਚੇ । ਇਵ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੇ ਜਿ ਪਣਮੇਸੁਰੁ ਸਭ ਮਹਿ ਹੈ । ਨੇੜੇ ਹੈ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਹਾ ਕਹਾ ਉਹੀ ਏਕੰਕਾਰੁ ਹੈ, ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਏਕਸ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ॥" ਪਉੜੀ ॥

ਇਸੁ ਕਰਤੇ ਕਉ ਕਿਉ ਗਹਿ⁵ ਰਾਖਉ ਅਫਰਿਓ⁶ ਤੁਲਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥

ਮਾਇਆ ਕੇ ਦੇਵਾਨੇ⁷ ਪ੍ਰਾਣੀ ਭੁਠਿ ਠਗਉਰੀ⁸ ਪਾਈ ॥

ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਮੁਹਤਾਜਿ⁹ ਵਿਗੂਤੇ¹⁰ ਇਥ¹¹ ਤਬ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਈ ॥

ਏਕੁ ਸਰੋਵੇ¹² ਤਾ ਗਤਿ ਮਿਤਿ¹³ ਪਾਵੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ¹⁴ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਈੜੀ ਅਛਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੁ ਜਿ ਇਸਿ ਕਰਤੇ ਕਉ, ਓਹੁ ਹਾਥਿ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਿਉ ਪਕੜਿਆ ਜਾਇ ॥ ਅਰੁ ਓਹੁ ਤੇਲੁ ਨਾਹੀ

¹ਵਿਛੜ ਗਿਆ ।

²ਹੰਕਾਰ ।

³ਹਜ਼ੂਰੀ ।

⁴ਸਾਰੀ ।

⁵ਪਕੜਨਾ ।

⁶ਫੜਿਆ ਜਾਣਾ ।

⁷ਮਸਤ ਹੋਏ ।

⁸ਠਗਮੂਰੀ, ਬੂਟੀ ਜੋ ਠੰਗ ਲੋਕ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

⁹ਲੋੜਵੰਦ ।

¹⁰ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਹਨ ।

¹¹ਸਦਾ ।

¹²ਸੋਵੇ, ਪੂਜੇ ।

¹³ਗਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ।

¹⁴ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਸਿਉ ਤੋਲਿਆ ਜਾਇ । ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸਿ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਅਫਰੁ ਹੈ, ਨਾ ਓਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਹੀ ਪੜਤੀ ਹੈ; ਨਾ ਤੋਲਿਆ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ । 'ਸੇਸਾਰ ਕਾ ਜੀਉ, ਜਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹੈ, ਤਿਨਿ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਝੂਠਿ ਕੀ ਠਗਉਲੀ ਸਾਥਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਲਬ ਲੋਭ ਕਰਿ ਮੁਹਤਾਜੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗੁਤਾ ਹੈ । ਈਹਾ ਭੀ ਵਿਗੁਚਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਵਿਗੁਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਏਕਸ ਕਉ ਸੇਵੇ, ਤਬ ਏਕਸ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮਤਿ ਪਾਵੇ । ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਵਣ¹ ਜਾਣੁ ਏਸ ਕਾ ਕਟੀਐ, ਅਜੁਨੀ ਹੋਇ ॥''

ਪਉੜੀ ॥

ਏਕੁ ਅਚਾਰੁ² ਰੰਗੁ ਇਕੁ ਰੂਪੁ ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਅਸਰੂਪੁ³ ॥
ਏਕੋ ਭਵਰੁ⁴ ਭਵੇ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ॥ ਏਕੋ ਬੂਝੈ ਸੂਝੈ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥
ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਲੇ ਸਮਸਰਿ⁵ ਰਹੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ⁶ ਏਕੁ ਵਿਰਲਾ ਕੋ ਲਹੈ⁷ ॥
ਜਿਸਨੇ ਦੇਇ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸਭੁ ਰਚਨਾ ਕਾ ਆਚਾਰੁ ਏਕੁ ਸਾ ਹੀ ਪਣਮੇਸਰ⁸ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਪਉਣ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਅਗਨਿ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ, ਸਭ ਏਕੋ ਰੂਪੁ ਅਸਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਜੀਉ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਭਵਰੁ ਹੈ, ਸਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਾਹਿ, ਏਕੋ ਭਵਰੁ ਵਿਰਤਾ ਹੈ । ਏਸੁ ਮਨੁਖ ਕੀ ਪਤਿ ਤਾਹੀ ਰਹੈ ਜਾਂ ਸਕਲ ਮਹਿ ਏਕੋ ਹੀ ਕਰਿ ਬੂਝੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਏਹੀ ਗਿਆਨੁ ਅਰੁ ਏਹੀ ਧਿਆਨੁ ਜਿ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੋ ਹੀ ਕਰਿ ਦੇਖੈ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲੈ ਤਬ ਏਹੁ ਬਿਧਿ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੇ ਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ, ਏਸ ਏਕ ਕਉ ਲਹੈ । ਜਬ ਇਉ ਹੋਇ, ਤਬ ਪਾਏ । ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਖਸੈ, ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ । ਸੁਖੀ ਹੋਇ, ਕਿਰਪਾ ਕਿਸ ਕਉ ਹੋਇ ? ਕਿਰਪਾ ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਇ ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਦੁਆਰੇ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਇ ਸਮਝਾਇ ਦੇਇ' ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਉਰਮ⁹ ਧੂਰਮ¹⁰ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ ॥ ਤੀਨਿ ਭਵਣ ਮਹਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥
ਉਗਵਿਆ¹¹ ਅਸਰੂਪੁ ਦਿਖਾਵੇ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨੇ ਘਰਿ¹² ਆਵੇ ॥
ਉਨਵਿ¹³ ਬਰਸੈ ਨੀਝਰ¹⁴ ਧਾਰਾ ॥ ਉਤਮ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥
ਇਸੁ ਏਕੇ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੋਉ¹⁵ ॥ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਦੇਉ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਉਤਮ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ ਜਿ ਈਹਾ ਭੀ ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜੋਤਿ ਜਾਣੁ । ਏਹੁ ਸਭੁ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਹੁ ਭਵਨਾ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰੁ ਉਗਵੇ ਕਾ ਅਸਰੂਪੁ ਕਿਉਕਰਿ ਜਾਣਾਈਐ, ਜਿ ਸਕਲ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਹੈ ਜਬ ਉਨਵਿ ਕਰਿ ਇਸਿ ਮਹਿ ਬਰਸੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਨਿਝਰੀ¹⁶ ਆਵੇ;

¹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ।	² ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ।	³ ਸਰੂਪ ।	⁴ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ।
⁵ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ।	⁶ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ।	⁷ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ।	⁸ ਪਰਮੇਸਰ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਥਾਵੇਂ 'ਪਣਮੇਸਰ' ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ।
⁹ ਜਲ ਥਲ ਵਿਚ ।	¹⁰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ।	¹¹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ।	¹² ਭੁਕਕੇ ।
¹³ ਭੋਦ ।	¹⁴ ਨਿਸਚਿਤੀ ।		¹⁵ ਲਗਾਤਾਰ ।

ਝੁਰੇ ਝੁਰੇ ਨਾਹੀ; ਨਿਹਚਲੁ ਮਨੁ ਹੋਇ । ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਉਤਮ ਸਬਦ ਲਾਗੈ ਨਿਸਰਣੈ¹ । ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਓਹੁ ਸਵਰਿਆ ਹੈ । ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਜਿ ਏਕੋ ਹੈ, ਤਬ ਏਹੀ ਕਰਤਾ ਹੋਇ, ਏਹੀ ਦੇਵਤਾ ਹੋਇ; ਇਸ ਅਰੁ ਉਸ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਨਾ ਹੋਇ” ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਉਗਵੈ ਸੂਰੁ ਅਸੁਰ² ਸੰਘਾਰੈ³ ॥ ਉਚਉ⁴ ਦੇਖਿ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰੈ ॥
ਉਪਰਿ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ॥ ਆਪੇ ਕਰੈ ਕਥੇ ਸੁਣੈ ਸੋਇ ॥
ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ⁵ ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਇ ॥ ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਮਨਿ⁶ ਮੁਖਿ ਸੋਇ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਅਵਹੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜੋਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸੂਰਜ ਕੇ ਉਜਿਆਲੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ । ਜਦਿ ਸੂਰਜ ਉਗਵਿਆ, ਤਬ ਅਸੁਰ, ਜੁ ਪਾਪ ਬੇ, ਸੇ ਸਭ ਸੰਘਾਰੇ । ਜਦਿ ਅਸੁਰ ਪਾਪ ਸੰਘਾਰੇ ਤਬ ਓਹੁ ਉਤਮ ਕਰਮ ਲਾਗਾਕਰਨੇ । ਸਬਦ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ ਲਾਗਾ ਚਲਨੇ; ਤਬ ਕ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਕੇ ਵਿਖੇ ਉਸਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਈ । ਆਪੇ ਸੁਣੇ: ਆਪੇ ਸਮਝੇ, ਕ੍ਰਿਹੁ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ ਉਸਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਭੋਆ; ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁ ਬਿਧਾਤਾ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਆਪਣਾ ਸਰਵੇਸੁ ਓਸੁ ਕਉ ਦੇਇ । ਜਿ ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਕਰੇ ਮਨ ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਜਿਸ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਹੋਇ ਬਿਨਾ ਜਗ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਉਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਲੇ ਆਵੇ, ਨ ਮੁਖਿ ਉਚਰੇ । ਨਾਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਓਹੁ ਰਚੈ, ਤਉ ਉਸ ਕੀ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਹੈ ॥” ਪਉੜੀ ॥

ਰਾਜਨ ਰਾਮ ਰਵੈ⁷ ਹਿਤਕਾਰਿ⁸ ॥ ਰਣ⁹ ਮਹਿ ਲੁਭੈ ਮਨੁਆ ਮਾਰਿ ॥
ਰਾਤਿ ਇਨੰਤਿ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥ ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਜਾਤਾ ॥
ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੋਹਾ ॥ ਅਤਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ¹⁰ ਸੀਭਸਿ¹¹ ਦੇਹਾ ॥
ਰਹਸੀ¹² ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਇਕ ਭਾਇ¹³ ॥ ਅੰਤਰਿ ਸਬਦੁ ਸਾਚਿ ਲਿਵਲਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਇਸੁ ਰਾਹੇ ਅਫਰ ਕਉ ਤੁ ਇਉਂ ਸਮਝੁ ਅਰੁ ਸਮਝਾਉ । ਰਾਹੇ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਕਉ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਪੇ; ਅਰੁ ਰਣ ਮਹਿ ਲੁਭੈ ਮਨੁਆ ਮਾਰੇ । ਆਠ ਹੀ ਪਹਰ ਜੋਅ ਸੰਗਿ ਸੰਗਰਾਮੁ¹⁴ ਕਰੇ । ਰਾਤਿ ਅਰੁ ਦਿਨੁ ਮਹਿ ਰਾਮ ਕੇ ਰੰਗਿ¹⁵ ਰਾਤਾ ਰਹੈ । ਚਹੁ ਜੁਗਾ ਮਹਿ, ਅਰੁ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ, ਓਹੀ ਪੁਰਖੁ ਪਰਧਾਨੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਉਸ ਬੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਿੰਨਿ ਨਾਹੀ । ਅੰਤਿ ਓਹੀ ਸੀਭੰਗਾ, ਜਿ ਇਸਿ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਤੇ ਨਿਰਾਲੰਬੁ¹⁶ ਜਾਇਗਾ । ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਕ ਰੰਗਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵੇਗਾ । ਸਚ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੈ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਭਾਵੇਗਾ” ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਰਾਗ ਚਲਿਆ ॥

ਰੋਸੁ¹⁷ ਨ ਕੀਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ਰਹਣੁ ਨਹੀ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਰਾਜੇ ਰਾਇ ਏਕ¹⁸ ਨਹੀ ਰਹਣਾ ਆਇ ਜਾਇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ॥
ਰਹਣ ਕਹਣ ਤੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਰਉ ਬਿਨੰਤੀ ॥

¹ਨਿਕਲਣੇ, ਥੋਲਣੇ । ²ਦੌੜ । ³ਮਾਰਨਾ । ⁴ਉੱਚੀ ਨਜ਼ਰ । ⁵ਰਚਨਹਾਰ ।
⁶ਮਨ ਅਤੇ ਮੁਖ ਵਿਚ । ⁷ਜਪੇ । ⁸ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ । ⁹ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ । ¹⁰ਮਾਇਆ
ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਪਵਿੱਤਰ । ¹¹ਸਫਲ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ । ¹²ਪਰਸੰਨ, ਖਿੜਿਆ ਰਹਿਣਾ । ¹³ਪ੍ਰੇਮ,
ਪਿਆਰ । ¹⁴ਲੜਾਈ, ਜੁੱਧ । ¹⁵ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ । ¹⁶ਨਿਰਲੇਪ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ।
¹⁷ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰੋਸਾ ਨ ਕਰੇ । ¹⁸ਕੰਗਾਲ ।

ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਰਾਮਨਾਮ ਨਿਰੋਧਰੁ¹ ਗੁਰੁ ਦੇਵੈ ਪਤਿ ਮਤੀ² ॥ ੧੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਏਸੁ ਰਾਰੇ ਕਉ ਤੁ ਏਉ ਸਮਝ, ਜੁ ਰੇਸੁ ਗੁਮਾਨੁ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਧਾਵਣੀ । ਇਸਿ ਰੋਗੁ ਸੋਗੁ ਕੀਏ ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਜਤ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਨਿਰਵੇਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਗਰੀਬੀ ਮਹਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਅੰਝਿਤੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੋ ਪੀਵਣਾ । ਇਸ ਕਉ ਏਹੀ ਲਾਹਾ ਹੈ; ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਆਏ ਕਾ; ਜਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਲੇਇਆ । ਆਸੁ ਕਾਲਿ ਇਸਿ ਜੀਅ ਮਰਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਿਮਰੈ ਸਿ ਇਸਿ ਕਾ ਗੁਣੁ ਹੈ ॥ ਸਾਹੁ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਫਕੀਰੁ, ਕੰਗਾਲ, ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਫਾਨਾਹਿ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ । ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਏਹ ਦੇਵੇ ਹੋਤੀ ਆਈ ਹੈ । ਇਸ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਕਿਸੇ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਭਾਈ ਕੋਈ ਰਹਤਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਮੈ ਤਿਸ ਪਾਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ, ਜਿ ਜੀ ਤੁ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ । ਐਪਰੁ ਰੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਧ ਅਰੁ ਵੇਦ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਕੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੋਧਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਦਾ ਅਟਲੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਬਿਨਾਸੁ ਹੋਇਗਾ । ਰਹੈਗਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ । ਗੁਰਪੂਰੇ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹਾ ਮਤਿ ਦੀਨੀ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮਿ ਸਭ ਬਾਦਿ³ ਹੈ ॥ ਅਬ ਲਲੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਲਾਜ⁴ ਮਰੇਤੀ ਮਰਿ ਗਈ ਘੁਘਟੁ ਖੋਲਿ ਚਲੀ ॥
ਸਾਸੁ ਦਿਵਾਨੀ ਬਾਵਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸੰਕ⁵ ਟਲੀ ॥
ਪ੍ਰੇਮਿ ਬੁਲਾਈ ਰਲੀ ਸਿਉ ਮਨ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਅਨੰਦੁ ॥
ਲਾਲਿ ਰਤੀ ਲਾਲੀ ਭਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਈ ਨਿਚਿੰਦੁ⁶ ॥ ੧੨ ॥
ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਜਪਿ ਸਾਰੁ⁷ ॥ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਬੁਰਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ।
ਲਾੜੀ⁸ ਚਾੜੀ ਲਾਇਤਬਾਰੀ⁹ ॥ ਮਨਮੁਖ¹⁰ ਅੰਧਾ ਮੁਗਧੁ¹¹ ਗਵਾਰੁ ॥
ਲਾਹੇ ਕਾਰਣਿ ਆਇਆ ਜਗਿ ॥ ਹੋਇ ਮਜੂਰੁ ਗਇਆ ਠਗਾਇ ਠਗਿ ॥
ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ ਪੁੰਜੀ¹² ਵੇਸਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੀ ਪਤਿ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਜਹਾ ਏਹੁ ਲਲੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇ ਥੋਲੇ, ਤਹਾ ਤੁ ਏਵੇ ਹੀ ਕਰਿ ਸਮਝ, ਜਿ ਲਾਜ ਮਰੇਤੀ ਜਿਚਰੁ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਲਾਜ ਮਨ ਮਹਿ ਥੀ, ਤਿਚਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਰਾਹ ਕਉ ਨ ਥਾ ਚਲਿ ਸਕਤਾ । ਜਬ ਲਾਜ ਗਵਾਈ, ਤਬ ਘੁਘਟੁ ਜਿ ਕਰਤੀ ਥੀ, ਇਸਿ ਲਾਜ ਕੀ ਮਾਰੀ, ਸੁ ਘੁਘਟੁ ਖੋਲਿ ਉਤਾਰਿਆ । ਜਬ ਘੁਘਟੁ ਖੁਲਾ, ਤਬ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਨਜਰਿ ਆਇਆ । ਪੈਂਡਾ ਪਾਇਆ, ਅੰਦਰਿ ਸੁ ਸਾਚੁ ਆਇਆ, ਤਿਸ ਸਚ ਸਾਥਿ ਬਾਵਲਾ ਹੋਇ ਗੋਆ, ਸਿਰ ਤੇ ਸੰਕ ਉਤਰਿ ਗਈ: ਨਿਹਸੰਕ ਹੋਇ ਚਲਿਆ । ਸਬਦੁ ਕਾ ਜਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਾਗਾ, ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥਿ ਜਿ ਸਿਉ ਆਇ ਮਿਲੀ, ਜਿ ਮਨ ਮਹਿ ਅਨੰਦੁ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਜਬ ਲਾਲ ਸਿਉ ਆਇ ਰਤੀ ਤਬ ਉਸਿ ਲਾਲ ਕੀ ਹੋਇ ਲਾਲੀ ਭਈ । ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਿੰਤਾ ਸਭ ਉਤਰਿ ਗਈ: ਨਿਹਚਿੰਤ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੋ ॥" ਅਬ ਦੂਜੇ ਲਲੇ ਕੀ ਪਵਤੀ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ : ਲਾਹਾ ਇਸ ਕਉ ਨਾਮ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਹੈ । ਇਸਿ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਬੁਰਾ ਸੁ ਲਬੁ ਹੀ ਹੈ ॥ ਲਬੁ, ਲੋਭੁ, ਅਹੰਕਾਰੁ, ਬੁਰਾ, ਲਾਇ ਤਬਾਰੀ ਬੁਤੀ, ਲਾੜੀ ਚਾੜੀ ਬੁਰੀ । ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਮਨਮੁਖ

¹ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਨ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । ²ਮਤਿ, ਸਿਆਣਪ । ³ਵਜੂਲ । ⁴ਮਾਰਨ
ਵਾਲੀ ਲੋਕ ਲਾਜ । ⁵ਸੰਕ, ਸ਼ਰਮ । ⁶ਖੇਡਕਰ । ⁷ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਅਸਲ ਲਾਹਾ । ⁸ਲਾਈ
ਚਾਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੇੜਨ ਲਈ ਲਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੁਕਣਾ । ⁹ਚੁਗਲੀ ਬੇਇਤਬਾਰੀ । ¹⁰ਅੰਧ-ਹੁਦਰਾ ।
¹¹ਮੁਗਧ । ¹²ਰਾਸ (ਸਿਦਕ ਰੂਪ ਰਾਸ) ।

ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਆਵਤੀ ਨਾਹੀ। ਲਾਹੇ ਕਾਰਣਿ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ਥਾ। ਸੁ ਸਗਵੀ ਮੂੜੀ¹ ਭੀ ਗਵਾਇ ਗਿਆ। ਨਾ ਲਾਹਾ, ਨਾ ਪੂਜੀ ਜਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾਹੁ ਕਰੇ। ਜੇਤਾ ਸਚੁ ਪਾਵਤਾ, ਤਬ ਸਚ ਕੀ ਪਤਿ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹੋਤਾ। ਏਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਡੰਡੁ ਨਾ ਹੋਤਾ। ਬਿਨਾ ਸਚ ਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਡੰਡੀਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਸਚੇ ਹੋਇ ਤਬ ਡੰਡੁ² ਮਿਟੈ :— ॥ ਪਾਉੜੀ ॥

ਆਇ ਵਿਗੁੜਤਾ³ ਜਗੁ ਜਮ ਪੰਥੁ ॥ ਆਈ⁴ ਨ ਮੋਟਣ ਕੇ ਸਮਰਥੁ ॥
ਆਥਿ⁵ ਸੋਲ⁶ ਨੀਚ ਘਰਿ ਹੋਇ ॥ ਆਥਿ ਦੇਖਿ ਨਿਵੇ ਜਿਸ ਦੇਇ⁷ ॥
ਆਥਿ ਹੋਇ ਤਉ ਮੁਗਧੁ ਸਿਆਨਾ ॥ ਭਗਤਿ ਬਿਹੁਨਾ⁸ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ⁹ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਵਰਤੈ ਏਕੋ ਸੋਇ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਇਸੁ ਜਗ ਵਿਚਿ ਆਇਆ, ਸੁ ਆਇ ਕਰਿ ਵਿਗੁੜਤਾ, ਜਿ ਜਮ ਕੇ ਪੰਥਿ ਪਤਿਆ ਤਉ ਏਸ ਕੇ ਆਏ ਕਾ ਕਵਨੁ ਧਰਮੁ ਹੂਆ। ਅਰੁ ਆਈ ਏਸ ਕੀ ਕੋਈ ਮਿਟਾਇ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਿਹਚਿੰਤੁ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਆਥਿ ਜਿਹ ਹੋ ਮਾਇਆ, ਸਿ ਏਹੁ ਪਥਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਜੇ ਤਉ ਏਹੁ ਪਥਰੁ ਨੀਚ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਸੈਸਾਰੁ ਜਾਇ ਨਿਵੇ ॥ ਜਦਿ ਏਸੁ ਬੇ ਆਥਿ ਹੋਇ ਤਉ ਮੁਰਖੁ ਹੀ ਸਿਆਨਾ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਇਸਿ ਆਥਿ ਕਾ ਗੁਮਾਨੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਸਥਿਰੁ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਰਹਤੀ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਸਾਹ ਕੇ, ਨਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੇ, ਨ ਗਉ ਕੇ, ਨ ਰੋਕ ਕੇ। ਅਸਥਿਰੁ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਥਾ ਸੁ ਏਨਿ ਨ ਸਿਮਰਿਓ। ਤਬ ਆਇਆ ਇਸ ਕਾ ਨਿਹਫਲੁ ਹੂਆ। ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਦਿਖਾਵੈ, ਤਿਸਹੀ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਕਰੇ। ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਆਏ ਅਫਰ ਕਉ ਈਉਂ ਬੂਝੁ। ਅਰੁ ਸਮਝਾਉ। ਅਬ ਯਯੋ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਯੁਗਿ ਯੁਗ¹⁰ ਬਾਪਿ¹¹ ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰੁ ॥ ਯਨਮਿ ਮਰਣਿ ਨਹੀ ਧੋਧਾ ਧੈਰੁ¹² ॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਆਪੋ¹³ ਆਪਿ ॥ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਆਪੋ ਘਟਿ ਬਾਪਿ ॥
ਆਪਿ ਅਗੋਚਰੁ¹⁴ ਧੰਧੈ ਲੋਈ¹⁵ ॥ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਸੋਈ ॥
ਕਰਿ ਆਚਾਰੁ¹⁶ ਸਚੁ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ਨਾਮ ਵਿਹੁਣਾ ਮੁਕਤਿ ਕਿਵ ਹੋਈ¹⁷ ॥ ੧੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਏਸੁ ਯਯੋ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਤੂ ਇਉਂ ਸਮਝ, ਜਿ ਨਿਰਵੈਰੁ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਓਸ ਹੀ ਕਉ ਸਹੀ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਅਰਾਧਿ, ਤਾਂ ਤੂ ਨ ਜਨਮਹਿ, ਨ ਮਰਹਿ, ਨਾ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਧਾਵਹਿ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋ ਸਿ ਆਪੋ ਹੀ ਆਪਿ ਹੈ। ਆਪੋ ਉਪਾਇਦਾ ਹੈ; ਆਪੋ ਘਟਾ ਕਉ ਬਾਪਦਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੇ ਨਿਰਲੋਭੁ¹⁸ ਹੋਇ ਬੇਠਾ ਹੈ। ਸੈਸਾਰੁ ਸਭ ਧੰਧੇ ਲਾਇ ਦੀਆ ਹੈ। ਜੋਗ ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਬਸਤਾ ਹੈ।"

¹ਪੂਜੀ, ਰਾਸ। ²ਸਭ। ³ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ। ⁴ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ। ⁵ਮਾਇਆ। ⁶ਮੌਜ। ⁷ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ। ⁸ਖਾਲੀ। ⁹ਭੱਲਾ, ਬੁਦਾਈ।
¹⁰ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ 'ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ' ਅਤੇ 'ਜਨਮਿ' ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ¹¹ਕਾਇਮ ਹੈ।
¹²ਧਾਵਣਾ। ¹³ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਆਪਿਹੀ'। ¹⁴ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਪਰੇ। ¹⁵ਜਗਤ। ¹⁶ਉਤਮ ਕਰਮ। ¹⁷ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ'। ¹⁸ਨਿਰਲੋਭ, ਅਲੱਗ।

ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ, "ਤੂੰ ਬੀ ਓਹੀ ਅਚਾਰੁ ਜੋਗ ਜੁਗਰਿ ਕਮਾਉ। ਤੁਮ ਕਉ ਭੀ ਸੁਖ ਹੋਇ ॥ ਨਾਮ ਤੇ ਜਿ ਹੀਨ ਹੈ, ਸੇ ਮੁਕਤਿ ਕੈਸੇ ਹੋਇ। ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਹੋਇਗਾ" ॥੧੫॥

ਅਬ ਵੇਵੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :- ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਵੇਰੋਧੁ^੧ ਸਰੀਰ ॥ ਕਿਉ ਨ ਮਿਲਹਿ ਕਾਟਹਿ ਮਨ ਪੀਰ ॥
ਵਾਟ ਵਟਾਉ^੨ ਆਵੇ ਜਾਇ ॥ ਕਿਆ ਲੇ ਆਇਆ ਕਿਆ ਪਲੇ ਪਾਇ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਤੋਟਾ ਸਭ ਥਾਇ ॥ ਲਾਹਾ ਮਿਲੇ ਜਾ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ ॥
ਵਣਜੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਣਜੈ ਵਾਪਾਰੀ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਕੋਸੀ ਪਤਿ^੩ ਸਾਰੀ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਵਾਵੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਏਵ ਬੁਝ, ਜਿ ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਵਿਰੋਧੁ ਸਰੀਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ। ਇਸਿ ਸਰੀਰ ਕਉ ਤਉ ਸੁਖੁ ਹੋਇ, ਜਬ ਤੂੰ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਉ ਭਜਹਿ। ਸੋਈ ਤੂੰ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ, ਜਿਸਤੇ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ; ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰਾ ਦੁਖੁ ਜਾਇ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਹੈ, ਸਿ ਵਾਟ ਕਾ ਵਟਾਉ ਹੈ। ਏਹੁ ਏਸੁ ਸੈਸਾਰ ਵਿਖੇ ਟਿਕਣਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ। ਏਹੁ ਜਾਂ ਈਹਾਂ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਆ ਲੇ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਬ ਈਹਾਂ ਤੇ ਜਾਇਗਾ, ਤਬ ਕਿਆ ਲੇ ਜਾਇਗਾ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਥੀ, ਇਸ ਕਉ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤੋਟਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ ਤੋਟਾ ਹੈ। ਲਾਹਾ ਇਸ ਕਉ ਤਬ ਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਕਉ ਬੁਝਾਇ ਦੇਇ ॥ ਜਿ ਇਸਿ ਕਉ ਰਾਹੁ ਬੁਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੇਇ, ਜਿਸ ਸਿਮਰੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਜਬ ਆਪਿ ਦਿਖਾਵੇ ਤਾਂਹੀ ਏਹੁ ਦੇਖੇ। ਜਬ ਆਪਿ ਸਿਮਰਾਵੇ ਤਾਂਹੀ ਏਹੁ ਸਿਮਰੇ। ਤਿਸਿ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਜਬ ਆਪਿ ਦਿਖਾਵੇ ਤਾਂਹੀ ਏਹੁ ਸਿਮਰੇ। ਏਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਸੋਈ ਕਰੇ ਜਿ ਨਾਮ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਏਸ ਕੀ ਪਤਿ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਇਸ ਕੀ ਪਤਿ ਦਰਗਹ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ ॥ ੧੬ ॥

ਅਬ ਛੰਡੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :- ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਛੁਣ ਵੀਚਾਰੇ ਗਿਆਨੀ^੪ ਸੋਇ ॥ ਛੁਣ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥
ਛੁਣਿ ਦਾਤਾ ਵਿਰਲਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥ ਸਾਚੀ ਕਰਣੀ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਇ ॥ ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲਏ ਮਿਲਾਇ ॥
ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਸਾਰੇ^੫ ਨੀਤ^੬ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ^੭ ਮਿਲੀਐ ਮੀਤ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਗੁਣ ਹੈ, ਸੋਈ ਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਸੁ ਗੁਣ ਕਿਆ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੈਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖ, ਸੀਲੁ, ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਜਤੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ; ਸੋਈ ਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਏਹਿ ਗੁਣ ਹੈ, ਇਨਾ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਇਨਾ ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੰਦਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਸਚ ਕੀ ਕਰਣੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਆਈ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ ਸੁ ਅਗੋਚਰੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਮਤਿ ਪਾਇ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂਹੀ ਕੋਈ ਮਿਲੇ, ਜਾ ਆਪੇ ਮਿਲਾਏ। ਜਿਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਗੁਣ ਦੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਗੁਣ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਉ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ ॥ ੧੭ ॥

^੧ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਮੋੜ। ^੨ਮੁਸਾਫਰ (ਜੀਵ)। ^੩ਅਸਲੀ ਇੱਛਤ। ^੪ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਗੁਣ' 'ਗਿਆਨੀ' ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਗੁਣ' ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
^੫ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ, ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ^੬ਨਿਤ, ਰੋਜ਼। ^੭ਖਰੜੇ ਵਿਚ "ਗੁਰਮੁਖ" ਹੈ।

ਅਬ ਕਕੇ ਕਾ ਅਖਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ¹ ਕਉ ਗਾਲੈ² ॥ ਜਿਉ ਕੰਚਨ³ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥
ਕਸਿ ਕਸਵਟੀ ਸਹੇ ਸੁ ਤਾਉ ॥ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ ਵੰਨੀ⁴ ਸਚੜਾਉ ॥
ਜਗਤੁ ਪਸੂ ਅਹੰ⁵ ਕਾਲੁ⁶ ਕਸਾਈ ॥ ਕਰਿ ਕਰਤੇ ਕਰਣੀ ਕਰਿ⁷ ਪਾਈ ॥
ਜਿਨਿ⁸ ਕੀਤੀ ਤਿਨਿ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥ ਹੋਰ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹਣੁ ਨਾ ਜਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਏਸੁ ਕਕੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਤੂ ਦੀਉ⁹ ਬੂਝੁ, ਜਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਾਲਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਉ ਸੁਹਾਗਾ ਕੰਚਨ ਕਉ ਢਾਲਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਗਾਲਿ ਦੂਰਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਦੀਹਾਂ ਕਸਵਟੀ ਲਾਗਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਨ ਵਟਾ ਲਾਗਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਨਾ ਸਰਾਫ ਦੋਖੁ ਧਰਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਨਾ ਤਾਈਤਾ ਹੈ। ਉਸਕੀ ਵੰਨੀ ਸੁਚੜਾਉ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਦੀਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਸਵਟੀ ਲਾਗੀ, ਨਿਰਮਲਾ ਨਿਕਲਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਗਤੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਬਕਰੀ ਹੈ; ਅਹੰਕਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਕਸਾਈ ਹੈ। ਏਹੀ ਅਹੰਕਾਰੁ ਏਸ ਕਉ ਕੁਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਹ ਮਹਾ ਸੁਖੀ ਹੋਇ। ਏਸ ਕਉ ਕਰਤੂਤਿ ਏਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤੇ ਦੁਖੀ ਅਰੁ ਸਿਵ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਜਿਨਿ ਏਹ ਵਸਤੁ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਕੀਮਤਿ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਓਸ ਕੀ ਗਹਣ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਨੈ ॥ ੧੮ ॥

ਆਗੇ ਅਬ ਖਖੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਅੰਥਿਤੁ¹⁰ ਪੀਆ ॥ ਖਿਮਾ ਗਹੀ¹¹ ਮਨੁ ਸਤਗੁਰਿ ਦੀਆ ॥
ਖਰਾ ਖਰਾ ਆਖੇ ਸਭ ਕੋਇ ॥ ਖਰਾ ਰਤਨੁ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਹੋਇ ॥
ਖਾਤ¹² ਪੀਅੰਤ ਮੂਏ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ॥ ਖਿਨ ਮਹਿ ਮੂਏ¹³ ਜਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਨਿਆ ॥
ਅਸਥਿਰ¹⁴ ਚੀਤੁ ਮਰਨਿ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਛਾਨਿਆ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸੁ ਖਖੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੁ, ਜਿ ਖੋਜੇ ਬਿਨਾ ਕਾਈ ਬਾਤ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ-। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਸੁ ਖੋਜਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ। ਤੂ ਏਸੁ ਖਖੇ ਕਉ ਈਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੋਜੁ, ਜਿ ਅੰਥਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਜਬ ਖੋਜੀਐ ਤਬ ਪਾਈਐ। ਏਹੁ ਅੰਥਿਤੁ ਤਬ ਹੀ ਪੀਜੀਐ। ਅਰੁ ਖਿਮਾ ਕੇ ਘਰਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਤਬ ਹੀ ਆਵੇ, ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਏਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ। ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦੁ ਦਿਆਲੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਮਨਿ ਖੋਜਣੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਇ। ਜਬ ਖੋਜੇ, ਤਬ ਪਾਵੇ। ਜਬ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਹ ਪੂਰਾ ਹੋਇ। ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਰੇ। ਜਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕਉ ਪਛਾਨੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਬ ਏਸ ਕਾ ਮਨੁ ਮਰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਨਿ ਜੀਵ ਨਾਮੁ ਲੀਆ ॥ ੧੯ ॥

¹ਸਰੀਰ। ²ਗਾਲਦਾ ਹੈ। ³ਸੋਨਾ। ⁴ਸਚੀ ਵੰਨੀ ਢਾਲਾ। ⁵ਹੰਕਾਰ। ⁶ਮੌਤ।
⁷ਹਥ ਵਿਚ। ⁸ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ। ਤੀਜੀ ਲਾਈਨ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਇਸਤਰਾਂ ਹਨ :—
“ਜਗਤ ਪਸੂ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਸਾਈ। ਕਰਿ ਕਰਤੇ ਕਰਣੀ ਲਿਖ ਪਾਈ”
⁹ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਅੰਥਿਤ’ ਹੈ। ¹⁰ਪਕੜੀ, ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ¹¹ਖਰੜੇ ਵਿਚ “ਖਾਤ ਪੀਤ” ਹੈ, ਖਾਣ ਪੀਣ
ਵਿਚ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ¹²ਆਪਾ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰ ਗਏ। ¹³ਅਛੋਲ ਚਿਤ।

ਅਥ ਗਗੇ ਕੀ ਪਉੜੀ ਆਈ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗਗਨ¹ ਗੰਭੀਰੁ ਗਗਨੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ॥ ਗੁਣ ਗਾਵੇ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਗਇਆ² ਨ ਆਵੈ ਆਇ ਨ ਜਾਇ ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ³ ਰਹੈ ਲਿਵਲਾਇ ॥
ਗਗਨ ਅਗੰਮੁ ਅਨਾਥ⁴ ਅਜੋਨੀ ॥ ਅਸਥਿਰੁ ਚੀਤੁ ਸਮਾਧਿ ਸਗੋਨੀ⁵ ॥
ਹਰਿਨਾਮੁ ਚੋਤਿ ਫਿਰਿ ਪਵਹਿ ਨ ਜੁਨੀ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਰੁ⁶ ਹੋਰ ਨਾਮ ਬਿਹੁਨੀ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਇਸਿ ਗਗੇ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉ ਸਮਝ, ਜਿ ਗੰਭੀਰੁ ਜਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ; ਸੁ ਗਗਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਵਸਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਖ ਸਹਜ ਕੇ ਸਾਥਿ, ਓਹੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਧਾਮ ਮਹਿ ਵਾਸਾ ਪਾਵੈ। ਤਿਸੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਧਾਮ ਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਨ ਉਹਾਂ ਨੀਦ ਹੈ; ਨ ਭੂਖ ਹੈ; ਨ ਆਵਣੁ ਹੈ; ਨ ਜਾਣੁ ਹੈ। ਓਹ ਅਸਥਿਰ ਠਉੜ⁷ ਹੈ। ਓਹੁ ਉਹਾਂ ਬਾਸਾ ਪਾਵੈ; ਜੇ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਕਉ ਭਜੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਏਹ ਲਿਵ ਲਾਗੈ; ਤਿਸ ਕਾ ਉਹਾਂ ਬਾਸਾ ਹੋਇ। ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ; ਸੁ ਗਗਨ ਗੁਣ ਮਹਿ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਅਨਾਥ ਕੇ ਨਾਥ, ਆਜੂਨੀ ਪੁਰਖੁ, ਜਿ ਕੋਈ ਓਸ ਸਾਥਿ ਅਸਥਿਰੁ ਮਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਵੈ; ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ, ਸੁ ਫਿਰ ਜੁਨਿ ਮਹਿ ਨ ਪੜੇ। ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ; ਜਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਚਲੇ, ਤਉ ਏਹੀ ਵਸਤੁ ਸਾਰੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਨ ਚਲੇ, ਤਉ ਏਹੀ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖ ਹੈ। ਗੁਰ ਹੀ ਕੀ ਮਤਿ ਸਾਰੁ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਸਭ ਮਤਿ ਝੂਠੁ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

ਅਥ ਘਘੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਘਰਿ ਦਰਿ ਫਿਰਿ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥ ਜਾਤਿ⁸ ਅਸੰਖ ਅੰਤ ਨਹੀ ਮੇਰੇ ॥
ਕੇਤੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਧੀਆ ॥ ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਫੁਨਿ⁹ ਹੁਆ ॥
ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾ ਹੁਆ ॥
ਕੇਤੀ¹⁰ ਨਾਰਿ ਵਰੁ¹¹ ਏਕੁ ਸਮਾਨਿ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲਿ ॥
ਦਹਦਿਸ ਦੂਢਿ ਘਰੇ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥ ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਏਸ ਘਘੇ ਕੇ ਅਛਰੁ ਕਉ ਏਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਘਰਹੁ ਘਰੁ, ਦਰਹੁ ਦਰੁ, ਮੇ ਫਿਰਿ ਥਾਕਾ ਹੋਂ। ਕਈ ਜਾਤੀ, ਕਈ ਨਾਮ, ਕਈ ਨਾਮ ਅਸੰਖ ਕੀਏ ਹੋਂ। ਤਿਨਕੀ ਗਣਤੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮੇ ਫਿਰੇ ਹੋਂ। ਕਿਤਨੇ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀਏ ਹੋਂ, ਕਈ ਜਨਮ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰੁ ਧੀਆ ਕੀਏ ਹੋਂ, ਕਈ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਕੀਏ ਹੋਂ, ਅਰੁ ਚੇਲੇ ਹੁਏ ਹੋਂ। ਜਿ ਕਚੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕੀਆ, ਤਿਸ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਨ ਹੁਆ। ਬਿਨਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਏਹੁ ਨਾਰੀ ਕੇ ਪੁਰਖ ਹੁਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਉ ਜੇ ਬੂਝੇ, ਤਉ ਏਸ ਕਾ ਜੀਵਣੁ ਮਰਣੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹੋਵੈ। ਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਰੇ, ਨ ਏਹੁ ਬਿਨਸੈ। ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਏਵੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸੰਗਿ ਬਸੈ। ਦਹਦਿਸਿ¹² ਦੂਢਿ ਥਕੇ ਥੇ, ਪਾਇਆ ਨ ਥਾ ਜਾਤਾ। ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ

¹ਅਕਾਸ਼ (ਵਿਆਪਕ) ²ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ। ³ਗੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ। ⁴ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ⁵ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ। ⁶ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ; ਖਰੜੇ ਵਿਚ “ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਰੁ ਹੋਰ ਨਾਮ ਬਿਹੁਨੀ”।
⁷ਘਰ। ⁸ਜਗ੍ਹਾ, ਟਿਕਾਣਾ। ⁹ਜਾਤਾਂ (ਜਨਮਾਂ) ¹⁰ਫਿਰ। ¹¹ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ।
¹²ਪੜੀ। ¹³ਦਸਾਂ ਤਰਫਾਂ ਵਿਚ (ਸਭ ਪਾਸੇ)

ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਬਤਾਇ ਦੀਆ। ਓਸ ਪੈਰਵੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਨਿ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ। ਗੁਰ ਹੀ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲੇ, ਗੁਰ ਹੀ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਾਵੈ; ਤਉਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉਂ ਮਿਲੇ ॥੨੧॥

ਅਬ ਛੰਡੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ^੧ ਗਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੋਲਿ ਤੋਲਾਵੈ ਤੋਲੇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਪਰਹਰਿ^੨ ਮੈਲੁ ਜਲਾਇ ਕਲੰਕੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ^੩ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਜਨੁ^੪ ਚਜੁ^੫ ਅਚਾਰੁ^੬ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ^੭ ਹੈ ਸਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਪਾਰੁ ॥ ੨੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਏਸੁ ਛੰਡੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਤੂ ਏਉਂ ਸਮਝ, ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਤੁਲੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੋਲਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤਉ ਜਿਤਨੀ ਮੈਲੁ ਹੈ; ਸੁ ਸਭ ਜਲਿ ਜਾਇ। ਜਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਨਾਦ ਅਰੁ ਵੇਦ ਕਾ ਬਖਿਆਨੁ ਕਰੇ। ਜਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਅਚਾਰਵੰਤੁ ਹੋਇ। ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ; ਤਉ ਸਬਦੁ ਜਿ ਸਾਰ ਵਸਤੁ ਹੈ; ਤਿਸ ਕਉ ਸਹਜ ਹੀ ਸਿਉ ਸਾਧੇ ॥ ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤਬ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ॥ ੨੨ ॥

ਅਬ ਚਚੇ ਕਾ ਅਖਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਚੰਚਲੁ ਚੀਤ ਨ ਰਹਈ ਨਾਇ ॥ ਚੋਰੀ ਮਿਰਗੁ^੮ ਅੰਗੂਰੀ^੯ ਖਾਇ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਉਰਧਾਰੇ^{੧੦} ਚੀਤ ॥ ਚਿਰੁ^{੧੧} ਜੀਵਨੁ ਚੇਤਨੁ ਨਿਤ ਨੀਤ ॥
ਚਿੰਤਤ^{੧੨} ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਚਿਤਿ ਵਸੈ ਰਾਚੈ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਇ ॥ ੨੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ! ਏਸੁ ਚਚੇ ਅਛਰ ਕਉ ਤੂ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝ, ਅਰੁ ਸਮਝਾਉ ਜਿ ਚੰਚਲੁ ਜਿ ਚੀਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੁ ਨਵਰ ਰਾਖਿਆ ਨਾਹੀ ਰਹਤਾ। ਕਿਸਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਅੰਗੂਰੀ ਕਾ ਖਸਮੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਰਾਖਨੇ ਕਉ; ਖੇਤ੍ਰੀ ਮਿਰਗਾ ਕਉ ਪੜਨੇ ਦੇਤਾ ਨਾਹੀ; ਐਪਰੁ ਮਲਿ^{੧੩} ਚੋਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸਿ ਰਖਨ ਹਾਰੇ ਤੇ ਅਵਸਿ^{੧੪} ਜਾਇ ਪੜਹੈ ਹੈ; ਖਾਇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਓਹੁ ਭਰਣਾ^{੧੫} ਭੀ ਬਾਧਤਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਮਿਰਗ ਨਿਰਭੈ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਖੇਤ੍ਰੁ ਮਹਿ ਪੜਤੇ ਹੈ;”

^੧ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਗੁਰਮੁਖ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਭੁਰਮੁਖਿ’ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

^੨ਦੂਰ ਕਰਕੇ।

^੩ਖਰੜੇ ਵਿਚ “ਵੇਦ ਵੀਚਾਰੁ” ਹੈ।

^੪ਇਸ਼ਨਾਨ।

^੫ਸਿਆਣਪ।

^੬ਕਰਮਕਾਂਡ।

^੭ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ’ ਹੈ।

^੮ਜੀਵ ਰੂਪ ਹਿਰਨ।

^੯ਨਵੀਂ ਛੁੱਟੀ ਹਰਿਆਵਲ (ਪਾਪ ਰੂਪ ਅੰਗੂਰੀ)

^{੧੦}ਦਿਲ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ।

^{੧੧}ਵੱਡ-ਉਮਰਾ (ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

^{੧੨}ਚਿੰਤਾਤੁਰ, ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਖਰੜੇ ਵਿਚ “ਚਿਤਵਹਿ ਏਕੁ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ” ਹੈ।

^{੧੩}ਮਾਲ ਫੰਗਰ।

^{੧੪}ਚਰੂਰ।

^{੧੫}ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਭਰਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤ ਵਿਚ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਬਣਾਉਣੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਭਰਾਉਣਾ ਪਸ਼ੂ।

ਖਾਇ ਜਾਤੇ ਹੈ^੧ । ਤਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਲਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਸਤੇ ਵਰਜੀਤਾ^੨ ਹੈ; ਉਸ ਹੀ ਵਸਤੁ ਕਉ ਚਰਿ^੩ ਜਾਤਾ ਹੈ; ਜਿਉ ਡਰਾਇਆ ਮਿਰਗੁ ਨਾਹੀ ਰਹਤਾ । ਓਸ ਕਉ ਖੇਤ ਕਾ ਧਣੀ^੪ ਫਾਸੀ ਡਾਰਿ ਕਰਿ ਫਾਸਿ ਕਰਿ ਮਾਰਤਾ ਹੈ; ਤਿਉ ਏਸ ਕਉ ਜਮੁ ਫਾਸੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਏਹਾ ਹੈ, ਏਸ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ਮਹਿ ਫਸਾਵਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਸੁ ਫਾਸੀ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਰਹੇ; ਜਬ ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਚਿਤਵੇ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਜੇ ਤਉ ਏਹੁ ਚਿਰ ਜੀਵਿਆ ਚਾਹੈ; ਤਉ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਰਨ ਚਿਤਵੇ ॥ ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਦਿਸਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਆਸਾ ਹੀ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ । ਸਾਹੀ ਚਿਤਵਨੀ ਮਹਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤ ਮਹਿ ਹੋਇ । ਹੋਰ ਚਿਤਵਨੀਆ ਸਭ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈ^੫ । ਜਿਸ ਕੇ ਚਿਤਿ ਵਸੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ; ਸੁ ਪਤਿ ਸਿਉ ਅਪਨੇ ਘਰਿ ਜਾਇ; ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਤਾ ਹੀ ਰਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੨੩ ॥

ਅਬ ਛਛਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉਤੀ ॥

ਛੀਜੇ^੬ ਦੋਹ ਖੁਲੈ ਇਕ ਗੰਦਿ ॥ ਛੇਆਨਿਤ^੭ ਦੇਖਹੁ ਜਗਿ ਹੋਵਿ ॥
ਧੂਪ^੮ ਛਾਵ^੯ ਜੇ ਸਮ^{੧੦} ਕਰਿ ਜਾਣੈ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਘਰਿ ਆਣੈ ॥
ਛਾਇਆ^{੧੧} ਛੁਛੀ^{੧੨} ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਨਾ ॥ ਲਿਖਿਆ ਕਿਰਤੁ ਧੁਰੇ ਪਰਵਾਨਾ ॥
ਛੀਜੇ^{੧੩} ਜੇਬਨੁ ਜਰੂਆ ਸਿਰਿ ਕਾਲ ॥ ਕਾਇਆ ਛੀਜੇ ਭਈ ਸਿਥਾਲੁ^{੧੪} ॥ ੨੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਇਹ ਛਛੇ ਅਛਰ ਕਉ ਦੇਉ ਬੂਝ; ਜਿ ਦੇਹੀ ਏਸ ਕੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨੁ ਛੀਜਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਕੀ ਅਵਰਦਾ^{੧੫} ਕੀ ਜਿ ਅਉਧ ਹੈ; ਤਿਸੁ ਕੇ ਦਿਨਾ ਕੀਆ ਜਿ ਗੰਦੀ ਹੈ; ਸੁ ਪਾਇ ਮਿਲੀਆ ਹੈ । ਸੁ ਇਕ ਇਕ ਦਿਨੋ ਦਿਨੁ ਖੁਲਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਜਗਤੁ ਤੁਮ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ; ਜਿ ਜਹਾ ਕਹਾ ਕਿਛੁ ਛੇਜ ਆਹੀ ਹੈ, ਲਾਭੁ ਕਹੀ ਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਲਾਹਾ ਏਸ ਕਉ ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ ਮਹਿ ਹੈ ? ਜਿ ਧੂਪ ਛਾਵ ਏਕ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੇ; ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਾ ਕਰੇ । ਏਹ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ ਸੁ ਓਛੀ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਸਭ ‘ਜਗਤੁ ਭੁਲਾ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਿਸਰਿਆ, ਅਰੁ ਓਛੀ ਜਿ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਸਾ ਲੈ ‘ਗਹਿ ਰਾਖੀ । ਪਰੁ ਏਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਇਨੁ ਜੀਆ ਕੇ ਇਵ ਹੀ ਕਿਰਤਿ ਪਤੀ ਬੀ । ਜੈਸੀ ਉਨ ਕਉ ਕਲਮ ਲਿਖੀ ਬੀ; ਤੈਸੀ ਉਨਾ ਕਉ ਹੂਈ । ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਿਸਰਿ ਗੋਆ; ਜੇਬਨੁ ਜਿ ਬਾ ਸੁ ਛੀਜਤਾ ਗੋਆ ॥ ਜਰੂ^{੧੬} ਅਰੁ ਕਾਲੁ ਇਸ ਕਉ ਸਥਲੁ^{੧੭} ਹੋਤੇ ਆਏ । ਕਾਇਆ ਜਿ ਬੀ, ਸੁ ਸਿਥਾਲੁ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਸੁ ਬੂਰੁ ਹੋਇ ਗਈ; ਭਰਿ ਪਤੀ । ਸਿਥਾਲੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਓਹੁ ਜਿ ਦਰੀਆਵ ਕੀ ਢੰਨੁ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਸੁ ਉਸ ਬੋਰੇ ਪਾਣੀ ਮਹਿ ਜਿ ਸਿਥਾਲ ਉਪਰਿ ਪਾਨੀ ਕੇ ਜਮਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਜਬ ਉਸੁ ਸਿਥਾਲੁ ਕਉ ਹਥੁ ਲਗਾਈਤਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਹਥੁ ਭੀ ਬੁਰਾ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਲਿਖਬਤੀ ਸੀ ਦੇਹੀ ਹੋਈ । ਪਣੁ ਜੇ ਏਹੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਸਿਮਰੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਭੀ ਸਵਰੇ । ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਭੀ ਸਵਰੇ ॥ ੨੪ ॥

^੧ਰੋਕਣਾ, ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ।

^੨ਖਾਣਾ ।

^੩ਮਾਲਕ ।

^੪ਸਰੀਰ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ।

^੫ਨਾਮ ਰੂਪ ।

^੬ਫਿਰ ਕੇ ।

^੭ਦੁਖ ।

^੮ਸੁਖ ।

^੯ਇਕੋ ਜਿਹਾ ।

^{੧੦}ਮਾਇਆ ।

^{੧੧}ਬੋਥੀ ।

^{੧੨}ਬੁਢੇਪਾ ।

^{੧੩}ਜਾਲਾ ।

^{੧੪}ਉਮਰ ।

^{੧੫}ਬੁਢੇਪਾ ।

^{੧੬}ਜ਼ੋਰ ਪਾ

ਲੈਣਾ, ਜਿੱਤ ਲੈਣਾ ।

ਅਬ ਜਜੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜਾਪੇ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ॥ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਦਾਤਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹਿ ਰਾਖੁ ॥ ਜਸੁ^੧ ਜਾਚਉ^੨ ਦੇਵੇ ਪਰਿ ਸਾਖੁ ॥
ਜਾਗਤੁ ਜਾਗਿ ਰਹਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ॥ ਜਾ ਤੂ ਮੇਲਹਿ ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਵਾ ॥
ਜੈਜੈਕਾਰੁ ਜਪਉ ਜਗਦੀਸ ॥ ਗੁਰਮਤਿ^੩ ਮਿਲੀਐ ਥੀਸ^੪ ਇਕੀਸ ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸਿ ਜਜੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਦੇਉ ਸਮਝ ਜਿ ਤਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਪੀਤਾ ਹੈ । ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਜੁ ਏਕੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਤੂ ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਉ ਮੇਰੀ ਰਖੁ । ਮੁਝ ਕਉ ਤੂ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਹੀ ਦੇਹਿ; ਜਿ ਦਿਨ ਰੋਨਿ ਜਾਚਉ, ਜਿਸ ਤੇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਭੀ ਸੋਭਾ ਹੋਇ । ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਜਾਗੈ । ਜੇ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਮੇਲਹਿ, ਤਉ ਮੈ ਤੁਝ ਕਉ ਮਿਲਾਏ । ਜਗਦੀਸ ! ਤੂ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ, ਜਿ ਜੈਜੈਕਾਰ ਤੇਰਾ ਕਰਾਉ । ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜਪਉ । ਏ ਪੰਡਿਤਾ ! ਗੁਰਪੂਰੇ ਨੂੰ ਜਬ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਥੀਸ ਥੀਸਵੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਣੀ । ਜਬ ਥੀਬ ਬਿਸਵੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਣੀ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ । ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਇਕੀਸ ਬਿਸਵੇ ਹੁਆ । ਇਸਿ ਬਾਤ ਮਹਿ ਸੰਦੇਹੁ ਨਾਹੀ ॥ ੨੫ ॥

ਅਬ ਝੜੇ ਕਾ ਅਖਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਝਖਿ ਬੋਲਣੁ ਕਿਆ ਜਗ ਸਿਉ ਵਾਦੁ^੧ ॥ ਝੁਰਿ ਮਰੇ ਦੇਖੇ ਪਰਮਾਦੁ^੨ ॥
ਜਨਮਿ ਮੂਏ ਨਹੀ ਜੀਵਣ ਆਸਾ ॥ ਆਇ ਚਲੇ ਭਏ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ ॥
ਝੁਰਿ ਝੁਰਿ ਝਖਿ ਮਾਟੀ ਰਲਿ ਜਾਇ ॥ ਕਾਲੁ ਨ ਚਾਪੇ^੩ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥
ਪਾਈ ਨਵਨਿਧਿ^੪ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ ॥ ਆਪੇ ਦੇਵੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ੨੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸਿ ਝੜੇ ਅਫਰ ਕਉ ਦੇਉ ਬੂਝ, ਜਿ ਜਿਤਨਾ ਜਗ ਮਹਿ ਬਾਦੁ ਕਰਣਾ ਹੈ, ਤਿਤਨਾ ਝਖਣੁ^{੧੦} ਹੈ । ਏਹ ਜਿ ਪਰਾਏ ਸੁਖਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਝੁਰਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਝੁਰਿ ਝੁਰਿ ਪਚਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਏਸ ਹੀ ਚੋਖਿ ਕਰਿ ਝੂਠਾ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ^{੧੧} ਝੁਰਿ ਝੁਰਿ ਮਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਫੇਰਿ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਕੀ ਆਸਾ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਭਵਤਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਝੁਰਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਝੁਰਤਾ ਝੁਰਤਾ ਮਿਟੀ ਸਾਥਿ ਰਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ।" ਜੇ ਤਉ ਏਹੁ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੈ; ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਅਰੁ ਗਾਹਿ^{੧੨} ਮਾਰਿ ਚਾਪਿ ਸਕੈ ਨਾਹੀ । ਨਉ ਨਿਧਿ ਅਸਟਸਿਧੀ ਇਸ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ । ਤਉ ਏਹੁ ਅਮਰੁ ਹੋਇ; ਜੇ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰੇ । ਕਹੇ ਜੀ ! ਏਹੁ ਨਾਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਕਹੈ ਉਪਾਇ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ । ਜਦਿ ਆਪੇ ਹੀ ਦੁਆਲੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਿਉ, ਏਸ ਕਉ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨੁ ਆਇ ਜਾਇ । ਤਿਸੁ ਤੇ ਏਹੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਮਿਲੈ" ॥ ੨੬ ॥

^੧ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ।

^੨ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ।

^੩ਖਰੜੇ ਵਿਚ "ਗੁਰਮੁਖਿ" ਹੈ ।

^੪ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ, ਯਕੀਨਨ ।

^੫ਸੰਸਾਰ, ਭਰਮ ।

^੬ਝਗੜਾ ।

^੭ਬਹੁਤ ਮਸਤੀ ।

^੮ਚੋਖਣਾ, ਖਾਣਾ ।

^੯ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਨਉਨਿਧਿ' ।

^{੧੦}ਭਟਕਣਾ ।

^{੧੧}ਵਾਸਤੇ, ਲਈ ।

^{੧੨}ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ।

ਅਬ ਵੇਦੇ ਕਾ ਅਫਰ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਭਿਆਨੋ^੧ ਬੋਲੈ ਆਪੇ ਬੁਝੈ ॥ ਆਪੇ ਸਮਝੇ ਆਪੇ ਸੁਝੈ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿਆ^੨ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ਨਿਰਮਲੁ ਸੂਚੈ ਸਾਚੈ ਭਾਵੈ ॥
ਗੁਰੁ ਸਾਗਰੁ ਰਤਨੀ ਨਹੀ ਤੋਟੈ^੩ ॥ ਲਾਲ ਪਦਾਰਥ ਸਾਚੁ ਅਖੋਟੈ^੪ ॥
ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ^੫ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ॥ ੨੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂੰ ਇਸਿ ਵੇਦੇ ਅਖਰ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਬੁਝੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲੈ ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਬੋਲੈ, ਅਰੁ ਸੁਣੈ । ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਸੁਣੈ ਸਮਝੈ । ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਸਮਝੈ । ਆਪੇ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਆਪੇ ਹੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬੁਝੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੋਇ, ਸੇ ਮਨਿ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਲੇਇ । ਓਹੀ ਬੁਝੈ ਅਰੁ ਓਹੀ ਕਮਾਵੈ । ਤਬ ਨਿਰਮਲੁ ਸੂਚਾ ਸਚੈ ਭਾਵੈ । ਜਿਨੁਕਾ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੂਆ ਹੈ; ਉਨਹੀ ਕਉ ਸਚੁ ਭਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ? ਜੈਸਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਸਾਗਰੁ ਹੈ । ਰਤਨਹੁ ਕੀ ਉਸ ਮਹਿ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ । ਤੈਸਾ ਹੀ ਗੁਰੁ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨੁ^੬ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੁ ਕਉ ਬੁਝੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਖਾ ਕੀ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਹਿ ॥

ਜਿ ਕਿਛੁ ਸੁਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮਹਿ ਹੈ । ਸੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਗੁਰੁ ਪਹਿ^੭ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੁ ਕਹੈ, ਸੁ ਕੀਜੀਐ । ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰੈ, ਸੁ ਨ ਕੀਜੀਐ । ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਅਗਨਿ ਕੀ ਨਿਆਈ । ਅਗਨਿ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਖਾਇ ਭਸਮ ਕਰਿ ਭਾਲਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਗਿ ਕਉ ਪਾਣੀ ਖਾਤਾ ਹੈ । ਤੈਸੇ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਜਿ ਕਰਮ ਹੈ; ਸਿ ਆਗਿ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਸੈਸਾਰੀ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਈ ਕਰਮ ਜਲਾਵਹਿ । ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਚਨੀ ਜਿ ਚਲੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਹ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਆਗਿ ਪੋਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ । ਗੁਰੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਗੁਰੁ ਪਾਣੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਉ ਅਗਨਿ ਨਾਹੀ ਚਲਾਇ ਸਕਤੀ । ਜਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਤਿ ਚਲੈ, ਸੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ" ॥ ੨੭ ॥

ਅਬ ਟਟੇ ਕਾ ਅਫਰ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਟੁਟੈ ਨੇਹੁ ਕਿ ਬੋਲਹਿ ਸਹੀ^੮ ॥ ਟੁਟੈ ਬਾਹੁ ਦੁਹੁਦਿਸ^੯ ਗਹੀ ॥
ਟੁਟਿ ਪਰੀਤਿ ਗਈ ਬੁਰ^{੧੦} ਬੋਲਿ ॥ ਦੁਰਮਤਿ^{੧੧} ਪਰਹਰਿ ਛਾਡੀ ਢੋਲਿ^{੧੨} ॥
ਟੁਟੈ ਗੰਠਿ^{੧੩} ਪਤੇ^{੧੪} ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਘਰਿ ਕਾਰਜੁ ਸਾਰਿ ॥
ਲਾਹਾ ਸਾਚੁ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਾ ॥ ਤ੍ਰਿਭਵਣ^{੧੫} ਠਾਕੁਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮੋਟਾ^{੧੬} ॥ ੨੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਟਟੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝੁ, ਜਿ ਜਬ ਏਸ ਕੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਘਟੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੋਲੈ । ਜਬ ਏਸ ਕੀ ਆਉਧ ਘਟੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ 'ਕਉ ਮਿਲੈ; ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੁਹੁਦਿਸ ਕਰਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਇ ਕਰਿ,

^੧ਗਿਆਨ । ^੨ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ^੩ਘਾਟਾ । ^੪ਅਖੁੱਟ, ਅਮੁੱਕ । ^੫ਖਰਤੇ ਵਿਚ
'ਗੁਰਮੁਖਿ' ਹੈ । ^੬ਖਜ਼ਾਨਾ । ^੭ਕੋਲ, ਪਾਸ । ^੮ਸਾਹਮਣੇ । ^੯ਦੋ ਪਾਸੀ ਖਿਚਣ ਨਾਲ ।
^{੧੦}ਬੁਰਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ । ^{੧੧}ਭੇੜੀ ਮਤ । ^{੧੨}ਪਤੀ । ^{੧੩}ਗੰਢ । ^{੧੪}ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ।
^{੧੫}ਤਿੰਨ ਲੋਕ (ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਲੋਕ) । ^{੧੬}ਫਡਾ, ਸਬੂਲ ।

ਚਰਨ ਗਹੈ^੧ । ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਗੰਦਿ ਟੂਟੇ, ਜੇ ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ਆਵੇ । ਏਸੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰ ਤੇ ਟੂਟਿ ਗਈ, ਜਬ ਏਨਿ ਖਸਮ ਕਉ ਬੁਰਾ ਚੋਲਿਆ । ਦੁਰਮਤਿ ਕੇ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਖਸਮ ਛੋਡਿ ਦੁਨੀ । ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਗੰਦਿ ਟੂਟੇ, ਜੇ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਆਵੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਸ ਕਾ ਘਰੇ ਬੈਠੇ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਰਿ ਆਵੇ । ਜੇ ਏਹੁ ਸਚੁ ਬੋਲੇ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਤੋਟਾ ਕਬਹੂ ਆਵੇ ਨਾਹੀ; ਜੇ ਮੋਟਾ ਠਾਕੁਰੁ ਸਿਮਰੈ^੨ ॥ ੨੮ ॥

ਅਬ ਠਠੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਠਾਕੁਰੁ^੩ ਮਨੁਆ ਰਾਖਹੁ ਠਾਇ ॥ ਠਹਕਿ^੪ ਮੁਈ ਅਵਗੁਣਿ ਪਛੁਤਾਇ ॥
ਠਾਕੁਰੁ^੫ ਏਕੁ ਸਬਾਈ^੬ ਨਾਰਿ ॥ ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇ ਕੂੜਿਆਰਿ ॥
ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਤੀ^੭ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈ ॥ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਈ ਠਾਕ ਨ ਪਾਈ ॥
ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀ ਸਾਚਿ ਪਿਆਤੀ ॥ ਸਾਈ ਸੋਹਾਗਣਿ ਠਾਕੁਰਿ ਧਾਰੀ^੮ ॥ ੨੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂੰ ਏਸ ਠਠੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝ, ਜਿ ਮਨ ਕਉ ਠਾਕਿ ਰਾਖੁ । ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਧਾਵਣਿ ਥੀ ਤੂੰ, ਜਿਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਪੜਿਆ ਨਹੁਕਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਆਵਾ ਗਵਣ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਭਰਮਹਿ ਗਾ । ਏਸ ਵਖਤ ਕਉ ਪਛੁਤਾਵਹਿ ਗਾ । ਤੂੰ ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਇ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਠਾਕੁਰੁ ਥੀ ਹੋਰਸ ਠਉਰ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਵੁਠਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਠਾਕੁਰੁ ਅਵਰ ਜਿ ਸੁਖ ਹੈ, ਮਨ ਕਿ ਵਿਖੇ ਲੇ ਆਵਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਉਂ ਦੁਹਚਾਰਨੀ ਇਸਤੀ ਪਰ ਪੁਰਖਨ ਸਿਉਂ ਜਹਾ ਕਹਾ ਪਕੜੀਤੀ ਸੋਭਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤੀ; ਤਿਉਂ ਏਸੁ ਕਉ ਬਿਨਾ ਠਾਕੁਰੁ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਥੀ; ਅਸੀ ਸੋਭਾ ਹੋਇਗੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਇਬ ਠਾਕੁਰੁ ਕਉ ਸਿਮਰੇਗਾ, ਤਉ ਜਿਉਂ ਜਨੇਤ ਬਿਆਹਣੇ ਕਉ ਚੜਿਆ ਸੋਭਾਮਾਨੁ ਹੋਇ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਏਹੁ ਦਰਗਹ ਮਾਹਿ ਸੋਭਾਮਾਨੁ ਹੋਇਗਾ । ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਰਚੇਗਾ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲੇਗਾ । ਜਿਸ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਦੇਆ ਕਰੇਗਾ, ਸੋਈ ਮਿਲੇਗੀ; ਸੋਈ ਸੋਭਾ ਪਾਵੇਗੀ, ਸੋਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਇਗੀ" ॥ ੨੯ ॥

ਅਬ ਡਠੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਡੋਲਤ ਡੋਲਤ ਹੋ ਸੁਖੀ ਫਾਟੇ ਚੀਰ^੯ ਸੀਗਾਰ ॥
ਡਾਹਪਣਿ^{੧੦} ਤਨਿ ਸੁਖ ਨਹੀ ਬਿਨੁ ਡਰ ਬਿਣਨੀ ਡਾਰ^{੧੧} ॥
ਡਰਪਿ^{੧੨} ਮੁਈ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਡੀਠੀ ਕੋਤਿ ਸੁਜਾਣਿ ॥
ਡਰੁ^{੧੩} ਰਾਖਿਆ ਗੁਰਿ ਆਪਣੇ ਨਿਰਭਉ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣ ॥
ਡੁਗਰਿ^{੧੪} ਵਾਸੁ ਤਿਖਾ^{੧੫} ਘਣੀ^{੧੬} ਜਬ ਦੇਖਾ ਨਹੀ ਦੂਰਿ ॥
ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੀ^{੧੭} ਸਬਦੁ ਮੰਨਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥
ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਆਖੇ ਸਭੁ ਕੋਈ ਜੇ ਭਾਵੈ ਤੇ ਦੇਇ ॥
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਦੇਵਸੀ ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੇ ਸੋਇ ॥ ੩੦ ॥

^੧ਪਕੜੇ । ^੨ਰੋਕ । ^੩ਦੁਨੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾ ਟਕਰਾ ਮਰ ਗਈ । ^੪ਮਾਲਕ ।
^੫ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਉਸਦੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ ਵਧ ਹਨ । ^੬ਜਾਦੀ । ^੭ਆਸਰੇ ਸਹਿਤ ਕੀਤੀ । ^੮ਕਪੜੇ ।
^੯ਚੀਰਖਾ, ਸਾੜੇ ਵਿਚ । ^{੧੦}ਡਾਰਾ, ਸਮੂਹ । ^{੧੧}ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਡਰ ਕਰ ਕੇ । ^{੧੨}ਰੋਕ ਦਿਤਾ ।
^{੧੩}ਪਰਬਤ (ਹਉਮੈ ਰੂਪ) । ^{੧੪}ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ । ^{੧੫}ਬਹੁਤਾ । ^{੧੬}ਦੂਰ ਕੀਤੀ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨ ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਡੰਡੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਇਉ ਬੂਝ, ਜਿ ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਆਨ ਨਉਰ ਕਉ ਡੋਲਤਾ ਹੈ, ਏਤਨਾ ਇਸ ਕਉ ਕਉ ਦੋਖੁ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਤਨੇ ਸਾਰੇ ਅਨਰਥ ਹੋਤੇ ਹੈ । ਏਸ ਕੇ ਕਰਮ, ਧਰਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ ਤਉ ਬਾਚੀਅਹਿ¹, ਜਬ ਆਨ ਡੋਲੇ ਨਾਹੀ ॥ ਜਬ ਏਹੁ ਡੋਲੇ, ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਸਗਲੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਜਾਹਿ । ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਡਹਕਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਡੋਲਤਾ ਹੈ, ਏਤਨਾ ਏਸੁ ਕੋ ਜੀਅ ਕਉ ਸੁਖ ਨਾਹੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਡਰੁ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ, ਅਰੁ ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਭਰਮ ਕਾ ਡਰੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਏਸੁ ਦੋਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਕੀ ਡਾਰ ਬਿਨਸਿ ਗਈ । ਧਰਮ, ਦੇਆ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ ਕੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਉ ਕਰੇ, ਅੰਤਹਕਰਣਿ ਡਰੇ, ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜੁ ਇਸ ਕਾ ਧਣੀ ਹੈ; ਸੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈ; ਜਿ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੇਰੇ ਭੇ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਬੀ ਸਾਰਾ ਭਉ ਭਾਗਿ ਗੋਆ, ਜਮ ਕਾ, ਅਰੁ ਭਰਮ ਕਾ । ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਰਭੇ ਹੋਇਆ । ਸੁ ਕਿਤੁ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇਆ । ਅਰੁ ਜੀ ਮੇਰਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਮਹਾ ਫੂਗਰਾ ਵਿਚਿ, ਮਹਾ ਬਲਾ ਵਿਚਿ, ਵਾਸਾ ਹੈ, ਜਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾਈਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਤ੍ਰਿਖਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਬਹੁਤੁ ਹੈ । ਮੇ ਜਿ ਜੀਵਾ ਸੁ ਕਿਤੁ ਸੰਤੋਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਵਾ । ਜਾਂ ਦੇਖਾ ਤਾਂ ਜਿਸਿ ਜਲ ਕੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਥੀ, ਸਿ ਜਲੁ ਮੇਰੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹੈ । ਸਾ ਵਸਤੁ ਕਵਨੁ ਥੀ ? ਜਿਸ ਤੇ ਤ੍ਰਿਖਾ ਨਿਵਰੀ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ । ਜਬ ਸਬਦੁ ਪੀਆ, ਤਬ ਤ੍ਰਿਖਾ ਨਿਵਰਿ ਗਈ । ਜਬ ਤੇ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪੀਆ, ਤਬ ਤੇ ਭਰਪੂਰਿ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਇਸਿ ਵਸਤੁ ਕਉ ਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ । ਪਣੁ ਜਿਸ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਭਾਵੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਦੇਇ; ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਨਿਵਰੇ । ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਆਪਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ" ॥ ੩੦ ॥

ਅਬ ਢਚੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦੰਦੋਲਤ ਦੂਢਤ ਹਉ ਵਿਰੀ ਢਹਿ ਢਹਿ ਪਵਨਿ ਕਰਾਰਿ² ॥
 ਭਾਰੇ ਢਹਤੇ ਢਹਿ³ ਪਏ ਹਉਲੇ ਨਿਕਸੇ⁴ ਪਾਰਿ ॥
 ਅਮਰ ਅਜਾਚੀ⁵ ਹਰਿ ਮਿਲੇ ਤਿਨ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
 ਤਿਨ ਕੀ ਧੂਤਿ ਆਘੁਲੀਐ⁶ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਉ ॥
 ਮਨੁ ਦੀਆ ਗੁਰਿ ਆਪਣੇ ਪਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਨਾਉ ॥
 ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਤਿਸੁ ਸੇਵਸਾ⁷ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ ॥
 ਜੋ ਉਸਾਰੇ ਸੇ ਢਾਹਸੀ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ⁸ ਤਿਸੁ ਸੰਮੁਲਾ⁹ ਤਾ ਤਨਿ ਦੂਖੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ੩੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂ ਇਸਿ ਢਚੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਢਚੇ ਢੇਢੋਲਿ ਸਾਰਾ ਜਗਤੁ ਮੈ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ, ਅਰੁ ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਚੂਢਿ ਦੇਖੇ ਹੈ । ਸੁ ਦੂਢਤੇ ਦੂਢਤੇ ਤਨੁ ਸਰੀਰੁ ਭੀ ਟੁਟਿ ਗੋਆ ਹੈ; ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੁਏ । ਈਹਾ ਮੁਝ ਕਉ ਕਰਾਰੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ । ਜਿਨਾ ਪਾਪਾ ਕੇ ਭਾਰੇ ਥਧੇ ਥੇ, ਤੇ ਸਭੇ ਹੀ ਢਹਿ ਪੜੇ । ਜਿਨਹੁ ਭਾਰੇ ਬਾਧੇ ਥੇ, ਤੇ ਡੂਬੇ, ਸਭੇ ਢਹਿ ਪੜੇ, ਅਰੁ ਜਿ ਹਉਲੇ ਥੇ, ਸੇ ਪਾਰਿ ਉਤਰਿ

¹ਢੇਖਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ । ²ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ । ³ਪਾਖਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੇ । ⁴ਨਿਕਲੇ । ⁵ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ । ⁶ਫੁਟੀਦਾ ਹੈ । ⁷ਸੇਵਾਗਾ । ⁸ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ।
⁹ਯਾਦ ਕਰਾਂ ।

ਪਰੇ । ਜਿਨਹੁ ਹਰਿ ਅਰਾਧਿਆ ਸੇ ਅਮਰ ਭਏ, ਅਜਾਚੀ ਹੂਏ; ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਮੇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਜੇ ਧੂੜਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸਿ ਧੂੜਿ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਜੀਉ ਜਮ ਤੇ ਖੰਢਿਆ ਜਾਇ । ਜੇ ਸਾਧ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਮਿਲੀਏ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੀਏ । ਇਸਿ ਬਾਤ ਮਹਿ ਸੰਦੇਹੁ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਇਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਨੁ ਦੇਇ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ ਬਤਾਇ ਸਮਝਾਇ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ । ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਗਹੁ ! ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਏ, ਉਸ ਉਪਰਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਈਐ; ਅਰੁ ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਜੀਐ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਏ । ਜਿਨਿ ਜੀਅ ਪੈਦਾ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੋਈ ਲੈ ਜਾਇਗਾ । ਉਸ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਨ ਰਖਣ ਹਾਰਾ, ਨਾ ਮਾਰਨ ਹਾਰਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ, ਸੁ ਉਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਓਹੀ ਸਿਮਰੀਏ; ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਦੁਖ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਇ । ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਏਹੁ ਸੁਖੀ ਹੋਇ” ॥ ੩੧ ॥

ਅਬ ਟਾਣੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਟਾਕੇ ਮੇਰਾ ਕਿਸੁ ਗਹੀਣਾ^੧ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਹੋਗੁ ॥
ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ ਵਿਗੂਚੀਐ^੨ ਦੁਬਿਧਾ^੩ ਵਿਆਪੈ ਹੋਗੁ ॥
ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਆਦਮੀ ਕਲਰ ਕੰਧ ਗਿਰੰਤਿ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਕਿਉ ਛੂਟੀਐ ਜਾਇ ਰਸਾਤਲਿ^੪ ਅੰਤਿ ॥
ਗਣਤ^੫ ਗਣਾਵੇ ਅਖਰੀ ਅਗਣਤੁ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਗਿਆਨੀ ਮਤਿ ਹੀਣੁ ਹੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਤੂਟੀ^੬ ਤੰਤੁ ਰਬਾਬ ਕੀ ਵਾਜੈ ਨਹੀ ਵਿਜੋਗਿ ॥
ਵਿਛੜਿਆ ਮੇਲੈ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਸੰਜੋਗ ॥ ੩੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂ ਏਸੁ ਟਾਣੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਏਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਟਾ ਬੀਰਾਣਾ^੧ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਉ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹਉ । ਕਿਸ ਕਉ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਗਹਿ ਬਹਉ; ਜਿ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਹੋਉ ਏਸ ਕਾ ਹਉ^੨ । ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨ ਹੋਇਗਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੁਨਿ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਖਰਾਬੁ ਹੋਇਗਾ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਾ । ਮਾਨੁਖੁ ਇਉ ਗਿਰਿ ਜਾਇਗਾ ਜਿਉ ਕਲਰ ਕੀ ਖਾਧੀ ਕੰਧ ਗਿਰਿ ਪੜਤੀ ਹੈ; ਤਿਉ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਰਤ ਹੋਏ ਰਸਾਤਲ ਜਾਇਗਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਕਿਛੁ ਗਣਤੀ ਕੀਆ ਚਹੀ, ਸੁ ਓਹੁ ਗਣਤੀ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ, ਕਿਉ ਜਿ ਓਹੁ ਅਗਣਤ ਹੈ । ਏਹੁ ਜੀਉ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਮਤਿ ਹੀਣੁ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਜਿਉ ਰਬਾਬ ਤਾਰ ਬਿਨਾ ਨਾਹੀ ਬਾਜਤਾ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨੁ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੀ ਵਿਛੜਿਆ ਹੈ; ਹੋਉਮੈ ਕੇ ਰੋਗਿ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਏਹੁ ਮਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਵਿਛੜਿਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੇ ਆਪੇ ਮੇਲੇਗਾ; ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਿਲੇਗਾ ।” ਥੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੩੨ ॥

^੧ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਗਹਾਣਾ’ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਕੜਾਂ? ਕਿਸ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਾਂ?

^੨ਖਰਾਬ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ।

^੩ਦੁਚਿਤੇ ਪਨ ਵਿਚ ।

^੪ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ।

^੫ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਖਰਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

^੬ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਟੂਟੀ’ ਹੈ ।

^੭ਓ ਦੁਕਾ ਕੇ, ਮੋਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ।

^੮ਬੀਰ, ਵੀਰ ।

ਅਥ ਤਤੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਤਰਵਰੁ¹ ਕਾਇਆ ਪੰਖਿ ਮਨੁ ਤਰਵਰਿ ਪੰਖੀ ਪੰਚ ॥
ਤਰੁ ਚੁਗਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕਸੇ ਤਿਨੁ ਕਉ ਫਾਸ ਨ ਰੇਚ ॥
ਉਡਹਿ ਤ ਬੇਗੁਲ² ਬੇਗੁਲ ਤਾਕਹਿ³ ਚੋਗ ਘਣੀ ॥
ਪੰਖ ਤੁਟੇ ਫਾਹੀ ਪੜੀ ਅਵਗੁਣਿ ਭੀੜ ਬਣੀ ॥
ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਕਿਉ ਛੂਟੀਐ ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਰਮਿ⁴ ਮਣੀ⁵ ॥
ਆਪਿ ਛਡਾਏ ਛੂਟੀਐ ਵਡਾ ਆਪਿ ਧਣੀ⁶ ॥
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਛੂਟੀਐ ਕਿਰਪਾ ਆਪਿ ਕਰੋਇ ॥
ਅਪਣੇ ਹਾਥਿ ਵਡਾਈਆ ਜੇ ਭਾਵੈ ਤੇ ਦੇਇ ॥ ੩੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਥਾਥੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਤਤੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਦੇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਤਰਵਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਾਇਆ ਹੈ ਦੇਹੀ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਪੰਖੀ ਮਨੁ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਤਰਵਰ, ਅਰੁ ਮਨੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪੰਚ ਪੰਖੀ ਹੈ । ਏਈ ਜੁ ਪੰਚ ਭੂਤ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਇਨਹੁ ਪੰਚਹੁ ਪੰਖੀਅਹੁ ਕੀ ਚੋਗ ਕਿਆ ਹੈ ? ਏਨ ਕੀ ਚੋਗ ਤਰੁ ਵਸਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਤਿਨੁ ਕੀ ਫਾਸੀ ਕਿਆ ਹੈ ? ਏਕ ਏਹ ਜਿ, ਰੇਚਕ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਹਾ ਇਨ ਕੀ ਫਾਸੀ ਹੈ । ਏਹ ਜਦਿ ਉਡਤੇ ਹੈ, ਤਬ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਉਡਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਰਹਤੇ ਏਕ ਨਉਰ ਹੈ । ਉਨ ਕੀ ਚੋਗਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਪਾਈ ਹੈ । ਜਦਿ ਅਉਧ ਆਈ, ਤਬ ਮਨੁ ਜਿ ਪੰਖ ਥਾ, ਸੁ ਇਨੁ ਪੰਚਾ ਪੰਖੀਆ ਕੇ ਸਾਥ ਤੇ ਟੂਟਾ, ਜੁਦਾ ਭੈਆ, ਪੰਖ ਇਸ ਕੇ ਟੂਟੇ, ਫਾਹੀ ਇਸ ਕੇ ਪਗ ਪੜੀ, ਜਮ ਜੇਦਾਰਿ ਆਇ ਘੋਰਿਆ, ਅਉਗਣ ਜਿ ਕੀਏ ਥੇ ਸੁ ਤਿਨੁ ਕੀ ਭੀੜ ਆਇ ਬਣੀ । ਉਹਾ ਸੇਈ ਛੂਟੇ ਜਿਨਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਾਧਿਆ ਥਾ । ਸਚੁ ਘਰਿ ਰਹੇ ਥੇ, ਤੇਈ ਛੂਟੇ । ਅਵਰਹੁ ਕਉ ਲਾਗੀ ਮਾਰ ਪੜਨੇ । ਤਹਾ ਤਬ ਹੀ ਛੂਟੀਐ, ਜੇ ਆਪਿ ਮਿਹਰਬਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਛੁਡਾਵੈ । ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਧਣੀ ਹੈ । ਜਉ ਉਹੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਹੀ ਛੂਟੀਐ । ਨਾ ਤਰ ਅਉਗਣਾ ਕੇ ਕੀਏ ਕਉ, ਸਜਾਇ ਏਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇਗੀ । ਉਹਾ ਜਿ ਕੋਈ ਛੂਟੇ ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛੂਟੇ । ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ । ਉਸਹੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਹਾਥਿ ਵਡਿਆਈਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕਉ ਦੇਇ । ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ । ਜੇ ਉਸਿ ਭਾਵੈ ਤਉ ਪਥਰ ਕਉ ਭੀ ਤਾਰੇ" ॥ ੩੩ ॥

ਅਥ ਥਥੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਥਰ ਥਰ ਕੰਪੈ⁷ ਜੀਅਤਾ ਥਾਨ ਵਿਹੂਣਾ ਹੋਇ ॥
ਥਾਨਿ⁸ ਮਾਨਿ ਸਚੁ ਏਕੁ ਹੈ ਕਾਸੁ ਨ ਫੀਟੈ ਕੋਇ ॥
ਥਿਰੁ⁹ ਨਾਰਾਇਣੁ ਥਿਰੁ ਗੁਰੂ ਥਿਰੁ ਸਾਚਾ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸੁਰਿ ਨਰ ਨਾਥਹ ਨਾਥੁ ਤੂ ਨਿਧਾਰਾ¹⁰ ਆਧਾਰੁ¹¹ ॥
ਸਰਬੇ ਥਾਨ¹² ਬਨੰਤਰੀ ਤੂ ਦਾਤਾ¹³ ਦਾਤਾਰੁ ॥
ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਏਕੁ ਤੂ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

¹ਸਰੀਰ ਕੁੱਖ ਹੈ । ²ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ, ਤੋੜ ਚਾਲ । ³ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਤਿਨੁ ਕਉ' ਹੈ । ⁴ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।

⁵ਰਤਨ । ⁶ਮਾਲਕ । ⁷ਕੰਬਦਾ ਹੈ । ⁸ਥਾਂ ਵਾਲਾ । ⁹ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਸਦੀਵੀ ਹਸਤੀ ।

¹⁰ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਨਿਧਰਿਆ' ਹੈ, ਨਿਆਸਰਿਆ । ¹¹ਆਸਰਾ । ¹²ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।

¹³ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਕਰਤਾ' ਹੈ ।

ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੀਚਾਰਿ ॥
ਅਣ ਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਸੀ ਵਡਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰੁ ॥ ੩੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਜਿ ਅਵਰ ਚਿਤਵਣੀ ਅਛਰਾਂ ਕੀ ਚਿਤਵਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸਿ ਅਛਰ ਕੀ ਚਿਤਵਣੀ ਤੂੰ ਇਉਂ ਚਿਤਵਿ, ਜਿ ਥਰ ਥਰ ਏਹੁ ਜੀਉ ਕੰਪਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਥਿਤਿ ਵਿਹੁਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਥਿਤਿ ਵਿਹੁਣਾ, ਏਸ ਕਉ ਟਿਕਾਉ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਦਿਸ ਕੀ ਥਿਤਿ ਐਸੀ ਹੋਇ, ਜਿ ਜਹਾ ਕਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਬੂਝੇ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਵਿਗੜੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਸਰਬ ਕਾਰਜ ਇਸ ਕੇ ਸਿਧਿ ਹੋਹਿ ਇਸਿ ਜੁਗ ਮਹਿ। ਈਹਾ ਉਹਾ ਥਿਰੁ ਏਕੁ ਨਰਾਇਣੁ ਹੈ; ਥਿਰੁ ਗੁਰੂ ਹੈ; ਥਿਰੁ ਉਸ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੁ ਉਸ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਸੇ ਭੀ ਥਿਰੁ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ। ਸੁਰਿ ਨਰ ਜਿਤਨੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਨਾਥ ਜਿਤਨੇ ਹੈ; ਤਿਤਨਿਅਹੁ ਕਾ ਨਾਥੁ ਤੂ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਥਾਉ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਤੂ ਹੈ। ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾਰੁ ਭੀ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਹਾ ਦੇਖਤਾ ਹੋ ਤਹਾ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਏ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ! ਮੈ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇ ਸਕਿਆ। ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਮੇਰੀ ਲਜਾ ਰਖੁ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਈ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ, ਤਉ ਕਰੇ। ਏਵ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਨਾਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ। ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸਿ ਕੇਸਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਕਉ ਅਣ ਮੰਗਿਆ ਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਦਾਤਾ ਹੈ" ॥ ੩੪ ॥

ਅਬ ਦਦੇ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦਇਆ ਦਾਨੁ ਦਇਆਲੁ ਤੂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਣ^੧ ਹਾਰੁ ॥
ਦਇਆ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਿ ਲੇਹਿ ਖਿਨ ਮਹਿ ਵਾਹਿ ਉਸਾਰਿ^੨ ॥
ਦਾਨਾ^੩ ਤੂ ਬੀਨਾ^੪ ਤੁਹੀ ਦਾਨਾ ਕੇ ਸਿਰਿ ਦਾਨੁ ॥
ਦਾਲਦੁ ਭੰਜਨ^੫ ਦੁਖ ਦਲਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ॥ ੩੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਦਦੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਦੋਆਲੁ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਦੋਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇ ਦੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਦੋਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਲੇਹਿ, ਤਾਹੀ ਕੋਈ ਮਿਲੇ ਜੀ। ਤੁਹੀ ਮਾਰਣਹਾਰੁ, ਤੁਹੀ ਜੀਵਾਵਣ ਹਾਰੁ, ਤੁਹੀ ਦਾਨਾ, ਤੁਹੀ ਬੀਨਾ, ਸਿਰਿ ਦਾਤਿਆਂ ਕੇ ਦਾਤਾ ਤੁਹੀ। ਅਰੁ ਦਾਲਦੁ ਭੰਜਨ ਭੀ ਤੂ; ਦੁਖ ਦਲਣੁ ਭੀ ਤੂ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਗਿਆਨੁ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਧਿਆਨੁ।"

ਅਬ ਧਧੇ ਕਾ ਅਛਰ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਧਨਿ ਗਇਐ ਬਹਿ ਝੁਰੀਐ ਧਨ ਮਹਿ ਚੀਤੁ ਗਵਾਰ ॥
ਧਨੁ^੧ ਵਿਰਲੀ ਸਚੁ ਸੰਚਿਆ^੨ ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਿ ॥

^੧ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਵੇਖਣਹਾਰ' ਸੰਭਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ^੨ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਉਸਰਣਹਾਰ' ਹੈ। ^੩ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ। ^੪ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ। ^੫ਕੰਗਾਲਤਾ ਦੇ ਤੌੜਨ ਵਾਲਾ। ^੬ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਵਿਰਲੇ' ਹੈ।
'ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ, ਜੋੜਿਆ'।

ਧਨੁ ਗਵਿਆ ਤਾ ਜਾਣ ਦੇਹਿ ਜੇ ਰਾਚਹਿ ਰੇਗਿ ਏਕ ॥
 ਮਨੁ ਦੀਜੈ^੧ ਸਿਰੁ ਸਉਪੀਐ^੨ ਭੀ ਕਰਤੇ ਕੀ ਟੇਕ ॥
 ਪੰਧਾ ਧਾਵਤੁ ਰਹਿ ਗਏ^੩ ਮਨ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਅਨੰਦੁ ॥
 ਦਰਜਨ ਤੇ ਸਾਜਨ ਭਏ ਭੇਟੇ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ॥
 ਬਨੁ ਬਨੁ ਫਿਰਤੀ ਦੂਢਤੀ ਬਸਤੁ^੪ ਰਹੀ ਘਰਿ ਬਾਰਿ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਲੀ ਮਿਲਿ ਰਹੀ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਿਵਾਰਿ^੫ ॥ ੩੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿ, “ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਤੂੰ ਇਸਿ ਧਰੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕੰਉ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਗਵਾਰ ! ਤੂੰ ਜਿ ਇਸਿ ਧਨੁ ਗਵੇ ਕਉ ਝੂਰਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਝੂਰਤਾ ਹੈ ? ਏਹੁ ਧਨੁ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ; ਅਰ ਜੀਉ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਧਨੁ ਜਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਸਿ ਆਪ ਥੀ ਨਾਹੀ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਜੀਉ ਭੀ ਤੇ ਆਪ ਥੀ ਨਾਹੀ ਕੀਆ। ਜਿਸ ਕਾ ਜੀਉ, ਤਿਸ ਕਾ ਧਨੁ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਧਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਤੂੰ ਝੂਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਕੇ ਕਾਮਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਤੂੰ ਝੂਰਤਾ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਕਿਆ ਧਨੁ ਹੈ ? ਜਿ ਸਚੁ ਬੋਲਣਾ, ਧਰਮੁ ਕਰਣਾ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨਾ, ਏਹੁ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਹੈ। ਤੈ ਥੀ ਜਿ ਏਹੁ ਧਨੁ ਗੋਆ, ਦੇ ਲੋਭੀ ਪਾਪੀ ਮੂੜ ਜੀਵ। ਤੂੰ ਇਸਿ ਧਨੁ ਕਉ ਝੂਰਿ। ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕਉ ਕਿਉ ਝੂਰਤਾ ਹੈ ? ਰੇ ਅਜਾਨ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਧਨੁ ਕਉ ਲੇਹਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧਨੁ ਗਵਿਆ ਤਉ ਜਾਉ, ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਜਾਈ। ਮਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਦੇਹਿ; ਸਿਰੁ ਸੰਤਨ ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖੁ; ਕਰਤੇ ਕੀ ਟੇਕ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਰਹੁ। ਧੇਧੇ ਜਿ ਧਾਵਤਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਮਨੁ ਦਹਦਿਸਿ ਕਉ, ਸੁ ਰਹਿ ਜਾਇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਇਸ ਮਨ ਮਹਿ ਹਿਤਾਵੈ^੬। ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਜਿ ਵੇਰੀ ਬੇ, ਸਿ ਉਲਟਿ ਕੇ ਏਈ ਏਸ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਭਏ; ਜਾ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਿਲਿਆ। ਏਸ ਕੀ ਜਿ ਵਸਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਸੁ ਏਸੁ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਭਰਮਤਾ ਉਦਿਆਨ^੭ ਮਹਿ ਦੂਢਤਾ ਫਿਰਿਆ, ਬਸਤੁ ਨਾਲੇ ਥੀ, ਪਰੁ ਨ ਪਾਈ। ਜਾ ਏਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਵਸਤੁ ਦਿਖਾਇ ਦੀਨੀ। ਏਸ ਕਾ ਜੰਮਣ ਰਹਿ ਗਵਿਆ” ॥ ੩੬ ॥

ਅਬ ਨੰਨੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨਾਨਾ^੮ ਕਰਤ ਨ ਛੁਟੀਐ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹੁ^੯ ਨ ਓਹੁ ਹੈ ਅਵਗੁਣਿ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਹਿ ॥
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਧਿਆਨੁ ਹੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਧਰਮੁ ਧਿਆਨੁ ॥
 ਵਿਣੁ^{੧੦} ਨਾਵੇ ਨਿਰਭਉ ਕਹਾ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਅਭਿਮਾਨੁ^{੧੧} ॥
 ਬਾਕਿ ਰਹੀ ਕਿਵ ਅਪਤਾ^{੧੨} ਹਾਥ ਨਹੀ ਨ ਪਾਰੁ ॥
 ਨਾ ਸਾਜਨ ਸੇ ਰੰਗੁਲੇ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਉ^{੧੩} ਪ੍ਰਿਉ ਜੇ ਕਰੀ ਮੇਲੇ ਮੇਲਣ ਹਾਰੁ ॥
 ਜਿਨਿ ਵਿਛੋੜੀ ਸੇ ਮੇਲਸੀ ਗੁਰ ਕੇ ਹੋਤਿ ਅਪਾਰਿ^{੧੪} ॥ ੩੭ ॥

^੧ਖਰੜੇ ਵਿਚ “ਦੀਆ” ਹੈ।

^੨ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਸਉਪਿਆ ਹੈ।

^੩ਖਰੜੇ ਵਿਚ “ਗੋਆ” ਹੈ।

^੪ਵਸਤੁ।

^੫ਦੂਰ ਕਰਕੇ।

^੬ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ।

^੭ਜੰਗਲ।

^੮ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਇਥੇ

‘ਕਰਮ’ ਅਤੇ ‘ਗੁਰ’ ਸਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ।

^੯ਇਹ ਲੋਕ (ਦੁਨੀਆਂ)।

^{੧੦}ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਬਿਨੁ’ ਹੈ।

^{੧੧}ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਅਪਮਾਨ’ ਹੈ।

^{੧੨}ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਅੰਬੜਾ’ ਹੈ।

^{੧੩}ਹੇ ਪਿਆਰੇ ! ਹੇ ਪਿਆਰੇ !! ਦੀ ਪੁਕਾਰ।

^{੧੪}ਖਰੜੇ ਵਿਚ ‘ਪਿਆਰ’ ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਏਸੁ ਨੇਨੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਤੂ ਏਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਨਿੰਦ ਕਰਮ, ਜਿ ਤੂ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤੇ, ਅਵਰ ਕਰਮ ਸਭਿ ਬਾਦਿ ਹੈ ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਭਗਤਿ ਤੇ, ਏਸ ਕਉ ਜਮੁ ਲੇ ਜਾਇਗਾ, ਛੋਡੇਗਾ ਨਾਹੀ । ਭਾਵੇਂ ਤੇਸੇ ਅਵਰ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਿਆ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਨਾ ਏਹੁ ਲੋਕੁ, ਨਾ ਓਹੁ ਪਰਲੋਕੁ ਹੈ । ਆਵਾ ਗਵਣ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਵੇਰੀਐਗੇ । ਕਵਣ ਜੀਅ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਵੇਰੀਅਹਿਗੇ ? ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਗਿਆਨੁ ਕੀਆ, ਨ ਧਿਆਨੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਿਆ, ਨਾ ਧਰਮ ਕਾ ਪਗੁ^੧ ਰਖਿਆ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਏਹੁ ਨਿਰਭਉ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ਗੁਮਾਨੁ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ, ਸਭਿ ਥਕਿ ਪੜੇ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਹੁ ਕਿਸੀ ਪਾਇ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਸਭ ਬੀਚਾਰਿ ਰਹੇ । ਐਸਾ ਕੋ ਨਾਹੀ ਜਿਸ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ । ਪਰੁ ਰੇ ਜੀਅ ! ਤੂ ਪੜਿਆ ਉਸਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਥੀਹੇ ਕੀ ਬੁੰਦ ਕੀ ਨਿਆਈ ਤੂ ਪ੍ਰੀਉ ਪ੍ਰੀਉ ਪੁਕਾਰਿ । ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਾਇ ਲੇਇਗਾ" ॥ ੩੭ ॥

ਅਬ ਪਪੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ॥ ਪਾਪਿ ਲਦੇ ਪਾਪੇ ਪਸਾਰਾ^੨ ॥
ਪਰਹਰਿ^੩ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੇ ਆਪੁ ॥
ਨਾ ਤਿਸੁ ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਸੇਤਾਪੁ^੪ ॥
ਨਰਕਿ ਪਤੰਤਉ ਕਿਉ ਰਹੈ ਕਿਉ ਬੰਦੇ ਜਮਕਾਲੁ ॥
ਕਿਉ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਵੀਸਰੈ ਝੂਠ ਬਰਾ ਬੇਕਾਲੁ^੫ ॥
ਮਨੁ ਜੰਜਾਲੀ ਵੇਤਿਆ^੬ ਭੀ ਜੰਜਾਲਾ ਮਾਹਿ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਛੁਟੀਐ ਪਾਪੇ ਪਚਹਿ^੭ ਪਚਹਿ ॥ ੩੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਏਸੁ ਪਪੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਤੂ ਈਉ ਬੂਝ, ਜਿ ਪਾਪੁ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਖਰਾ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਪਾਪੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਪੀਆ ਹੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ਹੈ । ਰੇ ਮਨ ! ਧਰਮ ਬਿਨਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਾਹੀ; ਤੂ ਪਾਪੁ ਨਾ ਕਰਿ । ਰੇ ਪਾਪੀ ! ਤੂ ਏਹੁ ਪਾਪ ਕਾ ਪਸਾਰਾ ਛੋਡਿ ਰੇ ! ਜਿ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੇਗਾ, ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇਗਾ । ਤਿਸ ਕਉ ਨਾ ਸੋਗੁ, ਨਾ ਪਾਪੁ, ਕਿਛੁ ਨਾ ਵਿਆਪੇਗਾ । ਕਿਸੁ ਸੰਜੋਗਿ ਏਹੁ ਨਰਕਿ ਪੜੇ ਨਾਹੀ ? ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਸੰਜਮ ਤੇ ਏਹੁ ਜਮ ਕਾਲ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ? ਅਰੁ ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੇ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ? ਏਸ ਕਉ ਝੂਠ ਤਉ ਖਾਇ ਚਲਿਆ ਹੈ ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਇਸਿ ਪਾਪ ਤੇ ਬੰਦੀਐ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੰਦੀਐ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਪੀ ਵੇਤਿ ਲੀਆ ਹੈ । ਏਨਾ ਪਾਪਾ ਵੇਕਾਰਾ ਤੇ ਤਾ ਹੀ ਬਾਚੀਐ, ਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸਮਾਲੀਏ, ਤਾਹੀ ਛੁਟੇ, ਨਾ ਤਰ ਰੇ । ਨ ਛੁਟੇਗਾ" ॥ ੩੮ ॥

^੧ਮਾਰਗ ।

ਦਾ ਖਿਲਾਰਾ ।

ਹੋਇਆ ।

^੨ਖਰੜੇ ਵਿਚ "ਪਰ ਹਰਿ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਪਸਾਰਾ" ਤੇ "ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਛਾਣੇ ਆਪ" ਹੈ, ਵਿਹਾਰ

^੩ਛਡਣਾ ।

^੪ਅੰਦਰ ਦਾ ਦੁਖ ।

^੫ਪ੍ਰੀ (ਨਾਸ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

^੬ਘਰਿਆ

^੭ਲਦੇ ਸੜਦੇ ਹਨ ।

ਅਥ ਫਢੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੇ ਕਉਆ¹ ॥ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਨਾ ਅਥ ਕਿਆ ਹੁਆ ॥
ਫਾਥਾ ਚੋਗ ਚੁਗੇ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ॥ ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਆਖੀ² ਸੁਝੈ ॥
ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਫਾਥੀ ਜਮ ਜਾਲਿ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਦਾਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਭਾਲਿ ॥
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਾਇ ॥ ਇਕ ਰੇਗਿ³ ਰਚੇ ਰਹੈ ਲਿਵਲਾਇ ॥
ਇਵ ਛੂਟੈ ਫਿਰਿ ਫਾਸ ਨ ਪਾਇ ॥ ੩੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਫਢੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸਤਾ ਹੈ, ਜਾ ਏਸ ਕਉ ਕਉਣੇ ਕੀ ਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਫਿਰਿ ਏਸ ਕੇ ਪਛਤਾਵਣਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਵੇ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ, ਜਾ ਇਥੇ ਇਨਿ ਕਾਗ ਮਤਿ ਛੱਡੀਆ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਹੀ ਫਾਥਾ ਚੋਗ ਚੁਗਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਸਮਝਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮੇਂ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ਵਿਚਿ ਹਾ ॥ ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਅਖੀ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ, ਤਬ ਜਾਇ ਏਹੁ ਸਮਝੈ । ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਜਾਲੀ ਜਾਲ ਮਹਿ ਫਾਸਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਿਕਸਣ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤੀ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜੰਜਾਲ ਮਹਿ ਫਾਸਿਆ ਹੈ; ਨਿਕਸਣ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਜਮ ਕੇ ਜਾਲ ਤੇ ਨਿਕਸੈ; ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਕਸੈ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤੇ ਏਸ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ । ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਇਸ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਸਕਤਾ, ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਥੀ । ਨਾ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮਿਲੈ, ਨਾ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਏਹੁ ਜਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮਤਾ ਮਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੰਚੀਐ ? ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਖੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ, ਅਰੁ ਇਕਤੁ ਰੇਗਿ ਰਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਥਿ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਫੇਰਿ ਫਾਹੀ ਜਮ ਕੀ ਨ ਪੜੈ, ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ॥ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੩੯ ॥

ਅਥ ਬਬੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬੀਰਾ⁴ ਬੀਰਾ ਕਰਿ ਰਹੀ ਬੀਰ ਭਏ ਬੈਰਾਇ⁵ ॥
ਬੀਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਬਹਿਣ⁶ ਬਿਰਹਿ ਜਲ ਜਾਇ ॥
ਬਾਬਲ⁷ ਕੇ ਘਰਿ ਬੇਟੜੀ ਬਾਲੀ ਬਾਲੇ ਨਹਿ⁸ ॥
ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਵਰੁ ਕਾਮਣੀ⁹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਤੇਹਿ¹⁰ ॥
ਬਿਰਲੇ ਗਿਆਨੀ ਬੁਝਣਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਚਿ ਮਿਲੇਇ ॥
ਨਾਕੁਰੁ ਹਾਥਿ ਵਡਾਈਆ ਜੇ ਭਾਵੈ ਤੇ ਦੇਇ ॥
ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ¹¹ ਬੀਚਾਰੀ¹² ਜੇ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ¹³ ਹੋਇ ॥
ਏਹੁ ਬਾਣੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿਜ¹⁴ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ॥ ੪੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਤੂ ਏਸੁ ਬਬੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਬੁਝ :

¹ਕਾ ਵਰਗੀ ਮਾਤੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ।

²ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ।

³ਇਕ ਹਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ,

ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਧੂ ਤੁਕ ਇਉ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, 'ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ ਤਾ ਸਚ ਕਮਾਇ ।'

⁴ਅਬ, ਹੁਣ ।

⁵ਹੇ ਵੀਰ ।

⁶ਫੈਰੀ, ਓਪਰੇ ।

⁷ਭੈਣ (ਦੇਹੀ ਰੂਪ) ।

⁸ਬਾਪ, ਪਿਤਾ ਭਾਵ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

⁹ਪਿਆਰ ।

¹⁰ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ।

¹¹ਤਿਸ ਲਈ ।

¹²ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ।

¹³ਬੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

¹⁴ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ।

¹⁵ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ।

ਜਿ ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ ਜਿਨ ਕੇ ਤਾਈ ਏਹੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੇਈ ਏਸ ਕੇ ਬੇਰੀ ਭਏ । ਜਿਨਾ ਬੀਰਾ ਕਉ ਏਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਰਖਿਆ ਚਾਹਤਾ ਬਾ, ਸੇ ਖੇਲੇ¹ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਬਿਰਹਿ ਏਸ ਕਾ ਸੁਖੁ ਹਿਰਤੁ² ਹੋਇ ਗਇਆ । ਆਦੇਸੇ³ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਬਾਬਲੁ ਜੋ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਤਤਿ⁴ ਏਹੁ ਜੀਉ ਹੈ, ਏਸ ਕਉ ਬਲੁ ਨਾਯਾ ਜੋਬਨੁ ਹੈ, ਆਧਨੁ⁵ ਹੈ, ਤਿਸਿ ਨਏ ਜੋਬਨ ਅਰੁ ਧਨ ਕਾ ਨਹੁ ਹੈ । ਜੇ ਤੂ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ ਚਾਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਭਨਾ ਕਾ ਖਸਮੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਤਾ ਤੂ ਤਿਸ ਕਉ ਸੇਵਿ, ਜੁ ਤੁਝ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ । ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਉ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਇਸਿ ਬਿਧਿ⁶ ਕਉ । ਸੁ ਇਸਿ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਜੁ ਕੋਈ ਖੋਜ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਹੀ ਹਾਥਿ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਉਧਾਰਣਾ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਕਉ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣੀ ਹੋਇ, ਤਿਸੁ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਉ ਮੇਲੇ । ਗੁਰੁ ਜਿ ਮਿਲੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੇ ? ਕਹੇ ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਬਾਣੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਗਾਵੇ, ਅਰੁ ਸਮਝੈ, ਕਮਾਵੈ, ਸੋਈ ਗੁਰੁ ਨਿਰੋਜਨ ਕਉ ਪਾਵੈ । ਏਹੁ ਜੁ ਬਾਣੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਕੋਸੀ ਹੈ ? ਏਹੁ ਸਚਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਏਸੁ ਬਾਣੀ ਸਿਉ ਰਚੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਸਚਖੰਡਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ" ॥ ੪੦ ॥

ਅਬ ਭਭੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਭਨਿ ਭਨਿ ਘੜੀਐ ਘੜਿ ਘੜਿ ਭਜੇ । ਦਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਉਸਰੇ ਦਾਹੈ ॥
 ਸਰਾ ਭਰਿ ਸੋਖੇ⁸ ਭੀ ਭਰਿ ਪੋਖੇ⁹ ਸਮਰਥ ਵੇਪਰਵਾਹੈ ॥
 ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੇ ਭਏ ਦਿਵਾਨੇ¹⁰ ਵਿਣ¹¹ ਭਾਗਾਂ ਕਿਆ ਪਾਈਐ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਡੇਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਪਕੜੀ ਜਿਨ ਖਿੰਚੇ ਤਿਨ¹² ਜਾਈਐ ॥
 ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਬਹੁੜਿ¹³ ਨ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥
 ਭਭੇ ਭਾਲਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝਹਿ ਤਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਈਐ ॥
 ਭਭੇ ਭਉਜਲੁ ਮਾਰਗੁ ਵਿਖੜਾ¹⁴ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ ਤਰੀਐ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਆਪੋ ਚੀਨੈ¹⁵ ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ¹⁶ ਮਰੀਐ ॥ ੪੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸਿ ਭਭੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਈਉ ਬੂਝ, ਜਿ ਭੰਨਿ ਭੰਨਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਘੜੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਈ ਵਾਰ ਘੜਿ ਘੜਿ ਭਜਤਾ ਹੈ । ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੁ ਦਾਹਿ ਕਰਿ ਉਸਾਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸਾਰਿ ਕਰਿ ਚਾਹਤਾ ਹੈ । ਸਰਾ ਕਉ ਭਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਭਰਿ ਕਰਿ ਸੁਕਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੁਕਾਇ ਕਰਿ ਭੀ ਭਰਤਾ ਹੈ । ਓਹੁ ਐਸਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਗ ਹੋ, ਸੇ ਭਰਮ ਕੇ ਮਾਰੇ ਦਿਵਾਨੇ ਹੋਇ ਗਏ ਹੋ । ਸਮਝਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੇ, ਜਿ ਮਾਰਡਾ ਅਰੁ ਜੀਲਾਵਤਾ ਕਉਨੁ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉਨੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਕਹਾ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਕਹਾ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਭਾਗਿ ਪਤੀ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਇ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਉ ਬੂਝੇ । ਬਿਨਾ ਭਾਗਾਂ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਪਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਗਿਆਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਡੇਰੀ ਪਕੜੀ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਰਾਖੇ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਰਹੀਐ, ਜਹਾਂ ਭੋਜੇ ਤਹਾਂ ਜਾਈਐ । ਏਹੁ ਬਾਤ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਗਿਆਨ ਤੇ ਨਾਹੀ

¹ਚਲੇ ਗਏ, ਵਿਛੜ ਗਏ । ²ਖੁਸ਼ ਗਿਆ । ³ਫਿਕਰ, ਚਿੰਤਾ । ⁴ਸੰਤਾਨ ।
⁵ਇਮਾਨਤ । ⁶ਤਰੀਕਾ, ਦੰਗ । ⁷ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ । ⁸ਸੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ । ⁹ਭਰਦਾ ਹੈ ।
¹⁰ਪਾਗਲ (ਮਾਇਆ ਵਿਚ) । ¹¹ਪੋਖੀ ਵਿਚ 'ਬਿਨੁ' ਹੈ । ¹²ਉੱਪਰ । ¹³ਫੇਰ, ਮੁੜ ਕੇ ।
¹⁴ਐਖਾ, ਪੋਖੀ ਵਿਚ "ਬਿੜਾ" ਹੈ । ¹⁵ਪਛਾਣੇ । ¹⁶ਪੋਖੀ ਵਿਚ 'ਇਉ' ਹੈ ।

ਪਾਈ ਜਾਤੀ। ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਜੋ ਗੁਨ ਗਾਵਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਰੰਗ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਓਇ ਬਹੁਤਿ ਪਛੋਤਾਵਹਿਗੇ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਅਵਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਜ ਘਰਿ ਜਾਹਿਗੇ। ਅਰੁ ਭਵਜਲੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਕਾ ਪੇਂਡਾ ਬਹੁਤੁ ਕਠਨ ਹੈ, ਸੋ ਲੰਘਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਸਾ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਮਹਿ ਨਿਰਾਸ ਹੋਇਗਾ, ਸੋਈ ਤਰੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕਉ ਚੀਨੇਗਾ, ਤਾਂਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇਗਾ। ਜਾਂ ਜੀਵਨੁ ਹੀ ਮਰੈ, ਤਉ ਪਾਵੈ, ਨਾਤਰ ਨਾ ਪਾਵੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਿਲਣਾ ਈਉਂ ਹੈ॥" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੪੧ ॥

ਅਬ ਮੰਮੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ਕਰਿ ਮੂਏ ਮਾਇਆ ਕਿਸੈ ਨ ਸਾਥਿ ॥

ਹੰਸੁ^੧ ਚਲੇ ਉਠਿ ਫੁੰਮਣੇ^੨ ਮਾਇਆ ਭੂਲੀ ਆਥਿ^੩ ॥

ਮਨੁ ਝੂਠਾ ਜਮ ਜੋਹਿਆ^੪ ਅਵਗੁਣ ਚਲਹਿ ਨਾਲਿ ॥

ਮੇਰੀ^੫ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਮੂਏ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖ ਭਾਲਿ ॥

ਗੜ ਮੰਦਰ ਮਹਲਾ ਕਹਾ ਜਿਉ ਬਾਜੀ ਦੀਬਾਣੁ^੬ ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਝੂਠਾ ਆਵਣ ਜਾਣੁ ॥

ਆਪੇ ਚਰੁਰੁ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪੇ ਜਾਣੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ੪੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ! ਤੂ ਇਸੁ ਮੰਮੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ਕਰਤੇ ਸਾਰੇ ਜੁਗ ਜੁਗਾਂਤ ਬੀਤੇ; ਪਣੁ ਏਹ ਮਾਇਆ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਗਈਆ। ਖਟਿ ਖਟਿ ਧਰਤੀ ਹੀ ਵਿਚਿ ਛੱਡਿ ਗਏ, ਮਾਇਆ ਧਰੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਅਰੁ ਜੀਅ ਉਠਿ ਗਏ। ਸਾਰਿਆ ਜੁਗਾਂ ਕੀ ਮਾਇਆ ਅਰੁ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ^੧ ਸਭੁ ਇਸ ਹੀ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਹੈ। ਹਰਨਾਕਸ ਅਰੁ ਰਾਵਨ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ ਜਿ ਰਾਜੇ ਹੁਏ ਬੇ, ਸੋ ਸਭਿ ਈਹਾ ਧਰਤੀ ਹੀ ਮਹਿ ਛੱਡਿ ਗਏ। ਤਿਸ ਕਉ ਤੂ ਕਿਆ ਇਤਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਏਹ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਾਹੀ। ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਝੂਠਾ ਪੜਿਆ, ਸਭੁ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਤਿਸ ਬੀ ਜਮ ਜੋਹਿ ਕਰਿ ਲੇ ਜਾਇ, ਨਰਕ ਮਹਿ ਦੀਆ। ਅਵਗੁਣ ਜੋ ਕੀਏ ਬੇ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਲੜੁ ਪਕੜਿਆ। ਜਾ ਏਹੁ ਮਨ ਹੀ ਵਿਚਿ ਉਲਟਿ ਕੇ ਸਮਾਵੈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ। ਸਭ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਮੂਏ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ ਲੇ ਜਾਇ ਦੁਖ ਮਹਿ ਦੀਏ। ਰਾਜ ਪਾਟ, ਘਰ ਮੰਦਰ, ਗੜ ਕੋਟ, ਜਿਥੇ ਸਿ ਬਾਜੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸੁਪਨਾ ਹੋਇ ਗਏ॥ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ, ਜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨ ਹੋਇਓਂ। ਏਹੁ ਜਿ ਆਪਨੋ ਕਿਹੁ ਕਰਿ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਕਿਛੁ ਹਾਂ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਨ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਪੇ ਚਰੁਰੁ ਹੈ, ਆਪੇ ਬੀਨਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਜਾਣੁ ਹੈ; ਆਪੇ ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ" ॥ ੪੨ ॥

ਅਬ ਯਯੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜੋ^੧ ਆਵਰਿ ਸੇ ਜਾਹਿ ਵਨਿ ਆਇ ਗਏ ਪਛਤਾਹਿ ॥

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੋਦਨੀ^੨ ਘਟੇ ਨ ਵਧੈ^੩ ਉਤਾਹਿ ॥

ਸੇ ਜਨ ਉਬਰੇ ਜਿਨੁ ਹਰਿ ਭਾਇਆ ॥

ਧੰਧਾ^੪ ਮੁਆ ਵਿਗੂਤੀ ਮਾਇਆ ॥

^੧ਜੀਵ।

^੨ਦੁਬਿਤਾ ਜਾਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ।

^੩ਇਥੇ ਹੀ।

^੪ਦੁਬੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ।

^੫ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਤੁਕ ਇਸ ਤੁਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

"ਮਨ ਮਹਿ ਮਨੁ ਉਲਟੇ ਮਰੈ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਨਾਲਿ ॥"

^੬ਕਚਹਿਰੀ।

^੭ਚਾਂਦੀ।

^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਯੋ' ਹੈ।

^੯ਸ੍ਰਿਸਟੀ।

^{੧੦}ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਬਦਈ' ਹੈ।

^{੧੧}ਚੰਦੇ ਮੂਏ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਹੈ।

ਜੋ ਦੀਸੇ ਸ ਚਾਲਸੀ ਕਿਸ ਕਉ ਮੀਤੁ ਕਰੇਉ ॥
 ਜੀਉ ਸਮਪਉ ਆਪਣਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਆਗੇ ਦੇਉ ॥
 ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਤਾ ਤੂ ਧਣੀ ਤਿਸੁ ਹੀ ਕੀ ਮੈ ਓਟ ॥
 ਗੁਣ ਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਉ ਮੁਈ ਸਬਦਿ ਰਤੀ¹ ਮਨਿ ਚੋਟ ॥ ੪੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਣਿ-ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਇਸੁ ਯਯੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਤੂ ਦੇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੁ, ਜਿ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਫਿਰਿ ਜਾਇਗਾ, ਪਣੁ ਇਸਿ ਵਖਤ ਕਉ ਪਛਤਾਵਹਿਗੇ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤੇ । ਅਰੁ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੋਦਨੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਵਧਤੀ ਹੈ, ਨ ਘਟਤੀ ਹੈ, ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਤਨੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੀ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਮਹਿ ਓਹੀ ਜੀਵ ਸਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ । ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੋ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਥੀ, ਸੁ ਧੋਧੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਵਿਹਾਣੀ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਨਾਲਿ । ਇਸ ਦੀ ਵਿਹਾਣੀ, ਤਿਸ ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤੁ ਬਿਗੂਚੇਗਾ । ਜੋ ਕੋਈ ਦਿਸਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਚਲੇਗਾ, ਤਿਸ ਤੇ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਜੀਐ ? ਅਰੁ ਕਉਨੁ ਕੋ ਮੀਤੁ ਕਰੀਐ ? ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਅਰਪਿ ਦੀਜੀਐ, ਜਿ ਨਾਹੀ ਮਰਤਾ, ਅਰੁ ਉਹੋ ਹੀ ਮੀਤੁ ਕੀਜੀਐ, ਜੋ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਓਟ ਲੀਜੀਐ, ਅਰੁ ਓਹੀ ਸਿਮਰੀਐ, ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਮਝੀਐ । ਜੁ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਗੁਣ ਵੰਤੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੋਆ । ਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਿਰਹੁ ਆਇਆ, ਤਬ ਬਿਰਹੁ ਨਾਲਿ ਰਚਿਆ, ਤਾਂ ਹੋਉ ਮੁਈ² ॥ ੪੩ ॥

ਅਬ ਰਾਰੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ³ ਨ ਭੰਗੁ⁴ ਫਕੀਰੁ ॥
 ਵਾਰੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ⁵ ਧੀਰ ॥
 ਰਾਹੁ ਬੁਰਾ ਭੀਹਾਵਲਾ⁶ ਸਰ ਡੂਗਰ⁷ ਅਸਗਾਹ ॥
 ਮੈ ਤਨਿ ਅਵਗਣ ਬੁਰਿ ਮੁਈ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕਿਉ ਘਰਿ ਜਾਹ ॥
 ਗੁਣੀਆ ਗੁਣ ਲੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੈ ਕਿਉ ਤਿਨ ਮਿਲਉ ਪਿਆਰਿ ॥
 ਤਿਨਹੀ⁸ ਜੈਸੀ ਥੀ ਰਹਾ ਜਪਿ ਜਪਿ ਰਿਦੈ ਮੁਰਾਰਿ⁹ ॥
 ਅਵਗੁਣੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਗੁਣ ਭੀ ਵਸਹਿ¹⁰ ਨਾਲਿ ॥
 ਵਿਣੁ ਸਤਗੁਰ ਗੁਣ ਨ ਜਾਪਨੀ¹¹ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨਾ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ੪੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸਿ ਰਾਰੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਦੇਉ ਬੂਝੁ । ਜੁ ਨ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਰਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਰੰਗੁ ਰਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਸਾਹੁ ਰਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਪਤਿਸਾਹੁ ਰਹੈਗਾ । ਮਰਣਾ ਸਭਨਾਂ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇਗੀ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਭ ਕੋਈ ਉਠਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਰਹੈਗਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜੁ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਚੁ, ਨੀਚੁ, ਸੁ ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਇਗਾ । ਅਬ ਆਗੇ ਕਾ ਜਿ ਰਾਹੁ ਹੈ, ਸਿ ਮਹਾ ਕਠਨ ਹੈ । ਭਉਜਲੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਅਸਗਾਹੁ¹² ਹੈ । ਜਿਸਿ ਰਾਹਿ ਏਸਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਏਸ ਕਉ ਉਸ

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਰਚੀ’ ਹੈ । ²ਰੰਕ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ‘ਰੰਕ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ³ਅਮੀਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਮੁਖੀਆ । ⁴ਕੋਈ ਨਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ⁵ਭਰਾਉਣਾ । ⁶ਪਰਬਤ । ⁷ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਉਨਹੀ’ ਹੈ । ⁸(ਮੂਰ ਰਾਖਸ਼ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ⁹ਜਾਪਦੇ, ਦਿਸਦੇ । ¹⁰ਅਥਾਹ ।

ਪੰਥ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਭੋਯਾਨ^੧ ਹੈ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਹੁਤੁ ਅਉਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਘਰ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਕਠਨ ਰਾਹ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਕਠਨ ਵਾਟ ਓਰੇ ਹੈ। ਇਸਿ ਰਾਹਿ ਜੋਈ ਜਾਇ, ਜਿਸ ਕੇ ਪਲੇ ਗੁਣ ਹੋਹਿ। ਓਹੁ ਰਾਹ ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਅਵਗਣ। ਹੋਇ ਉਸਿ ਰਾਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਉ ? ਤਉ ਹੀ ਜਾਂ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਇ। ਉਹਾਂ ਗੁਣ ਚਾਹੀਅਹਿ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਅਵਗਣ ਲੇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਕਉ ਉਹਾਂ ਜਾਹਗਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਏਹੁ ਉਹਾ ਜਾਹਗਾ ਤਉ ਹੀ ਪਾਵੇ, ਜਾ ਗੁਣਤੀ^੨ ਹੋਇ। ਏਹੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਤਹਕਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਪੈ, ਤਉ ਏਹੁ ਉਹਾ ਸਮਾਇ, ਨਾਹੀ ਤਉ ਰੇ ! ਏਹੁ ਫੇਰਿ ਜੂਨੀ ਛਾਹਿ ਦੀਜੀਐਗਾ। ਅਉਗਣਾਂ ਨਾਲਿ ਏਹੁ ਭਰਿਆ, ਰਚਿਆ, ਅਰੁ ਗੁਣ ਇਸ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੀ ਥੇ, ਪਰੁ ਇਨਿ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਗੁਣ ਪਾਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੇ ? ਜਿਚਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਰਚੈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਪਿਆਰੁ ਨਾ ਲਾਗੈ। ਰਿਚਰੁ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਹਿ” ॥ ੪੩ ॥

ਅਬ ਲਲੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

^੧ਲਸਕਰੀਆ ਘਰ ਸੰਮਲੇ ਆਏ ਵਜਹੁ^੩ ਲਿਖਾਇ ॥

ਕਾਰ ਕਮਾਵਹਿ ਸਿਰਿ ਧਣੀ ਲਾਹਾ ਪਲੇ ਪਾਇ ॥

ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਬੁਰਿਆਈਆ ਛੋਡੇ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿ ॥

^੪ਗਤਿ ਦੋਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੀ ਕਦੇ ਨਾ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥

ਚਾਕਰੁ ਕਹੀਐ ਖਸਮ ਕਾ ਸਉਹੋ^੫ ਉਤਰ ਦੇਇ ॥

ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਆਪਣਾ ਤਖਤਿ^੬ ਨ ਬੈਸਹਿ ਸੇਇ ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ ਜੇ ਭਾਵੈ ਤੋਂ ਦੇਇ ॥

ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਿਸੁ ਆਖੀਐ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇਇ ॥ ੪੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸਿ ਲਲੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝ। ਜਿ ਲਸਕਰਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਈ ਜੀਅ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕੇ ਹੈ^੧। ਲਸਕਰ ਏਈ ਹੈ, ਈਹਾ ਇਸਿ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਜਿ ਆਏ ਹੈ^੨। ਸੁ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ ਲੇ ਆਏ ਹੋ^੩। ਜਿਉ ਜਿਉ ਏਹ ਚਾਕਰੀ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਉ^੪ ਤਿਉ^੫ ਸਿਰ ਪਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਖੜਾ ਵੇਖਦਾ^੬ ਹੈ। ਜਿਉ^੭ ਜਿਉ^੮ ਉਸਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਹਿਗੇ, ਤਿਉ^੯ ਤਿਉ^{੧੦} ਵਜਹੁ, ਤਿਉ^{੧੧} ਤਿਉ^{੧੨} ਲਾਹਾ ਹੋਇਗਾ। ਅਰੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਜਿ ਕਮਾਵਹਿਗੇ, ਅਰੁ ਬੁਰਿਆਈਆ ਕਰਹਿਗੇ ਸੇ ਵਜਹੁ ਨ ਪਾਵਹਿਗੇ। ਜੇ ਇਨਾ ਬਾਤਾਂ ਕਉ ਵਿਸਾਰਿ ਛੋਡਹਿਗੇ, ਸੇ ਵਜਹੁ ਪਾਵਹਿਗੇ। ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਗੜੁ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿ ਭੇਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਏਸ ਗੜੁ ਮਹਿ ਦੋਹੀ ਪਾਤਸਾਹ ਕੀ ਫਿਰੇ, ਦੁਸਟਾਂ ਕਾ ਅਮਰੁ ਨ ਹੋਵੀ, ਤਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਦੇ ਹਾਰਿ ਆਵੈ ਨਾਹੀ, ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਵੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਚਾਕਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਚਾਕਰਾ ਕਉ ਤਉ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਥਿ ਬਣਿ ਆਵੇ, ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਕਹਿਆ ਕਰਹਿ। ਸੁ ਸਾਹਿਬ ਕਿਆ ਕਹਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੈਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸੀਲੁ ਸਿਉ ਜੁਗਤਿ ਭਗਤਿ, ਗਰੀਬੀ ਕਮਾਵਣੀ। ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਮਨਾਵਣਾ। ਸਭਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੀ ਮਨਾਵਣਾ। ਜਾਂ ਏਤਨੀਆ ਵਸਤੂ ਕਰੇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ, ਨਾਤਰ ਨ ਪਾਵੇ। ਜਬ ਏਤਨੀਆ ਵਸਤੂ ਕਮਾਵੇ, ਤਬ ਚਾਕਰੁ ਲੂਣ ਹਲਾਲ

^੧ਭਿਆਨਕ, ਡਰਾਉਣਾ।

^੨ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ।

^੩ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ (ਜੋ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਖੇਡ ਖੇਡਣ

ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ)।

^੪ਤਨਖਾਹ।

^੫ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਗੜ੍ਹ (ਕਿਲ੍ਹਾ)।

^੬ਸਾਹਮਣੇ, ਮੂੰਹ ਤੇ।

^੭ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਤੇ।

ਕਹੀਏ । ਅਰੁ ਜਉ ਨ ਕਰੈ, ਤਉ ਹਰਾਮ ਖੋਰ ਕਹੀਐ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਈਵ ਕੇਹੈ, ਜਿ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਆਪੇ ਹੈ,
ਆਪੇ ਕਰਾਵਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਏਹ ਗਲ ਆਖਣੀ ਈਉਂ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੈਰਿ ਕੇ ਅਗੋਂ ਜਥਾਬੁ ਕਰਣਾ । ਸੁ
ਜਥਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਾਕਰੁ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਹੀ ਭਾਵਦਾ । ਓਹੁ ਚਾਕਰੀ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕੀਚਦਾ ਹੈ । ਤਖਤ ਉਪਰ
ਬੀ ਦੂਰਿ ਹਟਾਈਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਾ ਵਜਹੁ ਖੋਹਿ ਲੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਉਂ ? ਜਿ ਉਸ ਕਉ ਫੈਰਿ ਕਰਿ ਜਥਾਬੁ ਦੇਣਾ
ਖੁਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਓਹੁ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਕਿਉ, ਜਿ ਉਸੁ ਭਾਵੈ, ਤਿਸਹੀ ਕਉ ਉਠਾਇ ਨਿਵਾਜੇ ਆਪੇ
ਮਾਰੇ, ਆਪੇ ਬਕਸੇ । ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਾਹੀ, ਜੁ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਥਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸਕੈ । ਆਪਣਾ ਜੋਰੁ ਆਪਣੇ
ਹੀ ਵਸਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੁ । ਹੋਰਸ ਬੈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ' ॥ ੪੫ ॥

ਅਬ ਬਥੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਬੀਜਉ^੧ ਸੂਝੇ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ^੨ ਪਾਇ ॥
ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣ^੩ ਨਰਹ^੪ ਨਰੁ ਸਾਚਉ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥
ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਦੂਢਤ ਫਿਰਿ ਰਹੀ ਮਨ ਮਹਿ ਕਰਉ ਬੀਚਾਰੁ^੫ ॥
ਲਾਲ ਰਤਨ ਬਹੁ ਮਾਣਕੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਾਥਿ ਭੰਡਾਰ ॥
ਉਤਮੁ ਹੋਵਾ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੈ ਭਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਸਿ ਮਿਲੇ ਲਾਹਾ ਲੈ ਪਰਥਾਇ^੬ ॥
ਰਚਨਾ ਰਾਹਿ ਜਿਨਿ ਰਚੀ ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ^੭ ਆਕਾਰੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ^੮ ਬੇਅੰਤੁ ਧਿਆਈਐ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ੪੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਇਸੁ ਬਥੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਬੂਝੁ ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨ ਹੋਇਗਾ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਜੁ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਤਖਤੁ ਦੁਲੀਚਾ
ਪਾਇਕੇ ਚਾਪਿ ਬੈਠੇ, ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਵੈ, ਜੋ ਐਸਾ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਐਸਾ ਦੀਵਾਨੁ ਹੈ,
ਜਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਈਹਾ ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਆਗੈ ਨਰਕੁ ਬੰਚੀਐ । ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਮਰਨਿ, ਜਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਰਬ ਸੁਖ
ਪਾਈਅਹਿ, ਉਹੀ ਸਿਮਰੀਏ । ਓਹੁ ਸਚਾ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚਾ । ਜੋ ਓਹੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਸੁ ਓਹੁ
ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤੇ ਦੂਢਿ ਕਰਿ, ਫਿਰਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਮਨ ਹੀ ਮਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ, ਜੁ ਲਾਲ ਅਰੁ
ਰਤਨ ਅਰੁ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ । ਸੁ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਇ,
ਸੋਈ ਪਾਵੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ
ਸਿਮਰੈ, ਤਾਂ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਖੁਸੀ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲੈ, ਲਾਹਾ ਪਰਖੈ^੯ ਹਾਥਿ । ਜੇ ਗੁਰੂ
ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰੈ ਤਾਂ ਪਾਵੈ । ਅਰੁ ਜਿਨਿ ਏਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਸੁ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਉਸਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਏ । ਜਿਸਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ, ਬੇਅੰਤੁ ਹੈ । ਉਸ ਕਾ ਪਾਰੁ ਨਾਹੀ
ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ, ਸੋਈ ਧਿਆਈਐ" ॥ ੪੬ ॥

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਬੀਜੋ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ।

^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਦੁਲੀਚੈ' ਹੈ, ਆਸਣ ।

^੩ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਨਰਾ ਦਾ ਨਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ।

^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਵੀਚਾਰ' ਹੈ ।

^੫ਪੁਲੋਕ ਲਈ ।

^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਰਚਿਆ' ਹੈ । ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

^੭ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ।

^੮ਜਾਚਣਾ ।

ਅਬ ਤਾੜੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਤਾੜੇ ਰੂੜਾ¹ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸੋਈ । ਤਿਸ ਬਿਨੁ ਰਾਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਤਾੜੇ ਗਾਰੁੜਾ² ਤੁਮ ਸੁਣਹੁ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਮਾਹਿ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ³ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਮਤੁ ਕੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹਿ ॥
ਸੇ ਸਾਹੁ ਸਾਚਾ ਜਿਸ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੂਰਾ ਤਿਸੁ ਸਾਬਾਸਿ ॥
ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਬੀਚਾਰੀ⁴ ॥
ਆਪੁ ਗਇਆ ਦੁਖੁ ਕਟਿਆ ਹਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰਿ ॥ ੪੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! 'ਤੁ ਏਸੁ ਤਾੜੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ
ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂੜੁ, ਜਿ ਤਾੜੇ ਰੂੜਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੋਈ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਭਲਾ ਨਾਹੀ, ਹਰਿ ਜੀ ਬਿਨਾ ।
ਰਾਜੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ, ਹੋਰਸ ਸਭਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਸ ਕਾ ਖਸਮੁ ਹੈ ।
ਸਭਨਾ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ । ਇਉਂ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ, ਭਾਵੇ
ਸਹੇਸ⁵ ਉਪਾਵ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਠਵਰ⁶ ਭਰਮੇ, ਤਾ ਨ ਪਾਵੇ । ਅਰੁ ਸਾਹੁ ਭੀ ਸਚਾ ਸੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਪਲੇ ਹਰਿ
ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪੂਰਾ ਹੂਆ, ਸੋਈ ਧਨੁ ਹੈ, ਇਸਿ ਜਗ ਮਹਿ
ਆਇਆ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸੁ ਰੂੜੀ⁷ ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ
ਹਉਮੈ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਹੈ । ਜਦਿ ਹਉਮੈ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਹੀ ਇਸ ਕਾ ਦੁਖੁ ਕਟੀਏ । ਜਬ ਹਉਮੈ ਗਈ
ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸਚਾ ਧਨੀ⁸ ਸਾਹਿਬੁ ਸਹਜਿ⁹ ਹੀ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ॥ ੪੭ ॥

ਅਬ ਸਸੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ ਸੰਚੀਐ¹⁰ ਧਨੁ ਕਾਚਾ ਬਿਖੁ ਛਾਰੁ¹¹ ॥
ਸਾਹੁ ਸਦਾਏ ਸੰਚਿ ਧਨੁ ਦੁਬਿਧਾ¹² ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥
ਸਚਿਆਰੀ¹³ ਸਚੁ ਸੰਚਿਆ ਸਾਚਉ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲ¹⁴ ॥
ਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ¹⁵ ਉਜਲੇ ਪਤਿ ਸਾਚੀ ਸਚੁ ਬੋਲੁ ॥
ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ ਸੁਜਾਣੁ¹⁶ ਤੁ ਤੁ ਸਰਵਹੁ ਤੁ ਹੇਸੁ ॥
ਸਾਚਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਸੁ ॥
ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ¹⁷ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ¹⁸ ਕੀਤੀ ਸੇ ਜਾਣੁ ॥
ਬਿਖਿਆ¹⁹ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਏਕੁ ਹੈ ਬੂਝੈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ੪੮ ॥

- ¹ਸੁੰਦਰ । ²ਇਥੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰਮਤੁ' ਹੈ । ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਭਾਵ ਮੰਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਪ ਦੀ ਵਿਹੁ
ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਇਥੇ ਗੁਰਮਤ੍ਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ³ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰ ਸਬਦੀ' ਹੈ । ⁴ਪੋਥੀ ਵਿਚ
'ਵੀਚਾਰੀ' ਹੈ । ⁵ਸੈਂਕੜੇ । ⁶ਥਾਂ । ⁷ਸੁੰਦਰ । ⁸ਮਾਲਕ । ⁹ਨਿਰਯਤਨ ।
¹⁰ਇੱਕਠਾ ਕਰੀਏ । ¹¹ਸੁਆਹ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਵਿਖਛਾਰ' ਹੈ । ¹²ਦੋਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ।
¹³ਸਚਿਆ ਨੇ । ¹⁴ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, (ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ) । ¹⁵ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ,
ਨਿਰਮਲ । ¹⁶ਸਿਆਣਾ । ¹⁷ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲੀ । ¹⁸ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ।
¹⁹ਭਾਵ ਦੁਖ ਸੁਖ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਸਸੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝ । ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਹੈ, ਸੰਚੀਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਧਨੁ ਸਭ ਕਚੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਏਹੁ ਸਭ ਛਾਹੁ ਹੈ । ਏਹੁ ਜੋ ਸਾਹ ਸਦਾਇੰਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਧਨੁ ਸੰਚਤੇ ਹੈ, ਏਹਿ ਇਸਿ ਭਰਮ ਕੇ ਮਾਰੇ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਖੁਆਰੁ ਹੋਹੰਗੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਸਚਿ ਅਰਥੇ ਤਿਨਹੁ ਜੁ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਹੈ । ਸੇ ਧਨੁ ਨਾ ਆਵੇ ਨ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਤਿਨੁ ਕਾ ਦਰਗਹ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਹੋਇਗਾ । ਉਨ ਕੀ ਪਤਿ ਸਚੀ, ਅਰੁ ਸਚਾ ਉਨ ਕਾ ਬੋਲਣਾ । ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਕਾ ਤੁਹੀ ਸਾਜਨੁ ਹੈ, ਤੁਹੀ ਮੀਤੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਹੀ ਸਰਵਰ ਹੈ, ਤੁਹੀ ਹੰਸੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਜਿਨੁ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚਾ ਨਾਕੁਰੁ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਧੰਨਿ ਹੈ । ਹਉ ਉਨੁ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ; ਜਿਸ ਕੀ ਕੀਨੀ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਹੈ । ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਿ । ਬਿਖੁ ਅਰੁ ਅੰਬਿਤੁ ਏਕ ਸਾ ਕਰਿ ਜਾਨੇ, ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ਹੈ । ਸੁ ਬਿਖੁ ਅਰੁ ਅੰਬਿਤੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਬਿਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਦੁਖੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਅੰਬਿਤੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੇ ਸੁਖੁ ਹੈ । ਸੁ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖੁ ਦੁਖੁ ਅਰੁ ਸੁਖੁ ਦੋਨੋ ਸਮਾਨਿ^੧ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ਹੈ; ਨਾ ਦੁਖੁ ਮਹਿ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਖ ਮਹਿ ਆਨੰਦੁ ਹੈ, ਉਇ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹੈ, ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਸਭ ਝੂਠੁ ਹੈ” ॥ ੪੮ ॥

ਅਬ ਖਖੇ ਕਾ ਅਫਰ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਖਿਮਾ ਵਿਹੁਣੇ^੨ ਖਪਿ ਗਏ ਖੁਹਣਿ^੩ ਲਖ ਅਸੰਖ ॥
ਗਣਤ ਨ ਆਵੇ ਕਿਉ ਗਣੀ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੂਏ ਬਿਸੰਖ^੪ ॥
ਖਸਮੁ ਪਛਾਣੇ ਆਪਣਾ ਖੁਲੇ ਬੰਧੁ^੫ ਨ ਪਾਇ ॥
ਸਬਦਿ^੬ ਮਹਲੀ ਖਰਾ^੭ ਤੂ ਖਿਮਾ ਸਚੁ ਸੁਖ^੮ ਭਾਇ ॥
ਖਰਚੁ ਖਰਾ ਧਨੁ ਨਿਆਨੁ ਤੂ ਆਪੇ ਵਸਹਿ ਸਰੀਰਿ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਮੁਖਿ ਜਾਪੇ ਸਦਾ ਗੁਣ ਅੰਤਰਿ ਮਨਿ ਧੀਰ^੯ ॥
ਹਉਮੈ ਖਪੇ ਖਪਾਇਸੀ ਬੀਜਉ^{੧੦} ਵਥੁ^{੧੧} ਵਿਕਾਰੁ ॥
ਜੇਤ ਉਪਾਇ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆਨੁ^{੧੨} ਕਰਤਾ ਅਲਗੁ ਅਪਾਰੁ ॥ ੪੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਖਖੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਈਉ ਬੂਝ, ਜਿ ਖਿਮਾ ਬਗੈਰਿ ਜਿਤਨੇ ਮਾਨੁਖ ਹੈ, ਸੇ ਖਪਿ ਖਪਿ ਗਏ ਹੈ, ਅਰੁ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਹਿਗੇ । ਕਈ ਖੁਹਣੀ, ਕਈ ਲਖ, ਪਦਮ, ਧੁਜਾ, ਅਸੰਖ, ਜਿਨ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕੀਤੀ ਨ ਜਾਈ, ਇਤਨੇ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੂਏ ਹੈ । ਏਤਨਿਆ ਵਿਚਿ ਬੀ ਕੋਈ ਕੋਟਾਂ ਮੰਧੇ^{੧੩} ਵਿਰਲਾ ਹੋਇ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੁਝਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਸੇ ਫੇਰਿ ਬੰਧਨ ਵਿਚਿ ਨ ਪੜਈ । ਖਰਾ ਸੋਈ ਹੈ; ਜਿਨਿ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ । ਖਿਮਾ ਕੇ ਘਰਿ, ਸੁਖ ਭਾਇ, ਸਚੁ ਅਰਾਧਿਆ । ਖਰਚੁ ਏਸ ਕਉ ਆਗੇ ਕਾ ਏਹੀ ਹੈ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰੈ । ਧਿਆਨੁ ਤਉ ਲਾਗੇ, ਜਾ ਆਪਿ ਰਿਦੇ^{੧੪} ਆਇ

^੧ ਚਾਹੁਣਾ, ਮੰਗਣਾ ।	^੨ ਬਰਾਬਰ ।	^੩ ਬਿਨਾ ।	^੪ ਬਹੁਤ ਹੀ ।	^੫ ਅਣਗਿਣਤ,
ਬੇਅੰਤ ।	^੬ ਬੰਧਨ ।	^੭ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ।	^੮ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਸਲਾਹੀ’ ਹੈ, ਪਵਿਤਰ ।	
^੯ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ।	^{੧੦} ਧੀਰਜ ।	^{੧੧} ਦੂਜੀ ।	^{੧੨} ਚੀਜ਼ ।	^{੧੩} ਆਪਣਾ ਆਪ ਪਾਇਆ ਹੈ,
ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਪਾਇਉਨ’ ਹੈ ।	^{੧੪} ਵਿਚੇ ।	^{੧੫} ਦਿਲ ਵਿਚ ।		

ਬਸੇ । ਤਬ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜਪੈ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜਪੈ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਜਪਤਾ ਹੀ ਰਹੈ । ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਮਨੁਖੁ ਖਪਤਾ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਲਗਤਾ ਹੈ, ਏਤਨਾ ਸਭੁ ਏਸ ਕਉ ਵਿਕਾਰ ਹੈ । ਜੀਆਂ ਕਉ ਪੈਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਪਾਇ ਛੋਡੀ, ਸੁ ਆਪਿ ਅਲਗੁ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਹੈ" ॥ ੪੯ ॥

ਅਬ ਸਸੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਬੋਲਿਆ :- ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸ੍ਰਿਸਟੇ^੧ ਭੇਉ ਨਾ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥ ਸ੍ਰਿਸਟਾ ਕਰੈ ਸੇ ਨਿਹਚਉ^੨ ਹੋਇ ॥
ਸੰਪੈ ਕਉ^੩ ਈਸਰੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਸੰਪੈ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਪੈ ਕਾਰਣਿ ਚਾਕਰ ਚੋਰ ॥ ਸੰਪੈ ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਹੋਰ ॥
ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਨਹੀ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ਛੁਟੈ 'ਨਿਦਾਨਿ' ॥ ੫੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਪੰਡਿਤਾ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਸਸੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਏਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੁ, ਜਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਨਾਮੁ ਕਰਤੇ ਪੂਰਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ । ਸ੍ਰੇਸਟ ਏਹੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਨੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਹੋਇ, ਆਵਰ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ । ਏਸੁ ਸੰਪਉ ਕਉ ਸੈਸਾਰੁ ਪਤਿਆ ਦਹਾ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਈਸਰ ਕਉ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਵਹੀ ਏਹੁ ਧਨੁ ਪਲੈ^੪ । ਪਰੁ ਸੰਪਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪੂਰਬ ਲਿਖੇ ਕੀ ਹੈ; ਸਾਈ ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਵਿਸੇਖਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤੀ । ਅਰੁ ਸੰਪਉ ਕਾਰਣਿ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਚਾਕਰੁ^੫ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਸੀ ਸੰਪਉ ਕੇ ਕਾਰਣਿ ਚੋਰੁ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਔਪਰੁ ਏਹ ਜਿ ਸੰਪਉ ਹੈ, ਸਿ ਹੋਰਸ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਚਲਤੀ । ਬਿਨਾ ਸਚ ਤੇ, ਨ ਸੰਪਉ, ਨ ਸਚਾ । ਜਾ ਸਚੁ ਸਿਮਰੇ, ਤਾ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ਪਾਈਐ । ਨਿਦਾਨਿ^੬ ਓਹੀ ਛੁਟਹਿਗੇ, ਜਿਨਹੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਚ ਨਾਮ ਤੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਾਹੀ" ॥ ੫੦ ॥

ਅਬ ਹਾਹੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :- ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹੋਰਤ^੭ ਹੋਰਤ ਹੇ ਸਖੀ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੋਰਾਨੁ ॥
ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੀ ਮੇ ਮੁਈ ਸਬਦਿ ਰਵੈ^੮ ਮਨਿ ਗਿਆਨੁ ॥
ਹਾਰ ਭੋਰ ਕੰਕਨ^੯ ਘਣੇ^{੧੦} ਕਰਿ ਬਾਕੀ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸਗਲ ਗੁਣਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੁ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨਿ ਕਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਦੇਖਹੁ ਮਨਿ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਹਰਿ ਪੜਣਾ ਹਰਿ ਬੁਝਣਾ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਖਹੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ^{੧੧} ॥ ੫੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਹਾਹੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ

^੧ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਵਾਲੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦਾ ਭੇਦ । ^੨ਜ਼ਰੂਰ । ^੩ਧਨ ਲਈ, ਪੌਥੀ ਵਿਚ "ਸੰਪਉ ਕਾਰਣਿ" ਹੈ ।
^੪ਓੜਕ ਨੂੰ । ^੫ਮਿਲੈ । ^੬ਨੌਕਰ । ^੭ਓੜਕ ਨੂੰ । ^੮ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ । ^੯ਸਿਮਰਦੀ ਹੈ ।
^{੧੦}ਕੰਗਣ, ਕੜੇ ਪੌਥੀ ਵਿਚ 'ਕੰਝਣ' ਹੈ । ^{੧੧}ਬਹੁਤੇ । ^{੧੨}ਆਸਰਾ, ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਅਖੀਰਲੀ
ਤੁਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਭਾਵ 'ਹਰਿ ਬਿਨ ਕਿਨਿ.....' ਤੇ 'ਹਰਿ ਪੜਣਾ ਹਰਿ ਬੁਝਣਾ.....' ਛੋਡੀਆਂ ਹਨ ।

ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਵਣੇ ਕਉ, ਹਉ ਖੋਜਤਾ ਖੋਜਤਾ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ।
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਬਦ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਅੰਤਰਿ ਸਬਦ ਵਸੈ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ
 ਵਿਖੇ ਗਿਆਨ ਆਵੈ । ਜਿਤਨੇ ਹੋਰ ਕਰਮ ਹੋ ; ਸੁ ਜਿਤਨੇ ਭਾਵੇ, ਤਿਤਨੇ ਕਰੇ, ਪਰੁ ਪਾਵੇ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਸਬਦ ਕੀ
 ਸੁਰਤ, ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ । ਜਬ ਸੁਧੁ ਆਤਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਿਆ । ਤਿਸਤੇ
 ਜਾਇ ਸਾਰੇ ਸੀਗਾਰ ਪੂਰਨ ਭਏ । ਏਹ ਵਸਤੁ ਤਬ ਪਾਈਐ, ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਸਿਉ
 ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ । ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗਾਇ ਦੇਇ । ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਸੀ ਜੁਗਿ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਹੋਈ, ਜਿ ਬਿਨਾ
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮੁਕਤਾ, ਕੇ ਸੁਖੀਆ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੋਵੈ । ਰੇ ਪੰਡਿਤ ! ਹਰਿ ਪਤਨਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਸਮਝਣਾ, ਹਰਿ
 ਹੀ ਬੁਝਣਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਗਾਵਣਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਧਿਆਵਣਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਸੁੰਦਰੀਐ, ਤਬ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੋਹਿ । ਹਰਿ ਹੀ ਸਾਥਿ
 ਪਿਆਰੁ ਲਗਾਵਣਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਕੀ ਟੇਕ ਰਾਖਣੀ, ਹਰਿ ਹੀ ਅਧਾਰੁ ਹੈ । ਹਰਿ ਹੀ ਕਾ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ; ਹਰਿ ਹੀ ਕਾ
 ਬਿਸਥਾਰੁ ਹੈ; ਹਰਿ ਜੀ ਬਿਨਾ ਅੰਤਿ, ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।" ਬੋਲਹੁ ਗੁਰੂ ॥ ੫੧ ॥

ਅਬ ਲਲੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੋ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥
 ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰਿ ॥
 ਕਰਤੇ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ ਬੁਝਹੁ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਿ ॥
 ਲਿਖਿਆ ਫੇਰਿ ਨ ਸਕੀਐ ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਸਾਰਿ ॥
 ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਭੁਲੇ ਪਰਿ ਮੂਏ ਉਬਰੇ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਿ ॥
 ਜਿ ਪੁਰਖੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਜਿਨਿ ਹਿਰਦੈ ਦਿਤਾ ਦਿਖਾਇ ॥ ੫੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੂ ਏਸੁ ਲਲੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉਂ ਬੁਝ, ਜਿ ਲੇਖੁ ਜਿ ਏਸੁ
 ਜੀਵ ਕਉ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਪਾਇਆ ਹੈ; ਏਸ ਕੇ ਬਾਥਿ ਜੁ ਕਿਛੁ ਅੰਕਰੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ; ਸੁ ਕਦੇਚਿ ਮਿਟਤਾ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਕੋਟ
 ਜਤਨ ਉਪਾਉ ਕਰੇ, ਤਉ ਭੀ ਓਹੁ ਲੇਖੁ ਜਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਮਿਟਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ
 ਪਾਰਿ ਪਾਏ, ਕਿਤਪਾਲ ਹੋਇ ਕਰਿ । ਭਾਹੀ ਪਾਰਿ ਪਵੇ, ਨਤਰ ਹੋਰਤ ਕਿਤੀ ਉਪਾਇ ਏਹੁ ਪਾਰਿ ਨਾਹੀ ਪੜਿਤਾ ।
 ਅਰੁ ਵਡਿਆਈ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ । ਜਿਸੇ ਭਾਵੇ ਤਿਸੇ ਦੇਇ । ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ ਤਾ ਉਚਾ ਤੇ ਨੀਚੁ
 ਕਰੇ, ਅਰੁ ਨੀਚਾ ਬੀ ਉਚ ਕਰੇ । ਉਸ ਕਾ ਲਿਖਿਆ ਫਿਰਿ ਮੁੜਦਾ ਨਾਹੀ । ਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ! ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਤੂ ਉਸ
 ਲਿਖੇ ਕੀ ਮੁਦਤ ਤੀਕੁ ਜਾਲਿ । ਪਰੁ ਭੀ ਉਸਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਤੂ ਛੋਡਹਿ ਮਤ । ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਣੀ
 ਨਦਰਿ ਕਰੇ, ਆਪਣਾ ਸਬਦੁ ਦੇਇ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਮਨਮੁਖ ਜਿ
 ਹੈ, ਸਿ ਅਣ ਸਮਝਣੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਝੂਰਿ ਝੂਰਿ ਮਰਤਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਨਾਹੀ ਬੁਝਤਾ; ਜਿ ਕੀਆ

ਪੈਰ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਚਰਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਭਾਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਪਾਵਹਿ ਪਾਰ' ਹੈ ।
 ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਸਚੇ ਹਥਿ' ਹੈ । ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਮੋਟ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ । ਸੰਭਾਲ ਕਰ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ
 "ਜਿਉ ਭਾਵੈ" ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਪਾਈਐ" ਹੈ । ਸਤ ਮੋਏ । ਤਰੇ ।
 ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਦੀਆ" ਹੈ ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਭਖੇ¹ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਉਬਰੇਗਾ ਸੋਈ, ਜਿਸ ਕੰਉ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਅਲਖੁ² ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਨਦਰਿ ਤੇ ਆਵਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਤੇ ਕਿਆ ਕਰੀਐ। ਪਰੁ ਹੋਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ, ਉਸਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਉਪਰਹੁ, ਜਿਨਿ ਮੁਝ ਕਉ ਹਿਰਦੈ ਹੀ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ। ਹੋਉ ਕੁਰਬਾਨੁ, ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ ਉਸਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਵਿਟਹੁ³, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ” ॥ ੫੨ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਾਧਾ! ਤੂ ਜਿ ਏਨਾ ਚਾਟੜਿਆ⁴ ਕੰਉ ਕਿਛੁ ਅਉਰੁ ਅਉਰੁ ਬਿਆਧੀ⁵ ਪੜਾਵਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਤੂ ਏਨਾ ਗਰੀਬਾ ਚਾਟੜਿਆ ਕਉ ਕਿਉ ਨਰਕ ਮਹਿ ਬਾਹਤਾ⁶ ਹੈ? ਤੂ ਆਪੇ ਭੀ ਸਮਝੁ, ਅਰੁ ਦਿਨ ਕਉ ਭੀ ਸਮਝਾਉ” :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪਾਧਾ ਪੜਿਆ ਆਖੀਐ ਬਿਦਿਆ⁷ ਬਿਚਰੇ⁸ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥
 ਬਿਦਿਆ ਸੋਧੈ ਤਤ⁹ ਲਹੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵਲਾਇ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਦਾ¹⁰ ਬਿਖੁ ਖਟੇ ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥
 ਮੂਰਖੁ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨਈ¹¹ ਸੂਝ ਸੂਝ ਨਹ ਕਾਇ ॥ ੫੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਪੰਡਿਤਾ ਪਾਧਿਆ! ਤੂ ਜਿ ਪੜਿਆ ਆਖੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਪੜਿਆ ਤਾ ਸੋਈ ਕਿ ਨਾ, ਜੁ ਸਹਜ ਵਿਚਿ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੇ। ਸੁ ਕੋਸੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੇ? ਜਿ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਕੰਉ ਮਾਰੇ। ਸੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਰਨਾ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਮੋਹੁ ਨ ਕਰੇ। ਆਵਤੀ ਆਵੇ, ਜਾਤੀ ਜਾਇ। ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੈ। ਅਰੁ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਤੇ ਅੰਬਿਤੁ ਤਤੁ ਵਸਤੁ ਲਹੈ। ਸੁ ਅੰਬਿਤੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮ। ਤਿਸ ਸਾਥਿ ਲਿਵਲੀਣ ਹੋਇ ਰੇ ਪਾਧਾ! ਏਹ ਬਿਦਿਆ ਤੂ ਏਨਾ ਬਾਲਕਾ ਕਉ ਪੜਾਉ ਭੀ, ਅਰੁ ਪੜੁ ਭੀ। ਤੂ ਉਨਹੁ ਕਉ ਓਹੁ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜਾਉ। ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਬਿਦਿਆ ਏਹ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਖੁ ਹੀ ਖਟਣੀ, ਅਰੁ ਬਿਖੁ ਹੀ ਖਾਣੀ। ਮਨਮੁਖ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਮੂਰਖੁ ਹੈ। ਸਬਦੁ ਨਾਹੀ ਚੀਨਤੇ। ਉਨੁ ਕਉ ਨ ਕਾਈ ਸੂਝੁ, ਨ ਕਾਈ ਬੂਝ। ਉਨੁ ਕਉ ਕਾਈ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਕਿ ਹੈ, ਕਿ ਨਾਹੀ। ਇਵ ਹੀ ਬਹੁ ਫਿਰਤੇ ਹੈ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪਾਧਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਐ ਚਾਟੜਿਆ ਮਤਿ ਦੇਇ ॥
 ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਹੁ¹² ਨਾਮੁ ਸੰਗਰਹੁ ਲਾਹਾ ਜਗ ਮਹਿ ਲੇਇ ॥
 ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਚੁ ਮਨਿ ਪਤੀਐ¹³ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਸੇ ਪੜਿਆ ਸੇ ਪੰਡਿਤੁ¹⁴ ਬੀਨਾ ਜਿਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗਲਿਹਾਰੁ ॥ ੫੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ! ਪਾਧਾ ਸੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਟੜਿਆ ਕੇ ਤਾਈ ਸੁਮਤਿ ਦਿੜਾਵਤਾ ਹੈ। ਪਾਧਾ ਜੁ ਹੋਇ ਸੁ, ਕੋਸੀ ਮਤਿ ਚਾਟੜਿਆ ਕਉ ਦੇਇ? ਜਿ ਬਚਾ ਨਾਮੁ ਹੀ

¹ਭਖਾ ਮਾਰਨ ਨਾਲ, ਭਟਕਣ ਨਾਲ। ²ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) ³ਤੇ। ⁴ਚੋਲਿਆ।
⁵ਰੋਗ, ਬੀਮਾਰੀ, ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼। ⁶ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ⁷ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਆਖੀਏ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
⁸ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਬੀਚਾਰੇ’ ਹੈ। ⁹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਬਿਖੁ ਸੋਧੇ ਅੰਬਿਤੁ’ ਹੈ। ¹⁰ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਬਿਕਾਰ’ ਹੈ।
¹¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਬੂਝਈ’ ਹੈ। ¹²ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਨਾਮ ਸਲਾਹੇ ਨਾਮੁ ਸੰਗਰੇ’ ਹੈ। ¹³ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਸਚ ਸਚਾ ਪੜਿਆ’ ਅੰਕਤ ਹੈ। ¹⁴ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਸੁ ਪੰਡਿਤ ‘ਸੇ ਪੜਿਆ ਬੀਨਾ’ ਸਬਦ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਸਲਾਹਹੁ, ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਗਹਿ ਕਰਿ ਪਕੜਹੁ । ਇਸ ਹੀ ਵਸਤੁ ਜਗ ਮਹਿ ਲਾਹਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਬਾਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਜਪਣੀ, ਇਸ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਬਿਨਾ ਸਚ ਨਾਮ ਬੀ । ਜਿਨਹੁ ਏਹੁ ਸਉਦਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਸਮੁਲੇ¹ ਲਾਹਾ ਪਲੇ ਪਤਿਆ । ਤਿਨਹੀ ਕੀ ਪਟੀ ਸਚੀ ਹੁਈ । ਜਿਨਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਾਰੁ ਵਸਤੁ ਪਕੜੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਪੰਡਿਤੁ, ਸੋਈ ਪਾਂਧਾ, ਸੋਈ ਪਤਿਆ, ਸੋਈ ਬੀਨਾ, ਸੋਈ ਸਿਆਣਾ, ਜਿਨਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਮਾਲਾ ਹਿਰਦੇ ਫੇਰੀ । ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਿ ਰਾਤਿ ਦਿਨੇ ਚਲਤੇ, ਬੋਸਤੇ, ਸੋਵਤੇ, ਜਾਗਤੇ, ਹਸਤੇ, ਖੇਲਤੇ, ਜਿਨੁ ਇਹ ਮਾਲਾ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਫੇਰੀ । ਜਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ ਏਹੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰੀ । ਏਈ ਸਿਖਾਵੇ, ਏਹੀ ਸਮਝਾਵੇ, ਸੋਈ ਪੰਡਿਤੁ ਪਾਂਧਾ ਕਹੀਐ² । ਤਬ ਓਹ ਪੰਡਿਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ ਹੂਆ । ਓਹ ਚਾਟਸਾਲ³ ਜਿਤਨੀ ਬੀ, ਸੁ ਸਭ ਬਾਲਕੇ ਸਿਖ ਹੂਏ । ਪਾਂਡੇ ਕੀ ਸਿਖ ਭੁਲ ਗਈ । ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; ਸੀਲ, ਸੰਜਮ, ਦੈਆ । ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਚਾਟਸਾਲ ਜਹਾ ਮਾਨੁਖ ਪਤਿ ਕਰਿ ਪਾਪ ਕਰਹਿ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਧਰਮੁ ਸਾਲ ਜਹਾ, ਸਿਖ ਪਤਿ ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ⁴ ਕਰਹਿ । ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਈ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਏਹੁ ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਗਾਵੇ, ਪੜੇ, ਸਿਖੇ, ਸੁਣੇ, ਲਿਖੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਕਟੀਐ । ਅਮਰੁ ਹੋਇ, ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਦਿਸਟ⁵ ਪੁਰਖ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਣੇ, ਸਿਖੇ, ਕਮਾਵੇ, ਤਿਸਕੀ ਪਰਮਗਤਿ⁶ ਹੋਇ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ :— ॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਾਂਧਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ⁷, ਜੋ ਸਚੀ ਸਿਖ⁸ ਦੇਇ ॥
 ਚਾਟਕਿਆ ਉਪਦੇਸਿ ਕੇ, ਭਉਜਲ⁹ ਤੇ ਕਾਇ ਲੇਇ ॥
 ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਮੁਹਾਰਣੀ¹⁰, ਅਨਦਿਨੁ ਜਪੁਨ ਕਰੇਇ ॥
 ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਬਦ ਕੀ, ਸਾਈ ਰਿਦੇ ਧਰੇਇ ॥
 ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ¹¹ ਹੈ, ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇਇ ॥
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜੋ ਸਰਨਾਗਤੀ ਕਾਰਜ ਤਿਨੁ ਸਰੇ¹² ॥ ੧ ॥ ੫੪ ॥ ੫੫ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਰਾਮ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪਤਸਾਇ ॥ ੧੬੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪਟੀ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਜਬ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਤਬ ਏਹ ਉਸਤਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਰਚੀ । ਗਿਆਨ ਕਥਾ, ਆਤਮ ਪਰਚੋਧੁ, ਆਤਮੇ ਸੰਗਿ ਗਿਆਨੁ ਧਾਰਿਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਿ ਏਹ ਤਉ ਬਾਰਾ ਮਾਹ, ਥਰਸ, ਪਖ, ਦਿਵਸ, ਪਹਰ, ਘੜੀਆਂ, ਪਲ, ਚਸੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਪੰਦਾਇਸ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਵੇਦ ਕਤੰਬ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ

¹ਸੰਪੂਰਣ, ਪੂਰਾ । ²ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ । ³ਨੇਕ ਕਮਾਈ, ਭਲੇ ਕੰਮ । ⁴ਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲਾ ।
⁵ਮੁਕਤੀ । ⁶ਬਹਾਦਰ । ⁷ਸਿਖਿਆ । ⁸ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ । ⁹ਸੈਰਾ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ
 ਦੁਹਰਾਉਣਾ । ¹⁰ਤੱਤ ਵਸਤੂ, ਅਸਲੀਅਤ । ¹¹ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਭਾਵ ਤਰ ਗਏ । ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਪੌਥੀ ਕਰਤਾ
 ਦੀਆਂ ਹਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ।

ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਹੈ, ਨਉ ਵਿਆਕਰਨ ਹੈ, ਛਿਆ ਸਾਸਤ੍ਰ ਹੈ, ਚਾਰਿ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਚਾਰਿ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਜੁਗ ਪੀਛੇ ਵਰਤੇ ਹੋਨਿ, ਜਿਤਨੇ ਜੁਗ ਆਗੇ ਹੋਹਿਗੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁ ਰਚੇ ਹੋਨਿਗੇ, ਜਿਤਨਾ ਜੁਗ ਰਚਿਆ ਬਗੈਰਿ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਜੁਗੀ ਰਚਨੀ ਖੋਲਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਅਖਰਾਂ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਿਤੀ^੧ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਅਫਰਾਂ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਸਭ ਜੀਅ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਸਭ ਅਫਰ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ^੨। ਜਿਤਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਸਭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਮਹਿ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਏਈ ਅਫਰ ਹੈ, ਜਿ ਸਿਧੇਛਾਏ ਕੇ ਹੈ^੩; ਜਿਸ ਕਉ ਪਟੀ ਕਹੀਐ, ਸਿ ਏਈ ਅਫਰ ਹੈ^੪। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਮਹਿ ਹੋਰਿ ਜਿ, ਲੇਖੇ ਜੋਜਾਲਾ ਕੇ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਜਿ ਲਿਖੀਅਹਿ, ਸੁ ਸਭ ਬੂਣੁ ਹਹਿ ਨਾ। ਏਨਾਂ ਅਖਰਾਂ ਮਹਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕੀਜੀਐ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਿਫਤਿ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ ਕੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਖਰ ਅਖਰ ਮਹਿ ਸਾਹਿਬ ਆਪਨੋ ਕਉ ਸਲਾਹਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜੀ ਕੋਸੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਮਨ ਕਉ ਨਸੀਹਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸਰੀਅਤ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਮਹਿ ਅਖਰ ਅਖਰ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ! ਦਿਖਾ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਅਬ ਪਹਿਲਾ ਅਫਰੁ ਸਮੇ ਕਾ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਦੋਖਾ ਸਸਾ ਅਫਰੁ ਕੋਸਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਬੁਲਾਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਣੀ ਢਾਹੁਗੁਰੂ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਮੇ^੫ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ^੬ ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ^੭ ਏਕ ਭਇਆ ॥

ਸੇਵਤੁ ਰਹੈ ਚਿਤੁ ਜਿਨੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਆਇਆ ਤਿਨਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ^੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮਨਿ ! ਜਿਤਨਾ ਤੂ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਸਭ ਅਫਰਾਂ ਹੀ ਮਹਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਅਫਰਾਂ ਮਹਿ ਤੂ ਸੋਈ ਬੋਲਿ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕਾਮਿ ਆਵੇ। “ਕਹੋ ਜੀ! ਸੇ ਕਿਆ ਬੋਲਣਾ ਹੈ? ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਕਾਮਿ ਆਵਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੋਈ ਏਸੁ ਸਮੇ ਅਫਰ ਸਾਹਿਬ ਸਲਾਹਹੁ, ਜਿਨਿ ਏਹ ਸ੍ਰਿਸਟ ਸਾਜੀ ਹੈ; ਜਿ ਸਭਨਾਂ ਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਸੋਈ ਸਮੇ ਅਫਰ ਵਿਚਿ ਸਲਾਹਣਾ। ਅਰੁ ਜਿ ਸੇਵਤੇ ਰਹੈ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਣੇ ਕਉ, ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਉਸਕਾ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਆਇਆ ਇਸਿ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਸਫਲਿਓ ਹੋਆ ਹੈ। ਨਾਤਰ ਰੇ! ਹੋਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਫਰਾਂ ਸਾਹਿਬ, ਜਿ ਕਿਨੇ ਕਿਛੁ ਚਿਤਵਿਆ ਕੇ ਕਹਿਆ; ਸੇ ਸਭ ਨਿਹਫਲੁ ਭੇਆ” :— ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੁਲੇ^੯ ਮੂੜ ਮਨਾ। ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰਾ ਤਉ ਪੜਿਆ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਮੂੜ ਅਜਾਨ ॥ ਤੂ ਜਿ ਹੁਣੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਬਹੁਤ ਪੜਿਆ ਹਾਂ, ਮੈ ਤੇ ਹੁਣੁ ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਰਹਦਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਰਤਾਰਾ ਜਹਾਨ ਦਾ ਹੈ ਲੇਖੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ, ਸਿ ਸਭੁ ਮੈ ਦੇਵਾਂ। ਲੇਖਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਮੈ ਪੜਿਆ ਹਾਂ, ਹੁਣੁ ਲੇਖਾ ਮੈ ਬੀ^{੧੦} ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਰਹਦਾ। ਸਾਰੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਭਰਿ, ਪਹੁਚਾਈ^{੧੧}, ਸਮਝਾਈ^{੧੨}। ਮੈ ਐਸਾ ਪੜਿਆ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ

^੧ਹੱਦ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ।

^੨ਇਹ ਥਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ‘ਆਸਾ’ ‘ਰਾਗ’ ਵਿਚ ‘ਪੱਟੀ’ ਦੇ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਅਨੁਸਾਰ ਲੈ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ।

^੩ਬਣਾਈ।

^੪ਮਾਲਕ।

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਭੇਆ” ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ

‘ਗਰਬਹਿ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ‘ਬੀਰਾ’ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਮਾਨੁਖ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਪੜਿਆ ਤਾਂ, ਜਾਂ ਧਰਮਰਾਇ ਕਉ ਲੇਖਾ ਦੇ ਸਕਹਿ । ਅਰੁ ਉਹਾ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਵਹਿ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੜਿਆ । ਜਾਂ ਤੂੰ ਧਰਮ ਰਾਇ ਨਾਲਿ ਕਾਗਦਿ ਸਚਾ ਹੋਵਹਿ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਤਹਾ ਲੇਖਾ ਨ ਦੇ ਸਕਹੀ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪੜਿਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ" :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਛੰਡੇ¹ ਛਿਆਨੁ ਬੂਝੈ ਜੇ ਕੋਈ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਸੋਈ ॥
ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਹਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ਤਾ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਛੰਡਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਛਿਆਨੀ ਅਫਰੂ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਛੰਡੇ ਛਿਆਨੁ ਸਮਝੈ, ਤਾ ਸੋਈ ਪੜਿਆ; ਸੋਈ ਪੰਡਿਤੁ, ਛਿਆਨੁ ਜਿ ਸਮਝੈ । ਸੁ ਕੈਸਾ ਸਮਝੈ ? ਜੁ ਕਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਮਹਿ ਏਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੈ । ਇਉਂ ਨ ਕਹਈ, ਜਿ ਹਉ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋ, ਹਰੁ ਮੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਨਾ, ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੈ, ਜਿ ਸਕਲ ਜੀਆ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸਭ ਜੀਆ ਮਹਿ ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ, ਮੈ ਸਭਨਹੁ ਕਾ ਚੇਰਾ ਹੋ । ਜੇ ਕੋਈ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੈ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੋਈ ਪੜਿਆ ਜਾਣੀਐ" :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਈਵਡੀ ਆਇ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਸਚਾ ਸੋਈ ॥
ਇਨ੍ਹ ਅਖਰਾ² ਮਹਿ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਤਿਸੁ ਸਿਰਾ³ ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਈਡੀ ਕਿਆ ਅਫਰੂ ਹੈ ? ਇਸ ਮਹਿ ਏਉ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਆਇ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੋ ਹੀ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੇ, ਸੁ ਓਹੀ ਏਕੋ ਹੀ ਦੇਇ । ਇਕਸੁ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਇਸਿ ਅਫਰ ਮਹਿ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਮਝੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਫਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨ ਪਵਈ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਓਹੁ ਅਲੇਖੁ ਹੋਇ । ਤਿਸ ਕਾ ਲੇਖਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਾ ਮਿਟਿਆ" ॥ ੩ ॥

ਅਬ ਉੜਾ ਅਫਰੂ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਉੜੇ ਉਪਮਾ⁴ ਤਾਕੀ ਕੀਜੇ ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਸੇਵ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਉੜੇ ਅਫਰ ਮਹਿ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੈ, ਜਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਰੈ, ਜਿਸਕਾ ਅੰਤੁ ਕਿਸੀ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ, ਸਿਧੀ⁵ ਨ ਦੇਵੀ, ਨ ਪੀਰੀ, ਨ ਪੁਰਖੀ, ਗਈ ਨ ਗੰਧਰਬੀ⁶ । ਜਿਨ੍ਹੀ ਓਹੀ ਬੁਝਿਆ, ਓਹੀ ਸੇਵਿਆ, ਤਿਨ੍ਹ ਹੀ ਫਲੁ ਪਾਇਆ । ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿਗੇ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਧਿਆਵਹਿਗੇ । ਜਿ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ

¹ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਤਰਤੀਬ ਵਖਰੀ ਹੈ 'ਛੰਡੇ' ਨੂੰ 'ਈਡੀ ਤੋਂ ਉੜੇ' ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ । ²ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਅਫਰ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ³ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਕੋਈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ⁴ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ।

ਬੂਝਹਿ, ਜਿ ਓਹੀ ਏਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਹਿਗੇ ॥ ੪ ॥

ਅਬ ਕਕਾ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਕੇ ਕੇਸ ਪੁੰਡਰ^੧ ਜਬ ਹੁਏ ਵਿਣੁ ਸਾਬੁਣੇ ਉਜਲਿਆ^੨ ॥
ਜਮ ਰਾਜੇ ਕੇ ਹੋਰੁ^੩ ਆਏ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੰਗਲਿ^੪ ਬੰਧ ਲਇਆ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ ! ਜਬ ਤੇਰੇ ਕੇਸ ਕਾਰੇ^੫ ਥੇ, ਤਬ ਤੂ ਜੋਬਨਵੰਤੁ ਥਾ। ਤਬ ਤੁਝ ਥੀ^੬ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਤੈ^੭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੀਆ। ਇਸ ਤੇਰੇ ਕੇਸ ਸੇਤੁ^੮ ਭਏ। ਇਬ ਭੀ ਤੈ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾ ਹੂਆ। ਤੂ ਇਬ ਭੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬੰਧਨਿ ਸਾਥਿ ਬੰਧਿਆ। ਅਬ ਜਮ ਜੰਦਾਰ ਆਵਹਿਗੇ; ਤਬ ਤੇਰੇ ਤਾਈ^੯ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਲੇ ਜਾਹਿਗੇ। ਤਬ ਤੂ ਕਿਆ ਜਬਾਬ ਕਰਹਿਗਾ ? ਤਬ ਤੇ ਤੇਰੇ ਜਬਾਬ ਕੀ ਠਵਰਿ ਰਹਿ ਜਾਇਗੀ" ॥ ੫ ॥

ਅਬ ਖਖੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਖਖੇ ਖੁੰਦਕਾਰੁ^{੧੦} ਸਾਹ ਆਲਮੁ^{੧੧} ਕਰਿ ਖਰੀਦਿ ਜਿਨਿ ਖਰਚੁ ਦੀਆ ॥
ਬੰਧਨਿ ਜਾ ਕੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਾਧਿਆ^{੧੨} ਅਵਰੀ^{੧੩} ਕਾ ਨਹੀ ਹੁਕਮੁ ਪਇਆ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਖੇ ਖੁਨਕਾਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਪਰਵਰਦਗਾਰੁ ਹੈ ਸਾਹ ਆਲਮ। ਸੁ ਸਾਹ ਮੁਆਲਮ ਕਿਆ ? ਜਿ ਸਾਰੇ ਆਲਮ ਜਹਾਨ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਸਾਹ ਆਲਮੁ ਹੈ। ਸੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਖੁਨਕਾਰੁ। ਸੁ ਖੁਨਕਾਰੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਰਤਾਜ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਖੁਨਕਾਰੁ ਕਹੀਐ। ਸੁ ਖੁਨਕਾਰੁ ਕਵਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ? ਜਿ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਉ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਵਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਸਿਲਕ^{੧੪} ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਹਾਨੁ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਛੋਡੇ। ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਅੰਸਾ ਜਿ ਜਬਾਬੁ ਕਰੇ। ਖਖੇ ਅਫਰ ਮਹਿ ਜਿ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ॥ ੬ ॥

ਅਬ ਗਗੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗਗੇ^{੧੫} ਗੋਇ ਗਾਇ ਜਿਨ ਛੋਡੀ, ਗਲੀ ਗੋਬਿੰਦੁ ਗਰਬਿ ਭਇਆ ॥
ਘਤਿ ਭਾਡੇ ਜਿਨਿ ਆਵੀ ਸਾਜੀ ਚਾੜਣ^{੧੬} ਵਾਹੈ ਤਈ^{੧੭} ਕੀਆ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗਗੇ ਜਿਤਨੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ; ਆਕਾਸ਼, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਪਤਾਲ ਹੈ, ਧਰਤੀ, ਜਲ,

^੧ਹੋਲੇ, ਚਿੱਟੇ। ^੨ਚਿੱਟੇ ਭਾਵ ਬੁਢੇਪਾ। ^੩ਦੂਰ। ^੪ਬੰਜੀਰ। ^੫ਕਾਲੇ
(ਜੋਬਨ ਅਵਸਥਾ)। ^੬ਚਿੱਟੇ। ^੭ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸੁਆਮੀ, ਮਾਲਕ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਖੁਨਕਾਰੁ' ਹੈ।
^੮ਜਹਾਨ। ^੯ਕਾਬੂ ਵਿਚ। ^{੧੦}ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ^{੧੧}ਰਸੀ, ਬੰਧਨ,
ਫਾਹੀ। ^{੧੨}ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ (ਜਾਂ ਹਰੀ ਜਸ) ਗਾਉਣੀ ਛੱਡੀ ਹੈ। ^{੧੩}(ਆਵੇ) ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ।
^{੧੪}ਤਿਆਰ।

ਬਲ, ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਉਸਹੀ ਸਾਹਿਬ ਗੋਇ ਕਰਿ ਬਣਾਇ ਛੋਡੇ ਹੈਂ । ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਗਰਬੁ^੧ ਹੋਆ । ਗਲੀ ਜਿ ਹੋਈ ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ । ਤਿਨਿ ਗੋਬਿੰਦ ਏਹ ਤਮਾਸੇ ਸਾਜੇ ਹੈਨਿ । ਸਾਜਿ ਕਰਿ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਭਾਡੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਵੀ ਸਾਜੀ ਹੈ । ਚੜਾਇ ਕਰਿ ਗਰਤ ਮਹਿ ਗੁਭ ਕਉ ਤਾਉ ਦੀਆ ਹੈ ! ਏਤੁ ਜਿਨਸੀ ਜੀਆ ਕੀ ਆਵੀ ਕਰੀ । ਇਤੁ ਜਿਨਸੀ ਜੀਆ ਕੇ ਭਾਡੇ ਘੜੇ । ਏਤੁ ਜਿਨਸੀ ਪਕਾਇਨਿ ਕਾਲਿ ਪ੍ਰਤਪਾਲਿ ਕੀਏ । ਜਿ ਗਗੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ, ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵ ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਾਵਹਿ^੨ ॥ ੭ ॥

ਅਬ ਘਘੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਘਘੇ ਘਾਲ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਘਾਲੇ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਕੈ ਲਾਗਿ ਰਹੇ ॥
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਜੇ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਇਨਿ ਬਿਧਿ ਸਾਹਿਬੁ ਰਮਣੁ^੩ ਰਹੇ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, "ਏਸੁ ਘਘੇ ਕੇ ਅਛਰ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ । "ਘਘੇ ਘਾਲਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੋਸੀ ਘਾਲੇ ? ਜੇ ਕੋਈ ਸੇਵਕੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਕਹਾਵੇ । ਸੁ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਾਬਿ ਦਿੜਤਾ ਕਰੇ । ਕੋਸੀ ਦਿੜਤਾ ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਬਦੁ ਕਹੈ, ਸੋਈ ਕਮਾਵੇ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਬਾਬਿ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਰੇ, ਸੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ਕਰਿ ਜਾਣੇ । ਤਬ ਉਸਿ ਸੇਵਕ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਬਾਸਿ ! ਸਾਬਾਸਿ !! ਵਡਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਸਾਬਾਸਿ !!! ਸਹੀ ਮੇਰਾ ਸੇਵਕੁ ਹੈ । ਤਬ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਉਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਤਾ ਹੈ" ॥ ੮ ॥

ਅਬ ਚਚੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਚਚੇ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਜਿਨਿ ਸਾਜੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ^੪ ਚਾਰਿ ਜੁਗਾ ॥
ਜੁਗਾ^੫ ਜੁਗੁ ਜੋਗੀ ਖਾਣੀ ਭੋਗੀ ਪਤਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਆਪਿ ਬੀਆ^੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਚਚੇ ਕਾ ਜਿ ਅਛਰੁ ਚੋਲਿਆ, ਜਿ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਚਚੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਹੈ । ਸੁ ਜੁਗੇ ਜੁਗੁ ਜੋਗੀ ਜਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਜਗੁ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜੋਗੀ ਹੈ । ਖਾਣੀ ਕਾ ਭੋਗੁ ਉਹੀ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਚਉਹਾਂ ਵੇਦਾਂ ਕਾ ਪੰਡਿਤੁ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਉਸ ਬੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਚਚੇ ਕੇ ਅਛਰੁ ਕਉ ਜਾਣੇ । ਅਰੁ ਅਛਰ ਅਛਰ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੈ, ਜਿ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਇਨ੍ਹਾ ਅਛਰਾਂ ਮਹਿ ਅਵਰੁ ਤੂ ਮਤੁ ਕਿਛੁ ਜਾਨਹਿ, ਅਵਰ ਮਤੁ ਸਿਮਰਹਿ, ਅਵਰ ਮਤੁ ਬੋਲਹਿ, ਅਵਰ ਮਤੁ ਚਿਤਵਹਿ, ਅਵਰ ਮਤੁ ਕਿਛੁ ਸਮਝਹਿ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਮਝੀਤਾ ਹੈ, ਬੋਲੀਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਅਛਰੁ ਹੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸਮਝੀਤਾ ਹੈ । ਏਨ੍ਹਾ ਅਛਰਾਂ ਮਹਿ ਰੇ ਜੀਵ ! ਤੂ ਅਵਰ ਮਤੁ ਸਮਝਹਿ ਜਾਂ ਨਹਿ ਬੂਝਹਿ । ਏਹੀ ਬਾਤ ਗਿਆਨੁ ਭੀ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਸਾਈ ਤੂ ਸਮਝ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਕਾਮਿ ਹੈ । ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਚਿਤਵਨੀ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ" ॥ ੯ ॥

^੧ਅਤਿਮਾਨ, ਹੰਕਾਰ । ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਭਲਾ ਕਹੈ' ਹੈ । ^੩ਅੰਤਿਜ (ਅੰਤਿਆ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ), ਜੋਰਜ (ਜੋਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ), ਸੋਤਜ (ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ) ਉਤਭੁਜ (ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ) । ^੪ਹਰ ਸਮੇਂ । ^੫ਹੋਇਆ ।

ਅਥ ਫਛ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਫਛੈ ਛਾਇਆ¹ ਵਰਤੀ ਸਭ ਅੰਤਰਿ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਭਰਮੁ ਹੋਆ ॥

ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨ ਆਪੇ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨੁ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, "ਜਿ ਫਛੈ ਛਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਨਹੁ ਘਟਹੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਵਿਆਪਿ ਛਾਇ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿ ਛਾਇਆ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ? ਛਾਇਆ ਇਸੀ ਮਾਇਆ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ। ਸੁ ਇਨਾ ਜੀਆ ਕਉ ਮਾਇਆ ਛਾਇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ? ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਕੇ ਉਪਰਿ ਬੂਹੁ ਛਾਇ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਾਇਆ ਮਨ ਕਉ ਛਾਇ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਨ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਭ੍ਰਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਨਿ ਕੀਆ ਹੈ? ਕਹੇ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਭਰਮੁ ਉਨਹੀ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ। ਜਿ ਮਤਿ ਮੁਝ ਕਉ ਕੋਈ ਆਇ ਮਿਲਤਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਛਾਇਆ ਕੀਨੀ ਹੈ। ਇਸਿ ਮਨ ਕੀ ਮਾਇਆ ਕੀ ਛਾਇਆ ਜਿ ਕੋਈ ਕਟੇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਨਾਤਰ ਨ ਮਿਲੇ" ॥ ੧੧ ॥

ਅਥ ਜਜੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜਜੇ ਜਾਨੁ² ਮੰਗਤੁ ਜਾਨੁ ਜਾਚੇ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭੀਖ ਭਵਿਆ ॥

ਏਕੋ ਲੇਵੈ ਏਕੋ ਦੇਵੈ ਅਵਰੁ ਨਾ ਦੂਜਾ ਮੇ ਸੁਣਿਆ ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, "ਜਿ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਇਸੁ ਜਜੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਤੂ ਇਉ ਜਾਨੁ। ਜਿ ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈ ਜਾਚਕੁ ਤੇਰਾ ਹੋਂ। ਮੈ ਭੁਭ ਪਾਸ ਤੇ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋਂ, ਜਿ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਮਹਿ ਹੋਉ ਭੀਖ ਮਾਂਗਤਾ ਭਵਤਾ ਆਇਆ ਹੋਂ। ਜੀ, ਬਹੁਤਿ ਮੁਝ ਕਉ ਮਤ ਭਰਮਾਵਹਿ ਜੀ। ਭੀਖ ਮਤ ਮੰਗਾਵਹਿ। ਹੇ ਦੇਆਲ ! ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਦਾਤਾ ਮੈ ਕੋਈ ਸੁਣਿਆ ਨਾਹੀ। ਨ ਆਇ, ਨ ਅੰਤਿ, ਨ ਮਧਿ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਜੁਗ ਮਹਿ ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ। ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਦਾਤਾ ਨਾਹੀ। ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈ ਤੇਰਾ ਜਾਚਕੁ ਹੋਂ। ਮੁਝ ਕਉ ਤੂ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਰੇ ਮਨ ! ਅਫਰ ਅਫਰ ਮਹਿ ਤੂ ਇਵ ਜਾਨੁ। ਅਪਨਾ ਭਲਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਅਫਰ ਤੇ, ਅਵਰ ਅਫਰ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੧੩ ॥

ਅਥ ਭਭੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਭਭੇ ਭੂਰਿ ਮਰਹੁ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਕਿਛੁ³ ਦੇਣਾ ਸੁਦੇ ਰਹਿਆ ॥

ਦੇ ਦੇ ਵੇਖੈ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਜਿਉ ਜੀਆ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਪਇਆ⁴ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਭੂਰਹਿ ਮਤੁ। ਤੂ ਭੂਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਭੂਰਤਾ ਹੈ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਬਰਾਤ⁵ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਲਿਖਿ ਛਾਡੀ ਸੁ। ਜਿ ਏਤਨੇ ਤੇਰੇ ਸਾਸ, ਅਹੁ ਏਤਨੇ ਰੇਰੇ ਗਿਰਾਸ, ਏਤਨੇ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਲੋਹਿ। ਨਾ ਤਿਨ੍ਹਾ ਥੀ

¹ਛਾਂ, ਅਵਿਦਿਆ। ²ਗਿਆਨ। ³ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਕਿਛ' ਅਖਰ ਨਹੀ ਹੈ। ⁴ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਪੈਆ' ਹੈ। ⁵ਕਿਸਮਤ।

ਕਿਛੁ ਬਦਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਘਟਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਹਾ ਜਹਾ ਜੀਆ ਖਾ ਰਿਜਕੁ ਭਾਰਿਆ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਅਬ ਦੇਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਭੁਲੇ ਤਾ ਜਾਹਿ। ਜਿਉ ਬਰਾਤੀ, ਜਹਾ ਜਹਾ ਬਰਾਤ ਲਿਖਾਇ ਲੈ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਹਾ ਤਹਾ ਦੀਵਾਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਆਪਨੀ ਬਰਾਤ ਗਾਵਾ ਤੇ ਉਗਰਾਹਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਉ ਜਹਾ ਜਹਾ ਇਸ ਕਉ ਬਰਾਤ ਲਿਖਿ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਹਾ ਤਹਾ ਤਿਤੀ ਸਮੇਂ ਤੁਝ ਕਉ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਝੁਰਹਿ ਮਤੁ। ਤੂੰ ਉਸ ਹੀ ਘੜੀ ਕਉ ਝੁਰਿ, ਜਿਸ ਘੜੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਿਸਰੇ। ਤੂੰ ਅਵਰ ਰਿਜਕੁ ਕਉ ਮਤ ਝੁਰਹਿ। ਦੇਣੇ ਕਉ ਓਹੀ ਸਮਰਥੁ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਦੇਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸਿ ਜੀਵ ਕਉ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ" ॥ ੧੨ ॥

ਅਬ ਵੇਵੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਵੇਵੇ ਨਦਰਿ^੧ ਕਰੇ ਜਾ ਦੇਖਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ॥

ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਥਾਈ^੨ ਏਕੁ ਵਸਿਆ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਏਸੁ ਵੇਵੇ ਕੇ ਅਛਰ ਮਹਿ ਤੂੰ ਦੇਵ ਵਤਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੁ। ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਲਿ, ਥਲਿ, ਮਹੀਅਲਿ, ਉਡ, ਪਤਾਲਿ, ਏਕੋ ਹੈ। ਸੋਈ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਹਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਸੋਈ ਇਸਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਹੈ ਬਸਤਾ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਥਾਉ ਨਾਹੀ। ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਓਹੀ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਇਸੀ ਵਤਨ ਮਹਿ ਰਹੁ, ਜਿ ਓਹੀ ਏਕੋ ਸੂਬ ਨਵਰ ਰਮਿ ਰਹਿਆ ਹੈ" ॥ ੧੩ ॥

ਅਬ ਟਟੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਟਟੇ^੧ ਟੇਚੁ ਕਰਹੁ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਘੜੀ ਕਿ ਮੁਹਿਤ^੨ ਕਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ॥

ਜੁਆ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰਹੁ ਅਪਣਾ ਭਾਜਿ ਪੜਹੁ ਤੁਮ ਹਰਿ ਸਰਣਾ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਜਿ ਟਾਟਿ^੧ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਗਰੀਬੀ ਨਾਹੀ ਪਕੜਤਾ, ਸੁ ਤੂੰ ਕਿਉ ਟਾਟਿ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਤੈਂ ਮਰਨਾ ਨਾਹੀ ਰੇ ਮੂੜੇ ਮਨ? ਤੈਂ ਤੋ ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਉਠੀ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਕਉ ਤੂੰ ਟਾਟਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਸਿਉ ਗਰੀਬੀ ਪਕੜੁ। ਤੈਂ ਅਵਸਿ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਇਸਿ ਅਛਰ ਮਹਿ ਤੂੰ ਇਉ ਹੀ ਜਾਨੁ, ਜਿ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਾਵਹਿ" ॥

ਅਬ ਠਠੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਠਠੇ ਠਾਢਿ ਵਰਤੀ ਤਿਨੁ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਜਿਨੁ ਕਾ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥

ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ਸੋਈ ਜਨ ਨਿਸਤਰੇ^੧ ਤਉ ਪਰਸਾਦੀ^੨ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ ੧੫ ॥

^੧ਇੱਕਠੀ ਕਰਨੀ। ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, "ਵੇਵੇ ਵਤਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਦੇਖਹੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ"। ^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਠਾਈ' ਹੈ। ^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਟਟੇ ਟਾਟਿ ਹੋਇ" ਹੈ। ^੫ਦੋ ਘੜੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ^੬ਹੰਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆਂ। ^੭ਤਰ ਗਏ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਉਧਰੇ' ਹੈ। ^੮ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਠਾਵਿ ਉਨਹੀ ਕਉ ਪੜੀ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਬਸੇ। ਅਵਰੁ ਸੇਸਾਰੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਪੜਿਆ ਜਲਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਥੀ^੧। ਜੇ ਕੋਈ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਏ ਵਸਾਵੇ, ਸੋਈ ਸੀਤਲ^੨ ਹੋਇ। ਅਵਰੁ ਸੇਸਾਰੁ ਸਭੁ ਦੁਖੀਆ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਜਪੇ, ਸੋਈ ਸੁਖ ਪਾਵੈਗਾ^੩। ਥੇਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੧੫ ॥

ਅਬ ਡਭੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਡਭੇ ਡੰਢੁ^੪ ਕਰਹੁ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਸਭੁ ਚਲਣਾ ॥
ਤਿਸੇ ਸਰੋਵਹੁ^੫ ਤਾ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥ ੧੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਜਿ ਇਤਨਾ ਡੰਢੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਏਹ ਤੋ ਜੁ ਕਿਛੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਤੋ ਸਭੁ ਬਿਨਸੇਗਾ, ਉਠਿ ਜਾਇਗਾ। ਏਹੁ ਜਿ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਰਹਿ ਜਾਇਗਾ। ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਭਾਹੀ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ, ਜੋ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਜਾ ਤੂ ਓਸ ਨੂੰ ਸਿਮਰਹਿ। ਤੂ ਸਭ ਡੰਢ ਛਾਡਿ ਕਰਿ, ਇਤੁ ਭਾਤਿ ਤੂ ਏਨਾ ਅਛਰਾ ਕਉ ਬੀਚਾਰਹਿ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਦਵੀ ਪਾਵਹਿ ॥ ੧੬ ॥

ਅਬ ਢਢੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਢਢੇ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਆਪੇ ਜਿਉ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ ਤਿਵੈ ਕਰੇ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਤਿਸੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! ਢਾਹੋ ਭੀ ਆਪੇ, ਉਸਾਰੋ ਭੀ ਆਪੇ। ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਿਉ ਜਿ ਉਸਿ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਨੁਖੁ ਜੀਉ ਇਵ ਹੀ ਕ੍ਰਮਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਆਪੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚਿ ਸਾਰੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਚਲਾਇਦਾ ਹੈ। ਸਕਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਸ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ। ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਣੀ ਕਰਮ^੬ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਿਸੁ ਕੇ ਭਾਈ^੭ ਨਿਹਾਲੁ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕੀ ਚੀਨ^੮ ਭੀ ਰਖੇ, ਅਰੁ ਦੁਨੀਆਂ ਭੀ ਰਖੇ। ਜਿਉ ਕਿਉ ਉਸ ਕੀ ਰਾਖੇ^੯ ॥ ੧੭ ॥

ਅਬ ਟਾਣੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਟਾਣੇ ਰਵਤੁ ਰਹਿ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੇ ਸੋਈ ॥
ਆਪੇ ਆਪਿ ਮਿਲਾਏ ਕਰਤਾ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿਸਦੇ ਅੰਤਰਿ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਤਾ ਹੈ।

^੧ਠੰਦਾ।

^੨ਡਿੰਡ, ਦੇਭ, ਦਿਖਾਵਾ।

^੩ਸੇਵੇ।

^੪ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

^੫ਧਰਮ।

ਜਿਸਨੇ ਆਪਿ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨੁ ਕਟੀਦਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਫਿਰਿ ਗਰਬਿ^੧ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ। ਅਰੁ ਜੋ ਤਾ ਇਤਨੀ ਕੁ ਤੁਛੁ ਰਾਈ ਸਮਾਨਿ ਭੀ ਗੈਰਤ ਮਨ ਮਹਿ ਲੇ ਆਵਹਿਗੇ ਤਾ ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਗਰਮੁ ਦੀਵਾਨੁ ਹੈ। ਮਾਰਿ ਗਰਤ ਗੋਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਰੇ ਜੀਅ ! ਓਹੁ ਆਪੇ ਗਾਵਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਬਜਾਵਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਸਮਝਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਰੀਝਤਾ^੨ ਹੈ। ਟਾ ਜੀਅ ! ਤੂ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਿ ਨਿਰਦਾਵੇ ਹੋਇ ਕਰਿ। ਕਿਛੁ ਦਾਵਾ ਨਾਹੀ ਜਣਾਵਣਾ, ਜਿ ਮੈ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕੁ ਹਾਂ। ਉਸ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਕਉਣੁ ਹੋਇ ਸਕੈ ? ਸੇਵਕੁ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਸੋਈ ਹੋਇਗਾ, ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਕਰੈਗਾ। ਇਸ ਕੇ ਵਸਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਕਿਆ ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ? ਅਰੁ ਕਿਆ ਸਿਮਰੈ, ਅਰੁ ਕਿਆ ਸਲਾਹੈ ? ਇਸ ਕੇ ਵਸਿ ਬਸਤੁ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਪਣੁ ਟਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਇਉ ਜਾਨੁ, ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਮਿਲਾਇ ਲਏਗਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਮਿਟੇ। ਤਿਸ ਕਉ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਰਾਖਿ ਲੇਇ^੩ ॥ ੧੮ ॥

ਅਬ ਤਤੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਤਤੇ ਤਾਰੂ ਭਵਜਲੁ ਜਿ ਹੋਆ ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਇਆ ॥

ਨਾ ਤਰਨਾ^੪ ਤੁਲਹਾ ਹਮ ਬੁਝਸਿ ਤਾਰਿ ਲੋਹਿ ਤਾਰਣੁ ਰਾਇਆ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮਨ ! ਭਉਜਲੁ ਆਗੇ ਐਸਾ ਤਾਰੂ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਭਵਜਲੁ ਐਸਾ ਤਾਰੂ ਭੋਆ, ਤਿਸ ਕਉ ਨ ਤਰਨਿ ਕਾਈ ਪਾਈਐ, ਨਾ ਤੁਲਹਾ ਪਾਈਐ, ਨਾ ਬੋਝੀ ਪਾਈਐ। ਹਮ ਇਸ ਹੀ ਭਵਜਲ ਮਹਿ ਬੁਝਤੇ ਹਰਿ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਤਾਰਿ ਲੋਹਿ। ਹੋ ! ਤਰਣ ਤਾਰਨ ਸਮਰਥ ! ਮੈ ਪਾਪੀ ਕਉ ਤਾਰਿ ਲੋਹਿ। ਰੇ ਮਨ ! ਜਬ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਜਾਨਹਿ, ਅਫਰੁ ਸਾਥਿ, ਤੂ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਪਾਵਹਿ" ॥ ੧੯ ॥

ਅਬ ਬਥੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬਥੇ ਬਾਨ ਬਨੰਤਰਿ ਸੋਈ^੫ ਜਾ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭੁ ਹੋਆ ॥

ਕਿਆ ਭਰਮੁ ਕਿਆ ਮਾਇਆ ਕਹੀਐ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਭਲਾ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਬਥੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਮਹਿ ਤੂ ਇਉ ਸਮਝੁ, ਜਿ ਬਾਨ ਬਨੰਤਰਿ ਉਭਿ^੬, ਮਹਿ^੭, ਪਾਤਾਲਿ^੮, ਓਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭੁ ਜਹਾਨੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭੁ ਜਹਾਨੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਹੋਇਗਾ। ਕਉਣੁ ਭਰਮੇ ? ਅਰੁ ਕਉਣੁ ਸਮਝੈ ? ਕਿਸ ਕੀ ਮਾਇਆ ? ਕਿਸ ਕੀ ਫਾਇਆ ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਬਿਧਾਰੇ ਪੁਰਖਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਭਲਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਮ ਭੀ ਉਸੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਮਝਣਾ ਭੀ ਉਸੀ ਕਾ ਹੈ" ॥ ੨੦ ॥

ਅਬ ਦਏ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦਏ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੇ ਦੋਸੁ ਕਰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰੁ^੯ ਜਨਾ ॥ ੨੧ ॥

^੧ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

^੨ਪਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਨਾ ਤਾਰੂ ਨਾ ਤਾਰਨ" ਹੈ।

^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਸੋਈ ਹੋਆ ਜਿਨਹਿ ਕੀਆ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਹਨ।

^੫ਸੁਰਗ।

^੬ਮਾਤ ਲੋਕ।

^੭ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਹੇਠਲਾ ਲੋਕ।

^੮ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਦਏ ਕੇ ਅਛਰ ਮਹਿ ਇਉਂ ਹੈ, ਜਿ ਤੂ ਦੋਸੁ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਨਿ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥਿ ਬੁਰਾ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਇਨਿ ਹਮ ਸਿਉ ਭਲਾ ਕੀਆ, ਅਮੁਕਾ ਹਮਾਰਾ ਬੈਰੀ ਹੈ, ਅਮੁਕਾ ਹਮਾਰਾ ਮੀਤੁ ਹੈ, ਏਨਿ ਹਮਾਰਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ, ਏਸ ਤੇ ਹਮਰਾ ਭਲਾ ਹੂਆ। ਨਾ ਕਿਨੇ ਹੀ ਬੁਰਾ ਤੇਰੇ ਬਾਬਿ ਨਾਹੀ ਕੀਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਕਰਮਿ ਲਿਖਿਆ ਥਾ, ਸੋਈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਉਸ ਕੇ ਹੀਲੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਲਗਿ, ਓਹੁ ਬਾਤ ਹੂਈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਕਰਨਹਾਰੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਜੇਹੇ ਜੇਹੇ ਇਸ ਕੇ ਕਰਮ ਲਿਖੇ ਥੇ, ਤੇਹੇ ਤੇਹੇ ਇਸ ਕਉ ਕਿਤੀ ਸਬਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੁਚਾਏ^੧”। ਰੇ ਮਨ ! “ਤੂ ਦੋਸੁ ਅਵਰਾ ਕੇ ਮਤ ਦੇਹਿ। ਤੂ ਈਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਕਰਮਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਮੈਂ ਈਹਾਂ ਆਇ ਕਰਿ ਕਮਾਇਆ। ਜੈਸਾ ਕਮਾਇਆ, ਤੈਸਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ। ਕਿਸ ਹੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ, ਜਿ ਇਸਿ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ। ਨ, ਜੋ ਏਨਿ ਕੀਆ, ਸੋ ਪਾਇਆ। ਜੋ ਇਨਿ ਜੀਅ ਪਾਇਆ, ਸੋਈ ਕਮਾਇਆ। ਰੇ ਬੀਰ ਅਵਰ ! ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੋਸੁ ਮਤੁ ਦੇਹਿ” ॥ ੨੧ ॥

ਅਬ ਧਧੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਧਧੇ ਧਾਰਿ^੨ ਕਲਾ^੩ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ ਹਰਿ ਚੀਜੀ ਜਿਨਿ ਰੰਗੁ ਕੀਆ ॥
ਤਿਸ-ਦਾ ਦੀਆ ਸਭਨੀ ਲੀਆ ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੁਕਮੁ ਪਾਇਆ ॥ ੨੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਧਧੇ ਕੇ ਅਛਰ ਮਹਿ ਤੂ ਇਉਂ ਸਮਝ, ਜਿ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਲਾਧਾਰੀ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਚੀਜ ਧਾਰੇ ਹੈਨ੍ਹਿ। ਕਈ ਰੰਗ ਧਾਰੇ ਹੈ; ਕਈ ਬਿਸਥਾਰ ਧਾਰੇ ਹੈ; ਕਈ ਬਿਸਥਾਰ ਧਾਰੇ ਹੈ; ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਾਰੇ ਹੈ; ਕਈ ਲੋਕ ਧਾਰੇ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਹੀ ਕਾ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸ ਕੀ ਮਿਹਰ ਕਰਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੀ ਤਿਨ੍ਹੀ ਕਰਮੀ ਜੀਆ ਕਉ ਪਹੁਚਾਵਤਾ ਹੈ”। ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਉਸ ਕੇ ਧਾਰੇ ਕਉ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਿ ਮਾਨੁ; ਕਿਉ ਜਿ ਉਸ ਕਉ ਸਭ ਕਿਛੁ ਸੂਝਤਾ^੪ ਹੈ। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਮੁ ਕਰੇ, ਜੋ ਉਸਿ ਭਾਵੇ”। ੨੨ ॥

ਅਬ ਨੰਨੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨੰਨੇ ਨਾਹ^੫ ਭੋਗ ਨਿਤ ਭੋਗ^੬ ਨਾ ਭੀਠਾ ਨਾ ਸੰਮੁਲਿਆ ॥
ਗਲੀ ਹਉ ਸੁਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੇਤੁ^੭ ਨ ਕਬਹੂ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ ॥ ੨੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਨੰਨਾ ਜਿ ਅਛਰੁ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਉ ਤੂ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝ, ਜਿ ਨੰਨੇ, ਜਿ ਨਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਭੋਗ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੇ ਨ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਓਹੁ ਕੌਸਾ ਹੈ ? ਨਾ ਤੇ ਓਹੁ ਭੀਠਾ, ਨ ਸਮਝਿਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਐਸਾ ਹੈ। ਗਲੀ ਤਉ ਸਭ

^੧ਭੋਗਣਾ।

^੨ਟਿਕਾ ਰਖੀ ਹੈ।

^੩ਸ਼ਕਤੀ।

^੪ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਤਾ ਹੈ।

^੫ਪਤੀ।

^੬ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

^੭ਪਤੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ)।

ਬਾਤਾ ਕਹੀਆ, ਜਿ ਇਉਂ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਉਂ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਗਲੀ ਤਉ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਇਨਿ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੈ। ਪਰੁ ਓਹੁ ਕਦਹੀ ਸੁਫਨੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਾਹੀ ਦੇਖੀਤਾ, ਜਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈ। ਸਤਿ ਸਬਦ ਸਿਉ ਠਾਕੁਰੁ ਦੇਖੀਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਪਟ ਸਬਦ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ ਦੇਖੀਤਾ^੧। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਏ ਮੇਰੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! “ਸਤਿ ਕਾ ਸਬਦੁ ਦੇਹਿ ਜੀ। ਤੁਧੁ ਬੇ ਕਿ ਨਾਹੀ” ? ॥ ੨੩ ॥

ਅਬ ਪਪੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪਪੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਖਣ ਕੰਉ ਪਰਪੰਚ^੨ ਕੀਆ ॥

ਦੇਖੈ ਬੁਝੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਿਰ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥ ੨੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਛਰਾਂ ਕਉ ਇਉਂ ਬੁਝ, ਜਿ ਪਪੇ ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸੂਬ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਿ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਪ੍ਰਪੰਚੁ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਬੈਠਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਚਉਪੜ ਸਾਰੀ ਕਾ ਖੋਲਣ ਹਾਰਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਸ ਸੈਸਾਰ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਜੀਵ ਕਰਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ‘ਕਮਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਬੁਝਤਾ ਹੈ, ਜੀਆਂ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਜਾਣਤਾ ਬੁਝਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਸਾਥਿ, ਅੰਤਰਿ ਭੀ ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਸਭਨਾ ਘਟਾ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ”। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀ ! “ਤੂੰ ਇਵ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਅਛਰਾਂ ਕਉ ਜਾਣੁ” ॥ ੨੪ ॥

ਅਬ ਫਫੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਫਫੇ ਵਾਹੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਵਾਸਾ ਜਮ ਕੰ ਸੰਗਲਿ ਬੰਧਿ ਲਇਆ ॥

ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਸੇ ਨਰ ਉਬਰੇ ਜਿ ਹਰਿ ਸਰਣਾਗਤਿ ਭਜਿ ਪਇਆ ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! ਫਫੇ ਵਾਹੀ ਸਾਥਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਵਾਸਿਆ ਹੈ। ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਜਿਤਨੀ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਜਮ ਕੀ ਵਾਸੀ ਮਹਿ ਬੰਧਿ ਫਸਾਇ ਚੋਨੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋਟਾਂ^੩ ਮੰਚੋ^੪ ਬਾਚਿਆ ਹੈ”। ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! “ਤੂੰ ਵਾਹੀ ਤੇ ਤਉ ਹੀ ਬਾਚੀਅਹਿ, ਜਾ ਹਰਿ ਜੀ ਕੀ ਸਰਨੀ ਭਾਗਿ ਪਤਹਿ” ॥ ੨੫ ॥

ਅਬ ਬਬੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਚਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬਬੇ ਬਾਜੀ ਖੋਲਣ ਲਾਗਾ ਚਉਪੜ^੫ ਕੀਤੇ ਚਾਰਿ ਜੁਗਾ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਸਾਰੀ^੬ ਕੀਤੇ ਪਾਸਾ^੭ ਵਾਲਣ ਆਪਿ ਲਾਗਾ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਏਹੁ ਬਬੇ ਬਾਜੀ ਸਾਰ ਪਾਸੇ ਕੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੀ

^੧ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਸੈਸਾਰ। ^੨ਕਰੋੜਾਂ। ^੩ਵਿਚੋਂ। ^੪ਚਉਪਟ=ਚਾਰ ਪਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ; ਜਿਸ ਉਤੇ ਖੇਡ ਲਈ ਖਾਨੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ^੫ਨਰਦਾਂ। ^੬ਭਾਵ ਆਪ ਪਾਸੇ ਸੁਟ ਕੇ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ।

ਹੈ। ਚਾਰਿ ਸੁਗ ਚਉਪਤ ਕੀਨੇ ਹੈ। ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਹੈ। ਏਕ ਤਰਫ ਆਪਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਏਕ ਤਰਫ ਮਾਇਆ ਬਨਾਈ ਹੈ। ਲੇਖੁ ਪਾਸੇ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਆਪਿ ਬਾਜੀ ਖੇਲਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਪਾਸੇ ਕਾ ਲੇਖੁ ਵਲਿ ਢਰਤਾ^੧ ਹੈ, ਸਾ ਸਾਰੀ ਕਰਮ ਰਤਿ ਹੋਇਕੈ ਪਕਤੀ ਹੈ; ਜਾਇ ਨਿਜੁ ਘਰਿ ਵੜਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸੇ ਕਾ ਕੁਦਾਉ ਪਤਤਾ ਹੈ, ਓਹ ਸਾਰੀ ਮਾਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਪੜੀ ਭਵਤੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਗਣ^੨ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤੀ। ਪਾਸੇ ਕਾ ਲੇਖੁ ਸਾਰੀ ਕਾ ਚਲਣਾ, ਚਉਪਤ ਜੁਗਾ ਕਉ ਰੋਪਿ^੩ ਰੋਪਿ ਆਪੇ ਖੇਲਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਬਿਗਸਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਪਾਸਾ ਢਾਲਤਾ ਹੈ, ਆਪਨੀ ਹੀ ਮਾਇਆ ਆਪ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਓਰ^੪ ਕਰਿ ਬੈਠਾਈ ਹੈ। ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਆਪੇ ਹੀ ਉਪਜਾਇ ਕੇ ਬਨਾਇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਭੁ ਆਪਨੇ ਹੀ ਬਸਿ ਰਾਖਿਆ ਹੈ! ਜਿਸ ਕਉ ਭਾਵੇ ਤਿਸ ਕਉ ਭਲਾ ਦਾਉ ਕਰਮ ਸੁਕੁਤ^੫ ਦੇ ਕੇ ਮਾਇਆ ਤੇ ਨਿਕਾਲਿ ਕਰਿ ਪੁਗਾਵੇ^੬। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਭਾਵੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਪਾਸੇ ਕਾ ਬੁਰਾ ਕੁਦਾਉ ਖੋਟੇ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰ^੭ ਮਰਾਇ ਕੇ ਚਾਇ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਦੇਇ। ਸਭ ਦੋਨੇ ਸਿਰੇ ਆਪੇ ਆਪਿ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਇਗਾ^੮। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇ" ॥ ੨੬ ॥

ਅਬ ਭਭੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਭਭੇ ਭਾਲਹਿ ਸੇ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਜਿਨ ਕਉ ਭਉ ਪਇਆ ॥
ਮਨਮੁਖ ਫਿਰਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਮੂੜੇ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਫੇਰੁ ਪਇਆ ॥ ੨੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਭਭੇ ਭਾਲ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਕਰਿ; ਜਿਸ ਤੇ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ। ਸੁ ਭਾਲਤੇ ਕਉਣ ਹੈ? ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਨਿ ਰਾਹੁ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਮਰਣਾ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦੁ ਸਿਮਰਿ ਲੇਹੁ, ਜਿ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਤਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਭਉ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਹਮਰੁ ਤਉ ਅਵਸਿ^੯ ਮਰਣਾ ਹੈ। ਅਵਰ ਬਾਤਾਂ ਸਭ ਪੜੀਆਂ ਭਾਤਾਂ^{੧੦} ਮਹਿ। ਜਿ ਹੋਇ ਤਉ ਹਮ ਕਿਛੁ ਭਾਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰਹਿ, ਜਿਸ ਤੇ ਹਮਾਰੀ ਕਿਛੁ ਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ। ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਾਲ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਹੋਤ^{੧੧} ਉਪਜਾਵਣਾ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਤਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਿ ਹੈ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਸੁ ਰਾਹੁ ਬਤਾਇ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਨਾ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ਪਾਇਆ, ਓਇ ਮਨਮੁਖ ਨਿਗੁਰੇ ਹੀ ਰਹੇ ਓਇ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕੇ ਭਾਇ ਚਲੇ। ਓਇ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੀਅ ਕੀ ਜੂਨਿ ਕੇ ਫੇਰ ਮਹਿ ਪੜੇ। ਜਨਮਿ ਜਨਮਿ ਲਾਗੇ ਮਰਣੇ। ਕਿਤੁ ਦੋਖਿ? ਇਤੁ ਦੋਖਿ, ਜਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਉਨ੍ਹ ਭਾਲ ਨ ਕਰੀ^{੧੨}। ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! "ਇਸਿ ਅਛਰ ਮਹਿ ਤੂ ਇਉ ਭਾਲ ਕਰਿ, ਜਿ ਤਉ ਤੂ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗਾ" ॥ ੨੭ ॥

ਅਬ ਮੰਮੇ ਕਾ ਅਛਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮੰਮੇ ਮੋਹੁ ਮਰਣੁ ਮਧੁਸੂਦਨ^{੧੩} ਮਰਣੁ ਭੋਆ ਤਬ ਚੇਤਵਿਆ ॥
ਕਾਇਆ ਭੀਤਰਿ ਅਵਰੇ ਪੜਿਆ ਮੰਮਾ ਅਖਰ ਵੀਸਰਿਆ ॥ ੨੮ ॥

^੧ਨਰਦਾ।

^੨ਗਿਰਨਾ, ਨਿਵਾਣ ਵੱਲ ਹੁੜਨਾ।

^੩ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ।

^੪ਅਸਥਾਪਨ ਜਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ।

^੫ਪਾਸੇ, ਤਰਫ।

^੬ਪੁੰਨ ਕਰਮ, ਨੌਕ ਕੰਮ।

^੭ਪਹੁੰਚਣਾ,

ਪੁਜਣਾ।

^੮ਸੁਧ, ਸੰਭਾਲ।

^੯ਬਹੁਰ।

^{੧੦}ਭੱਠੀ, ਭੱਠ।

^{੧੧}ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ।

^{੧੨}(ਮਧੁ ਰਾਖਸ਼ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਮੇਰੇ ਮਧਸੂਦਨ ਤੇ ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹੀ । ਮਾਇਆ ਕੇ ਮੋਹ ਨਾਲਿ ਮਨੁ ਲਾਇਆ । ਜਬ ਮਰਨ ਕੇ ਦਿਨ ਆਏ, ਤਬ ਕਾਲੁ ਆਇ ਲਾਗਾ । ਓਹੁ ਆਇ ਕੇ ਕੰਨ੍ਹ¹ ਘੁਟਿ ਬੈਠਾ । ਤਬ ਚੇਤਨ ਲਾਗਾ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮੁ । ਤਾ ਡਿਰਿ ਕਾਲੁ ਆਇ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਰਵਿਆ । ਤਬ ਓਹੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਲੇਣ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਆਗੇ ਹੀ ਸਿਮਰਤਾ, ਤਉ ਕਾਲੁ ਇਸ ਕਉ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਤਾ । ਤਬ ਚੇਤਨ ਲਾਗਾ, ਜਬ ਕਾਲ ਦੇਹੀ² ਫੇਰੀ ਦੇਹੀ ਮਹਿ । ਜੇ ਆਗੇ ਸਿਮਰਤਾ, ਤਉ ਕਾਲੁ ਇਸ ਤੇ ਡਰਦਾ । ਆਗੇ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹੀ । ਇਸ ਕਉ ਕਾਲ ਆਵਣੇ ਕਾ ਸਮੇ ਭੂਲਿ ਗੋਆ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਭੂਲਹਿ ਮਤ । ਆਗੇ ਹੀ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਲੇਹਿ” । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਰਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ ॥ ੨੮ ॥

ਅਬ ਯਯੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਚਲਿਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਯਯੇ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਵੀ ਕਦ ਹੀ ਜੇਕਰਿ ਸਚੁ ਪਛਾਣੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥ ੨੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਯਯੇ ਕੇ ਅਫਰ ਮਹਿ ਇਉ ਚੀਨ੍ਹ³, ਜਿ ਯਨਮੁ ਮਰਨੁ ਤੇਰਾ ਕਟੀਐ ਤ ਏਕ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਿ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਵੈ । ਸੁ ਏਕੁ ਕਹਾ ਤੇ ਜਾਣੈ ? ਜਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ ਤਾ ਬਤਾਇ ਦੇਵੈ । ਤਬ ਜੇ ਬੋਲੇ ਸੁ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਜੇ ਸੁਣੈ, ਸੋ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਸਮਝੈ, ਸੋ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖਿ । ਤਉ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਜਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ” ॥ ੨੯ ॥

ਅਬ ਰਾਰੇ ਕਾ ਅਫਰ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਰਾਰੇ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਅੰਤਰਿ ਜੇਤੈ ਕੀਏ ਜੇਤਾ ॥

ਜੇਤ ਉਪਾਇ ਧੰਧੈ ਸਭ ਲਾਏ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਨਾਮੁ ਲਇਆ ॥ ੩੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਏਸੁ ਰਾਰੇ ਕੇ ਅਫਰ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰਿ, ਜਿ ਰਾਰੇ ਜਿ ਰਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਘਟਾ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਿਤਨੇ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਜੀਵ ਹੈ, ਜੇਤੁ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਭਨਾ ਸਾਥਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਠਉਰ ਸਭ ਧੰਧੇ ਲਾਇ ਦੀਏ ਹੋਨਿ । ਕੋਈ ਕਿਤੀ ਧੰਧੇ ਲਾਇ ਦੀਏ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਤੀ ਧੰਧੇ ਲਾਏ ਹੋਨਿ । ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟ ਧੰਧੇ ਵਿਆਪਿ ਛੋਡੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਅਪਣਾ ਕਰਮੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਦੀਆ ਹੋਸੁ । ਧੰਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਸ ਮਹਿ ਏਹੁ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਹੈ, ਜਿ ਪਾਪੀਆ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰੇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੇਰੇ ਜੀਵ ! ਤੂ ਇਸ ਅਫਰ ਕਉ ਇਸਿ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰਿ” ॥ ੩੦ ॥

ਅਬ ਲਲੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਲਲੇ ਲਾਇ ਧੰਧੈ ਜਿਨਿ⁴ ਛੋਡੀ ਮੀਠਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਕੀਆ ॥

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਮ ਕਰਿ ਸਹਣਾ ਭਾਣੈ ਤਾ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਪਇਆ⁵ ॥ ੩੧ ॥

¹ਗਲਾ ।

²ਦੁਹਾਈ, ਛੋਡੀ ਪਿਟ ਕੇ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਖਬਰ ।

³ਜਾਣਨਾ, ਸਮਝਣਾ ।

⁴ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਸਭ ਛੋਡੀ” ਹੈ ।

⁵ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਕਰਮ ਪੀਆ” ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਲਲੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਮਹਿ ਤੂ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝ, ਜਿ ਲਲੇ ਸੇਸਾਰ ਕਉ ਧੰਧੇ ਲਾਇ ਛੋਡਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮੋਹ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਆ ਲਗਿ ਪਤਿਆ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਧੰਧੇ ਸਾਥਿ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਸ ਕਾ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਪੀਣਾ ਹੈ, ਸਵਣਾ ਹੈ, ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਚਲਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁ ਸਭੁ ਉਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਠਾਕੁਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਉਸਹੀ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ। ਰੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ! "ਤੂ ਇਵ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝ" ॥ ੩੧ ॥

ਅਥ ਵੇਦੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਵੇਦੇ ਵਾਸ ਦੇਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵੇਖਣ ਕਉ ਜਿਨਿ ਵੇਸੁ ਕੀਆ ॥
ਵੇਖੈ ਚਾਖੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥ ੩੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਇਸਿ ਵੇਦੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਈਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝ। ਜਿ ਵਾਸੁ ਦੇਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵੇਖਣ ਕੇ ਤਾਈਂ ਵੇਸੁ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਸਾਥਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ"। ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! "ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਦੂਰਿ ਮਤ ਜਾਨਹਿ। ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਹੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਤੂ ਦੂਰਿ ਮਤ ਜਾਨਹਿ। ਤੂ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਜਾਨੁ। ਜਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰਿ ਵੇਖਤਾ ਹੈ। ਸਾਥੇ ਹੈ, ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ" ॥ ੩੨ ॥

ਅਥ ਝਾੜੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :— ॥ ਪਉੜੀ ॥

ਝਾੜੇ ਰਾੜੇ ਕਰਹਿ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਵਹੁ ਜਿ ਅਮਰੁ ਹੋਆ ॥
ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ਉਸੁ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੀਆ ॥ ੩੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਇਸਿ ਝਾੜੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨੁ। ਜਿ ਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ! ਤੂ ਕਿਆ ਇਤਨੀ ਝਾੜਿ ਕਾ ਝਗੜਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਏਹ ਝਾੜਿ ਝਗੜਾ ਸੇਸਾਰ ਕਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਤਨਾ ਤੂ ਗੋਵਿੰਦ ਕਉ ਅਰਾਧਿ। ਜਿਸਤੇ ਤੂ ਅਮਰੁ ਹੋਹਿ। ਤੂ ਤਿਸਹੀ ਕਉ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਭੀ ਅਕਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਤੂ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਅਰਾਧਿ, ਜਿ ਸਚਾ ਹੈ। ਤੂ ਭੀ ਸਚਿ ਸਮਾਇ ਜਾਹਿ। ਤੂ ਉਸਹੀ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਰਹੁ। ਹੋਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ ਉਸ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰਹੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਮਰੇ ਮੋਖ^੧ ਪਦਵੀ ਪਾਈਐ। ਹੋਉ ਉਸ ਉਪਰਹੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਿ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ"। ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! "ਤੂ ਇਸੁ ਅਫਰੁ ਕਉ ਇਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨੁ" ॥ ੩੩ ॥

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਵੇਖੇ ਵਿਗਸੇ" ਹੈ। ^੨ਝਗੜਾ। ^੩ਮੌਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਟੱਲ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਝਾੜ ਕਰਹੁ' ਹੈ। ^੪ਮੁਕਤੀ, ਫੁਟਕਾਰਾ।

ਅਬ ਹਾਹੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਾਹੇ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਦਾਤਾ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਜਿਨਿ ਰਿਜਕੁ ਦੀਆ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਵਹੁ ਅਨਦਿਨੁ^੧ ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੀਆ ॥ ੩੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਏਸੁ ਹਾਹੇ ਕੇ ਅਫਰੁ ਮਹਿ ਇਉ ਬੂਝੁ । ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਦਾਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਿਨਿ ਏਹ ਜੀਅ ਉਪਾਏ ਹੈ, ਓਹੀ ਰਿਜਕੁ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਣ ਹਾਰੁ । ਤੂੰ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਅਰਾਧਿ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵਹੁਗੇ, ਮਿਲਿ ਜਾਹੁਗੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈ^੨ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਇਸਿ ਅਫਰ ਮਹਿ ਤੂੰ ਏਵੇ ਹੀ ਬੂਝੁ" ॥ ੩੪ ॥

ਅਬ ਆਇਅਤੇ ਕਾ ਅਫਰੁ ਆਇਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਇਤੇ ਆਪਿ ਕਰੇ^੩ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥

ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕ ਸਾਇਰ^੪ ਇਵ ਕਹਿਆ ॥ ੩੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ ! ਆਇਅਤੇ ਕੇ ਅਫਰ ਮਹਿ ਤੂੰ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੂਝੁ । ਜਿ ਆਪੇ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਹੈ । ਆਦਿ ਭੀ ਆਪਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਅੰਤਿ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ । ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਆਪਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਅਗਮੁ ਭੀ ਆਪੇ, ਨਿਗਮੁ ਭੀ ਆਪੇ, ਆਤਮੇ ਭੀ ਆਪੇ, ਆਪੇ ਕਰੇ, ਆਪੇ ਕਰਾਏ" । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਮੈ ਤੁਮ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋਉ, ਜਿਤਨੇ ਏਹ ਅਫਰ ਹੈ, ਇਤਨੇ ਸਭਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਾਤਿ । ਜਿਉ ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਤਿਵ ਹੀ ਬੋਲਤੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸਿ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਲਾਵੈ, ਇਸ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੈ, ਇਸਿ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜੇ, ਇਸ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨੈ, ਇਸ ਭਾਤਿ ਸੀਖੇ, ਤਿਸਕਾ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਕਟੀਐ । ਈਹਾ ਸੁਖੀ ਆਗੇ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਈਹਾ ਸਰਬ ਫਲ ਪਾਵੈ । ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ, ਉਸ ਕਾ ਦੁਖੁ ਜਾਇ । ਓਹੁ ਦਿਲਾ ਕਾ ਮਾਲਕੁ ਹੋਇ । ਓਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ, ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਰੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ।

ਸਲੋਕੁ ॥

ਏਹੁ ਫਲੁ ਹੈ ਇਨ੍ਹੀ ਅਫਰੀ ਪਟੀ ॥

ਗਾਵੇ ਸੁਣੇ ਤਿਸ ਕੀ ਸਿਲਕ ਕਟੀ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਆਰਾਧਾ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਏਹੁ ਧਨ ਲਾਧਾ ॥ ੩੫ ॥^੧

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

ਸਲੋਕੁ ॥

ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ ਤੂੰ ਕੀਆ ਜਾਕਾ ਹੋਇ ॥

ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਆਪਿ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਵਹੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥^੨

^੧ਰਾਤ ਦਿਨ ।

^੨ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ।

^੩ਸਾਇਰ, ਕਵੀ ।

^੪ਇਹ ਲਾਈਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਹਨ ।

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਰੇ ਰਾਮ ਕੇ ਲੰਗਹੁ ! ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੬੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਜਬ ਪਟੀ ਸੰਪੂਰਨ ਭਈ, ਤਬ ਹੀ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਰਚਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਹੋਇ
ਗਿਆ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਰਗਾਹ ਅਪਨੀ ਬੁਲਾਇਆ । ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਜਿ ਮੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ
ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨ ਸਿਫਤਿ ਮੇਰੀ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ !
ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਤੁਹੀ ਜਾਨਹਿ । ਪਰੁ ਜੀ ! ਆਤਮ ਧਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਾਰਹ ਮਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕੀਆ
ਚਾਹਤਾ ਹੋਂ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਹਾਂ ਨਾਨਕ ! ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਬਾਰਹ ਮਾਹ
ਕਰੁ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰੀ । ਛਿਅ ਰੁਤੀ,
ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਕਾ ਬਖਿਆਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ । ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਨਮ ਥੀ ਲਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਜੀਆ ਕੀ ਸਮਾਲ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਰੁਤੀ, ਮਾਸਾ ਕੀ ਸਮਾਲ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਰੁਤਿ ਅਰੁ ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਕੀ
ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਮਿਲਾਵਤਾ ਹੈ । ਜਨਮ ਥੀ ਲੈ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਇਸ ਜਨਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ, ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੀ
ਕਮਾਈ, ਆਤਮ ਰਾਮ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਗਿਆਨ ਕੀ ਗੋਸਟ ਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਤਾ ਹੈ ਮਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ।
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਆਤਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਬਰਨਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ
ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਪਦਵੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਖੋਜਤਾ ਹੈ । ਦੇਖ ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਗੋਸਟ ਗਿਆਨ ਕੀ
ਆਤਮੇ ਸਾਥਿ ।

ਪਉੜੀ ॥

ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਕਿਰਤ^੧ ਕਰਮਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ ॥
ਸਿਰਿ^੨ ਸਿਰਿ ਸੁਖ ਸਹਮਾ^੩ ਦੇਹਿ ਸੁ ਤੂੰ ਭਲਾ ॥
ਹਰਿ ਰਚਨਾ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਾ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਬਾਬੁ ਦੁਹੇਲੀ^੪ ਕੋਇ ਨ ਬੋਲੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ^੫ ਪੀਵਾ ॥
ਰਚਨਾ ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਮਨਿ ਕਰਮ ਸੁਕਰਮਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਪੰਥੁ^੬ ਨਿਹਾਲੇ^੭ ਸਾਧਨ^੮ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਆਤਮਰਾਮਾ^੯ ॥ ੧ ॥

^੧ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧, ਬਾਰਹ ਮਾਹ, ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੈ । ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਤਮ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ
ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ । ਵੇਖੋ ਸਬਦਾਰਥ ਪੰਨਾ ੧੧੦੭ ।
ਹੋਏ ਕਰਮ ।
^੨ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੇ ।
^੩ਸਹਮ, ਦੁਖ ।
^੪ਦੁਖੀ ।
^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ
^੬ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ।
^੭ਰਸਤਾ ।
^੮ਵੇਖਦੀ ਹੈ ।
^੯ਇਸਕ੍ਰੀ ।
^{੧੦}ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ । ਤੂੰ ਜਿ ਬਿਲਲਾਵਦਾ¹ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਬਿਲਲਾਦਾ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਪੈਆ ਹੈ, ਪੂਰਬ ਜਨਮਿ ਜਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਮਿਟਤਾ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਪੂਰਬ ਜਨਮੁ ਕਿਆ ? ਜਿ ਪਹਿਲਾ ਜਦਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਤਬ ਹੀ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਸਾਥਿ ਸੁਖੁ ਅਰੁ ਦੁਖੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਰਿ ਪੈਆ । ਜਿ ਉਨਿ ਠਾਕੁਰਿ ਲਿਖਿ ਦੀਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਏਹੁ ਪਾਵਦਾ ਹੈ । ਓਹੁ ਭਲਾ ਜੁ ਓਹੁ ਦੇਹਿ । ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇਰੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਓਤਕ² ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੈ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਪੜਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਘੜੀ ਇਕ ਰਹਿ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਬਿਨਾ ਦਰਸ ਬੀ ਏਕ ਘੜੀ ਨਿਮਖ ਪਲ ਭਰਿ ਨਾਹੀ ਰਹਿ ਸਕਤਾ । ਜੀ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੀ ਹੋਇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਈ, ਜਿਤੁ ਮੇਰੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਾਤਿ ਆਵੇ ਜੀ । ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਮੈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਮੈ ਖਰਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤਾ ਹਾਂ ਜੀ । ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਮੇਰਾ ਬੋਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰ ਜੇ ਦਉਤਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਤਾ ਤਾ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਜਾਉ । ਓਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਨਾਮ ਕਾ ਦੇਵੇ । ਉਸ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਅੰਬਿਤੁ ਹੈ, ਸੋ ਪੀਵਾ । ਮਤੁ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਕਿਛੁ ਸਾਤਿ ਆਵੇ । ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ, ਮਨਿ ਸਾਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਚਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ, ਸਾ ਓਹੁ ਰਚਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅਜੁ ਵੇਰਿ ਕਿਛੁ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ । ਹੋਇਗਾ ਓਹੀ, ਜਿ ਉਨਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਕਰਮ, ਅਕਰਮ, ਸੁਕਰਮ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੁਕਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਹੋਰਸ ਤੇ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਸੁਣਿ ਹੋ ਮੇਰੇ ਆਤਮਰਾਮ । ਮੇਰੇ ਮਨ । ਤੂੰ ਬਿਲਲਾਵਹਿ ਮਤਿ । ਹੋਵੇਗਾ ਓਹੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਠਾਕੁਰੁ ਕਰੇਗਾ । ਪਰੁ ਇਸਿ ਆਤਮੇ ਕਉ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤੁ ਹੈ । ਕੀਜੀਐ, ਸੁ ਕਿਆ ਕੀਜੀਐ ? ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਨਿਖੜਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਮਹਿ, ਸੈਸਾਰ ਕਿਰਤਿ ਮਹਿ, ਆਣਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਾਹਿਆ ਹੈ । ਦੇਖਾ ਬਹੁਤਿ ਉਡੀਕਵਾਨੁ ਹੈ । ਉਸ ਮਾਰਗ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸਿ ਮਾਰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਰਿ ਮਿਲੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਏਹੁ ਜੀਉ । ਪਰੁ ਜੀ, ਇਕ ਇਕ ਜਿ ਤੇਰੇ ਜੀਵ ਹੋਨਿ, ਉਨਿ ਕਉ ਤੈ ਸਭਿ ਸੁਖ ਬਣਾਏ ਹੋਨਿ । ਓਇ ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਪਛੇ ਬਿਨੋਦ³ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਉਨ ਕਉ ਕਰਿ ਮਿਲੇ⁴ ।

ਪਉੜੀ ॥

ਬਾਬੀਹਾ ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲੈ ਕੋਕਿਲ ਬਾਣੀਆ ॥
ਸਾਧਨ ਸਭ ਰਸ ਚੋਲੈ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੀਆ ॥
ਹਰਿ ਅੰਕਿ⁵ ਸਮਾਣੀ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੀ ਸਾ ਸਹਾਗਣਿ ਨਾਰੇ ॥
ਨਵ⁶ ਘਰ ਬਾਪਿ ਮਹਲ ਘਰੁ ਉਚਉ ਨਿਜਘਰਿ ਵਾਸੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥
ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਨਿਸਿ⁷ ਬਾਸੁਰ ਰੇਗਿ ਰਾਵੇ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ⁸ ਬਾਬੀਹਾ ਕੋਕਿਲ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਇਸ ਕੀ ਲੋਚਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਅੰਸੀ ਚਾਹੀਐ, ਜਿਉ ਬਾਬੀਹਾ ਬੁੰਦ ਕਉ ਆਨ ਪਹਰ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲਤਾ ਹੈ । ਏਵ ਇਸ ਕਉ ਚਾਹੀਐ, ਜਿ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਇਵ ਹੀ ਕਰਤਾ ਰਹੈ । ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜੁ ਸੁਭ ਬਚਨ ਕਹੈ, ਜਿਉ ਕੋਕਲਾ ਅੰਬਾ ਕੇ ਬਨਿ ਖੁਸੀ ਉਦਮਾਦ⁹ ।

—¹ਕੁਰਲਾਦਾ ਹੈ । —²ਅੰਤ । —³ਬੋਲ, ਤਮਾਸ਼ਾ । —⁴ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਣਦੀ ਹੈ ।
⁵ਅੰਗ ਨਾਲ । —⁶ਨੌ ਗੋਲਕਾ (ਦਰਵਾਜ਼ਿਆ) ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ । —⁷ਰਾਤ ਦਿਨ । —⁸ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।
⁹ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ । —¹⁰ਮਸਤੀ ਵਿਚ ।

ਮਹਿ ਸੁਭ ਬਚਨ ਬਹੁਤੁ ਸੋਭਾਮਾਨ ਬੋਲਤੀ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਖੁਸ਼ੀ ਉਦਮਾਦ ਮਹਿ ਦੇਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ । ਤਬ ਉਸਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਦੇਹ ਜਿ ਦੇਹ ਹੈ, ਸੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਸਮਾਇ । ਤਬ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵੈ, ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਭਾਵੈ । ਤਬ ਹੀ ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ ਹੋਇ । ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਅੰਕਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੈ । ਸੁ ਕਹਾ ਬਸਤਾ ਹੈ ? ਨਵ ਦਰਜਿ^੧ ਹੈ^੨ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਮਹਿ, ਏਸ ਕੀ ਬਾਪਨਾ ਹੈ । ਏਹ ਨਵੇਂ ਦਰਵਾਜੇ ਹੈ^੩ । ਅਰੁ ਮਹਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ, ਸੁ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰਿ ਸਿਰਿ ਕੇ ਬੀਚਿ ਹੈ । ਉਹਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਿਜੁ ਘਰੁ । ਨਿਜੁ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਤਿਸੁ ਕਾ ਘਰੁ, ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰੁ । ਸੁ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰੁ ਕਉਨੁ ਕਹੀਐ ? ਕਪਾਲ^੪ । ਸੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੋਸਾ ਹੈ ? ਸਭਨਾਂ ਸਾਥਿ ਬਸਤਾ ਹੈ ਰਾਤਿ ਦਿਨ । ਰੰਗ ਰੂਪ ਮਾਣਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਕੋਕਲਾ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਸੁਭ ਬਚਨ ਬਾਨੀ ਸੁਭਾਵਤੇ ਗਾਵੈ, ਬਬੀਹੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਸੁ ਬੋਲਤੀ ਰਹੈ । ਤਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਇਸ ਕੇ ਸਿਰ ਹੀ ਮਹਿ ਸੁਨਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ ਨਿਵਾਜਿ ਖੜਾ ਕਰੈ ! ਤਬ ਜਦਿ ਇਨਿ ਨਾਲੇ ਜਾਨਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਤੀ ਕਹੀ, ਜਿ ਏ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਏਕ ਮੇਰੀ ਬੋਲਤੀ ਹੈ ਜੀ ! ਜੋ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾ ਸੁਣੀਐ ਜੀ^੫ ॥ ੨ ॥

ਪਉੜੀ ॥

ਤੂ ਸੁਣਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭਿੰਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਪਣੇ ॥
ਮਨ ਤਨ ਰਵਤ ਰਵਨੇ ਘੜੀ ਨਾ ਬੀਸਰੈ ॥
ਇਕ ਘੜੀ ਬਿਸਾਰੀ ਹੋਇ ਬਲਿਹਾਰੀ ਹੋਇ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥
ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਕਿਸੁ ਕੇਰਾ^੧ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਰਹਣੁ ਨ ਜਾਵੈ ॥
ਓਟ^੨ ਗਹੀ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸੇ ਭਏ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰੀਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ^੩ ਦੋਰਘ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਗੁਰਸਬਦੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ^੪ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ! ਏਹ ਜਿ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਨਾਥੇ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਨਾਤਰ ਗਿਰਿ ਪੜਹਿ । ਤਿਸੁ ਤੇ ਤੂ ਕਹੀਅਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ । ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਸੇ ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਭ ਗਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈਂ । ਸੇਈ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਜਿ ਜੀਅ ਕੇ ਸਦਾ ਸਾਥਿ । ਸੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਜੀਅ ਕੇ ਸਾਥਿ, ਤੁਹੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਹੈਂ ਜੀ । ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤੁਹੀ ਹੈਂ । ਏਕ ਪਲੁ, ਚਸਾ, ਘੜੀ, ਮੈ ਤੁਝ ਕਉ ਬਿਸਾਰਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ । ਏਕ ਘੜੀ ਨਿਮਖ ਤੇਰੇ ਬਿਸਰਣੇ ਸਿਉ ਮਰਿ ਜਾਤਾ ਹੋਂ । ਜੀ ਹਉ ਤਉ ਹੀ ਜੀਵਾ, ਜਉ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀਂ । ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ, ਤਬ ਮੈ ਜੀਵਾ । ਜੀ ਮੈ ਜਾਨਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਨਾ ਹੋਇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹਾ । ਅਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹੈ ਜੀ । ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਰਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ ਜੀ । ਮੈਨੇ ਓਟ ਤੇਰਿਆ ਚਰਨਾ ਕੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਟੋਕ ਕਾਈ ਨਾਹੀ । ਜੀ ਤੇਰਿਆ ਚਰਨਾ ਕਾ, ਗੁਣੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਜਿ ਸਰੀਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਸਰੀਰੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਆ । ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਦਿਸਿਟ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਆਵੇ । ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਨ ਧੀਰਜੁ ਆਵੇ । ਧੀਰਜਿ ਕਰਿ, ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਵੇ । ਕਹੈ ਭਾਈ ! ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਉ ਦੂਰ ਤੇ ਦੂਰਿ ਹੈ । ਦੂਰਿ ਕਿਸ ਕਉ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਦਿਸਿਟ ਨਾ

^੧ਦਰਵਾਜ਼ੇ । ^੨ਖੋਪਰੀ । ^੩(ਕਿਸ) ਦਾ । ^੪ਆਸਰਾ ਪਕੜਿਆ ਹੈ । ^੫ਫੁੰਘੀ
ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ । ^੬ਧੀਰਜ ਫੜਦਾ ਹੈ ।

ਆਵੇ । ਸੁ ਕਹੇ, ਹੈ ਤਉ ਸਾਥਿ, ਪਰੁ ਦਿਸਟ ਨਾਹੀ ਆਵਰਾ । ਤਉ ਪਿਵੁ ਅਦਿਸਟ ਕਉ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਮਿਲੀਐ ? ਕਹੇ
ਮਿਲਣਾ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ, ਜੇ ਮੇਲੇ ਤਉ ਮਿਲੀਐ । ਕਹੇ ਜੀ, ਕੋਈ ਸੰਜਮੁ ਹੋਇ ਜਿਤੁ ਮਿਲੀਐ । ਤਬ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੰਜਮੁ ਖੋਜਤਾ ਹੈ'' ।

ਪਉੜੀ ॥

ਬਰਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਧਾਰਾ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ॥
ਸਾਜਨ^੧ ਮਿਲੇ ਸਹਿਜਿ ਸੁਭਾਇ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਣੀ ॥
ਹਰਿ ਮੰਦਰਿ ਆਵੇ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੇ ਧਨ^੨ ਉਭੀ^੩ ਗੁਣ ਸਾਰੀ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਕੰਤੁ ਰਵੇ ਸੋਹਾਗਣਿ ਹਉ ਕਿਉਂ ਕੰਤੁ ਵਿਸਾਰੀ ॥
ਉਨਵਿ^੪ ਘਨ^੫ ਛਾਏ ਬਰਸੁ ਸੁਭਾਏ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਖਾਵੇ ॥
ਨਾਨਕ ਵਰਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਾਣੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਵੇ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, 'ਜਾ' ਏਸ ਮਨ ਕਉ ਬਥੀਹੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ-ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਬਸੇ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਆਲੁ ਹੋਇ । ਏਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਧਾਰ ਵਸਾਵੇ, ਤਾਂ ਏਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕੀ
ਬੁੰਦ ਪਾਵੇ । ਸੋਭਾਮਾਨ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ, ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲੇ । ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ
ਬਣੇ । ਏਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਚੇਰੀ ਹੈ, ਸੁ ਖੜੀ ਹੈ । ਉਸ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਸਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ
ਸਿਮਰਤੀ ਹੈ । ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਏਆਲੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਸ ਕੇ ਘਰਿ ਮੰਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਵੇ, ਜੇ ਉਸਿ ਭਾਵੇ । ਏਵ
ਨਾਹੀ, ਜਿ ਠਾਕੁਰੁ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਨਾ । ਸਭਨਾ ਘਟਾ ਮਹਿ ਰਵਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਮੁਝ ਕਉ ਜਿ ਵਿਸਾਰਿ ਦੀਆ
ਹੈ, ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਘਨੁ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਬੁੰਦ ਕਹੀਐ, ਮਿਹਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ । ਸੁ ਸਭ
ਠਉਰ ਛਾਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਮਿਹਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਤੀ ਬਰਸਤੀ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਜਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ,
ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਜੋਰਿ ਹੈ । ਮੁਝ ਕਉ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਸੂਰਨ ਸੁਨਨੇ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਨੇਤ੍ਰ ਪੇਖਨੇ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਮੁਝ
ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਹੀ ਜੋਹਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਾਣੀ ਏਸੁ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਰਸੇ, ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਘਰਿ,
ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਵੇ । ਤਬ ਏਆ ਨਾਥੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਕਿਰਪਾ ਇਸ ਉਪਰਿ ਕਰੇ । ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਨ
ਸਾਥਿ, ਮਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਸਿ ਕੇਸੀ ਰਚੀ ਹੈ । ਪਉਣੁ ਅਰੁ ਪਾਣੀ
ਰਚਿਆ ਹੈ; ਧਰਤੀ ਅਕਾਸੁ ਰਚਿਆ ਦਿਸਿਟਮਾਨ ਸਭ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਤ੍ਰਿਦ ਲੋਅ^੬ ਰਚੇ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਚਾਰਿ
ਖਾਣੀ ਕੇ ਅਕਾਰ ਕੀਏ ਹੈ । ਚੰਦੁ ਅਰੁ ਸੂਰਜੁ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ^੭ ਬਾਧੀ ਹੈ । ਅਵਰਦਾ^੮ ਸਮਝ ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਕੀ,
ਚੰਦੁ ਅਰੁ ਸੂਰਜ ਕੇ ਹਿਸਾਬਿ ਛਿਆ ਰੁਤੀ ਬਣਾਈਆ ਹੈ । ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਕੀਏ ਹੈ, ਦਿਨ, ਪਹਰ, ਘੜੀਆਂ ਪਲ,
ਚਸੇ, ਕੀਏ । ਵੇਦ ਅਰੁ ਸਾਸਰੁ ਕੀਏ ਹੈ । ਲੇਖਾ ਹਿਸਾਬੁ ਜੋਤ ਬਾਧਨੇ ਕਉ, ਦਿਨ ਮਹਿ ਚਾਰੇ ਪਹਰੇ ਕੀਏ ਹੈ ।
ਅਰੁ ਮਾਸ, ਬਰਸ ਹਿਸਾਬੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ਹੈ । ਚਾਰਿ ਖਾਣੀ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਅ ਕੀ ਜੂਨਿ । ਤਿਸਿ
ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਅ ਕੀ ਜੂਨਿ, ਮੁਖਤਾ^੯ ਸ੍ਰੇਸਟ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਮਨੁਖੁ ਹੈ । ਦੋਇ ਖਾਣੀ ਕਉ ਜੀਉ ਹੈ, ਅਰੁ
ਦੋਇ ਖਾਣੀ ਕਉ ਸਾਸੁ ਹੈ । ਅੰਡਜ ਅਰੁ ਜੋਰਜ ਕਉ ਸਾਸੁ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀਉ ਹੈ, ਗੁਪਤੁ । ਸੇਤਜ ਅਰੁ

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਹੈ । ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਸਾਜਨ' ਨਹੀ ਹੈ । ^੩ਦਿਸਤੀ । ^੪ਖੜੀ ਹੋ ਕੇ ।
^੫ਭੁਕ ਕੇ । ^੬ਬਦਲ । ^੭ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ^੮ਲੋਕ ।
^੯ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ । ^{੧੦}ਉਮਰ । ^{੧੧}ਮੁਖੀਆ, ਪ੍ਰਧਾਨ ।

ਉਤਰੂਜ ਕਉ ਜੀਉ ਹੈ - ਪ੍ਰਗਟਿ, ਅਰੁ ਸਾਸੁ ਹੈ ਗੁਪਤੁ । ਅਵਰ ਜਿ ਬੋਲੀ ਬਿਰਖ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਫਲੁ ਏਕੋ ਹੋਇ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਲਾਗਤਾ ਹੈ; ਕਿਸੀ ਕਉ ਯਾਰਹ ਮਾਸ ਮਹਿ ਲਾਗਤਾ ਹੈ; ਕਿਸੀ ਕਉ ਦਸ ਮਾਸ ਮਹਿ ਲਾਗਤਾ ਹੈ; ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਉ ਮਾਸ ਮਹਿ ਲਾਗਤਾ ਹੈ; ਕਿਸੀ ਕਉ ਆਠ ਮਹੀਨੇ ਮਹਿ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਪਾਂਚ ਮਹੀਨੇ ਮਹਿ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੀ ਕੋ ਦੋਇ ਮਹੀਨੇ ਮਹਿ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਏਕ ਮਾਸ ਮਹਿ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਏਕ ਪਖ ਦਿਨਾ ਮਹਿ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਠੀ ਪਹਰੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਚਹੁ ਪਹਰੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਕ ਕਉ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਚਾਰਿ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਓਇ ਕੈਸੇ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈ ? ਤਿਨ੍ਹ ਕੋ ਸਮਾਨਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਧਨੁ ਨਾਹੀ । ਐਸੇ ਐਸੇ ਉਸਿ ਬਿਰਖ ਕਉ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈ । ਓਨ੍ਹ ਫਲਾਂ ਕੇ ਜਨਮਾਂ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ । ੧ । ਅੰਬੁ । ੧ । ਖਟਾ । ੧ । ਆੜੂ । ੧ । ਦਾਖਾ । ੧ । ਖਜੂਰਿ । ੧ । ਅਨਾਰ । ੧ । ਪੀਲੂਵਣਾ । ੧ । ਕਰੀਰੁ । ੧ । ਕਿਕਰੁ । ੧ । ਟਾਲੀ । ੧ । ਬੋਰਿ । ੧ । ਧੋਕ । ੧ । ਤੂਤੁ । ੧ । ਪਿਪਲੁ । ੧ । ਫਰਵਾਹੁ । ੧ । ਲੇਸੂੜਾ । ੧ । ਏਨ੍ਹ ਕਉ ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ੧ । ਕਣਕ ਨੂ ਛਿਈ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ੧ । ਮੋਠਿ ਨੋ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਚੀਣੋ ਕਉ । ੧ । ਡਿਉਦੁ ਮਹਿ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ੧ । ਵਨ ਵਾੜੀ ਛਿਈ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਜੁਆਰਿ ਕਉ ਚਹੁ ਮਾਹੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ੧ । ਮੁੰਜੀ ਕਉ ਛਿਈ ਮਾਹੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ੧ । ਸਠੀ ਗਰੁੜੋ ਕਉ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਾਹੀ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ੧ । ਮੁਲੀ ਪਖ ਦਿਹਾ ਫਲੀਤੀ ਹੈ । ੧ । ਵੇਗਣ ਅਚਾਈ ਮਹੀਨੇ ਫਲੀਤਾ ਹੈ । ੧ । ਚੰਬ । ੧ । ਕੂਜਾ । ੧ । ਰਾਇਬੋਲਿ, ਚਹੁ ਪਹਰੀ ਫਲੁ ਹੈ । ਭੋਛਾ ਨੋ ਛਿਈ ਮਾਹੀ ਫਲੁ । ੧ । ਛੇਲੀ ਨੋ ਪੰਚੋ ਮਾਹੀ ਫਲੁ । ੧ । ਗਉ ਕਉ ਦਸੀ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ, ਭੋਸ ਕਉ ਯਾਰੀ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਦਸੀ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ, ਘੋੜੀ ਨੋ, ਉਠਣੀ ਕਉ ਬਾਰਹੀ ਮਹੀਨੀ ਫਲੁ । ਅਰ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਥਿ ਚਾਰਿ ਚਾਰਿ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈਨਿ । ਸੁ ਕੈਸੇ ਫਲ ? ਸੁ ਸਾਸ ਸਾਸ ਨਾਲਿ ਚਾਰਿ ਖੇਵੇ ਰਾਮ ! ਰਾਮ ॥ ਰਾਮ ॥ ਰਾਮ ॥ ਕਹਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੁਖ ਸਿਉ ਏਹ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈਨਿ ।

ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਏਕ ਭਾਰਿ ਹੋਵਹਿ ਲਾਖ ਕਰੋਰ ॥

ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਜੇ ਸਿਰੁ ਹੋਵਹਿ ਹੋਰਾ ॥ ੧ ॥

ਸੁ ਏਹੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਐਸੇ ਐਸੇ ਇਸ ਕਉ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖ ਕਬ ਹੀ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਹੀ ਲੇਤਾ । ਹੋਰੇ ਗਲਾਂ, ਹੋਰੇ ਚਿਤਵਣੀਆਂ ਪੜਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਨਾ ਗੁਰੂ, ਨਾ ਪੀਰੁ, ਨਾ ਰਾਮੁ, ਨਾ ਖੁਦਾਇ, ਨਾ ਕਬਹੂ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਨਾ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਨਾਹੀ ਲੇ ਆਵਤਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਰੀ ਅਵਰਦਾ ਕੇ ਬਰਸ, ਮਾਸ, ਦਿਨ, ਪਹਰ, ਘੜੀਆ, ਪਲ, ਚਸੇ, ਮਥਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਫਲੁ ਕਾਚਿਆ । ਜਿ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਥਿ ਚਾਰਿ ਫਲ ਇਸਿ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਲਾਗਤੇ ਹੈ । ਐਪਰੁ, ਏਹੁ ਮਾਨੁਖ ਭੂਲਾ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਬੀ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਸਾਸ ਕੇ ਵਿਖੇ ਲੇ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਫਲੁ ਕਵਨੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ ? ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲੇ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਏਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪੇ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰਾਮੁ ਸਿਮਰੀਏ, ਸੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਏਹੁ ਫਲੁ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਨ੍ਹ ਫਲਾਂ ਕਉ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਫਲ ਭੀ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਰਨਹਾਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭੀ ਲੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ । ਰੇ ਭਾਈ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਫਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਸੇਵਾ ਬਗੈਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਓਹੁ ਆਦਿਸਟੁ ਪੁਰਖੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ? ਨਾ ਅਬ ਦੇਖਾ, ਅਵਰਦਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ । ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ, ਅਰੁ ਬਾਰਹ ਰਾਸੀ ਮਹਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਦੇਖਾ

ਚਾਵਲ । ਅਧਾ ਮਹੀਨਾ ਲਗ ਪਗ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ।

ਬਕਰੀ ।

ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਨਹੀ ਹੈ ।

ਰਿੜਕ ਕੇ ।

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਕੀ ਸੋਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪਖ, ਪਹਰ, ਘੜੀਆ, ਚਸਿਆ, ਪਲਾਂ, ਮਾਸ, ਕੀ ਸੋਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਸੇਵਾ ਬਰਨਤਾ¹ ਹੈ। ਜਿ ਇਤੁ ਸੇਵਾ, ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ। ਦੇਖਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਸਾਰ ਕਉ² ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਜੀ ! ਵਾਹਗੁਰੂ। ਅਬ ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਮਹਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਵਡਾ ਮਾਸੁ ਚੇਤੁ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮੇ³। ਚੇਤ ਹੀ ਕਉ ਸੋਧਤਾ ਹੈ। ਮਾਹ ਮਾਹ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਾ ਮਿਲਾਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਾ, ਕੇਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਛਿਅ ਰੁਤੀ ਅਰੁ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨੇ ਸੋਧੇ ਹੋ⁴।

ਪਉਤੀ ॥

ਚੇਤੁ ਬਸੰਤੁ ਭਲਾ ਭਵਰ ਸੁਹਾਵਣੇ ॥
ਬਨ⁵ ਵੂਲੇ ਮੰਝ⁶ ਬਾਰਿ ਮੈ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਬਾਹੁੜੇ ॥
ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ ਆਵੇ ਧਨ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਬਿਰਹਿ⁷ ਬਿਰੋਧ⁸ ਤਨੁ ਛੀਜੇ⁹ ॥
ਕੋਕਿਲ ਅੰਬਿ ਸੁਹਾਵੀ ਬੋਲੇ ਕਿਉ ਦੁਖੁ ਅੰਕਿ¹⁰ ਸਹੀਜੇ¹¹ ॥
ਭਵਰੁ ਭਵੰਤਾ ਵੂਲੀ ਛਾਲੀ ਕਿਉ ਜੀਵਾ ਮਰੁ¹² ਮਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਚੇਤਿ ਸਹਜਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਜੇ ਹਰਿ ਵਰੁ ਘਰਿ ਧਨ ਪਾਏ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਦੇਹੀ ਬਿਰਖੁ ਸਹਜੁ ਬਸੰਤੁ, ਜਿਉ ਚੇਤ, ਬਸੰਤ ਕੀ ਰੁਤਿ ਆਈ, ਬਨਾਸਪਤੀ ਹਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਹਜਿ ਆਏ, ਦੇਹੀ ਹਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਭਵਰੁ ਹੈ। ਜਦਿ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਈ, ਬਿਗਾਸਮਾਨ ਭਈ, ਤਬ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਪਸਰਿਆ। ਤਿਸ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨੁ ਭਉਰੁ ਲਾਗਾ ਲੰਠ, ਖੁਸੀ ਭੋਆ, ਤਬ ਕਿਆ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ, ਜਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ। ਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸ ਮਹਿ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਅੰਦਰੁ ਬਾਹਰੁ ਹਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਅੰਤਰੁ ਬਾਹਰੁ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਅਰੁ ਪਿਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਤੂ ਸੁਖ ਨੂ ਪਾਵਹਿਗੀ। ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਜਿ ਪਿਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਵਿਰੋਧ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰਾ ਅੰਤਰੁ ਛੀਜਤਾ ਹੈ। ਕੋਕਿਲਾਂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਿ ਤੇ¹³ ਤਿਆਗਿ, ਅਬ ਅਲਾਹ ਦੀ ਬਾਨੀ ਹੂਈ, ਸਿ ਇਤੁ ਦੁਖਿ ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਜਿ ਮਨੁ ਭਵਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਕ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਨਾ। ਤੂ ਮਨ ਕਉ ਟਿਕਾਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਘਰਿ ਹੀ ਆਵੇ। ਅਰੁ ਜਬ ਲਗਿ ਤੇਰਾ ਮਨੁ ਭਵਰੁ ਕ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ; ਤਉ ਏਨੀ ਬਾਤੀ ਜੀਵਣੁ ਨਾਹੀ, ਮਰਨੁ ਹੈ। ਜੀਉ ਤੇਰਾ ਅਵਰ ਨਾਵਰ¹⁴ ਫਿਰਤਾ ਹੈ। ਮਨ ਭਵਰ ਕੇ ਨਹਰਾਵਹਿ¹⁵ ਤਉ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਵੇ। ਜਬ ਚੇਤ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਇਉ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਮਹੀਨਾ ਇਸ ਕੀ ਅਵਰਦਾ¹⁶ ਬੀਚ ਤੇ ਰਾਸਿ¹⁷ ਹੋਇ ॥ ੫ ॥ ਅਬ ਅਯੋ ਵੇਸਾਖੁ ਚਲਿਆ। ਤਿਸਿ ਵੇਸਾਖ ਕੇ ਕਵਨ ਗੁਨ ਹੈ? ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਵਰੇ¹⁸।

¹ਵਰਣਨ (ਬਿਆਨ) ਕਰਨਾ। ²ਪਹਿਲੇ। ³ਫਣ। ⁴ਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ।
⁵ਵਿਛੋੜੇ। ⁶ਖਿਚਾ ਖਿਚੀ। ⁷ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ⁸ਦਿਲ ਅੰਦਰ। ⁹ਸਹਾਰਾ।
¹⁰ਮੌਤ। ¹¹ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ¹²ਆਯੂ, ਉਮਰ। ¹³ਸਿੱਧਾ, ਠੀਕ।

ਪਉੜੀ ॥

ਵੇਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸੁ ਕਰੇ ॥
ਧਨ ਦੇਖੇ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ॥
ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰੁ^੧ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵੁ^੨ ਨਾ ਮੋਲੇ ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਦੇਖਿ ਦੇਖਾਵੇ ਦੋਲੇ ॥
ਦੁਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ ॥
ਨਾਨਕ ਵੇਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭ^੩ ਪਾਵੇ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਜਿਉ ਵੇਸਾਖਿ ਮਾਹਿ ਜਿਤਨੀ ਸਾਖ ਹੈ; ਸੁ ਸਭ ਜੋਬਨਿ ਭਰਿ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਿਉ ਏਹ ਜਿ ਦੇਹੀ ਸੀ, ਬਾਲ ਰੂਪ, ਸੋ ਜੋਬਨਵੰਤ ਹੋਈ। ਭਰਤਾ ਚਾਹੈ, ਜਿਉ ਸਾਖ ਖਸਮੁ ਚਾਹੈ, ਤਿਉ ਏਹ ਦੇਹੀ ਭਰਤਾ ਚਾਹੈ ਜੋਬਨਵੰਤ ਭਈ। ਧਨ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਜੀਉ ਹੈ। ਵਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਹਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਉਪਰਿ ਏਹੁ ਖਤਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ! ਅਬ ਦੇਆ ਕੀਜੀਏ। ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਪੈਰੁ ਧਾਰੀਐ ਜੀ। ਘਰਿ ਜਿ ਆਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਲਾਲ ਪਿਆਰੇ ਕਉ ਸੁ ਕਿਤੁ ਨਿਮਿਤਿ? ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਦੁਤਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਰਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ। ਏਹੁ ਦੁਤਰੁ ਸਾਗਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਤਉ ਹੀ ਤਰੀਐ, ਜਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਨਿ ਆਇ ਬਸੈ। ਤਾਂ ਏਹੁ ਭੋਜਲੁ ਸੈਸਾਰੁ ਤਰੀਏ। ਅਰੁ ਜੇ ਇਸ ਕੇ ਮਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨ ਬਸਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਭਵਜਲ ਹੀ ਬੀਚ ਬਹਿ ਛੁਬਿ ਗੋਆ। ਤਬ ਏਹੁ ਜਿ ਅਮੋਲਕੁ ਜਨਮੁ ਥਾ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ, ਏਹੁ ਅਵੁ ਭੀ ਮੁਲੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਦਾ। ਓਹੁ ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਹੈ? ਜਿਤ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਉ ਭਾਵਾ, ਮੇਨੇ ਦੇਖੇ, ਨਜਰਿ ਕਰੈ। ਮੇਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਪਣਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦਿਖਾਲੇ। ਜਬ ਔਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਉ ਦਿਖਾਇ ਦੇ, ਤਬ ਦੁਰਿ ਜਾਣਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ। ਅੰਤਰਿ ਭੀ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ ਹੀ ਹੈ। ਮੈ ਕ੍ਰਮਤਾ ਕਹਾ ਫਿਰਤਾ ਹੋ। ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਮਹਲੁ^੪ ਇਨਿ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਇਸੁ ਵਖਤਿ ਇਸੁ ਬਾਤ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਮਹਲੀ ਹੋਆ। ਪਰੁ ਕਿਸ ਤੇ ਪਛਾਤਾ? ਜਬ ਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਬਤਾਇਆ, ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਿਆ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਨੁ ਪਾਇਆ। ਏਤ ਸੰਜਮਿ^੫ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਸਾਖੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਉ ਪਾਵੇ। ਏਹੁ ਤਉ ਵੇਸਾਖੁ ਮਾਹੁ। ਏਸ ਕਾ ਦੂਜਾ ਮਹੀਨਾ ਥਾਇ ਪੇਆ" ॥ ੬ ॥

ਅਬ ਜੇਠ ਕਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜਿਆ :-

ਪਉੜੀ ॥

ਮਾਹੁ ਜੇਠੁ ਭਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ^੬ ॥
ਬਲ ਤਾਪਹਿ ਸਰ ਭਾਰ^੭ ਸਾਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੇ ॥
ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੇਈ ਗੁਣ ਸਾਰੇਈ ਗੁਣ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ ॥
ਸਾਰੇ ਮਹਲਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ^੮ ਆਵਣ ਦੇਹਿ ਤਾ ਆਵਾ ॥
ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਪਾਵੇ ਸੁਖੁ ਮਹਲੀ ॥
ਨਾਨਕ ਜੇਠਿ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਜੋਸੀ ਕਰਮਿ^੯ ਮਿਲੈ ਗੁਣ ਗਹਿਲੀ^{੧੦} ॥ ੭ ॥

^੧ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤਰਨ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ।

^੨ਕੋਈ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਪਿਰੁ' ਹੈ।

^੪ਨਿਜਘਰ, ਹਜ਼ੂਰੀ।

^੫ਜਤਨ ਤੋਂ।

^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਵੀਸਰੈ' ਹੈ।

^੭ਭੱਠ।

^੮ਨਿਰਲੇਪ ਹਰੀ।

^੯ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ।

^{੧੦}ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਹੁ ਜੇਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਖਰਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬੀਸਰੈ। ਬਲੁ ਜਿ ਹੈ ਦੇਹੀ, ਸੁ ਤਪਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ। ਸਰ ਜਿ ਹੈ, ਨੇਤ੍ਰੁ ਸਿ ਭਰਿ ਭਰਿ ਆਵਦੇ ਹੋਨਿ ਸਾਧਨ ਕੇ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਚਿਤਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਿਲਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਿਉ ਤਿਉ ਸਾਧਨ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਗੁਣਾ ਕੇ ਤਾਈ ਸਮਾਲਤੀ ਹੈ। ਗੁਣ ਭੀ ਤਾਹੀ ਜਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੂ ਭਾਵੇ ਦੇਹ ਜੀਉ। ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕੰਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਬੈਰਾਗੀ ਕੇ ਰੂਪਿ ਹੈ। ਮਹਲੁ ਜਿ ਹੈ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਸੁ ਸਚ ਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਮੈ ਜਿਹਾ, ਸੁ ਝੂਠਾ ਹਾਂ। ਓਹੁ ਠਵਰ ਸਚ ਕੀ ਹੈ। ਜਾ ਓਹੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੁਲਾਏ, ਤਬ ਉਸਿ ਮਹਲ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁਚੈ। ਨਾਤਰ ਓਹੁ ਮਹਲੁ ਸਚ ਕਾ, ਕਉਣੁ ਪਾਏ ਜਾਣਾ ਤਹਾਂ। ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ! ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਜਿਹਾ ਸੁ ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਾਂ, ਨਿਟੋਕੀ ਹਾਂ, ਨਿਥਾਵੀ ਹਾਂ, ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਜਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਮਹਲ ਵਿਚਿ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵਾ? ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤੇਰੇ ਮਹਲਿ ਪਹੁਚਾ? ਪਰੁ ਜੀ ਜਿਨਿ ਜੇਨਿ ਵਿਚਿ ਏਸੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਿਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਓਹਾ ਮਿਲੀ। ਉਸੁ ਅਰੁ ਠਾਕੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿਨਿ ਕਰਮ ਸੁਧੁ ਕੀਏ, ਸੁ ਗੁਣਵੰਤੀ ਭਈ। ਸੁ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਣੇ ਸਾਥਿ ਮਿਲੀ। ਤਬ ਗੁਣ ਕੀ ਗਹੀਰੀ¹ ਹੋਈ। ਇਸ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜੇਨ ਮਹਿ ਅਰਾਧੇ। ਤਉ ਇਸ ਕੀ ਅਵਰਦਾ ਕੇ ਬਰਸ ਵਿਚਹੁ ਏਹੁ ਦੇਕੁ ਮਹੀਨਾ ਬਾਇ ਪੜੇ” ॥ ੭ ॥

ਅਥ ਅਸਾੜੁ ਮਾਸੁ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਅਸਾੜੁ ਭਲਾ ਸੂਰਜੁ ਗਗਨਿ² ਤਪੈ ॥
ਧਰਤੀ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਸੋਖੇ³ ਅਗਨਿ ਭਖੇ⁴ ॥
ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ ਭੀ ਸੇ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥
ਰਬੁ ਵਿਰੈ ਫਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੇ ਟੀਝੁ⁵ ਲਵੈ⁶ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ ॥
ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੋ ਏਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲੇ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਏਹੁ ਜਿ ਅਸਾੜੁ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਕਰੋਧੁ ਹੈ। ਸੁ ਇਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਚੜਿਆ ਤਪਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਇਸ ਕਾ ਬਿਨਾਸੁ ਕਰਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਕਰੋਧੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਅਪ੍ਰਾਧ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ, ਜਿ ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤੀ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਅਗਨਿ ਭਖਤਾ ਹੈ, ਬਿਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਕੇ ਬਾਧਿ ਕਿਰਤੁ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਕਉ ਓਹੁ ਕਿਰਤੁ ਛੇਡਤਾ ਨਾਹੀ, ਪਾਪ ਹੀ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਜਿ, ਰਬੁ ਹੈ, ਸੁ ਵਿਰਿ ਸਾਹੁ ਤਕਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਮਰੁ ਕਿਵ ਹੀ ਹਉ ਉਬਰਾਂ ਇਸ ਮਰਣ ਬੀ⁷। ਸੁ ਇਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਿ ਜਿ ਟੀਝੁ ਮਿਰਤੁ⁸ ਹੈ, ਸੁ ਪੜੀ ਲਵਤੀ ਹੈ। ਕਹਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਆਜੁ ਮਾਰਿ ਲੈ ਆਵਉ। ਭਾਵੇ ਇਥ ਮਾਰਿ ਲੈ ਜਾਉ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਰਹਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਮੀਚੁ⁹ ਇਸ ਕਉ ਮਾਰਿਆ ਚਾਹਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਨਿ ਜਿ ਅਵਗੁਣਾ ਕੇ ਭਾਰੁ

¹ਖਜ਼ਾਨਾ, ਅਬਾਹ।

²ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ।

³ਸੁਕਦੀ ਹੈ।

⁴ਅਗਨੀ ਵਾਂਗ ਭਖ ਰਹੀ ਹੈ।

⁵ਬੀੜਾ।

⁶ਥੋਲਦਾ ਹੈ, (ਚੀ ਚੀ ਕਰਦਾ ਹੈ)!

⁷ਮੌਤ।

⁸ਮੌਤ।

ਬਧੇ ਹਰਿ, ਸੁ ਇਨ੍ਹਾ ਦੁਖਾ ਕੇ ਢਲ ਇਸ ਕਉ ਆਗੇ ਲਾਗਹਿਗੇ। ਆਗੇ ਖੜੇ ਤਕਤੇ ਹੈ, ਏਸ ਕਉ ਕਮਾਏ ਕੇ ਦੁਖ ਜਬ ਆਵੇ ਤਬ ਲਗਹਿ। ਆਗੇ ਸੁਖ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਹੋਇਗਾ, ਜੁ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲੇਗਾ। ਨਾਤਰ ਹੋਰ ਸਭ ਕੋਈ ਆਗੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਗਾ, ਭਾਵੇ ਤੇਸਾ ਹੋਇ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਅਰਾਧੇ ਥੀ, ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸੁਖ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਨ ਜਪਿ। ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੁ। ਅਬ ਤੂ ਇਉ ਜਾਣੁ, ਜੁ ਮੇਰਾ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਨਾਲਿ। ਅਬ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਦੂਜੀ ਵਸਤੁ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਨ ਸੇਵਾ, ਨ ਹਨੁ, ਨ ਤਪੁ, ਨ ਸੰਜਮੁ। ਅਬ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ। ਅਵਰ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ। ਏਹੁ ਅਸਾਝੁ ਹੁਆ। ਜਾਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਹਿ ਭਜਹਿ, ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤਾ ਏਹੁ ਮਹੀਨਾ ਤੇਰਾ ਥਾਇ ਪਵੇ"। ਮਨ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੋਧਤਾ ਹੈ, ਮਾਹਾ, ਦਿਨਾ, ਬਰਸ ਕਉ" ॥ ੮ ॥

ਅਬ ਸਾਵਣ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸ^੧ ਮਨਾ ਘਣ^੨ ਵਰਸੈ ਰੁਤਿ ਆਏ ॥
ਮੇ ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਹੁ ਭਾਵੇ ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਏ ॥
ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਮਰੀਐ ਹਾਵੇ ਦਾਮਨਿ^੩ ਚਮਕਿ ਡਰਾਏ ॥
ਸੋਜ ਇਕੋਲੀ ਖਰੀ^੪ ਦੁਹੇਲੀ^੫ ਮਰਣੁ ਭੈਆ ਦੁਖੁ ਮਾਏ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੂਖ ਕਹੁ ਕੰਸੀ ਕਾਪੜੁ ਤਨਿ ਨਾ ਸੁਖਾਵਏ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਕੰਤੀ^੬ ਪਿਰ ਕੇ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਆਨੰਦੁ ਹੁਆ ਥਾ ਏਹੁ, ਜਿ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ਥਾ। ਸੁ ਘਨ ਉਮਡਿ ਉਮਡਿ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਬਰਸਹਿਗੇ। ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇਗਾ। ਮੁਝ ਉਪਰਿ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ ਇਵ ਹੀ ਬਰਸੇਗਾ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਘਨ ਉਨਵਿ ਉਨਵਿ ਬਰਸੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮੁਝ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ ਸੁਹਾਤੇ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਵ ਹੀ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਭੀ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ਉਪਜੈ। ਪਰੁ ਪੀਉ^੧ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੁਝ ਥੀ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਨਾ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਵੇ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਹਾਵਾ ਮਿਟੈ। ਜਬ ਲਗਿ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਤਬ ਲਗਿ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਇਸਿ ਧਨ ਕਉ ਉਮੇਦ ਹੈ, ਜਿ ਕਬਹੂ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਭੀ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇਗਾ। ਮੇ ਉਸ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕਾਉ ਨਾਹੀ ਚਾਹਤਾ। ਕਬ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਭੀ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਦਾਮਨੀ, ਦੂਜਾ ਭਾਉ^੨ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈ^੩ ਭਰਮਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਏਸ ਥੀ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਜੀਅਤਾ ਡਰਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਮਿਹਰਵਾਨ ਤੂ ਕਬਹੀ ਏਸ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਸਾਥ ਮੁਝ ਕਉ ਭਰਮਾਵਤਾ ਹੋਵਹਿ। ਤਉ ਕਿਰਪਾ ਆਪਨੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਕੇ ਭਰਮਾਵਨੇ ਥੀ ਮੁਝ ਕਉ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ। ਏਹੁ ਭਰਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਲਾਗੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਹੂ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਨਾਹੀ ਹੁਆ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਭਰਮਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਅਬ ਏਹੁ ਮੁਝ ਕਉ ਵਡਾ ਸੋਕਣੁ ਆਇ ਲਾਗਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਭਰਮ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ, ਮੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹਉ ?। ਮੁਝ ਕਉ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ ਨਾ ਨੀਂਦ ਹੈ, ਨ ਭੂਖ ਹੈ। ਮੁਝ ਕਉ ਸਭ ਭੁਲਿ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਝ ਕਉ ਕਪੜੇ ਭੀ

^੧ਖਿੜ ਜਾ। ^੨ਬੱਦਲ। ^੩ਬਿਜਲੀ। ^੪ਬਹੁਤ। ^੫ਦੁਖੀ। ^੬ਕੰਤਵਾਲੀ।
^੭ਪਤੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ)। ^੮ਪ੍ਰੇਮ।

ਅੰਗਿ ਨਾਹੀ ਸੁਖਾਵਤੇ । ਕਹਤਾ ਹੋ ਜਿ ਇਨ੍ਹਾ ਕਪੜਿਆ ਥੀ ਅਰੁ ਸੋਵਣੇ ਖਾਣੇ ਥੀ ਮੁਝ ਕਉ ਤੋਬਹ ਹੈ । ਜਿ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀਏ ਤੇ, ਏਹ ਮੁਝ ਕਉ ਬਿਖੁ^੧ ਹੈ । ਕਿਤੁ ਵਾਸਤੇ ? ਜਿ ਇਕਿ ਇਸਹੀ ਸਰੀਰ ਕਉ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇ । ਅਰੁ ਮੈ ਭੀ ਉਨਾ ਹੀ ਕੇ ਮਾਰਗਿ ਪਤਿਆ ਥਾ । ਅਰੁ ਜਉ ਮੁਝ ਕਉ ਨਾ ਮਿਲੈਗਾ, ਤਉ ਮੇਰਾ ਜੀਵਣਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ । ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਚਾਕਰੀ^੨ ਲਾਗਉ, ਅਰੁ ਨਾ ਪਾਵਉ, ਤਉ ਹਮ ਥੀ ਓਹੀ ਭਲੇ, ਜਿਨਹੁ ਹਰਿ ਜੀ ਪਾਇਆ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਏਹ ਤਉ ਸਾਵਣੁ ਬਿਲੀਪਾਤ^੩ ਕਰਤੇ ਬਤੀਤ ਭੋਆ” ॥ ੯ ॥

ਅਬ ਭਾਦੋਂ ਕਾ ਮਾਸੁ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਜਲ ਬਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ^੪ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ^੫ ਦਾਦਰ^੬ ਮੋਰ ਲਵੇਤੇ^੭ ॥
ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੇ^੮ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਭੁਇਅੰਗਮ^੯ ਫਿਰਹਿ ਭਸੰਤੇ ॥
ਮਛਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ^{੧੦} ਭਰ ਸੁਭਰ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭਿ ਚਲਹੁ ਗੁਰ ਅਪਨੋ ਜਹਾ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹਾ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੇਰੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ? ਮੈਂ ਤਉ ਜਿਉ ਭਾਦੋਂ ਲਹਰੀ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਭਰਮੁ ਲਹਰੀ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਭਰਿ ਜੋਬਨ ਕੀ ਲਹਰਿ ਹੈ । ਸੁ ਵਿਆਪਿ ਲੈ ਜਾਤੀ ਹੈ; ਥਾਭੀ ਜਾਤੀ ਨਾਹੀ ਏਹ ਲਹਰਿ । ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੰਭੀ ਜਾਇ ? ਜਲੁ ਅਰੁ ਬਲੁ ਏਹੁ ਸਰੀਰੁ ਹੈ । ਜਲੁ ਨੈਨ, ਬਲੁ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਭਰਿ ਜੋਬਨਵੰਤ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਸਮੇ ਪਾਇ ਏਹ ਬਰਸਿਆ ਚਾਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨੁ, ਸੁ ਮਤਿ ਖੰਭਿਆ ਚਾਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੰਭਿਆ ਜਾਇ । ਸਾਰੀ ਨਿਸ ਇਸ ਕੀ ਅਵਰਦਾ । ਸੁ ਸਾਰੀ ਅਵਰਦਾ, ਏਹ ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਕਮਾਇਆ ਚਾਹੈ । ਸੁ ਓਹ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬਬੀਹੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਕਰਤੀ ਹੈ । ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਦਾਦਰ, ਅਰੁ ਮਨੁ ਮੋਰੁ, ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕੇ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰਤਾ ਹੈ । ਦੁਰਮਤਿ^{੧੧} ਕਉ ਇਸਕੀ ਲੋਚਾ ਹੈ । ਸੁ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਮਿਲਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਭੁਇਅੰਗਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਕਾਲੁ, ਸੁ ਇਸ ਕਉ ਭਸਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਇਸ ਕਉ ਮਾਰਉਗਾ । ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕਿ ਲੈ ਜਾਇ ਬਾਹੋਂਗਾ । ਅਰੁ ਮਛਰ ਡੰਗ ਜਿ ਹੋਈ, ਸਿ ਇਸ ਕਉ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ । ਸਾਇਰੁ ਮਨੁ ਹੋਇਆ । ਪਾਣੀ ਕੀ ਠਵਰ ਆਸਾ ਅਦੇਸੇ ਨਾਲਿ ਸੁਭਰੁ ਭਰਿਆ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਨ ਵਸਿਆ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਸੁਖੁ ਪਾਏ । ਇਸ ਹੀ ਆਸਾ ਅਦੇਸੇ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇੰਦਾ ਹੈ । ਪਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਜਿਉ ਨਦੀ ਕੇ ਪਾਣੀ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਿਉ ਜੇ ਇਸ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੋਹਿ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ । ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਕਹੈ, ਸੁ ਕੀਜੀਐ । ਤਉ ਜਹਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਹੈ, ਤਹਾ ਹੀ ਜਾਈਐ । ਜੇ ਇਉ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਸ ਕਿਆ ਬਰਸਾ, ਮਾਹਾ, ਦਿਨਾ, ਪਹਰਾ, ਘੜੀਆ, ਪਲਾ, ਚਸਿਆ ਵਿਚਹੁ ਏਹੁ ਮਹੀਨਾ ਭਾਦਉ ਕਾ ਬਾਇ ਪੜੇ” ॥ ੧੦ ॥

^੧ਜ਼ਹਿਰ । ^੨ਸੋਵਾ । ^੩ਫਿਰਲਾਪ, ਕੁਰਲਾਣਾ । ^੪ਰਾਤ । ^੫ਇਸਤ੍ਰੀ ।
^੬ਭੌਂਡੁ । ^੭ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ^੮ਬੋਲਦਾ ਹੈ । ^੯ਸੱਪ । ^{੧੦}ਸਰੋਵਰ । ^{੧੧}ਖੋਟੀ ਮਤਿ ।

ਅਬ ਅਸੁ ਕਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾਧਨ ਝੁਰਿ ਮੁਈ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਖੁਈ^੧ ॥
ਝੁਨਿ ਵਿਗੁਤੀ^੨ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ^੩ ਕੁਕਹ^੪ ਕਾਹ^੫ ਸਿ ਵੁਲੇ ॥
ਆਗੇ ਘਾਮ^੬ ਪਿਛੇ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ^੭ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਭੋਲੇ ॥
ਦਹਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਿਜ ਪਕੈ ਸੇ ਮੀਨਾ ॥
ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਨਾ^੮ ॥ ੧੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਵਤਾ ਹੈ, ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਏਹ ਦਿਨ, ਰੁਤੀ, ਮਾਹ, ਬਰਸ, ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਲਿਖਿ ਦੀਏ ਹੈਂ ਰੁਮ ਕਉ । ਸਿ ਏਹ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਏਵੇਂ ਨਿਬੜਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਬਿਨਾ ਬੂਝੇ, ਬਿਨਾ ਸਿਮਰੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਆਪਨਾ ਬੁਰਾ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ । ਤੂ ਕਿਉ ਨਰਕਿ ਪੜਿਆ, ਚਾਹਤਾ ਹੈ ? ਏਹ ਤੇ ਮਾਸ, ਬਰਸ, ਦਿਨ, ਪਲ, ਚਸੇ, ਘੜੀਆ, ਤੇਰੇ ਨਿਬੜਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ । ਤੇਂ ਰਾਮੁ ਸਿਮਰਿਉ ਨਾਹੀ । ਤੂ ਆਗੇ ਕਿਆ ਜਥਾਬੁ ਕਰਹਿੰਗਾ । ਦਿਨ ਤਉ ਨਿਬੜੇ ਜਾਤੇ ਹੈ; ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ । ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾਧਨ ਝੁਰਿ ਮੁਈ । ਸੁ ਅਸੁ ਕਹੀਐ, ਆਤਮ । ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਤੂ ਮੇਰੇ ਆਤਮੇ ਅੰਤਰਿ ਆਉ । ਹਉ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾ ਖਰੀ ਦੁਖੀ ਹਾਂ । ਝੁਰਿ ਮੁਈ ਹਾਂ । ਜੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਤਾਂ ਮਿਲੀਏ” । ਕਹੇ ਹੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ! ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਜਿ ਤੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਹੈ, ਰੇ ਮਨ ! ਤਝ ਕਉ ਮਿਲਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤਾ, ਝੁਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਵਿਥਿ ਪਾਈ ਹੈ । ਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਵਿਥਿ ਪਾਈ, ਤਾਂ ਦੁਹਾਗਣਿ ਹੋਇ ਛੁਟੀ । ਕੁਕਹ, ਕਾਹ, ਜਿ ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਦੇ ਰੋਮ ਥੇ, ਸੁ ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਰੇਤੁ ਬਲੁ ਪੈ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਦੇਹੀ ਕਉ ਭਰਮੁ ਪੈਆ । ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਬਲ ਵਿਗਾੜੀ ਤਿਉ ਦੇਹੀ ਭਰਮਿ ਵਿਗਾੜੀ । ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਸਾਖ ਜੰਮਣਹੁ ਰਹੀ, ਤਿਉ ਦੇਹੀ ਤੇ ਭੀ ਭਗਤਿ ਹੋਣਹੁ ਰਹੀ । ਕੁਕਹ, ਕਾਹ ਅਸੁ ਵਿਚ ਸੁਪੇਦ ਭਏ । ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਆਇ, ਲਗਾ ਤਬ ਏਸ ਤੇ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਸੁਲਪੁ^੧ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਾਈ ਹੋਇ ਨ ਆਈਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਸ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਜਬ ਈਹਾਂ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਆਗੇ ਭੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਆਗੇ ਘਾਮੁ ਜਿ ਥਾ, ਸਿ ਪਹਿਲੀ ਜੁਆਨੀ ਥੀ । ਅਰੁ ਪੀਛੇ ਰੁਤਿ ਜਾਡੇ ਕੀ ਜਿ ਆਵੇ ਹੈ, ਸਿ ਬਿਰਧਿਪਨਾ ਕਾ ਪਾਉਂ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਮੁਦਤ ਮਰਨ ਕੀ ਨਿਜੀਕਿ ਆਵਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਦੇਖਾ ਏਸ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ । ਦਹਦਿਸ ਜਿ ਸਾਖ ਥੀ, ਸੁ ਸਭ ਹਰੀ ਥੀ । ਤਿਸ ਬੀਚ ਤੇ ਸਹਜਿ ਜੁ ਪਾਕੈ, ਸੇਈ ਮੀਨਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਸਾਖ ਥਾ । ਕੋਈ ਕੈਸਾ ਹੀ, ਕੋਈ ਕੈਸਾ ਹੀ । ਪਰੁ ਜਿਨਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਾਇ, ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰੀ, ਸੇਈ ਭਲਾ ਹੂਆ, ਸੇਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮਿ ਸਮਾਇਆ । ਕਹੈ ਭਾਈ ! ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੀਚਿ ਐਸਾ ਭੀ ਬਸੀਨੁ ਹੋਇ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਕਿਵ ਹੀ ਲੇ ਮਿਲਾਵੇ । ਕਹੈ, ਅਵਰੁ ਬਸੀਨੁ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਸੀਨੁ ਹੈ । ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲੀਏ, ਤਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਾਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਾਥਿ” ॥ ੧੧ ॥

^੧ਖੋਹੀ ਗਈ, ਖੁਝ ਗਈ (ਰਸਤੇ ਤੋਂ) ।

^੨ਨਾਸ ਹੋਈ ।

^੩ਛੱਡੀ ਹੋਈ, ਛੁੱਟੜ ।

^੪ਪਿਲਛੀ ।

^੫ਸਰਕੜਾ ।

^੬ਗਰਮੀ ।

^੭ਜਾਡਾ, ਸਰਦੀ ।

^੮ਵਿਚੋਲਾ ।

^੯ਬੋਹੜਾ ।

ਅਥ ਕਤਿਕੁ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਤਿਕਿ ਕਿਰਤੁ¹ ਪਾਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਇਆ ॥
ਦੀਪਕੁ² ਸਹਜਿ ਬਲੈ ਤਤਿ ਜਲਾਇਆ ॥
ਦੀਪਕੁ ਰਸੁ ਤੇਲੋ ਧਨ ਪਿਰ ਮੇਲੋ ਧਨ ਓਮਾਹੇ ਸਰਸੀ ॥
ਅਵਗਣ ਮਾਰੀ ਮਰੈ ਨ ਸੀਝੇ³ ਗੁਣਿ ਮਾਰੀ ਤਾ ਮਰਸੀ ॥
ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇ ਨਿਜੁਘਰਿ ਬੈਠੇ ਅਜਹੁ ਤਿਨਾੜੀ ਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਮਿਲਹੁ ਕਪਟ⁴ ਦਰ ਬੋਲਹੁ ਏਕ ਘੜੀ ਖਟੁ⁵ ਮਾਸਾ ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! ਕਤਿਕਿ ਜਿ ਕਿਰਤੁ ਪੈਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਹੋਇਗਾ । ਅਰੁ ਦੀਪਕੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ । ਜਿਨ ਕੇ ਕਿਰਤਿ ਪਈ ਹੈ, ਸਿ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗੇ ਹੈ । ਤਤਕਾਲਿ⁶ ਓਇ ਭਗਤੀ ਲਾਗਿ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ । ਹਰਿ ਦਿਲ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ, ਜਿਨ ਕਉ ਮਿਲਿਆ । ਓਨਾ ਕੇ ਮਨਿ ਉਮਾਹਾ⁷ ਅਨੰਦ, ਸਹਜ, ਚਾਉ ਹੂਆ । ਮਹਾ ਮੰਗਲ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ, ਉਨ ਕੇ ਭਏ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਜਾ ਅਵਗਣ ਕਰੇਗਾ ਤਾ ਮਰੇਗਾ । ਸੀਝੇਗਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਦਿ ਗੁਣ ਕਰੇਗਾ, ਸੁਕ੍ਰਤ⁸ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਜੀਵੇਗਾ । ਅਰੁ ਗੁਣਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰਿ ਰਹੇਗਾ । ਜਿ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਤਉ ਸੀਝੇਗਾ । ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਮੁ ਅਰ ਭਗਤਿ ਲੇ ਕਰਿ, ਨਿਜ⁹ ਅਪਣੇ ਘਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਮੈ ਭੀ ਅਜਹੁ ਤੇਰੀ ਆਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਬਹੂ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਅਪਨਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹਿ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ । ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਬਿਨ, ਜੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਪਾਇਆ ਨਾ ਜਾਈ ਅਰੁ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਕਪਟ ਕੇ ਕਿਵਾਰ ਖੋਲ੍ਹਿ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇ ਲੇਹਿ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੀ ਜੁ ਵਿਵ੍ਰਿਤਿਆ ਹੈ ਜੀਉ, ਸੁ ਕਪਟ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਵ੍ਰਿਤਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਦੇਆ ਕਰੇ, ਤਾ ਕਪਟ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਤਤਕਾਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ" ॥ ੧੨ ॥

ਅਥ ਮੰਘਰੁ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮੰਘਰੁ ਮਾਹੁ ਭਲਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਅੰਕਿ¹⁰ ਸਮਾਵਏ ॥
ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ¹¹ ਮੈ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ ਭਾਵਏ ॥
ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰੁ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ¹² ਚੰਚਲੁ¹³ ਜਗਤੁ¹⁴ ਸਬਾਇਆ ॥
ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੇ ਤਾ ਭਾਇਆ ॥
ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਨਾਹ¹⁵ ਪਿਆਰੀ ਅਭ ਭਗਤੀ¹⁶ ਪਿਰ ਆਗੈ ॥ ੧੩ ॥

¹ਉਹ ਹੀ ਫਲ ਪਾਇਆ (ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ) । ²ਦੀਵਾ ।
³ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ । ⁴ਭਿਤ, ਕਿਵਾਜ਼ । ⁵ਛੇ ਮਹੀਨੇ । ⁶ਉਸੇ ਹੀ ਵੇਲੇ, ਬੱਟਪੱਟ ।
⁷ਉਤਸ਼ਾਹ, ਉਮੰਗ । ⁸ਪੁੰਨ ਕਰਮ, ਨੇਕ ਕੰਮ । ⁹ਆਪਣੇ । ¹⁰ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ।
¹¹ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ । ¹²ਰਚਨਹਾਰ । ¹³ਜੋ ਬਿਰ ਨ ਰਹੇ । ¹⁴ਸਾਰਾ ।
¹⁵ਪਤੀ । ¹⁶ਦਿਲੀ ਭਗਤੀ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੇ ਭਾਈ। ਮੰਘਰੁ ਮਾਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮਨੁ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਮੰਘਰੁ ਉਨਹੀ ਕਉ ਭਲਾ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਮਾਣੇ ਹੋ। ਜਿਨ੍ਹਾ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਰਵੇ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਿਉ ਨਿਹਚਲੁ^੧ ਆਪਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਜਾ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਭਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਾ ਓਇ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਭਾਵਤੇ ਹੈ। ਓਹ ਪਿਰੁ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਬਦਾ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ, ਮਰਤਾ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ, ਚਤੁਰੁ ਹੈ, ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ, ਸਭ ਬਾਤਾਂ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ, ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਕੇ ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਦੇਆਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਉ ਗਿਆਨੁ ਅਰੁ ਧਿਆਨੁ ਭਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਆਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਹ ਵਸਤੁ ਭਾਵਤੀਆਂ ਹੈ, ਜਿ ਉਸ ਕਉ ਭਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ ਕਉ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ, ਤਿਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੇ ਗੀਤ ਕਵਿਤ ਗਾਏ। ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਦੁਖ, ਅਰੁ ਭੁਖ, ਸੰਤਾਪ ਸਗਲੇ ਭਾਗੇ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਰਾ ਲਾਗਾ। ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭਗਤੁ ਹੁਆ^੨। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰੁ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

ਅਬ ਪੌਖੁ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪੌਖਿ ਤੁਖਾਰੁ^੩ ਪੜੈ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਰਸੁ ਸੋਰੇ^੪ ॥
ਆਵਤਾ^੫ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਮੁਖੇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ॥
ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ^੬ ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਦੇਹੇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੰਗਿ^੭ ਰਵੇ ਰਸਿ ਰਸੀਆ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨੇਹੇ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਪੌਖਿ ਪਿਛੋ ਭਰਵਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਤਨੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਗ ਥੇ, ਕਰ^੮, ਚਰਨ, ਸੇ ਸਭ ਨਿਬਲ^੯ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਮ ਜਿ ਥੇ, ਸੁ ਸੁਪੇਦ ਭਏ। ਸਰੀਰ ਮਹਿ ਜਿ ਰਤੁ, ਮਾਸੁ, ਰਸੁ ਬਿੰਦੁ ਸੇ, ਸੁ ਜਰੁ^{੧੦} ਸੋਖਿ ਲੀਏ"। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ। ਤੂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਵਸਤਾ ਸਹਿ, ਪਰੁ ਮਿਲਓਹਿ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਐਸੇ ਹੀ ਹਹਿ, ਜਿ ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਸੰਗਿ ਰਹਤਾ ਨ ਮਿਲਿਆ, ਅਰੁ ਨ ਆਇਆ। ਵਸਦਾ ਤਾ ਸਾਥੇ ਹੈ। ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ। ਠਾਕੁਰੁ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਸਾਥੇ ਹੈ। ਪਰੁ ਰਸੁਤਾ ਪਾਏ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਸੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ। ਸਭਨਾ ਵਿਚਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜੋਤਿ

^੧ਅਚਲ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ^੨ਬਰਫ਼, ਪਾਲਾ। ^੩ਸੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ^੪ਕਿਉ
ਨਹੀ ਆਉਂਦਾ? ^੫ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ। ^੬ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭੋਗਦੀ ਹੈ। ^੭ਹਥ।
^੮ਕਮਜ਼ੋਰ। ^੯ਬੁਢੇਪਾ।

ਸਮਾਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਆਪਣਾ ਦਰਸਨੁ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਦੇਹਿ । ਅਰੁ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹ ਮਤਿ ਦੇਹਿ; ਜਿਸ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਇ । ਸਾ ਮਤਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਦੇਹਿ । ਜਿਨ੍ਹਾ ਗੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਰਵੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਵਡਾ ਰਸੀਆ ਹੈ । ਜੀ ! ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਪੀਛੇ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਤੂ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਦੇਹਿ । ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਰਵਾ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਇ । ਜੀ ! ਦਿਨ ਵਿਹਾਵਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਜੀ ! ਤੂ ਅਪਣਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜਪੀ” ॥ ੧੪ ॥

ਅਥ ਮਾਘ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮਾਘ ਪੁਨੀਤ^੧ ਭਈ ਤੀਰਥ^੨ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ^੩ ॥
 ਸਾਜਨੁ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਗੁਣ ਗਹਿ^੪ ਅੰਕਿ^੫ ਸਮਾਨਿਆ ॥
 ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ^੬ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਸਰਿ ਨਾਵਾ ॥
 ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਤਹਿ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ ।
 ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੇ ਜਾਤਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਮਾਘ ਮਹਾ ਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਜਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਆਲੁ ਭੋਆ, ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਦੋਆ ਉਤਪੰਨਿ ਹੋਈ । ਤਬ ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਆਇ ਵਸੇ । ਜਦਿ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਦੋਆ ਆਇ ਵਸੀ, ਅਰੁ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਗਹੇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ, ਸਹਜੇ ਹੀ ਸਾਹਿਬੁ ਆਇ ਮਿਲਿਆ । ਜਦਿ ਏਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਜਗਤ ਕਾ ਪ੍ਰਭ^੬ ਭੋਆ ਹੈ । ਤਬ ਏਸਕੇ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਗੰਗਾ, ਜਮੁਨਾ, ਸੁਰਸਤੀ, ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ, ਸੰਗਮ, ਸਪਤ ਸਮੁੰਦ ਸਭ ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਆਇ ਸਮਾਏ” । “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਜੇ ਮੁਝ ਕਉ ਚਿਤਿ ਆਵਹਿ, ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ, ਪੂਜਾ, ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਸਗਲ ਮੁਝ ਕਉ ਚਿਤਿ ਆਵਹਿ ਤੂ, ਤਾਂ ਏਹ ਸਭ ਹੋਹਿ । ਜੇ ਏਕੁ ਤੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਏਹ ਮੈਂ ਸਗਲੇ ਪਾਏ” । ਏ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! “ਮਾਘ ਮਹਾ ਕਾ ਤੁਝ ਕਉ ਇਹੀ ਸੁਖੁ, ਮਹਾ ਰਸੁ ਹੈ । ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤੇ ਕਾ ਫਲੁ ਹੂਆ, ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਚਿਤਿ ਆਇਆ” ॥ ੧੫ ॥ ਅਥ ਫਗੁਣਿ, ਅੰਤਿ ਅਵਸਥਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਬਾਰਹ ਮਾਹ, ਛਿਅ ਰੁਤੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਠ ਪਹਰ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਕਾ ਫਲੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਘਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਸਾਵਧਾਨੁ ਦੇਖਾ । ਘਰਿ ਆਏ ਕੇ ਸੁਖ ਫਲ ਕੇਸੇ ਲਾਗੇ ? ਬੇਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੧੫ ॥

‘ਗੁਜਰਤੇ ਜਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ । ‘ਪਵਿਤਰ । ‘ਗਿਆਨ ਤੀਰਥ । ‘ਪੋਥੀ
 ਵਿਚ ‘ਮਾਘ ਪੁਨੀਤੁ ਭੋਆ ਤੀਰਥ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨੇ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ‘ਪਕੜਨਾ, ਧਾਰਨਾ । ‘ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ।
 ‘ਸੁੰਦਰ । ‘ਮਾਲਕ ।

ਅਥ ਫਗੁਣ ਚੜਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਫਲਗੁਣਿ ਮਨਿ ਰਹਸੀ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਭਾਇਆ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਰਹਸੀ ਭਇਆ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਮਨ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ਜਾ ਤਿਸ ਭਾਇਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਉ ॥
ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰ ਬਾਝਹੁ ਮਹਲੀ^੧ ਲਹਾ ਨ ਥਾਓ ॥
ਹਾਰ ਡੋਰ ਰਸ ਪਾਟ ਪਟੇਬਰ ਪਿਰਿ ਲੋੜੀ ਸੀਗਾਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਈ ਗੁਰ ਅਪਣੈ ਘਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਫਲਗੁਣਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਿਸੁਆਸੁ^੨ ਹੋਆ, ਅਰੁ ਬਿਗਾਸੁ^੩ ਹੋਆ; ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ਆਤਮੇ ਕੀ, ਜਿ ਹਉਮੈ ਥੀ, ਸੁ ਮੁਈ। ਤਬ ਆਠ ਪਹਰ ਵਿਗਾਸ ਬੀਚਿ ਲਾਗਾ ਰਹਨੇ। ਜਾ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ, ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ, ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਘਰਿ ਹੀ ਆਇ ਵਸਿਆ। ਜੇ ਅਉਰੁ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇ, ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਤਉ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾ ਆਵੇ। ਮਹਲੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕਿਵ ਹੀ ਨ ਪਾਵੇ। ਹਾਰ ਡੋਰ, ਰਸ, ਪਾਟ^੪ ਪਟੇਬਰ ਹੋਏ। ਤਬ ਏਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਇਆ। ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਰਾਜੁ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਭਗਤਿ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਸੀਲੁ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਸੰਜਮੁ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਜਪੁ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਤਪੁ। ਜਿਸ ਕੀ ਥਾਇ^੫ ਪਵੇ। ਜਿਸ ਕਉ ਦੈਆਲੁ ਹੋਵੇ, ਸਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੀ। ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਾਣੀ, ਤਿਸਹੀ ਕਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਰੁ ਓਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ। ਏਤੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ। ਜਬ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਵੇਦ; ਸਾਸਤ੍ਰ, ਮਾਹ, ਬਰਸ, ਰੁਤੀ, ਬਿਤੀ, ਵਾਰ ਥੇ, ਤਿਤਨੇ ਸਭ ਸਕਾਰਥੇ^੬ ਹੋਏ। ਚਸੇ, ਪਲ, ਘੜੀਆਂ, ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ, ਸਭਿ ਸਕਾਰਥੇ ਭਏ^੭। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਭਾ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ, ਸੁ ਕਿਆ ਸੇਭਾ ਕਹਤਾ ਹੈ ?

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬੇ ਦਸ^੮ ਮਾਹ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਭਲੇ ॥
ਘੜੀ ਮੂਰਤ ਪਲ ਸਾਚੇ ਆਏ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ਕਰਤਾ ਸਰ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ ॥
ਜਿਨਿ ਸੀਗਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਪਿਆਰੀ ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਰੰਗੁ ਮਾਣੈ ॥
ਘਰਿ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਜਾ ਪਿਰਿ ਰਾਵੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੈ ॥
ਨਾਨਕ ਅਹਿਨਿਸ ਰਾਵੇ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਹਰਿ ਵਰੁ ਬਿਰੁ ਸੇਹਾਗੈ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਅਰੁ ਬਾਰਹ ਮਾਸ, ਤਿਨ ਕੀਆ। ਰੁਤੀ, ਬਿਤੀ, ਵਾਰ

^੧ ਖਿੜਾਉ, ਖੁਸ਼ੀ।	^੨ ਮਹਿਲ ^੧ ਵਿਚ।	^੩ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।	^੪ ਖਿੜਾਉ, ਖੁਸ਼ੀ।
^੫ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ (ਭਾਵ ਸ਼ਿੰਗਾਰ)।	^੬ ਘਾਲ।	^੭ ਸਫਲ।	^੮ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਵੇਦ ਸੁਮਾਹ’

ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਤੇ ਦਸ ਭਾਵ ਬਾਰਾਂ।

ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਵੇਦਾਂ ਕੇ, ਤੇ ਸਭੇ ਭਲੇ, ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਓਹਿ ਪਲ, ਪਹਰ ਭਲੇ, ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੋਵੈ, ਸਚ ਸਿਉ ਮਿਲੈ। ਜਬ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਕਾਰਜ ਬੇ, ਸੇ ਸਭਿ ਸਵਰੇ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।। ਸੁ ਕੈਸਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹੈ? ਜਿ ਜੀਆਂ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਨਿ ਏਹ ਸਾਜਿ ਸੀਗਾਰਿ ਲੀਤੀ, ਸੇਵਕਿ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੀ, ਪਿਆਰੀ ਲਾਗੀ, ਤਬ ਮਿਲਾਇ ਲਈ। ਲਾਗੀ ਆਨੰਦ ਬਿਨੋਦ^੧ ਕਰਨੇ। ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਲਾਗੀ ਮਾਣਣ। ਇਸ ਕੇ ਘਰਿ ਜਾ ਸਾਹਿਬੁ ਆਇ ਵਸਿਆ, ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਸਿਹਜਾ ਸੁਹਾਣੀ ਲਾਗੀ। ਏਹ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਈ। ਇਸ ਕੀ ਸਭ ਠਉਰ ਸੋਭਾਮਾਨ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਕੇ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਆਇਆ। ਘਰਿ ਹੀ ਆਇ ਵਸਿਆ। ਹਰਿ ਵਰੁ ਏਨਿ ਪਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ੧। ਏਹੁ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ, ਛਿਆ ਰੁਤੀ, ਸਪਤ ਵਾਰੁ, ਸੋਲਹ ਬਿਤੀ, ਪਹਰ, ਘੜੀਆ, ਪਲ, ਚਸੇ, ਸਾਸ, ਸਾਰੇ ਜਨਮ ਆਰਜਾ ਕੇ ਗਣਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਏਹੁ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਕੀਆ। ਆਤਮਾ ਪਰਬੋਧੁ ਮਨ ਸਾਥਿ ਕਰਿਆ। ਆਰਜਾ ਕੇ ਸਾਸ ਗਣਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ। ਆਰਮੇ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟ ਕਰੀ। ਮਨ ਪਰਬੋਧ ਸਿਫਤਿ, ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਾਇਆ। ਜਸੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਣੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਲਿਖੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਗਾਵੈ, ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਇਸ ਕੀ ਰਹਤ ਰਹੈ, ਕਮਾਵੈ, ਸੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ^੨। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਜਿਨਿ ਨਿਰਾਧਾਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਮਹਿ, ਸਬਦ ਕੀ ਟੇਕ ਬਾਧੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਸਿਖੈ, ਜਿ ਗਾਵੈ, ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ। ਜਿ ਇਸਿ ਸਬਦ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੈ, ਇਸਿ ਸਬਦ ਕਾ ਕਹਿਆ ਕਮਾਵੈ, ਸੁ ਉਸਹੀ ਜੈਸਾ ਹੋਇ।। ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਪੈਂਡਾ ਗੁਪਤ ਬੀ, ਪਰਗਟੁ ਕਰਿ ਦੀਆ, ਸੇ ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ। ਸਤਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਸਤਿਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਰੁਤੀ ਭਲੇ ਜਿਤੁ ਜਪੀਏ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਭ ਦਿਨੁ ਰੁਤਿ ਬਿਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਗੁਰੂ ਵਾਹ। ਏਹੀ ਹੈ ਲਾਹੁ। ਭਾਵੈ ਤਹਾ ਜਾਹੁ। ਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨਾਹੀ ਰਾਹ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ॥ ੧੭੦ ॥ ੩ ॥

ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ^੧ ਕਉ ਦੀਖਿਆ^੨ ਦੀਨੀ, ਸਿਖੁ ਕੀਆ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਮਨ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਜੇ ਕਉ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੈਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਬਿਬੇਕ^੩ ਮਤਿ ਦਿਤਾਈ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਮਸਤ^੪ ਬਾਣੀ ਲਿਖਿ ਦੀਨੀ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ। ਤਿਨਹੁ ਏਹੀ ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ ਲੀਨੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭ ਕਉ ਪੂਰਨ ਸਬਦੁ

^੧ਚਾਉ, ਉਮੰਗ, ਖੁਸ਼ੀ।

^੨ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਵਨਾਭ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਹੋਇਆ। ਵੇਖੋ ਗੁਰ ਸਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ, ਪੰਨਾ ੧੫੧।

^੩ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼।

^੪ਵਸਤੂ ਦੇ

ਠੀਕ ਠੀਕ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਨਾ।

^੫ਸਭ, ਤਮਾਸ਼।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ। ਅਬ ਉਹਾਂ ਉਸਿ ਪਾਸਿ ਸਾਹਾ ਲੋਕੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਨੇ। ਰਾਜਾ ਉਸਿ ਦੇਸ ਕਾ ਸਨਮੁਖੁ ਹੁਆ ਦੀਨ ਕਾ। ਉਹਾਂ ਏਤਾ^੧ ਲੋਕੁ ਜੁੜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖੁ, ਤਿਸ ਕੀ ਮਿਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਜੁੜੇ। ਐਪਰੁ ਲੂਣ ਤੇ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਚਾਲੀਸ ਮਣ ਲੋਣੁ ਰਸੋਈ ਅੰਨ ਮਹਿ ਪਝਤਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਓਹ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਥੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਬਦੁ ਦੇ, ਅਰੁ ਬਿਦਾ ਹੁਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਖੇਲਤਾ ਖੇਲਤਾ ਰਮਤਾ ਰਮਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ, ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ॥ ੧ ॥ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਚ ਕਾ ਸਉਦਾ ਵਪਾਰੁ ਸਾਚਾ ਸਚ ਕੀ ਕੀਚੈ ਰਾਸਿ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਲਾਹੁ ਸਚ ਕਾ ਸਚੇ ਦਰਿ ਸਾਬਾਸਿ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੧੭੧ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਮੇਲ

ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇ ਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭਈ, ਜੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਮਤੇ ਕੀ ਸਰਾਇ ਹਰੀ ਕੀ ਰਹਦਾ ਸੀ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜਿ ਹਰੀ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਣਿ^੧ ਚਲੇ, ਸੁ ਦੁਰਗਾ ਪਰਸਣ^੨। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਤਬ ਨਾਉ ਲਹਣਾ ਸਾ। ਸੁ ਲਹਣੇ ਦਾ ਨੇਮੁ ਸੀ, ਜੁ ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਭਵਣਿ ਜਾਂਦਾ, ਭਗਉਤੀ ਦੇਸੁ। ਸਭਿ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਹਰੀ ਕੇ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਣਿ ਚਲੇ ਪਰਸਣ। ਤਬ ਲਹਣਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਆਵਦੇ ਆਵਦੇ ਜਦਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸਿ ਆਏ, ਤਬ ਪੁਛਿਓ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਗਿਰਾਉ ਕਿਸਦਾ ਹੈ? ਕਹੈ ਜੀ। ਏਹੁ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਕਾ। ਸੁ ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਉ ਮਹਸੂਰ^੩ ਸੀ। ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ। ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੁਣੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡਿਠਾ ਕਿਨੇ ਨ ਸੀਓ। ਤਬ ਸਭਨਾ ਲੋਗਹੁ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਓਹੋ ਜਿ ਭਗਤੁ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਖੈ ਓਹੋ? ਤਬ ਲੋਕੀ ਸਭਨੀ ਆਖਿਆ, "ਜਿ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉ ਸੁਣਦੇ ਸੇ, ਸੁ ਓਸੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਆਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਇ, ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਕੀਚੈ ਤਾਂ"। ਸਭਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਤਾਂ ਜਿਤਨਾ ਸੰਗੁ ਸਾਥੁ ਸਭੇ ਹੀ ਘੋਮਾ ਖਾਇ ਕੇ ਮੁਝਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਲੋਕ, ਹੋਰ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਿਸਿਟ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦਿਸਿਟ ਇਕ ਹੋਇ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ, ਖਤੀ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

^੧ਇਤਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ। ^੨ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਉਪ ਨਾਮ "ਦਾਸ ਨਾਨਕ" ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ^੩ਡੇਰਾ, ਘਰ, ਰਿਹਾਇਸ਼। ^੪ਫੁਹਣਾ, ਭੇਟਣਾ, ਮਿਲਣਾ। ^੫ਮਸ਼ਹੂਰ, ਉੱਘਾ।

ਪੁਛਿਆ ਜਿ, ਕਉਣੁ ਖੜੀ ? ਅਖੇ ਜੀ, ਤ੍ਰਿਹੁਣੁ । ਅਖੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਖੇ ਜੀ ਲਹਣਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਤੇਰਾ ਲਹਣਾ ਸੀ, ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਆਂਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਅੰਗਦੁ ਹੋਇਗਾ । ਤੂ ਆਇ ਅੰਤਿ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਤੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਥੀ ਜੁਦਾ ਨ ਹੋਹਿਗਾ । ਮੇਰੇ ਹੀ ਅੰਗਹੁ ਤੂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ, "ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਹੀ ਜੀਆ ? । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਜੀ, ਜੀਅ ਨੂ ਸਾਂਤਿ ਆਇ ਗਈ ਹੈ ਜੀ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਡਿਠੇ ਜੀ । ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਥ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂ ਵਿਦਾ ਕਰਿ ਆਵਾਂ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਵਿਦਿਆ ਕਰਿ ਆਉ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਨਾਲਹੁ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤੀ । ਜਿ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ ਮੇਰੀ ਸਭਨਾ ਨੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ । ਤਬ ਸੰਗੁ ਜਿਤਨਾ ਸੀ, ਸੁ ਸਭ ਨਿਮੂਝਾਣਾ¹ ਹੋਇ ਗੋਆ, ਜਿ ਜੀ, ਸੰਗ ਦਾ ਵਾਲੀ ਤੂ । ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸੰਗੁ ਚਲਿਆ ਜੀ । ਤੂ ਏਥੇ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀ । ਏਵ ਬਣਦੀ ਹੈ ? ਜਿ ਤੂ ਵਿਣੁ ਪਰਸੇ ਮਾਈ² ਦੇ ਭਵਣਿ ਰਹਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, "ਜਿਸ ਕਾਰਣਿ ਹੋਇ ਭਵਣਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਥਾਉਂ ਨਿਸਾ³ ਕੀਤੀ" ਤਾਂ ਲੋਕੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਹੋਇ । ਤੇਰੀ ਤਾ ਨਿਸਾ ਹੋਈ, ਪਰੁ ਜੀਅ ਸਾਡਾ ਕਿ ਹਾਲੁ⁴ ? । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਜਾਹੁ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸਾ ਨੇ ਸੁਖੀ ਸਾਦੀ ਲੈ ਆਵੇਗਾ । ਤੁਸਾਡੀ ਭੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਫਿਰਿ ਆਇਆ । ਸੰਗ ਨੇ ਅਭਯੰਜਿ⁵ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਸੰਗੁ ਭਉਣ ਨੇ ਪਰਸਿ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਉਥਾਉ ਆਇਆ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਓਇ ਲੋਕ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਇ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖੇ । ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ ਉਨੁ ਥੀ ਵਿਦਾ ਕੀਤੀ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ ਰਹਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਸਾਂਤਿ ਆਈ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਸਾਂਤਿ ਆਈ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਓਤੈ ਖੁਸੀ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇਆ । ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਾ, ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹੋਆ । ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ, ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਸਿਖੁ ਹੋਇਆ । ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ । ਕਲਾ⁶ ਭਰਪੂਰ ਹੋ, ਜੇਹਾ ਕਰਣਾ ਸਾ, ਸੁ ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕੀਆ । ਤਾ ਭਾਡਾ ਜਾ ਭਰਪੂਰੁ ਕੀਤੋਨੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ । ਤੀਸਰੇ ਬਰਸ ਘਰੀ⁷, ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ ਆਇਆ । ਅਗੇ ਹਰੀ ਕਿਆ ਵਿਚਿ ਗਲ ਵਜਿ ਪਈ ਸੀ, ਜੇ ਲਹਣਾ ਤ੍ਰਿਹੁਣ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ । ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਣਿ ਨ ਗਇਓ । ਕਿਹੁ ਜਿ ਹੋਇ ਓਸੁ, ਸੁ ਘਰੁ ਬਾਹੁ ਛੇਡ ਦੇ । ਓਸੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਗਇਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਤੀਸਰੇ ਬਰਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕੁਲਿ ਹਰੀ ਕੀ ਮਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿ ਅਸਾਡਿਅਹੁ ਲਹਣਾ ਆਇਆ ਹੈ ਨਾਨਕ ਥਾਵਹੁ, ਪਰ ਕੋਹੀ ਹੀ ਵਡੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਚਲਹੁ, ਤੇ ਜਾਇ ਕੇ ਮਿਲਿ ਆਵਹੁ । ਤਬ ਸਭ ਹਰੀ ਕੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮਿਲਣ ਆਏ । ਅਗਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਓਠੀ ਖੜਾ ਹੋਇਆ । ਉਨ ਕੇ ਸਭਨਾ ਨੇ ਮਿਲਿਆ । ਹੋਰਿ ਸਭ ਹਰੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਗਲਿ ਮਿਲੇ । ਤਖਤਮਲੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਤਖਤ ਮਲ ! ਤੂ ਮੈਨੇ ਗਲਿ ਮਿਲ" । ਤਬ ਤਖਤ ਮਲ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਤੂ ਵਡੇ ਪੁਰਖ ਥਾਵਹੁ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਅਸਾਨੁ ਤੇਰੀ ਪੈਰੀ ਹੀ ਪਈ ਛਾਇਦਾ ਹੈ । ਜੀ ! ਤੂ ਵਡਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਤਖਤ ਮਲ ਨੂ, "ਜੇ ਜਾਹਿ ਤੇਰੇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਦਾ ਏਹੋ ਵਿਸੇਖੁ⁸, ਜਿ ਤੂ ਸਭ ਦੂ ਹੀ ਵਡਾ ਹੋਵਹਿਗਾ । ਤੁੰਟਿ ਕਿਸੇ ਥੇ ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਸੀਆ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰੇ" । ਜਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਏਹੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਾ ਸਭਨਾ ਨੇ ਕੰਨ ਹੋਏ, ਜਿ ਜੀ ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੇ ਭਿ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੋਸਤੁ ਮਿਤ੍ਰੁ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਤਾ ਸਭਨਾ ਨੇ ਭਾਉ⁹ ਹੋਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

¹ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ (ਲੱਜਤ) ਦਿਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਥੇ ਭਾਵ ਹੈ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ । ²ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ । ³ਤਸੱਲੀ, ਸੰਤੋਖ । ⁴ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ।

⁵ਸ਼ਕਤੀ । ⁶ਵਿਸ਼ੇਸ਼ (ਖਾਸ) ਗੁਣ । ⁷ਪ੍ਰੇਮ (ਖੁਸ਼ੀ) ।

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਭਾਡੇ^੧ ਭਾਉ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰਸੀ ॥
 ਸੁਖੀ^੨ ਕਰੈ ਪਸਾਉ^੩ ਦੁਖ ਵਿਸਾਰਸੀ ॥
 ਸਹਸਾ^੪ ਮੂਲੇ^੫ ਨਾਹਿ ਸਰਪਰਾ^੬ ਤਾਰਸੀ ॥ ੧ ॥
 ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੁ ਆਇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਲੀਖਿਆ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ ਦੇਵੈ ਦੀਖਿਆ^੭ ॥
 ਚਾਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ ਭਵਹਿ ਨਾ ਭੀਖਿਆ ॥ ੨ ॥
 ਜਾ ਕਉ ਮਹਲੁ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਜੇ ਨਿਵੇ ਕਿਸੁ ॥
 ਦਰ ਦਰਵਾਣੀ ਨਾਹਿ ਮੂਲੇ^੮ ਪੁਛ ਤਿਸੁ ॥
 ਫੁਟੈ ਤਾ ਕੈ ਬੋਲਿ ਸਾਹਿਬ ਨਦਰਿ ਜਿਸੁ ॥ ੩ ॥
 ਘਲੇ^੯ ਆਣੇ^{੧੦} ਆਪਿ ਜਿਸੁ ਨਾਹੀ ਦੂਜਾ ਮਤੇ^{੧੧} ਕੋਇ ॥
 ਵਾਹਿ ਉਸਾਣੇ ਸਾਜਿ ਜਾਣੈ ਸਭ ਸੋਇ ॥
 ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਬਖਸੀਸ ਨਦਰੀ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ॥ ੪੧ ॥

ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਿ "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ, ਤੁ ਓਹੁ ਥਾਉ ਛੋਡਿ। ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਨਜੀਕ ਆਇ ਰਹੁ" ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਵਸਾਈ,^{੧੨} ਜਿ ਸੋ ਉਪਾਉ ਹੋਇ ਜਿ ਲੋਕੁ ਭਿ ਰਹੈ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕੁ ਭਿ ਰਹੈ। ਤਾ ਬਲੋਚ ਹਾਈ ਦਾ ਸੰਜੋਗੁ^{੧੩} ਹੋਇਆ। ਤਬ ਏਤ੍ਰੇ ਸੰਜੋਗਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਸਟਬਰੋਹੀ ਖੜ੍ਹਰਿ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਆਇਆ। ਟਬਰ ਆਣਿ ਖੜ੍ਹਰਿ ਬਹਾਲੇ। ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਥੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਾਨਾ^{੧੪} ਦਾ ਨਿਦੀਣੁ^{੧੫} ਕਰਾਇਦਾ ਸੀ। ਉਥਾਉ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਿਰੁ ਹਥਾਂ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ। ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਸਿਉ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਖਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਇ ਸਮਾਣਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਿਦੀਣੁ ਕਰਾਇਕੇ ਚਲਿਆ ਘਰਾਂ ਨੂ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਤੇ ਜੋਤਾ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਅਤਿ ਮਹੀਨੁ ਸੀਤਾ ਸੀ। ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਹ ਭਰੀ ਨਿਦੀਣੁ ਦੀ ਉਚਕਿ^{੧੬} ਲੈ"। ਜਿਉ ਧਾਨਾ ਵਿਚਹੁ ਵਹਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਚਿਕੜਿ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਭਰੀ, ਤਿਉ ਭਰੀ ਦੁਹ ਜਣਿਆ ਚਕਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਸਿਰਿ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜਿਆ। ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਭਰੀ ਉਤਾਰਿ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੈਰੀ ਜਾਇ ਪੈਆ। ਤਾ ਜਦਿ ਮਾਤਾ ਦੇਖੇ ਤਾ ਕਿ ਵੇਖੇ, ਕਪੜੇ ਸਭਿ ਚਿਕੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋ ਸੁ। ਤਾ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ! ਭੇਰੀ ਕੋਹੀ ਵਾਣਿ^{੧੭} ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਮਾਣੁ^{੧੮} ਤੇ ਥੇ ਆਵੈ, ਤਿਸਨੁ ਚਿਕੜਿ ਭਰੀ ਹੋਈ ਭਰੀ ਘਾਹ ਦੀ ਉਚਕਿ ਸਿਰਿ ਦੇਹਿ। ਫਿਰਿ ਤੁਧ ਥੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੋਈ ਆਵੈ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਜਿ ਭੋਲੀਏ ਏਹ ਘਾਹ ਦੀ ਭਰੀ ਨਾਹੀਵੁ। ਮੈ ਅੰਗਦ ਦੇ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰੁ^{੧੯} ਦਿਤਾ ਹੀ। ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਸੰਗਤਿ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਸਭਨੀ ਜਾਤਾ, ਸਿਖਾ ਦੇ ਮਨਿ ਵਸਿਆ, ਜਿ ਏਸੁ ਉਪਰਿ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦੇਵਣ ਦੀ। ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਾਸਲੇ ਜਿ ਸਿਖ ਸੇ, ਸਿ ਸਮਝਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਗੁਝੀ ਨ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ

^੧ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹਨ। ^੨ਹਿਰਦਾ। ^੩ਸੁਖਾਂ ਦੀ।
^੪ਦਾਤ। ^੫ਭਰਮ, ਸੱਕ। ^੬ਬਿਲਕੁਲ। ^੭ਜ਼ਰੂਰ। ^੮ਸਿਖਿਆ। ^੯ਉਕਾ ਹੀ।
^{੧੦}ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ^{੧੧}ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ^{੧੨}ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ। ^{੧੩}ਵਸ ਚਲਦਾ। ^{੧੪}ਮੇਲ।
^{੧੫}ਭੋਨੇ ਦਾ ਖੇਤ। ^{੧੬}ਖੇਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ। ^{੧੭}ਚੁਕ ਲੈ। ^{੧੮}ਆਦਤ,
 ਸੁਭਾਉ। ^{੧੯}ਮਨੁੱਖ। ^{੨੦}ਤਾਜ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ।

ਜਿਸਨੇ ਭਾਵੇਂ, ਤਿਸਨੇ ਨਿਵਾਜੇ । ਭਾਵੇਂ ਦਾ ਖਸਮ ਭਾਵੇਂ, ਸੁ ਕਰੇ :—

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਗੁਰੁ ਅਪਾਰੁ ਨ ਕਿਸਹੀ ਮਾਹਿ ॥
ਜਿਸੁ ਘਟੁ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਤਿਸੁ ਪਾਹਿ ॥
ਜੈਸਾ ਬੀਜਹਿ ਤੈਸਾ ਖਾਹਿ ॥
ਬਿਨੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਹਿ ॥
ਦੇਖੇ ਵੇਦ ਸਭੇ ਅਵਗਾਹਿ¹ ॥
ਮਨ ਤੇ ਦੋਰੀ ਸਭਾ ਢਾਹਿ ॥
ਪ੍ਰਾਣਤ² ਜਾਵਹਿ ਸਭੇ ਲਾਹਿ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਪਾਏ ਇਤੁ ਰਾਹਿ ॥ ੧ ॥
ਹੁਕਮੀ ਭੇਜੇ ਹੁਕਮੀ ਸਦੇ ਮਤਾ ਨ ਕਿਸਹੀ ਨਾਲਿ ॥
ਆਪੇ ਬਾਪੇ³ ਬਾਪਿ ਉਥਾਪੇ⁴ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲਿ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਰਮੁ ਕਰੇ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਦੇਖੇ ਨਜਰਿ ਨਿਹਾਲਿ⁵ ॥ ੨ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭੨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ ਅਚਲਵਟਾਲੇ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ । ਸਿਧ ਗੋਸਟ-ਸਿਧਾ ਸਾਥਿ ਹੋਈ ।

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ, ਸਿਵਰਾਤਿ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕਉ ਅਚਲਿ ਆਇਆ । ਸੇਵਕ ਸਾਥਿ ਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ । ਅਰੁ ਸਾਬੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਜੀਰੁ ਸੇਵਕ ਥਾ ਪੂਰਾ । ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਚਲਿ ਜਾਇ ਵਡਿਆ, ਤਬ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਹੋਇ ਗਇਆ । ਸਭ ਕੋਈ ਲੈ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੁ ਕਹੀਦਾ ਥਾ, ਸੁ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ । ਜਿਸਦੇ ਸਬਦ, ਸਲੋਕ, ਸੈਸਾਰੁ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਅਚਲ ਵਿਚਿ ਲੋਕੁ ਥਾ, ਸੁ ਸਭ ਆਇਆ ਮਿਲਿਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣ ਹਾਰਾ⁶ । ਨਾ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਰਹਿਆ, ਰਹਿਓ ਜੀਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਢਕਾ ਢਕ ਜੋ ਕੋਈ ਥਾ, ਸੁ ਸਭ ਲੋਕੁ ਮਿਲਿ ਗੇਆ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ, ਨਾਨਕ ਆਇਆ । ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਾਲਿ⁷ ਢਾਬ ਦੀ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੋਲਿ, ਚੇਰਿ ਪਾਸਿ । ਪਰੁ ਲੋਕੁ ਅਮਿਤਾ

¹ਖੋਜ, ਛਾਣ ਬੀਨ ਕਰਨੀ ।

²ਪਾਪ ।

³ਸਾਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ।

⁴ਨਾਸ ਕਰਨਾ ।

⁵ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਅਖੀਰ ਵਿਚ "ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ" ।

⁶ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੀਵਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—"ਮੇਲਾ ਸੁਣ ਸਿਵਰਾਤ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਆਈ, ਦਰਸਨ ਵੇਖਣ ਕਾਰਨੇ ਸਗਲੀ ਉਲਟ ਪਈ ਲੋਕਾਈ" ।

⁷ਕਿਨਾਰਾ

ਜੁੜ ਗਿਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਹਾਰੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਭਗਤੀਅਹੁ ਆਇ
 ਭਗਤਿ ਬਾਹੀ¹। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ ਅਰੁ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਉਹਾ ਗੁਪਤ ਆਇ ਖਲੇ ਭਏ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾ ਭਗਤੀਅਹੁ
 ਕਾ ਲੋਟਾ ਚੁਰਾਇ ਲੀਤਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਓਇ ਭਗਤੀਏ, ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਲੋਟਾ ਨਾਹੀ। ਕਿਨ ਹੀ ਲੋਟਾ ਲੀਆ। ਤਬ
 ਉਨ੍ਹਾ ਭਗਤੀਅਹੁ ਕਉ ਭਗਤਿ ਬਿਸਰਿ ਗਈ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ ਅਰੁ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ!
 ਏਨਾ ਦੇ ਲੋਟੇ ਗਏ ਹੋਇ, ਤਾ ਏਨੀ ਭਗਤਿ ਛਡਿ ਦਿਤੀ"²। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ! ਏਹ
 ਕਿਆ ਕਰਨਿ, ਜਾ ਏਨ੍ਹਾ ਪਜੀਹੇ ਦਿਆ ਮੰਗਣ ਹਾਰਿਆ ਦਾ ਜੀਉ, ਏਨ੍ਹਾ ਪਜੀਹੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਸੀ।
 ਤੁਸਾ ਰੁਪਈਐ ਦਾ ਲੋਟਾ, ਏਨ੍ਹਾ ਦਾ ਚੁਰਾਇ ਲੁਕਾਇ ਰਖਿਆ। ਏਹਿ ਕਿਆ ਕਰਨਿ? ਜਿਨਾ ਦਾ ਰੁਪਈਐ ਦਾ
 ਲੋਟਾ ਗੋਆ ਹੈ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿਥੇ ਅਸਾ ਲੋਟਾ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਥਹੁ ਤੁਸੀ ਕਢਿ
 ਦੇਹੁ"³। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਕਸ ਸਿਖ ਨੂ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿ ਪੁਰਖਾ, "ਜਿਥੇ ਪਵਣ ਨਾਥ, ਭੰਗਰ
 ਨਾਥ ਲੋਟਾ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਓਥਹੁ ਆਣਿ ਦੇਹਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਸਿਧਾ ਕਾ
 ਧਰਿਆ ਹੋਆ ਲੋਟਾ ਪਵਣ ਨਾਥ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਓਹੁ ਸਿਖ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਕਢਿ ਆਣਿ ਦਿਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ! ਏਹੁ ਲੋਟਾ ਏਨ੍ਹਾ ਭਗਤੀਆ ਨੇ ਦੇਹਿ"⁴। ਤਬ ਓਇ ਭਗਤੀਏ, ਲੋਟੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ,
 ਸਰਸੇ⁵ ਹੋਏ⁶। ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਪਦੇ ਕਾ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਨ੍ਹਾ ਦੀ ਬਾਂਛਾ⁷ ਮਨ ਵਿਚਿ ਥੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਦਿਵਾਈ। ਓਹਿ ਭਗਤੀਏ ਖੁਸੀ ਭਏ। ਓਨ੍ਹਾ ਦਾ ਇਛਾ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਓਇ ਭਗਤੀਏ
 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਵਿਦਿਆ ਕੀਏ। ਤਬ ਸਿਧੀ⁸ ਪਵਣ ਨਾਥ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕਾ! ਇਕ ਦੁਇ ਗਲਾਂ
 ਅਸਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕਰਣੀਆ ਹੋਨਿ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾ ਆਖਹੁ"⁹। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ
 ਹੋਇ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ"¹⁰। ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ! ਰਿੜਕਣ ਹਾਰੀ ਘਿਉ ਸੰਜਿਆ"¹¹
 ਸੀ, ਪਰੁ ਫੁਲੁ ਸਭਿ ਗਇਆ। ਓਹੁ ਘਿਉ ਖਾਣਹੁ ਸੰਜਣਹੁ ਵੇਚਣਹੁ ਸਭ ਦੁ ਗਇਆ। ਘਿਉ ਮਹਿ ਦੇਖੁ ਕਿ
 ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਦੋਸੁ? ਕੇ¹² ਸੰਜਣ ਹਾਰੀਆ ਵਿਚਿ ਦੋਸੁ"¹³। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ
 ਬੋਲਿਆ। ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ:—

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਭਾਡਾ¹ ਹਛਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ॥
 ਭਾਡਾ ਅਤਿ ਮਲੀਣ ਧੋਤਾ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇਸੀ ॥
 ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ ॥
 ਏਤੁ ਦੁਆਰੈ ਧੋਇ ਹਛਾ ਹੋਇਸੀ ॥
 ਮੇਲੇ ਹਛੇ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ ॥
 ਮਤੁ ਕੇ ਜਾਣੈ ਜਾਇ ਅਗੈ ਪਾਇਸੀ ॥
 ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਤੇਹਾ ਹੋਇਸੀ ॥

¹ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ²ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ³ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

"ਭਗਤੀਆਂ ਪਾਈ ਭਗਤਿਆਨ ਲੋਟਾ ਜੋਗੀ ਲਇਆ ਛਪਾਈ ॥

ਭਗਤੀਆ ਗਈ ਭਗਤ ਭੁਲ ਲੋਟੇ ਅੰਦਰ ਸੁਰਤ ਭੁਲਾਈ ॥

ਬਾਬਾ ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਪੁਰਖ ਕਢਿਆ ਲੋਟਾ ਜਹਾ ਲੁਕਾਈ ॥

ਵੇਖ ਚਲਿਤੁ ਜੋਗੀ ਖੁਣਸਾਈ" ॥ ੩੯ ॥

⁴ਇਛਿਆ।

⁵ਇੱਕਠਾ ਕਰਨਾ।

⁶ਜਾਂ।

⁷ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੧' ਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ ॥
 ਚਲਿਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਾਜਾ¹ ਵਾਇਸੀ ॥
 ਮਾਣਸ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਸੁਣਾਇਸੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਨਿਹਾਲੁ ਸਭਿ ਕੁਲ ਤਾਰਸੀ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਭਾਡੇ² ਦੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਭਾਡਾ ਸੇਈ ਹਛਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਾਵਦਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਭਾਡਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਪ ਕੀ ਮਲੁ ਸਾਥਿ ਮਲੀਨੁ ਹੋਇ ਗੋਆ ਹੈ । ਧੋਤੇ ਹਛਾ ਨਾ ਹੋਇਗਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਜਾਇ ਸਰਨਿ ਪੜੇਗਾ, ਸੇਈ ਕਿਛੁ ਪਾਵੇਗਾ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਹਲੰਗਿ³ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਛਾ ਭੀ ਹੋਇਗਾ । ਏਨਾ ਮੇਲਿਆ ਭਾਂਡਿਆ ਕਾ, ਅਰੁ ਹਛਿਆ ਭਾਂਡਿਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਆਪਿ ਵਰਤਾਏਗਾ, ਜਦਿ ਏਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਦਰਗਹ ਲੇ ਗਾ । ਤਬ ਏਨਾ ਮੇਲਿਆ ਅਰੁ ਹਛਿਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਜਾਣੀਐਗਾ । ਜੇਹੇ ਜੇਹੇ ਮਾਨਖੁ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਹੀ ਜੇਹਾ ਹਿਸਾਬੁ ਲੀਜੀਐਗਾ । ਅਰੁ ਜਿਨਾ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਜੀ ਆਪੁਣਾ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਹੈ, ਤੇ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ, ਪਤਿ ਸਾਥਿ ਜਾਹਗੇ । ਓਇ ਵਾਜਾ ਵਜਾਇੰਦੇ, ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਹਿੰਗੇ । ਏਕ ਮਿਰਤ ਲੋਕ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਉਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਸੁਣੀਐਗਾ ॥ ਉਨਕਾ ਸਚ ਕਾ ਬਾਜਾ ਬਾਜੇਗਾ, ਜਿ ਤ੍ਰਿਹੀ ਲੋਕੀ ਸੁਣੀਐਗਾ । ਓਹੁ ਆਪਿ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਗਾ, ਅਰੁ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾ ਕਾ ਭੀ ਉਧਾਰੁ ਕਰੇਗਾ" । ਜਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੀਰਾ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੇਰਾ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ, ਤੂ ਹਕੀਕਤ ਬਖਸੀਸ ਕੇ ਘਰਿ ਵਗਦਾ ਹੈ" । ਏਹਿ ਸਿਧ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸੰਜਮੀ ਹੈ । ਸੰਜਮ ਕੀ ਚਾਲ ਬਤਾਏ, ਬਿਨਾ ਏਹ ਨਾ ਸਮਝਹਿੰਗੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ" । ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ ! ਘਿਉ ਸੰਜਿਆ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਉ । ਪਰੁ ਫੁਲੁ ਸਭਿ ਗੋਇਓਸੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਕੁਚਜੀ ਸੀ, ਸੰਜਮੁ ਜਾਤੋ ਸੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਸੰਸਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਘਿਉ ਨ ਸੜਈ" । ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਭਾਡਾ ਧੋਇ ਨ ਜਾਤੋ ਸੁ । ਦੂਧੁ ਸੰਜਿ ਜਮਾਇ ਨ ਜਾਤੋ ਸੁ, ਅਤੇ ਰਿਤਕਿ ਭਿ ਨ ਜਾਤੋਸੁ । ਫੇਰਿ ਮਖਣੁ ਭਿ ਕਢਿ ਮੂਲੇ ਨ ਜਾਤੋ ਸੁ । ਫੇਰਿ ਘਿਅ ਨੋ ਪਘਾਰਿ ਨ ਜਾਤੋ ਸੁ । ਮੈਲਾ ਘਿਉ ਭਾਡੇ ਪਾਇਓਨ, ਤਾ ਘਿਉ ਸਭਿ ਗੋਆ" । ਤਬ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਓਹੁ ਕਵਣੁ ਸੰਜਮੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਘਿਉ ਨ ਸੜੀ" ? ਘਿਅ ਸੜਨੇ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਸਿਧਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਏਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਜਾ ਤੂ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇਆ ਤਾ ਕਿਆ ? ਅਤੇ ਫੇਰਿ ਗ੍ਰਹਸਤ ਵਿਚ ਆਇ ਪੋਇਓਹਿ ਤਾ ਕਿ ? ਗ੍ਰਹਸਤੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਪੈਆ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

¹ਉਸ ਦੀ ਸੁਹਰਤ ਦਾ ਵਾਜਾ ਵਜੇਗਾ ।

²ਹਿਰਦਾ ।

³ਸੰਗਤ, ਸਿਖਿਆ ।

⁴ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ :—

"ਖਾਧੀ ਖੁਣਸ ਜੋਗੀਸਰਾਂ ਗੋਸਟ ਕਰਨ ਸਭੇ ਉਠ ਆਈ ॥

ਪੁਛੇ ਜੋਗੀ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਤੁਹਿ ਦੁਧ ਵਿਚ ਕਿਉ ਕਾਂਜੀ ਪਾਈ ॥

ਫਿਟਿਆ ਚਾਟਾ ਦੁਧ ਦਾ ਰਿਤਕਿਆਂ ਮਖਣ ਹਥ ਨ ਆਈ ॥

ਭੋਖ ਉਤਾਰ ਉਦਾਸ ਦਾ ਵਤ ਕਿਉ ਸੰਸਾਰੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ॥

ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਕੁਚੱਜੀ ਆਹੀ ॥

ਭਾਡਾ ਧੋਇ ਨ ਜਾਤਿਉਨ ਭਾਇ ਕੁਚੱਜੇ ਫੁਲ ਸੜਾਈ ॥

ਹੋਇ ਅਭੀਤ ਗ੍ਰਹਸਤ ਤਜ ਫਿਰ ਉਨਹੂੰ ਕੇ ਘਰ ਮੰਗਨ ਜਾਈ ॥

ਬਿਨ ਦਿਤੇ ਕਿਛੁ ਹਥ ਨ ਆਈ" ॥ ੪੦ ॥

ਹੈ। ਜਿਉ ਘਿਉ ਸਤਿਆ ਕੰਮਹੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਹਸਤਿ ਵਿਚਿ ਪਿਆ, ਦੇਸਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਘਿਉ ਸਤਿਆ, ਖਾਣ ਦਿਅਹੁ ਕੰਮਹੁ ਗੋਆ^੧। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਭੰਗਰ ਨਾਥ, ਪਵਣ ਨਾਥ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਜਿ ! ਸੇ ਸੰਜਮੁ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਦੇ ਘਿਅ ਦਾ ਫੁਲੁ ਨ ਸਭਈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਮਨੁਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੋਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤੀ ਉਪਦੇਸੀ ਸੰਜਮੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਭਾਂਡਾ^੨ ਹੋਇ ਬੰਸਿ ਧੁਪੁ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੂਧੋ ਕਉ ਜਾਵਹੁ ॥

ਦੂਧੁ ਕਰਮ ਫੁਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣੁ^੩ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸ ਜਮਾਵਹੁ ॥ ੧ ॥

ਜਪਹੁ^੪ ਤ ਏਕੋ ਨਾਮ। ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਵਲ ਕਾਮਾ ਰਹਾਉ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਤਿਸਿ ਘਿਅ ਦਾ ਸੰਜਮੁ ਦੇਵ ਹੈ। ਜੇਤਾ ਪਾਪਾਂ ਵਿਕਰਮਾਂ ਤੇ ਦੋਹ ਭਾਂਡਾ ਹਛਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਅਤਿ ਭਲਾ, ਨਾਤਰ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਸਣਾ, ਬੈਸਿ ਕਰਿ ਧਿਆਨੁ ਕਰਣਾ, ਏਹੁ ਧੁਪੁ ਹੋਆ। ਅਰੁ ਨੇਮ ਸਾਥਿ ਤਰਪਨੁ^੫ ਗਾਇਤੀ^੬, ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ, ਪੜਨਾ, ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਣਾ। ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਂਡਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਦੂਧੁ ਜਿ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ, ਸੋ ਤਿਸੁ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾਵੇ। ਸੁ ਭਾਂਡਾ ਦੇਹੀ, ਜਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਕਰਮਾਂ ਤੇ ਹਛਾ ਹੋਵੈ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਹਛੇ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਤਉ ਦੂਧ ਕਾ ਦੂਧੁ ਰਹੈ, ਨਾਤਰ ਦੂਧੁ ਫਿਟਿ ਜਾਇ। ਸੁ ਦੂਧੁ ਮਿਹਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ। ਸੁ ਮਿਹਰ ਏਸ ਕਉ, ਤਬ ਹੋਇ, ਜਬ ਸੂਧੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਲੇ। ਜਿਉ ਸਮਾਇਣ ਬਿਨਾ ਦੂਧੁ ਜਮਤਾ ਨਾਹੀ, ਤਿਉ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਠਹਰਾਤਾ ਨਾਹੀ। ਦੂਧੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਠਹਰਾਵੈ ? ਜਾਂ ਭਾਂਡਾ ਨਿਹਚਲੁ ਕਰਿ ਧਰੀਏ, ਅਡੋਲੁ। ਤਬ ਓਹੁ ਦੂਧੁ ਜੰਮੇ। ਸੁ ਏਹੁ ਦੂਧੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਟਿਕੈ ? ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਜਦਿ ਜਿਤਨੀ ਆਸਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਕੀ, ਇਤਨੀ, ਨਿਰਾਸੁ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੇ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਧਿਆਨ ਬੀ ਅਵਰ ਬਾਤ ਕਾਈ ਮਨ ਮਹਿ ਨ ਲੈ ਆਵੇ। ਤਬ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਜੰਮੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਤਾ ਦੂਧੁ ਜੰਮਿਆ, ਪਰੁ ਅਬ ਮਥੀਐ^੭ ਕਿਉ ਕਰਿ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹਤਾ ਹੈ।

ਇਹੁ ਮਨੁ ਈਟੀ^੮ ਹਾਥਿ ਕਰਹੁ ਫੁਨਿ ਨੇਤਉ ਨੀਦ ਨਾ ਆਵੇ ॥

ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ! ਏਸ ਦੁਧ ਦੇ ਮਥਣੇ ਦਾ ਸੰਜਮੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਓਹੁ ਦੂਧੁ ਨੇਤ੍ਰੇ, ਇਟੀ, ਬਿਨਾ ਮਧਾਣੀ, ਕੁਤ ਬਿਨਾ ਮਥਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਟਿਕਿਆ, ਜੰਮਿਆ। ਪਰੁ ਮਥੀਏ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਥੀਏ ?” ਉਸ ਕੀ ਇਟੀ ਮਨੁ ਹੁਆ। ਇਟੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਮਨੁ ਹਥਿ ਮਹਿ ਪਕੜੇ, ਛੋਲਣ ਨ ਦੇਇ। ਅਰੁ ਜਿਉ ਨੇਤ੍ਰੇ ਭੂਟੇ ਮਧਾਣੀ ਨਾਹੀ ਫਿਰਤੀ, ਤਿਉ

^੧ਭਾਵ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁੱਧ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕੋ ਤਾਂ ਹਰੀ ਨਾਮ ਉਸ ਵਿਚ ਟਿਕਦਾ ਹੈ।

^੨ਜਾਗ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਮੇਰੇ ਜੀਆ ਜਪਹੁ ਤ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹਰੇ। ਅਵਰ ਝੂਠੇ ਸਭਿ ਕਾਮ ਮੇਰੇ ਜੀਆ’ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

^੪ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਥ ਅਥਵਾ ਅਰਘੇ ਨਾਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਜਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ।

^੫ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ

ਰਖਿਆ ਕਰੇ।

^੬ਰਿੜਕੀਏ।

^੭ਗੁਲੀਆਂ ਜਾਂ ਗਿਟੀਆਂ।

ਨਿਦ੍ਰਾ ਜਬ ਨੇਤ੍ਰੇ ਆਵੇ, ਤਬ ਏਹ ਜਿਹਥਾ ਫਿਤਲੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਮਨੁ ਇਟੀ ਹੋਆ। ਅਰੁ ਨੇਤ੍ਰੁ, ਨੇਤ੍ਰਾ, ਹੋਏ। ਸੋਵਣੇ ਲਗਣੇ ਨ ਦੇਇ। ਅਰੁ ਜਿਹਵਾ ਮਧਾਣੀ ਕਰੇ। ਮੁਖ ਅਰੁ ਦਾਤਾ ਕਾ ਕੁਤ੍ਰੁ ਕਰੇ। ਰਸਨਾ ਸਾਥਿ ਮਥੇ। ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫੇਰੇ ਮਧਾਣੀ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਰਸਨਾ ਕਉ ਫੇਰੇ। ਕਿਆ ਕਹੈ ਜਿ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ। ਏਹੀ ਜਪੈ। ਜਿ ਏਤ੍ਰੁ ਬਿਧਿ ਏਸੁ ਜਪ ਜਪਣੇ ਸਾਥਿ, ਏਸ ਕਉ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਜਿਉ ਦੁਧਿ ਮਥਿਆ ਮਖਣੁ ਨਿਕਲਤਾ ਹੈ, ਹਥਿ ਚਤਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਸ ਕਉ ਏਤ੍ਰੁ ਸੰਜਮਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਿਮਰਿਆ। ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸੁ ਮਾਖਣੁ, ਏਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਆਵੇ। ਤਬ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏਹੀ ਇਸਨਾਨ ਸਾਥਿ ਜਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਕਰੇ। ਸੁ ਏਹੁ ਨਾਵੈ। ਸੁ ਕਿਤ੍ਰੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ? ਜੁ ਨਾਇ ਕਰ ਪੂਜਾ ਕਰੇ। ਸੁ ਕਿਆ ਪੂਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਪੇ, ਜਿਤੁ ਪੂਜਾ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਸ ਕਉ ਰਵੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਜੀ! ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ:—

ਮਨੁ ਸੰਪਟੁ¹ ਜਿਤ ਸਤਸਰਿ ਨਾਵਣੁ ਭਾਵਨ ਪਾਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰੇ।
ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਸੇਵੇ ਇਨਿ ਬਿਧਿ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਤੁ ਰਹੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਜੀ! ਮਨੁ ਜਿ ਨਾਵੈ ਸੁ ਏਤ੍ਰੁ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰਿ ਨਾਵੈ। ਸਤ ਕੇ ਸਰਿ ਨਾਵੈ, ਸਤੁ ਕਰੇ, ਸਚੁ ਬੋਲੇ, ਏਤ੍ਰੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ, ਤਾ ਨਾਤਾ। ਨਾਤਰ ਹੋਰੁ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਵਣੁ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਵਣੁ ਏਹੀ ਦੇ ਕੰਮਿ ਹੈ। ਏਹੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਮਨ ਕੇ ਤਾਈ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਸਕਦਾ। ਸੁ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੋਇਆ, ਸੋ ਸੰਪਟੁ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਰਾਖੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਉਹੁ ਸੰਪਟੁ ਬੈਸਨਉ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਪਖਾਲਿ ਧੋਇ ਲੋਤੇ ਹੈ, ਤਿਉ ਇਹੁ ਮਨੁ ਏਹੀ ਜਿ ਸੰਪਟੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਉ, ਜਬ ਸਚ ਅਰੁ ਸਤ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਮਹਿ ਨਵਾਲੇ, ਤਉ ਏਹੁ ਨਾਤਾ। ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਭਾਉ ਬਸਾਏ, ਭਉ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਾਤੀ ਹੋਇ ਠਾਕੁਰ ਆਗੇ। ਜਬ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ। ਜਬ ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਭਾਉ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਜਬ ਏਨਿ ਸਭਸ ਕਿਸੀ ਸੋ ਭਾਉ ਕੀਆ, ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਭਾਉ ਬਸਿਆ। ਤਬ ਏਹੁ ਠਾਕੁਰੁ ਕਉ ਭਾਇਆ। ਜਬ ਏਹੁ ਠਾਕੁਰੁ ਕਉ ਭਾਇਆ, ਤਬ ਏਨਿ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਗੇ ਅਰਪੇ²। ਤਬ ਉਹੁ ਜਿ ਸੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੁਰਖੁ ਕੋਈ ਥਾ, ਸੁ ਏਸੁ ਕੇ ਸਾਥਿ ਰਮਿਆ। ਤਬ ਤੈਸਾ ਉਹੁ ਭਗੁਰੁ, ਤੈਸਾ ਭਗਵਾਨੁ। ਤਬ ਦੂਸਰੁ ਚੁਕਿ ਗਇਆ, ਏਕੋ ਹੀ ਹੋਇ ਗਏ”। ਤਬ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ! ਭਾਵ³ ਕੀਤੇ, ਜਿ ਜਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਸੁ ਕਿਨੇ ਭਗਤਿ, ਸੰਤਿ, ਤਪੇ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਦਿਗੰਬਰਿ⁴, ਕਿਛੁ ਅੰਤ ਉਸਕਾ ਪਾਇਆ, ਕਿ ਨ ਪਾਇਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ:—

ਕਹਦੇ ਕਹਹਿ ਕਹੇ ਕਹਿ ਜਾਵਹਿ ਤੁਮ ਸਰਿ⁵ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ।
ਭਗਤਿ ਹੀਣ⁶ ਨਾਨਕੁ ਜਨੁ ਜੇਪੈ⁷ ਹਉ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚਾ ਸੋਈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੋ ਭੰਗਰ ਨਾਥ! ਉਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕਉਣੁ ਪਾਏ? ਕਿਤਨਿਆਂ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਗਏ ਹੈਨਿ। ਤਿਨਹੁ ਇਕ ਚੇਤੁ ਕੇ ਕਿਣਕੇ ਜਿਤਨਾ ਮਿਤਿ

¹ਭੱਥਾ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਰਖਦੇ ਹਨ)।

²ਭੇਟਾ ਕਰਨਾ, ਸਮਰਪਨ ਕਰਨਾ।

³ਪ੍ਰੇਮ।

⁴ਇਕ ਜੇਨ ਵਿਰਕਾ, ਨੰਗਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

⁵ਬਰਾਬਰ।

⁶ਖਾਲੀ।

⁷ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਰਜਾਦਾ ਪਾਇ ਨ ਸਕੀਆ । ਜੀ ! ਤਿਸਦੇ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਹੋ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਪਾਏ । ਪਰ ਜੀ ! ਹੋਉ ਭੀ ਭਗਤਿ ਹੀਣੁ ਹਾਂ । ਮੈ ਤੇ ਭਗਤਿ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਆਵਈ । ਪਰੁ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤਾ ਹਾਂ, ਜਿ ਮਤੁ ਕਿਛੁ ਮੋਰੀ ਭੀ ਕਰੈ, ਭਗਤਿ ਕੋ ਹੋਣ ਕੀ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ! ਖੋਦੀਆ ਵੇ ਖੋਦੀਆ ! ਜਿ ਕੋਈ ਮਿਲਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਿਲਹੁ । ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਲੈ ਗਇਆ ਵੇ, ਲੈ ਗਇਆ । ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖੋਦੀਆ ਵੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਫੇਰਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾਨਕ ਖੋਦੀਆ ਹੋਨਿ । ਜੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ, ਜੋਧਾ ਮਿਲਿ ਸਕੈ ਤਾਂ ਮਿਲਹੁ । ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਲੈ ਗਇਆ ਵੇ, ਲੈ ਗਇਆ । ਜੋਗੀਆਂ, ਜਤੀਆਂ, ਸਤੀਆਂ, ਹਠੀਆਂ, ਤਪੀਆਂ, ਨਵਾਂ ਨਾਥਾਂ, ਛਿਆਂ ਜਤੀਆਂ, ਬਾਲ ਗੋਪਾਲਾ, ਖੋਚਰਾਂ² ਭੂਚਰਾਂ³, ਗ੍ਰਹਸਤੀਆਂ, ਉਦਾਸੀਆਂ, ਬਾਰਹ ਪੰਥਾਂ ਕੀਆਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖੋਦੀਆ ਹੋਨਿ । ਭਾਈ ! ਜੇ ਕੋਈ ਮਿਲਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕੇ ਫੇਰਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਲੈ ਗੋਆ । ਜੇ ਕੋਈ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਕਿਸੀ ਪੰਥ ਕਾ ਕੋਈ ਜੇ ਮਿਲਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਿਧ, ਸਾਧੂ, ਤਾਂ ਮਿਲਹੁ । ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਲੈ ਗਇਆ, ਵੇ ! ਲੈ ਗਇਆ । ਤਬ ਭੰਗਰ ਨਾਥ, ਪਵਣ ਨਾਥ ਰੁਖਾਂ ਘਤਦੇ ਹੋਨਿ । ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਮਿਲਤੇ ਹੋਨਿ, ਥਾਥੇ, ਜਹਾਂ ਨਾਨਕ ਜੋਗ ਕੀਆਂ ਜੁਗਤੀ ਖੋਦੀਆ ਹੋਨਿ । ਤਹਾਂ ਰੁਖ ਸਿਧ ਮਿਲਦੇ ਹੋਨਿ । ਨਉ ਨਾਥ, ਛਿਆ ਜਤੀ, ਖੋਚਰ, ਭੂਚਰ, ਚਉਹਠਿ ਜੋਗਨੀ, ਥਾਵੇਂਜਹ ਬੀਰ, ਘੂਮਾਂ ਘਤਦੇ ਹੋਨਿ । ਜੋਗ ਦੀ ਰੁਖ ਮਿਲਦੇ ਹੋਨਿ । ਦੇਖਾ ਕੈਸੇ ਮਿਲੇ ? ਅਬ ਸਿਧਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਮੱਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸਿਧਰੁਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖੋਦਣ ਹਾਰਾ । ਜੋਗ ਉਪਰਿ ਲੜਾਈ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਦੁਹੀ ਤਰਫੀ ਹਥੀਆਰ ਸਮਾਲੀਦੇ ਹੋਨਿ । ਸੂਰਮਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੁ ਜਿਣਿ⁴ ਨਿਕਲੇਗਾ । ਸਿਧ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਾਥਿ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝਤੇ ਹੋਨਿ । ਗਿਆਨੁ ਖਤਗੁ ਪਕੜਤੇ ਹੈ । ਦੇਖਾ ! ਅਬ ਸਿਧ ਕੈਸੇ ? ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈਸਾ ? ਸਿਧ ਸਭਿ ਆਪਣਾ ਹੋਰੁ ਰੂਪੁ ਵਟਾਇ ਆਏ । ਉਪਰਿ ਭੂਰੇ, ਸਿਰੀ⁵ ਪਗੜੇ, ਲੰਮੇ ਕਛੋਟੇ, ਬੂੜੀਆ ਪਾਣੀਆ, ਹਥੀ ਸਲਘਾ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਓਥਾਉ ਜਟਾ ਦੇ ਰੂਪਿ ਹੋਇ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਿਧੀ ਜੁਹਾਰੁ ਜੁਹਾਰੁ ਕੀਆ, ਕਰਿ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦ ਕਹਿਆ⁶ ਜਿ :—

ਹੋਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ⁷ ਫਕਤ⁸ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਭਰਿ⁹ ਮਰੇ ਜੀਵਣ ਨਾਹੀ ਤਾਣੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਓਹ ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਹੋਨਿ, ਜਿਨਹੁ ਜੋਗੁ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਜਿ ਜੋਗ ਕਾ ਭੇਖ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ । ਸੁ ਫੈਲ ਕੀਏ ਉਨੁ ਕਉ ਫਕਤੀ¹⁰ ਖੁਆਰੀ ਘਣੀ ਹੋਇਗੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਤਉ ਸੋਈ ਪਾਵੇ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਪਾਵੇ, ਨਾਤਰ ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਫੈਲੁ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ ਹੈ ਸੁ ਸਭੁ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਹੈ" ।

¹ਧਕੋਲ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਹਰਾ ਦਿਤਾ ।

²ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ (ਅਕਾਸ਼ਚਾਰੀ ਜੋਗੀ) ।

³ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪੁਰ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ (ਥਲ ਨਿਵਾਸੀ) ।

⁴ਰੋਲਾ, ਸ਼ੋਰ ।

⁵ਚੱਕਰ ਲਾਉਣਾ ।

⁶ਜਿਤਨਾ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—

"ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ ਜੋਗੀਆ ਸਿੰਘ ਬਾਘ ਬਹੁ ਚਲਤ ਦਿਖਾਈ" ॥

⁷ਨਮਸਕਾਰ ।

⁸ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੈ । ਵੇਖੋ 'ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ।

⁹ਦਿਖਾਵਾ ।

¹⁰ਬਕਬਾਦ, ਵਿਵੇਕਤ ।

¹¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ "ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ" ਹੈ ।

¹²ਤੁਰਤ ।

¹³ਬਦਨਾਮੀ ਦੀ ਭੇਡੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਗੱਡੇ ਉਪਰਿ ਸਿਰੁ ਰਖਿਕੇ ਸੁਤਾ ਸੀ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਕਹਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਠੀ ਬੈਠਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਕਹਿਓ ਸੁ, ਜਿ ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਇਨ੍ਹਾ ਕਉ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਆਖੀਏ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਏਹੇ ਹੀ ਹੋਨਿ। ਇਨ੍ਹਾ ਸਾਥਿ ਤੂ ਮਤ ਕਿਛੁ ਬੋਲਿ। ਬੁਰਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਹੁ ਸਿਧ ਹੋਨਿ। ਏਨ੍ਹਾ ਨੇ ਦੁਖਾਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਏਨ੍ਹਾ ਨਾਲਿ ਗੋਸਟ ਕਰਣੀ ਹੈ। ਤਬ ਸਿਧੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਭਗਤ। ਇਕ ਗਲ ਤੁਧਿ ਪਾਸਹੁ ਪੁਛਦੇ ਹਰਾ।" ਕਹੇ ਜੀ, ਆਖੀਐ। ਕਹੇ ਨਾਨਕ, "ਪਾਲੀ ਦੇ ਅਗੇ ਵਗੁ ਸਭਸ ਵਸਦੀ ਦਾ ਸੀ। ਸੁ ਪਾਲੀ ਥਾਵਹੁ^੧ ਮਲਿ^੨ ਜੋਰਾ ਜੋਰੀ, ਵਗਿ ਜਾਇ ਉਜਾਤਾ ਕੀਤਾ। ਖੇਤੁ ਕਿਰਸਾਣ ਦਾ ਉਜਾਤਿਆ ਵਗਿ। ਤਬ ਖਸਮੁ ਜਿ ਖੇਤੁ ਆਇਆ, ਤਿਨਿ ਪਾਲੀ ਨੇ ਸਕਤੀ^੩ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਮਾਰ ਕੇ ਭੂਰਾ ਉਪਰਹੁ ਖੋਹਿ ਲੋਓਨੁ। ਮਾਰ ਦਿਨਾਮ ਦੀ, ਪਾਲੀ ਨੇ, ਅਤੇ ਭੂਰਾ ਵਖਿ ਖੁਸਿਆ। ਵਗੁ ਖਸਮਾਂ ਦੀ ਘਰੀ ਗਈ। ਪਾਲੀ ਨੂ ਮਾਰ ਬਹਲੋਰੀ^੪ ਪਈ" ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸਿਧੀ^੫ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ! ਤੂ ਜਿ ਸਿਖ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਵਗ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਜਿਉ ਵਗੁ ਉਜਾਤੇ ਕੀਤੇ ਥਾਓ^੬ ਨਾਹੀ ਰਹਦਾ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਪਾਪਾਂ ਕੀਤਿਆ ਬਗੇਰਿ ਨਾਹੀ ਰਹਦਾ। ਜਿਉ ਵਗ ਦੇ ਉਜਾਤੇ ਨੇ ਪਾਲੀ ਮਾਰਿਆ, ਤਿਵੇਂ ਤੂ ਸੈਸਾਰ ਦਿਆਂ ਪਾਪਾਂ ਨੇ ਵਡੀਅਹਿਗਾ। ਤੂ ਏਤਨੇ ਸਿਖ ਕਿਤ ਨੂ ਕਰਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਜਿਸਦਾ ਖੇਤੁ ਅਤੇ ਓਸੇ ਦਾ ਵਗੁ। ਤਾ ਕਉਣੁ ਕਿਸੇ ਨੂ ਵਡੇਰਾ" ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ! ਜਿਸ ਦਾ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੇ ਹਵੇਹਾ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ ਸਭੁ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਤ ਪਕੜੀਏ ਕਉਣੁ, ਅਤੇ ਸਜਾਇ ਕਿਸਨੇ? ਤਬ ਸਿਧੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ, ਖਰੇ ਉਚੇ ਘਰਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਅਸਾਂ ਨੇ ਵੇਖਾਲਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਥਾਨੁ ਤੁਸਾਡਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਗਰੀਬ ਰਾਮਦਾਸ^੭ ਹਹ। ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਖਾਲਹੁਗੇ ਸੁ ਵੇਖਹੁਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਥਾਨ ਪਤੀ^੮ ਤੁਸੀ ਹੋ। ਮੇਲਾ ਤੁਸਾਡਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਦੇ ਅਸੀ, ਕਿ ਵੇਖਾਲਹਿ? ਤੁਸੀ ਹੀ ਕਿਛੁ ਵੇਖਾਲਿਹੁ, ਜਿ ਅਸੀ ਵੇਖਹੁ"। ਤਬ ਸਿਧਾ ਨੇ ਤਮਕ^੯ ਚਾਨਕ ਲਾਗੀ। ਲਾਗੇ ਆਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਧੀ^{੧੦} ਵੇਖਾਲਣਿ। ਤਬ ਕੋਈ ਮਿਰਗਾਨੀ^{੧੧} ਉਡਾਏ, ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠੇ^{੧੨}। ਕੋਈ ਮਿਰਗਾਨੀ ਉਪਰਿ ਘਤਿ ਬਹੈ। ਕੋਈ ਖੜਾਵਾ ਸਾਥਿ, ਪਾਣੀ ਉਪਰਿ ਉਪਰਿ ਆਵੇ। ਕੋਈ ਕੰਧ ਘੋੜੇ ਕੀ ਜਿਉ ਦਉਡਾਏ। ਕੋਈ ਭਖਤੁ ਛੋੜੇ। ਕੋਈ ਭਵੰਤਰਿ ਕਰਿ ਚਾਵਲ ਸਟੇ, ਤਾਰੇ ਉਤਾਰਿ ਵੇਖਾਲੇ, ਕਿਨੇ ਅਗਨਿ ਉਪਜਾਈ, ਕਿਨੇ ਪਾਲਾ ਉਪਜਾਇਆ, ਕਿਨੇ ਸਾਰੁ ਸਮਸਤ ਹਥੀਆਰ ਉਪਜਾਏ, ਜਿ ਮਤੁ ਏਨਾ ਦੁਖਾ ਨੇ ਵੇਖਿ ਕੇ ਨਾਨਕੁ ਭਰੇ। ਕੋਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰਿ ਆਣਿ ਦੇਵੇ। ਲਗੇ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਬਲ ਵੇਖਾਲਣਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਜਦਿ ਆਪੇ ਆਪ ਬਲ ਸਭ ਸਿਧ ਲਾਇ ਰਹੇ, ਤਬ ਸਿਧੀ ਆਖਿਆ ਜਿ ਨਾਨਕਾ! ਕਿਛੁ ਹੁਣ ਤੂ ਭੀ ਅਸਾ ਨੇ ਵੇਖਾਲਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ

^੧ਕੋਲੇ। ^੨ਪਸ਼ੂ। ^੩ਡਾਚੀ। ^੪ਬਹੁਤ ਹੀ। ^੫ਸਿਖਿਆ। ^੬ਰਾਮ
(ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਦਾਸ। ^੭ਮਾਲਕ। ^੮ਗੱਸਾ। ^੯ਸ਼ਕਤੀਆਂ। ^{੧੦}ਮਿਰਗ ਦੀ
ਖਲੜੀ ਦਾ ਆਸਣ। ^{੧੧}ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—

"ਤਾਰੇ ਤੋੜੇ ਭੰਗਰਨਾਥ ਇਕ ਚੜ੍ਹ ਮਿਰਗਾਨੀ ਜਲ ਤਰ ਜਾਈ ॥

ਸਿਧਾਂ ਅਗਨ ਨ ਬੁਝੇ ਬੁਝਾਈ ॥ ੪੧ ॥

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸਿਧਹੁ । ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਤੁਸੀ ਨੇ ਹੋਇ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਦਾ ਹਾਂ । ਤੁਸੀ ਸੁਣਿਹੁ । ਜੇ ਤੁਸੀ ਸਲੋਕਿ ਆਖੇ ਨਾ ਪਰੀਜਹੁਗੇ, ਤਾਂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਸੀ ਆਖਹੁਗੇ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੋਗੁ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲੋਕੁ ਕਹਿਆ :-

॥ ਸਲੋਕੁ^੧ ॥

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ^੨ ਘਰੁ ਬਾਧਾ^੩ ਭੋਜਨ ਸਾਰੁ^੪ ਕਰਾਈ ॥
 ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ ਧਰਤੀ ਹਾਕਿ^੫ ਚਲਾਈ ॥
 ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੀ^੬ ਅੰਬਰੁ^੭ ਤੋਲੀ ਪਿਛੈ ਟੰਕੁ^੮ ਚੜਾਈ ॥
 ਏਵਡੁ ਵਧਾ ਮਾਵਾ^੯ ਨਾਹੀ ਸਭਸੈ ਨਥਿ ਚਲਾਈ ॥
 ਏਤਾ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਕਰੀ ਭਿ ਆਖਿ ਕਰਾਈ ॥
 ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡੁ ਦਾਤੀ ਦੇਵੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ^{੧੦} ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਜਿ ਤੁਸੀ ਮੈਨੇ ਅਗਨਿ ਦਾ ਭਉ ਵੇਖਾਲਦੇ ਹਹੁ, ਜੇ ਤੁਸੀ ਕਹਹੁ, ਤਾਂ ਏਸ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਾਂ । ਅਰੁ ਜੇ ਤੁਸੀ ਕਹਹੁ, ਤਾਂ ਏਸ ਪਾਲੇ ਦੀ ਕਿ ਚਲੀ ਹੈ ? ਜਿਸਿ ਹਿਮੰਚਲ ਵਿਚਿ ਪਾਡੋਂ ਗਲੇ ਹੈਨਿ, ਤਾਂ ਤਿਸਿ ਵਿਚਿ ਘਰੁ ਬੰਨ੍ਹਿ ਕੇ ਉਥਾਉ ਵਸਾਂ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਹਹੁ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਜਿ ਸਾਰੁ^{੧੧} ਸਭ ਦੂ ਸਕਤਾ^{੧੨} ਹੈ, ਏਸ ਦਾ ਭੋਜਨੁ ਅਹਾਰੁ^{੧੩} ਕਰੀ, ਖਾਇ ਜਾਉ^{੧੪} । ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਦੁਖ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੇ ਹੈਨਿ, ਏਤਨਿਆਂ ਹੀ ਕਉ ਪਾਣੀ ਕੀ ਠਉਰ ਪੀ ਲਈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਹਹੁ, ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਆਗੇ ਹੋਈ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਹਹੁ, ਤਾਂ ਤਾਰਾਜੀ ਤੁਕਤੀ ਸਾਥਿ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਤੋਲੀ ਅਤੇ ਪਿਛੈ ਟੰਕੁ ਇਕੁ ਹਾਂਡਾ^{੧੫} ਚੜਾਈ । ਇਕਸ ਟੰਕ ਸਾਥਿ ਅਸਮਾਨੁ ਤੋਲੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਹਹੁ, ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਏਹੀ ਦਾ ਅਕਾਰੁ ਵਧਾਉ ਕਰੀ, ਜਿ ਮੇਵਾ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਸਭਨਾ ਨੇ ਨਥਿ ਕਰਿ ਉਠਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਕੀ ਜਿਉਂ ਚਲਾਈ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਤਨਾ ਜੇਹੁ ਮਨ ਵਿਚਿ ਜਰਦਾ ਹਾਂ । ਏਤਨੀ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜੇਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਕਰੀ ਅਤੇ ਆਖਿ ਕੇ ਭੀ ਕਰਾਈ । ਜਿਸਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ, ਸੋ ਭੀ ਏਹ ਗਲ ਕਰੇ । ਪਰੁ ਕਿਸਦੇ ਜੋਰਿ ? ਮੈ ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵਿਆ ਹੈ । ਏ ਵਡਾ ਓਨਿ ਮੈਨੇ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਪਣੀ ਦਾਤਿ ਮੈਨੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਆਪਣੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ" । ਪਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! "ਏਹ ਬਾਤ ਸਭ ਝੂਠੁ ਹੈਨਿ । ਏਨੀ ਗਲੀ ਕੀਤੀਏ ਕਿਛੁ ਵਡਿਆਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋਈ ਕਿ ਏਤੁ ਗਲ ਕੀਤੀ ਸੇਵਕੁ ਵਡਾ ਹੋਇ ਗਇਆ । ਨਾ ਏਤੁ ਗਲ ਕੀਤੀ, ਹਉਲਤੁ^{੧੬} ਹੈ, ਵਡਿਆਈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਵਡਿਆਈ ਏਸ ਨੂੰ ਕਿਤੁ ਗਲ ਹੈ ? ਜਿ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਮਿਹਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਨਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ । ਸਚੇ ਦਾ ਨਾਮੁ, ਸਚੇ ਇਲ ਸਾਥਿ ਜਪੇ । ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ ਓਸੇ ਨੇ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ । ਅਰੁ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਸ ਹੀ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਨਿਵਾਜਿ^{੧੭} ਕਰਿ, ਸਚ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਇ । ਤਬ ਜਦਿ ਏਹ ਸਲੋਕੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਤਬ ਸਿਧ ਬਿੰਦਕ^{੧੮} ਠਠਬਰੇ । ਮਨ ਵਿਚਿ ਜਾਤੋ ਨੇ ਜਿ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਹੈ । ਏਨਿ

^੧ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ।

^੨ਬਰਫ਼ ਵਿਚ ।

^੩ਬਣਾਵਾਂ ।

^੪ਲੰਹਾ ।

^੫ਹਿਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਵਾਂ ।

^੬ਤਕਤੀ ਵਿਚ ।

^੭ਆਸਮਾਨ ।

^੮ਚਾਰ ਮਾਸੇ ਦਾ ਤੋਲ ।

^੯ਸਮਾਵਾਂ ।

^{੧੦}ਰਜਾ, ਭਾਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

^{੧੧}ਲੰਹਾ ।

^{੧੨}ਜੋਰ ਵਾਲਾ ।

^{੧੩}ਖੁਰਾਕ ।

^{੧੪}ਬਰਤਨ ।

^{੧੫}ਹੋਲਾ, ਛੋਟਾ ।

^{੧੬}ਸਨਮਾਨ ਦੇਣਾ, ਵੱਡਾ ਕਰਨਾ ।

^{੧੭}ਬੋਹਤਾ ਜਿੰਨਾ ।

ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਆਵਹੁ। ਅਸੀਂ ਏਸ ਨਾਲਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਪੁਛਹ। ਅਸਾਨੇਂ ਏਹਾ ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਨਾਹੀ। ਅਸਾਡੀ ਏਹੁ ਸਭਨਾ ਗਲਾਂ ਦੀ ਭੁਖ ਲਾਹੇਗਾ। ਪਰ ਦੇਖਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਏਸਨੇ ਏਹੋ ਪੁਛਹ, ਜਿ ਏਹੁ, ਜਿ ਇਸੁ ਪਦਵੀ ਨੇ ਪਹੁਚਿਆ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਹੁਤਾ? ਤਬ ਸਿਧੀ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਭਗਤ! ਤੂੰ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈਂ, ਜੈਸਾ ਤੂੰ ਕਹਤਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਕਹਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਭੋਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਕ ਬਾਤ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਹਮ ਪੁਛਤੇ ਹੈਂ, ਜੁ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸਿ ਪਦਵੀ ਕਉ ਪਹੁਚਿਆ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਸਾਧਨਿ, ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ, ਕਿਤੁ ਭਗਤਿ, ਕਿਤੁ ਸਿਮਰਨਿ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ? ਅਰੁ ਤੇਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ?" ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂੰ ਏਹੁ ਵਿਧਿ^੧ ਅਸਾਨੇਂ ਕਹਿ ਸੁਨਾਇ, ਜਿ ਅਸਾਨੇਂ ਏਸ ਬਾਤ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸ ਹੈ ਜੀ^੨। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਧਿ, ਏਸੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤੁਸਾ ਨ ਸਮਝੀਆ^੩। ਅਖੇ ਜੀ! "ਅਹਿ ਬਾਹਰਲੀ ਵਿਧਿ ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਆਖਣ ਦੀ ਸਮਝੀ। ਜਿ ਕਿਹੁ ਤੇਂ ਆਪਣਾ ਬਲੁ, ਜੋਰੁ, ਕ੍ਰਾਂਤੁ, ਜਿ ਤੇਂ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ, ਤਿਸਨੇਂ ਤਾਂ ਅਸਾ ਜਾਤਾ, ਜਿ ਤੂੰ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਪੂਰਾ ਹੈਂ। ਪਰੁ ਹੋਰ ਵਿਧਿ ਏ ਸੁ ਤੇਰੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਆਖਣ ਦੀ ਅਸਾ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਸਮਝੀ^੪। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਸਭ ਵਿਧਿ ਇਸੇ ਹੀ ਸਲੋਕ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਹੁ। ਅਖੇ ਜੀ, "ਸਮਝਾਈਐ^੫। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੇ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰ ਕਰਾਈ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਅਗਨਿ ਕਹੀਐ, ਮਾਇਆ, ਜਿਨਿ ਸਭ ਸਸਾਰੁ, ਦਸੋ ਦਿਸਾ, ਅਰੁ ਤੀਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਜਲਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਸੁ ਮੈਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਸੋ ਹੀ ਦਿਸਾ ਬੀਚਿ ਰਹਤਾ ਹੋਂ। ਸੁ ਏਸਿ ਅਗਨਿ ਕੇ ਮੈ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਹੈਂ। ਪਰੁ ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ, ਮੁਝ ਕਉ ਪੋਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ। ਕਿਉਂ ਜਿ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਸਦਾ ਸਿਵ^੬ ਆਈ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੈ ਮਹਾ ਸੀਤਲ^੭ ਰਹਤਾ ਹੋਂ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਹਿਮਾਚਲ ਮਹਿ ਘਰੁ ਬਾਧਿ ਕੇ ਰਹੇ, ਤਿਉਂ ਮੈਂ ਸਿਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਿਮਾਚਲ ਮਹਿ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਬਹੁਤਿ^੮ ਏਹ ਦੇਹ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਆਤਮੇ ਕਾ ਕਪੜਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹ ਦੇਹ ਭੀ ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਸੁ ਮਾਇਆ, ਮੇਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਸਾਥਿ ਭੀ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਏਵ ਜਾਣਤਾ ਹੋਂ ਜਿ ਛੋਡਿ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਏਸ ਤੇ ਏਤਨਾ ਹੀ ਗੁਣੁ ਹੈ ਜਿ ਏਸ ਨੇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਿ ਲੈਣਾ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੀ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸਾ ਭੀ ਏਸ ਦੇਹੀ ਕੇ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ ਅਗਨਿ ਰੂਪੀ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ, ਅਗਨਿ, ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਬੀਚਿ, ਮੈ ਮਹਾ ਸੀਤਲ ਰਹਤਾ ਹੋਂ ਕਿਉਂ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਚਰਨਾ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਚਰਨ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੋ ਕਮਲ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਭੋਜਲ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ ਜਲ ਰੂਪ। ਸੁ ਜਲੁ ਭਾਵੈ ਤਿਤਨਾ ਚੜੇ, ਪਰੁ ਕਮਲਾ ਕਉ ਭੋਭਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ। ਕਮਲ ਉਪਰਿ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਕੇ ਬੀਚਿ, ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਜਿ ਜਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਪਹੁਚਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ। ਅਰੁ ਭੋਜਨੁ ਜਿ ਮੈ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਰੁ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੁ ਸਾਰੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਸਾਰੁ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਸੁ ਓਹੋ ਹੀ ਮੈ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਉਸ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਉ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ^੯ ਰਹਿਆ ਹੋਂ, ਬਾਛਾ^{੧੦} ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਰਹੀ" :—

^੧ਵਿਉਂਤ, ਦੰਗ।

^੨ਸਾਂਤੀ।

^੩ਠੰਢਾ।

^੪ਫਿਰ।

^੫ਰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

^੬ਇੱਛਿਆ, ਖਾਹਸ਼।

ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ ਧਰਤੀ ਹਾਕਿ ਚਲਾਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਅਹਾਰੀ ਹੂਆ, ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਦੁਖ ਬੇ ਸੈਸਾਰ ਕੇ, ਸੁ ਪੋਹਣੇ¹ ਤੇ ਰਹੇ । ਸੁ ਕਵਨ ਕਵਨ ਦੁਖ ਹੋ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ? ॥ ੧ ॥ ਆਧਿ² ॥ ੧ ॥ ਵਿਆਧਿ³ ॥ ੧ ॥ ਉਪਾਧਿ⁴ ਸੁ ਆਧਿ ਏਹ, ਜਿ ਮਾਨਸੀ ਚਿੰਤਾ ਜਿ ਮਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਿਤਵਨੀਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੂਰਨ ਹੋਤੀਆ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਵਿਆਧਿ ਏਹ, ਜਿ ਦੇਹ ਕੇ ਦੁਖ ਰੋਗ ਆਇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਪਾਧਿ ਏਹ, ਜਿ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਝਗੜੇ ਮਾਮਲੇ, ਸੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਉਪਦ੍ਰੁ ਉਪਜਿ ਖਲੇ ਹੋਤੇ ਹੋ⁵ । ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਤੀਨਹੁ ਦੁਖਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਗਤੁ ਦੁਖੀ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਹੀ ਵਿਆਪਿ ਸਕਤੇ । ਮੈ ਸਮਸਤ⁶ ਦੁਖ ਪਾਣੀ ਕੀ ਜਿਉ ਪੀ ਲੀਏ ਹੈ⁷ । ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤੁ ਸੀਤਲ ਜਲ ਕਉ ਪੀ ਕਰਿ ਸੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਇਨ ਦੁਖਹੁ ਕਉ ਮੈ ਪੀ ਕਰਿ ਮੈ ਮਹਾਂ ਸੀਤਲੁ ਭੋਆ ਹੋ⁸ । ਸੁ ਪੀਣੇ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਹ, ਜਿ ਜਿਤਨੇ ਦੁਖ ਬੇ, ਸੁ ਮੈ ਸਭਿ ਸੁਖ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਹੈ⁹ । ਤਬ ਓਹ, ਜਿ ਦੁਖ ਬੇ, ਸੁ ਉਲਟਿ ਕੇ ਸੁਖ ਭਏ ਹੈ¹⁰ । ਸੁ ਕਿਤੁ ਗੁਣਿ ? ਜਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਭ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਹੈ । ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਮੀਠਾ ਲਗਾ ਹੈ । ਮੈ ਦੁਖੁ ਅਰੁ ਸੁਖੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਏਕ ਹੀ ਨਾਮੁ ਓਸ ਕਾ ਜਾਨਤਾ ਹੋ¹¹ । ਅਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! “ਏਹ ਜਿ ਏਹੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੇਹੀ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਮਿਟਿ ਗੋਆ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਬੀਚਿ ਹੈ । ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਭੋਲਤੀ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਇਸ ਕਉ ਹਾਕ ਮਾਰਉ, ਕਹਉ, ਜਿ ਪਾਣੀ ਹੋਇ ਜਾਹਿ, ਤਉ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਜੇ ਕਹਉ ਜਿ ਅਗਨਿ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਜਾਹਿ, ਤਉ ਅਗਨਿ ਹੀ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਜਾਇ । ਜੇ ਕਹਉ ਜਿ ਵਾਇ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਜਾਹਿ, ਤਉ ਵਾਇ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਜੇ ਕਹਉ ਜਿ ਆਕਾਸਚਾਰੀ ਹੋਹਿ, ਤਉ ਅਕਾਸਚਾਰੀ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਸ ਕਉ ਪੋਹਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ” :—

ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੀ ਅੰਬਰੁ ਭੋਲੀ ਪਿਛੇ ਟੇਕੁ ਚੜਾਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਅੰਬਰੁ ਕਹੀਐ, ਆਕਾਸੁ । ਸੁ ਅਕਾਸੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੁ ਟੇਕੁ ਹੈ । ਸੁ ਮਨੁ ਮੈ ਨਿਰੰਜਨ ਕੇ ਸਮਾਨਿ¹ ਕੀਆ ਹੈ । ਮਨੁ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਏਕ ਸੇ ਭਏ ਹੈ² । ਇਨ੍ਹ ਮਹਿ ਘਾਟਾ ਵਾਧਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਬਰਾਬਰਿ ਹੈ, ਮੈ ਭੋਲਿ ਦੇਖੇ ਹੈ³ :—

ਏਵਡੁ ਵਧਾ ਮਾਵਾ ਨਾਹੀ ਸਭ ਸੇ ਨਥਿ ਚਲਾਈ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਤਨੀ ਭੀ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਟੇਕੁ ਮਨੁ ਹੈ । ਜੇ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਥਾਰੁ ਕਰੀ, ਤਉ ਮੇਵਾ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ । ਛਿਨ ਏਕ ਮਹਿ ਅੰਸਾ ਵਿਸਥਾਰੁ ਕਰੇ, ਜਿ ਵਿਰਾਟੇ¹ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਤੀਨਿ ਲੋਕ, ਨਵਖੰਡ, ਸਪੱਤ ਦੀਪ, ਚਉਦਹ ਭਵਨ, ਸਮਸਤ² ਕਉ ਅਪਨੀ ਦੇਹ ਸੰਜੁਗਤ³ ਕਰਿ ਲੋਇ ਅਰੁ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਤੀਨਿ ਗੁਣ ਹੋ, ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਤਤ ਹੈ, ਪਦੀਸ ਪਰਕਿਰਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਜਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਹੈ, ਬਹੁੜਿ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀਆ ਜਿ ਵਿਖਿਆ⁴ ਹੈ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਥਿ ਕਰਿ ਖੂਟੇ⁵ ਬਾਹਿ ਰਾਖਉ । ਇਨ ਕਉ ਵਧਣੇ ਨ ਦੇਉ⁶ । ਇਨ ਕੀ

¹ਅਸਰ ਕਰਨਾ, ਛੁਹਣਾ । ²ਮਨ ਦਾ ਦੁਖ, ਚਿੰਤਾ । ³ਰੋਗ, ਬੀਮਾਰੀ । ⁴ਉਪਦ੍ਰਵ, ਆਫ਼ਤ । ⁵ਸਾਹੇ । ⁶ਵਾਂਗੂੰ, ਬਰਾਬਰ । ⁷ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ । ⁸ਸਭ, ਸਾਰੇ ।
⁹ਸਹਿਤ, ਸਾਥ । ¹⁰ਵਿਸ਼ੇ, ਵਿਕਾਰ, ਜਹਿਰ । ¹¹ਕਿੱਲੇ ਨਾਲ ।

ਸਕਤਿ¹ ਨਾਹੀ ਜਿ ਆਗਿਆ ਉਲੰਘਿ ਸਕਹਿ² :—

ਏਤਾ ਤਾਣੁ ਹੋਵੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਕਰੀ ਭਿ ਆਖਿ ਕਰਾਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਤਨਾ ਤਾਣੁ³ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸਨੇ ਹਉ ਸਹਦਾ ਹਾ” । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜੇ ਮੈ ਕੀਤਾ, ਲੋੜੀਤਾ ਕਰੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਮੈ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਜਿਸਨੇ ਮੈ ਆਖਾ, ਮੁਹਹੁ ਵਚਨੁ ਕਰੀ । ਸੋ ਭੀ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਹੋਇ ਬਿਨਾ, ਸਾਧਨ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਸੰਜਮ ਤੇ” ।

ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡੁ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! “ਉਹੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਸੁ ਖਰਾ ਵਡਾ ਹੈ । ਓਸਦੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਤਾਂ ਤਿਸ ਦੀਆ ਦਾਤੀ ਭੀ ਏਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਹੋਨਿ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਆਪਣੀ ਰਜਾਇ ਨਾਲਿ ਮੈਨੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਹੋਇ ਲੇਂਦਾ ਹਾ । ਅਤੇ ਮੈ ਭੀ ਜਿਉ ਜਿਉ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਰਜਾਈ⁴ ਕਰਦਾ ਹਾ । ਜਿਸਨੇ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤਾ ਲੋੜੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਮੈ ਰਜਾਇ ਕਰੀ, ਤਿਸ ਨੇ ਮੈ ਭੀ ਦੇਵਾ” :—

ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੈ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਸਚ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਜੀ ! ਮੈਂ ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਬ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਬ ਓਸਕੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ ਹੈ । ਜੀ ! ਏਹ ਸੰਜਮ⁵ ਸਾਧਨ ਭੀ ਮੁਝ ਥੀ ਤਦੇ ਹੋਏ ਹੈ, ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰੀ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਓਸ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੀ ਤੇ ਹੋਇ ਨਾ ਆਵੈ । ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਸੰਜਮ ਕਰੇ, ਅਨੇਕ ਸਾਧਨ ਕਰੇ; ਕੋਟ ਜਤਨ ਕਰੇ; ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਸਚੇ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾ ਹੋਵੇ” । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਬਾਤ ਈਵ ਹੈ” । ਜਬ ਏਹ ਬਾਬੇ ਜੀ, ਸਿਧਾ ਕਉ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ, ਤਬ ਸਿਧੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਭਗਤ ! ਭਲਾ ਤੈਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ” । ਤਬ ਸਿਧ ਪਤੀਣੇ । ਤਬ ਸਿਧੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕਹਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਪਤੀਣੇ” ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੀ ਦੇਖਿ ਕੇ ਪਤੀਣੇ ਹਾ” । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਜੀ, ਕਾਈ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਤ੍ਰੀਵੀ⁶ ਰੋਂਦੀ ਸੀ । ਸੁ ਉਸੁ ਰੋਂਦੀ ਨੂ ਵੇਖਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਕੁਇ ਚਾਰਿ ਆਏ ਗਏ । ਜਾਂ ਓਨਿ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਓਹਿ ਪੁਰਖ ਆਵਦੇ ਡਿਠੇ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਉਚੀ ਲਗੀ ਰੋਵਣ । ਤਬ ਓਨੀ ਮਾਨੁਖੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਏ ! ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਨ ਸਿਆ, ਤਾਂ ਤੂ ਨੀਵੀ ਨੀਵੀ ਰੋਂਦੀ ਸੀ । ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆਏ, ਤਾਂ ਤੂ ਉਚੀ ਲਗੀਅਹਿ ਰੋਵਣ, ਏਹੁ ਕਿ ਹੋਇਆ” ? ਤਬ ਓਨਿ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਹੋ ਏਹ ਉਜਾੜਿ ਮੇਰੇ ਰੁਨੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ? ਮੇਰੇ ਰੋਵਣ ਦੀ ਸਾਰ” ਤੁਸੀ ਮਾਨੁਖ ਜਾਣਦੇ ਹਹੁ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਵਣੁ ਝਾੜੁ । ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਹੋਇ ਏਤੁ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿ ਕੇ ਉਚੀ ਰੋਵਦੀ ਹਾ” ।

¹ਤਾਕਤ ।
ਰੋਕਣਾ ।

²ਚੋਰ, ਤਾਕਤ ।
³ਪਤੀਜਣਾ, ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ।

⁴ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਮਨਜ਼ੂਰ ।
⁵ਇਸਤ੍ਰੀ ।

⁶ਇੰਦਰਿਆ ਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ
⁷ਸੁਰਤ, ਖਬਰ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਗਤੁ ਹੈ, ਸਿ ਵਣ ਝਾੜ ਹੈ । ਅਤੇ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਤੂ ਅਸਾ ਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆ ਗਲਾਂ ਸੁਣਾਇ । ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆ ਗਲਾਂ ਸੁਣਨੇ ਕੀ ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰਿ ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਸਿਰੁ ਕਟੀਐ ਜੀ । ਕਟਿ ਕੈ, ਸਿਰੁ ਤੁਸਾਡਿਆ ਚਰਨਾਂ ਅਗੇ ਰਖੀਏ । ਅਰੁ ਤੁਸੀ ਇਸ ਉਪਰਿ ਬੈਸਹੁ । ਤਾਂ ਮੇ ਖੁਸੀ ਹੋਵਾਂ । ਕਿਤੁ ਅਰਥਿ ਕਰਿ ਕੈ ? ਇਤੁ ਅਰਥਿ ਕਰਿ ਕੈ, ਜਿ ਤੁਸੀ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਇ । ਏਤੁ ਅਰਥਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੇ ਤੁਸਾਡੇ ਆਗੇ ਸਿਰੁ ਕਾਟਿ ਕੈ ਰਾਖਤਾ ਹਾਂ । ਮੇਰਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਹੈ ਜੀ । ਤੁਮ ਲੇਹੁ” । ਤਬ ਸਿਧੀ ਕਹਿਆ, “ਜਿ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਤੂ ਅਸਾ ਨੇ ਗਲਾਂ ਸੁਣਾਇ” । ਤਬ ਸਿਧ ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲਿ ਗੋਸਟ ਕਰਣ । ਤਬ ਸਿਧੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂ ਅਸਾ ਨੇ ਜੋਗ ਦੀਆ ਖਬਰੀਂ ਦੇਹਿ ਅਤੇ ਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ ? ਦੇਖ । ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ? ਏਹ ਗਲਾਂ, ਤੂ ਸਭੇ ਹੀ ਅਸਾਨੁ ਦੇਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਿਧ¹ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੇ ॥
ਤਿਸੁ ਆਗੇ ਰਹਰਾਸਿ² ਹਮਾਰੀ ਸਾਚਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰੇ ॥
ਮਸਤਕੁ ਕਾਟਿ ਧਰੀ ਤਿਸੁ ਆਗੇ ਤਨੁ ਮਨੁ ਆਗੇ ਦੇਉ ।
ਨਾਨਕ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ਸਹਜਿ³ ਭਾਇ ਜਸੁ⁴ ਲੋਉ ॥
ਕਿਆ⁵ ਭਵੀਐ ਸਚਿ ਸੁਚਾ ਹੋਇ । ਸਾਚ ਸਬਦ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਿਤਨੇ ਸਿਧ ਥੇ, ਸੇ ਸਭਿ ਨਿਹਚਲੁ ਹੋਇ ਕੇ ਟਿਕਿ ਬੈਠੇ । ਜਿਨ੍ਹੀ ਜਿਨ੍ਹੀ ਆਸਣੀ ਵਰਜਸੀ ਬਹਦੇ ਸੇ, ਤਿਨ੍ਹੀ ਤਿਨ੍ਹੀ ਬੈਸਕੀ ਸਿਧ ਟਿਕਿ ਬੈਠੇ । ਤਿਨਾਂ ਕੀ ਬੈਠਕ ਕਉ, ਸਾਧਾਂ, ਸਿਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਕੀ, ਸਭਨਾ ਕਉ ਮੇਰਾ ਜੈਕਾਰ ਹੈ, ਦੁਆਇ ਹੈ, ਸਲਾਮੁ ਹੈ, ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਹੈ । ਜੈਕਾਰ ਕਾ ਅਰਥੁ, ਜੁ ਜਿ ਏਹ ਰਹਰਾਸਿ ਮੇਰੀ ਤਿਸੁ ਆਗੇ ਹੈ, ਜਿ ਸਚਾ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਰਹਰਾਸਿ ਮੇਰੀ ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੰਤ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ, ਸੁ ਏਹ ਮਾਥਾ ਕਾਟਿ ਕਰਿ ਮੇ-ਉਨ ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖਉ । ਤਨੁ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਉਨ ਕੇ ਆਗੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਿਲਿਆ ਸਹਜ ਨਾਲਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸੁ ਕੀਜੀਐ । ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਜੀਐ । ਭਾਵੈਂ ਤਹਾਂ ਕੋਈ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੈਂ ਤਹਾਂ ਕੋਈ ਭਵਦਾ ਫਿਰੇ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਚ ਨਾਮ ਜਸ ਕੀਏ ਤੇ, ਸੁ ਜੀਆ ਕੀ

¹ਇਥੋਂ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੯੩੮ ।

²ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਬਿਨੈ ।

³ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ।

⁴ਵਡਿਆਈ ।

⁵ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ।

ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਸਿਧ ਬੋਲੇ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਵਨ ਤੁਮੇ ਕਿਆ ਨਾਉ ਤੁਮਾਰਾ ਕਉਨੁ ਮਾਰਗੁ ਕਉਨੁ ਸੁਆਉ^੧ ॥
ਸਾਚੁ ਕਹਉ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਹਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ^੨ ਕਹ ਆਵਹੁ ਕਹ ਜਾਹੋ ॥
ਨਾਨਕੁ^੩ ਬੋਲੈ ਸੁਣਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੋ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਲੇ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੈ ? ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ? ਤੇਰਾ ਮਾਰਗੁ ਕਉਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਸੁਆਉ ਕਉਣ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਉ ਤੂੰ ਚਾਹਤਾ ਹੈ” । ਏ ਸੰਤ ਜਨਾ ਜੀ ! “ਹਮਾਰੀ ਤੁਮ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਜੀ ! ਸਚੁ ਹੀ ਕਹਣਾ । ਹਮਾਰੀ ਤੁਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਸਤਿ ਹੀ ਕਹਣਾ” । ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਕਹੀਐ ਜੀ” ॥ ੨ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਘਟਿ^੪ ਘਟਿ ਬੇਸਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਹੀਐ ਚਾਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਏ ॥
ਸਹਜੇ ਆਏ ਹੁਕਮਿ ਸਿਧਾਏ^੫ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰਜਾਏ ॥
ਆਸਣਿ ਬੈਸਣਿ ਬਿਰੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ^੬ ਬੂਝੇ ਆਪੁ ਪਛਾਣੇ ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਏ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ! ਰਹਤਿ ਹਮਾਰੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਹੈ । ਬੈਠਕ ਹਮਾਰੀ ਸਚ ਸਾਥਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਚਾਲ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਾਇ^੭ ਹਮ ਚਲਤੇ ਹੈ । ਜਿਉ^੮ ਜਿਉ^੯ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸਾਈ ਚਾਲ ਹਮ ਚਲਤੇ ਹੈ” । ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਤਬ ਸਹਜ ਨਾਲਿ ਈਹਾ ਦਿਸਿ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਆਏ । ਅਰੁ ਜਬ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਗਾ, ਤਬ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਜਾਹਗੇ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਭੇਜਦਾ ਭੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਲੈ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਬੈਠਦਿਆ ਭੀ ਓਹੀ ਹੈ ਹਮਾਰੇ, ਅਰੁ ਉਠਦਿਆ ਭੀ ਓਹੀ ਹੈ । ਜੀਅ ਆਵਦੇ ਜਾਦੇ ਹੋਨਿ । ਨਿਹਚਲੁ ਆਸਣੁ, ਬੈਠਕ, ਬਿਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਸਭ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਹਮ ਕਉ ਏਹੀ ਮਤਿ ਸਮਝਾਇ ਦੀਨੀ ਹੈ । ਜਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਸਚ ਕਉ ਬੂਝੇ, ਤਬ ਸਚ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵੇ” ॥ ੩ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦੁਨੀਆ ਸਾਗਰੁ ਦੁਤਰੁ^{੧੦} ਕਹੀਐ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਰੋ ॥
ਚਰਪਟੁ^{੧੧} ਬੋਲੈ ਅਉਧੂ^{੧੨} ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਬੀਚਾਰੋ ॥

^੧ਪ੍ਰਯੋਜਨ । ^੨ਲੜਕੇ, ਬਾਲਕੇ । ^੩ਪੱਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

“ਬੋਲੈ ਗੋਰਖੁ ਸੁਣਿ ਬਾਲੇ ਨਾਨਕ ਕਹਾ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੋ” ।

^੪ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ।

^੫ਚਲੇ ਜਾਂ ਗੇ ।

^੬ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ।

^੭ਵਿਚਾਰ, ਖਿਆਲ ।

^੮ਅੱਖਾਂ ਭਰੇ

ਜਾਣ ਵਾਲਾ ।

^੯ਇਕ ਜੋਗੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

^{੧੦}ਹੋ ਤਿਆਗੀ (ਫਕੀਰ) ਨਾਨਕ ।

ਆਪੇ ਆਖੇ ਆਪੇ ਸਮਝੇ ਤਿਸੁ ਕਿਆ ਉਤਰੁ ਦੀਜੇ ॥

ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ^੧ ਤਮ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਤੁਝੁ ਕਿਆ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੇ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਦੁਨੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਗਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਲੰਘਿਆ ਨ ਜਾਈ । ਏਹੁ ਸਾਗਰੁ ਸੇਸਾਰੁ ਲੰਘੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲੰਘੀਐ” ? ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਦੇਹਿ । ਦੇਖਾ, ਏਹੁ ਸੇਸਾਰੁ ਸਾਗਰੁ ਕਿਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲੰਘਿਆ ਜਾਇ” ? ਜਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿਆ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ । ਆਪੇ ਆਖਤਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਸਮਝਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਨੂ ਕਿਆ ਉਤਰੁ ਦੀਜੀਐ ? ਸੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿ ਸਮਝੇ, ਆਪੇ, ਬੁਝੇ, ਆਪੇ ਕਹੇ । ਏਹੁ ਬਾਤ ਤੁਮ ਮੁਝ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹੁ । ਉਸ ਕਉ ਕਿਆ ਆਦਰੁ ਦੀਜੀਐ” ? ॥ ੪ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ^੨ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈਸਾਣੇ ॥

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਰਹਹਿ ਇਕਾੰਤਿ ਏਕੇ ਮਨਿ ਬਸਿਆ ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ॥

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ^੩ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਏ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੇ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਲ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਲ ਸਾਥਿ ਪੰਖੁੜੀ ਉਸ ਕੀ ਭੀਗਤੀ ਨਾਹੀ, ਓਹੁ ਜਲ ਤੇ ਅਲਿਪਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਸੇਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇ । ਸੇਸਾਰ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹੈ; ਪਰੁ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸੇਸਾਰ ਸਾਥਿ ਕਿਛੁ ਮੋਹੁ ਨਾਹੀ, ਸੇ ਸੇਸਾਰ ਕਉ ਤਰੇ । ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ ਪਾਣੀ ਮਾਹਿ ਬੈਠੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕਉ ਲੇਪੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਬੈਠੇ ਤਉ ਪਾਣੀ ਮਹਿ, ਜਬ ਉਡੇ ਤਉ ਸੂਕੇ, ਪੰਖ ਪਾਣੀ ਸਿਉ ਭੀਗੇ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਮੁਰਗਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਸੇਈ ਸੇਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇ । ਸੁ ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ, ਜਿ ਓਹੁ ਸੇਸਾਰ ਬੀ ਨਿਰਾਲੰਬੁ^੪ ਰਹੈ । ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਬਦ ਕਉ ਸਮਝੇ, ਅਰੁ ਕਮਾਵੇ । ਤਉ ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਭਾਉ ਸਾਗਰੁ ਓਹੁ ਉਤਰਿ ਪਰੇ । ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ, ਤਬ ਭਉ ਸਾਗਰ ਕਉ ਲੰਘੇ । ਜਉ ਆਠ ਪਹਰ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣਤਾ ਰਹੈ । ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ^੫ ਸਾਥਿ ਗਲਿ ਨ ਜਾਈ, ਇਕੰਤਿ ਰਹੈ । ਏਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਬਸੇ, ਹੋਰਸ ਬਾਤ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਸਾਥਿ ਕਬਹੂ ਮਨੁ ਨ ਲਗਾਵੇ, ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸੁ ਰਹੈ । ਜੇ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਸੇ ਅਗਮ ਕਉ ਦੇਖੇ ਭੀ, ਅਰੁ ਦਿਖਾਵੇ ਭੀ । ਅਗਮੁ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਅਰੁ ਅਗੋਚਰੁ ਕਹੀਐ ਜਿ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਇ, ਵਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੰਤੁ, ਸਾਧੂ ਹੋਇ ਸੁ ਤਿਸੁ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਦੇਖੇ ਭੀ ਅਰੁ ਦਿਖਾਵੇ ਭੀ । ਨਾਨਕੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸੁ, ਜਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ, ਇਸੁ ਜਗਤ ਕੇ ਵਿਖੇ” ॥ ੫ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ॥

^੧ਇਥੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

“ਚਰਪਟੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ਤਿਸੁ ਕਿਆ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੇ” ॥

^੨ਅਲੇਪ ।

^੩ਜੋ ਮਨ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ।

^੪ਸੇਸਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ।

^੫ਸੁਭਾਉ, ਮਰਯਾਦਾ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ਅਰਦਾਸ¹ ਹਮਾਰੀ ਪੂਛਉ ਸਾਚੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥
ਰੋਸੁ² ਨ ਕੀਜੈ ਉਤਰੁ ਦੀਜੈ ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਦੁਆਰੇ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਚਲਤਉ³ ਸਚ ਘਰਿ ਬੈਸੈ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੇ ॥
ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ਕਰਤਾ ਲਾਗੈ ਸਾਚਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਲੂਣਾ⁴ ਚਮਾਰੀ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦੇਹੋ ਜੋਗ ਵੀਚਾਰੇ⁵ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਲੂਣਾ ਚਮਾਰੀ ਸਿਧੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਸੁਆਮੀ ! ਤੂੰ ਹਮਾਰੀ ਅਰਦਾਸੁ ਸੁਣਿ । ਹਮ ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਸਚ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ । ਜੇ ਤੂੰ ਰੋਸੁ ਕਰਹਿ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਉਤਰੁ ਦੇਹਿ, ਤਉ ਭਲਾ ਕਰਹਿ । ਦੇਖਾਂ ! ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਿ ਏਹੁ ਦੁਆਰੁ ਪਾਏ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਏ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਆਠੋਂ ਪਹਰ ਧਾਵਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਲਹਰੀ ਮਾਇਆ ਕੀਆ ਉਪਰਿ, ਸੁ ਦੇਖਾਂ, ਏਹੁ ਮਨੁ ਸਚ ਕੇ ਘਰਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੈਸੇ ? ਕੋਈ ਏਹੁ ਭੀ ਉਪਦੇਸੁ, ਉਪਾਉ ਹੈ ? ਜਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਧਾਵਣੇ ਤੇ ਟਿਕੇ । ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਹਮ ਕਉ ਦੇਹਿ । ਇਹੁ ਜੀਉ ਜੇ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੇ ? ਸਚ ਸਾਥਿ ਏਸ ਜੀਵ ਕਾ ਪਿਆਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲਾਗੈ ? ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਸਤਿ ਵਾਦੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਅਸਾਨੂੰ ਸਚ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹਿ" । ਲੂਣਾ ਚਮਾਰੀ ਸਿਧੁ ਕਹਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਾਟੀ⁶, ਬਾਟੀ⁷ ਨੀਦ⁸ ਨ ਆਵੈ ਪਰ ਘਰਿ ਚਿਤੁ ਨ ਭੁੱਲਾਈ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮਨੁ ਟੇਕ ਨ ਟਿਕਈ ਨਾਨਕ ਭੂਖ ਨਾ ਜਾਈ ॥
ਹਾਟੁ ਪਟਣੁ⁹ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਸਹਜੇ ਸਚਿ ਵਾਪਾਰੇ ॥
ਖੰਡਿਤ¹⁰ ਨਿੰਦਾ ਅਲਪ¹¹ ਅਹਾਰ¹² ਨਾਨਕ ਤਤੁ¹³ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ "ਜਿ "ਜੀ ! ਜੇ ਘਰਿ ਹੋਵੇ ਤਾ ਭੀ ਨੀਦ ਨਾ ਆਵੈ । ਜੇ ਬਾਟ ਮਹਿ ਚਲਤਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਭੀ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ । ਅਰੁ ਪਰਾਈ ਦਿਸਤੀ ਕਉ, ਪਰਾਈ ਮਾਇਆ ਕਉ ਚਿਤੁ ਭੁੱਲੈ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ ਏਹੁ ਮਨੁ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਥੀ ਏਸ ਕੀ ਭੂਖ ਜਾਤੀ ਨਾਹੀ । ਜਿਤਨਾ ਹਟੁ ਪਟਣੁ⁹ ਬਾ, ਜਹਾ ਨਿਜ ਘਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਾ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਮੁਝ ਕਉ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ । ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਸਚ ਕਾ ਬਾਪਾਰੁ ਮੈ ਕਰਤਾ ਹੋ" । ਸੁਣਹੁ ਸਿਧ ਪੁਰਖਹੁ ਜੀ ! "ਜਿ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਚ ਕਾ ਸਉਦਾ ਕਰੈ ਸਹਜ ਸਾਥਿ, ਅਰੁ

¹ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ । ²ਬੁਰਾ ਨ ਮਨਾਉਣਾ । ³ਚਲਾਏਮਾਨ । ⁴ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਥੇ ਵਾਧੂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ । "ਲੂਣਾ ਚਮਾਰੀ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦੇਹੋ ਜੋਗ ਵੀਚਾਰੇ" ।
⁵ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਉੜੀ ਦਿੱਬੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਹੈ । ⁶ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸਭ ਥਾਂ ।
⁷ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਨੀਂਦ । ⁸ਸਹਿਰ । ⁹ਬੋਹੜਾ ਸੌਣਾ । ¹⁰ਬੋਹੜਾ । ¹¹ਖੁਰਾਕ, ਖਾਣਾ ।
¹²ਅਸਲੀਅਤ ।

ਨਿੰਦਾ ਖੰਡਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਅਲਪੁ ਅਹਾਰੁ ਲੇਇ, ਜੁ ਇਸਿਟ ਭੀ ਨ ਆਵੇ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਥਾ, ਕਿਨ ਥਾ, ਜੇਸਾ ਰੇਤੁ
ਕਾ ਦਾਣਾ ਹੋਇ । ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਅਹਾਰੁ ਆਇ ਰਾਖੈ । ਅਰੁ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਆਸਣਿ ਕਬਹੂ ਸੋਵੈ ਹੀ ਨਾਹੀ^੧ । ਏ ਸਿਧਹੁ
ਜੀ ! ਏਹੀ ਤਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ, ਜਿਸਨੋ ਕਰਤਾ ਦੇਇ, ਸੋ ਪਾਵੈ^੨ ॥ ੭ ॥ ਬਹੁਤਿ ਸਿਧਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ
ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਾਟੀ^੩ ਬਾਟੀ^੪ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਲੇ^੫ ਰੂਖਿ ਬਿਰਖਿ ਉਦਿਆਨੇ^੬ ॥
ਕੰਦੁ^੭ ਮੂਲੁ^੮ ਅਹਾਰੋ ਖਾਈਐ ਅਉਧੁ^੯ ਬੋਲੈ ਗਿਆਨੇ ॥
ਤੀਰਥਿ^{੧੦} ਨਾਈਐ ਸੁਖੁ ਫਲੁ ਪਾਈਐ ਮੇਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕਾਈ ॥
ਗੋਰਖ ਪੁਤ੍ਰੁ ਲੋਹਾਰੀਪਾ^{੧੧} ਬੋਲੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬਿਧਿ^{੧੨} ਸਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ, ਰੂਖੀ ਬਿਰਖੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਏਕ ਸਾਰ ਹੈ । ਤੇਸਾ ਫਸਦੀ,
ਤੇਸਾ ਉਜਾੜਿ ਉਦਿਆਨਿ । ਜਹਾ ਜਾਇ ਤਹਾ ਏਕ ਸਾ ਕਰਿ ਜਾਣੈ । ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜਾਣੈ ? ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ
ਮਾਇਆ ਤਿਆਗਿ ਨਿਕਲੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਅਹਾਰੁ ਕਿਸ ਬਾਤ ਕਾ ਲੇਏ ? ਸੁ ਕੰਦੁ ਮੂਲੁ ਕਾ ਇਸ ਕਾ ਹੈ । ਕਿਆ ਹੈ ?
ਜਿਸ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਏਹੁ ਲੇਇ । ਅਉਧੁ ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਫਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਤੀਰਥੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਨਾਇ, ਅਰੁ ਜਿਸ
ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਫਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਸੁ ਬਿਧਿ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਬਿਧਿ ਸੰਜਮਿ ਏਸ ਕਾ ਮਨੁ ਛੋਲੈ ਨਾਹੀ ।
ਅਭੋਲੁ ਰਹੈ, ਟਿਕੈ^{੧੩} । ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! "ਗੋਰਖ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰੁ, ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਪ੍ਰਫਤਾ ਹੈ । ਜੁ ਏਹੁ ਜਿ ਜੋਗੀ ਕੀ ਜੁਗਤਿ
ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ^{੧੪} ? ॥ ੮ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖਾਂ, ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦਰਸਨੁ ਭੇਖੁ ਕਰਹੁ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰਾ^{੧੫} ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਝੋਲੀ ਖਿੰਬਾ ॥
ਬਾਰਹ ਅੰਤਰਿ ਏਕੋ ਸਰੋਵਹੁ ਖਟੁ ਦਰਸਨੁ ਇਕ ਪੰਥਾ ।
ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਈਐ ਪੁਰਖਾ ਬਾਹੁਤਿ ਚੋਟ ਨ ਖਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਗੁਸਾਈ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਦਰਸਨੁ ਲੇਹੁ, ਜੋਗੀ ਕਾ

^੧ਇਹ ਪਉੜੀ ੭ਵੀਂ ਹੈ, ਪਰ ੮ਵੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਗੇ
ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ । ^੨ਰਸਤਾ । ^੩ਨਿਆਰੇ । ^੪ਜੋਗਲ । ^੫ਫਲ ਆਦਿਕ ।
^੬ਜੜ੍ਹਾਂ (ਗਾਜਰ ਆਦਿਕ) । ^੭ਜੋਗੀ । ^੮ਜੋਗੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈ ।
^੯ਢੰਗ, ਤਰੀਕਾ ।

^{੧੦}ਨੋਟ :—ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਫਰਕ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ :—

"ਤੀਰਥ ਨਾਈ ਲੈ ਸੁ ਫਲੁ ਪਾਈ ਕਿ ਨਿ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਨ ਭੋਲਾਈਐ ॥

ਗੋਰਖ ਪੁਤ੍ਰੁ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਬੋਲੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕਿਉ ਪਾਈਐ" ।

^{੧੧}ਜੋਗੀ ਰਾਜ

ਭੇਖੁ ਪਕੜਹੁ । ਸੁ ਜੋਗੀ ਕਾ ਭੇਖੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਪ੍ਰਥਮੇ ਮੁੰਦਾ ਲੀਨੀਆ, ਅਰੁ ਸਿੰਡੀ ਗਲੇ ਬੀਚਿ ਬਾਂਧੀ, ਖਪਰੁ ਝੋਲੀ ਹਥਿ ਲੀਏ । ਅਰੁ ਖਿੰਬਾ ਉਪਰਿ ਓਢੀ । ਅਰੁ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਜੋਗੀ ਕੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਖੋਜੇ । ਏਕੁ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣੇ, ਇਕਸ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ । ਛਿਆ ਦਰਸਨਾ ਕਾ ਪੰਥੁ ਏਕੋ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਪੰਥੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੋ ਹੀ ਰਾਮੁ ਹੈ । ਏਕੋ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਭੇਦੁ ਭਰਮੁ ਨ ਕਰਹੁ । ਈਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਮ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਵਹੁ ਜੀ' । ਪੁਰਖਾ ! "ਜਦਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਈਐ, ਆਉਧੁ ਜੀ ! ਤਬ ਏਹੁ ਬਹੁੜਿ ਜਮਕਾਲ ਕੀ ਚੋਟ ਨ ਖਾਇ । ਏਹੁ ਅਕਾਲੁ ਹੋਇ । ਹੋ ਅਉਧੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ । ਪਣੁ ਕੋਈ ਕੋਟਾ ਮੱਧਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਬੁਝੈ ਜੀ । ਇਸਿ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪਾਈਐ" । ਜਬ ਏਹੁ ਉਤਰੁ ਸਿਧਾ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਵਨੁ^੧ ਸੁ ਗੁਪਤਾ ਕਵਨੁ ਸੁ ਮੁਕਤਾ । ਕਵਨੁ ਸੁ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਜੁਗਤਾ^੨ ॥
ਕਵਨੁ ਸੁ ਆਵੇ ਕਵਨੁ ਸੁ ਜਾਇ । ਕਵਨੁ ਸੁ ਤ੍ਰਿਭਵਨਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
ਬੋਲੇ ਮਛਿੰਦੂ ਨਾਥ ਇਹੁ ਕਹਾ ਸਮਾਇ^੩ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧ ਮਛਿੰਦੂ ਨਾਥੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, 'ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਗੁਪਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਮੁਕਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਕਵਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਜੁਗਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਆਵਦਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਦਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਸੋ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਭਵਨਿ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ? ਏਸੁ ਕਥਾ ਕਾ ਉਤਰੁ, ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ' ॥ ੧੦ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਗੁਪਤਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਾ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸਬਦਿ ਸੁ ਜੁਗਤਾ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਬਿਨਸੈ ਆਵੇ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਘਟ ਘਟ ਮਾਹਿ ਗੁਪਤੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਮਾਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੁਕਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟਿ ਬਸਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਜਾਨੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਹਾ ਕਹਾ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਸ ਕੇ ਸਾਬਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੀ ਵਿਰਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਸਬਦ ਸਿਉ ਰਚੇ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਸਬਦ ਸਾਬਿ ਜਸ ਗਾਵਤਾ ਹੈ । ਏਸ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਤਉ ਰਹੈ, ਜਬ ਸਬਦ ਸਾਬਿ ਰਚੇ । ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਨਾਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਮਨਮੁਖੁ ਹੈ । ਸੋਈ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਸਚ ਸਾਬਿ ਸਮਾਇਆ' । ਏਹੁ ਉਤਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਧਾ

^੧ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਠੀਕ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ੧੨ਵਾਂ ਪਉੜੀ ਹੈ । ੧੦ਵੀਂ ਅਤੇ ੧੧ਵੀਂ ਦੇ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਉੜੀਆਂ ਅਗੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕਾਂ ੭੫ ਅਤੇ ੭੬ ਤੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ।
^੨ਜੁਗਤਿਆ ਹੋਇਆ ।
^੩ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕਉਂ ਦੀਆ । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਫੇਰਿ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਉਂਕਰਿ ਬਾਧਾ ਸਰਪਨਿ¹ ਖਾਧਾ ॥
ਕਿਉਂਕਰਿ ਖੋਇਆ ਕਿਉਂਕਰਿ ਲਾਧਾ ॥
ਕਿਉਂਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਕਿਉਂਕਰਿ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
ਇਹੁ ਤਰੁ ਬੀਚਾਰੈ ਸੁ ਗੁਰੁ ਹਮਾਰਾ ॥
ਬੋਲੈ ਭਰਬਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਹ ਬੀਚਾਰਾ² ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਭਰਬਰੀ ਪੁਛਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਾਧਾ ? ਅਰੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਖਾਧਾ ? ਲਾਧਾ, ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਲਾਧਾ ? ਅਰੁ ਖੋਇਆ ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਖੋਇਆ ? ਏਸ ਕਉ ਜਿ ਨਿਰਮਲ ਚਾਦਨਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਅਰੁ ਅੰਧਿਆਰਾ ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਏਸੁ ਤਰ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇ, ਸੋਈ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੁ” । ਨਾਨਕ ਜੀ ! “ਤੂ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖ ਹੈ” । ਤਮ ਕਉ ਸਿਧ ਪੁਛਤੇ ਹੈ, ਤੂ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹਿ” ॥ ੧੨ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਧਾ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਉਤਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ:—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦੁਰਮਤਿ ਬਾਧਾ ਸਰਪਨਿ ਖਾਧਾ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਖੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਧਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮੇਟਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਭਰਬਰੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਬਾਧਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਦੁਰਮਤਿ ਸਾਥਿ ਬਾਧਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਮਨਮੁਖ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਰਪਨੀ ਮਾਇਆ ਖਾਧਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਪਣਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਲਾਹਾ ਜਿ ਇਨਿ ਖੋਇਆ, ਸਿ ਮਨਮੁਖ ਖੋਇਆ । ਅਰੁ ਇਸਿ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇ ਕਰਿ ਲਾਧਾ, ਸਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਧਾ ਹੈ । ਜਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਮਨਮੁਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਤਉ ਲਉ ਏਸ ਕਉ ਅੰਧੇਰੁ ਹੈ । ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਅੰਧੇਰਾ ਗੋਆ । ਚਾਦਨੁ ਹੋਇ ਆਇਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਮੇਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਤਤੁਕਾਲਿ³ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵੈ” । ਏ ਭਰਬਰੀ ਨਾਥ ! ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ । ਜਿ ਕਮਾਵੇ ਸੋਈ ਪਾਵੈ” ॥ ੧੩ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਬਹੁਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਸੁ ਕਾਰਣਿ ਗੁਰੁ ਤਜਿਓ ਉਦਾਸੀ ॥
ਕਿਸੁ ਕਾਰਣਿ ਇਹੁ ਭੋਖੁ ਨਿਵਾਸੀ ॥

¹ਸਪਣੀ (ਮਾਇਆ) ।

²ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

³ਝੱਟ ਪੱਟ ।

⁴ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ।

ਕਿਸੁ ਵਖਰੁ ਕੇ ਤੁਮ ਵਣਜਾਰੇ ॥
 ਕਿਉਕਰਿ ਸਾਬੁ ਲੰਘਾਵਹੁ ਪਾਰੇ ॥
 ਬੋਲੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਹ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁਮ ਜਿ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿਆ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਨਿਮਿਤਿ ? ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਨਿਮਿਤਿ ਤੁਮਹੁ ਦੇਹੁ ਭੇਖ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਕੀਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਤੁਮ ਜਿ ਵਣਜਾਰੇ ਹਹੁ ਸਿ ਕਿਸਿ ਵਖਰ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ਹਹੁ ? ਅਰੁ ਭਵਜਲ ਤੇ ਤੁਮ ਆਪਣਾ ਸਾਬੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਹੁਗੇ" ? ਤਬ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਦੇਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਹੁ" ॥ ੧੪ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤੈ ਭਏ ਉਦਾਸੀ । ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਾਈ ਭੇਖ ਨਿਵਾਸੀ ॥
 ਸਾਚ ਵਖਰ ਕੇ ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ । "ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਖੋਜਤੇ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ਤੇ ਮਨੁ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਭੇਖੁ ਜਿ ਬੇਸਨਉ ਮਾਰਗ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ । ਜਿ ਮਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਇਤੁ ਭੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਹੋ । ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਬੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਹਿਗੇ" । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਜੋਰੁ ਹੈ ਜੀ" ॥ ੧੫ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਫੇਰਿ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਜਨਮੁ ਵਟਾਇਆ ॥
 ਕਾਹੇ ਕਉ ਤੁਝੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ॥
 ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਖਾਈ ॥
 ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਾਈ ॥
 ਬਿਨੁ ਦੇਤਾ ਕਿਉ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ੧੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਸਿਧੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਾ ਬਿਧਿ ਕਵਣ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਤੇਰਾ ਆਵਾਗਵਣ ਮਿਟਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਵਸਤੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਉ ਤੈ ਮਨੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਤੈ ਜਿ ਆਸਾ ਮਨਸਾ

'ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੀ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ।' 'ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ ।
 'ਗੁਰਮੁਖਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ।' 'ਕਿਸ ਵਿਚ ।' 'ਚਾਨਣ ।' 'ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਪਉੜੀ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਇਉਂ ਹੈ :-
 "ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਬੀਚਾਰੁ" ॥ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਇਉਂ ਹੈ ।
 "ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਤੈ ਗਵਣੁ ਮਿਟਾਇਆ" ॥ 'ਜਨਮ-ਮਰਨ ।

ਖੋਈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਖੋਈ ? ਅਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਜੁ ਤੇਰੇ ਮਾਥੇ ਪਰਗਟੀ, ਸਾ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਟੀ ? ਅਰੁ ਤੈ ਜਿ ਦੇਤਾ ਬਿਨਾ ਸਾਰੁ^੧ ਖਾਇਆ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਖਾਇਆ ? ਨਾਨਕ ਜੀ ! "ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਸਿਧ ਰੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁਟੇ ਹੈ । ਰੁਮ ਕਹਹੁ" ॥ ੧੬ ॥ ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸਿਧਾ ਕਉ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ ॥
ਅਨਹਤਿ^੨ ਗਤੇ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ॥
ਮਨਸਾ ਆਸਾ ਸਬਦਿ ਜਲਾਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਾਈ ॥
ਤੈ^੩ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਣਹਾਰੁ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤੁ ਭਏ, ਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਿ ਥੀ, ਸੁ ਏਸੁ ਮਹਿ ਸਮਾਈ । ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਏਸੁ ਤੇ ਮਿਟਿ ਗਈ । ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਆਵਾ ਗਵਣੁ ਮਿਟਿਆ । ਅਰੁ ਅਨਹਤ ਸਬਦ ਜਿ ਬਾਣੀ ਥੀ, ਤਿਸੁ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਹੈ । ਤਬ ਮਨ ਕੀ ਜਿ ਆਸਾ ਥੀ, ਸੁ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਜਲਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੀ ਹੈ" । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਜਦਿ ਹੋਈ, ਤਬ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਮਾਥੇ ਆਇ ਸਮਾਈ । ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਉ ਜਦਿ ਮਿਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ, ਤਬ ਦੇਤਾ ਬਿਨਾ, ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜੁ ਸਾਰੁ ਥਾ, ਸੋ ਖਾਇਆ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਏਸ ਉਪਰਿ ਭਈ । ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਸਤਰਿਆ^੪ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੧੭ ॥ ਤਬ ਸਿਧਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਬਹੁਤਿ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਦਿ ਕਉ ਕਵਨੁ ਬੀਚਾਰੁ ਕਥੀਅਲੇ ਸੁਨ ਕਹਾ ਘਰ ਵਾਸੋ ॥
ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁਦਾ ਕਵਨੁ ਕਥੀਅਲੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕਵਨੁ ਨਿਵਾਸੋ ॥
ਕਾਲ ਕਾ ਠੀਗਾ^੫ ਕਿਉ ਜਲਾਈਅਲੇ ਕਿਉ ਨਿਰਭਉ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ॥
ਸਹਜ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਆਸਣੁ ਜਾਣੇ ਕਿਉ ਛੋਟੇ^੬ ਬੈਰਾਈਐ ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਹਉਮੈ^੭ ਬਿਖੁ ਮਾਰੇ ਤਾ ਨਿਜੁਘਰਿ ਹੋਵੈ ਵਾਸੋ ॥
ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਤਿਸੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੋ^੮ ॥ ੧੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪੁਛਿਆ, ਜਿ, "ਆਦਿ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀਐ, ਸੋ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ? ਅਰੁ ਸੁਨੁ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਸੁਨ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਘਰੁ ਕਹਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਗਿਆਨ ਕੀ

^੧ਲੋਹਾ ।

^੨ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਰਸ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ।

^੩ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ।

^੪ਠੋਕਰ, ਸੱਟ ।

^੫ਕਟੇ ਜਾਣ ।

^੬ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ :-

"ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਬਦ ਅਹੇਬੁਧਿ ਮਾਰੇ, ਕਿਉ ਨਿਜੁਘਰਿ ਹੋਵੈ ਵਾਸੋ ॥

ਬੋਲੇ ਈਸਰੁ ਸਬਦਿ ਸਮਝਾਈਅਲੇ ਤੁ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਾਸੋ" ॥

ਮੁੰਦਾ ਕਹੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਕਵਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਏਹੁ ਪਹਿਰੈ ? ਅਰੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜਿ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਵਨੁ ਬਸਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਾਲ ਕਾ ਠੀਂਗਾ ਜਿ ਇਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਲਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੈ ? ਨਿਰਭਉ ਕੇ ਘਰਿ ਜਿ ਏਹੁ ਜਾਇ, ਜਹਾ ਕਾਲ ਕਾ ਠੀਂਗਾ ਇਸ ਕਉ ਨ ਪਹੁਚੇ, ਸੁ ਉਤ ਨਿਰਭਉ ਘਰਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹੁਚੇ ? ਜਿਤੁ ਗਲ ਏਹੁ ਸਹਜ ਸੰਤੋਖ ਸਾਥਿ ਰਹੈ । ਸੁ ਠਵਰ ਸਹਜ ਸੰਤੋਖ ਕੀ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਜਿ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਜੀਵ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਛੇਦੇ ? ਸੁ ਸਬਦੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਨਿਜ ਘਰਿ ਜਾਇ ਬਸੇਰਾ ਕਰੈ" । ਤਬ ਈਸਰ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਹਮ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ । ਹਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਏਸੁ ਸਬਦੁ ਕੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਜਿ ਹਮ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੇ । ਸੁ ਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਸਮਝਾਵੇ" ॥ ੧੮ ॥ ਅਬ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਦਿ^੧ ਕਉ ਬਿਸਮਾਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ਕਥੀਅਲੇ ਸੁਨਿ^੨ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ਲੀਆ ॥
ਅਕਲਪਤ^੩ ਮੁੰਦਾ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚਾ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਅਵਗਤੁ ਸਮਾਈਐ ਤਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਹਜਿ ਲਹੈ^੪ ॥
ਨਾਨਕ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਨ ਕਰਣੀ ਸੇਵੈ ਸਿਖੁ ਸੁ ਖੋਜਿ ਲਹੈ ॥
ਹੁਕਮੁ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੁਕਮਿ ਪਛਾਣੈ ਜੀਆ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥
ਆਪੁ^੫ ਮੋਟਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਹੋਵੈ ਅੰਤਰਿ ਸਾਚੁ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਦਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੁੰਨ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਵਾਸਾ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸਚ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਸਚ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਕਾਲ ਪੜ੍ਹ ਮੁੰਦਾ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ । ਪੜ੍ਹ ਅਰੁ ਝੋਲੀ ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਹੋਹਿ, ਸੁ ਬੀਚਾਰ ਕੀਆਂ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਮੁੰਦਾ ਜਿ ਹੋਹਿ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀਆਂ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਮੁੰਦਾ ਜਿ ਹੋਹਿ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀਆਂ ਹੋਹਿ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰੇ । ਅਰੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜਿ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸਭਨਹੁ ਜੀਅਹੁ ਕੇ ਸਾਥਿ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਅਵਿਗਤ^੬ ਸਾਥਿ ਜਾਇ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਉ, ਏਹੁ ਤਤੁ ਹੋਇ ਮਿਲਿਆ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਇਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਨ ਸਕੈ । ਏਹੁ ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ, ਮਰੈ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨੁ ਥੀ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਕਾਈ ਕਰੈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਗੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਖੋਜੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੇ ਪਾਵੈ । ਜਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਵਿਸਮਾਦੁ ਕਉ ਪਹਿਛਾਣਿਆ, ਤਿਨਿ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਜਾਤੀ । ਸੇ ਓਹੁ ਜੀਆਂ ਕਾ ਜਾਣੇਈ ਹੋਇਆ । ਅਰੁ ਆਪ ਕਉ ਮੋਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ ਮਾਇਆ, ਸੇ ਨਿਰਾਲੰਬ । ਨਿਰਾਲੁ ਰਹੈ, ਸੋਈ ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਣੀਐ । ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਜਿ ਆਪ ਕਉ ਮਿਟਾਵੈ । ਮਾਇਆ ਕਉ ਨ ਛੀਪੈ, ਤਿਸੁ ਕਉ ਕਹੀਐ ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੈ" ॥ ੧੯ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ, ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

^੧ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੨੩ ਹੈ : ^੨ਅਵਰ ।
^੩ਕਲਪਨਾ ਰਹਿਤ । ^੪ਲਭਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਪਉੜੀ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਝੁਕ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :—
"ਆਪਿ ਮੋਟਿ ਨਿਰਮਾਇਲ ਹੋਵੈ, ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ" ।
^੬ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ^੭ਸਿੰਗਾਰ ਨ ਬਣਾਵੈ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਹਾ ਤੇ ਆਵੇ ਕਹਾ ਇਹੁ ਜਾਵੇ ਕਹਾ ਇਹੁ ਰਹੈ ਸਮਾਈ ॥
ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਉ ਜੋ ਅਰਥਾਵੇ ਤਿਸ ਗੁਰ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ^੧ ॥
ਕਿਉ ਤਤੇ ਅਵਿਗਤੇ ਪਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਪਿਆਰੈ ॥
ਆਪੇ ਸੁਰਤਾ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰੈ^੨ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਸਿਧ ਠੀਕਰ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਆਇਆ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਆ ? ਅਰੁ ਜਾਇਗਾ, ਸੋ ਕਹਾ ਜਾਇਗਾ ? ਅਰੁ ਕਹਾ ਏਹੁ ਜਾਇ ਸਮਾਇਗਾ ? ਸੁ ਗੁਰੁ ਬਡਾ ਨਿਰਲੇਪੁ ਭਾਈ, ਜਿ ਇਸ ਸਬਦ ਕਉ ਅਰਥਾਵੈ, ਸੋ ਬਡਾ ਗੁਰੁ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਤਤ ਅਵਿਗਤ ਕਉ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਸਚ ਸਾਥਿ ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਪਿਆਰੁ ਲਾਗੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰੈ ਲਾਗੈ” ? ਤਬ ਠੀਕਰ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਸਿਧ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈ; ਤੁ ਚੋਹਿ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹੁਕਮੇ^੩ ਆਵੈ ਹੁਕਮੇ ਜਾਵੈ ਹੁਕਮੇ ਰਹੈ ਸਮਾਈ ॥
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸਾਚੁ ਕਮਾਵੈ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਸਬਦੇ ਪਾਈ ॥
ਅਵਿਗਤੇ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਉਪਜੈ ਨਿਰਗੁਣ^੪ ਤੇ ਸਰਗੁਣ^੫ ਬੀਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਚੈ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਈਐ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ਲੀਆ ॥
ਏਕੇ ਕਉ ਸਚੁ ਏਕਾ ਜਾਣੈ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ॥
ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ਅੰਤਰਿ ਕਮਲੁ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਬੀਆ ॥
ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਸੁਝੈ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣੈ ਸਰਬ^੬ ਦਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੇ ਵਡਾਈ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ, “ਜਿ ਏ ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਹੁਕਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਹੁਕਮੁ ਜਬ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਤਬ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਉਠਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਏਸ ਕੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਬ ਹੁਕਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਜੂਨਿ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਕਟੀਤਾ ਹੈ । ਹੁਕਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਲੀਚਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਮਰਣੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸ ਕੀ ਗਤਿ

^੧ਤਮਾ । ^੨ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ੨੨ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ । ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :—

“ਠੀਕਰ ਨਾਥ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਸਚਾ ਵੀਚਾਰੈ” ।

^੩ਇਹ ਉਤਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ੨੨ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ੨੪ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ।

^੪ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਉਹ ਸਰੂਪ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।

^੫ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਉਹ ਸਰੂਪ ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਸਭ, ਰਜ, ਤਮ ਸਹਿਤ ਹੈ । ^੬ਸਭ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰੀ ।

ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਭੀ ਏਸ ਕੀ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਅਗਮ¹ ਨਿਗਮ ਕੀ ਮਿਤਿ ਭੀ ਸਬਦਿ ਤੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਵਗਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਜਬ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ-ਆਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਇਲੁ² ਹੋਇ। ਤਬ ਓਹੁ ਜਿ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਸਿ ਇਸ ਕੇ ਮਨਿ ਆਇ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੋਇ ਪਸਰਤਾ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੇਵਾ ਕਾ ਲੀਆ। ਪਰੁ ਕਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ? ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਦਿ ਏਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਸਾਥਿ, ਏਹੁ ਪਰਮ³ ਪਦ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਵੈ। ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਮਨੁ ਏਸ ਉਪਰਿ ਮੰਨੀਐ, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਵੈ। ਜਬ ਈਹਾ ਸਚਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਹਾ ਸਮਾਵੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ। ਸੁ ਸਚਾ ਕੈਸਾ ਹੋਇ? ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਕਿਸ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ? ਏਕੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਕੁ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣੈ। ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਨ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਰੈ। ਹਉਮੈ ਮਨ ਕੀ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ। ਆਪ ਕਉ ਰਦੁ⁴ ਕਰਿ ਜਾਣੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ। ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਲਾ ਕਾ ਪ੍ਰਗਾਸੁ⁵ ਹੋਇ। ਬ੍ਰਹਮ ਕਲਾ ਕਾ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਜਬ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰੈ। ਜਬ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮੁਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਕੈਸਾ ਹੋਇਆ? ਤਬ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਉਪਰਿ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ। ਜਬ ਦੇਆਵੈਤੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਪਾਵੈ। ਨਿਰਦੇਆ ਹੋਇ ਤਉ ਨ ਪਾਵੈ। ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਡਿਆਈ ਦੇਇ, ਜਿਸ ਕਲ ਜੀਆ ਕਉ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜੀਅ ਸਾਰਖਾ⁶ ਕਰਿ ਜਾਣੈ। ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਬਾਤ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਸੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਤੇ ਹੀ ਬਾਤ ਏਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇਗਾ। ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਾਏ ਆਤਮੇ ਕਉ ਭੀ ਤੋਖੁ⁷ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਸਾਥਿ ਨਿਵਾਸੁ ਹੋਵੈ⁸। ਤਬ ਏਹੁ ਉਤਰੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਦੀਆ ॥ ੧ ॥ ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਸਿਧੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ:—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਾਚੇ⁹ ਉਪਜੈ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ਸਾਚੇ ਸੂਚੇ ਏਕੁ ਮਇਆ ॥
 ਝੂਠੇ¹⁰ ਆਵਹਿ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵਹਿ ॥
 ਦੂਜੇ ਆਵਾਗਉਣੁ ਭਇਆ ॥
 ਆਵਾਗਉਣੁ ਮਿਟੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ॥
 ਆਪੇ ਪਰਪੈ ਬਖਸਿ ਲਇਆ ॥
 ਏਕਾ ਬੇਦਨ¹¹ ਦੂਜੇ ਬਿਆਪੀ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣ¹² ਵੀਸਰਿਆ ॥
 ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸੁ ਆਪੇ ਬੁਝਾਏ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਸੁ ਮੁਕਤੁ ਭਇਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਣਹਾਰਾ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਪਰਹਰਿਆ¹³ ॥ ੨੨ ॥

¹ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੁਧੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨ ਹੋਵੇ, (ਵਾਹਿਗੁਰੂ)। ²ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ। ³ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਪਦਵੀ, ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ। ⁴ਤੁਛ। ⁵ਚਾਨਣ। ⁶ਵਰਗਾ। ⁷ਕ੍ਰਿਪਤ, ਸੰਤੋਖ।
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੨੫ ਹੈ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:—

“ਕਿਉ ਸਚੁ ਉਪਜੈ ਕਿਉ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ। ਕਿਉ ਸਾਚੇ ਸੂਚਾ ਏ ਹੋਇ ਜਾਵੈ” ॥

⁸ਪੋਥੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਇਉਂ ਹਨ:—

ਕਿਉਕਰਿ ਆਵਾਗਵਣੁ ਮਿਟਾਈਐ ॥
 ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਿਉ ਬਖਸਿ ਦੀਆ ॥
 ਕਿਉ ਇਹ ਵੇਦਨ ਦੂਜੇ ਵਿਆਪੇ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣ ਵੀਸਰਿਆ ॥
 ਕਿਉ ਬੂਝੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਏਹੁ ਮਨ ਮੁਕਤਿ ਭੋਆ ॥
 ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਹਉਮੈ ਭੁਲਾ ਜਮਕਾਣਿ ਪੈਆ ॥

¹⁰ਪੀੜ, ਦੁਖ।

¹¹ਰਸਾਂ ਦਾ ਘਰ।

¹³ਦੂਰ ਕੀਤਾ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪੁਛਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏ ਨਾਨਕ ! "ਸਾ ਓਹ ਕਵਣ ਬਾਰ ਹੈ, ਜਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਚੁ ਉਪਜੈ ? ਸਚ ਸਿਉ^੧ ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਾਵੈ ? ਅਰੁ ਸਾ ਕਵਣੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਆਤਮਾ ਅਰੁ ਸਚੁ ਸਚਾ ਏਕੋ ਹੋਇ ਜਾਇ ? ਖੂਨੇ ਪਿੰਡ^੨ ਆਵਤੋ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਨਾਉਰ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤੋ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿੰਦੁ ਜੇ ਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੂਜੇ ਭਰਮਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਰਮਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਸਕਾ ਆਵਾ ਗਵਣੁ ਜਿ ਮਿਟੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੇ ? ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਸਬਦੁ ਬਖਸਿ ਦੇਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਇ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕੀ ਜਿ ਵੇਦਨ ਇਸ ਕਉ ਵਿਆਪੀ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਵਿਆਪੀ ? ਅਰੁ ਨਾਮ ਰਸਾਇਣੁ ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਬੀਜਰਿਆ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੀਜਰਿਆ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਬੂਝੈ, ਅਰੁ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਛਾਣੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਮਨੁ ਮੁਕਤਿ ਜਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ" ? ਸਿਧੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਏਹੁ ਜਿ ਹੰਉਮੋ ਸਿਉ ਭੁਲਾ, ਅਰੁ ਜਮਕਾਣਿ ਵਿਚਿ ਜੋ ਪੋਆ, ਸੋ ਕਿਉ ਪੋਆ" ? ॥ ੨੨ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮਨਮੁਖਿ^੩ ਭੁਲੇ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣਿ^੪ । ਪਰ^੫ ਘਰ ਜੋਹੋ^੬ ਹਾਣੇ^੭ ਹਾਣਿ ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਭਰਮਿ ਭਵੈ ਬੇਬਾਣਿ^੮ । ਵੇਮਾਰਗਿ^੯ ਮੁਸੋ^{੧੦} ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਸਾਣਿ ॥

ਸਬਦੁ ਨਾ ਚੀਨੈ^{੧੧} ਲਵੈ ਕੁਝਾਣਿ^{੧੨} । ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਸੁਖੁ ਜਾਣਿ ॥ ੨੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਮਨਮੁਖੁ ਹੁਆ । ਸਿ ਭੁਲਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ । ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣਿ ਹੂਈ । ਏਹੁ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਪੜਿਆ । ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਜਨਮ ਬੇ, ਏਤਨੇ ਜਨਮਹੁ ਕੇ ਘਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਆਇਆ । ਨਵੇ ਨਵੇ ਹਾਣ ਆਰਜਾ ਭੋਗੀ, ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ ਭੁਲਾ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੋ ਏਹੁ ਰਾਹੁ ਪਾਵਤਾ ਨਾਹੀ । ਸਦਾ ਹੀ ਸਦਾ ਉਜਾੜਿ ਬਿਬਾਣ ਮਹਿ ਭ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਸੁ ਕਉ ਮਾਰਗੁ ਕਬਹੂ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਬਹੂ ਮੁਖ ਤੇ ਨ ਲੀਆ । ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਕੁਝਾਣਿ ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਸੀ । ਹੀਰੇ ਪਹਿਰਿਆ, ਮਾਇਆ ਨੂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਿਆ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਸਚੁ ਬਤਾਇ ਦੀਆ । ਓਇ ਸਚ ਸਾਬਿ ਮਿਲਿ ਰਚਿ ਰਹੇ । ਜਿਨਹੁ ਸਚੁ ਪਛਾਤਾ ਜਿ ਸਚਿ ਬਰਕਤਿ ਹੈ, ਕੁਤਿ ਹਰਕਤਿ^{੧੩} ਹੈ । ਜਦਿ ਕਦਿ ਕੁਤ ਕਉ ਸਚੁ ਸਜਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ" ॥ ੨੩ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਸਿਉ ਫਲੁ ਕਿਆ ਹੈ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਫਲੁ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਕਾ ਭਉ ਪਾਵੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਅਘੜੁ^{੧੪} ਘੜਾਵੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ^{੧੫} ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੨੪ ॥

^੧ਸਰੀਰ (ਮਨੁੱਖ) ।

^੨ਆਪ-ਹੁਦਰਾ, ਮਨ-ਮਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ।

^੩ਮੁਥਾਜੀ ।

^੪ਪਰ ਧਨ ਜਾਂ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ।

^੫ਤਕਦਾ ਹੈ ।

^੬ਘਾਟਾ ।

^੭ਬੀਆਬਾਨ ਵਿਚ, ਉਜਾੜ ਵਿਚ ।

^੮ਕੁਰਾਹ ।

^੯ਲੁਟਿਆ ਜਾਣਾ ।

^{੧੦}ਸਮਝਣਾ ।

^{੧੧}ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।

^{੧੨}ਨਾਸਵੰਤ, ਨਾ ਟਿਕਣ ਵਾਲਾ ।

^{੧੩}ਅਸਾਧ ਨ ਸਾਧਿਆ ਜਾਣ

ਵਾਲਾ (ਮਨ) ।

^{੧੪}ਵਾਲ ਵਾਲ ਦੁਆਰਾ, (ਤਨੇ ਮਨੇ ਹੋ ਕੇ) ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲੇ ਕੇ ਏਹੁ ਫਲ ਹੈ, ਜਿ ਜਦਿ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੇ ਅੰਤਹੁ ਕਰਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਉ ਆਇ ਬਸੈ । ਜਦਿ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਲਾਗਾ ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਣਿ, ਬਾਣੀ ਕਰਣਿ । ਸੁ ਹੋਰ ਵਸਤੁ ਸਭ ਘੜੀਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੋ ਅਘੜ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਗਾ ਘੜਨੇ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਗਵਣ, ਉਚਰਣ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਥੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁਆ । ਪਰਮਪਦ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ ਕਰਨ, ਧਿਆਨੇ ਲਾਗਾ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਸਚ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇਆ" ॥ ੨੪ ॥ ਅਬ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੀ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਸੁ ਸਬਦਿ ਗਿਆਨੀ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਅੰਤਰ ਬਿਧਿ^੧ ਜਾਨੀ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੁ ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਤਬ ਏਹੁ ਵੇਦ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਸਿਉ ਪਰਚਿਆ, ਤਬ ਨਿਸਤਰਿਆ । ਭਵਜਲ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰਿਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਤੇ, ਸੁ ਸਬਦੁ ਹੀ ਨਿਕਲਣੇ ਲਾਗਾ । ਕੁਸਬਦ ਕੀ ਭਾਖਿਆ^੨ ਦੂਰਿ ਹੋ ਗਈ, ਗਿਆਨੀ ਹੁਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਨਿ ਅੰਤਰ ਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੁਝਿਆ । ਬਿਧਿ ਬੁਝਿ ਕੇ, ਸਮਝਿ ਗੋਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ਹੋਇ । ਜੀਵਤੁ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਬੁ ਕਬੈ ਬੀਚਾਰੋ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਬਹੈ^੩ ਸਪਰਵਾਰਿ^੪ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਅੰਤਰਿ ਪਿਆਰਿ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਅਚਾਰਿ^੫ ॥
ਸਬਦਿ ਭੋਇ ਜਾਣੈ ਜਾਣਾਈ । ਨਾਨਕ ਹੋਉਮੇ ਜਾਲਿ^੬ ਸਮਾਈ ॥ ੨੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਅਕਬ ਕਬਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੇ । ਜਿਨਾ ਹੀ ਕਥਿਆ ਜਾਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਬਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਸਪਰਵਾਰ, ਕੁਟੰਬ ਸਮੇਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਪਿਆਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਪੇ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਸਬਦ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਮਾਈ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ । ਸਬਦ ਕਾ ਜਾਣਾਇਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣਿਆ । ਜਾਂ ਸਬਦ ਕਾ ਭੇਦੁ ਪਾਇਆ । ਜਬ ਸਬਦ

^੧ਜੁਗਤੀ ।

^੨ਕਥਨ, ਬੋਲੀ ।

^੩ਪੂਰਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

^੪ਪਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ।

^੫ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ।

^੬ਸਾਭ ਕੇ ।

ਕੇ ਭੇਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਸਦੀ ਹਉਮੈ ਮਿਟੀ, ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ” ॥ ੨੬ ॥ ਅਬ ਆਗੇ ਅਉਰੁ ਭੀ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਰਤੀ ਸਾਚੈ ਸਾਜੀ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਓਪਤਿ^੧ ਖਪਤਿ^੨ ਸੁ ਬਾਜੀ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਰਹੈ^੩ ਰੰਗੁ ਲਾਇ । ਸਾਚਿ ਰਤਉ ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਇ ॥
ਸਾਚ ਸਬਦ ਬਿਨੁ ਪਤਿ ਨਹੀ ਪਾਵੈ । ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਏਹ ਜਿ ਧਰਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਧਰਤੀ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਤਨੀ ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਏਸੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਧਰਤੀ ਰਹਤੀ ਹੈ, ਓਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਰੰਗੁ ਲਾਗੇ ਤਾਂ ਸਚਿਆਰੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਸਚਿਆਰੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਪਤਿ ਸਾਚਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਹ ਜਾਇ । ਬਿਨਾ ਸਚ ਕੇ ਸਬਦ ਤੇ, ਏਹੁ ਪਤਿ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਏਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਤਾ ਨਾਹੀ” ॥ ੨੭ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਅਉਰੁ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲੇ ਕੀ ਮਹਮਾ ਸੁਣੀਐ” :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਸਟ ਸਿਧੀ^੪ ਸਭ ਬੁਧੀ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰੀਐ ਸਚ ਸੁਧੀ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਰ^੫ ਅਪਸਰ^੬ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ^੭ ਨਰਵਿਰਤਿ^੮ ਪਛਾਣੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਾਰੇ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕਾ ਏਹੁ ਮਹਾਤਮੁ ਹੈ । ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਅਸਟਮਾ^੯ ਸਿਧਿ ਏਸ ਨੂੰ ਹੋਈ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੀ ਬੁਧਿ ਥੀ, ਸੁ ਸਭ ਏਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ । ਜਦਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਏਸ ਨੂੰ ਸਚ ਕੀ ਸੁਧਿ ਆਵੈ । ਤਬ ਸਚ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਭਵਜਲੁ ਸੰਸਾਰੁ ਜੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਤਰਿ ਆਵੈ । ਜਦਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਸਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹ ਸਰ ਬਿਬਲ^{੧੦} ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਸਰਤੇ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕੀ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਨਾ ਸਰਾ ਕਉ ਪਸਰਣੈ” ਨ ਦੇਈ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸੰਸਾਰ ਕੀ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਿਤਿ ਪੜੇ । ਜਦਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਸ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਸਾਰੁ ਉਧਰੇ” ॥ ੨੮ ॥ ਤਬ, ਜਦਿ ਸਭ ਗੁਰੂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਣ ਲਾਗਾ, ਜਿ ਸਭ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ, ਸਚੁ, ਨਿਆਉ, ਗਤਿ, ਮੁਕਤਿ, ਸਿਧਿ, ਨਵ ਨਿਧਿ, ਮਤਿ ਬੁਧਿ, ਸੁਖ, ਭੋਗ, ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਇਸ ਉਸ ਨਉਰ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਭ ਗੁਰੂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ,

^੧ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ।

^੨ਮਰਨਾ ।

^੩ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

^੪ਕਰਮਾਤਮੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ।

^੫ਚੰਗਾ (ਸਤ) ।

^੬ਮੰਦਾ (ਅਸਤ) ।

^੭ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ !

^੮ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ।

^੯ਅੱਠ ।

^{੧੦}ਕਮਚੋਰ ।

^{੧੧}ਵਿਸਥਾਰ, ਫੈਲਾਉ ।

“ਜੀ ! ਅਬ ਪੂਰਾ ਕਰੀਐ ਜੀ । ਏਕੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ, ਸੁਨੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਹਾਂ ਜੀ ! ਕਹੀਐ” ਤਬ ਸਿਧਹ ਕਹਿਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰ ਚੋਲੇ ਉਧਰਹਿ^੧ ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਾਪਾਰੁ । ਗੁਰੁ ਕਹਾਵਹਿ ਸੁ ਕਵਨੁ ਸੁਮਾਰ^੨ ॥
ਜਿਤੁ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਸੁ ਕਉਨੁ ਬਿਉਹਾਰੁ । ਜਿਤੁ ਅਰੇਬੁਧਿ ਜਾਇ ਸੋ ਕਵਨੁ ਗੁਨੁ ਬੋਲੀਐ ॥
ਜਿਤੁ ਸਚਿ ਰਖੈ ਸੁ ਕਵਨੁ ਵਸਤੁ ਟੋਲੀਐ^੩ ॥
ਜਿਤੁ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੈ ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਿਧਿ ਬਾਲੇ ॥
ਜਿਤੁ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਵਰੈ ਸੁ ਕਵਨੁ ਗਤਿ ਭਾਲੇ ॥
ਸਗਲੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਤੇ ਠਾਇ ਪਾਇ ॥
ਕਹੈ ਘੋੜਾ ਚੋਲੀ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ॥ ੨੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧ ਘੋੜਾ ਚੋਲੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪੁਛਤੇ ਹੈ", ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਚੋਲੇ ਉਧਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਾਪਾਰੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜਿ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਕਵਨੁ ਸੁਮਾਰੁ ਹੈ ? ਓਇ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੁਖ ਪਾਏ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਕੀ ਹਉਮੈ ਜਾਇ, ਸੁ ਕਿਆ ਗੁਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਸਬ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਰਤਾ ਰਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਿਧਿ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਜੇਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੇ, ਸਾ ਕਵਨੁ ਬਿਧਿ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਕਾ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਵਰੇ, ਥਾਇ ਪਵੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਗੁਨੁ ਸਿਉ ਥਾਇ ਪਵੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਏਸੁ ਕੀ ਸਭ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਪਵੈ" । ਤੁ ! "ਸਾਈ ਬਾਤ ਬਤਾਇ ਹੋ ਨਾਨਕ" । ਸਿਧ ਪੁਛਤੇ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥ ਤਬ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰ ਦੇਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨਾਮੋ^੧ ਰਾਤੇ ਹਉਮੈ ਜਾਇ । ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚਿ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਥੀਚਾਰੁ । ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਤਿਭਵਣ ਸੋਝੀ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ^੨ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਇ ॥ ੩੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਖ਼ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਰਚੇ, ਤਖ਼ ਦੇਸ ਤੇ ਹਉਮੈ ਕੀ ਬਿਖੁ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਜੇ ਨਾਮ ਸਾਥਿ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਸੇਈ ਸਚ ਸਾਥਿ ਰਚੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮੁ ਸਾਥਿ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਸੇਈ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਪੂਰੈ ਹੈਂ । ਉਨਹੀ ਤੇ ਜੋਗ, ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹੇ ਹੀ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਭਵਣ ਕੀ ਸੋਝੀ ਉਨਹੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮਿ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸਖ ਹੈ ॥ ੩੦ ॥

'ਇਹ ਪਉੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।' *ਗਿਣਤੀ। *ਲਭੀਐ।
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੩੨ ਹੈ।' *ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :—
 "ਨਾਮ ਰਤੇ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸਖ ਹੋਇ"॥

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨਾਮ^੧ ਰਤੇ ਗੁਰ ਚੋਲੇ ਉਧਾਰੁ । ਨਾਮ ਰਤੇ ਗੁਰ ਸਾਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਹੋਇ । ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਤਪੁ ਹੋਇ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ^੨ । ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੇ ਬੋਲੇ ਸਭੁ ਵੇਕਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਤਿਨ ਕਉ ਜੇਕਾਰੁ ॥ ੩੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਸਿਧਾ ਕਉ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਹੋਇ ਬਲਿਹਾਰ ! ਬਲਿਹਾਰ !! ਜਾਉ ਤੁਸਾਂ ਉਪਰ ਤੇ । ਅਰੁ ਹੋਇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰਫਟੇ ਕਉ, ਜਿ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਫਟੇ ਹੋ ਜੀ । ਜੋ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਚੇ, ਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਸਚ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੈ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਬੋਲੀਐ । ਅਰੁ ਸਿਧਾਂ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟ ਭੀ ਤਦੇ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਿਧ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਮਿਲਤੇ ਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਮਿ ਰਚੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮਿ ਰਚੇ, ਸੋ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਚਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਕਰਣੀ ਕਰਤੂਤਿ ਸਾਰੁ ਹੈ, ਖੰਡਤ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਚੇ, ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਗੁਣ, ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਗਿਆਨ, ਅਰੁ ਉਨਹੀ ਕਉ ਗਿਆਨ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਜਿ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਚੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਵੇਕਾਰੁ^੩ ਹੈ । ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮਿ ਰਚੇ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਜੇਕਾਰੁ ਹੈ” । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੩੧ ॥ ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ” :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਉਕਰਿ^੪ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥ ਪਾਈਐ ॥
ਕਿਉਕਰਿ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਸਮਾਈਐ ॥
ਥਾਰਹੁ ਪੰਥ ਕਿਉਕਰਿ ਗੁਰੂ ਜਾਨਹਿ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੈਸੇ ਨਾਮੁ ਮਾਨਹਿ ॥
ਕਿਉਕਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਮਨੁ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਪਾਵੈ ਮੋਖਦੁਆਰੇ ॥
ਈਸਰ ਪੁਤ੍ਰੁ, ਸਰਮਾਈ ਬੋਲੈ ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ੩੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਪਾਈਐ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਏਹੁ ਜਿ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਸਮਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਾਵੈ ? ਥਾਰਹੁ ਪੰਥ ਕਿਉ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਜਾਨਹਿ ? ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਹਿ, ਜਿ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਵਤਾ ਮਰੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਥਰਿ ਮਰੈ ? ਅਰੁ ਮਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਫਿਰਿ ਜੀਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵੈ ? ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਮੋਖਦੁਆਰੁ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ” ? ਈਸਰ ਕਾ ਚੋਲਾ ਸਿਧੁ ਸਰਮਾਈ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪ੍ਰਫਟੇ ਹੋ ਤੂ ! ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੁ” ॥ ੩੩ ॥ ਤਬ ਵੇਰਿ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

^੧ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

^੨ਸ੍ਰੋਸਟ ।

^੩ਵਿਅਰਥ ।

^੪ਇਹ ਪਉੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਜਾਇ । ਜੋਗ^੧ ਜੁਗਤਿ ਸਚਿ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥
 ਬਾਰਹ^੨ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛਿਅ^੩ ਚਾਰਿ ॥
 ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਜੋ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਸੋ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥
 ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਸਭਿ ਦੂਜੈ^੪ ਲਾਗੇ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਵਡੇ ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿਨ੍ਹੈ ਸਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ^੫ ॥ ੩੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਦੇਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਾਏ । ਤਬ ਦੇਸ ਕਉ ਜੋਗੁ ਭੀ ਆਵੈ, ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਭੀ ਆਵੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਚਿ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਜੋਗੀ ਕੇ ਹੋਏ, ਸੇ ਏਹੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਹਮ ਹੀ ਸਿਧ ਹੈ, ਹਮ ਹੀ ਸਾਧ ਹੈ । ਹਮਾਰਾ ਆਦੇਸੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹੈ । ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਆਗੇ ਹਮਾਰਾ ਆਦੇਸੁ ਹੈ । ਅਵਰ ਪੰਥ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਜੋਗੀ ਕੇ ਚੇਲੇ ਹੈਂ । ਏਤੁ ਭਰਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਭੂਲੇ । ਅਰੁ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਉਨਮੋ^੧ ਦਸ ਨਾਮ ਕਉ ਹੈ । ਏਈ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਈ ਜਗਤ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹੈਂ । ਅਵਰ ਜੀਅ ਸਭਿ ਹਮਾਰੇ ਚੇਲੇ ਹੈਂ । ਗੁਰੂ ਦਤਾ ਤੂੰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੈ । ਅਵਰ ਸਭਿ ਹਮਾਰੇ ਪੰਥ ਕੇ ਸੇਵਕ ਹੈਂ, ਚੇਲੇ ਹੈਂ, ਏਤੁ ਭਰਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਭੂਲੇ । ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨ ਬੁਝਿਆ, ਜਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਹੈ । ਜੀਵ ਜੀਵ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਹੈ । ਜਿਸੁ ਜਿਸੁ ਜੀਵ ਕਉ ਦੇਖੀਏ, ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕਉ ਆਦੇਸੁ^੨ ਕੀਜੀਐ । ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਤਿਸਿ ਕਉ ਮੇਰਾ ਨਸਸਕਾਰ, ਓਨਮੋ^੩ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰੈ, ਸੇਈ ਪਾਰਿ ਪੜੇਗਾ । ਨ ਕੋਈ ਬਿਨਾ ਅਧੀਨਤਾ ਪਾਰਿ ਪੜੇਗਾ । ਜੋ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਪਰਚਿਆ, ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਪਰਚਿਆ । ਬਿਨਾ ਸਬਦ ਕੇ ਚੀਨੇ ਤੇ, ਸਭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਛੋਡਿ, ਦੂਜੇ ਲਾਗੇ ਹੈਂ, ਸਭਿ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਹੋਹਿਯੋ । ਤੁਮ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਬੀਚਾਰ ਦੇਖਹੁ" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ! ਸੇਈ ਪੁਰਖ ਵਡੇ, ਅਰੁ ਸੇਈ ਪੁਰਖ ਵਡਭਾਗੀ, ਜਿਨ੍ਹੈ ਸਚੁ ਉਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਧਾਰਿ ਰਾਖਿਆ ਹੈ । ਧੰਨਿ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਹੈਂ, ਭਗਤ ਭੀ ਓਹੀ ਹੈਂ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਸਚੁ ਹੈ" ॥ ੩੩ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਉ^੧ ਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਰਤਨੁ ਲਹੀਏ ਕਿਉ ਪਰਖੇ ਰਤਨਾਈਐ ॥
 ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਸਚੀ ਕਰਣੀ ਪਾਵੇ ਕਿਉ ਸਚੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਈਐ ॥
 ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਅਲਖੁ ਲਖਾਵੈ ਕਿਉ ਜਮ ਕੀ ਚੋਟ ਨਾ ਖਾਵੇ ॥
 ਭਿਲਮਿਲ ਨਾਥੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕਿਉ ਪਾਵੈ ॥ ੩੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਰਤਨੁ ਲਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲਹੈ ? ਅਰੁ ਰਤਨ

^੧ਜੋਗ ਦੀ ਜੁਗਤੀ । ^੨ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਛਿਰਕੇ । ^੩ਛੇ ਤੇ ਚਾਰ (ਦਸ) । ^੪ਦੂਤ ਭਾਵ ਵਿਚ, ਇਕ ਹਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਚ । ^੫ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ । ^੬ਨਮਸਕਾਰ ।
^੭ਨਮਸਕਾਰ । ^੮ਇਹ ਪਉੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^੯ਪਤੀਜਣਾ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨਾ ।

ਪਾਰਖੂ ਜਿ ਹੋਇ, ਰਤਨਾ ਪਰਖਣੇ ਕੀ, ਇਸ ਕਉ ਨਜਰਿ ਜਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਤਨਾ ਕਉ ਪਰਖੇ, ਜਿਸ ਬੈ ਰਤਨ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਸਚ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਜਿ ਏਹੁ ਕਮਾਵੈ, ਅਰੁ ਸਚ ਕੇ ਮਾਰਗਿ ਚਲੇ, ਅਰੁ ਸੋਭਾ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਅਰੁ ਸਚ ਸਾਥਿ ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਮਨੁ ਪਤੀਜੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਤੀਜੈ ? ਅਰੁ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਲਖਿਆ¹ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲਖੇ ? ਏਹੁ ਜਿ ਜਮ ਕੀ ਚੋਟ ਨ ਖਾਇ । ਜਮ ਕੀ ਚੋਟ ਤੇ ਉਬਰੇ, ਸੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਬਰੇ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪਾਵੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਇਲਿਮਿਲਿ ਨਾਥ ਸਿਧ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪੁਛਤੇ ਹੈ", ਏਹੁ ਪਰਮਾਰਥੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ" ॥ ੩੪ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਤਨੁ ਲਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਖੇ ਰਤਨੁ ਸੁਭਾਇ² ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ³ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ⁴ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚੋਟ ਨ ਖਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਲਿਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਲਗਾਵੈ, ਤਿਸ ਲਿਵ ਸਾਥਿ ਰਤਨੁ ਲਹੈ । ਤਬ ਏਸ ਕੀ ਦਿਬ⁵ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਇ ਆਵੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਤਨਾ ਕਉ, ਅਰੁ ਰਤਨਾਈਆਂ ਕਉ ਲਾਗਾ ਪਰਖਣੇ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੂਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣ । ਸਚ ਸਾਥਿ ਏਸ ਕਾ ਮਨੁ ਪਰਚਿਆ । ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਏਹੁ ਭਾਇਆ, ਤਬ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਨਿ ਲਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਜਮ ਕੀ ਚੋਟ ਤੇ ਬਚਿਆ । ਜਮ ਤੇ ਏਹੁ ਬਚਿਆ, ਅਕਾਲੁ ਹੂਆ । ਕਾਲੁ ਏਸ ਕਉ ਸੰਤਾਪਣ ਤੇ ਰਹਿਆ" । ਏਹੁ ਉਤਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਦੀਆ ॥ ੩੫ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ⁶ ਹੋਇ ਕੇ ਕਹਾ ਕਮਾਵਹੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀ ਚਾਲ ਕਹਾ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਥਾਇ ਪਾਇ ॥
ਬੋਲੇ ਜਲੰਧਰੀਪਾ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਬਭਾਇ ॥ ੩੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਜਲੰਧਰੀਪਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪੁਛਤੇ ਹੈ, ਤੂੰ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਬਭਾਇ ਦੇਹਿ । ਏਹੁ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਮਾਵੈ ? ਸਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀ ਚਾਲ ਕੇਸੀ ਹੈ ? ਦੇਖਾ ਤੂੰ ! ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਸਮਝਾਇ । ਤੂੰ ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਰਣੀ ਕਵਣ ਹੈ ? ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਕਮਾਵੈ, ਅਰੁ ਓਹੁ

¹ਜਾਣਨਾ, ਸਮਝਣਾ ।

²ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ।

³ਪਤੀਜਦਾ ਹੈ ।

⁴ਸੂਝ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

⁵ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ।

⁶ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਉੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਵੇਖੋ

ਸਿਧ ਗੋਸਟ ।

ਕਰਣੀ ਇਸ ਕੀ ਬਾਇ ਪੜੈ"। "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹ ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਕਰਣੀ ਤੂ ਅਸਾਨੁ ਬਤਾਇ ਓਹਿ" । ॥ ੩੬ ॥
ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ^੧ ਦਾਨੁ^੨ ਇਸਨਾਨੁ^੩ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਉ^੪ ਭੈਜਨੁ ਪਰਧਾਨੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਰਾਏ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ੩੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਦੇਤਨੀਆ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ । ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਸ ਕਉ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਆਤਮਾ, ਮਹਾ ਬਿਖਈ ਸੈਸਾਰ ਤੇ, ਅਰੁ ਮਹਾ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਤੇ, ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਏਸ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਾਗਾ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਧਰਮੁ ਦਿਤੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਮਾਣੁ ਮਹਤੁ^੫ ਪਾਏ । ਏਸ ਕੀ ਸਰਮਾ^੬ ਰਹੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਮਹਿ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਆਇ ਬਸੀ । ਤਬ ਤਿਸ ਤੇ, ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ ਪਰਧਾਨੁ^੭ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਕੈਸਾ ਪਰਧਾਨੁ ਹੋਇਆ ? ਜਿ ਆਪਿ ਭੀ ਸੁਕ੍ਰਤ^੮ ਕਰਣੀ ਕਰਣੇ ਲਾਗਾ, ਅਰੁ ਅਵਰੁ ਅਵਰਾਂ ਕੋ ਭੀ ਕਰਾਵਣੇ ਲਾਗਾ । ਆਪਿ ਤੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਵਰਾ ਕਉ ਭੀ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਾਵਣੇ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਮਿਲੇ ਭੀ, ਅਰੁ ਮਿਲਾਵੇ ਭੀ" ॥ ੩੭ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਕਹਤਾ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਘਟ^੯ ਘਟਿ ਭੇਦ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲੀ ਗਣਤ^{੧੦} ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖਸਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ੩੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਏਹ ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਿਮ੍ਰਤ ਸਾਸਤ੍ਰੁ, ਵੇਦਾਂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼^{੧੧}, ਆਤਮੇ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇ ਆਇਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਘਟ ਘਟ ਕਾ ਭੇਦੁ ਆਇਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕੋ ਅੰਦਰਿ ਵੇਰ ਵਿਰੋਧ ਟਿਕਣਹੁ ਰਹਿਆ, ਏਹ ਨਿਰਵੈਰੁ ਭੋਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਗਣਤੀ ਏਸ ਕੋ ਅੰਦਰਹੁ ਮਿਟਿ ਗਈ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਲਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹੁ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਹਵਾਈ^{੧੨} ਭੋਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ,

^੧ਹਰੀ ਸਿਮਰਨ । ^੨ਵੰਡ ਫਕਣ । ^੩ਸ਼ਖਸੀ ਪਵਿਤਰਤਾ । ^੪ਭੈ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ।
^੫ਵਡਿਆਈ । ^੬ਪਤ, ਇੱਜ਼ਤ । ^੭ਵੱਡਾ । ^੮ਪੁੰਨ ਕਰਮ, ਨੇਕ ਕੰਮ । ^੯ਦਿਲ ।
^{੧੦}ਹਿਸਾਬ, ਲੇਖਾ । ^{੧੧}ਗਿਆਨ, ਚਾਨਣਾ । ^{੧੨}ਭਗਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

ਸਬਦ ਸਾਖੀ ਬਿਨਾ, ਅਵਰ ਬਾਤ ਮੁਖ ਤੇ, ਕਾਈ ਨਾ ਕਰੇ । ਨਾਮ ਹੀ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਰਹੇ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਨਿ ਰਾਮੁ ਪਛਾਤਾ । ਜਿ ਸਹੀ ਸਤਿ ਰਾਮੁ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਬੀ ਸਗਲ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਰਾਮ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ" ॥ ੩੮ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਉ ਤਉ ਐਸੀ ਬਡਾਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਨਾਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਿਨ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਰਮੈ ਆਵੈ ਜਾਇ । ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਘਾਲ^੧ ਨ ਪਵਈ ਥਾਇ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮਨੁਆ ਅਤਿ ਭੋਲਾਇ । ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ^੨ ਨਾਹੀ ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਿਸੀਅਰੁ^੩ ਡਸੈ ਮਰਿ ਵਾਟ । ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘਾਟੇ ਘਾਟ ॥ ੩੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ, ਭਰਮਦਾ ਫਿਰੇ, ਤਟੀ^੧ ਤੋਰਬੀ^੨ ਆਵੈ ਜਾਇ, ਗੁਰ ਬਿਨਾ ਘਾਲ ਥਾਇ ਨਾਹੀ ਪਵਈ । ਪੁੰਨ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ, ਤਟ ਤੀਰਥ, ਤਪਸਿਆ ਜਿਤਨੀ ਕਰੇ, ਸੋ ਅੰਤਿ ਥਾਇ ਨ ਪਵਈ । ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ, ਅੰਤਿ ਭੋਲਾਵੈ, ਪਰੁ ਭੋਲਾਵੈ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਏਸਨੁ ਸਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਈ । ਏਹੁ ਬਿਖੁ ਖਾਤਾ ਮਰਿ ਜਾਇ, ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ । ਮਾਇਆ ਕੀ ਅਗਿਨ ਬੀਚਿ ਜਲਤਾ ਹੀ ਰਹਿਆ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬਿਸੀਅਰੁ ਕਾਲੁ ਜੋਹੈ । ਸੋ ਏਸ ਕੀ ਬਾਟ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨਾ ਹੈ । ਏਸ ਕਉ ਡਸੇ, ਪਰੁ ਡਸੇ ਛੋਡੇਗਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਜਿਤਨਾ ਸਉਦਾ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰੇ, ਇਤਨਾ ਘਟਿ ਹੀ ਹੋਇ, ਉਪਰਿ ਕਦੀ ਹੀ ਨ ਆਵੈ" ॥ ੩੯ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਏਹ ਫਲ ਲਾਗਤੇ ਹੈ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਤਉ ਐਸੇ ਫਲ ਲਾਗੇ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਮਿਲੀਐ ਕੇ ਗੁਣ ਕਹਹੁ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕੇ ਗੁਣ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਮਿਲੈ ਤਿਸੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ । ਅਵਗਣ ਮੇਟੈ ਗੁਣਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥
ਮੁਕਤਿ ਮਹਾ ਸੁਖ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰਿ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥
ਤਨੁ ਹਟੜੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਵਣਜਾਰਾ । ਨਾਨਕ ਸਹਜੇ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿਆ, ਮਹਾ ਭਵਜਲ ਸੈਸਾਰ ਤੇ । ਅਉਗੁਣ ਜਿ ਬੇ, ਸੁ ਏਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਖੋਇ, ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਨਿਧਾਨੁ ਏ ਕੇ ਏਸ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰੇ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਮਹਾ ਸੁਖੀ ਹੋਇ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਕਬਹੂ ਹਾਰੇ ਨਾਹੀ, ਨ ਈਹਾਂ, ਨ ਉਹਾਂ । ਅਰੁ ਏਹੀ ਇਸ ਕੀ ਏਹੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਹਟੜੀ ਹੁਈ । ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਵਿਚਿ ਮਨੁ ਵਣਜਾਰਾ ਹੁਆ । ਤਬ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਇਨਿ ਸਚ ਕਾ ਬਾਪਾਰੁ ਕੀਆ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ" ॥ ੪੦ ॥ ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

^੧ਮਿਹਨਤ, ਕਮਾਈ ।

^੨ਰਜਣਾ ।

^੩ਸੱਪ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਧਿਓ ਸੋਤੁ^੧ ਬਿਧਾਤੈ^੨ । ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ ਦੋਤ^੩ ਸੋਰਾਪੈ^੪ ॥
ਰਾਮ ਚੰਦਿ ਮਾਰਿਓ ਅਹਿ^੫ ਰਾਵਣੁ । ਭੇਦੁ ਬਭੀਖਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚਾਇਣੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਇਰਿ^੬ ਪਾਹਣੁ ਤਾਰੇ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ^੭ ਤੇਤੀਸ ਉਧਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿਧਾ ਕਉ ਜਿ, 'ਜੀ ! ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੋ ਸੋਤੁ ਬਾਧਿਆ, ਸੁ ਪਹਿਲੇ ਪਾਹਨ ਤਰਤੇ ਨ ਬੇ । ਜੁ ਬਾਹੀਐ ਸੋ ਭੂਬਿ ਜਾਇ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਤਬ ਸੋਤੁ ਬਾਧਿਆ । ਨਾਤਰ ਨ ਬਾ ਬਾਧਿਆ ਜਾਤਾ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੋਤੁ ਬਾਧਿਆ, ਤਬ ਜਾਇ ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ, ਦੋਤ ਮਾਰੇ, ਸੀਤਾ ਵੇਰੀ । ਭਭੀਛਨ ਭੇਦੁ ਦੀਆ, ਤਾਂ ਰਾਜੁ ਭੀ ਭਭੀਛਨ ਕਉ ਦੀਆ । ਅਰੁ ਭਭੀਛਨ ਕਉ ਭੀ ਲੰਕਾ ਕਾ ਰਾਜੁ ਤਉ ਮਿਲਿਆ, ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਥਾ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੂਆ, ਤਬ ਪਾਣੀ ਉਪਰਿ ਪਾਹਿਨ ਤਰੇ, ਸੋਤੁ ਬਾਧਿਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਏ, ਤਬ ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤੇ ਉਧਾਰੇ' ॥ ੪੧ ॥ ਅਬ ਕਿਛੁ ਅਉਰੁ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਸੋਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਚੁਕੈ^੧ ਆਵਣ ਜਾਣੁ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਪਛਾਣੁ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੇ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਹ ਸਿਫਤਿ ਸਮਾਇ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇ ॥ ੪੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, 'ਸੁਣਹੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਸੁਨੀ ਕਾ ਕਟੀਐ, ਨਤਰ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਪਤਿਆ ਜੂਨੀ ਕੋ ਵੇਰ ਮਹਿ ਭਰਮੀਏ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਾਨੀਏ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਕੀ ਪਰਖ ਆਈ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਏਸ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਲਾਗੇ । ਜਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਈਹਾ ਉਹਾ ਬੰਧੁ ਪਤੈ ਨਾਹੀ' ॥ ੪੨ ॥ ਅਬ ਅਉਰੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਏਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਮਹਮਾ ਸੋਭਾ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਏ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੰਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਏ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਨਾਮਿ ਪਤਿ ਉਤਮ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੋਭੀ ਹੋਇ ॥ ੪੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਣੀਐ ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਬਾਇ ਪਤੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਹੰਉਮੈ ਪੋਹਿ ਨ ਸਬੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸਿਉ ਹੰਉਮੈ ਕਉ ਜਲਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਸਾਚੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਗੁਣ ਕਉ ਗਾਵੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ

^੧ਪੁਲ ।

^੨ਵਿਧਾਤਾ (ਕਰਤਾਰ), ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

^੩ਕਾਮਾਦਿਕ ਦੋਤ ।

^੪ਦੁਖ ਤੋਂ ।

^੫ਹੋਕਾਰ ।

^੬ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ।

^੭ਪੱਥਰ ।

^੮ਬਿਅੰਤ, ਅਣਗਿਣਤ ਲੁਕਾਈ ।

^੯ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ।

ਤਉ ਸਚ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵੇ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੂਆ ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਉਤਮ ਮਤਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਆਈ । ਇਸ ਕੀ ਮਤਿ ਉਚੀ ਹੋਈ । ਕੌਸੀ ਮਤਿ ਉਚੀ ਹੋਈ ? ਜਿ ਮਹਾ ਉਤਮ ਹੋਈ, ਜਿ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਇਸ ਕਉ ਪੜੀ । ਸੁ ਸਭ ਏਹੁ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ॥ ੪੩ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੂਰਾ ਜੀ ਪੂਰਾ" । ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਜਿ, "ਜੀ ! ਤੇਤੇ ਰਹਤ ਜੁਗਤਿ ਸਭ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਮਝਾਇ ਦੀਨੀ, ਪਰੁ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਾ ਤੂ ਚੇਲਾ ਹੈ" :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਵਣ ਮੂਲੁ^੧ ਕਵਣ^੨ ਮਤਿ ਵੇਲਾ । ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕਾ ਤੂ ਚੇਲਾ ॥
ਕਵਣ ਕਥਾ ਲੇ ਰਹਹੁ ਨਿਰਾਲੇ^੩ । ਬੋਲੈ^੪ ਨਾਨਕੁ ਸੁਣਹੁ ਤੁਮ ਬਾਲੇ^੫ ॥
ਏਸੁ ਕਥਾ ਕਾ ਦੇਇ ਬੀਚਾਰੁ । ਭਵਜਲੁ ਸਬਦਿ ਲੰਘਾਵਣਹਾਰੁ ॥ ੪੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੇਰਾ ਪੇੜ^੬ ਮੂਲੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਤੂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹ ਵੇਲਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਤੈ ਮੰਤ੍ਰੁ ਲੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਤੂ ਚੇਲਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹ ਕਥਾ ਕਵਣ ਹੈ ਜਿਸ ਕਉ ਤੁਮ ਪਕੜਿ ਬੰਨੇ ਹਹੁ, ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਅਲਾਹਦੇ^੭ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੋ ? ਤਬ ਅਚਲ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਕਹਤੇ ਹੈ", ਜਿ ਇਸ ਕਥਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇ ਗਾ, ਤਿਸ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐਗਾ" ॥ ੪੪ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪਵਨ^੮ ਅਰੰਭੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਵੇਲਾ । ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ ॥
ਅਕਥ^੯ ਕਥਾ ਲੇ ਰਹਉ ਨਿਰਾਲਾ । ਨਾਨਕ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥
ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਜਿਤੁ ਕਥਾ ਵੀਚਾਰੀ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ^{੧੦} ॥ ੪੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਪਵਣ ਹੀ ਮੂਲੁ ਹੈ", ਅਰੁ ਪਵਣ ਹੀ ਕਾ ਅਰੰਭੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਪਵਣ ਕੇ ਅਰੰਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੋਗੁ ਪੂਰਨੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਪਵਣ ਕੇ ਅਰੰਭ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਅਨਾਹਦੁ ਸਬਦੁ ਵਾਜਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਸਬਦੁ ਜਿ ਮੈ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਉਹੁ ਸਬਦੁ ਹੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਪਰਯਾਸੁ ਭੋਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਤ ਸਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੁਝ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦੀਨੀ, ਸੁ ਓਹੋ ਹੀ ਮੇਰਾ ਵੇਲਾ ਹੈ । ਸੁ ਓਹੀ ਅੰਥਿਤ ਵੇਲਾ ਭੋਆ ਹੈ, ਜਿਤਿ ਸਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕੇ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹ ਮਤਿ ਦੀਨੀ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸਿ ਸਬਦ ਹੀ ਕਉ ਜਿ ਮੈ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਸੁਣਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਸੁਰਤਿ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪ ਹੋਇ ਕੇ, ਹਉ ਤਿਸਿ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਕਾ ਚੇਲਾ ਭੋਆ ਹੋਂ । ਸੁ ਸੁਰਤਿ ਚੇਲਾ, ਤਿਸਿ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਥਿ ਜੁੜਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਕਥੁ ਜਿ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਜੋ ਕਥਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਕਥਾ ਲੇ ਕਰਿ ਮੈ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਨਿਰਾਲਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੋਂ । ਸੁ ਉਸੁ ਅਕਥ ਕੀ ਕਥਾ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਹੋਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭ

^੧ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲ (ਅਰੰਭ) ।

^੨ਕਿਹਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ ?

^੩ਨਿਰਲੇਪ ।

^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਹੈ :- "ਬੋਲੈ ਅਚਲ ਨਾਥੁ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ" ॥

^੫ਲੜਕੇ ।

^੬ਅਰੰਭ, ਮੁੱਢ ।

^੭ਨਿਰਲੇਪ, ਵਖਰੇ ।

^੮ਹਵਾ, ਪ੍ਰਾਣ ।

^੯ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ।

^{੧੦}ਦੂਰ ਕੀਤੀ ।

ਮਿਥਿਆ^੧ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਅਕਥੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੋ ਸਰਬਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਨਾਥ^੨ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਅਸਥਿਰੁ ਸੋ ਰਚਿ ਰਹੇ ਹੈ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਮਿਥਿਆ ਅਤੇ ਝੂਠ ਤੇ ਅਲਾਹਦੇ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ ਅਰੁ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਓਹੀ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦੁ ਗੁਰੁ ਗੋਪਾਲੁ ਹੈ । ਗੁਰੁ ਗੋਪਾਲੁ ਕਾ ਅਰਥੁ ਗੁਰੁ ਕਹੀਐ 'ਭਾਭਾ', ਜਿ ਅਚਲ ਚਲਾਇਆ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ ਚਲੇ, ਨ ਹਲਾਇਆ ਹਲੇ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਗੁਰੁ । ਅਰੁ 'ਗੋ' ਕਹੀਐ ਧਰਤੀ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ । ਅਰੁ ਪਾਲੁ ਕਹੀਐ 'ਪਾਲਣਹਾਰਾ' । ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤਪਾਲਾ ਕਰਣੇਹਾਰਾ, ਸੋ ਗੋਪਾਲੁ ਕਹੀਐ । ਅਰੁ ਅਨਾਹਦ ਕਾ ਅਰਥੁ—ਜਿਸ ਕੀ ਹਦ ਮਿਤਿ ਕਿਛ ਨਾਹੀ, ਹਦ ਮਿਤਿ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ । ਸੁ ਓਹੁ ਏਕੁ ਹੀ ਸੁ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰਿ ਕੈ, ਹਉਮੈ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜੁ ਬੀ, ਸੁ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ । ਹਉਮੈ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਇਨਿ ਜੀਵ ਆਪੁ ਬਾਪਿ ਕੈ, ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਏਹਾ ਅਗਨਿ ਹੈ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਆਪਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਜੁ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਕਰਾਏ ਸੁ ਆਪਿ । ਤਿਸ ਤੇ ਹਉਮੈ ਮਿਟੀ । ਤਿਸ ਹਉਮੈ ਕੇ ਮਿਟਣੇ ਤੇ ਅਗਨਿ ਬੁਝੀ, ਅਤਿਰਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ, ਸੀਤਲ ਭਏ ਹੈ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਸੁ ਕਥਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਤੁਮ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ" ॥ ੪੫ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ-ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮੈਣ^੩ ਕੇ ਦੰਤ ਕਿਉ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ^੪ । ਜਿਤੁ ਗਰਬੁ ਜਾਇ ਸੋ ਕਵਣੁ ਆਹਾਰੁ^੫ ॥
ਹਿਵੈ^੬ ਕਾ ਘਰੁ ਮੰਦਰੁ ਅਗਨਿ ਪਿਰਾਹਨੁ^੭ । ਕਵਣੁ ਗੁਣਾ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਅਵਾਹਨੁ^੮ ॥
ਇਤ^੯ ਉਤ ਕਿਸ ਕਉ ਜਾਣਿ ਸਮਾਵੈ । ਕਵਣੁ ਧਿਆਨੁ ਮਨੁ ਮਨਹਿ ਸਮਾਵੈ ॥
ਬੋਲੈ^{੧੦} ਗੰਮ ਨਾਥੁ ਸਚੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ॥ ੪੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਸਿਧਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਮੈਨੁ ਕਹੀਐ, 'ਮੋਮ' । ਤਿਸ ਮੈਣੁ ਕੇ ਦੰਤਾਂ ਸਾਥਿ ਜਿ ਸਾਰੁ ਖਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਖਾਈਐ ? ਨਾਨਕ ਜੀ ! "ਤੇ ਜੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਮੈ ਪਵਨ ਕੇ ਅਰੰਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਨਕ ! ਜੋਗੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੋ ਖਰਾ^{੧੧} ਕਰਤਾ ਹੈ । ਕੈਸਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ? ਜੈਸਾ ਸਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਾਨਕ ! ਜਿਉ ਏਹੁ ਜੋਗੁ ਸਾਰ ਜੈਸਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਜੋਗੁ, ਹੈ ਭੀ ਸਾਰੁ ਵਸਤੁ । ਅਰੁ ਜੁਗੁ ਕੇ ਜਿ ਜੀਵ ਹੈਂ ਸਿ ਮਾਇਆਵੀ ਹੈਂ । ਤਿਹੁ ਗੁਣਾਂ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਸੁਆਦ ਰਸ ਜਿ ਹੈਂ, ਏਹੁ ਕੇ ਰਸ, ਰੂਪ, ਗੋਧ, ਸਬਦ, ਇ ਸਪਰਸ ਤਿਨੁ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਨੁ ਕਉ ਜੋਗੁ ਸਾਧਨਾ ਕਰਣੀ ਖਰੀ ਕਠਨ ਹੈ । ਕਿਉਂ ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਭੋਗਾਂ ਰਸਾਂ ਕੇ ਆਗੇ ਇਉ ਪੰਘਰਿ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਆਗਿ ਕੀ ਆਂਚ ਸਾਥਿ ਮੈਣੁ ਪੰਘਰ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਮੈਣੁ ਕੇ ਹੈਂ । ਸੁ ਇਨੁ ਤੇ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨੁ ਹੋਵਣਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮੈਣੁ ਕੇ ਦੰਤਾਂ ਸਾਥਿ ਸਾਰੁ ਖਾਣਾ । ਸੁ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਾ ਮਖਸੂਦੁ^{੧੨} ਏਹੁ ਜਿ, ਨਾਨਕ ! ਤੁ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੈਂ । ਤੈ ਗ੍ਰਹਸਤਿ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨ ਕੀਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਬਹੁਤਿ ਏਹੁ ਜੋਗੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਰਾਸ ਕਾ ਪੇਂਡਾ ਹੈ । ਗਰਬ ਗੁਮਾਨ ਕਾ ਪੇਡਾ ਨਹੀ । ਦੇਖਾਂ ! ਤੇਂ ਜੁ ਆਪਨਾ ਗਰਬ ਦੂਰਿ ਕੀਆ, ਸੋ ਕਿਤੁ ਅਹਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ? ਅਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੋਗੁ ਸਾਧਨਾ ਐਸੀ ਹੈ, ਜਿ ਜਲ ਮਹਿ ਘਰੁ ਬਾਧਿ ਰਹਣਾ । ਸੋ ਕਿਆ, ਜਿ ਕਦ ਹੀ ਤਾਮਸ, ਕ੍ਰੋਧ, ਅਹੰਕਾਰ, ਮਹਿ ਨ ਹੋਵਣਾ । ਸਦਾ ਸੀਤਲ^{੧੩} ਰਹਣਾ । ਅਰੁ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਕੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹੈਂ । ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਚਤਜੁ ਦੇਖੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਗਨਿ ਕੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਣੇ, ਅਰੁ ਹਿਮਾਚਲ ਮਹਿ ਘਰੁ ਬਾਧਿ ਬਸਣਾ" । ਅਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੋਗੁ ਤਬ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਮਨੁ ਅਸਥਿਰ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਮਨ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਚੰਚਲ ਹੈ । ਜੋਗੀਸਰ ਕੋ ਭੀ ਵਸਿ ਕਰਣਾ ਕਠਨੁ ਹੈ । ਓਇ ਜਿ ਗ੍ਰਹਸਤ

^੧ ਝੂਠਾ, ਬਿਨਸਣਹਾਰ ।	^੨ ਮਾਲਕ ।	^੩ ਮੋਮ ।	^੪ ਲੋਹਾ, (ਹੰਕਾਰ)	^੫ ਭੋਜਨ ।
^੬ ਬਰਫ ।	^੭ ਚੋਲਾ ।	^੮ ਅਹਿਲ ।	^੯ ਇੱਥੇ ਉੱਥੇ (ਹਰ ਥਾਂ) ।	^{੧੦} ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।	^{੧੧} ਬਹੁਤ ।	^{੧੨} ਮਕਸਦ, ਮਨੋਰਥ ।	^{੧੩} ਠੰਢਾ, ਸ਼ਾਂਤ ।	

ਕਉ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ ਬਨ ਮਹਿ ਜਾਇ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਹੀ ਮਨ ਕੇ ਵਸਿ ਕਰਣੇ ਕਉ । ਸੁ ਤੂ ! ਏਹ ਭੀ ਹਮ ਕਉ ਕਹੁ । ਤੇ ਜਿ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਪਾਇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਈਹਾ ਤੂ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਆਗੇ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵਹਿਗਾ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਧਿਆਨੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿ ਮਨੁ, ਮਨ ਸਾਥਿ ਜਾਇ ਸਮਾਵੇ, ਲੀਣ ਹੋਇ” । “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਗੰਮਨਾਥੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, “ਏਹੁ ਜਿ ਸਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੇ ? ਜੇ ਤੇ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਉ ਏਸ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕਾ ਉਤਰੁ ਦੇਹਿ” ॥ ੪੬ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ^੧ ਖੋਵੈ । ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥
ਜਗੁ ਕਰਤਾ ਮਨਮੁਖ ਗਾਵਾਰੁ । ਸਬਦੁ ਕਮਾਈਐ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ । ਨਾਨਕ ਅਗਨਿ ਮਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੈ ॥ ੪੭ ॥
ਸਚ ਭੈ ਰਾਤਾ ਗਰਬੁ^੨ ਨਿਵਾਰੈ । ਏਕੋ ਜਾਤਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ ॥
ਸਬਦੁ^੩ ਵਸੈ ਸਚੁ ਅੰਤਰਿ ਹੀਆ । ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ^੪ ਰੰਗਿ ਰੰਗੀਆ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਿਖੁ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੈ । ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਪਿਆਰੈ ॥ ੪੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜੋਗ ਕੇ ਪੂਰਨ ਹੋਵਣੇ ਕੀ ਆਇ ਏਹ ਹੈ । ਜਿ ਹਉਮੈ ਬੀਚ ਬੀਂ ਦੂਰਿ ਕਰਣੀ । ਹਉਮੈ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਸ ਮਹਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ । ਸੋ ਮੇਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ । ਏਕੁ ਹੀ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ, ਹੋਰੁ ਝੂਠੁ । ਅਰੁ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੁ ਥਾਪਣਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਏਹ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗਾ । ਜੇ ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਮਨ ਮਹਿ ਧਾਰੇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਣਸ ਕਰੈ, ਜੋਗੁ ਪੂਰਣ ਹੋਵਣੇ ਨ ਦੇਇ । ਪਰੁ ਏਹ ਮਨ ਮਹਿ ਧਾਰੇ, ਜਿ ਮੁਝ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਉਸੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਭਾਵੈ, ਤਉ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਆਸਾ ਬਿਨਾ ਓਸ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਦਰਸਨ ਬੀਂ, ਹੋਰੁ ਕਾਈ ਨ ਕਰੈ । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਜੋਗ ਕੀ ਨੀਵ ਹੈ, ਮੁਨੀਆਦਿ^੧ । ਅਰੁ ਏਹ ਬਾਤ ਰੁਮਹੁ ਸਤਿ ਕਹੀ ਹੈ । ਜੋਗੁ ਐਸਾ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੀ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗਾਵਾਰੁ ਹੈ । ਮਨ ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਤੇ ਹੈ । ਗੁਰ ਪੀਰ ਕੀ, ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕੀ ਚਾਲ ਨਾਹੀ ਚਲਤੇ । ਪਰੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਸਬਦੁ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਬਦ ਕੀ ਚਾਲ ਮੈ ਕਮਾਈ ਹੈ । ਉਤੀ ਸਬਦ ਕੇ ਮਾਰਗਿ ਮੈ ਚਲਿਆ ਹੋਂ । ਤਬ ਏਹੁ ਸਾਰੁ ਮੈ ਖਾਇਆ ਹੈ । ਸੁ ਕੈਸਾ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਮੁਝ ਕਉ ਬਤਾਇਆ ਹੈ ? ਜਿ ਤਿਸਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਝੂਠ ਕੀ ਰਾਈ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਓਹੁ ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਠਹਰਾਇ ਗਿਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਏਹੁ ਹੈ । ਏਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ । ਸੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਮਨ ਮਹਿ ਠਹਰਾਨਾ, ਤਬ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ । ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਗਨਿ ਮਿਟੀ, ਸੀਤਲ ਭਏ” ॥ ੪੭ ॥ ਸਚ ਕੇ ਭੈ ਸਾਥਿ ਰਾਤੇ ਹੈਂ । ਤਿਸ ਕੀ ਅਗਨਿ ਪੋਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਕੋ ਹੀ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਰਿਦੇ ਕੇ ਏਕੋ ਵਸਿਆ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਰਿ ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭੋਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਕ ਹੀ ਰੰਗ^੫ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਮਨ ਰੰਗਿਆ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਬਿਖਿਆ ਕੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ । ਬਾਂਛਾ^੬ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਖੁਧਿਆ^੭, ਤ੍ਰਿਖਾ, ਨਿੰਦਾ ਏਹ ਵਿਆਪਣੇ ਤੇ ਰਹੀਆਂ ਹੈਂ । ਏਹ ਸਹਜ ਹੀ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈਆਂ ਹੈਂ । ਮਹਾ ਸੀਤਲ,

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਓਮੈ ਹੈ । ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਅਗਨ” ਹੈ । ^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਸਚੁ ਦਸੈ ਰਿਦੇ ਅੰਤਰਿ ਹੋਏ” ਹੈ । ^੪ਬੁਨਿਆਦ, ਨੀਵ । ^੫ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ । ^੬ਇੱਛਿਆ, ਖਾਹਸ਼ । ^੭ਭੁੱਖ ।

ਹਿਮਾਬਲ ਕੀ ਜਿਉ ਭਏ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਉ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ, ਸਗਲ ਘਟਾਂ ਕੇ ਵਿਖੇ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸੀ ਦੇਹੀ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਟਿਕਿਆ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਕਹੀ ਨਿਕਸਿ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਕਿਉਂ ਜਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪ ਦੇਖਤਾ ਹੋ, ਮਨੁ ਜਾਵੈ, ਸੁ ਕਹਾਂ ਜਾਵੈ ? ਅਰੁ ਜਬ ਬਾਹਿਰ ਦੇਖਤਾ ਹੋ, ਤਬ ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਓਹੀ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਥਾ, ਸੁ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਮਨ ਹੀ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇਆ ਹੈ । ਮੈ ਆਪਨੇ ਸਾਥਿ ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਚਿ ਰਹਿਆ ਹੋ । ਐਪਰ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! "ਜਬ ਓਹੁ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਤਉ ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ । ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨੁ ਹੋਇ" । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੪੮ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ । ਹਮ ਪ੍ਰਛਹਿ, ਜੇ ਤੁ ਬੁਰਾ ਨ ਮਾਨਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਹੀਐ ਜੀ !" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਚੰਦੁ ਹਿਵੇ ਘਰੁ ਛਾਇਆ¹ ॥
 ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਸੂਰਜੁ ਤਪੈ ਤਪਾਇਆ ॥
 ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਕਾਲੁ ਜੋਹਤ ਨਿਤ ਰਹੈ ॥
 ਕਵਨ ਬੁਧਿ ਗੁਰਮੁਖਿ² ਪਤਿ ਰਹੈ ॥
 ਕਵਨੁ ਜੋਧੁ³ ਜੋ ਕਾਲੁ ਸੰਘਾਰੈ⁴ ॥
 ਬੋਲੈ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਬੀਚਾਰੈ⁵ ॥ ੪੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਕਿਸੁ ਮੁਖਿ ਚੰਦੁਮਾ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਘਰੁ ਛਾਵਦਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੀਤਲਾਈ ਮਹਿ ਰਹਦਾ ਹੈ ? ਸੁ ਓਹੁ ਮੁਖੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਮੁਖੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਆਣੇ ਹੀ ਪਹਰ ਸੂਰਜੁ ਤਪਿਆ ਰਹਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਵਿਧਿ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜੋ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਜੋਹਣੇ ਤੇ ਰਹੈ ? ਅਰੁ ਸੁ ਬਿਧਿ ਕਵਨੁ ਹੈ ਜੁ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਏਸ ਕੀ ਪਤਿ ਰਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਕਉਣੁ ਜੋਧਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿਨਿ ਕਾਲੁ ਕਉ ਸੰਘਾਰਿਆ ਹੈ, ਜੀਤਿਆ ਹੈ" ? ਤਬ ਰਤਨ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪ੍ਰਛਤੇ ਹੈ, ਤੁਮ ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੁ" ॥ ੪੯ ॥ ਜਬ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਸਿਧਹੁ ਕੀਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਬਦੁ ਭਾਖਤ⁶ ਸਸਿ⁷ ਜੋਤਿ⁸ ਅਪਾਰਾ । ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰੁ⁹ ਵਸੈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
 ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ । ਆਪੇ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਣਹਾਰਾ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਚੈ¹⁰ ਮਨੁ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ । ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਕਾਲੁ ਨ ਖਾਇ ॥ ੫੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਸ ਕੇ ਮੁਖਿ ਅਰੁ ਮਨਿ ਸਬਦੁ ਵਸੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਸਿ, ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਕੀ ਸੀ ਜੋਤਿ ਸੀਤਲਾਈ ਵਸੈ । ਜਾਂ ਸਸਿ ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਬੀਚਿ ਸੂਰਜੁ ਸਮਾਵੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਅੰਧੇਰਾ

¹ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ।

²ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ "ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਜੁ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਰਹੈ" ।

³ਸੂਰਮਾ ।

⁴ਮਾਰ ਦੇਵੇ ।

⁵ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

"ਬੋਲੈ ਰਤਨ ਨਾਥ ਨਾਨਕੁ ਦੇਹੁ ਬੀਚਾਰੈ" ॥

⁶ਉਚਾਰਦਿਆਂ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਭਖੈ' ਹੈ ।

⁷ਚੰਨ ।

⁸ਚਾਨਣਾ ।

⁹ਸੂਰਜ ।

¹⁰ਪਤੀਸ਼ਟਾ ।

ਮਿਟੈ। ਸੁ ਸਸਿ ਮਹਿ ਸੂਰਜੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿ ਸਿਉ^੧ ਮਹਿ ਸਕਤਿ ਸਮਾਵੈ। ਜੈਸਾ ਸੂਖ ਮਹਿ, ਤੈਸਾ ਦੂਖ ਮਹਿ, ਏਕਸਾ ਕਰਿ ਜਾਨੈ। ਨਾਮ ਹੀ ਕੇ ਅਧਾਰਿ^੨ ਰਹੈ। ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰੈ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰਾਵੈ। ਜਬ ਇਸ ਮਹਿ ਐਸੀ ਆਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਾਰਿ ਪੜੈ। ਜਬ ਏਸ ਕੇ ਮਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸਮਾਵੈ, ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੀਚਿ ਰਹੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵੈ। ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਨਾ ਖਾਵੈ, ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ^੩ ॥ ੫੦ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਾ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ:—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨ^੪ ਬਾਹਿਰ ਸੁੰਨ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨਮ ਸੁੰਨ ॥
ਚਉਥੇ^੫ ਸੁੰਨ ਜੋ ਨਰੁ ਜਾਣੈ ਤਾ ਕਉ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁੰਨ ॥
ਘਟ ਘਟਿ ਸੁੰਨ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ^੬। ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ^੭ ॥
ਜੋ ਜਨੁ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਤਾ। ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥
ਬੋਲੇ ਪਵਣ ਨਾਥੁ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਬਾਤਾ ॥ ੫੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਸਿਧ ਪਵਣ ਨਾਥ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਾਹਿਰਿ ਸੁੰਨੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ ਭੀ ਸੁੰਨੁ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਤ੍ਰੇ ਸੁੰਨ ਜਿ ਹੈ^੧, ਜੁ ਤ੍ਰੇ ਗੁਣ ਹੈ^੨, ਰਾਜਸ, ਸਾਤਕ, ਤਾਮਸ, ਸੁ ਏਹੀ ਜੁ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਉ ਹੈ^੩, ਸੁ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਪਿੰਡ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ। ਤੀਨਿ ਭਵਣ ਮਹਿ ਏਹੀ ਪਸਰਿ ਰਹੇ ਹੈ^੪। ਏਹੀ ਮਹਿ, ਹਿਰਦੈ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਿਸਨੁ ਹੈ, ਚਤੁਰ ਬੁਜ ਰੂਪੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਤਕ ਗੁਣ ਕਹਤੇ ਹੈ^੫। ਅਰੁ ਨਾਭ ਕਵਲ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ, ਚਤੁਰ ਮੁਖੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਰਾਜਸ ਗੁਣ ਕਹਤੇ ਹੈ^੬। ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਮਹਾ ਦੇਉ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਲੋਕੁ, ਅਰੁ ਤੀਨੇ ਜਟਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਤਾਮਸ ਗੁਣ ਕਹਤੇ ਹੈ^੭। ਸੁ ਬਾਹਿਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਈ ਰਮ ਰਹੇ ਹੈ^੮, ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਹਿ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾ ਕਾ ਬਰਨੁ ਰੂਪੁ, ਅਕਾਰੁ ਕਿਛੁ ਦਿਸਿਟ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ। ਸੁ ਇਸੀ ਤੇ ਏਹੁ ਸੁੰਨ ਕਹੀਤੇ ਹੈ^੯। ਸੁੰਨ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਹੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਦਿਸਿਟ ਨਾ ਆਵੈ। ਅਰੁ ਚਉਥਾ ਜਿ ਸੁੰਨੁ ਹੈ, ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ, ਜਹਾਂ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ। ਸੁ ਭੀ ਸੁੰਨ ਹੀ ਰੂਪੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਉਸਿ ਚਉਥੇ ਸੁੰਨ ਕਉ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਭੋਆ ਹੈ। ਸੁ ਪਾਪੁ ਅਰੁ ਪੁੰਨੁ ਜਿ ਹੈ^{੧੦}, ਸੇ ਤਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਸੇ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਉ ਉਲੰਘਿ ਕਰਿ, ਚਉਥੇ ਸੁੰਨ ਕਉ ਜਾਵੈ। ਜਾਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੁਹੁ ਤੇ ਅਲੇਪੀ ਹੋਇ। ਕਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਚਉਥਾ ਜਿ ਸੁੰਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਤੇ ਅਲਾਹਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਹੁ ਤੇ ਅਲੇਪੀ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਸੁ ਤੈਸੇ ਹੀ ਚਉਥੇ ਸੁੰਨ ਕੇ ਪਹੁਚਣ ਹਾਰੇ, ਸੈਸਾਰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਹੈ^{੧੧}। ਅਰੁ ਓਇ ਪੁਰਖ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਸੁੰਨ ਕੀ ਵਿਧਿ ਜਾਣਤੇ ਹੈ^{੧੨}। ਉਨਹੁ ਭੇਉ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਓਹ ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਭਏ ਹੈ^{੧੩}। ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜੇ ਪੁਰਖੁ ਚਉਥੇ ਪਦ ਸੁੰਨ ਕਉ ਪਹੁਚੇ ਹੈ^{੧੪}, ਓਹੁ ਕਰਤਾਰ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੋਇ। ਅਹੁ ਜੀ! ਜੇ ਜਨੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਧਾਤਾ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ। ਜਬ ਲਗਿ ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਸੁੰਨ ਕਉ ਨ ਪਹੁਚੇ, ਤਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਪਿੰਡੁ ਕਾਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ; ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਾ” ॥ ੫੧ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ:—

^੧ਸਿਵ, (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ)। ^੨ਆਸਰੇ। ^੩ਵਾਹਿਗੁਰੂ। (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ, ਜਦ ਮਹਾ ਪ੍ਰਲੈ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਅਵਰ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਭ ਸੁੰਦ ਪਈ ਸੀ।) ^੪ਚੋਬਾ ਪਦ (ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ)। ^੫ਭੇਦ। ^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਕ ਹੈ “ਸੋਈ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ਦੇਓ”। ^੭ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੁੰਨੇ ਸੁੰਨ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ । ਅਨਹਤ^੧ ਸੁੰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਈ ॥
ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥
ਓਇ ਜਨਮਿ ਨ ਮਰਹਿ ਨਾ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਹਿ ॥ ੫੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਸੁੰਨੇ ਹੀ ਸੁੰਨੁ ਸਭ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਮਹੁ ਭੀ ਸੁੰਨੇ ਸੁੰਨੁ ਕਹਿਆ । ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦੁ, ਜੋ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਸੁਣੀਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਏਹੁ ਭੀ ਸੁੰਨ ਹੀ ਰੂਪੀ ਹੈ । ਦੇਖਣੇ ਕਉ ਏਹੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਤੁਮ ਕਹਹੁ । ਦੇਖਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਕਹ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ” ? ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁਮ ਹੀ ਕਹਹੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਹਾ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਅਨਾਹਦੁ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੇ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਉਸੀ ਨਿਰੰਜਨ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਉਸਿ ਸਬਦੁ ਸਾਥਿ ਰਚੇ ਹੋ, ਸੇ ਕੈਸੇ ਹੋ ਜੀ ? ਜਿਸ ਤੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਓਇ ਉਸੀ ਹੀ ਜੈਸੇ ਹੋ । ਓਇ ਨਿਰੰਜਨ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਓਇ ਨ ਜਨਮਤੇ ਹੋ, ਨ ਮਰਤੇ ਹੋ, ਨ ਆਵਤੇ ਹੋ, ਨ ਜਾਤੇ ਹੋ । ਓਇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਸਚ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੋ” ॥ ੫੨ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨਾਮੁ^੧ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ^੨ ਜਾਪੈ । ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ ॥
ਤਤੇ ਤਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਮਾਨੈ । ਦੂਜਾ ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਨੈ ॥
ਬੋਲੈ^੩ ਪਵਨਾ ਗਗਨੁ^੪ ਗਰਜੈ । ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲੁ ਮਿਲਣੁ ਸਹਜੈ ॥ ੫੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਨਾਮੁ ਤਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਕਿਉ ਕਰ ਜਾਨੀਐ ? ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਜਿ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੰਤਾਪੈ ਨਾਹੀ ? ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਤਤੁ ਕਿਉ ਕਰ ਮਿਲੈ ? ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੀਐ । ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਇ ? ਅਰੁ ਏਸ ਕਾ ਮਨੁ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵੈ” ? “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਪਵਨੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਗਗਨੁ ਗਰਜਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਗਰਜਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਮਿਲੈ, ਸੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੈ” ? ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪ੍ਰਫਤੇ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਤੁ ਕਹੁ” ॥ ੫੩ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ

^੧ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ^੨ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੫੨ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ੫੦ ਹੈ । ਸੋ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਅੰਕ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਉਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ :—

“ਨਾਮੁ ਤਤੁ ਪੁਰਖਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਪੈ । ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਦੁਖ ਨਾ ਸੰਤਾਪੈ” ॥

^੩ਫੱਡਾ, ਸਰੋਮਣੀ । ^੪ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ :—

“ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਵਨੁ ਬੋਲੈ ਕਿਉਂ ਗਗਨੁ ਗਰਜੈ । ਬੋਲੈ ਸੰਭੋ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਕਿਉਂ ਮਿਲਣੁ ਸਹਜੈ” ॥

^੫ਦਸਮ ਦੁਆਰ ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨਉ¹ ਸਰ ਸੁਭਰ ਦਸਵੇ² ਪੂਰੇ । ਤਹਾ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਵਜਾਵਹਿ³ ਤੂਰੇ ॥
ਸਾਂਚੈ ਰਾਚੇ ਦੇਖਿ ਹਜੂਰੇ । ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਗੁਪਤੀ⁴ ਬਾਣੀ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਪਰਖਿ ਲਏ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥ ੫੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਹੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਨਵ ਜਿ ਹੈ, ਸਰ ਹੈ । ਸੁ ਨਵੇਂ ਹੀ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਨਵੇਂ ਹੀ ਦਰ ਮੁਦਣੇ⁵, ਪਵਨੁ ਚਲਣੇ ਨ ਦੇਵੇ । ਭਰੇ ਹੀ ਰਾਖੇ, ਪਲਟੇ ਨਾਹੀ, ਦਸਵੇ ਦੁਆਰਿ ਜਾਇ ਬਸੇ । ਜਬ ਏਕੁ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦਸਵੇ ਦੁਆਰਿ ਜਾਇ ਸਮਾਇਆ, ਤਬ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਕੇ ਬੁਨਕਾਰ ਵਾਜੇ । ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਸਿਟ ਆਇਆ । ਹਜੂਰਿ ਕਾ ਹਜੂਰਿ ਲਾਗਾ ਰਹਨੇ । ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਸਿਉ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਵਿਖੇ ਉਨਿ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜੁ ਕਥਾ, ਵਸਤੁ ਬਾਣੀ, ਗੁਪਤੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ, ਸੁ ਲਾਗੀ ਉਸ ਕੇ ਘਟ ਬੀਚ ਤੇ ਉਪਜਣੇ । ਲਾਗਾ ਮੁਖ ਥੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ । ਤਿਨਿ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਾ, ਸੋ ਪਰਖਿ ਲੀਆ” ॥ ੫੪ ॥ ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਬਦੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ । ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਹਜ ਭਾਇ ਮਿਲੀਐ ਸੁਖੁ ਹੋਵੇ, । ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ ਨੀਂਦ⁶ ਨ ਸੇਵੇ ॥
ਸੁੰਨ ਸਬਦੁ ਅਪਰੰਪਰਿ ਧਾਰੈ । ਕਹਤੇ ਮੁਕਤੁ ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਾਰੈ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਦੀਖਿਆ⁷ ਸੇ ਸਚਿ ਰਾਤੇ । ਨਾਕਕ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਮਿਲਣੁ ਨਾਹੀ ਕ੍ਰਾਤੇ⁸ ॥ ੫੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਰਹੇ, ਗਣਤੀ ਚਾਰ ਵੀਚਾਰ ਛੋਡੇ, ਤਾਂਹੀ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ ਨੀਂਦ ਨ ਸੇਵੇ । ਜੀ ! ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਭਈ, ਸੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਜਾਗਤਾ ਲਾਗਾ ਰਹਨੇ । ਉਹ ਨੀਂਦ ਭਰਿ ਸੇਵਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਸੁੰਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਤਿਸ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰੁ ਸੋਈ, ਉਨਿ ਮਨ ਮਹਿ ਬਸਾਇ ਲੀਆ । ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕੀ ਸਾਖੀ ਬਾਣੀ ਪੜੈ, ਸੁਨੈ, ਗਾਵੈ, ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ । ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਸਚਿ ਸਿਉ ਰਾਤੇ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਮਿਟਾਈਐ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਮਹਿ ਸੰਦੇਹੁ” ਨਾਹੀ । ਜੇ ਏਹੁ ਆਪੁ ਮਿਨਵੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਦੀਆ, ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਬਹੁਤਿ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ॥ ੫੫ ॥

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕੁਬੁਧਿ ਚਵਾਵੈ⁹ ਸੋ ਕਿਤੁ ਨਾਇ । ਕਿਉ ਤਤੁ ਨ ਬੂਝੈ ਚੋਟਾ ਖਾਇ ॥
ਜਮਦਰਿ ਬਾਧੇ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੇ । ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਨਾਹੀ ਪਤਿ ਸਾਖੈ¹⁰ ॥
ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੂਝੈ ਪਾਵੈ ਪਾਰ । ਨਾਨਕ¹¹ ਮਨਮੁਖਿ ਨ ਬੂਝੈ ਗਵਾਰੁ ॥

¹ਨੋਂ ਗੋਲਕਾਂ ।

²ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ।

³ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਸਬਦ ਵਜਾਵਹਿ” ਹੈ ।

⁴ਬਾਣੀ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਅਰਥ । ⁵ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇੰਦਰੇ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਹਨ । ⁶ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ।

⁷ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ।

⁸ਭੇਦ, ਭਰਮ ।

⁹ਸੰਸਾਰ, ਸੱਕ ।

¹⁰ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।

¹¹ਇਤਬਾਰ ।

¹²ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । “ਬੋਲੇ ਦੀਆ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਵਿਚਾਰੁ” ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਏਹੁ ਜਿ ਆਤਮੇ ਕਉ ਕੁਬੁਧਿ ਇਕਾਵਦਾ ਹੈ, ਬੋਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਤੁ ਨਾਇ ਬਸਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜੋ ਤਤੁ ਕੰਉ ਬੂਝੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੂਝੈ ? ਜਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚੋਟ ਨ ਖਾਇ । ਅਰੁ ਸੋ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਤਤੁ ਬੁਝਾਏ, ਜਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜਮ ਕੀ ਚੋਟ ਨ ਖਾਵੈ । ਅਰੁ ਜਮ ਕੋ ਦਰਿ ਬਾਧੇ ਕਉ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਉਣ ਛਡਾਏ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ ਏਹੁ ਬੇ ਪਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਪਰਿ ਇਸ ਕੋ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਬੂਝੈ, ਪਾਰਿ ਪੜੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪੜੇ ?" ॥ ੫੬ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕੁਬੁਧਿ ਮਿਟੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੈ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥
ਤਤੁ^੧ ਨ ਚੀਨੈ^੨ ਮਨਮੁਖੁ ਜਲਿ ਜਾਇ । ਦੁਰਮਤਿ ਵਿਛੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਇ ॥
ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸਭੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ । ਨਾਨਕ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥ ੫੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕੁਬੁਧਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਤਾ ਹੀ ਮਿਟੈ, ਜਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਉਜਾਰਾ^੪ ਹੋਇ, ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ । ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਭੇਟੈ^੩, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਤਤੁ ਜੁ ਨਾਹੀ ਚੀਨਤਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਮਨਮੁਖੁ ਹੈ । ਏਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਕਉ ਸਚੁ ਬਿਸਰਤਾ ਹੈ, ਜਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੁਰਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰਹੁ ਵਿਛੜਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਤੁ ਸਜਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਚੋਟਾ ਖਾਤਾ ਹੈ । ਜਾ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕੀਆ, ਜੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਹੁਕਮੁ ਏਨਿ ਮੰਨਿਆ, ਤਬ ਏਹੋ-ਗੁਣੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹੋ ਸਚੁ ਗਿਆਨੁ ਹੈ । ਏਤੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਹ ਮਾਹਿ ਮਾਨੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ" ॥ ੫੭ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਾਚੁ ਵਖਰੁ ਧਨੁ ਪਲੈ ਹੋਇ । ਆਪਿ ਤਰੇ ਤਾਰੇ ਭੀ ਸੋਇ ॥
ਸਹਜਿ^੫ ਰਤਾ ਬੂਝੈ ਪਤਿ ਹੋਇ । ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਜਹਾ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ । ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਪਰੈ ਸਚ ਭਾਇ ॥ ੫੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜਿ ! ਸਚ ਕਾ ਧਨੁ ਜਿਸ ਕੇ ਪਲੈ ਹੋਇ, ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰੈ, ਅਰੁ ਸੇਸਾਰ ਕਉ ਭੀ ਤਾਰੈ । ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਜਿ ਰਤਾ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਆਪ ਕਉ ਬੂਝੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਤਿ ਹੋਇ, ਨਾਤਰ ਬੇ ਪਤਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਜੋ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਤਿਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸਕੈ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਜਹਾ ਦੇਖੈ, ਤਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਉ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਦੇਖੈ । ਉਸ ਕਉ ਖਾਲੀ ਠਉਰ ਕਾਈ ਦਿਸਿਟ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਸਤਿ ਵਾਦੀ ਹੋਇ, ਤਾ ਹੀ ਪਾਰਿ ਪਰੈ, ਨਾਤਰ ਨ ਪਰਈ" ॥ ੫੮ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਫੇਰਿ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

^੧ਬਿਨਾ ਪਤ (ਇੱਜ਼ਤ) ।

^੨ਅਸਲੀਅਤ ।

^੩ਸਮਝਣਾ ।

^੪ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਚਾਨਣਾ ।

^੫ਮਿਲੈ ।

^੬ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਕਹਾ ਵਾਸੁ ਕਬੀਅਲੇ^੧ ਜਿਤੁ ਤਰੀਐ ਭਵਜਲੁ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਕੈ^੨ ਸਤ ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ ਕਹੀਐ ਤਿਸੁ ਕਹੁ ਕਵਨੁ ਅਧਾਰੇ ॥
ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਵੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ਸਬੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਣਵੇ ਅਪਣੇ ਮਨ ਸਮਝਾਏ^੩ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੇ ਸਚਿ ਲਿਵ ਲਾਗੈ ਕਰ ਨਦਰੀ ਮੋਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਆਪੇ ਦਾਨਾ ਆਪੇ ਬੀਨਾ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਸਮਾਏ ॥ ੫੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸੁ ਸਬਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਵਾਸਾ ਕਹਾ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਏਹੁ ਭਵਜਲੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤਰੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਇ ਅਰੁ ਸਾਤ ਦਸ ਉਂਗਲ, ਵਾਈ^੪ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ?
ਅਰੁ ਬੋਲਤਾ ਭੀ ਹੈ, ਬੋਲਤਾ ਭੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਸਥਿਰੁ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਤਾ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਕਉ
ਜਿ ਲਖੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲਖੈ” ? ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਸਿਧ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਏਹ ਬਾਤ ਪੂਛਤੇ ਹੈ ।
ਤੂ ਕਹੁ । ਦੇਖਾ ! ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਸਮਝੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਝੈ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਏਸ ਕੀ ਲਿਵ ਲਾਗੈ,
ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਕਉ ਜੁ ਮਿਲੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੈ ? ਅਰੁ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰ
ਪਾਏ ? ਏਸ ਕੇ ਜਿ ਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹੋਹਿ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਹਿ ?” ॥ ੫੯ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ
ਉਤਰ ਦੀਆ ਜਿ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੁ ਸਬਦ ਕਉ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ਅਲਖੈ^੫ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਸੋਈ ॥
ਪਵਨ^੬ ਕਾ ਵਾਸਾ ਸੁਨਿ ਨਿਵਾਸਾ ਅਕਲ ਕਲਾ ਧਰ ਸੋਈ ॥
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸਬਦੁ ਘਟੈ^੭ ਮਹਿ ਵਸੈ ਵਿਚਹੁ ਭਰਮੁ ਗਵਾਏ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਨਾਮੋ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥
ਸਬਦਿ ਗੁਰੁ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਇਤ ਉਤ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥
ਚਿਹਨੁ^੮ ਵਰਨੁ^੯ ਨਹੀ ਛਾਇਆ ਮਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ੬੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਤਰੁ ਦੀਆ । ਜਿਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਵਾਸੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸਚ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ । ਜਹਾਂ

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਕਵਨੁ ਨਿਵਾਸੁ” ਹੈ । ^੨ਦਸ ਉਂਗਲਾਂ । ^੩ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ
ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ :—

“ਬੋਲੇ ਬਾਲ ਨਾਥੁ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਮਨ ਸਮਝਾਏ” ॥

^੪ਆਖਰੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :—

“ਕਿਉ ਗੁਰਮੁਖ ਸਬਦੇ ਸਾਚਿ ਲਿਵਲਾਗੈ ਕਿਉ ਕਰ ਮੋਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਏ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਕਿਉ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਸਮਾਏ” ॥

^੫ਹਵਾ ।

^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਕਬੀਅਲੇ” ਹੈ ।

^੭ਸੁਆਸ ।

^੮ਦਿਲ ਵਿਚ ।

^੯ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਆਦਿ ।

^{੧੦}ਚੰਗ ।

ਕਹਾਂ ਸਚੁ ਹੀ ਸਚ ਬੋਲੈ । ਤਬ ਸਚ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਜਿ ਹੋ, ਸੁ ਸੁੰਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ । ਸੁ ਤਹਾ ਹੀ ਏਹੁ ਪਵਨੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਅਕਲ ਕਲਾ, ਤਿਸਹੀ ਕੀ ਟੇਕ ਧਰ ਸਾਥਿ, ਪਿੰਡੁ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਜੀ, ਜੇ ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰੈ, ਤਬ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵਸੈ । ਅਰੁ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੁ ਭਰਮੁ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਗਵਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਤਬ ਤਨੁ ਇਸ ਕਾ, ਅਰੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਬਾਣੀ ਜਿ ਹੀ ਨਿਰਮਲ, ਸੁ ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਆਇ ਬਸੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਉ ਸਾਗਰ ਕਉ ਏਹੁ ਤਰੈ । ਈਹਾਂ ਭੀ ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ ਏਕੋ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੀ ਜਾਣੈ । ਤਿਸ ਕਾ ਨ ਚਿਹਨੁ, ਨ ਵਰਨ, ਨਾ ਛਾਇਆ, ਨਾ ਪਛਾਨਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਮਾਇਆ ਹੀ ਲਾਗਤੀ ਹੈ । ਉਹ ਨਿਰਮਾਇਲੁ¹ ਨਿਰਾਲੰਬੁ² ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਜੁ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ” ॥ ੬੦ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਭੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਤੈ ਸਤ ਅਗੁਲ ਵਾਈ ਅਉਧੂ³ ਸੁੰਨ ਸਚੁ ਆਹਾਰੈ⁴ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ ਤਤ ਬਿਰੋਲੈ⁵ ਚੀਨੈ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੈ ॥
ਤੈ ਗੁਣ ਮੇਟੈ ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਤਾ ਮਨਿ ਚੁਕੈ ਅਹੰਕਾਰੈ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੈ ॥
ਸੁਖਮਨਾ⁶ ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਬੂਝੈ ਜਾ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਹੁ⁷ ਤੇ ਉਪਰਿ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਏ ॥ ੬੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਏ ਅਉਧੂ ਜੀ ! ਭੀਨਿ ਅਰੁ ਸਾਤ ਕਹੀਐ ਦਸ, ਸੁ ਦਸ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਭ⁸ ਅਰੁ ਰਿਦੇ ਕੇ ਬੀਚਿ ਏਹੁ ਸੁੰਨੁ ਹੈ । ਸੁ ਸੁੰਨੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ, ਪੋਲੁ । ਸੁ ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਾਈ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਬਾਈ ਕਾ ਆਹਾਰੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਉਹ ਜਿ ਕੋਈ ਸਚੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸਿ ਬਾਈ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਹੈ । ਸੋਈ ਅਹਾਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਅਧਾਰੁ⁹ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਸਚ ਕੇ ਅਧਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਬਾਈ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਜਦਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਲੈ ਕਰਿ, ਉਸਿ ਬਾਈ ਤਤ ਕਉ ਬਿਰੋਲੈ, ਮਥੈ, ਇਸਿ ਉਦਰ¹⁰ ਸੁੰਨ ਪੋਲ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਤਬ ਜਿਉਂ ਦਹੀ ਮਥਤੇ ਮਥਤੇ ਘਿਉ ਨਿਕਲਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਇਸਿ ਬਾਈ ਕਉ ਬਿਲੋਵਤੇ ਬਿਲੋਵਤੇ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਦਿਸਿਟ ਪਰਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਚੀਨਤਾ ਹੈ” । “ਪਰੁ ਅਉਧੂ ਜੀ ! ਇਸਿ ਬਾਈ ਕਉ ਬਿਲੋਵੇ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਲਿਲੋਵੇ ? ਇਉਂ ਬਿਲੋਵੇ ਜਿ, ਪ੍ਰਥਮੇ¹¹ ਤਉ ਛੁਹਿਆ¹², ਤ੍ਰਿਖਾ, ਨਿੰਦਾ, ਅਰੁ ਕਾਮ, ਇਨ ਚਹੁ ਕਾ ਸੰਜਮ¹³ ਕਰੇ । ਤਬ ਇਨ ਕੇ ਸੰਜਮ ਤੇ, ਕੁਇ ਗੁਣ ਹੈ, ਰਾਜਸ, ਸਾਤਕ, ਤਾਮਸ, ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਮੇਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਸੁ ਇਨ ਕੇ ਮੇਟਣੇ ਕੀ ਵਿਧਿ¹⁴, ਜਿ ਜਬ ਸਾਤਕ ਗੁਣ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਆਪ ਕਉ ਕਰਿ ਮਾਨਤਾ ਹੈ । ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਹੋ । ਅਰੁ ਜਦਿ ਰਾਜਸ ਗੁਣ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਉਦਮ ਮਹਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਇਸਟ, ਮਿਤ੍ਰ, ਪੁੰਨ, ਦਾਨ, ਤਟ ਭੀਰਬ, ਸੁਕਰਮ, ਘਰ, ਬਾਗ, ਮਿਲਖ, ਲਛਮੀ, ਇਨ੍ਹ ਮਹਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਇਨ ਕਾ

¹ਪਵਿੱਤਰ । ²ਆਸਰਾ ਰਹਿਤ (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) । ³ਹੋ ਜੋਗੀ । ⁴ਆਸਰਾ । ⁵ਰਿਤਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਤਤ ਨੂੰ ਕਢਦਾ ਹੈ । ⁶ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾਭੀ, ਜੋ ਨੱਕ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ‘ਇੜਾ’ ਮੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ‘ਪਿੰਗੁਲਾ’ ਮੰਨੀ ਹੈ । ⁷ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨਾਭੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ । ⁸ਨਾਭ, ਪੁੰਨੀ । ⁹ਆਸਰਾ । ¹⁰ਪੇਟ । ¹¹ਪਹਿਲੇ । ¹²ਬੁੱਝ । ¹³ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ । ¹⁴ਢੰਗ, ਤਰੀਕਾ ।

ਕਰਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਦਿ ਤਾਮਸ ਗੁਣ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਸਬਦ, ਸਾਖੀ, ਅਰੁ ਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿਆ, ਸਾਧਾਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ, ਇਨ੍ਹਾ ਸਭਨਾ ਬਾਤਾ ਕਉ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਲੇ ਆਵਤਾ। ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਉਲੰਘਿ^੧ ਕਰਿ, ਅਪ^੨ ਕਰਮ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਅਪ ਕਰਮਾਂ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਬੈਠਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹ ਹੀ ਪਰਕਿਰਤੀ ਕਉ ਮੇਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਪਰ ਏਹ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟਹਿ? ਜਬ ਓਹੁ ਜੋ ਸਬਦੁ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੋਹ, ਸੋਹ, ਸੁ ਏਹੁ ਉਸਿ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਸੋਹ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਦੇਹੀ, ਪਿੰਡ ਕਾ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਹਤਾ, ਜਿ ਸੋਹ ਓਹੋ। ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਸਮਝੇ, ਜਿ ਕਰਤਾ ਓਹੀ ਹੈ, ਹਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਚਲਤੇ, ਬੈਠੇ, ਸੋਵਤੇ, ਜਾਗਤੇ, ਖਾਤੇ, ਪੀਵਤੇ, ਬੋਲਤੇ ਅਰੁ ਮੋਨਿ ਕੀਏ, ਉਸੀ ਸਬਦ ਸਿਉ, ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਤਿ ਛੋਡੇ। ਅਰੁ ਆਪਾ ਬੀਚ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕਾ ਲੇਪੁ ਕਿਛੁ ਲਾਗੇ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਅਲੇਪੀ ਹੋਇ। ਤਬ ਤਿਸ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਜਾਨੈ ਜਿ ਕਰਤਾ ਅਉਰੁ ਹੈ। ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਓਹੁ ਆਪੇ ਹੈ। ਏਸ ਕਉ ਅੰਤਰਿ ਦੇਹੀ ਪਿੰਡ ਮਹਿ ਭੀ, ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਹਿ ਭੀ, ਏਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਸਟਿ ਆਵੇ। ਤਬ ਸਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ, ਏਸ ਕਾ ਪਿਆਰੁ ਲਾਗੇ। ਅਰ ਜਬ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਕਉ ਰੂਝੇ, ਤਬ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖ ਕਉ ਲਖੇ। ਸੁ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਏਹ ਤੀਨੋ ਨਾਤੀ ਹੈਂ। ਸੁ ਇਨ ਕਾ ਮੂਲੁ ਨਾਭ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀਆਂ ਏਹ ਤੀਨੋ ਸਾਖਾਂ ਹੈਂ। ਏਕ ਬਾਵੈ^੩ ਅੰਗਿ, ਏਕ ਦਾਹਨੇ^੪ ਅੰਗਿ, ਏਕ ਮਧਿ^੫। ਸੁ ਬਾਵੈ ਅੰਗਿ ਕੀ ਨਾਤੀ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਹਾਰ ਕਉ ਪਚਾਵਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਇੜਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਦਾਹਨੇ ਅੰਗਿ ਕੀ ਨਾਤੀ ਮਹਿ ਜਲੁ ਰਮਤ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਪਿੰਗਲਾ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਮਧਿ ਕੀ ਨਾਤੀ ਮਹਿ ਪਵਨੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਸੁਖਮਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੁ ਇਨ ਕਾ ਮੂਲੁ ਨਾਭ ਬੀਚਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੀਨਿ ਸਾਖਾਂ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਬਹੁਤਿ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਮਹਿ ਜਾਇ ਏਕਠੀ ਹੋਤੀ ਹੈਂ। ਜਬ ਇਨ੍ਹ ਨਾਤੀ ਕਉ ਸਮਝੇ, ਅਰੁ ਮਨ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਾਧਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਲੇ ਜਾਵੈ, ਜਹਾਂ ਏਹ ਤੀਨੋ ਏਕਠੀ ਹੋਤੀ ਹੈਂ, ਤਹਾਂ ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ^੬ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ। ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ। ਤਬ ਜਹਾ ਏਹੁ ਨਿਰਮਲ ਭੋਆ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਜੋ ਸਾਚਾ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਅਕਾਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਤਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਸਮਾਵੇ। ਪਰੁ ਜਦਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਬਦ ਕਉ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਮਾਵੇ^੭। "ਸਿਧਹੁ ਜੀ। "ਏਹੁ ਕਥਾ ਇਉ ਹੈ ਜੀ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੬੧ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਪਵਨੁ ਕਬੀਅਲੇ ਪਵਨੁ ਕਹਾ ਰਸੁ ਖਾਈ ॥
ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁੰਦਾ ਕਵਨੁ ਅਉਧੁ ਸਿਧ ਕੀ ਕਵਨ ਕਮਾਈ ॥
ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਰਸੁ ਨ ਆਵੈ ਅਉਧੁ^੮ ਹਉਮੈ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਈ ॥
ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਪਾਇਆ ਸਾਚੇ ਰਹੇ ਅਘਾਈ^੯ ॥
ਕਵਨ ਬੁਧਿ ਜਿਤੁ ਅਸਥਿਰੁ^{੧੦} ਰਹੀਐ ਕਿਤੁ ਭੋਜਨਿ ਰਿਪਤਾਸੈ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਪੈ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ^{੧੧} ॥
ਬੋਲੈ^{੧੨} ਅਚੰਭੇ ਨਾਥ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੈ ॥ ੬੨ ॥

^੧ਨਿਯਮ ਤੋਤਨਾ, ਹੁਕਮ ਅਦੁਲੀ ਕਰਨੀ। ^੨ਬੁਰੇ। ^੩ਖੌਭੇ ਪਾਸੇ।
^੪ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ। ^੫ਵਿਚਕਾਰ। ^੬ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਸੁਖਮਨਾ (ਨਾਤੀਆਂ) ਦਾ ਸੰਗਮ। ^੭ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਾਜੇ" ਹੈ। ^੮ਰੱਜੇ। ^੯ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ। ^{੧੦}ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :—

"ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੁਖ ਭੂਖ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ" ॥

^{੧੧}ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਸੁ ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਪਵਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਰਸੁ ਖਾਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਗਿਆਨੁ ਕੀਆ ਮੁੰਦਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਕਮਾਈ ਤੇ ਏਹੁ ਸਿਧੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸਾ ਕਵਨੁ ਸੇਵਾ ਹੈ ?" "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ, ਸਬਦ ਤੇ, ਏਸੁ ਕਥਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਸਮਝਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਏਸ ਮਹਿ ਜਿ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਕੀ ਪਿਆਸ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਖਾ ਏਸੁ ਕੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਇ ? ਅਰੁ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਜਿ ਏਹੁ ਰਹੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਵਸਤੁ ਪਾਏ । ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ, ਸਚ ਕੀ ਕਥਾ ਸਾਥਿ ਅਘਾਇ ਰਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਿਧਿ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ, ਮਰੈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਸੋ ਭੋਜਨੁ ਕਵਨੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸ ਦੀ ਭੁਖ ਜਾਇ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਦੁਖ ਅਰੁ ਸੁਖ ਕਉ ਏਕ ਸਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਕਾਲੁ ਏਸ ਕਉ ਗ੍ਰਾਸੈ ਨਾਹੀ, ਸੋ ਸੰਜਮੁ ਭੀ ਹਮ ਕਉ ਤੂ ਬਤਾਉ" । ਅਚੇਭੇ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪੂਛਤੇ ਹੈ, ਤੂ ਕਹੁ । ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਨਿਜੁ ਘਰਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਇ ਸਮਾਵੈ ?" ॥ ੬੨ ॥

ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮਨ^੧ ਕਾ ਜੀਉ ਪਵਨੁ ਕਥੀਅਲੇ ਪਵਨੁ ਬਾਸੁ ਰਸੁ ਖਾਈ ॥
ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁੰਦਾ ਸਬਦੁ ਕਥੀਅਲੇ ਸਿਧ ਕੀ ਸਾਧ ਕਮਾਈ ॥
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰਸੁ ਆਵੈ ਅਉਧੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਸਬਦਿ ਮਿਟਾਈ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਅਘਾਈ ॥
ਅਜਰੁ ਜਰੇ ਤਾ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੀਐ ਸੰਤੋਖਿ ਭੋਜਨਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੈ ॥
ਨਾਨਕ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਣੈ ਸਚ ਤੇ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥ ੬੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਵਨੁ ਹੈ । ਜਬ ਲਗਿ ਪਵਨੁ ਹੈ, ਤਬ ਲਗਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਪਵਨੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਤਬ ਮਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਾ ਜਿ ਅਹਾਰੁ ਹੈ, ਸਿ ਬਾਸਨਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕੀਆ ਜਿ ਮੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਸਿਧੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਸਿਧਹੁ ਕੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰੈ, ਤਬ ਸਿਧੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਸਭਸ ਕਥਾ ਕਾ ਰਸੁ ਏਸ ਕਉ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸ ਕੀ ਅਹੰਬੁਧਿ ਭੀ ਸਬਦੁ ਹੀ ਮਿਟਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਰਸੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਾਮਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਅਘਾਇ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਜਰ ਵਸਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਮਦਨੁ^੨ ਹੈ । ਕਾਮੁ ਜਾਂ ਏਸ ਕਉ ਜਰੇ, ਸਚ ਘਰਿ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਸੰਤੋਖ ਕੇ ਭੋਜਨਿ ਏਹੁ ਰਜਤਾ ਹੈ । ਏਸ ਕਉ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਸਕਲ^੩ ਘਟਾਂ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਖੇ ਅਰੁ ਸਚੁ ਬੋਲੇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਖਾਇ ਨਾਹੀ" ॥ ੬੩ ॥

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬਹੁਤਿ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ:—

^੧ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆ ਚੁਕੀ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰੋ । ਇਹ ਪਉੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
^੨ਕਾਮਦੇਵ ।
^੩ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਰੰਗਿ ਨ ਰਾਤਾ ਰਸਿ ਨਹੀ ਮਾਤਾ^੧ ॥
 ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੈ ਜਲਿ^੨ ਬਲਿ ਤਾਤਾ ॥
 ਬਿੰਦੁ^੩ ਨ ਰਾਖਿਆ ਸਬਦੁ ਨ ਭਾਖਿਆ ॥
 ਪਵਨੁ ਨ ਸਾਧਿਆ ਸਚੁ ਨ ਅਰਾਧਿਆ ॥
 ਅਕਥ ਕਥਾ ਲੇ ਸਮ ਕਰਿ ਰਹੈ ॥
 ਤਉ ਨਾਨਕ ਆਰਮ ਰਾਮ ਕਉ ਲਹੈ ॥
 ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਚਉਰੰਗ ਨਾਥੁ ਕਹੈ^੪ ॥ ੬੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਰੰਗਿ ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਏਹੁ ਰਾਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਰਸ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਮਾਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਏਹੁ ਜਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਬਿੰਦੁ ਬੀ, ਸੁ ਇਨਿ ਜੀਤਿ ਕਹਿ ਰਾਖਿ ਨ ਸਕੀਆ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਿ ਸਬਦੁ ਥਾ, ਸੁ ਇਨਿ ਭਾਖਿਓ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਵਨ ਸਾਧਨਾ ਭੀ ਇਨਿ ਕਰਿ ਨ ਸਕੀਆ । ਅਰੁ ਜੀ, ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ ਭੀ ਇਸਤੇ ਹੋਇ ਨ ਆਇਆ । ਏਹੁ ਜਿ ਅਕਥ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਕਥੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਥੈ ? ਅਰੁ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਉ ਜਿ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਆਰਮ ਰਾਮ ਕਉ ਪਾਏ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਏ ? ਚਉਰੰਗ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਪੂਛਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਤੂ ਏਹੁ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕਹੁ" ॥ ੬੪ ॥

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰ^੧ ਪਰਸਾਦੀ ਰੰਗੇ ਰਾਤਾ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਸਾਚੇ ਮਾਤਾ ॥
 ਗੁਰ ਵੀਚਾਰੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ^੨ । ਅਪਿਓਂ ਪੀਓ ਆਰਮ ਸੁਖ ਧਾਰੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਬੁਝੇ ਕੇ ਵੀਚਾਰੀ । ਸਚੁ ਅਰਾਧਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੀ ਤਾਰੀ^੩ ॥ ੬੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ । ਜਬ ਏਨਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪੀਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚ ਸਾਥਿ ਮਾਤਾ । ਜਬ ਏਨਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ^੨ ਗਈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਪਿਓਂ ਹੈ, ਪੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਜਬ ਏਨਿ ਏਹੁ ਅਪਿਓਂ ਪੀਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਮਾਨਿ ਹੋਇਆ, ਅਰੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਏਸ ਮਹਿ ਆਇ ਬਸੈ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਨਾਨਕ ਜਿ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਚੁ ਬੁਝਿ ਕੇ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਭਵਜਲੁ ਤਰਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਸੁ ਵਸਤੁ ਕਉ ਕੋਈ ਚਾਰੀ ਬੁਝੈ^੪" ॥ ੬੫ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

^੧ਮਗਨ ਹੋਣਾ । ^੨ਸਤਦਾ ਖਿਝਦਾ ਰਿਹਾ । ^੩ਜਤ । ^੪ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹੈ । ^੫ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ । ^੬ਦੂਰ ਕੀਤੀ । ^੭ਅੰਮ੍ਰਿਤ । ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਅਖੀਰਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਇਕੋ ਹੀ ਤੁਕ ਦਿਉਂ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :—

"ਨਾਨਕ ਬੁਝਿਆ ਸਚੁ ਅਰਾਧਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ" ॥

^੯ਬੁਝੇ ।

^{੧੦}ਆਚਾਰਵੰਤ ਸੁਭ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਮੈਗਲੁ^੧ ਕਹਾ ਬਸੀਅਲੇ ਕਹਾ ਬਸੈ ਏਹੁ ਪਵਨਾ ॥
ਕਹਾ ਬਸੈ ਸੁ ਸਬਦੁ ਅਉਧੁ ਤਾ ਕਉ ਚੂਕੇ ਮਨ ਕਾ ਭਵਨਾ^੨ ॥
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਤਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਇਹੁ ਮਨੁ ਪਾਏ^੩ ॥
ਆਪੇ ਆਪੁ ਖਾਇ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੇ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ^੪ ॥
ਕਿਉ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੈ ਆਤਮੁ ਜਾਣੈ ਕਿਉ ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰੁ ਸਮਾਵੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੇ ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ^੫ ॥
ਬੋਲੇ^੬ ਭੰਗਰ ਨਾਥੁ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉਕਰਿ ਨਿਜ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥ ੬੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਮੈਗਲੁ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਾ ਵਸਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਸੁ ਪਵਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਕਹਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਸਬਦੁ ਸੋਹੈ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਬਾਸਾ ਕਹਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਇਸਿ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਪਰਭਵਨੁ ਮਿਟੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੈ ? ਜਿ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਨ ਭਰਮੈ । ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਜਿ ਪੂਰਾ ਸਤਿ ਗੁਰੁ ਭੇਟੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭੇਟੈ ? ਜਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਕਉ ਨਿਜ ਘਰੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ” । “ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੇ ? ਅਰੁ ਧਾਵਨੀ ਜਿ ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਮਿਟੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਆਤਮਾ ਮੂਲੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹਿਚਾਣੈ ? ਅਰੁ ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰਜੁ ਏਸ ਕਾ ਜਿ ਸਮਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਾਵੈ ? ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰੁ ਏਹ, ਜਿ ਸਸਿ ਕਹੀਐ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੁ ਸਿਵ ਰੂਪੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੂਰੁ ਕਹੀਐ । ਸੂਰਜੁ, ਜੋ ਸਕਤਿ ਰੂਪੀ ਹੈ । ਸੁ ਸਕਤਿ ਕਉ ਸਿਵ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਲੇਵੇ । ਸਦਾ ਹੀ ਸੀਤਲ ਸਿਵ ਰੂਪੀ ਰਹੈ, ਸਕਤਿ ਮਿਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਜਿ ਵਿਚਹੁ ਏਹੁ ਖੋਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੋਵੇ ? ਅਰੁ ਸਚ ਕੇ ਘਰਿ ਜਿ ਮਨੁਆ ਆਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵੈ” ? ਤਬ ਸਿਧ ਭੰਗਰ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਪੂਛਤੇ ਹੈ, ਏਹੁ ਜਿ ਨਿਜ ਪਦੁ ਪਾਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ?” ॥ ੬੬ ॥ ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਿਹਚਲੁ ਹਿਰਦੇ ਵਸੀਅਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣਿ ਰਹੈ ॥
ਨਾਭਿ ਪਵਨੁ ਘਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਤਰੁ ਲਹੈ ॥
ਸੁ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਤਰਿ^੧ ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਵੈ ਤਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਸੁ ਸਬਦਿ ਲਹੈ ॥

^੧ਹਾਥੀ (ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਮਤਿਆ ਹੋਇਆ) ।

^੨ਭਟਕਨ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸਤਰਾ ਹੈ :—

ਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਕਹਾ ਵਾਸੁ ਕਬੀਅਲੇ ਜੋ ਕਿਉ ਚੂਕੇ ਮਨ ਕਾ ਭਵਨਾ” ॥

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿਤੀ ਹੈ :—

“ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਨਿਜ ਘਰੁ ਪਾਏ” ॥

^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

“ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਕਿਉ ਧਾਵਤ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ” ॥

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਤੁਕ ਇਸਤਰਾ ਹੈ :—

“ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਚਿ ਘਰਿ ਆਵੈ” ॥

^੬ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

^੭ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਨਿਰੰਜਨ” ਹੈ ।

ਖਾਵੈ¹ ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਾਚੇ ਕੀ ਸਾਚੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ ਰਹੀ ॥
 ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ ਬਿਰਲੇ ਕੇ ਅਰਥਾਵੈ² ॥
 ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਭਾਖੈ³ ਸਚਿ ਰਹੈ⁴ ਰੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ੬੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘‘ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਸੁ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਹੈ । ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਹਿਰਦੇ ਹੀ ਮਹਿ ਨਿਹਚਲੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਮੂਲੁ ਵਸਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਆਤਮਾ, ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਪਹਿਛਾਨੈ । ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਨਾਭਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਪਵਨ, ਤਬ ਕਉ ਭੀ, ਤਬ ਹੀ ਲਹੈਗਾ, ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਗਾ’’ । ਅਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ‘‘ਸੁ ਸਬਦੁ ਜਿ ਹੈ ਸੋਹੇ, ਸੁ ਏਹੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਸੁ ਨਿਜੁ ਜਿ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭੀ ਅਦਿਸਟੁ⁵ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਭੀ ਅਦਿਸਟੁ ਹੈ । ਪਰ ਜਦਿ, ਏਸੁ ਸਬਦ ਓਸ ਕੇ ਸਾਥਿ, ਮਨ ਕਉ ਜੋੜੇ, ਤਬ ਤਿਸਿ ਨਿਰੰਜਨ ਪੂਰਖ ਕਉ ਨਿਜੁ ਘਰ ਮਹਿ ਦੇਖੇ । ਤਬ ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਸਬਦ ਹੀ ਤੇ ਲਹੈ । ਤਬ ਸਰਬਤਿ ਏਸ ਕਉ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜੋਤਿ ਦਿਸਟਿ ਪਰੇ । ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਪਰਾਭਵਨੁ⁶ ਮਿਟੈ, ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ, ਏਹੁ ਨਿਜੁ ਧਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਮਹਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ । ਏਹੁ ਜਿ ਧਾਵਣੀਆ ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀਆ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਹਿ । ਜਬ ਏਸ ਕੀਆ ਧਾਵਣੀਆ ਮਿਟੀਆ, ਤਬ ਸਕਤਿ, ਜੁ ਇਸ ਕੀ ਬੀ, ਸੁ ਇਸ ਮਹਿ ਤੇ ਮਿਟੀ, ਸੀਤਲੁ ਭੋਆ । ਸਕਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਧਾਵਣੀਆ ਹੀ ਹੈ, ਬਾਂਛਾ⁷ । ਜਬ ਬਾਂਛਾ ਮਿਟੀ, ਤਬ ਸਚ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਨਿ ਬੁਝਿਆ ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬੁਝਣਾ ਕਿਆ ਹੈ ? ਇਹੀ ਜਿ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਸਚੁ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਬੂਨੁ । ਤਬ ਏਸੁ ਸਮਝਣੇ ਮਹਿ, ਇਸ ਕੀ ਹਉਮੈ ਦੂਰਿ ਹੋਈ । ਤਬ ਦੁਖ ਅਰੁ ਭੁਖ ਇਸ ਕਉ ਵਿਆਪਣੇ ਤੇ ਰਹੈ । ਸੂਖ ਦੁਖ ਦੋਨੇ ਸਮਾਨਿ⁸ ਭਏ’’ । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਕੀ ਬਾਣੀ ਧੁਨਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੈ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਜਾਣੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੁ ਕੋਈ ਏਕੁ ਆਧੁ ਬਿਰਲਾ ਅਉਰੁ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਗਾ, ਸੋਈ ਏਸੁ ਅਰਥ ਕਉ ਜਾਣੇਗਾ’’ । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਨਾਨਕੁ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਚੁ ਹੀ ਭਾਖਦਾ ਹੈ ਜੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਚ ਸਾਥਿ ਰਚੇਗਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਰੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਇਗਾ’’ ॥ ੬੭ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਮਨੁ ਕੇਨੋ⁹ ਰਹਤਾ ॥
 ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਅਸਬੰਭੁ¹⁰ ਨ ਹੋਤੇ ਤਾ ਪਵਨੁ ਕਵਨ ਘਰਿ ਸਹਤਾ¹¹ ॥
 ਰੂਪੁ ਨਾ ਹੋਤੇ ਰੇਖ ਨ ਕਾਈ ਤਬ ਸਬਦਿ ਕਹਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
 ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕੀ ਮਝੀ¹² ਨ ਹੋਤੀ ਮਿਤਿ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥
 ਵਰਨੁ¹³ ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪੁ ਨ ਜਾਪੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਪਸਿ¹⁴ ਸਾਚਾ¹⁵ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਬੇਰਾਗੀ ਇਬ ਤਬ¹⁶ ਸਾਚੇ ਸਾਚਾ¹⁷ ॥
 ਭੇਰਉ ਨਾਥੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ਸਾਚਾ¹⁸ ॥ ੬੮ ॥

¹ਸਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦੀ ਹੈ । ²ਅਰਥ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ³ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।
⁴ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾ ਕੇ । ⁵ਨਾ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ । ⁶ਭਟਕਣ ।
⁷ਇਛਿਆਵਾ, ਮਾਹਸ਼ਾ । ⁸ਬਰਾਬਰ, ਇਕ ਜੇਸੇ । ⁹ਕਿਥੇ । ¹⁰ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਕਵਲ’ ਹੈ ।
¹¹ਟਿਕਦਾ । ¹²ਸਰੀਰ । ¹³ਰੰਗ । ¹⁴ਦਿਸਦਾ । ¹⁵ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—
 ‘‘ਬਰਨ ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪੁ ਨ ਜਾਪੀ ਕਵਨ ਧਿਆਨ ਮਨ ਰਾਚਾ’’ ॥
¹⁶ਹੁਣ ਤੇ ਤਦ, ਹਰ ਸਮੇਂ । ¹⁷ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ¹⁸ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਦਿ ਏਹੁ ਹਿਰਦਾ, ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਨ ਥੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਹਾ ਰਹਤਾ ਥਾ ? ਅਰੁ ਜਬ ਨਾਭ ਕਮਲੁ ਨ ਥਾ, ਤਬ ਪਵਣੁ ਕਿਸ ਘਰਿ ਰਹਤਾ ਥਾ ? ਅਰੁ ਜਬ ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਹੋਤਾ, ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੀ ਨ ਹੋਤੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕਹਾ ਤੇ ਨਿਕਲਤਾ ? ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਰਕਤ ਬਿੰਦ ਕੀ ਮਝੀ ਨ ਥੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ? ਅਰੁ ਜਬ ਵਰਨੁ ਭੀ ਨ ਥਾ, ਭੇਖੁ ਭੀ ਨ ਥਾ, ਅਰੁ ਅੰਸੁ ਰੂਪ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨ ਥਾ, ਤਬ ਧਿਆਨ ਕਹਾ ਲਗਾਈਤਾ ?' ਤਬ ਸਿਧ ਭੈਰਉ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਬ ਏਹੁ ਵਸਤੂ ਨ ਥੀਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਾਚੇ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ?" ॥ ੬੮ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਅਉਧੂ ਤਉ ਮਨੁ ਸੁੰਨ^੧ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਨਾਭਿ ਕਮਲੁ ਅਸਬੰਭੁ ਨ ਹੋਤੈ ਤਾ ਨਿਸੁ^੨ ਘਰਿ ਬਸਤਉ ਪਵਨੁ ਅਨਰਾਗੀ^੩ ॥
ਰੂਪ ਨ ਰੇਖਿਆ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਅਕਲੀਣਿ^੪ ਰਹਤਉ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ ॥
ਗਉਨੁ^੫ ਗਗਨੁ^੬ ਜਬ ਤਬਹਿ ਨ ਹੋਤਉ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਆਪੇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਵਰਨੁ ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪ ਸੁ ਏਕੋ ਏਕੋ ਸਬਦੁ ਵਿਡਾਣੀ^੭ ॥
ਸਾਚ^੮ ਬਿਨਾ ਸੂਚਾ ਕੋ ਨਾਹੀ ਨਾਨਕ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ॥ ੬੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਹਿਰਦਾ ਅਰੁ ਦੇਹ ਨ ਥੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਮਨੁ ਸੁੰਨਿ ਰਹਤਾ । ਅਰੁ ਨਾਭ ਕਵਲੁ ਜਬ ਨ ਸੀਉ, ਦੇਹੀ ਕਾ ਅਸਬੰਭੁ ਨ ਥਾ, ਤਬ ਏਹੁ ਮਨੁ ਸਚ ਸਾਥਿ ਰਹਤਾ । ਜਬ ਰੂਪ, ਨ ਰੇਖਿਆ, ਨ ਵਰਨੁ, ਨ ਜਾਤਿ, ਜਬ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਤਾ, ਤਬ ਅਕਲੀਣਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੀ, ਜਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਕੁਲੁ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਤਿਸ ਮਾਹਿ ਸੁ ਸਬਦੁ ਰਹਤਾ । ਅਰੁ ਜਬ ਧਰਤੀ, ਨ ਗਗਨੁ, ਜਬ ਕਿਛੁ ਨ ਥਾ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੋਤਿ ਜਿ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਪਸਰੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹਾ ਜੋਤਿ ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਹਿ ਥੀ । ਤਬ ਆਪੇ ਹੀ ਵਰਨੁ ਥਾ; ਆਪੇ ਭੇਖੁ ਥਾ, ਤਬ ਆਪੇ ਸਬਦੁ ਥਾ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਸਚ ਤੇ, ਏਹੁ ਸੂਚਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਜੀ । ਅਕਥ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਹਾਣੀ ਏਵ ਹੈ" ॥ ੬੯ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਤੁ^੧ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥
ਹਉਮੈ^੨ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥

^੧ ਨਿਰਗੁਣ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ।	^੨ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ।	^੩ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰਤੀ ਹੋਈ ।
^੪ ਕੁਲ ਰਹਿਤ, (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ।	^੫ ਭਵਨ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ।	^੬ ਆਸਮਾਨ ।
^੭ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।	^੮ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ।	^੯ ਅਸਚਰਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੇ ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਤਤ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਸਾਚੇ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੋਰਖ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜਗੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਮਰਿ ਜਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ? ਓਹੁ ਮਾਰਗੁ ਤੂ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਬਤਾਉ, ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਖਾਇ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੋਗ ਬੈਰਾਗੁ ਕਮਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਮਾਵੈ ? ਅਰੁ ਏਸ ਵਿਚਹੁ ਜਿ ਅਹੰਬੁਧਿ ਜਾਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?" "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ" ॥ ੭੦ ॥
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਨਾਮ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ ਸਚ ਘਰਿ ਕਾਲੁ ਨ ਖਾਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਸਾਚੇ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ॥
ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਿਧਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੇ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੇ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ੭੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਅਵਧੂ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਗੁ ਜਿ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਹਉਮੈ ਹੀ ਵਿਚਿ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਸਚਾ ਸਰਬਦਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕੀ ਮਤਿ ਮਹਿ ਚਲੈ, ਤਬ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਏਹੁ ਸਚਾ ਹੋਇ, ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ, ਸਚੁ ਬੋਲੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਖਾਇ ਨ ਸਕੈ, ਅਕਾਲੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਗਿਆਨੁ ਮਥੈ, ਅਰੁ ਤਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਹਉਮੈ ਜਲਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੈ । ਜਬ ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਸਚ ਸਾਥਿ ਸਮਾਣਾ । ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਸਚੁ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਵਸਾਏ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ, ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਤੁਮ ਮਨ ਮਹਿ ਬੀਚਾਰਿ ਦੇਖਹੁ ਜੀ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :-

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕਹੁ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ" ਹੈ । ਸਾਰੀ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਹੀ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :-

"ਓਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸਮਝਾਈਐ ਪੁਰਖਾ ਜਿਤੁ ਏਸ ਕਾਲੁ ਨ ਖਾਈ ॥

ਜੋਗੁ ਬੈਰਾਗੁ ਕਿਉ ਤਤ ਕਮਾਵੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਅਹੰ ਮਿਟਾਈ ॥

ਗੋਰਖ ਬੋਲੈ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ਜਾਈ" ॥

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ) ਤੁਕਾਂ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ।

'ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

'ਦਿਲ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਨਿ^੧ ਬਿਧਿ ਹੋਸੁ ਨ ਉਡਈ ਪੁਰਖਾ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਕੰਧੁ^੨ ਨ ਪਾਈ ॥
ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਚੁ ਪਛਾਣੀ ਲੈ ਪੁਰਖਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਈ ॥
ਅਉਧੁ ਬੋਲੈ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਕਥਾ ਸਮਝਾਈ ॥ ੭੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਓਹ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਸੁ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਬੀਚਿ ਤੇ ਉਡਿ ਨ ਜਾਈ, ਅਰੁ ਏਸ ਕਾ ਕੰਧੁ ਪੜੈ ਨਾਹੀ, ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੇ । ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਸਚੁ ਪਹਿਛਾਣੈ, ਸਚ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਾਵੈ ? ” ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਹਮਾਰੇ ਭਾਈ^੩ ਤੂ ਏਹ ਕਥਾ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ ॥ ੭੨ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤਰੁ ਦੀਆ : —

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੁਨ^੪ ਨਿਰੰਤਰਿ ਦੀਜੈ ਬੰਧੁ^੫ । ਉਡੈ ਨ ਹੋਸਾ^੬ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ^੭ ॥
ਸਹਜ ਗੁਣਾ ਘਰੁ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ । ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਭਾਵੈ ਸਾਚਾ ॥ ੭੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਪਿੰਡ ਮਹਿ ਪਾਰਿ ਬਾਈ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਪ੍ਰਾਣ ਬਾਇ ॥ ੧ ॥ ਅਪਾਨ ਬਾਇ ॥ ੧ ॥ ਉਦਾਨ ਬਾਇ ॥ ੧ ॥ ਬਿਆਨ ਬਾਇ ॥ ੧ ॥ ਸਮਾਨ ਬਾਇ ॥ ਸੁ ਤਿਨੁ ਪਾਚੈ ਬਾਇ ਕੇ ਪਾਚੈ ਹੀ ਮਹਿ ਠਿਕਾਣੇ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਣ ਬਾਈ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਅਪਾਨ ਬਾਈ ਮੂਲ ਦੁਆਰੇ ਰਮਤੀ ਹੈ । ਬਿਆਨ ਬਾਈ ਨਾਭ ਮਹਿ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਉਦਾਨ ਬਾਈ ਕੰਠ ਮਹਿ ਰਮਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਮਾਨ ਬਾਈ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਮਹਿ ਰਮਿ ਰਹੀ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਜਿ ਪਾਚੈ ਬਾਈ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗਿ ਦੁਆਰੇ ਰਮਤੀ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਕਾ ਉਦਰੁ ਹੈ, ਸੋ ਪੋਲਾ ਹੈ ਬੀਚ ਤੇ । ਸੁ ਸੁਨ ਰੂਪੀ ਹੈ । ਪੋਲੁ ਸੁਨੁ ਕਹੀਐ । ਸੁਨੁ ਪੋਲ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਸੁ ਪੋਲ ਮਹਿ ਏਹੁ ਜਿ ਪਵਨੁ ਹੈ, ਏਹੀ ਪਾਚੈ ਬਾਇ । ਸੁ ਟਿਕਣੇ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜਿ ਏਸੁ ਪੋਲ ਅਰੁ ਪਵਨ ਮਹਿ ਅੰਤਰੁ ਪੜਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਪੜਦਾ ਕਾਹੇ ਕਾ ਹੈ ? ਅੰਨ ਅਰੁ ਜਲ ਕਾ ਪੜਦਾ ਹੈ । ਏਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਉਦਰੁ ਪੂਰਨੁ ਹੋਇ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਵਨੁ ਭੀਤਰਿ ਠਾਹਰ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ, ਜਿ ਟਿਕੈ ਠਹਰਾਵੈ ॥ ਸੁ ਜਾਂ ਗੁਰ ਕੀ ਸੀਖ ਲੈ ਕਰਿ, ਅੰਨ ਅਰੁ ਜਲ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਕਰੈ, ਕੁਮ ਕੁਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਘਟਾਇ, ਦੂਰਿ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਉ ਥੋਥੈ, ਜਾਣੈ ਨ ਦੇਇ, ਤਬ ਸਹਜੇ ਹੀ ਏਸ ਪਵਨ ਕਾ ਬੰਧੁ ਪੜੈ । ਏਹ ਪਾਚੈ ਹੀ ਬਾਈ, ਜੇ ਭਿਨਿ ਭਿਨਿ ਜਾਤੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕੈ, ਉਦਰੁ ਸੁਨ ਮਹਿ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਇ ਕੈ, ਠਹਰਾਵਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨ ਜਾਹਿ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਬੰਧੁ ਲਾਗੈ । ਜਬ ਬੰਧੁ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਉਦਰੁ ਸੁਨ ਮਹਿ ਪਵਨੁ ਠਹਰਾਨਾ । ਤਬ ਏਹੀ ਪਵਨੁ ਜੁ ਤਤੁ ਬਾ, ਤਿਨਿ ਮਨ ਹੋਸ ਕਉ ਭੀ ਉਡਣੇ ਤੇ ਰਾਖਿਆ । ਮਨ ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਸੂਤ੍ਰ ਭੋਆ । ਨ ਪਵਨੁ ਹੀ ਜਾਇ । ਨ ਮਨੁ ਹੀ ਜਾਇ । ਤਬ ਮਨ ਅਰੁ ਪਵਨੁ ਕੇ ਰਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਕੰਧੁ ਏਸ ਕਾ ਅਸਥਿਰੁ ਭੋਆ । ਤਬ ਪਵਨੁ ਅਰੁ ਮਨੁ ਏਕ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲੈ ਕਰਿ, ਤਬ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਾਇ ਦਸਵੇ ਦੁਆਰਿ ਚੜਿਆ । ਜਹਾ ਸਹਜ ਗੁਣਾ ਬਾ, ਤਹਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ । ਤਬ

^੧ਇਹ ਪਉੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

^੨ਦੇਹ, ਸਰੀਰ ।

^੩ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ੈਲ੍ਹਵੀ ਪਉੜੀ ਹੈ ।

^੪ਟਿਕਾਉ ਕਰ ਦੇਵੋ ।

^੫ਮਨ ।

^੬ਸਰੀਰ ।

^੭ਪ੍ਰਬੰਧ, ਪ੍ਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ।

ਏਸ ਕਉ ਸਹਜੁ ਉਪਜਿਆ । ਪਿਛਲਾ ਜੁ ਕਸਟ ਕਲਪਨਾ ਥੀ, ਸੁ ਸਭ ਮਿਟਿ ਗਈ । ਤਬ ਤਿਸਿ ਸਹਜ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਇਨਿ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣਿਆ । ਤਬ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਏਕੁ ਭਏ । ਦੂਸਰਾ ਮਿਟਿ ਗੋਆ । ਜਹਾ ਦੇਖੇ, ਤਹਾ ਏਕੇ ਏਕੁ । ਦੂਜਾ ਜਿ ਭਰਮੁ ਥਾ, ਸੋ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤੇਸਾ ਨਿਰੰਜਨ, ਤੇਸਾ ਉਹ । ਏਕ ਹੀ ਰੂਪ ਭੋਆ, ਹਰਤਾ ਕਰਤਾ ਭੋਆ । “ਪਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਓਸੁ ਸਚੇ ਕਉ ਭਾਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚਾ ਹੋਇ । ਸਭ ਬਾਤ ਉਸ ਹੀ ਸਚੇ ਕੋ ਹਾਥਿ ਹੈ ਜੀ” ॥ ੭੩ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗਿਆਨ^੧ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ^੨ ਕਵਨ ਕਥੀਅਲੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੂਝੈ ਸਾਚਾ ॥
ਕਵਨ ਖਿੰਬਾ^੩ ਕਵਨ ਝੋਲੀ ਪਹਿਰੀ ਲੇ ਕਿਉ ਉਧਰੈ ਪਿੰਡੁ^੪ ਕਾਚਾ ॥
ਖਪਰ^੫ ਟੇਪੀ ਲਕਿ ਲਗੋਟੀ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕਿਉ ਰਾਚਾ ॥
ਬੋਲੈ ਸੁਰਤਿ ਨਾਥਿ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਪਰਖੈ ਗੁਰ ਬਾਚਾ ॥ ੭੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਕੀਆ ਜਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਵਨ ਹੈ ? ਅਰੁ ਸਚਾ ਜਿ ਬੂਝੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੂਝੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਖਿੰਬਾ^੬ ਜਿ ਪਹਿਰੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਖਿੰਬਾ ਪਹਿਰੈ ? ਅਰੁ ਏਸ ਕਾ ਕਾਚਾ ਪਿੰਡੁ ਜਿ ਉਧਰੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਧਰੈ ? ਝੋਲੀ, ਖਪਰ, ਟੇਪੀ ਲੇਇ, ਸੁ ਕੈਸੀ ਲੇਇ ? ਅਰੁ ਜੀ ਲਗੋਟੀ ਜਿ ਪਹਿਰੈ, ਸੁ ਕਾਹੇ ਕੀ ਪਹਿਰੈ ? ਅਰੁ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਸਾਥਿ ਜਿ ਰਚੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਚੈ ? ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜੁ ਏਹੁ ਪਰਖੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਖੈ” ? ਸੁਰਤਿ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਿਧ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਪੁਛਤੇ ਹੈ । ਤੂ ਏਸ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕਾ ਉਤਰੁ ਦੇਹਿ” ॥ ੭੪ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅੰਤਰਿ^੭ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਦੂਰਿ ਕਰੀ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨਿਵਾਰੈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁ ਸਮਝ ਪਰੀ ॥
ਖਿੰਬਾ ਝੋਲੀ ਭਰਿਪੁਰਿ ਰਹਿਆ ਨਾਨਕ ਤਾਰੈ ਏਕੁ ਹਰੀ ॥
ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ਪਰਖੈ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ^੮ ਪਰੀ ॥ ੭੫ ॥
ਉਹਉ^੯ ਖਪਰੁ ਪੰਚਭੂ^{੧੦} ਟੇਪੀ । ਕਾਇਆ ਕੜਾਸਣੁ^{੧੧} ਮਨੁ ਜਗੋਟੀ^{੧੨} ॥
ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੰਜਮੁ ਹੈ ਨਾਲਿ^{੧੩} । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥ ੭੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੋ ਸਬਦੁ ਅੰਤਰ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ । ਨਿਰੰਜਨ ਤੇ ਉਪਜਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲਾ

^੧ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਉੜੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^੨ਜੋ ਜੋਗੀ ਕੰਨਾ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹਨ ।
^੩ਸਰੀਰ । ^੪ਭਿਖਿਆ ਦਾ ਪਾਤਰ । ^੫ਗੋਦੜੀ, ਝੋਲੀ । ^੬ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ
ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਪਉੜੀਆਂ ੭੩ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਦੋ ੧੦ਵੀਂ ਅਤੇ ੧੧ਵੀਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ ।
ਇਹ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ । ^੭ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ । ^੮ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲੋਂ
ਉਲਟਿਆ ਮਨ । ^੯ਪੰਜ ਤਤ । ^{੧੦}ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਨ । ^{੧੧}ਲੰਗੋਟੀ । ^{੧੨}ਸਾਥੀ, ਭਾਵ ਚੋਲੇ ।

ਕਿਤੁ ਗੁਣਿ ਹੈ ? ਜਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਮਾਇਆ ਅੰਜਨ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ । ਜਹਾ ਮਾਇਆ ਸੰਜੁਗਤਾ ਹੈ, ਤਹਾ ਨਿਰਮਲ ਨਾਹੀ, ਮੈਲਾ ਹੈ । ਤੇਸੇ ਹੀ, ਜਬ ਨਿਰਮਲ ਸਬਦ ਕਉ ਮੈਲੁ ਲਾਗਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਸਬਦੁ ਭੀ ਮੈਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਲਗਿ ਸਬਦ ਕਉ ਮੈਲੁ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਲਗਿ ਸਬਦੁ ਸਾਚਾ ਨਿਰਮਲਾ ਹੈ । ਜਬ ਸਬਦ ਕਉ ਮੈਲੁ ਲਾਗੀ, ਤਬ ਸਬਦੁ ਵਿਗਤਿਆ, ਮਲੀਨੁ ਭੋਆ । ਤਬ ਤਿਸਿ ਸਬਦ ਕਾ ਨਾਉ ਝੂਠਾ ਸਬਦੁ ਭੋਆ । ਸੁ ਸਬਦੁ ਮੈਲਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਜਬ ਝੂਠੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਝੂਠੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਕਿਛੁ ਅਉਰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਵਣਾ । ਤਬ ਤਿਸਿ ਸਬਦ ਕਉ, ਸਚ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਥਿ ਅੰਤਰ ਪਤਿਆ । ਪ੍ਰਪੰਚ^੧ ਅਰੁ ਝੂਠ ਕਾ ਜਿ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੇ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਨਾਹੀ । ਸਚ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾ ਜਿ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੇ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਹੈ । ਸੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! "ਏਹੁ ਜੇ ਮੇਰਾ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਚ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਥਿ ਨਿਰੰਤਰ ਭੋਆ ਹੈ । ਸੇਈ ਅੰਤਰਿ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੇਈ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਲਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੇਸੀ ਹੀ ਰਹਤ ਜੁਗਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਈ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੀ ਮੈ ਸਚ ਸਬਦ ਕੀਆਂ ਮੂੰਦਾਂ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਬਾਹੀਆ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸ ਤੇ ਏਹੁ ਹੋਉਮੈ ਮਮਤਾ ਜੁ ਥੀ, ਸੁ ਦੁਰਿ ਕਰੀ ਹੈ" । ਅਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! "ਕਾਮ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਦੋਨੋ ਬਿਖੁ ਹੈ । ਜੇਸੇ ਬਿਖੁ ਕੇ ਖਾਏ ਮਾਨੁਖੁ ਨਾਹੀ ਜੀਵਤਾ, ਤੇਸੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਕਾ ਮਾਰਿਆ ਭੀ ਜੀਵਤਾ ਨਾਹੀ । ਕਿਉ ਜਿ ਏਹੁ ਅਗਨਿ ਰੂਪੀ ਹੈ । ਏਹੁ ਦੋਨੋ ਹੀ ਏਹੁ ਕਉ ਜਲਾਇ ਦੁਰਿ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਏਹੁ ਸਮਝੈ ਹੈ । ਇਨ ਕਾ ਬਲੁ ਮੈ ਨਿਵਾਰਿ ਦੁਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਅਗਨਿ ਤੇਜੁ ਇਨ੍ਹਕਾ ਮਿਟਿ ਗੋਆ ਹੈ । ਆਤਮਾ ਮਹਾ ਸੀਤਲ ਭੋਆ ਹੈ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਤਿਸ ਤੇ ਅਬ ਏਹੀ ਦਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਓਹੀ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਭਨੀ ਠਉਰੀ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਖਿੰਬਾ ਅਰੁ ਝੋਲੀ ਮੈ ਏਹਾ ਪਹਿਰੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਮਨ ਮਹਿ ਏਹੁ ਸਤਿ ਪਰਤੀਤਿ ਆਈ ਹੈ, ਜਿ ਤਾਰਨੇ ਹਾਰਾ ਏਕੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੇ ਕਾਚਾ ਪਿੰਡੁ ਹੈ, ਸੋ ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਉਧਾਰਿਆ ਉਧਰੈਗਾ, ਅਉਰੁ ਉਪਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਕੁ ਹੀ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿਸਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੈ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨੀ ਹੈ । ਸੁ ਪਰਿਖ ਕਰਿ, ਖਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਗਾਨਿ ਬਾਧੀ ਹੈ" ॥ ੭੫ ॥ "ਅਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੇ ਜੋਗੀਆ ਪਾਸਿ ਖਪਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਟੁਕੇ ਮੰਗਿ ਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਮੁਹਭਾ^੨ ਉਪਰ ਕਉ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਜਬ ਓਹੁ ਖਪਰੁ ਟੁਕਤਿਆ ਸਾਥਿ ਪੂਰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਤਿਸਿ ਉਪਰਿ ਕਪੜੇ ਕਾ ਅੰਚਲਾ^੩ ਦੇ ਕੇ ਦਾਕਿ ਰਾਖਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਆਸਾ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜੁ ਜਬ ਫੂਖ ਲਾਗੇਗੀ ਤਬੀ ਬੀਜ ਤੇ ਟੁਕੜੇ ਕਾਇ ਖਾਹਿਗੇ । ਸੁ ਉਹੁ ਕਹਣੇ ਕਉ ਤਉ ਖਪਰੁ ਟੁਕੜੇ ਕਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਓਹੁ ਆਸਾ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਸੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਆਸਾ ਕਾ ਜੁ ਖਪਰੁ ਥਾ, ਸੋ ਮੈ ਉਧਾ^੪ ਕੀਆ ਹੈ । ਮੈ ਆਸਾ ਸਭ ਦੁਰਿ ਕਰੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਪੁ^੫ ਤੇਜੁ^੬ ਵਾਇ ਆਕਾਸੁ ਅਰੁ ਇਨ੍ਹ ਕੀਆ ਜਿ ਵਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸੁ ਏਹੁ ਆਸਾ ਖਪਰ ਕੀ ਟੋਪੀ ਹੈ । ਆਸਾ ਰਿਦੇ ਬੀਚਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਬਾਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਿਰਤਿ ਕਰਤੀਆ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤੀਆ ਹੈ । ਆਸਾ ਇਨ੍ਹ ਬੀਚਿ ਵਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੇਸੇ ਅੰਚਲੇ ਬੀਚਿ ਤਲੇ ਖਪਰੁ ਢਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ । ਸੁ ਜਬ ਆਸਾ ਮਿਟੀ, ਤਬ ਸਾਥੇ ਜਿ ਏਹੁ ਟੋਪੀ ਥੀ, ਆਸਾ ਕੇ ਉਪਰਿ ਕਾ ਅੰਚਲਾ, ਸੋ ਭੀ ਸਾਥੇ ਹੀ ਮਿਟਿ ਗੋਆ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਤੁ ਖਰੇ ਉਚੇ ਘਰ ਕੀ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਆਸਾ ਮਿਟਣੀ ਖਰੀ ਦੁਰਿ ਹੈ । ਜਬ ਆਸਾ ਮਿਟੇਗੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੈ । ਅਬ ਤੁ ਏਹੁ ਜੇ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਹਰਿ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸੁਣਣੇ ਕੀਆਂ ਹੈ । ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਇਨ੍ਹੇ ਬਾਤਾਂ ਚਲਤਾ ਹੈ । ਤੁ ਕਾਈ ਪਿੰਡੁ ਮਹਿ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹੁ, ਜਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੈ । ਦੇਖਾ ! ਤੁ ਜੇ ਏਸ ਪਦਵੀ ਪਹੁਚਿਆ, ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਜਿ ਆਸਾ ਮਿਟੀ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਪਿੰਡੁ ਕੀ ਬਾਤ ਇਉਂ ਹੈ । ਜਿ ਕਪਾਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿਰ ਕੀ ਖੋਪਰੀ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਉਧਾ ਖਪਰੁ ਹੈ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਜਿ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਹਾ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਪਾਚੇ ਵਾਇ,

^੧ਸਾਥ ।

^੨ਛਲ, ਧੋਖਾ ।

^੩ਮੂੰਹ ।

^੪ਪੱਲਾ ।

^੫ਉਲਟਾ ।

^੬ਜਲ ।

^੭ਅੱਗ ।

ਸੁ ਤਿਨ ਕਉ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰਿ ਸਿਰ ਉਪਾਰਿ ਲੇ ਰਾਖੀ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਮੇਰੀ ਟੋਪੀ ਭਈ ਹੈ ।
 ਤਹਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੀਣ ਭੇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਾਇਆ ਜਿ ਏਹ ਮੇਰੀ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਐਸਾ ਕਤਾ ਪੇਆ ਹੈ, ਜੁ
 ਆਸਨੁ ਕਬਹੂ ਭੋਲਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੋਗੋਟਾ ਜਿ ਜੋਗੀਆ ਪਾਸਿ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਗੋਠ ਬੰਦੁ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਜੋਗੋਟਾ
 ਮੈ ਮਨ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਬਕਤਾ ਨਾਹੀ, ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ।
 ਅਰੁ ਲਗੋਟੀ ਮੈ ਸਤ ਅਰੁ ਸੰਤੋਖ ਕੀ ਪਹਿਰੀ ਹੈ । ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਅਰੁ ਸੰਜਮੁ, ਏਹ ਮੇਰੇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੰਗੇ ਹੀ ਰਹਤੇ
 ਹੈ । ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਮੈ ਦੂਰਿ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ । ਪਰੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! “ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜੇ ਮੈ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਕਰਿ, ਆਤਮੇ ਕਉ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਭੇਆ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ
 ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮਨ ਮਹਿ ਅਰਾਧਤਾ ਹੋ । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ” । ਬੋਲਹੁ
 ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੭੬ ॥ ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਕਿਉਕਰਿ^੧ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥
 ਕਿਉਕਰਿ ਸਚੀ ਕਥਾ ਸਮਾਰੈ ॥
 ਕਿਉਕਰਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜੀਤੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਈ ॥
 ਕਿਉਕਰਿ ਜੋਗੁ ਪਛਾਣੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਏਹੁ ਬੂਝੈ ਸੋਈ ॥
 ਕਿਉ ਮੁਕਤਾ ਏਹੁ ਹੋਈਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਨਾਮੇ ਏਹੁ ਪਾਵੈ ॥
 ਕਿਉ ਇਹੁ ਅਧਰੇ ਪੜੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਏਹੁ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ਜਾਵੈ ॥
 ਕਿਉ ਏਹੁ ਮਨੁਆ ਜੀਤੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਹਉਮੈ ਮਾਰੈ ॥
 ਕਿਉਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਸਚਿ ਸਮਾਈਅਲੇ, ਕਿਉ ਕਾਲੇ ਸੰਘਾਰੈ ॥
 ਕਿਉਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਦਰਗਹ ਜੀਤੀਅਲੇ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥
 ਸਬਦੁ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਆਇ ਨ ਜਾਵੈ ॥
 ਬੋਲੈ ਧਰਮ ਨਾਥੁ ਸੁਣਿਹੋ ਨਾਨਕ, ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ੭੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਸਚ ਕੇ ਸਬਦ ਕਉ ਬੀਚਾਰੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੇ ?
 ਅਰੁ ਸਚ ਕੀ ਕਥਾ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਸਮਾਲੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਾਲੇ ? ਅਰੁ ਮਨੁ ਜਿ ਜੀਤੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ
 ਕਰਿ ਜੀਤੀਐ ? ਅਰੁ ਨਿਜ ਘਰਿ ਏਸ ਕਾ ਵਾਸਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਬੰਧਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ,
 ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਅਧਰੇ
 ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪੜਤਾ ਹੈ ? ਏਹੁ ਜਿ ਜਨਮੁ ਕਉ ਹਾਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਹਾਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ
 ਏਹੁ ਜਿ ਮਨ ਕਉ ਜੀਤੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਤੈ ? ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਜਿ ਏਹੁ ਮਾਰੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਾਰੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ
 ਜੀਉ ਜਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਮਾਵੈ ? ਅਰੁ ਕਾਲ ਕਉ ਜਿ ਏਹੁ ਸੰਘਾਰੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੰਘਾਰੈ ? ਅਰੁ
 ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਿ ਏਹੁ ਜਿਣੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਿਣੈ ? ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਿ ਏਹੁ ਮਿਲੈ, ਸੁ ਕਿਉ
 ਕਰਿ ਮਿਲੈ ? ਅਰੁ ਮਿਲਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਾਵੈ ? ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ, ਤੁ ਮੁਝ ਕਉ ਕਹਿ ਦੇਹਿ ।
 ਜਿ ਏਹੁ ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ?” ਤਬ ਸਿਧਿ ਧਰਮ ਨਾਥੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ !

^੧ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

‘ਸਿਧ ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਫਰੇ ਹੈ’ । ਤੂ ਦੇਸੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਉਤਰੁ ਸਿਧਾ ਕਉ ਕਹਿ ਸੁਨਾਉ, ਜਿ ਸਿਧਾ ਕਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੇ ।
ਤੂ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ” ॥ ੭੭ ॥ ਤਬ ਤਿਸ ਕਾ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੀਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ਕੋਇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਬਾਣੀ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੁ ਭੀਜੈ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜੁ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਣੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ ਦੇਕੋ ਜਾਣੈ ॥ ੭੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿਹੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਨਿ ਸਤਿ ਹੀ ਬੋਲਿਆ; ਅਰੁ ਸਚ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭੋਆ, ਤਬ ਏਸ ਤੇ ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟੀ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਮਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਭੀਨਾ । ਕੋਈ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਤਿਸੁ ਬਾਣੀ ਕਉ ਬੂਝਣੇ ਲਾਗਾ । ਅਰੁ ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭੋਆ, ਤਬ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨਣੇ ਲਾਗਾ ਪਰਖਣੇ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਇਨ੍ਹੁ ਏਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਤਾ” ॥ ੭੮ ॥ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਈ । ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ^੧ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ । ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਗਰਬਿ^੨ ਗੁਬਾਰਿ^੩ । ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਆ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ^੪ ॥ ੭੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਜੋਗੁ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਭਾਵੇ ਏਹੁ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਨਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ, ਏਸ ਕਉ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਚਿਆਪਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ, ਏਹੁ ਗਰਬ ਕੀ ਗੁਬਾਰੀ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਹੈ । ਏਸ ਕਉ ਸੂਝ ਬੂਝ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ਮੁਆ । ਨਰਕ ਪਾਤੀ । ਭੋਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਹੀ ਉਬਰੈ” ॥ ੭੯ ॥ ਅਬ ਬਹੁਤਿ ਅਉਰੁ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਮਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ^੫ ਮਨੁ ਜੀਤਾ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗੁ ਜੀਤਾ ਜਮਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ^੬ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਹ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ਸੁੰ ਜਾਣੈ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ॥ ੮੦ ॥

^੧ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੬੯ ਹੈ । ^੨ਮਿਲਣਾ । ^੩ਹੰਕਾਰ ।
^੪ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ । ^੫ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੭੦ ਹੈ । ^੬ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੭੧ ਹੈ । ^੭ਪਾੜਨਾ, ਚੀਰਨਾ (ਭਾਵ ਨਾਬ ਕਰਨਾ) ।

ਰਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਹੰਉਮੈ ਮਾਰਿ ਕਰਿ, ਮਨ ਕਉ ਜਿਣੈ । ਤਬ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਜੀਤਿ ਚਲੈ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਸਚੁ ਮਨ ਮਹਿ ਬਸਾਇ ਰਾਖੈ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਜਗਤ ਕਉ ਜਿਣੈ, ਕਾਲ ਕਉ ਮਾਰੈ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹਾਰੈ ਨਾਹੀ, ਜਿਣੈ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੈ ਭੀ, ਅਰੁ ਅਵਰਾ ਕਉ ਭੀ ਮਿਲਾਵੈ । ਅਰੁ ਸਚ ਕਾ ਬੇਤਾ^੧ ਹੋਇ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਸਚ ਸਬਦ ਕਉ ਚੀਨੈ” ॥ ੮੦ ॥ ਅਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਬਦ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਹਤਾ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਬਦੈ^੨ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ^੩ ਸੁਣਿ ਤੁ ਅਉਧੁ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥
ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਮਾਤੇ ਨਾਮੋ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਨਾਮੇ ਹੀ ਤੇ ਸਭੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਵੈ ਨਾਮੋ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਚੇ ਆਪਿ ਖੁਆਈ^੪ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਅਉਧੁ ਜੋਗੁ ਜੁਗਤਿ ਤਾ ਹੋਈ ॥
ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੁ ਮਨਿ ਦੇਖਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ^੫ ॥ ੮੧ ॥

ਰਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਉਧੁ ਜੀ ! ਸਬਦ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਤੁ ਸੁਣਿ ਲੰਹਿ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ^੬ ਜੋਗੁ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਏਹੁ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਅਨਦਿਨੁ ਰਾਚੇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਤੀਨਿ ਹੀ ਭਵਨ ਮਹਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਨਾਮ ਹੀ ਤੇ, ਏਸ ਕਉ ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੁਲਾਏ ਹਹਿ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਤੇ ਅਵਰ ਸੰਜਮ ਸਿਆਣਪ ਕਿਛੁ ਕਰਤੇ ਹੈ^੭ । ਅਰੁ ਨਾਉ ਜਿ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਈਐ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਨਾਉ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਉਧੁ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਤੁਮ ਮਨ ਮਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਥੀ ਮੁਕਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਤੇਰੀ^੮ ਗਤਿ^੯ ਮਿਤਿ ਤੁ ਹੇ ਜਾਣਹਿ ਕਿਆ ਕੋ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ^{੧੦} ॥
ਤੁ ਆਪੇ ਗੁਪਤਾ ਆਪੇ ਪਰਗਟੁ ਆਪੇ ਸਭਿ ਰੰਗ ਮਾਣੈ ॥
ਸਾਧਿਕ^{੧੧} ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਚੋਲੇ ਖੋਜਤ ਵਿਰਹਿ ਵਰਮਾਣੈ^{੧੨} ॥

^੧ਗਿਆਤਾ, ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ।

^੨ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੭੨ ਹੈ ।

^੩ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰ ।

^੪ਭੁਲਾਏ ਹਨ ।

^੫ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :-

“ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰਹੁ ਅਉਧੁ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ” ॥

^੬ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਅੰਕ ੭੩ ਹੈ । ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

“ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਿਆ ਕੋ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ” ॥

^੭ਹਾਲਤ ਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ।

^੮ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ।

^੯ਜੋ ਅਜੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

^{੧੦}ਹੁਕਮ ਵਿਚ ।

ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਪਾਇ ਇਹ ਭਿਖਿਆ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਕੁਰਬਾਣੇ ॥
 ਅਥਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭਿ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ^੧ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਭਿ ਜੁਗ ਆਪੇ ਵਰਤੈ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ੮੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਆਪਣੇ ਨਾਵੇ ਦੀ ਕੀਮਤਿ, ਓਹੁ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣੈ । ਤਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ, ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ । ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਜਿ ਭਿਖਿਆਨੁ ਕਰੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਰੈ । ਓਹੁ ਆਪੇ ਗੁਪਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਗਟੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਸਭਿ ਰੰਗ ਮਾਣਤਾ ਹੈ । ਕਈ ਸਾਧਿਕ, ਕਈ ਸਿਧ, ਕਈ ਗੁਰੂ, ਕਈ ਚੇਲੇ ਖੋਜਤੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਕਿਨ ਹੀ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਕੀਮਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀ । ਓਹੁ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ" । "ਪਰੁ ਦੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ! ਹੋਉ ਤੇਰੇ ਦਰ ਉਪਰਿ ਭਿਖਿਆ ਖੜਾ ਮਾਗਤਾ ਹੈ" । ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹੀ ਆਪਨਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਭਿਖਿਆ ਦੇਹਿ । ਹੋਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਉਪਰਹੁ । ਤੂ ਮੈਨੇ ਦੇਹੀ ਨਾਮ ਕੀ ਭਿਖਿਆ ਦੇਹਿ । ਦੇਹੁ ਖੇਲੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਰਬ ਲੋਕਾਂ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਭਨਾ ਜੁਗਾ ਵਿਚਿ ਆਪੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ । ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨ ਹੋਇਗਾ ॥

‘ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ !! ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ !!! ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂ ਪੂਰਾ ਭੋਆ ਹੈ" । ਪਣੁ ਜੀ, ਇਥ ਤੂ ਇਨ ਸਿਧਹੁ ਕੇ ਕਹਿਐ ਜੋਗ ਮਹਿ ਆਉ । ਅਬ ਤੂ ਮੁੰਦਾ ਪਹਿਰੁ, ਅਰੁ ਝੋਲੀ ਪਕੂ ਲੇਹਿ । ਬਿਭੁਤ ਲਗਾਇ, ਖਿੰਬਾ ਛੇਡਾ ਲੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਤੇਰਾ ਪੰਥੁ ਚਲੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਮੁੰਦਾ^੧ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ^੨ ਪਤ੍ਰ^੩ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੁਤਿ^੪ ॥
 ਖਿੰਬਾ^੫ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ^੬ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ^੭ ਛੇਡਾ ਪਰਤੀਤਿ^੮ ॥
 ਆਈ^੯ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥
 ਆਦੇਸੁ^{੧੦} ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ ॥
 ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ^{੧੧} ਅਨਾਦਿ^{੧੨} ਅਨਾਹਤਿ^{੧੩} ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ^{੧੪} ॥ ੮੩ ॥

^੧ਪੰਥੀ ਵਿਚ "ਸਭ ਤੋ" ਹੈ । ^੨ਉਦਮ, ਮਿਹਨਤ । ^੩ਖੱਪਰ, ਚਿੱਪੀ । ^੪ਭਸਮ, ਸੁਆਹ ।
^੫ਖਫ਼ਟੀ । ^੬ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਖਣਾ । ^੭ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿਣੀ । ^੮ਨਿਸਚਾ ।
^੯ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੰਥ । ^{੧੦}ਪਰਨਾਮ, ਨਮਸਕਾਰ । ^{੧੧}ਝੋਲਾਗ, ਪਵਿੱਤਰ ।
^{੧੨}ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਢ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^{੧੩}ਜੋ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ^{੧੪}ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਾਣੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਦੀ ੨੮ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਦੇ ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਮੁੰਦਾ ਮੇਂ ਸੰਤੋਖ ਕੀਆਂ ਪਹਿਰੀਆਂ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਸਰਮ ਕੀ ਝੋਲੀ ਅਰੁ ਪਤ੍ਰ ਲੀਨੇ ਹੈਂ । ਧਿਆਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀ ਬਿਭੁਤ ਲਗਾਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਖਿੰਬਾ ਕਾਲ ਕੀ ਪਹਿਰੀ ਹੈ । ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕੁਆਰੀ ਮਰਣ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਕਾ ਝੰਡਾ ਲੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਤੀਤਿ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਪਾਈ ਹੈ ਦਰਸਨ ਕੀ । ਆਈ ਹੈ ਪੰਥੁ, ਸੁਅਸਤਿ ਕਾ ਹੈ । ਨਾਸਤਿ ਕਾ ਪੰਥੁ ਵਿਭਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਆਸਤਿ ਕਉ ਆਈ ਪੰਥੁ ਕਹਿਆ ਹੈ । ਆਸਥਿ ਕਿਸੁ ਕਉ ਕਹੀਐ ? ਸਰਬ ਅੰਗ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਾਨਿ ਲੀਆ ਹੈ । ਸਰਬ ਜੀਵ, ਸਰਬ ਘਟ, ਸਰਬ ਬਰਨ, ਸਰਬ ਜੋਤਿ, ਸਰਬ ਪੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਹੀ ਜਾਨਿਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਆਸਤਿ । ਤਿਸਿ ਆਸਤਿ ਕਾ ਅਰਥੁ ਜਿ ਆਈ ਪੰਥੁ । ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਗਲ ਪੰਥਾਂ ਕੀ ਜਮਾਤਿ ਮੇਰੀ । ਮਨੁ ਜਿਣਿ ਕਰਿ ਸੇਸਾਰੁ ਜੀਤਿਆ, ਤਉ ਆਈ ਪੰਥੁ ਚਲੇ । ਪਰੁ ਜੀ, ਆਦੇਸੁ ਮੇਰਾ ਕਿਸੁ ਆਗੇ ਹੈ ? ਕਹੈ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ ।

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ । ਆਦਿ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਆਨੀਲ ਕਹੀਐ ਜਲੁ । ਅਨਾਦਿ ਕਹੀਐ ਅਨੁ । ਅਨਾਹਤਿ ਕਹੀਐ ਸਬਦੁ । ਸੁ ਇਨ੍ਹਾ ਕਾ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਹੀ ਵੇਸੁ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਇਨ੍ਹਾ ਕਾ ਏਕੋ ਰੂਪੁ ਕਰਿ ਜਾਣਣਾ । ਇਨ੍ਹੀ ਕਉ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਆਦੇਸੁ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਆਗੇ, ਸਤ ਕੀ ਜੁ ਭੁਗਤਿ ਮੰਗਣੀ ਹੈ, ਜੋਗ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ, ਸੁ ਮੇ ਕੈਸੀ ਭੁਗਤਿ ਪਾਈ ਹੈ ?

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਭੁਗਤਿ¹ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ² ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ³ ॥
ਆਪਿ ਨਾਥਿ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾਕੀ ਰਿਧਿ⁴ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥
ਸੰਜੋਗੁ⁵ ਵਿਜੋਗੁ⁶ ਦਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ ॥
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ⁷ ॥ ੨ ॥ ੮੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਭੁਗਤਿ ਜਿ ਮੇ ਖਾਈ ਹੈ, ਸਿ ਗਿਆਨ ਕੀ ਖਾਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਭੁਗਤਿ ਕੀ ਭੰਡਾਰਣਿ ਦੈਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਭੁਗਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਜਿ ਨਾਦੁ ਵਾਜਿਆ, ਸਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਦੁ ਵਾਜਿਆ । ਦੈਆ ਕੀ ਭੁਗਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਤੇ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਉ ਪਹੁੰਚੀ । ਘਟ ਘਟ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ । ਸੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਦ ਵਾਜੇ । ਅਰੁ ਨਾਥੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਸਭ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਨਥ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਕੇ ਜਿ ਸਾਦ ਹੈ, ਸੁ ਸੇਸਾਰ ਕਉ ਹੈ । ਉਹਾ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ । ਸੰਜੋਗੁ ਅਰੁ ਵਿਜੋਗੁ ਹੈ, ਸੇ ਟਹਲੂਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਭਾਗ ਜਿ ਜੀਆ ਕੇ ਹੈ, ਸਿ ਲਿਖੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਆਵਤੇ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਜਿ ਅਦੇਸੁ ਹੈ ਸੁ ਇਨ੍ਹਾ ਚਹੁ ਕੇ ਆਗੇ ਹੈ” ॥ ੮੪ ॥ ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

¹ ਭੋਜਨ ।	² ਭੰਡਾਰਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ।	³ ਸਬਦ, ਧੁਨੀ, ਸਿੰਗੀਆਂ ।
⁴ ਕਰਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ।	⁵ ਮੇਲ ।	⁶ ਵਿਛੋੜਾ ।
ਦੀ ੨੯ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ ।		⁷ ਇਹ ‘ਜਪੁ ਜੀ’ ਸਾਹਿਬ

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਏਕਾ¹ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ² ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ³ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
 ਇਕੁ⁴ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ⁵ ਇਕੁ ਲਾਏ⁶ ਦੀਬਾਣੁ ॥
 ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਵਰਮਾਣੁ ॥
 ਓਹ ਵੇਖੇ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥
 ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
 ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ⁷ ॥ ੩ ॥ ੮੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਕਾ ਮਾਈ ਕਹੀਐ । ਜੁਗਤਿ ਤਿਸ ਕੇ ਤੀਨਿ ਪੂਤ । ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਉ । ਸੰਸਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ । ਭੰਡਾਰੀ ਮਹਾਦੇਉ । ਦੀਬਾਣੁ ਬਿਸਨ ਕਾ । ਏਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ, ਏਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਦਾਤੇ, ਏਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਭੋਗਤੇ । ਏਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਜਿ ਕਰਤੇ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ ? ਇਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਹੈ । ਬਿਸਨੁ ਪਵਨ ਕਾ ਰੂਪੁ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਰੂਪੁ । ਮਹਾਦੇਉ ਅਗਨਿ ਕਾ ਰੂਪੁ । ਜਬ ਏ ਤਿਨੇ ਗੁਣ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਹਿ, ਤਬ ਏਹੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸੰਸਾਰੁ ਹੋਇ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਸਾਰਾ ਹੂਆ, ਸੁ ਇਨ੍ਹਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਬੀਚ ਤੇ ਹੋਇਆ । ਇਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ । ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਜਿ ਦਾਤੇ ਸੁ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ ? ਦਾਤੇ ਏਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ । ਜਬ ਪਾਣੀ ਪਸਰੈ, ਤਬ ਅੰਨੁ ਧਨੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇ । ਜੀਆਂ ਕਉ ਆਹਾਰੁ⁸ ਪਹੁਚੇ । ਜੀਅ ਸਭਿ ਹਰੇ ਹੋਇ ਹੈ । ਜਬ ਪਉਣੁ ਲਾਗੈ, ਧੂਪ ਲਾਗੈ, ਤਬ ਅਨਾਜੁ ਕਰਾਰਾ ਹੋਇ ਕੇ ਪਕੈ । ਇਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਜੀਆਂ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਦਾਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਭੋਗਤੇ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈਨਿ ? ਭੋਗਤੇ ਏਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈਨਿ । ਦੇਹੀ ਮਹਿ, ਜਿ ਅਗਨਿ ਖਾਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਅਗਨਿ ਮਹਾ ਦੇਉ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਪਵਣੁ ਜਿ ਰਮਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਸਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਪਾਣੀ ਜਿ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਇਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਭੋਗਤੇ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਤੀਨੇ ਹੀ ਦੇਵਾਂ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਹੈ । ਏਹਿ ਈਹਾਂ ਭੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਊਹਾਂ ਭੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ । ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਇਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਸੁਰਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਦੇਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸੁਰਤਿ ਬਿਸਨੁ, ਨਿਰਤਿ ਮਹਾਦੇਉ, ਏਹ ਤਿਨੇ ਦੇਵ ਇਤੁ ਰੂਪਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਵਸਤੇ ਹੈ । ਜਿਉ ਤਿਸੁ ਭਾਵਦਾ, ਤਿਵੈ ਚਲਾਇੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ਏਨ੍ਹਾ ਨੇ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੇਰਾ ਆਸਣੁ ਭੀ ਲੰਭੀਐ, ਜਿਥੇ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰਾ ਚਲੈ । ਜਹਾਂ ਤੇਰੀ ਬੈਸਕ ਹੋਇ । ਕੋਈ ਆਵੈ ਜਾਇ, ਸੁ ਸੁਖੀ ਬੈਠੇ । ਜੇ ਕਿਸੀ ਕੰਮੁ ਟਹਲ ਕਰਣੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਾਮੁ ਕਿਰਤਿ ਭੀ ਕੀਜੀਐ । ਜਹਾ ਕਿਛੁ ਅਸਰਾਮੁ⁹ ਹੋਇ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਸਣੁ ਲੋਇ¹⁰ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ¹¹ । ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥
 ਕਰਿ ਕਰਿ¹² ਵੇਖੋ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥
 ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
 ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ¹³ ॥ ੪ ॥ ੮੬ ॥

¹ਇਕ ਮਾਇਆ । ²ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਣਾ, ਸੂਣਾ । ³ਤਿਨੇ ਪੁੱਤਰ (ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ) । ⁴ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ । ⁵ਪਾਲਣ ਦੇ ਸਮਿਆਨ ਰਖਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ । ⁶ਇਕ ਮੋਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਚੜ੍ਹਾਨ ਲਈ ਕਚਹਿਰੀ ਲਾਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ । ⁷ਇਹ ‘ਜਪੁ ਜੀ’ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੩੦ ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ । ⁸ਖੁਰਾਕ, ਰੋਜ਼ੀ । ⁹ਬਿਸਰਾਮ, ਸ਼ਾਂਤ । ¹⁰ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚ । ¹¹ਖਜ਼ਾਨੇ । ¹²ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ । ¹³ਇਹ ‘ਜਪੁਜੀ’ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੩੧ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਜਿਤਨੇ ਲੋਅ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਏਈ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਸਣ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਜੀ ਏਤਨਿਆਂ ਲੋਆ ਮਹਿ ਜਿ ਏਤਨੇ ਭੰਡਾਰੇ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਏਤਨਿਆਂ ਹੀ ਭੰਡਾਰੀ ਹੋਨ ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਜੀਆ ਕਉ ਕਰਿ ਬਾਹਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਸਚੁ ਹੈ ਜੀ । ਝੂਠੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਚੁ । ਜੀਆ ਨੋ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ" । "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਲੋਅ, ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਆਸਣ ਹੈ" । ਇਸ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਿ ਕਥਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੇ ਕਹਣੇ ਕਹਾਵਣੇ ਬੀਚਿ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਛੁ ਰਹਤ ਜੁਗਤਿ ਵਿਚਿ ਭੀ ਹੈ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਿ ਕਥਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਣ ਕਹਾਵਣ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ, ਕਮਾਵਣਾ ਵਿਚਿ ਹੈ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੋ ਕਵਣੁ ਕਮਾਵਣੁ ਹੈ ? ਕਹੀਐ ਜੀ ! ਜਿਉ ਏਹ ਕਥਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਹਿ ਸਮਝਾਈਐ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਇਕਦੁ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋਤਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵਤੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ^੧ ॥

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੇ ਠੀਸ^੨ ॥ ੫ ॥ ੮੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਕ ਜਿਹਵਾ ਹੈ । ਏਸੁ ਏਕਸੁ ਜਿਹਵਾ ਤੇ ਲਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਲਖਾ ਤੇ ਕਈ ਲਖ ਵੀਸ ਕਿ ਅਵਰ ਜਿਹਵਾ ਹੋਹਿ । ਅਰੁ ਲਖੁ ਲਖੁ ਵਾਰ ਏਕ ਏਕ ਜਿਹਵਾ ਸਾਹਿਬ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਇ, ਤਉ ਜਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤਹਾ ਪਉੜੀ ਪਤਿ ਕੀ ਹੈ । ਤਬ ਉਸੁ ਪਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚੜੇ । ਤਬ ਉਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਿ ਜਾਇ । ਸੁ ਪਤਿ ਕਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ? ਜਬ ਏਹੁ ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸਹੀ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕੀ ਪਤਿ ਰਹੇ । ਉਤੁ ਪਉੜੀ ਜਾਇ ਪਹੁਚੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ । ਜਬ ਪਤਿ ਕੀ ਪਵਤੀ ਚੜਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ । ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਇਕੀਸ ਵਿਸਵੇ ਹੋਇਆ ਜਬ ਇਹ ਇਕੀਸ ਵਿਸਵੇ ਭੋਆ ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਕਹਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਲਾਗਾ ਮੰਨਣੇ । ਜਿ ਇਕੀਸ ਵਿਸਵੇ ਹੋਇ ਨਿਬੜੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਆਪਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਜੀ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਇਕੀਸ ਵਿਸਵੇ ਕਉ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚੈ, ਅਰੁ ਕਹਾਵਹਿ, ਜਿ ਹਮ ਸੇਵਕ ਹੋ, ਤਉ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਰੀਸ ਕਹਾਇਆ ਕਿਆ ਹੋਇ ? ਜਬ ਲਗਿ ਵੇਸੇ ਜੇਸੇ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਨ ਕਰੈ ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਕੇ, ਤਬ ਲਗਿ ਇਕੀਸ ਬਿਸਵੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਜਬ ਸਾਹਿਬੁ ਨਜਰਿ ਮਿਹਰ ਕੀ ਕਰੈ, ਤਉ ਇਵਹੀ ਮਿਲੇ, ਅਕੈ ਐਸੀ ਮਿਹਨਤ ਸਿਉ ਪਾਵੈ । ਨਜਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਭੀ ਨ ਹੋਇ ਅਰੁ ਮਿਹਨਤ ਭੀ ਨ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਕੂੜਾ ਕੂੜੀ ਹੀ ਠੀਸ ਮਾਰੈ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਝੂਠਿ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਝੂਠੁ ਸਿਉ ਮਾਇਆ ਮਿਲਤੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤੀ । ਪਉੜੀ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ ? ਜਿ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਰਹੇ । ਸੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਤਬ ਹੋਇ, ਜਬ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਵਿਰਕਤਿ^੩ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਦਿਸਨਾਨੁ, ਸਚੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਦਾਇ, ਭਾਉ, ਗਰੀਬੀ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਬ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਐਸਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਤਿਸ ਕੀ

^੧ਰਸਤਾ ।

^੨ਪਤੀ ।

^੩ਇਕ ਮਿਕ ।

^੪ਰਬ ਦੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ (ਉੱਚੀਆਂ) ਗੱਲਾਂ ।

^੫ਨੀਵੇ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਜੀਵ ।

^੬ਗੱਪਾਂ ।

^੭ਇਹ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੜੀ ਪਉੜੀ ਹੈ ।

^੮ਥਿਨਾ, ਖਾਲੀ ।

ਪਉੜੀ ਚੜ੍ਹੇ । ਜਬ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ, ਤਬ ਬੀਸ ਬਿਸਵੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ, ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਇ । ਕਈ ਜਿ ਭਗਤ, ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮਿ ਪਹੁੰਚੇ, ਸੁ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ^੧ । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਇਸ ਕੇ ਵਸਿ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਭੀ ਹੈ ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਪਣੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੇਇ” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਦੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ । ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ । ਜੋਰੁ^੨ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ^੩ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰੁ । ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ^੪ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਜਿਸ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ । ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ^੫ ॥ ੬ ॥ ੮੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! “ਏਹ ਜਿ ਕਈ ਕੁ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਸਿ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਆਂ ਜਾਤੀਆਂ । ਆਖਣ ਸਾਰਖੀ ਵਸਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਜੋਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਆਂ ਜਾਤੀਆਂ; ਜਿ ਆਖਿ ਕੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕੇ ਲੀਆ ਜਾਹਿ । ਅਰੁ ਜੇ ਦੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਨੁ ਬੰਨ੍ਹਿ ਕਰਿ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਲੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਮੰਗਿ ਲੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਜੇ ਹਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੀਆ ਚਾਹੈ, ਜੇ ਮੈ ਮੰਗਣ ਦੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੇਉਗਾ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਪਾਵਦਾ, ਬਿਨਾ ਕਿਰਪਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਤੇ । ਜੇ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਾਰਿ ਕਰਿ, ਸੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਜੁ ਪਾਟੁ ਲੇਉ^੬, ਤਬ ਭੀ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ, ਬਿਨਾ ਕਿਰਪਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਤੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗਿਆਨਿ ਕੇ ਜੋਰਿ ਪਾਵਤਾ, ਭੀ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ । ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੇ ਛੁਟਿਆ ਚਾਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੇ, ਤਾਂ ਭੀ ਛੁਟਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ” । “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕੇ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਹੈ, ਓਹੀ ਦੇਹਿ, ਓਹੀ ਨ ਦੇਹਿ । ਜੋਰ ਕਾ ਧਣੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਵਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਜੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਜੋਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਇ, ਸੋਈ ਪਾਵੈ । ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ, ਜੋਰੁ, ਨਿਧਿ, ਸੁਖੁ, ਰਾਜੁ, ਭੋਗੁ, ਦੀਨੁ ਦੁਨੀਆ, ਗਤਿ ਮੁਕਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਾ ਸਰੂ ਦੀਆ ਪਾਵਣਾ, ਤਾਂ ਕਉਣੁ ਨੀਚੁ ? ਜਿਸੁ ਦੇਇ, ਤਿਸੁ ਆਪਿ । ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੂ ਨਾਹੀ । “ਗੁਸਾਈ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਵੈ । ਏਥੇ ਸੰਜਮ, ਸਿਆਣਪ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੂਰਿ ਕੀਏ । ਕਿਤੁ ਵਾਸਤੇ ? ਜਿ ਖੁਣਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਮਤ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਤਾ ਹੋਇ । ਜਿ ਨਾਨਕੁ ! ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਕੇ ਜੋਰਿ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਹਮ ਕਉ, ਹਮ ਕਉ, ਨਜਰਿ ਤਲੇ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਇਤੁ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਰਿ ਗਏ । ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ, ਮਤ ਖੁਣਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੀਤਾ ਕਤਰਿਆ ਗਵਾਇ ਦੇਤਾ ਹੋਇ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਗਰਬ^੭ ਪਰਹਾਰੀ^੮ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੋ ਆਪਿ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੇਇ, ਸੁ ਆਪਿ । ਸਿਆਣਪਿ, ਜੋਰਿ, ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ ਲੀਆ ਜਾਤਾ” । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਕਬਹੂ ਏਉਂ ਭੀ ਕਹੈ, ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ । ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਕੇ ਜੋਰਿ ਲੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਭਾਈ । ਜੇ ਮੈ ਭਾਵੈ, ਤਉ ਪਾਪੀ ਕਉਣੁ ? ਅਰੁ ਪੁੰਨਿ ਆਤਮਾ ਕਉਣੁ ? ਜਿਸ ਕਉ ਮੈ ਭਾਵੈ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਉਠਾਇ ਮੁਕਤਿ ਕਰਉ । ਬਿਨਾ ਸੇਵਾ ਹੀ ਤੇ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੇਣਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਦੇਉ । ਤਉ ਸੰਜਮ, ਅਰੁ ਸਿਆਣਪ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਤਾ

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ‘ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ’ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

^੨ਫੁੰਫਾਂ ।

^੩ਵਿਉਂਤ ।

^੪ਇਹ ‘ਜਪੁ ਜੀ’ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੜੀ ਪਉੜੀ ਹੈ ।

^੫ਹੰਕਾਰ ।

^੬ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਹੈ। ਏਤੁ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਰਪਾ ਉਪਰਿ ਆਣਿ ਹਥੁ ਰਖਿਆ। ਸੰਜਮ, ਸਿਆਣਪ, ਸਭਿ ਦੂਰਿ ਕੀਏ ॥ ੮੮ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਧੰਨਿ ਤੂ ! ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ! ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈਂ ਜੀ ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈਂ !!" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਨ੍ਹਾ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਖਬਰਿ ਦੇਹਿ। ਦਿਖਾ ! ਇਨ੍ਹਾ ਖੰਡਾਂ ਮਹਿ ਕਿਆ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਕੇਹੜੇ ਖੰਡ ਕੀ ਖਬਰਿ ਮਾਂਗਤੇ ਹੋ ਜਿ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕਉ ਕਹਉ"। ਤਬ ਭਰਬਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਹ ਸਿਧ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਸਮਝਤੇ ਹੈ, ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਸਮਝਤੇ। ਅਰੁ ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪੂਰਾ ਪੂਰਖੁ ਹੈ। ਏਹਿ ਅਯਤ ਵਾਝੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਪੁਛਦੇ ਨਹੀ, ਐਸੁ ਜਹਾਨ ਦੀਆਂ ਖਬਰੀ। ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਅਯਤ ਵਾਝਾ ਹੈ। ਪਣੁ ਜੀ, ਤੂ ਏਹ ਖਬਰਿ ਦੇਹਿ, ਜਿਥੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਦੇਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਸਿ ਖੰਡ ਬੀ ਪਾਈਐ ? ਕਿਸ ਖੰਡਿ ਬਸਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆ ਖੰਡਾਂ ਕੀ ਖਬਰਿ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੋਂ ਦੇਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰੁ। ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ।
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ^੧ ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ। ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥
ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ। ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ। ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ।
ਕਚੁ^੨ ਪਕਾਈ^੩ ਓਥੈ ਪਾਇ। ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਇ^੪ ॥ ੭ ॥ ੮੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜਹਾਨੁ ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਰਮ ਖੰਡੁ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਜੁ ਵਰਤਾਰਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਰਾਤਿ, ਇਨ੍ਹਾ, ਰੁਤੀ, ਬਿਤੀ, ਵਾਰ, ਅਰੁ ਪਉਣੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੁ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੁ ਅਗਨਿ ਬੇਸੰਤਰੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੁ ਪਾਤਾਲ ਅਰੁ ਆਕਾਸ ਵਿਚਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀ, ਸੁ ਧਰਮਸਾਲਾ। ਸੁ ਕੌਸੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ ? ਜੈਸਾ ਇਸ ਮਹਿ ਕਰੈ, ਤੈਸਾ ਪਾਵੈ। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਸੁ। ਅਰੁ ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਰੰਗ ਰੂਪ ਕੀਤੇ ਹੋਸੁ। ਅਰੁ ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਨੇਕ ਜੀਅ ਬਣਾਏ ਹੋਸੁ। ਤਿਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਕੇ, ਭਾਤਿ ਕੇ, ਅਨੇਕ ਨਾਵ ਬਣਾਏ ਹੋਸੁ। ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਜੀਅ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਜੀਆਂ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਹਾਂ ਜਹਾਂ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ਹੈ। ਤਿਥੈ ਕਵਨਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈਨਿ ? ਏਹ ਪੰਚਿ ਤਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਅਪੁ, ਤੇਜੁ, ਵਾਇ, ਆਕਾਸੁ, ਤਹਾਂ ਏਈ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਹੈ, ਉਸੁ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ। ਜਿਸ ਕਉ ਨਜਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਮਿਹਰ ਕੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਰਮ ਕਾ ਨੀਸਾਨੁ ਪਵਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਬਖਸਿਆ। ਉਹੁ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਸਾਥਿ ਈਹਾਂ ਤੇ, ਇਸੁ ਜਹਾਨ ਤੇ, ਜਿਣਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਉਹਾ ਜਾਇ, ਪਕਿਆਂ ਮਹਿ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਿਹਰ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ, ਉਹੁ ਕਚਿਆਂ ਵਿਚਿ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹਿ ਮਾਹਿ। ਜਬ ਉਹਾ ਜਾਈਐਗਾ, ਤਬ ਈਹਾਂ ਕੇ ਕਮਾਏ ਕੀਏ ਕਾ ਫਲੁ

^੧ਫਰਜ਼ ਕਮਾਣ ਦੀ ਥਾਂ।

^੨ਕੱਚਾ ਜਾਂ ਉਰਾ।

^੩ਪੱਕਾ ਜਾਂ ਪੂਰਾ।

^੪ਇਹ 'ਜਪੁ ਜੀ'

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਥਾਵੀਂ ਪਉੜੀ ਹੈ।

ਪਾਵੇਗਾ । ਜਬ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇਗਾ ਉਹਾ, ਉਸਿ ਠਉਰ, ਤਬ ਫਲੁ ਪਾਵੇਗਾ । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਸਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਤਉ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਇਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਸਿ ਧਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਉਪਰਿ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਹੈ ।" "ਕਹੇ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਕਿਆ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੁ ਧਰਮੁ¹ । ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥
 ਕੇਤੇ² ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ੍ਹ³ ਮਹੇਸ⁴ ॥
 ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾਤਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੋਰ⁵ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ।
 ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ⁶ ॥
 ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ⁷ ਮੁਨਿ⁸ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ⁹ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ¹⁰ ਨਰਿੰਦ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ¹¹ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ¹² ॥ ੮ ॥ ੯੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਕਰਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਈ ਉਹਾ ਪਉਣ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਬੈਸੰਤਰ ਹੈ; ਕਈ ਉਹਾ ਦੇਵ ਮਹੇਸ ਹੈ; ਕਈ ਮਹਾਦੇਵ ਹੈ; ਕਈ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬੈਠੇ ਘਾਤਤ ਘੜਤੇ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਤਨੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬੈਠੇ ਦੇਹੀਆ ਕੇ ਰੰਗ ਰੂਪਾਂ ਕਉ ਸਵਾਰਤੇ ਹੈ । ਕਈ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਹੈ, ਉਹਾ ਕਈ ਸੁਮੋਰ ਪਰਬਤ ਹੈ; ਤਿਨ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਕਈ ਉਹਾ ਧੂ ਬੈਠੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਕਈ ਦੇਸ ਹੈ, ਉਹਾ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ । ਕਈ ਉਹਾ ਇੰਦੁ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਚੰਦੁ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਮੰਡਲ ਹੈ, ਉਸੁ ਦੇਸ ਮਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ । ਕਈ ਉਹਾ ਸਿਧ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਬੁਧ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਨਾਥ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਦੇਵੀਆ ਹੈ; ਤਿਨ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਕਈ ਉਹਾ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਦਾਨਵ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਮੁਨੀਸਰ ਹੈ । ਕਈ ਉਹਾ ਰਤਨ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਸਮੁੰਦੁ ਹੈ । ਕਈ ਉਹਾ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਬਾਣੀ ਹੈ । ਕਈ ਉਹਾ ਸੁਪਾਤੁ ਜੀਵ ਹੈ, ਉਹਾ ਸਤਿਵਾਦੀ¹⁴ ਹੈ । ਕਈ ਉਹਾ ਸੁਰਤੀ ਹੈ, ਕਈ ਉਹਾ ਸੇਵਕ ਹੈ; ਤਿਨ ਕਾ ਅੰਤੁ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਇਹੁ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਬਾਪਰਦਾ ਹੈ" ॥ ੯੦ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਇਸ ਥੀ ਆਗੈ ਭੀ ਕੋਈ ਖੰਡੁ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ ! ਆਗੈ ਭੀ ਹੈ" । ਕਹੇ ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਣੁ ਖੰਡੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ ਉਹਾ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿਆ ਹੈ ? ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

¹ਨੋਮ । ²ਕਿਤਨੇ ਹੀ । ³ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ । ⁴ਸ਼ਿਵ । ⁵ਸੁਮੋਰ ਪਰਬਤ । ⁶ਰੂਪ ।
⁷ਦੇਵਤੇ । ⁸ਦੈਤ । ⁹ਰਿਸ਼ੀ ਲੋਕ । ¹⁰ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ, ਅੰਡਿਯ ਜੇਰਜ, ਸੇਹਜ, ਉਤਭੁਜ ।
¹¹ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ । ¹²ਉੱਚੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।
¹³ਇਹ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਪਵੀ ਪਉੜੀ ਹੈ । ¹⁴ਸਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡ^੧ । ਤਿਥੇ ਨਾਦ^੨ ਬਿਨੋਦ^੩ ਕੋਡ^੪ ਅਨੰਦ ॥
 ਸਰਮ^੫ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ^੬ ਰੂਪੁ । ਤਿਥੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥
 ਤਾਕੀਆ ਗਲਾ ਕਬੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ । ਜੇ ਕੇ ਕਹੇ ਪਿਛੇ ਪਛਤਾਇ ॥
 ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ । ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ^੭ ਸਿਧਾ^੮ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
 ਕਰਮ^੯ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੇਰੁ । ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
 ਤਿਥੇ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ । ਤਿਨੁ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥
 ਤਿਥੇ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ । ਤਾ ਕੇ ਰੂਪੁ ਨ ਕਬਨੇ ਜਾਹਿ ॥
 ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ । ਜਿਨੁ ਕੇ ਰਾਮੁ ਵਸੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
 ਤਿਥੇ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ । ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ^{੧੦} ॥ ੯ ॥ ੯੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਥੀ ਉਪਰਿ ਪਰਚੰਡ ਖੰਡੁ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਪਰਚੰਡ ਖੰਡ ਮਹਿ ਨਾਦ ਹੈ, ਬਿਨੋਦ ਹੈ, ਕੋਡ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਹੈ । ਕਈ ਅਸੰਖ ਰੰਗ ਹੋ । ਤਿਨੁ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਬਹੁਤਿ ਤਿਸਿ ਪਰਚੰਡ ਖੰਡ ਥੀ ਉਪਰਿ, ਸਰਮ ਖੰਡੁ । ਤਿਸਿ ਸਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਥੀ ਬਾਣੀ ਉਪਜਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਰੂਪੁ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਘਾੜਤ ਜਿ ਘੜੀਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਮਹਿਮਾ ਕਬੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਕਬੈ, ਤਾ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਜਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾਹੀ ਕੀ ਜਾਤੀ, ਤਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਉਸੁ ਖੰਡ ਮਹਿ ਘੜੀਤੀ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਈਹਾ ਜਿ ਘਟ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹਾ ਘੜੀਤੀ ਹੈ ਉਹਾ" । ਕਹੈ, "ਜੀ ! ਇਸ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਉਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹਾ ਜਿ ਮਤਿ ਹੈ, ਜੀਆ ਕਉ ਉਤਮ ਮਤਿ, ਸੁ ਏਹੁ ਘੜੀਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨ ਕੀ ਜਿ ਬੁਧਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਘੜੀਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਗਲ ਭਵਣਾ ਮਹਿ ਜਿ ਸੁਰਤਿ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਘੜੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਰ ਦੇਵਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਓਹ ਸੁਧਿ ਘੜੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਹਾ ਓਹ ਸੁਧਿ ਘੜੀਤੀ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹੁ ਕੀ ਕਿਆ ਮਿਰਜਾਦਾ ਬਰਨੀ ਜਾਇ, ਜਿ ਏਹੁ ਗੁਣ ਹੋ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਰਿ ਕਰਮ ਖੰਡੁ ਹੈ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਪੈਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਜੇਰੁ ਹੈ, ਤਿਤਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਪੈਦਾਇਸਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ । ਕਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਏਹੀ ਵਸਤੁ ਪੈਦਾ ਹੋਤੀਆ ਹੋਨਿ । ਹੋਰ ਵਸਤੁ ਕਾਈ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਲੋਕ ਉਹਾ ਕਵਨ ਵਸਤੇ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਉਹਾ ਵਡੇ ਵਡੇ ਬਲੀ, ਮਹਾ ਜੋਧੇ ਰਹਤੇ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਮਹਾ ਸੂਰਮੇ ਰਹਤੇ ਹੈ । ਸਿ ਕੈਸੇ ਸੂਰਮੇ ਰਹਤੇ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਾਹਿ ਰਾਮੁ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਇ ਰਾਮ ਕੇ ਰੰਗ ਸਾਥਿ ਭਰਪੂਰਿ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਹਾ ਸੀਤਾ ਹੀ ਸੀਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਨੁ ਕੀ ਮਹਮਾ ਐਸੀ ਹੈ, ਜਿ ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਛਾਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਤਿਨੁ ਕੇ ਐਸੇ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਨੁ ਕੇ ਰੂਪ ਕੀ ਛਬਿ^{੧੧} ਬਰਨੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਅਰੁ ਓਇ ਕੋਸੀ ਹੈ ? ਜਿ ਨਾ ਓਇ ਮਰਤੀ ਹੈ, ਨ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਨ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਾ ਉਨੁ ਕਉ

^੧ਜਗਿਆ ਹੋਇਆ ।

^੨ਰਾਗ ।

^੩ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ।

^੪ਤਮਾਸ਼ੇ, ਕੋਤਕ ।

^੫ਉਦਮ, ਕਰੜਾ ਜਤਨ ।

^੬ਬਣਾਵਟ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ।

^੭ਮਹਾਰਮਾ ਲੋਕ ।

^੮ਆਤਮਿਕ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ।

^੯ਅਮਲ, ਕਰਣੀ ।

^{੧੦}ਓਹ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਵੀਰ

ਪਉੜੀ ਹੈ ।

^{੧੧}ਸੋਭਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ ।

ਕੋਈ ਠਗਿ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਓਇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ। ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਜੁਗਹੁ ਜੁਗਹੁ ਜੁਗੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਓਇ ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ? ਜੁ ਨਾ ਓਇ ਮਰਤੀਆਂ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਓਇ ਠਗੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਨੁ ਮਹਿ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਹੈ?" ਕਹੇ, "ਜੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿ ਏਹੀ ਗੁਣੁ ਹੈ। ਜਿ ਆਠੋ ਪਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਹੀ ਰਾਮੁ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਓਇ ਆਠੋ ਪਹਰ ਰਾਮ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਰਹਤੀਆਂ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਜਿਹਵਾ ਕੀ ਲਲਤਾ¹ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ। ਸੁ ਇਸੀ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਇ ਨ ਮਰਤੀਆਂ ਹੈ, ਨ ਆਵਤੀਆਂ ਹੈ, ਨ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਓਇ ਅਸਥਿਰ ਅਕਾਲ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਕਈ ਅਸੰਖ, ਅਰਬ ਖਰਬ, ਕਈ ਲੋਅ ਭਗਤ ਬਸਤੇ ਹੈ। ਸੁ ਓਇ ਉਹਾਂ ਕਰਤੇ ਕਿਆ ਹੈ? ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਅਨੰਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਉਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਲਿਵ ਸਾਥਿ, ਓਇ ਅਨੰਦ ਬਿਨੋਦ ਕਰਤੇ ਹੈ" ॥ ੯੧ ॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਉਸ ਥੀ ਉਪਰਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਸਚੁ ਖੰਡੁ ਹੈ"। ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਉਹਾ ਤਿਸਿ ਸਚੇ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
ਤਿਥੇ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ²। ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤਾ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
ਤਿਥੇ ਲੋਅ³ ਲੋਅ ਆਕਾਰ। ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ⁴ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ। ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥ ੧੦ ॥ ੯੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਸਚੇ ਖੰਡ ਮਹਿ, ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਸਭਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਆਪਿ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕਉ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਨਿਹਾਲੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਕਈ ਖੰਡ ਹੈ। ਕਈ ਮੰਡਲ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੰਡਾਂ ਕਉ, ਗਣਿ ਕਰਿ ਕਥਿ ਸੁਣਾਇਆ ਚਾਹੇ, ਤਾ ਸਚ ਖੰਡ ਮਹਿ ਇਤਨੇ ਖੰਡ ਹੈ, ਜੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੰਡਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤਿ ਗਣਿ ਨ ਸਕਦੀ, ਜਿ ਕਈ ਖੰਡ ਹੈ। ਸਚੇ ਖੰਡ ਮਹਿ ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਓਇ ਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਓਹੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ। ਅਰੁ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸਤਾ ਹੈ, ਹਸਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਵਿਗਸਿ ਵਿਗਸਿ ਜੀਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਓਹੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਥਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਐਸਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਸਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਸਿਧ ਆਗੇ ਮਹਿ ਸਵਿ ਵਿਥਣ⁵ ਹੋਇ ਗਏ ਥੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ, ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਨੇ ਸਾਥਿ ਸਿਧ ਛੇਰਿ ਉਠਿ ਬੈਠੇ। ਕਹੇ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜਾਂ ਕਥਿਓ ਨਾਹੀ, ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ਹੈ, ਤਾ ਪਿਸੁ ਘੜਿਓ ਨਾਹੀ, ਅਘੜੁ ਹੀ ਰਹਿਆ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾ ਜੀ ਘੜਿਆ"। ਤਬ ਸਿਧੀ⁶ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜਾਂ ਘੜੀਐ ਤਾਂ ਕੀਮਤਿ ਪਵੇ, ਘੜਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੀ ਜਿ ਐਦੁ ਸਾਰਹੁ ਅਹਿ ਨਗੀਨਾ ਘੜਿਆ ਲੋਹਾਰਿ। ਘੜਿ ਕਢਿਆ, ਜਿ ਵੇਖੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਜੀ। ਏਹਾ ਨਗੀਨਾ ਘੜੀਐ, ਜਿਤੁ ਡਿਠੇ ਅਰੁ ਸੁਣਿਐ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ। ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਘੜੀਐ? ਤਬ

¹ਸੋਭਾ, ਵਡਿਆਈ। ²ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਬ੍ਰਹਮੰਡ' ਹੈ। ³ਲੋਕ। ⁴ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
⁵ਲੋਹਾ। ⁶ਵਿਛੜਨਾ, ਅਲੱਗ ਹੋਣਾ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ^੧ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ । ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ^੨ ਹਥੀਆਰੁ ॥
ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ^੩ ਤਾਉ । ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ^੪ ਅੰਥਿਤੁ^੫ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ^੬ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ । ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧੧ ॥ ਦੁਬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਸਾਰੁ ਘੜਿਆ । ਜਿ ਤਤ ਕਾ ਪਹਾਰਾ ਹੁਆ, ਅਰੁ ਧੀਰਜੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ਹੁਆ ॥ ਮਤਿ ਜਿ ਹੋਈ, ਸੁ ਅਹਿਰਣਿ ਹੋਈ, ਜੁ ਡੋਲਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਅਰੁ ਵੇਦ ਕਾ ਹਥੋਤਾ ਹੋਆ । ਜਿਤੁ ਵੇਦੁ ਕਹੈ, ਤਿਤੁ ਹੀ ਮਾਰਿਗ ਚਲਣਾ । ਤਬ ਏਹੁ ਸਾਰੁ ਘੜੀਐ । ਅਰੁ ਭੈ ਕੀਆ ਖਲਾ ਸਾਥਿ, ਏਹੁ ਸਾਰੁ ਧਵਿਆ । ਤਬ ਅਗਨਿ ਕਾ ਏਸ ਕਉ ਤਾਉ ਆਇਆ, ਜਬ ਭੈ ਕੀਆ ਖਲਾ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਸਾਰੁ ਧਵਿਆ । ਜਬ ਏਹੁ ਸਾਰ ਕੀ ਖੰਨੀ ਤਪੀ, ਲਾਲੁ ਹੋਣਿ ਆਈ, ਤਬ ਘਣ^੭ ਕੀਆ ਸਣਾ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਭਾਵ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਲੇ ਠੰਢਾ ਕੀਆ । ਭਾਵ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਜਬ ਖੰਨੀ ਭਾਰੀ, ਤਬ ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਗਈ । ਸੁ ਓਹੁ ਖੰਨੀ ਕੋਸੀ ਥੀ ? ਅੰਥਿਤੁ ਜਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਅੰਥਿਤੁ ਭਾਵ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਢਾਲਿਆ । ਤਬ ਤਿਸ ਬੀ ਸਬਦੁ ਘੜਿਆ, ਉਸੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਬੀਚਿ ਓਹੁ ਸਬਦੁ ਘੜਿਆ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕੀਨੀ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਏਹੁ ਟਹਲ ਸਬਦ ਕੀ ਦੀਨੀ । ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਸੋਈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ । ਜਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਕਾਰ ਮਿਲੀ ਸਬਦ ਕੀ, ਸੋਈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ” । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਧੰਨਿ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਜਿਨਿ ਐਸੇ ਮਹਾ^੮ ਰੁਹਰ ਜੁਗ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਾਇਆ :—

ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਕਉ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥
ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਭੋਆ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥
ਸੋ ਤੁਧਿ ਚਰਨਾ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਾਲੁ ਜਾਇਆ ॥
ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ॥

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਤੁ ਧੀਰਜੁ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਕਰਿ, ਭਾਉ ਭਾਂਡੇ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥
ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਅੰਥਿਤੁ ਧਾਰ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ ॥
ਜਿਸੁ ਨਜਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਸਿ ਕਾਰ ਹੋਇ ਸਿਫਤਿ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ^੯ ॥ ੧੧ ॥ ਦੁਬ ॥

^੧ਜਿਥੇ ਸੁਨਿਆਰਾ ਬਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੨ਗੁਰਬਾਣੀ । ^੩ਕਰਤੀ ਘਾਲਨਾ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਤਪ ਤਾਲ’ ਹੈ । ^੪ਪ੍ਰੇਮ । ^੫ਅਮਰ ਹਸਤੀ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਅੰਥਿਤ’ ਹੈ । ^੬ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾ । ^੭ਲੁਹਾਰ ਦਾ ਹਥੋਤਾ । ^੮ਟਕਤਾ, ਟਕਤੀ । ^੯ਖੂਨੀ, ਭਿਆਨਕ । ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ । ^{੧੦}ਇਹ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ।

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਰੋ, ਮਨਸਾ ਬਾਢਾ ਕਰਮਨਾ ਕਰਿ ਕੈ, ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭੩ ॥ ੬ ॥

ਸਲੋਕ “ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ.....” ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । ਤਬ ਵੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਏਤਨਾ ਜਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਸਭਿ ਏਤਨੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹਿ ? ਅਰੁ ਏਹ ਸਭਿ ਤੁਝ ਕਉ ਪਹੁਚਹਿਗੇ ? ਅਰੁ ਏਤਨੇ ਹੀ ਪਾਰਿ ਪੜਹਿਗੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾ ਸਿਧਹੁ ਜੀ । ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਏਨਾ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਹੋਇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਗੁਰੂ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜਿਉ ਛਿੱਤ ਪਈ ਹੋਈ, ਛਿੱਤ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੇਖਣ ਹਾਰੇ, ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਉ ਛਿੱਤਹਾਰ ਲੋਕ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਣ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਤਿਵ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਤੇ ਹੋ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਖੋਜਣਹਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਈਉ ਭੀ ਕਹੇ ਜਿ, ਜੀ, ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਤੂ ਮੈਨੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਰਾਹਿ ਪਾਇਐ, ਕਿ ਕਹੇ ਜਿ ਜੀ, ਤੂ ਮੈਨੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ, ਕਿ ਕਹੇ ਜਿ ਮੈਨੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਾਇ, ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਗੁਣਾਇ, ਜੀ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਜੀ । ਜੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਂਖੀ ਆਵੇ, ਏਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਲੈਣ, ਤਿਸ ਦਾ ਹਉ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਓਹੁ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਵੇ । ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰੇ ਅਰੁ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਤਾਰੇ” । ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਸੇਸਾਰੁ ਜਿ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਦੁਖਾ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰਾ ਦੁਖੁ ਜਾਇ । ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈਨੋਂ ਮਾਇਆ ਹੋਵੇ । ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈਨੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ । ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈਨੋਂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵਨਿ । ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਹਿ ਮੇਰੀ ਆਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋਇ । ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਫਿਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਜਿਸਦੀ ਮਨਸਾ ਨਾਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋਂਦੀ, ਓਹੁ ਬਹਿ ਰਹਦਾ ਹੈ” । “ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਮੈਨੋਂ ਸੇਸਾਰ ਨਾਲਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਕਉਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਕਉਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿਖੁ” । ਜਬ ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਭੋਆ, ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਭੋਆ ਹੈ ?” ਕਹੇ, “ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਇ, ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ” । ਕਹੇ, “ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਆਖੁ ।” ਅਖੇ ਜੀ, “ਸੇਸਾਰ ਦਾ ਏਹੋ ਹੀ ਲੇਖਾ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਵਰਮਾਇਆ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰਿਅਹੁ ਜਿ ਮੁਖਹੁ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿ ਜਿਉ ਛਿੱਤ ਵੇਖਣ ਲੋਕੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਮੈਂ ਥੋਂ ਭੀ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਜੀ, ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਛਿੱਤ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਇਕੁ ਜੋਹਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ਜੀ ? ਸਿਧਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਾ ਫਲੁ, ਕਿਛੁ ਤਾ ਵਿਸੇਖਿ ਚਾਹੀਐ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਆਇਆ ਲੋਕੁ ਅਫਲੁ ਕਿਉ ਜਾਇ ਜੀ । ਕਿਛੁ ਤਾ ਮੁਕਤਿ ਫਲੁ ਲਗਾ ਲੋੜੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸ ਘਰ ਤੇ ਉਤਰਿਆ । ਦੋਆ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ । ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ “ਸਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੈਂ ਭਲੇ ਵੇਲੇ ਗਲ ਫੇਰੀ” ।

¹ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ, ਇੱਛਾਵਾਨ ।

²ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਅਧਿਕਤਾ (ਜ਼ਿਆਦਾ) ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਿਆਲੁ ਭੋਆ । ਤਬ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਿਤ ਮਹਤੁ^੧ ॥
ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥
ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ^੨ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ ॥
ਕਰਮੀ^੩ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੇ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥
ਜਿਨ੍ਹੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ^੪ ਘਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ^੫ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਸਭਸੇ ਹੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਉਣੁ ਹੈ । ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੀ ਹੈ, ਏਤਨੀ ਹੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਪਉਣੁ ਹੈ । ਚਹੁ ਖਾਣੀ, ਚਹੁ ਬਾਣੀ, ਚਹੁ ਵੇਦਾਂ, ਚਹੁ ਕਤੇਬਾਂ, ਚਹੁ ਜੁਗਾਂ, ਅਰੁ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਕਾ ਪਵਣੁ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਖੰਡਾਂ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ, ਦੀਪਾਂ, ਲੋਆਂ, ਪਾਤਾਲਾਂ, ਆਕਾਸਾਂ ਕਾ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਤਨੀ ਹੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਕਾ ਪਿਤਾ ਪਾਣੀ ਹੈ । ਪਾਣੀ ਹੀ ਤੇ ਉਤਪੰਨਿ ਹੈ, ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕੀ, ਸਭਨਾ ਕਾ ਪਿਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਣੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਸ ਕੀ ਮਾਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਦਿਨੁ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਦਾਈ ਅਰੁ ਦਾਇਆ ਹੈਨਿ । ਜਿਉ ਦਾਈ ਅਰੁ ਦਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਮਨੁਖ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਖਿਲਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ । ਅਰੁ ਸਭਸ ਜਹਾਨ ਕਾ ਜਿ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ, ਕੀਏ ਕਮਾਏ ਕਾ, ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਕਾ, ਸੁ ਹਿਸਾਬ ਕਾ ਕਾਗਦੁ, ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ । ਉਹ ਹਜੂਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖਤਾ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀਅ ਚੰਗਿਆਈਆਂ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਕਰੀਆਂ ਹੈਨਿ । ਸੁ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹੁ ਭਲੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈ, ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਭੈ । ਸੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹਜੂਰਿ ਰਾਖੇ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹੁ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੇ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਾਹਿ ਪੜੇ ਤੇ ਦੂਰਿ ਗਏ । ਉਇ ਕਦੀ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਭ੍ਰਮਿ ਪਹੁਚਹਿ, ਅਰੁ ਕਦਿ ਫੇਰਿ ਮਨੁਖ ਜਨਮੁ ਪਾਵਹਿ । ਜੇ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਉਇ ਪਸਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ,

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸਲੋਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਅੰਕਤ ਹੈ । ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਸ੍ਰੀ ਜਪਜੀ' ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਦੀ ਅਠਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ । ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ "ਮਹਲਾ ੨" ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੈ । ਦੋਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਿਆ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭੇਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ "ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ" । ਕਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਾਰੀ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਲੋਕ ਅੰਕਤ ਕਰਕੇ ਮੁਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ । ਵੇਖੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਖਰੜਾ 'ਆਦ ਸਾਖੀਆਂ' ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਲਾਹੌਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ।

ਇਥੇ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ।
੧ਵੱਡੀ, ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ । ੨ਪੜਤਾਲਦਾ ਹੈ । ੩ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ੪ਮਿਹਨਤ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਚਲੇ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ" ਹੈ । ੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :-
"ਨਾਨਕ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਛੁਟਗਿ ਨਾਲਿ" ।

ਤਬ ਓਇ ਮੁਕਤਿ ਕਰੈ ਪਾਵਹਿ । ਜੇ ਸਿਮਰਿ ਸਕਹਿ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਦੂਰ ਤੇ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਪੜਹਿਗੇ । ਐ ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! “ਜਿਨ੍ਹ ਅਬ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ, ਤਿਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਕਈ ਜੀਆ ਮੁਕਤੇ ਹੋਵਹਿਗੇ । ਪੁਰਪਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜੇਤਾ ਅਸਾਡਾ ਅਤਾਧਿਆ ਨਾਮੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਿਛੁ ਥਾਇ ਪਾਇਆ, ਤਾ ਜਿਤਨਿਆ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਏਤਨਿਆ ਸਭਨਾ ਹੀ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੋ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਓਹ ਗਲ ਗੁਰੂ ਬਾਬੋ ਜੀ ਬਖਸੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਖਸਾਈ । ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਮੁ ਜਪਹਿ ਤੇ ਭਲੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਜਹਿ, ਅਵਰਾ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇਹਿ¹ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਨਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭੩ ॥ ੧੭੪ ॥

SIRGROOKSCLUB.COM

ॐ

¹ਇਹ ਪੰਥੀ-ਕਰਤਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ।

ਗੰਗਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਅਬ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਜੇ ਤੁਹਿ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਜੰਗਲੁ ਦੇਖੀਐ” । ਤਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੰਗਲ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਦਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸਾਥਿ ਹੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ” । ਕਹੇ, “ਰੇ ! ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ ?” ਕਹੇ, “ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ “ਜਿ, ਕਿਆ ਕਰੀਐ, ਈਹਾ ਤਉ ਗੰਗਾ ਭੀ ਕਹੀ ਨਜੀਕਿ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਇਤਨੇ ਹੀ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਹਵਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈ ਗੰਗਾ ਆਇ ਗਈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਖਾ ਕਉ ਕਹਿਆ ਕਿ, “ਹਾ, ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ, ਪੀਅਹੁ” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਪੀਆ ਭੀ, ਅਰੁ ਅਨਾਏ ਭੀ । ਤਬ ਅਵਰ ਜਿ ਲੋਕ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਕਿ, “ਈਹਾ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਨ ਥਾ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ, ਏਹੁ ਦਰੀਆਉ ਕਹਾ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ ?” ਤਦ ਤਮਾਸਗੀਰ ਲੋਕ ਦੋਖਨੇ ਕਉ ਚਲੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਹੈ; ਸੇਰੁ ਕਰਹਿਗੇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੀਛੇ ਕਉ ਹਥੁ ਕੀਆ । ਓਇ ਲੋਕ ਪੀਛੇ ਹੀ ਕਉ ਹਟਿ ਗਏ । ਆਗੇ ਕੋਈ ਆਇ ਨ ਸਕਿਆ । ਏਹ ਸਾਖੀ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਰਿ ਸੁਨਾਈ ਥੀ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਲਹੌਰੀ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਥਾ, ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਉ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਕਰਨ ਹਾਰ, ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਦੂਜਾ ਨਾ ਵਿਖਲਾਇ ॥ ੧ ॥^੨

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੧੭੫ ॥ ੧੭੫ ॥ ੮ ॥

^੧ਅਬੁਲ ਫਜ਼ਲ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਮਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ । ਵੇਖੋ ‘ਮਾਖੜਨੇ ਤਵਾਰੀਖੇ ਸਿਖਾਂ’ ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਫਾਰਸੀ) ਪੰਨਾ ੧੯

^੨ਇਹ ਪੋਥੀ-ਕਰਤਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਅਬ ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਜਬ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਗੰਗਾ ਆਣੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰਗਹ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰਿ । ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਸੰਸਾਰ ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਮਾਰਿ ਗਰਤ^੧ ਗੋਰ ਕਰਤਾ ਹੋਂ । ਸੰਸਾਰ ਮਹਾਂ ਬਿਖਈ^੨ ਭੋਆ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ! ਤੈਂ ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਪਾਈ ਹੈ, ਇਸਿ ਮਾਨੁਖ ਵਿਚਿ, ਤੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਵਿਚਿ ਏਹ ਜੀਅ ਵਰਤਦੇ ਹੈਨ੍ਹ ਜੀ । ਏਹ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਕੀ ਜਾਣਨ੍ਹ ? ਜਾਂ ਤੈ ਏਹ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ, ਤਾਂ ਏਹ ਜੀਅ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ?” ਤਬ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਰੂ ਸੁਣਿ !”

॥ ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ॥

ਏਕਾ^੩ ਸੁਰਤਿ ਜੇਤੇ ਹੈ ਜੀਅ । ਸੁਰਤਿ ਵਿਹੂਣਾ^੪ ਕੋਇ ਨ ਕੀਅ ॥
ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹਾ ਭਿਨ੍ਹ ਰਾਹੁ । ਲੇਖਾ ਇਕੋ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੧ ॥
ਕਾਹੇ ਜੀਅ ਕਰਹਿ ਚਤੁਰਾਈ । ਲੇਵੇ ਦੇਵੇ ਦਿਲ ਨ ਪਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਿਤਨੇ ਜੀਅ ਹੋਂ ਮੈ ਰਚੇ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਏਤਨੀ ਸੁਰਤਿ ਮੈ ਸਭਨਾ ਵਿਚਿ ਪਾਈ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸੁਰਤਿ ਬੀ, ਮੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਆ । ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮੈ ਬਾਹੀ ਹੈ, ਤੇਸਾ ਮੈ ਰਾਹੁ ਭੀ ਕੀਆ ਹੈ । ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਅਾਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮੈ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਮੈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਦੀਨੀ ਹੈ । ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਮਾਨੁਖ ਕਉ । ਪਸ਼ੂ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪਸ਼ੂ ਕਉ । ਪੰਖੀ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪੰਖੀ ਕਉ । ਰੂਤ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਰੂਤ ਕਉ । ਪ੍ਰੇਤ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰੇਤ ਕਉ । ਪਿਸਾਚ^੫ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪਿਸਾਚ ਕਉ । ਦੇਵ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਦੇਵ ਕਉ । ਪਰੀ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪਰੀ ਕਉ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ । ਪੁਰਖ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪੁਰਖ ਕਉ । ਜੇਹੀ ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮੈ ਪਾਈ ਹੈ, ਓਤੇ ਸੁਰਤਿ ਜੀਅ ਚਲਦੇ ਹੈਨ੍ਹ । ਲੇਖਾ ਮੈ ਏਕੋ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ । ਸੁ

^੧ਬਰਬਾਦ, ਤਬਾਹ ।

^੨ਵਿਸਈ, ਵਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ।

^੩ਇਹ ਸਬਦ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੨੪ ਉੱਤੇ, ਪੰਖੀ ਵਿਚ ‘ਏਤੀ ਸੁਰਤ’ ਹੈ ।

^੪ਖਾਲੀ ।

^੫ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ ।

ਕਉਣ ਲੇਖਾ ? ਦੁਖ ਸੁਖ, ਹਾਣਿ¹ ਮਿਰਤੁ,² ਭੁਖ ਭੋਜਨ, ਉਸਨ³ ਸੀਤ⁴, ਮੈ ਸਭਸ ਕਉ ਇਕੁ ਜੋਸਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਏਤੇ ਲੇਖੇ ਜੀਆ, ਆਵਣਾ, ਏਤੇ ਲੇਖੇ ਜੀਆ ਜਾਵਣਾ । ਰਚਿਆ ਤਾ ਸਭ ਮੇਰਾ, ਅਤੇ ਕਰੀ ਭੀ ਹਉ, ਪਰੁ ਏਹ ਮਾਨੁਖੁ ਜੋ ਚਤੁਰਾਈ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਹੀ ਸੁਹਾਵਤੀ । ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਜਣਾਇਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਨਾਨਕ, ਨਾਹੀ ਸੁਹਾਵਤੀ । ਏਤੁ ਵਾਸਤੇ ਏਨਾ ਜੀਆ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰੋਪੁ⁵ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਬ ਹਉ ਐਸਾ ਕਰੋਪਿ ਆਇਆ ਹੋ, ਜਿ ਇਨ੍ਹਾ ਸਗਲਿਆਂ ਜੀਆਂ ਕਉ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਗਰਭ ਗੋਰ ਕਰਉ⁶ । ਮੁਝ ਕੋ, ਨਾਨਕ, ਏਤੇ ਅਰੁ ਲੇਖੇ ਕਿਛੁ ਢੀਲ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ! ਹਾਇ !! ਬੁਰੀ ਹੋਈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀਆ ਉਪਰਿ ਖਿਝਿਆ । ਮਤੁ ਧਾਨੀ ਪੀਚਤੀ, ਸਾਬੇ ਡੀਲਾ ਪੀਚਤਾ ਹੋਇ । ਜੇ ਜੀਅ ਬਖਸੇ, ਤਉ ਹਮ ਭੀ ਬਖਸੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਜੀਅ ਨ ਬਖਸੇ, ਤਾਂ ਹਮ ਭੀ ਨ ਬਖਸੇ । ਜੇਸੇ ਅਵਰ ਜੀਅ ਹੈ, ਤੇਸਾ ਏਕੁ ਕਉ ਹਉ ਭੀ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੋ । ਏਖਾ ! ਏਕ ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਜੀਆਂ ਕੋ ਬਾਬਿ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਕਰਿ ਤੇ ਦੇਖੇ । ਜੇ ਤਉ ਬਖਸੇ, ਤਉ ਬਖਸੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਨ ਬਖਸੇ, ਤਉ ਚਾਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਹਿ⁷ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ :—

ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ । ਕਿਤ ਕੁ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥

ਜੇ ਤੁ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ । ਤੁ ਓਨਾ ਕਾ ਤੇਰੇ ਓਹੇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਾਹਿਬ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੈ ਜੀ । ਤੁ ਮਿਹਰਵਾਨ ਕਹਾਇਕੈ ਕਿਉ ਰੋਹਿ ਆਵਦਾ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੁ ਆਪਣੇ ਨਾਉ ਦਾ ਬਿਰਦਾ ਸਮਾਲਿ ਜੀ । ਤੁ ਦੇਖਾਲੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ । ਤੁ ਕਿਉ ਰੋਹਿ ਆਵਹਿ ਜੀ ? ਤੁ ਜਿ ਰੋਹਿ ਆਵਹਿ, ਸੁ ਕਿਸ ਉਪਰਿ ਰੋਹਿ ਆਵਹਿ ? ਜੀਅ ਤਉ ਕਿਸੀ ਹੋਰਸ ਕੇ ਨਾਹੀ । ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਹੈਂ । ਤੁ ਜੀਆ ਕਾ ਹੈ । ਆਪਣਿਆ ਜੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਉਪਰਿ ਕਿਆ ਰੋਹੁ ਹੈ ? ਜੀ, ਕੀਤੀ ਉਪਰਿ ਕਿਆ ਕਟਕੀ ਹੈ ? ਜੇ ਤੁ ਜੀਆ ਮਾਰਹਿ, ਤਉ ਜੀਅ ਤੇਰੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਤੁ ਜੀਆ ਕਉ ਬਖਸਹਿ ਤਉ ਜੀਅ ਤੇਰੇ । ਜੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਖਸਮਾਨਾ⁸ ਕਰੇਗਾ । ਜੀ, ਮਾਰਿ ਕੇ ਬੀ, ਤੇਂ ਹੀ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜੀ, ਤੁ ਜੀਆ ਕਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਹੈ” । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਜੇਸਾ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੇਸਾ ਹੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਦੋਆ ਪੜਤੀ ਹੈ । ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਹੋਛਾ⁹, ਅਰੁ ਬੋਲੇ, ਜਿ ਹਉ ਹੀ ਸਹੀ¹⁰ ਹੋਂ ਤਉ ਏਹ ਬਾਤ ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ¹¹ ਸਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਬਿਨਾ ਗਰੀਬੀ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਿ ਜਿ :—

ਅਸੀ ਬੋਲ¹² ਵਿਗਾਤ ਵਿਗਾਤਹ ਬੋਲ । ਤੁ ਨਦਰੀ ਅੰਦਰਿ ਡੋਲਹਿ ਤੋਲ ॥

ਜਹ ਕਰਣੀ¹⁴ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ । ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਹਮ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈਂ, ਸਿ ਬੋਲਿ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤੇ ।

¹ਘਾਟਾ, ਨੁਕਸਾਨ ।

²ਮੌਤ ।

³ਗਰਮੀ ।

⁴ਸਰਦੀ, ਠੰਢ ।

⁵ਕੁੱਸਾ

⁶ਪਾਸ, ਕੋਲ

⁷ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

⁸ਵਡਿਆਈ, ਸੱਭਾ ।

⁹ਮਾਲਕੀ, ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਕਿਰਪਾ ।

¹⁰ਮੂਰਖ ।

¹¹ਠੀਕ ।

¹²ਪਾਸੋਂ, ਕੋਲੋਂ ।

¹³ਬਕਬਾਦੀ, ਅਸੀਂ ਬਕਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਂ ।

¹⁴ਚੰਗੇ ਅਮਲ ।

ਹਮ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬਲ ਵਿਗਾਝ ਹੈ। ਬਲ ਬਲਿ ਵਿਗਾਝੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੈਨੂੰ ਜੀ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਭਾਰੁ ਹਟਵਾਣੀਆ ਤੋਲਿ ਕਰਿ ਪਰਖਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੂ ਜੀਆ ਨੋ ਨਜਰਿ ਹੀ ਮਹਿ ਭੋਲਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਐਸਾ ਹੈ। ਜੇਹੀ ਕੋਈ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੇਹੀ ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜੀਆ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਹਾ ਕਿਛੁ ਭਲੀ ਕਰਣੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਹਾ ਉਸ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਕਰਣੀ ਬੀ, ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਘਟਿ ਹੀ ਘਟਿ ਹੈ। ਜੇ ਭਲੀ ਕਰਣੀ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਤੂ ਵਾਧਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਾਥਿ, ਦੂਸਰਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਕਹਿਆ ਹੈ ?” ਕਹੇ ਜੀ, “ਗਰਬ ਪਰਹਾਰੀ”। ਕਹੇ ਨਾਨਕ, “ਜਿ ਕੋਈ ਗਰਬੁ ਕਰੇ, ਮੈ ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਹਾਰੁ ਕਰੀ ਕਿ ਨਾ ?” ਕਹੇ “ਜੀ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਜੀਅ ਹੈ। ਗਰਬੁ ਭੀ, ਅਰੁ ਨਿਹਾ ਗਰਬੁ ਭੀ। ਜੀ, ਜਿਵ ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਕਰਿ”। ਕਹੇ, “ਨਾਨਕ ! ਜੇ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੈ ਬਖਸੇ। ਅਰੁ ਜੇ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੈ ਨਾਹੀ ਬਖਸਤਾ। ਪਰੁ ਜੇ ਗਿਆਨੀ ਹੋਹਿਗੇ, ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਨਕ, ਤੂ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਐਸੇ ਗਿਆਨੀ ਹੈ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਪ੍ਰਣਵਤਿ^੧ ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਕੈਸਾ ਹੋਇ ॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਜਿ ਜੀ :—

ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ ॥

ਗੁਰਪੁਰਸਾਦਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ। ਸੋ^੨ ਗਿਆਨੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਗਿਆਨੀ ਕੈਸਾ ਹੋਇ ?” ਕਹੇ “ਜੀ, ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ। ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਸੋਈ ਗਿਆਨੀ, ਜੋ ਆਪ ਕਉ ਪਛਾਣੈ। ਜਿ ਹੋਇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਨ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਵਸਿ ਨੇਕੀ ਹੈ, ਨ ਬਦੀ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਰਾਮੁ। ਹਮਾਰਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਮਰਥੁ ਹੈ, ਸੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਹੈ। ਹਉ, ਜਿਹਾ ਸੁ ਬਿਸਟਾ ਅਰੁ ਰਕਤ ਕਾ ਪਿੰਜਰਾ ਹੋ। ਮੈ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਕਰਨ ਹਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਜੁ ਐਸਾ ਜਾਣੈ, ਸੁ ਗਿਆਨੀ ਕਹੀਐ। ਜੇ ਗਰਬੁ ਨ ਲੇ ਆਵਈ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਬਖਿਆਣੁ ਉਸਤਤਿ ਤੇਰੀ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਗਿਆਨੀ ਦਰਗਹ ਤੇਰੀ ਮਾਣੁ ਪਾਏ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਹਉ ਦੋਆਲ੍ਹੁ ਹੋਵਉਗਾ, ਤਉ ਭਾਵੈ ਪਾਪੀ ਹੋਇ, ਭਾਵੈ ਪੁੰਨਿ ਆਤਮਾ ਹੋਇ, ਮੈ ਉਸਿ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਬਖਸਉਗਾ। ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਉਸ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਕਿਰਪਾ, ਕਿਸੀ ਉਪਾਇ ਕਰਿ ਹੁਈ ਹੈ, ਤੇ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਬਚਨੁ ਹੈ, ਮੈ ਏਸੁ ਬਚਨ ਕਾ ਅਧੀਨੁ ਖੜਾ ਹਾਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਲਾਗਾ ਡੰਡਉਤ ਕਰਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਆਗੇ। ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਜੋ ਡੰਡਉਤ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਨਿਵਿਤਿ^੩ ਕਰਤਾ ਹੈ ?” ਕਹੇ, “ਜੀ ! ਜੀਆ ਕੇ ਨਿਵਿਤਿ”। ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ! ਜੀਅ ਮੈ ਬਖਸੇ। ਅਰੁ ਜਿ ਜੀਅ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ, ਮੈ ਤਿਨ ਕਉ ਬਖਸਉਗਾ। ਤੂ ਪਸਾਉ^੪ ਕਰਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਸਾਉ ਕੀਆ। ਸਿਫਤਿ ਅਰੁ ਸਲਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉ ਕਪੜਾ ਪੋਨ੍ਹਾਇਆ ਦਰਗਹ ਬੀ। ਤਬ ਆਪਣਾ ਪੰਥੁ ਬਖਸਾਇ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਹ ਬੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੇਸਾਰ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿ ਆਇਆ, ਜੰਗਲ ਕੀ ਧਰਤੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

^੧ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

^੨ਵਾਸਤੇ।

^੩ਬਿਨਾ।

^੪ਪ੍ਰਸਾਰ, ਫੈਲਾਓ।

^੫ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਵਖਿਆਣੁ’ ਹੈ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭ ਕੇ ਕਰੇ, ਸਚ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸੁ ਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਸੋ ਪਾਵੈ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁ
ਪਰਸਾਦਿ ॥

ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !!!

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਭ ਦੁ ਕਿਦਹੁ ਬਾਹਰਾ, ਕਰਿ ਖੇਲੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥

ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਕਰਾਰ ਵਿਚਿ, ਖਸਮੈ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥

ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਸੋ ਕਰੇ, ਜਿਵ ਜਿਵ ਵਰਮਾਇਆ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤੀ ਮਨ ਇਛੇ ਫਲ ਪਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭੬ ॥ ੧੭੭ ॥

SHRIBOOKS.COM

1 ਤੇ 2 ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੰਥੀ-ਕਰਤਾ ਦੇ ਰੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇ ਟਿਕਿਆ । ਬੁਝ ਬਣਿਆ ਦੀ ਖੁਡੀ ਉਸਾਰੀ । ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਦਰੇ ਰਖਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਹੁ ਦਰੁ ਚਟਾਇ^੧ ਕਰਿ, ਦਖਣ ਕੀ ਕੁੰਟ^੨ ਚੰਨੇ^੩ ਕੇ ਵਿਚਿ ਦਰੁ ਰਖਿਆ । ਜਤਨੇ ਨਿਵਿ ਕਰਿ, ਇਕੁ ਆਦਮੀ ਵਿਚਿ ਵੜੇ ਲੰਮੀ ਖੁਡੀ, ਅਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਚੰਨੇ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਰਿ ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੈਸਕ, ਰੋੜਾ ਕਾ ਚਉਤੜਾ, ਮੰਜੇ ਜਿਤਨਾ ਕੁ, ਉਸ ਉਤੇ ਕਖਾ ਦੀ ਪੁਲੀ ਫਿਡਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਬੈਠੇ । ਰਬਾਬੀ ਖੀਰਤਨੁ ਕਰੇ, ਸੰਗਤਿ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ । 'ਜਿਚਰੁ ਤੀਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ, ਰਬਾਬੀ ਨੂ ਹੁਗਾਰਾ ਭਰੇ, 'ਹੂੰ' ਕਰੇ, ਤਿਚਰੁ ਤੀਕੁ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੇ । ਜਾ ਬਾਬਾ 'ਹੂੰ' ਕਰਣੇ ਤੇ ਰਹੈ, ਤਾ ਰਬਾਬੀ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਕਰੇ । ਤਬ ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੁ ਸਵਹੁ ਪੁਰਖਾ । ਤਬ ਸਿਖ ਇਕਤੁ ਤਰਫ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਸਵਿ ਜਾਨਿ । ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਟਿਕ ਜਾਨਿ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਿੰਦਕ^੪ ਲੰਮੇ ਆਸਣਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਦਰੀਆਇ ਜਾਇ । ਹੋਰ ਸਭਿ ਸਵਿ ਜਾਨਿ । ਇਕੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਨਾਲਿ ਜਾਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹੈ । ਦੋਵੇ ਚਾਦਰਾਂ ਬੰਨੇ ਧਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਛੰਡਾ ਚਾਦਰਾਂ ਉਪਰਿ ਧਰਿ, ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ, ਇਕਾ ਫਿਰਿ ਜਿਥਹੁ ਤਾਈ ਪਾਣੀ ਮੁਹਿ ਆਵੇ, ਤਿਥਹੁ ਲਾਇ ਬਾਬਾ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਰਹੈ । ੧ । ਕੁਉਦੁ ਪਹਰੁ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਖੜਾ ਰਹੈ । ਜਦਿ ਸੰਪੂਰਨੁ ਸੂਰਜੁ ਚੜ੍ਹੇ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਵੇ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਹੇਠਲੀ ਵਲਿ ਦੁਰਾਡਾ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੂਰਿ ਜੇਹੇ ਬੈਠਿ ਰਹੈ । ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਵੇ, ਆਇ ਕਰਿ ਅਗਉਛਾ^੫ ਸਿਰਿ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਕੋਪੀਠ ਸੁਕੀ ਤੋੜਿ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਭਿੰਨੀ^੬ ਨਪੀੜਿ^੭ ਕਰਿ ਡੰਡੇ ਸਾਥਿ ਬੰਨ੍ਹਿ ਕਰਿ, ਹਥ ਪਾਵ ਫੇਰਿ ਧੋਇ ਕਰਿ ਤਾ ਸਵਾ ਕੋਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੋਈ :—

“ਨਾਮੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ” ।

ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੀਦਾ । ਸਵਾ ਪਹਰ ਤੀਕੁ ਪੜਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਡੰਡਾਉਤ ਸੂਰਜ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ । ਪਿਛਲੀ ਚੋਟੀ ਅਡੀਆ ਉਪਰਿ ਆਣਿ ਰਖੇ । ਇਕ ਡੰਡਾਉਤ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ । ਸਿਰੁ ਅਡੀਆ ਉਪਰਿ ਲਿਜਾਇ ਰਖੇ । ਹਿਕ ਕੀ ਕੰਘੀ ਨਿਕਲਿ

^੧ਦਰਵਾਜ਼ਾ । ^੨ਉਸਾਰੀ ਕਰਨੀ । ^੩ਤਰਫ, ਪਾਸੇ । ^੪ਮਕਾਨ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਤਿਕੋਨੀ ਹਿੱਸਾ ।

^੫ਜਰਾ ਕੁ, ਬੋੜਾ ਜਿੰਨਾ । ^੬ਪਰਨਾ ਡੋਲੀਆ । ^੭ਭਿੰਜੀ ਹੋਈ । ^੮ਨਿਚੋੜ ।

ਆਵੇ । ਇਕ ਡੰਡਉਤ ਉਤਰ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ । ਇਕ ਡੰਡਉਤ ਦਖਣ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ । ਚਾਰੇ ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕੈ, ਫੇਰਿ ਇਕ ਚਾਦਰ ਤੇਜ਼ਿ ਕਰੇ, ਇਕ ਉਪਰਿ ਕਰੇ । ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰ ਲਏ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਵੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਜਿ “ਬਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ” । ਤਬ ਬਾਬਾ ਉਥਾਉ ਆਇ, ਅਕੈ ਕਿਸੇ ਬਿਰਖ ਹੋਠਿ, ਅਕੈ ਕਿਸੀ ਰੋਤੀ ਉਪਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਬੈਠੇ । ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨ ਖਬਰਿ ਹੋਵੇ, ਜਿ ਫਲਾਨੀ ਰੋਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਸਿਖ ਆਇ ਝੁਬਨਿ ਉਥਾਉ, ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਵਨਿ । ਪਰੁ ਨੇੜੇ ਜਾਇ ਕੋਈ ਪੈਰੀ ਪੈ ਸਕੈ ਨਾਹੀ । ਦੂਰਹੁ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕੈ, ਹਟਿ ਕੈ, ਦੂਰਾਡੇ ਜੇਹੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨ ਚਿਸਟਿ ਵਿਚਿ ਰਖਿ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਨਿ । ਜਦ ਕੋਈ ਪੈਰੀ ਪਵੇ, ਤਾ ਅਗਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਏਹੋ ਕਹੈ ਜਿ, “ਬਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਕਰਤਾਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ” । ਜਦਿ ਰਸੋਈ ਤਈਯਾਰ ਹੋਵੇ, ਤਦਿ ਰਸੋਈਆ ਜਾਇ ਖਲਾ ਹੋਵੇ । ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕੈ, ਆਪੇ ਕਹੈ, ਜਿ ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ! ਰਸੋਈ ਤਈਯਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ? ਤਬ ਓਹੁ ਰਸੋਈਆ ਪਿਛੇ ਦੇ ਕਹੈ ਜਿ, ‘ਹਾਂ ਜੀ, ਹੋਈ ਹੈ ਰਸੋਈ’ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਹੈ । ਬਹਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਕਰੇ, ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਜਾਹੁ ਜੇਵਿਹੁ” । ਜੇ ਸੀਆਲਾ ਹੋਇ, ਤਾ ਖਿਚੜੀ ਰੋਟੀ । ਅਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਲਾ ਹੋਇ, ਤਾ ਦਾਲਿ ਰੋਟੀਆਂ । ਜਿਤਨਾ ਅਹਾਰੁ ਕਿਸੀ ਦਾ ਹੋਇ ਤਿਤਨਾ ਲੈ ਉਠੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਸੋਈ ਨ ਬੈਠਦਾ । ਬਾਬੇ ਦਾ ਏਕੋ ਅਹਾਰੁ ਥਾ । ਬਰਸ ਇਨਾ ਬਾਬਾ ਲੈਂਦਾ, ਇਕ ਤਲੀ ਰੋਤ ਦੀ ਅਕੈ ਇਕ ਕਕੜੀ ਅਕ ਦੀ । ਏਹੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਅਹਾਰੁ ਹੋਂਦਾ । ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨ ਦੋਵੈ ਵਖਤ ਰੋਟੀ ਹੋਂਦੀ । ਜੇਹੀ ਜਿਨਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰੀ, ਸੇਵਕ ਸਿਖੁ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਤੇਹਾ ਤੇਹਾ ਪਰਸਾਦੁ ਮਿਲਿਆ । ਸਗਉਤੀ ਭੀਰ ਸੋਇ ਪਵਈ । ਤਬ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਝੁਬਿ ਪੈਆ । ਨਾਨਕੁ, ਨਾਨਕੁ, ਜਲਿ ਬਲਿ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਸੰਸਾਰ ਤੁਟਿ ਪੈਆ । ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਭ ਕੋਈ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਭ ਕੋਈ ਲਾਗਾ ਧਿਆਵਣ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਹੋਇ, ਤਾ ਬਾਹਰਿ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਮੁਹਿ ਜੁਤਿ ਜਾਇ । ਜੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਤਾ ਘਰ ਜੁਤਿ ਜਾਇ । ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਜਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਾਵਦਾ ਸਾ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਪਾਸ ਬਹਿ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਖੜਾ ਸੀ । ਸੀਆਲੁ ਮਾਹੁ ਸੀ । ਅਤੇ ਝਖੜੁ ਅਤੇ ਮੀਹੁ ਜਿ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪਾਲਾ ਜਿ ਪੈਆ, ਠਕੇ ਤੇ ਮੀਹ ਜਿ ਮਾਲਿਆ ਗਲਿ ਜੁ ਗਦਰੁ ਸਾ, ਸੁ ਮੀਹ ਨਾਲਿ ਭਿਜਿ ਗੋਆ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਠੰਢਿ ਲਗਿ ਗਈ । ਅਸੁਰਤ¹⁰ ਹੋਇ ਗੋਆ; ਡਿਗਿ ਪੈਆ । ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਬਸਤਰ ਲਏ, ਸੇਵਾ ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਪਹੁਚਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਿਖੇ, ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਆਇਓ ਨਾਹੀ । ਓਤੇ ਥਾਇ ਪੈਆ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਆਇਆ । ਆਇ ਕਰਿ ਚਰਨਾਂ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਟੁਬਿਓਸੁ¹¹ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨ ਸਪਰਸਾ¹² ਹੋਵਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਆਈ । ਘੜੁ ਘੜੁ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਠੰਢਿ ਲਹਿ ਗਈ । ਗਰਮ ਹੋਇ ਗੋਆ, ਉਠਿ ਬੈਠਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਕਿ ਹੋਆ ਸੀ ਤੰਨੂ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਤੂ ਸਭ ਕਿਹੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਆਖਿ ਸੁਣਾਇ, ਜਿ ਕਿ ਹੋਆ ਸੀ ਤੁਧ ਨੇ ?” ਅਖੈ ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! “ਮੀਹ ਨਾਲ ਕਵਾਇ¹³ ਭਿਜਿ ਗਈ ਸੀ । ਠਕਾ ਕਿ ਛੁਟਾ, ਸੁ ਠੰਢਿ ਮਾਰਿ ਗਈ । ਦੇਹੀ ਅਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਗਈ । ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਕਿ ਹੋਆ ਜੀ, ਮੈਨ ਖਬਰਿ ਕਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਰਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੁਣੁ ਕਿ ਗਲ ਹੈ ?” ਅਖੈ ਜੀ, “ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਹੁਣੁ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਿ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਦਾ ਬਲੁ ਆਤਮੇ ਨੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਗਰਮੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੀ” । ਭਲਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਪੁਰਖਾ ?” ਅਖੈ ਜੀ, “ਖਰਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹਾਂ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਸਾਡੇ ਥਾਂ ਇਹਵੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਤੁਸਾਡੇ ਬੁਤੇ ਏਹ ਸੇਵਾ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਈ ਪੁਰਖਾ । ਹੋਉ ਜਿ ਏਹ ਘਾਲ ਕਰਦਾ

¹ਅਬਵਾ, ਜਾਂ ।

²ਛਕੇ, ਖਾਵੇ ।

³ਖਾਣਾ, ਖੁਰਾਕ ।

⁴ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਰੋਤ ਅਕ ਆਹਾਰ ਕਰ ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ” ।

⁵ਭੀਡ ।

⁶ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ।

⁷ਉਮਡ ਪੈਣਾ ।

⁸ਤੇਬ ਤੇ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ।

⁹ਚੋਲਾ ।

¹⁰ਬੇਸੁਰਤ, ਬੇਹੋਸ਼ ।

¹¹ਛੁਟਾ ।

¹²ਛੋਹਣਾ, ਠੋਕਰ ਲਗਣੀ ।

¹³ਪੁਸ਼ਾਕ ।

ਹਾਂ ਜਿ ਸਿਖਾਂ ਹੀ ਦੇ ਬਾਇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿ ਕੋਈ ਇਸੁ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹੀਐਗਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇਗੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਰੀਆ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਵਿਚਿ ਚਾਦਰ ਰਖੀ ਦੀ, ਅਤੇ ਮੂਹੇ ਏਹੇ ਆਖੀਦਾ ਫਿਰੀਦਾ ਜਿ। ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ। ਏਹ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਆਵਦਾ। ਸਿਖਾ ਨੇ ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੁੰਦਾਈਅਨਿ¹। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਕਿਛੁ ਲੈ ਆਵੈ, ਸੁ ਲਈਐ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਬੇਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਅਤੀਤ², ਭਗਵਾਨ, ਮੁਝੀਆ³, ਬੈਸਨੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰ⁴ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਤਪਸੀ, ਦੂਧਾ ਧਾਰੀ, ਭਗਤੀਆ, ਰਬਾਬੀ, ਬਿਰਹੀ, ਭੋਖਧਾਰੀ, ਸਿਧੁ, ਸਾਧੂ ਫਕੀਰੁ, ਕਾਮਲੁ⁵ ਦਰਵੇਸੁ, ਸਾਬਰੁ⁶ ਫਕੀਰੁ, ਗਉਸ⁷, ਅਉਲੀਆ⁸ ਉਲਮਾਉ⁹, ਖੰਜੀ, ਵਾਦੀ¹⁰, ਪੀਰੁ, ਪੈਕੰਬਰੁ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗ੍ਰਹਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ, ਰਾਜਾ, ਰੋਕੁ¹¹, ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਹਠੀ, ਤਪੀ, ਖਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦ੍ਰ, ਚਾਰੇ ਵਰਨ, ਪੰਡਤ, ਕਵਿਤ, ਕਵੀਸੁਰ, ਗੁਨੀ ਜਨ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਸੁ ਸਰੁ ਲਗਾ ਆਵਣ। ਜਿ ਕੋਈ ਕੋਹੀਆ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਆਵੈ, ਸੁਤੇ¹² ਹੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਸੈਸਾਰੁ ਜਿਤੁ ਇਛਾ ਆਵੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ। ਤਬ ਜਲਿ ਥਲਿ, ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ, ਹੋਇ ਗੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਜਬ ਪਸਾਰਾ ਪਸਰਿਆ, ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ, ਅਗੇ ਹੀ ਲਗੇਟੀਆ ਸਾਬੀ ਬਾ, ਸੁ ਸਾਬੇ ਹੀ। ਅਰੁ ਅਉਰ ਮਹਲੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਜੀਰੁ। ਸੇਖ ਮਾਲੇ ਮਹਲੀ ਅਤੇ ਸਰਵਣੁ ਗੁਡੀ ਗੁਡੀਆ। ਅਤੇ ਰਸੋਈਆ ਘੁੰਮੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ, ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਏਹ ਚੰਦੇ ਪੁਤ੍ਰ। ਭਿਰਾਉ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸੁ ਸਿਖ, ਏਹ ਪਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਜਾ ਘਰਿ ਟਿਕਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਸੇਭਾ ਜਗਤ ਵਿਚਿ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਲਾਗਾ ਮਿਲਦਾ ਜਾਣਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਾ ਜੀਉ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਗੋਆ, ਸੈਸਾਰ ਥੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹ ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਲੋਗ ਹੈ, ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁਝਿ ਚਲੇ ਹੋਨਿ। ਹੋਇ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾ ਨੇ ਛਡਿ ਕਰਿ ਇਕੰਤਿ ਜਾਇ ਬਹੀਐ। ਬਹੁਤੁ ਲੋਕਾਂ ਡੇਡਿ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਸਾ ਕਿਆ ਲੋਣਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਤੇ। ਇਕੰਤਿ ਗੋਸੇ¹³ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਛਪਿ ਕਰਿ ਸੈਸਾਰ ਬਾਵਹੁ¹⁴, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਬੈਠੇ ਜਪਹ। ਸੁ ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਛਪਿ ਨਿਕਲੇ, ਤਿਤੈ ਧਿਰਿ¹⁵ ਕਈ ਹਜਾਰ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਜਾਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਤ੍ਰਿਹੁ¹⁶ ਲੋਈ ਨਾਉ ਮਹਸੂਰੁ, ਜਿਧਰਿ ਜਾਇ ਤਿਧਰੇ। ਜੇ ਸਤਰਿ¹⁷ ਆਪਨੇ ਛਪਾਏ ਤਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਛਪਿਆ ਛਪਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਬਿੰਦਕ ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਟਿਕੈ, ਤਿਥੈ ਕਈ ਲੋਕ¹⁸ ਮਿਲਿ ਜਾਨਿ। ਤਬ ਇਕਤੁ ਦਿਨਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਾ ਲੋਕ ਸਭਿ ਸਵਿ ਗਏ, ਤਾ ਨਿਕਲ ਗੋਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਇਕੇਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਉਰ ਦੂਸਰਾ ਸੰਗਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸੰਗ ਅੰਗਿਦੁ ਸਿਖੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਕਉਣੁ ਬੈਠਾ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ, “ਜਾਂ ਤੂ ਜਣਾਇਹਿ, ਤਾਂ ਜਾਪੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਏਹੁ ਗੋਰਖ ਹੀ। ਪਰ ਪੁਰਖਾ! ਤੂ ਬਹੁ ਏਥਾਉ। ਏਹੁ ਗੋਰਖ ਅਉਧੁਤੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਏਸੁ ਬੈ ਜਾਣੈ ਦਾ ਤੇਰਾ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ”। ਤਾ ਗੋਰਖ ਗੁਸਾਈ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕਾ! ਇਸੁ ਬਾਲਕੇ ਕਉ ਆਵਣੇ ਦੇਹਿ। ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਸਾਥੀ ਹੈ। ਏਸਨੋ ਭੀ ਆਵਣੇ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਦੇਸੁ ਕੀਆ। ਜਿ ਆਦੇਸੁ ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ। ਆਦੇਸੁ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸੁ”। ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਨਾਨਕਾ! ਹੁੰਮ¹⁹ ਤਾਂ ਵਡੀ ਪਾਈਆ, ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਭੀ ਕਰਿ ਸਕਿਓ ਕਿ ਨਾ?” ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਚਉਹਾ

¹ਛਕਾਣਾ। ²ਵਿਰਕਤ, ਤਿਆਗੀ। ³ਮੁੰਡਿਤ, ਰੋਡਾ। ⁴ਜੈਨੀਆ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਨੰਗਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ⁵ਪੂਰਾ। ⁶ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ⁷ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਦਰਜਾ। ⁸ਇਹ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ ਵਲੀ ਦਾ, ਧਰਮ ਦਾ ਆਗੂ। ⁹ਆਲਮ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਵਿਦਵਾਨ। ¹⁰ਭਗਤਾਲੂ, ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ¹¹ਕੰਗਾਲ, ਮੰਗਤਾ। ¹²ਸੁਭਾਵਕ, ਆਪਣੇ ਆਪ। ¹³ਕੋਨਾ, ਕਿਨਾਰਾ। ¹⁴ਕੋਲੇ। ¹⁵ਵੱਲ, ਤਰਫ਼। ¹⁶ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚ। ¹⁷ਪਰਦੇ ਵਿਚ, ਗੁਪਤ, ਪੁਸ਼ੀਦਾ। ¹⁸ਲੋਕ। ¹⁹ਮਸ਼ਹੂਰੀ, ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ।

ਜੁਗਾ ਦਾ ਤੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜੀ। ਤੇ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਾ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਹੋਏ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਕਿਥੋਂ ਕਰੀਂ? ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਨੂੰ ਭਾਲਿ ਰਹਿਆ; ਪਰ ਸਾਥੀ ਕੋਈ ਨਾ ਲਏ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸੇ ਸਾਥੀ ਕਿਤੁ ਸੇਵਾ ਜੁਗਤਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਸਲੋਕੁ ਪੜਿਆ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਨ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਮਿਲੇ ਨ ਸਾਥੀ, ਗੁਰ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ॥

ਸਬਦ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਨ ਸੂਰਾ, ਇਉਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਫਿਰੇ ਇਕੋਲਾ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :—

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਜੈਸਾ ਮਨੁ ਹੈ, ਐਸਾ ਸੰਗੀ ਹੋਇ, ਜਿ ਮਨ ਕੀ ਬੁਝੈ। ਅਰੁ ਉਸਕੇ ਮਨ ਕੀ ਓਹੁ ਬੁਝੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਓਹੁ ਬੁਝੈ, ਤੋ ਏਹੁ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਬੋਲੀਏ। ਅਰੁ ਜੈਸਾ ਗੁਰੂ ਹੋਇਐ, ਸਾ ਚੇਲਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਚੇਲਾ ਬੋਲੀਐ। ਅਰੁ ਜੈਸੀ ਰਹਤ ਜੁਗਤਿ ਸਾਧੂਆਂ ਸਬਦਿ ਮਹਿ ਬਰਨੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਸੂਰਤਣ^੧ ਕਮਾਇ, ਤਿਸ ਕਉ ਸੂਰਾ ਬੋਲੀਐ। ਨਾਨਕ, ਐਸਾ ਜਉ ਹੋਇ, ਤਉ ਸੰਗਿ ਰਾਖੀਐ। ਨਾਤਰ, ਜੇ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਨ ਜਾਣੈ, ਤਉ ਓਹੁ ਚੇਲਾ ਸੰਗਿ ਰਾਖਿਆ ਏਵੁ ਹੈ। ਓਹੁ ਮਾਰਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਬੀ ਏਕਾ^੨ ਏਕੀ ਰਹਨਾ ਭਲਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਤਾਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਉ ਆਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਲੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਉ ਅਦੇਸ ਕੀਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਖੀ ਬਾਲਕਾ! ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ। ਤੂ ਵਡਾ ਪੁਰਖੁ ਹੋਇਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਦੇਸੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਰਵਾਦ^੩ ਲੈਂਦੇ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹਾਂ, ਤਿਤ ਵਲਿ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਛਾ ਛੇਡਤੇ ਨਾਹੀ, ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰੀਐ? ਉਨ੍ਹ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਛੁਟਿਆ ਜਾਇ?” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਇਕੁ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਕਰਿ, ਸਭ ਹਟਿ ਜਾਨਿਗੇ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਗਏ। ਬੇਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਹਰਿ ਜੈਸਾ ਸਜਨੁ ਨਹੀ, ਜਹਾ ਦੇਖਾ ਤਹਾ ਸੰਗਿ ॥

ਕੋਟ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕੇ ਰੰਗਿ ॥ ੧ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ। ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਸਤਿਰਾਮ। ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭੮ ॥ ੧੭੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

ਅਬ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੇ ਕਹੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਕੁ ਉਪਾਉ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਖਾਂ ਹਥੀ ਵਹੋਲੇ ਦਿਤੇ। ਆਖਿਓ ਸੁ ਜੁ, “ਪੁਰਖਹੁ! ਭਇ ਮਾਰਿਹੁ ਗੋਡ ਕਚਹੁ। ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਮਨਹਿ ਕੀਤੀ ਸੁ।

^੧ਸੂਰਮਤਾ।

^੨ਇਕਲਿਆ।

^੩ਦੁਆਈ, ਅਸੀਸ।

^੪ਇਸ ਪੰਨੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਪੋਥੀ

ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਨ।

ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਇਕੁ ਭੰਗੁ ਰੋਟੀ ਖਾਹੁ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਵਚੋਲੇ ਮਾਰਿਹੁ" । ਤਾ ਏਤਨੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਇਕ ਸਿਖ ਗਏ, ਇਕਿ ਕੋਈ ਰਹੇ । ਤਾ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ਇਕੁ ਭੰਗੁ ਭਿ ਰੋਟੀ ਨਾਹੀ ਦੇਵਣੀ । ਇਕੁ ਸਿਰਸਾਹੀ^੧ ਜਵਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰੁ ਦੇਵਣਾ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਭੁਇ ਗੋਡਿਹੁ" । ਜਾ ਰਸੋਈ ਮਨਹਿ ਹੋਈ ਸੁਣੀ, ਤਾ ਹੋਰ ਸਿਖ ਭਿ ਨਸਿ ਗਏ । ਇਕਿ ਬੋਲੇ ਜੋਹੇ ਆਇ ਰਹੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਡ ਮਾਰਣੀ ਨ ਛਡੀਆ । ਤਾ ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੇ, ਤਾ ਅਜੇ ਭੀ ਕਈਕ ਜਣੇ ਗੋਡ ਬਦਦੇ ਹੋਨਿ । ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਏਹਿ ਹੁਣੁ ਮਰਣੁ ਮੰਡਿ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਹੁਣੁ ਤੁਸੀ ਏਸੁ ਭੁਇ ਨੇ, ਰਵਾਇ^੨ ਕਰਿ, ਵਾਹਿ ਸਵਾਰਿ ਕਰਿ, ਬੀਜਿ ਕਰਿ, ਤੁਸੀ ਘਰਿ ਆਵਹੁ" । ਓਇ ਸਿਖ ਭੁਇ ਵਾਹਿ, ਸੁਹਾਗਿ ਕਰਿ, ਬੀਜਿ ਕਰਿ, ਵਾਹਿ ਕਵਿ. ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਰਸੋਈ^੩ ਕਰਹੁ । ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਰਸੋਈਐ ਨੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਫਿਰਿ ਓਹੋ ਜੋਹੀ ਰਸੋਈ, ਛਤੀਹ ਅੰਬੁਤ ਭੋਜਨ ਜੁ ਹੋਦੇ ਸਨਿ, ਸੁ ਰਸੋਈ ਤਈਆਰ ਕਰਹੁ । ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਪਾਵਹਿ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਸੋਈ ਮਹਿ" । ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨੂ ਰਸੋਈ ਹੋਈ । ਲਾਗੇ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭੋਜਨ ਭੁੰਢਣ । ਤਬ ਜਦਿ ਸਾਖ^੪ ਪਕੀ, ਤਾ ਵਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ । ਜਿ ਪੁਰਖਹੁ ! ਵਢਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ^੫ ਕਰਹੁ । ਤਬ ਓਨੀ ਸਿਖੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ, ਖੇਤ੍ਰੀ ਵਢਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ ਪਾਏ ਹੋਨਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਚਲਹੁ ਖਲਵਾੜੇ ਵੇਖਿ ਆਵਹਿ" । ਤਬ ਓਇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲਿ ਆਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖਲਵਾੜਿਆ ਵਿਚਿ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ । ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ । ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਜਿ, "ਸਾਥਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੁਸਾਡੀ ਘਾਲ ਬਾਇ ਪਈ । ਭਲੀ ਕਣਕ ਜੰਮੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਡੇ ਖਲਵਾੜੇ ਪਏ ਹੋਨਿ" । ਪਰੁ ਇਕ ਗਲ ਹੋਇ ਆਖਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਕਰਿਹੁ । ਅਖੇ, ਜੀ "ਪਾਤਸਾਹ ! ਜਿਉ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਿਵੇ ਕਰਿ ਜੀ । ਅਸਾਡੇ ਕਿ ਹਥਿ ਹੈ ਜੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਇਸਿ ਲਾਲਚ ਨਾਲਿ ਅਸਾ ਕਿ ਹੈ ? ਏਨ੍ਹਾਂ ਖਲਵਾੜਿਆ ਨੇ ਫੂਕਿ ਅਗਿ ਦੇਹੁ । ਤਾਂ ਇਕਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ! ਹਾਇ ਜੀ ! ਦੁਖ ਲੈ ਲੈ ਅਸੀ ਏਹ ਖੇਤ੍ਰੀ ਜਮਾਈ ਹੈ ਜੀ । ਅਸੀ ਹੁਣੁ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਅਗਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਹਿਆ ?" ਤੇ ਇਕਨੀ ਲੈਦਿਆ ਹੀ ਕੂਚਾ ਅਗਿ ਦਾ ਫੂਕਿ ਖਲਵਾੜਿਆ ਨੇ ਦਿਤੀ । ਉਠੀਦਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਚਲੇ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸੂਕਰ^੬ ਕੂਕਰ^੭ ਸਿਆਲ^੮ ਪ੍ਰੇਤ^੯, ਰਿਛ ਬੰਤਰ^{੧੦} ਹੋਇ ਜਾਹਿ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਦੂਜੇ ਜੋ ਲਗੇ, ਸੇ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਪਾਹਿ ।
ਇਨ੍ਹ ਜੂਨੀ ਤੇ ਬਾਬੀਆਹਿ, ਜਿ ਗੁਰੁ ਕਉ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬੀਚਾਰਿਆ ਸਭਿ ਸੁਖ ਸੇਵਾ ਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭੯ ॥ ੧੮ ॥ ੧੭੯ ॥

^੧ਇਕ ਤੋਲ, ਜੋ ਲਗ ਪਗ ਦੋ ਤੋਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੨ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰਨਾ । ^੩ਰੋਟੀ ਖਾਉ । ^੪ਖੇਤੀ ।
^੫ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਪਿੜ ਬੰਨ੍ਹਣਾ । ^੬ਸੂਰ । ^੭ਕੁੱਤੇ । ^੮ਗਿੱਦੜ । ^੯ਭੂਤ । ^{੧੦}ਬਾਂਦਰ ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ

ਅਬ ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਬੋਲੇ ਜੇਹੇ ਸਿਖ ਆਇ ਰਹੇ ਹਨਿ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭਿ ਗਏ । ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੋਰ ਸਾਂਗੁ¹ ਕੀਆ । ਸੁਅਰੀਆਂ ਆਗੇ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਰੁ ਕੁਤਾ ਕੁਤੀਆਂ ਸਾਥਿ ਲੀਏ, ਅਰੁ ਲਕਿ ਫੁਰਾ ਬਧਾ । ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਕਰਣੇ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਕੋਈ ਬਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਭਜਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਨਹਰਾਇ ਨ ਸਕਿਓ । ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ ਬਾ । ਪਰ ਧਾਣਕੀ² ਰਲਿਆ, ਬੁਰਾ ਹੋਆ । ਕੋਹਾ ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਬਾ । ਪਰੁ ਕਿ ਹੋਇ ਗੋਆ ? ਧਾਣਕੁ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਸਿਖੁ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕੋਈ ਰਹਿਓ ਨਾਹੀ । ਇਕੋ ਹੀ ਅੰਗਦੁ ਆਇ ਰਹਿਆ, ਹੋਰਿ ਸਭਿ ਭਜਿ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਜੀ, ਜਿ, ਕਿਵੇਂ ਅੰਗਦੁ ਭੀ ਜਾਇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਦੁ ਤਉਰਹੁ³ ਉਤਰੇ ਨਾਹੀ । ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇਕੁ ਸਾਂਗੁ ਹੋਰੁ ਅਰੰਭਿਓਨੁ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ! ਸੰਗੀਤ, ਸਿਖੁ ਤਾਂ ਜਿ ਕੋਈ ਸੀ, ਸੁ ਤਾਂ ਸਭੁ ਤੁਧਿ ਗਵਾਇਆ, ਤੋੜਿ ਸਟਿਓ ਜੀ । ਹੁਣੁ ਹੋਰੁ ਭੀ ਜਿ ਸਾਂਗੁ ਕੀਚਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਇਸ ਦੇ ਤਾਈ⁴ ? ਹੁਣੁ ਇਕੁ ਜੀਉ ਮੇਰਾ ਹੀ, ਭਾਵੇ ਮਾਰਿ, ਭਾਵੇ ਫਡਿ । ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਮ ਸਾਮ ਤੁਧ ਮੇਨੇ ਭੀ ਮਾਰਣ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀ ਮੇਨੇ ਭੀ ਤੁ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਜੀ । ਮੈ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਾਂ ਜੀ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਸਾਮ ਸਾਮ ਏਵੇ ਰਜਾਇ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਰਿ । ਪਾਤਸਾਹ ! ਮੇਰਾ ਕਿ ਚਾਰਾ ਹੈ ਜੀ ? ਹੁਣੁ ਜਿ ਤੇ ਹੋਰੁ ਭੀ ਸਾਂਗੁ ਅਰੰਭਿਓ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈ⁵ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਦਾ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਹੋਇ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਾਂ, ਮਾਰਿਆ ਜੀ” । ਤਾਂ ਏਤਨੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਭੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਉਤਰਿਓ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਆਖਿਓਸੁ, “ਜੁ ਜੇ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ਭਲਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ । ਤੁ ਏਥਹੁ ਹਟਿ ਜਾਹਿ, ਏਵੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ” । ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਿ ਐਤੁ ਦੇਸਿ ਰਹੀ ਨਾਹੀ । ਮੇਰਿਅਹੁ ਪਾਸਹੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਹਿ, ਜੇ ਉਬਰਿਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ । ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈ ਸੈਸਾਰੁ ਭਰਿਅਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਫਿਰਿ ਭਿਨੋ ਕੇ ਏਤੁ ਦੇਸਿ ਰਹਿਓ, ਤਾਂ ਹਾਰ ਆਵੀਗੀ । ਹੋਇ ਕਿਹੁ ਨ ਜਾਣੁ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਣਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ । ਤੁਧ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਇ ਤੇਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ” । ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੋਰਵਿਉ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਤੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਰਹੁ, ਨਾਹੀ ਏਦੁ ਬਾਵਹੁ ਜਾਹਿ” । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਦੇ ਨਠਾ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਜੇ ਫੇਰਿ ਪਿਛਹੁ ਭਿਨੋ, ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਪਾਵਸੀ । ਜਿਉ ਫਿਤਰੁ ਹਥਿ ਲੈ ਕੇ ਭਜਹਿ, ਤਿਉ ਓਰੇ ਨਾਹੀ ਖਲੋਵਣਾ, ਪੁਰਿ ਜਾਣਾ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਜਿਉ ਦਉੜਿਆ ਲਾਹਿ ਕੇ ਫਿਤਰ, ਤਿਉ ਹਰਿ ਜੇ ਪਿਛਹੁ ਮੁੜਿ ਭਿਨੋਸੁ ਤਾਂ ਅਭਿਟੁ ਘਰਿ ਗੋਆ । ਜਿਉ ਧਾਤਿ ਦੇ ਮੁਹਿ ਸਾਥਿ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਕਿ ਮਾਰੇ ਜਾਏ ਹੋਨਿ; ਇਕਿ ਲੁਟੇ ਜਾਏ ਹੋਨਿ; ਇਕੁ ਕੋਈ ਉਬਰਿ ਜਾਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਰਹਿਆ ਖੁਹਿਆ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਜਿ ਦੇਖਾ ਕਿ ਵਾਪਰਿਆ ? ਕਉਣੁ ਉਬਰਿਆ ? ਕਉਣੁ ਲੁਟਿਆ ? ਕਉਣੁ ਮਾਰਿਆ ?” ਜੇ ਕਿਬਾਈ ਕੋਈ, ਇਕ ਅਧੁ ਉਬਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੇਰਿ ਆਇ ਸਭ ਸ੍ਰੇਸਟ ਬੇ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਹੋਨਿ । ਅਤੇ ਉਹੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਕਟਕੁ ਧਾੜਿ ਨਾਹੀ ਗਈ, ਅਜੇ ਹੈ । ਰੁਸਾ ਚੇਤਾ ਕਰਣਾ, ਮਤੁ ਫੇਰਿ ਆਇ ਪਾਦੀ ਹੋਇ । ਰੁਸਾ ਸਭਨਾ ਇਕਠਿਆ ਹੀ ਰਹਣਾ । ਅਕੇ ਇਕਠਿਆ ਮੁਏ, ਅਕੇ ਜੀਵੇ । ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਥੇ ਫੇਰਿ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ । ਜਿ ਕੋਈ ਮੁਇਆ ਮਾਰਿਆ ਰਹਦਾ ਸੀ, ਸੁ ਆਇ ਆਇ ਲਗੇ ਇਕਠੇ ਹੋਵਣ । ਜਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿ ਵਰਤਿਆ ? ਕਿ ਹੋਇਆ ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਓਨਾ ਸਿਖਾ ਨੇ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ⁶ ਕਰੇ । “ਜੇਵਾਲੇ”, ਪੈਰ ਧੋਇ ਬਹਾਲੇ ਮੰਡੇ, ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਤੇ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੇ ।

¹ਸਾਂਗੁ ਧਾਰਿਆ ਜਾਂ ਵੇਸ ਕੀਤਾ ।

ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

²ਚਾਲ ਚਾਲ, ਹਾਲਤ, ਦਸ਼ਾ ।

³ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਧਾਵਾ ।

⁴ਪ੍ਰੇਮ ।

⁵ਭੀਲਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਇਕ ਨੀਚ ਜਾਤ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ

⁶ਇਥੇ ਭਾਵ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੋਂ ਹੈ ।

⁷ਬਚਣਾ ।

⁸ਰੋਟੀ ਖੁਆਈ ।

ਅਖੈ, "ਜਿ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਮਾਣੂ^੧ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੇ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਤਿ। ਆਖੇ ਸੋ ਸਤਿ। ਤੁਸਾਂ ਭਰਮਣਾ ਮੂਲੇ
 ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਗਲ, ਜੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਧਾਰਣੀ। ਗੁਰੂ ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਤੁਸਾ ਗੁਰੂ
 ਅਗੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰੁ ਵੇਚਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਵੇਖਿਅਹੁ। ਜੀ ਕਾਈ ਵਸਾਇਦੇ ਹੋਵਹੁ। ਗੁਰੂ ਅਪਾਰ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਐਥੇ ਜੇ
 ਗੁਰੂ ਹੁਣ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਭਰਣਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਸਾਂਗ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋਨਿ^੨। ਕਿਕੂ ਕਿਕੂ
 ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋਨਿ ਪਿਛੇ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਸਾਖੀ ਕਰਿ ਸੁਣਾਵਦਾ ਹੈ, ਸਿਖਾ ਨੂ। ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ, ਅਰੁ ਲਛਮਣ,
 ਅਰੁ ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟ ਕੀ। ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਲਛਮਣ ਨੂ ਜਿ, "ਭਾਈ ਲਛਮਣ! ਸੀਤਾ ਵੀਆਹਣੀ ਹੈ।
 ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਕੇ ਘਰਿ ਦੁਕਣਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਵੀਵਾਹੁ ਇਉਂ ਹੋਂਦਾ ਨਾਹੀ^੩। ਤਬ ਲਛਮਣ ਬੋਲਿਆ, "ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ।
 ਸਰਬ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਹੈ ਜੀ। ਵੀਵਾਹੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਹੋਦਾ, ਸੁ ਪਰੋਜਨੁ ਕਿ ਹੈ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਜਿ,
 "ਭਾਈ ਲਛਮਣ! ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹਥਿ ਆਵਦਾ^੪। ਤਬ ਲਛਮਣੁ ਹਸਿ ਪਤਿਆ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਿ
 ਆਖਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਲਛਮਣਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ! ਈਹਾਂ ਤਉ ਕਈ ਲਾਖ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋਂ। ਏਹ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬੁਲਾਈਅਹਿ।
 ਜਿਸ ਕਉ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਸੁ ਬੀਆਹੁ ਕਰਾਵੇ^੫। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਲਛਮਣ! ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕੇ ਬੁਝੇ ਮੇਰਾ ਬੀਆਹੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ^੬। ਕਹੈ, "ਕਿਉਂ ਜੀ?" ਕਹੈ, ਇਉਂ ਜਿ, "ਏਹ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਸਹਿ
 ਨ ਸਕਹਿਗੇ। ਜਿਸ ਕੀ ਮੇ ਸੇਵਾ ਕਰਉਗਾ, ਸੁ ਕੁਸਟੀ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਚਰਨਾ ਉਪਰਿ ਪਦਾਰਥ ਦੇਉਗਾ।
 ਪਰ ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟੁ ਹੈ, ਓਹ ਮੇਰਾ ਬੀਆਹੁ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਉਂ ਜਿ ਹਮਾਰੀ ਕੁਲਿ ਕਾ ਪਿਰੋਹਤੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੇਰਾ
 ਗੁਰੂ ਭੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਪੂਰਾ ਹੈ; ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਓਹੋ ਹੀ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਸਹੈ, ਨਤਰ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਹਿ ਨ ਸਕਈ^੭।
 ਤਬ ਲਛਮਣਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ! ਬਸਿਸਟ ਗੁਸਾਈ ਜੀ, ਅਬ ਕਹਾਂ ਹੈ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ,
 "ਬਸਿਸਟ ਗੁਸਾਈ ਗਜਣੀ ਹੈ। ਕਹੈ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਈਹਾ ਆਵੇ? ਕਹੈ, ਭਾਈ ਲਛਮਣ! ਤੂ ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕਰਿ
 ਲੈ ਆਉ। ਪਰੁ ਭਾਈ ਲਛਮਣ! ਦੇਖੀਐ, ਡਰਤੇ ਰਹਣਾ, ਓਹੁ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਗੁ ਕਰਿ ਦਿਖਾਵੈ,
 ਤਾਂ ਭਰਮਣਾ ਨਾਹੀ^੮। ਤਬ ਲਛਮਣੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਬਿਦਾ ਕੀਆ, ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟ ਕੋ ਲੈ ਆਵਣੇ ਕਉ। ਤਬ
 ਲਛਮਣੁ ਆਇ ਗਜਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ। ਆਇ ਕਰਿ, ਜਾ ਬਸਿਸਟ ਗੁਸਾਈ ਕਉ ਪੂਛੇ, ਤਉ ਗਜਣੀ ਮਹਿ
 ਨਾਹੀ। ਪੁਛਿ ਰਹਿਆ, ਕੋਈ ਦਸੇ ਨਾਹੀ। ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਏਥੇ ਨਾਹੀ। ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਪੂਛ ਦੇਖ। ਹਮ ਕਿਆ
 ਜਾਣਹਿ ਬਸਿਸਟੁ ਕੋਈ ਹੈ। ਓਥੇ ਬਸਿਸਟ ਨੋ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਜਿਸਨੇ ਪੂਛੇ, ਸੋਈ ਉਠਿ ਆਗੇ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ
 ਕਰੈ ਬਸਿਸਟ ਕੀ। ਤਬ ਲਛਮਣ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਹਉ ਆਇਆ ਬਸਿਸਟ, ਬਸਿਸਟ ਕਰਦਾ। ਅਰੁ
 ਏਹ ਆਗੇ ਤੇ ਲੋਕ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ^੯। ਕੋਈ ਦਸਦੇ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਹਉ ਕਿਆ ਕਰਉ? ਫਿਰਿ ਜਾਵਉ, ਹਥਿ
 ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ^{੧੦}। ਤਬ ਲਛਮਣੁ ਫੇਰਿ ਪਿਛਾਹਾ ਚਲਿਆ, ਰਾਹਿ ਪੈਆ। ਫਿਰਿਆ ਆਵਦਾ ਸਾ, ਤਿਉ ਨੀਦੁ
 ਆਇ ਗਈਸੁ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਅਕਾਸ ਬਾਨੀ ਮਹਿ ਕਹਿਓਸੁ ਸਮਝਾਇ ਕਰਿ। ਜਿ, "ਲਛਮਣ! ਤੂ ਫਿਰਿ ਆਉ
 ਨਾਹੀ। ਗਜਣੀ ਤੇ ਪਰੇ, ਇਕੁ ਪਰਬਤੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੋ ਪਰੇ, ਏਕ ਨਿਕੀ ਸੀ ਪਰਬਤੀ ਹੈ। ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟ ਓਥੇ
 ਹੈ। ਤੂ ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਮਿਲੁ। ਤੂ ਭਰਮੇ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਲਛਮਣੁ ਚੇਤਨ^{੧੧} ਹੋਇ ਕੇ ਚਲਿਆ। ਉਸਹੀ ਪਰਬਤ
 ਕਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਓਹੁ ਪਰਬਤੁ ਲੰਘਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਆਗੈ ਏਕ ਅਉਰ ਨੀਕੀ ਸੀ ਪਰਬਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਹੀ
 ਨਉੜ^{੧੨} ਇਕੁ ਮਹਾ ਚੰਡਾਲ ਰੂਪੀ ਖਤਾ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਧੂਤੁ ਸਾ। ਅਰੁ ਲਕਿ ਫਰਾਂ ਹੈ, ਨਾਲਿ ਕੁਤੇ ਹੋਨਿ^{੧੩}। ਤਬ
 ਲਛਮਣਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਮਾਨਖੁ ਕੋਈ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਬੀ ਉਥਾਉ ਖਤਾ ਭੀ ਹੈ।
 ਪਰੁ ਏਹੁ ਤਾਂ ਬਸਿਸਟੁ ਗੁਸਾਈ ਨਾਹੀਹੋਉ ਭਲਾ^{੧੪}। ਤਬ ਤਹਾਂ ਬੀ ਫਿਰਿ ਚਲਿਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਨੀਦ ਕਾ ਝੂਟਾ
 ਆਇ ਗੋਇਓਸੁ। ਤਾਂ ਭੀ ਫੇਰਿ ਅਗਮ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਆਈ, "ਜਿ ਲਛਮਣ! ਤੂ ਭਰਮਹਿ ਮਤੁ। ਏਹੋ
 ਬਸਿਸਟੁ ਗੁਸਾਈ ਹੈ। ਤੂ ਜਾਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੁ^{੧੫}। ਤਬ ਲਛਮਣੁ ਫੇਰਿ ਚੇਤਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰਿ ਆਇਆ।
 ਆਖਿਓਸੁ, ਜਿ ਹੁਣ ਜਾਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗਉ। ਜਬ ਲਛਮਣ ਚਰਨ ਚਿਤਵੈ, ਤਾਂ ਬਸਿਸਟ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਭੇ! ਤੂ

^੧ਮਨੁੱਖ।

^੨ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਸਾਵਧਾਨ।

^੩ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ।

^੪ਫੁਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ।

ਕਉਣੁ ਹੈ ਜਿ ਈਹਾ ਆਵਤਾ ਹੈ ? ਈਹਾ ਮਤ ਆਵਹਿ" । ਤਬ ਲਛਮਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਮੈਨੇ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਇ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗ ਚਰਨੀ ਲਾਗਉ" । ਤਬ ਜਿਉ ਚਰਨਾ ਨੋ ਝੂਟਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਲਛਮਨ, ਤਿਉ ਫੜਿ ਕਰਿ ਮਥੇ ਵਾਲੀ ਹੂ ਕਢਿ ਸਿਰੇ ਸਿਰਿ ਪੈਇਓਸੁ । ਜਿ, "ਰੇ ਬੋਧੋ ! ਹੋਇ ਚੰਡਾਲੁ ਆਪਣਾ ਖਾਜੁ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾ । ਤੈ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਧਰਹੁ ਆਇ ਦਿਹਤਾ ਕੀਆ ਹੈ ? ਮੇਰਾ ਭਖੁ ਖਾਜੁ ਤੈ ਗਵਾਇਆ" । ਤਬ ਲਛਮਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਹੋਇ ਭਲਾ ਹਾ । ਤੂ ਮੈਨੇ ਛਡਿ, ਜਿ ਹੋਇ ਜਾਉ" । "ਕਹੋ, ਜਾਇ, ਛਡਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਤਾ ਬਾਇ ਮਾਰੀਗਾ" । ਤਬ ਲਛਮਨੁ ਓਥਹੁ ਭੋਨਾ¹ । ਲਛਮਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ, ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਆ ਸਾ । ਪਰ ਮਸਾ ਜੇਹੇ ਮਰਿ ਪਿਟਿ ਉਬਰਿਆ ਹਾ" । ਨਠਾ ਉਥਹੁ । ਜਿ ਭੋਨਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੋਈ । ਜਿ ਹੋ ਲਛਮਨ ! ਤੂ ਸਾਵਧਾਨੁ ਹੋਹਿ । ਏਹੁ ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟ ਹੈ । ਤੈਨੇ ਭਰਮਾਵਤਾ ਹੈ । ਤੂ ਭਰਮਹਿ ਮਝੁ । ਤੂ ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਮਿਲੁ । ਚਰਨੀ ਲਾਗੁ । ਤਬ ਲਛਮਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਹੋਇ ਕਿ ਜਾਈ, ਅਗਿਅਹੁ ਮਾਰਦਾ ਹੈ" । ਅਖੈ, ਮਹਾ ਪੁਰਖਾ ਦਾ ਮਾਰਣਾ ਕਿਰਪਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਮਾਰੈ, ਤਿਉ ਨਿਵਾਜੈ । ਤੂੰ ਨਿਸੰਕ ਜਾਇ ਮਿਲੁ । ਤਬ ਲਛਮਣੁ, ਫੇਰਿ ਚਲਿਆ । ਤਾਂ ਫਿਰਿ, ਜਾਂ ਆਇ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਅਗੈ ਸੁਅਰੀਆਂ ਹੋਨਿ । ਇਕ ਸੁਅਰੀ ਚਾਇ ਕੁਠੀ² ਸੁ । ਤਿਸਨੇ ਥੋਨਾ ਉਖਲਦਾ³ ਹੈ । ਤਬ ਲਛਮਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੈ; ਪਰੁ ਭਾਈ ਏਹੁ ਹਾਲੁ ਜੇਹਾ ਤਾ ਮੈਨੇ ਕਿਹੁ ਦਿਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ । ਅਰੁ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਆਗਿਆ, ਮੇਟੀ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਹੁਣੁ ਭੀ ਜਾਇ ਪਾਈ ਲਗਦਾ ਹਾ । ਭਾਵੈ ਮਾਰੈ, ਭਾਵੈ ਛਡੈ" । ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਲਛਮਨੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ! ਈਹਾ ਮਤ ਆਵਹਿ" । ਅਖੈ, "ਜੀ ! ਭਾਵੈ ਮਰਿ, ਭਾਵੈ ਛਡਿ । ਹੋਇ ਤੋਥੇ ਆਵਾਂਗਾ" । ਕਹੋ, "ਰੇ ! ਈਹਾ ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ? ਜਿ ਤੂ ਈਹਾ ਆਵਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਲਛਮਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹੋਇ ਤੁਝ ਪਹਿ ਆਇਆ ਹੋ" । ਕਹੋ, "ਰੇ ! ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਹੋਇ ਤੈ ਕਉਣੁ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਹੋ ?" ਕਹੋ, "ਜੀ ! ਤੂ ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟ ਹੈ" । ਕਹੋ, "ਰੇ ਅਪਰਾਧੀ ! ਹੋਇ ਚੰਡਾਲੁ ਬਸਿਸਟ ਗੁਸਾਈ । ਮੈ ਅਰੁ ਗੁਸਾਈ ਕਿਉ ? ਤੂ ! ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਬਸਿਸਟੁ, ਰੇ ! ਕਿਨ ਹੀ ਤੂ ਠਗਿਆ ਹੈ" । ਬਸਿਸਟ ਬ੍ਰਹਮਨੁ, ਰਿਖੀਸੁਰੁ, ਦੇਵਤਾ, ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ । ਤੂ, ਮੈ ਚੰਡਾਲ ਸਾਥਿ ਬਸਿਸਟ ਕਉ ਕਿਉ ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ ? ਰੇ ਅਪਰਾਧੀ ! ਤੂ ਈਹਾ ਨ ਆਉ । ਹੋਇ ਅਪਨੇ ਖਾਜ ਉਪਰਿ ਥੋਨਾ ਹੋ" । ਕਹੋ, "ਜੀ, ਭਾਵੈ ਸੁ ਕਰਿ; ਪਰੁ ਤੂ ਨਿਸੰਦੇਹੁ⁴ ਬਸਿਸਟੁ ਹੈ" । ਜਦਿ ਲਛਮਨੁ ਨਜੀਕਿ ਲਾਗਾ ਆਵਨੇ, ਤਬ ਲਾਗਾ ਲੋਹੁ ਦੇ ਛਟਕਾਰੇ ਦੇਵਣ । ਤਬ ਲਛਮਨ ਕੈ ਕਪੜੇ ਲਾਗੇ ਰਕਤ⁵ ਸਾਥਿ ਭਰੀਅਨ । ਤਬ ਲਛਮਨਿ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਭਾਵੈ, ਸੁ ਕਰਿ; ਪਰੁ ਤੁਧਨੇ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਛਡਦਾ" ਜਦਿ ਨਿਸੰਗ ਲਛਮਨੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਤਬ ਬਸਿਸਟੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ! ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ ?" "ਕਹੋ, ਜੀ ! ਹੋਇ ਲਛਮਨੁ" । ਕਹੋ, ਰੇ ਲਛਮਨ ! ਕਉਣੁ ?" ਕਹੋ, "ਜੀ ! ਛਕੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਾ ਭਾਈ, ਦਸਰਥ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਰਾਖਵੇਸੀ" । ਕਹੋ, "ਰੇ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਖਾਤਾ ਹੋ; ਸੁ ਤੂ ਖਾਹਿਗਾ ?" "ਕਹੋ, ਜੀ ! ਖਾਉਗਾ" । ਕਹੋ, "ਪਿਸ਼ੂ⁶ ਖਾਹਿ ਸੁਅਰੀਆਂ ਕਾ ਮਾਸੁ, ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ" । ਕਹੋ, "ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਇ । ਤਬ ਲਛਮਨੁ ਸਾਥਿ ਬੈਠਿ ਗਿਆ । ਜਦਿ ਲਛਮਨੁ ਲਾਗਾ ਜੇਵਣੇ⁷, ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਤੋ, ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਸੋਈ ਹੈ । ਪਟੇ⁸ ਦੀਏ ਹੋਏ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ, ਗੁਸਾਈ ਬਸਿਸਟੁ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮੁਕਟ ਧਾਰੇ, ਦੁਆਦਸ⁹ ਤਿਲਕ ਲਗਾਏ, ਅਰੁ ਚਕ¹⁰ ਦੀਏ । ਅਰੁ ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਕਈ ਅਨੇਕ ਬਿੰਜਨ¹¹ ਹੈ । ਬਸਿਸਟੁ ਗੁਸਾਈ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਰਣੁ ਬਨਾਰਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਲਛਮਨੁ ਫੇਰਿ ਚਰਨੀ ਲਗਾਇਆ । ਤਬ ਬਸਿਸਟੁ ਗੁਸਾਈ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਧੰਨਿ ਹੋ ਲਛਮਨ ! ਧੰਨਿ !! ਕਹੋ, ਰੇ ! ਤੈ ਹੋਇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ?' ਕਹੋ, "ਜਿ, ਤੇਰੀ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਬੁਝਿਆ" । ਤਬ ਗੁਸਾਈ¹² ਬਸਿਸਟ

¹ਫੁਹਣਾ । ²ਮੂਰਖ. ਬੁੱਧੁ । ³ਲੱਭਣਾ । ⁴ਭਜਿਆ । ⁵ਕੁਹਣਾ । ⁶ਖੱਲ
ਲਾਹੁਣੀ, ਚਮੜਾ ਉਤਾਰਨਾ । ⁷ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਸ਼ੇ ਦੇ । ⁸ਖੂਨ, ਲਹੂ । ⁹ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ,
ਚੀਰਨਾ । ¹⁰ਖਾਣ । ¹¹ਲੋਪਣ, ਪੋਚਾ । ¹²ਬਾਰਾਂ । ¹³ਚੱਕਰ । ¹⁴ਭੋਜਨ,
ਸੁਆਦੀ ਖਾਣੇ ।

ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਰੇ ਲਛਮਨ ! ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ । ਤੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦ ਸਾਥਿ ਸਦਾ ਸਨਮੁਖ^੧ ਹੀ ਰਹਹਿਗਾ । ਤੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦ ਤੇ ਭਿੰਨਿ^੨ ਨ ਹੋਹਿਗਾ" । ਤਬ ਲਛਮਨ ਬਹੁਤਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਤਬ ਬਸਿਸਟ ਗੁਸਾਈ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਤੂੰ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ ?" ਕਹੇ, "ਜੀ ! ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਚਲੁ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਾ ਬੀਆਹੁ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਸਿਖਹੁ ! ਏਹ ਆਇ ਅੰਤਿ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਸਾਗੁ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੈਨ੍ਹ । ਤੁਸਾ ਜੀ ਵਿਚਿ ਭਰਮੁ ਕੋਈ ਲੈ ਆਵਣਾ ਨਾਹੀ । ਅਤੇ ਜੇ ਹੁਣੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸਾ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ" । ਅਜੇ ਏਈ ਗਲੀ ਬੈਠੇ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਗਏ । ਏਹ ਸਭਿ ਉਨਿ ਖੜੇ ਹੋਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਤਾਬੇ ਕੀ ਕਛੇਟੀ^੩, ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਹਥਿ ਕੁਤਕਾ^੪, ਖਵੇ^੫ ਉਪਰਿ ਧਰੀ ਹੋਈ, ਹੋਰੁ ਬਸਤਰੁ ਕੋਈ ਨਾ । ਤਬ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ, ਤਿਥੇ ਸਿਖ ਸਭਿ ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਰੇ ! ਤੁਮਿ ਕਵਣੁ ਹਹੁ ?" ਕਹੇ, "ਜੀ ! ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹ" । ਜਿਥੇ ਓਨੀ ਆਖਿਆ, ਜਿ ਅਸੀ ਸਿਖ ਹਾਂ, ਤਿਥੇ ਕਦਿ ਕੁਤਕੀ ਪੈਆ । ਇਕ ਇਕ ਕੁਤਕਾ ਸਭਨਾ ਨੇ ਲਾਇ ਗਏ । ਇਕਿ ਭਜਿ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਕਿ ਖੜੇ ਰਹੇ ਜਣੇ ਬਾਰਹ ਤੇਰਹ । ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਕੁਤਕਾ ਦੀਆ ਉਨ੍ਹ ਨੇ ਲਗਾਈਓਨੁ । ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਮਾਰਿ, ਭਾਵੇ ਛਡਿ, ਅਸੀ ਹੁਣੁ ਛਡਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਰੇ ! ਤੁਮ ਕਵਣੁ ਹਹੁ ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹ । ਸੇ ਓਨੀ ਸਿਖ ਆਖਿਆ" । ਸੇ ਫੇਰਿ ਕੁਤਕੀ ਕਦਿ ਪੈਆ । ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਭਾਵੇ ਚੀਣਾ ਚੀਣਾ ਕਰਿ, ਪਰੁ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਾਂ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਭਾਈ ਕਦਿ ਸਿਖ ਕੀਆ ਹੈ ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਤੁਧਨੋਂ ਕਿਆ ਸਾਡੀ ਪਰਵਾਹ ਪਈ ਹੈ, ਸਿਖਾ ਕਰਣ ਦੀ । ਪਰੁ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਤੂੰ ਮੰਨਿ ਲੈਆ ਹੈ । ਜਿ ਤੂੰ ਆਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ" । ਐ । "ਕਹੈ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹੁ" । ਅਖੇ, "ਜੀ ! ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਾਂ । ਅਰੇ ! "ਕਹੈ ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁਗੇ ?" ਕਹੇ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਤੂੰ ਕਹੈ, ਸੁ ਮਾਨਹਿਗੇ ਜੀ" । ਕਹੇ, "ਪਿਛੁ ਚਲਹੁ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ, ਜਹਾਂ ਹੋਉ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੋਉ" । ਅਖੇ, "ਭਲਾ ਹੋਇ, ਚਲੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਆਗੇ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ । ਜਾਇ ਪੀਛੇ ਲਾਗੇ ਸਭਿ ਓਇ ਸਿਖ ਜਾਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਵਡੀ ਉਜਾਤਿ ਵਿਚਿ ਲੈ ਆਇਆ । ਜਾ ਦੇਖਨਿ, ਤਾਂ ਤਿਸਿ ਉਜਾਤਿ ਵਿਚਿ ਇਕ ਝਿੜੀ^੬ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚਿ ਚਿਖਾ ਉਸਾਰੀ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਚਿਖਾ ਦੇ ਪਾਸਿ ਸਿੜੀ ਉਪਰਿ ਮੜਾ^੭ ਪੈਆ ਹੈ । ਸੁਪੇਦੁ ਉਪਰਿ ਖਫਣੁ ਹੈ; ਬੰਧ ਬਧੇ ਹੋਏ ਹੈਨ੍ਹ । ਸਜਾ ਮੜਾ ਪੈਆ ਹੈ । ਉਸ ਉਪਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹੁ, ਤਉ ਏਹੁ ਮੜਾ ਤੁਸੀ ਖਾਹੁ, ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ" । ਸੁ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਮੜਾ ਖਾਹੁ ਕਹਿਆ, ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਹੋਰੁ ਹੋਰਸ ਪਿਛੇ ਨਠੇ । ਝਾਤ ਵਿਚਿ ਦੇਇਆਂ ਨਸਦਿਆਂ ਵਾਉ ਹੋਇ ਗਏ । ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਐ ! ਓਇ ਕਹਾਂ ਗਏ, ਜਿ ਸਿਖ ਕਹਾਵਦੇ ਬੇ ?" ਆਖੇ, "ਜੀ, ਗਏ" । ਐ ! ਕਹੇ, ਤੂੰ ਕਿਉ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ? ਤੂੰ ਭੀ ਜਾਹਿ" । ਅਖੇ, ਜੀ, ਹੋਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ । ਕਹੇ, "ਰੇ ! ਤੂੰ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ ?" ਕਹੇ, "ਜੀ ! ਹੋਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ" । ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਿਖੁ ਹਾਂ, ਤਿਥੇ ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ ਐ ਕੁਟਨ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ । ਤੂੰ ਇਵ ਕਿਉ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਿਉ ਕਹਉ" । ਕਹੇ, "ਇਉ ਕਹੁ, ਜਿ ਹੋਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖ ਨਾਹੀ" । ਅਖੇ, "ਜੀ ! ਮਾਰਿ ਭਾਵੇ ਛਡਿ, ਪਰੁ ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਏਹੁ ਗਲ ਆਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ" । ਹੈ, "ਕਹੈ ਤੂੰ ! ਏਹੁ ਨ ਕਹੈਗਾ ?" ਕਹੇ, "ਜਿ, ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਏਵ ਗਲ ਹੈ" । ਕਹੇ, "ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੈ" । ਕਹੇ, "ਜੀ, ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ" । ਕਹੇ, "ਪਿਛੁ ਖਾਹਿ ਏਹੁ ਮੜਾ" । ਕਹੇ, "ਜੀ, ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ" । ਕਹੇ, "ਹਾਂ ਖਾਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਦੇ ਮੜੇ ਕੇ ਸਿਰ ਕੀ ਤਰਫ ਜਾਵੇ, ਕਦੇ ਪੈਰਾ ਵਲਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ! ਤੂੰ ਖਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ ? ਕਿਆ ਫਿਰਤਾ

^੧ਆਗਿਆਕਾਰੀ ।

^੨ਵਖਰਾ ।

^੩ਛੋਟੀ ਕੱਛ, ਜਾਂਘੀਆ ।

^੪ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ ।

^੫ਮੋਢੇ ।

^੬ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਦਾ ਬਨ ।

^੭ਲੋਥ, ਮੁਰਦਾ ।

ਹੈ ?" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹੇਉ ਏਉ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੁ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਹੁ ਖਾਉ" । ਅਰ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਅਹੁ ਤਰਫ਼ ਹੁ ਖਾਉ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ! ਪੈਰਾਂ ਕੀਅਹੁ ਤਰਫ਼ ਹੁ ਖਾਹਿ" । ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ" । ਕਹੈ, ਜੀ, "ਜਿ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਸਮੇਤਿ ਖਾਉ, ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਉ ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕੇ ਖਾਉ" । ਕਹੈ, "ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਖਾਹੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਦਿ ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਾਂ ਸੀਰੇ ਦੀ ਲੋਥ ਪਈ ਹੈ, ਮੜਾ ਉੜਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ ਜੀ, ਬਖਸਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹੈ ਕਹ ਹਸਿਆ । ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ "ਧੰਨਿ ਹੋ ਅੰਗਦ ! ਧੰਨਿ ਪੁਰਖਾ ! ਉਤਾਰਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੁ" । ਤਾਂ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਤਾਰਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੀ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਨਜਰਿ ਆਇਓਸੁ । ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਨ ਕੋਪੀਨ ਹੈ, ਨ ਕੁਤਕਾ ਹੈ । ਜੇਹਾ ਰੂਪੁ ਸਦਾ ਸੁਭਾਉ ਰਹਣ ਦਾ ਸੀ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਭਰਮ ਦਾ ਜੁ ਸਾਂਗੁ ਸੀ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਫੇਰਿ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੇਥੇ ਵਸਤੁ ਸੀ, ਸੁ ਮੈ ਰੁਧਨੇ ਦਿਤੀ । ਤੁ ਹੁਣੁ ਗੁਰੂ ਹੋਆ ਹੈ" । ਅਰੁ ਜਗਤੁ ਤੇਰਾ ਚੇਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ" । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ! ਸਭਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਤੂ ਰਖੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸਭ ਸੰਗਤਿ ਬਖਸੀ । ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਬਖਸਿਆ । ਜਾਹਿ, ਹੁਣੁ ਤੂ ਘਰਿ ਜਾਇ ਟਿਕੁ । ਹਉ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹਾਂ । ਅਨੇ ਪਹਰ ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਹੋਵਾਂਗਾ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਵਦੇ ਘਰਿ ਆਇਆ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਜਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਏਸੁ ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਨਾਲਿ ਲਗੇ, ਓਸਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭਰਮੁ ਨ ਵਿਆਪੀ । ਓਸ ਦੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇ : ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਕਟੀਐ ਨਿਸੰਦੇਹ :—

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੇਖੁ ਭ੍ਰਮਾਇਦਾ, ਸਚਾ ਪਰਵਦਗਾਹੁ ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਵਰਤਿਆ, ਕਿਆ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤਿ^੧ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਤਿਸਨੇ ਭਰਮੁ ਨ ਵਿਆਪਈ, ਜਿਸੁ ਰਖੇ ਕਰਤਾਰ ॥
ਇਕਸੈ ਪਿਛੇ ਛੁਟਸੀ, ਬਿਖੁ ਭਉਜਲੁ ਤਾਰਨ ਹਾਰੁ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਦੇਹਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੦ ॥ ੧੮੦ ॥ ੧੩ ॥

ਗੋਸਟ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਂਗੁ ਕੀਏ, ਪ੍ਰਥਮ^੧ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕਾ, ਦੁਤੀਏ^੨ ਸੁਅਰੀਆਂ ਕਾ, ਤ੍ਰਿਤੀਏ^੩ ਮੜੇ ਕਾ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਦੇਹ ਬਾਤ ਚਲੀ । ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ, ਜਿ ਸਾਂਗੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਥਾ ਸਿ ਸਬੁ

^੧ਪਤਲਾ ਕੜਾਹ ।

^੨ਖਿਡ ਖਿਡ ਕਰਕੇ ਹਸਣਾ ।

^੩ਨੀਚ ਜਾਤ ।

^੪ਪਹਿਲਾ ।

^੫ਦੂਜਾ ।

^੬ਤੀਜਾ ।

ਭਰਮ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਆਗੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਭਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਵੇਖਿ ਕੇ, ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ ਬਾ, ਜਿ ਸਭ ਲੋਕ ਨਿੰਦਿਆ ਲਾਗੇ ਕਰਣੇ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਸੇਵਕ ਕਉ ਜਿ, "ਤੁਮ ਜਾਹੁ ! ਜਾਇ ਕਰਿ, ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ"।^੧ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਕਰਿ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਗਏ, ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸੇਵਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਲੇ ਜਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹਜੂਰਿ ਕੀਆ। ਉਸਹੀ ਸਾਗ ਕੇ ਸਾਜ^੨ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਲੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸਹੀ ਸਾਗ ਸਾਥ ਫੰਡਉਤ ਕਰੀ। ਫੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਤਿ ਸਤਿ ਜੀ ! ਤੂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹਸਿਆ। ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਉ ਨਾਨਕ ਬੰਦੀ ! ਭਲਾ ਹੈ ?"। ਕਹੇ, "ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿਐ ਭਲਾ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਏਹੁ ਰੂਪ ਤੈ ਕਿਉ ਕੀਆ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, "ਜਿ ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ! ਏਹੁ ਰੂਪ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ਜੀ। ਹੋਰੁ ਐਸਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜਿ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਕੀ। ਹਦ ਹੈ ਜਿ, ਕੋਈ ਤੈ ਬਿਨੁ ਏਹੁ ਰੂਪ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਕਰਿ ਸਕੈ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਮੈ ਤੇਰੇ ਤਾਈ^੩ ਖੜੀ ਕਾ ਜਨਮੁ ਜਾਤਿ ਬਰਨੁ ਰੂਪੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਮੈ ਤੇਰੇ ਤਾਈ^੪ ਏਹੁ ਧਾਨਕ^੫ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕਦਿ ਦੀਆ ਹੈ ? ਮੈ ਤਉ ਤੇਰੇ ਤਾਈ^੬ ਭਲਾ ਜਨਮੁ ਉਤਮੁ ਦੀਆ ਹੈ ਜਿ ਏਸ ਕੀ ਭਲੀ ਜੁਗਤਿ ਹੋਵੈ। ਇਸ ਕੀ ਭਲੀ ਭਲੀ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਪਤਿ ਸੋਭਾ ਹੋਵੈ। ਅਰੁ ਭਲੀ ਜੁਗਤਿ ਚਉਕੇ ਮਹਿ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੇਵੈ। ਹੋਰੁ ਜਿ ਜਾਤੀ ਹੈ ਧਾਨਕੁ ਕੀਆ, ਸੁ ਵਿਗੜ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾ ਉਨ ਕਉ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਨ ਪਾਤਿ ਹੈ, ਨ ਸੁਚਿ ਹੈ। ਓਇ ਵਿਗੜ ਰੂਪ ਰਹਤੇ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਓਇ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਤੇ ਹੈ, ਵਿਗੜੇ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਤੈ ਕਿਉ ਏਹੁ ਧਾਨਕ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕੀਆ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਪਹਿ ਕਹਿਆ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਵਡਹੰਸ^੭ ਰਾਗ ਮਹਿਜਿ :—

ਏਕੁ ਸੁਆਨੁ^੮ ਦਇ ਸੁਆਨੀ^੯ ਨਾਲਿ ॥
 ਭਲਕੇ ਭਉ ਕਹਿ ਸਦਾ ਬਦਿਆਲਿ^{੧੦} ॥
 ਕੁਤ ਛੁਰਾ ਮੁਠਾ^{੧੧} ਮੁਰਦਾਰੁ ॥
 ਧਾਨਕ^{੧੨} ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤ ਰ ॥ ੧ ॥
 ਮੈ ਪਤਿ^{੧੩} ਕੀ ਪੰਦਿ^{੧੪} ਨ ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਾਰ ॥
 ਹਉ ਬਿਗੜੈ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਬਿਕਰਾਲ^{੧੫} ॥
 ਤੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਤਾਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ॥
 ਮੈ ਏਹਾ ਆਸ ਏਹੋ ਆਧਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ ! ਏਹ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਜੀ ! ਤੈ ਤਾ ਮੇਰੇ ਤਾਈ^{੧੬} ਬਾਹਰਹੁ ਖੜੀ ਕਾ ਜਨਮੁ ਦੀਆ। ਭਲੀ ਜੁਗਤਿ ਚਉਕਾ ਕਾਰਾਂ ਦੀਨੀਆ, ਅਰੁ ਭਲਾ ਬਰਨ, ਜਾਤਿ, ਰੂਪ ਦੀਆ। ਜੀ, ਤੈ ਤਾ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੁ ਬਾਹਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਭਲਾ ਹੀ ਦੀਆ। ਪਰੁ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਏਹ ਬਾਤ ਨ

^੧ਸਾਮਾਨ, ਪ੍ਰਸਾਦ। ^੨ਭਰਾਉਣੇ ਸਾਂਸੀ ਦਾ ਰੂਪ। ^੩ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੈ। ^੪ਕੁੱਤਾ (ਲੋਭ ਰੂਪ)। ^੫ਕੁੱਤੀਆਂ (ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪ)। ^੬ਸੰਝ, ਸਵੇਰੇ। ^੭ਠੱਗ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰ ਵਤ ਹੈ। ^੮(ਧਨੁਖਧਾਰੀ) ਸਾਂਸੀ ਆਦਿ ਜੰਗਲੀ ਲੋਕ ਜੋ ਡਰਾਉਣੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ^੯ਇੱਜ਼ਤ। ^{੧੦}ਨਸੀਹਤ, ਸਿਖਿਆ। ^{੧੧}ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ।

ਹੁਈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਜੀ, ਧਾਨਕ ਰੂਪ ਰਹਿਆ। ਸਾਹ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੂੰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਸੁ ਅੰਦਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਤੂੰ ਮੁਥ ਕਉ ਕਹੁ, ਜਿ ਅੰਦਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਤੇਰਾ, ਧਾਨਕ ਕਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ”। ਕਹੈ, “ਨਾਨਕ ! ਮੈ ਤੋ ਜਾਣਤਾ ਹੋ, ਪਰੁ ਦੇਖਾ ! ਤੂੰ ਭੀ ਕਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਧਾਨਕ ਕੇ ਪਾਸਿ, ਬਾਹਰਿ ਕੁਤੇ ਅਰੁ ਕੁਤੀਆ ਹੋਤੀਆ ਹੈਂ। ਸਿ ਏਹ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਆਂ ਹੋਨਿ। ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਲਬੁ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੁਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਭੁਖ ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਖਾ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਏਹੁ ਦੋਵੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਕੁਤੀਆ ਹੋਨਿ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਕੁਤਾ ਅਰੁ ਕੁਤੀਆ ਦਿਨੁ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਭਉਕਦੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਹਰਲੇ ਕੁਤੇ ਅਰੁ ਕੁਤੀਆ ਟੁਕੜੇ ਨੇ ਭਉਕਦੇ ਹੋਨਿ। ਟੁਕੜੇ ਪਏ, ਚੁਪ ਭੀ ਬਿੰਦਕ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਜੀ, ਏਹੁ ਅੰਦਰਲਾ ਕੁਤਾ ਅਤੇ ਕੁਤੀਆ ਵਡੀਆ ਬਲਾਈ ਨੇ ਭਉਕਦੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਏਹੁ ਰਜਿ ਕਿਤੜੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਖਲੋਦੇ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਕੁਤੀਆ ਅਰੁ ਕੁਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਜੀ, ਹੇਰੁ ਧਾਨਕ ਕੇ ਪਾਸਿ ਲਕਿ ਫੁਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਕੁਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਕੁਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਇ ਜੀ ਮੁਰਦਾਰੁ ਕਟਦਾ ਹਾਂ। ਸੁ ਜੀ, ਮੁਰਦਾਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਾਇਆ ਹਕੁ ਹੈ ਜੀ, ਜੁ ਤੇ ਮਨਹਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਾਏ ਹਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀ ਜਾਣਾ। ਪਰਾਇਆ ਹਕੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਮੇਨੁ ਮਿਠਾ ਲਗਾ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਪਰਾਇਆ ਜੁ ਹਕੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੁਤ ਦੇ ਫੁਰੇ ਨਾਲਿ ਏਹੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਹੋਇ ਕਟਿ ਕਟਿ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਰੂਪੁ ਧਾਨਕ ਕਾ ਹੈ ਜੀ। ਜਾ ਮੈਂ ਅੰਦਰਹੁ ਧਾਨਕੁ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰਹੁ ਭੀ ਧਾਨਕ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕੀਆ। ਜੀ, ਇਉਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਹੁ ਬਾਹਰਹੁ ਧਾਨਕ ਕਾ ਰੂਪੁ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪੁ ਹੈ ਜੀ। ਏਹੁ ਰੂਪੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਇ ਵਿਗੜਿਐ, ਰੂਪ ਵਿਕਰਾਲੁ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰਿ। ਸੁਰਤਿ ਤਉ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ?”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :—

ਫਾਹੀ¹ ਸੁਰਤਿ ਮਲੁਕੀ ਵੇਸੁ² ॥
ਹੋਇ ਠਗਵਾੜਾ³ ਠਗੀ ਦੇਸੁ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਚੰਡਾਲ ॥
ਧਾਨਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ, ਕਰਤਾ ਕਰਨ ਹਾਰ। ਏਹੁ ਜਿ ਮੈ ਵਿਚਿ ਸੁਰਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਫਾਹੀ ਹੈ। ਜਿਉ ਚੁਹੜੇ ਫਾਹੀ ਲੈ ਕਰਿ, ਮਨੁਖ ਨੇ ਫਾਹਿ ਕਰਿ ਮਾਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਫਾਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਧਿਕ¹ ਜਨਾਵਰ ਨੇ ਫਹਾਇਦੇ ਹੋਨਿ ਜੀ, ਤਿਉ ਸੁਰਤਿ ਕੀ ਫਾਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਜਹਾਨ ਨੇ ਠਗਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹੋਇ ਗਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਮਲੁਕੀ ਵੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਾਲਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮੈ ਉਪਰਿ ਸੈਸਾਰ ਭਿਜਦਾ² ਹੈ। ਜੀ, ਤਿਤੁ ਸੁਰਤਿ ਕੀ ਫਾਹੀ ਨਾਲਿ ਉਸ ਬੰਧਿਕ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੋਇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਹਾਇਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਜੀ, ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਏਹੁ ਜਿਵਦਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਏਹੁ ਵਡੇ ਚੰਡਾਲ ਹੋਨਿ। ਏਨ੍ਹ ਸਾਥਿ ਮੇਰਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਜੀ, ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਵਿਗੜੇ ਰੂਪਿ ਧਾਨਕ ਕੇ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੀ, ਨ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਨ ਪਤਿ ਹੈ, ਨ ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਾਈ ਕਾਰ ਹੈ। ਜੀ, ਜਿਉ ਚੁਹੜੇ ਨੂੰ ਸੈਸਾਰ ਨਾਲਿ ਪਾਂਦਿ³ ਨਾਹੀ ਜੀ, ਤਿਉ ਮੇਨੁ ਏਨ੍ਹ ਬੁਰਿਆ ਕਰਮਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੇਰੀ ਸਾਧਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ, ਤੇਰਿਆਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਾਥਿ, ਤੇਰਿਆਂ

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ :—

“ਮੁਖਿ ਨਿੰਦਾ ਆਖਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ। ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੀ ਨੀਚ ਸਨਾਤਿ” ॥

²ਵਿਚੋਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੁਣ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਉਤੋਂ ਵੇਸ ਬੜਾ ਕੌਮਲ ਜਿਹਾ ਬਣਾ ਰਖਿਆ ਹੈ।

³ਮੈਂ ਠੱਗ ਹਾਂ, ਤੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਠਗਦਾ ਹਾਂ।

⁴ਬਿਕਾਰੀ।

⁵ਪਸੀਜਣਾ, ਰੀਝਣਾ।

ਸੰਗਤ, ਸੁਹਬਤ।

ਭਗਤਾਂ ਸਾਥਿ, ਪੰਦਿ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜੀ, ਜਾ ਤੂ, ਮੇਰੇ ਏਹ ਧਾਨਕ ਕੇ ਕਰਮ ਦੂਰਿ ਕਰਹਿ, ਤਾਂ ਮੁਝ ਕਉ ਤੇਰੀ ਸੈਨਾ ਸਾਥਿ ਪੰਦਿ ਹੋਇ ਜੀ। ਮੈ ਜਿ ਹਾਂ, ਸੁ ਜੀ, ਵਿਗੜ ਰੂਪ ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਨੇ ਇਕਾ ਟੇਕ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬੀ^੧। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਦੋਆਲ੍ਹ ਭੋਆ। ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਸੁ ਤੇ ਨਾਮ ਮੇਰਾ, ਤੂ ਤੇ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਕਿਉ ਉਸਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੇਰਾ ਭਾਰਾ^੨ ਸਭ ਉਤਰੈਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :—

ਮੁਖਿ^੩ ਨਿੰਦਾ ਆਖਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥
ਪਰ^੪ ਘਰੁ ਜੋਹੀ^੫ ਨੀਚ ਸਨਾਤਿ ॥
ਪਰਾ^੬ ਸਿਆਣਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰੁ^੭ ॥
ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਹਉ ਏਤ੍ਰ ਮੁਖਿ ਸਦਾ ਤੇਰੀ ਨਿੰਦਿਆ ਖੁਦੀ ਕਰਤਾ ਹੋਂ ਜੀ, ਜੁ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਨੇ ਨਾਉ ਧਰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜਾਂ ਤੁਹਿ ਮੇਰੇ ਬਾਬਿ ਏਵੇ ਹੀ ਪਾਈ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਿ ਚਾਰਾ ਹੈ, ਜੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਮੁਝ ਕਉ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਚਿਤਿ ਆਵਤਾ ਜੀ। ਹਉ ਏਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਸਦਾ ਨਿੰਦਿਆ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੋਂ। ਅਰੁ ਪਰ ਘਰ ਜੋਹਤਾ^੮ ਹੋਂ ਅਰੁ ਨੀਚਾਂ ਤੇ ਨੀਚਾਂ ਕਾ ਕਾਮੁ ਕਰਤਾ ਹੋਂ। ਜੀ, ਮੈ ਜੈਸਾ ਪਾਪੀ, ਪਤਿਤੁ, ਵਿਗੜ ਰੂਪ, ‘ਫੁਨੁ, ਤੈ ਅਉਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਰਚਿਆ, ਜੈਸਾ ਪਾਪੀ ਹਉ ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈ ਜਿ ਹਉਲਾ ਹੋਵਉ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵਉ ਜੀ ? ਜਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਕੂੜ ਹੀ ਕੂੜ ਕੇ, ਭਾਰੇ ਬੰਨ੍ਹ, ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਲੇਤਾ ਹੋ ਜੀ। ਮੇਰੀ ਠਉਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਜੀ, ਨਾ ਤੂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਹੁ ਏਹ ਚੰਡਾਲ ਕਰਮ ਦੂਰਿ ਕਰਹਿ, ਨ ਕਿਛੁ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਜੀ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ। ਏਹ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਕਰਿ ਜੀ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਮੈ ਤਉ ਤੁਝ ਸਾਥਿ ਭਲਾ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਭਲਾ ਉਤਮੁ ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਜਨਮੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਰਮੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਭਲੀ ਸੁਰਤਿ ਦੀਨੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਧਨੁ ਦੀਆ, ਭਲਾ ਪਿੰਡੁ ਪ੍ਰਾਨ ਦੀਆ ਹੈ। ਤੂ ਅਜਹੂ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ, ਜਿ ਮੈ ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਕੀਆ ਕੀਆ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ !

ਮੈ ਕੀਤਾ ਨ ਜਾਤਾ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ॥ ਹਉ ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਦੇਸਾ ਦੁਸਟੁ ਚੋਰੁ ॥
ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਕਰਤਾ ਕਰਨ ਹਾਰ ! ਮੈ ਵਿਚਿ ਏਹੋ ਖਤਾ^{੧੦} ਪੈਆ ਜਿ, ਜੀ, ਤੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਕੀਆ, ਜਿ ਤੈ ਮੈਨੇ ਸਰਬ ਸੁਖ ਦੀਏ ਜੀ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮੁ ਦੀਆ। ਉਤਮ ਘਰਿ ਅਰੁ ਭਲੀ ਪਤਿ ਪਤਿਸਟਾ^{੧੧} ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਦੀਨੀ। ਅਰੁ ਭਲੇ ਰੂਪ ਰਸ ਤੇ ਦੀਏ। ਰੰਗ ਭੋਗ ਭਲੇ ਭਲੇ ਛਾਦਨ^{੧੨} ਭੋਜਨ ਦੀਏ। ਭਲੇ ਭਲੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਤੇ ਦੀਏ। ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਐਸਾ ਮੈ ਜਾਣਿਓ

^੧ਭਾਰ, ਭੋਭ (ਪਾਪਾਂ ਦਾ)। ^੨ਪਿਛੇ ਛਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੁਕਾਂ ਇਥੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ^੩ਪਰਾਇਆ ਘਰ। ^੪ਤਾੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ (ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ)।
^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ‘ਬਹੁਤਾ ਕੂੜ ਉਠਾਇਆ ਭਾਰੁ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ^੬ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ।
^੭ਤਾੜਦਾ ਹਾਂ (ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ)। ^੮ਸਿਵਾਏ, ਬਿਨਾ। ^੯ਸਰੀਰ। ^{੧੦}ਭੁੱਲ, ਅਪਰਾਧ।
^{੧੧}ਮਾਨ, ਇੱਜ਼ਤ। ^{੧੨}ਕਪੜੇ।

ਨਾਹੀ ਜੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੌਂ ਵਿਸਾਰਿ ਔਨੀ ਨੀਚੀ ਕਰਮੀ ਲਗਾ ਜੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੀ ਜੀ, ਜੁ ਤੂੰ ਐਸਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਏਹਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਏਹਾ ਦੇਆਲੁ ਹੈਂ ਜੀ। ਤੂੰ ਮੈਂ ਨ ਜਾਤੋਂ ਜੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਨ ਜਾਤਿਆ। ਜੀ, ਮੈਂ ਵਡਾ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਹਾਂ ਜੀ। ਤੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ ਭਲਾ ਕੀਆ, ਜਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਨ ਜਾਤੋਂ। ਹੋਇ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਹੋਇਆ ਜੀ। ਓਹ ਜਿ ਤੇਰੇ ਧਾਨਕ ਚੰਡਾਲ ਚੁਹੜੇ ਹੋਨਿ ਜੀ, ਸੇ ਤੇਰੇ ਹਲਾਲਖੋਰ ਹੋਨਿ। ਅਰੁ ਜੀ, ਹੋਇ ਜਿ ਧਾਨਕੁ ਹਾਂ, ਸੇ ਹਰਾਮ ਖੋਰੁ ਹਾਂ। ਜਿ ਓਹ ਜਿ ਹਰਾਮੁ ਖਾਏ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਹਰਾਮਖੋਰ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਓਨਾ ਨੇ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਮੁਥੀ ਵਸਤੁ ਤੁਸੀ ਖਾਹੁ। ਤਿਸੁ ਮੁਥੇ ਕਉ ਸੇਸਾਹੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਹਰਾਮੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਉਨਹੁ ਜਿ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਓ ਹਰਾਮੁ ਖਾਇਆ, ਸੁ ਓਹਿ ਹਲਾਲਖੋਰ ਹੋਏ। ਅਤੇ ਜੋ, ਹਰਾਮੁ ਓਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਤੋਂ ਮਨਹਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਹੀ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਓਹੁ ਪਾਜੈ। ਅਤੇ ਹਲਾਲੁ ਓਹੀ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੋਂ ਹੁਕਮੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੀ, ਜਿਨੀ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮਿ ਹਰਾਮੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇਆ, ਸੇ ਤੇਰੇ ਹਲਾਲਖੋਰ ਭਏ। ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਗੈਰ ਹੁਕਮੀ ਖਾਇਆ ਸੇਈ ਹਰਾਮਖੋਰ। ਸੁ ਤੇਰੀ ਗੈਰ ਹੁਕਮੀ ਕੀਆ ਹੈ? ਸਰਾਬੁ, ਭੰਗ, ਬੇਜਾ*, ਬਗਨੀ*, ਹਵੀਮ, ਚੋਰੀ, ਜਾਰੀ, ਪਹਿਨਾਮੀ*, ਕੂੜੁ ਬੋਲਣਾ, ਠਗਿ ਖਾਣਾ, ਬਿਸਾਸ ਘਾਤੀ* ਕਰਣੀ, ਅਮਾਨ* ਧੂਹਣੀ, ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਣਾ, ਹੋਦਾ ਵੰਡਿ ਨ ਖਾਣਾ, ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਣਾ, ਏਹ ਤੇਰੀ ਗੈਰ ਹੁਕਮੀ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹੀ ਮੁਰਦਾਰੁ ਹੈ। ਜਿ ਏਹੁ ਪਾਇ, ਸੁ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਕਹੀਐ। ਸੁ ਏਹਾ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਮੈਂ ਹਾਂ ਜੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਵਡਾ ਹੈ। ਪਤਿਤਾ ਪਾਪੀਆਂ ਨੇ ਤਰਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਜੀ, ਏਕ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੀ ਕੀ ਟੋਕੁ ਹੈ ਜੀ। ਜੋ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦੇਹਿ, ਤਾਂ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਉ ਜੀ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਠੈਆ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ। ਮੈਂ ਤੁਭ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦੋਆ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਲੇਹਿ, ਸਿਮਰੁ, ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰਾਇ। ਤੇਰੀਆ ਜਿ ਏਹ ਧਾਤੁ ਕੀਆ ਥੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਕੀਆਂ ਤੇ ਸਭਿ ਮੈਂ ਮਨਹਿ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਅਰੁ ਜੋ ਭਲਿਆਈਆਂ ਕੇ ਗੁਣ ਥੇ, ਸੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਦੀਏ ਹੋਨਿ। ਤੂੰ, ਮੈਂ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ ਹੈਂ। ਜਿ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵੇਗਾ, ਸੋ ਭੀ ਮੈਂ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਜਾਹਿ, ਸੇਸਾਰ 'ਮਹਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਾਇ। ਫਿਰਿ ਤੈਂ ਏਹੁ ਰੂਪੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ। ਐਸਾ ਰੂਪੁ ਕਰਣਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਸੇਸਾਹੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ। ਨਾਨਕ! ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਕੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਮੈਂ ਅਵਸਿ* ਨਰਕਿ ਦੇਤਾ ਹੋਂ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਮੈਂ ਅਵਸਿ ਮੁਕਤਾ ਕਰਤਾ ਹੋਂ। ਨਾਨਕ! ਤੂੰ, ਅਬ ਇਵ ਹੀ ਕਰੀਅਹੁ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੋਈ ਨ ਕਰੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਾ ਤੂੰ ਮੈਨੇ ਓਹਿ ਕਰਮ ਦੇਹਿਗਾ, ਤਬ ਨਿੰਦਿਆ ਕੋਈ ਨ ਕਰੇਗਾ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਤੁਭ ਕਉ ਓਹੀ ਕਰਮ ਦੀਏ, ਜਿਨ੍ਹ ਸਿਉ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਿਹਰੁ, ਦਾਨੁ, ਨਾਮੁ, ਇਨਸਾਨੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਭਗਤਿ, ਕਵਾਇ* ਪੇਨਾਇ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਖਜਾਨਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜੀ ਵਿਦਾ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਪੇਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਿਹਰ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ, ਦੋਆ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ ॥

ਜਿਨ੍ਹ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਰਾਮ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਰਾਮੁ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੧੮੧ ॥ ੧੪ ॥

*ਬੇਈਮਾਨੀ ਦਾ ਖਟਿਆ ਖਾਣ ਵਾਲਾ।

ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

*ਜਵਾ ਅਤੇ ਚਾਉਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ।

*ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਵਾਪਸ ਨਾ ਦੇਣੀ।

*ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਲਕੀ ਸ਼ਰਾਬ, ਜੋ ਜੋਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਰਗੀ

*ਫਲ, ਕਪਟ।

*ਜਰੂਰ।

*ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ

*ਪੇਸ਼ਾਕ।

ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਗੋਟਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਮੁ । ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਨਾਉ ਉਪਰਿ ਜੀ । ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਆਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ, ਛੇਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਭਲੇ ਹੁ ਜੀ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਜੀ । ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਜੀ ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਆਸੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ । ਤਬ ਘੜੀ ਇਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਤੈ ਕਹਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਏਹ ਜਿ ਨਾਦੁ^੧ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਵੇਦ^੨ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ ਏਹ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਜੀਆ ਜੀਆ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਰੇਗੁ ਹੈ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਭੇਦ ਜੀਆ ਕੇ ਹੈ^੩ । ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਰਲਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁਖਾ ਨਾਲਿ ਮਨੁਖੁ ਰਲੇ, ਕਿ ਪੰਖੀਆ ਸਾਥਿ ਰਲੇ । ਸੁ ਏਹ ਭੇਦ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜੀ ? ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਜੇਹਾ ਨਾਹੀ । ਸਭ ਕੋਈ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੂਰਤਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਰੂਪੁ ਰੇਗੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜੀ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ, ਕਈ ਜੀਅ ਕਪੜੀ ਪੈਂਧੀ^੪ ਵਿਰਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਈ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਗਨ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈ^੫ । ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਪਉਣੁ ਜਿ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਅਗਨਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਸੁਆਦੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਲਾਗਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਏਹੁ ਰਸ ਕਸ, ਮਿਠਾ, ਕਉਤਾ, ਖਟੇ ਕਾ ਸੁਆਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਜੋਗੁ^੬ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਿਜੋਗੁ^੭ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਭੁਖ ਲਾਗਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਭੁਖ ਲਾਗੀ ਹੋਈ ਖਾਈਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਖਾਇ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਵਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਉਝਤਾ^੮ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਰਾਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਇਕਿ ਕਹਤੇ, ਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੂਰਿ ਤੇ ਦੂਰਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰਿ ਹੈ । ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਮਝਾਇ ਦੀਜੀਐ ਜੀ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਹੀਐ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਥਾਸਿ, ਰਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਤੁਮਹੁ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛੀ । ਤਬ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ^੯ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਚਲੀ :-

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਵਿਸਮਾਦੁ^{੧੦} ਨਾਦੁ^{੧੧} ਵਿਸਮਾਦੁ ਵੇਦ^{੧੨} । ਵਿਸਮਾਦੁ ਜੀਅ ਵਿਸਮਾਦੁ ਭੇਦ ॥

ਵਿਸਮਾਦੁ ਰੂਪ ਵਿਸਮਾਦੁ ਰੇਗ ॥ ਵਿਸਮਾਦੁ ਨਾਗੇ ਵਿਰਹਿ ਜੰਤ ॥

^੧ਸ਼ਬਦ, ਧੁਨਿ ।

^੨ਗਿਆਨ, ਇਲਮ ।

^੩ਪਹਿਨੇ ਰੇਏ ।

^੪ਮੇਲ, ਮਿਲਾਪ ।

^੫ਵਿਛੋੜਾ ।

^੬ਜੋਗਲ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਰਾ ਹੀ ਨ ਲੱਗੇ ।

^੭ਜੋ ਬਚਨ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ

ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ।

^੮ਹੈਰਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਅਸਚਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

^੯ਸ਼ਬਦ, ਚਲੀਆਂ ।

^{੧੦}ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਸਤਵਾਂ ।

ਵਿਸਮਾਦੁ ਪਉਣੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਪਾਣੀ । ਵਿਸਮਾਦੁ^੧ ਅਗਨੀ ਖੋਡਹਿ ਵਿਡਾਣੀ^੨ ॥
 ਵਿਸਮਾਦੁ ਧਰਤੀ ਵਿਸਮਾਦੁ ਖਾਣੀ^੩ । ਵਿਸਮਾਦੁ ਸਾਦਿ ਲਗਹਿ ਪਰਾਣੀ ॥
 ਵਿਸਮਾਦੁ ਸੇਜੋਗੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਵਿਜੋਗੁ । ਵਿਸਮਾਦੁ ਭੁਖ ਵਿਸਮਾਦੁ ਭੋਗੁ ॥
 ਵਿਸਮਾਦੁ ਸਿਫਤਿ ਵਿਸਮਾਦੁ ਸਾਲਾਹਾ । ਵਿਸਮਾਦੁ ਉਝੜ ਵਿਸਮਾਦੁ ਰਾਹ ॥
 ਵਿਸਮਾਦੁ ਨੇੜੇ ਵਿਸਮਾਦੁ ਦੂਰਿ । ਵਿਸਮਾਦੁ ਦੇਖੇ ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰਿ ॥
 ਵੇਖਿ ਵਿਡਾਣੁ^੪ ਰਹਿਆ ਵਿਸਮਾਦੁ । ਨਾਨਕ ਬੁਝਣੁ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਰਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਦੇਹੁ ਜਿ ਵੇਦੁ ਹੈ, ਸੇ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਬੀ ਹੈ, ਸੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਵੇਦੁ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਹੋ ਸਹੀ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਰਾਗੁ ਨਾਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਹੁ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਬੀ ਹੈ, ਬਿਸਮਾਦੁ ਪੈਦਾ ਹੁਆ ਹੈ । ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਰਾਗੁ ਰਹਤਾ ਕਹਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਸੁ ਮਨ ਬੀਚ ਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਸੁ ਮਨ ਵਿਚਿ ਰਹਤਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਹੈ, ਕਦਿ ਕਾ । ਦੇਹੁ ਭੀ ਇਸ ਕਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਲਖਿਆ^੫ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ, ਸੇ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਬੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈ । ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਜੀਅ ਕਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੇ ਹੈ । ਕਦਿ ਕੇ ਦੇਹੁ ਜੀਅ ਹੋਏ ਹੈ, ਦੇਹੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸੁਧਿ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਕਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਭੀ ਸੁਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਜੀਅ ਸਭਿ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਭਾਤਿ ਜਿ ਸਿਰਜੇ^੬ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਨਾ ਮਾਨੁਖੁ ਰਲਤਾ ਹੈ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥਿ, ਅਰੁ ਨਾ ਪਸੁ ਸਿਉ ਪਸੁ, ਨਾ ਪਖੀ ਸਿਉ ਪਖੀ, ਨਾ ਰੰਗ ਸਿਉ ਰੰਗੁ, ਸੁ ਦੇਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ । ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇਹੁ ਕਿਆ ਕੁਦਰਤ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਜੀ । ਅਰੁ ਜੀ ਦੇਹੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝੀਤਾ, ਜਿ ਰੂਪੁ ਕਹਾ ਤੇ ਉਤਪੰਨਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਦੇਸੁ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਿਸ ਭਾਤਿ, ਕਿਸ ਬਾਤ ਤੇ ਰਚਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਬਾਤ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਵਡੀ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਤੀ, ਜਿ ਇਕਨਾ ਜੀਆ ਕਉ ਨੰਗਿਆ ਫੇਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਨਾ ਕਉ ‘ਪਾਟੇਬਰ ਪੈਨਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਹੁ ਭੀ ਵਿਸਮਾਦੁ ਉਸ ਕਾ ਓਹੀ ਜਾਣੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਿ ਸਕਤਾ, ਜਿ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਜਾਣੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਹੁ ਭੀ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਹਾ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਕਹਾ ਜਾਇ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਦਿ ਕਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਦੇਹੁ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਕੁਦਰਿਤ ਕਾ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਪਵਣੁ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਸੁ ਕਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ । ਦੇਹੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਤਾ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਪਉਣੁ ਕਿਆ ਹੈ; ਕਹਾ ਤੇ ਉਤਪੰਨਿ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਕਹਾ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਕਹਾ ਇ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ । ਦੇਹੁ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਭੀ ਇਕੁ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ । ਜਿ ਧਰਤੀ ਕਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੁ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਰਚੀ ਹੈ । ਇਸ ਕੀ ਆਦਿ^੭ ਕਦਿ ਕੀ ਹੈ, ਉਪਜੀ ਕਦਿ, ਅਰੁ ਸਮਾਵੇਗੀ ਕਦਿ, ਦੇਹੁ ਬਾਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ । ਦੇਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਦੇਸੁ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਚਾਰਿ ਖਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਰਚੀਆ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਦੇਸੁ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਕਦਿ ਹੋਈਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੀਆ ਹੈਨਿ, ਕਦਿ

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਟੁਕਾ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ । ^੫ਅਸਚਰਜ,
 ਅਜੀਬ ਅਜੀਬ । ^੬ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਰ ਹਨ:—ਅੰਡਜ (ਅੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ), ਜੇਰਜ (ਜੇਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ),
 ਸੇਰਜ (ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ), ਉਤਭੁਜ (ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ) । ^੭ਅਸਚਰਜ ਖੇਡ ।
^੨ਜਾਣਿਆ ।
^੩ਉਤਪੰਨ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ । ^੪ਹੇਸਮੀ ਬਸਤਰ ।
^੪ਅਰੰਭ, ਮੁੱਢ ।

ਜਾਨ੍ਗੀਆ, ਏਕੁ ਏਹੁ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ ਜੀ। ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਅਗਨਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਈ ਭਾਤਿ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਜੀ ਰਚੀ। ਸੁ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਵਡਾ ਵਿਡਾਣੁ ਹੈ, ਅਚਰਜੁ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ਪਤੰਤੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਅਗਨਿ ਕਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਰਚੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਦਿ ਕੀ ਹੁਈ ਹੈ। ਏਹੁ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਲਖਿਆ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਜੀ, ਸਾਹੀ ਦੇਹੀ ਕਉ ਰਸ ਕਸ, ਕਪੜੇ, ਖਟੇ, ਮਿਠੇ, ਸਾਲਣੇਆ ਕਾ ਸੁਆਦੁ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ। ਅਨਾਜ, ਮੇਵਿਆ ਕਾ, ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਕਾ, ਏਸੁ ਮੁਖ ਜਿਹਥਾ ਕਉ ਸੁਆਦੁ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਹੋਰਸ ਸਰੀਰ ਕਉ ਸੁਆਦੁ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ। ਏਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੈ। ਵਿਸਮਾਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ, ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਹੁ ਤਾ ਸਕਲ, ਦੇਹੀਆ, ਚੰਮ ਮਾਸ ਕੀਆ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਮੁਖ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਸੁਆਦੁ ਆਵੇ, ਸਿ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਜੋਗਿ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਕਬਹੂੰ ਮਾਨੁਖ ਮਿਲਿ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਦਿਕਾ ਹੈ, ਏਸ ਕਾ ਕਿਛੁ ਰੂਪੁ ਰੰਗੁ, ਵਰਨੁ ਚਿਹਨੁ, ਕਿਆ ਹੈ। ਏਹੁ ਕੇਸਾ ਜੇਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੋਰਾਨੁ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਲਖਿਆ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਵਿਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਛੁੜਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲੈ, ਵਿਜੋਗਿ ਵਿਛੁੜੇ, ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਤੇਰਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਇਉਂ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ, ਜਿ ਏਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਕਦਿ ਕਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਿਸੇ ਤੇ ਤੈਂ ਰਚਿਆ ਹੈ ? ਏਹੁ ਕੇਸੇ ਜੇਸੇ ਹੈਂ, ਏਹੁ ਭੀ ਤੇਰਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੋਰਾਨੁ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਭੁਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੀ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਭੀ ਇਕੁ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ। ਵਡਾ ਹੋਰਾਨੁ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਭੁਖ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਖਾਇ, ਦੇਹੀ ਕਉ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਕੇਸੇ ਰੰਗਿ ਹੈਂ ? ਕਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਰਚੀ ਹੈ। ਕੇਸੀ ਜੇਸੀ, ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਰੰਗੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਏਹੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ, ਜਿ ਭੁਖ ਕਉ ਜਿ ਭੋਜਨੁ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ, ਖਾਇ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੇਹੀ ਪਰਫੁਲਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ। ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੈਂ ਭੁਖ ਕੀਆ ਸਾ, ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਆ ਥਾ ? ਅਰੁ ਇਥ, ਜਿ ਏਹੁ ਰਜਾਇਆ, ਖਵਲਾਇਆ, ਖੁਸੀ ਕੀਆ, ਸਿ ਏਹੁ ਤੈਂ ਕਿਆ ਕੀਆ ? ਇਥ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੂਆ ਖਾਣੇ ਕਉ, ਤਬ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਕਿਛੁ ਨ ਥਾ। ਜਿ ਤੈਂ ਇਸ ਕਉ ਇਥ ਰਜਾਇਆ, ਤਬ ਭੁਖਾ ਰਖਿਆ ਥਾ। ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ, ਹੋਰਾਨੁ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਜਿ ਕਿਆ ਕਰਤਾ, ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ। ਉਸ ਕੀ ਏਹੁ ਗਹਨਾ¹ ਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ। ਏਹੁ ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਲਾਹ² ਕਰਨੀ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ। ਜਬ ਕਰਨਹਾਰਾ ਤੁਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਅਰੁ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਆ ? ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਅਰੁ ਸਾਲਾਹ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਕਿਆ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੇ, ਏਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਭਤ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਰਾਹੁ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ। ਰਾਹਿ ਪਵਹਿ, ਤਿਨ ਕਉ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੇ, ਅਰੁ ਉਭਤਿ ਪਵਹਿ, ਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਹਿ। ਏਹੁ ਭੀ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜਿ ਜੀਆ ਕਾ ਅਰਾਧਿਆ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਰਾਧਿਆ ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਣਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਚੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਦੂਰਿ ਤੇ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਭੀ ਸਚੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਦੂਰਿ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਜਿ ਚੂਚਿ ਕਰਿ ਜੇ ਦੇਖੇ ਕੋਈ, ਅਰੁ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹੈ, ਤਉ ਦੂਰ ਤੇ ਦੂਰਿ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਨਾਹੀ। ਚੂਚਿ ਕਰਿ ਤਾਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਸੁਰਗ³ ਕਉ ਚੂਚੇ, ਤਉ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਮਧ⁴ ਲੋਕ ਕਉ ਚੂਚੇ, ਤਉ ਭੀ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਜੇ ਪੈਆਲਿ⁵ ਲੋਕ ਕਉ ਚੂਚੇ, ਤਉ ਭੀ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਦੂਰਿ ਭੀ ਸਚੁ ਹੈ, ਜਿ ਚੂਚਿਆ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਜੀ ਨੇੜੇ ਭੀ, ਸਚੁ ਹੈ, ਜਿ ਮਨ ਕੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ, ਵਿਸਮਾਦੁ ਅਚਰਜੁ ਹੈ।

¹ਅਥਾਹ ਗਤਿ।

²ਉਸਤਤ।

³ਆਕਾਸ਼ ਲੋਕ।

⁴ਮਾਤ ਲੋਕ।

⁵ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ।

ਪਰ ਜੀ ਏਸੁ ਵਿਸਮਾਦ ਕੀ ਸੋਈ^੧ ਸੋਈ ਬੁਝੈ^੨, ਜਿ ਕੋਈ ਵਡਭਾਗੀ ਰਾਮ ਕਾ ਹੋਇ^੩ । ਭਾਈ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਜੀ । “ਏਹ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੂਏ । ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ । ਜਿ ਧੋਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕੀਮਤਿ ਕਿਨਹੁ ਨ ਜਾਨੀਆ, ਕਹਾ ਵਸੈ ਕਿਹੁ ਠਉਰ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਭਿ ਕਹਿ ਗਏ, ਜਿ ਬਾਤ ਅਵਰ ਕੀ ਅਉਰ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ ਸਤਿ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੨ ॥ ੧੫ ॥

ਗੋਸਟ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ! ਏਹ ਤੂ ਜਿ ਹੋਰਤ ਕਿਤੇ ਸੂਤ੍ਰਿ^੧ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਗਲ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਤੂ ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਉ ਏਹ ਬੈਸਨਉ ਅਰਾਪਦੇ ਹੈਨਿ । ਏਹ ਮਹਾ ਕਠਨ ਜੁਗਤਿ^੨ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਨੇਮ ਬਰਤ ਮਹਾ ਸੰਜਮ ਵਿਚਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ । ਏਹ ਭਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ । ਕੁੰਗੁ^੩ ਦੀਆ ਅਰੁ ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਕੀਆ ਬਾਸਨਾ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਨਿ । ਏਹਿ ਆਪੁਨੇ ਘਰ ਕੀ ਭੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਦੇਖਾ ! ਓਇ ਕਿਛੁ ਘਟਿ ਗਏ ਹੈਨਿ ? ਜਿ ਏਤੁ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਨਿ । ਬੇਟਾ ! ਤੂ ਏਹ ਮਤਿ ਛਡਿ । ਨਾ ਤੂ ਟਿਕਾ ਕਰਹਿ, ਨ ਧੋਤੀ, ਨ ਚਉਕਾ । ਬੇਟਾ ! ਨਾ ਏਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨ ਸੈਸਾਰੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਅਉਧੂਤਾ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਜੋਗੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਸਿਨਿਆਸੀਆ ਕਾ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ । ਬੇਟਾ ! ਕਿਛੁ ਓਨਾ ਦੀ ਮਤਿ ਬੁਰੀ ਹੈ ? ਜਿ ਏਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ । ਏਹ ਜਿ ਤੁਸਾਡੀ ਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਤੁਸੀ ਸਮਝਦੇ ਹਹੁ, ਸਾ ਅਸਾਨੋ ਭੀ ਦਿਖਾਇ, ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਮਤਿ ਤੁਸੀ ਸਮਝੀ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

॥ ਸਬਦੁ ਸ੍ਰੀ ਹਾਗ ਮਹਿ ॥

ਕੁੰਗੁ^੪ ਕੀ ਕਾਇਆ^੫ ਰਤਨਾ ਕੀ ਲਲਿਤਾ^੬ ਅਗਰਿ ਵਾਸੁ ਰਨਿ ਸਾਸੁ ॥

ਅਠਸਠਿ^੭ ਤੀਰਥ ਕਾ ਮੁਖਿ ਟਿਕਾ ਤਿਤੁ ਘਟਿ ਮਤਿ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਓਤੁ ਮਤੀ ਸਾਲਾਹਣਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਗੁਣਗਾਨੁ^੮ ॥ ੧ ॥

ਬਾਬਾ ਹੋਰ ਮਤਿ ਹੋਰ ਹੋਰ । ਜੋ ਸਉ ਵੇਰ ਕਮਾਈਐ ਕੁਝੋ ਕੁਝਾ ਜੋਰੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਖਬਰ । ਸਮਝ, ਗਿਆਨ ।

^੨ਸਮਝੇ, ਜਾਣੇ ।

^੩ਨਿਯਮ, ਮੰਤਰ ।

^੪ਰਹਿਣੀ ।

^੫ਕੰਸਰ ।

^੬ਇਹ ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੭ ਤੇ ਹੈ ।

^੭ਸਰੀਰ ।

^੮ਜੀਤ ।

^੯ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ।

^{੧੦}ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ, ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਤੂ ਤਾ ਕਹਦਾ ਹੈਂ ਜਿ ਬੇਸਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਦੇਹੀ ਸਿਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਨਿ। ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜੇ ਤਉ ਕੁੰਗੁ ਕੀ ਕਾਇਆ, ਸਾਹੀ ਦੇਹੀ ਕੇਸਰ ਸਿਉ ਭੀਗੀ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਜੇ ਰਤਨਾ ਕੀ ਜਿਹਵਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਕੀ ਜਿ ਵਾਸਨਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਥਿ ਬਾਸਨਾ ਦੇਸੁ ਕਾਇਆ ਤੇ ਨਿਕਲੇ । ਅਰੁ ਰਤਨਾ ਕੀ ਜਿਹਵਾ ਤਿਸ ਸਾਥਿ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ । ਅਰੁ ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਸਾਸੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਕਾ ਮਨਿ ਟਿਕਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਘਟ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਮਤਿ ਸਰਸਾ ਤੇ ਸਰਸ ਹੋਇ । ਓਸ ਮਨ ਨਾਲਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਾਧੇ । ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਸਚੁ ਨ ਹੋਇ, ਤਉ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਅੰਤਿ ਸਭ ਕੂੜੁ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਤਿਸੁ ਨ ਪਤਿ ਨ ਪਤਿਸਟਾ ਕਿਛੁ ਨ ਰਹਈ । ਦਰਗਹ ਕਾ ਓਹੁ ਚੇਰੁ ਹੋਇ । ਜਾ ਸਚ ਕੀ ਮਤਿ ਸਾਥਿ ਅਰਾਧੇ, ਅੰਤਰਿ ਸਚੁ ਹੋਇ, ਸਚ ਕੀ ਪਰੁਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵੇ, ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ । ਨਾਤਰ ਹੋਰਤ ਮਤਿ ਸਾਥਿ, ਹੋਰੁ ਹੀ ਹੋਰੁ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨ ਹੋਇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ! ਓਹ ਤਾ ਤੇ ਉਥਾਪੇ” । ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਮਤਿ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਈਆ । ਪਰੁ ਏਹ ਜਿ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੈਸਾਰ ਉਨ ਕਉ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਚੜਤੀ ਹੈ, ਕੁਲਿ ਮੁਲਖ ਕੇ ਪੀਰ ਹੈ । ਦੇਖਾ ! ਉਨ੍ਹਾ ਈਹਾ ਹੀ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਪੀਛੇ ਕੁਲਿ ਜਹਾਨੁ ਲਗਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਭੀ ਮਤਿ ਬੁਰੀ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ :—

ਪੂਜਾ ਲਗੇ ਪੀਰੁ ਆਖੀਐ ਸਭੁ ਮਿਲੇ ਸੈਸਾਰੁ ॥
ਨਾਉ ਸਦਾਏ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇ ਸਿਧਾ ਸੁਮਾਰੁ ॥
ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੇ ਨਾ ਪਵੇ ਸਭਾ ਪੂਜ ਖੁਆਰੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹ ਜਿ ਸਿਧ ਪੀਰ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਪੂਜਾ ਲੇਤੇ ਹੈਨਿ । ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਆਲਮੁ ਦੁਨੀਆ ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਪੀਛੇ ਲਾਗਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਸਦਾਵਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਪੂਜਾ ਲੇਤੇ ਹੈ; ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ, ਜਬ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਪਤਿ ਨ ਰਹੈਗੀ, ਬੇਪਤੇ ਹੋਹਿਗੇ । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਪੂਜਾ ਸਭ ਖੁਆਰੁ ਹੋਇ ਜਾਇਗੀ । ਓਇ ਬੇਪਤੇ ਹੋਹਿਗੇ । ਜਬ ਲਗਿ ਸਚੁ ਨ ਆਵੇ, ਤਬ ਲਗਿ ਕਿਆ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵਣਾ, ਅਰੁ ਕਿਆ ਪੀਰੁ ਕਹਾਵਣਾ । ਬਿਨਾ ਸਚ ਬੀ, ਬੂਠਿ ਬੇਪਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ! ਜਿ ਵਸਤੁ ਮਿਟਣ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ, ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਪਤਿ ਰਹੈਗੀ, ਸੁ ਕਵਨ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਪਿਆ ਤਿਨ ਮੰਟਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
ਓਨ੍ਹਾ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ, ਨਾਮੋ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥
ਨਾਉ ਪੂਜੀਐ ਨਾਉ ਮੰਨੀਐ ਅਖੰਡੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜੇ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਥਾਪੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ

‘ਉਤਮ ।	‘ਮਿਟਾਉਣਾ ।	‘ਭਾਵ ਲੋਕ ਪੂਜਦੇ ਹੋਣ ।	‘ਕਰਮਾਤੀ ।
‘ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ।	‘ਬਿਦਿੱਬਤ, ਨਿਰਦਰ ।	‘ਲਗਾਤਾਰ ।	

ਹੈਨਿ, ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਮਿਟਾਇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ। ਓਹਿ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਹੈਨਿ। ਕਿਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ? ਜਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਭੀ, ਅਰੁ ਮੁਖਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਨਾਮੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਬੀ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਓਇ ਨਾਮੁ ਮੰਨੀਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਹੀ ਨਾਮੁ ਹੀ ਪੂਜੀਤਾ ਹੈ। ਓਇ ਈਹਾ ਭੀ ਸੁਰਖਰੂ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਓਇ ਅਖੰਡ ਹੈ। ਉਨ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਥਹੁ ਨਾਹੀ। ਸਦਾ ਸਚ ਸਾਥਿ ਅਸਥਿਰੁ¹ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕਿ ਜਿ ਏਹ ਰਾਜੇ ਰਾਜੁ ਕਰਤੇ ਹੈਨਿ ਸਾਹ, ਧਨਾਢ ਲੋਕ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਸੁਖ ਭੋਗ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਇਕਿ ਉਮਰਾਉ ਹੈ, ਇਕਿ ਖਾਨ ਹੈ; ਇਕਿ ਰਈਅਤਿ ਲੋਕ, ਭੂਮੀਏ ਲੋਕ, ਰਾਜ ਰਸ ਸੁਖ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਦਿਖਾ ! ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ? ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਦਰਗਹ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਖੇਹੁ ਖੇਹੁ ਰਲਾਈਐ ਤਾ ਜੀਉ ਕੇਹਾ ਹੋਇ ॥
ਜਲੀਆ ਸਭਿ ਸਿਆਣਪਾ ਉਠੀ ਢਲਿਆ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਵਿਸਾਰਿਐ ਦਰਿ ਗਇਆ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਾਂ ਖੇਹ ਨਾਲਿ ਖੇਹ ਰਲੀ, ਤਾ ਕੇਹੀ ਕੁ ਸੋਭਾ ਪਾਈ”। ਕਹੇ, “ਜਾਂ ਖੇਹ ਨਾਲਿ ਖੇਹ ਰਲੀ, ਤਾ ਖੇਹ ਦੀ ਖੇਹਾ ਹੀ ਹੋਈ, ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਪਾਵੈ ?” ਕਹੇ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਸੋਢਣਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਹੀ ਦਾ ਸੁਖੁ ਹੈ। ਏਹ ਦੇਹ ਭੀ ਖੇਹ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਰਸ ਭੋਗ, ਖਾਣਾ, ਪੇਨ੍ਹਣਾ, ਸੁ ਏਹ ਭੀ ਖੇਹ ਹੀਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਜਬ ਖੇਹ ਕਉ ਖੇਹ ਮਿਲੀ, ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਸੋਭਾ ਤਉ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾ ?” ਕਹੇ ਜੀ, “ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਈ”। ਕਹੇ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਇਸ ਕੀ ਜਿ ਸੋਭਾ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਹੈ। ਜੇ ਇਨਿ ਈਹਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ, ਤਉ ਉਹਾ ਭੀ ਸੋਭਾ ਪਾਈ। ਜਬ ਏਨਿ ਈਹਾ ਹੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਹਾ ਦਰਗਹ ਗਿਆ, ਏਸ ਕਾ ਕਿਆ ਹੋਇ ?” ਬਾਬਾ ਜੀ, “ਏਹੁ ਸੋਭਾ ਤਾਹੀ ਪਾਵੈ, ਜਾਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ। ਬਿਨਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨ ਬੀ, ਏਹ ਸਭੁ ਭੂਨੁ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਬੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਹੋਰ ਸਿਆਣਪਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਬੀ”। ਤਬ ਦਾਏ ਕਾਲੂ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਿ ਜੀ, “ਧੰਨਿ ਹੈ ਤੂੰ, ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਾਨਿਆ ਹੈ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ ਹੈ, ਨੀਕੋ² ਜਾਕੋ ਨਾਉ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ, ਤਿਨਿ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਠਾਉ³ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਸਾਧਹੁ, ਸੰਤਹੁ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ ! ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ,
ਰਾਮ, ਸਤਿ ਰਾਮ, ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੩ ॥ ੧੮੩ ॥ ੧੮੪ ॥

¹ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ, ਭਾਇਮ।

²ਉਤਮ, ਚੰਗਾ।

³ਇਹ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੇਰਾਗੀਅਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕੇ ਰੂਪਿ ਫਿਰੇ । ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਕਉਸ^੧, ਏਕੁ ਪੈਰ, ਅਧ ਉਚਾ ਨੀਲਾ ਤਹਮਦੁ^੨, ਤੇਤਿ ਭਗਵੀ ਚਾਦਰ ਪਹਿਰੀ । ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਨੀਲੀ, ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਦੀਆ । ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਸਹੀ ਕਰੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੀ ਸਹੀ ਕਰਿ ਸਕੈ । ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਉ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲੈ । ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕਉ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲੈ । ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦਿਤਾਵਨ । ਜਿ ਕੋਈ ਦਰਸਨਿ ਲਾਗੈ, ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ । ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸੁਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ । ਕੁਲਿ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਧਰਮੁ ਸਾਲਾ ਕਰੀਆਂ । ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਦਿਤਾਇਆ । ਜਿ ਪੁਰਖਾ ! ਮੇਰਾ ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਤ੍ਰੈਇ ਵਸਤੁ ਦਿਤਤਾ ਕਰਿਹੁ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ । ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਜਪੀਐ । ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਹੋਵੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਇਕੁ ਮੇਰਾ ਮੋਲੀ ਹੈ ਸੈਸਾਰੀ । ਜਦਿ ਹੋਇ ਸੈਸਾਰ ਦੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ, ਤਬ ਇਕ ਏਹੁ ਮੂਲਾ ਖੜੀ^੩ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤੁ ਸਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਕਿਵੇ ਮਿਲਹੁ ਤਾਂ । ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਹੈ, ਜਿ ਇਕੋਰਾ ਮਿਲੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, “ਜਿ ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਮਿਲੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਫਕੀਰਾ ਕੇ ਰੂਪਿ, ਲਗੇਟ ਬੰਦਾ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ । ਤਬ ਮੂਲੇ ਖੜੀ ਕੀ ਦਹਲੀਜ ਉਪਰਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੁਏ । ਤਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਮੂਲੇ ਕੀ ਜੇਰੁ ਕਉ । ਤਬ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਿਵਾਤਾ । ਸਿਵਾਣਿ, ਅੰਦਰਿ ਵਤਿ ਗਈ । ਅਗੇ ਮੂਲਾ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਤਬ ਓਨਿ ਆਖਿਆ, “ਅਖੇ ਸੁਣਿਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ? ਓਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦੋਸਤੁ ਕਿ ਨੇਹੀ ? ਮਾਰਿ ਮੁਹਿ ਲਿਆ ਹੈਸੁ ਬੁਰੇ ਜੇਹੇ ਢਵਿ^੪ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਆਗੇ ਬਹੁਤਿਆ ਅਸਵਾਰਾਂ ਨਾਲਿ ਆਵਦਾ । ਸੁਖਪਾਲੀ^੫ ਚੜਿਆ ਆਵਦਾ । ਏਹੁ ਤ੍ਰੂਟਾ ਖੁਬਾ ਜੇਹਾ ਜੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਛੁ ਤੇ ਥੀ ਮੰਗਣ ਆਇਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਤੂੰ ਅੰਤਰਿ ਵਤਿ ਕਰਿ ਛਪਿ ਰਹੁ ਤਾਂ । ਤਾਂ ਤੇਜੀ ਬਾਬਾ ਦਰਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ । ਮੂਲਾ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਛਪਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੂਲੇ ਦੀ ਜੇਰੁ^੬ ਪੁਛੀ, ਜਿ ਮੂਲਾ ਕਿਥੇ ਹੈ ?” ਅਖੇ ਜੀ, “ਘਰਿ ਨਾਹੀ । ਕਿਤੇ ਹੀ ਗਿਰਾਇ ਗਿਆ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਅਖੇ ਘਰਿ ਨਾਹੀ ? ਅਖੇ ਜੀ, “ਘਰਿ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ! ਹਾਇ !! ਸਈਆਦਾ^੭ ਕਿਰਾਤਾ^੮ । ਅਸੀ ਆਏ ਤੇਰੇ ਮਿਲਣੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਅਤੇ ਤੂੰ ਅਗਿਆਹੁ ਛਪਿ ਪੈਆ । ਤਾਂ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਲਿ ਕਿਰਾਤਾ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਇ ॥

ਮਰਣੁ^੯ ਨ ਜਾਪੈ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੇ ਬਾਇ ॥ ੧ ॥

^੧ਖੜਾਉ । ^੨ਤੇਤ ਲਪੇਟਿਆ ਬਸਤਰ । ^੩ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੂਲੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਕਿਰਾਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਟਕੇ ਦਾ ਸੋਦਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਮਰਣਾ ਸੱਚ ਤੇ ਜਿਉਣਾ ਝੂਠ ਹੈ’ । ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਫਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਖ ਮੋੜ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ ਅਰ ਸੱਪ ਦੇ ਡੰਗਣ ਤੋਂ ਮਰ ਗਿਆ” । ਵੇਖੋ ‘ਮਹਾ-ਕੋਸ਼’ ਪੰਨਾ ੭੪੩ ।

^੪ਢੰਗ, ਤਰੀਕਾ ।

^੫ਪਾਲਕੀ ।

^੬ਇਸਤੀ ।

^੭ਜਾਲਮਾ ।

^੮ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੇਵਕ,

ਕਾਇਰ, ਬੁਝਦਿਲ ।

^੯ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੌਤ ਕਿਥੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਆਖਦੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਚਲਦੇ ਰਹਿਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਹਰਿ ਗਿਆ, ਤਾ ਓਹੁ ਕਿਰਾਤੁ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਾ ਓਨਿ ਕਿਰਾਤਿ ਆਖਿਆ, "ਅਖੈ ਗਿਆ, ਕਿ ਨਾ?" "ਅਖੈ ਗਿਆ"। ਅਖੈ, ਹੇ ਵੇ ਸਯਾਦਣੀਏ! "ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਚੜੀਅਹਿ। ਹੇਉ ਲਵਾਇਓ"। ਅਖੈ, ਕਿਤੁ ਵਲਿ ਗਿਆ? ਏਵੇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ। ਸਾਥਿ ਫਕੀਰ ਸਸੁ ਲਗੇਟ ਬੰਦ। ਤਾ ਮੂਲਾ ਓਤੇ ਹੀ ਬਾਇ ਬਠਾ। ਮਾਂਜੇ ਘਤਿਆ। ਲੋਕ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਏ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਏਹੁ ਮਿਲਿਓ ਨਾਹੀ, ਛਪਿ ਪਿਆ। ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹੋਨਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਮਾਂਜੇ ਘਤਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੇ ਗਏ। ਤਾ ਲੋਕ ਹਥ ਬੰਨਿ ਖਲੋਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। "ਜਿ, ਜੀ ਏਹੁ ਭੁਲਾ ਹੈ। ਤੁਧਿ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਸ ਨੂੰ ਬਕਸਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, "ਜਿ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਜੀਵਣਹੁ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸਕਤੀ^੧ ਸਟ ਹੋਨਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਨ੍ਹਿ ਅੰਤਿ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਮੈ ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਈ। ਲੈ ਜਾਹੁ ਉਚਕਿ ਕੈ ਏਹੁ। ਘਰਿ ਜਾਇ ਚਲੇ। ਤਬ ਉਦੁ ਬਾਵਹੁ ਚੁਕਿ ਕੈ ਲੈ ਗਏ, ਘਰਿ ਜਾਇ ਚਲਿਆ। ਬੇਲਹੁ ਭਾਈ! ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਅਗੋਚਰੇ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥

ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸੇ ਧਿਆਇ ॥੧॥

ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨਗੁਰੂ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੪ ॥ ੧੮੪ ॥ ੧੭ ॥

ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮੂਲੇ ਦੇ ਘਰ ਥੀ ਰਮਤੇ^੧ ਰਮਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤ੍ਰਾ, ਧੀਆ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਗਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਣੇ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਕਿਛੁ ਮੰਗੇ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮਾਤਾ ਨੇ ਵਸਤੁ ਅਣਾਇ ਮਿਲੇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੰਗੇ, ਵਸਤੁ ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਪੈਨਣ, ਖਲਾਵਣੇ ਕੀ, ਦੇਵਣੇ ਦੀ, ਤਾ ਓਸਨੂੰ ਭੀ ਆਣਿ ਮਿਲੇ। ਬਾਬਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚਿ ਟਿਕਿਆ। ਲਾਗਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਿਆ ਆਦਮੀਆ ਨੇ ਮੁਹਿ ਲਾਵਣ। ਤਾ ਸਭਨੀ ਜੀਆ ਜੀਉ ਧਰਿਆ। ਪੁਤ੍ਰੀ, ਭਿਰਾਈ, ਭੈਣੀ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਸਭਨਾ ਜਾਤਾ, ਜਿਤਨੇ ਸੇ, ਜੁ ਹੁਣੁ ਰਲਿਆ ਹੈ ਅਸਾ ਨਾਲਿ। ਤਾ ਸਭਿ ਆਵਨਿ। ਬਹਨਿ, ਬਾਤਾ ਭੀ ਕਰਨਿ। ਮੰਗਣਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਮੰਗਿ ਭੀ ਲੋਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਬਾਹਰੁ ਭੋਲੜਾ^੨ ਢਾਲੜਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਹੁ ਆਖੇ, ਸਿ ਮੰਨਿ ਲਏ। ਅਤੇ ਅਜਾਣੁ ਹੋਇ ਕੈ ਪੁਛੇ, ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਈ ਹੈ? ਸੁ ਭਾਈ ਹੋਇ ਕੈ ਲਗਾ ਸੇਸਾਰ ਦੀਆ ਪਰਕਿਰਤਿ^੩ ਦੀਆ ਗਲਾ ਪੁਛਣੇ। ਭਾਵੜਾ^੪ ਲੋਕਾ ਨੂੰ ਲਗੇ, ਗਲਾ ਜਿ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਦੀਆ ਲੋਕਾ ਨਾਲਿ ਕਰੇ। ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਦੇਵ ਕੀਚੇ ਜੀ। ਅਹਿ ਗਲਿ ਦੇਵ ਕੀਚੇ। ਅਹਿ ਦੇਵ ਗਲਿ ਹੋਵੇ, ਤਾ ਭਲੀ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਲਗੇ ਸੇਸਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸੁਣਾਵਣ, ਸਮਝਾਵਣ, ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਿਉ ਜਿਉ ਅਜਾਣੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੁਛੇ, ਲਿਬਾਸੀ^੫ ਗਲਾ

^੧ਭਾਈ।

^੨ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ।

^੩ਸਾਦਾ।

^੪ਸੁਭਾਉ।

^੫ਚੰਗਾ ਲਗੇ, ਪਸੰਦ ਆਵੇ।

^੬ਭੇਖੀ।

ਲਗੇ ਕਰਣ। ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਏਵ ਕੀਚੇ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੈ। ਅਹਿ ਐਵ ਨਾਹੀ ਜੀ ਕਰਣੀ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਖਿਆ, ਕਦੇ ਕਾਈ ਗਲ ਸੁਣਦਾ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ, ਅਨੇ ਹੀ ਪਹਰ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਦਾ, ਸਵਦੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਭੋਲੀ ਮਾਤਾ ਇਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਈ ਹੈ, ਜਿ। "ਬੇਟਾ! ਜੇ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੇਟਾ ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਤੂ ਐਤਨਾ ਆਖਿਆ ਮੇਰਾ ਮੰਨਿ, ਜਿ ਇਕੁ ਪਹਰ ਤੂ ਸੁਤਾ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਬੇਟਾ ਤੇਰੀਆਂ ਅਖੀ ਲਾਲ ਹੋਇ ਰਹੀਆ ਹੈਨਿ, ਓਣੀਦੇ ਦੀਆ ਮਾਰੀਆ। ਬੇਟਾ! ਇਕੁ ਝਟੁ ਪਹਰ ਤੂ ਸਵਹਿ, ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਇਕ ਬਿੰਦਕ^੧ ਸਉ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ। ਅਹਿ ਸਬਦ ਉਬਦ ਪਦੇਉ ਦੇ ਆਖਹਿ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਵੇਖੁ ਭੀ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ ਬੇਟਾ। ਤੂ ਬਿੰਦਕ ਟਿਕੁ ਸਉ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ। ਹਉ ਵਾਰੀ ਤੁਧ ਵਿਟਹੁ^੨। ਏਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਭਿ ਮੰਨਿ। ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਹਾਂ। ਤੂ ਇਕੁ ਝਟੁ ਸਬਦ ਆਖਣਹੁ ਰਹੁ, ਜਿ ਤੂ ਬਿੰਦਕ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ, ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ^੩। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਥੋੜਾ ਹੀ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ, "ਅਖੈ ਮਾਈ! ਤੂ ਮੈਨੇ ਸੁਖ ਦੇਣੇ ਨੇ ਕਿਨਾ ਸਵਾਲਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਖਣਹੁ ਚੁਪ ਕਰਾਇਦੀ ਹੈ"। ਅਖੈ, "ਆਹੋ ਬੇਟਾ! ਜੇ ਤੂ ਆਖਣਹੁ ਰਹਹਿ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ"। ਅਖੈ, ਜੇ ਹਉ ਚੁਪ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਆਖਣਹੁ ਰਹਿਆ, ਜੇ ਹਉ ਮਰਿ ਜਾਗੁ, ਤਾਂ ਤੂ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋਵਹਿਗੀ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ! ਹਉ ਤੇਰੇ ਸੁਖ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਏਹ ਗਲ ਆਖਦੀ ਹਾਂ। ਬੇਟਾ, ਜਿਹ ਗਲ ਤੂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ, ਸਾਈ ਗਲ ਕਰਿ। ਬੇਟਾ, ਤੂ ਜੀਵਦਾ ਕਿਤੁ ਗਲ ਹੈ? ਅਤੇ ਮਰਦਾ ਕਿਤੁ ਗਲ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ :—

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ। ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥
ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ। ਉਤ੍ਰ^੪ ਭੂਖੇ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ, ਦੂਖ॥ ੧॥
ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ। ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ॥ ਰਹਾਉ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏ ਮਾਈ! ਮੇਰਾ ਜਿ ਪ੍ਰੇਮ ਲਾਗਾ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵ ਸਾਥਿ, ਜੇ ਓਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਆਖਾ, ਤਾਂ ਜੀਵਾ। ਅਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਕਰੋੜਵਾਂ ਭਾਉ^੫ ਵਿਸਰੈ ਤਾਂ ਮਰਿ ਜਾਉ, ਜੀਵਣਾ ਨ ਪਾਵਉ। ਜਿਸੁ ਨਾਮ ਲੀਏ ਬਿਨਾ ਜੀਵਾ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਉਹੁ ਨਾਉ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਆਖਿ ਸਕੀਦਾ ਨਾਹੀ, ਲੇਣਿ ਅਉਖਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਲੇਣ ਦੇਈ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਏਸ ਨੂ ਭੂਖ ਲਾਗੈ, ਤਾਂ ਉਇ ਜਿਹਨੇ ਦੂਖ ਹੋਨਿ, ਉਤਨਿਆ ਨੂ ਓਇ ਖਾਇ ਜਾਨਿ। ਸੰਸਾਰ ਨੂ ਦੂਖ ਖਾਏ ਹੈਨਿ। ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਵ ਦੀ ਭੂਖ ਇਸ ਨੂ ਲਗੈ, ਤਾਂ ਏਨਾ ਦੂਖਾ ਨੂ ਖਾਇ ਜਾਇ। ਏਹਾ ਨਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਆਰੇ। ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਜਿ ਹੈ, ਹੀ ਮਾਈ! ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬਿਸਰਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸਕਾ ਨਾਉ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ। ਜਿ ਆਪਿ ਸਚਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਸਚਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਇ ਲੋਆ ਸੂਚਿਆਂ ਹੋਈਐ, ਸੋ ਕਿਉ ਮੁਝ ਕੋਉ ਬਿਸਰਤਾ ਹੈ"। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬੇਟਾ! "ਤੂ ਅਨੇ ਪਹਰ ਆਖਦੇ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਕਿਹੁ ਕੀਮਤਿ ਭੀ ਲੇਯੋ? ਜਿ ਕਿਰਨੀ ਕੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਹੈ। ਉਸ ਨੂ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ਹੈ? ਓਹੁ ਕੇਹਾ ਹੈ? ਕਿਥੇ ਹੈ ਕੇਹਾ ਜੇਹਾ ਹੈ? ਕਿਛੁ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ਹੀ?" ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ!

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ। ਆਖਿ ਥਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ॥
ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੇ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ। ਵਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ॥

^੧ਜਰਾ ਕੁ, ਥੋੜਾ ਜਿਨਾ।
^੨ਹਿਸਾ।
^੩ਆਖਣ ਲਗਣ।

^੪ਤੋਂ।

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਤਿਤ੍ਰ' ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਈ ! ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਉ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਭੀ ਆਖਿ ਸਕੀਆ ਨਾਹੀ । ਮੈ ਕਿਆ, ਜੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਥਮੀ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਜਿਤਨੇ ਹੋਨਿ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਨਿ, ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕੋਈ ਕਰਿ ਨ ਸਕਈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ, ਤਾ ਵਡਾ ਨਾਹੀ ਹੋਦਾ । ਅਤੇ ਜੇ ਨ ਕੋਈ ਕਰੀ ਤਾ ਘਟਿ ਨਾਹੀ ਜਾਦਾ । ਉਸ ਦੇ ਕਿਛੁ ਏਹ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਲੇਏ ਕੇ ਨ ਲਏ” । ਤਾ ਫੇਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ! ਏਤਨਿਆ ਜੀਆ ਨੂ ਭਲਾ ਰਿਜਕੁ ਕਉਣੁ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ? ਸੁ ਓਹੁ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਵਣਹਾਰਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ?” ਕਹੇ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕਉਣੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ” । ਅਖੇ, “ਬੇਟਾ ! ਜਾ ਓਹੁ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਤਾ ਕਉਣੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ?” ਤਾ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ !

ਨ ਓਹੁ ਮਰੇ ਨ ਹੋਵੇ ਸੋਗੁ । ਦੇਦਾ ਰਹੇ ਨ ਚੁਕੈ ਭੋਗੁ ॥

ਗੁਣੁ^੧ ਏਹੋ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ । ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਦੇ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਉਸੁ ਕੇ ਕਦੇ ਸੋਗੁ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਸਦਾ ਹੀ ਹਰਖੁ ਅਨੰਦੁ ਹੈ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ । ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਦਾ ਦੇਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀਆ ਨੇ ਰਿਜਕੁ । ਏਨ੍ਹਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਗੁਣੁ ਵਡਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਮਰੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ, ਦੇਦਾ ਰਹੇ ਨਾਹੀ । ਦੇਖਾ ਮਾਤਾ ! ਏਹਾ ਸਾਹਿਬੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਵਿਸਾਰਿ ਕਰਿ ਸਵੀਐ ? ਜਿ ਨ ਮਰੇ, ਨ ਦੇਣਹੁ ਰਹੇ । ਨ ਕੋਈ ਏਵਡੁ ਹੋਰੁ ਗੁਣੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਨ ਹੋਗੁ” । ਤਾ ਫੇਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ! ਭਲਾ ਏਨ੍ਹਾ ਚੂਹੜਿਆਂ, ਮੋਚੀਆਂ, ਡੂਮਾਂ, ਜਿਤਨੀਆ ਕਮਿਜਾਤੀ ਹੈਨ੍ਹ ਤਿਨ੍ਹ ਨੇ ਭੀ ਦੇਦਾ ਹੈ ?” ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲਾ ਕੁ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡੁ ਤੋਰੀ ਦਾਤਿ । ਜਿਨਿ ਦਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ ॥

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੋ ਕਮਜਾਤਿ । ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਬੁ ਸਨਾਤਿ^੨ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਓਹੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਭਸ ਦਾ ਹੈ । ਏਵਡੁ ਓਸਦੀ ਦਾਤਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਇਕਸ ਹੀ ਕਿਸੀ ਨੇ ਦਾਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਾਤਿ ਵੇਖਿ ਕੈ, ਕੇ ਸਨਾਤਿ ਵੇਖਿ ਕਰਿ, ਕੇ ਕੁਲੁ ਵੇਖਿ ਕੈ । ਨਾ, ਏਹ ਗਲ ਹੈ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਨੀਚ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ । ਭਾਵੈ ਸੁ, ਤਾ ਚੂਹੜੇ ਹੀ ਨੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦੇਇ । ਝੀਵਰ, ਡੂਮ, ਮੋਚੀ ਨੂ, ਕਮੀਨੇ ਹੀ ਨੂ ਚਾਇ ਕਰਿ ਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕਰੇ । ਉਚ ਨੇ ਨੀਚੁ ਕਰੇ, ਨੀਚ ਨੂ ਉਚ ਕਰੇ । ਓਹੁ ਏਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਓਸੁ ਅਗੇ ਨ ਕੋਈ ਜਾਤਿ, ਨ ਸਨਾਤਿ, ਕੋਈ ਹੋ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਸਭਨਾ ਦਾ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ” । “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਕਿਸ ਦੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਦਿਨੁ ਸਭਸ ਨੂ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਿਉ ਰਾਤਿ ਸਭਸ ਨੇ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੈ । ਸੋਈ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਰਾਤਿ ਅਰੁ ਦਿਨੁ ਕੀਏ ਹੋਏ ਹੋਨ੍ਹ । ਮਾਤਾ ਜੀ,

^੧ਖਾਣਾ ਨਹੀ ਮੁਕਦਾ ।

^੨ਉਸ ਦੀ ਖੂਬੀ (ਸਿਫਤ) ਏਹੋ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਏਵਡੁ’ ਹੈ ।

^੪ਕਮਜਾਤ, ਨੀਚ ।

ਪਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚਿ ਕਮਜਾਤਿ ਕਉਣਿ ਹੈਨ੍ਹ ? ਅਤੇ ਸਨਾਤਿ ਕਉਣੁ ਹੈਨ੍ਹ ? ਜਿਨੀ, ਮਾਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੈ, ਸੇਈ ਕਮਜਾਤਿ ਹੈਨ੍ਹ । ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੂ ਚਿਤਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੇਈ ਵਡੀ ਉਤਮ ਸਨਾਤਿ ਹੈ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਹੁਣੁ ਤੁਸੀ ਏਉ ਮਤਿ ਜਾਣਹੁ, ਜਿ ਅਸੀ ਉਤਮ ਜਾਤਿ ਹਾਂ, ਕਿ ਅਸੀ ਭਲੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰਿ ਨਿਕੀਆ ਸਨਾਤੀ ਬੁਰੀਆ ਹੈਨ੍ਹ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਓਈ ਨੀਚ ਹਤਿਆਰੇ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਪਾਪੀ ਓਈ ਹਾਂ ਚੰਡਾਲ, ਜਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਵਿਸਰਿਆ ਹੈ । ਮਾਤਾ ! ਮਰ ਜਾਣਹਿਗੀ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ । ਸਨਾਤਿ ਕਹੀਅਹਿ ਚੂਹੜਾ । ਸੁ ਚੂਹੜਾ ਓਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿਆ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਇ ਸਿਮਰੇ, ਨਾ ਦੇਖੇ ਭਲਾ ਹੈ, ਨਾ ਆਗੇ ਭਲਾ ਹੈ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਮੇਰੀ, ਜਿ ਫਿਰਿ ਏਹ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ । ਤੁਧ ਮੈਨੂੰ ਏਹਾ ਮਤਿ ਦੇਣੀ, ਜਿ ਬਚਾ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰਾਧਿ । ਦੇਖੋ, ਮਤ ਸਉਦਹੁ ਦੇਖੀ, ਮਤ ਵਿਸਾਰਦਹੁ ਦੇਖੀ, ਮਤੁ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤ੍ਰ, ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵਲਿ ਮਨੁ ਲਾਇਦਹੁ । ਤਾ ਤੂ ਮਾਤਾ, ਦੇਵ ਆਖੁ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ! ਹੋਉ ਭੀ ਮਾਰੁੰਗੀ, ਏਕ ਸਾਹੁ ਤੀਕੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਾਰਿਓ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਤੂ ਦੇਵ ਆਖੁ” । ਤਾ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਹੇ ਹੇ, ਬੇਟਾ ! ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਮੁਹੁ^੧ ਬਲਿ^੨ ਜਾਉ, ਜੇ ਤੇਨੂੰ ਮਾਰਣ ਦਾ ਨਾਉ ਲਈ । ਬੇਟਾ ! ਜਾ ਤੂ ਲਹੁਤਾ^੩ ਸਹਿ, ਤ ਮੈ ਕਦੇ ਤੁਧਨੋ ਕਿਹੁ ਆਖਿਆ ਸੀ ? ਜਾ ਤੁਧ ਨੂ ਕਿਹੁ ਪਿਉ ਕੰਮੁ ਆਖਦਾ, ਤਾ ਹੋਉ ਓਸਨੁ ਕਲਪਦੀ^੪, ਜਿ ਏਸਨੁ ਤੂ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹਹਿ ? ਪੈਆ ਭਠਿ ਕੰਮੁ ਜਾਏ, ਸੁ ਕੀਤਾ ਨਾਹੀ ਭਾਵਦਾ, ਤਾ ਤੂ ਏਸਨੁ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹਹਿ ? ਪੈਆ ਭਠਿ ਕੰਮੁ, ਜਾ ਏਤਨਿਆਂ ਮਾਣਵਾਂ^੫ ਹੋਰਨਾ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮੁ ਨ ਚਲਸੀਓਸੁ ਏਵੈ ਰਹਿਓ । ਬੇਟਾ ! ਹੁਣੁ ਤਾ ਤੂ, ਮੈ ਸਹਕਦੀ ਨੂ ਨਜ਼ਰਿ ਆਇਆ ਹੈ^੬ । ਹੋਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤੁਧ ਨੂ ਏਹ ਗਲ ਆਖਾ ?” ਤਾ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕੇ ਆਖਿਓਸੁ, ਜੁ ਪਿਛੁ ਮਾਤਾ ! ਤਾ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਏਹੋ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੇਹਿ ਜਿ, “ਤੁਧ ਨੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾ ਵਿਸਰੇ” । ਤਬ ਮਾਤਾ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ । ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਮਾਤਾ ਸੰਤੋਖਿ^੭ ਛੋਡੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂ ਘਰੁ ਦੇ ਆਦਮੀ, ਖਰਾ ਏਉ ਨ ਜਾਣਦਿਆਂ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਏਵ ਜਾਣਦੇ ਜਿ ਵਕੀਰੀ ਵਿਚਹੁ ਆਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਵੇ ਟਿਕੈ, ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ । ਪਰੁ ਓਨ੍ਹਾ ਦੀ ਮੁਕਤਿ ਸਤਾਂ ਪੀਤੀਆਂ ਅਗਲੀਆ ਤੀਕੁ ਹੋਗਿ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਹੁ ਬਚਨੁ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਹੋਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ, ਜਿਸਕੇ ਨਾਮ ਲੀਏ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਖਿਉ^੮ ਹੋਇ ਜਾਹਿ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਮ ਲੀਏ ਪਾਪ ਉਤਰਹਿ, ਕੁਲਿ^੯ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ ॥

ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਮੁਖਿ ਸਿਮਰਿਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੇਹੀ ਸਾਰੁ^{੧੦} ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਹੋਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੫ ॥ ੧੮੫ ॥ ੧੮ ॥

ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ, ਰਾਵੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ । ਤਬ ਕਈਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਹੀ ਗੁਦਰਿ ਗਈ । ਓਹੁ ਰੰਗੁ, ਪਹਿਲਾ ਮਿਲਣ ਹੀ

^੧ਮੂੰਹ । ^੨ਸੜ ਜਾਇ । ^੩ਛੋਟਾ ਬਾਲਕ । ^੪ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ । ^੫ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ । ^੬ਅਸੀਸ ।
^੭ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ । ^੮ਖਿਆ (ਮੁਆਫ਼) ਕਰਨਾ, ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਣੇ । ^੯ਮਾਨਦਾਨ । ^{੧੦}ਤੱਤ, ਉੱਤਮ ਗੱਲ ।

ਕਾ ਹੋਇਆ, ਸੋ ਹੋਆ। ਓਤ ਹੀ ਹਾਲ ਵਿਚਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਰਹੇ। ਓਹੀ ਮਹਲੁ ਚਾਹੈ। ਓਹੀ ਦਰੀਆਉ ਹੀ ਵਿਚਿ
 ਬਸਤਾ ਹੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ। ਇਸ ਹੀ ਮਹਿ ਖੋਜਤਾ ਹੇ ਫਿਰਿ। ਉਸ ਹੀ ਜੁਗਤਿ, ਉਸ ਹੀ ਭਾਤਿ ਗੋਆ ਚਾਹੈ, ਜਿਤੁ
 ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਅਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਬਾ। ਸੁ ਓਹੀ ਸਮੇ ਬਹੁਤਿ ਗੋਆ ਚਾਹੈ।
 ਪਰੁ ਨਾਹੀ ਓਹੁ ਸਮੇ ਆਵੇ ਨਾਹੀ। ਓਹੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਤ ਹੋਈ, ਸੁ ਹੋਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਨਿਹਚਉ ਕਰਿ
 ਕੈ ਬੋਠਿ ਰਹਿਆ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ। ਉਹੀ ਸਮੇ ਕਉ ਮਿਲਣੇ ਕਾ, ਉਸ ਹੀ ਦਰਸਨ ਕਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ
 ਦਰੀਆਉ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕੀਆ ਬਾ। ਓਹੀ ਧਿਆਨੁ, ਉਸ ਹੀ ਦਰਸਨ ਕਾ ਕਹੈ। ਨਿਹਚਾ ਕੀਆ, ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸਰ
 ਮੁਖ ਕਉ ਤੂ ਭੀ ਓਹੀ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹਿ। ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਮੁਖ ਕਉ
 ਸਾਥਿ ਹੀ ਦੇਖੁ। ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ਦੇਖੁ, ਤਉ ਤੂ ਮੁਖ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ
 ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਜੁ ਜਾਹਗਾ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਬੀ, ਸਾ ਮੈ ਦੇਖੀ। ਹਉ ਉਸਹੀ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਹੋ। ਅਹੁ ਹਉ ਉਸ ਹੀ
 ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਤਾ ਹੋ। ਜਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ! ਅਉਰੁ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ, ਜਿ ਤੂ ਕਹਾ ਕਹਾ ਹੈ?" ਤਬ
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਈ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ^੧ ਹੈ, ਤੂ ਅਬ ਉਪਰਿ ਆਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ
 ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ! ਮੇਰੀ ਸਕਤਿ^੨ ਨਾਹੀ ਉਪਰਿ ਆਵਣੇ ਕੀ"। ਤਬ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ
 ਆਗਿਆ ਆਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਉਪਰਿ ਕਉ ਦਿਸਟਿ ਕਰਿ"। ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਪਰ ਕਉ ਦਿਸਟਿ
 ਕਰੇ, ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਉਪਰਿ ਕੇ ਲੋਗ ਬੇ, ਸੁ ਸਭ ਦਿਸਟਿ ਆਇ ਗੋਆ। ਜਿਤਨੇ ਉਪਰ ਕੇ ਲੋਆਂ ਰਬਕਾਂ ਵਿਚਿ ਜੀਅ
 ਬੇ ਸੁ ਸਭ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਏ। ਜਬ ਦੇਖੇ, ਤਾ ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਲੋਆਂ ਸਭਨਾ ਵਿਚਿ ਓਹੋ
 ਹੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ
 ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਗਿਆ ਆਈ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਦੇਖਿਆ?" ਕਹੇ, "ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ! ਦੇਖਿਆ"। ਕਹੇ, "ਅਬ ਮਧਿ
 ਕੀ ਤਰਫ ਨਜਰਿ ਕਰਿ"। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਧਿ ਅਸਥਲ^੩ ਕੀ ਓਤ^੪ ਨਜਰਿ ਭਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾ ਜਿਤਨੇ ਮਧਿ
 ਅਸਥਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੀਅ ਬੇ, ਸੁ ਸਭ ਨਜਰਿ ਆਏ। ਜਾ ਦੇਖੇ, ਤਾ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ
 ਹੈ। ਤਬ ਦੇਖਿ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਾ ਫਿਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਅਬ
 ਫਿਰਿ ਪਾਤਾਲ ਕੀ ਤਰਫ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੁ"। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਤਾਲ ਕੀ ਤਰਫ ਨਜਰਿ ਕੀਤੀ।
 ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾ ਓੜਕੁ^੫ ਸੁਮਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਦੇਖਿ ਕੇ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੇ, ਤਾ
 ਜਿਤਨੇ ਪਾਤਾਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੀਅ ਬੇ, ਏਤਨੇ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਾ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਰਵਿਆ ਹੈ।
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿ ਕੀ ਲੈ ਉਠਿਆ। ਜਿ ਦੇਖੇ, ਲੋਅ, ਆਕਾਸ, ਪਾਤਾਲ ਵਿਚਿ, ਜੀਆ ਵਿਚਿ,
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਸਾਹਿਬੁ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਵਰਤਾਰਾ ਚਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਲਾਗਾ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਵਖਾਣਣੇ,
 ਜਿ ਕਿਉ^੬ ਕਿਉ ਪੈਦਾਇਸ ਕੀਤੀਸੁ। ਕਿਤਨੀ ਕਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੈ? ਜਿ ਜੀਅ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਹੋਨਿ? ਵਰਤਾਰਾ ਕੇਹਾ
 ਵਰਤਾਇਆ ਹੋਸੁ? ਦੇਖਾ! ਕੇਸਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ। ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ:—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਓਤਕ^੭ ਓਤਕ ਭਾਲਿ ਬਕੇ ਵੇਦੁ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ^੮ ॥

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ^੯ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ^{੧੦} ॥

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੁ ॥ ੧ ॥

^੧ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

^੨ਤਾਕਤ।

^੩ਖੁਸ਼ਕ ਜਗ੍ਹਾ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ।

^੪ਤਰਫ, ਦਿਸ਼ਾ।

^੫ਅੰਤ, ਹੱਦ।

^੬ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ।

^੭ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅੰਤ ਦੂਢ ਦੂਢ ਕੇ ਬਕ ਗਏ ਹਾਂ।

^੮ਗੱਲ।

^੯ਕਤੇਬਾ ਚਾਰ

ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ :—ਤੁਰੰਤ, ਜੰਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ, ਕੁਰਾਨ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਪੜ੍ਹਹਿ ਕਤੇਬਾ' ਹੈ।

^{੧੦}ਨਾਸ, ਬਰਬਾਦੀ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹਤਾ ਹੈ ਬੇਨਤੀ, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ । "ਜਿ ਯਾ ਸਾਹਿਬ ! ਕਈ ਤੇਰੇ ਪਾਤਾਲ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਈ ਲਖ ਤੇਰੇ ਅਕਾਸ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਤਨਿਆ ਹੀ ਹੈ । ਜੀ, ਵੇਦੁ ਜਿ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਇਕਾ ਏਹਾ ਬਾਤ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਤੁਇ ਲੋਅ, ਚਉਦਹ ਭਵਨ, ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ । ਏਹ ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਚਾਰੇ ਕਤੇਬਾ, ਏਹਾ ਤ੍ਰਿਹਾ ਲੋਆ, ਚਉਦਹ ਭਵਨਾ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ । ਪਰੁ ਜਿ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਆਲਮਾ ਦੇ ਹੈਨਿ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਜੇ ਏਤੜਿਆ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ, ਕਤੇਬਾ, ਪਾਠ, ਨਿਤ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਪਾਈ¹ ਦਾ ਇਕ ਰੋਮ, ਘੋੜੇ ਕੇ ਅਸੁ ਰੋਮ ਇਕ ਧਾਤੁ, ਅਸੁ, ਕਹੀਐ, ਘੋੜਾ । ਰੋਮੁ ਕਹੀਐ ਘੋੜੇ ਦਾ ਲੂਊ², ਇਕੁ ਤਾਂ ਇਕਸੁ ਰੋਮ ਕੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਭਾਉ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਧਾਤੁ, ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਭੀ ਉਸਤਤ ਕਰਿ ਨ ਸਕਨੀ । ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿ ਕੋਈ ਇਕੁ ਤਨੁ, ਬੰਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਤੇਰੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕੀਤਾ ਲੋੜੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕਿਛੁ ਓੜਕੁ ਪਾਇ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਲੇਖੁ ਹੈ । ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਕਿ ਕਰੈ ? ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਮਿਤਿ ਹੈ । ਓਸਦੀ ਮਿਤਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ । ਲੇਖਾ ਜੁ ਲਿਖੀਦਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਲੇਖੇ ਦਾ ਓੜਕੁ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਓੜਕੁ ਆਇਆ, ਤਿਸ ਦਾ ਬਿਨਾਸੁ ਹੋਆ । ਸੁ ਓਹੁ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਪੁਰਖੁ । ਸੁ ਏਸੁ ਲੇਖੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਹੋਰੁ ਸਮਰਥੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਆਪਣੀ ਕੀਮਤਿ, ਓਹੁ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਜੇਵਡੁ ਵਡਾ ਹੈ । ਹੋਰਸੁ ਦੇ ਕਹਣੇ ਤੀਕੁ ਕਰਤੇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਸਲਾਹ³ ਕਰੈ ਤਾ ਕਿਆ ਕਰੈ ? ਅਹਿ ਜਿ ਕਾਈ ਵਸਤੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਜਰਿ ਆਵਈ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਤਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਅਦਿਸਿਟ⁴ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਓਸ ਦੀ ਸਾਰ ਕੋਈ ਕਿ ਜਾਣੈ ? ਏਹ ਦਿਸਟਿ ਜੁ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ, ਦਰੀਆਉ ਅਰੁ ਸਮੁਦ੍ਰ, ਸੁ ਇਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ।"

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ⁵ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ! ਮੈ ਤੇਰੀ ਸਲਾਹ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ ਜੀ । ਮੈ ਏਨ੍ਹਾ ਦੀ ਭੀ ਸੁਰਤਿ ਕਿਛੁ ਜਾਤੀਆ ਨਾਹੀ, ਏਹ ਜਿ ਨਦੀਆ ਅਰੁ ਵਾਹ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਹਿ ਜਿ ਪੜਤੇ ਹੈ । ਜੀ, ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੈ । ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਹੁ ਹੈ । ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੈ ਜੀ । ਏਹ ਜਿ ਨਦੀਆ ਅਰੁ ਵਾਹੜੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਹੈਨਿ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ । ਸੁ ਮੈ ਏਨ੍ਹਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚਿ ਸਕਦਾ ਜੀ, ਤੇਤੀ ਸਿਫਤਿ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਿ ਸਕਉ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਜਿ ਸਾਹੁ ਹੈ, ਜੇ ਏਹ ਕਹਹਿ, ਜਿ ਹਮ ਸਾਹੁ ਹੈ, ਕਿ ਕਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹਾਂ, ਕਿ ਕਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਧਨ ਖਾਤੁ ਹਾਂ, ਕਿ ਕਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਸੋਭਾ ਵੇਤੁ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਤੂ ਓਸਨੂੰ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ, ਤਾ ਓਹੁ ਕੀੜੀ ਵਰਾਵਰਿ⁶ ਭੀ ਨ ਹੋਇ । ਜੀ, ਹਉ ਏਨ੍ਹਾ ਤੇਰਿਆ ਕੀਤਿਆ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜੀ, ਤੇਰਾ

¹ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਰਚਨਾ । ²ਲੁੰ । ³ਉਸਤਤ, ਸਿਫਤ । ⁴ਅਣਡਿਠ, ਜੋ ਵਸਤ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ । ⁵ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

‘ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹੀ ਸੇਤੀ ਮਾਲ ਧਨੁ ਜਗ ਮਹਿ ਸੋਭਾ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਤੂ ਮਨ ਤੇ ਵੀਸਰਹਿ ਤਾ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਇ ॥’

⁶ਬਰਾਬਰ ।

ਅੰਤੁ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ ? ਏਹ ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੈ । ਤਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਣੇ ? ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਤਿਨਾ ਦਾ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਤਾ ਹੋਰੁ ਓਸ ਦਾ ਸੁਮਾਰੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਣੇ ?”

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ^੧ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰ । ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਅੰਤੁ ਕਾਰਣਿ ਕੋਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ । ਤਾਕੇ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥
ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ । ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਓਸਦੇ ਕਾਰਣਾ ਕਰਣਾ ਦਾ ਭੀ ਓੜਕੁ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਓਸਦੀ ਦਾਤਿ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਦੇਖਣ, ਸੁਣਣ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਮਨ ਮਹਿ ਜਿ ਮੰਤੁ ਉਪਜਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਮਨਸਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰਾ ਕਾ ਭੀ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਆਕਾਰ ਕਾ ਭੀ, ਓੜਕੁ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਕੋਤਾ ਹੈ । ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕਿਨੈ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖੋਜਣ ਕਾ ਅੰਤੁ, ਵੂਢਣੇ ਨੂ, ਕਈ ਅਸੰਖ ਵੂਢਦੇ ਹੋਨਿ । ਤਿਨਾ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕਿਨੈ ਪਾਇ ਸਕਿਆ ਨਾਹੀ । ਏਸੁ ਅੰਤੁ ਕਉ ਕਈ ਪਏ ਬਿਲਲਾਏ ਹੋਨਿ, ਤਿਨਾ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ । ਏਸੁ ਅੰਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨੂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ । ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ । ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥
ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਕੋਇ । ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥
ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ । ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਵਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ । ਉਸ ਕਾ ਉਚੀ ਠਉਤ^੨ ਨਿਵਾਸੁ ਹੈ । ਉਹਾ ਸਿਧ, ਸਾਧਿਕ, ਗੁਰਮੁਖ, ਪੀਰ, ਪੁਰਖ, ਕਿਸੀ ਕੀ ਪਹੁਚ ਨਾਹੀ । ਉਚਿਅਹੁ ਜਿ ਉਚਾ ਥਾਉ ਹੈ । ਉਸ ਥੀ ਉਚਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਭੇਰਾ ਹੈ । ਉਸ ਭੇਰੇ ਤੇ ਉਚਾ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ । ਉਸ ਨਾਮ ਕਉ ਜਿ ਪਹੁਚੇ, ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਚੰਦਨੁ ਘਸਿ ਕਰਿ ਨਿਕਾਲੀਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਬੀਚਿ ਕੇਸਰੁ ਬਾਹੀਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਕੇਸਰੁ ਅਰੁ ਚੰਦਨੁ ਮਿਲਿ ਜਾਤੇ ਹੋਨਿ । ਓਹ ਜਾਣੀਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੇਸਰੁ ਕਉਣ ਸਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਚੰਦਨੁ ਕਉਣ ਸਾ ਹੈ । ਦੋਨੇ ਹੀ ਆਪਸ ਬੀਚਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਜਾਤੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਉ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੋਇ ਗੋਆ ? ਤਿਲਕੁ । ਤਿਸੁ ਤਿਲਕ ਕੀ ਠਉਤ ਕਉ ਨਮਸਤਕੁ^੩ । ਜਬ ਏਹੁ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਗੋਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਿਆ ਭੋਆ ? ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ । ਸੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਠਉਤ ਕਹਾ ? ਜਹਾ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ । ਤਬ ਓਹੁ, ਨਿਰੰਜਨ

^੧ਮੰਤਵ, ਮਨੋਰਥ ।

^੨ਵਿਲਕਦੇ ਹਨ, ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

^੩ਠੋਰ, ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ ।

^੪ਮੁਸਲਮਾਨ

ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਦਰਜਾ ।

^੫ਨਮਸਕਾਰ ।

ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਾਥਿ ਜਾਇ ਸਮਾਇਆ। ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਓਸ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਐਸਾ ਹੈ।
 ਭੀ ਜੋਵਤੁ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਤੇਵਣੁ ਆਪੇ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇਹੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪਣਾ ਕਰਮ¹ ਕਰੇ, ਤੇਹੀ ਏਸੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ
 ਦਾਤਿ ਪਹੁਚਤੀ ਹੈ। ਕੋਸੀ ਕੋਸੀ ਨਜਰਿ ? ਅਰੁ ਕੋਸੀ ਕੋਸੀ ਦਾਤਿ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਸੁ
 ਦੇਖਾ, ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ। ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ² ॥
 ਕੋਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ। ਕੋਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ³ ॥
 ਕੋਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ⁴ ॥
 ਕੋਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ। ਕੋਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
 ਕੋਤਿਆ ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਦ ਮਾਰ। ਏਹਿ ਤਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥
 ਬੰਦਖਲਾਸੀ⁵ ਭਾਣੇ ਹੋਇ। ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ।
 ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ⁶ ਆਖਣਿ ਪਾਇ। ਓਹੁ ਜਾਣੇ ਜੋਤੀਆ⁷ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥
 ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੇ ਦੇਇ। ਆਖਹਿ ਸੇ ਤਿ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥
 ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ। ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਰੇ ਭਾਈ ਜੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਾ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ
 ਮਿਹਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਦੇਇ। ਅਰੁ ਜਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਓਸਨੁ ਕਿਛੁ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ?
 ਜੁ ਭਾਈ, ਮੈ ਤਾ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰੁ ਪਿਛੇ ਮਤੁ ਮੇਰਾ ਖਜਾਨਾ ਨਿਖੁਟਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਹੈ, ਏਹ ਗਲ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਦੇਂਦਾ
 ਹੈ, ਰਹਦਾ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਕੁੱਟਿ⁸ ਆਵਦੀ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਲਾਹੇ⁹ ਕੁੱਟੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਬਹੁਤੁ ਦਿਤਾ ਜਿ ਥੋੜਾ
 ਦਿਤਾ। ਕਿਤਨਿਆ ਜੋਧੇ ਮਗਏ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਓੜਕੁ ਨਾਹੀ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਣਤੀ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ
 ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਕਿਤਨਿਆ ਖਪਿ¹⁰ ਖਪਿ ਓਦੁ ਦਰਗਾਹੇ ਖਾਲੀ ਹੀ ਤੁਟਿ ਤੁਟਿ ਗਏ ਏਵੇ ਵੇਕਾਰ¹¹ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ
 ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਇਕਨਾ ਨੇ ਜਿ ਦਾਤਿ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਏ ਖਾਏ ਹੈਨਿ, ਓਹੁ ਮੁਕਰਿ ਹੀ ਪੈ ਗਏ। ਜਿ
 ਕਉਣੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ? ਅਤੇ ਕਉਣੁ ਖੁਦਾਇ ? ਕਉਣੁ ਕੋਈ ਹਾ ? ਸਿ ਅਸੀ ਹੀ ਹਾਂ। ਜਿ ਸਾਹਿਬੀ¹² ਹੈ, ਸੁ ਅਸਾਭੀ
 ਹੀ ਹੈ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਅਸੀ ਕਿਨਿ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਹਿ ਕਿ ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਕੀਤੇ। ਓਇ ਖਾਏ,
 ਭੁੰਚਦੇ, ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਪਏ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਬੀਚਾਰਿਦਾ। ਕਿਤਨਿਆ ਜਿ ਮੂਰਖ
 ਮੁਘਦ ਅਉਤਰੇ¹³ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਮ ਨਾ ਖੁਦਾਇ, ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਨਾ ਗੁਰੂ, ਨਾ ਪੀਰ, ਨਾ ਸੇਵਾ, ਨਾ ਸੰਜਮੁ, ਨਾ
 ਨਾਵਣੁ, ਨਾ ਪੁੰਨੁ, ਨਾ ਦਾਨੁ, ਮਹਾ ਮੂਰਖ ਪਏ ਖਾਏ ਹੈਨਿ। ਕਿਤੇ ਵਖਤਿ¹⁴ ਜਿ ਮਿਹਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਗਏ ਹੈਨਿ,
 ਸੁ ਪਾਏ ਖਾਏ ਹੈਨਿ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਬੀਚਾਰਿਦਾ, ਜਿ ਏਹ ਕਵਣੁ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਕਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਓਹੁ
 ਏਹਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਿਤਨਿਆ ਹੀ ਨੁ ਜਨਮਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਦੁਖ, ਭੁਖ, ਦਾਲਿਧ੍ਵ¹⁵ ਮਹਿ ਮਾਰ ਹੋਦੀ ਹੀ ਰਹਦੀ
 ਹੈ। ਸਾਬਤੀ ਰੋਟੀ ਕਿਤੇ ਵਖਤਿ, ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚਦੀ। ਦੁਖ ਅਰੁ ਭੁਖ ਹੀ ਵਿਚਿ ਵਿਹਾਇ¹⁶ ਗਈ ਨੇ।

¹ਬਖਸਿਸ਼। ²ਤਮਹ, ਲਾਲਚ। ³ਅੰਦਾਜ਼ਾ। ⁴ਵਿਕਾਰੀ ਆਦਮੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਭੁਗਣ ਵਾਲੇ।
⁵ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ। ⁶ਵੱਧ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਗੱਪੀ। ⁷ਜੁੱਤੀਆਂ ਭਾਵ ਚੋਟਾਂ।
⁸ਘਾਟ। ⁹ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ। ¹⁰ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ। ¹¹ਬਿਅਰਥ। ¹²ਮਾਲਕੀ।
¹³ਜਨਮ ਲੈਣਾ, ਸਰੀਰ ਧਾਰਨਾ। ¹⁴ਵਕਤ, ਵੇਲਾ। ¹⁵ਦਲਿਦਰ, ਕੰਗਾਲੀ, ਗਰੀਬੀ।
¹⁶ਆਯੁ ਬੀਤ ਗਈ।

ਏਹ ਭਿ ਓਸ ਹੀ ਦੀ ਦਾਤਿ ਹੈ । ਏਵਡੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ । ਜਿ ਇਕ ਬੰਦੁ ਵਿਚਿ ਦਿਤੇਨੁ, ਇਕਿ
 ਖਲਾਸੁ ਕੀਤੇਨੁ । ਏਉ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਕਹਣ ਸਾਰਖਾ¹, ਜਿ ਕੋਈ ਜੁਥਾਬੁ ਕਰਿ ਸਕੈ । ਜਿ ਇਨ੍ਹਾ ਨੇ ਤੂ ਕਿਉ ਦੂਖ
 ਭੂਖ ਵਿਚਿ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਏਨ੍ਹਾ ਨੇ ਖਲਾਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿਦਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਬਖਸਿ ਦੇਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ
 ਬਖਸੇ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਮਾਰੇ । ਜਿਸਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਖਸੀਸ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਸਜਾਇ
 ਮਿਲੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਨੂ ਬੁਰਾ ਮਨਾਏ, ਅਤੇ ਏਵ ਆਖੇ ਜਿ, "ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ! ਏਹੁ
 ਕਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਏਨ੍ਹਾ ਕੂੜਿਆਰਾਂ ਮਾਣਵਾਂ ਨੂ ਏਤਨਾ ਦਿਤਾਸੁ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂ ਨਾਹਿਸੁ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਏਤਨੇ
 ਆਖਣੇ ਨਾਲਿ ਓਸਨੇ ਏਤਨਾ ਗਜਬਿ ਹੋਇ, ਜੁ ਮਾਰਿ ਗਰਤਿ ਗੋਰ ਕਰੇਸੁ" । ਜਨਮਿ ਜਨਮਿ ਓਹੁ ਦਾਲਿਧੀ
 ਹੋਇ, ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕੋ ਕਰਮਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੈ, ਕਿ ਕਿਆਸੁ² ਕਰੈ, ਨ ਏਵ ਕਰੇ । ਜੇ ਬਖਸਿਆ ਕੋਈ ਦਿਸੈਸੁ,
 ਤਾਂ ਏਵ ਕਹੈ, "ਜੁ ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ । ਅਰੁ ਜੇ ਮਾਰਿਆ ਦਿਸੈਸੁ ਤਾ ਭਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ, ਕਹੈ, ਜਿ ਹਾਇ ! ਹਾਇ ॥
 ਤੂ ਏਹਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਨ ਜਾਪੀ ਜਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਬਾਬਿ³ ਕਿਆ ਕਰਹਿਗਾ" । ਭਰਿ ਜਾਇ, ਭੇ ਮਾਨੁ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਓਸਨੂ
 ਸਾਹਿਬੁ ਬਹੁਤੁ ਨਿਵਾਜੇ । ਨ ਇਕਨ੍ਹਾ ਨੇ ਬਖਸੀਸ ਹੀ ਕੀਤੀਨੁ । ਇਕਿ ਸਾਹ ਕੀਤੇਨੁ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਨੂ ਏਹੁ ਬਖਸੀਸ ਕੀਤੀ
 ਹੈਨੁ । ਇਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੀਤੇਸੁ, ਇਕਨਾ ਨੂ ਏਹੁ ਬਖਸੀਸ ਕੀਤਾ ਹੈਨੁ । ਇਕਿ ਉਮਰਾਉ⁴, ਕਰੋੜੀਏ, ਭੂਮੀਏ⁵ ਕੀਤੇਨੁ ।
 ਓਸ ਦੀ ਬਖਸੀਸ ਦਾ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਏਹ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਬਖਸੀ ਹੈਸੁ, ਸੇ ਦੀਨ ਅਰੁ ਦੁਨੀਆ
 ਦੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਓਈ ਕੀਤੇ ਹੈਨੁ । ਹੋਰ ਰਾਜ ਪਾਟ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ, ਮਾਲੁ, ਮੁਲਖੁ, ਸੁ ਸਭ ਝੂਨੁ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹਿ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਆ
 ਕਿਆ ਇਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਨਾਲਿ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਕਿਛੁ ਮੁਲੁ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਜਿ ਕਿਆ ਕਿਆ ਗੁਣ ?

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅਮੁਲ⁶ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੁ । ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰੁ ॥
 ਅਮੁਲੁ ਆਖਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ । ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ ॥
 ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ⁷ ਅਮੁਲੁ ਦੀਰਾਣੁ⁸ । ਅਮੁਲ ਭਲੁ⁹ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ¹⁰ ॥
 ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਣੁ¹¹ । ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਵਰਮਾਣੁ ॥
 ਅਮੁਲੈ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ । ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ¹² ॥
 ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ । ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥
 ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ । ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ¹³ ॥
 ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ । ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ ॥
 ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ¹⁴ ਆਖਹਿ ਦੇਵ ॥ ਆਖਹਿ ਸੂਰਿ¹⁵ ਨਰ ਮੁਨਿ¹⁶ ਜਨ ਸੇਵ¹⁷ ॥
 ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ । ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ ॥
 ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਕਰੇਹਿ । ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥
 ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੇਲੁਵਿਗਾਝੁ¹⁸ । ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਜਿਰਿ¹⁹ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥ ੫ ॥

¹ਜੋਗਾ । ²ਅਨਮਾਨ, ਖਿਆਲ, ਵਿਚਾਰ । ³ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ । ⁴ਅਮੀਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ।
⁵ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ । ⁶ਅਮੋਲਕ । ⁷ਕਾਨੂੰਨ । ⁸ਕਬਹਿਰੀ । ⁹ਭੋਲ । ¹⁰ਪ੍ਰੇਮਾਨਾਂ, ਮਾਪ ।
 (ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਮਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ) ।
¹¹ਨਿਸ਼ਾਨ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ । ¹²ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ । ¹³ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ । ¹⁴ਦੈਤ, ਰਾਖਸ਼ ।
¹⁵ਮਹਾਤਮਾ ਆਦਮੀ । ¹⁶ਰਿਸ਼ੀ ਲੋਕ । ¹⁷ਸੇਵਣ ਵਾਲੇ । ¹⁸ਬੋਲ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ, ਬਕਵਾਸੀ ।
¹⁹ਵੱਡਾ ਗਵਾਰ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ, "ਉਨਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੁਨਿ ਉਪਾਈ ਸਾ। ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਮਾਨੁਖ ਨੂ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀਸੁ, ਜਿ ਛਤੀਹ ਅੰਬਿਤੁ ਏਹੁ ਭੋਗਦਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਰਸ ਕਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਸ ਜੁਨਿ ਨੂ ਸੁਆਦ ਰਸ ਆਵਦੇ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਮਾਨੁਖ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਆਦ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਸ ਦੇ ਸਮਾਨਿ¹ ਹੋਰ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਕਿ ਬਰਨੀਏ² ? ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੁਨਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਮਨੁਖ ਦੇ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦਿਤੀਸੁ। ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਦਾ ਕਿ ਮੁਲ ਹੈ ? ਏਹੁ ਵਸਤੂ ਅਮੁਲ ਹੈਨਿ। ਏਹੁ ਜਿ ਸਉਦੇ ਵਾਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲਾਹਾ ਖਟਦਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਕਉਣੁ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਰਨੀਏ ? ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜੁ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਹੈਨਿ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਜਿਸ ਥੇ ਹੋਰੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੈ³। ਅਰੁ ਮਾਨੁਖ ਥੀ, ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਨੂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਿ ਗੁਣ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗਣੀਏ ? ਇਕਿ ਆਇ ਕਰਿ ਲਾਹਾ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਇਕਿ ਆਵਤੈ ਹੋਨਿ। ਇਕਿ ਭਾਉ⁴ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਭਗਤਿ ਵਿਚਿ ਸਮਾਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਿਸ ਦਾ ਕਿ ਮੁਲ ਗਣੀਏ ? ਅਮੁਲੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਧਰਮੁ ਮਾਨੁਖ ਨੂ ਦਿਤਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਤੁ ਕੀਤੇ ਭਲਾ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਦਾ ਕਿਆ ਮੁਲੁ ਗਣੀਏ ? ਅਰੁ ਦੀਬਾਣੁ, ਜਿ ਧਰਮ ਨਿਆਉ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੈ। ਭੋਲ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੈ ਗੁਣ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਜਿ ਪਰਵਾਣੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਗੁਣ ਕਾ ਕਿਆ ਮੁਲੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਸੁ ਬੰਦੇ ਨੂ, ਜਿ ਬਖਸੀਸ ਕੀਤੀ ਹੈਸੁ, ਰਿਜਕੁ, ਜੋਬਨੁ, ਸੁਖ ਭੋਗ, ਇਸ ਨੂ ਜੋ ਭੋਗਾਇਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਦਾ ਕਿ ਮੁਲੁ ਹੈ ? ਏਹੁ ਵਸਤੂ ਅਮੁਲੁ ਹੈਨਿ। ਏਹੁ ਦਰਗਹ ਦੀ ਬਖਸੀਸ ਹੈ, ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੈ। ਮਿਹਰ ਕਰਮ ਕਾ, ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਨੀਸਾਨੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਮੁਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਮਿਹਰ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਸ ਦੇ ਜੀਵਣ ਦਾ ਸੰਜਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੋਨਿ। ਹੁਕਮੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੈ। ਕਈ ਅਮੁਲ ਵਸਤੂ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਆਖੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀਆ। ਸੁ ਆਖਦੇ ਆਖਦੇ ਵਿਸਮਾਦਿਆ ਹੋਇ ਰਹੇਨਿ। ਜਿ ਅਨਹੁ ਪਾਣੀਅਹੁ, ਜੋਬਨਹੁ, ਜੁਆਨੀਅਹੁ, ਖਾਣਹੁ, ਪੈਨਣਹੁ ਲੈ ਕੇ, ਇਸਕ੍ਰੀਅਹੁ ਲੈ ਕੇ, ਪੁਤ੍ਰਹੁ ਲੈ ਕੇ, ਮਾਤਾ ਲੈ ਕੇ, ਪਿਤਾ ਤੇ ਲੈ ਕੇ, ਸਭ ਪਉਣ, ਪਾਣੀਅਹੁ, ਧਰਤੀਅਹੁ, ਅਸਮਾਨਹੁ ਲੈ ਕੇ, ਸਭ ਅਮੁਲੁ ਹੋਨਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਮੁਲੁ ਹੈ ? ਅਗਨਿ ਥੀ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸੀਤਲ⁵ ਘਾਮ⁶ ਥੀ ਲੈ ਕਰਿ, ਸਭ ਅਮੁਲੁ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਿ ਮੁਲੁ ਹੈ ? ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਇਸ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਦਾ ਸੁਖ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸਕਾ ਕਿਆ ਸੁਖੁ ਗਣੀਏ ? ਅਰੁ ਤਿਸਦਾ ਕਿਆ ਮੁਲੁ ਗਣੀਏ ? ਮੁਲਿ ਤਾ ਨਾਹੀ ਦੇ ਵਸਤੂ ਪਾਈਦੀਆ। ਏਹੁ ਅਮੁਲ ਵਸਤੂ, ਇਸਦੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਣਾਈਆ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ ਸੁਖੀ ਹੋਵਨਿ। ਮੀਹੁ ਜਿ ਪਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਸਾਖ⁷ ਜਮਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਦਾ ਕਿਆ ਮੁਲੁ ਹੈ ? ਅਤੇ ਏਹੁ ਵਸਤੂ ਮੁਲਿ ਪਾਈਦੀਆ ਨਾਹੀ ਨਾ। ਏਹੁ ਵਸਤੂ ਅਮੋਲੀਆ ਹੀ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਜੀਆ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਚੀਆ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਖੁਸੀ ਹੋਵਨਿ। ਤਿਸਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਹੋਰ ਏਤ੍ਰ ਮੁਖਿ ਜਪੀਐ, ਸੁ ਬਰਬਾਦਿ ਹੋਨ। ਓਹੀ ਸਾਲਾਹਣਾ ਅਰੁ ਓਹੀ ਆਖਣਾ। ਕਹੇ, "ਕਈ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ। ਐਥੇ ਆਇ ਕਹਦੇ ਭੀ ਹੋਨਿ।" ਕਹੇ, "ਸੋ ਕਵਣ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਣ ਵਾਲਿਆ ਦਾ ਨਾਉ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਵੇਦ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ। ਵੇਦ ਜੁ ਪੜਦੇ ਹੋਨਿ, ਓਇ ਵਖਿਆਣੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਵਦੇ ਹੋਨਿ, ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ। ਕਈ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ। ਕਈ ਇੰਦੁ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ। ਕਈ ਗੋਪੀਆ ਕਹਦੀਆ ਹੋਨਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਜਸੁ। ਕਈ ਈਸਰ⁸, ਮਹਾ ਦੇਵ ਉਸ ਕਾ ਜਸੁ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ। ਕਈ ਸਿਧ, ਸਾਧਿਕ, ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੁਧਵੰਤ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ, ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ। ਕਈ ਦੇਵ, ਦਾਨਵ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਉਸ

¹ਤੁਲ, ਬਰਾਬਰ। ²ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ, ਬਿਆਨ ਕਰੀਏ। ³ਪ੍ਰੇਮ। ⁴ਸਰਦੀ।
⁵ਤਪਸ਼, ਗਰਮੀ। ⁶ਖੇਤੀ। ⁷ਸਿਵਜੀ।

ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ । ਕਈ ਸੁਰਿ ਨਰ, ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ । ਕੋਤਿਆ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਆਖਨਿਗੇ । ਤਿਨਾ ਦਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਨਾਹੀ । ਇਕਿ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ; ਇਕਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਗਏ । ਜੇ ਏਤਨੇ ਕੁ ਹੋਰ ਭੀ ਆਖਣ ਲਗਨਿ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸ ਆਖਿ ਨ ਸਕਨੀ । ਜੇਵਡੁ ਹੈ, ਤੇਵਡੁ ਆਪੇ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਮਿਤੀ ਆਪੇ ਜਾਣੈ । ਪਰੁ ਹੋਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੈ, ਜਿ ਹਉ ਕਹਿ ਆਖਿ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤੈ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਕਹਿ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਹਦਾ ਹਾਂ, ਸੁ ਗਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿ ਗਵਾਰੁ ਲਿਖੀਦਾ ਹੋ ਦਰਗਹ ਵਿਚਿ । ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਜਰਿ ਭਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਜਿਉ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਸਾ ਸੁ ਰਵਿਆ ਹੈ । ਤਿਉ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਵਿਆ ਹੈ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਨਾਲਿ । ਜਲਿ, ਥਲਿ, ਮਹੀਅਲਿ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਨਾਲਿ ਰਵਿਆ ਹੈ । ਤ੍ਰਿਣਹੁ^੧ ਅਰੁ ਮੋਰਹੁ^੨ ਲੈ ਕੈ ਕੀਟ^੩ ਅਰੁ ਹਸਤੀ^੪ ਲੈ ਕੈ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਬਾਤ ਜਾਨੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਵਾਜੁ ਆਇਆ, "ਜਿ ਨਾਨਕ ! ਤੈ ਏਹ ਬਾਤ ਜਾਨੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਕੈ, "ਜਿ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਜਾਨੀ । ਜਬ ਤੈ ਜਨਾਈ, ਤਬ ਜਾਨੀ" । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਬਸਿ ਨਾਨਕ ! ਮੇਰਾ ਜਾਣਣਾ ਏਹੀ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਡੰਡਉਤ ਕਰੀ, ਬਖਸ ਪਾਈ, ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਸਮਝਿ ਬੇਠਾ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਦੇਖਿਆ, ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਸਭਹੁ ਠਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇ ਧੰਨਿ ਹੈ, ਰਾਚਹਿ ਜਿ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਇ ॥ ੧ ॥

ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ॥ ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਦਾਤਾ । ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ । ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ । ਸਕਲ ਸਾਧੂਆਂ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ । ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਰੁ, ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਰੁ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੇ ਉਧਾਰੁ । ਜਾਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾ ਵਾਰੁ । ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੬ ॥ ੧੮੬ ॥ ੧੯ ॥

ਗੋਸਟ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਕੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਤਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਟਿਲੇ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਕੇ ਗੋਆ । ਸੁ ਆਗੇ ਸਿਧਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਕਾ ਮੇਲਾ^੧ ਥਾ । ਅਗੇ ਸਭਿ ਮਿਲਤੇ ਜਾਤੇ ਥੇ । ਇਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ, ਅਤੇ ਇਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ ਅਚਲਿ । ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਮੇਲਾ ਹੋਆ । ਜੋ ਕੋਈ ਜੇਗੀ, ਸੋਨਿਆਸੀ, ਬੇਸਨਉ ਸੀ, ਸੋਸਾਰੀ, ਅਉਧੁਤੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਸੁ ਸਭ ਕੋਈ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਸ ਚਲਿ ਆਇਆ । ਪਰ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਾ ਗੁਲ^੨ ਗੁਲਾ ਜੋਰਿ ਉਠਿਆ, ਤਿਨਾ ਦਿਨਾ ਵਿਚਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਤਮੇ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਜੋ ਵਸਤੁ ਮੈ ਖੋਜਤਾ ਥਾ, ਸੋ ਤੇ ਮੈ ਪਾਈ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਸਨਕਾਦਿਕ^੩

^੧ਮੇਲਾ ।

^੨ਪਹਾੜ ।

^੩ਕੀੜਾ ।

^੪ਹਾਥੀ ।

^੫ਸੋਰ, ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ।

^੬ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਅਰਥਾਤ, ਸਨਕ, ਸਨੇਦਨ, ਸਨਾਤਨ ਅਤੇ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ।

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਖੋਜਤੇ ਬੇ, ਸੇ ਤਉ ਪਾਇਆ, ਪਰੁ ਮੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਨਾਹੀ। ਜਉ ਲਉ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਨਾਹੀ, ਤਉ ਲੇ ਮਨੁ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ। ਮੇ ਜਿ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਸੁ ਇਵ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਮੁਝ ਕਉ ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਭੀ ਆਗਿਆ ਥੀ, ਜਿ ਤੂ ਪਛਮ ਕੁੰਟ ਜਾਹਿ, ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਉਹਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਈਐਗਾ। ਦੇਖ ! ਏਹੁ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥੁ ਹੈ। ਏਸ ਕਉ ਭੀ ਮੇ ਦੇਖਾ। ਜੇ ਈਹਾ ਮਨ ਪਰਚੈ, ਤਾ ਇਮੀ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਰਉ। ਅਰੁ ਜੇ ਮਨੁ ਈਹਾ ਨ ਪਰਚੇਗਾ, ਤਉ ਦੇਖਿ ਕੋ ਉਠਿ ਆਵਾਂਗਾ। ਦੇਖਾਂ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥੁ ਕੌਸਾ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਉ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਹਿ ਜਾਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੋ ਆਸਣ ਕਉ ਰਮੇ, ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਉ, ਜਬ ਜਾਇ ਬਾਬਾ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਪੁਰਖੀ ਪੁਰਖ ਸਿਵਾਤੇ। ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਭੇਦੀ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ ? ਏਸ ਕਉ ਤਉ ਚਾਹੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਹੋਰ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਸਭ ਛੋਡੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਇਕੰਤਿ ਲੇ ਬੈਠਾ। ਅਰੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵਣਾ ਭੇਆ ਹੈ ? ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਏ ਹੋ ਜੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਹੁਤਿ ਅਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਬਾਲ ਨਾਥੁ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਬਾਲ ਨਾਥੁ ਜਾਣੈ ਜਿ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਏਹੁ ਈਹਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ ? ਏਸ ਕਉ ਗੋਰਖੁ, ਗੁਸਾਈ ਭਰਬਰੀ, ਚਰਪਟੁ, ਈਸਰ ਨਾਥ ਜਿਤਨੇ ਬਡੇ ਪੁਰਖੁ ਹਮਾਰੇ ਹੈ, ਸੇ ਸਭਿ ਲੋਚਿ ਰਹੈ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਿਖੁ¹ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਦੇਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਈਹਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ ? ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ। ਜਿ ਏਹ ਅਸਥਲੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਵਣਾ, ਜਿ ਸਾਧਹੁ ਦਿਸਟਿ ਧਾਰੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਜਿਤਿ ਮਨਸਾ ਤੁਮਿ ਆਏ ਹਹੁ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ। ਜਿਤਿ ਮਨਸਾ ਆਇਆ ਬਾ, ਸਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਮ ਭੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ, ਪਵਣੁ ਲਗੇ ਮਤੁ ਜਾਈ ॥
 ਸਨਮੁਖੁ² ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ, ਨਿਹਚਉ ਦੇਹਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ੧ ॥
 ਗੁਰ ਤਾਰਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ ॥
 ਦੇਹਿ ਭਗਤਿ ਪੂਰਨ ਅਵਿਨਾਸੀ, ਹਉ ਤੁਝ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਿਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਪੀਰ ਜੀ, ਹਮ ਜਿ ਹਹ, ਸਿ ਪਾਪਾ ਕੀ ਬੇੜੀ ਭਰੀ ਹੋਈ, ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਪਈ ਭੋਲਤੀ। ਸੋ ਮਤ, ਕੋਈ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕਾ ਭੋਲਾ ਲਗਿ ਕਰਿ ਬੁਝਿ ਜਾਤੀ ਹੋਇ। ਤਬ ਹਮਾਰੀ ਕਵਨ ਗਤਿ³ ? ਬੇੜੀ ਏਹ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਭੋਜਲੁ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਪਉਣੁ ਜਿ ਭੋਲਾ ਹੈ, ਸੁ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਪਾਪੁ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਮਤ ਪਾਪ ਕਾ ਭੋਲਾ, ਕੋਈ ਏਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕਾ, ਇਸਿ ਬੇੜੀ ਕਉ ਭੋਬਿ ਦੂਰਿ ਕਰਤਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸੁ ਜੀਆ ਕਾ ਕਵਨੁ ਹਾਲੁ ? ਪਣੁ ਜੀ, ਹਮ ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਪਹਿ ਆਏ ਹਹਿ। ਤੂ ਜਗਤੁ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਹਹਿ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਤਾਰਿ ਲੇਹੁ। ਹਉ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ ਤਿਉ, ਹਮਾਰੀ ਬੇੜੀ ਪਾਰਿ ਪਾਇ। ਮੁਝ ਕਉ ਤਾਰਿ ਲੇਹਿ ਜੀ। ਮੇਰੀ ਖੋਪ⁴ ਨਿਬਹੈ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ ਤਿਉ ਤਾਰਿ। ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਨਾਨਕੁ ਭੇਦੀ ਹੈ, ਤੂ ਤਰਿਆ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣੁ ਦੇਖ ਬਾਰ,

¹ਭੋਲਾ। ²ਹੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ³ਦਸ਼ਾ, ਹਾਲਤ। ⁴ਵਣਜ, ਵਾਪਾਰ,
 (ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦਾ ਆਬਰਸ)।

ਏਹ ਬਾਬੁ ਲੋਕ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਣੇ ਆਏ ਹੋਂ । ਕੋਈ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਭੀ ਆਏ ਹੋਂ । ਮੇਲਾ ਹੋਆ ਹੈ । ਏਕ ਬਾਰ
 ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੰਤੋਖੁ ਕੀਆ ਚਾਹੀਐ । ਸੰਤੋਖੀ ਦਰਸਨ ਕੇ ਭੂਖੇ ਹੋਂ । ਅਰੁ ਸੰਸਾਰੀ ਪੋਟ ਭਰ ਭੁਗਤਿ ਕੇ ਭੂਖੇ ਹੋਂ ।
 ਕਿਸੀ ਕਉ ਰੋਟੀ ਪਾਈ, ਕਿਸੀ ਕਉ ਚੋਟੀ ਨਿਆਈ । ਸਿਧਾ ਕਾ ਮੇਲਾ ਹੈ । ਇਕੰਤਿ ਬਾਤਾਂ ਕਰਹਿਗੇ । ਆਗਿਆ
 ਹੋਇ ਜਿ, ਟਹਲ ਕਰਉ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਜੀ, ਹੋਈਐ” । ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਏਕੁ ਚੇਲਾ
 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਾਥਿ ਦੀਆ, ਜਿ ਤੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਾਥਿ ਰਹੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੇ ਕਹੈ, ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਤੇ
 ਆਇ ਕਹਣਾ । ਅਰੁ ਮਾਗੈ, ਸੁ ਦੇਣਾ, ਅਰੁ ਕਹੈ, ਸੁ ਕਰਣਾ । ਅਰੁ ਭੰਡਾਰਾ ਦਿਖਾਵਣਾ, ਗੁਪਤੁ ਦਰੀਆਉ
 ਦਿਖਾਵਣਾ । ਤਬ ਲਾਗੇ ਲੋਕਾ ਕਉ ਭੰਡਾਰਾ ਚਲਾਵਣੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਬ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ
 ਈਹਾ ਗੁਰੂ ਕਰਣੇ ਕਾ ਸੰਜੋਗੁ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੋਣੇ ਕਾ ਸੰਜੋਗੁ ਨਾਹੀ ਈਹਾ ਜੁੜਦਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ
 ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ! ਜਿਸੁ ਸਉਦੇ ਕਉ ਹਉ ਆਇਆ ਬਾ, ਸੁ ਸਉਦਾ ਤਉ ਈਹਾ ਨਾਹੀ । ਅਬ
 ਹਉ ਈਹਾ ਰਹਉ, ਸੁ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰਹਉ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਚਲਿਆ । ਤਬ ਉਹੁ
 ਜਿ ਟਹਲੀਆ ਬਾ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਾ, ਤਿਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂ ਮਤ ਉਦਾਸੁ ਹੋਵਹਿ ਜੀ । ਤੂ ਏਕ ਬਾਰ
 ਪੀਰ ਕਉ ਮਿਲਿ । ਆਦੇਸੁ, ਆਦੇਸੁ ਕਰਿ ਚਲੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ । ਤੂ ਜਾਇ ਕਹੁ,
 ਜਿ ਆਦੇਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ” । ਤਬ ਉਨਿ ਟਹਲੀਏ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੀਰ ਜੀ ! ਨਾਨਕੁ, ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ ਕਰਤਾ
 ਹੈ, ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਤਾ ਹੋ” । ਤਬ ਲਗੁ ਤੂ ਭੰਡਾਰਾ, ਅਰੁ ਗੁਹਜ^੧
 ਦਰੀਆਉ ਨਾਥ ਕਾ ਦਿਖਾਉ” । ਤਬ ਉਨਿ ਚੇਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਪੀਰੁ ਕਹਦਾ ਹੈ,
 ਜਿ ਹਉ ਆਵਤਾ ਹੋਂ । ਤੂ ਏਕ ਬਾਰ ਭੰਡਾਰਾ, ਅਰੁ ਗੁਹਜ ਦਰੀਆਉ ਪੀਰ ਕਾ ਦੇਖੁ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ
 ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ, ਚਲੁ ਦੇਖੋ” । ਤਬ ਉਹ ਚੇਲਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੋਇ ਕੇ, ਗੁਹਜ ਦਰੀਆਉ ਮਹਿ ਆਇ
 ਖਲਾ ਹੋਇਆ । ਕਹੈ, “ਜੀ, ਏਹੁ ਪੀਰ ਕਾ ਦਰੀਆਉ ਹੈ, ਦੇਖੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜਬ ਦੇਖੇ, ਤਉ
 ਰਤਨਾਂ, ਮੋਤੀਆਂ, ਜਵੇਹਰ ਕਾ ਦਰੀਆਉ ਭਰਿਆ ਵਗਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੇਖਿ ਕੈ ਕਹਿਆ, “ਜਿ
 ਥੁ, ਥੁ ਥੁਰੀ ਰਕਤੁ^੨ ਚਲਤੀ ਹੈ । ਏ ਗੁਸਾਈ ! ਇਸੁ ਗੰਦਗੀ ਮਹਿ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਤੂ ਕਿਉ ਲੈ ਆਇਆ ?” ਤਬ ਉਨਿ
 ਜਾਇ ਪੀਰ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਗੁਹਜ ਦਰੀਆਉ ਦੇਖਿ ਕੈ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ, ਜਿ ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਥੁਰੀ ਰਕਤੁ
 ਵਹਦੀ ਹੈ । ਏ ਗੁਸਾਈ ! ਤੂ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਏਸੁ ਗੰਦੀ ਬੁਇ ਮਹਿ ਕਿਉ ਲੈ ਆਇਆ ?” ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ
 ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਇ ਕਰਿ ਭੰਡਾਰਾ ਦਿਖਾਵਹੁ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਭੰਡਾਰਾ ਆਇ ਦਿਖਾਇਆ । ਚਾਰਿ ਸੈ ਹਥ
 ਕੀ ਏਕ ਏਕ ਬਾਹ^੩, ਸੁ ਕੋਠੜੀ ਅਰੁ ਚਾਰੇ ਸੇ ਉਚੀਸੁ । ਤਿਸੁ ਕੋਠੜੀ ਮਹਿ ਭੰਡਾਰਾ ਬਾ । ਸਭ ਮਾਲ ਸਾਥਿ ਭਰਿਆ ।
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਪੂਜਾ ਆਵਦੀ ਜਾਇ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਵਿਚਿ ਪਾਵਦੀ ਜਾਇ । ਕਿਆ ਕਿਆ ਵਸਤੁ ? ਤਿਨੁਕੀ ਗਣਤੀ
 ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਭੰਡਾਰੇ ਮਹਿ ਪੜੀਆ ਹੋਨਿ । ਕਈ ਪਾਇਗਰਾ^੪ ਘੋੜਿਆ ਦੀਆਂ । ਕਈ ਊਠ, ਕਈ
 ਹਾਥੀ, ਕਈ ਗਊਆ, ਕਈ ਵਾਹਣੀਆਂ^੫ ਬੈਲ, ਕਈ ਪਟ^੬ ਕਰਮ, ਕਈ ਸੰਜੋਆ^੭, ਬਖਤਰ^੮ ਜਿਰਹਾ, ਕਈ ਪਾਖਰਾਂ^੯,
 ਸਿਲਹ^{੧੦} ਖਾਨੇ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਿਛੁ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਸਿਰੁ ਵੇਰਿਆ । ਤਬ ਪੀਰ
 ਕਹਿ ਭੋਜਿਆ, “ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਲੈ ਆਵਹੁ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪੀਰ ਪਹਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ,
 “ਨਾਨਕ ! ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ? ਪੀਰਾ ਅਰੁ ਪਾਤਿਸਾਹਾ ਕਾ” । ਤਬ ਪੀਰ
 ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ, ਤਰਕ^{੧੧} ਵਗਾਈ ; ਪਰੁ ਮੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਮਝਾਵਉ । ਤਬ ਪੀਰ^{੧੨} ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

^੧ਭੋਜਨ । ^੨ਸਮਾਂ, ਵੇਲਾ । ^੩ਸਿਖਿਆ, ਗੁਰ ਮੰਤਰ । ^੪ਗੁਪਤ, ਪੋਸ਼ੀਦਾ ।
^੫ਲਹੂ, ਖੂਨ । ^੬ਬਾਹੀ, ਪਾਸਾ, ਤਰਫ਼ । ^੭ਸਰਾਵਾਂ, ਤਬੋਲੇ । ^੮ਜੋੜੀਆਂ, ਸਵਾਰੀਆਂ ।
^੯ਪੜਦੇ, ਕਨਾਤਾਂ । ^{੧੦}ਹਥਿਆਰ , ^{੧੧}ਲੋਹੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ । ^{੧੨}ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਦਾ ਚੈਜੀਰਦਾਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਝੁੱਲ ।
^{੧੩}ਹਥਿਆਰ ਰਖਣ ਦਾ ਘਰ । ^{੧੪}ਹੁਜਤ ਕਰਨਾ, ਚੋਭਵੀ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ । ^{੧੫}ਹੇਠ ਦਿਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ
 ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਸਿਧ ਸਾਧਕਾਂ ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਜੋਗਮ, ਦੇਕੁ ਸਿਧ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ॥

ਪਰਸਤ^੧ ਪੈਰ, ਸਿਝਤ^੨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ, ਅਖਰੁ^੩ ਜਿਨ ਕਉ ਆਇਆ^੪ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, “ਜਿ ਸਿਧ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਂ ਨਾਨਕ, ਅਰੁ ਸਾਧ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਂ, ਜੋਗੀ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਂ, ਏਹੁ ਸਭ ਝੁਠ ਹੀ। ਸੋਈ ਸਿਧ ਨੀ ਜਿਨੀ, ਦੇਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਅਉਰੁ ਕਉਣੁ ਸਿਧ ਅਤੇ ਕਉਣੁ ਸਾਧ? ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਧਿਆਇਆ। ਸੋਈ ਸਿਧ ਅਤੇ ਸੋਈ ਸਿਆਣੇ ਭਲੇ, ਸੋਈ ਧੰਨ ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਧਿਆਇਆ। ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਸੈਸਾਰੀ ਜੀਉ, ਉਨੁਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਓਹੁ ਭੀ ਸੀਝਤਾ ਹੈ। ਕਿਉ, ਜਿਉ ਆਗਿ ਲਾਗੀ ਵਿਚਹੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਨਿਕਾਲੀਏ, ਸੋ ਕਾਮਿ ਆਵੈ। ਕਿਉ? ਕਹੈ, “ਹਾਂ ਜੀ। ਸੋਈ ਕਾਮਿ ਆਵੈ, ਜਿ ਘਰਿ ਆਗਿ ਲਾਗੀ ਨਿਕਾਲੀਏ”। ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ! ਏਹੁ ਜਿਤਨਾ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਇਤਨੇ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਅਗਨਿ ਪਸਰੀ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਉ ਅਰਾਧਣ ਵਾਲਿਆ ਨਾਲਿ ਆਇ ਮਿਲੇਗਾ, ਆਣਿ ਕਿਛੁ ਬੀਜੇਗਾ, ਸੋ ਅਗਨਿ ਬੀ ਬੰਚੀਐਗਾ। ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਲੈ ਜਾਇ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ, ਮਾਇਆ ਰਲਾਏਗਾ, ਸੁ ਏਤਨਾ ਅਗਨਿ ਵਿਚਿ ਪਾਇਕੇ ਜਲਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਕੇ ਕੰਮਿ ਕਿਛੁ ਨ ਆਵੇਗਾ। ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਕੰਮਿ ਆਵੇਗਾ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਅਗਨਿ ਤੇ ਨਿਕਾਲੇਗਾ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਆਣਿ ਬਾਹੇਗਾ। ਪੁਰਖਾ! ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਹੈਂ। ਤੂ ਜਿ ਲੋਕਾ ਅਗਿ ਵਿਚਹੁ ਕਦਦਿਆ ਨੂ ਲੈ ਚੀਹਾਂ ਵੇਰਿ ਅਗਿ ਵਿਚਿ ਘਤਾਇੰਦਾ ਹੈਂ, ਸਿ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਸਤੀ^੧ ਲੈ ਆਵਨਿ, ਸੰਤੋਖੀ ਖਾਨਿ। ਪੁਰਖਾ! ਖੇਰ ਦਲਾਲੀ ਤੂ ਭੀ ਬੈਠਾ ਕਰਿ। ਤੇਰੇ ਧਰਮਿ ਕਿਛੁ ਜਹਾਨ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਏਹੁ ਗਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇ ਭਲੇ ਮੰਨੇ, ਖੁਸੀ ਹੋਏ, ਤੇਰਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਇ ਅਤੇ ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਕਿਉ ਤੂ ਸੈਸਾਰ ਨੂ ਅਗਿ ਵਿਚਿ ਬਾਹਤਾ ਹੈਂ? ਏਤੁ ਗਲੇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੈ?” “ਅਖੇ ਜੀ, ਪਿਛ ਆਖੁ, ਮੈ ਕਿ ਕਰੀ?” “ਅਖੇ, ਤੂ ਹੁਣੁ ਏਹੋ ਹੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬੰਧ। ਖੇਤ੍ਰੀ ਕਰਿ, ਗ੍ਰਹਸਤ ਵਿਚਿ ਰਹੁ। ਲੋਕ ਜਿ ਆਵਦੇ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਆਵਨੁ। ਲੋਕਾ ਨੂ ਕਿਉ ਤ੍ਰਾਹਿਦਾ ਹੈਂ? ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਸਗਲ ਲੋਕ ਆਵਨਿਗੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਾ ਨਾਉ ਸੁਣਨਿਗੇ, ਤੇ ਥੀ ਕਿਛੁ ਸੁਮਤਿ ਲੈਨਿਗੇ, ਸੁਮਾਰਗਾ^੨ ਕੀ ਤਬਾ ਸੁਣਨਿਗੇ। ਤੂ ਏਨਾ ਲੋਕਾ ਨੂ ਕਿਉ ਮਨਹਿ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਕਿਛੁ ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਗੁ, ਤੇਰੀ ਧਰਮ ਸਾਲ ਬਾਧੀ ਤੇ। ਇਕਿ ਲਕੜੀਆਂ ਲੈ ਆਵਨਿਗੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਇਕਿ ਰਸੋਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਿਗੇ, ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਸਤੀ ਲੈ ਆਵਨਿਗੇ; ਸੰਤੋਖੀ ਬਹਿ ਆਵਨਿਗੇ; ਸੋ ਸਭ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਨਿਗੇ। ਜਿ ਲੈ ਆਵਨਿਗੇ, ਸੁ ਉਨਾ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ। ਜੋ ਖਾਇ ਜਾਨਿਗੇ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ। ਪੁਰਖਾ! ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਕਰੇਗਾ, ਸੋ ਨਿਸ਼ਚਰੇਗਾ, ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੂ ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ! ਧਰਮ ਅਗੇ ਬੈਠਾ ਪਾਇਦਾ ਹੈਂ? ਤੂ ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਹੋਵਣ ਦੇਂਦਾ? ਏਤੁ ਗਲੇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੈ ਕੇ ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ? ਕੇ ਏਤੁ ਗਲੇ ਸੈਸਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ? ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ; ਸਭ ਬਾਤਾ ਸਮਝਾਇ ਕਰਿ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਕਹੁ ਪੁਰਖਾ! ਤੇ ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ? ਕਿਤੁ ਜਪਿ? ਕਿਤੁ ਤਪਿ? ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਤੂ ਮੁਕਤਾ ਕਿਤੁ ਵਸਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਆ ਹੈਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ। ਸਚ ਕੀ ਕਥਾ ਸਮਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ।—

^੧ਭੋਹਣਾ।

^੨ਸਫਲਤਾ (ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਦੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ।

^੩ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼।

^੪ਇਹ

ਤੁਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਵੇਖੋ ੧੪੩੦ ਪੰਨੇ ਵਾਲੀ ਭੀੜ ਦਾ ਪੰਨਾ ੮੭੮।

^੫ਦਾਨੀ, ਉਦਾਰ

ਆਤਮਾ।

^੬ਭਲਾ ਪਾਸਾ।

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ¹ ਕਰਮ ਨਾ ਜਾਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀ ਪ੍ਰਭ ਭੇਰਾ² ॥
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਨਕ ਭੋਟਿਓ³ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਨਿਬੇਰਾ⁴ ॥ ੩ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੀਰ ਜੀ ! ਨਾ ਹੋਏ ਜਪੁ ਜਾਨਤਾ ਹੋ; ਨਾ ਤਪੁ ਜਾਨਤਾ ਹੋ; ਅਰੁ ਨਾ ਮੈ ਕੋਈ ਸੰਜਮੁ ਜਾਨਤਾ ਹੋ । ਜੀ, ਮੈ ਏਕੋ ਹੀ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਾਨਤਾ ਹੋ । ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤਾ ਹੋ । ਗੁਰੂ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਮੈ ਮੈ ਭੋਟਿਆ ਹੈ । ਪੀਰ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਸਚ ਕੇ ਸਬਦਿ ਏਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ । ਜਉ ਸਚ ਸਬਦ ਸਿਉ ਮਿਲੈ, ਤਉ ਇਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ।" ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਸਚ ਕਾ ਸਬਦ ਤੈ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੈ ਭੋਟਿਆ ਹੈ, ਤਉ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਭਗਤਿ ਮਹਿ ਖੇਡ ਕਿਉ ਮੇਲਤਾ ਹੈ ? ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕੈ, ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ, ਸਿਮਰਾਇ । ਭਰਮਾਉ ਨਾਹੀ । ਤੂੰ ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਿ, ਜੁ ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਤੂੰ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ । ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬਾਪੁ । ਤੇ ਉਪਰਿ ਏਤੁ ਗਲ ਕੀਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਗਾ ਸੁ । ਏਹ ਬਾਤ ਅਗੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਥੀ । ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਝਿ ਗਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੀਰ ਜੀ ! ਮੈ ਅਜਹੁ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕੀਆ ।" ਕਹੇ, "ਭੇਰਾ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਕਾ, ਹੋਰੁ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਤੁਮਹੀ ਪ੍ਰਗਟਹੁਗੇ ਸੋਈ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰੂ । ਸੁਆਮੀ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰੂ । ਅਵਰੁ ਕਉਣੁ ਹੋਇ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਨ⁵ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ⁶ ਆਇ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਨਿਵਾਸੁ ਕੀਆ । ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬਾਪੀ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੇ ਬਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਫੇਰਿ ਸਾਗੁ ਕਰਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਸੈਸਾਰ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੀਆ । ਤਿਸ ਥੀ ਜਾਇ ਏਹ ਧਰਮ ਕੀ ਕਥਾ ਚਲੀ । ਉਗਵਣ⁷ ਅਰੁ ਆਬਵਣ⁸ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਸੈਸਾਰੁ ਮਿਲਿਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੁਆ ਸੈਸਾਰੁ । ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਮਹਿ, ਹਰਿ ਨਗਰਿ, ਹਰਿ ਗਾਉ ਮਹਿ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆ ਬਾਧੀਆਂ । ਇਕ ਹੰਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੈਸਾਰੁ ਲਾਗਾ ਅਰਾਧਣੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਲਾਗਾ ਸੈਸਾਰੁ ਕਮਾਵਣੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਪੁੰਨੁ ਹੁਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਾ ਚੋਹਿਬਾ⁹ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਪੂਰੁ । ਸੁ ਸੈਸਾਰੁ ਸਾਰਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਿ ਬਾਹਿਆ । ਜਿ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੋਇਗਾ, ਸੁ ਪਾਰਿ ਪਛੇਗਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਬਦਿ ਲਾਗੇਗਾ, ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਜਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਿਖਾਇਆ¹⁰ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਿਆ । ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਨਦਿਨੁ ਜਪੇ, ਗੁਰ ਸੰਗਿ ਲਾਵੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਤਤਕਾਲਹਿ¹¹ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਿਲੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕੁ ਭਰਮ ਨ ਭੀਤ¹² ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ । ਸਕਲ ਸਾਧੂਆ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ । ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ੧੮੭ ॥ ੧੮੭ ॥ ੨੦ ॥

¹ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਾਧਨ । ²ਮਿਲਿਆ । ³ਮੁਕ ਜਾਣਾ (ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ) ।
⁴ਉਧਾਰਨ, ਤਾਰਨ । ⁵ਵਾਸਤੇ । ⁶ਪੂਰਬ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਪਾਸਿਓਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ।
⁷ਪਛੱਮ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਸੂਰਜ ਡੁਬਦਾ ਹੈ, (ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਸੈਸਾਰ) । ⁸ਜਹਾਜ਼ । ⁹ਪੱਕਾ ਕਰਾਉਣਾ, ਨਿਸਚੇ ਕਰਾਉਣਾ । ¹⁰ਉਸੇ ਵੇਲੇ, ਤੁਰਨ । ¹¹ਭੈ, ਡਰ, ਕੰਧ । ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੰਥੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਹੈ ।

ਗੋਸਟ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ ਤੇ ਰਮੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਹੋਰਿ, ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖੇ, ਤਾ ਇਕਿ ਜੰਮਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਇਕਿ ਮਰਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ । ਇਕਿ ਆਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਇਕਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਨਿਹਚਲ^੧ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਵਿਸੁਮਾਦਿ^੨ ਵਿਚਿ ਪੈ ਗਇਆ । ਤਬ ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਮਿਲਿ ਗਇਓਸੁ । ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਮਿਲੇ ਦਰਆਵ ਦੇ ਉਪਰਿ । ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ ! ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ ।" ਅਖੈ, "ਮੇਰੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਏਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਸਭ ਝੂਠੁ ਹੈ, ਜਿ ਜੰਮਣੁ ਅਰੁ ਮਰਣੁ । ਸੁ ਜਹਾਨੁ ਸਭ ਝੂਠੁ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਜੀਉ ਖਰਾ ਹੋਰਾਨਗੀ ਵਿਚਿ ਪੈਇ ਗਇਆ ਹੈ ।" ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਹਿ । ਸੈਸਾਰ ਨਾਲਿ ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਾ ਤੂ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਵਹਿਗਾ, ਤਾ ਤੇਨੁ ਸਚੁ ਹੀ ਸਭੁ ਨਜਰਿ ਆਵਸੀ । ਕਿਉ, ਜਿ ਏਸ ਕੂੜੇ ਹੀ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ, ਤੇ ਜੇਹੇ ਸਾਦਕ^੩ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈਨਿ । ਸੁ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ । ਤਬ ਇਤਨੇ, ਪੀਰ ਵਡੇ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਦੇ ਆਖਣੇ ਨਾਲਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗਏ । ਪੀਰ ਦਿਆ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਕਰਿ, ਲਾਗਾ ਬੇਰਾਗੁ ਕਰਨੇ । ਸਮਝਿ ਗਏ । ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ, ਸਿਰੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਫਤਿ ਕਰਿ ਉਪਰਾਹ ਕੀਤਾ । ਤਹਮਦ^੪ ਨਾਲਿ ਬਾਬੇ ਕੀਆ ਹੰਝੁ ਲਾਗਾ ਪੁਝਣੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ :—

ਨਾਨਕ^੫ ਸਾਚੇ ਕਉ ਸਚੁ ਜਾਣੁ ।

ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਤੇਰੀ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ਮਾਣੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਸਚੇ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਸਚੁ ਜਾਣੁ ਅਰੁ ਸਚੇ ਹੀ ਨੇ ਸਾਲਾਹਿ ਉਸ ਹੀ ਦੀ ਤੂ ਸਿਫਤਿ ਕਰਿ, ਜਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਤੇਰੀ ਦਰਗਹ ਵਿਚਿ ਪੂਰੀ ਪਵੈ, ਪਤਿ ਰਹੈ, ਮਾਣੁ ਮਹਤੁ ਪਾਵਹਿ ਅਰੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ । ਸੈਸਾਰੁ ਦਾ ਸੁਖੁ, ਵੇਖਿ ਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਵਿਸਾਰਿ ਨਾਹੀ । ਭੀ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਕੇਹਾ ਹੈ ?

ਅਮਲੁ^੬ ਗਲੇਲਾ^੭ ਕੂੜ ਕਾ ਦਿਤਾ ਦੇਵਣਹਾਰਿ ।

ਮਤੀ^੮ ਮਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ।

ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨੁ ਸੋਢੀਆ^੯ ਰਾਖਣ ਕਉ ਦਰਵਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਅਮਲ ਗਲੇਲਾ ਕੂੜ ਕਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਮਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਭੋਗ, ਪੋਸਤ, ਧਤੂਰਾ, ਹਵੀਮ, ਸਰਾ^{੧੦} ।

^੧ਅਚੱਲ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ । ^੨ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਦੀ ਦਸ਼ਾ । ^੩ਸਿਦਕ ਰਖੱਲ ਵਾਲਾ, ਸਰਧਾਵਾਨ । ^੪ਤੇੜ ਲਪੇਟਿਆ ਬਸਤ੍ਰ । ^੫ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ । ^੬ਦੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ੧੫ । ^੭ਮਾਵਾ । ^੮ਮਜਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨੇ । ^੯ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਭਾਵ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ । ^{੧੦}ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ।

ਏਹ ਅਮਲ ਹੋਨਿ ਸੈਸਾਰ ਕੇ । ਤਿਨ੍ਹਾ ਅਮਲੀਆ ਨੇ ਏਹੁ ਅਮਲੁ ਹਛਿ^੧ ਹੈ । ਸੁ ਏਸੁ ਅਮਲ ਬਿਨਾ ਰਹਿ ਨਾਹੀ
 ਸਕਤੇ । ਤਿਉ ਏਹੁ ਜਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕੀਆ, ਤਿਸ ਦੇ ਤਾਈ, ਕੂੜ ਕਾ ਗਲੇਲਾ, ਅਮਲ ਕਾ ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਦੀਆ ਹੈ । ਸੁ ਮਤਿ ਭਰਮਿ ਗਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਰਨੁ ਵਿਸਰਿ ਗੋਆ ਹੈ । ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਕੇ ਸੁਖ ਤਾਈ^੨, ਮਰਣੁ ਭੁਲਿ
 ਗੋਆ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿ ਗੋਆ ਅਰੁ ਕੂੜ ਹੀ ਨਾਲਿ ਰਚਿਆ । ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਨਾਉ ਨ ਬੂਝਿਆ । ਸਚੁ
 ਓਨ੍ਹਾ ਬੀ ਖੁਸ਼ਿ ਲੀਤਾ । ਸੁ ਸਚੁ ਕਿਨ੍ਹਾ ਕੇ ਤਾਈ ਮਿਲਿਆ ? ਸੁ ਸਚੁ ਸੋਢੀਆ ਕੇ ਤਾਈ ਮਿਲਿਆ । ਸੇ ਸੋਢੀ
 ਕਉਨੁ ਕਹੀਤੇ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹਾ ਬੂਝੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਿਆ । ਸੋਢੀ ਏਹੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਰਾ, ਭੰਗ, ਹਵੀਮ, ਮਾਸੁ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦੇ,
 ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਸੋਢੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਸੋਢੀ ਨਾਹੀ । ਸੋਢੀ ਕਉਨੁ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਮੁ, ਕਰੋਧੁ, ਲੋਭੁ, ਮੋਹੁ, ਨਾਹੀ
 ਕੀਆ ਅਰੁ ਬੂਝੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੋਢੀ ਹੈ । ਸਚੁ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਤਾਈ ਮਿਲਿਆ । ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਜਿ ਸਚੁ
 ਮਿਲਿਆ ਅਰੁ ਓਇ ਐਸੇ ਕੀਏ, ਸੁ ਦਰਬਾਰਿ ਰਖਣੇ ਕੇ ਤਾਈ^੩ । ਓਇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰਿ ਰਖਣ ਕੇ ਤਾਈ,
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਖੇ ਐਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਓਇ ਦਰਬਾਰ ਹੀ ਰਖੇ । ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਅਬਦੁਲ ਗੋਲਾਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏ ਨਾਨਕ
 ਸਚੁ ਹੈ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਸਰਾ ਹੈ^੪ ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਪੀਰ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਚੁ ਸਰਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਗੁੜ ਬਗੈਰਿ
 ਹੈ” । ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਗੁੜ ਬਗੈਰਿ ਤਾ ਸਰਾ ਉਠਦਾ ਨਾਹੀ । ਗੁੜੁ ਨ ਹੋਵੀ, ਤਾਂ ਹੋਇ ਕਿਆ ?
 ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਚੁ^੧ ਸਰਾ ਗੁੜੁ ਬਾਹਰਾ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਰਾ ਨਾਉ ॥
 ਸੁਣਹਿ ਵਖਾਣਹਿ ਜੇਤਕੇ ਹਉ ਤਿਨੁ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ॥
 ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਜਾਣੀਐ^੨ ਜਾ ਮਹਲੀ^੩ ਪਾਏ ਥਾਉ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੀਰੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜਹਾਨ ਕਾ ਸਰਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਗੁੜੁ ਪਉਦਾ
 ਹੈ, ਤਾਂ ਉਠਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਚ ਕਾ ਜਿ ਸਰਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਪੜਿਆ ਹੈ । ਓਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਸਰਾ
 ਹੈ, ਉਸ ਪੀਤੇ ਕਾ ਕਿਆ ਫਲ ਹੈ ? ਜਿਤਨੇ ਉਸ ਕਉ ਪੀਵਹਿ, ਉਤਤੇ ਹੀ ਨਰਕਿ ਜਾਹਿ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਸਚ ਕੇ ਸਚੇ ਕਾ
 ਗੁਣੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਜਿਤਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਗੁਣ ਵਖਾਣਹਿ, ਸੁਣਹਿ, ਇਤਨੇ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਜਾਹਿ । ਉਸ ਸਚੇ
 ਕਉ ਪੀ ਕਰਿ ਨਰਕ ਮਹਿ ਜਾਇ ਸਮਾਵਤੇ ਹੈ^੪ ਅਰੁ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਕਾ ਸਰਾ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨ ਕਾ, ਏਹੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਪੀਆ,
 ਸੇ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਮਹਿ ਜਾਇ ਬਸੇ । ਏਸੁ ਸਚੇ ਕਾ ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਹੈ, ਜਿ ਸਰਾ ਪੀ ਕਰਿ ਸੁਖ ਕਰਤੇ ਹੈ^੫ ਅਰੁ
 ਖੁਸ਼ੀਆ ਕਰਤੇ ਹੈ^੬ । ਖੀਵੇ ਹੋਤੇ ਹੈ^੭, ਆਪਣੇ ਮਹਲ ਮਾਹਿ ਸੁਖ ਨਾਲਿ ਸੋਵਤੇ ਹੈ^੮ । ਅਰੁ ਜੇ, ਇਸਿ ਸਚ ਕੇ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ
 ਮਸਤਾਨੁ ਖੀਵਾ ਮਨੁ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਉਸਕਾ ਕਵਨੁ ਗੁਣੁ ? ਉਸ ਕਾ ਗੁਣੁ ਏਹੀ, ਜੁ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੇ ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ ।
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਜਾਹਗਾ ਪਾਵੇ । ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਹਿ ਸੁਰਖੂਰ ਹੋਇ, ਆਦਰ ਪਾਵੇ । ਸਭ ਕੋਈ
 ਹੰਨਿ ਹੰਨਿ ਕਹੈ । ਏਸੁ ਸਚ ਕੇ ਸਚੇ ਕਾ ਏਹੀ ਗੁਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ^੯ । ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਅਬਦੁਲ
 ਗੋਲਾਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਸਾ ਵਸਤੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿਤ ਕੀਤੇ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ, ਸਾ ਸੇਵਾ ਕਵਨੁ ਹੈ ?
 ਸਾ ਵਸਤੁ ਸੇਵਾ ਕੀ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਦੁਖੁ ਨ ਦੇਈ, ਸੁਖੁ ਹੀ ਆਵੈ । ਸਾ ਵਸਤੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏ ਸਦਾ ਮੁਖੁ
 ਉਜਲਾ ਹੋਇ, ਦਰਗਹ ਮਹਿ । ਅਰੁ ਸਾ ਦਾਤਿ ਵਡੀ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਬੀ ਮੰਗਿ ਲੀਜੀਐ^{੧੦} । ਤਬ
 ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

^੧ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੈ । ^੨ਸੱਚ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਰਾਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਗੁੜ
 ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੩ਮਸਤ । ^੪ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ।

ਨਾਉ^੧ ਨੀਰੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਸਭੁ ਪਰਮਲੁ^੨ ਤਨਿ ਵਾਸੁ ॥
 ਤਾ ਮੁਖੁ ਹੋਵੇ ਉਜਲਾ ਲਖ ਦਾਤੀ ਇਕ ਦਾਤਿ ॥
 ਦੁਖ ਤਿਸੈ ਪਹਿ ਆਖੀਅਹਿ ਸੂਖ ਜਿਸੈ ਹੀ ਪਾਸਿ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੀਰ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਨੀਰੁ ਹੈ। ਸਚੁ ਬੋਲਣਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਪਰਮਲੁ ਚੰਦਨੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਸਚ ਕੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋ ਜੀ। ਜਿਸਨੇ ਏਹੁ ਪਰਮਲੁ ਲਾਗਾ, ਸੋ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋਆ ਜੀ। ਅਮੁਕਾ ਜਿ ਭਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਭਲਾ ਸਤਿਵਾਦੀ ਹੈ। ਦਾਤਾ ਭੋਗਤਾ ਭਗਤੁ ਹੈ। ਓਹੁ ਤਉ ਆਪ ਕਉ ਨਾਹੀ ਜਨਾਵਤਾ। ਅਰੁ ਜਾਨਤਾ, ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਹੋ, ਪਰ ਉਸ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕੀ, ਬਾਸਨਾ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕੀ, ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਭਈ। ਸੇਸਾਰੁ ਲਾਗਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੈ। ਸੋ ਉਸਿ ਸੋਭਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਸਿ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਮੁਖ ਉਜਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾ ਮੁਖ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਉਜਲਾ ਹੋਇਆ, ਤਉ ਉਸ ਦਾਤਿ ਕੇ ਸਮਾਨਿ, ਹੋਰ ਦਾਤਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਸੂਖ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਦੁਖ ਭੀ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਸੂਖ ਦੁਖ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ, ਜਿ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਲਾਗਤਾ। ਉਸ ਹੀ ਦਾਤੇ, ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ, ਤਉ ਸੂਖ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਜੇ ਨ ਕਰੀਐ, ਤਉ ਜਿਤਨਾ ਜੀਵਨਾ ਹੈ, ਪੈਨਣਾ, ਖਾਣਾ, ਜੀਵਣਾ, ਰਹਣਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਬਰਬਾਦਿ ਹੈ।

ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਾਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣ।
 ਤਿਸੁ ਵਿਣੁ ਸਭੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋ ਜੇਤਾ ਪਹਿਨਣੁ ਖਾਣੁ ॥
 ਹੋਰਿ ਗਲਾ ਸਭਿ ਕੂੜੀਆ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਗਹੁ ! ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀਉ ਦੀਆ; ਪ੍ਰਾਨ ਦੀਏ ਹੈ; ਰਿਜਕੁ ਦਿਤਾ ਹੈ; ਸੁਖੁ ਦਿਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਕੁਮ ਬਿਸਾਰਤੇ ਹੋ ? ਜਿ ਐਸਾ ਓਹੁ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਓਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਜੀਵੀਐ ਤੇ ਪੋਝੇ ਖਾਜੇ, ਸੁ ਏਤਨਾ ਏਨਾ ਜੀਆ ਉਪਰਿ ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਬਾਤ ਸਭ ਝੂਠੁ ਹੈ। ਸਾਈ ਵਸਤੁ ਸਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਓਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਭਾਵਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ, ਸੋ ਉਸ ਕਉ ਭਾਵਤਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਸੋਈ ਭਾਵੈ, ਜਿ ਸਿਫਤੀ ਹੋਇ"। ਤਬ ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੋਲਾਨੀ, ਖਨਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ, ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਗਲਾ ਸੁਣਿ ਕਰਿ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਪੀਰ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਨਾਲਿ। ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀਤੀ, ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸਹਾਲੁ ਭੋਆ। ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਅਲਾਹ ! ਅਲਾਹ !! ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, "ਹਰ ਦਮ ਅਲਾਹ, ਮਉਜੂਦੁ ਅਲਾਹ"। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਨਾਨਕ, ਭਲਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਪੀਰੁ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੋਲਾਨੀ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਪੀਰੁ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੋਲਾਨੀ ਕਉਣੁ। ਸੋ ਪੀਰੁ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੋਲਾਨੀ ਓਹੁ, ਜਿਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜਿ।

"ਪੀਰੁ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੋਲਾਨੀ ॥
 ਭੁਖਿਆ ਕਉ ਅੰਨ, ਤ੍ਰਿਹਾਇਆ ਕਉ ਪਾਨੀ" ॥ ੧ ॥

ਤਬ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਹਿ ਅਵਾਦਾਨੀ ॥ ੨ ॥

^੧ਏਥੋਂ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੬। ^੨ਕਈ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੁਗੰਧ।

ਮੀਏ ਦਾਉਦ ਸੇਰਗਤ ਵਾਲੇ ਕਾ ਪੀਰੁ, ਉਸ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੋਸਟ ਕੀਤੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।
 ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ। ਹਾਜਰਾ ਹਜ਼ੂਰਿ ਹੈਂ ਜੀ।
 ਤੇਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੂ ਸਭਸੁ ਜਹਾਨ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਹੇ ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਸਚੇ ਵੇਪਰਵਾਹ।
 ਭਲਿਆਈਆ ਦਾ ਦਸੈ ਰਾਹੁ। ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਅਥਾਹੁ। ਜਪੈ ਸੁ ਪਾਏ ਲਾਹੁ। ਸੇ ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ।
 ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜੀਉ ਪਿਛੁ ਜਿਨੇ ਸਾਜਿਆ, ਮਨਹੁ ਨ ਤਿਸਿ ਬਿਸਰਾਇ॥
 ਤਿਸ ਬਿਨੁ ਸਭੇ ਬਾਦਿ ਹੈ ਜੋਤਾ ਪੈਨੇ ਖਾਇ॥
 ਹੋਰੁ ਸਭ ਸਿਆਣਪਾ ਕਚੀਆ, ਤੇਰੀ ਸਤਿ ਰਜਾਇ॥
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੰਨਿ ਲੇ ਅੰਬਿਤੁ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂਸਤਿ। ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ,
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ॥ ੧੮੮॥ ੧੮੮॥ ੨੧॥

ਗੋਸਟ ਪਟੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ

ਗੋਟਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੋਰ ਤੇ ਰਮੇ^੧। ਤਬ ਪਟੀ ਮਾਝੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਥੀਚਿ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਧੇ ਅਹੁ ਸਾਵਣੁ
 ਮਾਹੁ ਬਾ। ਕਿਰਸਾਣ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਖੇਤ੍ਰਾ ਵਿਚਿ ਹਲ ਵਾਹਿਦੇ ਬੇ। ਅਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ, ਏਹੁ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ, ਜੁ
 ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤੁ ਫਿਰਤਾ। ਤਬ ਜਿਉ ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਬਾ, ਤਿਉ ਇਕਿ ਹਲਾਂ
 ਵਾਲੇ ਹਲ ਵਾਹਿਦੇ ਬੇ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨਕੇ ਨਜੀਕਿ ਪਾਸੁ ਦੇ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ
 ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਟੁਕ੍ਹੇ ਏਕੁ ਖਲੋਇ ਗਏ। ਓਨਾ ਹਲਾ ਵਾਹਿਦਿਆਂ ਕੀ ਤਰਫ ਲਾਗਾ ਦੇਖਣੇ।
 ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿ ਜੋ ਇਕੁ ਸਿਰਦਾਰੁ ਬਾ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਹਲਾਂ ਕਉ ਖੜਾ ਹਲ ਹਾਲੀਆਂ ਤੇ ਵਹਾਇਦਾ ਬਾ, ਓਹੁ
 ਆਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈ ਤਪਾ ਜੀ! ਰਾਮ, ਰਾਮ।"
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ।" ਤਬ ਉਨ੍ਹਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈ ਜੀ! ਤੁਧਿ ਤਾ
 ਛੀਡ ਕਿ ਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ? ਏਹ ਗਲ ਵਾਹਣ, ਬੀਜਣ ਦੀ, ਖਟਣ ਘਾਲਣ ਦੀ, ਨਿਚਿੰਦੁ^੨ ਕਿ ਨਾ ਹੋਇ
 ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ! ਤੁਸੀ ਜਿਅਹਿ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕਰਦੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਕਿਤੁ
 ਨਿਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਹੁ"। ਤਬ ਓਨਿ ਰਾਹਕਿ ਲੋਕਿ, ਗਰਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ
 ਤਪਾ! ਹਮ ਏਤੁ ਨਿਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਹੁ, ਜਿ ਅਨਾਜੁ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੇਟੀ, ਬੇਟਾ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭੈਣ, ਭਾਈਆਂ ਕੁ ਸਾਕੁ
 ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਖਾਲਾ ਖਾਇ, ਪਿਐ, ਅਸਾਇਸਿ^੩ ਪਕੜੀਐ। ਤੁਧਿ ਜੇਹੇ ਜਿ ਤਪੇ ਅਤੀਤ^੪ ਆਵਨਿ, ਸੇ ਭਿ ਖਾਨਿ।
 ਕਿਛੁ ਜੀਅ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇ। ਹੋਰੁ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਝੂਠੁ ਹੈਨਿ। ਬਿਨਾ ਰਾਹਕੀ^੫, ਬਿਨਾ ਘਾਲ ਕੀਤੀ, ਹੋਰੁ ਘਾਲ ਭਲੀ

^੧ਬੇਅਰਬ, ਫ਼ਯੂਲ। ^੨ਠਹਿਰ ਦੇ ਹੋਏ, ਚਲੇ। ^੩ਜ਼ਰਾ ਕੁ, ਬੋਹਤਾ ਚਿਰ। ^੪ਨਿਸਚਿੰਤ, ਬੇਛਿਕਰ।

^੫ਆਰਾਮ, ਸੁਖ। ^੬ਵਿਰਕੱਤ, ਤਿਆਗੀ। ^੭ਕਿਰਸਾਣੀ, ਵਾਹੀ, ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ।

ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ! ਏਤੁ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਓਹ ਰਾਹਕੀ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ" । ਤਬ ਓਨ੍ਹਿ ਕਿਰਸਾਣਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਓਹ ਰਾਹਕੀ ਟਹਲ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏਸੁ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ¹ ਬੀਜੁ ਕਰਮਾ ਕਰੇ ਸਲਿਲ² ਆਪਾਉ³ ਸਾਰਿੰਗ⁴ ਪਾਣੀ ॥
ਮਨੁ ਕਿਰਸਾਣੁ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਜੰਮਾਇ ਲੈ ਇਉ ਪਾਵਸਿ ਪਦੁ⁵ ਨਿਰਬਾਣੀ⁶ ॥ ੧ ॥
ਕਾਹੇ ਗਰਬਸਿ⁷ ਮੂੜੇ ਮਾਇਆ ॥
ਪਿਤਾ ਸੁਤੇ ਸਗਲ ਕਲਤੁ⁸ ਮਾਤਾ ਤੈਰੇ ਹੋਹਿ ਨਾ ਅੰਤਿ ਸਖਾਇਆ⁹ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗ ! ਏਹੁ ਜਿਤਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਧਰਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਬੀਜੁ, ਜੋ ਇਸਿ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਮਿਲੇ, ਸੋ ਕਰਮਾ ਕਾ ਮਿਲੇ । ਓਹੁ ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਅਨਾਜ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਅੰਨੁ ਬੋਈਐ, ਤੈਸਾ ਪਾਈਐ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਦੇਹੀ ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਰਮਾ ਕੀ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਇਸੁ ਮਹਿ ਬੋਈਅਹਿ, ਤੈਸੇ ਫਲਹਿ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਜਿ ਏਹੁ ਦੇਹੀ ਹੋਇ । ਕਰਮ ਜਿ ਸੁਕਰਮ¹⁰ ਹਹਿ, ਸੁ ਜੰਮਹਿ । ਅਰੁ ਭੇਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਰਸਾਨੁ ਹੈ । ਸੁ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਾਖ¹¹ ਜਮਾਵੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ । ਤਬ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦੁ ਪਾਵੇ ।" ਕਹੇ, "ਰੇ ਮੂੜੇ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਤੁਮ ਗਰਬਤੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਭਤੀਜੇ, ਬੇਟਾ, ਬੇਟੀ, ਏਹੁ ਤੁਮਾਰੇ ਕਿਤੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਅੰਤਿ ਏਹੁ ਤੁਮਾਰੇ ਸਹਾਈ ਨਾਹੀ ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੂੜੇ ! ਏਹੁ ਜੁ ਰਖੇ¹² ਬਾਹੀਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕਉ ਜਿ ਬਾਝਿ ਕੀਜੀਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਕੀ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕੈਸੀ ਬਾਝਿ ਚਾਹੀਏ ?

ਬਿਖੇ¹³ ਬਿਕਾਰ ਦੁਸਟ ਕਿਰਖਾ¹⁴ ਕਰੇ ਇਨ੍ਹ ਤਜਿ ਆਤਮੇ ਹੋਇ ਧਿਆਈ ॥
ਜਤੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ¹⁵ ਹੋਹਿ ਜਬ ਰਾਖੇ ਕਮਲ ਬਿਗਸੈ¹⁶ ਮਧੁ¹⁷ ਆਸ੍ਰਮਾਈ¹⁸ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ! ਏਹੁ ਜਿ ਬਿਖੇ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਹੈ ਦੁਸਟ, ਸੋ ਏਸ ਕਉ ਉਜਾੜਤੇ ਹੈ, ਏਸ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕਉ । ਸੁ ਏਨ੍ਹ ਕਉ ਤੁ ਤਜਿ¹⁹ ਅਰੁ ਆਤਮੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧੇ । ਅਰੁ ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਸੰਜਮੁ, ਏਹੁ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕੇ ਰਖੇ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਖੇਤ੍ਰੀ ਜੰਮੇ ਉਬਰੇ ਖਾਜੇ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਕਮਲ ਬਿਗਸੈ । ਜਬ ਕਮਲ ਬਿਗਸੇ, ਤਬ ਭਵਰ ਕਮਲ ਮਹਿ ਆਇ ਬਸੈ । ਕਮਲੁ ਕਹੀਐ ਮਨੁ, ਅਰੁ ਭਵਰੁ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰ । ਜਉਮ ਨੁ ਬਿਗਾਸ ਕਰੇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸਿ ਮਨ ਮਹਿ ਆਇ ਬਾਸਾ ਕਰੇ, ਕਮਲ ਅਰੁ ਭਵਰ ਕੀ ਨਿਆਈ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਬੀਸ²⁰ ਸਪਤਾਹਰੇ²¹ ਬਾਸਰੇ²² ਸੰਗ੍ਰਹੇ²³ ਤੀਨਿ ਖੰਡਾ²⁴ ਨਿਤ ਕਾਲੁ ਸਾਰੈ²⁵ ॥
ਦਸ²⁶ ਅਠਾਰ²⁷ ਮੈ ਅਪਰੰਪਰੇ²⁸ ਚੀਨੈ²⁹ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਇਵ ਏਕੁ ਤਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ੭ ॥

¹ਏਥੇ ਪੰਨਾ ੨੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ²ਪਾਣੀ । ³ਸਿੰਜਣਾ । ⁴ਧਰਤੀ ਹੈ
ਜਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ⁵ਪਦਵੀ, ਦਰਜਾ । ⁶ਮੁਕਤੀ । ⁷ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ ।
⁸ਇਸਤ੍ਰੀ । ⁹ਸਹਾਈ । ¹⁰ਚੰਗੇ ਕਰਮ, ਉਤਮ ਕਰਨੀ । ¹¹ਖੇਤ੍ਰੀ । ¹²ਰਾਖੇ ।
¹³ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ । ¹⁴ਗੁਭਾਈ ਕਰਨੀ, ਪੁਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟੇ । ¹⁵ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣਾ ।
¹⁶ਖਿੜਦਾ ਹੈ । ¹⁷ਸ਼ਹਿਦ, ਰਸ । ¹⁸ਚੋਂਦਾ ਹੈ । ¹⁹ਛੱਡ । ²⁰ਵੀਹ (੫ ਸੂਖਮ ਤੇ
੫ ਸਖਲ ਤੱਤ + ੫ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਤੇ ੫ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ) । ²¹ਸੱਤ (ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ + ਮਨ + ਬੁਧੀ) । ²²ਨਿਵਾਸ
ਅਸਥਾਨ, ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ । ²³ਇਕੱਠਾ ਕਰੇ । ²⁴ਤਿੰਨ ਮੋਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਵਸਥਾ (ਬਾਲ, ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਬੁਢੇਪਾ) ।
²⁵ਯਾਦ ਰਖੇ । ²⁶ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ । ²⁷ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਵਾਲੀ ਬਨਸਪਤੀ । ²⁸ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ²⁹ਜਾਣੇ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਕਹੋ, ਰੇ ਭਾਈ ! ਥੀਸ ਅਰੁ ਸਤ ਤਿਨੁ ਕੇ ਸਤਾਈਸ ਨਿਖੜੁ ਹੁਏ । ਸੁ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਮਹਿ ਕਾਲੁ ਸੰਘਾਰਦਾ¹ ਹੈ । ਤੀਨਿ ਖੇਡ ਜਿ ਭਏ, ਸਿ ਤ੍ਰਏ ਕਾਲ ਭਏ । ਕਵਨ ਕਵਨ ਹੋਏ ? ਇਕੁ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ, ਇਕੁ ਮਧਿਆਹਨ, ਇਕੁ ਸੰਧਿਆ ਕਾਲ । ਸੁ ਏਸੁ ਮਾਨਖ ਕਉ ਕਾਲੁ ਮਾਰਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ।” ਕਹੋ, “ਜੀ, ਕਾਲ ਤੇ ਕਿਵ ਹੀ ਉਬਰੇ ਭੀ ?” ਕਹੋ, “ਆਇ ਉਬਰੇ, ਜੇ ਦਸ ਅਰੁ ਅਠ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ ਰਮਤਾ ਰਹੇ । ਅਰੁ ਅਪਰੰਪਰ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਤਿਸ ਕਉ ਚੀਨੇ । ਰਾਮ ਨਾਮ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਖਿਆਨੁ ਕਰੇ; ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ ਰਹੇ; ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲੈ; ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਸਤਰੈ । ਇਸ ਕੇ ਤਰਨ ਕਾ ਏਹੋ ਹੀ ਉਪਾਉ ਹੈ । ਹੋਰ ਉਪਾਵ ਜਿ ਹੋ, ਸੁ ਸਭ ਮਾਇਆ ਕੀ ਫਾਸੀ ਹੈ, ਨਰਕਿ ਲੋ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਐਸੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਕਰੇ, ਸੋ ਮੁਕਤਾਇ² ।” ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਜੀਅ ਥੇ ਕਿਰਸਾਨ ਲੋਕ, ਸੇ ਸਭਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਪੂਰੁ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਕੇ ਹਾਥਿ ॥

ਨਾਨਕੁ ਦਾਸ ਨਿਹਾਲਿਆ³, ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਸਭਨਾ ਸਾਥਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਰੇ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮੯ ॥ ੨੨ ॥

ਗੋਸਟ ਇਕ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨਾਲ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਪਟੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬੈਠਾ ਥਾ ਆਪਨੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਅਰੁ ਇਕ ਕਵੀਸ਼ਰ ਆਇ ਗਏ, ਜਿ ਬਹੁਤ ਕਵਿ⁴ ਜਾਨਤੇ ਥੇ । ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਸੁਘੜ ਚਤੁਰਾਈ ਜਾਨਤੇ ਥੇ । ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਹਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਿਮਰਹਿ ਅਰੁ ਕਵਿ ਭੀ ਕਰਹਿ । ਪਰੁ ਹਮਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਲੇਤਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਨਾ ਹਮਾਰੀ ਕੋਈ ਕਵਿ ਹੀ ਸਿਖੈ । ਨਾ ਕੋਈ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਮੰਨੇ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹਮ ਕਉ ਜਾਣੈ । ਹਮ ਕਵਿ ਭੀ ਐਸੀ ਕਰਤੇ ਹਹ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਪਰਮਾਰਥ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਸਮਝਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਸ ਕੇ ਸੀਧੇ ਪਦੇ ਅਰੁ ਸੀਧੇ ਹੀ ਸਲੋਕੁ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਕਉ ਸਭ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਭੀ ਅਰੁ ਸੀਖੈ ਭੀ । ਸੁਣੇ, ਸਮਝੇ, ਗੋਝੇ ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਭ ਕੋਈ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰੈ । ਕਿ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ?

¹ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ । ²ਮੁਕਤ ਹੋਇ । ³ਵੇਖਿਆ । ⁴ਕਵੀ, ਜੋ ਕਵਿਤਾ ਰਚਨਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਵੇਖਿਆਨ ਕਰੇ ।

ਇਥ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਲਹੁ, ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਏਕ ਬਾਰ ਜਾਇ ਮਿਲ ਆਵਹਿ ॥ ਤਬ ਜਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਥਾ,
ਤਿਉ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੈਸਨੇ ਆਇ ਨਿਕਸੇ। ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰਿ ਕੈ ਬੈਸਿ
ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ
ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਆਜੁ ਤੂ ਇਸੁ ਸੈਸਾਰ ਬੀਚਿ ਅਰੁ
ਏਸੁ ਸਮੇ ਬੀਚਿ ਭਲਾ ਹੈ"। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ਜੀ। ਦੇਖਾ ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ
ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ, ਸੁ ਭਲਾ ਕਿ ਬੁਰਾ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ
ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ, ਸੋਈ ਭਲਾ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਸਾ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ
ਨਿਮਿਤਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਹ ਜਿ ਕਵਿ ਪਰਵਾਨੁ ਪੜੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਤਿ ਕੀ ਪੜੈ? ਕਵਿ ਜਿ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰ
ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਜਿ ਹੋਇ ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਵਿ ਕਉਨੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਅਬ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ, ਜਬ ਇਨ੍ਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ, ਤਾਂ ਅਬ ਕਹਿਆ
ਚਾਹੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਚ ਕੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ।

ਭਉ^੧ ਮੁਚੁ^੨ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ। ਮਨਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲ ॥

ਸਿਰਿ ਧਰਿ ਚਲੀਐ ਸਹੀਐ ਭਾਰੁ। ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ^੩ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰਿ। ਭੈ ਭਉ ਰਖਿਆ ਭਾਇ ਸਵਾਰਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ! ਅੰਦਰਿ ਜੇ ਭਉ ਹੋਇ, ਅਰੁ
ਭਾਡਾ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇ ਪੂਰੇ ਤੋਲ ਕਾ, ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ, ਪੂਰਾ ਹੀ ਭਾਡਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਪੂਰੀ ਹੀ ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਹੋਇ,
ਤਉ ਪੂਰਾ ਕਹੀਐ। ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ਬੋਲੇ। ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਇ। ਜਬ ਮਨ ਮਤਿ ਬੋਲੇ,
ਤਾਂ ਹਉਲਾ ਹੋਇ। ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਾ ਜਿ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਹਉਲਾ ਹੈ। ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਬੋਲੇ, ਅਰੁ ਓਹਾ ਕਮਾਵੈ ਮਨ
ਕੀ ਮਤਿ, ਤਾਂ ਓਹ ਬਾਤ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ। ਓਹ ਬਾਤ ਜੇ ਮਨ ਕੀ, ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਸਿਰਿ ਧਰੀ, ਸੁ ਉਹੁ ਭਾਰੁ ਹੋਇਆ।
ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਇਸ ਕਉ ਨਜ਼ਰਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਲੇਇ। ਉਸਿ ਗੁਰਮਤਿ ਮਹਿ ਚਲੇ। ਗੁਰ ਹੀ ਕੀ ਮਤਿ
ਮਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੈ, ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਿ ਥਾਇ ਪਵੈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਉ ਪਾਰਿ ਪੜੈ।
ਜੇ ਭੈ ਮਹਿ ਭਾਉ ਨਾ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਉਰਵਾਰਿ ਹੀ ਰਹੈ, ਪਾਰਿ ਨ ਪੜੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਉ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਭਾਉ
ਹੋਇ, ਜਿ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇਇ, ਚੋਰ ਸਾਧ ਕਉ। ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾ ਮਨਾਏ। ਤਬ ਭੈ ਅਰੁ ਭਾਇ ਕਰਿ
ਏਹੁ ਸਵਰੈ। ਏਸ ਕਾ ਕਹਿਆ ਥਾਇ ਪੜੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੰਨੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਵਿ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ,
ਭਾਉ ਜਿ ਕਰੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਬਸਤੁ ਕਾ ਕਰੈ? ਇਕਿ ਵਸਤੁ ਇਸ ਕੀਆ ਅਨਚਾਰਾ^੪ ਹੈ"। ਅਰੁ ਇਕਿ ਵਸਤੁ ਚਾਰਾ^੫ ਹੈ।
ਭਉ ਉਸਿ ਅਨਚਾਰ ਵਸਤੁ ਕਾ ਕਰੈ ਕਿ ਚਾਰ ਕਾ ਭੀ ਕਰੈ?" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ^੬ ਭੈ ਨਾਲਿ। ਭੈ ਭਉ ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਵਾਰਿ ॥

ਭੈ ਬਿਨੁ ਘਾਤਤ ਕਚੁ^੭ ਨਿਕਚੁ। ਅੰਧਾ ਸਚਾ^੮ ਅੰਧੀ ਸਟ^੯ ॥ ੨ ॥

^੧ਦੇਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੫੧। ^੨ਬਹੁਤਾ। ^੩ਬਖਸਿਸ਼ ਨਾਲ। ^੪ਬਦਰਲਨੀ, ਦੁਰਾਚਾਰ।
^੫ਆਚਾਰ, ਸੁਭ ਚਲਨ। ^੬ਅੱਗ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਬਲਣਾ। ^੭ਬਿਲਕੁਲ ਕੱਚੀ। ^੮ਸਾਂਚਾ, ਜਿਸ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਢਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ^੯ਚੋਟ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ! ਅੰਦਰਿ ਜੋ ਅਗਨਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭਖਤੀ ਹੈ, ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਏਹੁ ਭੈ ਹੀ ਵਿਚਿ ਸਵਾਰਿ ਰਖੈ, ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਣੇ ਨ ਦੇਇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਭਉ ਹੀ ਰਖਣਾ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ । ਜਦਿ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਬ ਉਸਕਾ ਸਬਦੁ ਸਵਰੈ । ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਜੋ ਭਉ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਸਬਦ ਕਾ ਘਾਟੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਚੁ ਹੈ । ਉਸ ਕਾ ਹਥੜਾ ਭੀ ਕਚਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚਾ ਭੀ ਕਚਾ ਹੈ । ਸਚੁ ਤਉ ਹੋਇ, ਜੋ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਭੈ ਬਿਨਾ ਸਬਦੁ ਸਵਰਤਾ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਭੈ, ਨਿਰਭਉ ਕਥਨੀ, ਪੂਰਾ ਰਾਮੁ ਰੀਝਤਾ¹ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਉਹੁ ਬੈਸਨਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਅਛਰੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਅਛਰ ਕਾ ਕਿਛੁ ਵਿਸੇਖੁ² ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਬੁਧੀ ਬਾਜੀ³ ਉਪਜੈ ਚਾਉ । ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਪਵੇ ਨ ਤਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਬੋਲਣੁ ਵਾਉ⁴ । ਅੰਧਾ⁵ ਅਖਰੁ⁶ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਏਹੁ ਜਿ ਅਖਰੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਬੁਧਿ ਕੀ ਬਾਜੀ ਹੈ । ਮਨ ਮਹਿ ਚਾਉ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਇ ਅਖਰੁ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਰਿ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਖਰੁ ਜੋੜਿਆ, ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਭੈ ਤੇ ਤਾਉ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ । ਅਰੁ ਤਾਉ ਬਿਨਾ ਘਾਟੁ ਸਵਰਤਾ ਨਾਹੀ । ਕਚਾ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਰਾਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਨਾ ਓਸ ਤੇ ਅਉਰ ਕੋਈ ਘਾਟੁ ਹੋਆ, ਨ ਸੂਈ, ਨ ਫਾਲੁ, ਕਿਛੁ ਨਾ ਹੂਆ । ਬਿਨਾ ਭੈ ਥੀ ਕੈਸਾ ਹੂਆ ? ਜਿਤਨਾ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਤਨਾ ਸਭੁ ਵਾਉ⁴ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਝਖੜੁ ਵਗਿਆ, ਤੈਸਾ ਉਹੁ ਬੋਲਿਆ । ਆਸਾ ਕਾ ਅਖਰੁ ਅੰਧਾ⁵ ਹੈ, ਸੁ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ਹੈ । ਭੈ ਬਿਨਾ ਬਾਨੀ ਬੋਲਨਾ ਇਉਂ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਭੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਬਾਨੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਭਉ ਜਿ ਕਰੀਐ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਕਰੀਐ ? ਕਹੀਐ, ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰਣੇ ਕਾ ਕਿ ਜਿ ਫਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜੀ ? ਰਾਮ ਕੇ ਤਾਈ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਡਰਿ ਘਰੁ ਘਰਿ ਡਰੁ ਡਰਿ ਡਰੁ ਜਾਇ । ਸੋ ਡਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਡਰਿ ਡਰੁ ਪਾਇ ॥

ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜੀ ਨਾਹਿ ਜਾਇ⁷ । ਜੇ ਕਿਛੁ ਵਰਤੇ ਸਭ ਤੋਰੀ ਰਜਾਇ ॥

ਡਰੀਐ ਜੇ ਡਰੁ ਹੋਵੇ ਹੋਰੁ । ਡਰਿ ਡਰਿ ਡਰਣਾ ਮਨ ਕਾ ਸੋਰੁ⁸ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਦਿ ਪਹਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਡਰੇ, ਤਾਂ ਏਸ ਕਾ ਦੇਹੀ ਘਰੁ ਸਵਰੈ । ਪੂਰਾ ਭਾਭਾ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕਾ ਘਰੁ ਸਵਰੈ । ਜਦਿ ਏਸੁ ਕੇ ਘਰ ਜੀਅ ਮਹਿ ਡਰੁ ਵਸੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਕਾ ਜਮ ਕਾ ਡਰੁ ਜਾਇ । ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਡਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਜਾਇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਡਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਰਭਏ ਹੋਇ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨਉ

¹ਪਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ।

²ਅਧਕਤਾ, ਭੇਦ ।

³ਸੰਸਾਰਕ ਖੇਡ ।

⁴ਫਜ਼ੂਲ ।

⁵ਬਿਅਰਥ ।

⁶ਉਪਦੇਸ਼ ।

⁷ਬਿਅਰਥ, ਫਜ਼ੂਲ ।

⁸ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ ।

⁹ਸ਼ੋਰ, ਭਾਵ ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਨਾ

ਹੋਵਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ।

ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਉਹ ਡਰ ਕਵਨੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਡਰੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਸਿ ਮਨ ਕਉ ਡਰੁ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੋ ਏਸ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਕਰੇ। ਇਸ ਕੇ ਬਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਆਪਿ ਕਰੇ। ਇਸਿ ਮਨ ਕਉ ਡਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿ ਜਾਣੀਐ ਕਿਆ ਕਰੇ? ਕਰਨਹਾਰੁ ਭਾਣੇ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਹ ਡਰੁ ਬੁਰਾ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੋਇ, ਜਿ ਹੋਰੁਸ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਹੋਇ। ਡਰਣਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸ ਥੀਂ ਹੈ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਡਰਣਾ, ਸੁ ਆਪਣੇ ਮਨ ਕੀ ਕੁਮਤਿ ਤੇ ਡਰਣਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੁਬੁਧਿ ਮਨੁ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸ ਥੀਂ ਡਰਣਾ। ਮਨ ਕਉ, ਜਦਿ ਉਸਿ ਕਰਨਹਾਰ ਕਾ ਡਰੁ ਦੀਜੀਐ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਕਮਾਏ ਕਉ, ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਡੰਡੁ ਦੇਣਹਾਰੁ ਹੈ। ਰੇ ਮਨ। ਤੂ ਮਨ ਕੀ ਕੁਬੁਧਿ ਨ ਕਮਾਉ। ਤਬ ਏਹੁ ਮਨੁ ਉਤ੍ਰੁ ਡਰਿ ਰਹੈ। ਤਉ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਕੁਬੁਧਿ ਤੇ ਡਰਣਾ, ਜੁ ਕੁਬੁਧਿ ਮਨੁ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਅਰੁ ਇਸਿ ਕੁਬੁਧਿ ਕੇ ਕਮਾਏ ਕਮਾਏ ਕਉ ਮਨੁ ਪਕੜੀਏਗਾ। ਸੁ ਕੁਬੁਧਿ ਥੀਂ, ਮਨ ਥੀਂ, ਡਰਣਾ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਜਾਇ ਤੇ ਡਰਣਾ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨੀਐ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ। ਆਸੁ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗੁ ਹੈਂ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹਮ ਕਉ ਭੋਆ, ਅਰੁ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਕੀ ਬਾਤ ਪਾਈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਏਕ ਅਉਰੁ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਸਾਧ, ਵੇਦ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਅੰਸੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਇਸ ਕਉ ਇਤਨਾ ਦੁਖੁ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਜਦਿ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਅੰਸੁ, ਤਉ ਕਿਆ? ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਮਰ ਬੁਝੇ, ਤਰੈ ਤਉ ਕਿਆ ਜੀ? ਇਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਹਮਾਰੇ ਮਨਿ ਬਹੁਤ ਸਹਸਾ ਹੈ ਜੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਏਹੁ ਸਹਸਾ ਹਮਾਰਾ ਦੂਰਿ ਕਰੀਐ ਜੀ। ਜਦਿ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਲਾਗੇ ਭੀ ਸਹਸਾ ਰਹੈਗਾ, ਤਉ ਭੀ ਉਤਾਰੇਗਾ ਕਵਨੁ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਨਾ ਜੀਉ ਮਰੈ ਨ ਡੂਬੈ ਤਰੈ। ਜਿਨਿ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਸੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ।

ਹੁਕਮੇ ਆਵੈ ਹੁਕਮੇ ਜਾਇ। ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਹੁਕਮਿ ਸਮਾਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ। ਨ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਰਤਾ ਹੈ; ਨ ਤਰਤਾ ਹੈ; ਨ ਡੂਬਤਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਖੋਲ੍ਹ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਏਹੁ ਖੋਲ੍ਹੁ ਹੈ। ਅਹਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਬੰਦਾ ਤਉ ਹੀ, ਜਾਂ ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸੁ ਕੀਆ। ਏਹੁ ਹੁਕਮੀ ਹੋਇਆ। ਏਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਹੁਕਮਿ ਆਵੈ, ਅਰੁ ਹੁਕਮ ਹੀ ਜਾਇ, ਹੁਕਮਿ ਹੀ ਸਮਾਇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਹੁਕਮ ਹੀ ਕਰੇ। ਏਹੁ ਜਿ ਹੁਕਮਿ ਚਲਿਆ, ਸੁ ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਚਲਣੁ, ਰਹਣੁ, ਉਪਜਾਵਣੁ, ਸਮਾਵਣੁ ਕਿਛੁ ਨਾ ਹੋਇ। ਦੁਖੁ, ਸੁਖੁ, ਹਾਣਿ^੧, ਮਿਰਤੁ^੨। ਜਾ ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਏਹੁ ਮਰਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀਉ। ਅਰੁ ਡੂਬਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਤਰਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਸਿ ਇਸ ਤੋ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਏਹੁ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਾ ਅਮਰੁ^੩ ਹੈ ਜਿ ਮਰਤਾ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਅੰਸੁ, ਅਮਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੈ ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਮੂਰਖੁ ਜਿ ਨਾਮੁ ਪੜਿਆ ਸੁ ਕਿਉ? ਜਿ ਭੁਲੇ ਰੇ, ਚੁਕੇ ਰੇ, ਤੂ ਮੂਰਖੁ ਰੇ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਅਮਰ ਕਉ ਕਿਉ ਹੋਵੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ! ਭਲ ਕਹੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਏਹੁ ਬਾਤ ਇਉਂ ਹੈ :—

ਹੰਸੁ^੪ ਹੋਤੁ^੫ ਆਸਾ ਅਸਮਾਨ^੬। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਭੂਖ ਬਹੁਤ ਨੈ ਸਾਨੁ ॥

ਤਉ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਆਧਾਰੁ। ਵਿਣੁ ਖਾਧੇ ਮਰਿ ਹੋਹਿ ਗਵਾਰ ॥ ੩ ॥

^੧ਘਾਟਾ, ਨੁਕਸਾਨ। ^੨ਮੌਤ। ^੩ਹੁਕਮ। ^੪ਨਿਰਦੋਤ। ^੫ਮੌਹ। ^੬ਹੰਕਾਰ। ^੭ਨਦੀ ਸਮਾਨ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਅੰਦਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਹੰਸੁ ਹੈ। ਏਸ ਨੁ ਹੇਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਲਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਹੇਤੁ ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਲਗੇ ? ਸੁ ਆਸਾ ਨਾਲਿ। ਆਸਾ ਕੇਹੀ ਸੀ ? ਕਿ ਦੂਰਿ, ਕਿ ਸੀ ? ਆਸਾ ਐਸੀ ਹੈ, ਜੇਸਾ ਅਸਮਾਨੁ ਹੈ। ਸੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਦੂਰਿ ਹੈ ? ਕਹੇ, ਜਿਉ ਮਾਨੁਖ ਥੀ ਅਸਮਾਨੁ ਹੈ, ਤਿਉ ਇਸਿ ਮਨ ਥੀ ਆਸਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਸੁ ਨਾਲਿ, ਏਸੁ ਮਨ ਕਾ ਹੈ ਹੇਤੁ ਲਾਗਾ। ਜਿ ਕਿਵੇ ਮੇਰੇ ਵਸਿ ਆਵੈ, ਤਉ ਏਹੁ ਆਸਾ ਨਾਹੀ, ਮਨਿ ਕੇ ਵਸਿ ਆਵਤੀ। ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, ਕਿਵੇ ਮਨੁ ਏਹੁ ਆਸਾ ਮੇਰੇ ਵਸਿ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਹੋਇ ਜੀਵਾਂ। ਸੁ ਕਿਵੇ ਨਾਹੀ ਵਸਿ ਆਵਤੀ ? ਜਿਉ ਏਹੁ ਅਕਾਸੁ, ਇਸਟਿ ਕੇ ਵਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਆਸਾ ਨਾਹੀ ਮਨ ਕੇ ਵਸਿ ਆਵਤੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਆਸਾ ਅਸਮਾਨ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤ ਵਾਸਤੇ ? ਕਹੇ ਜੀ, ਏਸੁ ਮਹਿ ਏਹੁ ਭੂਖ ਜਿ ਪਸਰੀ ਹੈ, ਸੁ ਇਤਨੀ ਪਸਰੀ ਹੈ, ਜੇਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਨੈਸਾਨੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਅਸਮਾਨ ਥੀ। ਅਰੁ ਭੂਖ ਨੈਸਾਨ ਥੀ। ਉਬਰੈ, ਕਿਉ ਕਰਿ ? ਕਹੇ ਜੀ" :—

ਭਉ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਆਧਾਰ ॥

ਭਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਕਰੇ, ਜਿ ਹਾਇ, ਹਾਇ, ਆਸਾ ਕੀਏ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਏਣਹਾਰੁ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ। ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਇਸ ਕਾ ਇਹੀ ਭਉ ਹੈ। ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਆਸਾ ਵਿਆਪਿ ਨ ਸਕਈ, ਤਉ ਤਤੁ ਵਸਤੁ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਤਉ ਆਸਾ ਤੇ ਉਬਰੇ, ਜਉ ਔਸੇ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਅਰੁ ਐਸੀ ਮਨ ਮਹਿ ਲੈ ਆਵੈ, ਜਿ ਹੋਇ ਇਉ ਦਉੜਾਂ, ਇਉ ਮਾਰਾਂ, ਇਉ ਕਰੀ, ਇਉ, ਜਾਉ ਇਉ ਕਮਾਵਉ¹। ਦੇਖੁ, ਜਿ ਕਰਤਾ ਹਾ ਏਹੁ ਬਾਤ ਇਉ ਕਰਉਗਾ। ਜਦਿ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਆਪ ਉਪਰਿ ਬਾਤ ਲੈ ਆਵੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਉ ਨ ਕਰੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ, ਤਉ ਬਣਿ ਨ ਆਵੈ। ਬਿਨਾ ਭੈ ਖਾਧੇ ਤੇ, ਜਨਮੇ ਭੀ ਅਰੁ ਮਰੇ ਭੀ। ਅਰੁ ਖਰਾਬੁ ਭੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਮੂਰਖੁ ਪੜੈ, ਗਵਾਰੁ ਪੜੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਸੁਨਤੇ ਹੋ ? ਇਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਇਉ ਹੋ ਜੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਜਿਸ ਕਾ ਕੋਇ ਕੋਈ ਕੋਇ ਕੋਇ। ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਸੋਇ ॥

ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਜੇਤੁ ਧਨੁ ਮਾਲੁ। ਨਾਨਕ ਆਖਣੁ ਬਿਖਮੁ¹ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਜੰਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੰਦਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਸੁਆਮੀ ਓਹੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੈ। ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ, ਖਸਮੁ, ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਨਹਾਰੁ, ਓਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਜੀਅ ਜੰਤੁ ਹੈ²। ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਧਨੁ ਹੈ। ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਮਾਲੁ ਹੈ। ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਰੇ ਬੀਰ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਜਿ ਕਾਈ, ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਉਸ ਕਾ ਸਰੀਕੁ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਭਗਤ ਕਾ, ਕਿਸੀ ਸਿਧ ਕਾ, ਕਿਸੀ ਪੀਰ ਕਾ, ਇਸੀ ਬਾਤ ਮਹਿ ਖਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਹਣੀ ਮੁਹਾਲ ਹੈ। ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਡਰਣਾ, ਮਤੁ ਗਰਤ ਗੋਰ ਕਰਿ ਮਾਰਤਾ ਹੋਇ। ਐਸਾ ਜੋਰਾਵਰੁ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਜਿਸੁ ਨੇੜੇ ਤਿਸੁ ਦੂਰਿ। ਜਿ ਭੈ ਡਰ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਥੀਂ ਰਹੈ, ਉਬਰੈ³। ਅਰੁ ਜੇ ਏਕ ਪਲ ਕੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਭਾਉ ਕਉ ਮਨਿ ਲੈ ਆਵੇ, ਜਿ ਹੋਇ ਕਿਛੁ ਹਾਂ, ਤੇ ਤਿਸ ਕਉ ਮਾਰਿ ਗਰਤ ਗੋਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਭੈ ਮਹਿ

¹ਔਖਾ, ਭਾਵ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

²ਭਰ ਗਏ, ਸੰਸਾਰ ਭਉਜਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਰਹਣਾ । ਭੈ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ।” ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਓਇ ਬੇਸਨਉ ਥੇ, ਸੁ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਏ ।
ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਭੈ ਮਹਿ ਭਗਤਿ ਪਿਰਾਪਤਿ ਹੋਈ । ਤਬ ਓਹ ਬ੍ਰਹਮ^੧ ਗਿਆਨੀ ਸੋਈ ॥
ਪੂਰਨ ਭਏ ਤਤ੍ਵ^੨ ਸਰੂਪ ਕਉ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਫਿਰਿ ਚੋਟ ਨ ਖਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੋਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ । ਸਤਿਰਾਮ, ਸਤਿਰਾਮ, ਸਤਿਰਾਮ ।
ਸਤਿ ਸਤਿਨਾਮ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ।

ਹਜ ਅਰੁ ਕਾਬਾ, ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ, ਆਪਿ ਬਸਿ ਕੀਨਾ ॥
ਹਰਿ ਦੁਆਰੁ ਗੰਗਾ ਚਰਨਾ ਕੇ ਸੰਗੇ ॥
ਸੇ ਤੀਰਥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਲੀਨੇ ਮੰਗੇ ।
ਨਾਮ ਕੇ ਬੇਤੇ^੩ ਖੋਜਤੇ^੪ ਕੇਤੇ । ਪਾਵੈ ਜੇ ਆਦਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ^੫ ॥ ੨ ॥
ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ॥ ੧੯੦ ॥ ੧੯੦ ॥ ੨੩ ॥

ਗੋਸ਼ਟ ਮਾਤਾ ਨਾਲ

ਗੋਸ਼ਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਮਾਤਾ
ਲਾਗੀ ਕਹਨੇ ਜਿ, “ਏ ਬਚਾ ! ਏਹ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ । ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਖ ਹੈਂ । ਏਸ ਦੀ ਤੂੰ ਸਾਰ^੬ ਕਰਿ ਜਾ ।
ਹੋਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ ਅਰੁ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤਤਿ^੭ ਹੋਇਆ ਹੈਂ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਨਾ ਪੁਤ੍ਰ ! ਸੰਤਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ ।
ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਿ । ਪੁਤ੍ਰ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਂਭਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਨਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਿਤਾ, ਅਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ
ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ । ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਖਸਮ, ਨਾ ਕਾਈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ” । ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਤ੍ਰ ! ਸੇ ਮਾਤਾ
ਪਿਤਾ ਕਉਣ ਹੋਨਿ ? ਜਿ ਇਸਦੇ ਹੋਨਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ
ਆਵਤੇ” । ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ! ਓਇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉਣ ਹੋਨਿ ? ਜਿ ਕੰਮਿ ਆਵਤੇ ਹੈ” । ਤਬ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਮਾਤਾ^੮ ਮਤਿ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖੁ । ਸਤ੍ਵ^੯ ਭਾਈ ਕਰਿ ਏਹੁ^{੧੦} ਵਿਸੇਖੁ ॥ ੧ ॥

ਕਹਣਾ ਹੋ ਕਿਛੁ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ । ਤਉ ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਬ੍ਰਹਮ (ਵਾਹਗੁਰੂ) ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ।

^੨ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ।

^੩ਗਿਆਤਾ, ਜਾਣਨਵਾਲਾ ।

^੪ਦੁੰਡਏ ਹਨ । “ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਹੈ ।

^੫ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ।

^੬ਸੰਤਾਨ, ਔਲਾਦ ।

^੭ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

^੮ਸੰਚ ।

^੯ਖਾਸ । (ਪਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਏ ‘ਸਤ੍ਵ’

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸੰਰ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ) ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮਾਤਾ ਦੇਸੁ ਕੀ ਮਤਿ ਚਾਹੀਐ । ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਦੇਸੁ ਕਉ ਸੰਤੋਖੁ ਚਾਹੀਐ ਅਰੁ ਭਾਈ ਦੇਸੁ ਕਉ ਸੰਤੁ ਚਾਹੀਐ । ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਉ ਸਹਾਉ¹ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਜਬ ਲਗਿ ਦੇਸ ਕਉ ਮਤਿ ਸੁਮਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ, ਤਬ ਲਗਿ ਦੇਸੁ ਕਉ ਸਹਾਉ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਦੇਸੁ ਮਾਤਾ ਕਾ ਸਹਾਉ, ਮਤਿ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਕੰਮਿ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਬ ਦੇਸ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਓਹ ਸੁਮਤਿ ਦੇਸ ਕਉ ਜਹਾ ਕਹਾ ਸਹਾਉ ਕਰਤੀ ਹੈ । ਦੇਹ ਭੀ ਸਹਾਉ ਕਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਓਹ ਭੀ ਸਹਾਉ ਕਰਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੰਤੋਖੁ ਹੈ । ਜਿਉ ਲਉ-ਸੰਤੋਖੁ ਪਿਤਾ ਦੇਸ ਕਉ ਨ ਆਵੇ, ਤਬ ਲਗਿ ਦੇਹੁ ਪਿਤਾ ਇਸ ਕਉ ਬਢਾ² ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ । ਜਬ ਸੰਤੋਖੁ ਪਿਤਾ ਦੇਸ ਕਉ ਸਹਾਉ ਕਰੇ, ਤਉ ਈਹਾ ਭੀ ਭਲਾ, ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਭਲਾ । ਤਬ ਲਗਿ ਦੇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ, ਜਬ ਲਗਿ ਦੇਸ ਕਉ ਸੰਤੋਖੁ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਜਬ ਸੰਤੋਖੁ ਪਿਤਾ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਤੇ ਸਤੁ ਭਾਈ ਹੋਇ । ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖੁ ਤੇ ਸਤੁ ਪੈਦਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਜਬ ਸਤੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਦੇਸ ਕਉ ਵਡਾ ਸਹਾਈ ਹੋਇ । ਈਹਾ ਕੇ ਭਾਈ ਈਹਾ ਹੀ ਸਹਾਉ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਤੁ ਜਿ ਭਾਈ ਹੈ, ਸੁ ਈਹਾ ਭੀ ਸਹਾਉ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਸਹਾਉ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਤੁ ਅਬਗਤ³ ਕਉ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸੁ, ਤਉ ਕਰਣਾ ਹੈ ਸਹੀ । ਜਸੁ ਕੀਏ ਬਿਨ ਇਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਜਸੁ ਕੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ” । ਕਹੈ ਜੀ, “ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਜਸੁ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ?” ਕਹੇ, “ਜਸੁ ਇਉ ਨਾਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਜਿ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਕੀ ਕਿਛੁ ਕੀਮ ਨਾਹੀ ਪਾਈ ਜਾਤੀ, ਜਿ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ ਅਰੁ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ । ਜਿ ਵਸਤੁ ਜਾਣੀਐ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਿਆ ਬਰਨੀ ਜਾਇ । ਸੁ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਕਿਆ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿ, “ਬਚਾ ! ਹੁਣਿ ਦੇਹ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ । ਤੈ ਨਾਲਿ ਜਿ ਦੇਹ ਸਰਸੀ⁴ ਖਾਇ ਪੀਐ, ਤਾ ਦੇਸੁ ਦਾ ਮਨੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਬਚਾ ! ਅਸੀ ਤਾ ਸਸੁ ਸਹੁਰਾ ਹਹ । ਪਰੁ ਅਸਾਡੇ ਹਥਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਸਾ ਤੇ ਕਿ ਹੋਦਾ ਹੈ ? ਅਸੀ ਭੀ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚਦੇ⁵ ਹਹ, ਪਰੁ ਬੇਟਾ ! ਜਾਂ ਤੁਹਿ ਨ ਭਾਵੀ⁶, ਤਾਂ ਅਸੀ ਭੁਧਨੇ ਕਿ ਆਖਾ ? ਜਾ ਤੁਧਿ ਨ ਭਾਵੀ ਗਲ, ਤਾ ਕੇਹਾ ਮਾਣ ਹੋਵੇ ? ਅਸੀ ਓਸਦੇ ਕਿਤੁ ਕੰਮਿ ਹਹ ? ਨਾ ਸਸੁ ਤੇ ਨਾ ਸਹੁਰਾ ਓਸ ਦੇ ਕੰਮਿ ਹੈ” । ਇਨ੍ਹਾ ਵਿਚਹੁ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ! ਦੇਹ ਸਸੁ ਤੈ ਸਹੁਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੱਚਾ ! ਜਾਂ ਹੋਉ, ਤੂ, ਸਸੁ ਸਹੁਰਾ, ਜਾਂ ਕੰਮਿ ਨਾ ਆਵਸਨੀ, ਤਾਂ ਦੇਸ ਕਉ ਹੋਰੁ ਕਉਣੁ ਕੰਮਿ ਆਵਗੁ ?” ਤਾ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਦੇਹਿ ਸਸੁ ਤੇ ਸਹੁਰਾ ਕੰਮਿ ਆਵਨਿਗੇ ।

ਸਰਮ⁷ ਸੁਰਤਿ ਦੁਇ ਸਸੁਰ⁸ ਭਏ ॥

ਕਰਣੀ⁹ ਕਾਮਣਿ¹⁰ ਕਰਿ ਮਨ ਲਏ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਦੇਹ ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਸਸੁ ਅਰੁ ਸਸੁਰਾ¹¹ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਸੁ ਦੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੇ । ਜਦਿ ਦੇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰਮੁ ਨਹੀ ਆਵਦਾ, ਤਿਥੁਰ ਇਸ ਕੂ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਸਰਮ ਕਾ ਸਸੁਰਾ ਚਾਹੀਐ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕੀ ਸਸੁ ਚਾਹੀਏ । ਜਬ ਲਗਿ ਸੁਰਤਿ ਇਸ ਕਉ ਨ ਹੋਇ ਤਬ ਲਗ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਦੇਸੁ ਕਾ ਸੁਰਤਿ ਬਗੈਰਿ ਹੋਰੁ ਬਢਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ । ਅਰੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਾਮਣਾ¹² ਕਾ ਜੋਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਕਰਣੀ ਕਰਤੂਤਿ ਭਲੀ ਕਰੇ । ਕਰਣੀ ਕਰਿ ਮਨੁ ਲੇਇ । ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਇ, ਏਹੀ ਕਾਮਣ ਇਸ ਕੇ ਕਾਮਿ ਆਵਤੇ ਹੈ । ਅਉਰੁ

¹ਸਹਾਇਤਾ । ²ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਨਿਬਾਹੁਣੀ ਫਾਰਸੀ ‘ਵਢਾ’ ਤੋਂ । ³ਜੋ ਨਾਸ਼ ਨ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ⁴ਪਰਸੋਨ ਹੋ ਕੇ । ⁵ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ⁶ਚੰਗਾ ਲਗਣਾ । ⁷ਉਦਮ, ਮਿਹਨਤ । ⁸ਸੱਸ ਸਹੁਰਾ । ⁹ਚੰਗੇ ਕੰਮ, ਕਮਾਈ, ਕਰਤੂਤ । ¹⁰ਇਸਤ੍ਰੀ । ¹¹ਸਹੁਰਾ । ¹²ਇੱਛਿਆ, ਵਾਸਨਾ ।

ਜਿ ਕਾਮਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀਆ ਚਾਹਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਕਉ ਏਹ ਗੁਣ ਨਾਹੀ, ਅਉਗੁਣ ਹੈ^੧। ਏਸੁ ਕੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੇ। ਓਹ ਕਾਮਣ ਖਸਮ ਕਉ ਗੁਣ ਕਉ ਬਾਹਤੀ, ਉਲਟਿ ਕੈ ਅਉਗੁਣ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਬੀ^੨ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕਉ ਦੁਖ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਉਸ ਕਉ ਨੀਕਾ^੩ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਸਰਮਿੰਦੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਉਸਿ ਖਸਮ ਕਾ ਜੀਉ, ਉਸਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੀ^੪ ਬਿਰਕਤਿ^੫ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਗੁਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖਸਮੁ ਕਉ ਵਸਿ ਕਰੈ, ਤਉ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮਹਿ ਭਰਤਾਰ^੬ ਭਗਤੀ ਹੋਇ। ਤਿਸ ਕਉ ਈਹਾਂ ਸੁਖ, ਆਗੇ ਮੁਕਤਿ। ਈਹਾਂ ਸੁਖੀ, ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ, ਆਗੇ ਮੁਕਤਿ। ਪਰਮ ਸੁਖ ਪਾਵੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮਿ ਜਾਇ ਪਹੁਚੈ, ਜੇ ਗੁਣ ਕਰੇ^੭। ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਏਸ ਕਉ ਏਹ ਕਰਨੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕੇ ਕਾਮਣ ਚਾਹੀਅਹਿ^੮। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ! ਏਕੁ ਦਿਨੁ ਓਹੁ ਬਾ, ਜਦਿ ਹਰਖਮਾਨ^੯ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਅਸੀ ਅਤੇ ਓਨੀ ਵਹੁਟੀ ਪੇਵਕੀ^{੧੦} ਰਲਿ ਕਰਿ ਸਾਗ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਸਭਨਾ ਪੇਵਕਿਆ, ਸਾਹੁਰਿਆ ਦੇ ਜੀ ਮਹਿ ਆਨੰਦੁ ਹੋਆ ਸੀ, ਜਿ ਭਲਾ ਹੋਆ। ਅਸੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਅਸਾਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵੀਵਾਹੀਐਗਾ। ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਅਸੀ ਧੀ ਵੀਵਾਹਗੇ। ਅਸੀ ਆਖਿਆ, ਜਿ ਅਸਾਨੋ ਭਲੀ ਨਹ^{੧੧} ਪਲੈ ਪਵੈਗੀ। ਓਨੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਅਸਾਨੋ ਜਵਾਈ ਭਲਾ ਪਲੈ ਪਵੈਗਾ। ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਿ ਅਸੀ ਸੇਤਤਿ ਦੀ ਉਮੰਦ ਵੇਖਹਿਗੇ। ਬੇਟਾ! ਹੁਣ ਤੂ ਹੋਇਆ ਅਤੀਤ^{੧੨}, ਸੁ ਸਭਨਾ ਦੇ ਮਨਿ ਵਿਜੋਗੁ^{੧੩} ਪੈਆ। ਅਸੀ ਆਖਦੇ ਸੇ, ਜਿ ਪੁਤ੍ਰ ਘਾਲੇ ਖਟੇਗਾ। ਅਸਾਨੂ ਭੀ ਖਵਾਲੇਗਾ, ਜੇਰੇ^{੧੪} ਨੂ ਭੀ ਸਾਭੇਗਾ, ਵੇਲਿ^{੧੫} ਭੀ ਵਧੈਗੀ। ਬੇਟਾ! ਤੇਰਿਆ ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਨੂ ਭੀ ਵਿਜੋਗੁ ਪੈਆ, ਜਿ ਅਸਾਨੋ ਜਵਾਈ ਖੇਟਾ ਪੈਆ, ਜਿ ਧੀਅ ਅਸਾਡੀ ਬੇਠੀਆ ਹੀ ਰਹੀ। ਓਹੁ ਓਠਿ ਜੋਗੀ ਸਨਿਆਸੀ ਹੋਇਆ। ਏਹ ਵਸਤੁ ਜੋਗੁ^{੧੬} ਨ ਹੋਈ। ਬੇਟਾ! ਵਿਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਹੋਏ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਜੀਅ ਵਿਚਿ, ਜਿ ਸੇਸਾਰ ਵਿਚਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਖਸਮਾਂ ਨਾਲਿ ਖਾਦੀਆਂ, ਪੀਦੀਆਂ, ਅਨੰਦੁ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਨਿ, ਏਹੁ ਮੈਨੂ ਕਿ ਵਿਜੋਗੁ, ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਮੈਨੂ ਏਹੁ ਪਾਪੁ ਲਗਾ। ਬਚਾ! ਏਤਨੀ ਬਾਈ ਦੁਖੁ ਪਹੁਚਿਆ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ, ਜੇ ਤੂ ਭਲਾ ਕਰਹਿ, ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰੁ ਸਾਂਤਿ^{੧੭}। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਾਹਾ^{੧੮} ਸੰਜੋਗੁ^{੧੯} ਵੀਆਹੁ^{੨੦} ਵਿਜੋਗੁ ॥

ਸਚੁ ਸੰਤਤਿ^{੨੧} ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ॥ ੩ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੰਜੋਗੁ ਅਰੁ ਵਿਜੋਗੁ, ਏਹ ਏਸਨੋ ਦੋਵੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲੇ ਹੋਨਿ, ਏਹੁ ਸਾਹਾ ਨਾਹੀ। ਮਾਤਾ! ਜਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਸਸੁ ਸਹੁਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਖਦੇ ਹੋਨਿ, ਸੰਜੋਗੁ ਅਰੁ ਵਿਜੋਗ ਦਾ ਸਾਹਾ, ਏਸੁ ਮਨੁੱਖ ਜੀਅ ਕਾ ਧੁਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਹੋਇ ਮੁਕਦਾ ਹੈ। ਸੇ ਕੇਹਾ ਸਾਹਾ, ਇਸੁ ਜੀਅ ਦਾ ਲਿਖਿਆ? ਐਸਾ ਸੰਜੋਗੁ, ਜਿ ਜੀਉ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਕਰਣੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਣੇ ਭੋਜਿਆ, ਇਸੁ ਮਿਰਤੁ ਮੰਡਲ^{੧੮} ਮਹਿ ਮਿਲਿਆ। ਐਸਾ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਔਥੇ ਆਇਆ ਅਰੁ ਵਿਵਾਹੁ ਜਿ ਇਸੀ ਮਾਨੁਖ ਜੀਵ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਸੁ ਵਿਜੋਗੁ ਹੋਇਆ। ਵਿਜੋਗੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਿਰਤੁ ਵਸਿ ਹੋਇਆ। ਵਿਵਾਹੁ ਜੀ ਹੋਇਆ, ਸੁ ਵਿਜੋਗੁ ਕੇਸਾ ਹੋਇਆ? ਪਰੁ ਜਨਮੇ ਅਰੁ ਮਰਣੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਨਿ ਜੀਅ ਸਚੁ ਬੋਲਿਆ, ਕਮਾਇਆ, ਸੁ ਇਸ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਹੋਈ। ਏਹੁ ਸੰਤਤਿ ਪਿਛੇ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਏਸ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਹਮਾਰੀ ਸੇਭਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਆਗੇ ਕਰਮ

^੧ਚੰਗਾ। ^੨ਉਪਰਾਮ, ਭਾਵ ਵਿਰਕਤ। ^੩ਪਤੀ। ^੪ਪਰਸੋਨ, ਖੁਸ਼। ^੫ਪੇਕੇ।
^੬ਨੂੰਹ। ^੭ਤਿਆਗੀ। ^੮ਵਿਛੋੜਾ ਭਾਵ ਅਫਸੋਸ। ^੯ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਤਨੀ। ^{੧੦}ਖਾਨਦਾਨ,
ਬੰਸ, ਕੁਲ। ^{੧੧}ਨੀਕ, ਮੁਨਾਸਬ। ^{੧੨}ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਹ ਆਦਿਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ
ਲਈ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਚੰਗਾ ਦਿਨ। ^{੧੩}ਮਿਲਾਪ। ^{੧੪}ਵਿਛੋੜਾ, ਉਪਰਾਮਤਾ। ^{੧੫}ਸੰਤਾਨ।
^{੧੬}ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਪ੍ਰਿਥਵੀ।

ਧਰਮ ਹਮਾਰੇ ਏਹ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉ ਛੁਡਾਵਹਿਗੇ। ਐਸੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੇਸਾਰਿ ਕੀ ਸੰਤਤਿ, ਕਰਮ ਧਰਮ, ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੁ ਏਸੁ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਧਨੁ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸੇ^੧, ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਪਹੁਚਤੀ ਹੈ ਨਾਹੀ। ਈਹਾ ਸੋਭਾ ਰਹਤੀ ਹੈ ਨਾਹੀ। ਈਹਾ ਸੋਭਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ? ਅਰੁ ਆਗੇ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚਤੀ? ਕਹੇ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਕੋਈ ਈਹਾ ਭਲੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਸਡੇ ਭਲੀ ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਪਹਿਲੀ ਉਸਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਛਪਿ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਉਸਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਮੁਕੇ ਪਹਿਲੇ ਕਿਛੁ ਥਾ ਕੀਆ, ਇਨਿ ਭਲੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਉਤੁ ਪਰਕਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਈਹਾ ਕੀ ਭੀ ਕਰਤੂਤਿ ਮਿਟ ਗਈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਨਹੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰੀ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਪਿਛਲੀ ਕਰਤੂਤਿ ਮਿਟਿ ਗਈ। ਅਰੁ ਆਗੇ ਕਿਉ ਨ ਥਾਇ ਪਤੀ, ਜਿ ਇਨਿ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਈਉ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਮੇ ਐਸੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਰੀ, ਮੇ ਐਸਾ ਦਾਨੁ ਦੀਆ। ਇਸੁ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਨ ਉਨ੍ਹਾ ਪਿਤਰੀ^੨ ਹੀ ਕਉ ਪਹੁਚਿਆ, ਅਰੁ ਨਾ ਇਸ ਹੀ ਕਉ ਪੁੰਨ ਹੋਆ। ਗਰਬ^੩ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭ ਕਰਨੀ ਖੋਈ। ਪਰੁ ਜੇ ਸਚ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਇਸੁ ਜੀਵ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਪੀਛੇ ਰਹਤੀ, ਤਉ ਈਹਾ ਭੀ ਸਚ ਤੇ ਉਪਰਿ, ਕਾਈ ਕਰਨੀ ਕਰਤੂਤਿ ਨਾਹੀ। ਈਹਾ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਭੀ ਸੋਭਾ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਭੀ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਜੇਸਾ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਤੇਸਾ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਾਬਿ ਜਾਇ ਸਮਾਵੇ। ਆਗੇ ਮੁਕਤਿ, ਈਹਾ ਸੋਭਾ ਵੰਤੁ। ਜੇ ਸਚ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਹੋਇ, ਤਿਸੁ ਸਚ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ ਹੋਇ।" ਮਾਤਾ ਜੀ! "ਏਹੁ ਸੰਤਤਿ ਇਸ ਕਉ ਜੋਗੁ ਹੈ। ਅਉਰੁ ਸੰਤਤਿ ਇਸ ਕਉ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਕਹਿਆ ਮਾਤਾ, "ਜਿ ਪੁਤ੍ਰ ਤੁ ਜਿ-ਹ^੪, ਸੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਸਰੂਪੁ ਹੈ"। ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੇ ਤੁ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੇਹਿ।" ਕਹੇ, "ਮਾਤਾ! ਏਹੋ ਅਸੀਰਵਾਦੁ, ਜਿ ਇਥੇ ਕਾਈ ਪਰਵਾਹ ਨ ਹੋਇਗੀ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਤੁਮ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਪਰਵਾਰ ਕੇ ਮੁਕਤੇ ਹੋਹੁਗੇ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਕਹਿਆ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿਨ ਕੀ ਕੁਲਿ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ। ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਾ। ਦੁਤਰ ਤਾਰਨਾ। ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਕੀ ਲਾਜ ਨਿਵਾਰਨਾ, ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਨਾ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪਾ,^੫ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋ ਨ ਸਹਾਇ ॥

ਜੋਗੁ ਭੋਗੁ ਉਦਾਸੁ ਗ੍ਰਹਸਤੁ, ਸਭੇ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬੀਚਾਰਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਰਾਮ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ੧੯੧। ੨੪।

ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਗੋਟਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਇਕ ਬੈਰਾਗੀ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਆਸ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਇਕਿ ਆਵਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਆਵਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਬੈਠਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਚੁਪ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਚਾ

^੧ਸੋਇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ, ਸੋਭਾ ਵਡਿਆਈ। ^੨ਮੇਏ ਹੋਏ ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਆਦਿ ਬਜ਼ੁਰਗ। ^੩ਹੰਕਾਰ। ^੪ਸੰਬੰਧੀ।

ਸਾਹੁ ਨਾਹੀ ਲੈ ਸਕਤਾ, ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਲਾਗਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕੁ ਬੈਰਾਗੀ^੧ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਹਥ ਜੋੜਿ ਕੇ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਆਈਐ ਜੀ, ਸਤਿ ਰਾਮ । ਆਈਐ, ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਇ, ਆਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਗੁਸਾਈ ਜੀ ?" ਕਹੇ ਜੀ, "ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਆਗਿਆ ਹੈ ਆਤਮੇ ਰਾਮ ਕੀ, ਸੋ ਕਹੀਐ ਜੀ ।" ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਇ । ਕਿਛੁ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਮਨਸਾ ਬੀ; ਪਰੁ ਦਰਸਨ ਹੀ ਪਰਸਨ ਸਿਉ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਭਈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ।" ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹੀ ਜੀ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ਜੀ ? ਇਸਿ ਜੀਅ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਕਰਹੁ । ਇਸਿ ਜੀਅ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਰਾਹੁ ਬਤਾਵਹੁ । ਤੁਮਹੁ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਕਰਨਹਾਰੇ ਤੁਮ ਹੀ ਹਹੁ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਰਾਹੁ ਤੁਮਾਰਾ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ਜੀ । ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਵ ਹਹਿ । ਏਹਾ ਰਾਹੁ ਇਸ ਜੀਅ ਕਉ ਬਤਾਈਐ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਇਸ ਮਹਿ ਨਰਕਿ ਜਾਣੇ ਕੇ ਸੰਜਮ ਬਹੁਤੁ ਹਹਿ । ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਏਕੋ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।" ਤਦ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਇ । ਓਹੁ ਸੰਜਮੁ ਬਤਾਈਐ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਭੀ, ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਨਰਕਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਦੋਨੋ ਹੀ ਰਾਹ ਬਤਾਇ ਕੇ, ਜਿਤੁ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਤਿਤੁ ਰਾਹਿ ਪਾਇ ਛੋਡੀਐ ਜੀ, ਦੋਆ ਕਰਿ ਕੇ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ । ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ । ਅਲਮਸਤ^੨ ਹੋਇ ਗੰਥਾ । ਬੈਰਾਗੀ ਕਉ ਦੋਨੋ ਰਾਹ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਨਰਕ, ਸੁਰਗ ਕੇ :—

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਕਾਮ^੩ ਕ੍ਰੋਧ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਚੀਤੁ । ਝੂਠ ਵਿਕਾਰ ਜਾਗੈ ਹਿਤ ਚੀਤੁ^੪ ॥

ਪ੍ਰੀਤੀ ਪਾਪੁ ਲੋਭ ਕੀ ਕੀਤੁ । ਤਵ ਤਾਰੀ ਮਨਿ ਨਾਮੁ ਸੁਚੀਤਿ^੫ ॥ ੧ ॥

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਚੇ ਮੇ ਤੇਰੀ ਟੇਕ । ਹਉ^੬ ਪਾਪੀ ਤੂੰ ਨਿਰਮਲੁ ਏਕੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਬੈਰਾਗੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਮ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਅੰਧਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਚਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ । ਝੂਠ ਅਰੁ ਬਿਕਰਮਾ ਸਿਉ, ਇਸ ਕਾ ਹਿਤੁ, ਚੀਤੁ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਇਨਿ ਜੀਅ ਖਟਿਆ ਕਿਆ ? ਪਾਪ ਅਰੁ ਲੋਭ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਇਨਿ ਜੀਅ ਇਕਠੀ ਕਰੀ । ਬਡਾ ਖਜਾਨਾ ਸਿਰਿਆ^੭ ਪਾਪ ਕਾ । ਸੁ ਇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਨਰਕ ਮਹਿ ਬੂਡਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਰਨ ਕੀ ਗਤਿ^੮ ਇਸ ਕੀ ਕਵਨ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਰੇ । ਜਉ ਏਕ ਨਿਮਖ ਰਾਮ ਸੰਗਿ ਚਿਤੁ ਲਾਏ, ਏਕ ਨਿਮਖ ਰਾਮ ਕਉ ਸਿਮਰੇ, ਤਉ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਜਾਇ । ਨਾਮਸਿ ਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਰੇ । ਨਾਤਰ ਏਸ ਕਉ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰੁ, ਝੂਠ, ਪਾਪੁ ਖਾਇ ਗੰਥਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਭੋਧਿਆ ਹੈ । ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਹੁ ਤਰੇ, ਤਉ ਤਰੇ । ਨਾਤਰ ਏਹੁ ਬਹਿਆ^੯ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਸਾਗਰ ਮਹਿ । ਪਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਉਬਰੇ, ਸੋ ਸਚ ਕੀ ਟੇਕ ਉਬਰੇ । ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ, ਧੰਨੁ, ਧੰਨੁ ਹੈ ਉਹ ਸਚਾ, ਜਿਸਕੀ ਟੇਕ ਇਸਿ ਬਿਖਿਆ^{੧੦} ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰਿ ਜਾਇ । ਕਿਉ ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਪਾਪੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਾਪ ਕਮਾਏ ਤੇ ।

^੧ਜਿਸ ਦਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਹੋਵੇ । ^੨ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਥੇਸੁੱਧ । ^੩ਦੇਖੋ, ਪੰਨਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੫੩ । ^੪ਮੋਹ । ^੫ਸਚੇਰੇ, ਪਵਿਤ੍ਰ । ^੬ਇਕੱਤ੍ਰ (ਇਕੱਠਾ) ਕਰਨਾ ।
^੭ਹਾਲਤ, ਦਸ਼ਾ । ^੮ਰੁਤ੍ਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੯ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ।

ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੈ । ਉਸ ਕਉ ਮੇਲੁ ਨਾਹੀ ਬਿਆਪਿ ਸਕਦੀ । ਸੁ ਉਹ ਮੇਲੁ ਕਉ ਕਟਤਾ ਹੈ । ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਲੁ ਤਉ, ਜਉ ਮੇਲੁ ਕਉ ਕਾਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਸੁ ਮੇ, ਜਹਾ ਸੁ ਪਾਪੀ ਹਾ, ਮੇਲੁ ਭਰਿਆ ਹਾ, ਅਰੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੈ । ਉਨੀ ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਮ ਕੀ ਟੇਕ ਮੇ ਭੀ ਲੀਨੀ ਹੈ । ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਇਸ ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਮ ਕੀ ਟੇਕ ਪਕੜੇਗਾ, ਬਾਬਾ ਤਿਸ ਕੀ ਮੇਲੁ ਕਟਿ ਕਰਿ, ਨਿਰਮਲੁ ਕਰੇਗਾ । ਇਸ ਪਾਪੀ ਦੇਹ ਬੀ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਗਾ । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਦੇਹ ਜਿ ਜੀਅ ਪਾਪ ਕਰਤੇ ਹੈ ਏਸੁ ਦੇਹ ਮਹਿ, ਸੁ ਮੁਖਤਾ ਪਾਪੀ ਕਵਨ ਹੋਨਿ ? ਜਿ ਪਾਪ ਕਰਾਵਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਹਿ ਕਵਨ ਹੈ ? ਜਿਨੀ ਮਾਰੀ ਨਾਮ ਕਉ ਪਾਏ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ, ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ, ਤੈ ਭਲੀ ਪੁਛੀ ।"

ਅਗਨਿ ਪਾਣੀ ਬੋਲੀ ਭੜਵਾਉ । ਜਿਹਵਾ ਇੰਦੀ ਏਕੁ ਸੁਆਉ ॥

ਦਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰੀ ਨਾਹੀ ਭਉ ਭਾਉ । ਆਪੁ ਮਾਰੇ ਤਾ ਪਾਏ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਅਗਨਿ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਕਾ ਕਾਇਆ ਕੋ ਔਤਰਿ ਜੋਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਿ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਲਕਾਰ ਬੋਲਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਕੁ ਦੇਹੁ ਬੋਮਟਾ । ਅਰੁ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਸੁਆਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਦੇਹੁ ਲੋਭ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਜਿਤਨੇ ਲੋਭ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਸੁਆਉ ਕੇ ਲੀਏ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਮਨੁ ਅਰੁ ਇੰਦੀ ਕੇ ਸੁਆਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਕਾਮ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਕਾਮ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਕਰ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਾਉ ਇਸ ਕਉ ਫੂਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ । ਜਬ ਇਸਿ ਮਨ ਕਉ ਮਾਰੇ, ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਧੇ, ਤਉ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ । ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਨ ਕਉ ਮਾਰੇ ? ਜੇ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਉ ਦਉੜੇ, ਤਉ ਜਾਣੈ ਨ ਦੇਇ । ਜਾ ਮਨ ਕਉ ਐਸਾ ਮਾਰੇ, ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਧੇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ।" ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਕੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਜੋਰਿ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਰੇ ਅਰੁ ਮਾਰੀਐ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਕਰਿ ਮਾਰੀਐ ? ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਰੀਐ ? ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਮਰੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਮੁਏ ਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਆ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਮਾਰੀਐ, ਸੁ ਇਉ ਮਾਰੀਐ :—

ਸਬਦਿ ਮਰੇ ਫਿਰਿ ਮਰਣੁ ਨ ਹੋਇ । ਬਿਨੁ ਮੁਏ ਕਿਉ ਪੁਰਾ ਹੋਇ ॥

ਪਰਪੰਰ¹⁰ ਵਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਮਨੁ ਦੋਇ¹¹ । ਬਿਨੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਕਰੇ ਸੁ ਸੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਏਹੁ ਮਨੁ ਮਰੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਰੇ । ਨਾਤਰ ਏਵ ਨਾਹੀ ਮਰਤਾ । ਜਬ ਏਹੁ ਮਨੁ ਦਉੜੇ, ਤਬ ਹੀ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਆਗੇ ਆਣਿ ਖਤਾ ਕਰੇ । ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਬਦੁ ਕਹੈ, ਜਿ ਨਾ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਮਨਹਿ ਕਰੀ ਹੈ । ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਏਹੁ ਬਾਤ ਨਾ ਕਰਿ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮਨ ਮਹਿ ਲੇ ਆਵੈ, ਜਿ ਨਾ, ਰੇ ਮਨ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਮਨਹਿ ਕਰੀ ਹੈ, ਤੈ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ । ਇਸੀ ਬਾਤ ਉਪਰਿ, ਇਸੁ ਮਨ ਸਾਥਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਝੂਏ¹² । ਝੂਏ ਕਰਿ ਮਨ ਕਉ ਜਿਣੇ, ਮਨ ਕਉ ਮਾਰੇ । ਤਬ ਕੀਸਾ ਹੋਇ ? ਜਿ ਫਿਰਿ ਏਹੁ ਮਰੇ । ਨਾਹੀ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੋਇ । ਹੋਇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰ । ਸੁ ਉਹੁ ਅਕਾਲ

¹ਬਿਨਾ ਮੇਲ ਤੋ, ਪਵਿਤ੍ਰ ।

²ਭੜਵਾ, ਮੁਖੀਆ ।

³ਨਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ।

⁴ਸੁਆਸ, ਭਾਵ

ਸ਼ੀਵ ਅੱਗ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।

⁵ਸੁਆਦ ।

⁶ਨਜ਼ਰ ।

⁷ਵਿਕਾਰੀ ਵਾਲੀ, ਮਾੜੀ ।

⁸ਆਪਾ ਭਾਵ, ਹੰਕਾਰ ।

⁹ਰੋਕਣਾ ।

¹⁰ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲ ਵਿਚ ।

¹¹ਦਵੇਤ ਭਾਵ ।

¹²ਸੁੱਧ ਕਰਨਾ, ਲੜ ਮਰਨਾ ।

ਮੂਰਤਿ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵੈ । ਬਹੁਤਿ^੧ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ^੨ ਨਾ ਹੋਇ, ਜੁ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਨ ਕਉ ਮਾਰੈ । ਜਬ ਲਗਿ ਮਨ ਕਉ ਨ ਮਾਰੈ, ਤਬ ਲਗਿ ਪੂਰਾ ਨ ਹੋਇ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਪੰਚਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਆਪਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਵਿਆਪਿ ਲੈ ਗੋਆ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਵਿਆਪਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਏਸ ਕਉ ਆਪਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਹੀ ਬਿਰੁ^੩ ਕਰੈ, ਤਬ ਹੀ ਬਿਰੁ ਹੋਇ । ਜਾ ਆਪਿ ਏਸ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰੁ^੪ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਏਸ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਹੋਇ । ਨਾਤਰ ਏਸ ਕਉ, ਪੰਚ ਦੂਤ ਖਾਇ ਗਏ । ਮਨੁ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਵਿਆਪਿਆ ਹੈ । ਜਦਿ ਆਪਿ ਹੀ ਛੁਡਾਵੈ, ਤਬ ਹੀ ਛੁਟੈ । ਨਾਤਰ ਏਸ ਕੀ ਠਵਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਆਪਿ ਰਾਖੈ, ਤਬ ਹੀ ਰਹੈ ।^੫ ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬੋਹਿਥਾ^੬ ਹੈ, ਸੇਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਾ । ਜੀ, ਤੂ ਇਉ ਕਰਿ, ਜੁ ਪਾਪੀਆ ਪੁੰਨਿ ਆਤਮਿਆ^੭ ਨੋ ਲਘਾਇ ਪਾਰਿ ਘਰੁ ਜੀ । ਬੋਹਿਥੇ ਚੜੈ, ਤੇਸਾ ਪਾਪੀ, ਤੇਸਾ ਪੁੰਨਿ ਆਤਮਾ । ਜਦਿ ਬੋਹਿਥੇ ਚੜਿਆ, ਤਬ ਕਿਆ ਪੁਛਨਾ ਹੈ ਜੀ ? ਲਘਾਇ ਪਾਰਿ ਬਾਹੀਐ ।^੮ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਤੈ ਤੋ ਭਲੀ ਕਹੀ; ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿ, ਬੋਹਿਥੇ ਤਬ ਚੜੀਐ, ਜਬ ਵਾਰਾ ਆਵੈ । ਜੇ ਆਗੇ ਬੋਹਿਥਾ ਭਾਰਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਚੜਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ।^੯ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਬੋਹਿਥ ਚੜਉ ਜਾ ਆਵੈ ਵਾਰ । ਠਾਕੈ ਬੋਹਿਥ ਦਰਗਹ ਮਾਰ ॥

ਸਚੁ ਸਾਲਾਹੀ ਧੰਨੁ ਗੁਰ ਦੁਆਰੁ । ਨਾਨਕ ਦਰੁ ਘਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਖੁਧਿਆ^{੧੦} ਆਲਸ, ਨਿਦ੍ਰਾ, ਸਹਸਾ, ਆਸਾ ਮਨਸਾ, ਇਸ ਕਾ ਆਗਾ ਰੋਕਿ ਰਹੈ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ ਬੋਹਿਥੇ ਚੜਨ ਨਾਹੀ ਦੇਤੇ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਬੋਹਿਥੇ ਤਉ ਚੜੈ, ਜਉ ਇਸ ਥੀ ਓਇ ਦੂਤ, ਆਗੇ ਥੀ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਹਿ । ਏਹੁ ਜੀ ਉਨਾ ਥੀ ਜੋਰਿ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਉਨਾ ਕਉ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਚੜੈ । ਆਗੇ ਓਇ ਜੋਰਿ^{੧੧} ਹੈ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬੋਹਿਥੇ ਕੇ ਨਜੀਕ, ਤਬ ਓਇ ਮਾਰਿ ਪਿਛਾਹਾ ਕਉ ਡਾਰਿ ਦੇਤੇ ਹੈ । ਏਹੁ ਬੋਹਿਥੇ ਉਪਰਿ ਚੜਨਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਧਾਤੂ^{੧੨} ਤੇ ਵਾਰਾ^{੧੩} ਨਾਹੀ ਪਾਵਦਾ ਜਿ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਚੜੈ । ਬੋਹਿਥਾ ਤਉ ਠਾਕਿਆ ਹੈ, ਜਉ ਇਸ ਕਉ ਦਰ ਕੀ ਮਾਰ ਹੂਈ ਹੈ, ਨਾਤਰ ਏਹੁ ਚੜੈ । ਪਰੁ ਭੀ ਸਚੇ ਕਉ ਸਲਾਹੇ । ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਕਹੈ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਪਤਿਆ ਰਹੈ, ਸਰਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਹੈ^{੧੪} । ਤਉ ਭੀ ਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਬੋਹਿਥੇ ਬਾਹੀ, ਜਦਿ ਏਹੁ ਸਰਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੜੇ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਨਾ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ, ਤਉ ਦਰ ਘਰ ਏਸ ਕਉ ਏਕੰਕਾਰੁ ਹੋਇ । ਤਾਂ ਜਾਇ ਏਹੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ । ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਕੋ ਤੇ ਸੁਕ੍ਰਤ^{੧੫} ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਰਹਿ, ਕੋ^{੧੬} ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਤਾਰੇ । ਇਨ੍ਹਾ ਦੁਹ ਬਾਤਾ ਬਿਨਾ, ਏਹੁ ਪਾਰਿ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ ।^{੧੭} ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਏਕੁ ਅਉਰੁ ਪ੍ਰਸਨ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਉ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਤੁਮ ਕਉ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਤੂ ਪੁਛਹਿ, ਸੁ ਪੁਛ" । ਤਬ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ !

ਜਾਤੇ^{੧੮} ਜਾਇ^{੧੯} ਕਹਾ ਤੇ ਆਵੈ^{੨੦} । ਕਹ ਉਪਜੈ^{੨੧} ਕਹ ਜਾਇ ਸਮਾਵੈ ॥

ਕਿਉ ਬਾਧਿਉ ਕਿਉ ਮੁਕਤੀ ਪਾਵੈ । ਕਿਉ ਅਥਿਨਾਸੀ^{੨੨} ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ ॥

^੧ ਫਿਰ ।	^੨ ਮੋਤ ।	^੩ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਣਾ ।	^੪ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ ।	^੫ ਜਹਾਜ਼ ।
^੬ ਭਲੇ ਮਨੁਖ ।	^੭ ਭੁੱਖ ।	^੮ ਬੋਰਾਵਰ, ਭਾਦੇ ।	^੯ ਮਾਇਆ, ਭਾਵ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ।	^{੧੦} ਛੁਟਕਾਰਾ ।
^{੧੧} ਪਕੜੇ ।	^{੧੨} ਭਲੇ ਕੰਮ ।	^{੧੩} ਜਾਂ ।	^{੧੪} ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੫੨ ।	
^{੧੫} ਮਰਦਾ ।	^{੧੬} ਜੰਮਦਾ ਹੈ ।	^{੧੭} ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।	^{੧੮} ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ।	

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਉਨਿ ਬੇਰਾਗੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੋ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਹਾ ਜਾਇ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਏਹੁ ਬਾਧੀਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਹਜੇ^੧ ਆਵੇ ਸਹਜੇ ਜਾਇ । ਮਨ ਤੇ ਉਪਜੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ^੨ ਮੁਕਤੇ ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇ । ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਛੂਟੈ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ ੨ ॥

ਨਾਮੁ^੩ ਰਿਦੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ । ਨਰਹਰ^੪ ਨਾਮੁ ਨਰਹਰ ਨਿਹਕਾਮੁ^੫ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਰਾਗੀ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਹਜੇ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਸਹਜ ਤੇ ਏਹੁ ਜੀਉ ਆਇਆ ਹੈ; ਸਹਜੇ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ; ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਸਮਾਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਬੰਧੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ । ਸੁ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ ? ਜਿ ਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਛੂਟਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਜਮ ਕਾਲ ਕੇ ਬਸਿ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ । ਬੇਰਾਗੀ ਜੀ ! ਏਹੁ ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਖੇਡ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਇਵ ਹੀ ਰਚੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਖੇਡ । ਜਿ ਨ ਮਰੇ, ਨ ਉਪਜੇ, ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਵਸਾਵਣਾ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਲੇਵਣਾ । ਨਰਹਰ ਨਾਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਰਹਰ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੈ । ਨਰਹਰਿ ਨਿਹਕਾਮੁ, ਨਰਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਣਾ । ਜਪਿ ਕੋ ਨਿਹਕਾਮੁ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਜਿ ਮੋ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਤਾ ਉਹ ਖਲਾਸੁ^੬ ਹੋਵੇ ।” ਤਬ ਉਨਿ ਬੇਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਸਹਜ ਤੇ ਆਇਆ, ਸਹਜਿ ਗਿਆ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਖਲਾਸੁ ਹੂਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਹਕਰਮੁ ਹੂਆ । ਜਿ ਜੀਉ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਉ ਕੀਜੀਐ, ਇਉ ਕਰੀਐ, ਅਰੁ ਧਾਵਤਾ^੭ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਬੁਝਤਾ । ਓਹੁ ਜੀਉ ਕੈਸਾ ? ਏਹੁ ਜੀ ਤੋ ਏਵ ਹੋਏ, ਪਰੁ ਏਨ੍ਹਾ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਆ ਬਾਰ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨ ਹੋ ਬੇਰਾਗੀ !”

ਤਰਵਰ^੮ ਪੰਖੀ ਬਹੁ ਨਿਸਿ^੯ ਬਾਸੁ । ਸੁਖ ਦੁਖੀਆ ਮਨਿ ਮੋਹ ਵਿਣਾਸੁ^{੧੦} ॥

ਸਾਝ^{੧੧} ਬਿਹਾਗ^{੧੨} ਕਰਹਿ ਆਗਾਸੁ । ਦਹ ਦਿਸਿ^{੧੩} ਧਾਵਹਿ^{੧੪} ਕਰਮਿ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਬੇਰਾਗੀ ! ਤਰਵਰਿ ਜਿ ਪੰਖੀ ਬਸਤੇ ਹੈ, ਆਇ ਨਿਵਾਸੁ ਪਕੜਤੇ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪੰਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਜੀਉ ਪ੍ਰਾਣਾ ਮਹਿ ਆਇ ਪੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਖੀ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਪਰੁ

^੧ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ । ^੨ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੁਆਰਾ । ^੩ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ^੪ਨਰ ਸਿੰਘ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

^੫ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^੬ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ । ^੭ਦੌੜਦਾ, ਭਟਕਦਾ ।

^੮ਰੁਖ, ਬਿਰਖ, (ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ) । ^੯ਰਾਤ । ^{੧੦}ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਰਾਤ । ^{੧੨}ਸਵੇਰ । ^{੧੩}ਦਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ, ਭਾਵ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ । ^{੧੪}ਭਜਦੇ ।

ਇਸ ਪੰਥੀ ਕਉ ਦੁਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਕਿਆ ਹੈ ? ਇਸ ਕਉ ਦੁਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੀ ਹੈ, ਮੋਹੁ । ਜੇ ਮੋਹੁ ਨ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਉਡਿ ਜਾਇ, ਪੰਥੀ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਰਹੈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਮੋਹੁ ਕੀ ਵਾਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਾਸਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਤੁ ਮੋਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਵਿਣਾਸੁ ਹੈ ਜੀ । ਜਿ ਏਹੁ ਮੋਹੁ ਬੇਟਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਮੋਹੀ ਬੇਟੀ ਹੈ, ਏਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਏਹੁ ਮੋਹੀ ਮਾਇਆ ਹੈ । ਇਤੁ ਮੋਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਵਿਣਾਸੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ।^੧ ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਈਹਾ ਆਇਆ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਨਿਮਤਿ^੨ ਆਇਆ ? ਇਤਨੇ ਤਰਵਰ ਮਾਹਿ, ਏਹੁ ਪੰਥੀ, ਸੁ ਨ ਕਿਛੁ ਇਸ ਕਉ ਜਾਤੇ ਲਾਗੇ, ਨ ਆਵਤੇ ਲਾਗੇ । ਸੁ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਇਤਨੇ ਬਾਸਤੇ ਕਿਉ ਜਿ ਆਇਆ ? ਸੁ ਕਿਤੁ ਸੰਜੋਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਈਹਾ ਭੇਜਿਆ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਨਾਮ ਸੰਜੋਗੀ ਗੋਇਲਿ^੩ ਬਾਟੁ^੪ । ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਫੂਟੈ ਬਿਖੁ ਮਾਟੁ^੫ ॥

ਬਿਨੁ ਵਖਰ^੬ ਸੂਨੈ^੭ ਘਰੁ ਹਾਟੁ । ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਖੋਲੈ ਬਜਰ^੮ ਕਪਾਟ^੯ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਬੈਰਾਗੀ ! ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਸੰਜੋਗਿ, ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਈਹਾ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਦੇਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੇਜਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੋਇਲ ਕਾ ਬਾਟੁ ਇਸ ਕਾ ਬਣਾਇਆ ਬਾ । ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਦੇਹੁ ਜਿ ਬਾ, ਸੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਬਿਖ ਸਾਥਿ ਫੂਟਿ ਗੋਆ । ਜਿਉ ਕੋਈ ਹਟੁ ਘਤਤਾ^{੧੦} ਹੈ, ਅਰੁ ਤਿਸੁ ਹਟ ਮਹਿ ਵਖਰੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਸੁੰਵਾ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਧਨ ਬਿਨਾ ਘਰੁ ਸੁੰਵਾ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ, ਮਾਨੁਖੁ ਸੁੰਵਾ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੇ ਇਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਤਉ ਇਸ ਕੇ ਜਿ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਲਿ ਜਾਹਿ, ਏਹੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਨਾਤਰ ਏਹੁ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇਗਾ" । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਭੀ ਉਪਾਉ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਉਹ ਏਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾਹੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ! ਓਹੁ ਉਪਾਉ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਨ ਬਿਨਸਈ" । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਾਧੂ^{੧੧} ਮਿਲੈ ਪੂਰਬ ਸੰਜੋਗ । ਸਚਿ ਰਹਸੇ^{੧੨} ਪੂਰੇ ਹਰਿ ਲੋਗ ॥

ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇ^{੧੩} ਲੈ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ । ਨਾਨਕ ਤਿਨੁ ਕੇ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ॥ ੫ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੇ ਬੈਰਾਗੀ ! ਜੇ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੇ ਭਾਗ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਸੁ ਕਉ ਸਾਧੂ ਮਿਲੈ, ਅਰੁ ਮਿਲੈ । ਅਰੁ ਸਚ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੇ । ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪੂਰਾ ਭਗਤੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਅਪੁਨਾ ਤਨੁ, ਮਨੁ, ਧਨੁ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਹਰਖਵੰਤੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਦੇਇ । ਤਬ ਏਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾਹੀ । ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਮੈ ਤਿਸ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਉ । ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪੂਰਾ ਭਗਤੁ ਹੋਇ । ਓਹੁ ਅਕਾਲੁ ਹੋਇ । ਉਸ ਕਉ ਕਾਲਿ ਨਿਕਟਿ^{੧੪} ਨ ਆਇ ਸਕੇ । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਰਾਗੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ । ਉਸ ਕੀ ਸਭ ਸੈਨਾ^{੧੫} ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ । ਸੰਨਿਆਸ ਰੂਪ ਰਹਤੇ ਹੈ । ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਤੀਰਿ^{੧੬} ਰਹਤੇ ਹੈ । ਦਖਣ ਕੀ ਕੁੰਟ^{੧੭} ਹੈ । ਕਈ ਲਖ ਹੈ ਓਇ । ਬਾਬੇ

^੧ਵਾਸਤੇ । ^੨ਗੋਇਆ ਦੀ ਚਰਾਇ । ^੩ਬਣਾਵਟ, ਰਚਨਾ ! ^੪ਮੱਟ, ਘੜਾ । ^੫ਸੌਦਾ । ^੬ਸੱਖਣੇ ਹਨ ।
^੭ਕਰਤੇ । ^੮ਤਖਤ, (ਦਰਵਾਜ਼ੇ) ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ । ^੯ਹੱਦੀ ਪਾਂਦਾ ਹੈ । ^{੧੦}ਗੁਰੂ । ^{੧੧}ਖਿਤੇ ਹੋਏ ।
^{੧੨}ਦੇ ਕੇ, ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ (ਆਪਣਾ ਮਨ ਤਨ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ) । ^{੧੩}ਨੇੜੇ । ^{੧੪}ਮੇਲੀ, ਸਰਧਾਲੂ ।
^{੧੫}ਕਿਨਾਰੇ । ^{੧੬}ਤਰਫ਼ ।

ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੈ। ਉਹਾ ਉਸ ਹੀ ਬੈਰਾਗੀ ਕੀ ਸੈਨਾ ਸਭ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੈ। ਸੇ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਕਾ ਉਧਾਰੁ^੧ ਹੋਇ :—

ਹਉਮੈ^੨ ਦੁਬਿਧਾ ਖੋਇ। ਦੁਖ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥
ਜਪੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ। ਸੇ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ॥

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਾਧ ਮਿਲਹਿ ਵਚਭਾਗ ਤੇ, ਸਚੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥
ਤਨੁ ਧਨੁ ਜਾਨੈ ਤਿਸ ਦਾ, ਭਾਜਿ ਪਰੇ ਸਰਨਾਇ ॥
ਆਵੈ ਜਾਏ ਨ ਬਿਨਸਈ, ਸਹਿਜ ਰਹੈ ਰੰਗ^੩ ਲਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਨ ਲਾਗਈ, ਸੁਖੇ ਸੁਖਿ ਵਿਹਾਇ^੪ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ। ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ। ਸਕਲ ਸਾਧੂਆ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ। ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਰਾਮ। ਸਤਿ ਰਾਮ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ। ੧੯੨। ੨੫। ੧੯੨।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਆਏ, ਜਿ ਜੀ, ਹਮ ਕਿਆ ਕਮਾਵਹਿ ਅਰੁ ਕਿਆ ਜਪਹਿ ? ਅਰੁ ਕਿਆ ਧਿਆਨੁ ਕਰਹਿ ? ਕਿਆ ਗਿਆਨੁ ਕਰਹਿ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ। ਗੁਰ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਹੁ। ਸਚ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਕਰਹੁ"। ਤਬ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਨਾਮੁ ਜੁ ਲੀਜੀਐ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਵਖਤਿ ਲੀਜੀਐ ? ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਵਖਤਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਜੀਐ ? ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਸਟਿ ਆਵੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

॥ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ॥

ਪਿਛਹੁ^੫ ਰਾਤੀ ਸਦਕਾ ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇ। ਖੇਮੇ^੬ ਛਕੂ ਸਰਾਇਚੇ^੭ ਦਿਸਨਿ ਰਬ ਪੀੜੇ ॥
ਜਿਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨੁ ਕਉ ਸਦਿ^੮ ਮਿਲੇ। ੧। ਬਾਬਾ ਮੈ ਕਰਮਹੀਣ^੯ ਕੂੜਿਆਰ ॥
ਨਾਮੁ ਨਾ ਪਾਇਆ ਤੇਰਾ ਅੰਧਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਖ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ। ਜਦਿ ਪਿਛਲੀ ਸਵਾ ਡਿਉਦੁ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ

^੧ਮੁਕਤੀ, ਛੁਟਕਾਰਾ। ^੨ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ^੩ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ। ^੪ਬਤੀਤ ਹੋਣਾ।
^੫ਇਹ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ^੬ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੯੮੯। ^੭ਖੇਮੇ, ਤੰਬੂ।
^੮ਕਨਾਤਾਂ। ^੯ਸੱਦ ਕੇ, ਬੁਲਾ ਕੇ। ^{੧੦}ਭਾਗਹੀਨ, ਅਭਾਗਣ।

ਜਾ ਰਹੇ, ਤਦਿ ਉਨਿ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣਾ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ। ਉਸ ਵਖਤਿ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਧਾਮ^੧ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਧਾਮ ਕੋਸਾ ਹੈ? ਖੇਮੇ ਅਰੁ ਛਕੁ, ਸਰਾਇਚੇ ਤਾਣੇ ਹੋਇ ਹੈਨਿ, ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ। ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਛਕੁ ਝੁਲਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਰਬ ਪੀੜੇ ਪੜੇ, ਤਹਾ ਝੁਲਤੇ ਹੈ।^੨ ਕਹੇ, "ਜੀ, ਓਹਿ ਹਮ ਕਉ ਤਉ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ! ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਆਪੇ ਹੀ ਸਦਿ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਲੇਤਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ। ਈਵ ਨਾਹੀ ਜਿ ਨ ਮੇਲੇ। ਨਾ ਆਵਸਿ^੩ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਲਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਹਮ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਰਮਹੀਨ ਕੁਤਿਆਰ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ। ਅਧਾ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਲੋਭ ਕੇ ਭਰਮਿ ਪੜਿ ਗਇਆ ਹੈ। ਐਸਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਭੀ ਹੈ, ਲੋਭ ਹੀ ਲਗਿ ਗੀਆ ਹੈ। ਜਬ ਲੋਭਿ ਲਾਗੇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖੇ? ਨਾ, ਜਬ ਏਹੁ ਲੋਭੁ ਇਸੁ ਕਉ ਛੋਡੇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਆ ਕੈ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਇ। ਪਰੁ ਦੇਨਿ ਲੋਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਓ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠਤੀ ਕਹੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤਾ ਅਰੁ ਆਪਣੇ ਸੁਆਇ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ?" ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਸਾਦੈ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਪਰਫੁਤੇ^੪ ਪੁਰਖਿ^੫ ਲਿਖੇ ਆਇ ॥੧॥
 ਸੁਖ ਥੋੜੇ ਦੁਖ ਅਗਲੇ^੬ ਦੁਖੇ ਦੁਖਿ ਵਿਹਾਇ ॥੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਜਿਤਨੇ ਏਹੁ ਸਾਦ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਬਿਸਾਰਿ ਕਰਿ, ਸੁ ਏਤਨੇ ਹੀ ਏਹੁ ਦੁਖ ਹੈ ਬਧਤੇ^੭। ਸੁ ਪੁਰਖਿ ਜਨਮਿ, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਏਹੁ ਥਾਤ ਲਿਖਿ ਛੋਡੀ ਹੈ, ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਬਿਸਾਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਸੁਆਦ ਰਸ ਭੁੰਚਹਿਗੇ, ਸੁ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿਗੇ। ਸੁ ਕੈਸੇ ਦੁਖ ਪਰਫੁਤਹਿਗੇ? ਜਿ ਏਕ ਨਿਮਖ ਸੁਖ ਕੇ ਕਈ ਕੋਟ ਪਾਪ ਹੋਹਿਗੇ, ਸੁ ਉਨ ਕਉ ਕਈ ਜਨਮ ਦੁਖਾ ਹੀ ਮਹਿ ਵਿਹਾਇ ਜਾਹਿਗੇ। ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਬਿਸਾਰਿ ਕਰਿ ਰਸ ਭੋਗ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਐਸਾ ਦੁਖ ਵਧਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ! ਜਿ ਕੋਈ ਹਮਾਰਾ ਸੰਗੀ ਹੋਇਆ ਚਾਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਉ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਲੇ ਆਵੇ, ਚਲਤੇ, ਬੈਠੇ, ਸੋਵਤੇ, ਜਾਗਤੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮੁ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਹੁ। ਤਉ ਜਿਤਨੇ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਇਤਨੇ ਹੀ ਸਿਧਿ^੮ ਹੋਵਹਿ ਅਰੁ ਆਗੇ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ। ਈਹਾ ਉਹਾ ਕੇ ਦੁਖ ਨਾਸੁ ਹੋਹਿ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਮਾਰੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਤੂ ਅਪਨੇ ਚਰਨਾ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਵਹਿ, ਤਾਂ ਹਮ ਮਿਲਹੁ, ਤਾਂ ਤੂ ਚਿਤਿ ਆਵਹਿ ਅਰੁ ਜੇ ਤੂ ਵਿਛੋੜਹਿ, ਤਾਂ ਵਿਛੁੜਹਿ। ਹਮਾਰੇ ਹਾਥਿ ਕਿਆ ਹੈ? ਹਮਾਰਾ ਬੀਚੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਵਿਛੁੜਿਆ ਕਾ ਕਿਆ ਵੀਛੁੜੈ ਮਿਲਿਆ ਕਾ ਕਿਆ ਮੇਲੁ ॥
 ਸਾਹਿਬੁ ਸੋ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ਖਲੁ ॥੩॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ! ਏਹੁ ਜਿ ਖੇਲੁ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਧਰ ਹੀ ਕਾ ਹੈ।

^੧ਧਰ । ^੨ਚਰੁਰ । ^੩ਸੁਆਦ । ^੪ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਏ ਭਾਵ ਵਧੇ । ^੫ਪਹਿਲੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ।
^੬ਬਹੁਤੇ । ^੭ਵਧਦੇ ਹਨ । ^੮ਰਾਸ ਹੋਣੇ, ਸਵਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ । ^੯ਜਗਤ ਰਚਨਾ ।

ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਆਗੇ ਹੀ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਜਿ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਵਿਛੁੜੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਕਿਆ ਵਿਛੁੜਨਾ ਹੈ ।
ਓਇ ਮਿਲਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਵਿਛੁੜੇ ਹੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕਾ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਲੇਖੁ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਪਤਿਆ ਹੈ,
ਸਿ ਓਇ ਮਿਲੇ ਹੀ ਹੈ, ਵਿਛੁੜੇ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਵਿਛੁੜਨੁ ਮਿਲਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਰਤੇ ਕਾ ਖੇਲੁ ਹੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ
ਸਿਖਹੁ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਵਿਛੁੜਿਆ, ਸੁ ਕਿਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਛੁੜਿਆ ? ਅਰੁ ਤਿਸੁ
ਵਿਛੁੜੇ ਕਾ ਰਾਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਮਿਲਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ? ਤਿਸੁ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਆਗੁ
ਕਿਆ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਸੰਜੋਗੀ¹ ਮੋਲਾਵਤਾ ਇਨਿ ਤਨਿ ਕੀਤੇ ਭੋਗ ॥

ਵਿਜੋਗੀ ਮਿਲਿ ਵਿਛੁੜੇ ਨਾਨਕ ਭੀ ਸੰਜੋਗ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰੇ ! ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਏਸ ਦਾ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ । ਏਹੁ ਜੀਉ
ਲਾਗਾ ਭੋਗ ਭੋਗਣ । ਅਰੁ ਵਿਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਉਠਿਆ ਚਲਿਆ । ਇਥਹੁ ਵਿਛੁੜਿਆ, ਲੇਖਿ ਆਇਆ,
ਲੇਖਿ ਗਿਆ । ਜਾ ਕਦੇ ਫੇਰਿ ਓਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਆਇ ਲਾਗੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਜਨਮੁ ਮਾਨੁਖ ਦਾ ਫੇਰਿ ਪਾਏ । ਨਾ ਏਹੁ ਰਸ ਭੋਗ
ਬਹੇ ਆਇ ਕਰਿ । ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬੀਚਿ ਕੀਆ, ਸੁ ਪਾਇਆ । ਨ ਕੀਆ, ਸੁ ਨ ਪਾਇਆ । ਬਹੁਤਿ ਫੇਰਿ ਉਪਰਿ
ਬਾਤ ਪੜੀ । ਜੇਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਲੇਖੁ ਹੋਤਾ, ਤਉ ਸਿਮਰਤਾ, ਮੁਕਤਾ ਹੋਤਾ । ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਨ ਕਾ
ਲੇਖੁ ਨ ਥਾ, ਤਉ ਨ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਇ । ਜੁਨੀ ਮਹਿ ਪਤਿਆ । ਕਦਿ ਓਹੁ ਫੇਰੁ ਮਿਟੈ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ
ਜੂਨਿ ਕਾ । ਅਰੁ ਕਦਿ ਓਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਆਇ ਲਾਗੈ ਅਰੁ ਕਦਿ ਫੇਰਿ ਈਹਾ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮਿ ਆਵੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ ! ਗੁਰੂ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥ । ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ
ਜਪਿਆ ਜੀ ।

ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਿਛੇ ਰਾਤੀ ਸਿਮਰੀਐ, ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ², ਪਾਏ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ³ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ,
ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਰਾਮੁ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਰਾਮੁ, ਰਾਮੁ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਰਾਮੁ, ਸਤਿ ਰਾਮੁ, ਸਤਿ ਰਾਮੁ,
ਸਤਿ ਰਾਮੁ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੩ ॥ ੨੬ ॥

ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਨੂੰ ਪਰਾਰਥਨਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰੁ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾ । ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਜੀ ਆਪਣੀ

¹ਸੰਜੋਗੀ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ।

²ਸਫਲ ।

³ਇਹ ਪੱਥੀ ਕਰਤਾ

ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ।

ਦਰਗਾਹ ਬੁਲਾਇਆ। ਸੇਵਕ ਜੁ ਬੇ ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ¹, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ।” ਤਬ ਓਇ ਖਿਜਮਤਗਾਰ ਜੁ ਹਕ² ਤਾਲਹ ਕੇ ਬੇ, ਸੁ ਹੁਕਮ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੇ ਨਾਲਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਗਏ। ਤਿਨ੍ਹ ਲੇ ਜਾਇ, ਹਜ਼ੂਰਿ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕੇ, ਖੜਾ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨਸ੍³ ਤਸਲੀਮ⁴ ਕਰਿ ਕੇ, ਹਥ ਜੋੜਿ ਕੇ, ਖਲਾ ਹੋਇ ਕੇ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੀਨੀ। ਜਿ ਅਭਗੁ⁵ ਦੀਬਾਨੁ⁶, ਨਿਹਚਲੁ ਅਸਥਾਨੁ, ਹੁਕਮੁ ਪਰਵਾਨੁ, ਸਚੁ ਦੀਬਾਨੁ ਜੀ। ਏਕੁ ਤੂ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਭ ਫਾਨੀ⁷ ਮੁਕਾਮੁ।” ਤਬ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਜਹਾਨੁ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਇ ਕਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤੈਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉ ਕਰਿ, ਏਕੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਗਜਲ ਪੜੀ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ :—

ਹਮ⁸ ਜੇਰ⁹ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਆ ਪੀਰਾ ਮਸਾਇਕਾ ਗਇਆ ॥
 ਮੇ ਰਵਦਿ¹⁰ ਬਾਦਿਸਾਹਾ ਅਫਜੂ¹¹ ਖੁਦਾਇ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕੇ¹² ਦਿਗਰਿ¹³ ਕੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ¹⁴ ॥ ੧ ॥
 ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾ¹⁵ ਨਰਾ। ਨ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕਾ ਧਰਾ¹⁶ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕੁ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੨ ॥
 ਨ ਦਾਦੇ ਦਿਹੰਦੇ¹⁷ ਆਦਮੀ। ਨ ਸਪਤ¹⁸ ਜੇਤ ਜਿਮੀ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕੁ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੩ ॥
 ਨ ਸੂਰ¹⁹ ਸਸਿ²⁰ ਮੰਡਲੇ। ਨ ਸਪਤ ਦੀਪ²¹ ਨਹ ਜਲੇ ॥
 ਅੰਨ ਪਉਣ ਬਿਰੁ ਨ ਕੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੪ ॥
 ਨ ਰਿਜਕੁ ਦਸਤ²² ਆ ਕਸੇ²³। ਹਮਾ²⁴ ਰਾ²⁵ ਏਕੁ ਆਸ ਵਸੇ²⁶ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕੁ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੫ ॥
 ਪਰੇਦੇ²⁷ ਨ ਗਿਰਾਹ²⁸ ਜਰ²⁹। ਦਰਖਤ ਆਬ³⁰ ਆਸ ਕਰ ॥
 ਦਿਹੰਦੇ ਸੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੬ ॥
 ਨਾਨਕ ਲਿਲਾਰਿ³¹ ਲਿਖਿਆ ਸੋਇ। ਮੋਟਿ ਨ ਸਾਕੇ ਕੋਇ ॥
 ਕਲਾ ਧਰੇ ਹਿਰ³² ਸੁਈ। ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਬਿਆਨ ਮਾਇਨੇ³³ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਪਾਕੀ³⁴ ਨਾਈ ਪਾਕ, ਬੇ ਐਬ ਜੀ! ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਜਿਮੀ ਕੇ ਤਲੇ ਆਵੇਗੀ ਜੀ। ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਸਭ ਆਲਮ ਜਹਾਨੁ ਖਲਕ ਜਿਮੀ ਮਹਿ

¹ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ।	⁸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ।	⁹ ਨਮਸਕਾਰ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਮਸਤਕ ਰਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
² ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ।	¹⁰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਵੇਖੋ ੧੪੩੦ ਪੰਨੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਸਫ਼ਾ ੧੪੩।	¹¹ ਅਖੰਡ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ।
³ ਏਕੁ ਰੱਬ ਹੀ ਹੈ।	¹² ਏਕੁ ਦੂਜਾ।	¹³ ਦਰਬਾਰ, ਸਭਾ, ਕਚਹਿਰੀ।
⁴ ਏਕੁ ਤੂ ਹੈ।	¹⁴ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਪਿਛੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।	¹⁵ ਬਾਕੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਅੱਟਲ।
⁵ ਧਰਤੀ ਤੇ।	¹⁶ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।	¹⁷ ਸੱਤ।
⁶ ਧਰਤੀ ਤੇ।	¹⁸ ਸੱਤ।	¹⁹ ਸੂਰਜ।
⁷ ਚੰਦਰਮਾ।	²⁰ ਦੇਸ਼।	²¹ ਸਾਗਰ।
⁸ ਥੋੜ੍ਹਾ, ਕਾਫ਼ੀ।	²² ਪਰਿੰਦੇ, ਪੰਛੀ।	²³ ਨੂੰ, ਤਾਈਂ।
⁹ ਮੱਥੇ ਤੇ।	²⁴ ਪੱਲੇ, ਗੰਦ ਵਿਚ।	²⁵ ਮਾਲ।
¹⁰ ਘੋਹਦਾ ਹੈ, ਲੈਂਦਾ ਹੈ।	²⁶ ਅਰਥ।	²⁷ ਪਵਿੱਤ੍ਰ।

ਜੇਰਿ ਹੋਇਗੀ ਜੀ। ਨ ਕੋਈ ਪੀਰ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਨ ਕੋਈ ਪੈਕੇਬਰ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕੁ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਨ ਕੋਈ ਖਾਨੁ ਮਲੂਕੁ¹ ਰਹੇਗਾ, ਨ ਕੋਈ ਸਾਹੁ ਪਤਿਸਾਹੁ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਪਵਰਦਰਗਾਰ, ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕ, ਬੇ ਅੰਬ ਖੁਦਾਇਵੰਦ। ਏਕੁ ਤੁਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨ ਰਹੇਗਾ ਜੀ। ਏਕੁ ਤੁਹੀ ਤੂ ਰਹੇਗਾ, ਹੋਰੁ ਸਭ ਜਾਇਗੀ ਜੀ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। ਦੂਸਰਾ ਕਵਣੁ ਹੋਇ ਜੀ? ਜਾ ਏਕੇ ਤੁਹੇ ਤੂ ਹੀ ਜੀ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜੀ ਨ ਕੋਈ ਦੇਉ ਹੈ; ਨ ਕੋਈ ਦਾਨਵ ਹੈ। ਨ ਕੋਈ ਸਾਹੁ ਪਤਿਸਾਹੁ ਆਦਮੀ ਹੀ ਹੈ ਜੀ। ਦੇਸੁ ਜਿਮੀ ਉਪਰਿ ਨ ਕੋਈ ਸਿਧ ਰਹੇਗਾ; ਨ ਕੋਈ ਸਾਧਿਕੁ ਰਹੇਗਾ ਜੀ, ਤੈ ਬਿਨਾ। ਜੀ, ਤੁਹੇ ਸਿਧ, ਤੁਹੇ ਸਾਧਿਕੁ। ਤੁਹੇ ਦੇਉ, ਤੁਹੇ ਦਾਨਉ। ਤੁਹੇ ਸਾਹੁ, ਤੁਹੇ ਪਤਿਸਾਹੁ। ਤੁਹੇ ਨਾਰੁ, ਤੁਹੇ ਨਾਰਾਇਣ। ਤੁਹੇ ਨਰਾ ਕੇ ਸਿਰਿ ਨਰੁ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਹੇ ਹੈ। ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਕਰੇ। ਤੇਰੀ ਹੀ ਆਸ, ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ। ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੁ ਤੁਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਦੇਣਹਾਰੁ, ਜਿ ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਦੇਣਹਾਰੁ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਤਾ ਤਬਕਾ ਵਿਚਿ, ਕੋਈ ਤੈ ਬਿਨਾ। ਜਹਾ ਕਹਾ ਏਕੁ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਏਕੁ ਹੀ ਏਕੁ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਜੀ, ਸਤੀ ਪਾਤਾਲੀ ਭੀ, ਅਰੁ ਸਤੀ ਅਸਮਾਨੀ ਭੀ ਕੁੰਐ। ਚਉਦਹ ਤਬਕਾ ਵਿਚਿ ਭੀ ਤੂ ਹੈ, ਤੂ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਸਪਤ ਦੀਪ ਮਹਿ ਭੀ ਤੁਹੇ ਹੈ। ਨ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਸਸਿ ਚੰਦਮੇ ਕੇ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ। ਜਹਾ ਕਹਾ, ਸਪਤ ਦੀਪ, ਪਾਤਾਲ, ਜਲ ਮਹਿ, ਭੀ ਤੁਹੇ ਹੈ। ਨ ਪਾਉਣ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਕੋਈ ਹੈ ਦੂਜਾ। ਜੀ, ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਬਿਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜੀ, ਸਭਨਾ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇਗਾ। ਏਕੁ ਤੁਹੇ ਹੀ ਅਸਿਬਹੁ² ਹੈ। ਯਾ ਸਾਹਿਬ! ਨ ਪਉਣ, ਨਾ ਪਾਣੀ, ਨ ਅੰਨ, ਕਿਛੁ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹੇਗਾ। ਸਭਨਾ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੈ। ਅਸਿਬਹੁ ਏਕੁ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ! ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਹਾ ਕਹਾ ਤੁਹੇ, ਤੁਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਸਾਹਿਬ! ਤੈ ਨਾਹੀ ਜੀਆ ਦਾ ਰਿਜਕੁ, ਹੋਰਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤਾ ਜੀ। ਜੀਆ ਨੂੰ ਰਿਜਕੁ ਦੇਣਹਾਰਾ ਤੂ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਏਤਨੀ ਸਕਤਿ ਤੁਧਨੇ ਹੈ, ਜੀਆ ਦੇ ਅਹਾਰ ਪਹੁਚਾਵਣ ਦੀ। ਹੋਰੁ ਤੈ ਏਹਾ ਨਾਹੀ ਰਚਿਆ, ਜਿ ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਰਿਜਕੁ ਦੇਵਣਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਸਭਨਾ ਰੋਜ ਮਰਹਾ ਦੇਵਣਹਾਰਾ ਤੁਹੇ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਹਥਿ ਹੈ। ਜਿਉ ਤੁਧਿ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੂ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਤੈ ਬਿਨਾ। ਯਾ ਸਾਹਿਬ! ਮਾਨੁਖ ਤਾਂ ਗੁਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਅਸੀ ਕਿਛੁ ਖਟਿ ਘਾਲਿ, ਪਲੇ ਖਜਾਨਾ, ਜਰੁ, ਰਖਦੇ ਹੈ ਖਾਣੇ ਕਉ, ਪਰੁ ਏ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ³! ਏਹ ਜਿ ਪੰਖੀ ਨਿ ਜੀ, ਉਨਾ ਤਾਂ ਨ ਪਲੇ ਜਰੁ, ਅਤੇ ਨਾ ਖਜਾਨਾ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਖਟਨਿ, ਨ ਘਾਲਨਿ, ਉਨਾ ਨੋ ਕਾਈ ਸਕਤਿ ਤੈ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਹੇ ਜਾਣਹਿ। ਤਿਨਾ ਨੂ ਤੂ ਹਾਜਰਾ ਹਜ਼ੂਰਿ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ, ਏਹਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਤੂ ਮੇਰਾ। ਯਾ ਸਾਹਿਬ! ਏ ਪੰਖੀ ਤਾਂ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਅਸੀ ਉਡਿ ਜਾਇ, ਚੁਗਦੇ ਹਹ, ਪਰੁ ਏ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ! ਏਹ ਜਿ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ ਵਣਾਸਪਤੀ, ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਵਿਚਿ ਏਹ ਜਿ ਦਰਖਤ ਹੈਨਿ, ਉਤਭੁਜ ਖਾਣਿ, ਤਿਨਾ ਰਿਜਕੁ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਨੂ ਭੀ ਤੂ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ। ਬਹਿ ਬੋਠਿਆ ਨੂ ਪਾਣੀ ਦਰੀਆਵ ਪਹੁਚਾਇਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ। ਏਹਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਤੂ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ। ਹਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੀਤਾ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਉ ਜੀ। ਤੂ ਏਹਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜੁ ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਨੋ ਅਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ, ਆਪਿ ਇਕੇ ਲੋਇ ਕੇ। ਤੂ ਹੈ ਤੂ ਹੈ ਯਾ ਸਾਹਿਬ! ਤੂ ਮੇਰਾ ਏਹਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਤੂ ਜੀਅ ਜੀਅ ਦੇ ਬਾਬਿ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਨਾਹੀ ਏਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮਿਟਾਇ ਸਕੈ। ਜੇ ਭਲਾ ਲਿਖਹਿ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਬੁਰਾ ਲਿਖਹਿ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਲਿਖਣਹਾਰਾ, ਅਰੁ ਮੋਟਣਹਾਰਾ ਜੀ। ਜੇਹਾ ਜੇਹਾ ਤੈ ਜੀਆ ਦੇ ਬਾਬਿ ਲੇਖੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਜੇਹਾ ਤੇਰਾ ਲੇਖੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲਿ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥ ਜੀ! ਤੁਹੇ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਤੈ ਬਿਨਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਤੁਹੇ ਹੈ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕੁ!

¹ਮਲਿਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਕ, ਰਾਜੇ। ²ਲੋਕ, ਦੇਸ। ³ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਅਟੱਲ।
⁴ਮੁਰਾਕ, ਰੋਬੀ। ⁵ਹਰ ਰੋਜ਼। ⁶ਜੀਆ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ। ⁷ਤਾਕਤ।

ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਤੇਰੇ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈਂ । ਤੁਧੁ ਪਰਿ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਮਿਹਰ ਹੈ । ਤੇਂ ਮੁਝ ਕਉ ਭਲਾ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਏਕੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।” ਤਬ ਜੁਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਉ ਸਿਵਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਕਾ ਖਜਾਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਵਿਦਾ ਕੀਆ । ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆਇਆ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ॥

॥ ਬੈਤੁ ॥

ਯਕੇ¹ ਖੁਦਾਇ ਕੁਲੀ² ਹਮਰਾਹ, ਇਗਰਿ ਦੁਨ੍ਹਾਂ ਬਥੀਨਾ³ ॥

ਗੋਇਅਮ⁴ ਕਸੇ ਆਦਮ ਹਰਿ ਜਾਇ, ਰਬਿ ਲ ਆਲਮੀਨਾ⁵ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਜਿਸਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਮਹਾ ਭਵਜਲ ਸੰਸਾਰ ਤੋ ਪਾਰਿ ਜਾਈਐ । ਨਿਰਭੇ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੪ ॥ ੨੭ ॥ ੧੯੪ ॥

ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਕੇ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤੀ ਸਭ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਬੇ । ਤਬ ਸਿਖਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਪਹਿਲਾ ਉਤਪੰਨਿ ਹੂਆ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੇ ਹੂਆ ਜੀ ? ਏਹਾ ਬਾਤ ਹਮ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਕਹਾ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ ? ਇਸ ਕਉ ਲੇਖੁ ਜਿ ਲਿਖਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਲਿਖਤਾ ਹੈ ਜੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ :—

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਮਿਲਿ⁶ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ⁷ ਕਮਾਇਆ⁸ । ਤਿਨਿ ਕਰਤੇ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇਆ ॥

ਲਿਖੁ ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਵਡਿਆਈ । ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈ ॥ ੧ ॥

ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ । ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਖਸਮੇ ਭਾਣਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਮਾਤਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕੀ ਬਿੰਦੁ ਇਨ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਪਿੰਡ ਹੂਆ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਿੰਡੁ ਕਮਾਇਆ । ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਇਸਿ ਜੀਅ ਕਉ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ । ਕਿਆ ਕਿਆ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ? ਦਾਤਿ ਲਿਖੀ, ਜਿ ਇਤਨਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇਗਾ । ਜੋਤਿ ਲਿਖੀ, ਜਿ ਇਤਨਾ ਇਸ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਤੇਜੁ ਹੋਇਗਾ । ਅਰੁ ਵਡਿਆਈ ਲਿਖੀ, ਜਿ ਉਮਰਾਉ⁹ ਕਿ ਖਾਨੁ ਕਿ ਸਾਹੁ ਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕਿ ਕਰੋਤੀਆ ਕਿ ਭੂਮੀਆ ਕਿ ਰਾਹਕੁ¹⁰ ਕੇ ਬਾਪਾਰੀ ਕਿ ਕਮੀਨੁ¹¹

¹ਇਕ । ਇਹ ਬੈਤ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ । ²ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ । ³ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ⁴ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।
⁵ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ । ⁶ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੯੮੯ । ⁷ਸਰੀਰ । ⁸ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ।
⁹ਜਮਾ ਅਮੀਰ ਦੀ ਭਾਵ ਵਜ਼ੀਰ, ਅਦਾਲਤੀ ਆਦਿ । ¹⁰ਕਿਰਸਾਣ । ¹¹ਘਟੀਆ, ਨੀਚ ।

ਕਿ ਮੰਗਤਾ ਹੋਇਗਾ ਕੇ ਜੋਗੀ, ਕੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚਾਰੀ ਅਤੀਤੁ ਤਗਵਾਨੁ ਹੋਇਗਾ । ਕਿ ਤੁਰਕੁ^੧ ਹੋਇਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੋਇਗਾ ਕਿ ਚੰਡਾਲੁ^੨ ਹੋਇਗਾ ਕੇ ਖੜੀ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਨੁ ਕੇ ਜਟੁ ਕੇ ਰੰਘੜੁ^੩, ਕਿਛੁ ਏਹ ਜਾਤਿ । ਜੇਹੀ ਜਾਤਿ ਵਿਚਿ ਆਂਦਾ, ਉਹਾ ਸਮਿਗੀ ਓਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਕਉ ਲਿਖੀ, ਕਰਮਿ ਲਿਖਿ ਪਾਈ । ਹਾਨਿ, ਮਿਰਤੁ, ਦੁਖੁ, ਸੁਖੁ ਲਿਖਿਆ । ਮਾਤਾ ਕੇ ਗਰਭ ਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਉਸ ਜੀਵ ਕੇ ਸਿਰਿ ਮਥੇ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ । ਜਉ ਲਉ ਜੀਉ ਮਾਤਾ ਕੇ ਗਰਭ ਕੇ ਵਿਖੇ ਥਾ, ਤਉ ਲਉ ਸਭ ਸੁਰਤਿ ਥੀ । ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਨਤਾ ਥਾ, ਜਿ ਐਸਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ । ਐਸਾ ਠਾਕਰੁ ਕਾ ਧਾਮੁ ਹੈ । ਅਹਿ ਸੁਰਗੁ ਹੈ; ਅਹਿ ਨਰਕੁ ਹੈ; ਅਹਿ ਬੁਰਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਭਲਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਉ ਲਉ ਗਰਭ ਕੇ ਵਿਖੇ ਥਾ, ਤਉ ਲਉ ਸਭ ਜਾਣਤਾ ਥਾ । ਜਬ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਵਾਉ ਲਾਗੀ, ਤਬ ਓਹੁ ਸਭ ਸੁਰਤਿ ਭੁਲਿ ਗਈ । ਮਾਇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੁਰਤਿ ਸਭ ਹਿਰਤੁ^੪ ਹੋਇ ਗਈ । ਤਬ ਇਸ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਆਈ ।

ਸਜੁ^੫ ਕਾਇਆ ਪਟ ਹਵਾਏ । ਫੁਰਮਾਇਸਿ^੬ ਬਹੁਤੁ ਚਲਾਏ ॥
ਕਰਿ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ^੭ ਸੋਵੈ । ਹਥੀ^੮ ਪਉਦੀ ਕਾਹੇ ਰੋਵੈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨ ਰੇ ਭਾਈ ! ਏਹੁ ਜਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਟ ਕਰਮ ਬਸਤੁ ਹਵਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਾਮ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਭਲੀਆ ਭਲੀਆ ਸਿਹਜਾ ਉਪਰਿ ਮਹਾ ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਆਨੰਦ ਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪੜਿ ਸੋਵਤਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਥਹੁ ਨਾਹੀ ਲੇਤਾ । ਇਥ ਜੁ ਤੂ ਇਨਾ ਸੁਆਦਾਂ ਸਿਉ ਰਚਿਆ ਹੈਂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਬਿਸਾਰਤਾ ਹੈਂ, ਜਬ ਤੁਮ ਕਉ ਕਾਲ ਕਾ ਹਾਥੁ ਪੜੇਗਾ, ਤਬ ਤੂ ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਰਿ ਰੋਵਹਿਗਾ ? ਕਿਆ ਜੁਬਾਬੁ ਕਰਹਿਗਾ ? ਤੂ ਜਿ ਅਬ ਸੁਆਦ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਅਰੁ ਸਿਮਰਤਾ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਰੇ ਮੂਰਖ ! ਤੈ ਤੇ ਮਰਣਾ ਹੈ । ਤੂ ਜੇ ਧਨ ਅਰੁ ਜੋਬਨ ਕਾ ਮਾਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈਂ, ਸੁ ਏਹੁ ਧਨੁ ਅਰੁ ਜੋਬਨ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤੈ ਛੋਡਿ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਤੈ ਤੇ ਈਹਾ ਤੇ ਜਾਇ ਮੁਕਣਾ ਹੈ, ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੈ, ਈਹਾ ਤੇ ਤੈ ਕਹਣਾ ਹੈ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਸਿਖਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਤਜਿ^੯ ਸਾਦ ਸਹਜ^{੧੦} ਸੁਖੁ ਹੋਈ । ਘਰ ਛਡਣੇ ਹਰੈ ਨ ਕੋਈ ॥
ਕਿਛੁ ਖਾਜੇ ਕਿਛੁ ਧਰਿ ਜਾਈਐ । ਜੇ ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਨੀਆ ਆਈਐ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਏਹੁ ਜਿ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਜੀਵ ਹੈਂ, ਸੋ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਸੁਆਦਾਂ ਸਿਉ ਰਚਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਸੁਆਦ ਸਹਜ ਸਭ ਤਜਹੁ^{੧੧} ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਜਹੁ, ਜਿ ਤੁਮ ਕਉ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਦੁਖ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਤੁਮ ਨ ਤਜਹੁ ਭੀ, ਜੇ ਤੁਮ ਕਉ ਈਹਾ ਰਹਣਾ ਹੋਇ । ਨਾ ਏਹੁ ਦੇਹੁ, ਛੋਡਣਾ ਹੈ ਈਹਾ, ਰਹਣਾ ਤੇ ਕਿਸ ਹੀ ਕਉ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਤਉ ਫੇਰਿ ਇਸੁ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਆਵਣਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਸੰਜਹੁ^{੧੨} ਭੀ ਅਰੁ ਖਾਹੁ ਭੀ, ਜੇ ਬਹੁੜਿ ਈਹਾ ਆਵਣਾ

^੧ਮੁਸਲਮਾਨ । ^੨ਚੂੜਾ, ਨੀਚ ਜਾਤ ਦਾ । ^੩ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜਪੂਤ ।
^੪ਖੁਸ਼ ਗਈ । ^੫ਇੱਥੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਤਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਛਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।
^੬ਹੁਕਮ । ^੭ਆਰਾਮ ਵਾਲੀ । ^੮ਜਮਾਂ ਦੇ ਹਥ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ^੯ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।
^{੧੦}ਅਸਲ ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ । ^{੧੧}ਛੱਡੋ । ^{੧੨}ਇੱਕਠਾ ਕਰਨਾ ।

ਹੋਇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਸ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਜਿ ਹੋਇ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਏਹੁ ਜਿ ਪਾਰਿ ਪੜੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪੜੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਘਰ ਘੁਮਣਵਾਣੀ¹ ਭਾਈ । ਪਾਪੁ ਪਥਰੁ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਭਉ ਬੇਤਾ ਜੀਉ ਚੜਾਉ । ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕਾਹੂ² ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ! ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਤਰਣੇ ਕਾ ਹਾਲੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਥਰੁ ਹੁਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਘਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਹੁਈ, ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਸੈਸਾਰੁ ਹੁਆ । ਸੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਰੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤਰੈ ? ਜੇ ਤਉ ਭਉ ਕਾ ਅਰੁ ਭਾਉ³ ਕਾ ਬੇੜਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਅਹਿ ਜੀਉ ਉਸੁ ਭੈ ਕੇ ਬੇੜੇ ਉਪਰਿ ਚੜੈ, ਤਉ ਪਾਰਿ ਪੜੈ । ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਪਣਾ ਭਉ ਦੇਇ, ਤਉ ਭਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਰਿ ਪੜੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਆਪਣਾ ਭਉ ਦੇਇ, ਸੁ ਪਾਰਿ ਪੜੈ । ਜਿਸੈ ਦੇਇ, ਤਿਸੈ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਆਪਣਾ ਲੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ ।" ਤਬ ਸਭ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੀ । ਤਬ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ! ਵਾਹੁ !! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ! ਵਾਹੁ !! ਕਲੀ ਕਾਲ ਜਿਨਿ ਦਿਖਾਇਆ ਰਾਹੁ । ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹੁ । ਗੁਰੂ ਵਾਹੁ, ਗੁਰੂ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਵਾਹੁ । ਜਿਸ ਕੇ ਜਪਿਐ ਹੋਵੈ ਲਾਹੁ⁴ । ਸੇ ਗੁਰੂ ਵਾਹੁ ॥

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰਕਤ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਸਾਜਿਆ, ਪ੍ਰਾਨ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦੇਹੁ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਆਏ ਸਫਲੁ ਤੇ, ਨਾਮੁ ਕਸਮ ਕਾ ਲੇਹੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮ ਸਤਿ ਸਤਿ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਸਤਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੪ ॥ ੨੮ ॥ ੧੯੪ ॥

ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂ ਜਿ ਇਨਾ ਉਝਾੜ⁵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਡਿ ਲੋਕਾ ਨੂ ਦੋਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਛੁ ਤੂ ਸਉਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਬਾਪਾਰੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ਰੋਜਗਾਰੁ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜੀ, ਅਹਿ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਨਿ, ਪੋਤ੍ਰੇ ਹੈਨਿ, ਤੁਧੁ ਦਾਆ ਸਿ ਤੇਰੇ ਭਰਾਵ ਹੈਨਿ, ਅਸੀ ਤਿ ਤੇਰੇ ਮਾਪਿ⁶ ਹਹ, ਤੇਰੀਆ

¹ਘਰ ਦੀ ਘੁਮਣ ਘੋਰ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਭਵਰ ਹੈ ।

²ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ।

³ਪ੍ਰੇਮ ।

⁴5, ਨਫਾ ।

⁵ਉਜਾੜਨਾ ਭਾਵ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ।

⁶ਮਾਪੇ ।

ਭੇਟਾ ਹੈਨਿ । ਅਹਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਆਸਰੇ ਸਭਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਇਤਨਾ ਆਲਮੁ¹ । ਕਿਛੁ ਕੀਚੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਦਾ ਰੋਜਗਾਰੁ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ । ਨਿਕੰਮਾ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਹੋਈ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹੈ ਕਹ ਹਸਿਆ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੂ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ ? ਏਨਾ ਜੀ ਬੈਠਿਆ ਨੇ । ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ, ਬੈਠੇ ਹੀ । ਏਹ ਸਭੇ ਜੀਅ, ਏਹ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿ ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ ? ਜੇਹਾ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਬੈਠੇ ਖਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ।² ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਹੈਨਿ ਜੀ; ਪਰ ਅਜੁ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਏਹ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਬਿਨਾ ਸਉਦੇ ਬਾਪਾਰ ਬੀ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀ । ਏਹ ਕਹਾਵਤ ਵਡੇ ਆਖਿ ਗਏ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ ? ਜਿ ਬਾਪਾਰੇ ਬਸਤੇ ਲਖਮੀ । ਜੀ, ਅਜੁ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਸਭੇ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹੈਨਿ । ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਭਿ ਸਭੇ ਲਗਦੇ ਹੈਨਿ, ਖਾਨ³ ਖਵਾਨੀਨ⁴ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੂ, ਸਉਦੇ ਬਿਉਹਾਰਿ ਲਾਇ ਦੇਹਿ, ਤਾਂ ਸਾਮ ਚਾਰਿ ਪਜੀਹੇ ਜੁਝਿ ਆਵਨਿ । ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਤੇਰੇ ਪੁਰੁ ਪੌੜੇ ਹੈਨਿ, ਤਾਂ ਏਨਾ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵਨਿ । ਅਸਥਿਰੁ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਿ ਨਾ, ਏਤੁ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਿ । ਜੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੋਂ ਬੀ ਕਰਾਏ, ਤਾਂ ਤੂ ਏਹ ਗਲ ਮੇਰੀ ਆਖੀ ਮੰਨਿ । ਏਤੁ ਗਲੈ ਕਿਛੁ ਐਥੁ ਨਾਹੀ । ਤੂ ਸੋਈ ਕੋਈ ਸੰਜਮੁ⁵ ਬਣਾਇ, ਜਿ ਅਘਾ⁶ ਭਿ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੈ । ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

॥ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ॥

ਅੰਧੇ⁷ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਮ⁸ ਆਦਮੀ ਹਾ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ⁹ ਮੁਹਤੁ¹⁰ ਨ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ¹¹ ਤਿਸੇ ਸਰੋਵਰੁ¹² ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਿ ਦੇ ਭੋਲਿਆ ! ਅਸੀ ਜਿ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਸਿ ਅਧੇ ਸਾਸ ਕੇ ਕਦਮ ਉਪਰਿ ਖੜੇ ਹਾਂ । ਜਾਂ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸੁ ਆਇ ਵਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰਿ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਖੁ । ਅਤੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਦਰਿ ਫੇਰਿ ਨ ਵੜੀ, ਤਾਂ ਮਰਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਨ । ਪੁਰਖੁ ਚਲਦੇ ਹੀ ਰਹੇ । ਜੇ ਸਾਸੁ ਨਾ ਆਵੀ, ਤਾਂ ਏਸ ਦਾ ਕਦਮੁ ਰਹਿ ਜਾਇ, ਡਿਗਿ ਪਵੇ । ਇਕਸੁ ਅਧੇ ਸਾਹ ਦੇ ਕਦਮ ਉਪਰਿ ਏਸ ਦਾ ਕਦਮੁ ਹੈ । ਸੋ ਸਾਹੁ ਰਹਿਆ, ਸੋ ਕਦਮੁ ਰਹਿਆ । ਖਿੜਿਆ, ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਏਸ ਨੂ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਸ ਵਖਤਿ ਏਸ ਦਾ ਏਹੁ ਕਦਮੁ ਬਿੜੇਗਾ । ਕਿਸ ਵਖਤਿ ਏਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਦਮੁ ਨ ਆਵਸੀਉ । ਉਹ ਮੁਹਲਤ, ਉਹ ਮੁਹਤ, ਏਸ ਆਦਮੀ ਨੂ ਮਾਲੂਮੁ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਏਸ ਨੂ ਮਾਲੂਮੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਇਸ ਵਖਤਿ ਏਸ ਨੂ ਏਹੁ ਦਮੁ ਨ ਆਸੀਓ । ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਤੂ ਜਿ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਖਟਿ ਘਲਿ ਰਖਹੁ, ਜਿਤੁ ਸਾਡੇ ਕਿਛੁ ਕੰਮਿ ਆਵੈ, ਕੇ ਪੁਰੁ ਪੌੜੇ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ । ਏਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਮ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾਹੀ, ਕਿਸੁ ਵਖਤਿ ਨਿਕਲਿ ਜਾਗੁ । ਮੇਨੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਪੁਰੁ ਪੌੜਿਆਂ ਨਾਲਿ ਕਿਛੁ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਏਹ ਧਾਰੇ¹³ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਤਿਸੇ ਨੂ ਪਏ ਸਿਮਰਹੁ । ਉਸ ਦੇ ਨਾਉ ਨੇ ਜਪਨਿ । ਏ ਭੋਲਿਆ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨਾ ਤਾਂ ਸਭਾਲਿ । ਦੇਖੁ ਖਾਂ ! ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਇਹ ਹੋਸੁ ।¹⁴ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ¹⁵ ਸਭੁ ਜੀਉ ਤੁਮਾਰਾ ਤੂ ਮੈ ਖਰਾ¹⁶ ਪਿਆਰਾ ॥ -
ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ¹⁷ ॥ ੨ ॥

¹ਜਹਾਨ । ²ਖਿੜ ਖਿੜ ਹਸਿਆ । ³ਰਈਸ, ਅਮੀਰ । ⁴ਖਾਨ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ।
⁵ਵਿਉਂਤ । ⁶ਅਗਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ । ⁷ਦੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੬੬੦ । ਇਹ ਤੁਕ ਇਸਦੇ
ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ । ⁸ਅਸੀਂ ਇਕ ਦਮੀ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਦਮ
ਭਰ ਜੀਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ । ⁹ਮਿਆਦ । ¹⁰ਘੜੀ । ¹¹ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ¹²ਸਿਮਰੇ ।
¹³ਪੌਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ¹⁴ਸਰੀਰ । ¹⁵ਬਹੁਤ । ¹⁶ਪਾਲਣਹਾਰ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਜਿ ਸਾਸੁ ਅਰੁ ਮਾਸੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੈਨੋ ਹੋਰੁ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਨਾ ਸਉਦਾ, ਨਾ ਬੇਪਾਰੁ, ਨਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਨਾ ਧੀਅ, ਨਾ ਭੈਣ, ਨਾ ਭਿਰਾਵ, ਨਾ ਪਿਉ, ਨਾ ਮਾਉ, ਨਾ ਬੇਟਾ, ਨਾ ਬੇਟੀ, ਨਾ ਰੁਜਗਾਰੁ, ਨਾ ਮਾਇਆ, ਨਾ ਸਾਕੁ, ਨਾ ਸੈਨੁ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੀ ਮੈ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹੀ । ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸੈਣੁ, ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਜਣੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ । ਸੁ ਸਭਨਾ ਸਜਣਾ ਸੈਣਾ ਨੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋਹੁ ਤੁਸੀ । ਅਤੇ ਤੁਸਾ ਨੋ ਰਿਜਕੁ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਓਹੋ ਹੈ । ਓਸ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਰਿਜਕੁ ਦੇਵੇ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਉ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੈ; ਲੈਣਾ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ; ਪਰੁ ਆਖੁ, ਜਿ, ਕੋਈ ਟਹਲ ਕੀਤੀ ਬਿਨਾ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀ ? ਜਾਂ ਭੀ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਟਹਲ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਵੇ । “ਸਾਈ” ਕੀਆ ਨ ਭੰਨਈ, ਆਣ ਕੀਆ ਨਹੀ ਏਏ” । ਜੀ, ਦੀਨੁ ਭੀ, ਦੀਨ ਦੀ ਟਹਲ ਕੀਤੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜੀ, ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਟਹਲ ਕੀਤੀ, ਦੁਨੀਆ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਟਹਲ ਥੀ, ਕਾਈ ਵਸਤੁ ਨਾਹੀ ਪਲੇ ਪਵਈ । ਜਾਂ ਟਹਲ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਪਾਏ । ਬੋਤੀ ਟਹਲ ਕਰੇ, ਬੋਤਾ ਪਾਏ । ਬਹੁਤੀ ਕਰੇ, ਬਹੁਤ ਪਾਏ । ਜੇਹੀ ਮਸਕਤਿ^੧ ਕਰੇ, ਤੇਹੀ ਮਜੂਰੀ ਮਿਲੇ । ਦੀਨੁ^੨ ਭੀ ਟਹਲ ਕੀਤੀ ਪਾਏ, ਦੁਨੀਆ ਭੀ ਟਹਲ ਕੀਤੀ ਪਾਏ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਜੇ ਤੂ ਕਿਸੇ ਨ ਦੇਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਕੇ ਕਢੇ^੩ ਗਹਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਸੇ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਣਾ^੪ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਲਖ ਟਹਲਾਂ ਏਹੁ ਮਾਨਖੁ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਦਿਤਾ ਨ ਭਾਵੀ, ਤਾਂ ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਸਰੋਤਰੀ ਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ । ਕਿਛੁ ਉਸ ਦਾ ਗਹਣਾ ਭਿ ਕਢਿ ਲੈਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਜਿ ਓਸ ਨਾਲਿ ਕਿਛੁ ਦਾਵਾ^੫ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਗਹਣਾ ਖਸੀਐ । ਜਿ ਜੀ, ਮੈ ਤੇਰੀ ਟਹਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਏਹੁ ਗਹਣਾ ਮੇਰੇ ਹਥਿ ਹੈਸੁ । ਗਹਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇਈਗਾ, ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਮਸਕਤਿ ਮੈਨੂੰ ਤੂ ਦੇਹਿਗਾ । ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਸਰੋਤਰੀ ਕੀਤੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਪਾਈਦੀ ਵਸਤੁ ਸਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਏਸ ਕੇ ਕਰਮਿ ਪੂਰਬਲੇ ਲਿਖੁ ਛੁਟੀ ਹੈ । ਓਹਾ ਲਿਖੀ ਵਸਤੁ ਏਸ ਨੋ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਲਿਖੇ ਥੀ ਵਧਿ ਏਸੁ ਮਨੁਖ ਨੋ, ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਭੀ ਨਾਹੀ ਮਿਲਦਾ । ਭਾਵੇ ਕਈ ਲਖ ਉਪਾਉ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਰਉ । ਸੋਈ ਮਿਲੇਗਾ, ਜਿ ਏਸ ਦੇ ਪੁਰਬਿ ਜਨਮਿ ਲਿਖਿ ਛੁਟਾ ਹੈ । ਨਾ ਓਸ ਥੀ ਤਿਲੁ ਵਧੇ, ਨ ਘਟੇ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੋ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਪਲੇ ਪਵਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਾਈ, ਜੀਉ ਏਤਨੇ ਉਪਾਉ ਕਿਉ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਨੋ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਦਾ ?” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਚਿਤਿ^੬ ਨ ਕੀਆ ਕਪਟੀ^੭ ਕਪਟੁ ਕਮਾਣਾ ॥
ਜਮ ਦੁਆਰਿ^੮ ਜਾ^੯ ਪਕਤਿ ਚਲਾਇਆ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਪਛੁਤਾਣਾ ॥ ੪ ॥

^੧ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸੰਬੰਧੀਆਂ ।	^੨ ਮਿਹਨਤ, ਘਾਲ ।	^੩ ਧਰਮ, ਪੁਲੰਕ ।	^੪ ਕੋਈ ਜੋਵਰ
ਗਿਰਵੀ ਰਖ ਕੇ ਚੀਜ਼ ਲੇ ਲੈਣੀ ।	^੫ ਮਿਲਣਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ।		^੬ ਕਿਸੇ ਵਸਤ ਤੇ ਆਪਣਾ
ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ।	^੭ ਯਾਦ ਨ ਕੀਤਾ ।	^੮ ਪਖੰਡੀ ।	^੯ ਮੌਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ।
^{੧੦} ਜਦੋਂ ਫੜ ਕੇ ਧਕਿਆ ਗਿਆ ।			

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂ ਯਾਦਿ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ, ਅਰੁ ਕਪਟ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਕਪਟੁ ਹੀ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਕੈਸਾ ਕਪਟੁ ? ਜਿ ਹਿਤੁ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਕਪਟੁ ਕਮਾਵਦਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਹਿਤੁ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਦ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਯਾਦਿ ਕਰਦਾ । ਹੁਣੁ ਤਾਂ ਏਹੁ ਨਾਹੀ ਯਾਦਿ ਕਰਦਾ, ਪਰੁ ਜਬ ਜਮੁ ਏਸ ਕਉ ਪਕੜਿ ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਬਸਿ ਕਰੇਗਾ, ਅਰੁ ਨਰਕਿ ਮਹਿ ਦੇਇਗਾ, ਤਬ ਚਲਤੀ ਬਾਰ ਏਹੁ ਪਛਤਾਵੇਗਾ । ਕਹੇਗਾ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਏਹੁ ਅਮੋਲਕੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮੈ ਕਿਉ ਨਾ ਲੀਆ ? ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਪਛਤਾਵੇਗਾ । ਹੁਣੁ ਅਸਾਡਾ ਆਖਿਆ ਏਨਾ ਮਾਨੁਖਾ ਨੇ ਕਉਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣੁ ਅਸੀ ਰੂਆਇਦੇ ਹਰ, ਜਿ ਏ ਪ੍ਰਾਨੀਅਹੁ ! ਸਿਮਰਿ ਲੰਹੁ ਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਾ । ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਆਖੇ ਸਿਮਰਦੇ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਫੜੀਐਗਾ, ਤਬ ਆਖਗੁ, ਜਿ ਜੀ, ਮੈ ਕਿਛੁ ਨ ਸੀਓ ਜਾਣਦਾ । ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਹਿ ਸਮਝਾਇਆ । ਤਬ ਤਹਾ ਅਸਾਨੂੰ ਪੁਛੀਐਗਾ, ਜਿ ਤੁਮਹੁ ਕਿਉ ਨ ਕਹਿਆ ? ਤਬ ਤਹਾ ਹਮ ਕਹੇਗੇ, ਜਿ ਜੀ ਅਸੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ; ਪਰੁ ਅਸਾਡੇ ਆਖਿਐ ਏਹੁ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਏਹੁ ਬਾਧਿ ਜਮ ਕੰਕਰ^੧ ਕਉ ਮਿਲੇਗਾ, ਸਿਰੇ ਸਿਰਿ ਮਾਰੀਐਗਾ । ਜਬ ਜਮ ਦੁਆਰ ਕਉ ਜਮੁ ਬਾਧਿ ਚਲਾਵੇਗਾ, ਤਬ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਨਰਕ ਕੀ ਸਾਸਨਾ^੨ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਛਤਾਵੇਗਾ । ਕਹੇਗਾ ਜਿ, "ਹਾਇ ! ਹਾਇ !! ਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਉ ਨ ਸਿਮਰਓ । ਅਬ ਬਾਬਾ ਅਸਾਡੇ ਕਹਿਐ ਨਾਹੀ ਲਗਦਾ; ਪਰੁ ਤਬ ਹੀ ਜਾਣੇਗਾ, ਜਬ ਆਗੇ ਗਏ ਪਕੜੀਐਗਾ" । ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ! ਜੇ ਆਗੇ ਏਸ ਨੂ ਏਹੁ ਹਵਾਲ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਹੁਣੁ ਕਿਤੁ ਜੁਗਤਿ^੩ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰੈ ? ਅਰੁ ਕਿਤੁ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ, ਇਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਰਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਬ ਲਗਿ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥

ਭਾਲ^੪ ਰਹੇ ਹਮ ਰਹਣੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜੀਵਤਿਆ^੫ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਇਸ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਰਹੀਐ । ਜਿਥੁਰ ਏਹੁ ਏਸੁ ਦੇਹ ਵਿਚਿ ਪ੍ਰਾਨੁ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ, ਤਿਥੁਰ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਸੁਣਦਾ ਭੀ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਕਹਦਾ ਭੀ ਰਹੈ । ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਮੈ ਦੂਢਿ ਡਿਠਾ ਹੈ, ਜਿ ਰਹਣਾ ਕਿਸੀ ਹੀ ਕਉ ਨਾਹੀ । ਸਭਨਾ ਹੀ ਕਉ ਮਰਨਾ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਵਣੁ ਕਉ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸੁ ਜੀਵ ਮਰਿ ਮੁਕਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਡੁਕਦਾ^੬ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੂਕਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਏਸ ਨੂ ਭਲਾ ਨਾਹੀ । ਏਸ ਦਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਏਹੁ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰਿ ਰਹੈ, ਦੁਖਾਏ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਦਾ ਵਖਾਣਦਾ^੭ ਰਹੈ" । ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਨਾ ਅਸਾ ਬੀ^੮ ਸਿਮਰਨੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਅਸਾ ਬੀ^੯ ਕਾਈ ਸੇਵਾ ਹੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । ਨਾ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਅਸਾ ਬੀ^{੧੦} ਜੀਵਦਿਆ ਹੀ ਮਰਿ ਰਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੇਖਾ ਜੀ, ਅਸਾਡੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਸਾਡੀ ਗਤਿ ਹੋਈ । ਕਹੈ, "ਜੀ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਅਸਾਡੀ ਗਤਿ ਹੋਈ ?" ਕਹੈ, "ਤੁਸਾਡੇ ਬਾਇ ਹਉ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀਗਾ । ਤੁਸਾਡੀ ਗਤਿ ਜਿ ਹੋਇਗੀ, ਸੁ ਇਵ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਇਗੀ" । ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਅਰੁ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤਿ ਚਰਨੀ

^੧ਯਮਗਣ, ਜਮਦੂਤ ।

^੨ਦੰਡ, ਸਜ਼ਾ ।

^੩ਏਂਗ, ਰਹੀਕਾ ।

^੪ਖੋਜ (ਕੋਸ਼ਿਸ਼) ਕੀਤੀ ।

^੫ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰ ਕੇ ਏਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹੀਏ, ਭਾਵ ਹਰ ਦਮ ਮੌਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ।

^੬ਬੜੁਕਣਾ, ਗਰਜਣਾ-ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ ।

^੭ਕਥਨ ਕਰਨਾ ।

ਲਾਗੀ, ਜਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿ
ਕਰਿ ਮਹਾ ਪਤਿਰ^੧ ਜੀਵ ਮੁਕਤੈ ਹੋਹਿ, ਸੇ ਸਤਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਦਮ ਦਮ ਨਾਲਿ ਸਮਾਲਿ ਤੁ, ਸਾਸ ਕਾ ਨਾਹਿ ਬਿਸਾਸੁ^੨ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦਾਤਾ ਦੇਣਹਾਰ, ਦੁਇ ਦਿਨ ਗੋਇਲਿ ਵਾਸੁ^੩ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਸਤਿ ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੬ ॥ ੧੯੬ ॥ ੨੯ ॥

ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਇਕ ਬੈਸਨੋ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ, ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਬੀਚਿ, ਆਪਨੇ ਆਸੂਮ ਕੇ ਵਿਖੇ
ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕ ਬੈਸਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਭਗਤਿ ਕੇ ਕਾਖੀ^੪, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੀ । ਆਈਐ
ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਬੈਸੀਏ ਜੀ, ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਤੁਮਾਰੇ ਆਵਣੇ ਕਉ ਜੀ । ਆਜੁ ਹਮ ਕਿਰਤਾਰਥ^੫ ਹੁਏ" ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਾਏ । ਤਬ
ਉਇ ਏਹੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ ਥੇ ਜਿ, ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕੁ, ਨਾਨਕੁ, ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਉ
ਅਗਮ^੬ ਕੀ ਖਬਰਿ ਹੈ । ਦੇਖਾ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਸਭੁ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਹੋਇ ਗਏ ਹੈ । ਸੁ ਚਲਹੁ ਦੇਖਾ, ਹਮ
ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਜਾਇ ਦਰਸਨੁ ਕਰਹ । ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪੁਛਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਪੁਛਿ ਭੀ ਦੇਖਾ, ਕੈਸਾ ਹੈ । ਜੇ ਤਾਂ ਇਵ ਹੀ
ਨਾਉ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ, ਨਾਨਕੁ, ਸੈਸਾਹੁ ਲੇ ਉਠਿਆ ਹੈ, ਤੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਆਵਹਿਗੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਛੁ
ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਘਰਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਈ ਖਬਰਿ ਨਾਨਕ ਤੋ ਪੁਛਹਿਗੇ । ਏਹੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭ ਆਏ ਥੇ । ਤਬ
ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ^੭ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ
ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਉਪਜੇਪਿ^੮ ਕੈ, ਹਮ ਦੇਖਣ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਹਮ ਆਏ ਹੈ" । ਅਰੁ
ਕਿਛੁ ਬੇਨਤੀ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਾ ਅਨੰਦਮਾਨ
ਹੋਇ ਕੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਉ ਪੁਛਨਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਮ ਨਿਸੰਕ ਹੋਇ ਕੈ ਪੁਛਹੁ" । ਤਬ ਉਨਹੁ
ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਅਉਰੁ ਤੇ ਪੁਛਨੇ ਕੀ ਕਾਈ ਇਛਾ ਨਾਹੀ, ਸਭ ਬਾਤ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਕਿਛੁ
ਨਾਹੀ ਚਾਹੀਤਾ । ਅਬ ਏਹੀ ਇਛਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ । ਹਮ

^੧ਧਰਮ ਕਰਮ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ, ਪਾਪੀ ।

^੨ਵਿਸਾਹ, ਭਰੋਸਾ ।

^੩ਵਸੇਵਾ ।

^੪ਚਾਹੁਣਵਾਲਾ, ਇੱਛਾਵਾਨ ।

^੫ਮਨਰਥ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ, ਪਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ।

^੬ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੁਧੀ

ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ।

^੭ਨਹਿਰਨਾ ਭਾਵ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਮ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹਿਰਨਾ ।

^੮ਯੋਗ, ਉਚਿਤ ।

ਏਹੀ ਖਬਰਿ ਪ੍ਰਫੁੱਲ੍ਹ ਆਏ ਹੈਂ ਜਿ, "ਜੀ, ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਮਹਲਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਈਐ ? ਜੀ ਜਿਉਂ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈਂ, ਤਿਉਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਦਿਖਾਉ । ਉਸ ਹੀ ਪੇਂਡੇ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਭੀ ਪਾਇ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਤਰ¹ ਕਰ ਜਾਨਿਆ; ਜਿ ਏਹ ਬੈਸਨੇ, ਜਿ ਸਭ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਜੁ ਆਏ ਹੈਂ, ਸੁ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜਣਹਾਰੇ ਆਏ ਹੈਂ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕਰਨ ਕਾ ਸਚੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ, ਉਨ ਕਉ ਜੀਅ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਆਦਰੁ ਕੀਆ । ਅਰੁ ਆਤਮੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਆ । ਅਰੁ ਕਹਿਆ, ਮਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਭੀ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਭੀ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿ ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਆਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਭਾਉ ਰਹਿ ਰਜੇ ਨਾਹੀ । ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ । ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹੇ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਹਮ ਕਿਰਤਾਰਬੁ ਹੂਏ, ਜਿ ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ । ਜੀ, ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਹਮ ਆਜੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੂਏ" । ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਬੈਸਨੇ ਬੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਖਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ । ਤਬ ਓਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੂਏ । ਜਿਸ ਕਉ ਹਮ ਖੋਜਤੋਂ ਬੇ, ਸੁ ਪਾਇਆ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ, ਹਮ ਪਾਪੀਅਹੁ ਕਉ, ਤੁ ਆਜੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਹਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ । ਜਿਉਂ ਜਾਨਹਿ ਤਿਉਂ ਹਮ ਪਤਿਤਹੁ ਕਉ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜੇ ਇਥ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਕਿਛੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਥਾ ਕੀ, ਚਰਚਾ ਕੀ, ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਚਲਾਈਐ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ । ਬੈਸਨਉ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਫੁੱਲ੍ਹ, ਸੁ ਹਮ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਬੈਸਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਠਾਕੁਰ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਮਹਿ ਭੇਦੁ² ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤੁ ਸੇਵਕੁ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜੁ ਸਾਹਿਬੁ ਠਾਕੁਰੁ । ਜੀ, ਤੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਮਹਲੀ³ ਹੈਂ । ਜੀ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਤੁ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸੁ ਦੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਹਮ ਭੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਿਜੁਪਾਮੁ⁴ ਪਾਵਹਿ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀ । ਅਬ ਇਵ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਐ ਜੀ । ਏਹੀ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ।" ਤਬ ਏਤਨੇ ਉਨਕੇ ਕਹਨੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਖਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਗਇਆ । ਤਬ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕਾ ਮਾਰਗੁ⁵ ਉਨ ਬੈਸਨੇ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਜਿ :—

ਗ੍ਰਿਹੁ⁶ ਬਨੁ ਸਮਸਰਿ⁷ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ । ਦੁਰਮਤਿ⁸ ਗਤੁ⁹ ਭਈ ਕੀਰਤਿ¹⁰ ਠਾਇ ॥
ਸਚੁ ਪਉਤੀ¹¹ ਸਾਚਉ ਮੁਖਿ ਨਾਉ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਪਾਏ ਨਿਜ¹² ਬਾਉ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਬੈਸਨਉ ਜੀ ! ਏਤੁ ਮਾਰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ — ਜੇ ਤੈਸਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਜਾਨੇ, ਤੈਸਾ ਬਨੁ ਜਾਨੇ । ਆਤਮੇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸਹਜ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੀ ਦੁਰਮਤਿ ਹੈ, ਇਤਨੀ ਸਭ ਗਤੁ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਮਨੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਠਹਰਾਵੇ । ਬੈਸਨਉ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉਤੀ ਸਚੁ ਹੈ । ਸਚ ਹੀ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੈ । ਅਰੁ

¹ਚਿੱਤ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ । ²ਭਾਲਣਾ, ਲਭਣਾ । ³ਫਰਕ । ⁴ਮਹਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਜਾਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ । ⁵ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ (ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਘਰ) ।
⁶ਰਸਤਾ । ⁷ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਹਿਬ ਜੀ ੩੫੧ । ⁸ਇਕੋ ਜਹੇ । ⁹ਖੋਟੀ ਮਤ, ਜੋ ਮਨਮੁਖਤਾ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ । ¹⁰ਬਲੀ ਗਈ । ¹¹ਹਰੀ ਜਸ । ¹²ਰਸਤਾ ।
¹³ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਘਰ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਤਬ ਨਿਜੁ ਘਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਵੈ ।"

ਮਨੁ ਚੁਰੇ ਖਟੁ^੧ ਦਰਸਨ ਜਾਣੁ । ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜੇ ਤਾਂ ਅਪਨਾ ਮਨੁ ਬੀਚਾਰੇ, ਚੁਰਨੁ ਕਰੇ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਉ ਛਿਏ ਦਰਸਨ ਇਨਿ ਜਾਨੇ, ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਸ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਇਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝੈ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਪਾਵੈ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਅਧਿਕ^੨ ਤਿਆਸ ਭੇਖ ਬਹੁ ਕਰੈ । ਦੁਖੁ ਬਿਖਿਆ ਸੁਖੁ ਤਨਿ ਪਰਹਰੈ^੩ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅੰਤਰਿ ਧਨੁ ਹਿਰੈ^੪ । ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡਿ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਰੈ^੫ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨੀਐ ਜੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੇ ! ਜੇ ਅਨੇਕ ਉਪਾਉ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਰੈ, ਅਨੇਕ ਭੇਖ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਰਹਤ ਰਹੈ, ਕਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ । ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕਉ ਭੀ ਛਾਡਿ ਨਿਕਲੇ, ਅਰੁ ਦੋਹੀ ਕਉ ਭੀ ਸੁਖੁ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਈ; ਅਰੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੋਇ; ਅਰੁ ਦੁਬਿਧਾ ਸਗਲੀ ਛੋਡੇ, ਤਾਂ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ । ਮੁਕਤਿ ਤਬ ਹੀ ਹੋਇ, ਜਬ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਬਿਨਾ, ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ । ਹੋਰ ਏਤੇ ਅਨੇਕ ਉਪਾਵ ਕਰੈ, ਤਉ ਭੀ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤਿਸ ਕਉ ਕੋਸਾ ਭਾਉ ਧਰਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਬਹੁਤਾ ਭਾਉ ਧਰਤਾ ਹੈ । ਕਹੈ ਜੀ, ਸੁ ਹਮ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨਾਈਐ, ਜਿ ਕੋਸਾ ਭਾਉ ਧਰਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :-

ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਸਹਜ ਅਨੰਦੁ । ਸਖਾ ਸੈਨੁ ਪ੍ਰੇਮੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥

ਆਪੇ ਕਰੇ ਆਪੇ ਬਖਸਿੰਦੁ । ਤਨੁ ਮਨੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆਗੈ ਜਿੰਦੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਡੇ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸ ਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਖਾ, ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸੈਨ, ਅਰੁ ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਿਆਰਾ । ਅਰੁ ਆਪਿ ਉਸ ਪਾਸਿ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਬਕਸਤਾ ਹੈ । ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਸਿਫਤਿ ਕਰਾਵਣਹਾਰੁ ਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਅਉਰੁ ਬਕਸਣਹਾਰੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹਰਿ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ, ਅਪਨਾ ਤਨੁ, ਜੀਉ ਆਗੈ ਰਾਖਤਾ ਹੈ । ਐਸਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰੁ ਜੀ ਹੈ । ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ^੬ ਜੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਹੀ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਵਸਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਭਗਤਹੁ

^੧ਛੇ ਸਾਸਤਰ:-ਸਾਖ, ਨਿਆਇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਿਕ, ਮੀਮਾਨਸਾ, ਯੋਗ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ।

^੨ਬਹੁਤੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ।

^੩ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ, ਛੱਡ ਦੇਣਾ ।

^੪ਚੁਰਾਏ ਹਨ ।

^੫ਤਰ ਜਾਣਾ ।

^੬ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ।

ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਿਤੀ ਵਰਨਿ, ਕਿਤੀ ਭੇਖਿ ਕਿਛੁ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਸਕੀ ਭੀ ਥਾਇ ਪੜਤੀ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਝੂਠ^੧ ਵਿਕਾਰ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਦੇਹ । ਭੇਖ ਵਰਨ ਦੀਸਹਿ ਸਭਿ ਖੇਹ ॥
ਜੋ ਉਪਜੈ ਸੋ ਆਵੈ ਜਾਇ । ਨਾਨਕ ਅਸਥਿਰੁ^੨ ਨਾਮੁ ਰਜਾਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ । ਝੂਠੇ ਕਰਮ ਜਿਤਨੇ ਦੇਹੁ ਜੀਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਸਭ ਇਸ ਕੀ ਦੇਹੀ ਕਉ ਦੁਖ ਹੈ । ਜਿਤਨੇ ਭੇਖ, ਜਿਤਨੇ ਵਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਇਤਨੇ ਸਭਿ ਖੇਹ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੋਈ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਰਜਾਇ ਮਹਿ ਚਲਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਓਇ ਬੰਸਨਉ ਸਮਸਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੁਏ । ਨਾਮੁ ਮੰਤ੍ਰ ਲੀਆ, ਥਾਣੀ, ਮੰਤ੍ਰ, ਜਪੁ ਸੀਖਿਆ । ਸਭੇ ਹੀ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਸਚਾ ਪਤਿਸਾਹੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਉਪਾਰਨ ਕਉ ਬੋਹਿਥਾ^੩ ਰੂਪੁ । ਸੋ ਧੰਨੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਇ ਲਗੇ, ਭੋਜਲੁ ਸੈਸਾਰੁ ਤਰੀਐ ॥

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਭਵਾਈਅਹਿ, ਝੂਠੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਅਨੇਕ ਭੇਖ ਸੰਜਮ ਕਰਹਿ, ਰਹਣੁ ਨਹੀ ਇਹੁ ਠਾਇ ॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਬਿਨਸਸੀ^੪, ਹੁਕਮੀ ਆਵਹਿ ਜਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਸਥਿਰੁ ਏਕੁ ਹੈ, ਫੂਟਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਿਆਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮੁ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੧੯੭ ॥ ੩੦ ॥ ੧੯੭ ॥

ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ, ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਕੇ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਸਿਖ ਸੰਗਤੀ ਸਭ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ । ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਥਾ । ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਚਰਚਾ ਬਖਿਆਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਹੁਏ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਆਵਤੇ ਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :—“ਝੂਠੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਦੇਹਾ ॥

^੨ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ।

^੩ਜਹਾਜ਼ ।

^੪ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਸਤਿ ਰਾਮੁ । ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਛੋਡਉਤ ਕਰਿ ਕੇ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਘਤੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ । ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ । ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਦੇਖਾ, ਅਬ ਬਸੰਤ ਚੜਿਆ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਦੇਖਾ ਜਾਂ, ਸੈਸਾਰੁ ਕੋਈ ਕੈਸੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਹਮਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤੇ । ਹਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਜਾਇ ਪੂਛਹਿ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਪਦੇਸੁ ਹਮਾਰੇ ਭੀ ਕਹੈ, ਸਾਈ ਸੇਵਾ ਹਮ ਭੀ ਕਰਹਿ ਜੀ । ਹਮ ਕਿਛੁ ਜਾਨਤੇ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ । ਹਸਿ ਕਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਭੋਆ । ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਰੁਤਿ¹ ਆਈਲੇ ਸਰਸ² ਬਸੰਤ ਮਾਹਿ । ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਰਵਹਿ³ ਸਿ ਤੇਰੈ ਚਾਇ ॥

ਕਿਸੁ⁴ ਪੂਜ ਚੜਾਵਉ ਲਗਉ ਪਾਇ । ਤੇਰਾ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਕਹਉ ਰਾਇ ॥ ੧ ॥

ਜਗ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਨ ਮਿਲੈ ਕਾਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਇਸਿ ਬਸੰਤ ਕੀ ਰੁਤਿ ਆਈ ਖਰੀ, ਸੋਭਾਮਾਨ ਖਰੀ, ਬਹੁ ਸਰਸ, ਤਬ ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀਐ ? ਅਰੁ ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ ? ਅਰੁ ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੁ ਕੇ ਪਾਇ ਲਾਗੀਐ ? ਭਾਈ ਜੀ । ਉਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਰੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੀਅਹਿ । ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਚਾਇ, ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ । ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਐਸਾ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀਐ । ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ, ਰੰਗ ਸਾਥਿ ਗਾਵੀਅਹਿ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਸੰਤ ਹੈ, ਉਨੁ ਕੇ ਚੇਰਿਆ⁵ ਹੋਇ ਰਹੀਐ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਇ ਟਹਲ ਕਹਹ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਉਨੁ ਕੇ ਆਗੇ ਦਾਸਿਆ ਹੋਇ ਕੇ ਕਮਾਈਐ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੁਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਕਾਈ ਸੇਵਾ, ਪੂਜਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਹੋਰਤਾ ਕਿਤੀ ਜੁਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲੀਤਾ, ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਥੀ⁶ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੋਬਿੰਦ ਭਗਤਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਥੀ, ਹੋਰਤੁ ਜੁਗਤਿ ਕਿਤੇ ਮਿਲਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਗਜੀਵਨ⁷ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਉ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ । ਦੇਖਾ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਲਗਿਰਾਮ⁸ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ । ਅਰੁ ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਦਾਮੋਦਰ⁹ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ । ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਨਰਸਿੰਘ¹⁰ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ । ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਤੀਰਥੀ ਜਾਈਐ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦੇਵਾਲੇ¹¹ ਜਾਈਐ । ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਦੇਵਾਲੇ¹² ਕੇ ਦੇਵਾਲੇ ਜਾਈਐ । ਅਰੁ ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਮਨ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ, ਬਾਹਰਿ ਕਹੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਬਾਬਾ ਜੀ । ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਮੂਰਤਿ ਕੀ ਕਰੀਐ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਤੇਰੀ ਮੂਰਤਿ¹⁴ ਏਕਾ ਬਹੁਤੁ ਰੂਪ । ਕਿਸੁ ਪੂਜ ਚੜਾਵਉ ਦੇਉ ਧੂਪ ॥

ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਕਹਾ¹⁵ ਪਾਇ । ਤੇਰਾ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਕਹਉ ਰਾਇ ॥ ੨ ॥

¹ਦੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੧੬੮ ।

²ਰਸਦਾਇਕ ।

³ਜਪਦੇ ਹਨ ।

⁴ਹਰੀ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਂ ?

⁵ਪ੍ਰੇਮ ।

⁶ਸੇਵਕ, ਦਾਸ ।

⁷ਤਰੀਕਾ, ਚੰਗਾ ।

⁸ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

⁹ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਕੋਲੋਂ ਗੰਡਕੀ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ

ਨਿਕਲਿਆ ਗੋਲ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਚੱਕਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ।

¹⁰ਕਰਤਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈ ।

¹¹ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਚੋਥਾ

ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਰੀਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

¹²ਦੇਵਮੰਦਰ ।

¹³ਦੇਵਤੇ ।

¹⁴ਹਸਤੀ ।

¹⁵ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਓਹੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਹੈ । ਸੋ ਬਹੁਤੁ ਮੂਰਤੀ ਨਾਹੀ ਉਸ ਕੀ । ਏਕਾ ਹੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਰੂਪ ਬਹੁਤੁ ਹੈ । ਰੂਪੀ ਖੋਲਤਾ ਹੈ, ਮੂਰਤਿ ਉਸ ਕੀ ਓਹੀ ਏਕਾ ਹੀ ਹੈ । ਕਿਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀਐ ? ਕਿਸ ਕਉ ਪੂਪੁ ਦੀਜੀਐ ? ਉਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੇ ਜਿ ਕਿਆ ਉਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਜੀ ? ਪਰੁ ਜਿ ਉਸ ਕੇ ਸੰਤ ਕੀ ਟਹਲ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਰੀਐ, ਦਾਸੁ ਹੋਇ ਕਰਿ । ਉਸ ਕਿਆ ਦਾਸਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ । ਇਕਿ ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥੀ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਚੋਹੀ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਕਰਨੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਜੀ । ਹਮ ਥੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਜੀ । ਹਮ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਏ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੂ ਹਮ ਕਉ ਆਗਿਆ ਕਰਿਹਿ, ਸੁ ਹਮ ਕਰਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਤੇਰੇ ਸਠਿ^੧ ਸੰਬਤ ਸਭ ਤੀਰਥਾ । ਤੇਰਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸਰਾ ॥

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਅਵਿਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ । ਅਣਜਾਣਤ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਪੁਰਖਾ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਅਠਿਸਠਿ ਜੁ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਸੁ ਭਾਵੈ ਕੋਈ ਤੀਰਥੀ ਜਾਉ । ਅਰੁ ਸਿਮ੍ਰਤ ਪੁਰਾਣ ਹੈ, ਭਾਵੈ ਕੋਈ ਇਨ ਕਉ ਪੜ੍ਹਉ, ਸੁਣਉ; ਪਰੁ ਉਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਕਹਤਾ ਕਿਆ ਹੈ ? ਪਿਛੇ ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਆਗੇ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ? ਉਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਨ ਹੀ ਜਾਨਿਆ ਨਾਹੀ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਰੂਪਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਿਤੁ ਸੇਵਾ, ਕਿਤੁ ਘਾਲ, ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਉਸ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਕਥਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਅਣਜਾਣ ਹੀ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਨਾਤਰ ਉਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀ । ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸੁਨੀਤਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿਨਾ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਬਿਨਾ ਜਾਨੇ ਹੀ ਤੇ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ । ਭਾਵੈ ਉਸ ਬਾਤਿ ਉਪਰਿ ਕਿਛੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਭਾਵੈ ਨ ਕਰੇ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਜੀ । ਇਕਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਾਮੁ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਇਕਿ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਮਾਧੋ, ਮੁਰਾਰਿ, ਜਗਜੀਵਨੁ, ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰੁ, ਮੁਰਲੀਧਰ, ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰੁ, ਕਾਨ੍ਹ, ਗੋਪਾਲੁ, ਗੋਵਿੰਦ, ਸਿਆਵਰੋ, ਮੋਹਨ ਮਾਧੋ, ਅਉਰ ਸਹੰਸੁ ਏਕ ਨਾਮ ਮਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਕੋਈ ਅਲਹੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਬੇਨਮੂਨਾ, ਬੇਚਗੂਨਾ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਲਾ ਸਰੀਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਨੇਰੇ ਤੇ ਨੇਰਾ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਦੂਰਿ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕਈ ਨਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੈਸਾਰੁ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਏਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਹੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਬਤਾਵਹੁ ਜੀ । ਏਖਾ ਸਹੀ ਨਾਮ ਤੋ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਤੁਮਹੁ ਪੰਛਾਨਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਹੀ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਹਮ ਕਉ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ ਕਿਆ ਕਹੇ । ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਸਲਾਹੇ ਏਕਸੈ ॥

ਸਿਰੁ^੨ ਨਾਨਕੁ ਲੋਕਾ ਪਾਵ ਹੈ । ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਜੇਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਹੈ ॥ ੪੧ ॥

^੧ਇਥੇ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਤਕ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ.—“ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਿਮ੍ਰਤਾ” ॥

^੨ਸਠ ਸਾਲ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਵੀਹ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪ੍ਰਤਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਤੇਰਾ ਸਚਾ ਨਾਮ ਹੀ ਤੀਰਥ ਹੈ ।

^੩ਭਾਵ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਨ ਹੋਵੇ ।

^੪ਇਹ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੇ ਚੁੰ ਤੋਂ ਵਿਗੜਿਆ

ਸਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ, ਅਦੁਤੀ, ਲਾ ਸਰੀਕ ।

^੫ਇਕੋ ਨੂੰ ।

^੬ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ

ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰੰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਹਉ ਕਉਣੁ ਚੀਟੀ^੧ ਹਾਂ, ਜਿ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਮਿਤਿ ਜਾਣਾ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਏਹੁ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਸਹੀ ਨਾਹੀ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਜਿਤਨਾ ਸੇਸਾਰੁ ਹੈ, ਭਿਤਨਾ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ, ਕਿਤ ਹੀ ਕਿਤ ਹੀ ਭੇਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਭਾਈ ਜੀ, ਹਉ ਕਰਬਾਨੁ ਜਾਉ, ਉਨ ਉਪਰਹੁ । ਉਨੁ ਕੇ ਪਾਉ, ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਸਿਰੁ, ਜੇ ਉਨੁ ਕੇ ਪਾਉ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਲਾਗਹਿ, ਤਉ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਉ । ਅਰੁ ਜੀ, ਕਿਤੀ ਨਾਇ ਕੋਈ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਹਉ ਉਨੁ ਅਰਾਧਨ ਵਾਲਿਆ ਕੇ ਪਾਵਨ^੨ ਕੇ ਤਲੇ ਆਪਨਾ ਸਿਰੁ ਦੇਉ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵ ਹੈ, ਸੁ ਹਉ ਉਨੁ ਕਰਬਾਨੁ । ਕਰਬਾਨੁ ਜਾਉ, ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਤੇ, ਹਉ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ” । ਤਬ ਓਇ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੈਂ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਤਿ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੈਂ ਹੀ ਬਖਾਣਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੈਂ ਹੀ ਮਾਨਿਆ ਹੈ । ਜੀ, ਹੋਰ ਕੋਈ, ਉਸ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ ਜੀ । ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਹੋਂ ਜੀ । ਤੂ ਹਮ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰਿ ਲੇਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਹੁ; ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ” । ਤਬ ਓਇ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ, ਸਿਖ ਭਏ । ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ । ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ^੩ ਹੈ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾ ਵਾਰੁ ॥

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੭ ॥ ੩੧ ॥ ੧੯੭ ॥

ਕੂਕਰ ਨੂੰ ਦਾਨ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ । ਅਰੁ ਅੰਗਦ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਕਾ ਨੀਚੁ ਹੋਵੇ, ਅਕੈ^੪ ਉਚ ਹੋਵੇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੈ; ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ, ਉਸ ਕਉ ਦੁਖੁ ਵਿਆਪੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਵਨੁ ਬੀਚਾਰੁ ? ਜਿ ਜਾਂ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ, ਅਰੁ ਤਬ ਭੀ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖ ਆਇ ਵਿਆਪੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ ! ਤੂ ਏਹ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ? ਜਿ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਹੈ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਜਣਾਏ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਬਾਤ ਦੇਵ ਹੈ :—

^੧ਕੀੜੀ ।

^੨ਪੈਰ ।

^੩ਬਿਨਾ ਅੰਤ, ਬੇਅੰਤ ।

^੪ਅਥਵਾ, ਜਾਂ ।

ਜੇ ਦਰਿ ਮੰਗਤੁ¹ ਕੂਕ ਕਰੇ ਮਹਲੀ ਖਸਮੁ ਸੁਣੇ ॥
 ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ² ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ੧ ॥
 ਜਾਣਹੁ³ ਜੋਤਿ ਨ ਪੁਛਹੁ ਜਾਤੀ, ਆਗੈ⁴ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅਗਦਾ ! ਜਾ ਮੰਗਤਾ ਜਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਿ ਦੁਆਇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਹਿਬੁ ਬੇਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਦਰਹੁ ਕਹਾਇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਜਿ, ਅਰੇ, ਏਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਦੁਆਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਕੇ ਤਾਈ ਮਨਹਿ ਕਰਹੁ । ਤਬ ਏਤਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਬ, ਓਹਿ ਜਿ ਆਗੇ ਛੁਟੀਏ⁵ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਜਾਇ ਮਨਹਿ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਚੁਪ ਰੇ ! ਚੁਪ ਰੇ ॥ ਚੁਪ ਕਰੁ । ਤਬ ਓਹੁ ਪੇਟ ਕਾ ਲੀਆ ਬਹੁਤਿ ਦੁਆਇ ਦੇਣੇ ਲਗਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਓਇ ਛੁਟੀਏ, ਧਕਿ ਆਇ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਤੇ ਹੈ, ਬਾਹਰਿ ਕਢਿ ਛੋਡਤੇ ਹੈ । ਤਬ ਓਹੁ ਮੰਗਤਾ, ਧਕਿ ਆਇਆ ਹੋਇਆ, ਹਟਿ ਨਿਕਲਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਭੀ ਉਨਿ ਮੰਗਤੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ, ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਭਾਵੈ ਸੁ ਹੋਇ, ਪਰੁ ਇਸ ਕਉ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਛੋਡਤਾ । ਓਹੁ ਫੇਰਿ ਆ ਦੁਆਇ ਕਰਤਾ । ਤਬ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ, ਉਸ ਕਉ ਦੁਆਇ ਕਰਤੇ ਕਉ ਸੁਨਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਨਿ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਨਹੁ ਨਵਰਹੁ ਕਉ ਪੁਛਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ! ਏਹੁ ਓਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਕਲਿ ਦੁਆਇ ਕਰਤਾ ਥਾ ?” ਕਹੇ ਜੀ, “ਓਹੀ ਹੈ ।” ਤਬ ਸਾਹਿਬੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਵਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਉਸ ਕਉ ਮਨਹਿ ਕਰਹਿ ।” ਕਹੇ, “ਕਿਉ ਮਨਹਿ ਕਰਤੇ ਹੋ ? ਕਹਨੇ ਦੇਹੁ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਿ ਮੰਗਤੇ ਭੀ ਆਇ ਦੁਆਇ ਕਰੀ । ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਆ, ਜਿ ਰੇ ਭਾਈ, ਜਬ ਕੋਈ ਆਇ ਮਨਹਿ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਜਾਨੀਐ । ਪਰੁ ਹੋਇ ਤੋ ਇਥ ਹੀ ਚੁਪ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ । ਜਬ ਕੋਈ ਆਇ ਪਕੜੇਗਾ, ਤਬ ਹੀ ਜਾਨੀਐਗਾ । ਇਥ ਤਉ ਹੋਇ ਦੁਆਇ ਕਰਤਾ ਹੋ । ਤਬ ਤਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੰਗਤੇ ਡਰਤੇ ਡਰਤੇ ਦੁਆਇ ਕਰੀ । ਪਰ ਮਨਹਿ ਕਿਸੀ ਨ ਕੀਆ । ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਉਸ ਕਉ ਪਹੁਚ ਥੀ, ਇਤਨੀ ਕੁ ਦੁਆਇ ਕਰੀ ਜਬ ਦੁਆਇ ਖਰਿ ਨਿਬੜਿਆ⁷ ਅਰੁ ਮਨਹਿ ਕਿਸੀ ਨ ਕੀਆ । ਤਬ ਤਿਸਿ ਦਿਨਿ ਸਰਸਾ⁸ ਗੋਆ, ਜਿ ਭਾਈ ਅਜੁ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਮਨਹਿ ਕਿਸੀ ਨਾ ਕੀਆ । ਦੇਖਾਂ, ਸੁਬਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਤਿ, ਕਿ ਕਿਛੁ ਤਾਂ ਮੁਜਰਾ⁹ ਹੋਇਗਾ । ਤਬ ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਭੀ ਓਨਿ ਆਇ ਦੁਆਇ ਕਰੀ । ਤਬ ਉਨਿ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਭਾਈ ਅਬ ਤੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਮਨਹਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੇ ਮੁਜਰਾ¹⁰ ਕਰਿ ਪਹੁਚੇ । ਆਗੇ ਬਾਹਰਿ ਦੁਆਇ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਬਹੁਤਿ ਦਰਵਾਜੇ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਰਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੁਆ । ਉਹਾ ਭੀ ਮਨਹਿ ਕਿਸੀ ਨ ਕੀਆ । ਸਭਨਹੁ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਏਹੁ ਹਰ ਰੋਜੁ ਦੁਆਇ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਏਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹਹੁ । ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ, ਇਥ ਤੋ ਸਾਹਿਬੁ ਨਜੀਕਿ ਸੁਨਤਾ ਹੈ । ਹੋਇ ਮੁਜਰਾ ਨਿਸੰਗਿ ਕਰਉ” । ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਨਿਤ ਆਇ ਕੂਕ¹¹ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਦੇਖਾਂ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ?” ਸਾਹਿਬ ਕੰਨੁ ਦੇ ਸੁਨਿਆ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਉਨਿ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ, ਸੁ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨੀ । ਜਬ ਸਾਹਿਬੁ ਸੁਬਹੀ ਦੀਬਾਨੁ¹² ਲਾਇ ਬੇਨਾ, ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਸਭੁ ਗੁਨੁ¹³ ਥਾ, ਸੋ ਸੁਨਿਆ । ਜੇ ਤਉ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਆਇਆ, ਜੈਸੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਥੀ ਅਰੁ ਤੈਸੀ ਹੀ ਕਹੀ, ਤਾਂ ਸਿਰੋਪਾਉ¹⁴, ਘੋੜਾ, ਖਰਚੀ ਦਿਲਾਈ, ਖੁਸਹਾਲੁ ਕੀਆ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੰਗਤੇ ਕੀ ਇਛਾ ਥੀ, ਸੁ ਦੀਆ । ਦੋ ਬਿਦਾ ਕੀਆ । ਅਰੁ ਜੇ ਉਸ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਖੁਸਿ ਨਾ ਆਈ, ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਭੀ ਨ ਛੋਡਿਆ । ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਸਰਮਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਤਕਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹੋ, ਇਸ ਕਰਿ ਕਰਿ

¹ ਮੰਗਤਾ ।	² ਧੀਰਜ, ਭਰੋਸਾ ।	³ ਸਭ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦੀ ਜੋਤ ਵੇਖੋ ।	⁴ ਪੂਰੋਕ ਵਿਚ ।
⁵ ਦਰਬਾਨ ਲੋਕ ।	⁶ ਸੇਵਕ, ਨੌਕਰ ।	⁷ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣਾ; ਖਤਮ ਹੋਣਾ ।	⁸ ਪਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ।
⁹ ਮੁਜਰਾਈ, ਨੌਕਰ ਵਲੋਂ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ।		¹⁰ ਸਲਾਮ, ਪ੍ਰਣਾਮ ।	¹¹ ਪ੍ਰਕਾਰ ।
¹² ਕਚਹਿਰੀ, ਦਰਬਾਰ ।	¹³ ਭਾਵ ਸਿਫਤ, ਉਸਤਤ ।	¹⁴ ਖਿਲਤ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰ ਤੀਕ ਪਹਿਰਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ।	

ਨਿਰਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਜਾਇ, ਜਿ ਏਹੁ ਆਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਕਉ ਭੀ ਨਿਵਾਜਸ^੧ ਕਰੀ। ਨਿਵਾਜਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਦਿਲਾਇ ਦੀਆ, ਸਿਰੋਪਾਉ, ਕਪੜਾ ਬਾਹਿਆ, ਖੁਸਹਾਲੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਜਿ ਕੋਈ ਭਗਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਮੰਗਤੇ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਅਰੁ ਓਇ ਜਿ ਫਟੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਦੁਖ ਹੈ। ਜਿਉ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਕਉ ਖੜੋਵਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੇ, ਮੰਗਤੇ ਕਉ, ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਹੁਕਮਿ, ਓਇ ਫਟੀਏ। ਤਿਉ ਭਗਤਾ ਕਉ, ਸਹੀ ਮਿਸਲਿ^੨, ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਨ ਭਗਤਾ ਕਉ ਦੁਖ ਲਗਣ ਨਾਹੀ ਦੇਤੇ। ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ! ਜੁ ਭਗਤੁ ਦਿਤੁ^੩ ਕਰਿ ਰਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ, ਤਬ ਉਸਿ ਮੰਗਤੇ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਆਪੇ ਠਾਕੁਰੁ ਦੇਆਲੁ, ਦੇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਧਕਿ ਧਕਿ ਕਰਿ ਭੀ ਬਡਾਈ ਦੇਇ। ਭਾਵੇ ਕੋਈ ਨੀਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਭਾਵੇ ਉਚੁ ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਿ ਸੇਵਾ ਮਾਨੀਤੀ ਹੈ। ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ ਮਾਨੀਤੀ, ਸਿਫਤਿ ਮਾਨੀਤੀ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰੈ, ਸੋਈ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਭਾਵੇ। ਸੋਈ ਸੇਵਕੁ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਭਾਵੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਮਾਨੁਖ ਦਾ ਭਿ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਕਿਛੁ ਨਾ। ਕਹੈ, ਬਹੁਤਿ ਮਨੁਖ ਬਾਵਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਡਰੇ, ਸਿ ਕਿਉ ਡਰੇ, ਪਰਮੇਸੁਰਹੁ ਕਿਉ ਨ ਡਰੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ:—

ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਆਪਿ ਕਰੋਇ। ਆਪਿ ਉਲਾਮੇ ਚਿਤਿ^੪ ਧਰੋਇ॥
ਜਾ ਤੂੰ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ। ਕਿਆ ਮੁਹਤਾਜੀ ਕਿਆ ਸੰਸਾਰੁ॥ ੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਿ ਆਪੇ ਹੀ ਉਲਾਮੇ ਧਰਤਾ ਹੈ, ਚਿਤ ਬੀਚਿ। ਜਿ ਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ! ਏਹੁ ਪਾਪੁ ਤੇ ਕਿਉ ਕੀਆ ਹੈ? ਆਪੇ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਰਾਇ ਕਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੀ ਕਉ ਰਦੁ^੫ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕਉ ਬਖਸਤਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਆਪੇ ਬਖਸਣ, ਮਾਰਣਹਾਰਾ, ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਿਆ ਮੁਹਤਾਜੀ?"

ਆਪਿ ਉਪਾਏ ਆਪੇ ਦੇਇ। ਆਪੇ ਦੁਰਮਤਿ ਮਨਹਿ^੬ ਕਰੋਇ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ^੭ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ। ਦੁਖੁ ਅਨੋਰਾ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥ ੩॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! "ਜੀਉ ਜਿ ਉਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਪਾਇਆ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸ ਨੂ ਆਪੇ ਹੀ ਰਿਜਕੁ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਦੁਰਮਤਿ ਮਨਹਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਪਿ ਉਸ ਕੇ ਮਨਿ ਆਇ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਦੁਖੁ ਅਧੋਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਬੀਚਿ ਥੀ ਨਿਕਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਕਨਾ ਕਉ ਜੇ ਭਾਵਸੁ, ਤਾਂ ਸਵਾਰਿ ਲੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਵ ਹੀ ਇਸੁ ਜੀਵ ਕਉ ਸਚੁ ਭੀ ਆਵੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ:—

ਸਾਚੁ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਕਰੋਇ। ਅਵਰੀ^੮ ਕਉ ਸਾਚੁ ਨ ਦੇਇ॥
ਜੇ ਕਿਸੈ ਦੇਇ ਵਖਾਣੈ^੯ ਨਾਨਕੁ। ਆਗੈ ਪੂਛ ਨ ਲੋਇ^{੧੦}॥ ੪॥ ੧॥

^੧ਕਿਰਪਾ, ਦਇਆ। ^੨ਸਮਾਨ, ਵਾਗੂੰ। ^੩ਨਿਸਚਾ, ਭਰੋਸਾ। ^੪ਸੁਣਦਾ ਹੈ।
^੫ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ, ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ। ^੬ਵਰਜਦਾ ਹੈ, ਹਟਾਂਦਾ ਹੈ। ^੭ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ।
^੮ਹੋਰਨਾਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ। ^੯ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}ਪੁੱਛੀ ਵਿਚ "ਵਖਾਣੈ ਸੋਇ" ਤੇ "ਪੂਛ ਨ ਹੋਇ" ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਆਪੇ ਸਚੁ ਕਮਾਵਦਾ ਹੈ । ਹੋਰਸ ਨੂ ਸਚੁ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਉ ਕੋਟਾਂ^੧ ਮੰਧੇ^੨ ਸਚੁ ਦੇਇ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਨਾ ਈਹਾਂ, ਨ ਆਗੇ ਉਸ ਕੀ ਪੁਛ ਨਾਹੀ ਲੇਤਾ । ਓਹੁ ਸਚੁ ਹੀ ਹੋਆ, ਸਚ ਸਿਉ ਸਮਾਇਆ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮੈ ਸਚੁ ਭੀ ਤੂ, ਅਤੇ ਸਚੁ ਦੇਣਹਾਰੁ ਭਿ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਤੂ ਮੇਰਾ ਸੇਵਕੁ ਹੈ” । ਤੁਧ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ । ਮੈ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ^੩ ਸਚੁ ਦੀਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਸਚੁ ਦੇਹਿਗਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗਾ । ਜਗਤੁ ਮੈ ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਆ ਹੈ । ਬਖਸ਼ੁ ਬਖਸਾਇ, ਜਪਿ ਜਪਾਇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਥੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੋਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਦੀਨੁ ਦੁਆਰੈ ਆਇਆ, ਬਿਨਉ ਕਰੇ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥

ਪ੍ਰਭ ਨਹੀ ਸੁਨਈ ਬੋਨਤੀ, ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਪਰੈ ਭਰਾਤਿ ॥

ਦੁਆਰੁ ਨ ਛੋਡੇ, ਆਨ ਨਾਹਿ, ਨਹੀ ਆਵੈ ਮਨਿ ਸਾਤਿ ॥

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ, ਅਨ ਸੁਨਿਆ ਕਰੇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹਾ ਦਾਤਿ ॥ ੧ ॥

ਧੋਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੮ ॥ ੩੨ ॥

ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਪਰਮੇਸਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਪਨੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ । ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ, ਰਾਮ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ” । ਕਹੈ, “ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ । ਸਤਿ ਰਾਜਾਰਾਮੁ” । ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ । ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਤੁਮਾਰੇ ਆਵਣੇ ਕਉ ਜੀ” । ਤਬ ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਛਿਨ ਏਕ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਕ ਬੋਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹੈ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਨਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਕੋਈ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਤੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਸੰਤੋਖੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਹਠ ਨਿਗ੍ਰਹ^੪ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਧਰਮਸਾਲਾ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਿਰਤਿ^੫ ਸੁਰਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਤੀਰਥੀ ਭਰਮਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਪਉਣ ਅਭਿਆਸ ਕਰਤਾ ਹੈ;

^੧ਕਰੋੜਾਂ ।

^੨ਵਿਚੇ ।

^੩ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਾ, ਝੂਠੀ ਸਮਝ ।

^੪ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ।

^੫ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕ ਰਖਣਾ ।

^੬ਨਾਰ ।

ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸ ਰੂਪ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜੰਨ ਮਾਰਗਿ ਰਹਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਗਨ ਰੂਪ ਰਹਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਦੂਧਾ ਧਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਦਿਗੰਬਰ^੧ ਰੂਪ ਰਹਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਸਿਧ ਕਹਾਵਤਾ, ਕੋਈ ਸੇਖੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਗਿਆਨੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਾ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਸੀ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਮਹਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੀ ? ਸੁ ਓਹ ਬਾਤ ਕਵਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਜੀ ਕਾਈ ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਤਉ^੨ ਪਰਵਾਹ ਕੇਹੀ ਕਿਆ ਕੀਜੇ । ਜਨਮਿ ਜਨਮਿ ਕਿਛੁ ਲੀਜੀ^੩ ਲੀਜੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ, ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰਿ ਹੋ ! ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਬਾਤ ਉਸ ਪਹਿ ਨ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਓਹ ਉਸ ਕੇ ਏਹ ਬਾਤ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਉਸ ਤੋ ਏਹੁ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤਾ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਕੰਮੁ ਕਰਿ ਆਵੇ। ਅਰੁ ਓਹ ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਭੇਟ ਆਨਿ ਰਾਖੀਏ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਨਾ। ਓਸ ਕੇ ਘਰਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਏਹ ਬਾਤ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਉਸ ਤੋ ਕੰਮੁ ਅਟਕਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਨਿ ਏਹੁ ਕੰਮੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਕਿਸੀ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੁਆ, ਕਿਛੁ ਏਹ ਬਾਤ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੂਰਿ ਨੇੜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਪਹੁਚਿ ਸਕਦਾ। ਅਰੁ ਏਹ ਬੰਦੇ ਕੀ ਪਹੁਚ ਹੈ, ਜਿ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਤੇ ਫਿਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ ਨਾ। ਸਾਹਿਬੁ ਦੂਰਿ ਭੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਨੇੜੇ ਭੀ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੰਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਰੀਝਾਵੇ^੪। ਏਸ ਕਉ ਸਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦੀਆ ਹੈ। ਏਹੁ ਕਿਆ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਗੁਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰੀਝਾਵੇ। ਉਸ ਕਉ ਪਰਵਾਹ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਜਨਮਿ ਜਨਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਏਹੋ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਨਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਦੇਤਾ। ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਏਸ ਕੇ ਦੇਣੇ ਅਰੁ ਲੇਣੇ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਉਚਰੀ ਜਿ :—

ਮੈਂ ਗੁਣ ਗਲਾ ਕੇ ਸਿਰਿ ਭਾਰ^੫। ਗਲੀ ਗਲਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਬਾਦਿ^੬। ਜਬ ਲਗੁ ਰਿਦੈ ਨ ਆਵਹਿ ਯਾਦ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਤਉ ਉਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੁਆ। ਗਲਾਂ ਕਾ ਗਰਬੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਗਲੀ ਗਲੀ ਹੀ ਪਲੇ ਪੜਤੀਆ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਫਲੁ ਨਾਹੀ ਲਾਗਤਾ, ਬਿਨਾ ਕਮਾਏ ਤੇ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਾਈਂ ਨ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕੰਮਿ ਕੋਈ ਕਮਾਵਣਾ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਨਾ, ਇਸ ਕਉ ਜਿ ਗਰਬੁ ਹੈ, ਕੂੜ ਕਾ, ਗਲਾਂ ਕਾ, ਸੁ ਉਸ ਤੋ ਨ ਫਲੁ ਨ ਫਲੁ ਬਿਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵ ਥੀ, ਜਿਤਨਾ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਸਹਜ ਸੁਖ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਹਸਤਾ ਖੇਲਤਾ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਇਸ ਕਾ ਸਭੁ ਬਾਦਿ, ਜਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਯਾਦਿ ਨਾਹੀ ਰਾਖਤਾ। ਜਉ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਯਾਦਿ ਰਾਖੇ ਰਿਦੈ ਮਹਿ, ਤਉ ਇਸ ਕਾ ਖਾਧਾ, ਪੀਤਾ, ਪੰਧਾ, ਸੋਇਆ, ਜਾਗਿਆ,

^੧ਜੋਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਛਿਰਕਾ। ^੨ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੩੫੧। ^੩ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ^੪ਪਰਸੰਨ ਕਰਨਾ। ^੫ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਿਛੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ^੬ਪੰਡਾ। ^੭ਭਜੂਲ।

ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹ ਕਿਛੁ ਕਮਾਵਤਾ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਭੀ ਏਸ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮਤਾ¹ ਗਲੁ ਮਤਾ² । ਜੋ ਕਿਛੁ ਬੋਲੀਐ ਸਭੁ ਖਤ³ ਖਤਾ ॥
ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਲੈ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸ । ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦੁਇ ਸਾਖੀ ਪਾਸਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਤਨੀ ਏਹੁ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਤਨੇ ਮਤਾ ਗਲ ਮਤੇ ਹੋਨਿ, ਖਤਾ ਉਪਰਿ । ਅਤੇ ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ, ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭਿ ਖਤ ਲਿਖੀਓ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪੁੰਨੁ ਅਰੁ ਪਾਪੁ ਕਰਤਾ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਤਾਂ, ਮਤਾਂ, ਗਲਾਂ, ਉਪਰਿ ਉਗਾਹੀ ਹੋਏ । ਜਾਂ ਏਨ੍ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀ ਖਤੁ ਲਿਖਿਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਅਖਰੀ ਮਤਾ ਪਾਇਆ; ਅਤੇ ਆਪੇ ਉਪਰਿ ਖਤ ਦੋ ਉਗਾਹੀ ਆਪੁ ਵਾਇ ਦਿਤੀਆਂ, ਤਾਂ ਓਸ ਖਤ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਜੋਰ ਕਰੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਸੋਰਹੁ । ਲਿਖਤ ਆਗੇ ਭਾਖਤ⁴ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ । ਜਿਉ ਉਸ ਖਤ ਕਾ ਕਿਛੁ ਉਜਰੁ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ, ਤਿਉ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਚਿਤਵਿਆ, ਬੋਲਿਆ, ਕਮਾਇਆ, ਮਨਸਾ⁵, ਬਾਚਾ⁶, ਕਰਮਨਾ⁷, ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੀਆ, ਸੁ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਭੋਗਣਾ । ਜਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਹੀ ਕਮਾਵਤਾ, ਤਬ ਲਗਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗ ਭੋਗੇਗਾ ਜੀ ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਏਸ ਕੇ ਭੀ ਹਥਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਕਮਾਵੈ ?" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਜੀ ।"

ਜੈਸਾ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਤੈਸਾ ਕੋ ਹੋਇ । ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
ਜੇਹੀ ਤੂੰ ਮਤਿ ਦੇਹਿ ਤੇਹੀ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਤੁਧ ਆਪੇ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ! ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਆ ਹੈ, ਤੇਹੋ ਹੀ ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਹੈ ਜੀ । ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਆਪੇ ਹੈ । ਜੇਹੀ ਮਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕਿਸੀ ਨੂ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਹੀ ਮਨੁਖ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵਦਾ ਹੈ ਜੀ । ਇਸ ਕੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਇਸ ਕੀ ਗਲ ਭਿ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੈ, ਇਸ ਕੇ ਉਪਰਿ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਹੈ, ਜੀ, ਏਕ ਬਾਤ ਹੈ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸੁ ਬਾਤ ਦੋਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਕਹੀਐ, ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰੀਆ⁸ ਪਰਵਾਰ⁹ । ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਉਪਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ¹⁰ ਸਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕਾ ਇਹੁ ਧਨੁ ਮਾਲੁ । ਜੋ ਕੋ ਬੂਝੈ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

¹ਹਾਥੀ । ²ਮਸਤ । ³ਭੁਲ, ਗਲਤ ਹੀ ਗਲਤ । ਪਰ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਤ ਰਖਣਾ ਜਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ । ⁴ਬੋਲਣਾ । ⁵ਮਨ ਕਰਕੇ । ⁶ਬਚਨ ਕਰਕੇ ।
⁷ਕਰਮ (ਕੰਮ) ਕਰਕੇ । ⁸ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—
"ਜੈਸੀ ਦੇ ਮਤਿ ਤੈਸੀ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਜਿਸ ਤਿਸ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ॥"
⁹ਰਾਗਣੀਆਂ । ¹⁰ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਦਿਕ । ¹¹ਪੌਥੀ ਵਿਚ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨਹੁ, ਸਾਧਹੁ, ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਰਾਗੁ ਹੈ, ਸਿ ਰਤਨ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਘਰ ਕੇ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਰਾਗਹੁ ਕੀਆ ਪਰੀਆ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਪਰਵਾਰ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ । ਜਿਉ ਕੋਈ ਸੇਸਾਰੀ, ਲੋਕ, ਰਤਨਹੁ, ਜਵਾਹਰਹੁ, ਮੰਤਰੀਅਹੁ ਦੇਖਿਅਹੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਇਨਹੁ ਰਾਗਹੁ ਅਰੁ ਪਰੀਅਹੁ ਮਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਧਨ, ਜੇ ਮਾਲੁ, ਤਉ ਏਹੀ ਵਸਤੁ ਹੈ । ਜੇ ਸੇਸਾਰੀ ਅਪਨੇ ਭੰਡਾਰ ਕਉ ਅਰੁ ਭਾਈ, ਭਤੀਜੇ, ਪੁਤ੍ਰ, ਕਲਤ੍ਰ, ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਪੁਸ਼ਨ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਗ ਪਰੀਅਹੁ ਮਹਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ, ਕੀਰਤਨ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਹਰਖਵੰਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਹਮਾਰਾ ਉਪਦੇਸੁ ਲੇਇ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪੈ । ਰਾਗ ਰੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ, ਸੇਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਭਾਵੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਗੁ ਨ ਹੋਵੀ ਜਾਣਤਾ, ਤਾਂ ਜੇਸਾ ਰੰਗੁ ਜੀ ਮਹਿ ਆਵੈ, ਤੇਸਾ ਹੀ ਲੇ ਉਣੇ । ਲਜਾ ਨ ਕਰੈ, ਜਿ ਮੇ ਰਾਗੁ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਭੀ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿ :—

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੇ ਸੋ ਜਨੁ ਭਾਵੈ । ਜਿ ਲਜਾ ਛੋਡਿ ਰਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਜਿਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਬਿਲਮ^੧ ਮਤਾ ਕਰੇ । ਇਸਿ ਬਾਤ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੈ । ਹੋ ਸਾਧਹੁ । ਏਹੀ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਖੁਸਿ ਆਵਤੀ ਹੈ ।” ਤਬ ਸਕਲ^੨ ਸਾਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਸਭਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ! ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਹੈਂ ।” ਤਬ ਉਨ ਸਾਧਹੁ ਬਹੁਤਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਅਸਾਂ ਸਭਨਾ ਦੀ ਰਹੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਰਹੀ ਜੀ । ਅਸਾ ਨੋ ਤੇਰੀ ਉਮੇਦ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਹੋਨਿ । ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਛੋਬਿ, ਭਾਵੈ ਤਾਰਿ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਅਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਨਿਆ ਜਿ :—

ਗਾਵਹੁ^੩ ਗਾਵਹੁ ਕਾਮਣੀ^੪ ਬਿਬੇਕ^੫ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਹਮਾਰੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਭਤਾਰੁ^੬ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ! ਤੁਮ, ਬਿਬੇਕੁ ਜਿ ਹੈ, ਗਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ, ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ, ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਾਵਉ । ਲਾਲਨੁ^੭ ਜਿ ਹੈ, ਸਕਲ ਕਾ ਕਰਤਾ, ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਤੁਮ ਕਉ, ਮੈ ਸਭਨਹੁ ਕਉ, ਸਚ ਖੰਡਿ ਮਹਲਿ ਲੈ ਜਾਵਉਗਾ । ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸ ਗਾਵਹੁ । ਲਾਲਨੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸਾਹਿਬੁ, ਜਿ ਤੈ ਪਾਇਆ, ਸਿ ਕਿਸਿ ਭਾਤਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ? ਇਕੁ ਪਾਵਣਾ, ਦੇਖਣਾ ਹੈ । ਇਕੁ ਪਾਵਣਾ, ਸੁਣਣਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕੁ ਪਾਵਣਾ, ਏਹੁ, ਜਿ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇ ਲੀਆ, ਫੇਰਿ ਵਿਦਾ ਕੀਆ । ਅਰੁ ਏਕੁ ਮਹਲੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ ਜੀ । ਏਤਨਿਆਂ ਮਹਲਾਂ ਬੀਚ ਬੀ ਤੈ ਕਵਨੁ ਮਹਲੁ ਪਾਇਆ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

^੧ਇਸਤ੍ਰੀ । ^੨ਪਰਸ਼ਨ, ਖੁਸ਼ । ^੩ਦੇਰ । ^੪ਸਾਰੇ । ^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹੁ ਤਕ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ :—ਤੁਮ ਗਾਵਹੁ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਬਿਬੇਕ ਵੀਚਾਰੁ ।
^੬ਇਸਤ੍ਰੀ । ^੭ਤਤ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰ । ^੮ਪਤੀ । ^੯ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ।

ਕਰਿ¹ ਕਿਰਪਾ ਅਪਨੈ ਘਰਿ ਆਇਆ । ਤਾ ਮਿਲਿ ਸਖੀਆ ਕਾਜੁ² ਰਚਾਇਆ ॥
ਖੇਲੁ³ ਦੇਖੁ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਭਇਆ । ਸਹੁ ਵੀਆਹਣ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਵਸੇ ਹੈ⁴ । ਤਿਸੁ ਵਸੇ ਕੀ ਏਹ ਨੀਸਾਨੀ ਹੈ, ਜਿ ਜਾ ਮਨੁ ਅਨੰਦ ਘਰਿ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਜਾਨੀਐ, ਜਿ ਆਪਿ ਆਇ ਵਸਿਆ ਹੈ ਨਿਰੋਜਨੁ । ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਸਹਜੇ ਹੀ ਅਪਨੀ ਚੇਰੀ ਕਉ ਬੀਆਹਨਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਨ, ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵਹੁ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਹਲੁ⁵ ਹਮਰੁ ਇਸੁ ਭਾਤਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਜੀ, ਬਿਨਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬੀ, ਬੀਆਹੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਜੀ । ਤੁਮਾਰਾ ਜਿ ਬੀਆਹੁ ਕੀਆ, ਸੁ ਕਿਨਿ ਕੀਆ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਗੁਰੂ⁶ ਦੁਆਰੇ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ, ਜਾ ਸਹੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾ ਜਾਨਿਆ ॥
ਤਿਹੁ ਲੋਕਾ⁷ ਮਹਿ ਸਬਦੁ⁸ ਰਵਿਆ ਹੈ, ਆਪੁ ਗਇਆ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਬੀਆਹੁ ਹਮਾਰਾ ਹੁਆ ਹੈ । ਸਹਜੇ ਹੀ ਖਸਮ, ਹਮਾਰਾ ਸਹੁ, ਸਹਜੇ ਹੀ ਜਿ ਪਾਇਆ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਇਆ । ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਜਿ ਖੋਜਣਾ ਹੈ, ਸਿ ਬਹਿ ਨਾਹੀ ਪਭਤਾ । ਜਦਿ ਇਨਿ ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਜਾਨਿਆ, ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੋਆ । ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਸਬਦੁ ਤਿਹੁ ਲੋਕਾ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਭੋਆ । ਤਿਹੁ ਲੋਕਾ ਮਹਿ ਉਸ ਕਾ ਸਬਦ ਰਵਿਆ । ਜਦਿ ਹਉਮੈ ਗਈ, ਤਬ ਸਹੀ ਹੋਇ ਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਹਲੀ ਹੋਇਆ, ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ ਸਵਰੇ, ਸੁ ਕਿਸ ਤੇ ਸਵਰੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਆਪਣਾ ਕਾਰਜੁ ਆਪਿ ਸਵਾਰੇ ਹੋਰਨਿ⁹ ਕਾਰਜੁ ਨ ਹੋਈ ॥
ਜਿਤੁ ਕਾਰਜਿ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ¹⁰ ਬੂਝੈ ਕੋਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਰਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਵਾਰਤਾ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਵਾਰਨਹਾਰਾ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੀ, ਕਾਰਜ ਸਵਾਰੇ ਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਵ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ ? ਜਹਾਂ, ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਦੋਆ, ਧਰਮੁ ਹੋਇ, ਤਹਾਂ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਰਿਆ ਹੈ । ਏਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਏਸੁ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਹੁਆ ਹੈ । ਸੁ ਇਸਿ ਬਸਤੁ ਕਉ, ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਬੂਝਤਾ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਿਤ ! ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਸਭਨਾ ਕਉ ਦੋਆ, ਧਰਮੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ? ਸਤ, ਸੰਤੋਖ । ਪਰੁ ਕਿਵੇਂ ਜਗਤੁ ਕਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰੀਐ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸਬਦ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤੁਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

¹ਵਿਆਹ ।

²ਇਹ ਤੁਕ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :—

“ਅਨਦੁ ਭੋਆ ਮਨਿ ਖੇਲੁ ਦੋਖਾਇਆ ।”

³ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ, ਇਸਥਿਤੀ ।

⁴ਗੁਰੂ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ।

⁵ਸਭ ਥਾਈਂ ।

⁶ਬ੍ਰਹਮ, ਕਰਤਾਰ ।

⁷ਹੋਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ।

⁸ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਟੁਰਦਾ ਹੈ ।

ਭਨਤਿ^੧ ਨਾਨਕੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਪਿਰੁ ਏਕੇ ਸੋਈ ॥
ਜਿਸਨੋ ਨਦਰਿ^੨ ਕਰੇ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਸਾਧਹੁ ! ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਹੈ । ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈ; ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ, ਤਿਜ ਹੀ ਕਉ ਸੁਹਾਗਣਿ ਕਰੇ । ਏਹ ਨਿਵਾਜਸ ਉਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ; ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਨਿਵਾਜਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਹ ਕਰਮ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਇਨਹੁ ਕਰਮਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥੁ ਤੂੰਹੋਂ ਹੋਂ । ਹਮਾਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਦੇਆ, ਧਰਮੁ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸੀਲੁ ਦਿਤਾਇ । ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਦਿਤਾਇ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਸੁਹਾਗੁ ਆਵੈ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸਾਂ ਨੁ ਸੁਹਾਗੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਦੀਆ । ਸਕਲ ਸਾਧੂਆ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਜਿ ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵੈ । ਸੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯੯ ॥ ੩੩ ॥ ੧੯੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਅਪਨੇ ਧਾਮਿ ਬੁਲਾਇਆ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਕਰਿ, ਸੇਵਕ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਆਇ ਕੇ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਲੈ ਜਾਇ ਹਜ਼ੂਰਿ ਕੀਆ । ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਤੇਰਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਲੈ ਆਏ ਹੈਂ ।” ਤਬ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਰਫ ਨਜਰਿ ਕਰੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਛੰਡਉਤ ਕਰੀ । ਤਬ ਜਿਉ ਛੰਡਉਤ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਸੀਧੇ ਆਸਨਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸੀਧੇ ਆਸਨਿ, ਜਤੀਮੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਭਲਾ ਹੈਂ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਤੈਂ ਮੁਝ ਕਉ ਬੁਝਿਆ ਹੈ । ਤੁਝ ਅਰੁ ਮੁਝ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਦੇਆ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ । ਸਾਹਿਬ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਨਾ ਜੀ :—

ਹਉ^੩ ਪਾਪੀ ਪਤਿਤੁ^੪ ਪਰਮ ਪਾਖੰਡੀ ਤੂ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰੋਕਾਰੀ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਚਾਖਿ ਪਰਮ ਰਸਿ ਰਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥

^੧ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
^੨ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ ।

^੩ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

^੪ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੫੯੬ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਨਤਾ ਸਾਥਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਤੂਹੇਂ ਹੋਹਿ ਜੀ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਤੁਮ ਕਉ ਥੁਝੇਂ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਮਿਤਿ ਤੂਹੇਂ ਜਾਣਹਿ । ਜੀ, ਹਉ ਪਾਪੀ ਹੋਂ ਜੀ । ਹਉ ਪਭਿਤੁ ਹਾਂ ਜੀ । ਹਉ ਪਾਪੀਅਹੁ ਤੇ ਭੀ ਮਹਾ ਪਾਪੀ ਹਾਂ ਜੀ । ਹਉ ਪਾਖੰਡੀਅਹੁ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਜੀ ਤੂ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਪੰਗੁ ਹੈਂ । ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਬਾਣੁ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਮਿਤਿ ਅਵਰੁ ਕਵਣੁ ਜਾਣੇ ? ਪਰੁ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਹੋ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੇਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੀਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਰਸ ਸਾਥਿ, ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਹੈ; ਪਰ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ । ਏ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ । ਜੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ ਹਾਂ ਜੀ । ਮੇਰੇ ਬਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜੀ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਬਸਿ ਹੋ ਜੀ । ਜੇ ਤੂ ਮਿਹਰ ਕਰਹਿ, ਤਬ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹੋਇ ਆਵੇ ।”

ਕਰਤਾ ਤੂ ਮੈਂ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ॥

ਮਾਣੁ ਮਹਤੁ¹ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਪਲੈ ਸਾਚੇ ਸਬਦਿ ਸਮਾਣੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ, ਸੁ ਤੂ ਹੋਂ ਕਰਹਿ । ਮੈਂ ਨਿਮਾਣੇ ਕਾ ਮਾਣੁ ਤੂਹੇਂ ਹੈਂ ਜੀ । ਮੇਰਾ ਮਾਣੁ ਮਹਤੁ ਤੁਹੀ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਜੀ । ਮੇਰਾ ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ । ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਸਾਥਿ, ਜਾਂ ਤੈਂ ਮਿਹਰ ਕਰੀ, ਤਾਂ ਸਚ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਸਮਾਣੇ ਜੀ ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਜਾਂ ਤੂ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਕੀਆ, ਤਾਂ ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਸ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ :—

ਤੂ ਪੂਰਾ ਹਮ ਉਰੇਂ² ਹੋਛੇਂ³ ਤੂ ਗਉਰਾ⁴ ਹਮ ਹਉਰੇ ॥

ਤੁਝ ਹੀ ਮਨ ਰਾਤੇ ਅਹਿਨਿਸਿ⁵ ਪਰਭਾਤੇ ਹਰਿ ਰਸਨਾ ਜਪਿ ਮਨ ਰੇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਪੂਰਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਹੀ ਹੈਂ ਜੀ । ਹਮ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਉਰੇਂ ਹੈਂ ਅਰੁ ਹੋਛੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਜੀ ਗਉਰਾ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਤੂਹੇਂ ਹਹਿ ਜੀ । ਹਮ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਖਰੇ ਹਉਰੇ ਹੈਂ ਪਰੁ ਜੀ ਰਾਤਿ ਦਿਨ, ਪ੍ਰਭਾਤਿ, ਸੰਧਿਆ, ਮਧਿਆਨ ਤੀਨੇ ਕਾਲ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤੁਝ ਹੀ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਬਿਨਾ ਤੇਂ ਬੀਂ, ਹੋਰੁ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ :—

ਤੁਮ ਸਾਚੇ ਹਮ ਤੁਮ ਹੀ ਰਾਚੇ, ਸਬਦਿ ਭੋਦਿ ਵੁਨਿ ਸਾਚੇ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸੇ ਸੂਚੇ, ਮਰਿ ਜਨਮੇ⁶ ਸੇ ਕਾਚੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਰੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਸਾਚਾ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਤੁਮ

¹ਵਡਿਆਈ ।

²ਉਣੇ ।

³ਬੋਝੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ।

⁴ਭਾਰਾ, ਗੰਭੀਰ ।

⁵ਦਿਨ ਰਾਤ ।

⁶ਆਵਾਗੋਣ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ ।

ਹੀ ਸਾਥਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਚਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜਿ ਰਾਚੇ, ਸੁ ਕਿਰੁ ਬਿਧਿ ਰਾਚੇ ? ਸਬਦਿ ਕੇ ਭੇਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਰਾਚੇ, ਜਿ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਰਚਿ ਰਹੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਸੇਈ ਸੂਚੇ ਹੋਏ। ਸਿ ਸੂਚੇ ਕਉਣ ? ਜਿਨ ਕਾ ਪਿੰਡੁ ਪਰਪਕਾ^੧ ਭੋਆ ਹੈ। ਸੁ ਪਕਾ ਪਿੰਡੁ ਕਿਸ ਕਾ ? ਜਿ ਫਿਰਿ ਮਰਿ ਕਰਿ ਜਨਮਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਪਿੰਡੁ ਸਾਚਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਮਰਿ ਕਰਿ ਜਨਮਤੇ ਹੈਂ, ਸੇ ਕਾਚੇ ਪਿੰਡੁ ਹੈਂ। ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਿਆ, ਸੇਈ ਕਾਚੇ ਪਿੰਡੁ ਹੈਂ, ਜਿ ਜਨਮਤੇ ਮਰਤੇ ਹੈ।” ਤਬ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੈਂ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ !”

ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੇ ਕਿਸੁ ਸਾਲਾਹੀ ਤਿਸਹਿ ਸਰੀਕੁ ਨ ਕੋਈ।

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਨਿਆ ਸੇਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਮੁਝ ਕਉ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਦੀਸਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕਉ ਮੈ ਸਿਮਰਉ। ਸੁ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਸਰੀਕੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕੀ ਮੈ ਜਾਇ ਸੇਵਾ ਲਾਗਉ ਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ! ਤੂੰ ਅਗੋਚਰੁ ਅਦਿਸਟ ਹੈਂ : ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਵੀਨ^੨, ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈਂ। ਤੇਰੀ ਮਿਤਿ ਕਵਣੁ ਜਾਣੈ ਜੀ ? ਪਰੁ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਿਹਾ ਸੁ ਤੇਰਿਆ ਦਾਸਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਂ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਨਾਤਰ ਤੂੰ ਆਦਿਸਟੁ ਪੁਰਖੁ। ਐਸਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਤੇਰੀ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ। ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੂੰ ਜਾਨਿਆ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਵਰੇਬੁਧਿ ਭੋਆ। ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈਂ, ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਬੁਝਿਆ ਹੈ। ਹੋ, ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਉ ਬੁਝੇ, ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਬੁਝੇ। ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈਂ। ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ! ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ। ਮੇਰਾ ਤੁਧਿ ਉਪਰਿ ਕਰਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਇਗਾ, ਸੁ ਮੈ ਤਿਸ ਕਉ ਬਖਸਉਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੰਡਉਤ ਕਰੀ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ, ਦੂਸਰੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਦੂਸਰ ਕਾਹੇ ਸਿਮਰੀਐ, ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ^੩ ਨ ਹੋਇ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ, ਏਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੦ ॥ ੨੦੦ ॥ ੩੪ ॥

ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਚਰਚਾ—ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਬਾਰੇ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਫੌਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕੁ ਦਿਨਿ ਜਿਤਨੇ ਪੰਡਿਤ ਬੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਜੁ ਹੈ, ਸਿ

^੧ਓਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ।

^੨ਪੂਰਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਪੂਰਾ ਗਿਆਨੀ।

^੩ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋਣਾ।

ਤਿਨ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ, ਅਰੁ ਅਵਤਾਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੋ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ।" ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਜਿ ਅਵਤਾਰ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੋ ਕੀਏ ਹੈ, ਦੇਖਾ, ਤਿਨ ਕਉ ਜੁ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ, ਸੁ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ? ਏਹ ਅਵਤਾਰ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਕੀਏ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੋ ਕੀਏ ਹੈ। ਦੇਖਾ, ਏਹ ਬਾਤ ਹਮ ਪੂਛਹਿ ਨਾਨਕ ਕਉ। ਇਥਾ, ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਕਿਆ ਉਤਰੁ ਦੇਇਗਾ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈਂ।" ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਪਸਰਿ ਗਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਾਨਕ ਵੇਦਾਂ ਕਉ, ਨ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕਉ, ਮਾਨਤਾ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ?" ਤਬ ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪੂਛਨੇ ਆਏ। ਤਬ ਆਏ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਪੰਡਿਤਹੁ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਹੀ, ਅਰੁ ਅਸੀਰਵਾਦ¹ ਦੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਪੰਡਿਤਾਂ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਆਦਰੁ ਦੇਕੇ ਬਠਾਏ। ਬੇਠਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਕਿਵੇਂ ਪਾਕ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕਰਹੁ।" ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮਹ ਕੋਟ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਪਾਏ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ। ਜੀ, ਏਕੁ ਹਮਾਰਾ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਮ ਕਹਹੁਗੇ, ਸਿ ਸਭ ਗੋਵਿੰਦੁ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਅਬ ਤੋ ਰਸੋਈ ਕਰੀਐ, ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਪਾਈਐ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਸਿਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਸੋਈ ਕਰਾਈ। ਭਲੀ ਜੁਗਤਿ ਚਉਕਾ ਲਿਪਾਇ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕਉ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਾਇ, ਜਿ ਕਿਵੇਂ ਮਹਾ ਉਤਮ ਸਮਿਗ੍ਰੀ², ਮਹਾ ਅੰਬਿਤ, ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਕੇ ਫਤੀਹ ਅੰਬਿਤ ਭੋਜਨ, ਕਿਵੇਂ ਵੇਦਾਂ, ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਰਨੇ³ ਹੈ, ਸੇ ਸਭ ਰਸੋਈ ਬੀਚਿ ਹੁਏ। ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਪਟੇ ਮੇਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਆਮੀ ਜੀ। ਪਾਕੁ ਸਿਧਿ ਭੋਆ ਹੈ। ਉਠੀਐ ਭੋਜਨੁ ਕਰੀ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਿ, ਧੋਤੀਆਂ ਪਹਿਰਿ, ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਕਰਿ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ⁴, ਤਰਪਨੁ, ਸੰਧਿਆ, ਸਿਮਰਨੁ, ਨੇਮੁ, ਕਰਿ, ਦੁਆਦਸ⁵ ਤਿਲਕ ਧਾਰਿ, ਚਰਨ ਪਖਾਲਿ⁶, ਆਇ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠੇ। ਖੀਰਿ, ਖਾਂਡ, ਪਾਕ ਪਕਵਾਨ, ਫਤੀਹ ਅੰਬਿਤ, ਅਨੇਕ ਬਿਨ⁷ ਇਛਾ ਕੇ ਭੋਜਨੁ ਜੇਵੇ⁸। ਜੇਵਿ ਕਰਿ, ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਥਿ ਆਘਾਏ⁹। ਤਬ ਦਖਨਾ¹⁰, ਮੁਖ ਸੁਧ ਸਰਬ ਫਲ ਲੇ ਕਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਖੁਸੀ ਹੁਏ। ਲੋਭਿਆਰੀ ਜਾਤਿ ਬੇ। ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਿ ਅਘਾਏ, ਅਰੁ ਦਖਨਾ ਭਲੀ ਪਾਈ, ਦੈਆ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਸੁਆਮੀ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਮਹੁ ਬਾਤ ਪੂਛਨੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੂਛਿ ਲੇਵਹੁ।" ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮਹੁ ਸੁਨਿਆ ਥਾ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਵਤਾਰਾਂ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ, ਅਰੁ ਵੇਦਾਂ ਕਉ ਭੀ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ। ਵੇਦੁ ਜਿ ਹੁਆ ਹੈ, ਸਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਕੇ ਹੁਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾ, ਕਿਵੇਂ ਅਵਰ ਬਾਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੁਆ ਹੈ।" ਕਹੇ, "ਨਾ ਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੁਆ ਹੈ ਜੀ, ਵੇਦੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਵੇਂ ਉਪਮਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਹਮ ਕਉ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਪੰਡਿਤਹੁ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਕੀ ਉਪਮਾ ਲੇ ਉਠੇ, ਜਿ ਈਵ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਪਾਨੀ ਕੇ ਉਪਰਿ ਪਾਹਨ¹¹ ਤਰਾਏ। ਸਾਗਰ ਸਮਦੁ ਉਪਰਿ ਪੁਲੁ ਬਾਧਿਆ, ਅਰੁ ਰਾਵਨੁ ਮਾਰਿਆ। ਇਸਿ ਉਪਮਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਵਡਾ ਹੈ ਜੀ। ਔਸੀ ਵਡਿਆਈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਕੀ ਵੇਦਹੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਹੈ ਜੀ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ। ਵੇਦੁ ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਤਿ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਹ ਬਾਤ ਬੇਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਮਿਤਿ¹²

¹ਅਸੀਸ। ²ਸਾਮਾਨ, ਵਸਤ। ³ਵਰਣਨ (ਬਿਆਨ) ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ⁴ਹਿੰਦੂਆ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੰਤਰ ਹੈ।
⁵ਬਾਰਾਂ। ⁶ਏ ਕੇ। ⁷ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਬਿੰਜਨ' ਦੀ ਬਾਏਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਭੋਜਨ, ਸੁਆਦੀ ਖਾਣੇ। ⁸ਖਾਧੇ। ⁹ਰੱਜੇ। ¹⁰ਪ੍ਰੋਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਭੇਟਾ, ਦਾਨ। ¹¹ਪੱਥਰ। ¹²ਜੋ ਮਿਟੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਬੇਹੱਦ।

ਹੈ।" ਤਬ ਪੰਡਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਦੇਸੁ ਤੇ ਜਿ ਅਵਰੁ ਵਧਿ, ਸੁ ਤੁਮ ਸੁਨਾਵਹੁ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਪਉਣੁ¹ ਉਪਾਇ ਧਰੀ² ਸਭ ਧਰਤੀ ਜਲ ਅਗਨੀ ਕਾ ਬੰਧੁ³ ਕੀਆ ॥
ਅੰਧੁਲੇ⁴ ਦਹਿਸਿਰਿ⁵ ਮੂੰਡ⁶ ਕਟਾਇਆ ਰਾਵਣੁ ਮਾਰਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥
ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਤੇਰੀ ਆਖੀ ਜਾਇ। ਤੂੰ ਸਰਬੇ ਪੂਰਿ⁷ ਰਹਿਆ ਲਿਵਲਾਇ⁸ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਸੁਆਮੀ! "ਜਿ ਜਿਨਿ ਪਉਣੁ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਤਲੇ ਪਾਨੀ ਹੈ, ਉਪਰਿ ਧਰਤੀ ਹੈ ਰਾਖੀ। ਓਹੁ ਤਉ ਪਥਰ ਕਾ ਬੰਧੁ ਸਬੰਦ⁹ ਉਪਰਿ ਬਾਹਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਮਿਟੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ, ਸੁ ਪਾਨੀ ਉਪਰਿ ਰਾਖੀ ਹੈ। ਸੁ ਏਹ ਬੋਰੀ ਬਾਤ ਹੈ? ਅਰੁ ਏਹ ਬਾਤ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਹੀ ਕਾਸਟ¹⁰ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਹੈ ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕਾਸਟ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਹੈ। ਜਿਨਿ ਪਾਨੀ ਅਰੁ ਅਗਨਿ ਏਕਨੇ ਰਾਖੇ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਬੋਰੀ ਹੈ? ਇਸ ਥੀ ਅਉਰੁ ਵਡੀ ਬਾਤ ਕਵਨ ਹੈ? ਜੇ ਇਕੁ ਭੂਲਾ ਰਾਵਣੁ ਮਾਰਿਆ ਅਰੁ ਸੇਤੁ¹¹ ਬੰਧਿਆ, ਤੋ ਰਾਵਣ ਮਾਰੇ ਅਰੁ ਸੇਤ ਬੰਧੇ ਕਿਛੁ ਬਡਾ ਨਾਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਇਨ੍ਹਾ ਬਾਤਾ ਸੇ ਬਡਾ ਹੈ ਰਾਮ।" "ਪਰੁ ਹੋ ਸੁਆਮੀ! ਭੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਤੇਰੀ ਆਖੀ ਜਾਇ। ਭੀ ਓਹੁ ਮੁਖੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀਐ। ਉਸ ਕੀ ਜਿ ਉਪਮਾ ਹੈ, ਸੁਆਮੀ, ਸੁ ਕਹਣ ਸਾਰਖੀ ਨਾਹੀ। ਉਸ ਕੀ ਮਹਮਾ ਅਗਾਧਿ¹² ਹੈ। ਤਬ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੰਡਤਹੁ ਕਾ ਮਨੁ ਠਾਰੁ¹³ ਹੋਇਆ।" ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਹੇ! ਲੋਗ ਜਿ ਕਹਤੇ ਬੇ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੋ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤਾ, ਸੁ ਏਹ ਉਪਮਾ ਤਾਂ ਵੇਦੀ¹⁴ ਭੀ ਨਾਹੀ ਬਰਨਿ ਸਕੀ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਧੰਨੁ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਤੂੰ ਧੰਨ। ਧੰਨੁ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ, ਅਰੁ ਤੂੰ ਧੰਨ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜੇ ਵੇਦ ਭਾਗਵਤ¹⁵ ਸੁਨਾਈ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਹਮਾ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਪੰਡਤਹੁ ਭਾਗਵਤ ਕੀ ਉਪਮਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਲਾਗੇ ਕਹਨੇ। ਤਬ ਪੰਡਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਏਕੁ ਐਸਾ ਰੂਪੁ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸੋਲਹ ਸਹਸ੍ਰ ਰਾਜ ਕੰਨਿਆ ਸਾਥਿ ਏਕ ਹੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੀਆਹੁ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਉਨ ਸਾਥਿ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਰੇਗ ਰੂਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੇਲੇ। ਜਉ ਇਨ ਕਉ ਦੇਖੀਐ, ਤਉ ਏਕੁ ਕਾਨ੍ਹ। ਜਉ ਰਾਤਿ ਕਾ ਸਮਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਈ ਰੂਪ ਦਿਸਟਿ ਆਵਹਿ। ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਦੇਖੀਐ, ਤਹਾ ਹੀ ਕੋਲ¹⁶ ਕਲੋਲ ਕਰਤਾ ਦੇਖੀਐ। ਅਰੁ ਕਾਲੀ ਨਾਗੁ ਜਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੰਆਲ ਤੇ ਨਥਿਆ, ਸੁ ਐਸਾ ਠਾਕੁਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਏਹ ਰੂਪ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਏਹ ਉਪਮਾ ਭੀ ਕੁਛੁ ਹੈ ਕਿਉ ਜਿ :—

ਜੀਅ ਉਪਾਇ¹⁷ ਜੁਗਤਿ¹⁸ ਹਥਿ ਕੀਨੀ ਕਾਲੀ¹⁹ ਨਥਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭੋਆ ॥
ਕਿਸੁ ਤੂੰ ਪੁਰਖੁ ਜੋਰੂ²⁰ ਕਉਣ ਕਹੀਐ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ²¹ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥ ੨ ॥

¹ਏਏ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੩੫੦। ²ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ³ਮੇਲ। ⁴ਇਸ ਤੁਕ ਦੀ ਬਾਵੇਂ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਤੁਕ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :—

"ਭੂਲੇ ਰਾਵਣਿ ਸੀਸੁ ਕਟਾਇਆ ਸੇਤੁ ਬੰਧਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭੋਆ।"

⁵ਰਾਵਣ ਨੇ। ⁶ਸਿਰ ⁷ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ⁸ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦਾ ਹੈ। ⁹ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ।
¹⁰ਲਕੜੀ। ¹¹ਪੁਲ। ¹²ਬੇਅੰਤ। ¹³ਠੰਢਾ। ¹⁴ਵੇਦਾਂ ਨੇ।
¹⁵ਇਥੇ ਭਾਵ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਨ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਲੀਲਾ ਹੈ। ¹⁶ਖੇਲ।
¹⁷ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ। ¹⁸ਜੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ। ¹⁹ਕਾਲੀ ਨਾਗ। ²⁰ਇਸਤ੍ਰੀ। ²¹ਦਿਕੋ ਜਿਹਾ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਹੁ ! ਜਾਂ ਸਭਿ ਜੀਅ ਜਿਸ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ, ਭਾਵੈ ਮਾਰੈ, ਭਾਵੈ ਛੋਡੈ । ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਕੀਏ ਜੀਅ, ਉਹੁ ਕਾਲੀ ਭੀ ਏਕੁ ਜੀਉ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾ । ਜੇ ਓਹੁ ਮਾਰਿਆ, ਤਉ ਕਿਆ ਹੋਇਆ ? ਅਰੁ ਜੇ ਬਾਧਿਆ ਤਉ ਕਿਆ ਹੋਇਆ ? ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਉਸ ਹੀ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਹੋਏ ਹੈ, ਤਬ ਉਸ ਏਕ ਜੀਵ ਕਾਲੀ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ ? ਜਾਂ ਜਿਤਨੇ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੁਨਿ ਹੈ, ਤਉ ਓਹੁ ਜੀਉ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਜਿਸ ਸਾਬ ਨਾਹੀ ਰਵਿ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਇਸਤਰੀ ਕਵਨੁ ਅਰੁ ਪੁਰਖੁ ਕਵਨੁ ? ਜਬ ਸਭਨਹੁ ਸਾਬਿ ਰਵਿਆ ਹੈ । ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਬਿ ਜਬ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਬ ਸੋਲਹ ਸਹੇਸਰ ਰਾਜ ਕੰਨਿਆ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ ? ਇਸਤਰੀਅਹੁ ਸਾਬਿ ਭੀ ਠਾਕੁਰ, ਅਰੁ ਪੁਰਖਹੁ ਸਾਬਿ ਭੀ ਠਾਕੁਰ । ਤਬ ਫਿਰਿ ਪੰਡਿਤਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਸਤਿ ਜੀ ਸਤਿ । ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੰਨਿ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਦੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸੁਨੀਐ । ਕੇਸੁ ਜਿ ਥਾ, ਸੁ ਐਸਾ ਮਹਾ ਬਲੀ ਰਾਜਾ ਥਾ ਐਸਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਜੋਰ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨ ਥਾ । ਐਸਾ ਕੋਈ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ ਨ ਥਾ । ਉਨਿ ਸਗਲੇ ਰਾਜੇ ਜੀਤੇ ਬੇ । ਜਰਾਸੰਧਿ ਰਾਜੇ ਕਉ ਜੀਤਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕੀ ਬੇਟੀ ਲੀਨੀ ਥੀ, ਸੁ ਐਸਾ ਰਾਜਾ ਥਾ । ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪ੍ਰਹਾਰੁ^੧ ਕੀਆ ਅਰੁ ਮਥਰਾ ਫੇਰਿ ਉਲਟਿ ਮਾਰੀ । ਸੋ ਐਸਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ । ਵੇਦੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਕੇਸ ਸਾ ਰਖਿਆ ਕਉ ਪ੍ਰਹਾਰੁ ਕੀਆ, ਸੋ ਬਡਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਏਹੁ ਉਪਮਾ ਭੀ ਤੁਝੁ ਹੈ । ਕਿਉ ਜਿ :—

ਨਾਲਿ^੨ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਬਿ ਵਰਦਾਤਾ^੩ ਬ੍ਰਹਮਾ^੪ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ ॥
ਆਗੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਤਾ ਕਾ ਕੇਸੁ^੫ ਛੇਦਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ ! ਜਦਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮਹਾਦੇਉ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਗਏ ਹੈ, ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਅੰਦਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਕਹਾਇ ਭੋਜਿਆ ਜਿ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮਹਾਦੇਉ ਦੁਆਰੇ ਠਾਢੇ^੬ ਹੈਨਿ, ਦਰਸਨੁ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਕਿਉ ਆਗਿਆ ਹੈ ?” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ! ਕੇਹਡਿਆ ਬ੍ਰਹਮਿਆ ਵਿਚਹੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਮਹਾਦੇਵ ਤੂ ! ਕੇਹਡਿਆ ਮਹਾ ਦੇਵਾਂ ਵਿਚਹੁ ਹੈ ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹੋਰੁ ਭੀ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮਹਾਦੇਉ ਹੈ ?” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੋ ਦਰਵਾਨ ! ਇਨ੍ਹ ਕਉ, ਓਹੁ ਜਿ ਹਵੇਲੀ ਹੈ, ਸੁ ਦਿਖਾਇ ਲੈ ਆਉ । ਤਬ ਉਹੁ ਦੁਆਰਪਾਲਕੁ ਆਇ । ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਓਹੁ ਠਉਰ ਦਿਖਾਈ । ਜਿ ਰੋ ! ਅਵਰ ਤੋ ਹਵੇਲੀਆ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੈ, ਪਰੁ ਏਕ ਏਹੁ ਤੋ ਤੁਮ ਦੇਖਹੁ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਬਿ, ਜਬ ਅੰਦਰਿ ਹਵੇਲੀ ਕੇ ਵਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚਤੇ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਮਿਤਿ ਮਰਜਾਦਾ ਕਿਛੁ ਬਰਨੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਤਬ ਜਦਿ ਮਹਾਦੇਉ ਦੇਖੈ, ਤਉ ਕਈ ਮਹਾਦੇਉ ਲਾਇਐ ਧਿਆਨਿ ਬੈਠੇ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਮਿਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਿਛੁ ਗਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਮਹਾਦੇਉ

^੧ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ । ^੨ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ । ^੩ਕੇਵਲ ਦੀ ਨਲਕੀ । ^੪ਵਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਨੂ ।
^੫ਇਹ ਪੁਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਮਲ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਭਾਲਣ ਲਈ ਨਲਕੀ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਅੰਤ ਨ ਪਾ ਸਕਿਆ । ^੬ਰਾਜਾ ਕੇਸ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਮਾਮਾ ਸੀ ਤੇ ਬਡਾ ਬਾਲਮ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ । ^੭ਖੜੇ ਹਨ ।

ਬਿਸਮਾਇ' ਹੋਇ ਗਏ। ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ। ਹਮ ਕਹਤੇ ਥੇ, ਜੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ ਹਮ ਹੀ ਹੈਂ। ਈਹਾਂ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮੇ, ਕਈ ਮਹਾਦੇਵ, ਬੈਠੇ-ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚਤੇ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕੀ ਕਾਈ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਧੰਨਿ ਹੈਂ। ਤੂ ਜਿਹੈਂ, ਸ੍ਰ ਵਡਾ ਅਪਾਰੁ ਹੈਂ। ਬੇ ਸੁਮਾਰੁ ਹੈਂ। ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ, ਹਉ ਤੇਰੀ ਰਚਨਾ ਕਉ। ਤਬ ਸਿਰੁ ਧੁਨਤੇ^੧ ਧੁਨਤੇ ਫੇਰਿ ਦਰਬਾਰਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਆਏ। ਤਬ ਉਸੁ ਦੁਆਰਪਾਲਕ^੨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਜਿ ਏਕ ਬਾਰ ਹਮ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਹਿ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਉਨਿ ਦਰਵਾਨਿ ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮਹਾਦੇਉ ਏਕ ਬਾਰ ਦਰਸਨੁ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ।" ਕਹੇ, "ਹੇ! ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਈਹਾਂ ਦਰਸਨੁ ਕਹਾਂ ਹੈ? ਤਲੇ ਕਉ ਡਾਰਿ ਦੇਹ।" ਤਬ ਉਨਿ ਦਰਵਾਨਿ ਉਹਾਂ ਤੇ ਡਾਰਿ ਦੀਏ। ਸਿ ਫਿਰਿ ਈਹਾਂ ਹੀ ਆਇ ਪਤੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ! ਪੰਡਿਤ^੩ ਬ੍ਰਹਮੇ ਅਰੁ ਮਹਾਦੇਵ ਅੰਤੁ ਪਾਇ ਨ ਸਕਿਆ। ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਵਰ ਲੇ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਕੰਸ ਜੈਸੇ, ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜੇ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਵਰ ਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸ੍ਰ ਜੇ ਕੰਸੁ ਮਾਰਿਆ, ਤੇ ਕਿਛੁ ਠਾਕੁਰੁ ਵਡਾ ਹੋਇ ਗੋਆ?" ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੇ ਤੇ ਤੁਮ ਹੀ। ਸੇ ਠਾਕੁਰੁ ਤੁਹੀ ਹੈ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਕਹਣੇ ਸੁਨਣੇ ਕੀ ਬਾਤ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੂ ਉਹੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈਂ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸ੍ਰ ਆਪੇ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਏਹੁ ਗੁਮਾਨੁ ਕਰੇ, ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਐਸੀ ਮਨ ਮਹਿ ਲੇ ਆਵੇ, ਅਰੁ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਕਿ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਓਸ ਕਉ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਅਭਿਮਾਨੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਰਹਣ ਨਾਹੀ ਦੇਤਾ। ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ? ਜਿਉ:—

ਰਤਨ ਉਪਾਇ ਧਰੇ ਖੀਰੁ ਮਥਿਆ ਹੋਰਿ ਭਖਲਾਏ^੪ ਜਿ ਅਸੀ ਕੀਆ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਛਪੇ ਕਿਉ ਛਪਿਆ ਏਕੀ ਏਕੀ ਵੰਡਿ ਦੀਆ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ! ਜਦਿ ਸੰਖਾਸੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੇ ਵੇਦ ਚੁਰਾਇ ਲੇ ਗੋਆ ਹੈ, ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਅਕੇ ਮੇਰਾ ਕਾਲੁ ਕਰਹੁ, ਅਕੇ ਤਾਂ ਮੁਝ ਕਉ ਵੇਦ ਦਿਵਾਇ ਦੇਹ।' ਤਬ ਜਦਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਅਵਰ ਠਉਰ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਛਪਾਏ। ਜਹਾ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਜਾਇ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਜਾਇ ਸਰਨਿ ਪਤਿਆ ਹੈ। ਸਮੁਦ੍ਰ ਲੇ ਜਾਇ ਅਪਨੇ ਮੰਧਿ^੫ ਰਾਖਿਆ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਲੇ ਕਰਿ ਉਹਾ ਜਾਇ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਕ ਠਉਰ ਮੈ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਾਇ ਕਰਿ, ਉਸ ਕਉ ਪਕਰਿ ਕਰਿ ਲੇ ਆਵਉ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਉਹਾਂ ਆਇਆ, ਜਹਾਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਮਧਿ ਸੰਖਾਸੁਰੁ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮੀਨ^੬ ਰੂਪ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਹਾਂ ਗੋਆ। ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੰਸ ਕੇ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਸੰਖਾਸੁਰੁ ਭੀ ਹੰਸ ਕੇ ਰੂਪਿ ਹੈ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਭੀ ਹੰਸ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕੀਆ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਥੀਓ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਹੇ! ਤੁਮ ਕਵਨ ਹਹੁ?" ਤਬ ਸੰਖਾਸੁਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਮ ਹੰਸ ਹਹਿ।" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਤੂ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੇ, "ਮੈ ਪਰਮ ਹੰਸੁ ਹੋ।" ਤਬ ਸੰਖਾਸੁਰੁ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਏਹੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਖਾਸੁਰੁ ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਿਆ, ਜਿ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਤੁਝ ਆਏ ਕਉ ਜੀ। "ਆਈਐ ਜੀ, ਕਿਉ ਆਵਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ?" ਕਹੇ, "ਹੇ! ਹਉ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਲੇ ਜਾਣੇ ਆਇਆ ਹੋ।" ਕਹੇ, "ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਚਲੀਐ।" ਪਰੁ ਏਹ ਜਿ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਹਿ ਰਤਨ ਹਹਿ, ਸੇ ਏਹ ਭੀ ਲੇ ਚਲੀਆਹਿ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਰਤਨ ਮੁਝ ਹੀ ਕੀਏ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੈ ਹੀ ਈਹਾਂ ਰਾਖੇ; ਪਰੁ ਤੂ ਚਲ।" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਇ,

^੧ਅਸਚਰਜ, ਹੈਰਾਨ। ^੨ਸਿਰ ਫੇਰਨਾ, ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਣਾ। ^੩ਦਰਵਾਨ। ^੪ਮੁੱਢੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੇ।
^੫ਵਿਚ। ^੬ਮੱਛੀ।

ਚਲੀਐ।" ਜਬ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਲੇ ਚਲੇ ਚਲੇ, ਤਬ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੂਰਤਮਾਨ¹ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਸਮੁਦ੍ਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ "ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ। ਤੂ ਤਉ ਇਸ ਕਉ ਲੇ ਚਲਿਆ; ਪਰੁ ਜੀ, ਏਵ ਮੇਰੀ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ।" ਕਹੇ, "ਰੇ। ਕਿਉ?" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਭੀ ਤੇਰਾ, ਅਰੁ ਹਉ ਭੀ ਤੇਰਾ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਸਰੀਕੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਕਰਤਾ ਅਰੁ ਹਮ ਤੇਰੇ ਕੀਏ ਹੋਏ। ਪਰੁ ਜੀ, "ਜੇ ਤੂ ਏਵ ਇਸ ਕਉ ਲੇ ਜਾਹਿਗਾ, ਤਉ ਏਵ ਮੇਰੀ ਨਾਹੀ ਰਹਿ ਆਵਤੀ ਜੀ। ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਸਰਨਿ ਤਕਿ ਕੇ ਆਇ ਪੜਿਆ ਹੈ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅਬ ਤੂ ਸਾਈ² ਕਹੁ, ਜਿਤੁ ਤੇਰੀ ਰਹਤੀ ਹੈ। ਹਉ ਓਹੀ ਬਾਤ ਕਰਉ।" ਤਬ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਿਤਨਾ ਮੇਰੇ ਵਸ ਵਿਚਿ, ਲੇ ਜਾਈਐਗਾ। ਇਤਨਾ ਮੇਰੀ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ। ਜਾਂ ਮੁਝ ਬੀ ਅਵਸਿ ਲੇ ਜਾਈਐ, ਤਉ ਮੇਰੀ ਰਹਿ ਆਵੇ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੀ ਬਾਤ। ਏਵ ਹੀ ਹੋਇਗੀ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਏਕੁ ਪਰਪੰਚੁ³ ਰਚਿਆ ਚਰਿਤ੍ਰ⁴, ਓਸੁ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਰਾਖਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤ। ਅਰੁ ਈਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇਤਾਂ ਕਾ ਅੰਤੁ ਦੇਖਣਾ, ਅਰੁ ਆਪਣਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵਣਾ। ਤਬ ਜਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਤਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੁਆ। ਬ੍ਰਹਮੇ ਭੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ। ਅਰੁ ਸਗਲ ਦੇਵਤੇ ਬੇ, ਤਿਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਇ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਕਿਉ ਆਗਿਆ ਹੈ? ਬੇਦਹੁ ਕੀ ਤੁਮਹੁ ਜਿ ਕਹੀ ਬੀ, ਸੁ ਉਨ ਕੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬਾਤ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬ੍ਰਹਮਾ! ਉਨ ਕੀ ਭਲੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਪਰ ਏਕ ਮੁਸਕਲ ਠਉਰ⁵ ਸੇਖਾਸੁਰੁ ਦੇਤੁ ਵੇਦ ਲੇ ਜਾਇ ਰਾਖੇ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਤੇ ਆਣੇ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਸਾਰੇ ਜਿਤਨੇ ਦੇਵਤੇ ਬੇ, ਉਤਨੇ ਗਰਬਮਾਨ⁶ ਹੋਇ ਉਠੇ। ਜਿ, "ਸਾ ਠਵਰ ਕਵਨ ਹੋ? ਜਹਾ ਹਮਾਰੀ ਵਸਤੁ ਰਹਿਗੀ। ਜਹਾਂ ਹਮਾਰੀ ਵਸਤੁ ਹੋਇ, ਹਮ ਤਿਸੁ ਠਵਰ ਕਉ ਪਰਲੇ⁷ ਕਰਹਿ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ, ਬਤਾਇ ਹਉ ਦੇਤਾ ਹਉ ਲੇ ਤੁਮ ਆਵਹੁ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਇ। ਲੇ ਆਵਣੁ ਹਮ ਜਾਣਹਿ। ਤੂ ਏਕ ਬਾਰ ਹਮ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਅਮੁਕੇ⁸ ਠਉਰ ਹਹਿ।" ਤਬ ਠਾਕੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ! ਜਹਾ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹਹਿ, ਏਕਨੇ ਹੋਏ ਹਹਿ, ਤਹਾਂ ਗਯਾਕ⁹ ਕੇ ਉਦਰ¹⁰ ਬੀਚਿ ਹਹਿ। ਤੁਮ ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਲੇ ਆਵਹੁ।" ਤਬ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਉਨ ਕਾ ਕਿਛੁ ਚਲੇ ਨਾਹੀ। ਆਗੇ ਕਹਦੇ ਬੇ। ਜਦਿ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਾ ਨਾਉ ਪੜਿਆ, ਤਬ ਸਤ ਮਸਟ¹¹ ਕਰਿ ਗਏ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉ? ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਲੇ ਆਵਹੁ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, ਕਹੇ, "ਜੀ, ਜਹਾਂ ਪੰਰੁ ਰਾਖਣੇ ਕੀ ਠਉਰ ਨ ਹੋਇ, ਪੰਰੁ ਭੀ ਨ ਠਹਰਾਵੇ, ਤਹਾਂ ਹਮਾਰਾ ਕਿਆ ਚਲਤਾ ਹੈ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅਬ ਕਿਆ ਕਰੀਐ?" ਕਹੇ, "ਹੋਰੁ ਸਮਰਥੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਧੁ ਭਾਵੇ, ਸੇਈ ਹੋਇ ਜੀ। ਹੋਰਸ ਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੂ ਕਰਹਿ, ਸੇਈ ਹੋਇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਸੁ ਹਮ ਕਰਹਿ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜੇ ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਕਰਣਾ, ਤਉ ਏਹੁ, ਜਿ ਸੁਮੇਰੁ¹² ਪਰਬਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਉਠਾਇ ਕਰਿ, ਮਧਾਣੇ ਕੀ ਠਉਰ ਕਰਹੁ। ਅਰੁ ਬਾਸਕੁ¹³ ਜਿ ਨਾਗੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਨੇਤਾ ਕਰਹੁ। ਅਰੁ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਉ ਮਟ¹⁴ ਕਰਹੁ। ਦੇਤ ਅਰੁ ਦੇਵਤੇ ਇਕਤੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਦੁਹਾਂ ਤਰਫਾ ਤੇ ਪੈਚਹਿ। ਅਰੁ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਉ ਬਿਲੋਵਹੁ¹⁵। ਤਬ ਬਿਲੋਵਣੇ ਸਾਥਿ

¹ਪ੍ਰਤੱਖ, ਪਰਗਟ।

²ਉਹ ਗੱਲ।

³ਫਲ, ਅਭੰਬਰ।

⁴ਕਰਤੂਤ ਭਾਵ ਕੌਤਕ।

⁵ਐਸੀ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਔਖਾ ਹੈ।

⁶ਹੋਕਾਰ ਵਿਚ ਆਏ।

⁷ਖਿਨ ਵਿਚ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣਾ।

⁸ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ।

⁹ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਵੱਡਾ

ਮੋਘਾ (ਗ਼ਾਰ) ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਗਰਕ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ।

¹⁰ਪੋਟ।

¹¹ਚੁੱਪ।

¹²ਇਕ ਖਾਸ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ

ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਾੜ ਹੈ।

¹³ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ। ਇਕ ਸਰਪ ਰਾਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਤਾਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਮੰਨਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨੇਤਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਨੇ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿਤਕਿਆ ਸੀ।

¹⁴ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬਰਤਨ।

¹⁵ਰਿਤਕਣਾ।

ਧੂਆਂ ਰੋਲ੍ਹ ਪਵੇਗਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਸੰਖਾਸੁਰ ਪਾਣੀ ਬੀਚ ਤੋ ਨਿਕਲਿ ਆਵੇਗਾ।” ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਦੇਵਤਿਆਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ। ਇਵ ਹੀ ਕਰੀਐ। ਤਬ ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਬਤੁ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਦੇਵਤੀ ਲੋ ਕਰਿ ਸਮੁਦ੍ ਮਹਿ ਰਾਖਿਆ। ਤਬ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਗਰਬੁ ਉਪਜਿਆ, ਜਿ ਹਮਹੁ ਸੁਮੇਰੁ ਉਠਾਇ ਲੀਆ ਹੈ, ਹਮ ਮਹਾਂਬਲੀ ਹਹ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ, ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਖੁਣਸਿ^੧ ਗੈਆ। ਉਨਹੁ ਜਿ ਗਰਬੁ ਕੀਆ, ਸੁ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਗਰਬ^੨ ਪ੍ਰਹਾਰੀ^੩, ਉਨ ਕਾ ਗਰਬੁ ਸੁਹਾਇ^੪ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਸਮੁਦ੍ ਕਾ ਬਲਾ ਚੂਰੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਸਾਥੇ ਦੇਵਤੇ, ਸਾਥੇ ਦੇਵਤ, ਸਾਥੇ ਸੁਮੇਰੁ, ਸਭ ਰਸਾਤਲ^੫ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਸਭਿ ਪ੍ਰਕਾਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਸਰਨਿ ਜੀ, ਸਰਨਿ ਜੀ, ਸਰਨਿ। ਹੇ ਦੇਵਾਲ ਪੁਰਖ! ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਦੇਵਤਿਆਹੁ। ਹਮ ਬੀ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਸੁਮੇਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਹਮ ਬੀ ਤਉ ਇਤਨੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਜੀ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਤੁਹੀ ਹੋ ਜੀ। ਕੀਤਾ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਤੁਮ ਬੀ ਹੋਇ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੇ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਕਹਿਐ ਲਾਗਹੁ, ਤਉ ਤੁਮ ਦੁਹ ਤਰਫੀ ਹੋਵਹੁ। ਇਕਤੁ ਤਰਫ ਦੇਵਤੇ ਅਰੁ ਇਕਤੁ ਤਰਫ ਦੇਵਤ।” ਤਬ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਸਮੁਦ੍ ਕੋ ਤਲੇ ਕਛਪ^੬ ਰੂਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪਨੀ ਪ੍ਰਿਸਿਟ ਰਾਖੀ। ਤਬ ਉਪਰ ਕੀ ਤਰਫ ਸਿੰਘਲੁ ਆਪੇ ਪਕੜਿਆ। ਤਬ ਏਕ ਤਰਫ ਦੇਵਤੇ ਖਿਚਹਿ ਅਰੁ ਏਕ ਤਰਫ ਦੇਵਤ ਖਿਚਹਿ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਉ ਭੀ ਖਿਚਾਵੈ ਅਰੁ ਦੇਵਤਾਂ ਕਉ ਭੀ ਖਿਚਾਵੈ। ਤਬ ਜਦਿ ਧੂਆਂ ਰੋਲ੍ਹ ਪੜਿਆ ਸਮੁਦ੍ ਕਉ, ਤਬ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੰਖਾਸੁਰ ਦੇਵਤ ਵੇਦ ਲੋ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਉਸ ਕਾ ਉਦਰੁ ਬਿਦਾਰਿ^੭ ਕਰਿ ਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਉ ਦੀਏ। ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਚਉਦਹ ਰਤਨ ਝਬਕ^੮ ਸਾਥਿ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਓਹ ਰਤਨ, ਸਭ ਬਾਟਿ ਦੀਏ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਉ, ਅਰੁ ਦੇਵਤਾਂ ਕਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਜੇ ਏਤਨੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨ ਕਰਤਾ, ਤਉ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇਵਤਾਂ ਕੋ ਮਨਿ ਗੁਮਾਨ ਹੋਤਾ, ਜਿ ਸਮੁਦ੍ ਹਮਹੁ ਮਾਥਿਆ^੯। ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਗੁਣ ਕੀ ਛਪਿ ਜਾਤੀ। ਪਰੁ ਨਾ, ਓਹੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਛਪਾਇਆ ਕਿਸ ਕਾ ਛਪੇ? ਰਤਨ ਭੀ ਨਿਕਾਲੇ ਅਰੁ ਬਾਟਿ ਭੀ ਦੀਏ। ਅਰੁ ਵੇਦ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਉ ਦੀਏ। ਓਹੁ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਉਸਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕਉਨ ਜਾਨੇ? ਉਸ ਕੀ ਉਪਮਾ^{੧੦} ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਬਨਿ ਆਵੈ ਅਰੁ ਓਹੀ ਜਾਨੈ, ਹੋਰੁ ਕਿਆ ਕੋਈ ਜਾਨੈ। ਅਪਾਰ ਕਾ ਸੁਮਾਰੁ ਕਿਸ ਕੋ ਬੁਝੇ ਹੋਇ?” ਤਬ ਸਾਰਿਆਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸੋ ਤੁਮ ਹੀ ਹਹੁ। ਹਮ ਆਜੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੂਏ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਜੀ। ਤੂ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੋ ਜੀ। ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਰਖਿਆ ਕਰਿ।” ਤਬ ਓਇ ਪੰਡਤ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਸਿਖ ਹੂਏ। ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਦੋਖਿਆ^{੧੧} ਲੋ ਕਰਿ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਬਦੁ ਲਾਗੇ ਪੜਨੇ। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਦੇਵ ਦੇਵਤ ਸਭਿ ਰਚਨਾ ਤੇਰੀ, ਮਧੁ^{੧੨} ਅਕਾਸੁ ਪੈਆਰੀ^{੧੩} ॥
ਕਈ ਸੁਰਗ ਕਈ ਰਤਨ ਉਪਾਏ, ਕਈ ਕੋਟ ਵੇਦ ਵੀਚਾਰੀ ॥
ਕਈ ਮਹੇਸੁਰ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੀਏ, ਘਾਤਤਿ ਘਤਨਿ ਬੀਚਾਰੇ ॥
ਕੇਤੇ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ, ਕੇਤੇ ਜੁਗ ਅਵਤਾਰੇ ॥
ਕੇਤੀਆਂ ਖਾਣੀ, ਕੇਤੀਆਂ ਬਾਣੀ, ਕੇਤੇ ਲਿਖਣਹਾਰੇ ॥
ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਬਿਨਹੀ ਪਾਇਆ, ਸਭਨਾ ਤੇ ਤੁਮ ਨਿਆਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤਿਸ ਕੀ ਸਰਨਾਗਤਿ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥

^੧ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।	^੨ ਖਿੱਝਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ।	^੩ ਹੰਕਾਰ।	^੪ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
^੫ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਾ।	^੬ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਹੇਠ ਦਾ ਦੇਸ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਵਾ ਪਾਤਾਲ।	^੭ ਤਰ੍ਹੇਤ ਹੀ, ਝੱਟ ਪੱਟ।	^੮ ਰਿਤਕਿਆ।
^੯ ਉਸਤਤ, ਵਡਿਆਈ।	^{੧੦} ਧਰਮ ਮੰਤਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼।	^{੧੧} ਮਾਤ ਲੋਕ।	^{੧੨} ਪਾਤਾਲ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰਾਮ ਸਤਿ,
ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੨ ॥ ੨੦੨ ॥ ੩੫ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਲੱਛਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੈਠਾ ਬਾ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਮ ਖੋਜਤੇ^੧ ਖੋਜਤੇ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਹਮਹੁ ਕਿਛੁ ਖੋਜੁ ਨ ਪਾਇਆ । ਪਰੁ ਹੋਇ ਜਿ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪੁਛਹਿ । ਜਿ, "ਜੀ ਤੁਮਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਇਆ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਬੁਝਿਆ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ?" ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਬਾ, ਤਿਉ ਓਇ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਖੋਜਣਹਾਰੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਖੋਜ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਵਤਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ । ਤਬ ਜਦਿ ਓਇ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਆਨੰਦ ਬੀਚਿ ਹੋਇ ਗਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕੀਆ ਅਰੁ ਉਨਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਭਾਉ ਕੀਆ । ਓਇ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ^੨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਸਮਾਹਿ ਲੀਏ । ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਮਨੁ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕੀ ਖੂਬ ਥੀ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮੁ ਕਹਣ ਸੁਣਾਵਣ ਕੀ ਖੂਬ ਥੀ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਹਮ ਜੈਸੀ ਮਨਸਾ ਆਏ ਹੈ, ਸਾਈ ਵਸਤੁ ਹਮ ਕਉ ਦੀਜੀਐ ।" ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਰਾਮ ਕੇ ਜਨਹੁ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਹੁ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਹਮ ਤੁਮਾਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪਾਵਹਿ । ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਕਿਉ ਜਿ ਤੁਮਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਕੁ ਬੁਝਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਹੈ । ਜੀ, ਉਸ ਹੀ ਭਾਤਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ, ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ; ਅਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਸੀ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਖੋਜ ਆਏ, ਸੁ ਹੋਇ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੂਆ ਅਰੁ ਤੁਮ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੂਏ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਕੀਕਤ^੩ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਬਤਾਈ । ਸੁਰਤਿ ਨਿਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਤਾਇ, ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਦੇਖਾ, ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਨਿਆ :—

ਸਾਹਿਬੁ^੪ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਸਾਹਿਬੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੋ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੋ ਹੈ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਕ ਏਕ ਸਭ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਨਾਵਤਾ ਭੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਸਮਝਾਵਤਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਜਿ ਸਮਝਾਇ ਭੀ ਦੇਵੇ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਹਸੇ । ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸਮਝਿਆ ਚਾਹਤੋ ਹਹੁ ?" ਕਹੇ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਸਮਝਿਆ

^੧ਭਾਲਦੇ ਭਾਲਦੇ, ਲਭਦੇ ਲਭਦੇ ।
ਜੀ ਪੰਨਾ ੩੫੦ ।

^੨ਪਿਆਰ ।

^੩ਅਸਲੀਅਤ ।

^੪ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਚਾਹਤੈ ਹੈ।" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਸਮਝਣੁ ਭਲਾ ਕਿ ਦਿਖਾਇ ਭੀ ਦੇਹਿਗੇ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੇ ਤਉ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ, ਦਿਖਾਵਣੁ ਸਮਝਾਵਣੁ ਹਾਰੇ। ਜੀ, ਹੋਰੁ ਤਉ ਐਸਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤੁਮ ਥੀ। ਜੀ, ਸਮਝਾਈਐ ਭੀ ਅਹੁ ਦਿਖਾਈਐ ਭੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜੇਤਾ¹ ਸਬਦੁ² ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ³ ਤੇਤੀ⁴ ਜੇਤਾ ਰੂਪੁ ਕਾਇਆ ਤੇਰੀ।
ਤੂ ਆਪੇ ਰਸਨਾ⁵ ਆਪੇ ਬਸਨਾ⁶ ਅਵਰੁ ਨਾ ਦੂਜਾ ਕਹਉ ਮਾਈ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ। ਜਿਤਨਾ ਸਬਦੁ ਕੋਈ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਸੁਰਤਿ ਅਰੁ ਰਾਗ ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਜੇਤਾ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਰਾਗ ਅਰੁ ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇਤਾ ਰੂਪੁ ਕਾਇਆ⁷ ਮਹਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਤਨਾ ਸਭੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਸਕਲ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲਤੇ ਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਕੀ, ਰਾਗੁ ਆਪਿ ਹੈ, ਰੂਪੁ ਆਪਿ ਹੈ। ਕਾਇਆ, ਮਾਟੀ, ਪਾਨੀ, ਅਰੁ ਪਉਨ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ। ਪਰੁ ਅੰਸ⁸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਰੰਗੁ ਅਰੁ ਰੂਪੁ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਆਪੇ ਰਸਨਾ⁵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਸਾਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਚਲਤੁ⁹ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਉਸ ਥੀ ਬਸਤੁ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜਿ ਬਸਤੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਸਮਝਿਹਿ, ਤੇ ਬਸਤੁ ਤਿਸ ਕੀ। ਸੁ ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ? ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਸਮਾਇਣ¹⁰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੂਧੁ ਜਮਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਤਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਸੁਭਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਹੈ। ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਖੀਐ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝੀਐ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਵਾਹੁ! ਜਿ ਅਧਿਆਰੇ¹¹ ਮਹਿ ਦੀਪਕੁ¹² ਜਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨੇਕੀ¹³ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਨੇਕੀ¹³ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਜਿਆਰਾ¹⁴ ਹੋਇ ਆਇਆ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਕੁ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਸਿਉ ਕਿਛੁ ਜੋਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਹ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਏਨਿ ਹਮ ਕਉ ਇਤਨਾ ਰੰਜਾਨਿਆ¹⁵ ਹੈ। ਓਹੁ ਬਹੁਤੁ ਖਿਛਤਾ¹⁶ ਹੈ, ਪਹੁਚਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ। ਪਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਕਲਪਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ :—

ਆਪੇ ਮਾਰੇ ਆਪੇ ਛੋਡੇ ਆਪੇ ਲੇਵੇ ਦੇਇ ॥
ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਆਪੇ ਵਿਗਸੈ¹⁷ ਆਪੇ ਨਦਰਿ¹⁸ ਕਰੇਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ! "ਕਉਣੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮਾਰੇ ਅਰੁ ਕਉਣੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਜੋਰੁ ਪੁਚਾਏ। ਆਪੇ ਮਾਰੇ, ਆਪੇ ਬਖਸੇ, ਅਰੁ ਆਪੇ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਤਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਬਖਸਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਲੇਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਦੇਤਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਖਾਇ, ਆਪੇ ਖਿਲਾਵੇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰੇ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ,

¹ ਏਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੩੫੦।	² ਆਵਾਜ਼।	³ ਨਦੀ, ਵਹਾਉ।
⁴ ਉਹ ਸਾਗੀ।	⁵ ਰਸ ਲੈਣ ਵਾਲੀ, ਜੀਭ।	⁶ ਵਾਸਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਨੱਕ।
⁷ ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾ, ਅੰਗ, ਸੰਤਾਨ।	⁸ ਖੇਡ, ਤਮਾਸ਼ਾ, ਰਚਨਾ।	⁹ ਜਾਗ (ਦੁੱਧ ਜਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਹੀ ਦੀ ਲਾਗ)।
¹⁰ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ (ਭਰਮ ਰੂਪੀ)।	¹¹ ਦੀਵਾ, (ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ)।	¹² ਅੱਖਾਂ।
¹³ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ।	¹⁴ ਖਿੱਤਦਾ ਹੈ, ਝੋਧ ਕਰਨਾ।	¹⁵ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
		¹⁶ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

“ਮਿਹਰਵਾਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਇਥ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਗੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
 ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੋ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾ ਕਰਣਾ ਜਾਣੀ ॥
 ਜੇਸਾ ਵਰਤੈ ਤੈਸੇ ਕਹੀਐ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਹੈ, ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਇ । ਬਸੁ ਆਗੇ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ । ਇਥ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਸਭੁ ਆਗੇ ਹੀ ਕਰਿ ਛੋਡਿਆ ਹੈ । ਜਬ ਓਹੁ ਮੁਦਤਾ ਹੋਵਣਹਾਰ ਕਾਮ ਕੀ ਆਇ ਪਹੁਚਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਓਹੁ, ਜਿ ਪਿਛੇ ਲਿਖਿਆ ਥਾ, ਸੁ ਉਸੁ ਮੁਦਤ ਸਿਰਿ ਹੋਇ ਨਿਬਤਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਇਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਏਹ ਬਾਤ ਹੁਣੁ ਹੋਈ । ਇਨਹੁ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਲੇਖੇ ਹੁਣੁ ਹੋਈ । ਬਾਤ ਜਿਨਹੁ ਦੇਖੀ, ਜਿ ਹੁਣੁ ਏਹ ਹੋਈ ਬੁਰੀ ਯਾ ਭਲੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੇਖੇ ਆਗੇ ਹੀ ਓਹ ਬਾਤ ਹੋਇ ਨਿਬਤੀ ਹੈ, ਜਦਿ ਉਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਲੇਖੁ ਪੜਿਆ ਥਾ । ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਏਹ ਬਾਤ ਦੇਵ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹੁ ! ਵਾਹੁ !” ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਜਿ ਮਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਅਰੁ ਉਸੁ ਥੀ ਜਿ ਬਿਚਰਿ ਜੁਦਾ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ?” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾਜੀ ਹਸਿਆ, ਜਿ ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! “ਤੁਮਹੁ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੁਛੀ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਕਲਿ^੧ ਕਲਵਾਲੀ^੨ ਮਾਇਆ ਮਦੁ^੩ ਮੀਠਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਲਾ^੪ ਪੀਵਤੁ ਰਹੇ ॥
 ਆਪੇ ਰੂਪ ਕਰੇ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਨਾਨਕੁ ਬਪੜਾ^੫ ਦੇਵ ਕਹੈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਉ ਸੀਧਾ ਮਾਨੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੀ ਟਹਲ, ਕਿਰਤਿ, ਕਾਮ ਕੀ ਸਭ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਦਿ ਜਾਇ ਕਲਾਲੀ ਕੇ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਦ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਘਰ ਕੀ, ਕਾਮ ਕਿਰਤਿ ਕੀ, ਸੁਧਿ^੬ ਸਭਾ ਬਿਸਰਿ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਉਸ ਹੀ ਮਦ ਕੇ ਧਿਆਨਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤਿਉ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਏਸ ਕੇ ਘਰ ਕੀ ਜਿ ਕਿਰਤਿ ਹੈ, ਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਲਾਲੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸ ਕੇ ਮਦ ਕਾ ਜਿ ਪਿਆਲਾ ਹੈ, ਸਿ ਮਾਇਆ ਹੈ । ਸੁ ਇਸ ਕਉ, ਜਿ ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦ ਕਾ ਜਿ ਪਿਆਲਾ ਇਸਿ ਜੀਵ ਕਉ ਦੀਆ ਹੈ, ਸਿ ਇਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਹੈ । ਜਿਉ ਇਸਿ ਗੁੜ ਕੇ ਮਦ ਕਾ ਪਿਆਲਾ, ਕਲਵਾਲੀ ਕੇ ਦੀਏ ਤੇ, ਇਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ ਘਰੁ ਭੂਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਇਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਘਰੁ ਭੂਲਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਏਹ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ, ਜਿ ਹੋਇ ਕਿਆ ਬਸਤੁ ਹਾਂ । ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਹੋਂ, ਅਰੁ ਕਹਾਂ ਜਾਉਗਾ । ਅਰੁ ਕਿਨਿ ਹੋਇ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੋਂ ? ਅਰੁ ਹੋਇ ਕਿਸ ਕੀ ਬਸਤੁ ਹੋਂ ? ਏਹ ਬਾਤ ਇਸਿ ਜੀਅ ਕਉ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੂਲਿ ਗਈ ਹੈ । ਪਰੁ ਏਹ ਬਾਤ ਜਿ ਕਰੀ, ਸੁ ਕਿਨਿ ਕਰੀ ? ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰੀ ਹੈ । ਕਿਤ ਵਾਸਤੇ ? ਜਿ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਬਿਠੋਦੀ^੭ ਰਾਮੁ ਹੋ । ਏਹੁ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਖੇਲੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ । ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਕਉਤਕੁ^੮ ਹੈ ।” ਤਬ ਓਇ ਗਿਆਨੀ ਬੈਸਨਉ ਜਿ ਥੇ, ਸਿ ਸਭਨਹੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ

^੧ਕਲਜੁਗ ।

^੨ਕਲਾਲਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ।

^੩ਸ਼ਰਾਬ । ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਮਿੱਠੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ ।

^੪ਮਸਤ, ਸ਼ਰਾਬੀ ।

^੫ਵਿਚਾਰਾ ।

^੬ਸ਼ਬਰ ।

^੭ਕੋਤਕੀ, ਚਾਉ (ਉਮੰਗ) ਵਾਲਾ ।

^੮ਤਮਾਸਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਰਿਆ ।

ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ । ਸਭਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ।'

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਘਰ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਬਉਰਾ, ਕਹਾ ਆਵੈ ਕਹਾ ਜਾਇ ॥
ਕਹਾਂ ਕੀ ਵਸਤੁ ਕਹਾਂ ਜਾਇ ਸਮਾਈ, ਕਵਨੁ ਜਾਹਗਾ ਕਵਨੁ ਠਾਇ ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਸੁਧਿ ਬਿਸਰਾਨੀ, ਜਿਉ ਸੁਪਨੇ ਭਖਲਾਇ¹ ॥
ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਏਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ, ਜਾ ਆਪੇ ਹੀ ਭਰਮਾਇ ॥
ਕਰੈ ਬਿਨੋਦ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੇ, ਆਪਿ ਖੋਲੇ ਬਾਜੀ ਲਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੋਲਿ ਲਾਇ, ਤੇਰੇ ਸੰਤਾ ਕੀ ਸਰਨਾਇ ॥ ੧² ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ । ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਿਉ ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ ! ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੂ । ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੩ ॥ ੨੦੩ ॥ ੩੬ ॥

ਨਾਮ ਦਾ ਵੇਪਾਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ-ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕੁ ਖੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਧਰਮ ਭਾਈ ਥਾ, ਸੁ ਓਹੁ ਪੜਿਆ ਬਹੁਤੁ ਥਾ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਗਿਆਨੀ ਭਲਾ ਥਾ । ਬੇਸਨਉ ਮਾਰਗਿ ਰਹਤਾ ਥਾ । ਜਦਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਾ ਮੋਦੀ ਥਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਦਫਤਰੁ ਲਿਖਤਾ ਥਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਦਿ ਫਕੀਰੀ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਉਹਾਂ ਦੀ ਦਫਤਰੁ ਕਰਤਾ ਹੀ ਰਹਿਆ ਥਾ । ਤਬ ਜਦਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਫਉਤ³ ਹੂਆ, ਤਬ ਚਾਕਰ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਥੇ, ਸੁ ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਨੀ ਠਰਵੀ⁴ ਗਏ । ਤਿਸ ਬੀ ਪੀਛੇ ਚਾਕਰੀ ਕੀਆ । ਦਿਨਾਂ ਬੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਗੁਲਗੁਲਾ⁵ ਜਹਾਨ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਉਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਆ ਜਿ, ਯਾਰਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ, ਜਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿ ਗੇਆ ਥਾ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਵਡੀ ਅਜਮਤਿ⁶ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਕਹਿ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ ! ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਲੁਤਫੁ⁷ ਇਸ ਉਪਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਸਾਰੀ ਉਮਤਿ⁸ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਿ ਉਠੀ, ਜਿ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ, ਜਿਨਿ ਏਵ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ । ਤਬ ਉਸ ਖੜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਯਾਰਹੁ ਉਸਿ ਅਸਾਡੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਇਵੇ⁹ ਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਨਾਸਬੁ ਹੈ, ਜਿ ਇਕ ਬਾਰ ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਾਈ ਦੇਖੀਏ ।" ਤਬ ਓਹੁ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ । ਆਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ, ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ¹⁰ ਕੀਆ, ਜਿ ਭਾਈ ਜੀ ! ਭਲੇ ਹਰੁ ? ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਆਜੁ ਭਲੇ

¹ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ, ਬੁਝਾਉਣਾ ।

²ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਹੈ ।

³ਮਰ ਗਿਆ ।

⁴ਥਾਵਾਂ ਤੇ ।

⁵ਸ਼ੌਰ, ਰੌਲਾ, ਦੰਦ ਕਥਾ ।

⁶ਵਡਿਆਈ, ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਕਰਾਮਾਤ ।

⁷ਕਿਰਪਾ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ।

⁸ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ।

⁹ਪ੍ਰੇਮ ।

ਹਹਿ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਸਿ ਖੜੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੁਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਜੀ! ਤਦਿ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ? ਜਦਿ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ, ਇਕਠੇ ਬਹਦੇ, ਇਕਠੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਬਹਦੇ, ਉਠਦੇ, ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਸ ਖੜੀ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਪਿਛਲੇ ਜਿ ਬਾਲਤਨ ਵਿਚਿ ਕੀਆ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਥੀਆਂ, ਸੇ ਚਿਤਾਰਣਿ। ਚਿਤਾਰਿ ਚਿਤਾਰਿ ਉਸ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਾਗਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣ,। ਤਬ ਉਨਿ ਖੜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਗੁਸਤਾਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਾਈ ਗਲ ਪੁਛਣੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਹਿ, ਤਉ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜੇ। ਅਰੁ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, "ਕਹੁ ਭਾਈ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਛ।" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਨੂ ਵਾਪਾਰੀ ਵਿਦੇਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਜਦਿ ਪਰਦੇਸਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿ ਵਸਤੁ ਨੋ ਲੈਣ ਉਹੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਵਸਤੁ ਨੂ, ਆਏ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਈ, ਜਿ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਪੁਛਦੇ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਗੋਇਓਹਿ? ਕਿਤੁ ਸਹਰਿ ਗੋਇਓਹਿ? ਅਤੇ ਕਿਦੁ ਸਹਰਹੁ ਏਹ ਤੇ ਵਸਤੁ ਪਾਈ?" ਤਾਂ ਅਗਿਆਹੁ, ਉਹੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਗੋਆ ਹੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਉਹ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇਦਾ ਹੈ। ਜਿ ਭਾਈ ਐਵ ਮੇ ਗੋਆ, ਅਤੇ ਐਵ ਏਹ ਵਸਤੁ ਮੇ ਪਾਈ। ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਨੋ ਤੁਸੀ ਫਡਿ ਚਾਕਰੀ ਨਿਕਲੇ ਸਹੁ, ਫਿਰਿ ਉਹੁ ਵਸਤੁ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੁਸੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਸਾ ਸਭ ਬਾਤ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ, ਤੁਸੀ ਵਸਤੁ ਪਾਈ? ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖੀ? ਅਰੁ ਦਿਵਾਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਵਣੁ ਵਸਤੁ ਏਹ ਹੈ? ਜੀ, ਏਹ ਗਲ ਵਡੀ ਅਤੇ ਅਸੀ ਹਉਲੇ ਮਾਣੁ^੧, ਪਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜੇ। ਕਹ ਕਹਾ ਹਸੇ। ਖੁਸੀ ਹੋਏ, ਜਿ ਸਾਬਾਸਿ। ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਨਾਮ ਕਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ। ਤੂ ਤੇ ਭਲੀ ਪੁਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜੋ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋ ਸਚੁ ਥੀਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਭੰਗੁ^੨। ਅਨਦਿਨੁ^੩ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ਸੰਗੁ॥ ੧॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਜੀ! ਜਿਸੁ ਕਾਰਨਿ ਅਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਚੇ ਥੇ, ਇਸੁ ਦੁਨੀਆਂ ਥੀ, ਸੁ ਉਹੁ ਵਸਤੁ ਝੂਠੁ ਨ ਹੋਈਆ, ਉਹੁ ਸਚੁ ਹੋਈ। ਜਿਸੁ ਅੰਥਿਤੁ ਨਾਮ ਕਉ ਹਮ ਨਿਕਲੇ ਥੇ, ਸੁ ਅੰਥਿਤੁ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੇ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀਆ। ਸੁ ਕੇਹਾ ਅੰਥਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸਾਂ ਨੂ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਦਿਤਾਇਆ ਹੈ? ਜਿ ਅਠਾਂ ਪਹਰਾਂ ਵਿਚਿ ਸਿਮਰਤੇ ਮਨਿ ਭੰਗੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ। ਇਉਂ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਮੁ ਦਿਤਾਇਆ, ਜਿਸਿ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਭੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ, ਨਿਰਪ੍ਰਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰੰਗੁ ਰਹਤਾ ਹੈ।"

ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਹੁ ਅਪਣੀ ਸਰਣਾਈ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ॥
ਨਾਮ^੪ ਪਦਾਰਥੁ ਨਉ ਨਿਧਿ^੫ ਪਾਈ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥

^੧ਮਨੁੱਖ। ^੨ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੩੫੨। ^੩ਤੋਟ, ਵਿਘਨ। ^੪ਹਰ ਰੰਗ।
^੫ਇਹ ਅੱਧੀ ਤੁਕ 'ਨਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ' ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ। ^੬ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਭਾਈ ਜੀ ! ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇ ਕੈ, ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਸਰਨੀ ਰਾਖੇ, ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ਲੀਏ । ਪਰੁ ਕਿਸ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ? ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ । ਗੁਰੂ ਜਿ ਹਮ ਕਉ ਹਰਿ ਰਸੁ ਦੀਆ, ਸੁ ਹਮ ਉਸੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਮ ਹਰਿ ਜੀ ਅਪਨੀ ਸਰਨੀ ਰਾਖੇ ।” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਿਛੁ ਜਿ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੈਸਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੀ ਕਿਆ ਨਾਮੁ ਵਧਿ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਕਰਮ¹ ਧਰਮ² ਸਚੁ ਸਾਚਾ ਨਾਉ । ਤਾ ਕੇ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਸੇ ਜਨ ਪਰਵਾਣੁ । ਤਿਨੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨੁ³ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨੀਐ ਭਾਈ ਜੀ ! ਜਿਤਨੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹੋ, ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਤਟ ਭੀਰਥ ਹੈ; ਭ੍ਰਮ ਦਾਨ, ਬਸਤਰ ਦਾਨ, ਅੰਨ ਦਾਨ, ਬਿੰਜਨ ਦਾਨ, ਹੋਵਰ, ਗੋਵਰ ਦਾਨ, ਕੰਚਨ⁴ ਦਾਨ, ਇਸਤੀ ਦਾਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਨ, ਆਪ ਦਾਨ, ਚੇਰੇ ਚੇਰੀਆ ਕੇ ਦਾਨ, ਧਨ ਦਾਨ, ਮੋਤੀ ਦਾਨ, ਰਸ ਦਾਨ, ਗਊ ਦਾਨ, ਨਗਰ ਦਾਨ, ਰੂਪ, ਤਟ ਦਾਨ, ਭੀਰਥ ਇਸਨਾਨ, ਅਨੇਕ ਦਾਨ, ਅਨੇਕ ਪੁੰਨ, ਅਨੇਕ ਤਪ, ਉਰਧ⁵ ਤਪ, ਜਲ ਤਪ, ਅਗਨਿ ਤਪ, ਬੈਠ ਤਪ, ਖੜ ਤਪ, ਇਕ ਚਰਨ ਤਪ, ਬਰਤੁ ਨੇਮੁ ਤਪ, ਨਿਰਾਹਾਰ⁶ ਤਪ, ਸੁਲਪ⁷ ਅਹਾਰ ਤਪ, ਸੀਲ ਤਪ, ਸੰਤੋਖੁ ਤਪ, ਸੁ ਸਬਦ ਤਪ । ਜਿਤਨੇ ਤਪ, ਸੀਲ, ਸੰਜਮ, ਬਰਤ ਨੇਮ, ਕਰਮ ਧਰਮ, ਸਭਿ ਉਨ ਹੀ ਕੀਏ, ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲੀਆ, ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਿਮਰਿਆ । ਜਿਸ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸਚੁ ਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਕਲਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ, ਹਉ ਉਸ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ । ਹਉ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਓਸ ਉਪਰਹੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਇਸਿ ਕਲਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸੇਈ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ । ਸੇਈ ਜਨ ਧੰਨੁ । ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਈਐ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਾਸਿ ਸਰਬ ਫਲ ਹੈ । ਉਦਿ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ⁸ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਦਿ ਭੀ ਹੋਵਹਿਗੇ ਜਿ ਸਿਮਰਹਿਗੇ ।” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿਨੁ ਕਉ ਏਹ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ, ਸੇ ਕੈਸੇ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਹਰਿ ਵਰੁ⁹ ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਧਨ ਨਾਰੀ । ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੀ ॥
ਆਪਿ ਤਰੇ ਸੰਗਤਿ ਕੁਲ ਤਾਰੀ । ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿ ਤਤੁ ਵੀਚਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋ ਭਾਈ ਜੀ ! ਸੇਈ ਧੰਨਿ ਹੈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਜਿਨ ਕਾ ਚਿਤੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਬਦ ਕੇ ਅਸਨੇਹੀ¹⁰, ਸਬਦ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਤੇ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹੇ ਸਬਦ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਮਾਇ ਹੈ, ਸੇਈ ਧੰਨਿ ਹੈ । ਉਦਿ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰੇ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹੇ ਕੁਲ¹¹ ਭੀ ਸਗਲੇ ਨਿਸਤਾਰੇ । ਅਰੁ

¹ਯਗ ਆਦਿ ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਮਝਿਆ ਹੈ । ²ਵਰਨ ਆਸ਼ੁਮ ਦੇ ਨੀਯਤ ਕੀਤੇ ਫ਼ਰਜ਼ । ³ਖਜ਼ਾਨਾ । ⁴ਸੋਨਾ । ⁵ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਕੀਤਾ ਤਪ, ਭਾਵ ਭਾਰੀ ਤਪੋਸਿਆ ਜਾਂ ਉਲਟਾ ਹੋਕੇ ਕੀਤਾ ਤਪ । ⁶ਭੁਖਿਆਂ ਰਹਿਣਾ । ⁷ਬੇਹਤਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ । ⁸ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ । ⁹ਪਤੀ । ¹⁰ਹਿਤੁ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ¹¹ਭੰਜ, ਖ਼ਾਨਦਾਨ ।

ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਭੀ ਸਭਿ ਤਰੇ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਅੰਗ ਪਰਸੰਗ ਥੇ, ਸਿ ਸਭਿ ਤਰੇ । ਜਿਨ੍ਹ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਅਰੁ ਤਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬੀਦਾਰਿਆ । ਸੇਈ ਧੰਨੁ, ਜਿਨ੍ਹ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਨਿਆ ।" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਗੇ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਥੀ, ਅਰੁ ਹੁਣਿ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਹੋਈ । ਆਗੇ ਹਮ ਜਾਨਤੇ ਥੇ, ਜਿ ਹਮ ਭੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਦੇਹੁ ਭੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਏਕ ਜਾਤਿ ਹਹ । ਖੜੀ, ਖੜੀ ਕੀ ਜਾਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਕਾ ਹੈ, ਜਨੇਉ ਤਿਲਕੁ ਏਕੇ ਹੈ । ਹਮ ਆਗੇ ਤੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕਹਾਵਤੇ ਥੇ, ਇਥ ਹਮ ਕਿਆ ਕਹਹਿ ? ਤੁਮ ਅਥ ਕਿਛੁ ਅਉਰ ਹੂਏ । ਹਮ ਖੜੀ ਧਰਮ ਕਹਾਵਤੇ ਥੇ, ਇਥ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਜੀ ।"

ਹਮਰੀ ਜਾਤਿ ਪਤਿ ਸਚੁ ਨਾਉ । ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੰਜਮੁ^੧ ਸਤ^੨ ਭਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਬਖਸੇ^੩ ਪੂਛ ਨ ਹੋਇ । ਦੂਜਾ^੪ ਮੋਟੇ ਏਕੇ ਸੋਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਜੀ ਰਾਮ ਕੇ ! ਹਮਾਰੀ ਜਾਤਿ, ਪਤਿ, ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਅਰੁ ਏਹੀ ਹਮਾਰੇ ਕਰਮ, ਅਰੁ ਏਹੀ ਹਮਾਰੇ ਧਰਮ । ਏਹੀ ਹਮਾਰੇ ਸੰਜਮ, ਜਿ ਸਤਿ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮਿਲਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਸਤਿ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੋਲਤੇ ਹੈ । ਸਿ ਏਹੀ ਹਮਾਰੇ ਕਰਮ, ਏਹੀ ਹਮਾਰੇ ਧਰਮ । ਜਿ ਸੁਭਾਉ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਵੰਡਾਵਹਿ । ਜੇਸਾ ਹੋਇ, ਤੇਸਾ ਦੁਰਾਉ^੫ ਨ ਕਰਹ । ਮਨ ਕਰਿ, ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ, ਮਿਲਹਿ । ਅਰੁ ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਬਖਸੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਫਿਰਿ ਪੂਛ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਆ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਕਿਤੁ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਨ ਤੇ ਗੈਆ ? ਤਬ ਸਾਹਿਬੁ ਅਰੁ ਸੇਵਕੁ ਏਕ ਹੀ ਹੋਇ ਗਏ । ਤਬ ਓਹੁ ਖੜੀ ਉਨਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੋਰੀ ਪੋਆ । ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, "ਹੋਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਨਿ ਸਚੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਖਬਰਿ ਬਤਾਈ ।" ਤਬ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਪੁਰਖਾ ! ਤੇਰੀ ਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਈ । ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗੁ ।" ਤਬ ਓਸ ਥੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਚਨੁ ਬੋਲਿਆ । ਤਬ ਓਸ ਖੜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਏਸ ਸਬਦ ਕੀ ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਰੀ । ਸਿਫਤਿ^੬ ਸਰੀਅਤ^੭ ਵਿਚਿ, ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਏਸੁ ਗੋਸਟ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵੈ । ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿਸੁ ਕਾਰਨਿ ਹਮ ਭਏ ਉਦਾਸ । ਸਾ ਪਾਈ ਵਸਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸਿ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਨਾ ਤੇ ਨਿਆਰੇ^੮ । ਸੰਗੀ ਕੁਲ ਸਮੂਹ ਸਭਿ ਤਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚੁ ਕਥਾ ਵੀਚਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਵਖਰੁ^੯ ਨਾਮੁ ਵਿਹਾਈਐ^{੧੦}, ਹਰਿ ਧਨੁ ਪੂੰਜੀ^{੧੧} ਸਾਰੁ^{੧੨} ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅੰਤਰਿ ਸਿਮਰੀਐ, ਹਿਰਦੇ ਹੋਤਿ ਪਿਆਰੁ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਜਪ ਨੇਮ ਬ੍ਰਤ, ਸਗਲ ਗੁਣਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮੇਲਿਆ, ਕੀਆ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸੰਗੀ ਸਭਿ ਤਰੇ, ਕੁਲ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ^{੧੩} ॥ ੨ ॥

^੧ਬਥਤ, ਪ੍ਰਹੇਜ਼, ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ । ^੨ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ । ^੩ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਚਾ ਨਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਬਖਸ਼ੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ^੪ਦੂਤ ਭਾਵ । ^੫ਲੁਕਾਉ ਕਰਨਾ । ^੬ਉਸਤਤ । ^੭ਮਾਰਗ, ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਭਾਵ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀ ਥਾਪੀ ਹੋਈ ਰੀਤ । ^੮ਵਖਰੇ । ^੯ਸੋਦਾ । ^{੧੦}ਖਰੀਦੀਐ । ^{੧੧}ਰਾਸ । ^{੧੨}ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਉੱਤਮ । ^{੧੩}ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਹੈ ।

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮੁ ਸਤਿ, ਸਤਿ ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੪ ॥ ੩੭ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਪਨੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਸਹਜ ਮਹਿ ਆਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਅਪਣੇ ਧਾਮਿ^੧ ਬੁਲਾਇਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੈਂ ਸਗਲੇ ਦੇਸ ਦੇਖੇ; ਅਰੁ ਸਗਲੇ ਦੀਪ ਦੇਖੇ; ਸਗਲੇ ਖੰਡ ਦੇਖੇ; ਤੈਂ ਸਗਲੇ ਲੋਅ ਦੇਖੇ; ਸਗਲੇ ਭਵਣ ਦੇਖੇ; ਸਗਲੀਆਂ ਕੁੰਟਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਅਰੁ ਧਰਤੀ ਕੇ ਚਉਗਿਰਦਿ ਫਿਰਿਆ । ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ।" ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਤੈਂ ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣ^੨ ਦੇਖੇ ।" ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਤੈਂ ਮੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆ ਚੋਜਾਂ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਚੋਜ ਸਲਾਹਤਾ ਹੈ । ਬਾਨੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸਿਫਤਿ ਮੈ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

ਮੇਰੇ^੩ ਸਾਹਿਬਾ ਤੇਰੇ ਚੋਜ^੪ ਵਿਡਾਣਾ ॥

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ^੫ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਜੁ ਮੈ ਦੇਖੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਦੇਖਿ ਕੇ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਜੀ । ਤੇਰਿਆ ਚੋਜਾਂ ਕਾ ਵਿਡਾਣੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਝੇ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ।" ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਿਤਨਾ ਕੁ ਤੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਤਨਾ ਕੁ ਤੂੰ ਕਹੁ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਕਿਛੁ ਕਹਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ । ਜਾਂ ਤੂ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਹਿ, ਤਬ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਹੁ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਯਾ ਸਾਹਿਬ ! ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਮੈ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬਰਨਉ^੬ ਜੀ । ਤੂੰ ਜਲ ਬਲ ਕੇ, ਪਰਬਤ, ਪਹਾੜ, ਵਣ^੭ ਤ੍ਰਿਣ^੮ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਰਬਤਿ ਭਰਪੁਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੂੰ ਸਰਬਤਿ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈਂ ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਉਚਰਤਾ ਹੈ । ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

ਪੁੜ੍ਹ^੯ ਧਰਤੀ ਪੁੜ੍ਹ^{੧੦} ਪਾਣੀ ਆਸਣੁ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਚਉਬਾਰਾ ॥

ਸਗਲ^{੧੧} ਭਵਣ ਕੀ ਮੂਰਤਿ^{੧੨} ਏਕਾ ਮੁਖਿ^{੧੩} ਤੇਰੇ ਟਕਸਾਲਾ ॥ ੧ ॥

^੧ਘਰ, ਦਰਗਾਹ ।

^੨ਅਸਚਰਜ ।

^੩ਦੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੜ੍ਹ ।

^੪ਖੇਲ ।

^੫ਧਰਤ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।

^੬ਵਰਣਨ (ਬਿਆਨ) ਕਰਨਾ ।

^੭ਬਿਰਛ ।

^੮ਘਾਹ, ਛੋਟੇ ਬੂਟੇ ਆਦਿ ।

^੯ਪੰਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਇਹ ਹੈ ।

^{੧੦}ਇਕ ਪੁੜ

(ਫਰਸ਼ ਦਾ ਤਖਤ) ਬਸੀਨ ਹੈ । ਦੂਜਾ (ਫਰਸ਼ ਦਾ ਤਖਤ) ਪਾਣੀ (ਬੱਦਲ, ਆਸਮਾਨ) ਹੈ ।

^{੧੧}ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

^{੧੨}ਮਾਲਕ ਇਕ ਹੈ ।

^{੧੩}ਤੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲੇ ਖਰੇ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਂਗ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ! ਏਕੁ ਪੁਤੁ ਧਰਤੀ ਕਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕੁ ਪੁਤੁ ਪਾਣੀ ਕਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਤੇਂ ਆਪੁਣਾ ਆਸਣੁ ਕੀਆ ਹੈ; ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਕਾ ਤੇਂ ਚਉਬਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਸਗਲ ਭਵਣ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਏਤਨਿਆਂ ਕੀ, ਤੇਰੀ ਏਕਾ ਹੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੀ ਟਗਸਾਲ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਬੀਚਿ ਹੈ । ਜਿਵ ਜਿਵ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵ ਪਵਦਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਟਗਸਾਲ ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੀ, ਰੁਪਾ¹, ਸੋਨਾ, ਤਾਂਬਾ ਘੜੀਤਾ ਹੈ ਜੀ, ਤਿਉ ਜੀਆਂ ਦੀ ਟਗਸਾਲ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਬੀਚਿ ਹੈ । ਜੇਹਾ ਜੇਹਾ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੇਹੀ ਤੇਹੀ ਦਾਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਅਉਰੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਬਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਅਪਨੇ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ :—

ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਕਿਨੋਹਾ² ॥

ਇਕਤੁ ਰੂਪਿ ਫਿਰਹਿ ਪਰਛੰਨਾ³ ਕੋਇ ਨਾ ਕਿਸਹੀ ਜੇਹਾ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਮੈ ਦੇਖਤਾ ਹੋਂ, ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੋਂ ਜੀ । ਜਿਸ ਤੇ ਏਹ ਜੋਤਿ ਤੇਰੀ ਪਸਰੀ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਰੂਪੁ ਤੇਰਾ ਕੀਸਾ ਹੈ ਜੀ ? ਤੇਰਾ ਜਿ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੋ ਹੀ ਹੈ । ਇਕਤੇ ਹੀ ਰੂਪਿ ਤੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਂ ਜੀ । ਕੋਈ ਤੇਂ ਕਿਸੇ ਜੇਹਾ ਨਾਹੀ ਕੀਆ । ਜੀ, ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਬਰਨੁ⁴, ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਰੂਪੁ, ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਕਰਮੁ, ਅਪਣਾ ਅਪਣਾ ਰੰਗੁ, ਆਪੋ ਅਪਣੀ ਚੋਲੀ, ਆਪੋ ਅਪਣੀ ਪਰਕਿਰਤਿ⁵, ਆਪੋ ਅਪਣੀ ਸੂਰਤਿ, ਆਪੋ ਅਪਣੀ ਜੋਤ, ਅਰੁ ਆਪੋ ਅਪਣਾ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ । ਕਿਸੀ ਜੇਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਨਹਾਰ ਸਮਰਥ :—

ਅੰਡਜ⁶ ਜੋਰਜ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤਜ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਜੋਤਾ ॥

ਏਕੁ ਪੁਰਬੁ⁷ ਮੈ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿਆ ਤੁ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਰਵੰਤਾ⁸ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ! ਮੈ ਏਕੁ ਚਲਤੁ⁹ ਅਵਰੁ ਮੈ ਤੇਰਾ ਵਡਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਅੰਡਜ ਖਾਣਿ ਹੈ; ਜੋਰਜ ਖਾਣਿ ਹੈ; ਸੇਤਜ ਖਾਣਿ ਹੈ; ਉਤਭੁਜ ਖਾਣਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਕੇ, ਅਰੁ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ, ਤੂਹੀ ਰਮਤਾ ਹੈਂ ਜੀ । ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਵਡਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਜੀਅ ਜੀਅ ਮਹਿ ਤੁ ਰਮਤਾ ਹੈਂ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ :—

ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਬਹੁਤੇ ਮੈ ਏਕੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਮੈ ਮੂਰਖ ਕਿਛੁ ਦੀਜੈ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਛੁਬਦਾ¹⁰ ਪਥਰੁ ਲੀਜੈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਾਹਿਬ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕ

¹ਚਾਦੀ ।

²ਕੋਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ?

³ਗੁਪਤ, ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ।

⁴ਜਾਤ ।

⁵ਸੁਭਾ ।

⁶ਇਹ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ ।

⁷ਮਹਾਤਮ, ਵਡਿਆਈ ।

⁸ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ, ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

⁹ਬੋਤਕ, ਅਸਚਰਜ ਖੇਡ ।

¹⁰ਮੈਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਵਰਗੇ ਭਾਰੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲਓ ।

ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਮੇਰੇ ਬੁਝੇ ਕਹੇ ਨਾਹੀ ਜਾਤੇ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਜਿ ਗੁਣ ਹੈ, ਸਿ ਮੇ ਏਕੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ; ਤੇਰਿਆ ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਓੜਕੁ, ਸੁਧਿ ਸੁਸਾਰੁ, ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਬੀਚ ਥੀ ਮੈ ਏਕੁ ਭੀ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ; ਪਰੁ ਜੀ ਤੂ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਜੀ । ਕਿਛੁ ਤੂ ਅਪਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਭੀ ਦੇਹਿ ।" ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਕਿਆ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ ? ਸੁ ਕਿਛੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਤੂ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕ ਜੀ ! ਮੈ ਪਥਰੁ ਹਾਂ । ਭਵਜਲ ਮਹਿ ਬੁਝਾ ਬਹਿਆ ਜਾਤਾ ਹੋਂ । ਮੁਝ ਕਉ ਬੁਝਤੇ ਕਉ, ਤੂ ਕਾਢ ਲੇਹਿ ਜੀ । ਮੈ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋਂ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੇਰੇ ਕਾਢਣੇ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ, ਮੈ ਤੇਰੇ ਪੀਛੇ ਜਗਤੁ ਸਾਰੇ ਕਉ ਕਾਢਉਂਗਾ । ਨਾਨਕ ! ਏਕੁ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ, ਸਿ ਭਾਵੇ ਤੈਸੇ ਪਾਪੀ ਹੋਹਿ, ਮੈ ਉਨ ਕਉ ਭੀ ਪਾਰਿ ਬਾਹੋਂਗਾ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੰਡਉਤ ਕਰੀ । ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂ ਐਸਾ ਹੀ ਸਮਰਥੁ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤੁ ਬਖਸਾਇਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਤਬ ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤ, ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤੁ ਮਹਿ ਆਏ .—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਭੂਬਾ ਗ੍ਰਿਹ^੧ ਕੇ ਕੂਪ^੨ ਮਹਿ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਕਸਿਆ ਜਾਇ ॥
ਲਬਾ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਿ ਮਹਿ, ਸੁਧਿ ਭਵਜਲ, ਗਈ ਬਉਰਾਇ ॥
ਸਰਨਿ ਸਰਨਿ ਸਰਨਾਗਤੀ, ਪਰਿਓ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬਹਿਆ ਜਾਤੁ ਹੈ, ਪਾਹਨੁ^੩ ਨੀਰਿ^੪ ਤਰਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ । ਸਤਿ ਰਾਮ । ਰਾਜਾ ਰਾਮ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ, ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੨੦੪ ॥ ੩੮ ॥

ਜੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਦ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ । ਜਿ, 'ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਕੁ ਮੇਰੇ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ।' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ । ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ! ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਏਸੁ ਗਲ ਦਾ ਸਦਾ ਵਿਸਵਾਸ^੫ ਰਹਦਾ ਹੈ ਪਰੁ ਜੀ ਮੈ ਭਰਦਾ ਪੁਛਿ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਸਵਾਸ ਰਹੇ ਸਿਖ ਨੇ, ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਦਾ ਕਿ ਵਸੇਖੁ^੬ ਹੋਵੇ ਸਿਖ ਨੂ ? ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਪੁਛਿ ਲੈਣੀ । ਜਾਂ ਤੂ, ਮੈ ਤੇ ਨ ਪੁਛਸਹਿ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਕਿਸ ਤੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਪਾਵਹਿਗਾ ? ਨਾ ਪੁਰਖਾ !

^੧ਪਾਸੋਂ, ਤੋਂ । ^੨ਘਰ ਭਾਵ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ । ^੩ਖੂਹ । ^੪ਪੱਥਰ । ^੫ਪਾਣੀ ।
^੬ਭਰਮ । ^੭ਭੇਦ, ਖਾਸ ਲਾਭ ।

ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਬਾਤ ਪੁਛਿ ਲੈਣੀ । ਭਰਣਾ ਨਾਹੀ, ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬਖਸਿਆ ਹੋਆ ਹੈਂ । ਜਿਤਨਾ ਤੂੰ ਪੁਛਹਿ, ਤਿਤਨਾ ਤੁਧਿ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹ ਜਿ ਜੀਅ ਸਕਲ^੧ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਇਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਏਕੋ ਸੂਤ੍ਰ^੨, ਜੋਮਣ, ਮਰਣ, ਜੀਵਣ ਕਾ ਏਕੋ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ਸੁ, ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਵਰਕੁ ਭੀ ਕੀਤੋ ਸੁ ਜੀਆ ਵਿਚਿ, ਕਿ ਨਾ ? ਸਭ ਜੀ ਏਕ ਸੇ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਨਾ ਪੁਰਖਾ ! ਜੀਅ ਜੀਅ ਦਾ ਬਹੁਤੁ ਵਰਕੁ ਕੀਤਾ ਹੋਸੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਇਕਿ^੩ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਵਹਿ ਆਈ^੪ । ਇਕਿ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਰਹਹਿ ਸਮਾਈ ॥

ਇਕਿ ਧਰਨਿ^੫ ਗਗਨ^੬ ਮਹਿ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵਹਿ । ਸੇ ਕਰਮਹੋਣ^੭ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਧਿਆਵਹਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਮਹਿ ਇਕਿ ਜਿ ਜੀਅ ਹਹਿ, ਸਿ ਓਇ ਆਵਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ । ਆਏ ਜੰਮੇ, ਫਿਰਿ ਮੁਏ; ਫਿਰਿ ਆਏ । ਅਤੇ ਇਕਨਾ ਜੀਆ ਦਾ ਏਹੁ ਵਰਕੁ ਕੀਤਾਸੁ, ਜੁ ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਤੇ ਹੈਂ । ਉਸ ਹੀ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈਂ । ਨਾ ਓਇ ਓਥਹੁ ਫੇਰਿ ਆਵਤੇ ਹੈਂ, ਨ ਜਾਤੇ ਹੈਂ । ਸੇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਐਸੇ ਜੀਅ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਜਿ ਨਾ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਠਉਰ ਹੈ, ਨਾ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਗਗਨ ਉਪਰਿ ਠਉਰ ਹੈ । ਓਇ ਇਵ ਹੀ ਬਹੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ । ਸਿ ਓਇ ਕਵਨ ਹੈਂ ? ਓਇ, ਓਹੀ ਜੀਵ, ਜਿ ਕਰਮ ਤੇ ਹੀਣ ਹੈਂ । ਜਿਨ੍ਹਾ ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਿਆ, ਤੇ ਓਹੀ ਜੀਵ ਹੈਂ । ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਾ ਜਿਮੀ, ਨਾ ਅਸਮਾਨਿ, ਠਉਰ ਕਹੀ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਅੰਧਾ ਹੈ । ਸੁ ਇਸ ਕਉ ਖਬਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਮਿਲੈ ਤਾਹੀ ਏਸ ਨੂੰ ਮਤਿ ਆਵੈ ।"

ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਤੇ ਗਤਿ^੮ ਮਿਤਿ ਪਾਈ ॥

ਇਹੁ ਸੈਸਾਰ ਬਿਖੁਵਤ ਅਤਿ ਭਉਜਲੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸਿ ਭਵਜਲੁ ਹੈ । ਜਿ ਮਹਾ ਬਿਖਮੁ ਅਗਨਿ ਕਾ ਭਵਜਲੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਤੇ ਲੰਘਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ, ਕਵਨੁ ? ਜਿਸ ਕੀ ਮਤਿ ਪੂਰੀ ਹੈ, ਕਰਮੁ ਪੂਰਾ ਹੈ; ਕਰਮ ਸੁਧੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਓਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਇਸ ਮਹਿ ਆਵੈ; ਤਾਂ ਏਹੁ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ । ਨਾਤਰ ਹੋਰੁ ਸਭਾ ਭਵਜਲ ਵਿਚਿ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਉਠ ਕੀ ਚਾਲ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕੀਸੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨ ਕਉ ਆਪਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਿ । ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲੁ ਨ ਸਾਕੈ ਪੇਲਿ^੯ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲ^{੧੦} ਰਹਹਿ ਪਿਆਰੇ । ਜਿਉ^{੧੧} ਜਲ ਅੰਭ^{੧੨} ਉਪਰਿ ਕਮਲ ਨਿਰਾਰੇ^{੧੩} ॥ ੨ ॥

^੧ਸਾਰੇ ।

^੨ਨਿਯਮ ।

^੩ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੩੫੩ ।

^੪ਆ ਕੇ ।

^੫ਧਰਤੀ ।

^੬ਆਸਮਾਨ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਝਲਦੀ ।

^੭ਮੰਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ।

^੮ਗਤੀ (ਉਥੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ) ।

^੯ਪੀੜ (ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ) ।

^{੧੦}ਪਵਿੱਤਰ ।

^{੧੧}ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :—“ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਰਹਤਾ ਹੈ ਨਿਆਰੇ ॥”

^{੧੨}ਪਾਣੀ ਵਿਚ ।

^{੧੩}ਨਿਰਲੋਪ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅੰਗਦਾ ਪੁਰਖਾ ! ਸੁ ਏਹ ਬਾਤ ਈਵ ਹੈ । ਜਿ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੇਲਿ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਪੋਲਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ । ਕਿਤੁ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ? ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਇ ਨਿਰਮਲ ਰਹਤੇ ਹੈ । ਉਨ ਕਉ ਪਾਪ ਕੀ ਮੋਲੁ ਨਾਹੀ ਲਾਗਤੀ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਮਹਿ ਕਵਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲੈ । ਤਾ ਉਸਿ ਪਾਨੀ ਥੀ ਕਮਲੁ ਨਿਆਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਉਸਿ ਕਮਲਿ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਓਹ ਸਾਧ, ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਰਹਤੇ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ ! ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਪਾਪਾ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਹੈ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਪੁਰਖਾ ! ਸੈਸਾਰੁ ਬੁਰਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਕੁ ਸੰਜਮੁ ਹੈ :—

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸੁ ਨੋ ਕਹੀਐ । ਈਸੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰਮੁਖਿ^੧ ਸਚੁ ਲਹੀਐ ।
ਅਕਥ ਕਥਉ ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰੁ । ਮਿਲਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਉ ਪਾਰੁ^੨ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਬਿਖੁ ਅਗਨਿ ਕਾ ਭਵਜਲੁ ਹੈ । ਇਸ ਤੇ ਜਿ ਬਾਚੀਐ, ਸਿ ਸੰਜਮਿ ਬਾਚੀਐ । ਤਿਸੁ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਕਵਣੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਬਾਚੀਐ, ਇਸਿ ਭਵਜਲੁ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਅਗਨਿ ਤੇ ? ਅੰਗਦਾ ਪੁਰਖਾ ! ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਕਿਉ ਜਿ, ਸਗਲ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਸਚੁ ਖੋਜਣਾ ਜਹਾਂ ਝੂਠੁ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਸਚੁ ਹੈ । ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਝੂਠੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਸਚੁ ਕਿਆ ਹੈ ?” “ਅੰਗਦਾ ਪੁਰਖਾ ! ਝੂਠੁ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਸੈਸਾਰ ਹੀ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?” ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਾਈਐ, ਸਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਕਾਸਟ^੩ ਮਹਿ ਬੈਸੰਤਰੁ^੪ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਉਸ ਥੀ ਕਾਰਜੁ ਬਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਸੁ ਬੈਸੰਤਰੁ ਜਿ ਕਾਚੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਾਚੀਐ ? ਓਹੁ ਸੰਜਮਿ ਜਤਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਕਲਤਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਇਕੁ ਅਗੇ ਉ ਉਪਰਿ ਧਵੀਐ^੫, ਅਰੁ ਇਕੁ ਅਗੇ ਤਲੇ ਰਾਖੀਐ । ਤਉ ਉਸ ਥੀ ਓਹੁ ਬੈਸੰਤਰੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਇ । ਜਦਿ ਉਹਾਂ ਥੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਸੰਤਰਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਕੀਆ । ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਉਸਿ ਕਾਸਟ ਬੀਚ ਥੀ ਜਿਉ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਨਿਕਾਲਿਆ, ਤਿਉ ਇਸ ਹੀ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਏਵ ਹੈ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਕਾਸਟ ਬੀਚ ਤੇ ਤਉ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਨਿਕਾਲਿਆ, ਸੁ ਸਮਝਿਆ । ਪਰੁ ਜੀ, ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਕਾਲੀਐ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਏਸ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕੀ ਮਤਿ ਹੈ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਇਸਿ ਜੀਵ ਕਉ ਹਿਤਾਵੇ^੬, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ! ਵਾਹ !! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕੀ ਮਤਿ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਈਐ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਏਕੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦੁ ਹੈ, ਤਟ ਤੀਰਥ ਹੇਨ੍ਹ, ਕਿਛੁ ਇਨ ਤੇ ਭੀ ਮਨੁਖਾ ਕਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੈ ?” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਨਿਸਤਾਰਾ ਭਿ, ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਭਿ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ ! ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ, ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਸੁ ਕਿਉ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

^੧ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਇਹ ਸਚ ਲਭਦਾ ਹੈ । ^੨ਅੰਤ । ^੩ਲਕੜੀ । ^੪ਅੱਗ । ^੫ਧਰੀਐ ।
^੬ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗੇ ।

ਸਾਸਤਾ ਬੰਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤਾ ਬਹੁ ਭੇਦ । ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਰੇਦਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲੁ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ । ਨਾਨਕ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਡੇ ਪੁਰਿ ਭਾਗੈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਪੁੰਨ, ਦਾਨੁ, ਵੇਦੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਪਾਵਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੂਨੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕੁਤੇ ਕੇ ਜਨਮਿ, ਘੋੜੇ ਕੇ ਜਨਮਿ, ਅਕੈ ਬੇਲ ਕੇ ਜਨਮਿ, ਅਉਰੁ ਅਨੇਕ ਜੂਨੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜਿ ਜਨਮ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨੀ ਜਨਮੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹੁ ਦਾਨੁ ਪਾਵਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਓਹੁ ਦਾਨੁ ਕਿਸਿ ਕੇਮਿ ਹੁਆ ? ਜਿ ਗਰਭ ਜੁਨਿ ਮਹਿ ਇਨਿ ਪਾਇਆ । ਸੁ ਭਲਾ, ਬੁਰੇ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਹੁਆ ਨਾ । ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ, ਤਉ ਓਹੁ ਬੀਜਿਆ ਭੀ ਸਕਾਰਥਾ ਹੋਤਾ, ਕਿਉ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਪਾਵਤਾ, ਅਰੁ ਬੇਕੁੰਠ ਬਾਸੀ ਹੋਤਾ । ਸਭਿ ਗੁਣ ਇਸਿ ਜੀਵ ਕਉ ਨਾਮ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਹੈ । ਏਹੀ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰਉ । ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਕਉ ਦੇਹ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥਿ ਨਾਏ ਕੀਏ ਕਾ ਫਲੁ ਲਾਗਾ । ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ, ਤਿਨਿ ਫਿਅ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਨਉ ਬਿਆਕਰਨ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ, ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਪਛੇ ਕਾ ਫਲੁ ਹੁਆ । ਇਸ ਕਉ ਸਰਬ ਫਲ ਲਾਗੈ । ਏਹੁ ਹਿਰਦੇ ਸੁਧ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ ਅਰਾਧੇ । ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸਰਬ ਫਲ ਹਥਿ ਆਵਹਿ, ਅਰੁ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਇਸ ਕਉ ਸਭ ਫਲੀਐ । ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ । ਤਉ ਸਭੇ ਭਰਮ ਭਉ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਹਿ, ਜੇ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਦੀਆ । ਅੰਗਦ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕੀਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ, ਦੁਖ ਤੇ ਲੋਹੁ ਛੁਡਾਇ ॥

ਕਿਸ ਅਗੇ ਬਿਨਤੀ ਕਰਉ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮੁ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਰਾਮੁ । ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ । ਹਰਿ ਰਾਮੁ । ਜੈ ਰਾਮੁ । ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਰਾਮ । ਸਰਬੇ ਰਮਤੀਤ ਰਾਮ । ਸਰਬ ਮੇ ਰਾਮੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਰਮਈਆ ਰਾਮੁ । ਬਲਿਰਾਮ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ । ਸਕਲ ਸਾਧੂਆ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਜੈ । ਬੋਲੀਐ ਪ੍ਰੇਮ, ਪ੍ਰੀਤਿ, ਸਿਉ, ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ ਕੇ, ਮਨਸਾ ਬਾਚਾ ਕਰਮਨਾ ਕਰਿ ਕੈ । ਕਹੀਐ ਰਾਮੁ । ਸਤਿ ਸਤਿ ਰਾਮ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੫ ॥ ੨੦੬ ॥ ੨੦੭ ॥

¹ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਸਫੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫੇ ਹਨ :- ਸਾਖ, ਯੋਗ, ਨਿਆਇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ, ਮੀਮਾਨਸਾ, ਵੇਦਾਂਤ ।
²ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਜਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਲਿਖੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੨੭ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
³ਅਠਾਰਹ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ।
⁴ਇਸ਼ਨਾਨ । ⁵ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । ⁶ਬਰਾਬਰ । ⁷ਸਫਲ ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੰਜਮ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਮਿਲੇ। ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਈਐ ਜੀ।” ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਗੇ ਤੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਅਰੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ “ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਜੀ। ਹਮ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜੀ। ਹਮ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਹਿ ਜੀ। ਹਮ ਕਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣੀ ਹੈ।” ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ। ਬੈਠੀਐ ਜੀ। ਮੈਂ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੁਮ ਕਉ ਲੈ ਜਾਇ ਮਿਲਾਵਉਗਾ।” ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਇਕਿ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨਉ ਹਰਿ, ਸੁ ਓਇ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭੀ ਖਬਰਿ ਪੁਛਿਆ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ।” ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਜੇ ਕੋਈ ਏਵ ਕਹਤਾ, ਜਿ ਜੀ ਕਿਛੁ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈਐ, ਤਬ ਉਸੁ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ। ਤਬ ਏਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਕਹੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਿਆ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਏਤਨੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਏ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਕਹਿਉਸੁ, ਜਿ ਹਾ ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੇ ਤਾਈ! ਜਾਹਿ, ਉਨ ਕਉ ਲੈ ਆਉ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਆਏ ਹੈਂ। ਧੰਨਿ ਹੈ, ਓਇ ਪੁਰਖਾ! ਉਨਹੁ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਆਏ ਹੈਂ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੇ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਆਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਹੁਤਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ। ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲੇ। ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸਮਾਧਾਨੁ¹ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ² ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿ ਸੁਨਾਇਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗ ਆਏ ਹੈਂ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਿਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੁਸਟੁ³ ਹੋਇਆ, ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਛੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ! ਤੁਮਹੁ ਹਮ ਕਉ ਤੁਮਹੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ⁴ ਤੁਮ ਆਏ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸੋਈ ਸਾਰੁ⁵ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹਾ ਹੈ ਜਿ, ਸਭ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਜੀ। ਹਰਿ ਕੋਈ ਇਵ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਬਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਐ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਾਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ? ਜਿ ਸਭਨਾ ਨਾਵਾਂ ਕੇ ਮੁਖਤਾ⁶ ਹੈ, ਜਿਤਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ, ਸਾਰੇ ਨਾਉ ਵਿਚਿ ਆਇ ਜਾਨ੍। ਅਤੇ ਜੀ, ਓਹੁ ਕਵਨੁ? ਜਿ ਨਾਮੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ, ਜਿਤਿ ਸਿਮਰੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਹੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲਿਐ, ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ⁷ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਈਐ? ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਿਆਈਐ? ਹਮਾਰੀ ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ!” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

¹ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ।

²ਪ੍ਰੇਮ।

³ਪਰਸੋਨ।

⁴ਵੰਡਾਉ।

⁵ਉੱਤਮ, ਸੁਸ਼ਟ।

⁶ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੁਸ਼ਟ।

⁷ਵਿਧੀ, ਤਰੀਕਾ।

ਨਿਵਿ¹ ਨਿਵਿ ਪਾਇ² ਲਗਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਆਤਮੁਰਾਮੁ³ ਨਿਹਾਰਿਆ⁴ ॥
ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੁ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਰਵਿਆ⁵ ਹਿਰਦੈ ਦੇਖਿ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਰਗੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕਉ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਕਰੀਐ, ਅਰੁ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ । ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਆਤਮੇ ਹੀ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇ ਗਾ :—

ਬੋਲਹੁ ਰਾਮੁ ਕਰੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ਰਤਨੁ ਹਰਿ ਲਾਭੇ ਮਿਟੈ ਅਗਿਆਨੁ ਹੋਇ ਉਜੀਆਰਾ⁶ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਸੰਤਹੁ ! ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆ ਬੀਚ ਬੀ ਮੁਖਤਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਤੁਮ ਏਹੀ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ, ਜਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਇ । ਭਾਈ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀ, ਨਿਸਤਾਰਾ ਨਾਹੀ । ਇਸਿ ਜੀਅ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਹਰਿ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਰਤਨੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਪਾਈਐ । ਤਿਤੁ ਨਾਮ ਰਤਨ ਸਿਮਰੇ ਤੇ, ਅੰਦਰ ਕਾ ਅਧੋਰਾ ਮਿਟੈ, ਅਰੁ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਹੋਇ ਆਵੈ । ਤਿਸਿ ਗਿਆਨ ਕੇ ਉਜੀਆਰੇ ਸਿਉ, ਆਧਿਆਰਾ⁷ ਮਨ ਕਾ ਮਿਟੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਭੀ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੀ ਸਿਮਰਿਆ, ਪਰੁ ਮਿਲਿਓ ਨਾਹੀ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਰਵਨੀ⁸ ਰਵੈ ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਤੂਟਹਿ ਥਿਚਿ ਹਉਮੈ ਫਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਹਉਮੈ ਤੂਟੈ ਤਾ ਕੋ ਲੇਖੈ⁹ ਪਾਈ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਰਮਣਿ ਤਉ ਹਰਿ ਕੇਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਮਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਵਿਚਿ ਜਿ ਹਉਮੈ ਕਾ ਬੰਧਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਟੂਟਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਸਿਮਰਿਆ ਬਾਇ ਪੜੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨ ਹਾਰਾ, ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਸੋ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨਹਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ । ਸੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨਹਾਰਾ, ਜਦਿ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੇ, ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਖੋਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਉਸਿ ਹਉਮੈ ਮਿਟੀ¹⁰ ਤੇ, ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਏ । ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਤਾਹੀ ਲੇਖੈ ਪੜੈ, ਨਾਤਰ ਨਾ ਪੜੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਨਾਮੇ, ਕਬੀਰਿ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਕਉ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲਿਆ, ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਨ ਮਿਲਿਆ, ਪਰੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਿਆ । ਤਾਂ ਜਿਨ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਸਾਵਧਾਨੁ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਓਹੀ ਨਿਸਤਰੇ । ਕਿ ਨਾ, ਜਿਨ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ, ਓਇ ਭੀ ਨਿਸਤਾਰੇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰੇ !

¹ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੫੩ । ²ਚਰਨੀ । ³ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ⁴ਵੇਖਿਆ ।
⁵ਮਿਲਿਆ । ⁶ਚਾਨਣਾ । ⁷ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅਨੁਰਾ । ⁸ਜੀਭ । ⁹ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
¹⁰ਨਾਸ ਹੋਣਾ, ਘੂਰ ਹੋਣਾ ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਉਰਧਾਰੇ¹ ॥

ਭਗਤਿ ਵਡਲੁ² ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਦਾਤਾ ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ³ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਮਰੇਗਾ, ਉਸਿ ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਉਰਧਾਰਿ ਰਾਖੇਗਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਅਰੁ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਆਵੇਗੀ। ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਚਲੇਗਾ, ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਛਾਡਿ ਦੇਇਗਾ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰੇਗਾ, ਸੋਈ ਈਹਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ, ਉਹਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ। ਓਹੁ ਨਾਮੋ, ਕਬੀਰ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਜੇ ਨਾਮ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਗਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਚਲੇਗਾ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਜੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਹੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਆਹੁ !

ਮਨ ਸਿਉ ਜੁਝਿ⁴ ਮਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੇ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਏ⁵ ॥

ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਜਗਜੀਵਨੁ ਸਹਜ⁶ ਭਾਇ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਹੋ ! ਸਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕਮਾਵਣੀ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਅਸਾਧੁ⁷ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਜੀਤੁ ਹੈ। ਜੀਤਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ, ਅਰੁ ਸਾਧਿ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਸੁ ਏਸੁ ਮਨ ਹੀ ਸਾਥਿ ਆਨੇ ਹੀ ਪਹਰ ਸੰਗਮ⁸ ਕਰੇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਦੁਰਮਤਿ⁹ ਬਿਕਾਰ¹⁰ ਕਉ ਧਾਵਤਾ¹¹ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਕਉ ਕਰਨੇ ਨ ਦੇਇ। ਇਸਿ ਮਨ ਸਿਉ ਝੂਝਤਾ ਝੂਝਤਾ ਹੀ ਮਰੇ। ਇਸ ਸਾਥਿ ਇਕਲਾ, ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਕਰੇ। ਜਾ ਮਨ ਸਿਉ ਝੁਝਿ ਕਰਿ ਮਰੇ, ਤਾਂ ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਓਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ। ਮਨ ਕੀ ਜਿ ਮਨਸਾ ਧਾਵਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਧਾਵਣੇ ਨਾ ਦੇਇ। ਮਨ ਹੀ ਸਾਥਿ ਮਨਸਾ ਕਉ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ, ਸਾਧਿ ਕਰਿ, ਸਮਾਇ ਲੇਇ, ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰਿ ਜਗਜੀਵਨੁ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਲਿਵ ਲਗਾਵੇ, ਭਾਵਨੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਹਿਜ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਲਿਵ ਸਾਥਿ ਅਰਾਧੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਉਹੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਵੇ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਸਨੇ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਿ, “ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਹਮ ਕਉ ਏਤਨੀ ਹੀ ਬਾਤ ਤਾਈ¹² ਕਾਮੁ ਥਾ। ਸਾ ਬਸਤੁ ਹਮ ਤੁਮ ਬੀ ਪਾਈ। ਹਮ ਜਿ ਹਾਂ, ਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ਸਿਖ ਹਮ। ਅਰੁ ਤੁ ਜਿ ਹੋ, ਸੁ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ। ਹਰਿ ਜੀ ਤੁ ਆਖ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ, ਅਪਨੀ ਮਤਿ ਦਿਤਾਇ ਕਰਿ ਸਮਾਇ ਲੇਹਿ ਜੀ। ਅਬ ਹਮਾਰੀ ਸਰਮ ਤੁਮ ਕਉ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਝੇ ਹਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਬਾਬਾ ! ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਏਹੀ ਬਿਸ਼ੇਖੁ ਹੈ, ਜਿ ਜੀਅ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ। ਅਬ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਾਧਹੁ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ।” ਤਬ ਉਨ੍ਹੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਥੇ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ, ਸਿਖ ਭਏ, ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੇ, ਪਾਈ¹³ ਪਝੇ, ਨਿਹਾਲੁ ਹੁਏ। ਈਹਾਂ ਮਤਿ, ਆਗੇ ਗਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ !

¹ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ।

²ਭਗਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

³ਤਾਰਦਾ ਹੈ।

⁴ਲੜ ਕੇ।

⁵ਮੁਕਾ ਦੇਵੇ।

⁶ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ, ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ।

⁷ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ।

⁸ਲੜਾਈ।

⁹ਖੋਟੀ ਮਤਿ।

¹⁰ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ।

¹¹ਦੌੜਦਾ ਹੈ।

¹²ਪ੍ਰੀਤ, ਚਰਨੀ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਝੁਝੇ ਮਨ ਸਿਉ ਮਨੁ ਠਹਰਾਇ, ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਵੇ ॥
ਹੋਇ ਦੋਆਲੁ ਸਹਜਿ ਲਿਵ ਲਾਗੇ, ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵੇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਮੂਲ ਕਾਟੇ, ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਪਾਵੇ ॥ ੧ ॥

ਥੇਲੀਏ ਭਾਈ ਧੰਨ ਗੁਰੂ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਰਾਮੁ,
ਰਾਮੁ ਸਤਿ ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੭ ॥ ੨੦੭ ॥ ੪੦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਤਰਤੀਬ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬੁਲਾਇਆ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲੈ ਕੇ ਏਸੁ ਜਗਾਨੁ ਵਿਚਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਇਕਸੁ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਨੇ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣੀ; ਅਰੁ ਲੋਕਾ ਤੇ ਭੀ ਕਰਾਵਣੀ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਇਕ ਐਸੀ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰੀਐ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਇਕੁ ਜਪੁ ਹੋਇ । ਐਸੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਜੋਤੁ ਬੰਧੀਐ ਪੁਰਖਾ ! ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਮੇਰੀ ਕਰਣੀ, ਪ੍ਰਿਥਮੀ^੧ ਮੇਰੇ ਨਾਇ ਲਾਵਣੀ । ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਧਰਮੁ ਦਿਤ੍ਰਾਵਣਾ । ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੇਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸੀਲੁ ਕਮਾਵਣਾ । ਗ੍ਰਸਤ, ਬੈਰਾਗੁ ਖੇਲਣਾ । ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਪੰਥੁ ਵਧਾਵਣਾ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੰਨਣੀ, ਸਤੁ ਕਰਣਾ ਅਰੁ ਕਰਾਵਣਾ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਏਹੀ ਇਕ ਸਿਫਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਕੀਐ ਜਿ ਉਸਨੁ ਭਾਵੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਸਿਫਤਿ ਹੋਇ, ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਕਰਿ ਪਾਪੀ, ਧਰਮੀ, ਸਭਸੁ ਦੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰਿਅਹੁ ਮੁਹਹੁ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਜਪੁ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਜਪੁ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ, ਤੂ ਕਰਹਿ ਸੁ ਹੋਵੇ । ਜਿ ਕੀਤਾ ਲੋਭਹਿ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ । ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਮੁਕਤਿ । ਤੇਰੇ ਹੀ ਹਥਿ ਗਤਿ ਜੀ । ਮੁਕਤਿ ਕਰਣਹਾਰਾ ਤੂਹੋ ਹੈ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਚਰੁ ਹੋਉ ਹਾਂ, ਤਿਚਰੁ ਏਵੇ ਹੈ, ਜਿਉ ਤੂ ਆਖਦਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਇਕੋ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੋਵੇ, ਜਿਸੁ ਪੜੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੇ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਇਕਨਾ ਨੂ ਦਰਸਨੁ ਮੇਰਾ ਹੋਇਗਾ, ਇਕਨਾ ਨੋ ਨ ਹੋਸੀਓ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ, ਏਹੀ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਕਾ ਜਪੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੋਇ, ਜਿ ਭਾਵੇ ਮੈਥੇ ਆਵੇ, ਭਾਵੇ ਨਾ ਆਵੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਮੈ ਥੀ ਪਿਛਲਾ ਜਿ ਕੋਈ ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੇ, ਸੁ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਨੂ ਆਇ ਮਿਲੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਲਏਗਾ, ਸੁਣੇਗਾ, ਤਿਸਦਾ ਚਾਮਨੁ ਹੋਉ ਹਾਂ, ਪੁਰਖਾ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਿ । ਪਰੁ ! ਪੁਰਖਾ ਬਿਨਾ ਜਪੁ ਜਪੇ ਤੇ, ਮੈ ਪਾਸਿ ਆਵਣਾ ਨਾ ਮਿਲਸੀਓ । ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਹਿ, ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ ਮੇਰਾ ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੁ ਮੈ ਪਾਸਿ ਆਵੇਗਾ, ਉਸਿ ਪੜਿਐ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਜੁ ਜੀਉ ਪੜੇਗਾ, ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਗਾ । ਬਿਨਾ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਮੁਕਤਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ

^੧ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ।

^੨ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

ਕਿਨੇ ਡਿਠਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ। ਸੈਸਾਰੀ ਜੀਅ ਜਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਲਏ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਮਾਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦੀ। ਪੁਰਖਾ ! ਏਹਾ ਉਪਦੇਸ ਦਿਤਾਈਐ, ਜਿ ਏਹ ਮਾਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅਰਥਿ^੧ ਦੇਨ੍ਹਿ। ਅਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਏਹਾ ਦਿਤਾਈਐ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨ੍ਹਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਨ੍ਹਿ। ਪੁਰਖਾ, ਸੈਸਾਰ ਦੀ ਗਤਿ ਕਰਣੇ ਨੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਸੀ ਭੇਜੇ^੨। ਪੁਰਖਾ, ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਾਏ, ਸੈਸਾਰ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਪਉੜੀ ਨਾਉ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ, ਸੈਸਾਰ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਉ ਦਾ ਜਪੁ ਕਰਿ ਮਿਲੇ, ਜਿ ਓਹੁ ਜਪੁ ਜਪਹਿ ਅਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਨ੍ਹਿ। ਕਿਸ ਦੀ ਨਿਆਈ ? ਪੁਰਖਾ, ਜਿਉ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਮਹਾਦੇਵ^੩ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਮੰਤ੍ਰ ਭੰਤ੍ਰ ਕਰਿ, ਜਿ ਸੈ ਬੀ ਸੈਸਾਰੁ ਭੁਲਿ ਜਾਇ, ਉਨ ਹੀ ਲਗਿ ਜਾਇ। ਸੁ ਪੁਰਖਾ, ਮਹਾਦੇਵ ਏਹੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬੰਧੇ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਜਿ ਜੇ ਹਜਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਮਾਨੁਖੁ ਹੋਇ ਅਤੇ ਮਾਰਟਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮਾਰੀਐ। ਛਡਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਛਡੀਏ। ਜੇ ਜਲਾਵਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜਲਾਈਐ। ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਰਖੀਐ। ਇਕਿ ਇਕਿ ਏਹੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕੀਤੇ ਹੋਨ੍ਹਿ। ਲੂਣਾ ਚਮਾਰੀ ਸਿਖੁ ਸੀ, ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ। ਤਿਨਿ ਏਹੇ ਏਹੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬੰਧੇ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਜੇ ਆਨਣੀ ਹੋਵੇ ਵਸਤੁ, ਤਾਂ ਸੈ ਹਜਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਉਪਰਹੁ ਆ ਜੇ। ਜੇ ਲੈ ਜਾਣੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਈਐ। ਅਹਿ ਜਿ ਸਿਧਾ ਅਖਾਇਦੇ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਪੁਰਖਾ, ਸਿ ਸਭਿ ਏਹੇ ਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਿ ਸਿਖਿ ਆਖਾਇਦੇ ਹੋਨ੍ਹਿ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਰੋਨਾਂ ਜੇ ਸੈਹਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਭਾਇਣੀ ਹੋਈਆਂ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਸਭਿ ਏਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਿ ਸਿਖਿ ਹੋਈਆਂ ਹੋਨ੍ਹਿ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪੁਰਖਾ, ਸੈਸਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰਹੁ ਭੁਲਿ ਗੋਆ ਹੈ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰਣਹਾਰੇ, ਸਭਿ ਨਰਕਿ ਜਾਨਿਗੇ। ਪੁਰਖਾ, ਅਸਾਨੁ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਨੂੰ ਮੁਕਤਿ ਲੈ ਜਾਣੇ ਦਾ। ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਏਹਾ ਜਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਕੀਚੈ, ਜਿਤੁ ਪਤਨੇ ਸਾਥਿ, ਭਾਵੇ ਤੇਸਾ ਪਾਪੀ ਹੋਇ, ਜਿ ਕੋਈ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜੈ, ਸੁ ਰਤਕਾਲਿ^੪ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਸੇਵਕ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਜਿ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੂ ਕਹਹਿ ਸੋਈ ਜਪੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਸਤਤਿ, ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕੀ ਕਾ, ਜਪੁ ਕੀਤਾ, ਸੈਸਾਰੁ ਪਾਪੀ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੇ ਤਾਈ^੫। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਆਇ ਸਚੁ ਜੁਗਾਇ ਸਚੁ। ਹੋ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਮੁਢ ਜਪ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਖਿਆ। ਫਿਰਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀਅਨੁ, ਜਿ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਹਵੇ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਆਖਣ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਸਲੋਕ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਸਿ ਤੂ, ਓਇ ਸਲੋਕ, ਸਬਦ ਲੈ ਕੇ, ਸੇਦਰਹੁ ਸਭਿ, ਏਸੇ ਜਪ ਵਿਚਿ ਆਣਿ ਆਣਿ ਬਣਾਇ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਇਦਾ ਜਾਹਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਆਣਿ ਆਣਿ ਬਣਾਇਦਾ ਜਾਹਿ, ਜਪੁ ਰਾਸਿ ਕਰਿ। ਸਬਦ, ਸਲੋਕ, ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਹੀ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਬਚਨ, ਪਰੁ ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਨਾਲਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਸਨ੍ਹਿ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੀਆਂ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਜੂਰਿ, ਅੰਗਦੁ ਸਿਖੁ, ਬਣਾਇ ਬਣਾਇ, ਚੁਣਿ ਚੁਣਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਦਾ ਜਾਇ। ਅਗਿਆਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ, "ਹਾਂ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਏਥਾਉਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਉੜੀ, ਏਹੁ ਏਥਾਉਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਹੀ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਏਸੇ ਥਾਵੇਂ ਦਾ ਹੈ ਸਲੋਕੁ, ਏਹੁ ਏਥਾਉਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੁਖ ਕੀ, ਪਰੁ ਬਣਾਵਣੇ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਵਿਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ। ਜਿਉ ਸਰਾਫੁ ਸਰਾਫੀ ਬਹਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਏਕੁ ਸੇਵਕੁ ਟਹਲੂਆ ਨਾਲਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਬਲੀ ਚੁਕਣੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਓਦੁ ਸਰਾਫਹੁ ਲਗਿ, ਉਹੁ ਨਜਰਿ ਪਰਖਣ ਦੀ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਹਿ ਖੋਟਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਖਰਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਗ਼ੈਰਿ ਹੈ, ਅਹਿ ਸਾਲੂ^੬ ਹੈ; ਅਹਿ ਵਟੇ^੭ ਦਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਏਹਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਏਹਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਸਰਾਫ ਦਾ ਭੀ ਮਨੁ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਸ

^੧ਨਿਮਿਤ, ਹੇਤ, ਵਸਤੂ।

^੨ਬਿਵਸੀ।

^੩ਜਾਲਮ।

^੪ਉਸੇ ਹੀ ਵੇਲੇ, ਭੱਟ ਪਟ।

^੫ਵੇਖੋ ਵੁਟ ਨੋਟ ਨੰਬਰ ੧ ਪੰਨਾ ੧੩੬।

^੬ਉੱਤਮ, ਚੰਗਾ।

^੭ਘਾਟਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼।

ਨੇ ਭਿ ਨਜਰਿ ਹੋਇ ਆਈ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਖਾਲਣਾ ਹੋਵਾਸੁ, ਸੁ ਉਸੁ ਉਤੇ ਮਨ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਨੁ ਵੇਖਾਲਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਜਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਏਹੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਟਹਲੁਆ ਹੈ, ਸੁ ਖੋਟਾ ਖਾਣਹੁ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਸਰਾਫੀ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈਸੁ, ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ, "ਓਰੇ ਆਉ ! ਰਾਸਿ ਮੇਰੀ, ਹਟਿ ਬੈਠਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਸਰਾਫੀ ਦਾ, ਅਧ ਲਾਡੀ ਉਪਰਿ ਸਾਂਝ । ਅਧੁ ਲਾਭੁ ਮੇਰਾ, ਅਧੁ ਲਾਭੁ ਤੇਰਾ ।" ਤਾਂ ਸਾਹੁ ਓਸ ਨੂ ਹਟਿ ਬਹਾਲਦਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਨਜਰਿ ਦਿਸਟਿ ਹੋਇ ਆਈ । ਬਾਣੀ ਪਰਖਣ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈਸੁ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਅਪਨਾ ਖਜਾਨਾ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਆ । ਕਹਿਉਸੁ ਜਿ ਪੁਰਖਾ ! ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੂ ਜਪੁ ਰਚਿ, ਸਿਫਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਜੂਰਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜਪੁ, ਜੋੜੁ ਬੰਧਿਆ । ਜਪੁ ਕਾ ਜੋੜੁ ॥ ੩੮ ॥ ਅਠਤ੍ਰੀਹ ਪਉਤੀਆ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਮਥਿ^੧ ਕਵਿਆ, ਜਿਉ ਦਹੀ^੨ ਵਿਚਹੁ ਮਖਣੁ ਮਥਿ ਕਵੀਦਾ ਹੈ । ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਭ ਅੰਬ੍ਰਤ ਮੈ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਅਖਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਥੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਸਹੁ^੩ ਹੈ, ਮੁਕਤਿ ਕਰਣੇ ਦੀ ਨਿਮਿਤਿ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਹੋਇ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਬਹਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਤੂ ਮੇਰੇ ਆਗੇ ਪੜੁ ।" ਤਬ ਜਦਿ ॥ ੧੨ ॥ ਬਾਰਹ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਤਾ । ਤਾਂ ਛਿਆ ਘੜੀਆ ਵਿਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਪਹੁਤਾ । ਜਾਂ ਛਿਆ ਘੜੀਆ ਧਿਆਨੁ ਦੀਆਂ ਮੁਕੀਆਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਿਆਨੁ ਖੋਲਿਆ । ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਹੁਣ ਤੂ ਪੜ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ।" ਜਦਿ ਛਿਆ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਵੇਦੀ ਤਦਿ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ ਨੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ! ਅਬ ਤੂ ਪੜ, ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ । ਤਬ ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ ਆਸਾ ਗੁਜਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਪੁ ਲੈ ਉਠਿਆ । ਲਾਗਾ ਪੜਨੇ ਆਇ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ ਦਾ ਏਹੁ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ । ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥
ਸਰਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ॥
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਅਬ ਆਗੇ ਜਪ ਕੀ ਪਉਤੀ ਚਲੀ :—

ਸੋਚੈ ਸੋਚੈ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ ॥
ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ^੪ ॥
ਭੁਖਿਆ^੫ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਭੰਨਾ^੬ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥
ਸਹਸ^੭ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥
ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ^੮ ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ^੯ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

^੧ਰਿੜਕਣਾ । ^੨ਸ੍ਰੋਸਟ, ਅਸਲ ਵਸਤੂ । ^੩ਸੋਚ ਜਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ । ^੪ਇਕ ਟਕ ਧਿਆਨ ਜਮਾਣਾ ।
^੫ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਣ ਨਾਲ । ^੬ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੋਸ ਆਪਣੇ ਵਸ ਕਰ ਲਵਾਂ । ^੭ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
^੮ਕੇਧ, ਪੜਦਾ । ^੯ਰਜਾ (ਹੁਕਮ) ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸ਼ੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤਾ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੋ ਭਾਣੈ^੧ ਹੋਵ ਕਿਸੈ ਭਾਣੈ । ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੈ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰੈ^੨ । ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੋਹ । ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੋ ਫਿਰਿ ਦੇਹ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ । ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ^੩ ॥
 ਕਥਨਾ^੪ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ । ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ^੫ ਕੋਟਿ ॥
 ਦੇਦਾ ਦੇਇ ਲੇਏ ਥਕਿ ਪਾਹਿ । ਸੁਗਾ ਜੁਗਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ । ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ^੬ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥ ੩ ॥
 ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ^੭ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ ॥
 ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥
 ਵੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥
 ਮੁਹੋ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ^੮ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥ ੪ ॥
 ਬਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ । ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੋਜਨੁ^੯ ਸੋਇ ॥
 ਜਿਨਿ ਸੋਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ । ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ^{੧੦} ਨਿਧਾਨੁ ॥
 ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ । ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ^{੧੧} ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ^{੧੨} ਨਾਦੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
 ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ^{੧੩} ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ॥
 ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥
 ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥
 ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੇ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੫ ॥
 ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਫਿਣੁ ਭਾਣੈ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ॥
 ਜੇਤੀ^{੧੪} ਸਿਰਨਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ ॥
 ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥
 ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥
 ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੇ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੬ ॥
 ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ^{੧੫} ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ ॥
 ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

^੧ਭਾਣ, ਚੋਰ । ^੨ਸੁੰਦਰ, ਸੋਹਣੀਆ । ^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਹਜੂਰ" ਹੈ । ^੪ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ।
^੫ਕਰੋੜਾ ਹੀ ਕਰੋੜਾ ਨੇ । ^੬ਪਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੭ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਨਾਉ' ਹੈ । ^੮ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।
^੯ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ਼ । ^{੧੦}ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ । ^{੧੧}ਹਟਾ ਕੇ, ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ । ^{੧੨}ਗੁਰੂ ਦਾ ਚਾਕ ।
^{੧੩}ਵਿਸ਼ਨੂ । ^{੧੪}ਜਿਤਨੀ । ^{੧੫}ਉਮਰ ।

ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ¹ ਜਗਿ ਲੇਇ ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਰ ਨਾ ਪੁਛੈ ਕੇ ॥
 ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ² ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥
 ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣੁ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥ ੭ ॥
 ਸੁਣਿਐ³ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿਨਾਥ । ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ⁴ ਆਕਾਸ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਚੀਪ⁵ ਲੇਖ ਪਾਤਾਲ । ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ । ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸ ॥ ੮ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਈਸੁਨ⁶ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ । ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ । ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ । ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੯ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ । ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਮਨਾਨੁ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ । ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ⁷ ਧਿਆਨੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ । ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੧੦ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ⁸ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ । ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
 ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ । ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ⁹ ਹੋਵੇ ਅਸਗਾਹੁ¹⁰ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ । ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੧੧ ॥
 ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ¹¹ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥
 ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ । ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ¹² ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਐਸਾ ਨਾਮੁ¹³ ਨਿਰੋਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੨ ॥
 ਮੰਨੇ¹⁴ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੇ ਮਨਿ ਬੁਧਿ । ਮੰਨੇ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
 ਮੰਨੇ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ । ਮੰਨੇ ਜਮ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ ॥
 ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੋਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੩ ॥
 ਮੰਨੇ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ । ਮੰਨੇ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ ॥
 ਮੰਨੇ ਮਗੁ ਨਾ ਚਲੇ ਪੰਥੁ । ਮੰਨੇ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੇਧੁ ॥
 ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੋਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੪ ॥
 ਮੰਨੇ ਪਾਵਹਿ ਮੇਖ ਦੁਆਰ । ਮੰਨੇ ਪਰਵਾਰੇ¹⁵ ਸਾਧਾਰੁ¹⁶ ॥
 ਮੰਨੇ ਤਰੇ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ । ਮੰਨੇ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥
 ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੋਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੫ ॥
 ਪੰਚੇ¹⁷ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ । ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥
 ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ । ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ । ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੇ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥

¹ਸਿਫਤ, ਸੰਭਾ । ²ਮਾਝੇ ਮਨੁਖ । ³ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸੁਣਨ ਨਾਲ । ⁴ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ
 ਖਲੋਤਾ ਫਰਜੀ ਬਲਦ । ⁵ਦੋਸ । ⁶ਸ਼ਿਵ ਜੀ । ⁷ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ । ⁸ਸਮੁੰਦਰਾਂ ।
⁹ਲਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ¹⁰ਫੁੱਝਾ ਸਮੁੰਦਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ¹¹ਹਾਲਤ । ¹²ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਕਰੇ' ਹੈ ।
¹³ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਦ । ¹⁴ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਮੰਨਿਐ' ਸਭ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਹੈ । ¹⁵ਪਰਵਾਰ, ਟੱਬਰ । ¹⁶ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ ।
¹⁷ਚੋਧਰੀ, ਆਗੂ, ਮੁਖੀਆ ।

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰੁ । ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ^੧ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ । ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ ॥
 ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ । ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ॥
 ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾ ਕੇ ਨਾਵ । ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵਤੀ^੨ ਕਲਾਮ^੩ ॥
 ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ । ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ ॥
 ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ^੪ ਰੂਪੁ । ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੇਣੁ ਕੂਟੁ^੫ ॥
 ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ^੬ ਏਕੋ ਕਵਾਉ^੭ । ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
 ਕੁਦਰਤਿ^੮ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
 ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੬ ॥
 ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ^੯ । ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਰਪ ਠਾਉ ॥
 ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ । ਅਸੰਖ ਜੋਗ^{੧੦} ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ ॥
 ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ । ਅਸੰਖ ਸਤੀ^{੧੧} ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ ॥
 ਅਸੰਖ ਸੂਰ^{੧੨} ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ^{੧੩} । ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ ॥
 ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
 ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੭ ॥
 ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ । ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ ॥
 ਅਸੰਖ ਅਮਰ^{੧੪} ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ । ਅਸੰਖ ਗਲਵਦ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥
 ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ । ਅਸੰਖ ਕੁਤਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥
 ਅਸੰਖ ਮਲੇਫ^{੧੫} ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ । ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
 ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੮ ॥
 ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ । ਅਗੰਮ^{੧੬} ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ ॥
 ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ । ਅਖਰੀ^{੧੭} ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥
 ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ^{੧੮} । ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥
 ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ । ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥
 ਜਿਵ^{੧੯} ਵਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ । ਜੋਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥
 ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ ॥
 ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ^{੨੦} ਵਾਰ ॥
 ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੯ ॥
 ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ । ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੋਹ ॥
 ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ । ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥

^੧ਪ੍ਰਬੰਧ । ^੨ਵਰਣੀ । ^੩ਕਲਮ । ^੪ਸੋਹਣਾ । ^੫ਅੰਦਾਜ਼ਾ । ^੬ਪਸਾਰਾ ।
^੭ਕੁਕਮ । ^੮ਤਾਕਤ, ਬਲ । ਪੰਥੀ ਵਿਚ "ਕਹਾ ਬੀਚਾਰ" ਹੈ । ^੯ਪ੍ਰੇਮ, ਬੰਦਗੀ । ^{੧੦}ਜੋਗੀ । ^{੧੧}ਸਖੀ, ਦਾਨੀ ।
^{੧੨}ਬਹਾਦਰ । ^{੧੩}ਖਾਏ ਹਨ । ^{੧੪}ਲੋਹਾ ਭਾਵ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ । ^{੧੫}ਕੁਕਮ, ਰਾਜ ।
^{੧੬}ਮੰਦ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਪਾਪੀ ਲੋਕ । ^{੧੭}ਜਿਥੇ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ । ^{੧੮}ਬੋਲੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ।
^{੧੯}ਗਾਹਣਾ ਭਾਵ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਬਹਿਸਾਂ । ^{੨੦}ਪੰਥੀ ਵਿਚ 'ਜਿਉ' ਹੈ । ^{੨੧}ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ "ਅਨੇਕ ਵਾਰ" ਹੈ ।

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੇ ਸੰਗਿ । ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੇ ਰੋਗਿ^੧ ॥
 ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥
 ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ । ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੨੦ ॥
 ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ^੨ ਦਾਨੁ । ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥
 ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ । ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥
 ਸਭਿ ਗੁਣ ਭੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ । ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਸੁਆਸਤਿ^੩ ਆਸਿ^੪ ਬਾਣੀ^੫ ਬਰਮਾਉ । ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
 ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਰੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥
 ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥
 ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥
 ਵਖਰੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਿਨ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥
 ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਗੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੰਧੀ ॥
 ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥
 ਕਿਵ ਕਰ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ^੬ ਕਿਵ ਜਾਣਾ ।
 ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕਦੁ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ ॥
 ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਜੋਹੈ ॥ ੨੧ ॥
 ਪਾਰਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਅਗਾਸ^੭ ॥
 ਓੜਕ^੮ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ^੯ ਵਾਤ ॥
 ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ^{੧੦} ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥
 ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥ ੨੨ ॥
 ਸਾਲਾਹੀ^{੧੧} ਸਾਲਾਹਿ ਦੇਤੀ ਸੁਗਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
 ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
 ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
 ਕੀੜੀ^{੧੨} ਰੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ^{੧੩} ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥ ੨੩ ॥
 ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਿਣ ਨ ਅੰਤੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
 ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ^{੧੪} ॥
 ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
 ਅੰਤੁ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ^{੧੫} । ਤਾ ਕੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥

^੧ਪਿਆਰ ਨਾਲ । ^੨ਪੁੰਨ ਦਾਨ । ^੩ਅੰਦਰ ਵਾਰ । ^੪ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ।
^੫ਮਾਇਆ । ^੬ਉਅਮ, ਕੁੰਨ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ । ^੭ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ, ਬਿਆਨ ਕਰਾਂ । ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ
 “ਅਕਾਸਾ ਅਕਾਸ” ਹੈ । ^੯ਅੰਤ । ^{੧੦}ਇਕੋ ਗੱਲ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਬਾਤ’ ਹੈ ।
^{੧੧}ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਪੜ੍ਹਹਿ ਕਤੇਬਾ” ਹੈ । ^{੧੨}ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ^{੧੩}ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ “ਜਗ ਮਹਿ ਸੋਭਾ ਹੋਇ” ਹੈ ।
^{੧੪}ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ “ਮੰਤ੍ਰ” ਹੈ । ^{੧੫}ਮੰਤਵ, ਮਨੋਰਥ । ^{੧੬}ਵਿਲਕਦੇ ਹਨ, ਤਰਲੇ ਲੰਦੇ ਹਨ ।

ਏਹੁ ਅੰਤ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ । ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥
 ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ । ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥
 ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਕੋਇ । ਤਿਸੁ ਉਚੈ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥
 ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ । ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥ ੨੪ ॥
 ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ^੧ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ । ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ^੨ ॥
 ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ । ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰ^੩ ॥
 ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਭੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ^੪ । ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ ॥
 ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ । ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥
 ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ । ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ^੫ ਭਾਣੈ ਹੋਇ ॥
 ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ^੬ ਆਖਣਿ ਪਾਇ ॥
 ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ । ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ ॥
 ਆਖਹਿ ਸੇ ਭਿ ਕੋਈ ਕੋਈ । ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ੨੫ ॥
 ਅਮੁਲ^੭ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ । ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ ॥
 ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ । ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ ॥
 ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ^੮ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ^੯ । ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥
 ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ^{੧੦} । ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥
 ਅਮੁਲੇ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ । ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ^{੧੧} ਲਾਇ ॥
 ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ । ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥
 ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ । ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ^{੧੨} ॥
 ਆਖਹਿ ਦੀਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ । ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ ॥
 ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ^{੧੩} ਆਖਹਿ ਦੇਵ । ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ^{੧੪} ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ ॥
 ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ । ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ ॥
 ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ । ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥
 ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੇ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਆਪੇ ਬੋਲੁਵਿਗਾਝੁ^{੧੫} । ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ^{੧੬} ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥ ੨੬ ॥
 ਸੇ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੇ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
 ਵਾਜੇ ਨਾਦ^{੧੭} ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥
 ਕੇਤੇ^{੧੮} ਰਾਗ ਪਰੀ^{੧੯} ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥

^੧ਬਖਸਿਸ । ^੨ਤਮਹ, ਲਾਲਚ । ^੩ਅੰਦਾਜ਼ਾ । ^੪ਵਿਕਾਰੀ ਆਦਮੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ।
^੫ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਵੁਟਕਾਰਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ । ^੬ਮੂਰਖ, ਗੋਪੀ । ^੭ਅਮੋਲਕ । ^੮ਕਾਨੂੰਨ । ^੯ਕਚਹਿਰੀ ।
^{੧੦}ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ । ^{੧੧}ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ । ^{੧੨}ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ । ^{੧੩}ਦੇਵ, ਰਾਖਸ਼ ।
^{੧੪}ਮਹਾਤਮਾ ਆਦਮੀ । ^{੧੫}ਬੋਲ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ, ਬਕਵਾਸੀ । ^{੧੬}ਵੱਡਾ ਗਵਾਰ । ^{੧੭}ਵਾਜੇ ।
^{੧੮}ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ 'ਤੇਰੇ' ਤੇ 'ਤੁਧਨੇ' ਸਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰ ਤੁਕ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।
^{੧੯}ਰਾਗਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ।

ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੇ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ¹ ਗਾਵੇ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ² ਕਰਾਰੇ³ ॥
 ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ ਪੜਨਿ ਰਖੀਸਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ⁴ ਪਇਆਲੇ ॥
 ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ⁵ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰਾ ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ⁶ ਮੰਡਲ ਵਰਭੇਡਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ ॥
 ਸੋਈ ਤੁਧਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ ॥
 ਹੋਹਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੇ ॥
 ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥
 ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ ॥
 ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥
 ਸੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥
 ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮ ਪਤੁ ਭੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ॥
 ਖਿੰਬਾ⁷ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਭੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥
 ਆਈ⁸ ਪੰਥੀ ਸਗਲ⁹ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੇ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥
 ਆਦੇਸੁ¹¹ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ । ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ¹² ਅਨਾਦਿ¹³ ਅਨਾਹਤਿ¹⁴ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨੮ ॥
 ਭੁਗਤਿ¹⁵ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ¹⁶ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ¹⁷ ॥
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ¹⁸ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਹਿ ਸਿਧਿ¹⁹ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥
 ਸੰਜੋਗੁ²⁰ ਵਿਜੋਗੁ²¹ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥
 ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
 ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨੯ ॥

¹ਅੱਗ । ²ਬਹਾਦਰ । ³ਕਰਤੇ । ⁴ਮਾਤਲੋਕ । ⁵ਚੋਦਾਂ ਰਤਨ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ
 ਮਥ ਕੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ, ਚੰਦਮਾ, ਧਨੰਤਰ, ਕਾਮਧੇਨ ਆਦਿ । ⁶ਦੇਸ, ਲੋਕ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ।
⁷ਰਸ ਵਾਲੇ, ਰਸੀਏ । ⁸ਖੜਵੀ । ⁹ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ।
¹⁰ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਮਝਣਾ । ¹¹ਨਮਸਕਾਰ । ¹²ਬੋਲਾਗ, ਪਵਿੱਤਰ ।
¹³ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨਹੀਂ । ¹⁴ਜੋ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ¹⁵ਭੋਜਨ । ¹⁶ਭੰਡਾਰਾਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ।
¹⁷ਸਿੰਗੀਆਂ । ¹⁸ਮਾਲਕ । ¹⁹ਕਰਮਾਤਾ । ²⁰ਮੇਲ ।
²¹ਵਿਛੋੜਾ ।

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
 ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ^੧ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ^੨ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ^੩ ॥
 ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ^੪ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥
 ਓਹੁ ਵੇਖੇ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ^੫ ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੦ ॥
 ਆਸਣੁ ਲੋਇ^੬ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੇ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥
 ਇਕਦੁ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
 ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋਤਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥
 ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵਤੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥
 ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ^੭ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਹੀਸ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੁਝੀ ਕੁਝੇ ਠੀਸ^੮ ॥ ੩੨ ॥
 ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥
 ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ^੯ ॥
 ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ^{੧੦} ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ^{੧੧} ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਉਰਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੩ ॥
 ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ ॥ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥
 ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ^{੧੨} ॥
 ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥
 ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥
 ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
 ਕਚ ਪਕਾਈ^{੧੩} ਓਥੇ ਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ ॥ ੩੪ ॥
 ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ^{੧੪} ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ^{੧੫} ਕਰਮੁ ॥
 ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ੍ਹ^{੧੬} ਮਹੇਸ^{੧੭} ॥
 ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾਤਤਿ ਘਤੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ^{੧੮} ਭੂਮੀ ਮੇਰ^{੧੯} ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ ॥

^੧ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਚਣ ਵਾਲਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ । ^੨ਪਾਲਣ ਦੇ ਸਮਿਆਨ ਰਖਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ । ^੩ਮੋਤ ਦੇ
 ਹੁਕਮ ਚੜ੍ਹਾਨ ਲਈ ਕਚਿਹਰੀ ਲਾਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ । ^੪ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਜਿਉ' ਹੈ ।
^੫ਹੈਰਾਨੀ, ਅਸਚਰਜ ਗੱਲ । ^੬ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
^੭ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ (ਉੱਚੀਆਂ) ਗੱਲਾਂ । ^੮ਗੱਪਾਂ । ^੯ਸੋਰ, ਰੋਲਾ, ਢੂੰ ਢਾਂ ।
^{੧੦}ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਬੀਚਾਰ' ਹੈ । ^{੧੧}ਵਿਉਤ । ^{੧੨}ਫਰਚ ਕਮਾਣ ਦੀ ਥਾਂ । ^{੧੩}ਉਰੇ ਜਾਂ ਪੂਰੇ
 ਹੋਂਦ ਦੀ ਪਰਖ ਉੱਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ^{੧੪}ਨੋਮ । ^{੧੫}ਫਰਤਾਰਾਂ ਦੱਸੋ । ^{੧੬}ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ।
^{੧੭}ਸ਼ਿਵ । ^{੧੮}ਕਰਮ ਕਮਾਣ ਦੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ । ^{੧੯}ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ।

ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ॥ ੩੩ ॥
 ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ^੧ ਕੇਤੇ ਪਾਤ^੨ ਨਰਿੰਦ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਸੂਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ੩੪ ॥
 ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡ^੩ ॥
 ਤਿਥੇ ਨਾਦ^੪ ਬਿਨੋਦ^੫ ਕੰਡ^੬ ਅਨੰਦੁ ॥
 ਸਰਮ^੭ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ । ਤਿਥੇ ਘਾਤਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥
 ਤਾਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨ ਜਾਹਿ । ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੇ ਪਛੁਤਾਇ^੮ ॥
 ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ ਸੂਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ । ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ^੯ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ੩੫ ॥
 ਕਰਮ^{੧੦} ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ । ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
 ਤਿਥੇ ਜੋਧ ਮਹਾ ਬਲ ਸੂਰ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥
 ਤਿਥੇ ਸੀਤ^{੧੧} ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ । ਤਾ ਕੇ ਰੂਪੁ ਨ ਕਬਨੇ ਜਾਹਿ ॥
 ਨ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ । ਜਿਨ ਕੇ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਮਾਹਿ ॥
 ਤਿਥੇ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ । ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥
 ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੋਕਾਰੁ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
 ਤਿਥੇ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ^{੧੨} । ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤਾ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
 ਤਿਥੇ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ । ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੇ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
 ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੇ^{੧੩} ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ^{੧੪} ॥ ੩੬ ॥
 ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ^{੧੫} ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ । ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ^{੧੬} ਹਥੀਆਰੁ ॥
 ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ^{੧੭} । ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ^{੧੮} ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
 ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ । ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੭ ॥ ੧ ॥

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਵਣ ਗੁਰੁ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ^{੧੯} ॥
 ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੋਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥
 ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ^{੨੦} ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ ॥

^੧ਬੋਲੀਆਂ ।

^੨ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ।

^੩ਜਗਿਆ ਹੋਇਆ ।

^੪ਰਾਗ ।

^੫ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ।

^੬ਰਮਾਏ, ਕੋਰਕ ।

^੭ਉਦਮ, ਕਰਤਾ ਜਤਨ ।

^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਤ ਕੀਮਤ ਨਾਹਿ" ਹੈ ।

^੯ਆਤਮਿਕ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ।

^{੧੦}ਅਮਲ, ਕਰਣੀ ।

^{੧੧}ਸੀਤਾ ਹੀ ਸੀਤਾ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸੀਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ।

^{੧੨}ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ "ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈ" ।

^{੧੩}ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

^{੧੪}ਲੋਹਾ ।

^{੧੫}ਜਿਥੇ ਸੁਨਿਆਰਾ

ਬਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਥਾਂ ਧਾਤ ਆਇ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾਂਦਾ ਹੈ ।

^{੧੬}ਗੁਰਬਾਣੀ ।

^{੧੭}ਕਰਤੀ

ਘਾਲਣਾ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਤਪਤਾਲ" ਹੈ ।

^{੧੮}ਪ੍ਰੇਮ ।

^{੧੯}ਵੱਡੀ, ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ ।

^{੨੦}ਉਹ ਮੁਨਸਿਫ਼ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੜਤਾਲਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੰ ਨੇੜੇ ਕੰ ਦੂਰਿ ॥
ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥

ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਦਾ ਮਹਾਤਮ

ਜਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ, ਬੰਧੋਜੁ ਪਉੜੀਆ ਕਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੋਆ। ਤਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ, ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੁਝ ਕਉ ਮੈ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਥੀ, ਜਪੁ ਕਰਣੇ ਕੀ। ਸੁ ਤੇ ਜਪੁ ਕਾ ਬੰਧੋਜੁ ਕੀਆ।" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੈ ਕਰਵਾਇਆ, ਸੁ ਕੀਆ ਹੈ ਜੀ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਜਿ ਮੇਰਾ ਜਪੁ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ, ਮੁਝ ਕਉ ਸੁਨਾਇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਆਗੇ ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕੇ ਦੇਆਲ ਭਏ। ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਹੈ; ਸੁ ਭਲਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੈਸਾਰੁ ਏਵ ਮੁਕਤਾ ਨ ਸੇ ਹੋਂਦਾ, ਕਲਿਜੁਗੁ ਮਹਾ ਕਠਨੁ ਥਾ। ਪਰੁ ਨਾਨਕ, ਏਹੁ ਜਪੁ ਤੈ ਜੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ, ਸੁ ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪੁ ਕਉ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਗਾ ਨਿਸੰਦੇਹ^੧। ਨਾਨਕ! ਮੇਰੀ ਏਹ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿ ਸੰਦੇਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਭਾਵੇ ਤੈਸਾ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਹੋਵੇ, ਜਿ ਕੋਈ ਇਸਿ ਜਪੁ ਕਉ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਮੈ ਮੁਕਤਾ ਕਰਉਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਮਸਕਾਰੁ, ਛੇਡਉਤ ਕਰੀ। ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਤੇਰੀ ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਸਿ ਸਤਿ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਅਬ ਤੂੰ ਜਾਹਿ। ਨਾਨਕ! ਏਸੁ ਜਪੁ ਕਉ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਲੋਕ ਕਿਰਤਾਰਥ^੨ ਹੋਵਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕਰਿ, ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ, ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਏ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਹ ਏਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਜਪ ਉਪਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਬਹੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਏਹੁ ਜਪੁ ਮੇਰਾ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁ ਹੋਉ ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰਉਗਾ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਏਹਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ! ਏਸੁ ਜਪੁ ਨੇ, ਏਹੁ ਸੰਜਮਿ ਪਤਨਾ। ਜਾ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਠੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣਾ। ਤਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ, ਹੋਰਤ ਧਿਰਹੁ^੩ ਮਨੁ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਟਾਵਣਾ। ਇਸ ਹੀ ਜਪ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਜੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਨਾਵਿ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਕੁਇ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਨੂੰ ਨਾਇ ਕੈ ਪੜ੍ਹੇ। ਜੇ ਤਿਹੁ ਘੜੀਏ ਭੀ ਉਠਿ ਕੇ ਨਾਇ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ੧ ਇਕਸੁ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨੇ ਨਾਵਿ ਕੈ ਪੜ੍ਹੇ। ਜੇ ਘੜੀ ਨੇ ਭੀ ਨਾਇ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਦਿਨ ਉਸੀਰੀ^੪ ਦੇ ਨਾਲਿ ਨਾਵੇ, ਜਪੁ ਪੜ੍ਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਿਖ, ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਦੀ ਨਾਵਿ ਕੈ, ਜਪੁ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਿ ਤਿਹੁ ਘੜੀਏ ਰਾਤਿ ਦੀਏ ਨਾਵੇਗਾ, ਜਪੁ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੇਗਾ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ! ਜਿ ਕੋਈ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨਾਵੇਗਾ, ਏਸੁ ਜਪੁ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੋ ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ^੫ ਤੇ ਛੁਟੇਗਾ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਜਿ

^੧ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ।

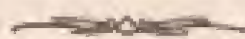
^੨ਨਿਹਾਲ।

^੩ਤਰਫ਼ੋਂ, ਪਾਸਿਓਂ

^੪ਦਿਨ ਦਾ ਚੜਨਾ।

^੫ਤਾਬਨਾ, ਦੰਡ, ਸਜ਼ਾ।

ਕੋਈ ਦਿਨ ਉਸੀਰਦੇ ਨਾਲਿ ਨਾਵਿ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਵਿਚਿ ਵਾਸਾ ਪਾਵੇਗਾ। ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਸਾਥਿ ਰਚੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੇਗਾ, ਅਰੁ ਮੇਰੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਰਹੇਗਾ, ਸੁ ਪੁਰਖਾ, ਉਸ ਕਾ ਮੈ ਅਧੀਨ ਹੋਵਉਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਹੁ ਕਹੈਗਾ, ਸੁ ਮੈ ਮਾਨਿ ਲੇਉਗਾ। ਉਸ ਕਉ ਮੈ ਆਪਣੇ ਮਹਲ ਉਪਰਿ ਬਾਸਾ ਦੇਵਉਗਾ। ਓਹੁ ਮੇਰਾ ਨਿਕਟਿ ਵਰਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਖਾ! ਏਹੀ ਮੰਤ੍ਰ, ਏਹੀ ਬਾਣੀ, ਏਹੀ ਇਕੁਤਾ ਦਿਯਾਵਣੀ, ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਕੀ। ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਏਹੀ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਣਾ।” ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ, ਏਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਰਾਈ ਕਹਿਆ। ਛਿਅ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਪਿਛਤੀ ਰਹਦੀ ਥੀ, ਜਦਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਏਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਿਤਾਇਆ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੰਤ੍ਰ ਜਿ ਮਹਾ ਦੇਵ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਫੁਰਦੇ ਹੈ, ਚਲਾਏ ਚਲਦੇ ਹੈਨਿ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਜਪੁ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਗਲ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕੈ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਮਹਾਦੇਵ, ਲੋਣਾ ਚਮਾਰੀ, ਜਿਨਿ ਕਿਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਏ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਏਹਾ ਇਕੁ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਕੀਆ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਰੋਗਾ ਉਤੇ, ਸਭਨਾ ਮਖਸੂਦਾ ਉਤੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਫੁਰਦਾ। ਪੁਰਖਾ, ਓਇ ਜਿ ਮਹਾ ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਏ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਰੋਗੀ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮਖਸੂਦੀ ਫੁਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਸਿਵਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਸਭਨਾ ਰੋਗਾ ਦਾ ਹਰਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਏਸ ਤੇ ਸਭੇ ਮਖਸੂਦ ਹੋਦੇ ਹੈਨਿ, ਕਿਉ ਜਿ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਜਪ ਦੀ ਵਿਧਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਮੰਤ੍ਰ ਭਿ ਤਦੇ ਫੁਰਦੇ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ ਜਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕੋਈ ਰਹਤ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਏਵ ਤਾਂ ਓਇ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਨਾਹੀ ਫੁਰਦੇ। ਜਾਂ ਓਨਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਕਮਾਈਐ, ਤਾਂ ਫੁਰਨਿ। ਸੁ ਪੁਰਖਾ, ਏਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ ਦੀ ਵਿਧਿ ਇਉ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਨੇ ਰਿਤੁ ਲਾਇਕੈ ਪੜੇ ਸੇ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਪਾਏ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਦਾ ਅਰਥੁ ਸਮਝਿ ਕੇ ਪੜੇ, ਅਤੇ ਏਸ ਦੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਮਾਵੇ, ਸੁ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੋਵੇ। ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਦੀ ਟੇਕ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿਤੁ ਕਿਤੁ ਅਵਸਰਿ, ਜਿਤਿ ਕਿਤਿ ਰੋਗਿ, ਅਰੁ ਹਰਿ ਕਿਤੀ ਮੁਖਸੂਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੇ, ਏਸੇ ਦੀ ਟੇਕ ਰਾਖੇ, ਤਾਂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਸਦੇ ਕਾਰਜ, ਉਸਦੇ ਹੋਵਨਿ, ਸੁ ਸਭ ਓਸਦੇ ਸਵਰਨਿ, ਕਾਰਜ ਸਤਿ ਰਾਸਿ ਹੋਵਨਿ। ਪੁਰਖਾ! ਓਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਸੈਸਾਰ ਦੇ ਮਖਸੂਦ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਰੋਗ ਭਿ ਗਵਾਇਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਓਨੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਪੜੀ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਨਾਹੀ ਪਾਈਦੀ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭੋਜਿਆ ਹੋਆ, ਤਿਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਦਾ ਇਬਹੁ ਓਥਹੁ ਦਾ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਰਦਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਚਿਤਵੇ, ਸੁ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਏਸੁ ਦੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਮਾਵੇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਨਾਲਿ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹਜ਼ੂਰਿ ਸੀ, ਤਿਨਾ ਸਭਨਾ ਨੇ ਜਪੁ ਪੜਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਅਤੇ ਜਿਉ ਜਿਉ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਸੀ, ਓਤੇ ਵਿਧਿ ਜਪ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਸਿਖ ਸਭਿ ਸਰਸੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਕਹਣ ਲਗੇ, ਜਿ ਜੀ, ਤੈਂ ਅਸੀ ਸਭਿ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੇ। ਤੈਂ ਅਸਾ ਨੇ ਵਡਾ ਜੀ ਦਾਨੁ ਦਿਤਾ, ਅਸਾ ਨੇ ਏਹੁ ਜਪੁ ਭੋਜਲ ਸੈਸਾਰ ਤਾਰਣ ਨੇ। ਏਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਦਾ ਭਰਵਾਸਾ ਹੋਆ ਜੀ। ਅਸੀ ਜੀਵੇ, ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ।

¹ਮਕਸਦ, ਮਨੋਰਥ।
²ਇਸ ਵਿਚ ਦਸੀ ਕਰਣੀ।

³ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
⁴ਪਰਸੰਨ।

⁵ਵਿਧੀ, ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ।

ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ¹

ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਖੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੋ, ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ ਮਹਲੀ² ਹੈ ਅਤੇ ਜੀ ਤੁਧ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ। ਜਿ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਜਪ ਦਾ ਅਰਥੁ ਅਸਾਨੇ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਜੇ ਅਸੀ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਹੋਏ, ਸੁਧੁ ਭੀ ਪਤਹਿਗੇ ਅਤੇ ਜੀ, ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਚਿਤੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਠਹਰਾਂਵਦਾ। ਜੀ, ਚਿਤੁ ਓਸੈ ਵਸਤੁ ਨਾਲਿ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥੁ ਸਮਝੀਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਸਿ ਪਾਵੇਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਜੀ, ਏਸੁ ਅਰਥੁ ਜਪ ਦੇ ਨੇ ਸੋਈ ਜਾਣੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਏਹੁ ਜਪੁ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤ³ ਹੈ ਜਿ ਹਉ ਅਰਥੁ ਕਰਿ ਸਕਾ। ਪਰੁ ਤੁਸਾਡੇ ਮੁਹੁ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੁ ਤੁਸੀ ਭਿ ਸੁਣਿਹੁਗੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਵਖਤੁ⁴ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਮਿਹਰਵਾਨ! ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਜਪ ਦਾ ਅਰਥੁ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ, ਸਿਖ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਤੈ ਭਲੀ ਆਖੀਆ। ਤੂ, ਮੈ ਥੀ ਅਰਥੁ ਸਮਝਿ ਲੈ। ਪੁਰਖਾ! ਏਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਗੋਸਟ ਅਗੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਿਧਾਂ ਨਾਲਿ। ਜਦਿ ਗੋਸਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ, ਭਰਥਰੀ, ਈਸਰ ਨਾਥ, ਚਰਪਟ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨਾਲਿ। ਜਦਿ ਮੇਲਾ ਹੋਆ ਹੈ, ਤਦਿ ਓਥੇ ਓਨ੍ਹਾ ਨਾਲਿ ਅਰਥ ਦਾ ਵੀਚਾਰੁ ਹੋਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਫੇਰਿ ਤੂ ਸਮਝਿ ਲੈ। ਪੁਰਖਾ! ਜਦਿ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲਿ ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੋਸਟ ਬਹੁਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ, "ਭਰਥਰੀ! ਤੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਖੁ, ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਲੇਹਿ ਅਰੁ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਹਿਰੁ।" ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਅਸਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ, ਈਉ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਤੁਮ ਦਰਸਨੁ ਲੇਹੁ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਹਿਰਹੁ। ਦਰਸਨ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਹੁ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵਹੁ, ਸਿਖ ਹੋਵਹੁ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਸਾ ਬਾਵਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਖਾਇਆ, ਸੁ ਅਸਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ! "ਮੈ ਦਰਸਨ ਲੀਆ ਹੈ, ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਹਿਰੀਆ ਹੈ।" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੈ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਲੀਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਤੂ ਸਿਖੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਹੁਆ ਹੈ?" ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮੈ ਸਿਖੁ ਸਚ ਕਾ ਹੁਆ ਹੋ।" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਦਿ ਕਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਤੂ ਸਚ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੈ।" ਤਬ ਅਸਾ ਆਖਿਆ ਜਿ:—

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ, ਸੇ ਸਚੁ ਕਵਨੁ? ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਕਹੇ ਜੀ।"

ਸਤਿਨਾਮੁ⁵ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ॥

ਕਹੇ, "ਨਾਨਕ! ਉਸ ਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਆ? ਜਉ ਪੁਰਖੁ ਹੁਆ, ਤਉ ਭੇ ਮਹਿ ਪੜਿਆ।" ਤਬ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਓਹੁ:—

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ॥

¹ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥਾਂ ਲਈ ਵੇਖੋ ਇਸ ਪੋਥੀ ਦਾ ਪੰਨਾ ੧੨੫, ੧੩੫, ਤੇ ੧੬੭। ²ਭੇਤੀ ਹੈ। ³ਤਾਕਤ। ⁴ਸਮਾ। ⁵ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਯਾਰਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ, ਵੇਖੋ ਅੰਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪੰਨਾ ੧੨੫। ਸਲੋਕ "ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ" ਲਈ ਪੰਨਾ ੧੩੫। ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੰਬਰ ੨੧ ਤੋਂ ੨੬ ਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪੰਨਾ ੧੬੭। ⁶ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਸਚੁ' ਨਾਮ ਹੈ।

ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ! ਓਹੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?"

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਜੀ, "ਓਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਪਾਈਐ ।" ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ! ਕਿਤੇ ਸੋਚ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ ਪਾਈਐ ?" ਅਬ ਜਪੁ ਚਲਿਆ । ਤਬ ਅਸਾ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਕਹੈ, "ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਜੇ ਸੋਚ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੀਤਾ ਲੋੜੈ, ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜੇ ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੋਨਿ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਲਿਵਤਾਰਿ ਲਾਇ ਕਰਿ ਬਹਿ ਰਹੀਐ, ਤਾਂ ਪਾਈਐ, ਕੇ ਨ ਪਾਈਐ ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਨਾ ।"

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ^੧ ਤਾਰ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜੇ ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਲਿਵਤਾਰ ਹੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਹੋਇ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਭੀ ਉਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਲਿਵਤਾਰ ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਨ ਰਹਿ ਸਕੈ । ਬਿਨਾ ਉਸੁ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਏਹ ਭੀ ਮੇਰੇ ਬੂਟੇ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤੀ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਏਸ ਮਾਨੁਖ ਦੀ ਭੁਖ ਭੀ ਉਤਰੈ, ਮਿਟੈ ?" ਕਹੈ, "ਨਾ" ।

ਭੁਖਿਆ^੨ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਿਤਨੇ ਭਵਣ ਪੁਰੀਆ ਲੋਆ ਹੈਨਿ, ਜੇ ਇਤਨੀ ਮਾਇਆ ਇਸਿ ਪਾਸਿ ਜੁੜੈ, ਤਾਂ ਭੀ ਸੰਤੋਖੁ ਨ ਆਵੈ । ਭੁਖ ਨ ਜਾਈ, ਬਿਨਾ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਜੀਉ^੩, ਜਿ ਏਤਨੀਆ ਸਿਆਣਪਾਂ, ਸੰਜਮ, ਹਿਕਮਤਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਾਈ ਏਸ ਦੇ ਕੰਮਿ ਭੀ ਆਵੇਗੀ ਕੇ ਏਵੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾ ਹੈ ?" ਕਹੈ, "ਜੀ"

ਸਹਸ^੪ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

"ਏ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਜਿਤਨੀਆ ਸਿਆਣਪਾਂ, ਸੰਜਮ, ਬੁਧੀ, ਹਿਕਮਤਿ ਹੈਨਿ, ਜੇ ਏਤਨੀਆਂ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਤਾਂ ਏਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਅਗੈ, ਇਕ ਭਿ ਨਾਹੀ ਚਲਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੈ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੈ ?"

ਕਿਵ^੫ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਰੁਟੈ ਪਾਲਿ^੬ ॥

^੧ਇਕ ਟਕ ਧਿਆਨ ਜਮਾਈ ਰਖਣਾ ।

^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ 'ਕਿਉ' ਹੈ ।

^੩ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ।

^੪ਕੰਧ, ਪੜਦਾ ।

^੫ਹਜ਼ਾਰਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਕਹੇ, "ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ, ਜਿ ਜੀਉ ਸਚਿਆਰੁ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੇ ? ਜਾਂ ਕੂੜੀ ਦੀ ਪਾਲਿ, ਏਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਬੰਨ੍ਹ^੧ ਹੈ । ਸੋ ਕੈਸਾ ਬੰਨ੍ਹ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ? ਜਿਉ ਦਰਿਆਵ ਆਵਦੇ ਨੂੰ ਅਗਿਆਹੁ ਬੰਨ੍ਹ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਪਾਲਿ ਨਾਉ ਬੰਨ ਦਾ ਹੈ । ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਤੇ ਮਾਨੁਖ ਵਿਚਿ, ਕੂੜ ਹੀ ਦੀ ਪਾਲਿ ਹੈ । ਜਾਂ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ ਭੁਟੇ, ਸਚ ਘਰਿ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮਿਲੇ । ਜਿਹਰੁ ਏਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਕੂੜ ਦੀ ਅੰਚ^੨ ਹੈ, ਤਿਹਰੁ ਵਿਚਿ ਬੰਨ੍ਹ ਹੈ ।" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਏਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਭੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ? ਏਸ ਦੇ ਭੀ ਕਿਛੁ ਹਥਿ ਹੈ ?" ਕਹੇ, "ਜੀ ।"

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਅਸਾ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! ਮਿਲਣੁ, ਰਹਣੁ, ਆਵਣੁ, ਜਾਣੁ, ਨੰਗ, ਭੁਖ, ਬਖਸ, ਮਾਰ, ਸਭ ਏਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਏਸ ਦੇ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ, ਏਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸਿ ਲਿਖੇ ਹੀ ਸਿਰਿ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਨ੍ਹਿ ਕਰਤੇ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ।" ॥ ੧ ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮਾਰਾ ਸਭਨਾ ਬਾਤਾਂ ਕਾ ਤੈ ਥੀ ਸੰਤੋਖੁ ਹੂਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈਂ ਆਦਿ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈਐ । ਜਿ ਆਦਿ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਜੁ ਭਈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਧਹੁ ਕਉ ਆਦਿ ਹੀ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ ! "ਆਦਿ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ । ਨਿਰ ਕਿਆ ਕਹੀਐ, ਸੁਪੇਦੀ । ਅੰਜਨੁ ਕਹੀਐ, ਸਿਆਹੀ । ਸਿਆਹੀ ਬਡੀ ਕਿ ਸੁਪੇਦੀ ਬਡੀ ?" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਸੁਪੇਦੀ ਮਾਨੁਖੁ, ਸਿਆਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਜਾਂ ਸੁਪੇਦੀ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਸਿਆਹੀ ਚਲੇ, ਨਾਤਰ ਨਿਰੰਕਾਰੁ । ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ? ਚੁਪ ਕਾ ਨਾਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ । ਜਾਂ ਦੂਸਰਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਅਵਾਜੁ ਨਿਕਲੇ । ਏਕੁ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਬੋਲੇ ? ਕਿਸ ਸਿਉ ਕਹੇ ? ਕਿਸੁ ਮਾਰੇ ? ਕਿਸੁ ਬਖਸੈ ? ਕਿਸ ਕਉ ਬਢਾਏ ? ਕਿਸ ਕਉ ਘਟਾਏ ? ਚੁਪ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਕਹੀਐ । ਜਬ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਤਬ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਕਉ ਆਗਿਆ ਕਰੀ । ਸੁ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਕਉਨੁ ਕਹੀਐ ? ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਏਹ, ਜਿ ਮਨਸਾ ਚਿਤਵੀ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਜਿ ਰਚਨਾ ਕੀਜੀਐ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਤੇ ਕਮਲਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਮਨ ਤੇ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ । ਜੋਤਿ ਤੇ ਜੁਗਤਿ ਕੀਨੀ । ਏਹ ਤੀਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੀਨੀਆਂ । ਤਿਨ ਕਉ ਵਰੁ ਮਿਲਿਆ । ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਕਉ, ਉਦਮ ਫਲੁ ਮਿਲਿਆ । ਕਮਲਾ ਕਉ, ਬਿਲਾਸੁ^੩ ਫਲੁ ਮਿਲਿਆ । ਜੁਗਤਿ ਕਉ, ਤੀਨਿ ਫਲ ਮਿਲੇ । ਕਵਨ ? ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਮਹਾਦੇਉ, ਏਹ ਤੀਨੇ ਦੇਵ । ਤਿਨ ਤੀਨਹੁ ਕਉ, ਵਰੁ ਮਿਲਿਆ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ । ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ, ਜਿ ਤੁਮ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚਹੁ । ਤੁਮ ਤੀਨੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪੁ ਹਹੁ । ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤੁਮ ਰਚਨਾ ਰਚਹੁ ।" ਤਬ ਇਨਹੁ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਜੀ, ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ, ਤਿਵ ਤਿਵ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਇ ਜੀ ।" ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ! ਤੂ ਦੇਹੀਆਂ ਘੜਿ, ਜੀਆ ਕੀਆਂ । ਅਰੁ ਬਿਸਨ ! ਤੂ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਜੀਉ^੪ ਬਾਹਿ । ਅਰੁ ਮਹਾ ਦੇਉ, ਜੀਆ ਕਾ ਭੰਡਾਰੀ ਹੂਆ । ਅਰੁ ਨਉ ਨਿਧਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੂਈ । ਜੀਆ ਕਉ ਆਹਾਰੁ^੫ ਭੀ ਤੂ ਹੀ ਦੇਹਿ । ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਕਉ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਰਹੁਗੇ, ਸੁ ਮੈ ਉਥਾਪਣਾ^੬ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਰਹੁਗੇ, ਸੁ ਸਹੀ^੭ ।" ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ! ਹਮ ਤੇਰੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜੀ । ਜੇ ਕਿਛੁ ਹਮ ਕਰਹਿ, ਅਰੁ ਕਿਸਿ ਕਉ ਭਲਾ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਬੁਰਾ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਜੀਉ ਉਚਿ ਫਿਰੀਆਈ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਬਾਬਿ ਤੂ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਹਿ, ਤਬ ਹਮ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ?" ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਜਿ, "ਏਹ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਮੈ ਏਹ ਭਲਾਮ"

^੧ ਰੋਕ, ਦੁਕਾਵਟ ।

^੨ ਅੰਸ, ਬੋਹੜੋਂ ਤੋਂ ਬੋਹੜਾ ।

^੩ ਅਨੰਦ ਭੰਗ ।

^੪ ਜਾਨ, ਪ੍ਰਾਣ ।

^੫ ਖੁਰਾਕ ।

^੬ ਮਿਟਾਉਣਾ ।

^੭ ਠੀਕ ।

^੮ ਕਲਮ ।

ਤੁਮਾਰੇ ਹਾਥਿ ਦੀਨੀ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੁਮ ਵਗਾਵਹੁਗੇ ਜੀਆਂ ਕੇ ਬਾਬਿ, ਭਾਗਿ ਤਿਉ ਤਿਉ ਹਉ ਓਹ ਬਾਤ ਮਿਟਾਵਹੁਗਾ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਰਹੁਗੇ, ਸੋਈ ਸਹੀ।” ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ, ਬ੍ਰਹਮੇ ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਕਉ ਹੁਆ। ਸੁ ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਕਿਆ ਹੁਆ ?

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ¹ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਹੁਕਮੁ ਤਉ ਸਹੀ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਆਕਾਰੁ ਕਰਹੁ, ਸਰਿਸਟਿ ਸੰਸਾਰੁ ਰਚਹੁ। ਪਰੁ ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਏਹ ਭੀ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਦਾ, ਜਿ ਕਿਰਨਾ ਕੁ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਏਵ ਇਤਨਾ ਕਰਹੁ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ² ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਬਿ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਬਿ ਵਡਿਆਈ ਲਾਗੀ ਮਿਲਣ।

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਉਤਮ ਜਿ ਹੋਏ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਾਬਿ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਨੀਚ ਜਿ ਹੋਏ, ਸੇ ਭੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਾਬਿ ਹੋਏ। ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਸਾਬਿ ਜੀਅ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੀ ਹਾਥਿ ਨਾਲੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਜੀਆਂ ਦਾ ਲੇਖੁ ਪੈਆ, ਜਿ ਇਤਨਾ ਦੁਖੁ ਭੋਗਹਿਗੇ, ਇਤਨਾ ਸੁਖੁ ਭੋਗਹਿ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਨਾ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਦਰਗਾਹ ਬੀ ਭੋਆ, ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਹਹੁ, ਤੁਸੀ ਬੈਠੇ ਹੀ ਖਾਹੁ। ਅਰੁ ਇਕਨਾ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਜਦਿ ਰਬੜਹੁਗੇ³, ਤਬ ਤੁਮ ਕਉ ਰੋਟੀ ਪਹੁਚੈਗੀ। ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਤਦੇ⁴ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਦਰਗਾਹ ਬੀ।

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤਾ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਸਭੁ ਹੁਕਮ ਮਹਿ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਹਉਮੈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਏਹੁ ਹੁਕਮ ਨੇ ਸਮਝਦਾ ਨਾਹੀ। ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉਮੈ ਏਨਿ ਮਾਨੁਖਿ ਰੇਵਾਣਿਆ⁵ ਹਾਂ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਚੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੇ ਕੀਤਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਕਰੇ ਨਾਹੀ ॥ ੨ ॥

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਹੋਆ” ਹੈ।

²ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਹੋਏ” ਹੈ।

³ਬਹੁਤ ਮੁਝੱਕਤ ਕਰਨੀ।

⁴ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ।

⁵ਨਾਲ ਹੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ॥

ਗਾਵੇ ਕੇ ਤਾਣੁ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਤਾਣੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਕੋਈ ਏਹਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਬਲੁ ਜੋਰੁ ਤਾਣੁ ਗਾਵੇ ? ਜਿ ਕਿਤਨੇ ਜੋਰ ਬਲ ਤਾਣੁ ਵਿਚਿ ਹੈ ? ਜਿ ਏਹੁ ਖਿਤਨਾ ਜੋਰੁ ਤਾਣੁ, ਕਿਸੇ ਪਾਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਤਾਣੁ ਗਾਵਣ ਦਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਸੋ ਸਹੀ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਤਾਣੁ ਗਾਵੇ :—

ਗਾਵੇ ਕੇ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਏਹਾ ਹੈ, ਜਿਸੀ ਨੇ ਗਾਵਣ ਦੀ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਤਨੀ ਜੀਆ ਨੇ ਦਾਤਿ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਲੇਖ ਨੀਸਾਣੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਪੈਆ ਹੈ ? ਏਹਾ ਕੋਈ ਗਾਵਿ ਸਕੇ ?

ਗਾਵੇ ਕੇ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ¹ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਪਰੁ ਕੋਈ ਕੋਈ ਏਵ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਏਹ ਵਸਤੁ ਸਾਡੀ ਹੈ, ਅਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ, ਸੁ ਗੁਣਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ । ਜਿ ਏਹੁ ਕੀਆ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਏਹੁ ਕੀਆ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ । ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੀ ਉਪਮਾ ਸਲਾਹਿ ਸਲਾਹਿ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ ।

ਗਾਵੇ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ² ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਿਦਿਆ, ਬੀਚਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਖਰੀ ਕਠਨ ਬਿਦਿਆ, ਅਉਕੀ ਮਹਾ ਬਿਖਮੁ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਕੇ ਬੁਝੇ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈ, ਅਰੁ ਨ ਸਮਝੀ ਜਾਇ । ਐਸੀ ਬਿਦਿਆ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ ।

ਗਾਵੇ ਕੇ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਏਹੀ ਕਉ ਸਾਹਿ³ ਸਾਹਿ, ਬਿਭੂਤ⁴ ਲਗਾਇ ਲਗਾਇ । ਏਹੁ ਰੂਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੁ ਧਿਆਵਦੇ ਹੈਨਿ ।

ਗਾਵੇ ਕੇ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਏਹ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਧਿਆਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਏਹ ਦੇਹੀ ਫੇਰਿ ਮੇਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ।

¹ਸੋਹਣੀਆਂ ।

²ਔਖਾ ।

³ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਅਧੀਨਾ ਕਰਨਾ ।

⁴ਸੁਆਹ ਮਲਣੀ ।

ਗਾਵੇ ਕੇ ਜਾਪੇ ਦਿਸੈ ਦੁਰਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਪਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਗਾਵਦੇ ਧਿਆਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ, ਦੂਰ ਤੇ ਦੁਰਿ ਹੈ ।

ਗਾਵੇ ਕੇ ਵੇਖੇ ਹਾਦਰਾ ਹਦੁਰਿ¹ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਕਹਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨੇੜੇ ਹੈ । ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਤੋ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖੋਜਣੇ ਸਲਾਹਣੇ ਵਾਲੇ ।

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੇ ਤੋਟਿ² । ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ³ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ । ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਵਖਿਆਣ ਨੇ ਜਿ ਖੋਜਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਦੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਦੀ । ਜਿ ਕਿਤਨਿਆ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਤੋਟਿ⁴ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ । ਜੇ ਕਈ ਜਨਮ ਗਣਦੇ ਗਣਦੇ ਵਿਹਾਇ⁵ ਜਾਨ੍ਹਿ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਣਤੀ ਗਣਣ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਦੀ ਗਣਤੀ ਹੋਇ ਨ ਆਵੀ । ਕਈ ਕੋਟੀ ਹੂ ਕੋਟਾਨ ਕਥਿ ਕਥਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਬਖਿਆਨੁ ਕਰਿ ਗਏ ਹੈਨ੍ਹਿ । ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ ।

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਓਹੁ ਜਿ ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਿ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਲੈਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਉਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਅਤੇ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ ।

ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਨਾ ਨੇ ਏਹੀ ਆਰਜਾ⁶ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਜੁ ਕਈ ਜੁਗ ਖਾਦਿਆ ਹੀ ਖਾਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ ।

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ । ਨਾਨਕੁ ਵਿਗਸੇ⁷ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਿਤੁ ਕਿਤੇ ਰਾਹਿ ਕੋਈ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਓਸਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ । ਭਾਵੇ ਉਭਯੋ ਚਲਾਵੇ, ਭਾਵੇ ਰਾਹਿ ਚਲਾਵੇ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਮਾਨੁਖ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਕਿਰਤਿ ਧਵਰਤਾ⁸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਦਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰ” ਹੈ । ²ਮੁਕਦਾ ਨਹੀਂ । ³ਕਰੋੜਾਂ ਨੇ । ⁴ਅਤੇ । ⁵ਬੀਤ ਜਾਣ ।
⁶ਆਯੁ, ਉਮਰ । ⁷ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ⁸ਦਾਵਨਾ, ਦੋੜਨਾ ।

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਚੁ ਨਾਇ^੧ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ^੨ ਅਪਾਰੁ^੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਕੋਈ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਣੁ ਹਾਰ ਹੈ, ਓਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਸਚਾ ਹੈ । ਸਾਹਿਬੀ ਉਸ ਹੀ ਸਚੇ ਕੀ ਚਲਦੀ ਹੈ । ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਓਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਸਚੁ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਪੂਛੇ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸਚੁ ਹੈ । ਹੋਰ ਨਾਵ ਜਿ ਹੋਨਿ ਸਿ ਭਾਖਿਆ ਹੋਨਿ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਅੰਦਰਿ ਭਾਉ^੪ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸਲਾਹ^੫ ਲੈ ਲੈ ਉਠਦਾ ਹੈ । ਭਲੀ ਭਲੀ ਭਾਖਿਆ, ਅਪਾਰ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ, ਪਰੁ ਓਹ ਸਲਾਹ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਹੁ ਵਖਤਾ ਵਿਚਿ ਵਖਤੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿਸਿ ਵੇਲੇ ਦੇ ਨਾਇ ਲੰਘੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪਿਆਰੁ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਹੁ ਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਉਸਿ ਦਿਤਾ । ਭਾਵੇ ਦਾਤਾਰਿ, ਤਾਂ ਦੇਇ ।

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਓਹ ਕਵਣੁ ਭੇਟਾ^੬ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਦੇ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦਰਬਾਰੁ ਦਿਸੈ ।

ਮੁਹੋ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਅਤੇ ਓਹੁ ਬੋਲਣਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏਸ ਦੇ ਬੋਲੀਐ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪਿਆਰੁ ਕਰੇ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ^੭ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਅਖੇ ਭਾਈ ਏਹਾ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਏਹੋ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ । ਸੁ ਕਵਣੁ ? ਜਾਂ ੧ ॥ ਭੂਢੁ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਜਾਗੇ । ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ । ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰੇ, ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰੇ । ਹਿਰਦੇ, ਮੁਖਿ ਗਾਵੇ ਪੜੇ, ਸੁਣੇ, ਤਿਸ ਨੇ ਦਾਤਿ ਹੋਵੇ ।

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ, ਤਿਸ ਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਿਹਰ ਕਾ ਕਪੜਾ ਆਵੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਹੋਇ ।

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਨਾਉ ਹੋਰ' ਹੈ ।

^੨ਪ੍ਰੇਮ ।

^੩ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ।

^੪ਦੇਆ ।

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਅੰਬਿਤ" ਹੈ ।

ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਿਸ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਸਮਝਣਾ, ਜਿ ਸਭੁ ਕਰੇ ਕਰਾਏ, ਸੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਸਚੁ । ਕਰਾਏ, ਸੁ ਸਚੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਹੈ ॥ ੪ ॥

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ । ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਨਾ ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਦੇ ਬੁਝੇ ਥਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ । ਹੋਰਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਅਖੈ ਜਾਂ ਏਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਲੇ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖ ਸੋਭਾ ਭੀ ਪਾਏ, ਅਖੈ ਆਇ ।

ਜਿਨਿ ਸੋਢਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ । ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਕਹੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਜਸੁ ਗਾਵੇ, ਤਿਸ ਨੇ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੋਢਿਆ, ਗਾਵਿਆ, ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ, ਤਿਨਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰਿ ਮਾਨੁ ਥੋਇਆ ।

ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਗਾਵੇ ਸੁਣੇ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭਾਉ ਨ ਹੋਵੀ, ਤਉ ਕੇਸਾ ਹੈ ? ਓਹੁ ਗਾਵਿਆ ਅਰੁ ਸੁਣਿਆ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੇਸਾ ਸਾਖੀ ਬੀਜੀਐ, ਜੰਮੇ, ਪਰੁ ਫਲੁ ਓਸਨੇ ਲਗੈ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ, ਭਾਵ ਬਗੇਰਿ ਐਸਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੇ ਭਾਵ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ ਗਾਵੇ, ਸੁਣੇ, ਤਾਂ ਓਸ ਕਉ ਕਿ ਫਲੁ ਹੋਇ ?

ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਭਾਵ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਜਪੇ, ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਦੁਖ ਹੋਨਿ, ਇਤਨੇ ਖਿਉ ਹੋਇ ਜਾਨਿ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਸੁਖ ਹੋਨਿ, ਏਤਨੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ । ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਵਸਦਿਆ ਵਾਸੇਤਾ ਸਾਥਿ ਜਾਇ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਮਾਈ ॥

ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ, ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਮਾਈ । (ਮੰਦਰ ਆਦਿ ਵਿਚ) ਟਿਕਾਇਆ, ਜਾਂ (ਮੂਰਤੀ ਭਾਂਗ) ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । 'ਸਿਫਤ' ਦਾ ਮਤਾਨਾ । 'ਖੇਤੀ' । 'ਦੂਰ ਕਰੇ' । 'ਦਿਲ ਵਿਚ' । 'ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ' । 'ਵਿਸ਼ਨੂੰ' ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਰਾਗੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਵੇਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗੁਰੂ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਾਰਬਤੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।
ਏਹ ਛਿਏ ਗੁਰੂ ਹੋਨਿ। ਇਨੁ ਕੇ ਛਿਏ ਘਰ ਹੋਨਿ। ਛਿਏ ਏਨੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੋਨਿ। ਛਿਏ ਪੰਥ ਹੈ। ਪੰਥ ਘਰ ਇਕੋ ਹੀ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਅਹੁ। ਤੁਸੀ ਜਿ ਹਹੁ, ਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਹਹੁ। ਅਰੁ ਹਉ ਤੁਸਾਡਾ
ਬਾਲਕਾ ਹਾਂ। ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਬਾਤ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵਾਂ, ਤਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਪੁਛਉ ਨਾਹੀ। ਮੇਰੇ ਬੁਰੇ ਪਰਮੇਸੁਰ
ਕਾ ਕਹਣਾ ਕਥਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ।

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਅਹੁ ਭਗਤਹੁ ! ਤੁਮ ਜਿ ਹਹੁ, ਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਹਹੁ। ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਵ,
ਪਾਰਬਤੀ। ਮੈ ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋਂ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਮੈ ਥੀ ਬਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ। ਜੇ ਸਭਨਾ ਜੀਆ
ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਹੀ।

ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥
ਜੇਤੀ ਸਿਰਨਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੀਰਥ ਜਿ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾ ਪੁੰਨੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ।
ਜੇਤੀ ਸਿਰਨਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜੇਤੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੋ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਿਸਨੇ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਇ। ਵਿਣੁ
ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਮਿਲਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰੀ ?

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਮਤਿ ਹੈ, ਸਿ ਇਸੁ ਵਿਚਿ ਰਤਨੁ ਹੈ, ਜਵਾਹਰ ਹੈ, ਮਾਣਕ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਇਕ ਸਿਖ
ਸੁਣੀਐ। ਨਉ ਨਿਧਿ ਇਕ ਤੇਰੀ ਸਿਖ ਮਹਿ ਹੈ :-

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ ੬॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਕੁਸੀ ਮੇਨੂੰ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੬ ॥
ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਈਸਰ ਨਾਥ, ਪਾਰਬਣੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਤੂ ਕਹਹਿ, ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਆਰਜਾ ਤੁਮ ਕਉ ਦੇਹਿ,
ਜੇ ਤੁਮ ਕਉ ਚਾਹੀਐ । ਅਰੁ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾ ਮਹਿ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਹੋਇ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ।

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ^੧ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ ॥
ਨਵਾਂ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੇ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ^੨ ਜਗਿ ਲੋਇ ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ ॥
ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ, ਏ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ! ਜੇ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਆਰਜਾ ਹੋਇ, ਅਤੇ ਜੇ
ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਹੋਰ ਦਸੂਣੇ ਜੁਗ ਹੋਵਨਿ, ਅਰੁ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੋਇ, ਸਿ ਸਭ
ਏਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗੀ ਫਿਰੇ । ਅਰੁ ਨਾਉ ਵਡਾ ਹੋਇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਰੀ ਵਿਚਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਖਾਨੁ, ਉਮਰਾਉ ਕਰਿ ਸਦੀਐ,
ਅਰੁ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਏਸ ਦਾ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ਅਤੇ ਏਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ
ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਕਾ ਕੀੜਾ ਚਾਇ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਓਹ ਆਰਜਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਮੇਰੇ ਕਿਤੁ ਕੰਮਿ ? ਰਾਜ ਤੇ ਨਰਕੁ, ਅਵਸਿ^੩
ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਵਿਸਰਿਐ ਜਿਤਨੇ ਦੋਸ ਹੈਨਿ, ਏਤਨੇ ਏਸ ਦੇ ਸਿਰਿ ਆਇ ਰਹਹਿ, ਜੇ ਏਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ
ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇਹਾ ਹੈ ? ਜੇ ਕੋਈ ਨਿਰਗੁਣੀ ਜੀਉ ਹੈ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕੀਤਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਸੁ ਤਿਸ ਨਾਲਿ
ਭੀ ਗੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਨਿਰਗੁਣੀ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਕਿਆ ਗੁਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਰੋਟੀ, ਕਪੜਾ, ਪਾਣੀ, ਸਵਣਾ,
ਬਹਣਾ, ਸੁਖੁ ਉਸ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾਇਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਰੋਗਤਾ, ਦੇਹੀ, ਸੋਭਾ, ਬਿਲਾਸੁ, ਧਨੁ ਪਹੁੰਚਾਇਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ,
ਨਿਰਗੁਣਿਆ ਮਾਨੁਖਾਂ ਕਉ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਗੁਣ ਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ
ਦਾਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਹਾ ਮੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸੁਝਦਾ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ॥ ੭ ॥

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿਨਾਥ । ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ^੪ ਆਕਾਸ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ^੫ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ । ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ^੬ । ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੮ ॥

^੧ਉਮਰ ।

^੨ਸਿਫਤ, ਸੋਭਾ ।

^੩ਚਰੁਰ ।

^੪ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਖਲੋਤਾ ਫਰਚੀ ਬਲਦ ।

^੫ਦੇਸ ।

^੬ਖਿੜਾਉ, ਉਮਾਹ, ਅਨੰਦ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਸੂਰ, ਦੋਵਤੇ, ਨਾਥ, ਧਰਤੀ, ਧਉਲ, ਅਕਾਸ, ਦੀਪ, ਲੋਅ, ਪਾਤਾਲ, ਜਿਤਨੋ ਹੈ, ਸੇ ਸਭਿ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਕੇ ਹੋਏ ਹੈ। ਨਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜੇ ਸੁਣੀ ਸੁਣੀਐ, ਤਾਂ ਜਮ ਕਾਲੁ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ। ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਗਤ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਿ ਕੇ ਆਤਮੇ ਸਦਾ ਸਰਬ ਬਿਗਾਸੁ ਹੈ, ਕਿਉਂਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਿ ਕੇ, ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ ਗਿਆ ਹੈ। ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਬਿਗਾਸ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ ॥ ੮ ॥

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ। ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਰਨਿ ਭੇਦ। ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ। ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਈਸਰ, ਮਹਾਦੇਉ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇੰਦੁ ਜਿ ਹੋਏ, ਸੇ ਸਭਿ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ। ਮੰਤ੍ਰ ਜਿ ਪੜੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜੀਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਲਾਹ, ਜੋਗ ਕੀ ਜਿ ਜੁਗਤਿ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹ ਦਾ ਭੇਦੁ ਜਿ ਪਾਇਆ ਸਿ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ। ਸਿਮ੍ਰਤ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਵੇਦ ਜੇ ਹੈ, ਸਿ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੋਏ ਹੈ ॥ ੯ ॥

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ। ਸੁਣਿਐ ਅਠਿਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੜ੍ਹਿ ਪੜ੍ਹਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ। ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੇ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ। ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਗਿਆਨੁ, ਧਿਆਨੁ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਅਠਿਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਹੋਆ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਨਉ ਬਿਆਕਰਨ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ, ਛਿਅ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਸਭਿ ਪੜ੍ਹੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮਾਨੁ ਪਾਇਆ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲ ਸਹਜ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਲਾਗਾ। ਏਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ^੧ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ। ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹ। ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ^੨ ਹੋਵੇ ਅਸਗਾਹ^੩ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ। ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੧੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸੁਰਗੁਣ ਕਹੀਐ ਅਵਤਾਰ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਏ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹ ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੀਆਂ ਕਥਾਂ, ਲੀਲਾ, ਗੁਣ ਦੇ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਭੀ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਹੀ ਹੋਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਸੁਣੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਸੇਖ, ਪੀਰ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਜਿ ਹੋਏ, ਸਿ ਓਇ ਭੀ ਸੁਣਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਮਹਾ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਬੇ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀ ਆਖੀ^੪ ਨ ਬੀ, ਤੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ, ਓਇ ਮਹਾ ਬਰਿਕ੍^੫ ਭਏ। ਰਾਹਿ ਲਾਗੇ ਚਲਣੇ। ਜਿਉ

^੧ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ। ^੨ਸਮੁੰਦਰ। ^੩ਥਾਹ, ਡੂੰਘਿਆਈ ਦਾ ਬੱਲਾ।
^੪ਫੁੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ। ^੫ਅੱਖਾਂ। ^੬ਅਦਭੁਤ, ਅਨੋਖਾ।

ਉਝੜਿ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਥੇ, ਜਿ ਮਹਾ ਭਉਜਲ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਬੁਝੇ ਜਾਤੇ ਥੇ, ਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਭਵਜਲ ਤੇ ਨਿਕਲਿ ਖਲੇ ਹੁਏ । ਉਨ ਕਉ ਹਾਥ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਈ, ਅਗਾਧਿ, ਅਬਾਹ ਭੇਜਲ ਤੇ । ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਐਸਾ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸੁਣੈ ਅਰੁ ਕਹੈ ॥ ੧੧ ॥

ਏਹੁ ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਣੈ ਕਾ ਫਲੁ । ਪਰ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਮੰਨੇ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਆ ਮਹਮਾ ?

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ^੧ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ । ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ ॥
ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ । ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵਜੀਰੁ ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ^੨ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਜਿਨਿ ਕਿਨੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਮੰਨਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ, ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਬੁਝੇ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਈ । ਜੇ ਕੋਈ ਪਛਤਾਇ ਕੇ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈਂ ਦੇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਓੜਤੁ ਦੇਖਾਂ, ਜਿ ਮੰਨੇ ਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਾਂ ਨ ਹੋਇ । ਇਤਨਾ ਕਿਸੀ ਪਾਸਿ ਕਾਗਦੇ ਨਾਹੀ ਕਿਥਾਉ । ਜਿ ਨਾਮ ਕੇ ਮੰਨੇ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਲਿਖਨੇ ਨੇ, ਨ ਕਲਮ ਹੈ, ਜਿ ਮੰਨੇ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਬਹਿ ਕਰਿ ਕਰੇ । ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨਿ ਸਕੈ ॥ ੧੨ ॥

ਮੰਨੇ^੩ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੇ ਮਨਿ ਬੁਧਿ । ਮੰਨੇ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
ਮੰਨੇ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ । ਮੰਨੇ ਜਮ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨੇ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਉਪਜੇ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ ਆਵੇ । ਜਿਤਨੇ ਭਵਣ, ਲੋਅ, ਅਕਾਸ, ਪਾਤਾਲ, ਪੁਰੀਆ ਹੈਨਿ, ਇਤਨਿਆ ਹੀ ਕੀ ਸੋਈ ਉਸ ਕਉ ਹੋਇ ਆਵੇ । ਬੁਧਿ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਸਕੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਦੇਸ ਕੇ ਤਾਈ, ਜਮੁ ਮਾਰਤਾ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਤਉ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਜਮੁ ਇਸ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਨ ਆਇ ਸਕੈ । ਇਸ ਕੀ ਸੋਇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਜਮੁ ਨਸਿ ਜਾਇ । ਜੇ ਤਉ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਸਕੈ, ਤਾਂ ਇਤੁ ਮੰਨੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸ ਕਾ ਦੇਖੁ ਮਿਟੈ, ਜਮ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ । ਮੰਨੇ ਕਾ ਏਹੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ, ਜੇ ਮੰਨਿ ਸਕੈ ॥ ੧੩ ॥

ਮੰਨੇ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ^੪ ਨ ਪਾਇ । ਮੰਨੇ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ ॥
ਮੰਨੇ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ । ਮੰਨੇ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਦਰਗਹ ਜਾਤੇ ਕਉ, ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ^੪ ਪੜੈ ਨਾਹੀ । ਤਿਸਿ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ ਏਹੁ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਏਹੁ ਲੇ ਜਾਈਤਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਏਕੁ ਮਾਰਗੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਤ੍ਰਿਖਾ ਲਾਗਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਵਹਿ ਪਤਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ

^੧ਹਾਲਤ ।

^੨ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਮੰਨਿਐ" ਹੈ ।

^੪ਰੋਕ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ।

ਓਇ ਜਮਦੂਤ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਬੋਰੇ ਉਨੁ ਚਲੁ ।" ਅਰੁ ਏਹੁ ਉਨਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ । ਤਬ ਓਇ ਕਵਿ ਪੜਤੇ ਹੈ । ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ, "ਹਾ, ਦਰਹਾਲੁ ਉਨੁ ਚਲੁ ।" ਤਬ ਤਹਾ ਏਹੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਮੈ ਚਲਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ । ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਤਾਈ, ਭਾਵੇ ਤਿਉ ਮਾਰਹੁ ਜੀ । ਮੈ ਤ੍ਰਿਖਾ ਆਜ ਸੁ ਕੀਆ ਹੋ; ਮੈ ਉਨਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ ।" ਤਬ ਓਇ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਈਹਾ ਪਾਨੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਮੋਲਿ ਹੈ । ਜੇ ਤਉ ਤੂ ਮੋਲੁ ਦੇਹਿ, ਤਉ ਈਹਾ ਤੁਮ ਕਉ ਪਾਨੀ ਪੀਲਾਈਐ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਅਬ ਈਹਾ ਕਿਆ ਹੈ ਦੇਣੇ ਕਉ ? ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਮੈ ਦੇਉ ਸੁ ਕਿਆ ਦੇਉ ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੈ ਜਲ ਕਾ ਦਾਨੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਜੇ ਤਉ ਤੂ ਈਹਾ ਸਭੁ ਦੇਹਿ, ਤਉ ਤੁਭ ਕਉ ਈਹਾ ਪਾਨੀ ਪੀਨ ਕਉ ਮਿਲੈ ।" ਤਬ ਓਹੁ ਤ੍ਰਿਖਾ ਬਿਆਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਲ ਕਾ ਧਰਮੁ ਮੈ ਕੀਆ ਥਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਮੈ ਦੀਆ । ਮੁਝ ਕਉ ਪਾਨੀ ਮਿਲੈ ।" ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਪਾਨੀ ਪੀਲਾਇਆ । ਬਹੁੜ ਆਗੇ ਫੇਰਿ ਭੂਖ ਲਾਗੀ । ਇਤੀ ਜੁਗਤਿ, ਅਨਾਜ ਕਾ ਸਭੁ ਹੀ ਧਰਮੁ ਲੀਆ । ਫੇਰਿ ਆਗੇ ਜਾਡਾ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਇਤੀ ਉਪਾਇ ਕਪੜੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਧਰਮੁ ਥਾ, ਸੋ ਲੀਆ । ਪਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿਆ ਹੋਵੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਉਹਾ, ਉਸਿ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ ਨ ਹੋਇ । ਪਤਿ ਨਾਲਿ, ਵਜਦੀ ਵਾਜੇਤੀ ਪ੍ਰਗਟਿ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਜਾਇ । ਮਾਰਗੁ ਜਿ ਹੈ ਪੰਥ, ਸੁ ਖਰਾ ਕਠਨੁ ਹੈ । ਉਸ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕੀਦਾ । ਓਹੁ ਮਾਰਗੁ ਇਤੁ ਮਿਸਲ ਹੈ, ਜਿਉ ਗੁੰਮਜ ਉਪਰਿ ਗੋਲੀ ਨਾਹੀ ਟਿਕਦੀ, ਤਿਉ ਮਨੁਖੁ ਉਸ ਉਪਰਿ ਚਲਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ । ਜੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸਿ ਮਾਰਗਿ ਲੇ ਜਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਓਸ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇਇ ॥ ੧੪ ॥

ਮੰਨੇ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ । ਮੰਨੇ ਪਰਵਾਰੇ ਸਾਧਾਰੁ ॥

ਮੰਨੇ ਤਰੇ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ । ਮੰਨੇ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ । ਜੇ ਕੇ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਮੰਨੇ, ਤਾਂ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਪਾਵੈ ॥ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨੇ, ਤਾਂ ਪਰਵਾਰ ਸਧਾਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਵੈ, ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਕਾ । ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਹੋਇ । ਸਿਖਾ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ, ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ । ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ ਭਿਖਿਆ ਮਾਗੈ ਨਾਹੀ, ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ । ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕੇ ਸਿਮਰਨ, ਮੰਨਣ ਮਹਿ ਹੈ । ਜੇ ਕੇ ਮੰਨਿ ਸਕੈ, ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ॥ ੧੫ ॥

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਪੰਚ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ੧ ॥ ਅਪੁ ॥ ੧ ॥ ਤੇਜੁ ॥ ੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ॥ ੧ ॥ ਬਾਈ ॥ ੧ ॥ ਅਕਾਸੁ ॥ ਏਹੁ ਪੰਚ ਤਤ ਹੈ । ਸੁ ਦੇਈ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ॥ ਅਰੁ ਦੇਈ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਹੈ ।

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਦੇਈ ਪੰਚ, ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ।

¹ਮੂਰਖ, ਬੁੱਧੁ ।

²ਛੇਤੀ, ਤੁਰੰਤ ।

³ਸਰਦੀ, ਪਾਲਾ ।

⁴ਬਹੁਤ ।

⁵ਤਰਾਂ, ਵਾਂਗੂੰ ।

⁶ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ ।

ਪੰਚੇ ਸੋਹਿਦਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਏਈ ਸੇਭਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ।

ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਏਹ ਜਿ ਪੰਜ ਤਤ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੁ ਇਨ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਹੈ । ਏਹ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਿਰੰਜਨ ਕੇ ਧਿਆਨ ਤੇ ਉਪਜੇ ਹਰਿ ।
ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਪਰਵਾਨ ਪਰਧਾਨ ਸੇਭਾ ਮਾਨ ਹੈ, ਸੁ ਇਤੀ ਗੁਣਿ, ਜਿ ਏਹ ਨਿਰੰਜਨ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ ।

ਜੇਕੇ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ । ਕਰਤੇ ਕੇ ਕਰਣੇ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਜਿ ਹਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ ਗਣੀ, ਜਿ ਇਤਨੀ ਕੁ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਕਾ
ਸੁਮਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ।

ਹੋਲ੍ਹ¹ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਰੁ । ਸੰਤੋਖੁ ਬਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਲੋਕ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਧਰਤੀ ਧਉਲ ਉਪਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਧਉਲੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਗਉ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ
ਉਸ ਉਪਰਿ ਧਰਤੀ ਹੋਇ । ਨਾ, ਉਹੁ ਧਉਲੁ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਧਰਤੀ ਹੈ ? ਸੁ ਉਹੁ ਧਰਮੁ ਕਾ ਧਉਲੁ ਹੈ,
ਅਰੁ ਦੋਆ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੈ । ਉਸ ਸੰਤੋਖੁ ਕਾ ਜੋਰੁ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਦੋਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਜਿਮੀ ਅਸਮਾਨੁ ਰਹਤਾ ਹੈ ।

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ । ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਹੈ ਧਉਲ ਗਾਇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰੁ, ਉਸੇ ਉਤੇ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਚਿਆਰੁ ਹੋਇਆ
ਲੋੜੈ, ਤਾਂ ਅਖੇ ਪਿਸੁ ਵੇਖਾ । ਧਉਲੇ ਉਪਰਿ ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਨੇ ਭਾਰੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ ?

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ । ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ² ਜੋਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਧਰਤੀ ਧਉਲੇ ਉਪਰਿ ਹੈ, ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਪਿਸੁ । ਏਸੁ ਧਰਤੀ ਕੇ ਤਲੇ ਹੋਰ
ਧਰਤੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੋਨਿ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਤਲੇ ਕਿਨ੍ਹ ਕਾ ਜੋਰੁ³ ਹੈ ? ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਕਉ ਤਉ ਜਾਣੇ ਧਉਲੇ ਕਾ ਜੋਰੁ
ਹੋਇਆ, ਪਰੁ ਉਨ੍ਹਾ ਧਰਤੀਆਂ ਕਉ ਕਿਸੁ ਕਾ ਜੋਰੁ ਹੈ ?

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਧਉਲ' ਹੈ ।

²ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਕਉਣ' ਹੈ ।

³ਸਹਾਰਾ, ਟੇਕ ।

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾ ਕੇ ਨਾਵ । ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵਤੀ^੧ ਕਲਾਮ ॥
 ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ । ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੀਆ ਕੀਆ ਜਾਤੀ^੨ ਅਰੁ ਨਾਵ ਕਿਤਨੇ ਹੋਨ੍ਹ ? ਅਰੁ ਰੰਗ ਕਿਤਨੇ ਹੋਨ੍ਹ ? ਅਰੁ ਜਿ ਜੀਆ ਕੇ ਬਾਬਿ ਕਲਾਮ ਵਗੀ ਹੈ, ਰਿਜਕ ਦੀ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੀ, ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਦੀ, ਸੁ ਕਿਤਨੀ ਹੈ ? ਜੇ ਕੋਈ ਲਿਖਿ ਪੜ੍ਹ ਲੇਖਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ ਹੋਂਦਾ ?

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ^੩ ਰੂਪ । ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੋਣੁ ਕੂਤੁ^੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਵੇਦ, ਪਰਕਿਰਤਿ ਲੇਖਾ, ਸੁਰਤਿ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤ੍ਰਾਣੁ ਜੋ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਵਿਚਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ ? ਧਰਤੀ, ਆਕਾਸ, ਪਉਣ, ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਜੁ ਤ੍ਰਾਣੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿ ਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿ ਜੀਆ ਨ ਦਾਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਹੈ ? ਜਿ ਕੋਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਾਰ ਕਿ ਜਾਣੈ ?

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ^੫ ਏਕੋ ਕਵਾਉ^੬ ॥

ਤਿਸੁ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਕੁਦਰਤਿ^੭ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਉਸ ਕੇ ਕਰਣੇ ਕੇ ਕੀਏ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ । ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਕੁ ਸੰਜਮੁ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਮਾਸਾ ਪਉਣੁ ॥ ੧ ॥ ਮਾਸਾ ਪਾਣੀ ॥ ੧ ॥ ਮਾਸਾ ਅਗਨਿ ॥ ੧ ॥ ਮਾਸਾ ਧਰਤੀ, ਏਹ ਚਾਰੇ ਮਾਸੇ ਕੀਏ । ਤਿਸ ਕਾ ਏਕੁ ਕਵਾਉ ਹੋਇਆ । ਏਹੁ ਏਕੁ ਕਵਾਉ ਪੈਦਾ ਕੀਤੋਨ੍ਹ । ਇਸਿ ਪੈਦਾਇਸ ਨੋ ਤਿਸਿ ਕਵਾਵ ਬੀ^੮, ਕਈ ਲੋਅ, ਕਈ ਆਕਾਰ, ਆਕਾਸ, ਕਈ ਪਾਤਾਲ, ਕਈ ਲਖ ਦਰੀਆਵ । ਜਿਸ ਦੇ ਇਕਸੁ ਕਵਾਵ ਦਾ ਬਖਿਆਨੁ ਨਾਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਦਾ, ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ ਦਾ ਸੂਮਾਰੁ, ਮੇਰੇ ਬੂਟੇ ਕਿਆ ਕੀਆ ਜਾਇ । ਹਉ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੀਤਾ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿਟਹੁ^੯ । ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਓਹੁ ਕੰਮੁ ਭਲਾ ਜੀ, ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ॥ ਧੰਨੁ ਤੂ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ! ਜਿਸ ਦੀ ਏਹ ਕੁਦਰਤਿ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਇਤਨਾ ਪਸਾਰਾ, ਇਕਸੁ ਕਵਾਵ ਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਅਰੁ ਏਤਨਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ, ਏਸੁ ਪਿੰਡ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ । ਇਕਦੁ ਕਵਾਵਹੁ ਏਤਨਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤੋਨ੍ਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਮਾਰੁ ਕਰਿ ਨ ਸਕਈ । ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਕਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ? ॥ ੧੬ ॥

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ^{੧੦} । ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪ ਭਾਉ ॥

ਅਸੰਖ ਗਰੋਹ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ । ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਰਿ ਉਦਾਸ ॥

ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ । ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ ॥

^੧ਵਗਦੀ ।

^੨ਸੋਹਣਾ ।

^੩ਅੰਦਾਜ਼ਾ ।

^੪ਪਸਾਰਾ ।

^੫ਹੁਕਮ ।

^੬ਤਾਕਤ, ਬਲ ।

^੭ਤਾ ।

^੮ਪ੍ਰੇਮ, ਬੰਦਗੀ ।

ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ¹ । ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ ॥
 ਕੁਦਰਤ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰ² । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
 ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਕਈ ਅਸੰਖ ਉਸ ਕੇ ਜਪ ਹੈਂ, ਜਿਨ੍ਹੀ ਭਾਈ ਉਸ ਕਉ ਜਪਤੇ ਹੈਂ । ਕਈ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਕਉ ਜਗਤ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ, ਕਰਣਹਾਰੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਕਈ ਅਸੰਖ ਅਗਨਿ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਕਈ ਅਸੰਖ ਗੋਰੇਸ ਮੁਖ ਸੇਂ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੜਤੇ ਹੈਂ । ਕਈ ਜੋਗੀ ਹੈਂ, ਜਿ ਉਦਾਸੁ³ ਹੋਏ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਕਈ ਅਨੇਕ ਭਗਤ ਹੈਂ, ਜਿ ਉਸ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਗੁਣਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਕਈ ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਹੈਂ, ਕਈ ਦਾਤਾਰ ਹੈਂ । ਕਈ ਸੂਰਮੇ, ਮੁਖਿ ਸਾਰੁ ਭਖਤੇ⁴ ਹੈਂ । ਕਈ ਮੁਨੀਸਰ ਹੈਂ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਲਿਵ ਸਾਬਿ ਤਾਰਿ ਲਾਇ ਰਹੈ ਹੈਂ । ਸੁ ਏਹ ਸਭ, ਓਸੇ ਇਕਸੇ ਕਵਾਫ਼ ਕੇ ਬੀਚਾਰ ਤੇ, ਸਭ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥

ਅਸੰਖ ਸੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ । ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ ॥
 ਅਸੰਖ ਅਮਰ⁵ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ । ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਦ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥
 ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ । ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥
 ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ⁶ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ । ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ । ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ⁷ ਵਾਰ ॥
 ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ । ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਅਸੰਖ ਸੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ ਕੀਏ । ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਕੀਏ । ਅਸੰਖ ਹਰਾਮ ਖੋਰ ਕੀਏ । ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕੀਏ ਨਾ-ਹਕਿ ਜੇਰੁ ਕਰਣਹਾਰੇ । ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਦਣਹਾਰੇ ਕੀਏ, ਜੋ ਹਤਿਆ ਕਮਾਵਦੇ ਹੈਨਿ । ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਕੀਏ, ਪਾਪ ਕਮਾਵਣਹਾਰੇ । ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੀਏ, ਕੂੜੁ ਬੋਲਣਹਾਰੇ । ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਣਹਾਰੇ ਕੀਏ । ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਲੈਣਹਾਰੇ ਕੀਏ । ਤਿਨੁ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕਿਛੁ ਗਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ, ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੁ ਕਹੈ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ? ਪਰੁ ਜੀ, ਏਸੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨੋ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਤੁਧ ਉਤਹੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ॥ ੧੮ ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ । ਅਗੰਮ⁸ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ ॥
 ਅਸੰਖ⁹ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ । ਅਖਰੀ¹⁰ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥
 ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ । ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥
 ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ । ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ।
 ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ¹¹ । ਜੇਤਾ¹² ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥

¹ਲੋਹਾ, ਭਾਵ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ । ²ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕੁਦਰਤ ਕਉਣ ਕਹਾ ਬੀਚਾਰੁ" ਹੈ ।
³ਵੇਰਾਗਵਾਨ, ਵਿਰਕਤ । ⁴ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ⁵ਹੁਕਮ, ਧੱਕੇ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ⁶ਮੰਦੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ।
⁷ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਅਨੇਕ" ਹੈ । ⁸ਜਿਥੇ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ । ⁹ਅਣਗਿਣਤ । ¹⁰ਬੋਲੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ।
¹¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਜਿਉ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਉ ਤਿਉ ਪਾਹਿ" ਹੈ । ¹²ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਬਣਾਇਆ ਹੈ (ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ) ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ।

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ । ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣੁ ਕਹਾ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ । ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
 ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਕੀਏ । ਅਸੰਖ ਥਾਵ ਕੀਏ । ਅਰੁ ਅਗੰਮ ਲੋਅ ਕੀਏ, ਕਈ ਅਸੰਖ, ਤਿਨ ਕੀ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਕਈ ਅਸੰਖ ਸਿਰਭਾਰਿ ਹੋਇ ਹੋਇ, ਸਿਰ ਤਲਵਾਏ ਪਏ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਨੇ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਵ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜਿ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ, ਗੁਣ ਗਾਵਣਾ, ਹਰਿ ਕਥਾ ਕਰਣੀ, ਏਹ ਭਿ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਏ । ਲਿਖਣੁ, ਪੜ੍ਹਣੁ, ਸੁਣਣੁ ਜਿ ਹੋਇਆ, ਸੁ ਸਭ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਇਆ । ਬੋਲਣੁ ਬਾਣੀ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਈ । ਸੰਜੋਗੁ, ਵਿਜੋਗੁ ਜਿ ਲਿਖਿਆ, ਸਿ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਲਿਖਿਆ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ, ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖ ਹੋਇਆ । ਅਰੁ ਸਭੁ ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਹੂਆ । ਪਰੁ ਜਿਨਿ ਏਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨਾਹੀ । ਹੋਰਸ ਸਭਸ ਨੂ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਪੈਆ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸਿ ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸਭਸ ਦੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖ ਪੈਆ ਹੈ । “ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ” । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕਾ ਨਾਉ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਥਾਉ, ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਨਾਉ । ਹੋਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕਾ ਨਾਉ ਨਾਲੇ ਥਾਪਿਆ ਹੈਨੁ । ਹਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ, ਇਸੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਿਟਹੁ, ਜਿ ਤੇ ਏਹੁ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਣਹਾਰਾ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਸਕੈ । ਨਾ, ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਬੇ ਸੁਮਾਰੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਮੈ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਿਆ ਕਹਾਂ ? ਇਸੁ ਤੇਰੇ ਇਕਸੁ ਕਵਾਵ ਦਾ ਬਿਸਥਾਰੁ ਨਾਹੀ ਗਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ॥ ੧੯ ॥

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ । ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਹਥ, ਪੈਰ, ਤਨੁ, ਦੇਹੀ ਜਿ ਖੇਹ ਸਾਥਿ ਭਰੀਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਿ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਹਛੇ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ ।

ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ । ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਅਰੁ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਕਪੜਾ ਕਰੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਣੀ ਅਰੁ ਸਬੁਣ ਸਾਥਿ ਹਛਾ ਧੋਇ ਲੀਜਰਾ ਹੈ । ਸੁ ਹਛਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ।

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੇ ਸੰਗਿ । ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਅਰੁ ਮਤਿ ਜਿ ਪਾਪਾ ਸਾਥਿ, ਅਰੁ ਬਿਕਰਮਾਂ ਕੇ ਸਾਥਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਭਰੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਓਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਧੋਪੈ । ਏਹ ਹੋਰੁ ਵੇਸਤੁ, ਤਟ ਤੀਰਥ ਨਾਤੇ, ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਹਛੀ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ ।

^੧ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ।

ਪੁੰਨੀ¹ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਹਿ ਜਿ ਪੁੰਨ ਅਰੁ ਪਾਪ ਪੁੰਨੀ ਕਮਾਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਹੀ ਲਿਖਦਾ । ਕਿਉਂ ਜਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੰਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਓਤਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਲਿਖੇ ਜਾਹਿ । ਪਰੁ ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਪੁੰਨੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਪਣੀ ਹਥੀਂ ਆਪਿ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਲੈ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਕਉ ਆਪੇ ਵਾਚਦਾ ਹੈ । ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕਉ ਕਾਗਦੁ ਹਥਿ ਲੈ ਜਾਇ ਦੇਵਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਜੀ, ਮੈ ਏਹੁ ਕਰਮ ਕੀਏ ਕਮਾਏ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖ ਆਪੇ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਕਾਗਦੁ ਲਿਜਾਇ ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕੇ ਹਥਿ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਲਿਖੇ ਉਪਰਿ ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਵਦਾ ਹੈ ।

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ । ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇਹਾ ਏਨਿ ਮਾਨੁਖਿ ਬੀਜਿਆ, ਤੇਹੋ ਹੀ ਖਾਇਆ । ਓਸੇ ਲਿਖੇ ਏਸ ਉਪਰਿ ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਦਰਗਾਹਹੁ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ । ਸੁ ਕਿਆ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ? ਜਿ ਜੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਮਾਣਾ ਬਾ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਕਰਹੁ । ਅਰੁ ਜੇ ਬਦ ਕਰਮ ਕੀਏ ਬੇ, ਤਾਂ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬੁ ਕਾ ਹੋਆ, ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਭਾਰਿ ਦੇਹੁ । ਲਾਗਾ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਆਵਣ ਜਾਣ ॥ ੨੦ ॥

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ । ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤੀਰਥੀ ਜਿ ਨਾਵਣੁ ਹੋ, ਅਰੁ ਤਪਸਿਆ ਕਰਣੀ ਤੀਰਥੀ, ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਇ ਤਾਂ ਪਵੈ, ਜਾਂ ਦੇਆ ਵਿਚਿ ਦਾਨੁ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਕਿ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਏ ਦਰਗਹ ਵਿਚਿ, ਜੇ ਏਹੁ ਕਰਮ ਕਰੇ ।

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ² ਭਾਉ ॥

ਅੰਤਰਿਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਗਾਵੇ ਅਰੁ ਸੁਣੈ, ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਭਾਉ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ, ਤਾਂ ਤਿਸ ਨੇ ਕਉਣੁ ਫਲੁ ਹੋਆ ? ਤਾਂ ਤਿਸ ਨੇ ਅਨਿ ਸਨਿ ਤੀਰਥ ਕਾ ਇਸਨਾਨ ਕਾ ਫਲੁ ਹੋਆ, ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਤਉ ਉਸ ਕੇ ਦੁਖਾ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ । ਦਰਗਹ ਪੈਂਧਾ³ ਜਾਇ, ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਵਸੇ ।

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ । ਫਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਜਿਤਨੇ ਗੁਣ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਹੋ । ਮੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਨ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਗੁਣੁ ਹੈ । ਪਰੁ

¹ਪੁੰਨੀ ਜਾਂ ਪਾਪੀ ਹੋਣਾ ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਮਾਰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ । 'ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਰਖੀਐ" ਹੈ । 'ਸਤਕਾਰਿਆ ਜਾਏ' ।

ਜੀ, ਬਿਨਾ ਗੁਣਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਏਸ ਦਾ ਨਾਉ ਭਗਤੁ ਤਾਹੀ ਪਤੇ, ਜਾਂ ਏਸ ਵਿਚਿ ਕਿਛੁ ਗੁਣ ਹੋਹਿ।
ਸੁ ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਜਿ ਗੁਣ ਹੋਹਿ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੋਇ ?

ਸੁਅਸਤਿ¹ ਆਬਿ² ਬਾਣੀ³ ਬਰਮਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਹੋਰੁ ਤਾਂ ਏਸ ਤੇ ਗੁਣੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦਾ, ਪਰੁ ਜਾਚਕਾਈ⁴ ਉਸਤਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰੈ, ਏਹੁ ਇਸਨੇ
ਗੁਣੁ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਭਾਵਦਾ ਹੈ। ਸੁਅਸਤਿ ਜਾਚਕੀ ਹੋਰਸ ਜਾਤਿ ਤੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਜਾਚਕੀ ਦੁਹ
ਜਾਤੀ ਤੇ ਹੋਂਦੀ ਹੈ। ਸੁ ਦੁਇ ਜਾਤੀ ਕਵਨ ਕਵਨ ਹੈ ? ॥ ੧ ॥ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਨੁ ॥ ੧ ॥ ਇਕੁ ਫੁਮੁ। ਸੁਅਸਤਿ ਆਦਿ
ਏਹ, ਜਿ, ਸੁਅਸਤਿ ਅਸੀਰਵਾਦੁ। ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਲਯਾਣੁ ਹੋਵੈ, ਅਤੈ ਆਦਿ ਨਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ। ਸੁ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ !
ਹਉ ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਨੁ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾਉ ਏਹੁ, ਜਿ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ,
ਸੁ ਏਹੇ ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾਉ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਉਸਤਤਿ। ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ! ਹਉ ਤੇਰਾ ਫੁਮੁ ਹਾਂ।

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਫੁਮੁ ਤਾਂ ਸਤ ਸੁਹਾਣੁ ਪ੍ਰਭ ਨੇ ਦੇਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਹਰਖਮਾਨ⁵ ਹੋਇ ਕੇ। ਜੀ, ਤਿਉ ਹਉ ਤੇਰਾ ਫੁਮੁ ਹਾਂ। ਤੁਧ ਨੇ
ਮੇਰਾ ਸੁਹਾਣੁ ਹੈ। ਹਉ ਤੁਧਨੇ ਸਦਾ ਸੁਹਾਣੁ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੀ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ, ਹਉ ਤੇਰਾ ਫੁਮੁ ਹਾਂ ਜੀ। ਤੂ ਮੇਰਾ
ਪ੍ਰਭ⁶ ਹੈ।

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ⁷ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਤੈਂ ਜਿ ਅਕਾਰੁ ਥਾਪਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਵੇਲੇ ? ਕਿਤੁ ਵਖਤਿ ? ਕਿਤੁ ਬਿਤਿ ? ਕਿਤੁ ਰੁਤਿ ?
ਕਿਤੁ ਵਾਰਿ ? ਕਿਤੁ ਮਾਹਿ⁸ ਤੇ ਆਕਾਰੁ ਕੀਆ ਹੈ ? ਸੁ ਏਹੁ ਵਖਤੁ, ਕਉਣੁ ਕੋਈ ਏਸੁ ਵਖਤ ਨੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ
ਵੇਲਾ, ਏਹੁ ਵਖਤੁ, ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ, ਜਿ ਲਿਖਿ ਸੁਣਾਏ।

ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੇ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥

ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਨਾ ਓਹੁ ਵੇਲਾ ਪੰਡਤੀ, ਨ ਕਾਜੀਏ ਨ ਮੁਲਾ, ਕਿਨੇ ਪਾਇ ਸਕਿਆ ਨਾਹੀ। ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਜਿਤੁ
ਵਖਤਿ, ਜਿਤੁ ਮਾਹਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀ ਹੈ, ਸੁ ਆਖਿ ਲਿਖਿ ਸੁਣਾਏ।

ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਅਤੇ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਏਹੁ ਤਿ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇ

¹ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ। ²ਮਾਇਆ ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਆਦਿ' ਹੈ। ³ਓਅਮ, ਕੁੰਠ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ।
⁴ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ⁵ਪਰਜੇਨ ਹੋ ਕੇ। ⁶ਮਾਲਕ। ⁷ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ 'ਕਵਣ' ਦੀ ਥਾਂ ਪੋਥੀ
ਵਿਚ 'ਕਉਣੁ' ਹੈ। ⁸ਮਹੀਨਾ।

ਨੂ ਨਾਹੀ । ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਚਿ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਰਚਿਆ, ਜਿ ਏਹ ਵਿਹਿ^੧ ਜਾਣੈ । ਜਿਨਿ ਏਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਓਸੁ ਵੇਲੇ, ਵਖਤ ਨੇ ਓਹੋ ਜਾਣੈ ।

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕਦੁ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਮੇਰੇ ਬੁਝੇ ਅਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਵਰਨਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਜਿ ਜਿਤਨੇ ਤੁਧਨੇ ਸਲਾਹਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਤੇ ਵਰਨਦੇ ਹੋਨਿ । ਸਿ ਮੇਰੇ ਬੁਝੇ ਕਿਛੁ ਕਹਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਜਿ ਇਤਨੇ ਹੋਨਿ, ਇਤਨੇ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਇਕਦੁ ਇਕਿ ਚੜਦੇ^੨ ਹੋਨਿ, ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ਕਰਣਹਾਰੇ । ਇਕਦੁ ਇਕਿ ਸਿਆਣੇ, ਇਕਦੁ ਇਕਿ ਚੜਦੇ ।

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੇ ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ^੩ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਹੈ । ਸਿ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕੀਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਰਣਹਾਰੁ ਨਾਹੀ । ਅਤੇ ਜੇ ਏਹੁ ਕੋਈ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਮੈ ਥੀ^੪ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੇ ਦਰਗਹ ਵਿਚਿ ਬੇਮੁਖੁ, ਪਸੇਮਾਨੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਵਿਚਿ, ਸੋਭਾ ਨਾਹੀ ਪਾਇੰਦਾ ॥ ੨੧ ॥

ਪਾਤਾਲਾ^੫ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਅਕਾਸਾ ਅਕਾਸ ॥
ਓੜਕ ਓੜਕੁ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਿਨ ਇਕ ਵਾਤ^੬ ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਰੋਬਾ^੭ ਅਸੁਲੁ ਇਕ ਧਾਤੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਅੰਤੁ ਲੀਆ, ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਕਈ ਪਾਤਾਲ ਹੈ । ਕਈ ਲਖ ਅਕਾਸ ਹੈ । ਕਈ ਲੋਅ ਹੈ, ਕਈ ਅਕਾਰ ਹੈ । ਤਿਨੁ ਕੀ ਮਿਤਿ ਆਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਅਰੁ ਵੇਦ ਜੋ ਇਕ ਬਾਤ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਅ ਕੀ ਕਹਦਾ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ । "ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਰੋਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕ ਧਾਤੁ", ਸੁ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਆਲਮਾਂ ਦੇ ਕਰੋਬਾਂ ਪੜ੍ਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸੁ ਰੋਮ ਇਕ ਧਾਤੁ । ਸੁ ਅਸੁ ਕਹੀਐ ਘੋੜਾ, ਰੋਮ ਕਹੀਐ ਘੋੜੇ ਦਾ ਇਕੁ ਲੂਊ । ਤਿਸੁ ਇਕਸੁ ਰੋਮ ਕੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਭਾਉ ਕੀ ਮਿਤ ਕਹਿ ਨ ਸਕਨੀ, ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਰੋਮਾਂ ਅਸੁ ਦੇ ਦੀ ਮਹੀਅਤਿ ਕਿਨਿ ਵਰਨੀਐ । ਜਾਂ ਇਕਸੁ ਰੋਮ ਕੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਭਾਉ ਨੇ ਵਰਨਿ ਨ ਸਕਨੀ ।

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤੁ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ^੮ ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਖੈ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥ ੨੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਹ ਜਿ ਗਲ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ. ਸੁ ਅਲੇਖੇ ਹੈ । ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਲੇਖੇ ਕਰਿ

^੧ਤਰੀਕਾ, ਢੰਗ । ^੨ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ । ^੩ਆਪਣੇ ਆਪ ਥੋਂ । ^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਪਾਤਾਲ ਪਾਲ ਲਖ ਅਕਾਸਾ ਅਕਾਸ" ਹੈ । ^੫ਇਕੋ ਗੱਲ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਾਤ" ਹੈ । ^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਪੜ੍ਹਹਿ" ਹੈ । ^੭ਨਾਸ, ਬਰਬਾਦੀ ।

ਕਰਿ ਸੂਮਾਰੁ ਕਰੀਗਾ, ਤਾਂ ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਜੁ ਵਸਤੁ ਆਵਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਦਾ ਬਿਨਾਸੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਓਸ ਵਸਤੁ ਦਾ ਓਤਕੁ ਹੈ । ਸੁ ਓਹੁ ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਏਹਾ ਸੰਮੂਖੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਸੁ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਅੰਤੁ ਜਾਣੇ । ਓਹੁ ਬੇਸੂਮਾਰੁ ਹੈ । ਸੁ ਬੇਸੂਮਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਉ ਹੈ ਪੋਆ ? ਜਿ ਸੂਮਾਰੁ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ ॥ ੨੨ ॥

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
ਸਮੁੰਦਾ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥ ੨੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ! ਮੇ ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ ? ਮੈ ਏਨ੍ਹਾ ਨਦੀਆ ਦੀ ਭੀ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਏਹ ਜਿ ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਚਿ ਪਵਦੇ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਏਹਿ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਹੋਨਿ । ਜੀ, ਤੂ ਜਿ ਹੋਂ, ਸਿ ਸਮੁੰਦੁ ਹੋਂ । ਸਾਹੁ ਹੋਂ । ਤੂ ਜੀ, ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਂ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਤੇਰੇ ਵਾਹੜੇ ਭਗਤ ਹੋਨਿ, ਸਿਫਤਿ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਮੈ ਏਨ੍ਹਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੋ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚਿ ਸਕਦਾ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਮਿਤਿ ਮੈ ਕਿਆ ਕਹਿ ਸਕਾਂ ਜੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਸਾਹੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਸਾਹੁ ਹਾਂ, ਅਕੈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਪਾਹਿਸਾਹੁ ਹਾਂ, ਅਕੈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਧਨ ਪਾਤ੍ਰੁ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੋਉ ਸੋਭਾਵੰਤੁ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਉਸ ਨੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਕੀੜੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰਿ ਭੀ ਨ ਹੋਇ । ਜੀ, ਮੈ ਏਨ੍ਹਾ ਤੇਰਿਆ ਕੀਤਿਆ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਦਾ ਅੰਤੁ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ॥ ੨੩ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਏਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰ^੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਵੇਖਣ ਸੁਣਣ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਏਹ ਭੀ ਕਿਛੁ ਜਾਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿ ਹੋ । ਓਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਓਹੋ ਜਾਣੈ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਜਦੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਏਨ੍ਹਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਭੀ ਓਤਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ । ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਕਾਰ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਕੀਤਾ ਕੁ ਹੋ । ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਓਸ ਕਾ ਕਿਨੈ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ।

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕਾ ਇਉਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ :—

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹੀ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ਜਗ ਮਹਿ ਸੋਭਾ ਹੋਇ ।
ਜੇ ਤੂ ਮਨ ਤੇ ਵੀਸਰਹਿ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਇ ।

^੨ਮੰਤ੍ਰਵ, ਮਨੋਰਥ ।

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੋਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ^੧ ॥
ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਖੋਜਣ ਦੇ, ਅੰਤ ਦੂਢਣ ਦੇ, ਕਈ ਅਸੰਖ ਦੂਢਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤ ਕਿਨੈ ਨਾਹੀ ਪਾਇ ਸਕਿਆ । ਏਸ ਅੰਤ ਨੋ ਕਈ ਪਏ ਬਿਲਲਾਹੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ । ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਸੁ ਅੰਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨੋ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ । ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਕਹੇ, ਤਿਸਤੇ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈ ।

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ । ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥
ਏ ਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਕੋਇ । ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਸ ਤੇ ਉਚਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਉਚੇ ਤੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਉ ਉਚਾ ਹੈ । ਜੇ ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਿ ਉਚੇ ਨਾਉ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ । ਤਾਂ ਉਸਿ ਉਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਕੋਈ ਜਾਣੈ । ਏਹੁ ਜਾਣਣ ਕਾ ਰਾਹੁ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਤਾਇਆ । ਜੇ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਿਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਨਾਤਰ ਕਿਵ ਹੀ ਨ ਹੋਇ ।

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ । ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥ ੨੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇਵਡੁ ਓਹੁ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸੁ ਓਹੋ ਹੀ ਜਾਣੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ । ਜਿਸਨੋ ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸਨੋ ਦਾਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ^੨ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥
ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ^੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਆਪਣਾ ਕਰਮੁ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਦੀ ਭੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਪਵਦੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਤਨੀ ਦਾਤਿ ਏਸਨੋ ਹੋਈ । ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਦਿਤੇ ਲਏ, ਓਸ ਨੋ ਤਮਾਇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਕਹੇ, ਜਿ ਮੈ ਬਹੁਤੁ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਥੋੜਾ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਏਹੀ ਜੇਹੀ ਤਮਾਇ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੀ ਬਖਸਿ ਦੇਇ ਕਿਸੀ ਜੀਅ ਨੋ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਗੰਮੀ ਪਰਵਾਹ ਭੀ ਨਾਹੀ । ਅਤੇ ਜੇ ਖੁਸਿ ਲਏ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਪਛੋਤਾਵਾ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮੈ ਕਿਉ ਏਸ ਬਾਵਹੁ ਖੁਸਿ ਲਏ । ਏਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ ।

^੧ਵਿਲਕਦੇ ਹਨ, ਤਰਲੇ ਲੰਦੇ ਹਨ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ "ਏਸੁ ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੋਤੇ ਵਿਲਲਾਹਿ ।"

^੨ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।

^੩ਤਮਹ, ਲਾਲਚ ।

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ । ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ¹ ॥
ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ² ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਕਈ ਜੋਧੇ ਪਏ ਮੰਗਦੇ ਹੋਨਿ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਸਹੁ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਰਪਿ, ਤੁਟਿ ਤੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ।

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ । ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਸੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚਿ ਲੈ ਕਰਿ ਦਾਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ, ਅਰੁ ਮੁਕਰਿ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਕਵਨੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ? ਅਸੀ ਕਦਹੁ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ ? ਅਸੀ ਆਪੇ ਹਾਂ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹਾਂ, ਸਿ ਅਸੀ ਹੀ ਹਾਂ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਹਹਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹਵਨਿ ਨਾ, ਧੋਵਨਿ ਨਾ, ਵੇਦੁ ਨ ਸਾਸਤ੍ਰੁ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਸਾਰੀ ਆਰਜਾ ਬੇਖਬਰ ਹੀ ਵਿਹਾਣੀ³ । ਨ ਗਿਆਨੁ, ਨ ਧਿਆਨੁ, ਨ ਪੁਰਾਨੁ, ਨ ਕੁਰਾਨੁ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦੇ, ਅਰੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਏਤਨੀ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀਸੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਧਨੁ ਬੋਝਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਕਦੇ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ । ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਨਦਰਿ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਵੇਰ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਝਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਓਇ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਬੇਖਬਰ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਸਰੁ⁴ ਅਪਸਰੁ⁵ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ, ਸੇ ਪਏ ਬਿਲਾਸ, ਸੁਖ ਭੋਗ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ।

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ । ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਜਿ ਜੀਅ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੇ ਕੀਏ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਓਇ ਜਾਦਿ ਕੇ ਜੰਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈ, ਤਦਿ ਕਾ ਓਨ੍ਹੀ ਸੁਖ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹੇ । ਦੂਖ ਅਰੁ ਭੂਖ ਕੀ ਪੀੜਾ ਸਿਉ, ਓਇ ਸਦਾ ਮਾਰੀਤੇ ਹੀ ਰਹੇ । ਓਇ ਭੀ ਜੀਉ ਉਸ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਅੰਸੀ ਹੀ ਦਾਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀਨੀ, ਜਿ ਤੁਮ ਮਾਰੀਤੇ ਹੀ ਮਰਹੁਗੇ ਭੂਖੇ ਪਿਆਸੇ ।

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ⁶ ਭਾਣੈ ਹੋਇ । ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚਿ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਲਾਸੁ ਕਰੇ । ਜੇ ਭਾਵਸੁ ਤਾਂ ਇਕਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ ਫੇਰਿ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਮਹਿ ਦੇਇ ਤਾਂ ਏਹਾ ਸਮਰਥੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਫੇਰਿ ਜਬਾਬੁ ਕਰੇ । ਆਖੇ ਜਿ ਜੀ, ਏਹਿ ਛੁਟੇ, ਸਿ ਕਿਤੁ ਗੁਣਿ ਛੁਟੇ ? ਅਤੇ ਏਹਿ ਬਧੇ, ਸਿ ਕਿਤੁ ਗੁਣਹਿ ਬਧੇ ? ਹੋਰੁ ਏਹਾ ਸਮਰਥੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਸੁ ਕੀਤਾ । ਆਪੇ ਬੰਨੇ, ਆਪੇ ਛੋਛੇ । ਜਿਵ ਭਾਵੈਸੁ, ਤਿਵੈ ਕਰੇ ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ⁷ ਆਖਣਿ ਪਾਇ । ਓਹੁ ਜਾਨੈ ਜੇਤੀਆਂ⁸ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਬਖਸੀਸ ਬੰਨਾ ਖਾਤਾ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਕੋਈ ਉਸਕੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਉਸ ਉਪਰਿ ਖਿੜੇ । ਕਈ ਜਨਮ ਓਹੁ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਫੇਰੀਐ, ਅਰੁ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਮਾਰੀਐ ।

¹ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਬੀਚਾਰੁ' ਹੈ । ²ਵਿਕਾਰੀ ਆਦਮੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ । ³ਬਤੀਤ ਹੋਣੀ, ਗੁਜਰ ਜਾਣੀ ।
⁴ਚੰਗਾ । ⁵ਮੰਦਾ । ⁶ਬੇਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ । ⁷ਕੱਚਾ ਮਨੁੱਖ, ਮੂਰਖ । ⁸ਜਿਤਨੀਆਂ (ਚੋਟੀ) ।

ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੇ ਦੇਇ । ਆਖਹਿ ਸੇ ਭਿ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਵੇ । ਓਹੁ ਅਭੁਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਣੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਕਿ ਕਈ ਪਦੇ ਆਖਦੇ ਮੰਗਦੇ ਹਨਿ । ਓਹੁ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਦੇਇ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਨ ਦੇਈ ।

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ । ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਨ੍ਹਾ ਨੇ ਧਨੁ ਦਿਤਾ ਸੁ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਨੇ ਜੋਬਨੁ, ਬਲੁ, ਬਾਹਾਂ, ਦਿਤੀਆਂਸੁ । ਇਕਿ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹਿ, ਸਿਧ, ਸਾਧਿਕ ਕੀਤਿਆਂਸੁ । ਇਕਿ ਭ੍ਰਮੀਏ, ਕਰੋੜੀਏ ਕੀਤਿਆਂਸੁ । ਇਕਿ ਉਮਰਾਵ, ਰਈਅਤਿ ਕੀਤਿਆਂਸੁ । ਜਗਤੁ ਕਉ ਦੇਹਾ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀਸੁ । ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਣੀ ਦਿਤੀਆਂਸੁ, ਸੇ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਕੇ ਸਿਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੀਤੇਸੁ । ਏਹ ਜਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੈ, ਸਾ ਬਾਦਿ^੧ ਹੈ । ਨਿਹਚਲੁ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਕੀ ਹੈ ? ਜਿਨਿ ਕਉ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਿਤੀਆਂਸੁ, ਓਨ੍ਹਾ ਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਉਨ੍ਹਾ ਕਾ ਆਪਿ ਅਧੀਨ^੨ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥

ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ । ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ ॥
ਅਮੁਲ^੧ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ । ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ ॥
ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ^੨ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ^੩ । ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ^੪ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ^੫ । ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਵਰਮਾਣੁ ॥
ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ । ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ^੬ ਲਾਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਕਿ ਕਈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਵਸਤੂ ਹਨਿ । ਤਿਨਾਂ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਹੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਏਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਣੇ ਹਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਹਨਿ । ਅਰੁ ਜਿ ਗੁਣਾਂ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰਦੇ ਹਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਹਨਿ । ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਜਿ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰਦੇ ਹਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਹਨਿ । ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਜਿਸਥੇ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਏਹਿ ਜਿ ਜੀਅ ਆਵਦੇ ਹਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਹੋਂ । ਇਨ੍ਹਾ ਕਾ ਭੀ ਮੁਲ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ ਲੈ ਜਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨਿ, ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਭੀ ਮੁਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਭਾਉ ਕਰਿ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਸਿ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ, ਜਿ ਹੋਂਦਾ ਤ੍ਰਾਣੁ ਆਪਸ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਲੈਣਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਧਰਮੁ ਕਮਾਵਣਾ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ, ਸਿ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਹੈ । ਏਸੁ ਬਾਤ ਉਪਰਿ ਕਿਛੁ ਮੁਲੁ ਨਾਹੀ ਲਗਦਾ । ਅਰੁ ਦੀਬਾਣੁ, ਜਿ ਧਰਮ ਨਿਆਉ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਵਸਤੂ ਹੈ । ਤੋਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਬਖਸੀਸ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਹੈ । ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਮੁਲੁ

^੧ਬਿਅਰਥ, ਵਚੁਲ ।

^੨ਮਾਤਹਤ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ ।

^੩ਅਮੋਲਕ ਹਨ ।

^੪ਕਾਨੂੰਨ ।

^੫ਕਚਹਿਰੀ ।

^੬ਤੋਲ ।

^੭ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਦਾ ।

^੮ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ ।

ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ, ਜਿ ਨੀਸਾਨੁ ਪਵਦਾ ਹੈ ਲੇਖੁ, ਮਾਨੁਖ ਦੇ ਸਿਰਿ, ਸੁ ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਿ ਮਿਹਰ ਹੈ, ਏਹ ਭਿ ਅਮੁਲ ਹੈ । ਏਸ ਕਾ ਭਿ ਮੁਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਵਰਮਾਨੁ, ਸੁ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲ ਹੈ । ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿ ਦਾਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਭੀ ਕਿਛੁ ਮੁਲੁ ਨਾਹੀ । ਸੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਥਾਤਾਂ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ ? ਪਉਣੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ, ਸੀਤਲੁ¹ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਸੀਤਲ ਪੀਣੇ ਕਉ, ਅਰੁ ਧਰਤੀ ਬੈਸਣੇ ਕਉ, ਅਕਾਸੁ, ਚਾਨਣੁ, ਅਨੇਰੁ, ਏਹ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਿ ਅਮੁਲ ਹੈ । ਏਹ ਜਿ ਸੁਖ ਹੈ, ਸਿ ਸਭ ਅਮੁਲ ਹੈ । ਏਸ ਕਾ ਮੁਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਹੀ ਜਿ ਅਰੋਗ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਮੁਲ ਗੁਣੁ ਹੈ । ਦੀਬਾਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਅਮਰੁ² ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲੁ ਹੈ । ਕਿਉਂਜਿ ਜੇ ਦੀਬਾਨ ਕਾ ਅਮਰੁ ਨ ਹੋਵੀ, ਤਾਂ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਗਰੀਬਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕਤੋ³ ਮਾਰਿ ਖਾਨਿ । ਸੁ ਏਤੁ ਵਾਸਤੇ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲ ਦਾਤਿ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ । ਗਰੀਬਾਂ ਕੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਹਾਲੇਸੁ । ਸੁ ਕਈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਮੁਲ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕਰਿ ਸਕੀਤੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਨਾਹੀ । ਕਈ ਜਿ ਪਦੇ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਲਿਵ ਓਸੇ ਆਖਣ ਨਾਲਿ ਲਗਿ ਰਹੀ ਹੈ । ਆਖਦੇ ਆਖਦੇ, ਵਿਸਮਾਦਿ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈਨਿ । ਆਖਦੇ ਜਿ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਕਵਣਿ ਕਵਣਿ ਹੈਨਿ ? ਜਿ ਓਸ ਦੇ ਗੁਣ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ।

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ । ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥

ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ । ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ⁴ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਵੇਦ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ । ਅਰੁ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ । ਵੇਦ ਜਿ ਪੜੇ ਹੈ, ਸੁ ਆਖਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਇੰਦੁ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ । ਅਰੁ ਗੋਪੀਆਂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਦਾ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਕਹੀਦੀਆਂ ਹੈਨਿ ।

ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ । ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਕਈ ਈਸਰ ਕਈ, ਸਿਧ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਉ । ਕਈ ਬੁਧਵੰਤ ਅਰੁ ਸੁਧਵੰਤ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ।

ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ⁵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ । ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ⁶ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਦਾਨਵ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ । ਸੁਰਿ, ਨਰ, ਦੇਵਤੇ, ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ । ਮੁਨਿ ਜਨ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ । ਸੁਰਿ, ਨਰ, ਮੁਨਿ ਜਨ, ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਣ ਕਹਤੇ ਹੈ ।

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ । ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਕਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ । ਅਰੁ ਕਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਉ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਲੋੜਦੇ ਹੈਨਿ । ਕੇਤੇ

¹ਠੰਦਾ ।

²ਹੁਕਮ ।

³ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ, ਭਾਵੇ ।

⁴ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ।

⁵ਦੇਵ, ਰਾਖਸ਼ ।

⁶ਸੇਵਕ, ਸੇਵਣ ਵਾਲੇ ।

ਕਹਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਜਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ । ਅਰੁ ਕਈ ਕਹਿ ਕਹਿ, ਉਠਿ ਉਠਿ ਗਏ ।

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ । ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ।

ਏਹ ਤਾ ਦੇਵ, ਦਾਨਵ, ਇੰਦ੍ਰ, ਕ੍ਰੁਮੋ, ਸੂਰ, ਦੇਵਤੇ, ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਏਤੇ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੇ ਏਹੇ ਜੇਹੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਰੋੜੀ ਲਖ ਹੋਰ ਭਿ ਹੋਵਨ੍ਹਿ, ਤਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਰਨਿ ਨ ਸਕਨ੍ਹੀ । ਆਖਿਦਿਆ ਆਖਨ੍ਹਿ, ਪਰੁ ਪਹੁਚਿ ਨ ਸਕਨ੍ਹੀ ।

ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ । ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਜੇਵਡੁ ਹੈ, ਤੇਵਡੁ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣੈ ਆਪਣੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ? ਹੋਰੁ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ । ਓਸ ਬਿਨਾ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜੁ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅੰਤੁ ਜਾਣੈ । ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤਿ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨਾਹੀ ।

ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁਵਿਗਾਤੁ¹ । ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰ ਗਾਵਾਰੁ ॥ ੨੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੈ, ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਮਿਤਿ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਗਾਵਾਰਾ ਦੇ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰੁ ਲਿਖੀਐ ॥ ੨੬ ॥ ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਹੋਇਆ, ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਏਵੈ ਹੈ, ਜਿ ਤੂ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਤੁਧੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੈ । ਤੂ ਕਿਵੁ ਮੇਰਾ ਜਸੁ ਗਾਉ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ । ਜਿ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਹਉ ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ਗਾਵਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਪਰੁ ਜਿ ਤੁਧ ਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਕਹਦਾ ਹਾਂ, ਜਿ ਤੁਧ ਨੇ ਸਿਮਰਦੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ । ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਮੈਨੇ ਗਾਉ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਬਾਰ ਕੀ ਸੇਭਾ ਬਰਨਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗਾਵਣ ਹਾਰਿਆ ਕੋ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਜਸ ਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਮ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ।

ਸੇ² ਦਰੁ ਕੋਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੋਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਜੀ, ਮੈ ਸੇ ਦਰੁ ਤੇਰਾ ਜਾਣਦਾ ਨਾਹੀ, ਸੇ ਘਰੁ ਭੀ ਤੇਰਾ ਜਾਣਦਾ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤੁਧਨੇ ਗਾਵਾਂ, ਸੁ ਕਿ ਕਰਿ ਕੋ ਗਾਵਾਂ । ਪਰੁ ਜਿ ਤੁਧਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਲੈਂਦਾ । ਸੇ ਕਵਣ ਕਵਣ ਤੁਧਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ ?

¹ਬੋਲ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ, ਬਕਵਾਸੀ । ²ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ “ਸੇ ਦਰੁ” ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਵਖਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ । ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੨੭ਵੀਂ ਪਉੜੀ, ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਰਾਗ ਆਸਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ । ਤਿੰਨੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੂਲਕ ਪਾਠ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਲਗਾ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ । ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ‘ਜਪੁ ਜੀ’ ਦੀ ੨੭ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਵਾਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਦ¹ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਵਣ ਹਾਰੇ ॥
 ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣ ਹਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ² ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੇ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਚਿਤ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਈਸੁਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇੰਦਾਸਨਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵੀਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ ਕਹਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ ਪਭਨਿ ਰਿਖੀਸੁਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ³ ਪਇਆਲੇ⁴ ॥
 ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਨਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ ਮਹਾ ਬਲ ਸੂਰਾ ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ⁵ ਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੇਡਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ ॥
 ਸੇਈ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ⁶ ॥
 ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਹਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੇ ॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਜੀ, ਪਾਕੀ ਨਾਦੀ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ! ਏਹ ਜਿਤਨੇ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਏਹ ਤਾਂ ਮੈ ਗਣੇ, ਪਰੁ ਜੀ, ਹੋਰਿ ਜਿ ਕਈ ਅਸੰਖ ਲੋਅ ਤੇਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਓਹਿ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਵਰਨੇ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੇ ਜੀ । ਏਹਿ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਮੈ ਗਣੇ ।' ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਏਹ ਤਾਂ ਤੈ ਮੇਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਗਣੇ, ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਮੇਰੀ ਭੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ, ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਤੁਧ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ ।

ਸੇਈ ਸੋਦੀ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥
 ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ ॥
 ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪੁਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ' ਵਡਿਆਈ ॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਹੁਕਮੁ ਨਾ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥
 ਸੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ⁸ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਿ, ਜੇ ਭਗਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਸੁਣਾਵਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ! ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਜੁ ਵਾਜੇ ਵਜੰਤੁ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕਿਛੁ ਕੀਮਤਿ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਜੰਤੁ ਦੇ ਵਜਾਵਣਹਾਰੇ ਭੀ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖ ਹੈ । ਅਰੁ ਰਾਗ ਪਰੀਆ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹ ਭੀ ਅਸੰਖ ਹੈ ਅਰੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਪਰੀਆ ਕੇ ਜਿ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ

¹ਵਾਜੇ । ²ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ" ਹੈ ਇਸ ਸਾਰੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ "ਗਾਵਹਿ" ਦੀ ਥਾਂ "ਗਾਵਨਿ" ਹੈ ।
³ਮਾਤ ਲੋਕ । ⁴ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ । ⁵ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ, ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਉਤਭੁਜ, ਸੇਤਜ । ⁶ਰਸ ਵਾਲੇ, ਰਸੀਏ । ⁷ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਜਿਉ ਤੇਰੀ" ਹੈ । ⁸ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-
 "ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਸਹਿ ਫਿਰਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ।"

ਕੀ ਭੀ ਕਿਛ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ । ਸੇ ਕਵਣ ਕਵਣ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ ? ਪਉਣੁ ਗਾਵਦਾ ਹੈ । ਪਾਣੀ ਗਾਵਦਾ ਹੈ; ਬੇਸੰਤਰੁ ਗਾਵਦਾ ਹੈ; ਏਹ ਸਭਿ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਅਰੁ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਗਾਵਦਾ ਹੈ । ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ, ਜਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜੀਆ ਕਾ, ਸੁ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਗਾਵਦਾ ਹੈ । ਈਸੁਰ, ਮਹਾਦੇਉ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਏਹ ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ, ਨਿਰੰਜਨ ਕਉ । ਅਰੁ ਦੇਵੀ ਜਿ ਹੈ, ਜੰਗ ਮਾਇਆ, ਸੁ ਗਾਵਦੀ ਹੈ । ਏਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਿ ਸਦਾ ਸੋਭਾ ਪਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਅਉਰੁ ਕਉਣੁ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ ? ਇੰਦ੍ਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨਿ ਬੈਠਾ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆ ਸਮੇਤਿ । ਸਿਧ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਮਾਧਿ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਅਰੁ ਮਾਧ ਜਿ ਹੈ, ਸੰਤ ਭਗਤ, ਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਵੀਚਾਰਿ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਜਤੀ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ; ਸਤੀ, ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਵੀਰ ਜਿ ਹੈ ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ, ਭਲੇ ਕਰਾਰੇ, ਹੁਸੀਆਰ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਬਲ ਸਾਥਿ । ਪੇੜਿਤ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਵੇਦ ਵਿਦਿਆ ਪੜਿ ਕਰਿ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਰਿਖੀਸੁਰ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਚਹੁ ਜੁਗ ਵੇਦ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਮੋਹਣੀਆ ਜਿ ਹੈ ਮਨ ਕਉ ਮੋਹਣਹਾਰੀਆ, ਸੇ ਗਾਵਦੀਆ ਹੋਨ੍ਹ । ਸੁਰਗ ਮਧਾ ਪਿਆਲ ਤ੍ਰੇ ਲੋਕ ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਰਤਨ ਜਿ ਉਪਜਾਏ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਅਰੁ ਭੀਰਬ ਜਿ ਹੈ, ਅਨਿਸਨਿ, ਸੇ ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ ਜੋਧੁ ਜੁ ਹੈ, ਮਹਾਬਲੀ, ਸੂਰੇ, ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਖਾਣੀ ਜਿ ਹੈ ਚਾਰਿ, ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ, ਸੁ ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਸਿਮਰਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਅਰੁ ਖੰਡ ਜਿ ਹੈ ਨਵੇ, ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਮੰਡਲ ਜੁ ਦੇਸ ਹੈ, ਸੇ ਗਾਵਦੇ ਹੈ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਜਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਕੀਏ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਪਦੇ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਾਰਿ ਰਖੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਸੇਈ ਤੁਧਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ, ਜੁ ਤੁਧਨੇ ਭਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਓਇ ਤੁਮੁ ਹੀ ਸਾਥਿ, ਰੇਗਿ ਰਤੇ ਹੈ । ਓਇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਰਸ ਸਾਥਿ ਰਸੀਲੇ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਜਿਤਨੀ ਕੁ ਮੋਰੀ ਸਕਤਿ^੧ ਥੀ, ਜਿਤਨੀ ਕੁ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਜੀ, ਸੁ ਮੈ ਆਖੀ । ਪਰੁ ਸੁ ਮਹਾਰਾਜ ! ਹੇਰੁ ਜਿ ਕੋਤੇ ਹੀ ਤੁਧਨੇ ਗਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਹਉ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ । ਮੈਨੇ ਓਹਿ ਚਿਤਿ ਹੀ ਨਾਹੀ ਆਵਦੇ ਜੀ ! ਹਉ ਨੀਚੁ, ਉਨ੍ਹਾ ਕਾ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਸਕਾ, ਤੇਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਓਹਿ ਤਾ ਤੇਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ? ਜੀ, ਤੂ ਸੇਈ ਸੋਈ, ਸਦਾ ਸਚੁ ਹੈ । ਜੀ, ਹੈਥੀ ਤੂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੀ, ਹੋਸੀ ਭੀ ਤੁਹੈ । ਅਤੇ ਤੂਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ । ਨਾ ਆਵਹਿ, ਨ ਜਾਹਿ, ਜਿਨਿ ਏਹ ਸਭ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ । ਸੁ ਕੈਸੀ ਰਚਨਾ ? ਜਿ ਰੇਗੀ ਰੰਗੀ, ਭਾਤੀ ਭਾਤੀ, ਅਨੇਕ ਜਿਨਸੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਾਇਆ ਤੈ ਉਪਜਾਈ ਹੈ । ਜੀ, ਤੂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਆਪੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਜੀ । ਤੁਧਿ ਭਾਵੰਗਾ, ਸੋਈ ਤੂ ਕਰਹਿਗਾ । ਹੇਰੁ ਦੂਜਾ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜੁ ਹੁਕਮੁ ਕਰਿ ਸਕੇ । ਜੀ, ਤੂ ਸੇਈ ਪਾਪਿਸਾਹੁ ਹੈ, ਜੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਾ ਦੀ ਪਤਿ ਹੈ । ਸਭਨਾ ਦਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਜੀ । ਜੀ, ਰਹਣੁ ਤੈ ਚਲਣੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚਿ ਹੈ ਜੀ" ॥ ੨੭ ॥

ਮੁੰਦਾ^੨ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ॥

ਖਿੰਬਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਭੇਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੋਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ।

ਆਦੇਸੁ^੩ ਤਿਸੈ ਅਦੇਸੁ ॥

ਆਇ ਅਨੀਲੁ^੪ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ^੫ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨੮ ॥

^੧ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਲੋਕ ਭਾਵ ਮਾਤ ਲੋਕ ।

^੨ਬਹਾਦਰ ।

^੩ਤਾਕਤ ।

^੪ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਦੀਆ ਅੰਤਮ ਯਾਰਾ ਪਉੜੀਆ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਪਹਿਲਾ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਵੇਖੋ ਸਿਰ ਲੇਖ "ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਪਉੜੀਆ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ" ਪੰਨਾ ੧੨੫ । ਭਾਵੇ ਅਰਥ ਦੇਹ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਕੋ ਜਹੇ ਹਨ । ਲਿਖਣ ਦੇਗ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਰ ਹੈ ।

^੫ਨਮਸਕਾਰ ।

^੬ਬੇਲਾਗੁ, ਪਵਿੱਤਰ ।

^੭ਜੋ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੇਗੁ ਜਿ ਹੇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਬਸਤੁ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ ? ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ । ਜਿ ਆਤਮੇ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ, ਸੁ ਦੇਹ ਮੁੰਦਾ ਹੋਈਆ । ਅਰੁ ਸਰਮ ਪਤ੍ਰ ਝੋਲੀ । ਸਰਮੁ ਜਿ ਆਤਮੇ ਕਉ ਆਇਆ, ਸੁ ਝੋਲੀ ਅਰੁ ਪਤ੍ਰ ਹੁਆ । 'ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤ ।' ਧਿਆਨੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਗਾਇਆ, ਸੁ ਦੇਹਾ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਈ । ਖਿਬਾਕਾਲ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ । ਖਿਬਾ ਜੁ ਪਹਿਰੀ, ਸੁ ਕਾਲ ਕੀ ਪਹਿਰੀ । ਸੁ ਕਾਲ ਕੀ ਖਿਬਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਮਰਣੁ ਤਹਕੀਕਾ ਜਾਣਿਆ । ਜਿ ਦੇਹ ਜਿ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਲ ਕੇ ਕਪੜੇ ਕਉ ਪਹਿਰੇ ਬੈਠੀ ਹੈ । ਦੇਹ ਦੇਹੀ ਸਹੀ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਆਵੇਗੀ । ਸੁ ਕਾਲੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਕਾਲੁ ਦੇਹੀ ਜੁ ਸਮਾ । ਜਿਸਿ ਸਮੇ ਦੇਹੀ ਗਿਰੀ, ਓਹੀ ਸਮਾ ਉਸੀ ਸਮੇ ਕਾ ਨਾਉ ਕਾਲੁ । ਤਿਸੁ ਮਰਣ ਕਉ ਤਹਕੀਕ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਸੁ ਦੇਹੀ ਤਿਸੁ ਮਰਣ ਕੇ ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਰਤਾ ਨਾ ਹੋਈ । ਦੇਹੀ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਕੁਆਰੀ ਰਹੀ । ਪਾਪਾਂ ਸਾਥਿ ਬੀਆਹੀਆ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਕਾ ਛੰਡਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪਰਤੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਹੀ । 'ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ।' ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਮਹਿ ਜਿ ਦੁਇ ਪੰਥ ਹੈ, ਸਿ ਬਡੇ ਹੈ । ਇਕੁ ਆਈ ਪੰਥੁ, ਇਕੁ ਨਾਥ ਪੰਥੁ । ਤਿਸ ਦੁਹ ਮਹਿ ਭੀ, ਜੁ ਆਈ ਪੰਥੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਭੰਡਾਰੀ ਹੈ । ਸਭਨਾ ਕਉ ਸਮਾਇ ਲੋਤਾ ਹੈ, ਗਰੀਬੀ ਕੇ ਅੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਸੁ ਆਈ ਪੰਥੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਈਸਰ ਨਾਥ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ । ਜਿਉ ਮਹਾਦੇਵ ਗਰੀਬੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਸਮਾਇ ਲੀਏ, ਤਿਉ ਮੇਰਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਈ ਪੰਥੁ ਹੈ । ਸਭ ਜਮਾਤੀ ਜਿਤਨੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਕਿਸੇ ਮਾਰਗ ਕੀਆਂ, ਸਿ ਸਭ ਸਮਾਇ ਲੀਨੀਆਂ ਹੈ । ਸਭਨਾ ਕਾ ਟਹਲੁਆ ਹਉ ਹਾ । 'ਮਨਿ ਜੀਤੋ ਜਗੁ ਜੀਤਿ ।' ਜਉ ਮਨੁ ਜੀਤਾ, ਤਉ ਸਗਲਾ ਜਗਤੁ ਜੀਤਾ । ਕਹੇ ਜੀ, ਆਦੇਸੁ ਕਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਕਰੀਏ ? ਭੀ ਆਦੇਸੁ, ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ, ਕਿਸ ਆਗੇ ਕਰੀਐ ? ਕਹੇ, "ਆਦੇਸੁ ਆਦਿ ਕੇ ਆਗੇ ।" ਆਦਿ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ ? ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਪਵਨ ਸਰੂਪੀ, ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਆਦੇਸੁ । ਅਨੀਲ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ ? ਪਾਣੀ । ਸੁ ਪਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਾ ਸਰੂਪੁ । ਅਨਾਦਿ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ ? ਅਨਾਦਿ ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ । ਅਨਾਹਦਿ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਅਨਾਹਦਿ ਸਬਦੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦੁਆਰੇ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਵਾਜਿਆ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤ ਇਨਕਾ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ਹੈ । ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅਨੀਲ, ਪਾਣੀ ਕਾ, ਅਨਾਦਿ ਅੰਨ ਦੇਵਤੇ ਕਾ, ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਕਾ । ਇਨਕਾ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ਹੈ । ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ । ਏਨਾ ਹੀ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਆਦੇਸੁ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਏਈ ਹੈ ॥ ੨੮ ॥

ਭੁਗਤਿ^੧ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਛੰਡਾਰਣਿ^੨ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ^੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਕੇ ਲਖਣ । ਜਿਨੀ ਬਾਤੀ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨੁ ਹੋਇ । ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪਿੰਨਣ, ਮੰਗਣ ਕੀ ਭਿਖਿਆ ਨ ਲੇਇ । ਭੁਗਤਿ ਜਿ ਲੇਇ, ਸੁ ਗਿਆਨ ਕੀ ਭੁਗਤਿ ਕਾ ਆਹਾਰ^੪ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ^੫ ਭੀਜੇ । ਅਰੁ ਛੰਡਾਰਾ ਦੋਆ ਕਾ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਨਾਦੁ ਕਾਹੇ ਕਾ ਬਾਜਿਆ ? ਕੈਸਾ ਨਾਦੁ ? ਜਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਦੁ ਬਾਜਿਆ ।

ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਹਿ ਸਿਹਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਨਾਥੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਪੇ ਹੈ । ਜਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਜਿਸ ਕੀ ਨਥ ਮਹਿ ਹੈ, ਸੋਈ ਨਾਥੁ ਕਹੀਐ । ਜਿ ਸਗਲਿਆਂ

^੧ ਨਿਸਚਿਤ, ਯਥਾਰਥ, ਸਚਾਈ ।	^੨ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ।	^੩ ਭੋਜਨ ।	^੪ ਭੰਡਾਰਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ।
^੫ ਸਿੰਗੀਆਂ ।	^੬ ਭੋਜਨ, ਖੁਰਾਕ ।	^੭ ਪਰਸੇਨ ਹੋਵੇ ।	

ਜੀਆਂ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਕੰਉ ਦੇਵਣਹਾਰਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਵਰੇ ਹੀ ਸਾਦ ਹੈ। ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਮਹਿ ਨਾਹੀ, ਅਵਰ ਬਾਤਾ ਹੈ।

ਸੰਜੋਗੁ¹ ਵਿਜੋਗੁ² ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸੰਜੋਗੀ ਅਰੁ ਵਿਜੋਗੀ ਬਾਤਾਂ ਹਹਿ। ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਵਿਜੋਗਿ ਪਾਇ, ਜਾਤੀ ਹੈ। ਏਹ ਸਭਿ ਲੇਖੇ ਮਹਿ ਹੈ। ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਭਾਗ ਕਰਮ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਲਿਖੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਵਤੇ ਹੈ। ਸੰਜੋਗੁ ਅਰੁ ਵਿਜੋਗੁ, ਏਹ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਟਹਲੂਏ ਹਹਿ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਨਹਾਰੇ। ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ, ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਕਾਮੁ ਚਲਾਵਤੇ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਏਕਾ ਮਾਈ³ ਜੁਗਤਿ⁴ ਵਿਆਈ⁵ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ⁶ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਵਰਮਾਣੁ ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੇ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ⁷ ॥

ਆਏਸੁ ਤਿਸੇ ਆਏਸੁ। ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਇ ਅਨਾਹਤਿ ॥

ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥ ੩੦ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਕਾ ਮਾਈ ਕਹੀਐ, ਜੁਗਤਿ। ਤਿਸ ਕੇ ਤਿਨਿ ਪੁਤ੍ਰ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਉ। ਸੰਸਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਭੰਡਾਰੀ ਮਹਾਦੇਉ, ਅਰੁ ਦੀਬਾਣੁ ਬਿਸਨ ਕਾ। ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ ਏਈ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਦਾਤੇ ਏਈ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਭੋਗਤੇ ਏਈ। ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ? ਕਰਤੇ ਇਤੁ ਬੀਚਾਰਿ, ਬਿਸਨ ਪਉਣ ਕਾ ਰੂਪੁ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਰੂਪੁ, ਮਹਾਦੇਉ ਅਗਨਿ ਕਾ ਰੂਪੁ। ਜਬ ਏਹ ਤੀਨਿ ਬਸਤ੍ਰ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਹਿ, ਤਾਂ ਸੰਸਾਰੁ ਹੋਇ, ਨਾਤਰ ਨ ਹੋਇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੁਆ, ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾਂ ਮਹਿ ਬੀ ਹੁਆ। ਸੁ ਇਸੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ ਹੂਏ। ਅਰੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਜਿ ਦਾਤੇ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ? ਦਾਤੇ, ਏਤੁ ਬੀਚਾਰਿ, ਜਿ ਜਬ ਪਉਣੁ ਪਸਰੇ, ਤਬ ਅੰਨੁ ਧਾਨੁ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇ। ਜੀਆਂ ਕਉ ਆਹਾਰੁ ਹੋਇ। ਜੀਅ ਸਭਿ ਹਰੇ ਹੋਹਿ। ਅਰੁ ਜਦਿ ਧੂਪ ਲਾਗੇ, ਅਰੁ ਪਵਨੁ ਲਾਗੇ, ਤਬ ਖੇਤੀ ਪਕੈ। ਅਰੁ ਜਲ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਬ ਸੀਚੀਐ, ਤਬ ਸੁਰਜੀਤ ਹਰੀ ਰਹੇ, ਅਨਾਜੁ ਪਤੇ, ਨਾਤਰ ਸੁਕਿ ਜਾਇ। ਸੁ ਇਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੀਆਂ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਦਾਤੇ। ਅਰੁ ਭੋਗਤੇ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ? ਜਿ ਏਹ, ਜਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਅਗਨਿ, ਜਿ ਅੰਨ ਜਲ ਕਉ ਖਾਤੀ ਪਚਾਵਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਪਵਨੁ ਜੁ ਰਮਤਾ⁸ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਸਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਪਾਨੀ ਜਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਪੀਤਾ ਪਸਰਤਾ⁹ ਹੈ, ਸੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਤੀਨਹੁ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਦੇਹੀ ਪਿੰਡ ਮਹਿ ਭੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਹਿ ਭੀ ਹੈ। ਏਈ ਅਕਾਸਿ, ਏਈ ਪਾਤਾਲਿ, ਏਈ ਮਿਰਤੁ ਮੰਡਲਿ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿ, ਅਰੁ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਹਿ ਭੀ ਏਈ। ਚੇਕੁੰਠ ਮਹਿ ਭੀ ਏਈ। ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਭੀ ਇਨ੍ਹੀ ਮਹਿ। ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਿ ਇਨ੍ਹ ਮਹਿ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ? ਸੁਰਤਿ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਉ। ਦੇਹੀ ਕਉ, ਸੁਰਤਿ ਸੋਝੀ ਕਿਛੁ ਹੈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਉ ਸੋਝੀ ਸਭ

¹ਮੇਲ।

²ਵਿਛੋੜਾ।

³ਮਾਇਆ।

⁴ਵਉਂਤ।

⁵ਸੂਈ।

⁶ਪੁੱਤਰ।

⁷ਹੈਰਾਨਗੀ, ਅਸਚਰਜ ਗੱਲ।

⁸ਫਿਰਦਾ, ਵਿਚਰਦਾ।

⁹ਫੈਲਾਉ।

ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਜੀਆ ਕਉ ਚਲਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਸ ਗਲ ਦਾ ਮੈਨੋ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ ॥ ੩੦ ॥

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ^੧ ਭੰਡਾਰ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

ਕਰਿ^੨ ਕਰਿ ਵੇਖੋ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ। ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰ ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਕਈ ਆਸਣ ਬਾਨ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ। ਕਈ ਲੋਅ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੀ ਕਾਈ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਤਿਨੁ ਆਸਣਾਂ, ਤਿਨੁ ਲੋਅਾਂ ਕਉ, ਏਤੇ ਹੀ ਲੋਅਾਂ ਭੰਡਾਰ ਜੋ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ ਕੇ ਬਾਬਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੇਣਾ ਥਾ, ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਦੀਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਲਮ ਪਈ, ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਪਈ, ਜੀਆ ਕੇ ਬਾਬਿ। ਦੁਖੁ, ਸੁਖੁ, ਰਾਜੁ, ਭੋਗੁ, ਮਰਣੁ, ਜੀਵਣੁ, ਮਿਲਣੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਪਾਈ ਹੋਸੁ, ਸੋ ਮਿਟਾਵਰਾ ਨਾਹੀ। ਓਹੀ ਕੀਤੀ ਬਸਤੁ ਹੋਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਤਮਾਸਾ, ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਆਪਿ ਬਿਗਸਰਾ ਹੈ, ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ॥ ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ? ਜਿਉ ਕੋਈ ਓਸ ਦਾ ਦੁਇਕ ਵਸਤੁ ਸਵਾਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸਿ ਆਪਣੀ ਵਸਤੁ ਕੀਤੀ ਕਉ, ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਿਉ ਆਪਣਿਆ ਜੀਆਂ ਕਾ ਤਮਾਸਾ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀ ਕਾ, ਦੇਖਿ ਕੇ ਆਨੰਦਮਾਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਸਚਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਸਚੁ ॥ ੩੧ ॥

ਇਕਦੁ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋਤਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਏਤੁ^੩ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ^੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਏਹ ਜਿ ਜਿਹਵਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਤੁ ਇਕਤੁ ਜਿਹਵਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਜੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਕਤੁ ਜਿਹਵਾ ਤੇ ਲਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋਹਿ ਅਰੁ ਲਖਾਂ ਤੇ ਲਖ ਬੀਸ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਇਤਨੀਆਂ ਜਿਹਵਾਂ ਸਾਬਿ, ਲਖਵਾਰ ਨਾਉ ਜਗਦੀਸ ਕਾ ਲੋਹਿ, ਤਾਂ ਭੀ ਪਹੁਚੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਭੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਇ। ਅਖੇ ਭਾਈ, ਓਹੁ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਕੀ, ਜਿ ਪਉੜੀ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ? ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਕੀ ਜਿ ਪਉੜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪਤਿ ਹੈ। ਸੁ ਪਤਿ ਕਿਸੁ ਕਾ ਨਾਉ? ਜਿ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਰਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ, ਪਵਿਤ੍ਰਾਈ ਕੀ ਪਤਿ। ਸੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਜਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਤੇ ਹੋਇ? ਜਾ ਰਹਤ ਪਰਵਾਣੁ ਹੋਇ। ਸੁ ਰਹਤ ਪਰਵਾਣੁ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਜਾਂ ਕਾਮ, ਰੂਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੋਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਸਚੁ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ, ਭਾਉ ਭਗਤਿ, ਗਰੀਬੀ, ਏਹ ਕਮਾਵੇ। ਇਨੁ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਵੈ। ਜਾਂ ਐਸਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚੜੇ। ਜਾਂ ਪਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚੜਿਆ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਬਸ ਇਕੀਸ ਬਿਸਵੇ ਹੋਇਆ। ਨਿਹਚਲੁ ਪਦੁ ਪਾਇਆ। ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੋਆ। ਜਿ ਕੋਈ ਭਗਤੁ, ਉਹਾ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਸਚਖੰਡ ਕੇ ਪਹੁਚਿਆ ਚਾਹੈ, ਸੁ ਇਉਂ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਏਹ ਪਦਵੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਆਕਾਸ ਪਦਵੀ ਹੈ। ਜਿ ਕੋ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਸੋ ਪਹੁਚੇ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਏਹ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ

^੧ਲੋਕ ਲੋਕ।

^੨ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ।

^੩ਇਸ ਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ।

^੪ਇਕ ਮਿਕ।

ਨ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਉਹਾ ਉਸਿ ਭਗਤ ਕੀ ਆਪਉ ਪਹੁਚਿਆ ਚਾਹੇ, ਤਉ ਓਹੁ ਕੀਟੁ । ਆਕਾਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹੁਚਿਆ ਜਾਇ ?

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੇ ਠੀਸ^੧ ॥ ੩੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਪਾਈਐ । ਅਤੇ ਜੇ ਨਜਰੀ ਬਾਹਰਾ ਕੂੜੁ ਢਾਹੇ, ਤਾਂ ਕੂੜ ਦੀ ਠੀਸ ਨਾਹੀ ਪਾਈਦਾ । ਕੂੜੇ ਦੀ, ਕੂੜੀ ਹੀ ਠੀਸ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ । ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ । ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ^੨ ਸੋਰੁ ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ । ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ^੩ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਜਿਸ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਸੋਇ । ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ^੪ ਨੀਚੁ^੫ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਹੁ ਏਤਨੀਆ ਕਿ ਜਿ ਵਸਤੂ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤੀਆ । ਸੁ ਕਵਣ ਕਵਣ ਵਸਤੂ ਹੈ ? ਇਕਿ ਆਖਣ ਸਾਰਖੀਆ ਵਸਤੂ ਹੈ । ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ, ਆਖਣਿ ਦੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਆ ਜਾਤੀਆ । ਜੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ, ਤਉ ਦੇਇ, ਨਾਤਰ ਨਹੀ । ਜੇ ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਨੁ ਬੰਧਿ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਚਾਹੇ, ਤਉ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਬਗੈਰਿ । ਅਰੁ ਜੋਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸ ਤੇ, ਕਿਛੁ ਲੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਕਿਛੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਦੀਆ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਨਾ, ਦੀਜੀਤਾ ਭੀ, ਤਬ ਹੀ ਹੈ, ਜਬ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਰਿਦੇ ਕਉ ਆਇ ਪੋਲਤੀ ਹੈ । ਸਬ ਓਹੀ ਦਿਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਕਿਛੁ ਦੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਦੇ ਦਿਲਾਵੇ ਆਪਿ । ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ -ਜੋਰਾਵਰੀ, ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਵਿਆ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਜੀਵਿਆ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਪਸ ਤੇ ਮੁਆ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਨ ਮਹਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਲੀਆ ਜਾਤਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ । ਸੁਰਤਿ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ, ਨਾਹੀ ਲੀਆ ਜਾਤਾ, ਬਿਨਾ ਉਸ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ । ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੁਗਤਿ ਭੀ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ । ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੰਸਾਰੁ ਮੁਕਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਸਭਨਾ ਬਾਤਾਂ ਕਾ ਜੋਰੁ, ਉਸਹੀ ਪਾਸਿ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਕਉਣੁ ਉਤਮੁ ਅਰੁ ਕਉਣੁ ਨੀਚੁ । ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਬਡਾ । ਏਥੇ ਸੰਜਮ ਸਿਆਣਪ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਭ ਦੂਰਿ ਕੀਤੀਸੁ । ਕਿਰਪਾ ਉਪਰਿ ਬਾਤ ਲੈ ਜਾਇ ਰਖੀਸੁ । ਕਿਸੁ ਵਾਸਤੇ ਡਰਿ ਗਿਆ ? ਜਿ ਮਤੁ ਇਰਨੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਨੂ ਭੀ ਉਲਟਿ ਮਾਰਤਾ ਹੋਇ । ਜਿ ਨਾਨਕੁ, ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਸਿਉ ਅਰੁ ਸੰਜਮ ਸਿਉ, ਪਾਇਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈ ਨਾ । ਜੇ ਮੈ ਭਾਵੈ, ਤਉ ਕਿਰਪਾ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੀ ਸਿਉ ਪਹਿਲੇ ਕਰਉ, ਪਾਰਿ ਬਾਹੇ । ਏਹਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਸੰਜਮ ਅਰੁ ਸਿਆਣਪਾ ? ਹਉ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸਿਆਣਪ, ਅਰੁ ਸੰਜਮਾ ਕਾ ਭੂਖਾ ਨਾਹੀ । ਮੈ ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਉ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਨਿਵਾਜਿ ਖੜਾ ਕਰਉ, ਭਾਵੇ ਤੇਸਾ ਹੋਇ । ਸੁ ਇਸੁ ਡਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਸੁ ਬਾਤ ਤੇ ਇਉ ਕਹਿਆ ।

^੧ਗੱਪਾਂ (ਹੋਰ ਬੁਠਿਆ ਦੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਹਨ) । ^੨ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਰੋਲਾ ਪਾਂਦੇ ਹਨ; ਢੂੰ ਢਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
^੩ਵਿਉਂਤ । ^੪ਚੰਗਾ । ^੫ਮੰਦਾ ।

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ । ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥
ਤਿਸੁ^੧ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਬਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ^੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏਹੁ ਜਿ ਲੋਓ^੩ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਮਿਰਤ ਮੰਡਲ ਕਾ ਹੈ । ਮਿਰਤੁ ਮੰਡਲ ਕਾ ਅਰਥੁ । ਜਿ ਇਸੁ ਮੰਡਲ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਉਪਜਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਮਿਰਤੁ ਹੋਵਣਾ ਹੈ, ਰਹਣਾ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਿਰਤ ਮੰਡਲ ਕੀ ਪਰ-ਕਿਰਤਿ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕੋਸੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ? ਪ੍ਰਥਮ^੪ ਤਉ ਰਾਤਿ ਅਰੁ ਦਿਨੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਬਿਤੀ ਅਰੁ ਵਾਰੁ ਕੀਏ ਹੈ । ਰੁਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈ । ਬਹੁਤਿ ਪਉਣੁ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਕੀਆ ਹੈ । ਅਗਨਿ ਪਾਤਾਲ ਕੀਏ ਹੈ । ਤਿਨੁ ਕੇ ਬੀਚਿ ਧਰਤੀ ਮੰਡਲੁ ਬਾਪਿਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਧਰਤੀ ਕਉ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਰਿ ਬਾਪੀ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਾ ਅਰਥੁ ਕਿਆ ? ਜਿ ਇਕਿ ਆਇ ਵੜਹਿ, ਇਕਿ ਉਠੀ ਜਾਹਿ । ਜੇਸਾ ਬੀਜੇ ਏਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ, ਧਰਮਸਾਲ ਬੀਚਿ, ਸੁ ਤੇਂ ਈਹਾਂ ਭੀ ਪਾਵੇ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਪਾਵੇ । ਸੁ ਤਿਸ ਤੇ ਚਾਹੀਐ, ਜਿ ਏਸੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ, ਜਬ ਲਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਾਖੇ ਤਬ ਲਗਿ ਧਰਮੁ ਕਰਤਾ ਹੀ ਰਹੈ । ਤਾਂ ਨਿਹਫਲੁ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ, ਏਸੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਾ ਬੀਜਿਆ । ਸੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਏਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ । ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥
ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ । ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮਸਾਲ ਕੇ ਬੀਚਿ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਿਨੁ ਕੇ ਅਨੰਤ^੫ ਨਾਵ ਹੈ । ਜੇਸੇ ਜੇਸੇ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਤੇਸਾ ਤੇਸਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ । ਤਿਥੈ ਕਵਨ ਕਵਨ ਸੋਭਾ ਪਾਵਹਿਗੇ ?

ਤਿਥੇ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ^੬ । ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਕਚ^੭ ਪਕਾਈ ਓਥੇ ਪਾਇ । ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ ॥ ੩੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਹਾਂ ਪੰਚ ਜਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨ ਕਵਨ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ? ੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ॥ ੧ ॥ ਅਪੁ^੮ ॥ ੧ ॥ ਤੇਜੁ^੯ ॥ ੧ ॥ ਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਆਕਾਸੁ । ਜਿ ਕੋਈ ਇਨੁ ਕਉ ਪਛਾਣੇ, ਅਰੁ ਹਉਮੇ ਮੇਟੇ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ । ਏਈ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਹੈ, ਸਚੇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ । ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇਆਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਤਿਨਿ ਏਹ ਪੰਚ ਤਤ ਬੂਝੇ । ਜਬ ਏਹ ਪੰਜਿ ਤਤ ਬੂਝੇ, ਤਬ ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ । ਤਬ ਅਟਲੁ ਲੋਖੁ ਪੈਆ । ਨੀਸਾਨੁ ਨਾਉ, ਲੇਖ ਕਾ ਹੈ । ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਮੇਰੇ ਮਹਲ ਮਹਿ ਰਾਖਹੁ । ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਫਿਰਿ ਏਸ ਕਉ ਪਰਭਵ^{੧੦} ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਬਾਹਣਾ । ਸੁ ਏਨੁ ਜੀਅ ਕੀ

ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਥਾਂ ਲਿਖਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
ਇਸ (ਦੇਸ ਕਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ) ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਫਰਜ ਕਮਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ।
ਲੋਕ । ਪਹਿਲੇ । ਬੇਅੰਤ ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹੋ ਜਾ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਖ ਉੱਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਲ । ਅੱਗ ।

^{੧੦}ਜਨਮ, ਸੰਸਾਰ ।

ਮਹੀਅਤਿ, ਉਹਾਂ ਗੋਆਂ ਜਾਣੀਐਗੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਲਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਕਢਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਪਕਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਤਬ ਬੂਝੀਐਗੀ, ਜਬ ਉਹਾਂ ਜਾਈਐਗਾ। ਤਬ ਏਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਸੁਆਦੁ ਪਾਵੈਗਾ। ਹੁਣੁ ਅਜੇ ਬਾਤਾਂ ਹੀ ਸੁਣਿ ਵਿਸਮਾਦਿਆ¹ ਹੈ॥ ੩੪॥

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ²। ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ³ ਕਰਮੁ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏਹੁ ਤਉ ਧਰਮ ਖੰਡ ਧਰਤੀ ਧਰਮਸਾਲ ਮਿਰਤੁ ਮੰਡਲ ਮਹਿ, ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ ਹੋਤਾ। ਅਰੁ ਤਿਸ ਥੀ ਅਗੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡੁ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਹਾ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਈਤੇ ਹੈ? ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਏਹਿ ਕਰਮ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਭੇਜੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨੁ ਮਹੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ॥
ਕੇਤੀਆਂ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ⁴ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ⁵ ਵੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ⁶ ਕੇਤੇ ਪਾਤ⁷ ਨਰਿੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ॥ ੩੫॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਿਸੁ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਭੇਜੰਤਰ ਹੈ। ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਮਹੇਸ ਹੈ। ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਥੋਨੇ ਘਾੜਤ ਘੜਤੇ ਹੈ, ਰਚਨਾ ਕੀ। ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਕੇਤੇ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਹੈ। ਕਈ ਸੁਮੇਰ ਹੈ, ਧੂ ਹੈ। ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਸੁਮੇਰ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਉਪਰਿ ਕਈ ਧੂ ਥੋਨੇ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਇੰਦੂ ਹੈ, ਕਈ ਚੰਦਰ ਹੈ, ਕਈ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਈ ਦੇਸ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਸਿਧ ਹੈ। ਕਈ ਬੁਧ ਹੈ, ਕਈ ਨਾਥ ਹੈ, ਕਈ ਦੇਵੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਰੂਪ ਧਾਰਿ ਥੋਨੀਆਂ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਵ ਹੈ। ਕਈ ਦਾਨਵ ਹੈ। ਕਈ ਮੁਨੀਸਰ ਹੈ। ਕਈ ਰਤਨ ਹੈ। ਕਈ ਸਮੁੰਦ ਹੈ। ਕਈ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਕਈ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਈ ਪਾਤੀ ਨਿਰੰਦ ਰਾਜਿਆ ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਸੁਪਾਤ੍ਰਾਂ ਕੀਆਂ ਹੈ। ਸਚਿਆਰਾਂ ਮਾਨੁਖਾਂ ਕੀਆਂ ਕਈ ਸੁਰਤੀ ਹੈ। ਕਈ ਸੇਵਕ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਏਤੇ ਲੋਅ ਸਮਾਏ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ॥ ੩੫॥

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ⁸ ਪਰਚੰਡੁ॥
ਤਿਥੇ ਨਾਦ⁹ ਬਿਨੋਦ¹⁰ ਕੋਡ¹¹ ਅਨੰਦੁ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਥੀ ਅਗੇ ਪਰਚੰਡ ਖੰਡ ਹੈ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬਾਪਰਦਾ ਹੈ? ਤਿਸਿ ਪਰਚੰਡ ਖੰਡ ਮਹਿ,

¹ਮਾਇਆ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ। ²ਨੇਮ। ³ਦਸੋ, ਵਰਤਾਰਾ।
⁴ਸੁਮੇਰ ਪਰਥਤ। ⁵ਦੇਵੀ ਦੇ ਰੂਪ। ⁶ਬੋਲੀਆਂ। ⁷ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ।
⁸ਜਗਿਆ ਹੋਇਆ। ⁹ਰਾਗ। ¹⁰ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ। ¹¹ਤਮਾਸ਼ੇ, ਕੋਤਕ।

ਬਿਗਿਆਨੀ ਰਹਤੇ । ਓਇ ਗੀਤ, ਨਾਦ, ਬਿਨੋਦ, ਆਨੰਦ, ਕੋਡ, ਤਮਾਸੇ, ਚੇਜ, ਭਗਤਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਉਹਾ ਨਾ ਕਿਛੁ ਕਾੜਾ, ਨ ਧੋਖਾ, ਨ ਕੋਈ ਦੁਖ, ਨ ਕੋਈ ਸੋਗ । ਤਹਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤਥ ਪਰਚੰਡ ਖੰਡ ਥੀ ਆਗੇ, ਸਰਮ ਖੰਡ ਹੈ । ਤਹਾ ਕਾ ਕਿਆ ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ ?

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ । ਤਿਥੇ ਘਾਤਤਿ ਘਤੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥
ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ । ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ ॥
ਤਿਥੇ ਘਤੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ । ਤਿਥੇ ਘਤੀਐ ਸੁਰਾ¹ ਸਿਧਾ² ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਹਾ ਸਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਬਾਣੀ, ਅਰੁ ਰੂਪੁ । ਏਹਾ ਘਾਤਤ ਬਾਣੀ ਹੀ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਉਹਾ ਅਨੂਪੁ ਬਾਣੀ ਘਤੀਤੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਰਜਾਦਾ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਾ ਕੈਸੀ ਹੈ ? ਅਨੂਪੁ ਥੀ ਅਨੂਪੁ ਵਸਤੁ ਹੈ । ਸੁ ਅਨੂਪੁ ਥੀ ਅਨੂਪੁ ਕਿਆ ? ਜਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਉਸ ਬਾਣੀ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ ? ਜਿ ਸਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਘਤੀਤੀ ਹੈ । ਉਹਾ ਜੀਆ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਘਤੀਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਅਰੁ ਬੁਧਿ ਘਤੀਤੀ ਹੈ । ਸੁਰ ਜਿ ਦੇਵਤੇ ਹੈ, ਤ੍ਰੇਵਿ ਗੁਣ, ਬ੍ਰਹਮ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਉ, ਤਿਨ੍ ਕੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਹਾ ਘਤੀਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਭਨਹੁ ਸਿਧਹੁ ਕੀ ਸੁਰਤਿ, ਸੁਧਿ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਹਾ ਹੀ ਘਤੀਤੀ ਹੈ । ਏਹ ਵਸਤੁ ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹਹਿ । ਤਿਸਿ ਸਰਮ ਖੰਡ ਥੀ ਆਗੇ ਉਪਰਿ ਕਰਮ ਖੰਡ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਕਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆ ਹੈ ?

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ । ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
ਤਿਥੇ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥
ਤਿਥੇ ਸੀਤੋ³ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ । ਤਾ ਕੇ ਰੂਪੁ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥
ਨਾ ਓਇ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੈ ਜਾਹਿ । ਜਿਨ੍ ਕੇ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਤਿਥੇ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ । ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥ ੩੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਕਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਬਾਣੀ ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਹੈ । ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਉਹਾ ਕਵਨਿ ਕਵਨਿ ਹੈ ? ਤਹਾ ਜੋਧ ਹੈ, ਮਹਾ ਬਲੀ ਸੂਰ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਹੀ ਰਾਮੁ ਬਸਤਾ ਹੈ । ਰਾਮ ਹੀ ਕੇ ਨਾਮ ਮਹਿ ਜਿਨ੍ ਕਾ ਮਨੁ ਭਰਪੂਰਿ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਉਹਾ ਬਸਤੇ ਹੈ । ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਉਹਾ ਨਾਹੀ । ਤਹਾ ਸੀਤਾ ਸਤਿਆਵਤੀਆ ਹੈ । ਤਿਨ ਕੇ ਰੂਪੁ ਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਰਜਾਦਾ ਲਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ । ਐਸੇ ਉਨ੍ ਕੇ ਰੂਪੁ ਕਾ ਉਜਾਲਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਇ ਮਰਤੀ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਉਹਾ ਬਿਰਧਤੁ⁴ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਪਰ ਜਿਨ੍ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹਾ ਲੇ ਜਾਇ ਬਸਾਈਤੇ ਹੈ । ਤਹਾ ਕਈ ਲੋਅ ਬਸਤੇ ਹੈ, ਭਗਤਾਂ ਕੇ । ਅਰੁ ਓਇ ਭਗਤ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਬਿਨੋਦ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਚਾ ਬਸਤਾ ਹੈ । ਤਿਸਿ ਕਰਮ ਖੰਡ ਥੀ ਉਪਰਿ ਸਚਾ ਖੰਡ ਹੈ । ਤਹਾ ਉਸਿ ਸਚੇ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੈ ? ॥ ੩੬ ॥

ਸਚ ਖੰਡ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਸਚ ਖੰਡ ਮਹਿ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਬਸਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਹਾਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ।

¹ਮਹਾਤਮਾ ਲੋਕ । ²ਆਤਮਕ ਕਮਾਈ ਭਾਲੇ ਲੋਕ । ³ਸੀਤਾ ਹੀ ਸੀਤਾ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਵਿਸਥੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸੀਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ । ⁴ਬੁਢੇਪਾ ।

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਚੇਡ । ਜੋ ਕੋ ਕਥੈ ਤਾ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
 ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ । ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
 ਵੇਖੋ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥ ੩੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਹਾ ਸਚ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈ* । ਕਈ ਲੋਅ ਹੈ*, ਕਈ ਆਕਾਰ ਹੈ* । ਜੋ ਕੋਈ ਗਣਿਆ ਚਾਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਕਈ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ । ਇਨ੍ਹ ਲੋਆਂ, ਆਕਾਰਾਂ, ਖੰਡਾਂ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਕੀ ਜੁ ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਪਰ ਜਿਉ ਜਿਉ ਹੁਕਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤੇ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਕਰਮ ਅਰੁ ਕਾਰ ਕਮਾਤੇ ਹੈ*, ਮਾਨੁਖ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਆਪਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ । ਸੁ ਜੀਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਦਾ ਹੈ* । ਅਰੁ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਬਿਗਸਤਾਹੈ । ਪਾਪੀਆਂ ਕੇ ਕਰਮ ਦੇਖਿ ਕੇ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਧਰਮੀਆਂ ਕੇ ਭੀ ਕਰਮ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸਭਨੀ ਥਾਤੀ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਭਲੇ ਕਮਵਾਇਐ ਭੀ, ਅਰੁ ਬੁਰੇ ਕਮਵਾਇਐ ਭੀ । ਭਲੇ ਕਉ ਨਿਵਾਜਤਾ ਹੈ, ਬੁਰੇ ਕਉ ਸਜਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਖੁਸੀ ਸਜਾਇ ਦਿਤੀ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਮਹਾਂ ਕਰਤਾ, ਲੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਸਾਰੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਖਰਾ ਕਠਨੁ । ਕਹੋ, ਜਿਸ ਕਾ ਮਖਸੂਦੁ ਉਸ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹੋਵੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਲੀਆ ਚਾਹੈ । ਸੁ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ, ਜਤਨਿ ਓਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਹੋਇ ਕੇ ਨ ਹੋਇ ? ਕਹੋ, "ਆਇ ਹੋਇ ।" ਕਹੋ, "ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?"

ਜਤੁ ਪਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ । ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ* ਹਥੀਆਰੁ ॥
 ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਰਪਤਾਉ । ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ* ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ* ਤਿਤੁ ਦਾਲ ॥
 ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ । ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰੀ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਕਹੋ, ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ, ਜੋ ਕੋਈ ਲੀਆ, ਪਾਇਆ ਚਾਹੈ, ਤਉ ਦੇਵ ਪਾਏ । ਉਸੁ ਸਾਰੁ ਵਸਤੁ ਕਉ, ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਉ । ਜਿ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੋ, ਜਤ ਕਾ ਪਹਾਰਾ ਕਹੈ ਅਰੁ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ਕਹੈ । ਅਰੁ ਅਹਿਰਣਿ ਕੀ ਠਉੜ ਮਤਿ ਅਚਲ ਹੋਇ, ਕਿਤੇ ਪਾਪ ਭੋਲੇ ਨਾਹੀ । ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ, ਦੇਵ ਸੀ ਰਹੈ, ਭੋਲੇ ਭਰਮੈ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ । ਅਟਲ, ਅਚਲ ਮਤਿ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਵੇਦੁ ਜਿ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਓਹੁ ਕਮਾਵੈ, ਉਸਿ ਵੇਦ ਕਾ ਹਥੜਾ ਕਹੈ । ਅਰੁ ਖਲਾ, ਜਿ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈ*, ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਾਥਿ ਅਗਨਿ ਧਵੀਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਖਲਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੈ ਕੀਆਂ ਕਰੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਭਰਤਾ ਹੀ ਰਹੈ, ਦੇਹ ਖਲਾ ਕਹੈ । ਅਰੁ ਆਰਣ ਮਹਿ ਜਿ ਅਗਨਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਅੰਤਰ ਕਰਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੁ ਆਵੈ, ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਹੈ । ਅਰੁ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਜਿ ਪਾਣੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਖੰਨੀ ਠੰਢੀ ਕਰੀਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਭਾਂਡਾ ਭਾਵ* ਕਾ ਕਹੈ । ਉਸੁ ਭਾਵ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦਾਲੈ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਬਦੁ ਘੜੀਐ । ਜਾਂ ਏਹ ਸੰਜਮ ਮਾਨੁਖ ਮਹਿ ਆਵਹਿ, ਤਾਂ ਏਹ ਟਕਸਾਲ ਹੋਇ । ਤਾਂ ਇਸ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਘੜੀਐ । ਏਹ ਟਕਸਾਲ, ਏਹ ਸਬਦੁ ਘੜਨੇ ਦੀ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਕਾਰ ਤਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਕਰਮੁ* ਕਰੈ, ਅਰੁ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ । ਜਿਸ ਕਉ ਏਹ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੀ, ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ । ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰਮਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਠਨ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ । ਸੋ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

*ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣੇ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

*ਲੋਹਾ ।

*ਗੁਰਬਾਣੀ ।

*ਪ੍ਰੇਮ ।

*ਅਮਰ ਹਸਤੀ ।

*ਪ੍ਰੇਮ ।

*ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਏਹੁ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਕੀਆ ਵਖਿਆਨੁ ॥
ਜਗਤੁ ਉਧਾਰਨ ਕਾਰਨੇ, ਪੁਰਹੁ ਹੋਆ ਫੁਰਮਾਨੁ ॥
ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ, ਜਪੀਐ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਜਪ ਕਉ ਜੋ ਪੜੈ, ਸੋ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥
ਜੇਮਣ ਮਰਣਾ ਕਟੀਐ, ਜੇ ਜਪ ਸੰਗਿ ਲਾਏ ਧਿਆਨੁ ॥
ਜਿਵ ਕਿਵ ਕਰਿ ਜਪ ਕਉ ਪੜੈ, ਸੋ ਅਵਸਰੁ ਜਿਣੈ ਨਿਦਾਨੁ ॥
ਜੇ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਧਰੈ, ਕਰੈ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨੁ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪੁ ਜਪਤਾ ਰਹੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਚਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ, ਰਾਮ
ਸਤਿ । ਸਤਿ ਰਾਮ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੮ ॥ ੨੮ ॥੪੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਟਾਲੇ ਵਿਚ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਬ੍ਰਹਮਨਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੇ ਵਟਾਲੇ ਮਹਿ ਗੋਆ । ਤਬ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਗ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ । ਸੁ ਜੁ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਸੁ ਆਇ ਬੈਠੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਭੋਟ ਸਕਰ, ਗੁਰੂ, ਦੁਧ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਲੈ ਆਵੇ, ਸੁ ਢੰਡਿ ਮਿਲੇ । ਤਬ ਵਟਾਲੇ ਮਹਾਜਨ ਲੋਕਾਂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੈਠਤੀ ਕਹੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕੀਚੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ ! ਕਰਹੁ ।” ਤਬ ਰਸੋਈ ਤਈਆਰੁ ਹੋਈ । ਜਿਤਨਾ ਨਗਰ ਕਾ ਮਹਾਜਨੁ ਥਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬੁਲਾਇਆ । ਜਿਤਨੇ ਵਟਾਲੇ ਸਹਰ ਬੀਚਿ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੇ, ਅਰੁ ਸੂਦਰੁ, ਜਟ, ਤੁਰਕ, ਸੁ ਓਇ ਸਭਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਵਾਏ^੧, ਅਰੁ ਪੀਛੇ ਤੇ ਮਹਾਜਨੁ ਜੇਵਾਈਅਣ ਲਾਗਾ । ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਹਮ ਕਉ ਤੇਰਾ ਕਹਿਆ ਕਰਣਾ । ਜਿਉ ਤੂ ਆਖਹਿਗਾ, ਹਮ ਕਉ ਤਉ ਓਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਅਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਨੇਉ ਅਸਾਡੇ ਗਲਿ ਪੋਆ ਸੀ, ਸਿ ਕਿਛੁ ਏਸ ਦੀ ਭੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਖੀਐ, ਕਿ ਨ ਰਖੀਐ ?” ਓਨ੍ਹ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਲੈਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਚਾਣਕ^੨ ਲਾਈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸੁਆਮੀ ! ਜੇ ਤੁਸੀ ਮੈ ਬਾਵਹੁ ਜਨੇਉ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਖਾਇਆ ਚਾਹਦੇ ਹਹੁ, ਤਾਂ ਜਨੇਉ ਮੈ ਪੇਂਧਾ ਹੈ । ਸੁ ਜਨੇਉ, ਤੁਸਾ ਨੇ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥ ਆਵਦਾ ? ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਿਤੇ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜੇਹਾ ਜਨੇਉ ਤੁਧ ਨੇ ਹਥ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਧੋਤੀ, ਟਿਕਾ, ਨਾਵਣੁ, ਪੜ੍ਹਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ, ਓਹ ਅਸਾਨੁ ਭੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ । ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਭੀ ਅੰਦਰਿ ਵਸੇਗੀ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਭਿ ਓਸ ਨੇ ਲੋਚਹਗੇ^੩, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨੇ ਕਿ ਛਡਿ ਗਵਾਇਹਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ।

^੧ਰੋਟੀ ਖੁਆਈ ।

^੨ਚੋਟ, ਤਨਜ਼ ।

^੩ਚਾਹਵਾਗੇ ।

ਕਾਇਆ^੧ ਬ੍ਰਹਮ^੨ ਮਨੁ ਹੈ ਧੋਤੀ । ਗਿਆਨੁ ਜਨੇਉ ਧਿਆਨੁ ਕ੍ਰਸਪਾਤੀ^੩ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਜਸੁ^੪ ਜਾਚਉ ਨਾਉ । ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਬ੍ਰਹਮਿ ਸਮਾਉ^੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਸੁਆਮੀ ! ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ । ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਧੋਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕਾ ਜਨੇਉ ਗਲਿ ਬਾਹਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਧਿਆਨੁ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ, ਸਿ ਏਹੀ ਕ੍ਰਸਪਾਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਜਿ ਜਸੁ ਜਾਚਿਆ, ਸਿ ਏਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੁਆ । ਜਿ ਕੋਈ ਏਹ ਸੰਜਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਮਾਵੈ, ਤਬ ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਇ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ ।”

ਪਾਛੇ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ । ਨਾਮੋ ਸੁਚਿ ਨਾਮੋ ਪਤਉ ਨਾਮੋ ਚਜੁ^੬ ਆਚਾਰੁ^੭ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤ ! “ਤੂ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ਸਮਝ, ਜੋ ਤੂ ਲੈ ਸਕਹਿ, ਤਉ ਲੇਹਿ । ਸੁਚ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮਹਿ ਹੈ । ਜੋ ਨਾਮੁ ਲੈ ਸਕਹਿ, ਤਉ ਲੇਹਿ । ਨਾਮ ਹੀ ਕੇ ਪਤਨੇ ਮਹਿ ਸੁਚ, ਨਾਮ ਹੀ ਕੇ ਪਤਨੇ ਮਹਿ ਸੀਲੁ, ਚਜੁ, ਆਚਾਰੁ, ਸਭਿ ਸੰਜਮ ਹਹਿ । ਜੋ ਉਸਿ ਜਪਣਿ ਜਪਿ ਸਕਹਿ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬ੍ਰਹਮਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜਨੇਉ, ਧੋਤੀ, ਟਿਕਾ, ਤੁਧ ਨੋ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਅਸਾ ਨੋ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ । ਅਤੇ ਏਹੁ ਜਿ ਜਨੇਉ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨੋ ਤੂ ਮਨਦਾ ਨਾਹੀ । ਅਸੀ ਹੁਣੁ ਦੇਸੁ ਜਨੇਉ ਨੂ ਕਿ ਕਰਹ ? ਲਾਹਹਿ ਕੇ ਨ ਲਾਹਹਿ ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੂ ਆਖਹਿ, ਸਿ ਕਰਹ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ।

ਬਾਹਰਿ ਜਨੇਉ ਜਿਚਰੁ ਜੋਤਿ^੮ ਹੈ ਨਾਲਿ । ਧੋਤੀ ਟਿਕਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥
ਐਥੇ ਓਥੇ ਨਿਬਹੀ ਨਾਲਿ । ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਹੋਰਿ ਕਰਮ ਨ ਭਾਲਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਜਨੇਉ ਦੁਸੀ ਤਿਚਰੋ ਰਖਦੇ ਹਹੁ ਕਿ ਨਾ, ਜਿਚਰੁ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਜੋਤਿ ਨਾਲਿ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਜਦਿ ਤੂ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਆਵਹਿਗੇ, ਤਬ ਤੇਰਾ ਜਨੇਉ ਕੋਈ ਨ ਲੇ ਗਾ, ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਨੁ ਕਹੇਗਾ, ਨ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖੁ ਕਹੇਗਾ । ਤਬ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਪ੍ਰੇਤੁ ਹੋਇਗਾ । ਜਬ ਤੁਭ ਕਉ ਲੋ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਚਿਖਾ ਉਪਰਿ ਰਾਖਿ ਕਰਿ ਜਲਾਇ ਕੈ ਵਿਰਹਿਗੇ, ਅਰੁ ਦਰੀਆਇ ਨਾਵਹਿਗੇ, ਉਤ ਹੀ ਘੜੀ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਹਿਗੇ । ਪ੍ਰੇਤ ਹੀ ਕੇ ਨਾਇ ਉਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਾਣੀ ਦੇਹਿਗੇ । ਪ੍ਰੇਤ ਹੀ ਕੇ ਨਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਤਲ ਮਣਸਹਿਗੇ । ਤਬ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਪ੍ਰੇਤੁ ਹੋਇਗਾ । ਤਬ ਤੇਰਾ ਜਨੇਉ ਕਹਾ ਜਾਇਗਾ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਈਹਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ।” ਕਹੈ, ਉਹਾ ਤਉ ਨ ਜਾਇਗਾ ਕਿ ਨਾ ? ਕਹੈ ਜੀ, ਨ ਜਾਇਗਾ, ਈਹਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ । ਕਹੈ, ਪਿਸੁ ਤੂ ਓਹੀ ਜਨੇਉ ਕਿਉ ਨ ਪਹਿਰਹਿ ? ਜਿ ਈਹਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਹੋਇ । ਤੂ ਕਿਉ ਓਹੁ ਜਨੇਉ ਨ ਲੇਹਿ ? ਜਿਤੁ ਈਹਾ ਭੀ ਸੁਖੀ, ਉਹਾ ਭੀ ਸੁਖੀ । ਰੇ ਸੁਆਮੀ ! ਅਵਰਿ ਜਿ ਕਰਮ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਿ ਦੁਖ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ, ਸਕਲ ਕਰਮ ਦੁਖ ਹੈ । ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰਹੁ, ਜਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ :—

^੧ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੩੫੫ । ^੨ਬ੍ਰਹਮਣ । ^੩ਕੁਸ਼ਾ (ਦਭ) ਦੇ ਪੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ
ਛੱਲਾ, ਜੋ ਚੀਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਉਂਗਲ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੪ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ । ^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਸਹਜਿ
ਸਮਾਉ” ਹੈ । ^੬ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਮ । ^੭ਕਰਮ ਕਾਂਡ । ^੮ਜਿੰਦਗੀ ।

ਪੂਜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਇਆ ਪਰਜਾਲਿ । ਏਕੋ ਵੇਖਹੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥
ਚੀਨੈ ਤਤੁ ਗਗਨ ਦਸ ਦੁਆਰ । ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਪਾਠ ਪੜੈ ਬੀਚਾਰ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਏਹੁ ਤਉ ਜਨੇਉ, ਟਿਕਾ, ਧੋਤੀ, ਪਾਤੀ, ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪੂਜਾ ਕੈਸੀ ਸੁਹਾਵਤੀ ਹੈ ? ਜਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ, ਭਗਤਿ ਸਿਮਰਨ ਸਾਥਿ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕੀਆ । ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਜਾਲਿ ਦੂਰਿ ਕਰੀ । ਸੁ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ । ਇਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਖੇ, ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਮਨ ਮਹਿ ਨ ਲੈ ਆਵੈ । ਅਰੁ ਦਸ^੧ ਦੁਆਰ ਕਉ ਸੰਜਮ ਮਹਿ ਰਾਖੇ । ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰਿ ਗਗਨ ਮਹਿ, ਤਤ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇ, ਤਤੁ ਪਾਵੈ । ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੈ, ਤਉ ਸਕਲ ਪਾਠ, ਪੁਰਾਣ, ਮੁਖਾਗਰਿ^੨ ਪੜੇ ਜਾਂ ਏਕ ਬਾਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਆ :—

ਭੋਜਨੁ ਭਾਉ ਭਰਮੁ ਭਉ ਭਾਗੈ । ਪਾਹਰੁਅਰਾ^੩ ਛਾਬੈ ਚੋਰੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟਿ^੪ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ । ਬੁਝੈ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕੁ^੫ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿਹੋ ਸੁਆਮੀ ! ਇਸ ਕਉ ਭੋਜਨੁ ਕੈਸਾ ਚਾਹੀਐ ? ਜਿ ਅੰਤਰਿ ਭਾਉ ਹੋਇ, ਤਉ ਇਸ ਕਾ ਮਨਸਾ ਕਾ ਭੋਜਨੁ ਇਹੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਹੈ । ਇਹੀ ਬਾਇ ਪੜੈ । ਬਿਨਾ ਭੋਜਨਿ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ਹੈ ? ਅਰੁ ਭਰਮ ਕਉ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਭਰਮ ਕੋ ਭੈ ਨ ਬਿਆਪੀਐ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਨਾਮੁ ਪਿਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ । ਜਉ ਨਾਮੁ ਪਿਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਪਹੁਆਰਾ ਕਹੀਐ, ਰਾਖਨਹਾਰਾ । ਸੁ ਏਸੁ ਕਾ ਰਖਪਾਲੀਕੁ^੬ ਹੋਆ । ਤਬ ਜਮ ਕਾ ਚੋਰੁ, ਇਸ ਕਉ ਲਾਗੈ ਨਾਹੀ । ਜਮ ਕਾ ਚੋਰੁ, ਆਗੈ ਜਮਦੂਤ, ਤਉ ਇਸ ਕਉ ਲਾਗਿ ਸਕੈ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਏਹੁ ਭਰਮੁ ਖੋਵੈ, ਅਰੁ ਭਾਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇ । ਅਰੁ ਤਿਲਕੁ ਇਸਕੇ ਮਾਥੇ ਏਹੀ ਸੁਹਾਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੀ ਅਵਰੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮਾਥਾ ਨ ਨਿਵਾਵੈ । ਅੰਤਰ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਬਿਬੇਕੁ, ਗਿਆਨੁ, ਜਿ ਸਕਲ ਜੀਆਂ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਹਿਛਾਨੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਿਛੁ ਵੇਦ, ਆਚਾਰ, ਇਸ ਕਉ ਹੋਈ, ਤਉ ਪਾਏ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਦ ਆਚਾਰ ਇਸ ਕਉ ਬਤਾਏ ਹੋ, ਜੇ ਓਹ ਕਰੇ, ਤਉ ਪਾਏ । ਬਿਨਾ ਵੇਦ ਪਾਠ ਕੀਮਤਿ ਪਤਤੀ ਨਾਹੀ । ਏਵ ਮਾਨੁਖੁ ਅੰਧਾ ਹੈ । ਸੋਝੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ । ਬਿਨਾ ਵੇਦ ਕੀ ਕੀਮਤਿ, ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਬੁਝਿ ਨ ਸਕੈ । ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਬਿਨਾ ਵੇਦ ਆਚਾਰ ਬੀ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਆਚਾਰੀ^੭ ਨਹੀ ਜੀਤਿਆ^੮ ਜਾਇ । ਪਾਠ ਪੜੈ, ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ॥
ਅਸਟ^੯ ਦਸੀ ਚਹੁ^{੧੦} ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਆ । ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸੁਆਮੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਵੇਦਾਂ ਅਰੁ ਕਤੇਬਾਂ ਬੀ ਨਿਆਰਾ ਹੈ । ਵੇਦ ਕੀ ਆਚਾਰੀ^੭ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਜਿਤਨੇ ਪਾਠ ਹੋਨਿ, ਏਤਨੇ ਹੀ ਪੜੇ, ਤਉ ਏਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਭੀ ਕੀਮਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਇਸ ਕੇ ਬੁਝੇ । ਦਸ ਅਰੁ ਅਠ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਜੇ ਪੜੇ, ਅਰੁ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਮੁਖਾਗਰਿ ਪੜੇ, ਤਉ ਭੀ ਭੇਦੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨ ਪਾਵੈ । ਪਾਵੈ ਸੁ ਕਿਸੁ ਬੀ ਪਾਵੈ ? ਜਉ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਏਸ

^੧ਸਰੀਰ ਦੇ ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ— ਦੋ ਕੰਨ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਨਾਸਕਾਂ, ਮੁਖ, ਗੁਦਾ, ਲਿੰਗ, ਅਤੇ ਤਾਲੂ । ^੨ਕੋਠਾਗੁ (ਮੂੰਹ ਜਾਬਨੀ ਯਾਦ ਹੋਣਾ) । ^੩ਪਹਿਰੇਦਾਰ । ^੪ਚਮਕ, ਦਬਦਬਾ । ^੫ਮੱਥਾ । ^੬ਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰ । ^੭ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ^੮ਕਰਮ ਕਾਂਡ । ^੯ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਦੀਨਿਆ” ਹੈ । ^{੧੦}ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ । ^{੧੧}ਚਾਰ ਵੇਦ ।

ਕਉ ਮਿਲੇ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ, ਪੀਛੇ ਨ ਕਿਸੀ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਗੈ ਪਾਵੇਗਾ । ਵੇਦ ਪੜਤੇ ਪੰਡਿਤਾ ਕਉ, ਤੂ ਕਹੁ, ਜਿ ਪੀਛੇ ਕਿਸੀ ਜੁਗਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ? ਐਪਰ ਨਾ, ਜੇ ਭਾਵੇ ਕੋਈ ਪਾਪੀ ਹੀ ਜੀਉ ਹੋਇ, ਜੇ ਉਸ ਕਉ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਪੁਰਖ ਮਿਲੇ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜਿ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਉਸਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭਗਤੁ, ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਪੜਿਤਾ ਹੈ । ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਮੁਕਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਜਗਤੁ ਭੀ ਮੁਕਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲਣੇ, ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਸਾਧ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਰ ਕਰਿ, ਸਤਸੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਵਸਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ।¹ ਤਬ ਓਹਿ ਪੰਡਿਤ ਭਰਮੁ ਲਾਹਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜੇ, ਸਿਖ ਹੁਏ । ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਢਾਹਾ ਕਟਿਆ । ਜੂਨੀ ਕੇ ਫੇਰ ਮਹਿ ਪੜਨੇ ਤੇ ਛੂਟੇ, ਖਲਾਸੁ ਹੁਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਬੰਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤੇ ਭਏ । ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਗਹੁ ! ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵੇਗਾ, ਸੇ ਨਿਸੰਦੇਹ² ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਏਹ ਬਾਤ ਨਿਸੰਦੇਹ ਸਤਿ ਹੈ । ਜਿਉ ਭਾਵੇ ਤਿਉ ਕੋਈ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੁਰਤਿ ਨ ਸਿਧਿ ਹੈ, ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਉ³ ਨ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਪਾਈਐ ਨਿਜੁ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਹਾ ਅਧਿਰ, ਗੁਬਾਰ, ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਮੁ⁴ ਸਿਮਰਿਆ । ਹਰਿ ਜਸੁ ਹਿਰਦੈ, ਮੁਖਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ ਗਾਇਆ । ਸੇ ਵਾਹੁ ! ਵਾਹੁ ! ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰਾਮੁ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੮ ॥ ੨੦੯ ॥ ੪੨ ॥

ਗੁਰੂ, ਸੇਵਾ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਇਕ ਸਿਖ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਵਟਾਲੇ ਨਗਰ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਹੋਵਣ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ । ਉਨਿ ਜੀ ਮਹਿ ਚਿਤਵਿਆ, ਜਿ ਭਾਈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਖਬਰਿ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੇ ਦਰ ਕੀ ਹੈ, ਸਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੁਛਿਆ ਹੋਇਆ ਕਹਤਾ ਭੀ ਹੈ । ਦੇਖਾਂ, ਏਕ ਬਾਰ ਮੈ ਭੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛੋ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! “ਜਿਤਨੇ ਪੰਥ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ? ਦੇਖਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕੇ ਬਾਇ ਕਿਸ ਕੀ ਪੜੀ ? ਸੁ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਕਹਿ ਦੇਇਗਾ ।” ਤਬ ਓਹੁ ਇਸ ਬਾਤ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ । ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ । ਨਮਸਕਾਰ, ਭੰਡਉਤ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕੇ, ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕੇ ਭੰਡਉਤ ਕਰੀ । ਬਹੁਤਿ ਅਗੂ⁵ ਭਾਗ ਹੋਇ ਕੇ, ਬੈਠਿ ਗੋਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਭਲਾ ਹੈ ? ਕਹੈ ਜੀ, “ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਆਜੁ ਭਲਾ ।” ਕਹੈ, “ਕਰਾਰੁ ਹੈ ?” ਕਹੈ, ਜੀ, “ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਕਰਾਰੁ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਸ

¹ਚਰੂਰ ।

²ਨਿਰਸੰਸੇ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਢੱਕ ਦੇ ।

³ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਮਤਲਬ ।

⁴ਅਗਲਾ ਹਿਸਾ ।

ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਤੁ ਮਨਸਾ ਤੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਤੂ ਕਹੁ, ਭਰਹਿ ਮਤ । ਮੈ ਖੁਸੀ ਹਾਂ ।" ਤਬ ਉਨਿ ਦੇਨੇ ਹਥਿ ਜੋਤਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜੋਗ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ; ਸੰਨਿਆਸ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਤੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਰਾਮਦਾਸੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਬੈਸਨਉ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਲ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਰਧਾ^੧ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਬ੍ਰਤ ਨੇਮ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਿਰਾਹਾਰ^੨ ਰਹਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਦੁਧਾ ਧਾਰੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਕੈਸੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ । ਦੇਖਾ, ਉਨ੍ਹਾ ਬੀਚਿ ਬੀ, ਸੇਵਾ ਕਿਸੁ ਕੀ ਬਾਇ ਪਤੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਨਿਆ ਜੀ :—

ਸੇਵਕੁ^੩ ਦਾਸੁ ਭਗਤੁ ਜਨੁ ਸੋਈ । ਨਾਕੁਰ ਕਾ ਦਾਸੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ ॥

ਜਿਨਿ ਸਿਰਿ^੪ ਸਾਜੀ ਤਿਨਿ ਫੁਨਿ^੫ ਗੋਈ^੬ । ਤਿਸੁ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ! ਸੋਈ ਸੇਵਕੁ, ਸੋਈ ਭਗਤੁ, ਜਤੀ, ਤਪੀ, ਹਠੀ ਸੋਈ । ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਨਾਗਾ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਭੀ ਸੋਈ । ਬੈਸਾਨਉ, ਤਪਾ, ਦੁਧ ਧਾਰੀ ਭੀ ਸੋਈ । ਗ੍ਰਿਹੀ, ਉਦਾਸੀ ਬੈਰਾਗੀ ਭੀ ਸੋਈ, ਜਿਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ । ਅਰੁ ਓਹੇ ਹੀ ਨਾਕੁਰ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹੀ ਸੇਵਕੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕਉ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ, ਅਰੁ ਗੋਵਣਹਾਰਾ^੭ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰ ਕਉ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਸ ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨਾ ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨ ਹੋਇਗਾ । ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਕਾਈ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭਲਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੋਈ ਮਿਲੇ, ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ।" ਜਿਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਿਆ ਹੈ ?

ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਸਾਚੇ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ! ਗੁਰੂ ਜਿ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਬਾਨੀ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਜਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕਉ ਮਿਲੇ, ਤੇ ਸਚ ਸਬਦ ਮਹਿ, ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਉਚਰਤੇ ਹੈ । ਓਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਏ ਹੈ । ਤਬ ਓਇ ਸਚੇ ਹੋਏ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਬ ਓਇ ਸਚ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਨ੍ਹ, ਕਉ ਸਚੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ । ਤਬ ਓਇ ਸਚੇ ਭਲੇ, ਅਰੁ ਤਬ ਓਇ ਬਾਇ ਪੜੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਪਾਏ ਤੇ, ਦਰਗਾਹ ਬਾਇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ ।" ਤਬ ਉਨਿ ਸਿਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਏਹ ਜਿ ਪੜੇ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਅਨੇਕ ਭੇਖੀ^੮ ਰੇਗੀ^੯ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਚਾ ਅਰਜੁ ਸਚੀ ਅਰਦਾਸਿ । ਮਹਲੀ ਖਸਮੁ ਸੁਣੇ ਸਾਬਾਸਿ ॥

ਸਚੇ ਤਖਤਿ ਬੁਲਾਵੇ ਜੋਇ । ਦੇ ਵਡਿਆਈ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਸੇ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਅਰਦਾਸ

^੧ਉਲਟਾ ਲਟਕ ਕੇ ।

ਜੀ ੩੫੫ ।

^੨ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

^੩ਬਿਨਾ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਭੁੱਖਾ ।

^੪ਫਿਰ ।

^੫ਨਾਸ ਕੀਤੀ ।

^੬ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

^੭ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨਵਾਲਾ ।

ਭੀ ਸਚੀ ਹੈ। ਸਚੇ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਾਵਤੀ ਹੈ। ਜਦਿ ਦਰਬਾਰਿ, ਭਗਤੁ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁਧੁ ਆਤਮੇ, ਤਬ ਮਹਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੁਣਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕਉ ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ, ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਬਾਸਿ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਸ ਕਉ ਭੀਰੀ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਉ ਵਡਿਆਈ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਉਸਿ ਭਾਵੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਾਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਕਰੈ, ਭਾਵੈ ਸਿਧੁ ਕਰੈ, ਭਾਵੈ ਸਾਧੂ ਕਰੈ। ਜਿ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਸੁਖੁ ਦੇਇ, ਤਉ ਸਾਹੁ ਕਰੈ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕਰੈ, ਭਾਵੈ ਉਮਰਾਉ, ਕਰੋੜੀਆ, ਭੂਮੀਆ, ਭੂਪਤਿ^੧ ਕਰੈ। ਤਪ ਤੇ ਰਾਜੁ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਭਗਤਿ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਸਿਮਰਨਿ ਤੇ ਸਾਧੂ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਸਭ ਤੇ ਸਾਹੁ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਕਮਾਈ ਤੇ ਫਕੀਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਉਸਿ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਨਜਰਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰੈ। ਸਤੀ^੨ ਕਾ ਖਾਦਮੁ ਕਰੋੜੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਫਕੀਰ ਕਾ ਖਾਦਮੁ ਉਮਰਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਪੇ ਕਾ ਖਾਦਮੁ^੩ ਭੂਮੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿ ਸਚੁ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਸਚਾ ਖਾਦਮੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹ ਘਰ ਪਾਵੈ। ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ ਸਚੀ ਫਕੀਰੀ ਕਰੀ? ਓਹੋ ਸਚਾ ਫਕੀਰੁ, ਜਿ ਪ੍ਰਦਾਇ ਕਾ ਕੀਆ ਮਾਨਿ ਲੇਇ, ਦੁਖਿ ਲਾਗੇ ਡੋਲੈ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਓਹੁ ਸਚਾ ਫਕੀਰੁ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਸਚਾ ਖਾਦਮੁ, ਤਬ, ਜਬ ਪੀਰ ਕਾ ਕਹਿਆ ਨ ਢੇਰੇ^੪, ਨ ਡੋਲੈ, ਪੀਰ ਕੀ ਰਜਾਇ^੫ ਮਹਿ ਚਲੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਖਾਦਮੀ ਕਾ ਏਹੁ ਨਤੀਜਾ ਪਾਵੈ। ਪੁਰਖਾ! ਜੇ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸ ਕੀ ਕਮਾਈ ਬਾਇ ਪੜੈ, ਨਾਤਰ ਕਿਉ ਹੀ ਬਾਇ ਨ ਪੜੈ।" ਤਬ ਉਨਿ ਸਿਖ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ! ਦੇਖਾਂ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖੁ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਚਲੈ, ਉਸ ਕੀ ਕਵਣ ਗਤਿ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਤੇਰਾ ਤਾਣੁ^੬ ਤੂ ਹੈ ਦੀਬਾਣੁ^੭। ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸਚੁ ਨੀਸਾਣੁ^੮॥

ਮੰਨੇ ਹੁਕਮੁ ਸੁ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ। ਸਚੁ ਨੀਸਾਣੈ ਠਾਕ^੯ ਨ ਪਾਇ॥ ੩॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ! ਦੀਬਾਣੁ ਜਿ ਹੈ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਕਾ, ਸਿ ਏਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਵਿਚਿ ਰਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਾਣੇ ਬੀਚਿ ਚਲੈ, ਸੇ ਵਜਦਿਆ ਵਾਜੇਤ੍ਰਾ ਸਾਥਿ, ਅਰੁ ਨੀਸਾਨਾਂ ਸਾਥਿ ਜਾਇਗਾ। ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ, ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋਇਗਾ। ਉਸ ਕੇ ਚਲਣੇ ਸਾਥਿ, ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ, ਉਸ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਬਾਤ, ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਇਗੀ। ਅਰੁ ਉਸ ਕਉ ਕੋਈ ਠਾਕ ਨ ਕਰਿ ਸਕੇਗਾ। ਓਹੁ ਵਜਦਿਆ ਨੀਸਾਨਾਂ ਸਾਥਿ ਜਾਇਗਾ। ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇਗਾ। ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਿ ਸਿਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਜਿ ਵੇਦੁ ਪੰਡਤ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕੀਮਤਿ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਪੰਡਿਤ ਪੜਹਿ ਵਖਾਣਹਿ^{੧੦} ਵੇਦੁ। ਅੰਤਰਿ ਵਸਤੁ ਨ ਜਾਣਹਿ ਭੇਦੁ॥

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੋਝੀ ਬੂਝ ਨ ਹੋਇ। ਸਾਚਾ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਇ॥ ੪॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ! ਪੰਡਿਤ ਵੇਦੁ ਪੜ੍ਹਿ ਵਖਾਣਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਓਇ ਭੇਦ ਨੋ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਵਸਤੁ ਕਿਥੈ ਹੈ। ਓਇ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਠਾਕੁਰ ਬੇਕੁੰਨਿ

^੧ਅੰਦਰ।

^੨ਬਹੁਤੀ ਚਮੀਨ ਵਾਲਾ।

^੩ਰਾਜਾ।

^੪ਦਾਨੀ।

^੫ਨੌਕਰ।

^੬ਮੋੜੇ।

^੭ਹੁਕਮ, ਮਰਜ਼ੀ।

^੮ਬਲ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਤੂਹੇ ਦੀਬਾਣੁ" ਹੈ।

^੯ਦਰਬਾਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ; ਆਸਰਾ।

^{੧੦}ਪਰਵਾਨਾ।

^{੧੧}ਰੋਕ।

^{੧੨}ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋ, ਆਗਾਸਿ ਪਤਾਲਿ ਹੈ, ਕਲਾਸਿ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਈਵ ਨਾਹੀ, ਜਿਉ ਓਇ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ । ਠਾਕੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਆਪਸ ਥੀ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਦੂਰਿ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਾਨੁਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੀ ਭੁਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਨਾ ਜੀਆ ਥੀ ਦੂਰਿ ਜੁਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ, ਏਹੁ ਸੋਝੀ ਬੂਝ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਇਨਾ ਜੀਆ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਨਾਏ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਕੋਈ ਜਾਨਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਸੋਈ ਏਹੁ ਬਾਤ ਜਾਨੈ । ਹੋਰਤੁ ਨ ਸਾਸਤ੍ਰਿ, ਨ ਵੇਦਿ, ਨ ਕਤੋਬਿ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਪਾਈ ਜਾਤੀ, ਬਿਨਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ।” ਤਬ ਉਨਿ ਸਿਖ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੋਨਿ । ਏਨਾ ਹੀ ਜੀਆ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਖੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਏਸੁ ਦਰੁ ਘਰੁ, ਦੀਬਾਣੁ, ਨਿਆਉ, ਤਪਾਵਸੁ¹, ਕਾਗਦੁ ਕਰਣਾ, ਨੋਕੀ ਬਦੀ ਕਮਾਵਣੁ, ਕਿਛੁ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲਿ ਨਾਹੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਦਿਆ, ਤੈ ਭਲੀ ਖਬਰਿ ਪੁਛੀਆ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਉਚਰੀ ਜਿ :—

ਕਿਆ ਹਉ ਆਖਾ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ । ਕੁੰ ਆਪੇ ਜਾਣਹਿ ਸਰਬ² ਵਿਡਾਣੀ ॥
ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਦਰੁ ਦੀਬਾਣੁ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਤਹਾ ਗੁਦਰਾਣੁ³ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਰਹਦਾ ਕਿਥੇ ਹੈ । ਏਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਦਰੁ ਘਰੁ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬੂਝੇ ਭੀ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ । ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ਓਹੋ ਜਾਣੇ, ਜਿਸ ਕੀ ਏਹੁ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਹੋਰਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਜਾਣੇ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਇਤਨੀ ਕਿ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਦਿ, ਜਿ ਇਕੋ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਦਰੁ, ਤਉ ਇਕੋ, ਜੇ ਦੀਬਾਣੁ, ਤਉ ਇਕਸੇ ਦਾ । ਓਸੇ ਇਕਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਗੇ ਗੁਜਰਾਨੁ ਸਚ ਦਾ ਝੂਠ ਕੀ ਠਵਰ ਨਾਹੀ, ਉਸਕੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਸਚਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਚ ਕਉ ਪਾਵੇ ।” ਤਬ ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਪੈਰੀ ਪੋਆ । ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਓਹੁ ਦੀਬਾਣੁ ਸਚ ਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀ ਝੂਠੇ ਹਨ । ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਏ ਹਨ । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਕਰਿ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਜੀ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਖਰਿਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਚਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਅਮਰੁ ਸੋਈ ਜਿ ਖੋਟਿਆ ਨੂੰ ਚਲਾਏ ।” ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਸਾਦਿ, ਸਗਲ ਸੈਸਾਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਿਆ, ਖੋਟੀ ਕਲਿ⁴ ਵਿਚਿ, ਖੋਟੇ ਮਾਨੁਖ ਜਿਨਿ ਤਰਾਏ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਤਰਹਿਗੇ । ਸੇ ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਆਪਣੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ ਆਪੇ, ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਈ ॥
ਏਕੋ ਦਰੁ ਦੀਬਾਣੁ ਤਿ ਏਕੋ, ਏਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸੋਈ ॥
ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸਚੁ ਪਛਾਣੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਦਰਿ ਦੋਈ ॥ ੧ ॥

¹ਇਨਸਾਫ਼ ।

²ਬੇਅੰਤ ਅਸਚਰਜ ਚੰਜਾਂ ਵਾਲੇ ।

³ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਗੁਜਰਾਣੁ’ ਹੈ । ਗੁਜਰਾਨ, ਗੁਜਾਰਾ ।

⁴ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਰਾਮੁ । ਸਤਿ ।
ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੦੯ ॥ ੨੧੦ ॥ ੪੩ ॥

ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਟਾਲੇ ਨਗਰ ਥੀ ਜਿ ਚਲੇ, ਤਿਉ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਹਿ ।
ਅਰੁ ਏਕ ਜਾਇ ਰਾਹ ਛਿਝ ਪੜੀ ਥੀ । ਲੋਕੁ ਇਕਠਾ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਛਿਝ ਵਜਤੀ ਹੈ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ
ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਲੋਕੁ ਇਕਠਾ
ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਇਕਿ ਘੁਲੁਦੇ ਹੋਨਿ, ਇਕਿ ਦੇਖਦੇ ਹੋਨਿ । ਇਕਿ ਨਿਹਣੀਦੇ^੧ ਹੋਨਿ ਇਕਿ ਜਿਣਦੇ^੨
ਹੋਨਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਦਰਗਾਹ
ਕਾ ਸੋਸਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਤਉ ਦੇਖੀਦਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ ! ਭਲਾ ਹੋਇ, ਦੇਖੀਐ । ਪਰੁ ਜੇ ਓਇ ਅਖੀਆ ਹੋਹਿ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ,
"ਜੀ ਓਨ੍ਹੀ ਅਖੀਏ^੩ ਦੇਖੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖੀਐ ਜੀ । ਜਾ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਓਹੁ ਅਖੀਆ ਤੂ ਦੇਹਿ, ਤਾਂ
ਓਇ ਅਖੀਆ ਹੋਵਨਿ । ਤਬ ਏਤਨੇ ਕਹਨੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਜਰਿ ਭਲੇਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਰਾਖਹੁ ਵਾਰਿ ਵਰਜਿ^੪ ॥
ਨਜਰਿ ਦੇਖਹੁ ਸੁਭ ਦਿਸਟਿ ਕੀ, ਜੇ ਖਾਧਾ ਲੋਭੈ ਰਜਿ ॥
ਰਜਿ ਖਾਇ ਜੇ ਪੰਜਾ ਮਾਰੈ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਹਿ ਸਹਜਿ ॥
ਭਰਿਆ ਭਾਡਾ ਨਾਨਕਾ, ਭੇ ਵਿਚਿ ਰਖਹੁ ਕਜਿ ॥
ਸਚੇ ਕੇ ਦਰਿ ਸਚੇ ਸੁਣੀਐ, ਛੁਟਹੁਗੇ ਕਿਤੁ ਪਜਿ^੫ ॥
ਘਣੀ ਨਿਹਪਗ ਨਾਨਕਾ, ਛਿਝ ਪਈ ਦਰਿ ਵਜਿ ॥
ਵਦੀ^੬ ਸੁ^੭ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੇ ਸੋਇ ॥
ਸਭਨੀ ਛਾਲ੍ਹ ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥
ਅਗੈ^੮ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ^੯ ॥
ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੇ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ ! ਦੇਖੀਐ, ਸੁ ਇਤੁ ਦਿਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਦੇਖੀਐ, ਜਿ ਸਕਲ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ । ਜਿ ਜੀਉ ਕੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਮਹਿ

^੧ ਘੋਲ, ਕੁਸ਼ਤੀ ।	^੨ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਰਦੇ ਹਨ ।	^੩ ਜਿਤਦੇ ਹਨ ।	^੪ ਰੋਣਾ, ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ।
^੫ ਢੰਗ ।	^੬ ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੪੬੯ ।	^੭ ਹੋਈ ।	^੮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ
ਵਿਚ ਬਾਤ ਦਾ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ।	^੯ ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਜੀਅ" ਹੈ ।		

ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਜਿ ਨਉਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਜੇ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਇਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਹਾ ਸੋਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਕਰੇ, ਕਮਾਵੇ, ਕ੍ਰੋਧ, ਅਹੰਕਾਰ ਮਹਿ ਦੇਖੇ, ਲੋਭ ਮੋਹ, ਝੂਠ, ਮਹਿ ਰਚਿ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਏਹੁ ਦੇਖਣਾ ਨਿੰਦਿ ਹੈ, ਏਸ ਕਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਏਵ। ਏਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇਖਿਐ ਮਹਾ ਪਾਪੁ ਹੈ। ਏਹ ਪਾਪ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਸਕਲ ਈਸੁਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਿਉ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਸਕਲ ਧਰਮ ਪੁੰਨ ਫਲ ਹੋਵਹਿ। ਇਵ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਜਿਤ ਕਿਰ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਵਰਤਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੇ ਤਉ। ਜਿ ਜਾਣੇ ਸੁ ਕਰੇ। ਸਹਜ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਰਹੇ। ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ ਮਨਾਵੇ। ਓਹੁ ਜਿ ਦਰਗਾਹ ਹੈ, ਸੁ ਸਚਹੁ ਸਚੁ ਮਿਕਾਇ ਛੁਟਤਾ ਹੈ। ਸਾਥਿ ਝੂਠੁ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ, ਭਾਵੇ ਤੈਸੇ ਜਤਨ ਕਰੇ। ਏਸ ਕੇ ਆਸਰੇ, ਉਹਾ ਚਲਤੇ ਬਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਸਚ ਤੇ ਆਗੇ ਛੁਟਤਾ ਨਾਹੀ। ਉਹਾ ਪਾਜੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਓਹੁ ਨਉਰੁ ਐਸੀ ਹੈ, ਜਿ ਉਹਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ। ਏਹੁ ਜਿ ਹੁਣੁ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਅਸੀ ਫਕੀਰ ਫਕਰਾਉ ਹਹ, ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ ਹਹ, ਕੇ ਸਾਦਿਕ ਸਾਬਰ ਹਹ, ਅਰੁ ਗਉਸ, ਕੁਤਬ ਕਹਾਵਦੇ ਹਹਿ, ਮਲੰਗ ਦਰਵੇਸ ਹਹਿ, ਕਾਜੀ ਮਉਲਾਨੇ ਹਹ, ਦਾਨਸਬੰਦ^੧, ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹਹਿ, ਸਿਖ ਸੰਤ ਹਹ, ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਹਹਿ, ਪੰਡਿਤ, ਪਾਂਧੇ, ਜੋਇਸੀ^੨, ਮਿਸਰ ਹਹਿ, ਏਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਨਿਹਪਨਿਗੇ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਛਿੱਤ ਪਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਕੁ ਅਧੁ ਛੁਟੇ, ਤਾਂ ਛੁਟੇ। ਨਾਹੀ ਤਾ ਘਣੀ ਨਿਹਪੰਗੀ। ਜੇ ਕੋਟਾਂ ਮੋਧੇ^੩ ਬਾਚੀਐ ਤਾਂ ਬਾਚੀਐ। ਏਹੁ ਜਿ ਛਿੱਤ ਬਈ ਹੈਨੁ, ਸੁ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਣੇ ਨੋ ਬਈ ਹੈਨੁ। ਆਪਿ ਸਾਹਿਬੁ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਹੁਣੁ ਤਾਂ ਛਾਲੀ, ਸਭ ਕੋਈ ਮਾਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਹਉ ਐਹਾ ਹਾਂ, ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ! ਓਤੁ ਦਿਨਿ ਜਾਣੀਐਗਾ, ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਕਉਣੁ ਨਿਹਪੰਗਾ^੪। ਅਤੇ ਕਉਣੁ ਜਿਣੇਗਾ, ਕਉਣੁ ਹਾਰੇਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਉਸਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕਰਣਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਰੇਗਾ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ! ਅਗੇ ਕਿਛੁ ਜਾਤਿ ਦਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ। ਚੋਚਲਾਈ, ਮਾਲ ਦਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ। ਆਗੇ ਕਿਛੁ ਰੂਪ ਸਰੂਪ ਦਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ। ਆਗੇ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਦਾ ਸਾਹਿਬੁ^੫, ਨ ਨਫਰੁ^੬। ਅਗੇ ਜੀਅ ਸਭਿ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਹੈਨਿ। ਅਗੇ ਸੋਈ ਚੰਗੇ ਹੈਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਜਿਨ੍ਹ ਦੀ ਪਤਿ ਰਹੀ ਦਰਗਾਹ। ਓਹੋ ਚੰਗੇ ਜਿਨ੍ਹ ਦੀ ਕਮਾਈ ਥਾਇ ਪਈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਏਹੁ ਛਿੱਤ ਅਤੇ ਓਹੁ ਛਿੱਤ ਇਕਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂ ਤੁ ਸਮਝਾਇਹਿ ਸੋਈ ਸਮਝੇ ਜੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਅਬ ਤਉ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਹੀ, ਸਾਧ ਕਹੈ ਸਮਝਾਇ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਬ ਪਛੁਤਾਹਿਗੇ, ਦੇਖਹਿਗੇ ਜਬ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੧ ॥ ੨੧੧ ॥ ੪੪ ॥

ਦੇਹ, ਆਤਮਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਨਬੰਧ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਇਕ ਬੇਰਾਗੀ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ। ਅਰੁ ਏਕ ਦਿਨਿ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ

^੧ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ।

^੨ਬੁਧਵਾਨ, ਚਤੁਰ ਫਾਰਸੀ “ਦਾਨਸਬੰਦ”।

^੩ਜੋਤਸ਼ੀ।

^੪ਵਿਚੇ।

^੫ਦਰਵੇਸ਼ਾ ਭਾਵ ਜਨਮ ਹਾਰੇਗਾ।

^੬ਮਾਲਕ।

^੭ਨੋਕਰ, ਦਾਸ।

ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਆਸਾ ਹਾਗ ਮਹਿ । ਜਿ, "ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗਹਿਰੇ ਗੰਭੀਰਾ ।" ਅਰੁ ਇਕਿ ਮੁੰਡੀਏ^੧ ਬੇਰਾਗੀ, ਪਰੁ ਅਧਿਆਤਮੀ ਆਇ ਗਏ ਜਿ ਆਤਮੇ ਹੀ ਕਉ ਰਾਮੁ ਕਰਿ ਮਾਨੁਤੇ ਹੈ^੨, ਦੂਜੇ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਜਿ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਭੀ ਹੈ । ਤਬ ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਆਏ । ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਏਕ ਬਾਰ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਦੇਖਿ ਜਾਹਿ । ਤਬ ਓਇ ਆਏ । ਆਇ ਕਰਿ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਰਬਾਬੀ ਸਬਦੁ ਕਾ ਭੋਗੁ ਦੀਆ ਜਿ ।

ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ॥

ਸਿਫਤੀ^੩ ਭਰੇ ਭੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ । ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੇ ਕਿਆ ਚਾਰਾ^੪ ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥

ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਣੇ ਨਾਲਿ, ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਚਉਕਿ^੫ ਉਠੇ, ਜਿ ਹੈ ! ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਸਵਾਰਨ ਹਾਰਾ ਅਵਰੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਅਵਰੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਉਹ ਅਵਰੁ ਹੈ ਜੀ ? ਸੁ ਓਹੁ ਅਵਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਹੁ ਕਹੇ ਜੀ । ਇਸ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਭੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ; ਕਰਨਹਾਰੁ, ਦੇਨਹਾਰੁ, ਸਵਾਰਨਹਾਰੁ ਅਵਰੁ ਹੈ, ਦੇਹੁ ਨਾਹੀ । ਦੇਹੁ ਕੀਆ ਹੋਆ ਹੈ । ਦੇਹੁ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਤੂ । ਜਾਂ ਤੂ ਦੇਹੁ ਬਾਤ ਕਹਹਿ, ਤਾਂ ਹਮ ਕਿਆ ਕਹਹਿ ? ਜੇ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਹੋਤਾ, ਤੇ ਹਮ ਕਿਛੁ ਕਹਤੇ । ਅਬ ਤੁਮ ਸਿਉ, ਹਮ ਕਹਾ ਕਹਹਿ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਅਬ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਤੁਮ ਬੀਚ ਬੀ^੬ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਫੁਟਕਾਇ ਸਕੈ ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਐਸਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਉ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਸਕੈ । ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਦੇਹੁ ਬਾਤ ਕਉਣੁ ਕਹੇ ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਹੋਇ ? ਜਾਂ ਇਹੀ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਦੁਖੁ, ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ । ਏਹੀ ਬਖਸੈ, ਏਹੀ ਮਾਰੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਹਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ ।

ਕਾਚੀ^੭ ਗਾਗਰਿ ਦੇਹ ਦੁਹੇਲੀ^੮ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਾਗਰੁ ਦੁਤਰੁ^੯ ਕਿਉ ਤਰੀਐ ਬਿਨੁ ਹਰਿਗੁਰ ਪਾਰਿ ਨ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੇ ਜੀ ! ਇਸੁ ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਕਾ ਬੀਚੁ ਕਿਆ^{੧੦} ਹੈ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਹੈ, ਜਿ ਕਰਨਹਾਰੁ ਏਹੀ ਹੈ ਜੀ । ਦੇਹੁ ਦੇਹੀ ਐਸੀ ਹੈ, ਜੈਸੀ ਮਾਟੀ ਕੀ ਕਾਚੀ ਗਾਗਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਾਨੀ ਮਹਿ ਪੜੀ, ਅਰੁ ਗਲੀ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸਕਲ ਕੀ ਦੇਹੀ ਕਾਚੀ ਹੈ । ਦੁਖ, ਸੁਖ ਕੀ ਬਾਂਧੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਬਿਨਸੀ, ਫਿਰਿ ਉਪਜੀ । ਉਪਜੀ, ਫਿਰਿ ਬਿਨਸੀ । ਜਿ ਬਿਨਸਣ ਵਿਚਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ? ਸਾਹਿਬੁ ਸੋਈ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਵਸਿ ਹੈ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਇਸ ਕੇ ਵਸਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਨਾਹੀ । ਦੇਹੁ ਹਰਿ ਬਾਤ ਕਾ ਆਜਨੁ^{੧੧} ਹੈ । ਜਬ ਦੇਹੁ ਆਜਨੁ, ਤਬ ਦੇਹੁ ਬੰਦਾ । ਤਉ ਪਿਸੁ ਬੰਦੇ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ? ਇਸ ਕਉ ਵਡਾ ਦੁਖੁ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ । ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ । ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਗਰੁ ਹੈ । ਦੁਤਰੁ ਹੈ, ਤਰਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਦੇਹੁ ਤਉ ਜਨਮਤਾ ਮਰਤਾ ਹੈ । ਨਾ ਦੇਹੁ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੈ, ਨ ਇਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਮਰਣੁ ਕਟੀਐ । ਸੁ ਸਾਗਰੁ ਸੈਸਾਰੁ

^੧ਝੁੰਝੇ ਸੁਭਾ ਵਾਲਾ ।

^੨ਮੋਨਾ, ਰੋਡਾ, ਰਾਮ ਨੰਦੀ ਸਾਧੂ ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਭਗਤੀ' ਹੈ ।

^੪ਤਦਬੀਰ, ਜਰਨ ।

^੫ਚਮਕ ਪੈਣਾ, ਭੜਕਣਾ ।

^੬ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੩੫੫ ।

^੭ਦੁਖੀ ਹੈ ।

^੮ਐਸਾ ਤਰਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ।

^੯ਵਿਚੋਲਾਪਨ ।

^{੧੦}ਮੁਹਤਾਜ ।

ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤਰੇ ? ਜਾਂ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪੈ, ਗੁਰ ਕੀ ਸਰਨਾਈ ਪਰੇ, ਤਬ ਇਸੁ ਸੇਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਏਹੁ ਤਰੇ । ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਗੁਰ ਤੇ, ਇਸ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਆਪਸ ਕਉ, ਕਹੈ, ਜਿ ਇਹੀ ਹੈ ਆਜਜੁ, ਹਰਿ ਬਾਤ ਕਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਬੂਨੁ ਹੈ । ਕਰਨਹਾਰੁ, ਕਰਤਾਰੁ ਓਹੀ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਸਿ ਪਾਪ ਬੀ, ਮੁਝ ਕਉ ਤੂ ਰਾਖਿ ਲੀਜੀਅਹੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਆਪਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਜਾਨੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ, ਇਸ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ, ਕੇ ਇਸ ਕਾ ਕਿਛੁ ਹੈ ।

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਹਰੇ ॥
ਸਰਬੀ ਰੰਗੀ ਰੂਪੀ ਤੂੰ ਹੈ ਤਿਸੁ ਬਖਸੇ ਜਿਸੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਭਲਾ । ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਆਸਰਾ ਧਰਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਮੁਝ ਕਉ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਏ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਗੁਰ ! ਮੈ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜਿਤਨੇ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਰੰਗ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਤੂਹੇ ਹੈ ਜੀ । ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵਹਿ, ਅਰੁ ਬਖਸਹਿ, ਅਰੁ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਹਿ, ਅਰੁ ਮਿਹਰ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ, ਤਿਸ ਕਉ ਤੂ ਮੁਕਤਿ ਕਰਹਿ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਰਹੈ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੈਆ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਹਿ । ਨਾਤਰ, ਏਹੁ ਹੁਕਮੀ ਜੀਉ ਹੈ, ਇਸ ਕੇ ਬਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਇਸ ਕਉ, ਜਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਅਵਤਾਰੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਮਹਿ ਕਵਨੁ ਦੋਖੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਦੋਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਟਿਕਣੁ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ, ਫਿਰਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਸਾਸੁ¹ ਬੁਰੀ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੇ ਪਿਰ² ਸਿਉ ਮਿਲਣ ਨ ਦੇਇ ਬੁਰੀ ॥
ਸਖੀ³ ਸਾਜਨੀ ਕੇ ਹਉ ਚਰਨ ਸਰੋਵਉ⁴ ਹਰਿਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਨਦਰਿ ਧਰੀ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਰਾਗੀ ਜੀ ! ਏਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਇਸ ਕਉ ਬੁਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ ਘਰਿ ਟਿਕਣ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ ਅਰੁ ਪਿਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਮਿਲਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਵ⁵ ਕੇ ਘਰਿ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਕਤਿ⁶ ਕੇ ਘਰਿ । ਸਿਵ ਅਰੁ ਸਕਤਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬੈਰੁ ਹੈ । ਮੰਲਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਇਸਿ ਜੀਵ ਕਉ ਏਹਾ ਸਕਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ, ਪਰੁ ਜਿਨਹੁ ਸਖੀਅਹੁ ਸਕਤਿ ਮਿਟਾਈ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਨਤ ਕਰਉ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਚਰਨ ਸਰੋਵਉ, ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਮਿਲਾਇ ਲੇਹਿ । ਸਕਤਿ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਮਿਟਾਵਹਿ । ਓਇ ਸੰਤ ਸਿਉ ਕੇ ਪੈਂਡੇ ਪਾਵਹਿ, ਅਰੁ ਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਾਵਹਿ, ਜਿਸਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਰਿ ਜੀ ਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਇ । ਤਿਸ ਤੇ, ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇ । ਜਬ ਓਹੁ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਪਾਵੇ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਮੁੰਡੀਅਹੁ ਕਹਾ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਆਪੁ ਬੀਚਾਰੀਐ ਤਉ ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਵਣਾ ਹੈ । ਜਬ ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਤਬ ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਹੀਐ ਜੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ ਮਾਰਿ ਮਨੁ ਦੇਖਿਆ ਤੁਮ ਸਾ ਮੀਤੁ ਨ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ॥
ਜਿਉ ਤੂ ਰਾਖਹਿ ਤਿਵ ਹੀ ਰਹਣਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ॥ ੩ ॥

¹ਮਾਇਆ ਸਸ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਸਾਸ ਬੁਰੀ ਘਰਿ ਟਿਕਣ ਨ ਦਈ" ਹੈ । ⁵ਪਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।
²ਸੰਤ ਜਨ । ⁶ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ । ³ਆਤਮਕ ਚੇਤਨਤਾ । ⁴ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਦਾ, ਮਾਇਆ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ । ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਮਨੁ ਮਾਰਿ, ਸਾਧਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਹੈ । ਕਰਨ ਹਾਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਨ ਮਾਤਾ, ਨ ਪਿਤਾ, ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਮੀਤੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਤਿਵ ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਇਸ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਹੈ, ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਸ ਕਉ ਰਖਤਾ ਹੈ, ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਓਹੀ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ, ਸੇ ਹੋਇ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਬ ਏਨਿ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮਾਰੀ, ਅਰੁ ਮਨੁ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਧਿਆ, ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਭੋਆ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਫਿਰਿ ਕਿਆ ਸਹਸਾ ? ਜਬ ਏਨਿ ਤੁਰੀਆ¹ ਅਵਸਥਾ ਪਾਈ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ :—

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਦੋਉ ਬਿਨਾਸਤ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਭਈ ॥
ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ² ਗੁਰਮੁਖਿ³ ਪਾਈਐ ਸੰਤ ਸਭਾ ਕੀ ਓਟ ਲਹੀ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਭੀ ਮਾਰੇ, ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾਂ ਥੀ ਨਿਰਲੇਬ⁴ ਭੀ ਰਹੇ, ਤਬ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਤਉ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਤਉ ਗੁਣ ਭੀ ਜੀਤੇ ਹੈ, ਏਤਨੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਣੇ ਸਾਥਿ, ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਹੋਇ । ਜਬ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਜੀਤਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਤਉ ਗੁਣ ਜੀਤਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਅਰੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੈ, ਤਉ ਇਸ ਕਉ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਤਬ ਜਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ, ਜਉ ਮਰਿ ਰਹੈ, ਨਾਤਰ ਕੀਆ ਕਮਾਇਆ ਜਾਇ, ਜੇ ਏਉ ਜਾਨੈ, ਜਿ ਮੈ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਥਾਤ ਬੂਝੀ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਮੁੰਡੀਅਹੁ ਕਹਾ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤੇ, ਪਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੋਈ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਭੀ ਕਿਛੁ ਗੁਣੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ ? ਕਿ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹੇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸਗਲੇ ਸਭਿ ਜਪ ਤਪ ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਅਲਖ⁵ ਅਭੇਵਾ⁶ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਸਹਜ ਸੇਵਾ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਗਿਆਨੁ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਧਿਆਨੁ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਸੰਜਮੁ, ਸੇਵਾ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਨਹੀ ਕੀਏ, ਜਿਸ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਜਿਨ ਕੇ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਕ ਬਾਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ, ਮਨ, ਬਚ, ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਤਿਨਿ ਹੀ ਸਭ ਸੇਵਾ ਪਾਈ । ਅਰੁ ਉਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਇਆ, ਉਨ ਹੀ ਸਰਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਾਈ । ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨੇ ਥੀ, ਸਭੁ ਝੂਠੁ ਹੈ । ਇਸ ਕਾ ਜਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੈ, ਸਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣੇ ਮਹਿ ਹੈ” । ਤਬ ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਅਧਿਆਤਮੀ ਜਿ ਥੇ, ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਉਠਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ । ਓਨ੍ਹ ਕੀ ਭਰਮ ਕੀ ਭੀਤਿ⁷ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈ । ਲਾਗੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਨੇ । ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਬਿਗਾਸ

¹ਚੋਬੀ ਅਵਸਥਾ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ।

²ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ।

³ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਰੇ ਤੋਂ ।

⁴ਜੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ, ਹਰੀ ।

⁵ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

⁶ਕੰਧ, ਦੀਵਾਰ ।

ਮਹਿ ਆਇਆ । ਜਬ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ, ਉਨਕਾ ਭਰਮੁ ਮਿਟਿਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਵਾਹੁ ! ਵਾਹੁ ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ! ਜਿਨਿ ਹਮ ਕਉ ਪਰਸੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਇ ਦੀਆ । ਆਗੇ ਹਮ ਬਹੇ ਜਾਤੇ ਬੇ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਦਿਤਾਈ ॥”

ਸਲੋਕੁ

ਰੇ ਮਨ ਬਿਲਮੁ^੧ ਨ ਕੀਜੀਐ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਜਾਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਮਿਟੇ ਉਪਾਧਿ^੨ ॥੧॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੨ ॥ ੪੫ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਗਏ, ਸਾਵਧਾਨ ਦੇਹੀ ਸਮੇਤਿ । ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੇਵਕ ਜਨ ਭੇਜੇ । ਓਇ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਲੇ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕਉ ਭੰਡਾਉਤ ਕਰੀ, ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕਰਿ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਕੇ ਵੇਰਬੁ ਹਿ ਭਏ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਆਓ ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਤੁਝ ਕਉ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੈ । ਤੂੰ ਮੈ ਈਹਾ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ ।

ਕਿਰਤੁ^੩ ਪਇਆ^੪ ਨਹੁ ਮੇਟੇ ਕੋਇ । ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਆ ਆਗੇ ਹੋਇ ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਸੋਈ ਹੂਆ । ਅਵਰੁ ਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਦੂਆ ॥ ੧ ॥
ਨਾ ਜਾਣਾ ਕਰਮ ਕੇਵਲੁ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ । ਕਰਮੁ ਧਰਮੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਜਾਤਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਕਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਹੈ, ਸੁ ਭਰਹਿ ਮਤੁ ।” ਕਹੇ ਜੀ, ਤੈਂ ਜਿ ਕਿਰਤੁ ਲਿਖਿਆ, ਸੁ ਕੋਈ ਮਿਟਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ, ਨਾ ਈਹਾ, ਨ ਉਹਾ । ਹਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ, ਜਿਤੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਆਗੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿਗਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੈਂ ਭਾਵੇਗਾ, ਸੋਈ ਕਰਹਿਗਾ ਜੀ । ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤੇ ਥੀ, ਜਿ ਕਰਿ ਵੇਖਾਣੈ । ਜੀ, ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਤੂੰ ਹੈ । ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਕੀ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਦਾਤਿ ਕਿਰਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰਾ ਜਿ ਕਰਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਮਿਹਰ ਹੈ ।

^੧ਦੇਰ ।

^੨ਉਪਦ੍ਰਵ ।

^੩ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੫੪ ।

^੪ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੋ ਲੇਖ ਪਿਆ ਹੈ ।

ਜਥ ਕਰਮੁ ਕਰਹਿ, ਫਥ ਐਤਰਿ ਆਤਮੇ ਮਿਹਰ ਪੜੈ । ਜਥ ਮਿਹਰ ਆਤਮੇ ਬਸੈ, ਤਥ ਧਰਮੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਧਰਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਕੂਹੇ ਹੈ । ਏਹ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੀ ਕੀ ਜਾਤਿ ਹੈ । ਜਾਂ ਤੂ ਕਰਮੁ ਕਰਹਿ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਤੇ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਆਵੈ । ਤਥ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਾਂ ਮੈ ਤੇਰੇ ਤਾਈ, ਨਾਮ ਭਗਤਿ ਦੀਆ । ਤਉ ਤੂ ਅਜਹੁ ਸਹਸਾ^੧ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਜੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾਹੀ ਹੁਆ ?” ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਤੂ ਏਵਡ ਦਾਤਾ ਏਵਣਹਾਰੁ । ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਤੁਧੁ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ ॥
ਕੀਆ ਗਰਬੁ^੨ ਨ ਆਵੈ ਰਾਸਿ । ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂ ਏਵਡ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੇਹਿਗਾ ਭੀ । ਤੇਰੇ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰਿ, ਕਿਛੁ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਨਾਮ ਭਗਤਿ ਅਰੁ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਕੀ । ਜੀ, ਜਾਂ ਤੂ ਦੋਆਲ੍ਹੁ ਹੋਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੈ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਭਗਤਿ ਕਾ ਖਜਾਨਾ ਦੀਆ ਹੈ । ਜੇ ਤੇਰੇ ਖਜਾਨੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ, ਏਸਦਾ ਗਰਬੁ ਕੀਜੀਐ, ਤਥ ਬਜਹਗਾਰੁ^੩ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਬਣਦੀ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਗਰਬੁ ਸਾਡਿ ਸਟਦਾ ਹੈ, ਰਾਸਿ^੪ ਨਾਹੀ ਪਵਦਾ । ਪਰੁ ਜੀ, ਹਮਾਰੀ ਏਹ ਗਰੀਬੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਭੀ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡੁ^੫ ਭੀ ਤੇਰਾ । ਸੁਖੁ ਭੀ ਤੇਰਾ, ਦੁਖੁ ਭੀ ਤੇਰਾ, ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਹੈ ।” ਤਥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਮੈ ਜਗਤੁ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਹੈ : ਕਿਸੀ ਕਉ ਬਕਸਿ, ਕਿਸੀ ਕਉ ਮਾਰਿ, ਕਿਸੀ ਕਉ ਜੀਵਾਲਿ । ਕਿਸੀ ਕਉ ਮੇਲਿ, ਕਿਸੀ ਕਉ ਵਿਛੋੜਿ ।” ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਹਾ ਹਾ ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਤੂ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਕੁਮ ਹੀ ਕਉ ਬਣਿ ਆਵਤੀ ਹੈ ।” ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਹੁਤਿ ਬਾਨੀ ਕਹੀ ਜਿ ।

ਤੂ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਹਿ ਬਕਸਿ^੬ ਮਿਲਾਇ । ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ ॥
ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ^੭ ਸਾਚਾ ਸਿਰਿ ਮੇਰੇ । ਗੁਰਮਤਿ ਦੇਇ ਭਰੋਸੇ ਤੇਰੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ! ਮਾਰਹਿ ਭੀ ਤੂ, ਜੀਵਾਲਹਿ ਭੀ ਤੂ । ਬਖਸਹਿ ਭੀ ਤੂ, ਤੋੜਹਿ ਭਿ ਤੂ, ਮੇਲਹਿ ਭਿ ਤੂ, ਜੀ ਜਿਉ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ, ਤਿਉ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਜਪਾਇ ਜੀ, ਅਸਾ ਬਾਵਹੁ ਜੀ । ਜੇ ਦਾਨਾ, ਤਾਂ ਤੂ । ਜੇ ਬੀਨਾ, ਤਾਂ ਤੂ । ਜੇ ਗੁਰੂ, ਤਾਂ ਤੂ ਜੀ । ਗੁਰੂ ਤੈ ਕੀਆ ਹੈ ਜੀ । ਹੋਇ ਜਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਿਛੁ ਬਹਤਾ ਹੋ, ਸਿ ਤੇਰੇ ਭਰੋਸੇ । ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕਉ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਪਦੇਸੀ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਭਰਵਾਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਐਸਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਜੀ, ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਕਰਿ ਜੀ । ਏਸ ਸੰਤੁ ਕੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ।” ਤਥ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋ, ਭਲਾ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ।” ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੈ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪਾਈ ?” ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ ਏ ਮਹਾਰਾਜ !

ਤਨ ਮਹਿ ਮੇਲੁ ਨਾਹੀ ਮਨੁ ਰਾਤਾ । ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਸਚੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਤਾ ॥
ਤੇਰਾ ਤਾਣੁ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ । ਨਾਨਕ ਰਹਣਾ ਭਗਤਿ ਸਰਣਾਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

^੧ਫਰਮ । ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਤੇਰੇ’ ਹੈ । ^੩ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ।
^੪ਅਪਰਾਧੀ, ਗੁਨਾਹਗਾਰ । ^੫ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ^੬ਸਰੀਰ । ^੭ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਬਕਸਿ” ਹੈ ।
^੮ਜਾਨਣਵਾਲਾ ਤੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮ ਈਸੁਰ ਜੀ ! ਹਮਿ ਕਵਣ ਹੈ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਧਾਰੀ ਜੀਅ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਜੰਤ੍ਰ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਤਨ ਮਹਿ ਪਾਪਾਂ ਕੀ ਮੇਲੁ ਹੈ ਜੀ। ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਲਾਗਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਮਨੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਰਪਤਾ¹। ਪਰੁ ਜੀ ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਛਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਣੁ ਟੇਕ ਤੇਰੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਡਿਆਈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ; ਹੋਰੁ ਆਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਵ ਜਾਣਿਹਿ ਤਿਵ ਕਰਿ।” ਕਹੈ, “ਨਾਨਕ ! ਕਿਛੁ ਮਾਗੁ।” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੁ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇਹਿ ਜੀ।” ਕਹੈ, ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ! ਤੁ, ਮੈ ਅਮਰੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਜਿ ਤੁ ਕਰਹਿਗਾ, ਸੁ ਮੈ ਕਰਉਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਸਾਉ² ਕੀਆ। ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪਸਾਉ ਜੀ ! ਸਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪਸਾਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ, ਭਗਤਿ ਕਾ ਖਜਾਨਾ ਲੇ ਕਰਿ, ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ ਜਗਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਿਹਚਲੁ ਧਾਮੁ। ਪਾਵਹੁਗੇ ਰਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਵਖਾਨੁ। ਪੂਰਾ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮੁ ॥

ਬੋਲਹੁ ਰਾਮ। ਬੋਲਹੁ ॥ ੨੧੩ ॥ ੪੬ ॥ ੨੧੩ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ, “ਜਿ, ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਧ ਭਾਵੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਆਖੁ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੁ ਅਰਦਾਸ³ ਕਰਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਜਿ ਸੈਸਾਹੁ ਕੋਈ ਤੀਰਥੀ ਗੋਆ; ਕਿਨੇ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜੀ; ਕਿਨੇ ਸੰਨਿਆਸ ਮਾਰਗੁ ਕਮਾਇ; ਕੋਈ ਜਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੋਗੁ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣ; ਕਿਨੇ ਦੇਹ ਸਾਧੀ; ਨਗਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦਿਗੰਬਰ ਦੇ ਰੂਪਿ ਹੋਇ ਫਿਰਿਆ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਅਸਾਡੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ? ਅਸਾਂ ਤਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚਹੁ ਕਾਈ ਗਲ ਨ ਹੋਇ ਆਈਆ ਜੀ। ਅਸੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ, ਜਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਿਨ੍ਹੀ ਗੁਣੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ਭਾਵਦੀ ਹੈ ? ਅਤੇ ਕਿਤੁ ਸੰਜਸਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਤੁ ਕਿਤੇ ਗਲ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਅਸਾ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਗਲ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ਜੀ। ਇਸੁ ਜੀਅ ਨੂੰ ਜਮੁ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੇ ਜੀ। ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ⁴ ਤੇ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਉਬਰੇ⁵, ਸਾ ਵਿਧਿ ਸਮਝਾਈਐ।”

¹ਰੰਗਿਆ ਜਾਣਾ।

²ਪ੍ਰਚਾਰ।

³ਬੇਨਤੀ।

⁴ਤਾੜਨਾ, ਦੰਡ।

⁵ਬਚੇ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਅਰੁ ਬੀਚਾਰਿਆ । ਅਤੇ ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਨਿਆਸ ਰੂਪ ਕੀਤੇ । ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਵਾਸ ਕੀਤਿਆ । ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਤਿ ਜੋਗਿ ਕਮਾਇਐ । ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਦਿਗੰਬਰ ਰੂਪ ਫਿਰਿਆ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ । ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੇ ਕਹੀਐ, ਜਿਤੁ ਗਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਉਪਦੇਸੀ । ਬੋਲਿ ਉਨਿਆ ਜਿ :-

ਵਿਦਿਆ¹ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥
ਜਾ ਪੰਚ² ਰਾਸੀ ਤਾ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਦਿ ਇਸ ਦੇ ਮਨਿ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਵਸਿਆ, ਸੁ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਿਆ ? ਜਿ ਅਪਣਾ ਕਾਰਜੁ ਵਿਗੜੇ, ਭਾਵੈ ਸਵਰੇ, ਪਰੁ ਜੇ ਕਿਨੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅਰਥਿ³ ਤੁਧਿ ਚਲਿਐ, ਮੇਰਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜੁ ਚਿਤਿ ਨ ਕਰਣੇ । ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੇ ਉਠੀ ਦਉੜੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਅਨਾਥੁ ਹੋਵੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਓਸਨੇ ਕੋਈ ਜੋਰਾਵਰੁ ਨਾਹਕਿ ਜੋਰੁ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਕਹੈ ਜਿ, ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅਰਥਿ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਿ, ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਤਾਈਂ ਏਸਦਾ ਕਿਛੁ ਬਲੁ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਦੁਖੁ ਲਗਣੇ ਨ ਦੇਈ । ਓਤਕੁ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਏਹੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅਰਥਿ ਦਰਬ⁴ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਦੋਹ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਸਿਰ ਤੀਕੁ, ਸਰਫਾ ਨ ਕਰੇ, ਦੇਇ ਨਿਬੜੇ । ਪਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਕਲੇਸੁ⁵ ਨ ਕਰੇ । ਆਨੰਦ ਮਾਨ ਹੋਇਕੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਅਰਪਿ ਨਿਬੜੇ । ਸੁ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਹੀਐ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜੇ ਪੁਰਖੁ ਐਸਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਏਨਿ ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ, ਨਉ ਬਿਆਕਰਣ, ਛਿਆ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਰੁ ਸਭ ਸਿਮਰਤੀ, ਸਭੇ ਵਿਦਿਆ, ਉਨ ਹੀ ਪੜੀ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਤੁ ਗਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਦਿ ਏਹ ਪੰਚ ਭੂਤ ਆਤਮਾ ਕੇ ਇਸ ਕੇ ਰਾਸਿ ਹੂਏ, - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਅਰੁ ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਜਦਿ ਏਸ ਕੇ ਵਸਿ ਆਏ, ਤਬ ਏਹੁ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀਆ ਉਨ ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਕਾ, ਸਦਾ ਹੀ ਸਰਬਦਾ ਦਿਸਨਾਨੁ ਕੀਆ । ਬਹੁਤਿ ਏਹੁ ਤੀਰਥ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੈ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਉਸਿ ਪੁਰਖ ਕਉ, ਸਭ ਨਉਤ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ਹੈ ।

ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੇ⁶ ਜੇ ਮਨੁ ਲਾਗੈ । ਤਉ ਜਮੁ⁷ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮੇ ਸਿਉ ਆਗੈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੂ ਜਿ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਵੇ ਜਮ ਕੀ ਭ੍ਰਾਸ ਮਿਟੈ ਪੁਰਖਾ ! ਜੇ ਸਾਰੇ ਜਨਮ ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੋਨਿ, ਅਤੇ ਅੰਤਿ ਦੀ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਬੋਲਣੁ ਬਕਣੁ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਨੇ ਉਪਰਲੇ ਮਾਨੁਖ ਘੋਰਤੁ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਦਿ ਏਸ ਜੀਵ ਨੂ ਏਸੁ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲਹੁ, ਸੂਤ੍ਰ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਪਰਲੇ ਮਾਨੁਖ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਏਸ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਅਗਲਿਆਂ ਨਾਲਿ ਹੋਨਿ । ਏਤੁ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚਿ

¹ਵੇਥੇ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਪੜ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਿਦਿਆ ਬੀਚਾਰੀ" ਹੈ । ²ਜੇ ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨੀ ਹੈ । ³ਨਮਿਤ, ਵਾਸਤੇ । ⁴ਧਨ, ਦੌਲਤ । ⁵ਦੁਖ । ⁶ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਬਾਜੇ' ਹੈ । ⁷ਜਮ ਮੈਨੂੰ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀ ਆਖ ਸਕੇਗਾ ?

ਏਹੁ ਨਾਹੀ ਪੁਰਖਾ, ਜੇ ਕਰਿ ਉਤੁ ਸਮੋਭੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਚਿਤਿ ਆਵਸੁ, ਤਾਂ ਪੁਰਖਾ, ਹਦ ਨਾਹੀ ਜਮਾਦੀ, ਜਿ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇ ਸਕੈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਐਸਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ। ਜੁ ਜੇ ਅੰਤਿ ਕੇ ਸਮੇ ਬੋਲਨੇ ਤੇ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਿਦੇ ਆਵੈ, ਤਬ ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਕਾ ਐਸਾ ਪਰਤਾਪੁ ਹੈ, ਜਿ ਜਸੁ ਉਸ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਨ ਆਇਸਕੈ।

ਆਸ¹ ਨਿਰਾਸੀ ਤਉ ਸੰਨਿਆਸੀ। ਜਾ ਜਤੁ ਜੋਗੀ ਤਾ ਕਾਇਆ ਭੋਗੀ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਜਾ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸੁ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਇਨਿ ਸੰਨਿਆਸੁ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਲੀਆ ਜਾਂ ਏਨਿ ਜਤੁ ਰਖਿਆ, ਤਾਂ ਇਨਿ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਜੋਗੁ ਕਮਾਇਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਏਹੁ ਖੁਸਿ ਆਇਆ, ਜਾਂ ਏਹੁ ਆਪਨੀ ਕਾਇਆ ਹੀ ਸਾਬਿ, ਭੋਗੁ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਸੰਨਿਆਸੁ ਲੇ ਨਿਕਲਿਆ, ਅਰੁ ਭੀ ਆਸਾ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਖਰਾਬੁ ਹੂਆ। ਏਹੁ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨ ਹੂਆ। ਜਾਂ ਏਹੁ ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਅਰੁ ਜਤ ਨ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਜੋਗੀ ਭੀ ਨ ਹੂਆ। ਏਹੁ ਭੀ ਖਰਾਬੁ ਹੂਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਨਾ ਸੁਰਖਰੂ ਹੂਆ। ਨਾ ਓਹੁ ਜੋਗੀ, ਨਾ ਓਹੁ ਸੰਨਿਆਸੀ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਏਹੁ ਗਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਤੁ ਰਾਖੇ, ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਿਰਾਸੁ ਰਹੈ।”

ਦਇਆ ਦਿਗੰਬਰੁ² ਦੇਹ ਬੀਚਾਰੀ। ਆਪਿ³ ਮਰੇ ਅਵਰਾ ਨਹ ਮਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਤੂ ਜਿ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ ਦਿਗੰਬਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਨ ਕੀਆ, ਪੁਰਖਾ, ਜਿਸੁ ਮਾਨੁਖ ਦੇ ਆਤਮੇ ਦੇਆ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਦਿਗੰਬਰ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਪੜੇ ਰਿਆਗਿ ਕਰਿ ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੂਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਦੇਆ ਨਾਹੀ, ਤਉ ਓਹੁ ਦਿਗੰਬਰੁ ਨਾਹੀ; ਇਵਾਹੀ ਤੂਠਾ ਭੇਖੀ। ਉਸ ਕੀ ਢਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਖੁਸੀ ਨਹੀ ਆਵਤੀ। ਦਿਗੰਬਰੁ ਤਉ, ਜਉ ਦੇਆਵੰਤੁ। ਜਉ ਦੇਆ ਨਾਹੀ, ਤਉ ਦਿਗੰਬਰੁ ਕੈਸਾ? ਅਰੁ ਦਿਗੰਬਰੁ ਦੇਹੁ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰੇ। ਕੈਸੀ ਦੇਹ ਬੀਚਾਰੇ? ਜਿ ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਦੁਖੁ ਦੇਇ, ਅਵਰ ਆਤਮ ਕਉ ਦੁਖ ਨ ਦੇਇ। ਅਗਲੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਆਪਸ ਪਹਿ ਸਮਾਇ ਲੇਇ। ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦਿਗੰਬਰੁ ਕਹੀਐ। ਦਿਗੰਬਰੁ ਕੇ ਭੇਖਿ ਕੀਏ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਦਿਗੰਬਰੁ ਤਉ, ਜਉ ਦੇਆਵੰਤੁ, ਦੇਆ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੈ।

ਏਕੁ⁴ ਰੂ ਹੋਰਿ ਵੇਸ ਬਹੁਤਰੇ। ਨਾਨਕੁ ਜਾਣੈ ਚੋਜ⁵ ਨ ਤੇਰੇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਤਿਨੁ ਕਾ ਅੰਤੁ ਓਤਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਤਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਵੇਸ ਹੋਨਿ। ਯਾ ਸਾਹਿਬ। ਤੇਰਿਆ ਚੋਜਾਂ, ਵਿਭਾਣਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਮੈਂ ਗੁਰੀਬੁ ਬੇਚਾਰਾ ਕਿਆ ਹਾਂ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ, ਰੂਪੁ, ਜਾਣਿ ਸਕਉ ਜੀ। ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਜੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਕਿ ਜਾਣਾ ਜੀ। ਤੈਨੇ ਕਿਸੁ ਗਲੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਜੁ ਮੈਂ ਭੇਟ ਦੇਵਾਂ, ਅਰੁ ਤੂ ਖੁਸੀ ਹੋਵਹਿ। ਪਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਤੂ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਪਣੇ ਨਾਉ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਦੇਹਿ ਜੀ। ਜੇ ਤੂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਕਰਾਵਹਿ, ਤਉ ਹਉ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਉ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ

¹ਆਸਾ ਰਹਿਤ।
ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਹੈ।

²ਜੈਠੀ ਨਾਂਗ।

³ਭਾਵ ਜੋ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੇ ਆਪ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲੀ

⁴ਕੋਤਕ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕ ਚੋਜ ਨ ਤੇਰੇ”।

ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਰ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜੀ ? ਮੈਨੂੰ ਤੇਹੀ ਸੁਮਤਿ ਅਚਲ ਦਿੜਾਇ, ਜਿ ਜੇਹਾ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਹਾ ਹੀ ਨਜਰਿ ਆਵਹਿ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਮੈਂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੇਣੀ ਸੀ ਨਜਰਿ ਅਰੁ ਮਤਿ, ਸੁ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨਿ ਦਿਤੀ । ਇਥ ਮੈਂ ਕਿਆ ਦੇਉ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੈਂ ਜਿ ਦਿਸਟਿ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜਾਣਹਿ, ਪਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਇਤਨੀ ਕੁ ਪੁਛਣ ਦੀ ਜੀ ਹੋਇ ਆਈ ਸੀ ਜੀ, ਅਸਾਡੀ ਮਤਿ ਕਚੀ ਹੈ ਜੀ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਕਚੀ ਮਤਿ ਓਥੇ ਨਾਹੀ ਰਹਈ, ਜਿਥੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਦੇਹ ਮੇਰੇ ਹੀ ਜੀ ਵਸੀ ਸੀ । ਪੁਰਖਾ ! ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਚਲਿਆ ਸੀ, ਜਿ ਹਾਇ ! ਹਾਇ ॥ ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ ਕੋਈ ਨ ਮਿਲਿਓ । ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਬੀਤੇ, ਕੋਈ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭੋਜਿਆ ਨ ਆਇਓ, ਜਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਹਿ, ਦੁਇ ਗਲਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਕੀਜੀਅਹਿ । ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਈ । ਤੁਹਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬੋਲਿਆ । ਪੁਰਖਾ ! ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਪਲੈ ਪੈਆ ? ਪੁਰਖਾ ! ਜਾਂ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਚਲੇ, ਤਾਂ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਾਸਿ ਉਪਰਿ ਲਾਹਾ ਪਲੈ ਪੈਆ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸੰਤੁ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਥਲਿ ਉਲਟਿ ਕਥਾ ਪੂਛੇ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਪਲੈ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ ! ਤੂੰ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਓਹਿ । ਤੁਧ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਜੇ ਬਾਤ ਪੂਛੀ । ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਹਿ ਹੋਉ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਓਹਿ । ਪੁਰਖਾ ! ਹੋਰੁ ਗਲਾਂ ਪੈਆ ਕੀਰਦੀਆਂ ਹੋਨਿ ਕਿ ਨਾ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਲੋਵੇਂ ਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਲੀਂ, ਇਸਿ ਜੀਵ ਨੂ ਗਲ ਗਲ ਦੀ ਵਾਹੀ ਪਵਗਿ । ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਜਾਣਦਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਮ, ਏਹ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਫਕਤੀ ਹੋਨਿ । ਮੈਨੂੰ ਏਹੁ ਫਕਤੀ ਕਰਨਿਗੀਆ । ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਲਿਖੀਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਚੁਪਾਤਾ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਏਤਨਾ ਚੁਪਾਤੇ ਰਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਉ ਕੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਬਿਨਾਂ, ਜਿ ਹੋਰਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲਦਾ ਬਕਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਦੇ ਮੁਹਿ ਦੁਰਗੰਧਾ ਬਝੇਗੀ । ਏਸੁ ਬੋਲ ਦਾ, ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਪਾਸਹੁ ਹਿਸਾਬੁ ਲੀਚੇਗਾ, ਨ ਛੂਟੇਗਾ ਰਿਸੁ ਤੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਬੋਲਣੇ ਕਾ ਏਹੋ ਫਲੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲੀਐ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਬੋਲੀਐ, ਬੀਚਾਰੀਐ, ਗਾਈਐ, ਸੁਣੀਐ, ਸਿਖੀਐ, ਸਮਝੀਐ । ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸ ਨੂ ਲਾਹਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ ! ਤੈਂ ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਗਲ ਚਿਤਿ ਅਣਾਈ । ਏਤੁ ਗਲ ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੋ ਲਾਹਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਮੈਂ ਭਾਵਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਗਲ ।” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਏ ਪਾਪ ਜਾਹਿ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਲਖ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਤੀਰਥਾਂ, ਜੇ ਮਨਿ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੇ ਮਨਿ ਵਸੈ ਜਮ ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥
ਸਭ ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣ ਹੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ । ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਾ ਗੁਬਾਰ ਮਹਿ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮੁ ਕਾ ਉਜਾਲਾ ਕੀਆ । ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਰਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੪ ॥ ੨੧੪ ॥ ੪੭ ॥

¹ਲਾਭ, ਨਫਾ । ²ਪ੍ਰੀਤੀ । ³ਪਵੇਗੀ । ⁴ਵਿਅਰਥ, ਫਜ਼ੂਲ । ⁵ਬਦਨਾਮੀ, ਬਦਨਾਮ ।
⁶ਬਦਬੂ ।

ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਪਿਆਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਸੁਭਾਇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਵਡਿਆ। ਮਾਤਾ ਆਗੇ ਤੇ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਬਹੁਤਿ ਹਥ ਜੋਤਿ ਕਰਿ ਖੜੀ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਘਰ ਕੇ ਇਤਰਫੇ ਸਥਰੁ^੧ ਵਿਛਾਇ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਸੁ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ, ਸੁ ਇਕੁ ਦੁਇ ਦਿਨਿ ਬੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਸੋਵੇ, ਨ ਖਾਇ, ਨ ਪੀਐ, ਨ ਬੋਲੇ, ਨ ਬੁਲਾਏ। ਮਾਤਾ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੀ ਰਹੀ, ਬੈਠੀ ਜਾਗੇ। ਤਬ ਜਦਿ ਕਿ^੨ ਦਿਨ ਗੁਦਰੇ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਜਾਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਪਾਸਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਸਸੂ! ਪੁਤ੍ਰ, ਤੇਰਾ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਅਣ^੩ ਆਏ ਨਾਲਹ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬਚੀ ਘੁੰਮੀਏ! ਕਿਉ ਤੈਂ ਏਹ ਗਲ, ਕਿਉ ਆਖੀ?" "ਅਖੈ ਸਸੂ! ਪੁਤ੍ਰ, ਤੇਰਾ, ਨ ਖਾਇ, ਨ ਪੀਐ, ਨ ਸੋਵੇ, ਨ ਬੋਲੇ, ਨ ਕਿਸੇ ਨੋ ਬੁਲਾਏ। ਅਣੇ ਪਹਰ, ਬੈਠਾ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਰਹੀ। ਏਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਤੇ ਵਖਤਿ ਇਕ ਬਿੰਦ ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਕੇ ਸਵੇ, ਕਿ ਆਖਿ^੪ ਮੀਟੇ, ਕਿ ਝੂਟਾ ਖਾਇ। ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਸਸੂ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ, ਏਹੁ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਜਾਂ ਆਇ ਕੇ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਭੁਇ ਸਥਰੁ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚੀ ਚੋਣੀਏ! ਤੂ ਸਤਗੁਰੀ ਅਕੈ ਦੁਲੇਚਾ^੫ ਹੋਠਿ ਵਿਛਾਇ ਦੇਹਿ। ਬੇਟੀ! ਤੁਧੁ ਸਥਰੁ ਕੀ ਪਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੋਠਿ।" "ਅਖੈ ਸਸੂ! ਸਥਰੁ ਬਗੈਰਿ ਹੋਰਤੁ ਨਾਹੀ ਬਹਦਾ। ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਨੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਥਰੁ, ਜਿ ਜਦਿ ਏਹੁ ਆਇ ਵਡਿਆ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚਿ, ਤਾਂ ਇਕੇਰਾ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਜਿ, "ਸਥਰੁ ਵਿਛਾਇ ਦੇਹਿ, ਹਉ ਬਹਾ।" ਵਿਛਾਵਣੇ ਕਿਸੇ ਉਪਰਿ ਬਹੇ ਨਾਹੀ। ਵਿਰਿ ਨ ਬੋਲਣੁ, ਨ ਬੁਲਾਵਣੁ। ਤਿਦੋਂ ਕਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਹਉ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੀ, ਜਿ ਇਸ ਦੀ ਕਿ ਰਜਾਇ^੬ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੂ ਇਤਨਾਂ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਿ। ਤੂ ਬਹੁਤਰਾ^੭ ਬਾਹਰਿ ਜਾਗਿਆ ਹੈ। ਬਚਾ! ਹੁਣਿ ਬਿੰਦ ਮੇਰੇ ਆਖਿਐ ਸਉ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਹੁਣ ਇਤਨਾ ਬਹੁ ਨਾਹੀ, ਇਤਨਾ ਜਾਗੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਹੁਣ ਇਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਿ। ਉਠਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਬਿੰਦ ਸਿਰੁ ਧਰਿ, ਤੂ ਸਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹ ਕਹ^੮ ਹਸਿ ਪਡਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਫਤਿ ਕੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਏਕ^੯ ਨ ਭਗੀਆ ਗੁਣ ਕਰਿ ਧੋਵਾ। ਮੇਰਾ ਸਹੇ ਜਾਗੇ ਹਤੇ ਨਿਸਿ^{੧੦} ਭਰਿ ਸੋਵਾ ॥

ਇਉ ਕਿਉ^{੧੧} ਕੇਤ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵਾ। ਸਹੁ ਜਾਗੇ ਹਉ ਨਿਸ ਭਰਿ ਸੋਵਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਏਕੁ ਅਧੁ ਬਾਓ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਭਰਿਆ ਜਿ ਹਉ ਗੁਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧੋਇ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਸਟੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੇ ਜਿ ਹਾਂ, ਪਾਪਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨਖ ਸਿਖ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ ਭਰਿਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਏਹਾ ਕੋਈ ਗੁਣ ਮੈ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਸਭ ਧੋਇ ਜਾਹਿ। ਮੈ ਜਿ ਹਾਂ, ਸਿ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਹਾਂ। ਸੁ ਮਾਤਾ! ਹੁਣ ਹਉ ਏਹੁ ਭਿ ਅਪਰਾਧੁ ਕਿਆ ਕਮਾਵਾ, ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਗੇ, ਅਤੇ ਹਉ ਸਰੀਰ ਨੋ ਸੁਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਵਾ। ਮਾਤਾ! ਮੇਰਾ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿਸ

^੧ਇਕ ਪਾਸੇ। ^੨ਚਿਟਾਈ ਆਇ ਵਿਛਾਕੇ ਬੋਲੇ ਬੈਠਣਾ। ^੩ਕਈ। ^੪ਨਾ ਆਇਆ ਵਰਗਾ।
^੫ਅੱਖ। ^੬ਗਲੀਚਾ, ਕਾਲੀਨ। ^੭ਮਰਚੀ। ^੮ਬਹੁਤ। ^੯ਖਿਡਖਿਡ ਕਰਕੇ। ^{੧੦}ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ
ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਪੜ। ^{੧੧}ਸਾਗੀ ਰਾਤ ਭਾਵ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਰਾਤ। ^{੧੨}ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਇਕ ਕਿਵ" ਹੈ।

ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ ਹਾਂ, ਸੁ ਓਹੁ ਜਾਗੈ ਅਤੇ ਹਉ ਸਵਾਂ ? ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਉਪਰਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੈ ? ਹਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਸ ਨੂ ਭਾਵਾਂ ?” ਤਬ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਭਾਵਗੁ, ਸੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੋਗੁ । ਪਰੁ ਬਚਾ ! ਜੇ ਇਕ ਘੜੀ ਸਵੀਅਗੁ, ਬਹੀਅਗੁ, ਖਾਜਗੁ, ਪੀਚਗੁ, ਤਾਂ ਇਕਸੁ ਦਿਹ ਦਿਆਂ ਲੈਆਂ ਨੂ, ਪਕਮੇਸੁਰ ਕਿਸੈ ਨੂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ? ਬਚਾ ! ਹੋਰ ਦਿਹਾ ਬਹਰੇ ਪਏ ਹੈਨ੍ਹ ਜਾਗਣ ਨੂ, ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਣ ਨੂ, ਬਚਾ ! ਹੁਣ ਤੂ ਸੁਖੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ ਹੈਂ । ਬਚਾ ! ਹੋਰ ਦਿਹ ਬਹੁ ਭੇਰੇ ਪਏ ਹੈਨ੍ਹ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ !

ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੇਜੈ ਆਵਾ । ਆਗੈ ਸਹ ਭਾਵਾ ਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥ ੨ ॥

ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ਹੀ ਮਾਈ । ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਬਿਨੁ ਰਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਅਜੇ ਮੈ ਤਿਸੁ ਕੰਡ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਵਾਣੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਨਿਬੜੀ, ਜਿ ਮਨ ਮਹਿ ਜਾਣਉ, ਜਿ ਅਬ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪਈ । ਤਿਸ ਕੰਡ ਸਹਾ ਸਾਥਿ ਅਜੇ ਮੈ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਹੀ ਰਹਤੀ ਹੈਂ । ਕਿਆ ਜਾਣੀਐ, ਦੇਖਾ ! ਤਿਸੁ ਸਹ ਕਉ, ਏਹ ਮੇਰੀ ਭਾਵਦੀ ਹੈ, ਕੇ ਨਾਹੀ ਭਾਵਦੀ । ਆਗੈ ਮੈ ਕਦੇ ਉਸਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਹਲਿ ਮੈ ਨਾਹੀ ਗਈ, ਅਰੁ ਕਦੇ ਓਨਿ ਮੁਝ ਕਦਿ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਭੀ ਨਾਹੀ ਲਾਇਆ, ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਆਪਣੇ ਮਨ ਮਹਿ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋਂ । ਮੈ ਅਜੇ ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵਤੀ ਹੋਂ, ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਵਉ । ਅਰੁ ਹਉ ਏਹ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਦੀ, ਜਿ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿ ਰਜਾਇ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਬਾਬਿ, ਓਹੁ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ । ਐਪਰੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਉਸ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਥੀ, ਜੀਉ ਇਕੁ ਛਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ । ਆਗੈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਜਾਇ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਦੇਖਾ, ਮੇਰੇ ਬਾਬਿ ਕਿ ਕਰੇਗਾ ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ! ਤੂ ਬਾਰਹ ਕੇ ਭੇਰਹ ਵਰਹੇ ਤੂ ਬਾਹਰਿ ਰਹਿਓਹਿ, ਤੂ ਅਜੇ ਨਾਹੀ ਰਜਿ ਮੁਕਾ ? ਹੁਣ ਇਕਸੁ ਦੁਹ ਦਿਹਾਂ ਵਿਚਿ ਕਿ ਹੋਗੁ ? ਭਲਾ, ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੂ ਜੁਆਨੁ ਜਹਾਨੁ ਹੈਂ । ਬਚਾ ! ਹੁਣ ਤੂ ਘਰਿ ਸੁਖੁ ਕਰਿ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ।

ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਚਾਖਿਆ ਮੇਰੀ ਤਿਸੈ ਨ ਬੁਝਾਨੀ । ਗਇਆ ਸੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨੈ ਪਛਤਾਨੀ ॥ ੩ ॥

ਅਜੇ ਸੁ ਜਾਗਉ ਆਸ ਪਿਆਸੀ । ਭਈ ਲੇ ਉਦਾਸੀ ਰਹਉ ਨਿਰਾਸੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਿਸੁ ਕਾਰਨਿ ਹਉ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਜਾਗਦਾ ਰਹਦਾ ਹਾਂ, ਸਵਦਾ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਓਹੁ ਵਸਤੁ ਅਜੇ ਮੈਨੇ ਮਿਲੇ ਨਾਹੀ ਪਈ । ਅਜੇ ਮੈਨੇ ਉਸਿ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪਿਆਸ ਹੀ ਹੈ । ਅਜੇ ਮੈ ਉਸ ਵਸਤੁ ਕਉ ਚਾਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਮਿਟੇ । ਐਪਰੁ ਲੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਐਸੇ ਜੁਆਨੀ ਹੀ ਵਿਚਿ, ਜੇ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਕਰਿ ਸਕਿਆ । ਫਿਰਿ ਬੁਝੇਪੇ ਵਿਚਿ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਨਾਹੀ । ਫਿਰਿ ਜੋਬਨਿ ਗੇਆ ਇਸਿ ਜੀਅ ਨੂ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਹੀ ਚਾਗੇ ਦਾ ਪਛਤਾਪਾ ਲਾਗੇਗਾ । ਸਾਹਿਬ ਨੂ, ਏਹੁ ਬਿਰਧਿ ਭੋਆ ਹੋਆ, ਕਿਆ ਪਾਵੇ ? ਜਦਿ ਏਸ ਨੂ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਕੀ ਝੀ ਸੁਧਿ ਜਾਇਗੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪੈਆ ਪਛੋਤਾਵੇਗਾ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਜਿ ਹੁਣ ਹਉ ਪੈਆ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ, ਸੁ ਏਸੇ ਹੀ ਵਸਤੁ ਕਾਰਣਿ, ਜਿ ਮਤੁ ਕਦੇ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੇ । ਏਹ ਆਸਾ ਹੈ ਮਨ ਮਹਿ । ਅਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੈ ਸਵਿ ਜਾਵਾਂ, ਉਤ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂ ਕਿ

¹ਦਿਨ ।

²ਮਾਲਕ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

³ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਤ੍ਰੇਹ ।

⁴ਇਸਤ੍ਰੀ ।

ਪਰਵਾਹ ਪਈ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਜਗਾਵੇ। ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਾਂ ਸੁਤਾ ਆਦਮੀ ਚਟਾ ਦੇ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਬਤੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਸਕਦਾ। ਓਸ ਦਾ ਸਾਬਤਾ^੧ ਬੋਲੁ ਭੀ ਮੁਹੇ ਨਾਹੀ ਨਿਕਲਦਾ। ਜਬ ਸਾਹਿਬੁ ਬੁਲਾਵੇ ਅਰੁ ਸੇਵਕੁ ਸਾਵਧਾਨੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਦਰਹਾਲੁ^੨ ਹਾਜਰੁ ਹੋਇ। ਮਤੁ ਬਿਲੰਮ^੩ ਕੀਏ ਤੇ ਸਾਹਿਬੁ ਖਿਝਤਾ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਖਿਝ ਕੇ ਕਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਕੁਟਣ^੪ ਖਿਜਮਤ ਬੀ ਤਾਂ ਗਾਫਲੁ ਹੁਆ, ਜਿ ਤੂ ਸੋਇ ਗਿਆ ਹੈ ? ਇਸ ਕੇ ਤਾਈਂ ਕੋਰਤੇ ਲਗਾਵਹੁ। ਐ ਕੁਟਣ ! ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੂ ਨਫਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੁਝ ਕਉ ਭਰਤੇ ਨੀਂਦ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ, ਅਰੁ ਹੋਇ ਸੇਵਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮਤੁ ਮਿਹਰ ਕਉ ਬੁਲਾਵੇ ਅਰੁ ਕਹਰਵਾਨੁ ਭੀ ਹੋਇ ਜਾਇ ਸੇਏ ਕਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ। ਏਹੁ ਅਉਗੁਣੁ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮੁਝ ਕਉ ਜਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈ, ਸੁ ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਕੀ ਉਦਾਸੀ ਮਹਿ, ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਆਸਰਾ, ਕੇ ਸੁਖੁ ਕੀਜੀਐ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡਾ ਖੁਣਸੀ^੫ ਹੈ। ਬੋਝੇ ਹੀ ਮਹਿ ਰੰਜੁ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਕਮਾਈ ਸਭ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਸਟਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਹੋਰਸ ਬਾਤ, ਸੁਖ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋਇ ਰਹੀਐ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾ ਮਹਲੁ^੬ ਪਾਈਐ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਉਹਾਂ ਕੋਈ ਮਹਲੁ ਪਾਇ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ! ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਨੂ ਕੋਈ ਕਿਵ ਹੀ ਪਾਇਦਾ ਭੀ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਪਾਇਦਾ ਹੈ।”

ਹੋਉਮੈ ਖੋਇ ਕਰੇ ਸੀਗਾਰੁ। ਤਉ ਕਾਮਣਿ^੭ ਸੰਜੈ ਰਵੈ^੮ ਭਤਾਰੁ^੯ ॥ ੮ ॥

ਤਉ^{੧੦} ਨਾਨਕ ਕੋਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੈ। ਛੋਡਿ ਵਡਾਈ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਸਮਾਵੈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜੇ ਕੋਈ ਅਨੇਕ ਸੰਜਮ ਜੋਗ, ਤਪ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਕਹੈ ਜਿ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਕਾ ਕੀਆ ਕਮਾਇਆ ਇਤਨੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨੇ ਸਾਥਿ ਪਰਲੇ^{੧੧} ਕਰੇ। ਅਰੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ਛੋਡਿ ਦੇਇ, ਰਹੈ ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਸੁ ਰਾਮੁ, ਆਪਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਮਾਈ ਕਉ, ਆਦਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਮਹਲੁ ਨਹੀ ਪਾਇ ਸਕਤਾ। ਖਰਾ ਭਾਰਾ ਅਮਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸਹਿਲ ਨਾਹੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਿਨਹੁ ਅਪਨਾ ਮਾਨੁ ਖੋਇਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਾ ਓਹੁ ਅਧੀਨੁ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬਸਤਾ ਹੈ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕ ! ਜਿ ਕਿਵੇਂ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਾਵੇ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਹਲੁ, ਸੋ ਭੀ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਉਪਾਇ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ।” ਕਹੈ, “ਬਚਾ ! ਇਸੁ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਿ ਹਾਲੁ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ਮਾਤਾ ਜੀ :—

ਪੇਵਕੜੈ^{੧੨} ਧਨ ਖਰੀ^{੧੩} ਇਆਣੀ। ਤਿਸੁ ਸਹ ਕੀ ਮੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥ ੧ ॥

ਸਹੁ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਕੋਈ। ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਮੇਲਾਵਾ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਭਟਪਟ, ਛੋਤੀ ਛੋਤੀ।

^੨ਪੁਰਾ।

^੩ਛੋਤੀ, ਕੁਰਤ।

^੪ਦੇਰ।

^੫ਨਿੰਦਾ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਭਾਵ ਨਿਖਿੱਧ ਜਾਂ ਨੌਕਰ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

^੬ਖਿੱਝਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ।

^੭ਹਜ਼ੂਰੀ

ਦਰਗਾਹ।

^੮ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਰਵੈ ਭਤਾਰ”।

^੯ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

^{੧੦}ਪਤੀ।

^{੧੧}ਇਸ ਤੁਕ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿਤੀ ਹੈ, “ਇਤੁ ਬਿਧਿ ਕਾਮਣਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਵੈ, ਛੋਡਿ ਬਡਾਈ ਆਪਣੇ ਕੋਤ ਸਮਾਵੈ।”

^{੧੨}ਨਾਸ ਕਰੇ।

^{੧੩}ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੩੫੭ ਪੋਥੀ ਵਿਚ

“ਪਈਆਂੜੇ ਘਰਿ ਖਰੀ ਇਆਣੀ” ਹੈ।

^{੧੪}ਬਹੁਤੀ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਿਨੀ ਦਿਨੀ ਏਸੁ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਨਾ ਬਾ, ਤਿਨੀ ਦਿਨੀ ਨ ਸਿਮਰਿਆ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਨਾ ਕਾ ਖਸਮੁ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਖਤਿ ਏਸੁ ਜੀਵ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਖਸਮ ਆਪਣੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਬੀ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਵਖਤਿ ਏਹ ਖਰੀ ਇਆਣੀ ਹੋਇ ਗਈ । ਜਿੰਦੁਤੀਏ ! ਸੇਸਾਰ ਵਿਚਿ ਏਸੁ ਖਸਮ ਕਉ ਸੇਵਣਾ ਬਾ । ਸੇਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪੇਕਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਗਲਾ ਜਹਾਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਏਸੁ ਜੀਵ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹੁ ਇਸਿ ਜੀਵ ਕਾ ਸਾਹੁਰਾ ਹੈ । ਇਸੁ ਜਿੰਦੁਤੀ ਕਾ ਅਗਲਾ ਜਹਾਨੁ ਸਾਹੁਰੇ ਹੋਏ । ਇਹ ਜਹਾਨੁ ਇਸ ਦਾ ਪੇਈਆ ਹੋਇਆ । ਅਰੁ ਧਨ ਜਿ ਹੋਈ, ਸਿ ਏਹੁ ਜਿੰਦੁਤੀ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਖਸਮੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੋਇਆ । ਜੇ ਤਾਂ ਇਸਿ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਰਾਸਿ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਉਤ੍ਰ ਜਹਾਨਿ ਭਿ ਏਹੁ ਛੂਟਾ । ਅਤੋਂ ਜੇ ਏਤ੍ਰ ਜਹਾਨਿ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਖਿਜਮਤਿ ਨ ਕੀਨੀ, ਤਾਂ ਉਤ੍ਰ ਜਹਾਨਿ ਝੂਠਾ ਹੋਇਆ, ਲਿਜਾਇ ਦੋਜਕਿ ਮਿਲਿਆ । ਜਿ ਇਤ੍ਰ ਜਹਾਨਿ ਖਸਮੁ ਹੈ, ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਨਹਾਰਾ, ਸੋਈ ਉਤ੍ਰ ਜਹਾਨਿ ਭਿ ਹੈ । ਖਸਮੁ, ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਨਹਾਰਾ, ਉਸ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਉਤ੍ਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬਾਬਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਤਾਈਂ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮਿਲਾਇ ਲਏ । ਅਰੁ ਜੇ ਨ ਮਿਹਰ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਨ ਮਿਲਾਵੇ ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ! ਸੇ ਸੰਜਮੁ ਕਵਣੁ ? ਜਿ ਇਸਿ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਕਮਾਵੇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ।”

ਸਾਹੁਰੇ¹ ਧਨ ਸਾਚੁ ਪਛਾਣਿਆ । ਸਹਜਿ² ਸੁਭਾਇ ਅਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਣਿਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਦਿ ਏਸ ਪੇਈਐ ਸੇਸਾਰ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਚੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਚ ਦੇ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਰਾਖੋ, ਅਰੁ ਖਸਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ । ਤਾਂ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਜਾਇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਖਸਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ! ਏਹੁ ਮਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ !

ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਐਸੀ ਮਤਿ ਆਵੇ³ । ਤਾਂ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਮਨਿ ਭਾਵੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਸਚ ਕੇ ਮਾਰਗਿ ਚਲੇ । ਏਹੁ ਮਤਿ ਜਿ ਪਾਏ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ ।”

ਕਹਤੁ ਨਾਨਕੁ ਭੇ ਭਾਵੈ⁴ ਕਾ ਕਰੇ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਸਦੈ⁵ ਹੀ ਸੇਜੈ ਰਵੈ ਭਤਾਰੁ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਾਂ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੈ ਵਿਚਿ ਸਦਾ

¹ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਪਈਅਤੋ ਘਰਿ ਸਾਚੁ ਪਛਾਣਿਆ” ਹੈ । ²ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ । ³ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਪਾਵੈ” ਹੈ । ⁴(ਰਬ ਦਾ ਭੈ ਅਤੇ) ਪਿਆਰ । ⁵ਇਸ ਤੁਕ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿਤੀ ਹੈ । “ਤਾਂ ਕਾਮਣਿ ਪਾਏ ਲਾਲ ਭਤਾਰੁ ।”

ਸਰਬਦਾ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਭਾਵ ਕਾ ਸੀਗਾਰੁ ਕਰੈ, ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਜੀਵ ਕਉ ਭਾਉ ਕਰਿ ਮਿਲੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਤਬ ਉਸਿ ਲਾਲ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਪਾਵੈ। ਬਹੁੜਿ ਏਹ ਉਸ ਕੀ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਇਸਕਾ। ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ! ਅਸਾਡਾ ਕਵਨੁ ਰਾਹੁ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮੁਹਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗੈਆ, ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੋਰਾ ਰਾਹੁ, ਸੁ ਤੁਸਾਡਾ ਰਾਹੁ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਚਟਾ ਦੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਈ, ਜਿਮੀ ਉਪਰਿ ਮਾਥਾ ਰਾਖਿ ਕਰਿ। ਓਹਿ ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੇਬੁ ਸੇ, ਪਰੁ ਜੀ ਜਿਨਹੁ ਕਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਰਿਨ੍ ਕੇ ਪੀਛੇ ਅਨੇਕ ਪਾਪੀ ਫੁਟਹਿਗੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਰਨਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ਪ੍ਰਭ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ॥
ਰਾਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਪ੍ਰਭ ਅਪਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਹੇਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕੁਰਬਾਨੁ। ਅਟਲੁ ਦੀਬਾਨੁ। ਸਚੁ ਨੀਸਾਨੁ। ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ। ਓਹੀ ਗਿਆਨੁ। ਓਹੀ ਧਿਆਨੁ। ਓਹੀ ਬਿਗਿਆਨੁ। ਜਿਸ ਕੀ ਪਾਏ ਪਰਵਾਨੁ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ। ਸਤਿਰਾਮੁ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੫ ॥ ੨੧੫ ॥ ੪੮ ॥

ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘੁੰਮੀ ਮੂਲੇ ਧੀ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟ ਕਰੀ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਿ ਮਨਿ ਕਿਛੁ ਬਿਸੁਆਸੁ^੧ ਜੈਸਾ ਆਇਆ। ਜੈਸਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਤੋ ਜਾਣਿ ਨ ਸਕਿਆ, ਪਰੁ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਜਿ ਭਲਾ ਹੈ, ਸਾਧੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਗਤੁ ਹੈ। ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਬਾਤ ਇਸ ਕਉ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਰੁਚਤੀ! ਐਪਰੁ ਏਵ ਨਾਹੀ ਜਾਣਾ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਤਿ^੨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਸਾਧ ਅੰਗ ਜਾਣਿ ਕਰਿ, ਮਾਤਾ ਕਾ ਮਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਰਿਤੁ ਸਮੇ ਪਰਚਿ ਗੈਆ। ਸੁ ਤਬ, ਜਦਿ ਉਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਠਿਆ, ਬਾਹਰ ਕਉ ਆਇਆ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਾਥੇ ਹੀ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਭੀ ਆਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਸਾਥੇ ਹੀ ਮਾਤਾ ਭੀ ਬੈਠਿ ਗਈ। ਸੁ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ, ਸਿਖ ਸੰਤ ਦਸ ਬੀਸ ਆਇ ਜੁੜੇ ਗਏ। ਤਬ ਪਾਸੇ, ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਭੀ ਰਬਾਬੁ ਲੈ ਕੇ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਦਾਸੁ ਭਟੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਥਾ, ਸੁ ਉਸ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਜੀ ਕੀ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਓਹੁ ਜਾਨਤਾ ਥਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਓਹੁ ਜੁਝਿਆ ਥਾ, ਸੁ ਓਹੁ ਭੀ ਰਿਤਿ ਸਮੇ, ਉਹਾ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਸੁ ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਈ, ਜਿ ਇਕ

^੧ਭੱਟਪਟ।

^੨ਯਕੀਨ, ਭਰੋਸਾ।

^੩ਪਿਆਰ, ਮੋਹ।

ਸਾਰਕ-ਛਪਰਕੋ ਉਪਰਿਆਇ ਬੋਲੀ, ਅਰੁ ਲਾਗੀ ਬੋਲਣੇ। ਤਬ ਤਿਸਿ ਸਾਰਕ ਬੋਲਤੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ। ਏਹ ਸਾਰਕ ਸੁਣਿ ਤੋ, ਕਿਕੂ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਏ ਪੰਖੇਰੁਆ ਵਾਗਿ ਨਾਹੀ ਬੋਲਦੀ, ਕਿਹੁ ਹੋਰਵੇਂ ਹੀ ਜੇਹੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਜਾਣੀਦਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਮਾਣੂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਬਚਾ। ਸਮਝਿਆ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਬਚਾ, ਤੂ ਏਸ ਨੂ ਸੁਣਿ ਤੋ। ਰੁਧਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਦਿਤੀ ਸਭ ਸੋਈ ਹੈ। ਸੁਣਿ ਤੋ, ਬੋਟਾ ਏਹ ਕਿ ਆਖਦੀ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਅਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਹੀ ਏ। ਭੋਲੀਏ ਮਾਤਾ। ਕੋਈ ਜਨਾਵਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਮਨੁਖੁ ਸਮਝਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਜੀ। ਪੰਖੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੰਖੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਿ ਜਾਣੈ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾ ਬਚਾ। ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤੂ ਆਖੁ ਮੇਰਾ ਬੋਟਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਹੋਇ ਏਨਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦਾ।" ਤਬ ਏਤਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਹਣੇ ਨਾਲਿ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਮੁਹਹੁ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਕਲਿ ਗੋਆ ਜਿ ਬਚਾ। ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਤੂ ਏਤਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਨਾ ਪਿਛੇ ਕਿਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਅਗੇ ਕੋਈ ਕਰੇਗਾ। ਬਚਾ। ਤੇ ਅੰਨੁ ਖਾਣਹੁ ਛਡਿਆ, ਪਾਣੀ ਪੀਣਹੁ ਛਡਿਆ, ਸਵਣਾ ਛਡਿਆ, ਬਹਣਾ ਛਡਿਆ, ਘਰੁ ਬਾਰੁ ਸਭੁ ਛਡਿਆ, ਏਤਨੀ ਦੇਸੀ ਦਿਸੰਤਰੀ ਫਿਰਿਓਹਿ ਬਚਾ। ਏਤਨੀ ਗਲ ਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ? ਨਾ ਬਚਾ। ਏਹ ਕਿ ਗਲ ਹੈ? ਜਿ ਨ ਜਾਣਹਿ। ਬਚਾ। ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਸਭ ਕਿਹੁ ਹੈ, ਅਗੇ ਤੂ ਆਖੁ, ਭਾਵੀ ਨਾ ਆਖੁ, ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ। ਪਰੁ ਬਚਾ ਜੋ ਆਖਦੋਹਿ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਦੋਹਿ, ਹਉ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੀ, ਏਤਨੀ ਗਲ ਮੈ ਤੈ ਤੈ ਪੁਛੀ ਸੀ।" ਤਬ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਸਾਤਾ ਦਾ ਮਨੁ ਘਟਿ ਗੋਆ। ਤਬ ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮਨੁ ਦਿਲਗੀਰੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਏਹ ਗਲ ਨਾਹੀ ਆਖੀਦੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਦਾਸ ਭਟ ਨੇ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਦਾਸਾ। ਆਖੁ ਵੇਖਾ, ਏਹ ਸਾਰਕ ਕਿ ਬੋਲਦੀ ਹੈ?" ਤਬ ਦਾਸ ਬੋਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਮਿਹਰਵਾਨ। ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੋ ਕਿ ਪੁਛੀਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਜੀਅ ਜੰਤੁ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੈਨ੍ਹਿ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ। ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰੁ ਤੂ ਆਖੁ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹੀ ਮੁਹਹੁ ਅਖਾਵਣਾ ਹੈ। ਤੂ ਆਖੁ, ਮੇਰਾ ਵਚਨੁ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਖਿਆਲਿ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।" ਤਬ ਦਾਸ ਭਟ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ। ਏਹ ਸਾਰਕ ਮੈਨੋ ਏਵ ਆਖਦੀ ਹੈ ਜਿ, ਅਜਹੁ ਅਠੀ ਦਿਹੀ ਤੇਰਾ ਚਲਾਣਾ ਹੈ।" ਅਖੇ, "ਦਾਸਾ ਏਵੇ ਹੈ ਗਲ। ਤੈ ਕਿਕੂ ਜਾਤਾ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਜਾ ਤੁਧਿ ਜਣਾਇਆ, ਤਾਂ ਮੈ ਜਾਤਾ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਹੋਇ ਕਿ ਜਾਣਾ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪੁਰਖਾ। ਹੁਣੁ ਆਪਣੇ ਜੀ ਦੀ ਆਖੁ। ਵੇਖਾ, ਜੀ ਕਿਹੀ?" ਅਖੇ, "ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ। ਜੀਅ ਦੀ ਸਾਰ ਤੂ ਸਭ ਕਿਹੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਵ ਹੈ, ਜਿ ਇਕੁ ਲਖੁ ਟਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੈਨ੍ਹਿ। ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ, ਤਾਂ ਏਹ ਸਭਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਪਾਈਅਨ੍ਹਿ ਜੀ। ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਰੇ ਖਟਾਉ ਉਪਾਉ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਅਤੇ ਜੀ, ਰਾਣੀ ਭਟਣਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸਨੋ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਹਿ। ਅਤੇ ਸੈਸਾਰ ਦੇ ਹੀਲੇ ਪਿਛੇ ਜਜਮਾਨ ਬਹੁਤੁ ਹੈਨ੍ਹਿ। ਪਿਛੇ ਓਸਨੋ ਰੋਟੀ ਕਪੜੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਪਿਛੇ ਸਭ ਗਲ ਤੁਧਿ ਰਾਸਿ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਪੁਰਖਾ। ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਵੇ ਹੈ। ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰੁ ਜਿਉ ਆਪਣੇ ਜੀ ਦੀ ਆਖੀ ਹੀ, ਰਿਉ ਹੁਣੁ ਮੇਰੇ ਜੀ ਦੀ ਭਿ ਆਖੁ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਜੀ ਕਿਕੂ ਹੈ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੀ ਏਵ ਹੈ, ਜਿ ਅਧੇ ਪਜੀਹੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਾਹੀਆਹਿ, ਅਧੇ ਟਬਰ ਨੋ, ਪਿਛੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੋ ਦਿਚਨਿ।" ਅਖੇ, "ਆਹੋ ਪੁਰਖਾ। ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਵੇ ਹੈ। ਤੂ ਏਵੇ ਕਰਿ। ਕਹੋ: "ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ।" ਅਖੇ, "ਆਖੁ, ਵੇਖਾ, ਏਥੇ ਚਲਣ ਦੀ ਜੀ ਹੀ ਕੇ ਅਡ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਵ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਿਆ ਚਰਨਾਂ ਹੇਠ ਚਲਾਂ। ਅਤੇ ਅਖੇ, "ਪੁਰਖਾ। ਮੇਰੇ ਜੀ ਦੀ ਆਖੁ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਜੀ ਕਿਕੂ ਹੈ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੀ ਏਵ ਹੈ, ਜਿ ਘਰਿ ਜਾਇ ਚਲੁ।" ਅਖੇ, "ਆਹੋ ਪੁਰਖਾ। ਏਹ ਭਿ ਗਲ ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਵੇ ਹੈ।" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਭਲਾ। ਜੋ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਸੋਈ ਸਤਿ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਉ ਪੋਰੀ ਪਾਹਿ। ਹੁਣੁ ਤੂ ਖੁਸੀ ਲੋ ਕੈ ਵਿਦਾ ਹੋਹਿ।" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਭਲਾ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ

ਮੈਨਾ।

ਮਨੁਖ।

ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈਂ । ਤੇਨੋਂ ਇਸਿ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਕਾਈ ਹੈ, ਸੁ ਆਖਿ ਲੈ ।" ਤਬ ਦਾਸ, ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੈ । ਏਹੋ ਸਬਦੁ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਾਹਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਮੇਰੇ^੧ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੇ ਗੁਣ ਤੇਰੇ । ਕਹੇ ਨ ਜਾਨੀ ਅਉਗੁਣ ਮੇਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੇਰਿਆ ਗੁਣਾਂ ਨੋ ਜਾਣਦੇ ਨੋ ਏਹਾ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਤੇਰਿਆ ਗੁਣਾਂ ਨੋ ਜਾਣਿ ਸਕੇ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ ਹੋਂ ਜੀ । ਜਿਉ ਤੇਰਿਆ ਗੁਣਾ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ, ਤਿਉ ਮੇਰਿਆ ਅਉਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਜੀ । ਮੈ ਆਪਣਿਆ ਅਵਗਣਾਂ ਵਲਹੁ ਵੇਖਿ ਕੇ ਭੈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਭਉ ਨਾ ਕਰਿ । ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਮੈ ਅਉਗੁਣ ਭੀ ਗੁਣ ਕਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਿ । ਤੁਧ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋਰੁ ਕਾਈ ਜੀ ਹੀ, ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਿਛਲੀ ਆਖਣ ਦੀ, ਸੁ ਸਭ ਆਖੁ, ਭਰੁ ਨਾਹੀ ।" ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਮੈ ਪਿਛਲੀ ਕੇਹਤੀ ਕੇਹਤੀ ਗਲ ? ਕਿਸੁ ਕਿਸੁ ਜਨਮ ਦੀ ਗਲ, ਆਖਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿਰਨੀ ਕਿ, ਕਿਹੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਆਖੁ । ਅਤੇ ਪੈਰੀ ਪਉ ਵਿਦਾ ਹੋਹਿ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਠਉੜ ਠਿਕਾਣੇ । ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਭਤੀਜੇ, ਕੁੜਮ, ਕੁਟੰਬ ਪਰਵਾਰ, ਆਪਣੇ ਨਗਰਿ, ਆਪਣੇ ਘਰਿ, ਬਾਇ ਆਪਣੇ ਜਾਹਿ ਚਲੁ ਪੁਰਖਾ । ਜੇ ਤੂੰ ਪੁਰਖਾ ! ਏਥੇ ਚਲਹਿਗਾ, ਤੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਸਭਿ ਆਖਨਿਗੇ, ਜਿ ਅਸਾਨੋਂ ਮੁਹੁ ਭਿ ਪਿਰਾਪਤਿ ਦੇਖਣਾ ਨ ਹੋਇਓ । ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਏਥੇ ਨਾਲੇ ਹੋ । ਤੂੰ ਆਉ ਪੈਰੀ ਪਉ ।" ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ।" ਅਖੇ, "ਆਖੁ ।" ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ :—

ਕਤ^੨ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੁ ਬਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ ॥
ਅਗਨਿ ਬਿੰਤ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਜੇ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਤੂੰ, ਅਤੇ ਜੇ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਤੂੰ, ਅਤੇ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਭੈਣ, ਭਾਈ, ਕੁਟੰਬ, ਪਰਵਾਰੁ ਭੀ ਤੂੰ । ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਮੇਰਾ ਬਾਉ ਬਿਤ ਭਿ ਤੂੰ ਜੀ । ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਨ ਹੋਰੁ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਨ ਭੈਣ, ਨ ਭਾਈ, ਨ ਕੁੜਮ, ਨ ਕੁਟੰਬ, ਨ ਪਰਵਾਰੁ ਜੀ । ਮੈ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਬਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜੀ । ਮੇਨੋਂ ਏਹ ਕਾਈ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮੈ ਕਿਦੁ ਬਾਵਹੁ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੀ ਕਿਸੁ ਗਲ ਨੋ ਹਉ ਉਪਜਾਇਆ ਹਾਂ ਜੀ । ਏਹ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜਿ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਸੇਜੋਗੀ ਹੈਨਿ ਜੀ । ਅੰਤਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਏਹ ਜੀਅ ਸਭਿ ਅਗਨਿ ਅਰੁ ਬਿੰਬ ਜਲ ਥੀ, ਅਰੁ ਪਵਨੁ ਥੀ, ਇਨ੍ਹਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਉਪਜੇ ਹੈਨਿ ਜੀ । ਜਿਨ ਤੇ ਮੈ ਉਪਜਿਆ ਹਾਂ ਜੀ, ਸੇ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾ ਤੀਨੋਂ ਹੀ ਤੇ ਉਪਜੇ ਹੋਂ ਜੀ । ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਜੁ ਹੈ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ, ਸੇ ਸਭੁ ਤੀਨਿ ਹੀ ਗੁਣਾ

^੧ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੫੬ । ਇਹ ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕਹੇ ਨ ਜਾਈ ਅਉਗੁਣ ਮੇਰੇ" ਹੈ । ^੨ਕਦੋਂ ਦੀ । ^੩ਬੁਲਬੁਲਾ ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੈਦਾ ਹੁਆ ਹੈ ਜੀ । ਕਉਣੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਕਉਣੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਿਤਾ ਜੀ । ਬਿਨਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਹੋਰੁ ਸਹਾਈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ :—

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ^੧ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ।
ਕੇਤੇ ਨਾਗ^੨ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ^੩ ਉਡਾਏ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਕੇਤੇ ਜਨਮ, ਹਮ ਰੁਖ ਅਰੁ ਬਿਰਖ ਹਮ ਭਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਜਨਮ ਹਮ ਪਸੂਆ ਕੇ ਭਏ ਹੈ^੪ । ਅਰੁ ਜੀ, ਕੇਤੀਆਂ ਨਾਗਾਂ ਕੀਆਂ ਕੁਲੀ^੫ ਮਹਿ ਹਮਾਰੇ ਜਨਮ ਭਏ ਹੈ^੬ । ਬਹੁਤਿ ਕੇਤੇ ਜਨਮ ਹਮਹੁ ਪੰਖੀਆ ਕੇ ਪਾਏ ਹੈ^੭ ਜੀ । ਕਿਸ ਕਿਸ ਜਨਮ ਕੇ, ਹਮ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਾਕੁ ਗਣਹਿਗੇ ਜੀ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ ਜੀ :—

ਹਟ ਪਟਣ^੮ ਬਿਜ^੯ ਮੰਦਰ ਭੰਨੇ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੇ ॥
ਅਗਹੁ ਦੇਖੇ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੇ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ! ਕਿਤਨੇ ਜਨਮ ਹਮ ਚੋਰ ਕੇ ਜਨਮਿ ਆਏ ਹੈ^{੧੦}, ਅਰੁ ਚੋਰੀ ਕਾ ਕਰਮੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਹਟ ਪਟਣ ਅਰੁ ਬਿਜੀ ਮੰਦਰ ਰਾਜਿਆ ਕੇ, ਅਰੁ ਸਾਹ ਕੇ ਭੰਨੇ ਹੋਨਿ, ਸੰਨੀ ਦਿਤੀਆ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਤਿਨ੍ ਕੀ ਵਸਤੁ ਚੁਰਾਇ ਚੁਰਾਇ ਲੇ ਲੇ ਹਹਿ, ਅਰੁ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਹਿ । ਪਿਛਹੁ ਝਾਕਦੇ, ਜਿ ਮਤੁ ਕੋਈ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਰੁ ਪਕੜੈ, ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਸੂਲੀ ਦੇਇ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੂ ਤਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ^{੧੧} ਨਾਲੇ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿਆ ਹਹਿ ਜੀ । ਤੈ^{੧੨} ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਕੋਈ ਛਪਿਆ ਨਾਹੀ । ਹਉ ਤੈ^{੧੩} ਤੇ ਕਿ ਛੁਪਾਈ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੂ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਨਾਲੇ ਵੇਖਹਿ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ :—

ਤਟ^{੧੪} ਭੀਰਥ ਹਮ ਨਵ^{੧੫} ਖੰਡ ਦੇਖੇ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ ॥
ਲੇ ਕੇ ਤਕੜੀ ਤੋਲਣਿ ਲਾਗਾ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਵਣਜਾਰਾ^{੧੬} ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ । ਕਿਤਨੇ ਜਨਮੇ ਕਈ ਭੀਰਥ ਭਰਮੇ, ਅਰੁ ਨਵ ਖੰਡ ਪਿਰਥਮੀ ਫਿਰਿ ਦੇਖੀ, ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਹਟ ਪਟਣ, ਗੜ, ਕੋਟ, ਦੇਸ, ਬਾਜਾਰ ਦੇਖੇ । ਸੁ ਕੋਹੜੀਆ ਕੋਹੜੀਆ ਜਾਹਗਾ ਗਈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਕਿਤਨੇ ਜਨਮ ਹਮ ਹਟਵਾਣੀਏ ਹੋਇ ਹੋਇ ਹਟੀ ਬੰਨੇ, ਤੁਕੜੀ ਤੋਲੀ, ਵਣਜੁ ਕੀਆ । ਸੁ ਕੌਸੀ ਤੁਕੜੀ ਤੋਲੀ ? ਅਰੁ ਕੌਸਾ ਵਾਪਾਰੁ ਕੀਆ ? ਜਿ ਘਟਿ ਹੀ ਘਟਿ ਤੋਲਿਆ, ਧਰਮੁ ਅਧਰਮੁ ਕਿਛੁ ਨਾ ਬੀਚਾਰਿਆ । ਐਸੇ ਬਾਪਾਰੀ ਹੁਏ ਜੀ । ਐਸਾ ਵਣਜੁ ਕੀਆ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ :—

ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗੁਣ ਹਮਾਰੇ ॥
ਦਇਆ^{੧੭} ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥

^੧ਸਮਝੇ, ਵੇਖੇ । ^੨ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ । ^੩ਭਾਵ ਪੰਛੀ ਬਣੇ । ^੪ਸ਼ਹਿਰ । ^੫ਪੱਕੇ
^੬ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿਥੇ ਯਾਤਰੂ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੭ਨੇ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ । ^੮ਸੌਦਾਗਰ ।
^੯ਇਹ ਤੁਕ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ :—“ਮਿਹਰ ਕਰਹਿ ਦਇਆ ਉਪਜਾਵਹਿ ਡੁਬਦਾ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ।”

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਸਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ! ਜਿਤਨਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰ ਸਾਥਿ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਲ ਦਾ ਅੰਤੁ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਜੀ ਤਿਵੇ ਹੀ ਮੇਰੇਆ ਅਵਗਣਾ ਦਾ ਭੀ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਸੋ ਜੀ ਤਿਵੇ ਹੀ ਮੇਰੇਆ ਅਵਗਣਾ ਦਾ ਭੀ ਓੜਕੁ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ, ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਜੀ ਦੇਆ ਉਪਜੇ, ਤਾਂ ਜੀ, ਮੈ ਵਧਦੇ ਪਥਰ ਨੂ ਤਾਰਹਿ ਜੀ। ਤੇ ਬਿਨਾ ਮੈਨੇ ਹੋਰੁ ਤਰਣ ਦਾ ਆਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਦਾਸਾ ! ਤੂ ਏਤਨਾ ਅੰਦੇਸਾ ਕਿਉ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਤੂ ਜੀ ਵਿਚਿ ਕਾਈ ਨ ਕਰਿ, ਮੈ ਤੇਰੇ ਅਵਗਣ ਸਭਿ ਮਿਟਾਏ। ਤੂ ਆਤਮੇ ਨੋ ਕਰਾਰੁ ਦੇਹਿ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਸੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ :—

ਜੀਅਤਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ ਭੀਤਰਿ ਵਗੈ ਕਾਤੀ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਏਤਨੀ ਦਾਸ ਕਹੀ ਜਿ, "ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਜੀਅਤੋ ਨੋ ਸਾਂਤਿ ਤਬ ਹੀ ਆਵੈ, ਜਾਂ ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿ। ਜੀਅਤੋ ਨੋ ਸਾਂਤਿ ਤੇਰੀ ਦਿਤੀ ਆਵੇਗੀ ਜੀ। ਤੁਧਿ ਏਵੇ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੁਣੁ ਮੈਨੇ ਆਪਹੁ ਅਡ ਕੀਚਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਗੈ ਭੋਜੀਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਹੋਇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹਿ ਹੰਘਗੁ ? ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ! ਏਤੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਅਤਾ ਤਪਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰਿ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਾਤੀ ਫੁਰੀ ਵਗਈ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਉ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ! ਸਬਦੁ ਪੂਰਾ ਕਰਿ। ਅਗੈ ਭਿ ਆਖੁ। ਸਬਦ ਦਾ ਭੋਗੁ ਪਾਇ।" ਤਬ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਅਗੈ ਹੁਣੁ ਮੇਰੇ ਆਖਣ ਦੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ। ਅਗੈ ਸੋਈ ਜਿ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰਿਆਹੁ ਮੁਖਹੁ ਮੇਰੇ ਬਾਬਿ ਨਿਕਲੈ ਸੋਈ ਸਤਿ ਜੀ।" ਤਬ ਏਤਨੇ ਦਾਸ ਦੇ ਕਹਣੇ ਨਾਲਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਆ ਨਾਥੁ ਭੋਆ। ਤਬ ਦੇਆਲ ਹੋਇ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ।

ਪੁਣਵਤੈ ਨਾਨਕੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ੬ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਉ ਪੁਰਖਾ ! ਪੈਰੀ ਪਉ। ਤੂ ਓਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲੇ ਹਹਿ। ਤੂ ਮੈ ਤੇ ਅਡ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਚਲੁ। ਅਸਾਨੇ ਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਲੈ ਆਵਗੁ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਭਿ ਆਵਹਗੇ। ਤੁਧਨੋ ਮੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਥੇ ਓਥੇ ਸੁਖੁ ਹੋਗੁ। ਤੂ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੁਖੀ ਹੋਹਿਗਾ।" ਤਬ ਦਾਸੁ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਵਦੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਆਇ ਕੈ ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਦਾ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਏਹ ਗਲਾਂ ਦਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੁਹ ਦੀਆਂ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਸਭ ਸੁਣੀਆ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਾਤਾ, ਜਿ ਏਹੁ ਸਾਵਧਾਨੁ ਪਰਤਖਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਏਸੁ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਿਤ ਦਿਨਿ ਓਤ ਸਮੇ, ਮਾਤਾ ਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਸਿ ਆਇਆ। ਪਰੁ ਫੇਰਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਬੁਧਿ ਠਉੜ ਨ ਰਹੈ। ਈਸੁਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਖਰੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਕਿਸੀ ਕੀਮਤਿ ਰਹਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ, ਜਿਸ ਕੀ ਆਪਿ ਰਾਖੇ, ਤਿਸੀ ਕੀ ਰਹੈ। ਜਬ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਦਿਨ ਬੀਤੇ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮਨੁ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਤ ਮਹਿ ਆਇ ਗੋਆ। ਪਰੁ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹੋਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਬਹੁਤੁ ਵਧਿ ਗੋਆ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਭੀ ਮਾਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਮਾਤਾ ਸਾਥਿ ਹਿਤੁ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਾਤੀ ਸਿਮਰਨ ਅਗਮ ਬਾਤ, ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਨਹਾਰੁ ॥

ਏਕ ਪਲਕ ਮਹਿ ਹੋਵਈ, ਗੁਰੁ ਨਜਰਿ ਕਰੈ ਕਰਤਾਰੁ ॥

¹ਬਾਤ ਕਰ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

²ਇਹ ਅਖਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹਨ।

³ਇਹ ਅਖਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹਨ।

⁴ਸਕਾਗਾ, ਸ਼ਕਤੀ।

⁵ਕੋਚੀ, ਫੁਰੀ।

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਜੋਗ ਧਿਆਨ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਵੇਦ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿ ਤੂ, ਤਤੁ ਦੇਹ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥ ੧ ॥
 ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਭਈ, ਸੇ ਜਨ ਭਏ ਖਲਾਸੁ ॥
 ਤਿਨ੍ਹਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਦੁਖੁ ਗੋਆ, ਹਰਿ ਪੁਰਿ ਪਾਇਆ ਬਾਸੁ^੧ ॥
 ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾ, ਸਭ ਸਹਜੇ ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ॥
 ਤਿਨ੍ਹਾ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਭਈ, ਹਿਰਦੇ ਕਮਲੁ ਪਰਗਾਸੁ ॥
 ਦੇਆ ਕਰਹੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਗੁ ਦੇਹਿ, ਪ੍ਰਭ ਮਾਗੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ॥ ੨ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ । ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਸਮਰਥੁ । ਅਧਮ^੨ ਉਧਾਰਨ
 ਸਮਰਥੁ । ਪਾਪੀ ਨਿਸਤਾਰਨ ਸਮਰਥੁ । ਸਾਚੀ ਨਿਰਮਲ ਵਥੁ^੩ । ਕਥੀਐ ਕਿਨਿ ਅਕਥੁ । ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਜਿਸ
 ਕਾ ਤਥੁ^੪ । ਸੋ ਸਿਮਰੀਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਗ ਹਥੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੬ ॥ ੨੧੬ ॥ ੪੮ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਅਰੁਦਾਸ, ਭਟ ਕੀ ਗੋਸਟ ਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਅਪਣੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਮਨ ਮਹਿ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਗਈ । ਅਰੁ ਅਨੰਦ ਮਾਨ ਭਿ ਹੋਈ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੈ,
 ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਜਿ ਐਸਾ ਪੂਰੁ ਮੇਰੇ ਉਪਜਿਆ ਹੈ । ਮਾਤਾ ਬਹੁਤੁ ਹੋਤੁ ਲਾਗੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕਰਨੇ । ਤਬ
 ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦੇਆਲ ਪੁਰਖੁ, ਬਾਲ ਸੁਭਾਈ, ਮਾਤਾ ਕਾ ਜਿ ਹੋਤੁ ਬਿਸੇਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
 ਭੀ ਮਾਤਾ ਸਾਥਿ ਹਿਤੁ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਜੀ ਬਸੀ, ਜਿ ਮਾਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ
 ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਮਾਤਾ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਬਾਲ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਜਾਨਿ ਕੇ ਕਹਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਚਾਹੀਐ ਜਿ ਮਾਤਾ
 ਕਿਛੁ ਕਹੈ, ਸੋ ਮਾਨਿ ਲੀਜੀਐ । ਤਬ ਜੇ ਮਾਤਾ ਕਹੈ, ਜਿ ਬਚਾ ! ਤੂ ਇਕਿ ਦੁਇ ਘੜੀਆ ਸਉ^੫, ਤਉ ਗੁਰੂ
 ਬਾਬਾ ਸੇਵੇ ਭੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਮਾਤਾ ਕਹੈ ਜਿ, ਬਚਾ ! ਇਕ ਦੁਇ ਘੜੀਆ ਉਨੁ ਬੈਠੁ, ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਠੇ ਭੀ । ਤਬ
 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਅਵਾਜ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਆਇਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਨਾਨਕ ! ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੈ
 ਮਾਨਿ ਲੀਨੀ ਹੈ, ਭਲਾ ਤੂ ਅਬ ਇਹੀ ਕਮਾਉ ।” ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਿ ਬੈਠਾ ਬਾ,
 ਤਿਉ ਕਿ ਪਛਿਆ, ਅਰੁ ਜੀ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਭੈ ਮਾਨਿਆ, ਜਿ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਇਤ^੬ ਆਜੁ ਕਿਛੁ ਮੁਝ ਉਪਰਿ
 ਸਾਹਿਬੁ ਰੰਜੁ ਹੈ ਹੋਏ, ਜਿ ਐਸਾ ਜੋਰਿ ਅਵਾਜੁ ਆਇਆ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਅੰਦੇਸਮਾਨ^੭ ਹੋਇ ਕਰਿ,
 ਮਨ ਮਹਿ ਰੀਤਾ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ, ਐਸਾ ਜੋਰਾਵਰੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ
 ਰੰਜੁ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਤਰੀਕਤੀ^੮ ਬਾਨੀ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਨ^੯ ਕਿਸ ਕਾ ਪੂਰੁ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਮਾਈ । ਬੂਠੇ ਮੋਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਹਉ ਕੀਤਾ ਤੇਰਾ । ਜਾ ਤੂ ਦੇਹਿ ਜਪੀ ਨਾਉ ਤੇਰਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਨਿਵਾਸ, ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ । ^੨ਨੀਚ । ^੩ਵਸਤੂ । ^੪ਯਥਾਰਥ, ਸਾਰ । ^੫ਸਾਇਦ ।
^੬ਫਿਕਰਮੰਦ, ਭਰ ਕੇ । ^੭ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ^੮ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੩੫੭ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਆਗੇ ਦੀਨਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੀ, "ਏ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪ੍ਰਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਕਿਸੀ ਕੀ ਕਾਈ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਮਾਟੀ ਗੋਇ ਕਰਿ ਕੁਭਾਰੁ ਭਾਂਡੇ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਿਸਿ ਮਿਟੀ ਕੇ ਹਥਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਉ ਤਉ ਪੜਿਆ ਜਿ, ਭਾਂਡੇ ਮਿਟੀ ਕੇ, ਪਰੁ ਭਾਂਡੇ ਕੁਭਾਰ ਕੇ, ਜਿਨਿ ਗੋਇ ਸਾਜਿ ਸਵਾਰਿ ਪਕਾਇ ਕੀਏ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਜਿਮੀ ਮਿਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਹੈ, ਭਾਂਡੇ ਕੁਭਾਰ ਕੇ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੂ ਮੇਰਾ ਕੁਮਾਰੁ ਹੈ, ਹਉ ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਹਾਂ। ਭਾਂਡੇ ਹਥਿ ਤੇਰੇ। ਜੈਸਾ ਤੈਂ ਕੋਈ ਕੀਆ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਜੀ। ਮਾਤਾ ਕਉਣੁ ! ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਕਉਣੁ ਜੀ ? ਹਉ ਜਿ ਹਾਂ, ਸੁ ਤੇਰਾ ਰਚਿਆ ਹਾਂ ਜੀ। ਬਿਨਾ ਤੈਂ ਬੀ ਮੇਰਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਭੂਨ ਮੋਹੁ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਨ ਪਿਤਾ, ਨ ਸਖਾ ਨ ਸੇਨ, ਨ ਭਾਈ ਨ ਬੰਧੁ, ਬਿਨਾ ਤੈਂ ਬੀ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਜੇ ਤੂ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਪਨਾ ਨਾਉ ਦੇਹਿ, ਤਾਂ ਹਉ ਜੀ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜਪੀਂ। ਨਾਤਰ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਕਿ ਵਿਥੁ ਹੈ ਜੀ। ਹਉ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹਾਂ। ਤੂੰਹੋ ਮਾਤਾ, ਤੂੰਹੋ ਪਿਤਾ। ਹੋਰੁ ਕਉਣੁ ਜੀ ? ਤੈ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ।" ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ।"

ਬਹੁਤੇ ਅਉਗਣ ਕੂਕੈ ਕੋਈ। ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਬਖਸੇ ਸੋਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ! ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਅਵਗਣ ਹੋਹਿ, ਜਨਮ ਬੀ ਲਾਇ ਕਰਿ ਕਈ ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਮਹਾ ਪਾਪੀ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਅਰੁ ਕਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਪਾਪੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਤੂ ਪਲਕ ਮਹਿ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਬਖਸਹਿ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਾ ਕਵਣੁ ਸਰੀਕੁ ਹੈ ? ਜਿ ਕੋਈ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਜਾਣੈ। ਤੂ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾ-ਸਰੀਕ^੧ ਹੈ ਅਰੁ ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ। ਜੀ, ਤੇਰੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਤੂੰਹੋ ਜਾਣਹਿ। ਪਰੁ ਜੀ ਏਕ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿ :—

ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਦੁਰਮਤਿ^੨ ਖੋਈ। ਜਾ ਦੇਖਾ ਰਹ ਏਕੋ ਸੋਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਾਣਣੇ ਨੋ ਸਮਰਥ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਜਿਨ ਕੀ ਤੈ ਦੁਰਮਤਿ ਕਟਿ ਖੋਇ ਦੂਰਿ ਕਰੀ ਹੈ, ਸਿ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਸਭਨੀ ਠਉਰੀ^੩ ਜਾਣਤੇ ਹੈ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਰਬ ਜੀਆ ਸਾਥਿ ਜਾਣਤੇ ਹੈ। ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ, ਠਉਰ ਠਉਰ ਤੁਝ ਕਉ ਜਾਣਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੇਆਲੁ ਹੈ, ਤਿਨਿ ਤੂ ਠਉਰ ਠਉਰ, ਜਹਾ ਕਹਾ ਦਿਸਿ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਜਹਾ ਹਉ ਦੇਖਤਾ ਹੋ, ਤਹਾ ਤੂੰਹੋ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤੈਂ ਬੀ।

ਕਹਤ ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਮਤਿ ਆਵੈ। ਤਾ ਕੋ ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਦਿ ਐਸੀ ਮਤਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਆਵੈ, ਜੇਸੀ ਤੁਝ ਕਉ ਆਈ ਹੈ, ਤਉ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ ਸਮਾਵੈ। ਸੁ ਨਾਨਕ ਏਹ ਮਤਿ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਆਈ ਹੈ।

^੧ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੀਕ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

^੨ਖੋਟੀ ਮਤ।

^੩ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ।

ਤੂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸੇਵਕ ਹੈਂ। ਤੂ ਮੇਰਾ ਹਿਰੁ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਤੂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ! ਤੁਝ ਅਰੁ ਮੁਝ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਹੰਉ ਸੁ ਤੂ, ਤੂ ਸੁ ਹੰਉ। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਨਾਨਕ, ਮੇਰਾ ਕਰਮ^੧ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤੂ ਮੈ ਬਖਸਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਪੰਥ ਕਾ ਹੋਇਗਾ, ਮੈ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਭੀ ਬਖਸਉਗਾ। ਨਾਨਕ ! ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੀਛੈ ਜਹਾਨੁ ਸਾਰਾ ਬਖਸਉਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਗੇ ਕਰਨਸ ਤਸਲੀਮ^੨ ਕੀਤੀ ਅਰੁ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਭੰਡਉਤਿ ਕਰੀ। ਤਬ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇਆਲ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਭਾਵਤੀ ਬੰਦਗੀ, ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਪਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰੀਝਾਇਆ^੩। ਤਉ ਨਾਨਕੁ, ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ। ਸੋ ਪੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ, ਕਾਲੁ ਜਾਇਆ^੪।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪਾ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਾ ਅੰਗੁ ॥

ਦੁਹ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਨਾਨਕਾ, ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ ਤਿਨੁ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਖੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੭ ॥ ੨੧੭ ॥ ੫੦ ॥

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸ ਤੋ ਆਨੰਦ ਕੀ ਅਰੁ ਸਹਜ ਕੀ ਬਖਸੀਸ ਪਾਈ। ਸੁ ਅਉਰੁ ਸਭੁ ਭੂਲਿ ਗੋਆ ਪਾਣਾ, ਪੀਣ, ਸਵਣ, ਪਹਿਰਣਾ, ਹਸਣਾ, ਖੇਲਣਾ। ਕਿਸੀ ਤਰਫ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਨਾ ਜਾਵੈ। ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਨੇ ਪਹਰ ਮਗਨੁ ਰਹੈ। ਮਾਤਾ ਭੀ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਕਿਛੁ ਬੋਲੈ, ਨ ਉਤਰੁ ਹੀ ਦੇਇ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਦੇਖਾਂ, ਨਾਨਕ, ਜੋ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤਿਆਗਿ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕੀਆ ਹੈ?” ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜੁ ਨਿਕਟਿ ਵਰਤੀ ਬੇ ਤਿਨਹੁ ਲੋਜਾਇ ਹਾਜਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਨ ਕਿਛੁ ਤੂੰ ਖਾਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਪਹਿਰਤਾ ਹੈ। ਮੈ ਜਿ ਏਹੁ ਸੁਖ ਭੋਗ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕੀਏ ਹੈ। ਤੂ ਜਿ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਨਾਹੀ ਚਾਹਤਾ, ਸੁ ਤੂ ਅਉਰੁ ਮੁਝ ਥੀ ਕਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ?” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ। ਮੈ ਏਕੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਹੀ ਚਾਹਤਾ ਹੋਂ।” ਅਉਰੁ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਚਾਹਤਾ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਏਹ ਜਿ ਤਪੇ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਹਨੁ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੇ ਤਉ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਮਾਗਤੇ, ਤੂ ਕਿਉ ਨਾਮੁ ਮਾਗਤਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉਤੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਹੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਆਗੇ, ਜਿ, “ਜੀ।”

^੧ਹਨੁ ਕਰਿ ਮਰੇ ਨ ਲੇਖੇ ਪਾਵੈ। ਵੇਸ ਕਰੇ ਬਹੁ ਭਸਮ ਲਗਾਵੈ।

ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵੈ^੨ ॥ ੧ ॥

^੧ਬਖਸਿਸ਼।

^੨ਪ੍ਰਣਾਮ, ਨਮਸਕਾਰ, ਸਲਾਮ।

^੩ਪਰਸੰਨ ਕੀਤਾ।

^੪ਪੁੱਤਰ।

^੫ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੨੨੬।

^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਵੈ” ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਏਕ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਦੋਆਲ੍ਹ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸੁਨਹਿ, ਤਉ ਕਹਉ ਜੀ।' ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਮੈ ਤੇਰੇ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾਲ ਹੋ'। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੂੰ ਕਰਹਿਗਾ, ਕਹੇਗਾ, ਸਿ ਮੈ ਮਾਨਿ ਲੇਉਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕੋਟ ਤਪਸਿਆ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਕੋਟ ਹਠ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਹਠ ਹੀ ਮਹਿ ਮਰਿ ਜਾਇ, ਤਉ ਥਾਇ ਨ ਪੜਹੀ। ਅੰਗਿ ਭਸਮ ਲਗਾਵੈ, ਨਗਨ ਫਿਰੈ, ਅਨੇਕ ਤਪਸਿਆ, ਬਹੁ ਭੋਖ ਕਰੈ, ਤਉ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਤਨੇ ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ ਤਪਸਿਆ ਕੀਏ ਥੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਬਿਰਥੇ ਗਏ, ਲਾਗਾ ਪਛਤਾਵਨੇ।

ਤੂੰ ਮਨਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੂੰ ਮਨਿ ਸੁਖ। ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਸਹਹਿ ਜਮ ਦੁਖਾ॥ ਰਹਾਉ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਜੀ ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਬਸੁ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਉ ਸੁਖੁ ਹੋਇ। ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀ ਹੋਰੁ ਸਭ ਦੁਖੁ ਹੈ। ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਣੁ ਨਾਹੀ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰਿ ਮਹਾ ਭਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਸੁ, ਜਿ ਏਹ ਦੁਖਾ ਕੇ ਭਾਰੇ ਮਿਟਹਿ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਐਸਾ ਹੈ ਜੀ। ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਆਪਨਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦੇਹਿ ਜੀ। ਏਹੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋ' ਜੀ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਰਾਜੁ ਪਾਟ, ਸਿਹਜਾ ਸੁਖੁ ਲੇਹਿ, ਜਿਸਤੇ ਤੂੰ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹਿ, ਤੇ ਬਹੁਤੁ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਜੋਤਿ ਜੀ।"

ਚੋਆ^੧ ਚੰਦਨ ਅਗਰ^੨ ਕਪੂਰਿ। ਮਾਇਆ ਮਗਨੁ ਪਰਮ ਪਦੁ ਦੂਰਿ॥
ਨਾਮ^੩ ਬਿਸਾਰਿਅੰ ਸਭੁ ਕੂੜੇ ਕੂਰਿ॥ ੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਜਿਤਨਾ ਰਾਜੁ ਪਾਟੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਪਾਟੇਬਰ ਹੋਹਿ, ਚੋਆ ਚੰਦਨ, ਅਗਰ, ਕਪੂਰ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਇਨ੍ਹਾ ਸੁਖਾ ਸਿਉ ਰਚੈ, ਤਉ ਤੇਰਾ ਜਿ ਪਰਮਪਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਦੂਰਿ ਰਹਿ ਜਾਇ, ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ। ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀ, ਏਹ ਸਭਿ ਕੂੜੁ ਹੋਨ੍ਹ। ਪੜੇ ਭਠਿ ਜੀ ਏਹ ਸੁਖ, ਮੇਰੇ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ !

ਨੌਜੇ ਵਾਜੇ ਤਖਤਿ ਸਲਾਮੁ॥ ਅਧਕੀ^੪ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਆਪੈ ਕਾਮੁ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਚੇ ਭਗਤਿ ਨ ਨਾਮੁ॥ ੩॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਵਾਜੇ ਨੌਜੇ ਹੋਰਿ, ਅਰੁ ਤਖਤਿ ਬੈਠੇ ਸੁਲਤਾਨੁ ਕਹਾਵਾ। ਲੋਕੁ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਕਰੇ ਅਰੁ ਰਾਜ ਕੀ ਲੀਲਾ ਸਾਥਿ, ਇਸ ਕਉ ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਿਆਪਿ ਜਾਇ, ਤਾਂ ਏਸ ਤੋ ਨਾ ਭਗਤਿ ਹੋਇ, ਨਾ ਭਾਉ ਹੋਇ, ਨਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ

^੧ਇਹ ਅਖਰ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹਨ ^੨ਅਤਰ। ^੩ਇਕ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਲਕੜੀ। ^੪ਇਸ ਟੁਕ ਦੀ
ਥਾਵੇਂ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਟੁਕ ਲਿਖੀ ਹੈ :—“ਤੇਰੇ ਨਾਮੁ ਬਿਨਾ ਸਭੁ ਕੂੜੇ ਕੂਰੁ।” ^੫ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਜਾਇ। ਏਸੁ ਤੇ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਨ ਆਵੈ। ਏਸੁ ਕੇ ਦੋਵੇ ਸਿਰੇ ਜਾਇ। ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀ, ਅਵਰ ਸਭ ਰਸ ਫੀਕੇ ਹੈ। ਮੁਝ ਕਉ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦੇਹਿ। ਮੈ ਅਵਰ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਚਾਹਤਾ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਸੰਸਾਰੁ ਤਉ ਸਭੁ ਰਾਜ ਹੀ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਤੂ ਕਿਉ ਰਾਜ ਕਉ ਨਿੰਦਤਾ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸਦੇਵ^੧ ਜੀ :—

ਵਾਇ^੨ ਅਹੰਕਾਰਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਾ। ਮਨੁ ਦੇ ਪਾਵਹਿ ਨਾਮੁ ਸੁਹੇਲਾ^੩ ॥

ਦੂਜੈ^੪ ਭਾਇ ਅਗਿਆਨੁ^੫ ਦੁਹੇਲਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਆਲ ਦੇਵ ਜੀ ! ਮੈ ਨਿੰਦਤਾ ਨਾਹੀ ਰਾਜ ਅਰੁ ਪਾਟ ਕਉ, ਪਰੁ ਏਸ ਕਉ ਰਾਜੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਵਾਦੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਮੇਲੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਵਿਛੜਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇਰੀ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ, ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ਜੀ। ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਬਸਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਅਗਿਆਨ ਦੁਹੇਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਕੁ ਪੈਡਾ ਦਿਖਾਲਿ ਦੇਹਿ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ !

ਬਿਨੁ ਦਮ^੬ ਕੇ ਸਉਦਾ ਨਹੀ ਹਾਟ। ਬਿਨੁ ਬੋਹਿਥ^੭ ਸਾਗਰ ਨਹੀ ਵਾਟ^੮ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਘਾਟੇ^੯ ਘਾਟਿ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਬਿਨੁ ਦਾਮਾ ਸਉਦਾ ਹਾਟਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤਾ। ਜਿਉ ਬਿਨਾ ਬੋਹਥੇ ਤੇ ਸਾਗਰ ਮਾਰਗੁ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤਾ, ਤਿਉ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਤੇ, ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਾਹ। ਵਾਹ ॥ ਕਰਿ ਉਠਿਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਵਾਹ। ਵਾਹ ॥ ਕਿਸੁ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਜੀ” !

ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ^{੧੦} ਜਿ ਵਾਟ ਦਿਖਾਵੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਮੈ ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਪੈਡਾ, ਵਾਟ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ। ਏ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦੇਆਲ ਜੀ ! ਮੈ ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਕੀਰਤਨ, ਭਗਤਿ ਕਾ ਮੁਝ ਕਉ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵੈ ਜੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਜੀ ! ਮੈ ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋ, ਜਿ ਤੁਝ ਕਉ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਜੀ !

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤਿਸ ਕਉ ਜਿਸ ਕਾ ਇਹੁ ਜੀਉ ॥

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਮਥਿ^{੧੧} ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਉ ॥

ਨਾਮ ਵਡਾਈ ਕੁਧੁ ਭਾਣੈ ਦੀਉ ॥ ੭ ॥

^੧ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸਭ ਵਿਚ ਹੈ।

^੨ਭਗਤੋ ਵਿਚ।

^੩ਸੁਖਦਾਈ।

^੪ਦੂਤ ਭਾਵ।

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਧਿਆਨ ਦੁਹੇਲਾ” ਹੈ।

^੬ਪੇਸਿਆ ਦੇ।

^੭ਜਹਾਜ਼।

^੮ਰਸਤਾ, ਸਫ਼ਰ।

^੯ਘਾਟਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ਹੈ।

^{੧੦}ਹੰਨਤਾ, ਭਾਵ ਵਾਰਨੇ ਜਾਣੀਏ।

^{੧੧}ਰਿੜਕ ਕੇ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋ, ਜਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਏਹੁ ਜੀਉ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ। ਵਾਹ ਵਾਹ, ਮੈ ਤਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਪੀਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਏਹ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਜਾ ਤੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪਿ ਦੀਨੀ ਹੈ, ਤਉ ਮੈ ਪਾਈ ਹੈ। ਜੀ, ਮੈ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਹਤਾ ਹੋ। ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਤੈ ਬਿਨਾ ਕਉਨੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਮੈ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਹਉ?” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਏਕ ਬਸਤੁ, ਕਾਈ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਜੁ ਭਲੀ ਜਾਨਹਿ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੈ ਮਾਗਿ ਲੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਤੇਰੀ ਪਤਿ ਰਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ!”

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕਿਉ ਜੀਵਾ ਮਾਇ। ਅਨਦਿਨੁ^੧ ਜਪਤੁ ਰਹਉ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਤਿ ਪਾਇ॥ ੮॥੧॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਮੂਖ ਜੀ। ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਤਿਚਰੇ ਜੀਵਾਇ, ਜਿਚਰੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਉ। ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ, ਅਰੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਵਉ, ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ ਰਹਉ ਜੀ। ਮੈ ਏਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਜਬ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੂੰ ਮੁਝ ਉਪਰਿ ਕਰਹਿ, ਤਉ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਰਹੈਗੀ ਜੀ। ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਰਹਉਗਾ, ਉਹੀ ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਰਹੀ ਜੀ। ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ, ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ। ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੀ ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦੇਹਿ ਜੀ। ਮੈ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮਾਗਤਾ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ।” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਜਾਹਿ, ਮੈ ਤੁਮ ਕਉ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੀਆ।” ਤਬ ਤਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਸਾਉ ਕੀਆ, ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਲੀਆ॥ ਤਬ ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਨਿ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤੁ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ, ਪੂਰ ਤੇ ਲੀਆ ਮੰਗਿ॥
ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਵ, ਕਾਪਰ ਪਹਿਰੇ ਅੰਗਿ॥ ੧॥^੨

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ।
ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ॥ ੨੧੮॥ ੨੧੮॥ ੫੧॥

~*~*~*~

ਮੋਹ ਦਾ ਪਸਾਰਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਮਾਤਾ ਨਾਲ)

ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਰਾਵੀ ਦਰੀਆਉ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਉਹਾ ਹੀ ਰਹੈ, ਘਰਿ ਆਵਣਾ ਛੋਡਿ ਦੀਆ।

^੧ਹਰ ਰੋਜ਼, ਰਾਤ ਦਿਨ।

^੨ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮਨਿ ਤਰਕ^੧ ਆਇ ਗਈ। ਕਹੈ ਜਿ, "ਇਸ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ।"
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਾ ਜੀਉ ਕਲਮਲਾਇ^੨ ਗਿਆ। ਲਾਗੀ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਨੇ। ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ,
 ਮਸਾਂ ਜੋਹੇ ਬਾਰਹੀ ਬਰਸੀ^੩ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੇ ਤਰਸਦੀ ਨੋ ਕਿਵੇ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਸੀ, ਭੀ ਗਿਆ।
 ਸੁ ਮਾਤਾ ਹਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲਾਗੀ ਉਚੀ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ਰੋਵਣੇ। ਸੁ ਮਾਤਾ ਕਾ ਰੁਦਨ^੪ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਲੋਕ
 ਸਭਿ ਮਿਲ ਆਏ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਮਾਤਾ ਰੋਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਇਤ ਨਾਨਕ ਵੇਰਿ ਨਿਕਲਿ
 ਗਿਆ। ਤਬ ਇਕਿ ਲੋਕ ਜਿ ਉਸ ਤਰਫ ਤੋ ਆਏ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੂ ਈਹਾ ਕਾਹੇ
 ਕਉ ਰੋਵਤੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੈ, ਵਾਰੀ
 ਬਚਾ! ਤੁਸਾਡੇ ਮੁਹ ਉਤਹੁ। "ਤੁਸਾ ਦੇਖਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਨਕ?" ਕਹੈ, "ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਹਮ ਦੇਖਿਆ,
 ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ, ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਉਠੀ
 ਦਉਤੀ। ਰੋਤੀ ਰੋਤੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੀ। ਤਬ ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਰੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ
 ਬਿਲੀਤਾਪ^੫ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਹਾ ਹਾ ਮਾਤਾ! ਤੂ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੁਦਨ
 ਕਰਤੀ ਹੈ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ, ਹਉ ਜਿ ਨ ਰੋਵਾਂ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨ ਰੋਵਾਂ? ਤੂ ਮੈਨੇ
 ਮਸਾਂ ਜੋਹੇ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਤੂ ਭੀ ਕਹੀ ਉਠਿ ਜਾਹਿ, ਤਾਂ ਹਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਾਂ? ਬਚਾ!
 ਜਾਂ ਤੂ ਮੇਰੀਆ ਅਖੀ ਅਗੇ ਹੋਹਿ ਤਾਂ ਹੀ ਹਉ ਜੀਵਾਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ!
 ਤੂ ਜਿ ਰੋਵਤੀ ਹੈ, ਸੇ ਮੇਹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰੋਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ
 ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ:—

ਮੋਹੁ^੬ ਕੁਟੰਬ^੭ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਕਾਰ। ਮੋਹੁ ਤੁਮ ਤਜਹੁ ਸਗਲ ਵੇਕਾਰ॥੧॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ! ਜਿਤਨਾ ਕੁਟੰਬ ਕਾ ਮੋਹੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਲ ਕਾਲਖ ਹੈ।
 ਜਿਤਨਾ ਮੋਹੁ ਕੁਟੰਬ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਤਨਾ ਸਭੁ ਬਿਕਾਰੁ ਹੈ। ਏ ਮਾਤਾ! ਏਹੁ ਜਿ ਕੁਟੰਬ, ਮਾਇਆ
 ਸਿਉ ਮੋਹੁ ਲਾਵਣਾ, ਸੁ ਏਸ ਕਉ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਡਾ ਪਾਪੁ ਹੈ ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਾਥਿ। ਮਾਤਾ! ਏਹੁ ਝੂਠਾ ਰੁਦਨ,
 ਤੂ ਕਾਹੇ ਕਉ ਕਰਤੀ ਹੈ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਭਾਈ ਭਰਾਉ ਪੁਤ੍ਰ ਆਏ ਸਨਿ, ਜਿ ਓਇ ਭੀ
 ਲਾਗੇ ਰੋਵਣੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ:—

ਮੋਹੁ ਅਰੁ ਭਰਮੁ ਤਜਹੁ ਤੁਮ ਬੀਰ। ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੇ ਰਵੇ ਸਰੀਰ॥੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਕਉ ਅਰੁ ਉਨਹੁ ਭਾਈਅਹੁ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੀਰ^੮! ਏਹੁ ਜਿ
 ਮੋਹੁ ਹੈ, ਸਿ ਸਭੁ ਭਰਮੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਭਰਮ ਕਾ ਮੋਹੁ ਤੁਮ ਤਜਹੁ^੯, ਜਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਅੰਤਰਿ ਆਇ ਬਸੇ,
 ਤੁਮਾਰੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਇ। ਮਾਇਆ ਅਰੁ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਹੋਤਿ^{੧੦} ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੁਮ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭੂਲਿ ਗਿਆ ਹੈ।
 ਤੁਮ ਏਹੁ ਭਰਮੁ ਅਰੁ ਮੋਹੁ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ, ਜਿ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਹੋਇ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ

^੧ਵਿਚਾਰ, ਸੋਚ, ਦਲੀਲ।

^੨ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

^੩ਰੋਣਾ।

^੪ਵਿਰਲਾਪ।

^੫ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੩੫੬।

^੬ਸੰਤਾਨ, ਟੱਬਰ।

^੭ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਅਖਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

^੮ਹੋ ਭਾਈ।

^੯ਛੱਡੋ।

^{੧੦}ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ।

ਜਿ, "ਬਚਾ ! ਮੇਰਾ ਅਦਰੁ ਕਲਪਦਾ ਹੈ । ਮੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਜਪਉ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਜਾ ਨਵਨਿਧਿ ਪਾਈ । ਰੋਵੈ ਪੂਤੁ ਨ ਕਲਪੈ^੧ ਮਾਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੋਸੀ ਨਿਧਿ ਹੈ ? ਜੇ ਏਹੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਆਵੈ, ਤੇ ਨ ਪੂਤੁ ਰੋਵੈ, ਨ ਮਾਈ ਖਿਝੇ, ਕਲਪੈ ਨਾਹੀ । ਸਾਂਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਜਾਹਿ । ਮੋਹ ਕੀ ਫਾਸ ਤੇ ਮੁਕਤੋ ਹੋਹਿ । ਨਿਰਮੋਹ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜੇ ਨਿਰਮੋਹਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਮੁਕਤਿ ਜਾਹਿ । ਅਰੁ ਜੇ ਮੋਹ ਸੰਜੁਗਤ^੨ ਹੋਇ, ਤਉ ਮੁਕਤਿ ਕਿਉ ਹੀ ਨ ਹੋਇ ।

ਏਤੁ ਮੋਹਿ ਫੂਥਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਉਤਰੈ^੩ ਪਾਰਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਮੋਹੁ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਕਾ, ਪਿਤਾ ਕਾ, ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਕਾ, ਬੇਟੀ ਬੇਟੇ ਕਾ, ਇਸ ਤੋ ਸੰਸਾਰੁ ਫੂਥਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਕੋਟਾ ਮੋਹੋ^੪ ਪਾਰਿ ਉਤਰੇ ਤਉ ਉਤਰੇ, ਨਾਤਰ ਸੰਸਾਰੁ ਸਭ ਨਰਕਿ ਜਾਇਗਾ ।"

ਏਤੁ ਮੋਹਿ ਵਿਰਿ ਜੂਨੀ ਪਾਹਿ । ਮੋਹੇ ਲਾਗਾ ਜਮਪੁਰਿ^੫ ਜਾਹਿ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਮੋਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਮੋਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਅਰੁ ਕੁਟੇਬ ਤੇ ਨਿਰਮੋਹਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਵਿਰਿ ਜੂਨਿ ਨ ਆਵੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਅਰੁ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਹੀ ਮੋਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ! ਏਹੁ ਜਿਤਨੇ ਤਪੇ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਸੇਖ, ਪੀਰ, ਗੁਰ ਹੋ, ਅਰੁ ਹੋਏ ਹੋ, ਇਨ ਕੇ ਤੋ ਸਭਨਾ ਕੇ ਬੇਟੇ ਬੇਟੀਆ ਹੋਏ ਹੋ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੋਹੁ ਹੈ । ਤਾਂ ਓਇ ਭੀ ਚੋਕੁਠਿ ਜਾਤੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਭੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਥਾਇ ਪਾਇਦਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਮਾਤਾ, ਏਵ ਨਾਹੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ^੬ ਲੇ ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਮਾਹਿ । ਨਾ ਮੋਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਥਾਇ^੭ ਪਾਹਿ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਭਾਵੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਕਮਾਵੇ, ਭਾਵੇ ਅਨੇਕ ਜਪ, ਤਪ, ਸੰਜਮ ਕਰੇ, ਨਾ ਮੋਹੁ ਕੁਟੇਬ, ਸੰਸਾਰ, ਮਾਇਆ ਕਾ ਤੁਟੈ, ਨ ਏਹੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ।

^੧ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ।

^੨ਸਾਥ, ਨਾਲ ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਪਾਵੇ ਪਾਰ" ਹੈ ।

^੪ਵਿਚੋਂ ।

^੫ਜਮਪੁਰੀ, ਜਮਾਂ ਦਾ ਦੇਸ ।

^੬ਸਿਖਿਆ ।

^੭ਕਬੂਲ ਹੋਣਾ ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਇਸ ਕੀ ਤਉ ਬਾਇ ਪੜੈ, ਜਬ ਨਿਰਮੋਹੁ ਹੋਇ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚਾ ! ਕਿਵੇਂ ਏਹੁ ਕੁਟੰਬ, ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹੁ ਜਾਇ ਭੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੋਹੁ ਜਾਤਾ ਭੀ ਹੈ ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਓਹੁ ਵਿਧਿ ਕਢਨ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਏਸ ਕਾ ਮੋਹੁ ਤੂਟੈ ਅਰੁ ਨਿਰਮੋਹੁ ਹੋਇ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ-ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾਂ ਏਹੁ ਮੋਹੁ ਜਾਇ । ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥ ੬ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਭਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਉਸ ਕੀ ਮਿਹਰ ਤੋ ਮੋਹੁ ਤੂਟਿ ਜਾਇ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਇਸ ਕਾ ਜੋੜੁ ਪੜੈ । ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੀ ਏਹੁ ਮੋਹੁ ਹੀ ਵਿਛੋੜਤਾ ਹੈ । ਜਦਿ ਇਸ ਕਾ ਮੋਹੁ ਜਾਇ, ਇਸਿ ਕੁਟੰਬ ਕਾ, ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਸੈਸਾਰ ਕਾ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਭਗਤੁ ਹੋਇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਸਮਾਇ ਜਾਇ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਰਹੈ । ਇਸੁ ਅਰੁ ਠਾਕੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਭਿੰਨੁ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਬਚਾ ! ਆਜੁ ਥੀ ਪੀਛੇ ਮੈ ਜਾਣਦੀ ਥੀ, ਜਿ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੈ, ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ । ਬਚਾ ! ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਮੋਹੁ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਸਾ । ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਇਥ ਤੂ, ਆਜੁ ਥੀ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮੋਹੁ । ਤੂ ਇਥ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੁਆ, ਏਸੁ ਉਪਦੇਸ ਕਾ । ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ! ਅਸਾਡੇ ਮਨਿ ਸਾਤਿ ਆਈ । ਹੁਣਿ ਭਾਵੈ ਤੂ ਰਹੁ, ਭਾਵੈ ਜਾਹਿ । ਅਸਾਡੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਜਾਹਿ, ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਸਾਤਿ ਹੈ । ਜੇ ਰਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਜੀ, ਸਾਤਿ ਹੈ ਜੀ । ਹੁਣ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੈ ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਅਸਾਨੂੰ ਭਿ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਧੰਨੁ ਹੈ ਤੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਏਹੁ ਮਤਿ ਆਈ ਹੈ । ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਤੂ ਅਸਾਨੂੰ ਅਸੀਰਬਾਦ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਜੇਹੀ ਹਮਰੁ ਉਠਾਈ ਹੈ, ਤੇਹੀਆ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ ! ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ । ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ, ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪੜੈ । ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਾਬਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਬਾਹੈ, ਬਾਇ ਪੜੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਬਿਨੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਰਵਿਆ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਹਿ ॥

ਨਾਇ ਲੋਏ ਦੁਖ ਜਾਹਿ । ਸੇਵਹਿ ਤਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧੯ ॥ ੨੧੯ ॥ ੫੨ ॥

¹ਤਰੀਕਾ ।

ਚੰਗਿਆਈ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਦੋ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਸ ਠਹਿਰ ਦਰੀਆਵ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਉਠਿ ਕਰਿ, ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਬੀਤੇ ਥੇ, ਅਰੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੋਇ ਕਾਜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਏ, ਆਪਸ ਮਹਿ ਝਗੜਤੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ, ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲਤੇ ਝਗੜਤੇ ਹੋਏ ਆਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਦੁਆਇ ਸਲਾਮੁ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਬਹਤ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਸੰਤੋਖਿਆ। ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉ ਮੀਆ ਜੀ, ਤੁਮ ਆਪ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬੋਲਤੇ ਹਹੁ?" ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ ਸੁ ਵਡਾ ਮਰਦੁ ਹੈਂ। ਅਜੁ ਇਸਿ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚਿ, ਤੇਰੀ ਪਹੁਚ ਨੇ, ਦੂਜਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਨਾਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾ ਪੀਰੁ ਹੈਂ ਜੀ। ਅਸਾਨੇ ਏਹੋ ਆਪ ਵਿਚਿ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ ਏਹੁ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ, "ਸਿਥਾਮਾ" ਹੈ, ਸੁ ਹਠ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਜੇ ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਹਨੁ ਬੰਦੇ, ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨੂ ਪਹੁਚੇ। ਖੁਦਾਇ ਨੂ ਤਾਂ ਮਿਲੈ, ਜਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇ। ਸੁ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਹਨੁ ਕਰੇ। ਬਿਨਾ ਹਠ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨੁ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਹੋਵੇ। ਜਾਂ ਸੁਖੁ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਬਿਨਾ ਹਠ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਕਰੇ, ਸਿ ਹਨੁ ਕਰਿ ਕਰੇ। ਅਗੇ ਕਬੂਲੁ ਘਤਣਹਾਰਾ ਆਪਿ ਅਲਾਹ ਹੈ। ਐਪਰੁ ਏਸ ਦਾ ਹਨੁ ਲੋੜੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੂ ਆਖੁ ਮੀਆ! ਤੂ ਕਿ ਕਹਦਾ ਹੈਂ?" ਤਬ ਉਨ੍ਹਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੈਂ ਏਵ ਕਹਦਾ ਹਾਂ, ਜਿ, ਜਿ, ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਇਆ ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਏਸੁ ਬੰਦੇ ਤੇ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਏਹੁ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ:—

ਆਪਿ^੧ ਕਰੇ ਸਚੁ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ। ਹਉ ਪਾਪੀ ਤੂੰ ਬਖਸਣਹਾਰੁ ॥ ੧ ॥
ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਵੇ। ਮਨ ਹਠਿ ਕੀਚੇ ਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੇ^੨ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ! ਤੁਸੀ ਦੋਵੇਂ ਰਾਸਿ^੧ ਹਹੁ। ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਤੁਸਾਡੇ ਈਮਾਨ ਨੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨਿ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਖੋਜਣ ਦੀ ਮੁਹਬਤ ਹੈ। ਮੀਆ! ਤੁਸੀ ਦੋਵੇਂ ਕਬੂਲੁ ਪਏ ਹਹੁ। ਤੁਸਾਡਾ ਖੁਦਾਇ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਉਤੇ ਖੁਦਾਇ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਏਹੁ ਖੋਜ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੀਆ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉ ਅਲਖੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਅਲਖੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ? ਸੁ ਅਪਾਰੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਪਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਤੁ ਪਾਰੁ ਪਾਇ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਸੋ ਅਪਾਰੁ ਕਹੀਐ। ਸੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਅਤੇ ਮੀਆ

^੧ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿਧੀ ਕਰਨੀ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ।
^੨ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੩ਠੀਕ।

^੧ਦੋਵੇਂ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ੩੫੬।

ਜੀ ! ਏਸ ਦਾ ਈਵ ਭੀ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀ ਬਣਦਾ, ਜਿਸੇ ਤੋਂ ਜਿ ਪਾਪ ਕਰਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਕਰਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਮੇਂ ਨਾਹੀ ਕੀਏ। ਏਸ ਦਾ ਈਵ ਆਖਿਆ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਯਾ ਸਾਹਿਬ ! ਮੇਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰੂ ਹੈਂ; ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਉ ਬਖਸਿ। ਮੇਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਬਖਸਿੰਦੁ ਹੋਹਿ। ਪਾਪ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਮੇਂ ਕੀਤੇ ਹੋਨਿ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਧਰਮੁ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਤੋਂ ਹੋਏ ਹੋਨਿ, ਮੇਂ ਕਉਣ, ਜਿ ਕਰਿ ਸਕਉ। ਮੀਆ ਜੀ ! ਏਸੁ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਏਵ ਲੋਭੀਦੀ ਹੈ, ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਜਾਣੇ, ਅਰੁ ਬੁਰਿਆਈਆਂ, ਸੋ ਆਪਣੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਅਰੁ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਏਸ ਨੂੰ ਤਉਫੀਕ^੧ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਨੇ ਲੋਭੇ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ੀਕਿ ਨ ਜਾਵੇ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਹੈ। ਓਹੁ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਏਤੁ ਗਲ ਏਸ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਹੈ। ਮੀਆ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਰੁ ਓਸ ਹੀ ਕਾ ਭਾਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਦਿ ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਦੇਵ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਮੇਂ ਥੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਆਪਿ ਸਾਹਿਬੁ ਤਾਂ ਅਲਹ ਮੀਆ ਉਸ ਨੂੰ ਬਖਸੇਗਾ। ਅਰੁ ਜੋ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਈਵ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਮੇਂ ਹਨੁ ਕੀਆ, ਮੇਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ ਹਠਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੇ, ਤਾਂ ਅੰਤਿ ਓਸ ਕੇ ਭਾਈ^੨ ਵਿਗੋਈਐ ਗਾ। ਪਰਮੇਸਰੁ ਉਸ ਕਉ ਬਖਸੇਗਾ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਤਾਂ ਹੀ ਉਬਰੇ, ਜਦਿ ਦੇਨੇ ਸਿਰੇ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਉਪਰਿ ਢਾਲਿ ਦੇਵੇ। ਤਾਹੀਂ ਏਹੁ ਬਾਚੀਐ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਅੰਤਿ ਵਿਗੂਚੇ ਗਾ।^੩ ਤਬ ਉਨਹੁ ਵੇਰਿ ਅਰਜੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਇਕੁ ਕੌਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ? ਦੇਖਾਂ ਜੀ, ਜਹਾਨ ਦਾ ਕਿ ਹਾਲੁ ਜੀ। ਨ ਓਨੋਂ ਸਬਰੁ, ਨ ਸਬੂਹੀ। ਜੀ, ਨੇਕੀ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਬਦੀਆ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਤਿ ਕਿਥੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨਮੁਖ^੪ ਕੀ ਮਤਿ ਕੂੜਿ ਵਿਆਪੀ। ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਣ ਪਾਪਿ ਸੰਤਾਪੀ^੫ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੀਆ ਜੀ ! ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਜਿ ਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੂੜ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬੰਦਗੀ ਇਬਾਦਤ ਤੋਂ, ਸਭ ਮਤਿ ਬਾਦਿ ਹੈ। ਜਉ ਨਾਉ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਪੈਦਾ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕਾ ਲੇਵੇ, ਤਉ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਮਤਿ ਰਾਸਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਯਾਦਿ ਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਤਿ ਭਰਿਸਟ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਮੀਆ ਜੀ ! ਪਾਪੁ ਇਸਿ ਮਤਿ ਕਉ ਸਰਾਪਿ ਲੇ। ਦੁਰਮਤਿ^੬ ਇਸ ਕਉ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਰਣੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ। ਕਿਉ ਜਿ, ਜੋ ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਕਰੇ, ਤਉ ਪਾਪਾਂ ਕਉ ਜਲਾਇ ਲੇ ਜਾਇ। ਅਰੁ ਸਿਆਣਪ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਤਿ ਤੋਂ ਦੁਰਮਤਿ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਭਲੇ ਅਵਾਲ^੭, ਨੇਕੀਆਂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਗੁਰਮਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਏ ਮੀਆ ! ਮਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਪੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੁੰਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਏਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਮਤਿ ਬਿਨਾ ਪੁੰਨੁ ਹੋਇ, ਕੇ ਪਾਪ ਹੋਇ। ਨਾ ਪੁੰਨੁ ਅਰੁ ਪਾਪੁ, ਮਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਪ ਹੋਹਿ, ਤਿਸ ਮਤਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦੁਰਮਤਿ। ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੁੰਨੁ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਮਤਿ^੮। ਪਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸ ਕਉ ਭੁਟਾ^੯ ਹੈ। ਅਰੁ ਪੁੰਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸ ਕਉ ਨਵਾ ਹੈ।

ਦੁਰਮਤਿ^੬ ਤਿਆਗਿ ਲਾਹਾ ਕਿਛੁ ਲੇਵਹੁ। ਜੋ ਉਪਜੈ ਸੋ ਅਲਖ ਅਭੇਵਹੁ ॥ ੩ ॥

^੧ਸ਼ਕਤੀ, ਹਿੰਮਤ।

^੨ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ ਤਰਦਾ ਹੈ, ਆਪ-ਹੁਦਰਾ।

^੩ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

^੪ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ।

^੫ਕੰਮ ਢਾਰਸੀ ਦੇ ਵਿਹਲ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ।

^੬ਸੁਭ ਮਤਿ।

^੭ਘਾਟਾ।

^੮ਖੋਟੀ ਮਤ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਬਾਬਾ ! ਏਹ ਦੁਰਮਤਿ ਤੁਮ ਛਾਡਹੁ ਜਿਸ, ਤੇ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਪਲੈ ਪਤੈ। ਦੁਰਮਤਿ ਤੇ ਇਸਿ ਬੰਦੇ ਕਉ ਤੋਟਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਕਮਾਵਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਹੋਇ। ਕਾਹੇ ਕਉ ਦੁਰਮਤਿ ਸੰਗ੍ਰਹਤੈ ਹੋ ? ਦੁਰਮਤਿ ਛੋਡਿ ਦੇਹੁ ਅਰੁ ਗੁਰਮਤਿ ਲੇਹੁ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਦੁਰਮਤਿ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ। ਅਰੁ ਬੁਰਾ ਕੇ ਭਲਾ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਸ ਕਉ ਏਵ ਚਾਹੀਐ ਜਿ ਗੁਰਮਤਿ ਹੀ ਚਾਹੈ। ਐਪਰੁ, ਏਹ ਮਤਿ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਦੇਉ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਇਸ ਕਉ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਵੈ ?

ਐਸਾ ਹਮਰਾ ਸਖਾ ਸਹਾਈ। ਗੁਰਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੀਆ ! ਜੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਸਹਾਈ ਇਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਮਿਲੇ, ਜੋ ਲੋਜਾਇ ਗੁਰ ਕਉ ਮੇਲੇ ਅਰੁ ਇਸ ਕਉ ਗੁਰਮਤਿ ਆਵੈ। ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤੇ ਇਸ ਕਉ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ। ਡਿਤੁ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਪਾਪ ਕਉ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਨਾ ਇਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਨਾ ਭਗਤਿ ਦਿੜਾਵੈ। ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਏਹੁ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ ਦਿੜਤਾ।

ਸਗਲੀ^੧ ਸਉਦੀ^੨ ਤੋਟਾ ਆਵੈ। ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ੫ ॥ ੧੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅਪੁਨੀ ਸਿਆਣਪ, ਅਰੁ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਨੇਕ ਉਪਾਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਸਉਦੇ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾ ਉਪਾਵਾਂ ਕੀ ਕਿਛੁ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਸ ਜੀਅ ਕਉ ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀ, ਅਵਰ ਬਾਤ ਕਾ ਸੁਆਦ ਸਭੁ ਫੀਕਾ ਹੈ, ਬਾਦਿ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀ, ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਮਨ ਕਉ ਨਾਹੀ ਭਾਵਤਾ। ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀ, ਅਵਰ ਸਕਲ ਸੰਜਮ ਸਿਆਣਪ, ਸਉਦੇ, ਸਭਿ ਬਾਦਿ^੩ ਹੈਨ੍ਹਿ। ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀ ਸਭ ਝੂਠੁ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸਿਜਦਾ^੪ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਗਿਰਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਦੇਆਲ ਭਇਆ। ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਹੀਦੇ^੫ ਹੋਏ। ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਤਬ ਓਇ ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਜਲਤਾ ਜੀਉ ਸਾਂਤਿ ਆਇ ਗੀਆ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਚਿਲਤ ਕਰੇ ਕੁਦਰਤ ਦਿਸੈ, ਖਿਨ ਮਹਿ ਅਵਰ ਕੀ ਅਵਰ ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਸਲਾਹਿ ਤੂ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਪਾਵਹਿ ਠਉਰ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੩ ॥ ੨੨੦ ॥ ੨੨੦ ॥

^੧ਸਾਰੇ।

^੨ਸੋਦੇ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸੋਦਿਆਂ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਹੀ ਹੈ।

^੩ਝੂਠ, ਬਿਆਰਥ।

^੪ਨਮਸਕਾਰ, ਜੋ ਜਮੀਨ ਉਪਰ ਮਸਤਕ ਰਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

^੫ਚੋਲੇ।

ਬੁਤ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੈਸਨਉ ਪੂਜਾਰੀ ਸਾਲਗਿਰਾਮ^੧ ਕੇ ਪੂਜਣਹਾਰੇ, ਆਇ ਗਏ। ਸੁ ਆਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਨਉ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਓਇ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਲਾਗੇ ਗਿਆਨ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪੂਛਨੇ। ਅਰੁ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਹਮ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸੇ ਥੇ ਜੀ। ਆਜੁ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ, ਸੁ ਜੀ, ਹਮ ਆਜੁ ਨਿਸਤਰੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ। ਜਾਹੁ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਰਸੋਈ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਲੇਹੁ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਅਜਹੁ ਹਮਹੁ ਇਸਨਾਨੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਤਬ ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੇ ਨਾਇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗਿਆਨੀ ਬਹੁਤੁ ਚਮਕਤੇ ਹੈਨਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ। ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵਾ, ਜਿ ਤੁਮ ਕਰਤੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤਿ ਕਰਤੇ ਹਹੁ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਹਮ ਜਿ ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਤਰਣ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ, ਜਿ ਭਵਜਲੁ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪੜਹਿ। ਬੇਤੀ ਕੀ ਠਉੜ ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ਹੋਇ, ਹਮ ਕਉ ਤਾਰੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ। ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ਕੇ ਬੇੜੇ, ਤੁਮ ਭਵਜਲ ਕੇ ਨਾਹੀ ਲਘਤੇ। ਓਹੁ ਬੇੜਾ ਭਵਜਲ ਕੇ ਲੰਘਣੇ ਕਾ ਅਵਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਬੇੜੇ ਭਵਜਲ ਲੰਘੀਤਾ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਹਮ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹੁ ਬੇੜਾ ਅਰੁ ਓਹੀ ਸੰਜਮੁ ਬਤਾਇ ਦੀਜੀਐ, ਜਿਤੁ ਸੇਵਾ ਸੰਜਮਿ ਉਤੁ ਬੇੜੇ ਚੜਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ^੨ ਬਿਪ^੩ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ^੪ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ ॥

ਰਾਮਨਾਮੁ ਜਪਿ ਬੇੜਾ ਬਾਧਹੁ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ^੫ ॥ ੧ ॥

ਕਾਹੇ ਕਲਰਾ ਸਿੰਚਹੁ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੁ ॥

ਕਾਚੀ ਢਹਗਿ ਦਿਵਾਲ^੬ ਕਾਹੇ ਗਚੁ^੭ ਲਾਵਹੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ। ਤਰਣ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਤੁਮ ਸਮਝਿ ਲੇਹੁ। ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ਜਿ ਪੂਜਣਾ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ। ਜਿ ਬਿਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਸਿ ਏਈ ਪੂਜਣੇ। ਇਨ ਹੀ ਕਉ ਭੋਗ ਭੁੰਚਾਵਣੇ ਅਰੁ ਭੋਗੁ ਲਾਵਣਾ, ਅਰੁ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਣੀ, ਏਈ ਮਨਾਵਣੇ। ਅਰੁ ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਜਿ ਗਲੇ ਬਾਹਣੀ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਹੁਗੇ, ਸੁ ਤਿਹੀ ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਹੋਈ। ਜਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕੀਏ ਸੁ ਏਹੁ ਗਲੇ ਮਹਿ ਮਾਲਾ ਪਹਿਰੀ। ਅਰੁ ਬੇੜਾ ਭਵਜਲ ਕਾ ਕਵਣੁ ਹੈ? ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਿ ਜਪਣਾ, ਸਿ ਏਤੁ ਰਾਮ ਕੇ ਬੇੜੇ ਚੜਿ ਕਰਿ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ। ਸੁ ਇਸ ਹੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਾ ਬੇੜਾ ਬਾਧਣਾ, ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ।

^੧ਗੋਲ ਜਿਹਾ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਚਕ੍ਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

^੨ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੧੭੧।

^੩ਬ੍ਰਾਹਮਣ।

^੪ਸੁਭ ਕਰਨੀ।

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ

"ਤਾਰੇ ਰਾਮ ਦਇਆਲਾ" ਹੈ।

^੬ਦੀਵਾਰ।

^੭ਚੁਨਾ ਭਾਵ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵਾ।

ਅਵਰ ਕੀ ਜਿ ਸ੍ਰੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਿ ਕਲਰੁ ਸਿੰਚਣਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਲਰੁ ਕੇ ਸਿੰਚਐ, ਕਿਛੁ ਪਲੇ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ, ਤਿਉ ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਸ੍ਰੇਵਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਕੀ ਸ੍ਰੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਤੇ ਕਿਛੁ ਫਲੁ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ। ਜਿਉ ਕਲਰੁ ਸਿੰਚਿਆ, ਤਿਉ ਅਵਰ ਕੀ ਸ੍ਰੇਵਾ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ। ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸਭਿ ਬਾਦਿ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਸਿ ਜਿਮੀ ਕੇ ਉਪਰਿ ਪਾਨੀ ਫਿਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਲਰੁ ਤੇ ਮੀਠੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਕਲਰਾਈ ਪਾਨੀ ਦੂਰਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪਾਨੀ ਕਲਰਾਈ ਨਾਹੀ ਰਹਨੇ ਚੇਤਾ। ਉਸ ਜਿਮੀ ਕੀ ਮਿਠਾਈ ਕੀ ਜਾਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਓਹ ਜਿ ਧਰਤੀ ਅਨਾਜ ਕੀ, ਰਸ ਕਸ, ਮੇਵੇ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸਿ ਇਤੁ ਪਾਨੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਹਰਟ ਕੇ ਜਲ ਸਾਥਿ ਸਿੰਚੀ ਹੋਈ। ਸੁ ਹਰਟ^੧ ਕੇ ਟਿੰਡਾ ਹੋਤੀਆ ਹੈ, ਮਾਲਾ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਬੇਲ ਜੋਈਤੇ ਹੈ। ਪਾਨੀ ਸਿੰਚੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਆਰੇ ਭਰੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਲੀ ਉਨ ਕਉ ਸਿੰਚਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਕਿਆਰਿਆ ਕਉ। ਸੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਚਾਹੀਐ, ਸੁ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਬੀਚਿ ਤੇ ਜਮਾਇ ਲੀਜੀਐ। ਭਾਵੇ ਮੇਵਾ ਲਗਾਈਐ ਉਨੁ ਕਿਆਰਿਆ ਮਹਿ, ਭਾਵੇ ਖੇਤੀ, ਅਨਾਜੁ। ਜੁ ਉਨ ਮਹਿ ਜਮਾਇਐ, ਸੋਈ ਸੋਈ ਜੰਮੇ। ਉਸ ਹਰਟ ਸਿੰਚਣੇ ਕੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਚਾਹੀਐ, ਸੁ ਲੀਜੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਤਿਉ ਇਸਿ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ, ਕਾਇਆ ਧਰਤੀ ਕਉ ਸਿੰਚੀਐ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਸਿ ਕਾਇਆ ਧਰਤੀ ਕਉ ਸਿੰਚੀਐ, ਅਰੁ ਸਿੰਚੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਿੰਚੀਐ? ਅਰੁ ਸਿੰਚੀਐ, ਸੁ ਕਿਆ ਸਿੰਚੀਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ : —

ਕਰ^੨ ਹਰਿਹਟ ਮਾਲੁ ਟਿੰਡ ਪਰੋਵਹੁ ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚਹੁ ਭਰਹੁ ਕਿਆਰੇ ਤਉ ਮਾਲੀ^੩ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ॥੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ : —

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ। ਕਰ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹ ਦੋਨੇ ਹਾਥ ਹਰਹਟੁ ਕੀਜੀਐ, ਅਰੁ ਮਾਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਮਾਲਾ ਕੀਜੀਐ। ਅਰੁ ਮਣਕੇ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗਣਿ ਗਣਿ ਫੇਰਣੇ, ਸਿ ਏਹੀ ਟਿੰਡਾ ਕੀਜੀਅਹਿ। ਅਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਬੇਲੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਵਰ ਠਉਰਾ ਤੇ ਆਣਿ ਕਰਿ, ਏਕ ਠਉਰ ਰਾਖਿ ਕੇ ਜੋਈਐ। ਇਕ ਠਉਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਈਐ, ਸੁ ਏਹੁ ਬੇਲੁ ਕੀਜੀਐ। ਕੁਆ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਬੀਚਿ ਪਾਨੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਸਾਥਿ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ, ਜਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ, ਸਿ ਏਹੀ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚਿਆ। ਅਰੁ ਧਰਤੀ ਕਿਆਰੇ ਜਿ ਹੋਈ, ਸਿ ਏਹ ਦੇਹੀ ਹੋਈ। ਜੇ ਤਉ ਇਨਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨੇ ਸਾਥਿ ਏਹ ਦੇਹੀ ਕਿਆਰਾ ਭਰੀਐ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਮਾਲੀ ਕਾ ਹੋਇਆ। ਸੁ ਮਾਲੀ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ਤਬ ਏਹੁ ਤਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਹੋਇਆ। ਅਰੁ ਪੁਰਖਹੁ! ਕਲਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਭਰਿਸਟ ਕਰਮੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਭਰਿਸਟ ਕਰਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਉਹ ਧਰਤੀ ਕਲਰਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਬੀਜੀਐ, ਸੁ ਜਨਮੇ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਜਿ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਗੋਡੀਤੀ ਹੈ, ਬਸੋਲਿਆ^੪ ਸਾਥਿ। ਸੁ ਗੋਡੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਬਹੁਤੁ ਜਮਤੀ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹ ਧਰਤੀ ਗੋਡੀਤੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਓਹ ਧਰਤੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਮਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਤੂ ਕਰਮਾ ਕੀ ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਏਹ ਕਿਤਿ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਮੇ? ਅਹੁ ਏਸ ਕਉ ਕਉਨ ਸੇ ਬਸੋਲੇ ਲੀਜੀਅਹਿ? ਜਿਨ੍ਹੀ ਬਸੋਲੀ^੫ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਧਰਤੀ ਦੇਹੀ ਗੋਡੀਐ, ਅਰੁ ਜੰਮੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਫਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ

^੧ਹਰਟ।

^੨ਹੱਥ।

^੩ਹਰੀ ਰੂਪ ਮਾਲੀ।

^੪ਰੇਖੇ।

ਹੋਇ ।' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੇਇ ਕਰਹੁ ਲਸੋਲੇ ਗੋਭਹੁ^੧ ਧਰਤੀ ਭਾਈ ॥
ਜਿਉ ਗੋਭਹੁ ਤਿਉ ਤੁਮ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਕਿਰਤੁ ਨ ਮੋਟਿਆ ਜਾਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪੁਰਖਹੁ ! ਦੇਸੁ ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਕਾ ਦੇਹੁ ਸੰਜਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਹ ਬਸੋਲੇ ਹੁਏ । ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਧਰਤੀ ਹੁਈ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿ ਬਸੋਲੇ ਲੋਹੇ ਅਰੁ ਕਾਠ ਕੇ ਜਿ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਾਥਿ ਦੇਹ ਧਰਤੀ ਖੋਦੀ ਗੋਭੀ ਵਰੁ ਦੇਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਇਉ ਹੈ, ਜਿ ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਉ ਓਇ ਬਸੋਲੇ ਜਿਮੀ ਮਹਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਧਰਤੀ^੨ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਇਸਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਦੇਹੀ ਗੋਭੀਐ । ਸੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਮਾਰੀਐ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਇਸਿ ਮਨ ਕਉ ਸੁਖੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਮਹਿ ਜਸੁ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਹੋਇਗਾ ਸੋਈ, ਜਿ ਤੁਮਾਰੇ ਕਿਰਤਿ ਪੜਿਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਭਾਈ, ਇਸੁ ਸੰਜਮਿ ਕੀਏ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਾਰਹੁਗੇ ਦੇਹੀ ਮਹਿ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਤੁਮ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁਗੇ । ਇਨ੍ਹਾ ਬਸੋਲਿਆ ਸਿਉ ਜਬ ਦੇਹੀ ਗੋਭਹੁਗੇ, ਤਬ ਕਰਮ, ਸੁਕਰਮ ਜੰਮਹਿਗੇ ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਉ ਸੇਵਾ ਕੀਜੀਐ, ਭਉ ਭੀ ਕਿਰਤੁ ਇਸ ਕਉ ਦਖਲੁ ਕਰੇਗਾ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨ ਪੁਰਖਾ :—

ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਫੁਨਿ^੩ ਹੰਸੁਲਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਦਇਆਲਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ^੪ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁਨਿ ਦਾਸਾ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਨਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ । ਜੇ ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਵੈ, ਤਉ ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਹੰਸੁ ਕਰੇ । ਜੇ ਉਸਿ ਕੀਤਾ ਭਾਵੈ, ਤਉ ਇਸੁ ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਹੰਸੁ ਕਰੇ । ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਮੈ ਤੇਰਿਆਂ ਦਾਸਾਂ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹਾਂ ਜੀ । ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਆਪਣੀ ਦੇਖਾ ਕਰ, ਏ ਦੇਆਲ ਪੁਰਖ ! ਜੇ ਤੁਧਿ ਕੀਤਾ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਤੂ ਕਿਆ ਨ ਕਰਹਿ ? ਕਾਗ ਤੇ ਭੀ ਹੰਸੁ ਕਰਹਿ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ । ਏ ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੁਮ ਢੀਲ ਮਤ ਕਰਹੁ । ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ, ਜਿਤੁ ਤੁਮਾਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇ । ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਦੇਹੀ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਨਾਹੀ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਠਉਰ ਠਉਰ ਕਰਿ ਦੂਢਿਆ, ਸੁਣੀਐ ਪਰੁ ਦੀਸੈ ਨਾਹਿ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਪ੍ਰਕਾਰਤੇ, ਜਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ੨੨੧ ॥ ੨੨੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੨੨੧ ॥ ੨੨੧ ॥ ੫੪ ॥

—੨੨੨—

^੧ਚੋਹਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ "ਗੋਭਹੁ" ਦੀ ਥਾਂ ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਖੋਦਹੁ" ਹੈ । ^੨ਧਰ ਢਿੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਮੁਝ, ਫੇਰ ।
^੪ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਜਿ ਅਵਰ ਕਿਛੁ ਸਿਮਰੀਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਕਿਛੁ ਜਿ ਮੰਗਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਮੰਗਤੇ ਹੈ? ਏਹੁ ਜਿ ਅਵਰ ਕਿਛੁ ਸੁਆਦ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਚਾਹਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਇਸ ਕਉ ਕਿਆ ਲੋਭੁ ਹੈ? ਜਿ ਜਿਤਿ ਲੋਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਅਵਰ ਬਸਤੁ ਸਿਉ ਹੋਰੁ ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਅਪਨੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ? ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਜਿ :—

ਏਹੁ^੧ ਮਨੇ ਮੁਰਖੁ ਲੋਭੀਆ ਲੋਭੇ ਲਗਾ ਲੁਭਾਨੁ^੨ ॥
 ਸਬਦਿ ਨ ਭੀਜੇ ਸਾਕਤਾ^੩ ਦੁਰਮਤਿ^੪ ਆਵਨੁ ਜਾਨੁ ॥
 ਸਾਧੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ॥ ੧ ॥
 ਮਨ ਰੇ ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਗੁਮਾਨੁ^੫ ॥
 ਹਰਿਗੁਰੁ ਸਰਵਰੁ^੬ ਸੇਵਿ ਤੂ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲੋਭ ਸਿਉ ਲੁਭਾਨਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਲੋਭਾਨਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਤੂ ਕੀ ਭੀਜਹਿ ਨਾਹੀ? ਰੇ ਸਾਕਤ ਪਾਪੀ ਜੀਅ ! ਤੂ ਦੁਰਮਤਿ ਸਾਥਿ ਭੀਜਹਿ। ਇਸੁ ਦੁਰਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੂ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ ਭਰਮਹਿਗਾ। ਜਬ ਤੂ ਸਾਧੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲਹਿ, ਜਿਸ ਪਹਿ ਸਰਬ ਸੂਖ ਹਹਿ। ਤੂ ਜਿ ਹਉਮੈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਮਾਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੂ ਏਹੁ ਗੁਮਾਨੁ ਛੋਡਿ। ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ, ਜਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ਪਾਵਹਿ। ਬਿਨਾ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿਮਰਨ ਤੇ, ਤੂ ਠਉਰ ਪਾਵਹਿਗਾ ਨਾਹੀ, ਨਿਹਫਲੁ ਰਹਹਿਗਾ। ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧਿ, ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲੁ, ਜਿ ਰੇ ਜੀਅ ! ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ।^੭ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਨ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ। ਪਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਿ?"

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜਾਨੁ ॥
 ਸਭਿ ਸੁਖ ਹਰਿਰਸ ਭੋਗਣੇ ਸੇਤ ਸਭਾ ਮਿਲਿ ਗਿਆਨੁ ॥
 ਨਿਤਿ ਅਹਿਨਿਸਿ^੮ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਨਾਮੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ, ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਤੇਰਾ ਏਹੁ ਧਨੁ ਪੂਰਨੁ ਹੋਇ, ਸਚਾ ਹੋਇ, ਬਿਨਸੇ ਨਾਹੀ। ਇਸਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀਏ, ਤੂ ਸਰਬ ਸੁਖ ਭੋਗਹਿਗਾ। ਤੂ ਕਉ ਸੁਖਾਂ ਅਰੁ ਭੋਗਾਂ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਾਈ ਨ ਹੋਇਗੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਮਾਗਹਿ,

^੧ਏਥੇ ਪੰਠਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੨੧। ^੨ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ^੩ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੇਵਕ।
^੪ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ ਕਰਕੇ। ^੫ਹੰਕਾਰ। ^੬ਸਰੋਵਰ ਭਾਵ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ^੭ਦਿਨ ਰਾਤ।

ਸ੍ਰੀ ਮੰਨ ਬਾਛਤ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿਗਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਸਿਮਰਹਿਗਾ। ਏਹੁ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਰਾਮੁ
ਤਾ ਸਿਮਰੇ, ਜਾ ਏਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਏਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰਾਵੇ, ਨਾਮੁ ਚੇ :—

ਕੂਕਰ¹ ਕੂੜੁ ਕਮਾਈਐ ਗੁਰੁ ਨਿੰਦਾ ਪਚੈ ਪਚਾਨੁ ॥
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਦੁਖ ਘਟੈ ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਕਰੈ ਖੁਲਹਾਨੁ² ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖੁ ਸੁਭਾਨੁ³ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਪਨੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ। ਰੇ ਮਨ ! 'ਤੂੰ ਜਿ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ',
ਸੁ ਤਿਸ ਕੁਮ ਕਾ ਦੁਖੁ ਤੁਝ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇਗਾ। ਇਸ ਕੂੜ ਕੇ ਕਮਾਵਣੇ ਕਾ ਤੁਝ ਕਉ ਦੁਖੁ ਫਲੁ ਲਾਗੇਗਾ।
ਤੁਝ ਕਉ ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਖਲਿਹਾਨ ਕਰੇਗਾ।' ਹੇ ਜੀਅਭੇ ! ਗੁਰੁ ਕੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਹਿਗਾ'। ਤੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਭਜੁ। ਰੇ ਮਨ ਤੂੰ ਜਬ ਲਗਿ ਕੁਮਤਿ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਲਗਿ ਤੂੰ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਹਿਗਾ। ਜਬ
ਲਗਿ ਤੂੰ ਕੁਮਤਿ ਨਾਹੀ ਛੋਡਤਾ, ਤਬ ਲਗਿ ਤੁਝ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ। ਜਬ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਲੇਹਿਗਾ ਅਰੁ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਹਿਗਾ, ਤਬ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਸਚੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗਾ। ਤਬ ਤੂੰ ਸਚੁ ਸੁਬਹਾਨ ਕਉ ਮਿਲਹਿਗਾ।
ਜਬ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿਗਾ, ਤਬ ਨ ਮਿਲਹਿਗਾ।' ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਨ ਕਉ ਪਰਬੋਧਤਾ ਹੈ,
ਸਰੀਅਤਿ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਐਥੇ⁴ ਧੰਧੁ⁵ ਪਿਟਾਈਐ ਸਚੁ ਲਿਖਤੁ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਗੁਰੁ ਸੋਵਦਾ ਗੁਰੁ ਕਰਣੀ ਪਰਧਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੇ ਕਰਮਿ⁶ ਸਚੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮਨ ! ਜਿਨਿ ਐਥੇ ਧੰਧੁ ਪਸਾਰਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ,
ਤਿਸ ਕਉ ਸਚ ਕਾ ਨੀਸਾਣੁ ਲਿਖਿਆ। ਸਚ ਕਾ ਲਿਖਤੁ ਲਿਖਿਆ, ਓਹੁ ਪਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ ਜਿਨਿ ਏਹੀ
ਹੀ ਧੰਧੁ ਮਿਟਾਇਆ। ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁਕਰਨੀ⁷ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਜੋ
ਜਨੁ, ਸੋ ਤੂੰ ਲੋਕ ਮਹਿ ਰਧਾਨੁ ਹੈ।" ਰੇ ਮਨ ! "ਨਾਮੁ ਤਉ ਹੀ ਨ ਵੀਸਰੇ, ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕਰਮੁ
ਹੋਇ। ਸੁ, ਕਰਮੁ ਮਿਹਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ।" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, 'ਐ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਡੀਗ ਡੋਲ ਮਤ ਖਾਹਿ। ਨਿਹਚਲ ਹੋਇ
ਕਰਿ, ਏਹੀ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਿ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ, ਤੇਰਾ ਉਧਾਰੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਿਰਨਾ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਸੁਖ
ਕਉ ਲਾਗਹਿਗਾ, ਇਤਨੇ ਬੰਧਨ ਪਰਹਿਗੇ। ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਥੀ, ਹੋਰ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਨਾ। ਬੋਲਹੁ
ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜੋ ਸਿਮਰੇ ਭਾਈ। ਤਾਕੀ ਮਹਮਾ ਅਧਿਕ ਸਵਾਈ ॥
ਜਿਸ ਜਨ ਕਉ ਗੁਰੁ ਸਿਉ ਬਨਿਆਈ। ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਾਕੀ ਸਰਨਾਈ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪਰਸਾਇ ॥ ੨੨੨ ॥ ੨੨੨ ॥ ੫੫ ॥

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਕੂਕਰ ਦੀ ਥਾਂ "ਰੇ ਮਨ ਕੂੜੇ ਹੈ।" ²ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਭੋਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। (ਖਲਹਾਨ, ਗਾਹਣ
ਲਈ ਜੋ ਦਾਣੇ ਤੇ ਭੋਹ ਪਿਤ ਵਿਚ ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ³ਪਵਿੱਤਰ, ਭਲਾ। ⁴ਨਾਸ ਹੋਣਾ। ⁵ਇਸ
ਜਗਤ ਵਿਚ। ⁶ਜਗਤ ਦੇ ਧੰਧਿਆਂ, ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ⁷ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ⁸ਸੁਭ ਕਰਨੀ।

ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਦਿਸਿਟ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਉ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭੁ ਸੁਆਦ ਕੇ ਸੁਆਇ^੧ ਲਾਗਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਕਉ ਕੰਈ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਦਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵਿਸਰੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਨ ਕਉ ਆਲਸੁ ਕਰਹਿਗਾ, ਤਬ ਜਿਉ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੂੰ ਭੀ ਇਵ ਹੀ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿਗਾ। ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਉ ਬਿਸਾਰਹਿ ਮਤੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਦੇਸੁ, ਆਤਮੇ ਕਉ ਲਾਗਾ ਸਮਝਾਵਣੇ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਇਕੁ^੨ ਤਿਲੁ^੩ ਪਿਆਰਾ ਵੀਸਰੇ ਰੋਗੁ ਵਡਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਕਿਉ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਜਾ ਹਰਿ ਨ ਵਸੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਅਗਨਿ^੪ ਮਰੇ ਗੁਣ ਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਰੇ ਅਹਿਨਿਸਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਾਰਿ^੫ ॥
ਜਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪਲ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੇ ਤੇ ਜਨ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਜੇ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਵਿਸਾਰਹਿਗਾ, ਤਬ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਬਡਾ ਰੋਗੁ ਲਾਗੇਗਾ। ਇਸ ਥੀਂ ਬਡਾ ਰੋਗੁ ਅਵਰੁ ਕੰਈ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਜਿ ਬਿਨਾ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਥੀਂ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਸਿਮਰਹਿਗਾ। ਜਿਚਰੁ ਹਰਿ ਜੀ ਮਨਿ ਬਸੇਗਾ ਨਾਹੀ, ਤਿਚਰੁ ਦਰਗਹ ਤੁਮ ਕਉ ਪਤਿ ਨ ਹੋਇਗੀ। ਜਬ ਇਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਅਰੁ ਸਿਉ ਦਿਝਾਏ, ਸੰਤੋਖੁ ਦਿਝਾਏ, ਮਾਇਆ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮਾਰੇ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਆਵੈ, ਨਾਤਰ ਨ ਆਵੈ। ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਅਹਿਨਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਸਾਰਿ। ਜਿਨ ਕਉ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਬਿਸਰਤਾ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਓਇ ਕੇਈ ਵਿਰਲੇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਹਹਿ, ਜਿਨ ਕਉ ਅਨੇ ਪਹਰ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਨਾਹੀ ਬਿਸਰਤਾ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਤਮੇ ਸਾਥਿ ਝੂਝਤਾ^੬ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈਐ ਸੁਰਤੀ ਸੁਰਤਿ ਸੰਜੋਗੁ ॥
ਹਿੰਸਾ^੭ ਹਉਮੇ ਗੁਣ^੮ ਗਏ ਨਾਹੀ ਸਹਸਾ ਸੋਗੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੇ ਤਿਸੁ ਮੇਲੇ ਗੁਰੁ ਸੰਜੋਗੁ ॥ ੨ ॥

^੧ਖੁਦਗਰਬੀ, ਅਪਣਾ ਸੁਆਰਥ ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਮਨ ਮਹਿ" ਹੈ। ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੨੧।
^੩ਬੋਹੜਾ ਜਿਹਾ, ਭੋਰਾ ਕੁ। ^੪ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ। ^੫ਉਚਾਰਨ ਕਰ। ^੬ਯੁਧ ਕਰਨਾ, ਲੜਨਾ।
^੭ਹੋਰਨਾ ਨੂੰ ਦੁਖਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ^੮ਚਲੇ ਗਏ, ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਬ ਇਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਜੋਤਿ ਸਾਥਿ ਜੋਤਿ ਇਸ ਕੀ ਸਮਾਵੈ, ਸੁਰਤਿ ਕੇ ਸਾਥਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਵੈ । ਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਬਣਾਵੈ, ਹਉਮੈ ਇਸ ਕੀ ਗਤੁ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਜਿਸਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਹਿੰਸਾ, ਨਿਰਦੋਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਮਮਤਾ ਮਿਟਿ ਜਾਇ । ਸਹਸਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇ, ਸੰਗੁ ਬਿਆਪੇ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਉਸੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ, ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਏਹੁ ਰੋਗੁ ਮਿਟਿ ਜਾਇ । ਜਬ ਏਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਹੂਆ, ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਰਬ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੂਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹ ਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ । ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਰੈ ?

ਕਾਇਆ ਕਾਮਣਿ^੧ ਜੇ ਕਰੀ ਭੋਗੇ ਢੋਗਣਹਾਰੁ ॥
ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਨ ਕੀਜਈ ਜੋ ਦੋਸੈ ਚਲਣਹਾਰੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਵਹਿ ਸੁਹਾਗਣੀ ਸੇ ਪ੍ਰਭ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ^੨ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਠਾਕੁਰੁ ਰਵੈ, ਕਿਰਪਾ ਨਾਥੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਤਮੇ ਕਉ ਉਪਦੇਸੁ ਦਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਜੀਅ, ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਏਹੁ ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਮਣਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਓਹੁ ਸੁ ਠਾਕੁਰੁ ਤੁਮ ਮਹਿ ਆਇ ਬਸੇ । ਤਿਸੁ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਜੀਐ, ਜਿ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰ^੩ ਹੈ । ਜਿ ਮਰਿ ਜਾਇਗਾ, ਤਿਸੁ ਸਾਥਿ ਕੇਸਾ ਨੇਹੁ । ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਿਨੁ ਹੀ ਰਾਵਿਆ ਹੈ, ਜਿਨੁ ਕਉ ਬਣਿਆਈ, ਓਹੁ ਓਨੁ ਹੀ ਕਾ ਭਤਾਰੁ । ਓਹੁ ਓਨ ਕਾ ਸਾਹਿਬ, ਓਇ ਉਸ ਕੇ ਸੇਵਕ, ਉਨ ਕਉ ਉਸ ਹੀ ਸਿਉ ਬਣਿਆਈ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਕਿਸ ਕੀ ਓਟ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹੁ ਦਰਬਾਰੁ ਪਾਵੈ ?”

ਚਾਰੇ^੪ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰਿ^੫ ਮਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਜਲੁ ਪਾਇ ॥
ਅੰਤਰਿ ਕਮਲੁ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ ਅੰਥਿਤੁ^੬ ਭਰਿਆ ਅਘਾਇ^੭ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤਗੁਰੁ ਮੀਤੁ ਕਰਿ ਸਚੁ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਜਾਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏਹ ਜਿ ਚਾਰੇ ਅਗਨੀ ਹੈ^੪ ਸਿ ਕਵਨ ਹੈ^੫ ? ॥ ੧ ॥ ਇਕ ਹਿੰਸਾ, ਸੁ ਹਿੰਸਾ ਕਿਆ ? ਨਿਰਦੋਆ ॥ ੧ ॥ ਇਕੁ ਹੇਤੁ, ਸੁ ਹੇਤੁ ਕਿਆ ? ਜਿ ਮੋਹੁ ॥ ੧ ॥ ਕਾਮੁ, ਸੁ ਕਾਮੁ ਕਿਆ ? ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਕੀਆ ॥ ੧ ॥ ਇਕੁ ਭ੍ਰੋਧੁ, ਸੁ ਭ੍ਰੋਧੁ, ਇਹੀ ਜੁ ਤਾਮਸ ਗੁਣੁ । ਸੁ ਏਹ ਚਾਰੇ, ਏਸ ਦੇ ਵਸਿ ਨਾਹੀ । ਏਹ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆ ਅਗਿ ਦੀਆਂ ਹਨਿ । ਸੁ ਏਹ ਚਾਰੇ ਅਗਨੀ ਕਿਸੁ ਤੇ ਨਿਵਰਹਿ^੫ ? ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਿਵਰਹਿ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਹਿ, ਤਬ ਏਸੁ ਅਗਨਿ ਕਉ ਹਰਿ ਜਲੁ ਪਾਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਲਤਾ ਸੀਤਲੁ^੬ ਹੋਇ । ਅੰਤਰ ਕਾ ਜਿ ਕਮਲੁ ਥਾ, ਸਿ ਹਰਿਆ ਹੋਆ, ਤਿਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ । ਅੰਥਿਤੁ ਜਲੁ ਜਿ ਪਤਿਆ, ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਭਰਿ ਅਘਾਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ

^੧ਇਸਤੀ । ^੨ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਭੂ । ^੩ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ । ^੪ਹੰਸੁ, ਹੇਤੁ, ਲੋਭ, ਕੋਪੁ ।
^੫ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ । ^੬ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਅੰਥਿਤੁ’ ਹੈ । ^੭ਰਜਵਾਂ, ਬਹੁਤ । ^੮ਬੁਝਣਾ, ਸਾਂਤ ਹੋਣਾ ।
^੯ਠੰਢਾ ।

ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮੀਤੁ ਕਰਿ, ਜਿਸੁ ਤੇ ਤੂੰ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਸੁਰਖਰੂ
ਹੋਵਹਿ, ਠਉੜ ਪਾਵਹਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੇ ਕਾ ਗੁਣ, ਤੂੰ ਦਰਗਹ ਗੰਥਾ ਜਾਣਹਿਗਾ ।" ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ !
ਮਤ ਤੂੰ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਕਿਛੁ ਅਵਹੁ ਇਸੁ ਜੀਵ ਕਉ ਰਖੁਪਾਲੁ ਹੈ, ਕਿ ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ
ਤੇ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਥਾਤ ਮਹਿ ਸੁਖੁ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੁਖ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਅਉਧ^੧ ਮਿਟਾਹੀ ॥
ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਸੰਜਮ ਸੇਵਾ ਕਰਾਹੀ । ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬਿਰਥੇ ਜਾਹੀ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਹੁ ਜੀਅ ਮਨ ਮਾਹੀ । ਸਭ ਦੁਖ ਭੁਖ ਲਹਿ ਜਾਹੀ ॥ ੧ ॥

ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮਿ ਸਿਮਰਨਿ ਲਾਇਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੨੩ ॥ ੨੨੩ ॥ ੫੬ ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਬੈਸਨੁਆਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕ ਸਮੇਂ ਕੇ
ਵਿਖੇ, ਬੈਸਨਉ ਸਮਸਤ^੧ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਇ ਗਏ । ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ । ਤਬ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ । ਆਈਐ ਜੀ ਬੈਸੀਏ ਜੀ, ਬੈਸਨਉ ਜੀ,
ਬਲਿਹਾਰ ਕੀਏ ਹਮ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ ਜੀ ।" ਤਬ ਜਦਿ ਛਿਨੁ ਏਕੁ ਬੀਤਿਆ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ
ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਹਮ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਕੀ ਪਿਆਸ ਥੀ, ਸੁ ਆਜੁ ਹਮਾਰੀ ਮਨਸਾ
ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰਨ ਕਰੀ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਦਰਸਨੁ
ਤੁਮਾਰਾ ਹੀ ਹੈ । ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹਮ ਉਪਰਿ, ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਨਿਧਾਨ^੨ ਕੀਆ, ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ ।"
ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮ ਸਭ ਉਪਜਪ^੩ ਕੈ, ਅਰੁ ਤੁਮ ਕਉ ਚਿਤਵਿ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜੀ ।
ਕਿਛੁ ਏਕੁ, ਹਮਾਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਇਛਾ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਹੈ । ਸੁ ਐਸਾ ਅਉਰੁ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕਉ
ਪੂਛੀਐ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਪੂਛਹਿ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ
ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ! ਜਿ ਕਾਈ ਤੁਮ ਪੂਛਨੀ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਸ਼ੇਕ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੂਛਹੁ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ,
"ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਖਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ

^੧ਉਮਰ ।

^੨ਸਾਰੇ ।

^੩ਭਾਵ ਨਿਹਾਲ ਕੀਆ ।

^੪ਯੋਗ, ਠੀਕ ਸਮਝ ਕੇ ।

ਜੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ
ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਹੋਇਗਾ, ਤਿਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਏਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਠਹਰਾਵੈਗਾ ।

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਹਰਿ^੧ ਹਰਿ ਜਪਹੁ ਪਿਆਰਿਆ ਗੁਰਮਤਿ^੨ ਲੇ ਹਰਿ ਬੋਲਿ ॥
ਮਨੁ ਸਚ ਕਸਵਟੀ ਲਾਈਐ ਤੁਲੀਐ ਪੂਰੇ ਤੋਲਿ ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੇ ਨ ਪਾਈਐ ਰਿਦ ਮਾਣਕ ਮੋਲਿ ਅਮੋਲਿ ॥ ੧ ॥
ਭਾਈ ਰੇ ਹਰਿ ਹੀਰਾ ਗੁਰ ਮਾਹਿ ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਅਹਿਨਿਸਿ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ! ਤੁਮ ਏਕੁ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸਿਮਰਹੁ, ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੁਮ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲਹੁ । ਮਨੁ ਜਬ ਸਚਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸਚ ਕੀ
ਕਸਉਟੀ ਲਗਾਈਐ, ਅਰੁ ਸਚ ਸਾਥਿ ਸਚਾ ਹੀ ਹੋਇ, ਤਬ ਸਚੇ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਜਬ ਸਚੇ ਤੋਲਿ ਤੁਲੀਐ ਅਰੁ
ਤੋਲਿ ਤੁਲਿਆ ਸਚ ਸਾਥਿ ਪੂਰਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਇਸਿ ਸਚ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਾ ਅੰਤੁ
ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਐਪਰੁ ਮਨੁ ਮਾਣਕੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਅਮੋਲਕੁ ਵਸਤੁ ਪਾਈ ਜਾਇ
ਅਮੋਲੀ^੧ । ਪਰੁ ਰੇ ਭਾਈ ! “ਏਹੁ ਜਿ ਹੀਰਾ ਰਤਨੁ ਅਮੋਲੁ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸ ਮਹਿ ਹੈ ?” ਕਹੇ, “ਜੀ, ਏਹੁ
ਜਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੀਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰ ਮਹਿ ਹੈ । ਗੁਰ ਤੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਿਸੁ ਗੁਰੂ ਮਹਿ ਹਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?” ਕਹੇ,
“ਜੀ, ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਪਾਈਐ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ
ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਜਿ ਦੇਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਸਚੁ ਜਿ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਅਰੁ ਅੰਤਰ
ਕੀ ਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਰੈ, ਸਿ ਕਿਸ ਤੇ ਮਰੈ ? ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ ਜਿ ਇਸ ਕੀ ਮਿਟੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੈ ?
ਭਵਜਲ ਤੇ ਜਿ ਇਹੁ ਤਰੈ, ਸਿ ਕਿਸ ਤੇ ਤਰੈ ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭਨਾ ਬਾਤਾਂ ਕਾ ਉਤਰੁ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

ਸਚੁ ਵਖਰੁ^੧ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਲੈ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਪਰਗਾਸਿ^੨ ॥
ਜਿਉ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲਿ ਪਾਈਐ ਤਿਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾਸਨਿਦਾਸਿ ॥
ਜਮ ਜੰਦਾਰੁ^੩ ਨ ਲਗਾਈ ਇਉ ਤਉਜਲੁ^੪ ਰਰੈ ਤਰਾਸਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਚ ਕਾ ਵਖਰੁ, ਅਰੁ ਸਚ ਕਾ ਰਾਸਿ, ਸਚ ਕਾ ਧਨੁ,
ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਪਾਏ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾ ਏਸੁ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਵੈ, ਈਵ ਕਦੇ ਹੀ ਨ ਪਾਵੈ । ਜਿਉ ਜਲ
ਪੜ੍ਹਿਐ ਅਗਨਿ ਮਰਿ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਜਬ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ ਮਿਲਿਐ ਅੰਤਰਿ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਰੁ ਅਗਨਿ ਬੁਝਿ
ਜਾਤੀ ਹੈ । ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਜਮ ਕਾ ਜੰਦਾਰੁ ਏਸ ਕਉ ਨਾਹੀ ਲਾਗਤਾ । ਅਰੁ ਮਹਾ ਭਵਜਲੁ

^੧ਵੱਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੨੨ । ^੨ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੁਆਰਾ । ^੩ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ
ਨਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ^੪ਸੌਂਦਾ । ^੫(ਗੁਰੂ ਦੇ) ਚਾਨਣੇ ਦੁਆਰਾ । ^੬ਅਵੇਤਾ, ਵਹਿਸੀ ।
^੭ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ।

ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਓਹੁ ਉਡਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਰਿ ਜਾਇ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਮਿਲਣਾ ਐਸਾ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਗੁਣ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਮਹਿ ਹੈ। ਜਬ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਗੋਬਿੰਦੁ ਅਰਾਧੇ, ਤਉ ਓਹ ਸੇਭਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਨਿ ਐਸੀ ਜਾਨੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਸਚੁ ਜਿ ਭਾਵਤਾ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਉ ਭਾਵਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਕੂੜੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸੁ ਕਉ ਭਾਵਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਗੁਰ ਕਉ ਜਿ ਏਹੁ ਮਿਲੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੈ ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਜਿਉ ਹੋ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੂੜੁ ਨ ਭਾਵਈ ਸਚਿ ਰਤੇ ਸਚ ਭਾਇ ॥
ਸਾਕਤ ਸਚੁ ਨ ਭਾਵਈ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ¹ ॥
ਸਚਿ ਰਤੇ ਗੁਰ ਮੋਲਿਐ ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ! ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਨ ਕਉ ਕੂੜੁ ਨਾਹੀ ਭਾਵਤਾ, ਓਹਿ ਸਚਿ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਵੇ ਹਹਿ। ਅਰੁ ਜਿ ਸਾਕਤ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਨਾਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਸਿ ਕੂੜੁ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਚਿ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਉਨ ਕਾ ਕੂੜੁ ਹੀ ਮੂਲੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਸਾਚੇ ਹੈ, ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰਿ ਓਇ ਮੋਲਿ ਲੀਏ ਹੈ। ਉਨ ਕਾ ਮੂਲੁ ਸਚੁ ਹੈ, ਸਚਿ ਹੀ ਰਤੇ ਹੈ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੈ ਭਲੀ ਕਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜਿ ਦੇਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਹੀਰਾ, ਲਾਲੁ, ਰਤਨੁ, ਪਦਾਰਥੁ ਹੈ। ਸਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੈ ਪਾਈਐ ਜੀ ? ਏਹੁ ਜੀ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਜਿਉ ਹੋ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨ ਮਹਿ ਮਾਣਕੁ ਲਾਲੁ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਪਦਾਰਥੁ ਹੀਰੁ² ॥
ਸਚੁ ਵਖਰੁ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਘਟਿ ਘਟਿ ਗਹਿਰ³ ਗੰਭੀਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਦਇਆ ਕਰੈ ਹਰਿ ਹੀਰੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਲੋਕਹੁ। ਤੁਮ ਜਿ ਅਵਰ ਠਵਰ ਦੂਢਤੇ ਹੋ, ਸਿ ਕਿਵ ਦੂਢਤੇ ਹੋ ? ਹਰਿ ਲਾਲੁ, ਰਤਨੁ, ਪਦਾਰਥੁ, ਹੀਰੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਇਸ ਹੀ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਹੈ। ਤੁਮ ਅਉਰ ਠਉਰ ਕਹਾਂ ਦੂਢਨੇ ਜਾਤੇ ਹਹੁ। ਸਚੁ ਵਖਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਹੈ। ਸੁ ਓਹ ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਗਹਰ ਗੰਭੀਰੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮਿ ਲੀਏ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਹੀ ਘਟ ਮਹਿ ਹੈ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਭ ਕੋਈ ਇਵ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਘਟ ਮਹਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੁਮਹੁ ਭੀ ਇਵ ਹੀ ਕਹਿਆ, ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ। ਜੇ ਸੁਰ⁴ ਧੀਰੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਲੋ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ, ਅਰੁ ਇਸਿ ਦੇਹੀ ਹੀ ਮਾਹਿ

¹ਬੁਨਿਆਦ, (ਫੁੱਟੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੀ ਫੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)।

²ਹੀਰਾ।

³ਫੁੱਝਾ ਤੇ ਅਥਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

⁴ਦੇਵਤੇ।

ਤੇ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ, ਜੇ ਸੁਰ ਧੀਰੁ ਦੇਆ ਕਰੇ। ਸੁਰਧੀਰੁ ਕਿਸੁ ਕਉ ਕਹੀਐ? ਸੁਰ ਕਹੀਐਹਿ ਦੇਵਤੇ,
ਤਿਨ ਕਉ ਧੀਰਸੁ ਦੇਵਨਹਾਰੁ। ਸੁ ਜੇ ਓਹੁ ਸੁਰ ਧੀਰੁ ਬਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਉ
ਮਿਲਾਵੇ। ਬਿਨਾ ਉਸ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ, ਆਤਮੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਵੈ ॥
ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਧਿਆਵੈ ॥
ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਮਦਿ ਚਿਤੁ ਨ ਲਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੭ ॥ ੨੨੪ ॥ ੨੨੪ ॥

ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਤਾਈ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੂ ਜਿ ਕਹਤਾ
ਹੈਂ ਜਿ, "ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਰੀਐ, ਤਉ ਪਾਈਐ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਜਾਨਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਸਾਧ
ਸੰਤ ਕਉ ਕਰਿ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਹਮ ਥੀ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ
ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਅਤੀਤਾ^੧ ਕਾ ਭੇਖੁ ਪਕਤਿ ਖੜੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਮਾਨਤੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ
ਸਲਾਮਤਿ! ਓਇ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈਂ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗੇ ਕੇ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਥਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ ਸਰੀਅਤੀ ਉਦਾਸੀ ਉਪਦੇਸੀ ਥਾਨੀ ਜਿ :—

“ਭਰਮੋ^੨ ਭਾਹਿ^੩ ਨ ਵਿਓਵੇ^੪ ਜੇ ਭਵੇ ਦਿਸੰਤਰ ਦੇਸੁ ॥
ਅੰਤਰਿ ਮੋਲੁ ਨ ਉਤਰੇ ਪ੍ਰਿਥੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਿਥੁ ਵੇਸੁ^੫ ॥
ਹੋਰੁ ਕਿਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰਿ^੬ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਤਿਆਗੀਆ, ਵੇਰਾਗੀਆ।

ਵਾਂਗ ਫਿਰਨਾ।

^੩ਭੇਖ।

^੪ਅੱਗ (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ)।

^੫ਦੂਰ ਕਰ, ਬੁਝਾ ਦੇਹ।

^੬ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੨੨।

^੭ਬੁਝਾਈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਉਤਰੇ” ਹੈ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਉਤਰੇ” ਹੈ।

^੮ਵੇਰਾਗੀਆ

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ । ਜੋਗੀ ਹੋਇ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋਇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੋਇ, ਤਪਸੀ ਹੋਇ, ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੋਇ, ਜਤੀ ਹੋਇ, ਪੰਡਤੁ ਹੋਇ, ਬਉਧ ਮਾਰਗੀ ਹੋਇ, ਇਸੁ ਭਰਮ ਕੀ ਅਗਨਿ ਸਭ ਕੋਈ ਦਾਹਿਆ¹ ਹੈ । ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਭਾਹਿ ਉਤਰਤੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮੈਲੁ ਉਤਰਤੀ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਉਢਾਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਭੀ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਭਾਹਿ ਬਿਆਪੇ, ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਭੇਖ ਹੀ ਕਉ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ । ਕਾਹੇ ਕਉ ਏਹੁ ਭੇਖੁ ਲੀਆ ਭਾਈ ? ਰੇ ਹੋਰਤ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ, ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ । ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਲੇਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ । ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਨਾਗਤਿ ਪੜਹੁ, ਜਿਹੁ ਮਨ ਤੇ ਭਰਮ ਕੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਰੈ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਇਸੁ ਕੇ ਮਨਿ ਵਸੈ, ਤਬ ਨਾ ਇਸ ਕਉ ਹਉਮੈ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਨਾ ਇਸ ਕਉ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਹੋਇ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭ ਮਾਰੇ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਗੁਰੂ ਕਉ ਭੀ ਤੋ ਅਸੰਖ ਮਿਲਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਭੀ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨੁ ਮਾਣਕੁ ਨਿਰਮੋਲੁ ਹੈ ਰਾਮਿਨਾਮਿ ਪਤਿ² ਪਾਇ ॥

ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਲਿਵਲਾਇ ॥

ਆਪੁ ਗਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਮਿਲਿ ਸਲਲੇ ਸਲਲ³ ਸਮਾਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਜੀ ! ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਿਰਮੋਲੁ ਹੈ । ਏਹੁ ਮਾਣਕੁ ਹੈ । ਸੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ? ਮਾਣਕੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਏਹੁ ਮਾਣਕੁ ਤਬ ਹੈ, ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਚਰਤਾ ਰਹੈ, ਨਾਤਰੁ ਏਹੁ ਕੇਕਰੁ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਜਉ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤਾ । ਜਬ ਸਿਮਰੈ, ਤਬ ਮਾਣਕੁ, ਨਾਤਰ ਕਾਕਰੁ⁴ । ਸੰਤਾਂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ । ਸੰਤਾਂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ, ਏਹੁ ਸਿਮਰਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ । ਜਬ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਚਰੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸਿਉ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਾਵੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਕਉ । ਅਰੁ ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਕਾਮ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਏਹੁ ਈਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਮੈ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪਤਾ ਹਾਂ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਤਾ ਹਾਂ, ਤਉ ਭੀ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ । ਜਬ ਇਸ ਗਲ ਕਾ ਭੀ ਅਭਿਮਾਨੁ ਮਨ ਤੇ ਮਿਟਿ ਜਾਇ, ਆਪ ਕਉ ਗਵਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਓਹੁ ਕੈਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ ? ਅਰੁ ਕੈਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਮਿਲੈ ? ਜਿ ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਸਿਉ ਪਾਣੀ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਿਲੈ, ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਈ ਅਰਾਧੇ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਹੈ, ਸੁ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤਾ ਜੀ । ਏਹੁ ਜੀਵ ਤਾਂ ਸਭੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜਿ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ? ਅਰੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤੇ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ⁵ ਸੁ ਅਉਗੁਣਿ⁶ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥

ਜਿਸੁ ਸਤਗੁਰੂ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੋਟਿਓ⁷ ਸੁ ਭਉਜਲਿ⁸ ਪਚੈ ਪਚਾਇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਕੁ ਜੀਉ ਨਿਰਮੋਲੁ ਹੈ ਇਉ ਕਉਭੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥

¹ਸਾੜਿਆ ਹੈ ।

²ਇੱਜ਼ਤ, ਮੁਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

³ਪਾਣੀ ।

⁴ਕੰਕਰ, ਰੋੜਾ, ਪੱਥਰ ।

⁵ਬੁਰਾਈ, ਅਰਥਾਤ ਬੁਰਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ “ਆਨਾ ਗਵਣਿ” ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

⁶ਮਿਲਿਆ, ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ।

⁷ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨ੍ਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਿਆ, ਸੇ ਆਵਾਗਵਣਿ
ਫਿਰਹਿਗੇ, ਚਉਰਾਸੀਹਾਂ ਲਖਾਂ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਹੀ ਭੇਟਿਆ, ਸੇ ਭਵਜਲ
ਹੀ ਮਹਿ ਪਚਹਿਗੇ¹ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਣਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਪਣੁ ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ
ਤੇ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਾਣਕੁ, ਕਉਡੀ ਕੇ ਬਦਲੇ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਥੀ ।” ਐਪਰੁ ਪੁਰਖਾ !

ਜਿਨਾ ਸਤਗੁਰੁ ਰਸਿ² ਮਿਲੇ ਸੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਣੇ³ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਭਉਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਪਰਵਾਣ ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਿ ਮਿਲਿਆ
ਹੈ, ਸਿ ਏਸੁ ਜੁਗ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਈ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ
ਮਿਲੇ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕੇਸੀ ਹੈ ? ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਏਹੁ ਜਿ ਮਹਾਂ ਭਵਜਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੰਘੀਐਗਾ । ਅਰੁ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਦਰਗਹ ਮਾਣੁ ਪਾਵੇਗਾ, ਪਤਿ
ਸਿਉ ਪਰਵਾਣੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਉ ਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਸੇਤ ਜਨਹੁ ! ਗੁਰੁ ਕੇ ਮਿਲੇ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ
ਹੈ । ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਿਨੁ ਕੇ ਅੰਤਰ ਥੀ, ਅਨਹਦ ਕੀ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈਗੀ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ
ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿਗੇ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ⁴ ਹੋਹਿਗੇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ,
“ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨ੍ਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਏਵ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਵਾਜੇਗਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਉ
ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤੇ, ਸੇ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪੜਹਿਗੇ, ਓਇ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਹਿਗੇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਪਰਤਾਪੁ
ਐਸਾ ਹੈ ।” ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ । ਲਾਗੇ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਜਪਣੇ ।
ਉਨ ਕੇ ਆਤਮੇ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਧੰਨਿ ਨਾਮੁ ਧੰਨਿ ਨਾਮੁ । ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਨਾਹੀ ਭਉ ਜਾਮੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਪਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ । ਤਾਂਤੇ ਪਾਵਹੁ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ
ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੨੫ ॥ ੨੨੫ ॥ ੫੮ ॥

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸਚੇ ਵਾਪਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਹੌਰਿ
ਆਇਆ । ਸੁ ਜਬ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਇ ਵੜਿਆ, ਤਬ ਸਹਰ ਕੇ ਲੋਕੇ⁵ ਜੁ ਸੁਣਿਆ, ਜੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ

¹ਖੁਆਰ ਹੋਣਗੇ ।

²ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ।

³ਸਿਆਣੇ ।

⁴ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ ।

ਜੋ ਸੁਣੀਦਾ ਥਾ, ਜਿਸ ਦਰਸਨ ਕੇ ਲੋਕ ਉਪਜੰਪਿ¹ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਕਉ ਜਾਤੇ, ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਈਹਾ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਲਾਲਸਾ² ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਜਾਰ ਮਹਿ ਆਇਆ, ਜਹਾ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਰਾਫ਼, ਬਜਾਜ, ਕੋਠੀਵਾਲ, ਸਾਹ, ਵਣਜਾਰੇ ਬੈਠੇ, ਆਪਣਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਲੇਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਵਣਜਾਰੇ ਵਿਦੇਸਹੁ ਵਪਾਰ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ ਹੋਨਿ। ਵਣਜਾਰੀ ਰਖਤਾ³ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹੀ ਜਿ ਓਨਾ ਨੇ ਦੇਸ ਸਉਪੇ ਸਨਿ, ਸੁ ਤਿਸ ਦਾ ਵਪਾਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਖਰੀਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ ਹੋਨਿ। ਸੁ ਸਾਹ ਓਨਾ ਬਾਵਹੁ ਆਪਣੀ ਵਥੁ ਸਮਾਲਿ ਸਮਾਲਿ ਲੈਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਸਿ ਪੂੰਜੀ ਪੂਰੀ ਆਵਦੀ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆ ਨੂ ਸਾਹ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਤੇ ਓਨਾ ਨੇ ਹੋਰ ਰਾਸਿ ਸਉਪਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆ ਦੀ ਵਥੁ ਸਮਾਲੀ ਹੋਈ, ਲੇਖੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਵਸਤੁ ਤੁਟਈ ਹੈ, ਓਨਾ ਨੂ ਵੇਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਬ ਓਇ ਸਾਹ ਅਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਬ ਓਨਾ ਸਾਹੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜੀ? ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਸਾਵੀ⁴ ਵਿਚਹੁ ਏਨਿ ਵਸਤੁ ਤੋੜੀ ਹੈ। ਰਖਤੁ ਘਟਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਮੈ ਲਾਹਾ ਛਡਿਆ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਮੁੜੀ⁵ ਸਾਵੀ⁶ ਤਾਂ ਪੁਜਾਇ ਦੇਨੁ ਜੀ।” ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਾਂ ਅਸਾਨੂ ਤੋਟਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿ ਕਰਹੁ? ਕਿਥਹੁ ਦੇਹੁ ਜੀ? ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਤੋਟਾ ਆਇਆ ਲੋੜੀਦਾ ਨ ਸੀਓ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ। ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ। ਏਹੁ ਤਾਂ ਏਥਹੁ ਦਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਪਾਰੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਨੂ ਤੁਸੀ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਆਏ ਹਹੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸੀ ਭੇਜੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਉਸਿ ਵਪਾਰ ਦੀ ਕਿ ਗਲ?” ਤਬ ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੁ ਓਹੁ ਵਪਾਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਸਰੀਅਤੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

ਵਣਜੂ⁷ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੇ ਵਖਰੁ⁸ ਲੇਹੁ ਸਮਾਲਿ ॥
 ਤੈਸੀ ਵਸਤੁ ਵਿਸਾਹੀਐ⁹ ਜੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲਿ ॥
 ਅਗੈ ਸਾਹੁ ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ ਲੈਸੀ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲਿ ॥ ੧ ॥
 ਭਾਈ ਰੇ ਰਾਮੁ ਕਹਹੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
 ਹਰਿਜਸੁ ਵਖਰੁ ਲੇ ਚਲਹੁ ਸਹੁ ਦੇਖੇ ਪਤੀਆਇ¹⁰ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ! ਤੁਸੀ ਵਪਾਰੀ ਹਹੁ। ਵਪਾਰ ਨੂ ਦੇਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਭੇਜੇ ਹਹੁ। ਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਵਣਜਾਰੇ ਏਹੁ ਜੀਅ ਹੋਨਿ। ਤੁਸੀ ਸੋਈ ਵਪਾਰੁ ਕਰਿਅਹੁ, ਜਿ ਤੁਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ। ਤਿਸੁ ਸਾਹੁ ਥੈ ਤੁਸਾ ਵਸਤੁ ਗੁਜਰਾਨਣੀ ਹੈ, ਜਿ ਜੀਆ ਦਾ ਜਾਣੁ¹¹ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਜਿ ਮਿਹਨਤਿ ਕਰਿਹੁਗੇ, ਸੋ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੋ ਤਗਾਵਲੀ¹² ਕਰਹੁਗੇ, ਸੋ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਵਡਾ ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ। ਤਿਲ ਤਿਲ ਦਾ ਲੇਖਾ ਤੁਸਾ ਤੇ ਸਮਾਲਿ ਲਏਗਾ। ਤੁਸੀ ਚੇਤਾ ਕਰਿਅਹੁ, ਰਾਸਿ ਖੋਇਅਹੁ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਰਾਸਿ

¹ਉਤਬਾਹਤ ਹੋ ਕੇ। ²ਇੱਛਿਆ, ਖਾਹਿਸ਼। ³ਸਾਮਾਨ, ਅਸਬਾਬ। ⁴ਕੁੱਸੇ ਹੋਣਾ।
⁵ਮੂੜੀ, ਪੂੰਜੀ। ⁶ਪੂਰੀ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਤੌਲ ਦੀ। ⁷ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੨੨।
⁸ਸੌਦਾ, ਪੌਥੀ ਵਿਚ “ਵਣਜਾਰਿ ਹੈ” ਦੀ ਥਾਂ “ਵਾਪਾਰੀ ਹੈ” ਹੈ। ⁹ਖਰੀਦੀਐ, ਪੌਥੀ ਵਿਚ “ਵਿਹਾਈਐ” ਹੈ।
¹⁰ਤਸੱਲੀ ਕਰਕੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ। ¹¹ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ¹²ਗਫ਼ਲਤ, ਸੁਸਤੀ।

ਕਿਆ ਹੈ ? ਰਾਸਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਰਾਸਿ ਏਹ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸੁਕਰਮ^੧ ਕਰਿਹੁਗੇ, ਅਰੁ ਲਾਹਾ ਏਹ ਜਿ, ਸਹਜ ਨਾਲਿ ਉਮਗਿ^੨ ਕਰਿ, ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਕਹਹੁਗੇ । ਸੁ ਏਹੁ ਤੁਸਾਨੇ ਪੁਰਖਹੁ ਲਾਹਾ ਹੈ, ਜੀਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ । ਭਾਈ ਰੇ ਲੋਗਹੁ ! ਤੁਮ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ, ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਹੁ, ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਜਸੁ ਕਰਹੁ । ਏਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਆਪਿ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਹਾ ਲੇਣ ਆਵੈਗਾ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਇਕਿ ਜੀਵ ਝੂਠੁ ਹੀ ਬੋਲਤੋ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਜੀਅ ਕੋਈ ਬਿਰਲੇ ਬਿਰਲੇ ਸਚੇ ਭੀ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਥਨ ਗਤਿ ? ਦੇਖਾ ਜੀ । ਏ ਜੀਵ ਤਾ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਹੋਇਗਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨਾ ਰਾਸਿ ਨ ਸਚੁ ਹੈ ਕਿਉ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਖੋਟੇ^੩ ਵਣਜਿ ਵਣੇਜਿਐ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਟਾ ਹੋਇ ॥

ਫਾਹੀ ਫਾਹੇ^੪ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਦੁਖੁ ਘਣੇ^੫ ਨਿਤ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ! ਤੁਮ ਸੁਣਤੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਰਾਸਿ ਸਚੁ ਨਾਹੀ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਸੁਖੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ, ਨ ਈਹਾ, ਨ ਉਹਾ । ਖੋਟੇ ਵਪਾਰਿ ਤੋਟੇ^੬ ਤੋਟਾ । ਘਰਿ ਭਿ ਤੋਟਾ, ਬਾਹਰਿ ਭਿ ਤੋਟਾ । ਜਿਉ ਫਾਹੀ ਫਾਹਾ ਮਿਰਗੁ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਚ ਕੇ ਸਉਦੇ ਬਿਨਾ ਮਨੁਖੁ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਦਾ ਹੈ, ਸੁਖੁ ਏਸ ਕਉ ਕਦੇ ਨਾਹੀ । ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਤਿਆ ਰੋਤਾ ਹੈ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਇਕਿ ਜਿ ਜੀਵ ਹੈ ਸਿ ਬਹੁ ਖੋਟੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਜੀਵ ਹੈ, ਸਿ ਸਾਧ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਿਛੁ ਖੋਟੀ ਬਾਤ ਨਾਹੀ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਥਨ ਗਤਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਖੋਟੇ ਪੋਤੇ^੭ ਨਾ ਪਵਹਿ ਹਰਿਗੁਰ ਦਰਸੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਖੋਟੇ ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਹੈ ਖੋਟੇ^੮ ਨ ਸੀਝਸਿ ਕੋਇ ॥

ਖੋਟੇ ਖੋਟੁ ਕਮਾਵਣਾ ਆਇ ਗਇਆ ਪਤਿ ਖੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਖੋਟੇ ਜਿ ਹੀਨ੍ਹ, ਸਿ ਪੋਤੇ ਨਾਹੀ ਪਵਦੇ । ਨ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਹਰਿ ਕਾ ਦਰਸਨੁ, ਅਰ ਨਾ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨੁ । ਓਇ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਜੀਵ ਹੈ । ਉਨ ਕਉ ਕ੍ਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਕਾ ਅਰੁ ਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹੀ । ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਨਰਕ ਮਹਿ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ । ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਖੋਟਾ ਹੈ, ਸੇ ਤਿਸ ਕਉ ਨ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਨਾ ਜਨਮੁ । ਕਮਜਾਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੇਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਨਾਹੀ । ਖੋਟਿ ਨ ਕੋਈ ਸੀਝਿਆ^੯ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਸੀਝੇਗਾ । ਜੀਉ ਤਉ ਓਹੁ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਾ, ਪਰੁ ਖੋਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸੁ ਜਨਮਿ ਆਇ ਕਰਿ ਪਤਿ ਆਪਣੀ ਖੋਇ ਚਲਿਆ ।” ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਿਉ ਹੀ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਮਝੇ ਭੀ ਜੀ ? ਸੁ ਓਹੁ ਕਵਣੁ

^੧ਭਲੇ ਕੰਮ ।

^੨ਉਮੰਗ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਤ ।

^੩ਖੋਟਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ।

^੪ਜਾਨਵਰ,

ਹਿਰਨ । ^੫ਬਹੁਤ ।

^੬ਘਾਟਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ।

^੭ਖੜਾਨੇ ਵਿਚ, ਹਰੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ।

^੮ਖੋਟ ਨਾਲ ਕੋਈ

ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

^੯ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ।

ਵਸਤੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਮਝਾਈਐ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ, ਪੁਰਖਾ ! ਹੈ" :—

ਨਾਨਕ ਮਨੁ ਸਮਝਾਈਐ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਤਿਆ ਭਾਰੁ ਨ ਭਰਮੁ ਤਿਨਾਹ ॥
ਹਰਿ ਜਪਿ ਲਾਹਾ ਅਗਲਾ¹ ਨਿਰਭਉ ਹਰਿ ਮਨ ਮਾਹ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਸਮਝਾਈਐ, ਸਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਲਾਹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਈਐ, ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਅੰਤਰਿ ਬਸਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਨ ਭਉ, ਨ ਭਰਮੁ । ਓਇ ਮੁਕਤੇ ਜੀਵ ਬੇਕੁੰਠਿ ਕੇ ਵਾਸੀ ਹੈ । ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ । ਜਿ ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਹਰਿ, ਰਾਮ, ਰਾਮ ਸਿਮਰੀਏ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਏਸੁ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਆਏ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹੀ ਸਾਚਾ ਬਾਪਾਰੁ ਹੈ । ਨਾ ਇਸ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਉਦਾ ਹੈ, ਨ ਵਾਪਾਰੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਅਉਰੁ ਸੁਖੁ ਹੈ । ਨ ਕੋਈ ਸਾਹੁ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਹਰਿ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਇਹੀ ਜਪਣਾ, ਏਹੀ ਅਰਾਧਣਾ । ਇਸ ਕੇ ਜੀਵਣੇ ਕਾ ਲਾਹਾ ਫਲੁ ਇਹੀ ਬਾਤ ਹੈ । ਤਬ ਓਇ ਸਾਹ ਭੀ ਅਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਭੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜੈ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਜੇਸਾ ਸੁਣੀਤਾ ਥਾ, ਹਮਹੁ ਤੇਸਾ ਹੀ ਚੇਖਿਆ ।" ਤਬ ਉਨੁ ਕਉ ਓਹੁ ਮਾਇਆ ਝਗੜਾ ਭੂਲਿ ਗੋਆ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ । ਉਨੁ ਕੇ ਆਤਮੇ ਗਿਆਨੁ ਉਪਜਿ ਆਇਆ । ਲਾਗੇ ਗੋਬਿੰਦ ਅਰਾਧਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਜਿਸ ਕੀ ਪੂਰਨ ਮਤਿ ॥
ਰਾਖੀਐ ਜੀ, ਸੇਵਕ ਜੀ ਪਤਿ ।
ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਿ ਪਾਈਐ ਜੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੨੬ ॥ ੨੨੬ ॥ ੫੯ ॥

ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਇਕ ਵੇਸਨੋ ਨਾਲ)

ਤਬ ਜਦਿ ਉਨਹੁ ਸਾਹ ਵਣਜਾਰਿਆ ਕੀ ਕਥਾ ਹੋਇ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਬ ਤਿਸ ਕੀ ਪੀਛੇ ਉਸ ਹੀ ਠਉਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕਿ ਵੇਸਨੋ ਲੋਗ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ ।

¹ਬਹੁਤਾ ।

ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਪ੍ਰਥਮੇ^੧ ਤਉ ਹਮ ਏਹੀ ਭਾਵਨੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ ਹਹਿ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਆਵਹਿ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਹਮ ਕਉ ਪਿਆਸ ਥੀ। ਸੋ ਤਉ ਹਮ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ। ਅਰੁ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਪ੍ਰਛਨੇ ਕੀ ਭੀ ਮਨਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਉ ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਹਿ, ਤਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਜੀ! ਦਰਸਨੁ ਤੁਮਾਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਮਹੁ ਬਹੁਤੁ ਭਲੀ ਕਰੀ, ਜੁ ਹਮ ਕਉ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ। ਹਮ ਕਿਰਤਾਰਥ ਭਏ। ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨਿ ਕਾਈ ਪ੍ਰਛਨੇ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਸੰਕ ਹੋਇ ਕੇ ਪੁਛਹੁ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੈ ਤੋ ਦੇਸ ਦੇਸੇਤਰ, ਬਹੁਤੁ ਦੇਖੋ; ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸਭ ਫਿਰਿਆ, ਅਰੁ ਤਟ ਤੀਰਥ ਭੀ ਤੈ ਸਭ ਕੀਏ। ਅਉਰ ਠਉਰ ਭੀ ਸਭ ਦੇਖੋ, ਪਰੁ ਜੀ ਜਹਾ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਠਉਰ ਕੇਸੀ ਹੈ? ਅਰੁ ਕਹਾਂ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਹਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਈਐ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਠਉਰ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਉਪਦੇਸੀ, ਆਤਮ ਗਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਤੁ^੨ ਦਰਿ ਵਸਹਿ^੩ ਕਵਨ ਦਰੁ ਕਹੀਐ ਦਰਾ^੪ ਭੀਤਰਿ ਦਰੁ ਕਵਨੁ ਲਹੈ ॥

ਜਿਸੁ ਦਰ ਕਾਰਣਿ ਫਿਰਾ ਉਦਾਸੀ ਸੋ ਦਰੁ ਕੋਈ ਆਇ ਕਹੈ ॥ ੧ ॥

ਕਿਨ ਬਿਧਿ^੫ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ। ਜੀਵਤਿਆ^੬ ਨਹ ਮਰੀਐ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਬੇਸਨਉ ਜੀ। ਜਿਤੁ ਦਰਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਉਨ ਸਾ ਦਰੁ ਕਹੀਐ? ਜਿ ਦੀਹਾਂ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੀਹਾਂ ਨਾਹੀ। ਸਭੇ ਦਰ ਉਸ ਕੇ ਹੈ; ਦਰੁ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਹਾਂ ਓਹੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਦੋਹ ਤੋ ਸਭ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜੁ ਸਭ ਠਉਰ ਓਹੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਨਿਜ ਘਰੁ ਉਸ ਕਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਉਨ ਸਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੀ, ਉਸ ਕਾ ਦਰੁ ਕਉਨ ਸਾ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਏਨ੍ਹਾ ਹੀ ਦਰਾਂ ਵਿਚਿ ਓਹੁ ਦਰੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਉਸ ਦਰ ਕਉ ਕੋਈ ਪਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ। ਉਸ ਕਾ ਪਾਵਣਾ ਖਰਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਮੈ ਭੀ ਉਸ ਦਰ ਪਾਵਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਉਦਾਸੀ ਫਿਰਤਾ ਹੋਂ, ਜਿ ਮਤੁ ਕੋਈ ਮੁਝ ਕਉ ਸਿ ਦਰ ਕੀ ਸੋਝੀ ਦੇਇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ। ਤੁਮ ਤੋ ਬਹੁਤੁ ਉਦਾਸੀ ਫਿਰੋ, ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਖੋਜੁ ਕੀਆ ਹੋਇਗਾ। ਤੁਮਹੁ ਅਜਹੁ ਓਹੁ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ? ਸੁ ਅਉਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਓਹੁ ਦਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗਾ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਉਸ ਦਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਵਿਧਿ, ਹਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਤਾਈ ਹੈ। ਤਿਸਿ ਮਾਰਗਿ ਹਮ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਾਹਿਆ ਹੈ। ਤਿਸਿ ਪੈਰੇ ਹਮ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਵਿਧਿ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਕਹੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਉਸਿ ਦਰ ਕਉ ਤਬ ਹੀ ਕੋਈ ਪਹੁਚੇ, ਜਬ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰੇ। ਤਬ ਏਸੁ ਭਵਜਲ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਤਰੇ, ਤੋ ਤਿਸਿ ਦਰ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ। ਸੋ, ਜੀਵਤਾ ਕੋਈ ਮਰਿ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਜੀਵਤ ਮੁਏ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਵਜਲੁ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਤਾ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਕਿਰਪਾ

^੧ਪਹਿਲੇ।

^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੮੭੭।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਸਹਿ" ਹੈ।

^੪ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ, ਭਾਵ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਥਾਂ ਲਭਦਾ ਹੈ?

^੫ਤਰੀਕਾ।

^੬ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰਿਆ

ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਕਿਵੇਂ ਮਰੀਏ? ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕਿਉ ਮਰੀਐ" ਹੈ।

^੭ਖਬਰ।

ਕਰਿ ਕਰਿ, ਦੇਕ ਬਾਰ ਤੋ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਓਸ ਦਰ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਸ ਦਰਵਾਜੇ ਉਪਰਿ ਦਰਵਾਨ ਕਉਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਕੋ ਦਰ, ਪਾਟ ਕਿਵਾਡ ਕਾਹੇ ਕੇ ? ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਕੋਟ ਕੀ ਖਾਈ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਘਰੁ ਜਿ ਬਾਧਿਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਚਿਆ ? ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਘਰੁ ਮਹਿ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਆਸਣਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ^੧ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ^੨ ਅੰਦੇਸਾ^੩ ਦੁਇ ਪਟ^੪ ਜਤੇ ॥
ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ ਸਤ ਕੇ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਤੁਮ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਦੂਢਤੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਿਸਿ ਘਰਿ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਿ ਘਰ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਦੁਖ ਕਾ ਹੈ। ਮਹਾ ਦੁਖ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਸ ਦਰਵਾਜੇ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਜਿਤਨੇ ਦੁਖ ਹੋ, ਸਿ ਸਭ ਸਹੈ, ਅਰੁ ਸਭਨਹੁ ਦੁਖਹੁ ਕਉ ਸੁਖੁ ਕਰਿ ਮਾਨੈ। ਤਉ ਮਸਾਂ ਜੇਹੇ ਓਸਿ ਦਰਵਾਜੇ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਰੁ ਜੇ ਇਤਨੇ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਰਵਾਜੇ ਕਉ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤੇ ਆਗੇ ਤਿਸਿ ਦਰਵਾਜੇ ਉਪਰਿ ਦਰਵਾਨੁ ਜਿ ਰੋਹੁ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸੁ ਅੰਦਰਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣੈ ਦੇਤਾ। ਸੋ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕੰਸਾ ਹੈ ? ਮਹਾ ਬਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਕਿਨ ਹੀ ਜੀਤਿ ਨਾਹੀ ਸਕਿਆ। ਕੋਈ ਕੋਟਾ^੫ ਮਧੋ^੬ ਏਕੁ ਆਧੁ ਸੰਤੁ, ਸਾਧੁ ਬਾਚਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਤਬ, ਜਬ ਓਸਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਤੇ। ਨਾਹੀ ਤੋ ਵਡੇ ਵਡੇ ਤਪਸੀ, ਸੂਰੇ, ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ, ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ, ਹਠੀ, ਤਪੀ, ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਸਭਿ ਜਿਨਿ ਜੀਤੇ ਹੋ। ਸੁ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਉ ਜੀਤੀਐ, ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜੀਤਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਅੰਦਰਿ ਜਾਣੈ ਦੇਇ। ਬਹੁੜਿ ਜਬ ਦੁਖੁ ਜੀਤਿਆ, ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜੀਤਿਆ, ਤਬ ਆਗੇ ਬਹੁੜਿ ਓਸਿ ਦਰਵਾਜੇ ਕੋ ਜਿ ਕਿਵਾਡ ਹੈ, ਪਟ, ਸਿ ਮੂਢੇ^੭ ਪਤੇ ਹੈ, ਉਘਤਤੇ ਨਾਹੀ। ਜੜੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਸੁ ਕੇਸੇ ਪਟ ਹੈ ? ॥ ੧ ॥ ਏਕੁ ਪਟੁ ਆਸਾ ਕਾ ਹੈ, ਏਕੁ ਅੰਦੇਸੇ ਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹ ਦੋਨੋ ਪਟਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਦਰਵਾਜਾ ਜੜਿ ਛੋੜਿਆ ਹੈ। ਜਬ ਉਨ ਕਉ ਕਲਾ ਸਾਥਿ ਖੋਲੈ, ਤਉ ਖੁਲਹਿ, ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਖੁਲਤੇ। ਸੁ ਕਉਨੁ ਕਲਾ ਹੈ ? ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਓਇ ਕਿਵਾਡ ਖੁਲਹਿ। ਸੁ ਏਈ ਕਲਾ, ਜਿ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸੇ ਕਉ ਜੀਤੇ, ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਦਹੁ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਇ। ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਓਸ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਬਿਨਾ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤੇ। ਬਹੁੜਿ ਤਿਸਿ ਕੋਟ ਕੀ ਖਾਈ ਹੈਸੁ। ਆ ਕਹੀਐ ਮਾਇਆ। ਏਹੀ ਮੋਹੁ, ਸੁ ਮੋਹੁ ਕਿਆ ? ਜਿ ਮੈ ਮੋਹੀ। ਏਹੁ, ਹੋਇ ਹਾਂ। ਏਹੁ ਮੋਹੀ ਸਕੀ ਖਾਈ ਕਉ ਸੰਤੋਖ ਸਾਥਿ ਮੂਢੇ, ਤਬ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਤਿਸਿ ਨਿਜਘਰ ਕਉ ਦੇਖੇ। ਬਹੁੜਿ ਓਹੁ ਘਰੁ ਕੰਸਾ ਹੈ ? ਜਿਸ ਮਹਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਘਰੁ ਸਚੇ ਕਾ ਪਉਨ ਕਾ ਹੈ, ਪਉਨ ਰੂਪੀ। ਸੁ ਪਵਨੁ ਨਾ ਦਿਸਿਟ ਹੀ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਨ ਪਕੜਿਆ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਜਬ ਪਵਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਮਨ ਕਉ ਜੇਤੇ, ਮਨ ਪਵਨ ਕਾ ਏਕੁ ਸੂਤ੍ਰ^੮ ਕਰੇ, ਤਬ ਤਿਸਿ ਘਰ ਕੇ ਭੀਤਰਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਤਿਸੁ ਕੇ ਘਰ ਭੀਤਰਿ ਸਤ ਕੇ ਆਸਣ ਉਪਰਿ, ਓਹੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖੁ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਜਬ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਕਮਾਵੇ, ਤਉ ਤਹਾਂ ਜਾਵੇ। ਭਾਈ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ! ਤਬ ਏਹੁ ਭਉ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇ।" ਤਬ ਓਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਨਿ ਐਸੇ ਜਤਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਿਸਿ ਪਦ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ ਹੈ। ਧੋਨਿ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਧੋਨਿ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਸਨਹੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੋ ਤੈ ਬਿਧਿ ਕਹੀ, ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਤਉ, ਹਮਿ ਸੁਣਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਭੋ ਚਕ੍ਰਤ^੯ ਰਹੇ ਹੈ ਜੀ। ਏਹੁ ਬਸਤੁ ਭੁਭ ਹੀ ਤੋ ਹੋਇ, ਅਉਰ ਕਿਸੀ ਬੀ ਸਕਤਿ^{੧੦} ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ ਹਮ

^੧ਗੁੱਸਾ, ਕ੍ਰੋਧ। ^੨ਉਮੇਦ। ^੩ਫਿਕਰ। ^੪ਤਾਕ, ਤਖਤੇ। ^੫ਕੋਟਾ।
^੬ਵਿਚੇ। ^੭ਬੰਦ। ^੮ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ, ਮੋਲ ਮਿਲਾਪ। ^੯ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ। ^{੧੦}ਤਾਕਤ, ਸਮਰਥਾ।

ਕਉਂ ਕਿਛੁ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ, ਜਿ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਕਿਛੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜੀ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹੋਇ, ਤੁਮੁ ਹਮ ਕਉ ਕਰਹੁ, ਜਿ ਹਮ ਤਿਸਿ ਨਾਮ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ, ਜਿ ਮਤੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮਾਰਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਕਿਤੇ^੧ ਨਾਮਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਤੁਮ ਸਰਿ^੨ ਨਾਹੀ ਅਵਰੁ ਹਰੇ ॥
ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਕਰੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ! ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਣ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੈ, ਅਰੁ ਗੁਣ ਉਸ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਆ ਨਾਵਾਂ ਕਾ ਅਰੁ ਗੁਣ ਕਉ, ਸੇਖੁ ਨਾਗੁ ਜੇ ਸਹੇਸੂ ਜਿਹਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਨਿਤ ਨਉਤਨ^੩ ਨਾਮ ਜਪਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇ ਸਕਿਆ। ਸੁ ਏਕੁ ਜਿਹਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕਉ ਕੋਈ ਕਿ ਸਿਮਰੇ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਮ ਉਸ ਕਉ ਸਿਮਰਿਆ ਚਾਹਤੋ ਹਹੁ, ਤਉ ਤੁਮ ਟਿਏ ਕੀ ਜਿਹਵਾ ਸਾਥਿ, ਅੰਤਰ ਹੀ ਕੇ ਧਿਆਨ, ਸੋ ਉਸ ਕੇ ਸਿਮਰਹੁ, ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਪਹੁ। ਐਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਪਹੁ, ਜਿ ਸਾਸੁ ਕੋਈ ਬਿਰਥਾ ਨ ਜਾਇ। ਤੁਮ ਅਜਪਾ^੪ ਜਾਪੁ ਅੰਤਹੁ ਕਰਨ ਮਹਿ ਜਪਹੁ। ਜਬ ਤੁਮ ਮਨ, ਬਚ, ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕਉ ਜਪਹੁਕੇ, ਤਉ ਓਹੁ ਤੁਮ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇਗਾ। ਓਹੁ ਜੀਅ ਕੀ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਉਚੇ ਨਹੀ ਪੁਕਾਰਨਾ, ਮਨ ਹੀ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਨਾ। ਉਚਾ ਪੁਕਾਰਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਨਾਈਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਦੂਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਓਹੁ ਸਦਾ ਸੰਗਿ ਹੈ। ਰਿਏ ਕੇ ਬੀਚਿ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਓਹੁ ਜਿ ਹਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤੁਮ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹੁ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੈ ਤੋ ਭਲੀ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਜੀ, ਹਮ ਜਿ ਜੀਵ ਹੈ, ਸਿ ਆਸਾ ਅਰੁ ਅੰਦੇਸੇ ਕੇ ਹੈ। ਸੁ ਕਦ ਹੀ ਆਸਾ ਮਨ ਕਉ ਖੋਚਿ ਲੇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤਿ ਜਦਿ ਓਹ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ, ਤਬ ਅੰਦੇਸਾ ਬਹਾਇ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਕੇ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਆਸਾ ਅਰੁ ਅੰਦੇਸਾ ਕਹਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੇ ਜੀ। ਕਿਛੁ ਤੁ ਐਸੀ ਅਬ ਹਮ ਉਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ, ਜਿ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਹਮ ਕਉ ਨਿਕਾਲਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮੇਲਿ। ਹਮ ਰੋਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਬ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਤਬ ਹੀ ਕਿਉਂਕਰਿ ਏਕੁ ਕਹੈ ॥
ਆਸਾ ਭੀਤਰਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ਤਉ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਮਿਲੈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਸੰਤਹੁ ! ਤੁਮਹੁ ਕਹੀ, ਸੁ ਭਲੀ ਕਹੀ। ਏਹੁ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਤੁਮ ਕਹਰੇ ਹੋ। ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤਾ। ਅਰੁ ਅਬ ਤੁਮ ਇਉਂ ਕਰਹੁ, ਜਿ ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਰਹਹੁ। ਆਸਾ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰਹੁ, ਅਉਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਆਸ ਨਾਹੀ ਕਰਨੀ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਕਰਾਏ, ਸੋ ਰਾਮੁ। ਅਪਨੇ ਉਪਰਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਲੇ ਆਵਨੀ।

^੧ਕਿੰਨੇ ਹੀ, ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਹਨ। ^੨ਬਰਾਬਰ। ^੩ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ। ^੪ਰਸਨਾ ਸੁਆਸ
ਆਦਿ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾਂ ਕੇਵਲ ਚਿਤ ਬਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਪ।

ਸਭ ਉਸ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰਿ ਭਾਲਿ ਦੇਹੁ । ਤੁਮ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇਗਾ । ਤੁਮਾਰੇ ਸਭ ਕਾਰਜ
ਈਹਾ ਉਹਾ ਕੇ ਸਿਧਿ ਹੋਵਹਿਗੇ ।^੧ ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ ।
ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ । ਦਿਆਲ ਭਏ, ਉਨ ਕੇ ਆਰਮੇ ਸਾਂਤਿ ਆਈ ।
ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿਨ੍ਹ ਦਰਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ, ਸੇ ਦਰੁ ਇਨ੍ਹ ਦਰ ਮਾਹਿ ॥
ਤਹਾ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦਰਵਾਨੁ ਹੈ, ਜੇ ਕੋ ਭੰਜਨ^੨ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜੀਵਤੁ ਜੋ ਮਰੇ, ਬਿਖੁ ਭੋਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰਾਹਿ ॥
ਪੁਰਹੁ ਆਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ, ਅੰਦੇਸਾ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਨਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪਰਸਾਇ ॥ ੨੨੭ ॥ ੨੨੭ ॥ ੬੦ ॥

ਮਨੁ ਨੂੰ ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਲਹੋਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ, ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗ
ਕੇ । ਤਿਨ੍ਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ ਜਿ "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ,
ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੀ । ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ, ਰਾਮ
ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ । ਆਈਐ ਜੀ ! ਬੈਸੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ ।" ਤਬ ਉਹੁ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ
ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਬ ਕਹਹਿ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ, ਕਾਈ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ ।"
ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਹਮਾਰੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ,
ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਨਾ ਏਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ, ਨ ਭਗਤਿ ਕੀਨੀ, ਨ ਸੇਤ ਕੀ, ਨ ਭਗਤਾ ਕੀ । ਕਿਸੀ
ਕੀ ਸੇਵਾ ਨ ਕਰਿ ਸਕੀ, ਅਰੁ ਨਾ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਹੀ ਕਹੇ ਚਲਿਆ । ਜੀ, ਏਸ ਕਉ ਗਰਜ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ
ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਰਸਾਂ ਭੋਗਾਂ ਬਿਨਾ । ਜੀ ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਪਾਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਗਰਜ ਹੈ ਅਕੈ
ਪੈਨਣੇ ਸਾਥਿ ਗਰਜ ਹੈ । ਏਹੁ ਮਨੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ ਖਾਈਐ ਅਰੁ ਪੰਨੀਐ, ਤਾਂ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਇ ।

^੧ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਥੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ
ਆਈਆਂ । ਉਹ ਇਹ ਹਨ :—

"ਇਨ ਬਿਧਿ ਸਾਗਰ ਤਰੀਐ । ਜੀਵਤਿਆ ਇਉ ਮਰੀਐ ।"

^੨ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ।

ਦੇਖਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਦੇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਕਥਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ,
ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਫਿਟੁ^੧ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਹੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਫਿਟੁ ਸਭੇ ਦੁਸਮਨੁ ਹੋਤੁ ॥ ੧ ॥
ਸਉ^੨ ਓਲ੍ਹਮੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੇਸ^੩ ॥
ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੇ ਕਰੰਗੀ^੪ ਲਗਾ ਹੋਸੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਦੇਸ ਮਨ ਕਉ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੀ ਪਰ^੧ ਕਿਰਤਿ ਹੈ, ਖਾਣੇ, ਪੀਣੇ, ਪੈਨਣੇ ਕੀ ਏਹੀ ਹਉਸ^੨ ਹੈ। ਅਉਰੁ ਗਰਜਿ ਇਸ ਮਨ ਕਉ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਐਪਰੁ ਜੀ, ਪ੍ਰਿਗੁ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਿ ਬਿਨਾ, ਜਿ ਏਹੁ ਖਾਇ ਪੇਟੁ ਵਧਾਇਦਾ ਹੈ। ਸਿ ਏਸ ਕਾ ਖਾਧਾ, ਪੀਤਾ, ਪੈਧਾ, ਸਭੁ ਖਾਇ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਗੁ ਹੈ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ, ਹੋਰਸ ਵਸਤੁ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਹੋਤੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ। ਸੁ ਏਤਨਾ ਸਭੁ ਪ੍ਰਿਗੁ ਹੈ, ਜਿ ਖਾਣ ਸਿਉ ਅਸਨੇਰੁ^੩ ਕਿ ਖੇਡਣ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿ ਪੈਨਣ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ਐ। ਕਿ ਕਿਸੈ ਸੈਸਾਰੀ ਮਾਨੁਖ ਸਿਉ ਸੈਸਾਰ ਕੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਵੇਸੁਖੁ ਹੋਵਣਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੀ ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਹਰਿਭਜਨ ਬੀ ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਸਾਧੂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਬੀ, ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੋਰ ਰਸ ਸਾਥਿ ਅਸਨੇਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਾ ਥੁਰਾ ਹੈ। ਇਸਿ ਥਾਤ ਕਾ ਇਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਹੋਇਗਾ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਦੇਸ ਕਉ ਸੈ ਬਜਹਗਾਰੀਆਂ^੪ ਦਿਨ ਕਉ ਏਹੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਹਜਾਰ ਬਜਹਗਾਰੀਆਂ ਏਹੁ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਏਤਨੇ ਦੇਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਐਥ ਹੈ। ਸੁ ਏਨ੍ਹਾਂ ਐਥਾਂ ਕਉ ਏਹੁ ਜੀਉ ਫੜੀਐਗਾ। ਏਹਿ ਓਲ੍ਹਮੇ ਦੇਸ ਕਉ ਲਗੇ ਹੋਨਿ। ਸੁ ਏਨ੍ਹਾਂ ਓਲਾਹਣਿਆਂ^੫ ਕਾ ਲੀਆ ਜਮੁ ਦੇਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਦੇਇਗਾ। ਭਾਈ ਬੈਸਨੋ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਦੇ ਸਮਝੇਗਾ, ਜਾਂ ਪਕੜੀਐਗਾ, ਦੇਸੁ ਕਮਾਏ ਕਉ। ਕਿਉ ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਥਾ, ਸੋ ਪਰਮ ਹੋਸੁ ਥਾ। ਦੇਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਖਾਣਾ ਅਹਾਰੁ^੬ ਥਾ, ਜਿਉ ਹੋਸ ਕਾ ਖਾਣਾ ਮੋਤੀ ਬੇ ॥ ਅਰੁ ਜਿਉ ਹੋਸੁ ਮੋਤੀਆਂ ਕਉ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਕਰੰਗੀ ਲਗੇ, ਆਪਣੀ ਹੋਸ ਕੀ ਮਤਿ ਗਵਾਇ ਕਾਗ ਕੀ ਮਤਿ ਲਈ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਥਾ, ਸਾਧ ਮਤਿ ਛੋਡਿ ਕਰ, ਸਾਕਤਿ ਕੀ ਮਤਿ ਲਈ। ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜੋ ਇਸੁ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਥਾ ਮੋਤੀ ਚੋਗ, ਸੋ ਛੋਡੀ, ਅਰੁ ਕਰੰਗੀ ਮਾਇਆ ਕਉ ਲਾਗਾ, ਦੇਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਭੁ ਬਰਬਾਦ ਗੋਆ। ਦੇਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਤਾਂਹੀ ਸਵਰੇ, ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਤ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰੇ। ਭਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ।" ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਜਿ ਧੋਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਜਿਨਿ ਕਰੀ,

^੧ਵੇਖੋ, ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੭੯੦। ਪੱਥੀ ਵਿਚ "ਪ੍ਰਿਗੁ ਓਨ੍ਹਾ ਦਾ ਜੀਵਿਆ" ਹੈ।
^੨ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਉਤਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ।
^੩ਹਜ਼ਾਰਾਂ।
^੪ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਜਰ। ਭਾਵ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਹੋਸ ਦੀ ਅਸਲ ਖੁਰਾਕ ਸੀ, ਹੁਣ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਵਿਚ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ।
^੫ਸੁਭਾਉ।
^੬ਖਾਹਸ਼, ਲਾਲਚ।
^੭ਹਿਤ, ਪਿਆਰ।
^੮ਬੁਰਾਈਆਂ, ਬਦਕਾਰੀਆਂ।
^੯ਉਲ੍ਹਮੇ।
^{੧੦}ਖੁਰਾਕ।

ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੁ ਕਰਿ ਅਰਾਧਿਆ ਤੇ, ਸੇ ਪੈਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

ਸਲੋਕੁ ॥

ਛਡਿਹੁ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਕੈ, ਸਰਨਿ ਪਰਹੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਕਰਉ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ
ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੨੮ ॥ ੨੨੮ ॥ ੬੧ ॥ ੧ ॥ ਆਦਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ ॥ ੧੬੭ ॥ ਇਕੁ ਸਉ
ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ ॥ ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਦੂਸਰੀ ॥ ੨ ॥ ੬੧ ॥ ਇਕਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ ॥
ਦੁਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਕੀਆਂ ਗੋਸਟੀ ॥ ੨੨੮ ॥ ਸੰਮਤਿ ॥ ੧੭੦੭ ਭਾਦ੍ਰਵ ਵਦੀ ॥ ੭ ॥ ਆਇਤਵਾਰ ਮਹਮਦੀ
ਪੁਰਿ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ ਗੋਸਟੀ ॥ ੬੧ ॥ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨ ਦੀ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ ।
ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ । ੧ । ਏਹਿ ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਉਪਰਹੁ ਉਤਾਰੁ ਕੀਤਾ ॥

ਸੰਬਤ ੧੮੩੭ ॥ ਵਰਖੇ ਮਾਹ ਮਿਤੀ ਹਾਝ ਸੁਦੀ ੧੦ ॥ ਵਾਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਹੋਈ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥ ੧੮੮੫ ॥

SKRIBOOKCLUB.COM

ਇਸ ਸੰਮਤ ਤੇ ਹਫ਼ਤਾਲ ਢਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਮਤ ਉਸ ਪੋਥੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ
ਇਹ ਪੋਥੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਆਖੀਰ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸੰਮਤ ੧੮੮੫ ਇਸ ਪੋਥੀ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਦਾ
ਸੰਮਤ ਹੈ ।

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੈਭੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ^੧ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਗੋਸਟੀ ਅਰਥਾ ਸਮੇਤਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਖੇ ਪਤੇ ਸੁਣੇ ਸਿਖੇ ਗਾਵੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੇ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤਿ ਹੋਵੇ ਵਚਨੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕਾ ।

ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ

ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਅਸਥਲਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਕਿਹੁ ਆਖਣ ਜੀ ਦੀ ਹੀ, ਸੁ ਆਖੁ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ! ਜੇ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੀ ਬਾਤ ਖੋਜੇ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਗਲ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਖੋਜਿ ਲੈਣੀ, ਭਰਣਾ ਨਹੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਉ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨਾਵ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਉ ਨਾਮੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਭਾਈ ਏਨਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਇਆ ਅਰੁ ਸਿਮਰਿਆ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ, ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਣੁ ਨਾਉ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਣੁ ਭੇਟ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਭੇਟ ਧਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਅਤੇ ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਓਹੁ ਅਰਦਾਸ ਕਵਣ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਤੁ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਨਿਜੀਕਿ ਸੁਣੇ, ਅਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ । ਅਤੇ ਜੀ ਓਹੁ ਅਰਦਾਸ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਦਰਗਾਹ ਆਪਣੀ ਬੁਲਾਇ ਲੇਇ । ਅਰੁ ਜੀ ਓਹੁ ਦਰਗਾਹ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿਥੇ ਬੈਸਿ ਕਰਿ ਸਭਸ ਕਉ ਸਮਾਲਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਭਸ ਅਹਾਰੁ^੨ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਭੋਆ । ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੇ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੁਛੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

^੧ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਅਜੋਨੀ ਸਭੇ" "ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ" ਹੈ ।

^੨ਖੁਰਾਕ ।

ਤੁਧਨੇ^੧ ਨਿਵਣੁ ਮੰਨਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥
 ਸਾਚੁ^੨ ਭੇਟ ਬੇਸਣ ਕਉ ਥਾਉ ॥
 ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਤਾ ਸੁਣਿ ਸਦਿ ਬਹਾਲੇ ਪਾਸਿ ॥ ੧ ॥
 ਨਾਨਕ ਬਿਰਥਾ^੩ ਕੋਇ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਏਹੀ ਨਾਉ ਹੈ, ਜਿ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥਿ^੪ ਕੋਈ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਅਨਾਥੁ, ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਉਨਿ ਆਇ ਬਾਹਿਆ । ਅਰੁ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਰਥਿ ਇਨਿ ਉਸ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੀ । ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਉਨਿ ਅਮਰੁ^੫ ਮਨਾਇਆ । ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਅਧੀਨੁ^੬ ਹੋਇ ਖੜਾ ਹੁਆ । ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਰਥਿ ਉਸ ਆਗੇ ਨਿਵਿਆ, ਉਸ ਕਾ ਅਮਰੁ ਮੰਨਿਆ । ਅਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਬਭਾਇਆ, ਉਨ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹੈ । ਉਸਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬਿਦਰਿ^੭ ਕੀ ਨਿਆਈ^੮ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਕੋਈ ਭੇਟ ਰਾਖਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ ਚਾਹੈ, ਜਿਤੁ ਭੇਟ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਓਹ ਭੇਟ ਸਚੁ ਹੈ । ਜਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਚੁ ਬੋਲੇ, ਕੂੜ ਕੇ ਨਿਕਟਿ^੯ ਨ ਆਵਈ, ਤਾਂ ਏਹੀ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ । ਏਤੈ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਚੁ ਬੋਲੀਐ । ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਬੋਲਿਆ, ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ, ਝੂਠ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਇਆ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਬੇਸਣ ਕਉ ਜਾਹਗਾ ਮਿਲੀ । ਪੁਰਖਾ ! ਝੂਠ ਕਪਟੀ ਕਉ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਥਾਉ ਨਾਹੀ । ਸਚੇ ਕਉ ਥਾਉ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਕੋਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਮੈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਣਾਈ^{੧੦} ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਓਹ ਅਰਦਾਸ ਏਹ ਹੈ, ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਇ । ਪਰਾਏ ਹਕਿ ਨ ਛਿਪਈ, ਸੰਤੋਖ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਜੇਹੀ ਕਿ ਕਿਛੁ ਸਕਤਿ ਹੋਇ, ਤੇਹਾ ਕੁ ਕਿਛੁ ਧਰਮੁ ਕਰਤਾ ਰਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ, ਮੁੜੈ ਨਾਹੀ । ਕਿਛੁ ਅਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਟੁਕਤਾ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਸਾਬਿ ਬਾਟਿ ਖਾਇ । ਪਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਹੋਰਤੁ ਨਿਮਿਤਿ ਨਾ । ਜਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਦੇਆ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਟਿ ਖਾਇ, ਓਹੁ ਧਰਮੁ, ਉਸ ਕਾ ਬਾਇ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸਿ ਪਾਸਿ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸਿਆਵਤੀ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਆਗੇ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸਿ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਸਾਹਿਬੁ ਤਿਸ ਕਉ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਨਿਜੀ^{੧੧} ਕਿਲੇ ਬੈਠਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਸੇਵਕ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸਿ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਰਚਨਾ^{੧੨} ਸਾਹਿਬ ਰਚੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਭਨਾ ਕਉ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ । ਜਹਾ ਜਹਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆ

'ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੮੭੮ । 'ਸਚ ਦੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । 'ਨਿਕੰਮਾ,
 ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜੀਵ ਨਿਕੰਮਾ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ । 'ਕਾਰਨ, ਹੇਤ । 'ਹੁਕਮ ।
 'ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ । 'ਇਕ ਭਗਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਸਦਾਚਾਰ ਪੁਰ
 ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਾ ਦਰਯੋਧਨ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਰਹੇ ਸਨ । 'ਨੇੜੇ ।
 'ਆਪਣੇ । 'ਸੰਸਾਰ, ਦੁਨੀਆ ।

ਹੈ, ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਗ੍ਰਾਸੁ ਪਹੁਚਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਹਾ ਹੀ ਤਹਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਹੈ । ਐਸੀ ਉਸ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ । ਐਸਾ ਹੀ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਐਸਾ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ । ਦੇਖਾਂ, ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਜੀ, ਜਿ ਉਨਿ ਸਾਹਿਬ ਰਚਨਾ ਰਚੀ, ਸੁ ਤਿਸਿ ਮਾਹਿ ਇਕਿ ਸਾਹ ਰਚੇ, ਇਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਰਚੇ, ਇਕਿ ਨੰਗ ਵਕੀਰ, ਜਹੀਰ^੧ ਰਚੇ । ਇਕਿ ਭਗਤ ਰਚੇ, ਇਕਿ ਸਾਕਤ ਰਚੇ । ਇਕਿ ਸਿਧ ਰਚੇ, ਇਕਿ ਚੋਰ ਰਚੇ । ਤਿਸ ਮਾਹਿ ਜਿ ਵਰਕੁ ਕੀਆ, ਸਿ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੀਆ ? ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ । ਏਹ ਬਾਤ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਤਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੋਤਾ^੨ ਕਰਮੁ ਪਸਾਉ^੩ ॥
ਤੂ ਦੇਵਹਿ ਮੰਗਤ ਜਨ ਚਾਉ ॥
ਭਾਡੇ^੪ ਭਉ ਪਵੇ ਤਿਤੁ ਆਇ ॥
ਧੁਰਿ ਤੇ ਛੋਡੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ।—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜੇਸਾ ਜੇਸਾ ਕਰਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਹੁਆ, ਤੇਸੀ ਤੇਸੀ ਦਾਤਿ ਉਨ ਕੋ ਪਹੁਚੀ । ਜੇਸੀ ਜੇਸੀ ਜੀਆ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕਰੀ, ਤੇਸੀ ਤੇਸੀ ਬਖਸ ਜੀਆਂ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ । ਜੇਸੀ ਜੇਸੀ ਬਗਤ^੫ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿ ਦੀਨੀ, ਤੇਸੀ ਤੇਸੀ ਪਾਈ । ਅਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਦੇਵਣ ਉਪਰਿ ਚਾਉ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਮੇਰੇ ਜੀਵ ਹੈ, ਮੈ ਏਨ੍ਹਾ ਕਉ ਦੇਵਉ । ਅਰੁ ਜੀਆਂ ਕਉ ਮੰਗਣੇ ਉਪਰਿ ਚਾਉ ਹੈ, ਜਿ ਓਹਿ ਮੰਗਤੇ ਹੈ^੬ । ਓਇ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਜਬ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇਇ, ਤਬ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ । ਉਨ੍ਹਾ ਮੰਗਤਿਆ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਣ ਉਪਰਿ ਚਾਉ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇਸੇ ਜੇਸੇ ਭਾਡੇ^੭ ਸਾਹਿਬ ਰਚੇ ਹੈ, ਤੇਸੀ ਤੇਸੀ ਭਾਵਨੀ ਸਾਹਿਬ ਉਨਹੁ ਬੀਚਿ ਪਾਈ ਹੈ, ਕੁਮਾਰ^੮ ਕੀ ਨਿਆਈ^੯ । ਸੁ ਕੈਸੇ ਕੁਮਾਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਕੁਮਿਆਰੁ ਭਾਡੇ ਘਤਰਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਨੰਨੇ^{੧੦} ਘਤਰਾ ਹੈ ਅਰੁ ਇਕਿ ਬਡੇ ਘਤਰਾ ਹੈ । ਜਬ ਘਤਰਾ ਹੈ, ਤਬ ਹੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਏਹੁ ਇਤਨੇ ਕਾ ਭਾਡਾ, ਏਹੁ ਇਤਨੇ ਕਾ ਭਾਡਾ, ਏਹੁ ਇਤਨੇ ਕਾ ਭਾਡਾ । ਇਸਹਿ ਬੀਚਿ ਏਹੁ ਬਸਤੁ ਹੋਇਗੀ, ਇਸ ਮਹਿ ਏਹੁ ਬਸਤੁ ਹੋਇਗੀ । ਜਬ ਕੁਮਾਰ ਭਾਡੇ ਰਚੇ, ਤਬ ਕੀਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਚੇ । ਜੇਸੀ ਜੇਸੀ ਕੀਮਤਿ ਕੇ ਭਾਡੇ ਤਦਿ ਰਚੇ ਥੇ, ਤੇਸੇ ਤੇਸੇ ਭਾਡੇ ਲਾਗੇ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਕਮਾਈਅਣਿ । ਤਿਸੀ ਗਤਿ ਪੁਰਖਾ ! ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ਮਾਨੁਖਾਂ ਕੀ ਰਚੀ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਏਹ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਹੁਤੁ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ । ਪਰੁ ਜੀ ਦੇਕ ਅਉਰ ਹੈ ਬੇਨਤੀ । ਦੇਖਾਂ ਜੀ, ਮੰਗਤੇ ਜਿ ਮੰਗਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਤੋਂ ਸੈਸਾਰੁ ਬਹੁਤੁ ਧਿਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ ਮੰਗਤੇ ਕਾ ਜਨਮੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਕਿਆ ਹੈ ? ਏਹੁ ਮੰਗਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਬਾਤ ਤੋਂ ਦਰਗਾਹ ਕੀ ਕਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤਾ ਹੈ ਕਿਆ ? ਜਿ ਸਭਿ ਮੰਗਤੇ ਕੀਏ । ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਲੋਕੁ^{੧੧} ਧਿਕਾਰੁ ਕਹੇ ਮੰਗਤ ਜਨ ਮਾਗਤ ਮਾਨੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਸਹ ਕੀਆ^{੧੨} ਗਲਾ ਦਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਤੇ ਤਾ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਗਮਗੀਨ, ਖੁਆਰ ਹੋਣਾ, ਦੁਖੀ । ^੨ਖਜਾਨਾ । ^੩ਦਾਤ । ^੪ਹਿਰਦਾ । ^੫ਲੇਖ, ਕਿਸਮਤ ।
^੬ਜੀਵ, ਹਿਰਦੇ । ^੭ਘੁਮਿਆਰ । ^੮ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ । ^੯ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤੀਜਾ ਅੰਕ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅੰਕ ਹੈ । ^{੧੦}ਮਾਲਕ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਉ ਮੰਗਤੇ ਕਉ ਸਭੁ ਕੋਈ ਧ੍ਰਿਕਾਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੰਗਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਉਸੁ ਦਾਵਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਇ, ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਨ ਦੇਈ। ਸਾਹਿਬੁ ਕਵਣੁ ਕਹੀਐ ? ਜੋ ਦੇਇ, ਸੋਈ ਸਾਹਿਬੁ। ਅਰੁ ਮੰਗਤਾ ਕਵਣੁ ? ਜਿ ਮੰਗੇ, ਸੋਈ ਮੰਗਤਾ। ਜਿਉ ਦੇਖੇ ਜਿ ਸੇਸਾਰ ਮਾਹਿ ਮੰਗਤੇ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਮੰਗਤਾ ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਕਾ ਅਧੀਨ^੧ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਇ, ਭਾਵੇ ਤਉ ਨ ਦੇਇ। ਤਿਉ ਇਵ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣਣਾ, ਜਿ ਜਿਤਨਾ ਸੇਸਾਰੁ ਹੈ, ਏਤਨਾ ਸਭੁ ਸਾਹੁ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਮੰਗਤਾ ਹੈ। ਓਹਿ ਮੰਗਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਏ ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਮੰਗਤੇ ਹੋਏ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਮੰਗੀ, ਸੋ ਮੰਗਤਾ ਹੁਆ। ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਚੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਜਿਨਿ ਉਸ ਕੋ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਮੰਗਿਆ, ਸੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੁਆ। ਕਿਉ ਕਰਿ ? ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ’ :—

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ^੨ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਗਤ ਤਾਂ ਜਾਇ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹੀ ਨਾਮੁ ਹੀ ਮੰਗਿਆ। ਅਰੁ ਸੇਸਾਰੁ ਤਾਂ ਨਰਕਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਛਾਡਿ ਕਰਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਮਾਇਆ ਮੰਗੀ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਜੁ ਮੰਗੀਐ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਮੰਗੀਐ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਨਾਹੀ ਆਵਣਾ। ਜਿਨਿ ਮਾਇਆ ਮੰਗੀ, ਸੁ ਨਰਕਿ ਅਵਸਿ^੩ ਜਾਇਗਾ। ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਦੇਹੀ ਨਾਮੁ ਮੰਗੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜੀ”।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਮੰਗੀਐ, ਰਸੁ ਧਨੁ ਕੁਤਾ ਬਾਦਿ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ^੪ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥ ੨੨੬ ॥

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ)

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਨੇ ਧਾਮਿ^੫ ਬੁਲਾਇਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਨੇ ਹਜ਼ੂਰਿ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ, ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਾਣਾ^੬ ਥੀ, ਸੁ ਪੂਰਨ ਭਈ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਤੇ, ਓਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ

^੧ਮਾਤਹਿਤੁ, ਆਗਿਆਕਾਰ।

^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਸੋ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ” ਹੈ।

^੩ਜਰੂਰ।

^੪ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਹੈ।

^੫ਘਰ, ਦਰਗਾਹ।

^੬ਇੱਛਿਆ, ਖਾਹਿਸ਼।

ਵਿਦਾ ਹੋਵੇ ਲਾਗਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ “ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ” ।
ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਨਾਨਕ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਕਹੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੂ ਕਹੈਗਾ, ਸਿ ਮੈ ਸਬੁ
ਬਾਇ ਪਾਵਉਗਾ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੁਇਤੀ ਹਾਗ ਮਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ । ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਾਨੀ ਬਿਰਹੀ
ਸਿਫਤਿ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਜਿ :—

‘ਸੁਣਿ ਨਾਹ’ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ ਏਕਲਤੀ ਬਨਮਾਹੇ ॥
ਕਿਉ ਧੀਰੋਗੀ’ ਨਾਹ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵੇਪਰਵਾਹੇ ॥
ਧਨ’ ਨਾਹ ਬਾਝੇ ਰਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਬਿਖਮ’ ਰੈਣਿ ਘਨੋਰੀਆ ॥
ਨਹੀ ਨੀਦ ਆਵੈ ਪ੍ਰੇਮ’ ਭਾਵੈ ਸੁਣਿ ਬੇਨਤੀ ਮੋਰੀਆ ॥
ਬਾਝਹੁ ਪਿਆਰੇ ਕੋਇ ਨ ਸਾਰੈ ਏਕਲਤੀ ਕੁਰਲਾਇ’ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਈ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੈ ਬਨੁ ਸੰਸਾਰੁ ਰਚਿਆ
ਹੈ, ਸਿ ਜੀ, ਇਸ ਮਹਿ ਹਮਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਮੈ ਅਨਾਥੁ ਉਸਿ ਗਰਬਰ^{੧੦} ਬਨ ਮਹਿ ਮੈ ਇਕੋਲੀ ਕਿਉ ਕਰਿ
ਰਹਉ ਜੀ ? ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਕੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਗ੍ਰਹਸਤ ਕੇ ਲੋਕ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਮੇਰੇ
ਸੰਗੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਕਹਾਂ ਹੀ ਤੇ ਸੰਜੋਗੀ ਆਇ ਜੁਝੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਿਜੋਗਿ ਤੇ ਫ਼ਹਾਂ ਹੀ ਜਾਹਗੇ, ਸੁ ਤੁਹੀ ਜਾਨਹਿ ।
ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਜੋਬਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸੰਗੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਹਉ ਜਿ ਹੋ, ਸੁ ਇਕੋਲਾ ਉਜਾਝਿ ਬਨ ਮਹਿ
ਬੈਠਾ ਹੋ ਜੀ । ਇਨੁ ਮਹਿ ਨ ਕੋਈ ਮੋਰਾ ਹੈ, ਨ ਮੈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹੋ ਜੀ । ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਤੁਹੀ ਹੈ ਜੀ । ਤੈ ਬਿਨਾ ਮੈ
ਨਾਹੀ ਰਹਿ ਸਕਤਾ । ਜੀ, ਤੂ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸੋ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ । ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਛੁ ਮੇਰੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਜੀ ।
ਅਰੁ ਜੀ, ਤੁਝ ਸਿਉ ਕਿਛੁ ਕਹਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਜੀ, ਹਉ ਜਿ ਇਸਿ ਉਦਿਆਨ^{੧੧} ਬਨ ਮਹਿ ਰਹਉ, ਸਿ
ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹਉ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਤੈ ਮੁਦਤਿ ਕਰਿ ਅਵਧ^{੧੨} ਕੀ ਅਵਰਦਾਂ^{੧੩} ਕੀ ਬਾਧੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਰੈਣਿ ਕੀ
ਨਿਆਈ ਹੈ ਜੀ । ਸੁ ਏਹੁ ਰੈਣਿ ਤੈ ਬਿਨਾ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬਿਹਾਵਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਤਿਸੁ ਰੈਣਿ ਮਹਿ ਮੁਝ ਕਉ
ਨੀਦ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਥੀ । ਜੀ, ਨਾ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਮੁਝ ਕਉ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਨਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਟਿਕੈ ।
ਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ! ਤੂ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਬਾਇ ਪਾਇ । ਮੁਝ ਕਉ ਤੂ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਦੇਹਿ ਜੀ ।
ਤੈ ਬਿਨਾ ਮੇਰੀ ਸਾਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ ਜੀ । ਹਉ ਇਕੋਲੀ ਬਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਰਤੀ ਹੋ ਜੀ । ਜੇ ਤੂ ਮਿਲਾਇ
ਲੇਹਿ, ਤਾਂ ਹਉ ਮਿਲਉ, ਨਾ ਤਰ ਜੀ, ਤੈ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਖਰਾ ਦੁਖੀ ਹੋ” । ਤਬ ਆਗੇ ਤੇ
ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ !

ਪਿਰਿ ਛੋਡਿਅਤੀ ਜੀਉ ਕਵਣੁ ਮਿਲਾਵੈ ॥
ਰਸਿ ਪ੍ਰੇਮਿ ਮਿਲੀ ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਵੈ^{੧੪} ॥
ਸਬਦੇ ਸੁਹਾਵੈ ਤਾ ਪਤਿ ਪਾਵੈ ਦੀਪਕ^{੧੫} ਦੇਹ ਉਜਾਰੈ ॥
ਸੁਣਿ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਸਾਕਿ ਸੁਹੇਲੀ ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਸਾਰੈ^{੧੬} ॥

^੧ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੨੪੩ । ^੨ਹੋ ਪਤੀ । ^੩ਜੰਗਲ ਵਿਚ । ^੪ਧੀਰਜ ਫਤੋਗੀ ।
^੫ਇਸਤ੍ਰੀ । ^੬ਕਠਨ, ਅੱਖੀ । ^੭ਪ੍ਰੀਤਮ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ^੮ਖਬਰ ਲੈਂਦਾ । ^੯ਰੋਂਦੀ ਹੈ । ਪੱਥੀ ਵਿਚ
“ਬਿਲਲਾਵਏ” ਹੈ । ^{੧੦}ਅਤਿਸੰਘਣਾ । ^{੧੧}ਜੰਗਲ । ^{੧੨}ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਵੇਲਾ, ਭਾਵ ਉਮਰ ।
^{੧੩}ਅਵਸਥਾ, ਉਮਰ । ^{੧੪}ਸੁੰਦਰ । ^{੧੫}ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^{੧੬}ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਤਾ ਪਿਰਿ ਗਵੀ ਬਿਗਸੀ^੧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਤਾ ਪਿਰੁ ਗਵੇ ਜਾ ਤਿਸ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਮੈ ਜਿ ਬਨ ਮਹਿ ਛੋਡੇ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਨ ਕਉ ਕਉਣੁ ਮਿਲਾਵੇ ? ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਉ ਮੈ ਏਕ ਪਦਵੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਨਾਨਕ ! ਜੇ ਓਇ ਕਰਿ ਸਕਹਿ । ਸੁ ਕਵਣ ਪਦਵੀ ? ਜੇ ਸਬਦ ਕਾ ਰਸੁ ਏਸ ਕਉ ਆਵੇ, ਤਬ ਸਬਦ ਕੇ ਰਸਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥਿ, ਏਹੁ ਤਤਕਾਲਿ^੨ ਮੁਝ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੈ । ਸਬਦ ਕਮਾਏ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਪਤਿ ਪਾਵੇ । ਜਬ ਸਬਦ ਕੀ ਜੋਤਿ ਕਾ ਉਜਾਲਾ^੩ ਏਸੁ ਮਾਹਿ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਸਚ ਘਰ ਮਾਹਿ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਸਚ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਤਾ ਰਹੈ, ਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਾ ਅੰਤਰਿ ਬਿਗਾਸੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਮੁਝ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਨਾਨਕ ! ਏਹੁ ਪਦਵੀ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਹੈ, ਜੇ ਏਹੁ ਪਦਵੀ ਚੜਿ ਸਕੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ ਜੀ :—

ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਨੀਘਰੀਆ^੪ ਜੀਉ ਕੂੜਿ ਮੁਠੀ^੫ ਕੂੜਿਆਰੇ ॥
ਕਿਉ ਖੂਲੈ ਗਲ ਜੇਵਡੀਆ^੬ ਜੀਉ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਅਤਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੇ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਸੋ ਹੋਵੈ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਨਾਵਣ ਕਿਉ ਅੰਤਰ ਮਲੁ ਹੋਵੇ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਗਤਿ^੭ ਕੋਇ ਨ ਪਾਵੈ ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ^੮ ਬੇਬਾਣੀ^੯ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚ ਘਰੁ ਸਬਦਿ ਸਿਵਾਪੈ ਦੁਬਿਧਾ^{੧੦} ਮਹਲੁ ਕਿ ਜਾਣੈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਏਕ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਤੈ ਮੋਹਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਜੀ, ਏਸੁ ਮਹਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਨੀਘਰਿ^{੧੧} ਗੋਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਕੂੜਿ ਏਹੁ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਕੂੜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਨਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਖੋਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਤੈ ਲੋਭ ਮੋਹ ਕੀ ਜੇਵਡੀ^{੧੨} ਏਸੁ ਜੀਵ ਕੇ ਗਲੇ ਬਾਹੀ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਏਵ ਛੁਟਤਾ ਨਾਹੀ । ਬਿਨੁ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਬੀਚਾਰ ਤੇ, ਏਵ ਏਸੁ ਕੀ ਜੇਵਡੀ ਖੁਲਤੀ ਨਾਹੀ । ਭਾਵੈ ਅਨੇਕ ਤਪ ਕਰੇ, ਭਾਵੈ ਅਨੇਕ ਦਾਨ ਕਰੇ, ਭਾਵੈ ਅਨੇਕ ਨਾਵਣ ਨਾਵੇ, ਤਉ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਸਕਤਾ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ ਜੀ । ਸੋਈ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰੇ । ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਗਲੇ ਕੀ ਜੇਵਡੀ ਕਟੀਐ । ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬੀ ਗਤਿ ਕਿਸੀ ਕੀਨਾਹੀ, ਭਾਵੇ ਉਜਾੜਿ ਬੇਬਾਣਿ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਹਠ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰਿ ਬੈਠਉ । ਹਨੁ ਕਰਉ, ਤਪਸਿਆ ਕਰਉ, ਤਬ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਗਤਿ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਜਿ ਘਰੁ ਅਰੁ ਮਹਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਵਾਣੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ^{੧੩} ਹੈ ਸੁ ਤਿਸੁ ਦੁਬਿਧਾ ਕਉ ਲਾਗਿਆ, ਤੇਰਾ ਮਹਲੁ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤਾ । ਤੇਰਾ ਜਿ ਰਾਹੁ ਹੈ,

^੧ਖਿੜੀ ।

^੨ਤੁਰੰਤ, ਝੱਟ ਪਟ ।

^੩ਚਾਨਣਾ ।

^੪ਬੇਘਰ ਕੀਤਾ ।

^੫ਲੁਟੀ ਗਈ ।

^੬ਰਸੀ ।

^੭ਮੁਕਤੀ ।

^੮ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ।

^੯ਜੰਗਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ।

^{੧੦}ਦੁਚਿਤੀ ਵਿਚ ।

^{੧੧}ਧਿਆ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਗੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ।

^{੧੨}ਰੱਸੀ ।

^{੧੩}ਦੂਤ ਭਾਵ ਦੁਚਿਤੀ ।

ਸਿ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ, ਦੁਬਿਧਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤੀ" । ਤਬ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੈ ਜਿ ਮੇਰਾ ਮਹਲੁ ਦੇਖਿਆ, ਸਿ ਕੈਸਾ ਦੇਖਿਆ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਜੀਉ ਸਬਦੁ ਸਚਾ ਵੀਚਾਰੇ ॥
 ਤੇਰਾ ਮਹਲੁ ਸਚਾ ਜੀਉ ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਵਾਪਾਰੇ ॥
 ਨਾਮ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ ਮੀਠਾ ਭਗਤਿ ਲਾਹਾ ਅਨਦਿਨੈ¹ ॥
 ਤਿਸੁ ਬਾਝੁ ਵਖਰੁ² ਕੋਇ ਨ ਸੂਝੈ ਨਾਮੁ ਲੇਵਹੁ ਖਿਨੁਖਿਨੈ³ ॥
 ਪਰਖਿ ਲੇਖਾ ਨਦਰਿ ਸਾਚੀ ਕਰਮਿ ਪੂਰੇ ਪਾਇਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸਚੁ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਾਚਾ ਹੈ । ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ ਸਾਚਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੇਰੇ ਸਬਦ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਸਾਚਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਤੂੰ ਪਾਈਤਾ ਹੈ । ਜੀ, ਤੇਰਾ ਮਹਲੁ ਸਚਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਸੁ ਮਹਿ ਤੂੰ ਸਚਾ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ ਸਚਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਸਿਮਰਿਐ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਜੀ, ਤੇਰੀ ਜਿ ਭਗਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਚੀ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਲਾਹਾ ਪਾਈਤਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ, ਸੁ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਸਚੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀ, ਅਵਰੁ ਅਖਰੁ ਕੋਈ ਹੈ ਨਾਹੀ, ਜਿਸੁ ਕੀ ਰਾਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਈਹਾ ਤੇ ਲਾਹਾ ਆਵੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਲਾਹਾ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹਾ ਦੇਖਾ ਕਰਿ, ਜਿ ਅਨਦਿਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰਉ । ਜੀ, ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ, ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ, ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਉ । ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੇ ਵਖਰ ਕਉ ਲੇਖਾ ਪਰਖਿ ਜਾਣੈ । ਜਿਸ ਕੀ ਸਚ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਏਸ ਵਖਰ ਕਉ ਪਰਖੇ ਜੀ । ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਦਾ ਕਾਮੁ ਨਾਹੀ । ਜੀ, ਸੋਈ ਏਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਪਰਖੇ, ਜਿਸਉ ਪਰਿ ਤੇਰੀ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ । ਏਹੁ ਰਸੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜੇਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੇ ਪੂਰਨ ਮਤਿ ਦੀਨੀ ਹੈ । ਜੀ, ਨਾਤਰ ਔਸਾ ਅਵਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਪਾਇ ਸਕੈ" । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ ਰੇ ਨਾਨਕ ਤੇ ਭੇਦੀ ! ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਭਲੀ ਜਾਣੀ ਹੈ । ਮੈ ਤੁਮ ਕਉ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਦਿਸਨਾਨੁ, ਸੀਲੁ ਸੰਸਮੁ ਦੀਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਤੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿਗਾ, ਮੈ ਤਿਸ ਕਉ ਭੀ ਦੀਆ ਹੈ । ਏਹੁ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਦਿਸਨਾਨੁ, ਸੀਲੁ ਸੰਸਮੁ, ਜਿਤਨੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਕਉ ਮੈ ਮੁਕਤਿ ਖੇਤਿ ਲੇ ਜਾਉਗਾ । ਜਾਹਿ, ਤੂੰ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕਉ ਸਿਮਰਾਉ । ਮੈ ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਹੋ । ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਮਤ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਛੇਡਉਤ ਕਰੀ । ਛੇਡਉਤ ਕਰਿ ਕੇ, ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਉਧਾਰੁ ਕਰਨੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਈਹਾ ਭੋਜਿਆ । ਤਬ ਈਹਾ ਆਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਬਿਸਥਾਰੁ ਕੀਆ । ਗ੍ਰਿਹਿ, ਗਾਉ ਗਾਉ, ਨਗਰਾਂ ਮਹਿ, ਬਨ ਮਹਿ, ਪਰਬਤ, ਪਹਾੜ ਜਲਿ ਬਲਿ ਲਾਗਾ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਅਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

ਸਲੋਕੁ

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਸਭਿ ਮਿਟਿ ਗਏ, ਸੁਨਤ ਕਹਤ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥
 ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਉ⁴ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੨ ॥ ੨੩੦ ॥ ੨ ॥ ੨੩੦ ॥

¹ਹਰ ਰੋਜ਼, ਲਗਾਤਾਰ ।

²ਸੋਦਾ ।

³ਹਰ ਘੜੀ ।

⁴ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਹੈ ।

ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਫੇਰਿ ਇਸ ਲੋਕ ਮਹਿ ਆਏ । ਤਬ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਮਹਿ ਆਪਣੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੇ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ । ਜਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ । ਹੋਇ ਬਲਿਹਾਰ ਕੀਆ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮੁ ਉਪਰਹੁ, ਅਰੁ ਤੁਮ ਉਪਰਹੁ ਜਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਥੀ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਿਕਸਤਾ ਹੈ । ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠਾਰਿਆ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਹਮਹੁ ਬੈਠਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਜੇ ਆਗਿਆ ਤੋਰੀ ਹੋਇ ਤਉ ਹਮ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਪੁਰਖਾ ! ਕਹਹੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਕਹਣੇ ਕੀ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮ ਜਿ ਆਏ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਬੈਠਤੀ ਕਰਨੇ ਆਏ ਹੈ" ਜੀ । ਜਿਤੁ ਭਗਤਿ ਜਿਤੁ ਸੇਵਾ, ਜਿਤੁ ਮੰਤ੍ਰਿ, ਜਿਤੁ ਤਪਿ ਕੀਏ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਹਮ ਕਉ ਪਾਈਐ ਜੀ, ਤੁ ਹਮ ਕਉ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸੁ ਦੇਹਿ ਜੀ । ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ । ਹਮ ਇਤੁ ਹੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ ਹੈ" ਜੀ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ, ਅਰੁ ਅਪਣੇ ਗੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਜੀ । ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸੁ ਮਿਲੈ, ਜਿਤੁ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਭਗਤਿ ਪਾਵਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹ ਹਸਿਆ । ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀ ਦੂਢ ਕਰਣੇ ਆਏ ਹਹੁ, ਸੁ ਤੁਮ ਧੰਨਿ ਹਹੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ਰਾਮ ਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ :-

ਜਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ । ਤਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰੀ ॥

ਸੇ ਸੇਵਕਿ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ । ਜੋ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ੧ ॥

ਸੇ ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਲਾਜ^੧ ਛੋਡਿ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ ਇਸਿ ਜਨ ਕਉ, ਤਬ ਪਹਿਲੇ ਏਸ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ । ਤਬ ਤਿਸ ਬੀ ਪੀਛੇ, ਤਿਸੁ ਸੇਵਕਿ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਬਹੁਤੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ । ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਰੀ ਹੋਇ, ਉਹ ਸੇਵਕਿ, ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਰਚੇ । ਗੁਰੁ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ ਚਲੇ, ਸਾ ਸੇਵਕਿ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਕੇ ਭਾਵੈ । ਸੋਈ ਜਨੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕਉ ਭਾਵੈ, ਜਿ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ । ਅਰੁ ਨਿਹਸੰਗ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਨਿਰਧੋਖੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕੀਰਤਨੁ, ਨਿਲਾਜ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਲਾਜ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੈ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਇਹੀ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ, ਏਹੀ ਭਗਤਿ ਹੈ, ਇਹੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਤੁਮ ਜਿ ਕਹੀ ਹੈ । ਤੇਰਾ ਇਸ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੮੭੯ ।
ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

^੨ਲੋਕ-ਲਾਜ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਹਰਿ ਜੀ ਕੀ ਲਾਜ"

ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਹਮ ਨੂੰ ਭੀ ਬਤਾਉ । ਜਿਸ ਬਾਤ ਤੇ ਤੁਮਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸਾ ਬਾਤ ਤੂੰ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਬਤਾਉ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਪੁਨਿ ਵਾਜੈ ਅਨਹਦ ਘੋਰਾ¹ ॥
ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ² ਹਰਿ ਰਸਿ ਮੇਰਾ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਸਚੁ ਸਮਾਇਆ ॥
ਗੁਰੁ ਆਇ ਪੁਰਖੁ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ³ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਆਹੁ ! ਤੁਮ ਸਹੇਸਾ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਾ ਮਤੁ ਕਿਛੁ ਜੀ ਮਹਿ ਕਰਹੁ । ਅਨਹਦ ਘੋਰ ਵਾਜੈ ਵਜਤੇ ਹੈ" । ਇਸ ਹਰਿ ਰਸਿ ਸਿਉ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵੇਗਾ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਾਵੇਗਾ । ਓਹੁ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਬਾਸਾ ਪਾਵੇਗਾ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ ਹੋਇਗਾ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਸਹਸਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਜਾਇਗਾ, ਜਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਾਵੇਗਾ । ਏਸ ਬਾਤ ਸਿਉ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹੈ । ਮਤ ਕੋਈ ਸਹਸਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਜੀ ਮਹਿ । ਧੋਖਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰਨਾ । ਹਮ ਕਉ, ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਸਾਚੁ ਕਰਿ ਸੁਨਾਈ ਹੈ । ਕੋਈ ਹਰਿ ਜਸੁ ਉਚਰੇਗਾ, ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਧਾਮੁ ਪਾਵੇਗਾ । ਜੇ ਨਿਰਧੋਖ, ਨਿਰਸੰਗ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਨਿਰਲਾਜ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਗੁਣ ਗਾਵੇਗਾ, ਰੇ ਭਾਈ ! ਓਹੁ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ਹੋਇਗਾ । ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਹਮ ਕਉ ਏਹੁ ਕਹਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਮਹਿ ਧੋਖਾ ਮਤ ਜਾਣਹੁ । ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਕੁ ਰੂਪੁ ਹਹਿ । ਸੋਈ ਆਇ ਪੁਰਖੁ, ਸੋਈ ਹਰਿ, ਸੋਈ ਗੁਰੂ, ਸੰਦੇਹੁ⁴ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਮ ਜੋ ਕਹੀ, ਸੇ ਤਉ ਭਲੀ ਹੀ ਕਹੀ, ਪਰ ਜੀ, ਕਿਸੁ ਪਰਤੀਤਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰ ਜਾਨੀਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਉਚਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ :—

ਸਭਿ⁵ ਨਾਦ ਬੇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ॥
ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਸਾਰਿਗ⁶ ਪਾਣੀ ॥
ਤਹੁ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਰਪ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਸਭੇ ਨਾਦ ਅਰੁ ਸਭੇ ਵੇਦ ਵਿਚਿ ਆਏ, ਜਬ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਗਾਈ । ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਠਾਕੁਰ ਸਿਉ ਜੀਉ ਲਾਗੇ, ਤੇ ਸਭ ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨ ਕੀਏ, ਅਰੁ ਸਭਿ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕੀਏ, ਸਭਿ ਹਠ ਤਪ ਕੀਏ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਇਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਸੋਹਹੁ । ਜਿਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਸ ਕਉ ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ, ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੀ ਕਤਿ⁷ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇ, ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ

¹ਗਰਜ ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈ ।

²ਪਤੀਜ ਗਿਆ ।
³ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

⁴ਸ਼ੱਕ, ਭਰਮ ।

⁵ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਨਾਦ ਹੈ,
⁶ਕਦੇ ਭੀ ।

ਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਪਿਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਜਹ ਆਪੁ ਗਇਆ ਭਉ ਭਾਗਾ ॥
ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਸੇਵਕੁ ਲਾਗਾ¹ ॥
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਜਬ ਦੇਸੁ ਕਾ ਆਪੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਗੋਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਭਰਮੁ ਭਉ ਸਗਲਾ ਗੋਆ । ਏਸ ਕਾ ਭਉ ਥਾ, ਸੋ ਮਿਟਿਆ, ਏਹੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇਆ । ਜਬ ਏਨਿ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਮਿਟਾਇਆ ਅਰੁ ਸੇਵਕੁ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਉਤਰਿ ਗੋਆ । ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲਿਆ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਸ ਭਾਤਿ ਜਬ ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਤਬ ਤਿਸਿ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸੁ ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਹਮ ਜਿਸ ਕੀ ਸਰਨਿ ਜਾਹਿ । ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਅਬ ਤੂ ਹਮ ਕਉ ਅਪਨੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾਇ । ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹਿ ਜੀ । ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਨਿਸਤਾਰਿ ਲੋਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ੍ਹ ਉਪਰਿ ਸੰਤੁਸਟ² ਭੋਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ! ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮਾਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰੇਗਾ, ਮੈ ਉਸ ਕਉ ਭੀ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ³ ਕਰਉਗਾ । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਸਿਖ ਭਵੇ । ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ ਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਦੀਖਿਆ⁴ ਦੀਨੀ । ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਭਾਵ ਭਗਤਿ, ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ, ਆਰਤੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਦੀਆ । ਓਇ ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

ਸਲੋਕੁ ।

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਕਰਤੁ ਰਹੈ ਸੈਸਾਰੁ ॥
ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਪਾਵੈ ਪਾਹੁ⁵ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩ ॥ ੨੩੧ ॥

ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਅਸਥਲਿ⁶ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ । ਤਿਨ੍ਹਹੁ ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੀਆ । ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਅਪਨੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠਾਏ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਹੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਬ ਏਹੁ ਜੋਗੀ ਹੁਆ ਅਰੁ ਬਹੁਤਿ ਖੁਸ਼ਿਆ⁷ ਕੀ ਤਲਬ⁸ ਕਾ ਲੀਆ ਭੋਜਨ ਕਉ ਦਉਤਿਆ । ਬਹੁਤਿ ਭਾਦਨ⁹ ਕੀ

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਨਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ । ²ਪਰਸੰਨ । ³ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰਨ ਵਾਲਾ । ⁴ਸਿਖਿਆ । ⁵ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਹੈ । ⁶ਥਾਂ, ਜਗ੍ਹਾ । ⁷ਖੁੱਖ । ⁸ਚਾਹੁਣਾ । ⁹ਕਪੜਾ ।

ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਭੀ ਛਾਦਨ ਕਉ ਉਨਿ ਦਉਤਿਆ । ਜੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਸੇਸਾਰੀ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕਉ ਦਉਤਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਜੀ, ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ । ਓਇ ਜਿ ਰਹਿ, ਸਿ ਕਿਤੁ ਜੁਗਤਿ ਤਰਹਿ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ।

ਛਾਦਨ¹ ਭੋਜਨ ਮਾਗਤੁ ਭਾਗੇ ॥
 ਖੁਧਿਆ² ਦੁਸਟ ਜਲੰ ਦੁਖ ਆਗੇ ॥
 ਗੁਰਮਤਿ³ ਨਹੀ ਲੀਨੀ ਦੁਰਮਤਿ⁴ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥
 ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤਿ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਈ ॥ ੧ ॥
 ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਵਾਸੇ ॥
 ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਏਕੋ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ, ਭੀਖਿਆ ॥
 ਭਾਇ ਸਬਦਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ⁵ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਜਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਕਉ ਮਾਗਤਾ ਵਿਰੇ, ਖੁਧਿਆ ਅਰੁ ਦੁਸਟਾਈ ਕੀ ਲਹਿਰ ਮਹਿ ਮਰੇ । ਤਿਸ ਕਉ ਆਗੇ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖ ਹੈ । ਖੁਧਿਆ ਅਰੁ ਦੁਸਟਾਈ ਕਾ ਦੁਖ ਏਸ ਕਉ ਜਲਾਇ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਉਸਿ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜਿ ਜਲਤਾ ਮਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਨਰਕਿ ਪਭਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਇਨਿ ਲੀਨੀਆ ਨਾਹੀ । ਦੁਰਮਤਿ ਸਾਥਿ ਮਤਿ ਸਭ ਖੋਈ । ਪੁਰਖਾ ! ਦੁਰਮਤਿ ਸਾਥਿ ਮਤਿ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਮਤਿ ਗਈ, ਤਬ ਪਤਿ ਭੀ ਗਈ । ਜਿਸ ਕੀ ਮਤਿ ਰਹੀ, ਤਿਸ ਕੀ ਪਤਿ ਸਹੀ । ਗੁਰਮਤਿ ਜੇ ਪਾਵੈ, ਤਉ ਏਸ ਕੀ ਮਤਿ ਥਾਇ ਰਹੈ । ਜਬ ਏਨਿ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਈ, ਤਾ ਏਸ ਕੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਪਤਿ ਰਹੀ । ਸੁ ਗੁਰਮਤਿ ਕਿਸੀ ਭਗਤ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ । ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਕੋਸਾ ਚਾਹੀਐ ? ਜੋਗੀ ਸੋਈ, ਜਿ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਰੋਸਾ ਆਇਆ, ਰੋਸਾ ਨ ਆਇਆ । ਅਗਧਿ⁶ ਵਸਤੁ ਕਾਈ ਨ ਲੇਵੇ । ਜੇ ਅਚਿੰਤੁ ਹੀ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭੋਜਿਆ ਆਇਆ, ਤਉ ਭੀ ਸਹਜੁ । ਅਰ ਜੇ ਨ ਆਇਆ, ਤਉ ਭੀ ਸਹਜੁ । ਪੁਰਖਾ ! ਜੋਗੀ ਕਉ ਸਦਾ ਸਹਜਿ ਰਹਣਾ ਕਹਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਕਰਿ,—ਕਲਪਨਾ ਲੀਏ ਰਹੈ, ਥੋਤੀ ਅਬਵਾ ਬਹੁਤੀ ਛਾਦਨ ਕੀ, ਅਕੇ ਭੋਜਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਤੀ ਰਹੀ, ਤਉ ਓਹੁ ਜੋਗੀ ਨ ਹੁਆ, ਰੋਗੀ ਹੁਆ । ਜੇ ਸਹਜ ਕੀ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ, ਤਉ ਅਰੋਗੀ ਹੋਇ ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹ ਜਿ ਬੋਲ ਹੈ, ਸੁ ਭਾਵੇ ਤੇਸੇ ਸਕਤੇ⁷ ਜੋਰਾਵਰ ਹੋਵਹਿ, ਪਰੁ ਗਾਭੀ ਕਉ ਫੁਗਰ⁸ ਪਰਬਤ ਉਪਰਿ ਨਾਹੀ ਚੜਾਇ ਸਕਤੇ ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ !

ਪੰਚ⁹ ਬੋਲ ਗਭੀਆ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ॥
 ਰਾਮ ਕਲਾ ਨਿਬਹੈ ਪਤਿ ਸਾਰੀ ॥
 ਧਰ¹⁰ ਤੂਟੀ ਗਾਭੇ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ॥
 ਲਕਰੀ ਖਿਰਿ ਜਗੇ ਮੰਝ ਭਾਰਿ ॥ ੨ ॥

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੮੭੬, ਕਪੜੇ । ²ਭੁੱਖ, ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ । ³ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ । ⁴ਖੋਟੀ ਮਤ । ⁵ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਪਰਗਾਸੇ” ਹੈ । ⁶ਸੇਵਾ, ਪੂਜਾ, ਉਪਾਸਨਾ । ⁷ਤਾਕਤ, ਵਾਲੇ । ⁸ਪਹਾੜ । ⁹ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ । ¹⁰ਧਰਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਤੁਮ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹਹੁ, ਜਿ ਗਾਡੀ ਕਉ ਬੈਲ ਪਰਬਤਿ ਨਾਹੀ ਚੜਾਇ ਸਕਤੇ, ਸੁ ਗਾਡੀ ਕਹੀਐ ਦੇਹੀ । ਤਿਸੁ ਕੇ ਪੰਚ ਤਤ੍ਵ, ਸੁ ਦੇਹੀ ਬੈਲ । ਓਹ ਗਾਡੀ ਬੈਲਾ ਕੇ ਜੋਰਿ ਚਲਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਦੇਹੀ ਜਿ ਗਾਡੀ ਹੈ, ਸਿ ਰਾਮ ਕੀ ਕਲਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਤਿ ਸਾਥਿ ਜਾਇ ਨਿਬਹਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਕਾਠ^੧ ਕੀ ਗਾਡੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਧੁਰ ਕੇ ਜੋਰ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹ ਦੇਹੀ ਗਾਡੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਧੁਰ ਏਸ ਕੀ ਸਾਸੁ ਹੈ । ਜਬ ਉਸਿ ਗਾਡੀ ਕੀ ਧੁਰ ਟੂਟਿ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਉਸਿ ਗਾਡੀ ਕੀ ਬਿਗਲਿ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਗਾਡੀ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ਪੜਤੀ ਹੈ । ਲਕੜੀਆਂ ਉਸ ਕੀਆਂ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੋਇ ਗਈਆਂ । ਮਾਝ^੨ ਉਠੜੇ ਕੇ ਭਾਰਿ ਪੜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ! ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਕੀ ਧੁਰ, ਏਹੁ ਸਾਸੁ ਹੈ । ਜਬ ਸਾਸੁ ਟੂਟਾ ਤਬ ਦੇਹੀ ਸਿਰਿ ਭਾਰਿ ਪੜੀ । ਲਕੜੀਆਂ ਜਿ ਹਾਡ ਬੇ, ਸੇ ਬਿਗਲਿ ਹੋਇ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ਜੋਗੀ ॥
ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਸਮ^੩ ਕਰਣਾ ਸੋਗ ਬਿਓਗੀ^੪ ॥
ਭਗਤਿ^੫ ਨਾਮੁ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਅਸਥਿਰ ਕੰਧੁ^੬ ਜਪੈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਬਾਬਾ ! ਜੇ ਏਹੁ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਕਉ ਚਾਹੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਹੋਇ । ਕਿਸੁ ਗੁਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ? ਜਬ ਦੇਨਿ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਹੁਆ । ਇਹ ਬਾਤ ਏਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਭਾਈ ਜੋਗੀ ਹੋਇਆ, ਕੰਨੀ^੭ ਪੜਾਈ ਹੀ ਜੋਗੀ ਹੋਇ । ਨਾ ਜੋਗੁ ਕਮਾਵੇ, ਸੁ ਜੋਗੀ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋਇ, ਸੋ ਭੀ ਸਬ ਜੋਗੁ ਕਮਾਇ । ਜੋਗ ਕੇ ਲਛਣ ਕਮਾਵੇ, ਤਉ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਹੀ ਜੋਗੀ ਹੋਇ । ਇਸਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਹੋਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ, ਤਉ ਏਹੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਹੀ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਹੋਇ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਤੈਸਾ ਦੁਖੁ, ਤੈਸਾ ਸੁਖੁ । ਇਨ੍ਹ ਦੁਖੁਅਹੁ ਕਉ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ਕਰਿ ਜਾਣੈ । ਤੈਸਾ ਸੋਗੁ, ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ^੮ । ਉਸ ਕਉ ਬਿਆਪੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਬਿਓਗੀ ਹੋਇ । ਭਗਤਿ ਜਿ ਖਾਇ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਖਾਇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ, ਤਬ ਤਿਸ ਕਾ ਕੰਧੁ ਪੜੈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ਅਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਉ ਜਪੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਹਜ ਜਗੋਟਾ^੯ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਲੁਟਾ ॥
ਮਨ^{੧੦} ਮਹਿ ਮੁੰਦਾ ਹਰਿ ਗੁਰ ਸਰਣਾ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਜਨ ਤਰਣਾ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

^੧ਲਕੜੀ । ^੨ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿਸਾ । ^੩ਸਰਾਬਰ । ^੪ਵਿਯੋਗ, ਵਿਛੋੜਾ । ^੫ਭੋਜਨ
(ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲਾ) । ^੬ਸਰੀਰ । ^੭ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ । ^੮ਸੁਖੀ । ^੯ਉਨ ਦਾ ਲੰਗੋਟਾ, ਜੋ ਲਕ ਨਾਲ
ਜੋਗੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਗੁਰੂ ਸਰਨ ਹੋ ਕੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਣਾ ਇਹ ਮੁੰਦਾ ਹੋਣ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਸਹਜ ਕਾ ਜੋਗੋਟਾ ਲਏ, ਜਿਸ ਸਾਥਿ ਤਕੀਆ ਕਰਿ ਬੈਠਤੇ ਹੈ ਜੋਗੀ । ਏਸ ਕਉ ਮੋਹ ਕਾ ਬੰਧਨੁ ਪਤਿਆ ਹੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਬੰਧਨੁ ਟੁਟਿ ਗਿਆ, ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਆ ਛੁਟਾ । ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿ ਬਾ, ਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਨਿ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ । ਅਰੁ ਮੁੰਦਾ ਜਿ ਬੀ, ਸੁ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਰੀਆ । ਬਾਹਰ ਕੀਆ ਮੁੰਦਾ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਭਾਰੀਆ । ਬਾਹਰ ਕੀ ਮੁੰਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਉਲਉ ਮਨ ਮਹਿ ਮੁੰਦਾ ਨ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਹਰਿ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਸਰਨਾਈ ਨ ਹੋਇ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ਇਸਿ ਵਿਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ । ਸੁ ਏਹੁ ਵਸਤੁ, ਹਰਿ ਗੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹੈ । ਅਵਰ ਨਉਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ" । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਓਇ ਸਾਧ ਜਨ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੇ ਤਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਸਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕੀ ਹਮ ਸਰਨਿ ਜਾਹਿ ਜੀ । ਅਬੇ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਹਹਿ । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਹਮ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰਿ ਲੋਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ । ਉਨ ਕਉ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਦੀਆ । ਓਇ ਸਿਖ ਭਏ, ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਰਾਧਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਕਉਣੁ ਪੂਜਾ ਕਉਣੁ ਮੰਤ੍ਰ ਤਪੁ, ਜਿਤੁ ਗੰਭੀ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹੀ ਸਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪ ॥ ੨੩੨ ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰੀਆਉ ਕੇ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਦਰੀਆਵ ਰੇ ਜਿ ਮਛਲੀ ਏਕ ਨਿਕਸੀ ਹੈ । ਸਿ ਫੇਰਿ ਦਰੀਆਵ ਮਹਿ ਪਤਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ, ਪਤੀ ਤਰਫਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਸ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਓਹ ਮਛਲੀ ਮਰਿ ਗਈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਗਦਾ ਗਦ ਹੋਇ ਗਿਆ । ਤਬ ਓਦਾਸੀ ਬਾਨੀ ਤਰੀਕਤ ਕੇ ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ^੧ ॥

ਜਿਉ ਮੀਨਾ^੨ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਤਿਉ ਸਾਕਤ^੩ ਮਰੇ ਪਿਆਸ ॥

ਤਿਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਮਰੀਐ ਰੇ ਮਨਾ ਜੇ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ਸਾਸੁ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਰੇ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਸੁ ਲੇਇ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਇਹੁ ਰਸੁ ਕਿਉ ਲਹਉ ਗੁਰੁ ਮੇਲੈ ਹਰਿ ਦੇਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਸ਼ੋਕ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ, ਨਾਲ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਕੰਠ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਅਵਾਜ਼ ।

ਰਾਗ ਮਹਲੇ ੧ ਦਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਸੁੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

^੨ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਨੇ ੫੯੭ ਤੇ ਸੋਰਠ

^੩ਮੱਛੀ ।

^੪ਮਾਇਆ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਸਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜਿਉ ਜਲ ਬਿਹੂਨੀ ਮਛਲੀ ਮਰਿ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਹਿ ਸਾਕਤੁ ਮਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਉ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਮਰਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਜਿ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਬੀ, ਜਿ ਸਾਸ ਲੀਜੀਐ, ਸੇਈ ਬਿਰਥਾ ਹੈ। ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਰਾਮ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ। ਪਰੁ ਰੇ ਮਨ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਬੀ, ਤੈਨੂੰ ਏਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਰਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜੇ ਤੂ ਏਕ ਠਵਰ ਦੁਦਹਿ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਕਉ ਪਾਵਹਿ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲੁ ਸੰਗਤੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੀਰਥੁ ਹੋਇ ॥

ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਮਜਨਾ¹ ਗੁਰ ਦਰਸੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਸਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਸੇ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਕਹੈ, ਗੁਰੂ ਜਿ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਸੰਤਾਂ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪਾਈਐ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਪਾਈਐ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਏ ਕਾ ਵਿਸੇਖੁ² ਕਿਆ ? ਕਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਵਿਸੇਖੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਕਾ ਫਲੁ ਲਾਗੈ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਜਬ ਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜੇ ਤੂ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨ ਸਿਮਰਹੀ, ਤਬ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਹਵਾਲੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਮਨ ਪਰਬੋਧਨੀ³ ਜਿ :-

ਜਿਉ ਜੋਗੀ ਜਤਾ⁴ ਬਾਹਰਾ ਤਪੁ ਨਾਹੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ॥

ਤਿਉ ਨਾਮੇ ਬਿਨੁ ਦੇਹੁਰੀ⁵ ਜਮੁ ਮਾਰੈ ਅੰਤਰਿ ਦੋਖੁ⁶ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਸਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਦੇਖਤਾ ਹੈ ? ਜੇਸੇ ਜਤ ਬਿਨਾ, ਤਪ ਬਿਨਾ, ਸੰਤੋਖ ਬਿਨਾ, ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਉਸਿ ਅੰਤਰ ਕੇ ਦੋਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕਉ ਜਮੁ ਮਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਚਾਹੀਐ, ਜਿ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ। ਤਉ ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ। ਪਰੁ ਅੰਤਰ ਕੇ ਕਪਟ ਦੋਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੋਗੀ ਜੋਮਿਆ ਅਰੁ ਮੁਆ, ਨਰਕਿ ਗੋਆ, ਜੂਨੀ ਪਤਿਆ। ਤਿਉ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਏਹਿ ਕਪਟ ਦੋਖ ਛਾਡਿ ਕਰਿ, ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਿ, ਜਿ ਜਮ ਤੇ ਬਾਚੀਅਹਿ, ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਅਜੂਨੀ ਹੋਹਿ। ਰੇ ਮਨ ! ਐਸੇ ਰਾਮ ਕਉ ਮਤ ਛੋਡਹਿ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮਿ ਲੀਏ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਰਿ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ ਜਿ :-

ਸਾਕਤ ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ⁷ ॥

ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਿਵਤਿ ਸਮਾਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

¹ਇਸ਼ਨਾਨ।

²ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਲ।

³ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ।

⁴ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ।

⁵ਸਰੀਰ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੀ ਦੇਹੁਰੀ' ਹੈ।

⁶ਬੁਰਾਈ।

⁷ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਣਾ ਭਾਵ ਅਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲਣ ਨਾਲ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਬ ਲਗਿ ਤੁ ਸਾਕਤੁ ਹੈ, ਤਬ ਲਗਿ ਤੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ। ਜਬ ਤੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਹਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਤੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਸੈ, ਤਬ ਤਾਂ ਹਰਿ ਜੀ ਕਉ ਪਾਵਹਿ, ਨਾਤਰ ਨ ਪਾਵਹਿ। ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ। ਸੁ ਕੈਸਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ? ਜਿ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੋਇ। ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ। ਉਸੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਸੇਵੈ, ਤਬ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੁਝ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ਲੇਇ”। ਉਸੁ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ ਆਤਮ ਪਰਬੋਧੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਸਲੋਕੁ ॥

ਸੋਈ ਜੋਗੁ ਸੋਈ ਭੋਗੁ ਹੈ, ਸੋਈ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਾਰੁ ॥

ਸੋਈ ਗਿਆਨੁ ਸੋਈ ਧਿਆਨੁ ਹੈ, ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫ ॥ ੨੩੩ ॥

~*~

ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨੇ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਇਕ ਅਭਿਮਾਨੀ ਗਿਆਨੀ ਨਾਲ)।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਿਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਗਿਆਨ ਅਭਿਆਸੀ ਜੀਵ ਬੇ, ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗ ਕੇ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਗਏ। ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਓਹੁ ਮਿਲਾਪੀ ਬੇ। ਸੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਵਹੁ ਜੀ। ਭਲੇ ਹਹੁ ਜੀ?”। ਕਹੇ, “ਜੀ, ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਭਲੇ ਹਹੁ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਬੈਸਨਉ! ਤੁਮ ਉਦਾਸ ਵਾਸੀ ਕਿਉ ਹਹੁ”? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਮਾਰਾ ਮਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਿ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਏਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨੁ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਏਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨੁ ਠਹਰਾਵਤਾ ਨਾਹੀ, ਉਦਾਸੁ ਰਹਤਾ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ! ਹਾਇ!! ਬੈਸਨਉ ਜੀ! ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ ਉਦਾਸੁ ਹੁਆ, ਸਿ ਕਿਸਿ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੁਆ”? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਅਸੀ ਜਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹਹ, ਸੁ ਇਸ ਹੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ ਹਹ ਜੀ। ਅਸੀ ਹੁਣੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਛੋਡਿ ਭਜਣ, ਉਪਰਿ ਹਹ। ਤੂ ਅਸਾਂ ਨੋ ਹੁਣੁ ਉਰਣਤੁ ਕਰਿ ਛੋਡਿ ਜੀ। ਅਸਾਂ ਨੋ ਹੁਣੁ ਸੁਇਛੁ ਹੀ ਜੀ, ਜਿ ਜਾਣੀਐ, ਤਿਸ ਕੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਇ, ਅਰੁ ਜਿ ਨ ਜਾਣੀਐ, ਨ ਬੂਝੀਐ, ਨ ਦੇਖੀਐ ਜੀ, ਤਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਿਆ ਕਰਿ ਕੀਜੀਐ? ਜਿ ਅਦ੍ਰਿਸਟ^੧ ਪੁਰਖੁ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕੀ ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਤੇ ਗਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ? ਹਮ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ, ਹਮ ਹਾਰੇ ਹਹ। ਅਬ ਹਮ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੇ। ਅਬ ਹਮਾਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ। ਅਬ ਹਮ ਜਾਇੰ। ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ^੨ ਲਾਗਤੇ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ

^੧ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ।

^੨ ਕੰਮ, ਧੰਧੇ।

ਜੀ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ, ਅਰੁ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਰੇ^੧ ਮਨ ਮੇਰੇ ਭਰਮੁ ਨ ਕੀਜੇ ॥
ਮਨਿ^੨ ਮਾਨਿਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪੀਜੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨ ਰੇ ਭਾਈ ਮੀਤ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ! ਤੁਮ ਜੁ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਕਉ ਛੋਡਤੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਦੇਸੁ ਬਾਤ ਮਹਿ ਰਾਮ ਕਾ ਕਿਆ ਜਾਇਗਾ ? ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰਾ ਹੀ ਜਾਇਗਾ । ਤੁਮ ਜਿ ਭਰਮਤੇ ਹਹੁ, ਸਿ ਕਾਹੇ ਕਉ ਭਰਮਤੇ ਹਹੁ ? ਤੁਮ ਭ੍ਰਮਹੁ ਮਤ । ਬਾਬਾ ! ਏਹੁ ਤੋ ਮਨ ਮਾਨੇ ਕਾ ਸਉਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਤਉ ਮਨੁ ਮਾਨੇ, ਤਉ ਏਹੁ ਅੰਬਿਤ ਰਸੁ ਪੀਜੀਐ । ਜੇ ਨ ਮਨੁ ਮਾਨੀਐ, ਤਉ ਨ ਪੀਜੀਐ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹਮਾਰਾ ਜਿ ਮਨੁ ਮਾਨੀਐ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ? ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੇ ਤਉ ਤੁਮ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਤਉ ਮੇ ਤੁਮ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੋ” । ਤੁਮ ਕਮਾਵਹੁਗੇ ? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, “ਜੀ, ਏਕ ਬਾਰ, ਤੁਮ ਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ । ਜੇ ਤਉ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਪੜੀ ਹੈ, ਤਉ ਹਮ ਕਰਹਿਗੇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਉਚਰੀ ਜਿ :—

ਉਲਟਿਓ ਕਮਲੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਧਾਰ ਗਗਨਿ^੩ ਦਸ ਦੁਆਰਿ ॥
ਤ੍ਰਿਭਵਣ^੪ ਬੋਧਿਆ ਆਪਿ ਮੁਰਾਰਿ^੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਰਾਮ ਕੇ ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਮਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਉਲਟਿ ਉਲਟਿ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕਾ ਬੀਚਾਰ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਅੰਬਿਤ ਕੀ ਜਿ ਧਾਰ ਹੈ, ਸੁ ਦਸਵੇ ਦੁਆਰਿ ਗਗਨ ਮਹਿ ਬਸਤੀ ਹੈ । ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ, ਜਿ ਮੁਰਾਰਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਬੋਧਿਆ^੬ ਹੈ । ਕਮਲੁ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ, ਤਬ ਸੋਝੀ ਹੋਇਗੀ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੇ^੭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਭਲਾ ਉਪਦੇਸੁ ਕਹਿਆ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਹਮ ਤੇ ਹੋਇਗੀ । ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਹਮ ਕਉ ਸੁਨਾਈਐ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਨਮੁ ਜੀਤੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਤੀਐ ? ਜਿਸ ਤੇ ਅਪਨਾ ਮਨੁ ਮਾਨੀਐ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਘਰੁ ਬੁਝੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੁਝੀਐ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕਿਆਹੁ !

ਜਨਮੁ ਜੀਤਿ ਮਰਣਿ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
ਆਪਿ^੮ ਮੂਆ ਮਨੁ ਮਨ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ॥
ਨਜਰਿ ਭਈ ਘਰੁ ਘਰ^੯ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ॥

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੫੩ । ਇਥੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਰਹਾਉ’ ਦੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :— “ਰੇ ਨਰ ਪ੍ਰਾਨੀ ਭਰਮੁ ਨ ਕੀਜੇ” । ^੨ਮਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ (ਤਸੱਲੀ) ਹੋਣ ਤੇ ।
^੩ਅਕਾਸ਼, ਭਾਵ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ । ^੪ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ । ^੫(ਮੁਰ ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।
^੬ਵੇਨਿਆ ਹੋਇਆ । ^੭ਆਪਾ ਭਾਵ ਤੇ ਮਰਨ ਨਾਲ । ^੮ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ! ਜਨਮ ਕਉ ਤਬ ਜੀਤੈ, ਜਬ ਮਰਨ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਮਾਨੀਐ, ਜਿ ਮੈ ਸਹੀ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਰਹਿਣਾ ਨਾਹੀ । ਜਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਮਨਿ ਆਵੈ, ਤਉ ਜਨਮ ਕਉ ਜੀਤੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਜਨਮੁ ਏਸ ਕਾ ਸਵਰੈ । ਜਬ ਆਪਿ ਮਰੈ ਤਬ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਤੇ, ਪਰਾਏ ਮਨ ਕੀ ਜਾਣੈ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋਇ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਜਬ ਏਹੁ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਨਜਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੋਵੈ । ਜਬ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਏਸ ਕਉ ਹੋਵੈ, ਤਬ ਏਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੀ, ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਘਰੁ ਨਜਰਿ ਆਵੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ, ਸਿ ਕਿਤੁ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ? ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਪ, ਤਪ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸਿ ਕਿਆ ਕਰੈ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ।

ਜਤੁ ਸਤੁ ਤੀਰਥ ਮਜਨ੍ਹ¹ ਨਾਮਿ ॥
ਅਧਿਕ² ਬਾਰ ਕਰਉ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ॥
ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਅੰਤਰਜਾਮਿ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ! ਇਹੀ ਜਤੁ, ਇਹੀ ਸਤੁ । ਜਤ ਕਾ ਅਰੁ ਸਤ ਕਾ ਏਹੁ ਤੀਰਥੁ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਏਹੁ ਸਿਮਰੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਇਸਨਾਨੁ ਹੋਇਆ । ਅਵਰ ਭਾਵੈ ਤਿਤਨੇ ਏਹੁ ਬਿਸਥਾਰ ਕਰੈ । ਅਵਰ ਜੋ ਏਹੁ ਬਿਸਥਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਜਪ, ਤਪ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਉਪਾਵ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕੋਈ ਮਹਾਦੇਵ³ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਭਗਵਤੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਥਨ ਗਤਿ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ।

ਆਨ ਮਨਉ ਤਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਉ ॥
ਕਿਸੁ ਜਾਚਉ⁴ ਨਾਹੀ ਕੋ ਬਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜਿ⁵ ਸਮਾਉ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ । ਆਨ ਦੇਵ ਜਿ ਮੰਨਣੇ ਹੈ, ਸਿ ਨਰਕਿ ਉਹੀ ਸੇਵਾ ਲੇ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਮੁਕਤਿ, ਗਤਿ, ਲਛਮੀ, ਸੁਖ ਭੋਗ ਕਾ ਦਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰੁ ਹੈ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਇਨ੍ਹਦੇਵਹੁ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਮਿਥਿਆ⁶ ਹੈ । ਜਉ ਆਨ ਦੇਵ ਕਉ ਮਾਨਉ, ਤਉ ਪਰਾਏ ਘਰਿ, ਜੁ ਜੂਨੀ ਕੇ ਹੈ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨੀ, ਮਾਨੁਖ ਜਨਮੁ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਪਰਾਏ ਜਨਮ ਘਰ ਭ੍ਰਮਉ । ਅਪਣਾ ਜਨਮੁ ਘਰੁ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਆਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਉ । ਅਵਰ ਕਿਸ ਕਉ ਮੈ ਜਾਚਉ ?

¹ਪੁਰਖੀ ਦਾ ਇਸਨਾਨ । ²ਬਹੁਤ ਖਿਲਾਰੇ, ਅਭੇਦਰ ਪੋਖੀ ਵਿਚ “ਅਨੇਕ ਬਿਸਥਾਰ” ਹੈ । ³ਸ਼ਿਵਜੀ ।
⁴ਮੰਗਾਂ । ⁵ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਹ ਹਾਲਤ ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਸਲੀ ਗਿਆਨ
ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ⁶ਬੂਠ, ਬਿਅਰਥ ।

ਉਸਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਿਨਾ, ਅਵਰੁ ਬਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ, ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ, ਲਛਮੀ, ਸੁਖ ਭੋਗ, ਸੰਪਤਿ^੧ ਕਾ ਦਾਰਾ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਜਿਸ ਪਾਹਿ ਜਾਇ। ਸਬ ਗੁਰਮਤਿ ਆਵੈ, ਦੁਰਮਤਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਸਮਾਇ ਜਾਇ। ਜੇ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਮਿਲੇ, ਤਉ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ। ਜਿਸ ਪਾਹਿ ਸੁਮਤਿ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਗੁਰੁ, ਓਸ ਕੀ ਸੁਮਤਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਤਿ ਸੁਮਤਿ ਆਵੈ, ਸੁ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਇਸਿ ਤੇਰੇ ਉਪਦੇਸ ਸਾਥਿ, ਤਉ ਹਮਾਰਾ ਮਨੁ ਟਿਕਿਆ ਜੀ। ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ ਜੀ, ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਮ ਤੂ ਟਿ ਗਏ ਬੇ। ਹਮਰਾ ਮਨੁ ਡਿਗਿਆ ਸਾ ਬਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਓਤ^੨ ਤੇ ਜੀ। ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਮਨੁ ਟਿਕਤਾ ਨ ਬਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੈਂ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਬੇ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਜੀ। ਜਿਸ ਕਉ ਹਮ ਦੂਚਤੇ ਬੇ ਜੀ, ਤੂ ਸੋਈ ਗੁਰੁ ਹੈਂ ਜੀ। ਤੈਂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦ ਨਾਹੀ, ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜਗਤ ਕੈ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ ਤੂ ਜਗਿ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ।

ਸਲੋਕੁ ॥

ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ, ਅਵਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਘਟ ਜਾਇ ॥

ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਉ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ., ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਇ ॥ ੬ ॥ ੨੩੪ ॥ ੬ ॥ ੨੩੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਗੁਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਬੈਸਨੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਕ ਬੈਸਨੇ ਭਗਤ ਆਇ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਚਲਹੁ ਹਮ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਵਿਹਿ, ਜਿ, “ਜੀ ਤੈਂ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ਹੈ” ? ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨਵ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਆਏ। ਆਇ ਪ੍ਰਦਖਨਾ ਦੇ ਭੰਡ^੩ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕੀਆ। ਬਹੁਤਿ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ। ਸੁ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛੁਣੇ, ਸਮਝਣੇ ਆਵਤਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਦੇਤਾ। ਸੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ, “ਆਈਐ ਜੀ। ਆਜੁ ਹਮ ਕਿਰਤਾਰਬੁ ਹੋਏ, ਜਿ ਤੁਮਾਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ। ਬੈਸਨਉ ਜੀ! ਭਲੇ ਹਉ ਜੀ, ਨੀਕੇ ਹਉ ਜੀ ? ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਦੁ ਹੈ। ਜੀ ਤਬ ਓਇ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ”। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਦੋਨੋ ਕਰ^੪ ਅੰਜਲ^੫ ਜੋਤਿ ਕਰਿ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ,

^੧ਬੜਾ ਐਸ਼ਵਰਜ, ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ।
ਹੱਥ ਜੋਤ ਕੇ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਨੀ।

^੨ਵਲੋ, ਤਰਵੇ।

^੩ਭੰਡਉਤ।

^੪ਹੱਥ।

^੫ਦੋੜੇ,

“ਜੀ, ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹਨ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹਮ ਕਉ ਹੂਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਦੇਆਲ ਜੀ। ਏਕ ਹਮਾਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਹੈ ਜੀ। ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਹਮ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ ਜੀ। ਬੇਰ ਕਤੇਬ ਹਮਹੁ ਸਾਰੇ ਖੋਜਿ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਅਰੁ ਸਭਿ ਮਾਰਗ ਭੀ ਹਮਹੁ ਚੂਢਿ ਦੇਖੇ, ਪਰ ਹਮ ਕਉ ਖਬਰ ਕਿਨ ਹੀ ਬਤਾਈ ਜੀ। ਤੁਮ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨੁ ਹੈ ਅਰੁ ਤੁਮਹੁ ਅਖੀ ਦੇਖਿਆ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਸੁ ਦੇਖਿਆ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਤਿ। ਅਰੁ ਸੁਣਿਐ ਉਪਰਿ ਮਨੁ ਨਾਹੀ ਮਾਨੀਤਾ ਜੀ। ਜਿਉ ਤੁਮ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੁਮ ਕਹਹ ਜੀ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੋਸਾ ਹੈ” ? ਸੁ ਅਬ ਓਇ ਬੰਸਨਵ ਸਾਧਹੁ ਪ੍ਰਫਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਣਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਕੋਸਾ ਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਰਨਤਾ ਹੈ ? ਤਬ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਅਲਖ^੧ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲੁ ਨ ਕਰਮਾ ॥
ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਉ^੨ ਨਾ ਭਰਮਾ^੩ ॥ ੧ ॥
ਸਾਚੇ ਸਚਿਆਰ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥
ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੂਪ ਵਰਨੁ^੪ ਨਹੀ ਰੇਖਿਆ^੫ ਸਾਚੇ ਸਬਦਿ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਉਸ ਕਾ ਕਵਨੁ ਰੂਪੁ ਬਰਨੀਏ ? ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਲਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਓਹੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਪਾਰੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਅਗੰਮੁ ਹੈ। ਉਸਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਗੰਮੁ^੬ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਉਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅਗੋਚਰ^੭ ਹੈ। ਕਿਸੀ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਗੋਚਰਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਹੈ, ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਕਰਮ ਕੀ ਰੇਖਿਆ ਹੈ, ਓਹੁ ਅਲੇਖੁ^੮ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਨ ਜਨਮੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਅਜਾਤੀ, ਅਜੂਨੀ ਹੈ, ਅਸੰਭੂ^੯ ਨਾਥੁ ਹੈ। ਨ ਤਿਸ ਕਉ ਭਉ ਹੈ, ਨ ਭਰਮੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਚਾ ਸਚਿਆਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ਜਾਈਐ। ਨਾ ਓਸ ਕਾ ਕਿਛੁ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਨ ਓਹੁ ਕਿਸੀ ਜੇਹਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਉਸਿ ਜੇਸਾ ਕੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ ਵਰਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨੀਤਾ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਸਾਧ ਕੇ ਸਬਦਿ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਰੇ ! ਜਉ ਸਤਿਵਾਦੀ^{੧੦} ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਨਾਉ ਨੀਸਾਨੁ ਮਿਲੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਵੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਏਹੁ ਵੇਦੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਇਉ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਇਉ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਇਉ ਭਾਈ ਹੈ, ਇਉ ਪੂਤ੍ਰ ਹੈ, ਇਉ ਇਸਕ੍ਰੀਆ ਹੈ”। ਜੀ, ਏਹੁ ਸਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ” ?। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਨਾ ਤਿਸੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੂਤ^{੧੧} ਬੰਧਪ^{੧੨} ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਮੁਨ^{੧੩} ਨਾਰੀ ॥
ਅਕੁਲ^{੧੪} ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਪਰ ਪਰੰਪਰੁ ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨ ॥

^੧ਠੀਕ, ਸਚ। ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੫੬੭। ਸਮਝ ਵਿਚ ਨ ਆਉਣ ਵਾਲਾ।
^੩ਮੋਹ। ^੪ਅਗਿਆਨ। ^੫ਰੰਗ। ^੬ਚਿਹਨੁ ਚਕਰ। ^੭ਪਹੁੰਚ। ^੮ਇੰਦ੍ਰਿਆ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ
ਪਰੇ, ਭਾਵ ਉਹ ਮਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਸਝਿਆ ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ^੯ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਧਾ
ਨਹੀਂ। ^{੧੦}ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ^{੧੧}ਸਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ। ^{੧੨}ਪੁੱਤਰ।
^{੧੩}ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ। ^{੧੪}ਕਾਮ ਦੀ ਇੱਛਾ। ^{੧੫}ਕੁਲ (ਖਾਨਦਾਨ) ਰਹਿਤ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਨਾ ਤਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੈ, ਨ ਭ੍ਰਾਤਾ ਹੈ। ਨ ਤਿਸ ਕਉ ਕਾਈ ਕਾਮਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਅਕੁਲੁ ਹੈ। ਨਾ ਉਸ ਕਉ ਕੁਲੁ ਹੈ, ਨ ਜਾਤਿ ਹੈ। ਓਹੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਸੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ, ਐਪਰੁ ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਹੈਂ, ਸੁ ਤਿਤਨਿਅਹੁ ਕੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸਗਲ ਘਟਾ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸੁ ਐਸਾ ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਵਿਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ਜੀ ? ਓਹੁ ਤਉ ਤੁਮਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਵਿਰੋ ਹੈ, ਪਰੁ ਉਸ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਵਿਧਿ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਈਐ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੁਕਾਇਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ ॥

ਬਜਰ^੧ ਕਪਾਟ^੨ ਮੁਕਤੇ ਗੁਰਮਤੀ ਨਿਰਭੈ ਤਾੜੀ^੩ ਲਾਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਉਸ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਠਉਰ ਅਉਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਆਂ ਸਾਥਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਲੁਕਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਜੀਅ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੋਤਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਆਗੇ ਲਾਗੇ ਹੋਏ ਹੋਨਿ। ਉਹਾ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਾਣਾ ਪਾਵਤਾ ਨਾਹੀ। ਸਿ ਓਇ ਜਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਖੁਲਹਿ ? ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੁਮਤਿ ਏਸ ਮਹਿ ਆਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਬਜਰ ਕੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲਹਿ। ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਨਿਰਭਉ ਨਜਰਿ ਆਵੈ"। ਰੇ ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ! "ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਇਸ ਹੀ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਦੇਖੇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਲ ਤੇ ਛੁਟੇ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਛੁਟੇ ? ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਜੁਨੀ ਤੇ ਰਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੈ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ਜੀ" :—

ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਕਾਲੁ ਸਿਰਿਜੇਤਾ ਵਸਗਤਿ^੪ ਜੁਗਤਿ ਸਬਾਈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਪਦਾਰਥੁ^੫ ਪਾਵਹਿ ਛੁਟਹਿ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਕਾਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਭੀ ਉਨ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੰਤੁ ਭੀ ਉਨ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਏ ਹੈ। ਸੁ ਉਨਾਂ ਹੀ ਜੀਆਂ ਕੇ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ਰਾਖਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਕਾਲ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਏਨ੍ਹਾ ਜੀਆਂ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੰਤੁ ਹੈ, ਜੀਆਂ ਕਾ, ਸੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਸੁ ਕਾਲ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ, ਕਾਲ ਅਰੁ ਜੁਨੀ ਤੇ ਜਿ ਛੁਟੇ, ਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਛੁਟੇ। ਜਬ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਛੁਟੇ। ਬਿਨੁ ਸਬਦ ਕੇ ਕਮਾਏ ਤੇ,

^੧ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਸਭ ਘੱਟ ਅੰਤਰ" ਹੈ। ^੨ਪੱਖਰ ਵਰਗੇ ਸਮੁੱਚੇ। ^੩ਕਿਵਾਡ, ਤਾਕ।
^੪ਸਮਾਧੀ। ^੫ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕਾਲੁ ਉਪਾਇ ਕਾਲੁ ਸਿਰਿ ਜੇਤਾ" ਹੈ। ^੬ਅਮੋਲਕ ਚੀਜ਼।

ਨ ਏਹੁ ਜਨਮ ਤੇ ਛੂਟੇ, ਅਰੁ ਨ ਜੁਨੀ ਤੇ ਛੂਟੇ, ਅਰੁ ਨ ਕਾਲ ਤੇ ਛੂਟੇ । ਜਨਮੋਗਾ ਅਰੁ ਮਰੋਗਾ । ਜਬ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਸੇਵੇ, ਤਬ ਪਦਾਰਥੁ ਜਨਮੁ ਪਾਵੇ, ਅਰੁ ਜਮ ਤੇ ਛੂਟੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਏ ਜਿ ਕੁਮ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਕਹਤੇ ਹਹੁ, ਸਿ ਜੋਤਿ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ" ? ਕਹੈ, "ਸਚੁ" । ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸੁ ਸਚੁ ਇਸ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਇ ਸਮਾਵੇ, ਇਸੁ ਭਾਡੇ ਮਹਿ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਚੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਸੂਚੇ ਭਾਡੇ ਸਾਚੁ ਸਮਾਵੇ ਵਿਰਲੇ ਸੂਚਾ¹ ਚਾਰੀ ॥
ਤੰਤੋ² ਕਉ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ਨਾਨਕੁ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ । ਏਹੁ ਜਿ ਸਚੁ ਹੈ, ਸਿ ਬਿਨਾ ਸੂਚੇ ਭਾਡੇ ਬੀ, ਕੁਸੁਧੁ ਭਾਡੇ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਸਮਾਵਤਾ । ਸਿ ਸੂਚੇ ਕੇਈ ਵਿਰਲੇ ਹੈ" । ਸਤਿ ਸੂਚੇ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਸਚੁ ਸਮਾਵੇ । ਤਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਤਿਸੁ ਤਤੁ ਕਉ, ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਿਆ, ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਤਿਆ, ਆਪਨਾ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਕਰਿ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਏਸੁ ਭਾਡੇ ਮਹਿ ਸਚੁ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਓਇ ਬੇਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸੇਵਕ, ਸਿਖ ਭਏ । ਤਬ ਓਇ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ :—

ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹ, ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਜਿਸ ਕਉ ਅੰਜੀ ਬਖਸ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੋਈ । ਸੇ ਸਤਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਹਰਿ ਮਤੁ ਬਿਸਰੇ ਰੇ ਮਨਾ, ਰਾਜਿ ਜੋਬਨਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਪਰਿ ਬੁਦਬੁਦਾ, ਦੇਖਤ ਹੀ ਘਟਿ ਜਾਇ ॥
ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਭ ਛੋਡਿ ਦੇਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੭ ॥ ੨੩੫ ॥ ੭ ॥ ੨੩੫ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਝੂਠਾ ਮੋਹ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੰਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਬਾ । ਜਬ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਏਕ ਜਨੇਤ ਚੜੀ ਹੈ, ਅਰ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਗਭਰੂ ਕਉ ਭਲੇ ਭਲੇ ਉਤਮ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਾਥ ਕੇ ਜਨੇਤੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਓਇ ਭਲੇ ਭਲੇ ਬਾਗੇ³ ਪਹਿਰਿ ਪਹਿਰਿ ਸਾਥਿ ਅਸਵਾਰ ਹੋਏ ਹੈ । ਚੰਦਨ ਅਰੁ

¹ਸੂਚੇ (ਪਵਿੱਤਰ) ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ।

²ਤੰਤ, ਅਸਲੀਅਤ ।

³ਚਿੱਟੇ ਕਪੜੇ ।

ਕੇਸਰ ਸਾਥਿ ਕਪੜੇ ਛਿੜਕੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਸਤੂਰੀ, ਚੰਦੇ, ਅੰਰਗਜੇ^੧ ਸਾਥਿ ਗਭਰੂ ਕੇ ਕਪੜੇ ਭਿਗਾਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਗਭਰੂ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਖੁਸੀ ਸਾਥਿ ਅਨੰਦ ਕੋਲ ਮੰਗਲ ਕਰਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਜਾਜਕ^੨ ਨਾਚਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਾਜੰਤ੍ਰੀ^੩ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਵਾਜਤੇ ਹੈ । ਧੂਗਾ^੪, ਤੂਰੇ, ਛੋਲੇ, ਭੋਰੀ ਸਹਨਾਈ ਵਜਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਗਰ ਹੀ ਬੀਚਿ ਉਸਿ ਗਭਰੂ ਕੇ ਸਾਹੁਰੇ ਬੇ । ਜਬ ਜਨੇਤ ਉਸ ਸਮਧੀ^੫ ਕੇ ਘਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਈ, ਤਬ ਆਗੇ ਤੇ ਗਭਰੂ ਕਾ ਸਹੁਰਾ, ਸਸੁ, ਸਾਲੇ ਅਰੁ ਅਉਰ ਕੁਟੰਬ ਲੋਕ, ਅਰੁ ਸਭੁ ਇਸਤੀਆਂ ਸਭੁ ਲੋਕ ਜਨੇਤ ਕਉ ਸਨਮੁਖ ਆਇ ਮਿਲੇ । ਤਬ ਦੁਹਾ ਤਰਫਾ ਤੇ ਕੁਟੰਬ ਏਕਠੇ ਹੋਇ ਮਿਲੇ । ਤਬ ਤਹਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਹੁਤ ਉਨ ਕਉ ਆਨੰਦੁ ਉਪਜਿਆ । ਤਬ ਤਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕੇ ਖਲਾ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਸੁ ਕਿਆ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ? ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਅਗਮੁ^੬ ਹੋਵਣਹਾਰ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ । ਜਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਸਿ ਬਾਲਕ ਕਾ ਤੇ ਚਲਣੇ ਕਾ ਸਮਾ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਲਾਗਾ ਹੈ । ਹੇ ਰਾਮ ! ਏਹ ਤੇ ਗਭਰੂ ਇਬ ਘੜੀ ਕਉ ਉਨਿ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਕੁਟੰਬ, ਸਸੁ, ਸਹੁਰਾ ਸਾਲੇ ਸਭ ਲੋਕ ਉਸਿ ਬਾਲਕ ਕਉ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈ । ਤਬ ਜਨੇਤ ਸਮੇਤਿ ਗਭਰੂ ਸਾਹੁਰੇ ਘਰ ਮਹਿ ਆਇ ਉਤਰਿਆ । ਤਬ ਬੀਆਹ ਕਾ ਸਮਾ ਭੋਆ । ਜਬ ਹੀ ਬੀਆਹ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ, ਤਬ ਤਿਤੀ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਜਿ ਉਸੁ ਗਭਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਛੁਟਕਿ ਗਏ । ਤਬ ਜਿਉ ਓਇ ਲੋਕ ਆਨੰਦ ਮਾਨ ਬੇ, ਰਿਉ ਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਕੁਟੰਬ, ਸਸੁ, ਸਹੁਰਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਭ ਲੋਕ ਸਾਲੇ ਸਾਲੀਆਂ ਸਭ ਲਾਗੇ ਰੋਵਣੇ ਪਿਟਣੇ । ਸਿਰ ਮਹਿ ਧੂੜਿ ਬਾਹਣੇ ਲਾਗੇ, ਅਰੁ ਮਹਾ ਬਿਲੀਪਾਤ^੭ ਲਾਗੇ ਕਰਣੇ । ਏਕ ਪਲਕ, ਮਹਿ ਅਵਰ ਕੀ ਅਵਰੇ ਹੋਇ ਗਈ । ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਨਿਆ ਜਿ :—

ਮਾਇ ਬਾਪੁ ਕੇ ਬੇਟਾ ਨੀਕਾ^੮ ਸਸੁਰੇ^੯ ਚਰੁਰ ਜਵਾਈ ॥
 ਬਾਲ ਕੰਨਿਆ^{੧੦} ਕਉ ਬਾਪੁ ਪਿਆਰਾ ਭਾਈ ਕੇ ਅਤਿ ਭਾਈ ॥
 ਹੁਕਮੁ ਭਇਆ ਬਾਹਰੁ ਘਰੁ ਛੋਡਿਆ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥
 ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ^{੧੧} ਇਸਨਾਨੁ^{੧੨} ਨ ਮਨਮੁਖਿ^{੧੩} ਤਿਨੁ ਤਨਿ ਧੂੜਿ ਧੁਮਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਨਾਮੁ ਸਖਾਈ^{੧੪} ॥
 ਪਾਇ ਪਰਉ ਗੁਰ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਿਨਿ ਸਾਚੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਹੁਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮਾਇ ਅਰੁ ਬਾਪੁ ਇਸਿ ਬੇਟੇ ਕਉ ਇਉ ਜਾਨਤੇ ਬੇ ਜਿ ਏਹੁ ਹਮਰਾ ਨੀਕਾ ਬੇਟਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਸੁਰੇ ਮਹਾ^{੧੫} ਚਰੁਰ ਜਾਨਿ ਕੇ ਜਵਾਈ ਕੀਆ ਬਾ, ਅਰੁ ਉਹ ਬਾਲ ਕੰਨਿਆ ਬੀ, ਤਿਸ ਕਉ ਓਹੁ ਕੰਤੁ ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ ਬਾ । ਅਰੁ ਭਾਈਆਂ ਕਾ ਅਤਿ ਹਿਤਕਾਰੀ ਭਾਈ ਬਾ, ਐਪਰੁ ਜਦਿ ਹੁਕਮੁ ਉਸਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਰਨਹਾਰ ਕਾ ਭੋਆ, ਤਬ ਘਰੁ ਬਾਹਰੁ ਛੋਡਿ ਚਲਿਆ । ਘਰ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ^{੧੬} ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਛਾਡੀ, ਅਰੁ ਬਾਹਰ ਕੀ ਬਾਹਰਿ ਛੋਡੀ । ਫਿਨ ਏਕ ਮਹਿ ਘਰ ਬਾਹਰ ਕੀ ਸਿਮਗਰੀ ਬਿਰਾਨੀ^{੧੭} ਭਈ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਜਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਾਹੀ ਉਪਜਤਾ, ਤਿਨ ਕੇ ਤਨ ਧੂੜਿ ਮਹਿ ਰੁਲੇ । ਉਨਾ ਤਨਾ ਕੇ ਉਪਰਿ

^੧ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਕੋਪੜਿਆਂ ਤੇ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਤਰ ਦਾ ਹੀ ਹੈ । ^੨ਯਗ ਕਰਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰੋਹਤ । ^੩ਵਾਜੇ । ^੪ਧੌਂਸਾ, ਨਗਾਰਾ । ^੫ਸੰਬੰਧੀ, ਰਿਸਤੇਦਾਰ । ^੬ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ । ^੭ਨੇੜੇ । ^੮ਵਿਰਲਾਪ । ^੯ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੫੯੬ । ^{੧੦}ਓਗਾ, ਪਿਆਰਾ । ^{੧੧}ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ । ^{੧੨}ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ । ਪ੍ਰੇਸ਼ੀ ਵਿਚ "ਕੰਤੁ ਪਿਆਰਾ ਹੈ" । ^{੧੩}ਵੇਡ ਛਕਣਾ । ^{੧੪}ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣਾ । ^{੧੫}ਭਾਵ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਖ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^{੧੬}ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ^{੧੭}ਬਹੁਤ । ^{੧੮}ਸਾਮਾਨ । ^{੧੯}ਬਿਗਾਨੀ, ਓਪਰੀ ।

ਧੁਤਿ ਧੁਮੀ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਾ ਮਨੁ ਨਾਮ ਸਾਥਿ ਮਾਨਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਈਹਾ ਭੀ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਨਾਮੁ ਸਖਾਈ ਹੈ ।
ਪਰੁ ਹਉ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਇ ਪਰਉ ਅਰੁ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ, ਜਿਨਿ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹ ਸਾਚੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ਹੈ । ਤਬ ਬਹੁੜਿ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਜਗੇ ਸਿਉ ਭੂਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨ ਵੇਧਿਆ ਜਨ ਸਿਉ ਵਾਦੁ ਰਚਾਈ ॥
ਮਾਇਆ ਮਗਨੁ ਅਹਿਨਿਸਿ ਮਗੁ¹ ਜੋਹੈ² ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵੇ ਮਰੇ ਬਿਖੁ ਖਾਈ³ ॥
ਗੰਧਣ⁴ ਵੇਣਿ⁵ ਰਤਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਸਬਦੇ ਸੁਰਤਿ ਨ ਆਈ ॥
ਰੰਗਿ ਨ ਰਾਤਾ ਰਸਿ ਨਹੀ ਬੇਧਿਆ ਮਨਮੁਖਿ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਦੇਖੋ ਭਾਈ ! ਇਸੁ ਜਗੇ ਕਾ ਕੇਸਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ? ਭੂਨ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਭੂਨ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਵੇਧਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਲੋਗ ਜਿ ਹੋ, ਸਾਧ ਜਨ, ਤਿਨੁ ਕੇ ਸਾਥਿ ਵਾਦੁ⁶ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਦੇਸੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹਿਆ, ਦੇਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਿਖੁ ਖਾਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਬਿਨਾ, ਜੋ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਗੰਧਣ ਜਿਵੇਣ ਹੈ ਤਿਨੁ ਕਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਦੁਰਗੰਧ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਸਬਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨਾ । ਅਰੁ ਰੰਗਿ ਨਾਹੀ ਰਾਤਾ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਬੇਧਿਆ ਨਾਹੀ । ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਿ ਕੇ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਆਪੇ ਗਵਾਈ ।' ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਸਾਧ⁷ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਨ ਚਾਖਿਆ ਜਿਹਬਾ ਰਸੁ ਨਹੀ ਰਾਈ⁸ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਧਨੁ ਅਪਨਾ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ਦਰ⁹ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਈ ॥
ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਚਲਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ¹⁰ ਘਰੁ ਦਰੁ ਦਿਸੈ ਨ ਭਾਈ ॥
ਜਮਦਰਿ ਬਾਧਾ ਨਉਰ ਨ ਪਾਵੈ ਅਪੁਨਾ ਕੀਆ ਕਮਾਈ¹¹ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜਿਨਹੁ ਸਾਧਾਂ ਕੀ ਸਭਾ ਮਹਿ ਜਾਇ ਬੇਨਿ ਕਰਿ ਸਹਜੁ ਨਹੀ ਚਾਖਿਆ, ਅਪਨੀ ਜਿਹਬਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰਾਈ ਕੇ ਸਾਮਾਨਿ ਰਸੁ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਦੇਹੁ ਜਿ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਮੂੜ, ਅਗਿਆਨ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਪਨਾ ਕਰਿ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰ ਕੀ ਖਬਰ ਕਿਛੁ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਅਖੀਏ ਮੀਟੀਏ ਅੰਨ੍ਹਾ ਘੁਹੀ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਘਰੁ ਦਰੁ ਉਨੁ ਕਉ ਦਿਸਟਿ ਪੜਤਾ ਨਾਹੀ । ਸੇ ਜਮਦਰਿ ਬਾਧੇ ਉਦਿ ਨਉਰ¹² ਨ ਪਾਵਹਿਗੇ । ਉਇ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਆਪੇ ਹੀ ਪਾਵਹਿਗੇ । ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਨੁ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ" :—

ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਅਖੀ ਵੇਖਾ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਕੰਨੀ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ¹³ ਰਿਦੇ ਵਸਾਈ ॥
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਸਮਾਈ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਵਿਣੁ ਭਰਮੁ ਨ ਭਾਗੈ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

¹ਰਸਤਾ । ²ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ³ਜ਼ਹਿਰ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ । ⁴ਗੰਦੀ । ⁵ਗੱਲ । ⁶ਝਗੜਾ ।
⁷ਸਤ-ਸੰਗਤ । ⁸ਰਾਈ ਭਰ ਭੀ, ਬੋਹੜਾ ਜਿਹਾ ਭੀ । ⁹ਹਰੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ । ¹⁰ਅਨੁਰੇ ਵਿਚ ।
¹¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਪਾਈ ਹੈ" ਹੈ । ¹²ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਦੋਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ¹³ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ" ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਸਿ ਜੀਅ ਕੇ ਹਾਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਬ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਆਪੁਨੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰੈ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਦਿਸਣਿ ਆਵੈ। ਜਿ, ਏਹੁ ਕਾਰਣੁ ਇਉਂ ਹੈ। ਏਹੁ ਵਿਧਿ ਇਉਂ ਹੈ। ਸੁ ਉਸ ਕੀ ਗਤਿ ਕਿਆ ਹੈ? ਸੁ ਗਤਿ ਏਹੀ ਹੈ ਉਸ ਕੀ, ਜਿ ਕਹਣੇ ਅਰੁ ਕਥਣੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਸੁਮਾਰੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ। ਓਹੁ ਬੇਸੁਮਾਰੁ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਕਹਿ ਸਲਾਹੇ। ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸਲਾਹੇ? ਕਹੇ, "ਭਾਈ! ਵੇਦੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਅਰੁ ਸਿਮ੍ਰਤ, ਭਗਤਾ ਕੇ ਵਚਨ, ਥਾਣੀ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਸੁਣੈ ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਲਾਹੇ, ਅਰੁ ਕਮਾਵੈ, ਤਉ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਕਉ ਪਾਵੈ। ਤਬ ਓਹੁ, ਜਿ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਏਸ ਕਾ ਝੂਮ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਸਚੇ ਨਾਮ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਦਰਗਹ ਵਡਿਆਈ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤੀ। ਜਬ ਸਚੇ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨਾ ਅਰੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ, ਸਕਲ ਬਾਦਿ ਹੈ। ਸਿਮਰਨੁ ਹੀ ਸਾਰੁ ਹੈ"। ਤਬ ਤਿਤਿ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਚੇ ਕਉ ਸਾਰਾ ਮਿਲੈ, ਝੂਠੇ ਕਉ ਝੂਠਾ ॥

ਮੁਝ ਮੇਲਹੁ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਕੀ, ਪ੍ਰਭ ਜੇ ਤੂ ਝੂਠਾ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੮ ॥ ੨੩੬ ॥ ੨੩੬ ॥

ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਲਈ ਰੋਣਾ ਬਿਅਰਥ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਇਕ ਬੈਰਾਗੀ ਅਤੀਤ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਬ ਤਹਾ, ਇਕੁ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਮਾਣਸੁ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਮੂਆ ਬਾ। ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਕੁਟੰਬੁ ਅਰੁ ਲੋਗ ਰੋਵਤੇ ਥੇ। ਅਰੁ ਤਹਾ ਸਹਰ ਕੇ ਲੋਗ ਤਿਸਿ ਮਿਰਤਕ ਕੇ ਸਾਬਿ ਬਹੁਤ ਥੇ। ਤਬ ਓਇ ਅਤੀਤ ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਹਮ ਕਹਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਸੰਤਹੁ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਭੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹ ਜਿ ਲੋਗ ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਵਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਿਲੀਪਾਤ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਇਨੁ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਭੀ ਸਉਰਤਾ ਹੈ ਜੀ ? ਏਹ ਜਿ ਰੋਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਰੋਵਤੇ ਹੈ ਜੀ ? ਇਨੁ ਕਾ ਆਤਮਾ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ ਜੀ। ਸਹਜ ਕੇ

¹ਤਤ, ਅਸਲ ਵਸਤੂ।

ਘਰਿ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਆਤਮਾ ਆਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵੈ ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਬੈਰਾਗੀਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ ।

ਏਕੁ^੧ ਮਰੇ ਪੰਚੇ^੨ ਮਿਲਿ ਰੋਵਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਸਬਦਿ ਮਲੁ ਧੋਵਹਿ ॥
ਸਮਝਿ ਸੂਝਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਹੋਵਹਿ ॥
ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਸਗਲੀ ਪਤਿ ਖੋਵਹਿ ॥ ੧ ॥
ਕਉਣੁ ਮਰੇ ਕਉਣੁ ਰੋਵੇ ਓਹੀ ॥
ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸੁਭਸੈ ਸਿਰਿ ਤੋਹੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖ" !— ਏਕੁ ਮਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੰਚ, ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰੋਵਣ ਲਾਗਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਸਭ ਹਉ, ਮੈ, ਮੇਰੀ, ਬਧਿ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਉਮੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਵੇ, ਤਬ ਆਤਮੇ ਕੀ ਮਲੁ ਕੋ ਧੋਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਸਬਦ ਕਉ ਪਤਿ ਰਹਿ ਸਮਝੇ, ਤਉ ਸੋਝੀ ਪਤਿ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਜੇ ਏਹਿ ਸਬਦ ਕਉ ਸਮਝਹਿ, ਤਉ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਆਵਹਿ । ਸਬਦ ਕੇ ਬੂਝੇ ਬਿਨਾ ਰੋਇ ਰੋਇ ਆਪਨੀ ਪਤਿ ਖੋਵਤੇ ਹੈ । ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਏਹੁ ਜਿ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਸੁ ਅਮਰੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ । ਕਉਣੁ ਮਰੇ ? ਅਰੁ ਕਉਣੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਰੋਵੇ ? ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਭਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਓਹੀ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਖੋਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਤਉ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ ਜੀ । ਏਹਿ ਲੋਕ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ ਰੋਵਤੇ ਦਿਸਿ ਆਵਤੇ ਹੈ । ਜੀ, ਭੀ ਤਉ ਕਿਛੁ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਹੋਤਾ ਹੋਇਗਾ" ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮੂਏ^੩ ਕਉ ਰੋਵੇ ਦੁਖੁ ਕੋਇ ॥
ਸੋ ਰੋਵੇ ਜਿਸੁ ਬੇਦਨ^੪ ਹੋਇ ॥
ਜਿਸੁ ਬੀਤੀ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥
ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ! ਮੂਏ ਕਉ ਜਿ ਰੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਦੁਖੁ ਰੋਤਾ ਹੈ, ਅਉਹੁ ਮੂਏ ਕਉ ਕਉਣੁ ਰੋਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਸਭ ਕੋਈ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਵੇਦਨ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਰੋਤਾ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਤਉ ਜੁ ਕਿਛੁ ਉਸਿ ਮੂਏ ਕੇ ਸਿਰਿ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਬੀਤਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਪਿ ਜੋ ਕਿਛੁ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਹੋਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਉਨ੍ਹ ਬੈਰਾਗੀਆਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸੁ ਓਹੁ ਕਉਣੁ ਓਪਾਉ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਈਐ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਮਨਿ ਸਾਤਿ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੪੧੩ । ^੨ਇਕ ਮਨੁਖ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜੇ ਸੰਬੰਧੀ (ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਰਾ, ਦਿਸਤਰੀ, ਪੁੱਤਰ) ਇਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹਨ । ^੩ਮੂਏ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਹੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ । ^੪ਦੁਖ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਵੇਦਨ' ਹੈ ।

ਆਵੇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਜੀਵਤ ਮਰਣਾ ਤਾਰੇ ਤਰਣਾ ॥
ਜੇ ਜਗਦੀਸ ਪਰਮ ਗਤਿ ਸਰਣਾ ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣਾ ॥
ਗੁਰੁ ਬੋਹਿਬ¹ ਸਬਦਿ ਭੈ² ਤਰਣਾ ॥ ਬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਸੰਤਹੁ । ਜੇ ਜੀਵਤਿਆਂ ਹੀ ਮਰਿ ਰਹੀਐ, ਤਬ ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਸਮਰਥ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਆਤਮੇ ਕਉ ਭੀ ਤਾਰੇ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਜਗਦੀਸੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਤਿਆ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਸਦਾ ਜੇ ਹੋਵੇ । ਅਰੁ ਸੰਤਹੁ ਜੀ ! ਹਉ ਉਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤਹੁ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਕਿਉ ਜਿ ਗੁਰੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬੋਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕੇ, ਭੈ ਕਾ ਜਿ ਸਾਗਰੁ ਹੈ, ਸੈਸਾਰੁ, ਤਿਸ ਕਉ ਰਹਿ ਪਾਰਿ ਪੜੇ" । ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ :—

ਨਿਰਭਉ ਆਪਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸੂਤਕੁ ਜਗਿ ਛੋਤਿ³ ॥
ਦੁਰਮਤਿ ਬਿਨਸੈ ਕਿਆ ਕਹਿ ਰੇਤਿ ॥
ਜਨਮਿ⁴ ਮੂਏ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਸਰੋਤਿ⁵ ॥ ਬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਸੰਤਹੁ । ਓਹੁ ਜਿ ਨਿਰਭਉ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰਵਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਓਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ, ਇਸਿ ਮਨ ਕਉ ਜਗ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਕਰਿ, ਸਦਾ ਸੂਤਕੁ ਅਰੁ ਛੋਤਿ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਦੁਰਮਤਿ ਬਿਨਸੀ ਹੈ, ਸੇ ਮੂਏ ਕਉ; ਕਿਆ ਕਹਿ ਓਇ ਰੇਵਹਿ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕੀ ਦੁਰਮਤਿ ਨਾਹੀ ਬਿਨਸੀ ਸੇ ਜਨਮਤੇ ਹੈ⁶ ਅਰੁ ਮਰਤੇ ਹੈ⁷, ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਆਈ ਤੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਐਸਾ ਤ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਪੁਰਖੁ ਹੋਇਗਾ, ਜਿਸ ਕਉ ਭਗਤਿ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਆਈ ਹੈ । ਜਗਤੁ ਤੋ ਸਭ ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਇ ਰੋਇ ਮਰਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਸੰਤਹੁ" :—

ਮੂਏ ਕਉ ਸਚੁ ਰੇਵਹਿ ਮੀਤ ॥
ਕੋ ਗੁਣ ਰੇਵਹਿ ਨੀਤਾ ਨੀਤ ॥
ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਰਹਰਿ⁸ ਸਹਜਿ ਸੁਚੀਤ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਉਪਉ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਰੀਤਿ ॥ ਪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਗਤੁ ਜਿ ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਇ ਰੋਇ ਪਚਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਬਾਤ ਸਚੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਰੇਵਣਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਹੁ ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਕਾਰਣੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ !

¹ਗੁਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ । ²ਭਵ, ਸੰਸਾਰ । ³ਛੂਤ, ਭਿਟ । ⁴ਜੰਮਦੇ ਅਤੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ।
⁵ਸੁਣਨਾ । ⁶ਛੱਡ ਕੇ ।

ਤੁਮ ਦੁਖੁ ਸੁਖ ਕਉ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ, ਚਿਤ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਹਜੁ ਟਿਕਾਈਐ, ਅਰੁ ਅਪਨਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰਪਿ ਦੀਜੀਐ^੧ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿ ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਿ ਦੀਜੀਐ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਤਿ ਦੀਜੀਐ ? ਸਿਰੁ ਕਾਟਿ ਦੀਜੀਐ ? ਕਿ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀਜੀਅਹਿ ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਈਐ^੨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ।

ਭੀਤਰਿ ਦੇਕ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਬਹੁ ਸੰਖ ਅਸੰਖ ॥
ਬਿਨੁ ਤੈ ਭਗਤੀ ਜਨਮੁ ਬਿਰੇਖ ॥
ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਮਿਲਿ ਪਰਮਾਰੰਭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਏਕੁ ਜਿ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਅਨੇਕ ਹੋਇ ਕੇ ਪਸਰਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਭੀਤਰਿ ਆਤਮੇ ਕੇ ਟਿਕਾਇ ਰਾਖਹੁ, ਅਰੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਜਿ ਕਰਨੇ ਕਹੈ ਹੈ^੩, ਸੇ ਭੀ ਤਉ ਕਰਹੁ । ਪਰੁ ਕਰਮ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖ ਭਾਉ ਕੇ ਹੈ । ਕਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਕਿਛੁ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਨਾਹੀ । ਜੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਹੁ, ਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਮਾਂ ਕਾ ਆਸਰਾ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਾ ਆਸਰਾ ਕਰਹੁ । ਅਰੁ ਜੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਤਿ ਕੀਜੀਅਹਿ ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਜਨਮੁ ਬਿਰੇਖਾ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਉਧਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਪਰਮਾਰਥ ਸਾਥਿ ਸਮਝਿ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥਿ ਗਾਵੀਅਹਿ, ਜਿਸ ਤੇ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ^੪ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹ ਬਾਤ ਸਚੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਆਪ ਤੇ ਨ ਮੂਆ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਉ ਮਨੁ ਤਉ ਬਹੁਤ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਤੁਮਾਰੀ ਕਿਰਪਾ ਬਿਨਾ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ^੫ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਆਪਿ ਮਰੇ ਮਾਰੇ ਭੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਿ ਉਪਾਏ^੧ ਬਾਪਿ ਉਬਾਪਿ^੨ ॥
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ਜੋਤੀ ਤੂ ਜਾਤਿ^੩ ॥
ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ਮਿਲਣੁ ਨਹੀ ਭਾਤਿ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਸੰਤਹੁ ! ਏਹ ਬਾਤ ਸਚੁ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਜੁ ਜੀਵਤੁ ਹੀ ਮਰਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਮਰਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਹੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਵ ਜਿਵ ਉਸਿ ਸਚੇ ਭਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਵ ਤਿਵ ਉਪਾਇ ਕਰਿ ਬਾਪਿ ਉਬਾਪਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਉ ਉਪਾਇ ਕਰਿ, ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਬੀਚਿ ਰਾਖੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕੀ ਜਾਤਿ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜਹਾਂ ਸਬਦ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ, ਅਰੁ ਕਰਤੂਤਿ ਦੀਨੀ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਮਹਿ ਭਾਤਿ ਭੁਮੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ^੪ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਮੂਏ ਕੇ ਉਪਰਿ ਜਿ ਸੂਤਕੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜੀ, ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਸਮਝਾਈਐ^੫ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

^੧ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੨ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੩ਸ੍ਰਿਸਟੀ ।

ਸੂਤਕੁ^੧ ਅਗਨਿ ਭਖੇ ਜਗੁ ਖਾਇ ॥
 ਸੂਤਕੁ ਜਲਿ ਬਲਿ ਸਭ ਹੀ ਬਾਇ^੨ ॥
 ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਜਨਮਿ ਮਰੀਜੈ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਜੈ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸੂਤਕੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕਉ ਖਾਇ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੂਤਕੁ ਜਲ ਬਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਬ ਲਗਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੈ, ਤਬ ਲਗਿ ਸੂਤਕੁ ਹੈ । ਜਬ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਰਸ ਕਉ ਪੀਵੇਗਾ, ਤਬ ਹੀ ਸੂਤਕੁ ਉਤਰੇਗਾ” । ਤਬ ਉਦਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ । ਅਰੁ ਲਾਗੇ ਕਹਣੇ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਤਮੇ ਤੇ ਭਰਮ ਕੀ ਭੀਤ ਦੂਰਿ ਹੋਈ” । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰੋਵਣੁ, ਹਸਣੁ, ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ, ਪਾਪ ਪੁੰਨੁ ਕੋ ਧਮੁ ॥
 ਜਬ ਲਗਿ ਮਨਿ ਅਸਥਿਤਿ^੩ ਨਹੀ, ਤੀਨਿ ਗੁਨਾ ਕੋ ਕਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੮ ॥ ੨੩੭ ॥ ੨੩੭ ॥

ਭਾਗੇ ਤੇ ਗੰਗੂ ਖਤਰੀ ਦਾ ਜੋਗ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਏਕ ਠਉਤ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਲੋਗ ਪਾਸਿ ਬਹੁਤੁ ਬੈਠੇ ਥੇ । ਤਬ ਭਾਗੇ ਖਹੋਰਬੁ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਦਿਲਾਵਰੀ ਖਤੀ ਲਹੌਰ ਕੇ ਚਉਧਰੀ ਭੀ ਥੇ, ਅਰੁ ਹਾਕਮ ਮੁਕਾਤੀ^੪ ਭੀ ਥੇ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਏਕੁ ਜਗੁ ਥਾ । ਤਬ ਉਹਿ ਆਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਭਲੇ ਹਹੁ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਕ ਬੈਠਤੀ ਕਰਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾ ਪੁਰਖਹੁ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਹੁ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ । ਆਸੁ ਹਮਾਰੇ ਜਗੁ ਹੈ । ਕਈ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਿਉਰੇ^੫ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭੀ ਆਵਣਾ ਏਹਾ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਹਾ ਹਮਾਰੇ ਜਗ ਮਹਿ ਚਲੀਐ । ਉਹਾ ਕਾ ਕਉਤਕੁ ਦੇਖੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਹਮ ਚਲਤੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਉਹਾ ਜੋਸੀ ਦਿਸਟਿ ਆਵੇਗੀ, ਹਮ ਤੇਸੀ ਹੀ

^੧ਅਸਲ ਸੂਤਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਗ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ । ^੨ਪੰਥੀ ਵਿਚ “ਸੂਤਕੁ ਜਲਿ ਬਲਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ” ਹੈ । ^੩ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ । ^੪ਬੰਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤ, ਆਜ਼ਾਦ । ^੫ਨਿਉਰਾ (ਸੱਦਾ) ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਕਹਿਹਿਗੇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਜੀ। ਜੈਸੀ ਤੁਮ ਦੇਖਹੁਗੇ, ਤੇਸੀ ਹੀ ਕਹੀਅਹੁ। ਉਹਾ ਤਉ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਅਥਿਹਿ^੧ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਉਤੇ ਹੈ^੨। ਤਿਨੁ ਕਉ ਖੀਰਿ, ਖੰਡਿ, ਪਕਵਾਨ, ਮੱਢੇ ਇਛਾ ਭੋਜਨੁ ਭੁਰਾਈਅਹਿਗੇ। ਉਨ ਕੇ ਮਾਥੇ ਕੇਸਰ ਕਾ ਤਿਲਕੁ ਕੀਜੀਐਗਾ। ਚੋਏ, ਚੰਦਨ, ਅਰਗਜੇ ਕਾ, ਉਨ ਕੇ ਅੰਗ ਕਉ ਲੇਪਨੁ ਕਰੀਐਗਾ। ਅਉਰੁ ਉਨ ਕਉ ਭਲੇ ਬਸਡਰ ਧੋਤੀਆਂ ਟਸਰ ਕੀਆਂ ਪਹਿਰਾਈਅਹਿ ਗੀਆਂ, ਅਰੁ ਭਲੀ ਦਫਨਾ^੩ ਮਿਲੇਗੀ। ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰਾਧਿ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ, ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਉਨ ਕਾ ਲੇ ਕਰਿ, ਓਇ ਵਿਦਾ ਕਰੀਅਹਿਗੇ। ਤਿਨ ਤੋ ਪੀਛੈ ਅਉਰ ਭਾਈ ਬੰਧ ਇਸਟਿ^੪, ਮਿਤ੍ਰ, ਸਭ ਜੇਵਾਈਅਹਿਗੇ^੫। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਉਹਾ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਹੋਇਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਐਸੀ ਹੈ, ਤੋ ਭਲੀ ਹੈ, ਚਲੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਆਇ, ਉਨ ਕੇ ਸਾਇ ਬੈਠਾ। ਸਭ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਕਈ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੇਵਾਲੇ। ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਬਿੰਜਨੇ, ਇਛਾ ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀਏ। ਅਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਕਉ ਪਾਟੇਬਰੀ^੬ ਧੋਤੀਆਂ ਸੇਵਰਨ ਕੇ ਜਨੇਉ ਅਰੁ ਸੇਵਰਨ^੭ ਹੀ ਦਖਣਾ। ਉਪਰ ਓਵਣੇ ਕਉ ਪਾਬਡੀਆਂ, ਅਰੁ ਲਵੇਰੀਆਂ ਗਉਆਂ ਦੀਆਂ। ਤਬ ਨਗਰ ਮਹਿ ਉਨ ਕੀ ਏਕ ਧੰਨਕਾਰੀ^੮ ਉਠੀ, ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ, ਸਾਬਾਸਿ। ਭਾਗੋ ਗੰਗੂ ਵਡਾ ਜਗੁ ਕੀਆ। ਐਸੀ ਸੋਭਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਤਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਗੁ ਹੋਇ, ਓਇ ਦੇਹਿ ਲੋਹਿ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਗਤੁ ਸੋਭਾ ਕਰੇ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਸੁਣੇ। ਤਬ ਲੋਕੀ ਆਇ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ, ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਕੇ ਆਗੇ। ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ, ਵਡਾ ਜਗੁ ਹੁਆ। ਤਬ ਗੰਗੂ ਕਉ ਭਾਗੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਗੁ ਭਲਾ"। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੇ ਜਿ, "ਜਗੁ ਭਲਾ ਹੁਆ, ਤਾਂ ਜਗੁ ਭਲਾ"। ਤਬ ਗੰਗੂ ਭਾਗੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਿਛੁ ਤੋ ਖੁਸੀ ਆਇਆ, ਜਿ ਏਹੁ ਕੇਸਾ ਜਗੁ ਹੁਆ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਭਾਗੋ, ਗੰਗੂ! ਜੇਹਾ ਜਗੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਤੁਸੀ ਸੁਣਿਹੁ। ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਭੋਜਿਆ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਸੁਣਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ^੯ ਘਰੁ ਮੁਹੇ ਘਰੁ^{੧੦} ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ॥
ਅਗੈ^{੧੧} ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ ॥
ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ^{੧੨} ਕੇ ਮੁਸਫੀ^{੧੩} ਏਹੁ ਕਰੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ^{੧੪} ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਪੁਰਖਾ! ਤੁਸੀ ਜਿ ਏਹੁ ਗਾਈ ਦਿਤੀਆਂ, ਸੇ ਕਿਥਹੁ ਦਿਤੀਆਂ"? ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸਾਗੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸਾਨੋ ਹਾਕਮੀ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਗਿਰਾਇ^{੧੫} ਇਕ ਗਾਇ, ਕਿਤੇ ਦੁਇ ਗਾਈ ਕਿਤੇ ਤ੍ਰੇਇ, ਕਿਤੇ ਚਾਰਿ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਉਜਿਆ^{੧੬} ਲਹੁਤਿਆ ਵਡਿਆਂ ਦਾ ਫਰਕੁ ਸਾ ਤਿਉ ਤਿਉ ਵਾਡਿ

^੧ਅਯੋਗ। — ^੨ਗੁਰੂ ਅਬਵਾ ਪ੍ਰੋਹਤ ਆਇ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਭੇਟਾ, ਭਾਵ ਦਾਨ। ^੩ਪਿਆਰੇ।

^੪ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ ਜਾਇਗਾ। ^੫ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ। ^੬ਰੇਸ਼ਮੀ। ^੭ਸੋਨੇ ਦੇ। ^੮ਪ੍ਰਸੰਸਾ, ਵਡਿਆਈ।

^੯ਚੋਰ। ^{੧੦}ਘਰ ਲੁਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰ ਚੁਕੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਾਧ ਵਿਚ ਦੇਵੇ। ਪੰਥੀ

ਵਿਚ "ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ" ਦੀ ਥਾਂ "ਅਥਰੀ ਦੇਇ" ਹੈ। ^{੧੧}ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ। ^{੧੨}ਵਿਚੋਲੇ ਭਾਵ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਮਾਲ ਦੁਆਇਆ ਸੀ) ਦੇ ਹਥ ਵਢੇ ਜਾਣਗੇ। ^{੧੩}ਇਨਸਾਫ਼। ^{੧੪}ਇਹ ਸਲੋਕ

ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ੧੭ਵਾਂ ਹੈ ਪੰਨੇ ੪੭੨ ਤੇ। ^{੧੫}ਪਿੰਡ। ^{੧੬}ਪਿੰਡ।

ਦਿਤੀਆਂ ਸੀਆਂ ਜੀ। ਏਹ ਕਈ ਸੇ ਗਾਈ ਓਥਹੁ ਆਈਆ ਸਨਿ^੧। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਘਿਉ, ਦੁਧ, ਦਹੀਂ ਏਤਡਾ^੨ ਕਿਥਹੁ ਆਇਆ ਸੀ?" ਅਖੇ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਭਿ ਵਰਮਾਇਸੀ ਰਯਤਿ ਹੀ ਵਿਚਹੁ ਆਇਆ ਸੀ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਸਕਰ, ਖੰਡ, ਗੂੜ੍ਹ, ਆਟਾ ਚਾਵਲ, ਦਾਲਿ ਕਿਥਹੁ ਆਇਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਹਟਾ ਉਪਰਿ ਸਭ ਵਾਛਿ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਹਰੀਂ ਗਿਰਾਈਂ ਹਟ ਸੇ ਤਿਉਂ ਏਉਂ ਹਟੀਹੂੰ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਆਈਆਂ ਸੀਆਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿਹੁ ਪੁਰਖਹੁ। ਜੇ ਚੋਰੁ ਚੋਰੀ ਕਰੈ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਕੇ ਹੋਰਸ ਨੂ ਦੇਇ, ਤਾਂ ਓਸ ਨੂ ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਪੁਨੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਤੁਸਾਂ ਜਿ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਪਰਾਇਆ ਹੋਰਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਹੁ, ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੇ ਆਏ ਅਤੇ ਪਿਤਰੀਂ ਦੇ ਅਰਥਿ ਦਿਤੀਆਂ, ਓਇ ਵਸਤੁ ਤਾਂ ਅਪੜੀਆਂ ਸਹੀ ਪਿਤਰੀ ਨੂ, ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਹੁ ਤੁਸਾਂ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਈਆਂ ਸਨਿ, ਸਿ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਓਨਾ ਦੀਏ ਪਿਤਰੀਂ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਬਾਵਹੁ ਜਿਵਾਤੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਨੂ ਓਨਾਂ ਦੀਏ ਪਿਤਰੀਂ ਅਗੇ ਚੋਰ ਕਰਿ ਫੜੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਿ ਝਗੜਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਆਖਦੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਪੁੰਨੁ ਅਸਾਡਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਪਿਤਰੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਆਖਦੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਨਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਪੁੰਨੁ ਅਸਾਡਾ ਹੈ। ਅੰਤਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਖਾਲੀ ਰਹੀਆਂ। ਧਰਮ ਰਾਇ ਨਿਆਉ ਕੀਤਾ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਨੂ ਧਰਮ ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਤੁਸਾਡਾ ਦਾਵਾ ਚਲੈਆਹਿ, ਜੇ ਓਨ੍ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅਰਥਿ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇਆਹਿ, ਤਾਂ ਪਿਤਰੀਂ ਨੂ ਪਹੁਚੇਆਹਿ। ਓਥੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਹੁ, ਓਨ੍ਹੀ ਵਰਮਾਇਸ ਕਰਿ ਕੇ ਹਾਕਮੀ ਦਾਵੇ ਖੋਹਿ ਲੇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੀ ਡਰਦੀਂ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਨੂ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਤੁਸਾਡੀ ਸੰਤਤ ਧਰਮ ਦੀ ਲਫ਼ਮੀ ਦਸਾਂ ਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਟੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਦਾਨੁ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਤੁਸਾ ਨੇ ਪਹੁਚੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹੋ, ਜਿ ਚਾਰਿ ਦਿਹ ਜਹਾਨ ਭਲਾ ਭਲਾ ਆਖਿਆ। ਸੁ ਪੁਰਖਹੁ! ਨ ਓਨ੍ਹੀ, ਨ ਓਨ੍ਹੀ, ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਹੀ ਦੀਆ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਲੀਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹਟਿ ਬੰਨਹੁ। ਤ ਓਇ ਉਨ ਕੀਆ ਪਿਤਰੀਂ ਭੀ, ਅਰੁ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਪਿਤਰੀਂ ਭੀ ਦੋਵੇਂ ਭਰਵਾਂ ਹਟਾਇ ਕੇ ਬਹਾਲਿ ਫੁਟੀਆ ਹੈਨਿ। ਓਹੁ ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਕੀਤਾ ਏਵੇਂ ਰਹਿਆ। ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਪੁੰਨੁ ਨਹੀ ਕਰਵਾਇਆ, ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਐਸੀ ਦਲਾਲੀ ਲੋਭ ਕੇ ਲੀਏ ਕਰੀ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਹਾਥ ਕਟੀਅਹਿਗੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗਹੁ। ਅਗੇ ਸੋਈ ਧਾਨੁ ਫਲੀਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਦਸਾਂ ਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਟਿਆ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਈ ਦੇਇ, ਤਿਸਹੀ ਕਉ ਅਗੇ ਕਿਛੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ! ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਜਗ ਸਵਰਤੇ ਨਾਹੀ। ਜਗ ਤਾਂ ਸਵਰਹਿ, ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ। ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇ, ਤਉ ਹੀ ਏਸ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਥਾਇ ਪੜੇ, ਨਾਤਰੁ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ਸਭ ਕੀਆ ਕਮਾਇਆ। ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਬੀਜਿਆ? ਜਿਉ ਰਾਜੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੇ ਘਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨ ਆਇਆ, ਉਨਿ ਹਉਮੈ ਕਰੀ। ਅਰੁ ਬਿਦਰਿ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਭੋਜਨੁ ਕੀਆ। ਤਿਉ ਹਉਮੈ ਕੀਤੀ, ਇਉ ਭੀ ਜਗ ਕੀਏ ਕਾ ਪੁੰਨੁ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਐਪਰੁ ਏਕ ਹੈ, ਜਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਸੋਭਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਹੀ ਫਲੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਪੁੰਨੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਉਨਿ ਭਾਗੇ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਬਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ! ਏਹੁ ਅਗੇ ਦੀ ਬਾਤ ਤੁਧਨੇ ਦਿਸਟਿ ਆਈ, ਜਿ ਅਗੇ ਏਹੁ ਹੋਇ ਵਰਤਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਾ ਤੇਰੀ ਏਹੁ ਪਹੁਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਾਤ ਤੇਨੇ ਨਜਰਿ ਆਈ ਜੀ। ਤੁਧਨੇ ਅਗਮੇ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੁ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ ਜੀ। ਤੁ ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਭੋਆ ਹੈਂ, ਜਾਂ ਤੇਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ। ਭਗਤ ਅਰੁ ਭਗਵਾਨ ਮਹਿ ਸਾਧ ਵੇਦ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਅੰਤਰਾਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਐਪਰੁ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੇ ਜੋਹੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਇਸਿ ਜਗ ਵਿਚਿ ਆਏ, ਜਿਉ ਪਾਛਵ ਕੇ ਜਗ ਵਿਚਿ ਬਾਲਮੀਕ ਆਇਆ ਥਾ, ਸੁ ਭਗਤੁ ਥਾ। ਅਰੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਜਗ ਪੂਰਨੁ ਹੁਆ ਥਾ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁ ਜਿ ਹੋ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ। ਅਜੁ ਇਸਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਾਹਿ ਜੁਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਤੁ

^੧ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ।

^੨ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ।

^੩ਨਹੀਆਂ।

^੪ਭਾਵ ਅਸਲੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ।

^੫ਵੇਦ, ਫਰਕ।

ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਚਰਨੀ ਪੜੀ, ਜਗੁ ਏਹੁ ਵਿਰਥਾ ਜਾਇਗਾ, ਤਾਂ ਤੁਧਨੋਂ ਹੀ ਸਰਮਾ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਤਉ ਪਾਪੀ ਹੀ ਹਹਿ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਕਰਮ ਐਸੇ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਨ ਕਿਸੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਐਸੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਹੋਏ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਹੋਹਿਗੇ ਜੀ। ਹਮ ਤਉ ਜੀ, ਐਸੇ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੀ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਈਹਾ ਪੜੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਉ ਥਾਇ ਪਾਇ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ। ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਪੁਰਖਾ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਹੁ ਥੀਜਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਲ ਤਿਲ ਤੀਕੁ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਥਾਇ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰੇ ਮਨ ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਕਰਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ॥
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਟੀਐ, ਸਰਨਿ ਪਰਹੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਮਿਲਾਇਲੈ, ਭੁਜਾ ਪਕਰਿ ਬਾਸੁਦੇਵ ॥ ੧ ॥

ਓਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧੦ ॥ ੨੩੮ ॥ ੨੩੮ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਤੇ ਵੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਾਥੇ ਅੰਗਦੁ ਚੇਲਾ ਪੀਛੇ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਅਢਾਈ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਤੀ ਥੀ, ਜਬ ਏਕੁ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਆਇ ਰਹੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ। ਬਹੁੜਿ 'ਜਪੁ' ਪੜਨੇ ਕੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਿਮਰਨਿ ਬੈਠਾ। ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਨੇ। ਸਾਹਿਬ ਅਪਨੇ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਕਿਆ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਉਠਿਆ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

‘ਸਥਾਹੀ’ ਸਾਲਾਹ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ਇਕਮਨਿ ॥
ਸੇਈ ਪੂਰੇ ਸਾਹ ਵਖਤੈ ਉਪਰਿ ਲੜਿ ਮੁਏ ॥
ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥
ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹੁ ਗੁਣੇ ਖਾਹਿਨਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ ॥
ਤੀਜੈ ਮੁਹੀ ਗਿਰਾਹ ਭੁਖ ਰਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ ॥

‘ਸਥਾਹੀ’ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸਭ ਵਿਚ ਹੈ। ‘ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੪੫। ‘ਸੁਬਹ ਵੇਲੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ’ ਹੈ। ‘ਵੇਲੇ ਸਿਰ। ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ‘ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ। ‘ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ (ਸੰਸਾਰਕ ਗੁੰਝਲਾਂ ਰੂਪ)। ‘ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਪਾਇਆ। ‘ਭਾਵ ਭੜਕੀਆਂ।

ਖਾਧਾ^੧ ਹੋਇ ਸੁਆਹ ਭੀ ਖਾਣੇ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ॥
 ਚਉਥੇ ਆਈ ਉਂਘ^੨ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਪਵਾਰਿ^੩ ਗਇਆ ॥
 ਭੀ ਉਠਿ ਰਚਿਓਨੁ ਵਾਦੁ^੪ ਸੈ ਵਰਿਆ ਕੀ ਪਿਤ ਬਧੀ^੫ ॥
 ਸਭੇ ਵੇਲਾ ਵਖਤ ਸਭਿ ਜੇ ਅਠੀ^੬ ਭਉ ਹੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੇ ਸਚਾ^੭ ਨਾਵਣੁ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੜਿਆ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ! ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜਿ ਕਰਿ ਸਕੈ ?
 ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਸਕੀ । ਜੀ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕੋ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਬਰੇ, ਸੁ ਕੋਈ ਕਿ ਆਖਿ ਕੈ ਕਰੈ ? ਜੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ
 ਕਿਛੁ ਸੁਮਾਰੁ ਜਾਣੈ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇ । ਸੁ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਤਾਂ ਹੋਊ ਜਤੀਮੁ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਦਾ
 ਵਖਿਆਣੁ ਕਰੀ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਰੀ ? ਪਰ ਏਕ ਬਾਤ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਨੂ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਲੇਣੇ ਨੂ ਲੇਚਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਾਂ
 ਤਾਂ ਹੋਊ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਛੁ ਏਕ ਸਲਾਹ ਕਰੀ, ਜੋ ਕਰਿ ਸਕਾਂ । ਸਬਾਹ ਕਹੀਐ, ਭਲਕੁ । ਸੁ ਭਲਕੇ ਹੀ ਉਠਿ ਕੈ, ਉਨ੍ਹ
 ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਜੀਐ, ਜਿਨਹੁ ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ। ਸਬਾਹੀ, ਹਉ ਉਨਹੀ ਕਉ
 ਸਲਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੂ ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ ਕੈ ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਆਤਮੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਮੈ ਉਨ੍ਹ ਹੀ ਕਾ ਨਾਉ ਜਪੀ,
 ਜਿਨ੍ਹੀ ਹੋਰ ਸਭ ਆਸਰੇ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਛਾਡਿ ਕਰਿ, ਰਾਜ ਭੋਗ ਉਪਰਹੁ ਮਨੁ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ
 ਕਰਿ, ਏਕ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਆਣਿ ਰਾਖਿਆ ਹੈ । ਤਾਂ ਹੋਊ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀ, ਜੇ ਕੁਧਿ ਭਾਵੈ, ਅਰੁ ਤੂ
 ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹਿ । ਸੇ ਓਇ ਕੋਸੇ ਹੈ ? ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤ । ਓਇ ਪੂਰੇ ਸਾਹ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੂਰੇ ਪਨ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹੀ
 ਇਸ ਵਖਤਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ਹੈ । ਕਿਉ ਜਿ ਏਸੁ ਵਖਤ ਕੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਹੁਤੁ ਹੈ । ਐਸੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ
 ਕਾ ਏਹੁ ਫਰੁ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਓਇ ਰਖਵਾਲੇ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਬਲੁ ਕੋਸਾ ਹੈ ? ਜਿ ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਬਲੁ ਹੈ । ਇਸ ਵਖਤਿ
 ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਓਇ ਸਿਸਰਨੁ ਕਰਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੇ । ਓਇ ਐਸੇ ਬਲੀ ਹੈ, ਜਿ ਇਕੋ ਜਣਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਢਾਹਿ ਘਤਦਾ
 ਹੈ, ਆਜਜੁ^੧ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਮਸਕਤਿ^੨ ਕਰਾਇਦੇ ਹੋਨਿ; ਮਜੂਰੀ ਕਰਾਇਦੇ ਹੋਨਿ; ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਅਨਰਥ ਕਰਾਵਦੇ
 ਹੋਨਿ, ਮਾਰਗ ਤੇ ਕੁਮਾਰਗਿ ਚਲਾਇਦੇ ਹੋਨਿ । ਏਹੇ ਮਾਰਗਿ ਫਤਿ ਘਤਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿਤੁ ਏਸ ਦੇ ਸੁਖ ਦਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ ।
 ਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਸੂਰਮਾ, ਜੋਧਾ, ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਆਗੇ ਕੋਈ ਨਹਰਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ । ਸੁ ਏਹੇ ਜੋਹੇ ਜੋਧੇ ਅਠਾਰਹ ਹਜਾਰ,
 ਏਸੁ ਵਖਤ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹੋਨਿ । ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਨੂ ਏਸ ਵਖਤਿ ਨਾਉ ਲੇਣ ਨਾਹੀ ਦੇਦੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਏਸ ਵਖਤਿ ਨਾਉ
 ਲੇਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਏਨਾ ਜੋਧਿਆ ਨਾਲਿ ਲੜਾਈ ਕਰੇ, ਏਸ ਵਖਤ ਓਪਰਿ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ
 ਹੀ ਕਰਦਾ ਮਰੇ । ਤਉ ਏਸੁ ਵਖਤ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਇਸ ਕਉ ਹਥਿ ਆਵੇ । ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਪੂਰੀ ਪੜੈ । ਅਰੁ ਅਉਰੁ
 ਜੇ ਜੋਧੇ ਹੋਨਿ ਸੰਸਾਰ ਕੇ, ਇਕ ਦਿਹਿ ਓਇ, ਇਕ ਦਿਹਿ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਫੇਰਿ ਹਟਿ ਰਹਦੇ ਹੋਨਿ । ਅਤੇ ਏਹੁ
 ਜਿ ਜੋਧੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਦੇ ਹੋਨਿ । ਜਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਸੂਰਮਾ ਹੋਇ, ਇਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨਿਤਾ
 ਪ੍ਰਤ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਹਟੇ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ । ਤਾਂ ਓੜਕ ਮਰਣ ਸਮੇ ਤੀਕੁ ਮੁਹੁ ਨ ਮੋੜੈ, ਤਾਂ ਸੋਈ ਪੂਰਾ ਸਾਹੁ
 ਕਹੀਐ, ਜਿ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰਿ ਰਾਤਿ ਦੇ ਜਾਗੇ, ਨਾਉ ਸਿਮਰੇ । ਜਬ ਦੂਜਾ ਪਹਰੁ ਦਿਨ ਚੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀ ਮਨੁ

^੧ਜੋ ਖਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੋਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਖਾਣ ਲਈ ਚਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

^੨ਉਂਘ ।

^੩ਪੁਲੋਕ ਵਿਖ ਭਾਵ ਘੁਕ ਸੋ ਗਿਆ ।

^੪ਭਗਤ ।

^੫ਅਖਾਤਾ ।

^੬ਅਠੇ ਪਹਿਰ ।

^੭ਆਤਮਿਕ

ਇਸ਼ਨਾਨ ।

^੮ਫੜਨ ਵਾਲਾ, ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ।

^੯ਦੀਨ, ਦੁਖੀ ।

^{੧੦}ਮਿਹਨਤ, ਘਾਲ ।

ਪੰ ਦਉਤਦਾ ਹੈ । ਨਾ ਹੀ ਜੇਹਾ ਉਸਿ ਵਖਤਿ ਸਾ, ਏਹਾ ਉਸਿ ਸਿਮਰਣ ਨੂ ਫਿਰਿ ਦੂਜੇ ਵਖਤਿ ਨ ਹੋਇਓ । ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਨੂ ਦਉਤਿਆ । ਲਾਗਾ ਮਨ ਦੀਆਂ ਮਤੀ ਦਉਤਾਵਣਿ, ਮਾਇਆ ਅਰੁ ਰੋਜਗਾਰ ਕਰਣੇ ਨੂ । ਵਡਿਆ ਅਸਗਾਹ ਲਾਲਚਾ ਵਿਚਿ ਪੈਆ, ਜਿਨੀ ਹੂ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿ ਨ ਸਕੀ । ਲਾਗਾ ਗੋਤੇ ਖਾਣਿ, ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੇ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਪੈਆ ਲਾਗਾ ਗੋਤੇ ਖਾਣਿ, ਪਿਟਦਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੰਮ ਲਾਲਚ ਵਿਚਿ । ਭੀ, ਜਾਂ ਤੀਸਰਾ ਪਹਰੁ ਦਿਨ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਭੂਖ ਲਗੀ । ਭੂਖ ਮਲਿਆ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਪਿਟਦੇ ਪਿਟਦੇ ਗਿਰਾਹੁ ਅੰਨ ਦਾ ਮੁਖਿ ਪਾਇਓਸੁ । ਭੂਖ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹ ਆਜਜੁ¹ ਕੀਤਾ । ਫੇਰਿ ਜਾ ਖਾਇ ਪੀ ਮੁਕਾ, ਤੇ ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਸਵੀ² । ਸੰਵੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੈ ਸੁਤਾ । ਉਂਘ ਆਈਸੁ । ਸੋ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆਂ, ਸੋ ਪਵਾਰਿ ਗੋਆ । ਸੁਤਾ ਸੁਤਾ ਜਾਂ ਚੋਤਿਆ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਓਨੀ ਹੀ ਗਲੀ ਉਠਿ ਲਗਾ । ਭੀ, ਵਾਦੁ ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰੁ ਲੇ ਉਠੀਆ । ਕਈ ਸੋ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਬਧੀਅਨੁ, ਜਿ ਨਾ ਮੇ ਕਦੇ ਮਰਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਮੇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਉ ਹੈ । ਏਹਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ਵਿਚਿ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਕਿਸ ਹੀ ਵਖਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਵਖਤੀ ਤਾਂ ਸਭਨੀ ਨਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਣ ਭਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਅਠਵੇਂ ਪਹਰਿ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਭਾਉ ਭਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ, ਤਾਂ ਏਸ ਦੇ ਸਭ ਹੀ ਵਖਤ ਵੱਲੋਂ ਬਾਇ ਪਕਹਿ । ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਇਸ ਕਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇ, ਜੇ ਉਸ ਵਖਤਿ ਏਸ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਨਾਮੁ, ਮਨ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬਸੀ³ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿ ਜੀਅ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਨੂ ਤਾਂ ਇਕਤੁ ਹੀ ਪਹਿਰ ਭੀ ਭਉ ਬਹੁਤੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕਹਾਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਓਇ ਕਿਆ ਕਰਹਿ" ? ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ । ਮੈ ਤੁਧ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਤੂ ਕਹੁ" । ਤਬ ਆਗਿਆ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਸਾਥਿ, ਅੰਗਦੁ ਚੋਲਾ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸੇਈ⁴ ਪੂਰੇ ਸਾਹ ਜਿਨੀ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥
ਅਠੀ ਵੇਪਰਵਾਹ ਰਹਨਿ ਇਕਤੈ ਰੰਗਿ ।
ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਥਾਹ⁵ ਵਿਰਲੇ ਪਾਈਅਹਿ ॥
ਕਰਮਿ⁶ ਪੂਰੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜਾ ਕਾ ਬੋਲੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਜੇ ਕਰੇ ਘਟੈ ਨਾਹੀ ਤੋਲੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਅੰਗਦੁ ਚੋਲਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਮੈ ਤੂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੈਂ ਜੀ । ਜਿਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੂਹੇ ਹੈ, ਜਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੂ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਸਿ ਪੂਰੇ ਸਾਹ ਓਥੀ ਹੈਂ ਜੀ । ਓਨਾ ਨੇ ਅਠਾਂ ਹੀ ਪਹਰਾਂ ਵਿਚਿ, ਹੋਰੁ ਰੰਗੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਬਿਨਾ ਇਕਸ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀ । ਜੀ, ਓਇ ਮਾਇਆ ਤੇ ਸਹਸੇ ਤੇ, ਅਠੇ ਪਹਰ ਵੇਪਰਵਾਹ ਹੈ । ਇਕਤੇ ਹੀ ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਰੂਪੁ ਦੇਖੇ, ਦਰਸਨਿ ਲਾਗੈ, ਸੋ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਦਰਸਨ ਅਰੁ ਰੂਪ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਸੁ ਜਗਤ ਕੇ ਵਿਖੇ ਓਇ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ਪਾਈਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਐਸੇ ਹੈ, ਸਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਹੈ ਜੀ । ਜਿਸ ਕਉ ਕਰਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਤੂ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਲਹਿ, ਜਿਸ ਕਾ ਵਚਨੁ ਪੂਰਾ ਅਟਲੁ । ਵਚਨੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਜਿਸ ਕੇ ਵਚਨਿ ਹੀ ਕਰਿ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਬਿਨਾਂ ਜਪ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤਪ ਤੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਦਾਨ ਪੁਨ,

¹ਦੁਖੀ ।

²ਅਪਾਰ, ਅਕਹਿ ।

³ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੪੬, ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ।

⁴ਪੂਰੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ।

⁵ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਮਿਲੇ" ਹੈ ।

ਤਟ ਤੀਰਥ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ, ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ, ਸੰਜਮ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਹੀ, ਜਿਸਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਉ ਪਰਮ ਪਦ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਜਬ ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਤਉ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤੋਲੁ ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ । ਤੋਰੇ ਵਚਨਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪਦਵੀ ਜੀਉ ਪਾਵੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਹਿ, ਤਬ ਘਟੇ ਨਾਹੀ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਚੇਲੇ ਅੰਗਦ ਉਪਰਿ । ਕਹਿਉਸੁ, ਜਿ ਆਉ ਪੁਰਖਾ ! ਪੇਰੀ ਪਉ । ਤੂ, ਮੈ ਪੂਰਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਝ ਕਉ ਮਿਲੇਗਾ, ਸੇ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋਇਗਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਾਥੁ ਰਖਿਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਿਛਲੀ ਰਾਤੀ ਚੇਤਿ ਤੂ, ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ ॥

ਤੀਨਿ ਰਾਪ ਤਨ ਤੇ ਮਿਟਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਰਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੧ । ੨੩੯ ॥

ਚਤੁਰਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਪਣੇ ਅਸਥਲ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਅਰੁ ਏਕਿ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਬੈਸਨਉ ਗਿਆਨੀ ਆਪਸ ਕਉ ਮਹਾ ਚਤੁਰ ਬੇਤੇ' ਜਾਣਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੈ । ਆਇ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਕਰਿ ਬੈਠੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਓਇ ਉਠਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਰਾਗ ਕਉ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਗੀਤਿ ਗੀਤਿ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਕਰ ਲਾਗੇ ਗਾਵਣੇ । ਅਰੁ ਗਾਵਿ ਗਾਵਿ ਸਾਬੇ ਅਰਥੁ ਲਾਗੇ ਸਮਝਾਵਣੇ, ਆਪ ਕਉ ਚਤੁਰ ਬੇਤੇ ਜਾਣਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠਤੀ ਕਹੀ ਜਿ, 'ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ! ਏਹ ਤਉ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਉਮਗਿ ਉਮਗਿ ਕਰਿ ਰਾਗ ਕਉ ਗਾਵਤੇ ਹੈ', ਪਰੁ ਜੀ ਦੇਖਾ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ?' ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਗਾਵਹਿ^੧ ਗੀਤੇ ਚੀਤਿ ਅਨੀਤੇ^੨ ॥

ਰਾਗੁ ਸੁਣਾਇ ਕਹਾਵਹਿ ਬੀਤੇ^੩ ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮਨਿ ਝੂਠ ਅਨੀਤੇ^੪ ॥ ੧ ॥

ਭਹਾ ਚਲਹੁ ਮਨ ਰਹਹੁ^੫ ਘਰੇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਮ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ ਬੋਜਤ ਪਾਵਹੁ ਸਹਜਿ ਹਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

^੧ਚਹੁ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਰਾਵ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ।

^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੪੧੪ ।

^੩ਚਿਤ ਵਿਚ ਕੁਕਰਮ ਹਨ ।

^੪ਸੰਸਾਰਕ ਵਾਸਨਾ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਰਾਗ

ਅਲਾਪਿ ਕਹਾਵਹਿ ਬੇਤੇ' ਹੈ ।

^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ 'ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਮਨਿ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤ' ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਏ ਬੇਸਨਉ ਗੀਤ ਤਉ ਗਾਵਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਚੀਕੁ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਅਨੀਤਿ ਉਪਰਿ ਅਨਤਾ¹ ਹੀ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਲੋਕਾ ਕਉ ਰਾਗੁ ਸੁਨਾਇ ਸੁਨਾਇ ਬੇਤੇ ਚਤੁਰ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਗਾਵਣਾ, ਚਤੁਰਾਈ, ਸਭ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗਾਵਣੇ ਅਰੁ ਪੜਨੇ ਮਹਿ ਨਾਹੀ, ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਜਬ ਲਗਿ ਦੇਹੀ ਘਰ ਮਹਿ ਟਿਕਾਇ ਨ ਰਾਖੇ, ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ । ਜੋ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ² ਹੈ, ਸੇ ਖੋਜਤੇ ਹਰਿ ਕਉ ਸਹਜੇ ਹੀ ਪਾਵਹਿਗੇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਏਹ ਤਉ ਭਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥਿ ਗਾਵਤੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਪਰੁ ਇਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਤੁਹੀ ਜਾਣਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਕਾਮੁ, ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਨਿ ਮੋਹੁ ਸਰੀਰਾ ॥
ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਸੁ ਪੀਰਾ³ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਮਨੁ ਧੀਰਾ⁴ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਕਾਮੁ, ਕ੍ਰੋਧੁ, ਲੋਭੁ, ਮੋਹੁ, ਅਹੰਕਾਰੁ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਗਾਵਿਐ ਅਰੁ ਸੁਣਿਐ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਭਾਵੇਂ ਤਿਤਨੇ ਜਤਨ ਕਰਹਿ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਮਨਿ ਧੀਰਜੁ ਆਵਤਾ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਇਸ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਉ ਤਉ, ਸਾਰਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ਨਾਇ ਨਾਇ ਜਪਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਪਣਾ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਰਾਮਿ ਜਪਿਐ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਅੰਤਰਿ ਨਾਵਣੁ ਸਾਚੁ ਪਛਾਣੈ ॥
ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ¹ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੈ ॥
ਸਾਚ ਸਬਦ ਬਿਨੁ ਮਹਲੁ² ਨ ਪਛਾਣੈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਆਤਮੇ ਕੇ ਤਾਈ³, ਆਤਮੇ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਖੇ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਾਵੇ । ਦੁਰਮਤਿ ਕੀ ਮੈਲੁ ਮਨ ਕਉ ਲਾਗਣੇ ਨ ਦੇਵੇ ਅਰੁ ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਿਸ ਕਉ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਪਹਿਛਾਣੈ । ਪਰੁ ਅੰਤਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਜਾਨੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਸਚ ਸਬਦ ਬਿਨਾ ਝੂਠ ਕਾ ਸਬਦੁ, ਝੂਠ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਭੀ ਮੁਖ ਤੇ ਅਰੁ ਸਾਚੁ ਭੀ ਸੋਈ ਬੋਲਤੇ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਅਗਲੇ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਇ । ਤਬ ਓਇ ਅਪਣੇ ਖਸਮ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਣਿ ਲਹਤੇ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਖਸਮ ਕਾ ਜਿ ਮਹਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਦੇਸਿ ਹੈ ? ਕਿਸੁ ਠਉਰਿ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਉਸਿ ਮਹਲਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹੁਚੇ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਏਹੁ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵੇ?” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ ।

¹ਬਹੁਤ ਹੀ ।

²ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ, ਰੱਜਣ ਦਾ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ।

³ਪੀੜ ।

⁴ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ।

⁵ਹਾਲਤ ।

⁶ਹਰੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ, ਹਰੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ।

ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਹਿ ਆਕਾਰੁ ਸਮਾਵੈ ॥
 ਅਕਲ ਕਲਾ^੧ ਸਚੁ^੨ ਸਾਰਿ ਟਿਕਾਵੈ ॥
 ਸੋ ਨਰੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੇ ਵਿਖੈ, ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਰੂਪੁ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਆਕਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਧਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਵਿਖੈ ਸਰਬ ਰਚਨਾ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਖੇ, ਅਰੁ ਉਸਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕਲਾ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਚੁ ਬੋਲੈ ਅਰੁ ਸਾਚੁ ਕਮਾਵੈ, ਸੋ ਨਰੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਕੇ ਵਿਖੈ ਆਵੈ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਿਹਰ ਦੇਖਿ ਕੇ ਪਵਤੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਜਹਾ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤਹ ਜਾਉ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਕਰਮ^੩ ਕਮਾਉ ॥
 ਨਾਮੇ ਰਾਤਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਜਹਾ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਿਲੈ, ਮੈ ਤਿਸ ਹੀ ਠਉਰ ਜਾਉ। ਸਾ ਠਉਰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵਉਗਾ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੇ ਰਾਤਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਤਾ ਰਹਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ^੪ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਵਸਿਆ ਸੁਖਦਾਤਾ ॥
 ਅਨਦਿਨੁ ਬਾਣੀ ਨਾਮੇ ਰਾਤਾ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਧੰਨੁ ਤੇਰੇ ਭਾਗ ਹੈ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨਾ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਜਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੂੰ ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਾਣੀ ਅਰੁ ਨਾਮ ਸਾਥਿ ਰਾਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ।

ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲਾਏ ਤਾ ਕੋ^੫ ਲਾਗੈ ॥
 ਹਉਮੈ ਮਾਰੇ ਸਬਦੇ^੬ ਜਾਗੈ ॥
 ਐਥੇ ਓਥੇ^੭ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਆਗੈ ॥ ੭ ॥

^੧ਐਸੇ ਹੁਨਰ ਨਾਲ ਜੋ ਬਣਾਉਣੀ ਹੁਨਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ। ^੨ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦੇਵੇ। ^੩ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਉਤਮ ਕੰਮ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, “ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉ”। ^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ” ਹੈ। ^੫ਕੋਈ। ^੬ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇ। ^੭ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਤੇਰੇ ਹਥਿ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਉਹ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਜਿਸ ਕਉ ਅਪਨੇ ਨਾਇ ਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਬਦ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜਾਗਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਉ ਦੇਖੇ ਓਖੈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੈ” । ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :—

ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ^੧ ਬਿਧਿ^੨ ਨਾਹੀ ਜਾਣੈ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਮੈਲਾ ਸਬਦੁ ਨ ਪਛਾਣੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ^੩ ਨਿਰਮਲੁ^੪ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਭਾਗਿ ਨਾਹੀ, ਪਰੀਤਿ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹ ਕਾ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਹੈ, ਓਇ ਸਬਦ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੇ । ਮਨਮੁਖ ਕਾ ਚਿਤੁ ਮੈਲਾ ਹੈ, ਸਬਦ ਕਉ ਨਾਹੀ ਪਹਿਛਾਣਤਾ ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਹੈ, ਸੇ ਹਰਿਨਾਮ ਕਉ ਵਖਾਣਤੇ^੫ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ ! ਇਕ ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਜਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਮਹਿ ਮੇਰਾ ਨਿਵਾਸੁ ਹੋਇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਹਰਿ ਜੀਉ ਆਗੈ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਸਾਧੁ ਜਨ ਸੰਗਤਿ ਹੋਇ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਕਿਲਵਿਖ^੬ ਦੁਖ ਕਾਟੈ ਹਰਿਨਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ^੭ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਮੇਰੀ ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਹਰਿ ਜੀ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਥ ਹੀ ਸਾਧੁ ਜਨ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਨਿਵਾਸੁ ਹੋਇ । ਸਾਧ ਕੇ ਸੰਗ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਲਵਿਖ ਜਿ ਹੈ^੮ ਪਾਪ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਕਟਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸੁ ਕਰਤੇ ਹੈ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੁ^੯ ਆਚਾਰੁ^{੧੦} ਪਰਾਰਤਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨੀ^{੧੧} ਏਕੋ ਜਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮਨਾਮਿ ਮਨੁ ਰਾਤਾ^{੧੨} ॥ ੧੦ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਮਨ ਸਾਥਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੀ ਆਚਾਰੁ

^੧ਭਟਕਣ ਵਾਲਾ, ਟਿਕ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ । ^੨ਤਰੀਕਾ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਵਿਧ” ਹੈ । ^੩ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲਾ । ^੪ਪਵਿੱਤਰ । ^੫ਜਪਦੇ ਹਨ । ^੬ਪਾਪ ।
^੭ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਨਾਮ ਨਿਵਾਸ” ਹੈ । ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ “ਵੀਚਾਰ” ਹੈ । ^੯ਸੁਭ ਰਹਿਣੀ । ^{੧੦}ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਬਚਨੀ” ਹੈ । ^{੧੧}ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ—“ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਮਨੁ ਮਾਤਾ” ।

ਪਕੜਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਏਕੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਨਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ, ਜਿ ਸਤਿ। ਪਰ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਬੈਸਨਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਆਇ ਲਾਗੇ ਹੈ' ਜੀ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਭਾ ਚਿਤੁ ਫੇਰਿ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਕਉ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਆਵਹਿ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹਿ'। ਤਬ ਇਤਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਬਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ ਬੈਸਨਵਾ ਕੀ ਰਹਫ ਮਿਹਰ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਚੋਖਿਆ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਮਾਨਿ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ। ਓਇ ਉਠਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਚਤੁਰਾਈ ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ, ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ ॥
ਮਾਰਗੁ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਹੈ, ਗਿਰਉ ਤਉ ਠਾਹਰ ਨਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਸਰਨਿ ਬਿਨੁ, ਬਾਧੇ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਰਾਮ, ਰਾਮ, ਰਾਮ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੨ ॥ ੨੪੦ ॥ ੨੪੦ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਲੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਹੁ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਬਾ ਜਿ ਸਾਰੀ ਰਾਤਿ ਜਾਗਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਅਰੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ। ਅਰੁ ਜਬ ਰਾਤਿ ਕੇ ਤੀਨਿ ਪਹਰ ਬਿਤੀਤ ਹੋਤੇ ਅਰੁ ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਆਇ ਰਹਤਾ, ਤਬ ਜੇ ਤਉ ਦਰਿਆਉ ਨਿਕਟਿ^੧ ਹੋਤਾ ਤਉ ਦਰਿਆਇ ਜਾਤਾ, ਅਰੁ ਜੇ ਦਰਿਆਉ ਨ ਪਾਈਤਾ, ਤਬ ਜਹਾ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਰਤਾ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ ਕਾ ਅਵਸਿ^੨ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸੁਭਾਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਅੰਗਦ ਚੋਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਨਿਰਾ ਪ੍ਰਤਿ ਤੇਰਾ ਜਾਗਣੇ ਕਾ ਤੇ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਾ ਨੇਮੁ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੀ ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਜੁ ਅਖੰਡ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਜੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ? ਕਿਛੁ ਤੀਨਿ ਪਹਰਿ ਰਾਤਿ ਕੇ ਇਸਨਾਨੁ ਤੇ ਕਿਛੁ ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੇ ਕਾ ਕਿਛੁ ਵਿਸੇਖਿ ਢਲੁ ਹੈ ਜੀ ਕੇ ਏਹੁ ਭੀ ਇਵ ਹੀ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ਨੇੜੇ।

^੨ਪੱਕਾ, ਚਰੂਰ।

ਸਲੋਕ ।

ਰਉਥੇ^੧ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ^੨ ਕੇ ਸੁਰਤਿਆ^੩ ਉਪਜੇ ਚਾਉ ॥
ਤਿਨਾ^੪ ਦਰੀਆਵਾਂ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ।
ਓਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ ਕਰਮੀ^੫ ਹੋਇ ਪਸਾਉ ॥
ਕੰਚਨ^੬ ਕਾਇਆ^੭ ਕਸੀਐ^੮ ਵੰਨੀ^੯ ਚੜੀ ਚੜਾਉ ॥
ਜੇ ਹੋਵੇ ਨਦਰਿ ਸਰਾਵ^{੧੦} ਕੀ ਬਹੁਤਿ ਨ ਪਾਈ ਤਾਉ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ, ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਜਿਨ੍ਹ ਪੁਰਖਾਂ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਬਾਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਜਬ ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਸਬਾਹ ਕਾ ਆਇ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਮਨ ਮਹਿ ਚਾਉ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਦਰੀਆਵਾਂ ਸਾਥਿ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਦੋਸਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਜਹਾ ਕਹੀ ਜਲੁ ਪਾਵਤੇ ਹੈ, ਤਹਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕੈ, ਮਨ ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਚ ਨਾਮ ਵਖਿਆਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਤਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸਿਰਿ ਜੁ ਮਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰੁ ਕਰਮ ਕਾ ਪਸਾਉ ਉਨ ਕਉ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਪੁਰਖਾਂ ਕੀ ਜੁ ਕਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਜੈਸੇ ਕੰਚਨੁ ਅਗਨੁ ਮਹਿ ਕਸੇ ਕਉ ਵੰਨੀ ਚੜਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਕਾਇਆ ਅਰੁ ਮਸਤਕ ਕਉ ਜੋਤਿ ਚੜਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿ ਹੈ ਸਰਾਵ, ਜਬ ਇਨ ਕਉ ਦਿਸਟਿ ਭਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਜਾਂ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏ ਖਰੇ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖਜਾਨੇ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੋਏ ਹੈ, ਏਹ ਬਹੁਤਿ ਭੰਨਿ ਘੜਨੇ ਤੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਆਵਣ ਜਾਣੇ ਕਾ ਤਾਉ ਦੇਖਤੇ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਨ ਕਉ ਅਪਣੇ ਨਿਕਟਿ ਰਾਖਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਫੇਰਿ ਅੰਗਦ ਚੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ! ਏਹ ਤਉ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਕੇ ਕਾ ਫਲੁ ਸੁਣਿਆ, ਪਰੁ ਜੀ ਅਉਰ ਜੁ ਸਤ ਪਹਰ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੁ ? ਉਨ੍ਹ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ, ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਣੀ ਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਕਿ ਇਵ ਹੀ ਬੈਠਿ ਰਹੀਐ ?" । ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਤੀ ਪਹਰੀ ਸਤੁ ਭਲਾ ਬਹੀਐ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਾਸਿ ॥
ਓਥੇ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਬੀਚਾਰੀਐ ਕੁਝੇ ਘਟੇ ਰਾਸਿ ॥
ਓਥੇ ਖੋਟੇ ਸਟੀਅਹਿ ਖਰੇ ਕੀਚਹਿ ਸਾਬਾਸਿ ।।
ਬੋਲਣੁ ਫਾਦਲੁ^੧ ਨਾਨਕਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਖਸਮੇ ਪਾਸਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੈ ਭਲੀ ਖਬਰਿ ਪੂਛੀ । ਪੁਰਖਾ ! ਸਤਾ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੪੬ । ^੨ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ । ^੩ਅਸਲੀ ਹੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ^੪ਭਾਵ ਉਹ ਉਨ ਕੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਓਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੬ (ਬ) । ^੫ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕਰਮੀ ਮਿਲੇ ਪਸਾਉ" ਹੈ । ^੬ਸੋਨਾ । ^੭ਦੇਹੀ । ^੮ਕੱਸ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰਖ ਵੇਲੇ । ^੯ਸੋਹਣਾ ਰੰਗ ਚੜਦਾ ਹੈ । ^{੧੦}ਹਰੀ (ਪਰਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) । ^{੧੧}ਫਾਦਲ ।

ਪਹਰਾਂ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਕਮਾਵਣਾ, ਜਿ ਏਹੋ ਸਤੁ ਹੀ ਕਰਣਾ, ਏਦਿਆ ਹੀ ਹੋਇ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਵੇ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਅਰਥਿ ਦੇਣਾ ਢਿਲ ਮੂਲ ਨ ਕਰਣੀਆ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਤ ਕਾ ਅਰਥੁ ਜਿ ॥ ੧ ॥ ਇਕੁ ਤਾ ਸਤੁ ਰਖਣਾ ਅਰੁ ॥ ੧ ॥ ਇਕੁ ਏਹੁ ਜਿ ਸਤੁ ਕਰਣਾ । ਸੁ ਸਤੁ ਰਖਣਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਤ ਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰਖਣਾ, ਬੁਰੀ ਠਉਰਿ ਡਿਗਣ ਨਾਹੀ ਦੇਵਣਾ । ਅਰੁ ਸਤੁ ਕਰਣਾ ਏਹੁ, ਜਿ ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਣਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਿ ਏਸ ਗਲ ਨੇ ਸਮਝੇ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਪੜੇ ਜਿ ਪੰਡਿਤ ਹੋਨਿ, ਜੇ ਪੁੰਨ ਅਰੁ ਪਾਪ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਤੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਤਿਨ ਕਉ ਪੂਛਿ ਦੇਖਹਿ । ਜਿ ਏਹੀ ਸਤੁ ਰਖਣਾ ਅਰੁ ਸਤੁ ਕਰਣਾ ਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪੁੰਨੁ ਕੀਆ ਫਲਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਪ ਕੀਏ ਰਾਸਿ ਘਟਤੀ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਉਹਾ ਖੋਟਿਆ ਕੀ ਠਵਰ ਨਾਹੀ । ਖਰਿਆ ਬੀਚ ਤੇ, ਖੋਟੇ ਕਉ ਪਕੜਿ ਸਟੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਖਰੇ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਕਉ ਸਾਥਾਸਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਸੇ ਓਇ ਖੋਟੇ ਕਵਨਿ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਕਪਟੁ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਝੂਠੁ ਉਚਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਖੋਟੇ ਓਈ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਤਿਤੁ ਸਚੇ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਉਨ ਹੀ ਕੀ ਠਉਰ ਨਾਹੀ ਜਿਨ੍ਹ ਕੂਝੁ ਅਰੁ ਕਪਟੁ ਕਮਾਇਆ ਹੈ । ਸੇ ਖੋਟੇ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਟਿਕਣਾ ਨ ਪਾਵਹਿਗੇ, ਨਰਕ ਮਹਿ ਦੀਜੀਅਹਿਗੇ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਸੇਈ ਖਰੇ ਹੈ ਤਿਨੁ ਕਉ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਸਾਥਾਸੀ ਹੋਇਗੇ । ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਨਿਕਟਿ ਵਰਤੀ ਹੋਹਿਗੇ, ਸਦਾ ਅਟਲ ਹੋਹਿਗੇ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਬਿਨਾ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਬੀ, ਹੋਰੁ ਜਿ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਬਰਬਾਦਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੁਖ ਦੁਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਅੰਗਦ ਚੇਲੇ ਬੋਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਵਡਿਆਹੁ ਤੇ ਵਡਾ ਅਰੁ ਵਡਿਆਹੁ ਤੇ ਵਡਾ ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸੁਨੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਤੇ ਭੀ ਉਚਾ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ? ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਜਿ ਖੋਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕਉ ਜਿ ਖੋਜਹਿ ਜਿ ਇਨ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾ ਮਹਿ ਖੋਜਹਿ, ਕੇ ਸਪਤ ਦੀਪਾਂ ਮਹਿ ਖੋਜਹਿ, ਕੇ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰਾਂ ਮਹਿ ਖੋਜਹਿ, ਕੇ ਧਰਰੀ ਆਕਾਸ ਪਾਤਾਲ ਮਹਿ ਸੋਧਹਿ ? ਜੀ, ਉਸ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਇ ਜੀ ? ਜਹਾਂ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਠਉਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਬਤਾਈਐ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਠੀ ਪਹਰੀ ਅਠ ਖੰਡ ਨਾਵਾ ਖੰਡੁ ਸਗੀਰੁ ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਉਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਭਾਲਹਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰੁ ॥

ਕਰਮਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਗੁਰੁਪੀਰੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਉਹੁ ਜਿ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਸੇ ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਵਾਂ ਹੀ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਭਰਪੂਰ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਵਸਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਅਠ ਖੰਡੇ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਇਕੁ ਕੁਸਾ ਵਰਤ ਖੰਡੁ ॥ ੨ ॥ ਦੁਸਾ ਇਲਾ ਵਰਤ ਖੰਡੁ ॥ ੩ ॥ ਤੀਜਾ ਬ੍ਰਹਮਵਰਤ ਖੰਡੁ । ੪ ॥ ਚਉਥਾ ਮਲਯ ਕੇਤੁ ਖੰਡੁ ॥ ੫ ॥ ਪੰਜਵਾਂ ਤਦ੍ਮੋਨ ਖੰਡੁ ॥ ੬ ॥ ਛਿਵਾਂ ਇਦੁ ਪ੍ਰਾਕੁ ਖੰਡੁ । ॥ ੭ ॥ ਸਤਵਾਂ ਵਿਦਰਭ ਖੰਡੁ ॥ ੮ ॥ ਅਠਵਾਂ ਕੀਕਟ ਖੰਡੁ । ਜੇ ਇਨ੍ਹਾ ਅਠਾਂ ਖੰਡਾਂ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮੁ ਕੇ ਸੋਧਣ ਪਤੀਐ, ਤਉ ਸੋਧਣ ਹਾਰਾ ਅਠਾਂ ਖੰਡਾਂ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਉ ਲਹਿ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਇਨ੍ਹਾ ਖੰਡਾਂ ਮਹਿ ਜਿ

¹ਨਿਮਿਤ, ਵਾਸਤੇ । ²ਪ੍ਰੀਤੀ । ³ਏਥੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੪੬, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ਇਹੋ ਤੁਕਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੇ ਦਿਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਖੀਰ ਤੁਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ⁴ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਢੁੱਘਾ । ⁵ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ।

ਮਾਨੁਖ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਏਸੁ ॥ ੯ ॥ ਨਾਵੇਂ ਭਰਬ ਖੰਡ ਮਹਿ ਜਿ ਕਮਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਅਠਾ ਖੰਡ ਮਹਿ ਜਾਇ ਭੁੰਦਤੇ ਹਹਿ । ਅਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਭਜਤੇ ਹੈ ਅਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਨਾਵ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਏਸੇ ਭਰਬ ਖੰਡ ਹੀ ਮਹਿ । ਜਿ ਸਰੀਰ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੇ ਸਰੀਰ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਨਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਨਾਹੀ ਪਾਈਦਾ । ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਏਹੁ ਕਰੈ, ਤਬ ਏਸੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਨਾਮ ਨਵਨਿਧਿ ਕਉ ਪਾਵੈ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਓਈ ਪੁਰਖ ਕਰਮਵੰਤ ਹੈ ਅਹੁ ਵਡਭਾਗੀ ਹੈਨ੍ਹ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰਹੁ ਅਹੁ ਪੀਰਹੁ ਕੋ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੋ ਨਾਮ ਕੀ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਤੇ ਪਹਰ ਸਲਾਹਿ ਤੁ, ਸਦਾ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੁ ॥
ਨਵ ਖੰਡ ਕਉ ਦੂਦਤ ਫਿਰੈ, ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਜਾਣਿਆ, ਆਇ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੩ ॥ ੨੪੧ ॥ ੨੪੧ ॥

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ॥

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਆਪਨੇ ਅਸਥਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਅਹੁ ਦਸ ਬੀਸ ਸਿਖ ਸੰਤ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ । ਤਬ ਏਕਿ ਦੇਇ ਜਣੇ ਭਾਗਤੁ ਆਏ । ਆਪਸ ਮਹਿ ਭਗਤਤੇ ਭਗਤਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਸਭਾ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ । ਤਬ ਓਇ ਜਿਉ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਾਦੁ ਬਿਬਾਦੁ ਕਰਤੇ ਥੇ, ਤਿਉ ਉਨ੍ਹ ਮਹਿ ਤੇ ਏਕ ਨਿ ਬਹੁਤਾ ਸਾ ਕਿਛੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ਬੋਲਿਆ । ਤਬ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਬਦੁ :—

ਅਪਨਾ ਘਰੁ ਮੁਸਤਾ ਕੀ ਰਾਖਿ ਨ ਸਾਕਹਿ ਕੀ ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹਨਾ ਲਾਗਾ ॥
ਘਰੁ ਦਰੁ ਰਾਖਹਿ ਜੇ ਰਸੁ ਚਾਖਹਿ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਲਾਗਾ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ । ਤੂ ਜਿ ਪਰਾਇਆ ਬੁਰਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਤੂ ਤਾ ਪਹਿਲੇ ਆਪਣਾ ਘਰੁ ਮੁਸਦਾ ਰਾਖੁ । ਤੂ ਪਰਾਏ ਘਰ ਨੁ ਕਿਉ ਬੁਰਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ । ਰੇ ! ਜੇ ਤੂ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਹਿ, ਤਾ ਤੇਰਾ ਘਰੁ ਭੀ ਰਹੈ ਅਹੁ ਦਰੁ ਭੀ ਰਹੈ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਤਉ ਤਿਸ ਕਾ ਏਹੁ ਲੋਕੁ ਭੀ

¹ਸਿਵਤ ਸਾਲਾਹ । ²ਹੇਕਾਰ ਭਰੇ ਬਚਨ ਬੋਲੇ । ³ਵੇਖੋ, ਪੰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੫੯੮, ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ । 'ਲੁਟੀ'ਦਾ । 'ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਨੀਬਰ ਨਾਲ ਤੱਕਣਾ ।

ਸਵਰਿਆ, ਜਿਨਹੁ ਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ।

ਮਨ¹ ਰੇ ਸਮਝੁ ਕਵਨ ਮਤਿ ਲਾਗਾ ॥

ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਅਨਰਸ ਲੋਭਾਨੇ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਹਿ ²ਅਭਾਗਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਤੁਮ ਸਮਝਹੁ । ਦੁਰਮਤਿ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਲਾਗਤੇ ਹੋ ? ਬਿਰਾਨਾ ਬੁਰਾ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਂਗਤੇ ਹਹੁ ? ਪਰਾਇਐ ਬੁਰੇ ਚਿਤਾਵਿਐ ਆਪਣਾ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤੁਮ ਸਮਝਿ ਦੇਖਹੁ । ਏਹ ਮਤਿ ਬੁਰੀ ਹੈ ਜਿ ਪਰਾਇਆ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵੀਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਛੋਡਣਾ ਅਰੁ ਅਵਰ ਰਸ ਲੈਣੇ, ਏਸ ਬਾਤ ਕਉ ਘਣਾ³ ਪਛਤਾਵਹੁਗੇ । ਏਹ ਬਾਤ ਤੁਮ ਬੀਚਾਰਿ ਦੇਖਹੁ । ਏਹ ਬੇਰ ਤੁਮ ਕਉ ਬਹੁੜਿ ਹਾਥਿ ਨ ਚੜੇਗੀ, ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਛਤਾਵਹੁਗੇ । ਤੁਮ ਇਥ ਹੀ ਸਮਝਹੁ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ, ਜਿ ਆਗੇ ਤੁਮਾਰੇ ਕਾਮਿ ਆਵੇ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜੇ ਦੁਖੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਰੋਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਪਲੇ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਵਖਤ ਕਟਦਾ ਹੈ ਜੀ । ਹਮ ਕਿਆ ਕਰਹਿ, ਹਮਾਰੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਆਵਤ ਕਉ ਹਰਖ⁴ ਜਾਤ ਕਉ ਰੋਵਹਿ ਏਹੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਨਾਲੇ ਲਾਗਾ ॥

ਆਪੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗਿ ਭੁਗਾਵੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਅਨਰਾਗਾ⁵ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਆਹੁ ਲੋਗਹੁ । ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਜਾਂ ਕਿਛੁ ਉਪਜਿ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰਖ ਮਾਨ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਦਿ ਕਿਛੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੋਂਦਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਰੋਏ ਤਉ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਭੋਗਾਇਦਾ ਹੈ । ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਦੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੋਈ ਬੂਝੇ । ਤਬ ਓਹੁ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਪੈਆ ਭਨਿ ਏਹੁ ਝਗੜਾ । ਮਾਮਲਾ ਸਭੁ ਅਸਾਂ ਫੜਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਤੁ ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਅਸੀ ਤੈਰੀ ਚਰਨੀ ਲਗਹ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕਾ ਜਿ ਆਤਮਾ ਦੁਵਿਆ⁶ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ । ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਹਾ :—

ਹਰਿ ਰਸ ਉਪਰਿ ਅਵਰੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸੇ ⁷ਰਿਪਤਾਗਾ ॥

ਮਾਇਆ⁸ ਮੋਹਿਤ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਸ ਖੋਇਆ ਜਾ ਸਾਕਤ ਦੁਰਮਤਿ ਲਾਗਾ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ! ਏਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਉਪਰੰਤਿ ਅਵਰ ਕਵਨ ਬਾਤ ਕਹੀਐ ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੈ, ਸੁ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ । ਤੁਮ ਏਹੀ ਗੋਵਿੰਦ ਨਾਮ ਕਾ ਰਸੁ ਪੀਵਹੁ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ । ਜਿਨਹੁ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਕੇ

¹ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਭਾਈ ਰੇ” ਹੈ ।

²ਰੇ ਬਦਕਿਸਮਤ ।

³ਬਹੁਤ ।

⁴ਖੁਸ਼ੀ ।

⁵ਵੇਰਾਗੀ, ਮੋਹ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

⁶ਚਿਤ ਦੇ ਕੋਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਦਿਲ ਦਾ ਪੰਘਰਨਾ ।

⁷ਰੱਜ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ।

⁸ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ।

ਮੋਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਬਿਸਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹੁ ਦੁਰਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪੁਨਾ ਜਨਮੁ ਖੋਇਆ ਹੈ । ਧ੍ਰਿਗੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਉਨ੍ਹੁ ਕਾ । ਜਿਨ੍ਹੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਛੋਡਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੋ^੧ । ਤੁਮ ਕਉ ਦੇਹੀ ਉਪਦੇਸੁ ਹੈ, ਜਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸੁ ਪੀਵਹੁ । ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ^੨ । ਤਬ ਉਨ੍ਹੁ ਬਹੁਤਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜੇ ਗੋਵਿੰਦ ਕਹਾਂ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਸ ਕਾ ਤੂੰ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨਾ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਉਸ ਕਾ ਬਾਸਾ ਕਹਾਂ ਹੈ ? ਅਰ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਪਾਈਐ ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਪਵਨ ਪਤਿ ਦੇਹੀ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਦੇਉ^੩ ਸਮਾਗਾ ॥

ਜੇ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤ ਹਰਿ ਰਸੁ ਗਾਈ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਹਰਿ ਲਿਵ^੪ ਲਾਗਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਰਾਮ ਕੇ ! ਤੁਮ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹਹੁ ਜਿ ਰਾਮ ਕਾ ਬਾਸਾ ਕਹਾਂ ਹੈ ? ਸੁ ਦੇਸੁ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਪਤਿ^੫ ਹੈ, ਸੁ ਪਵਨ ਹੈ । ਸੁ ਪਵਨੁ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਦੇਉ ਸਮਾਇਆ ਹੈ । ਸੁ ਦੇਉ ਕਉਨੁ ? ਨਿਰੰਜਨੁ ਦੇਉ । ਸੁ ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਉਸ ਕੀ ਰਹਤ ਹੈ, ਜੇ ਨਿਰੰਜਨੁ ਦੇਉ ਆਤਮੇ ਉਪਰਿ ਦੈਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ ਆਪਨੇ ਨਾਮ ਕਾ ਰਸੁ, ਤਉ ਦੇਸੁ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਮਝ ਆਵੇ । ਮਨੁ ਉਮਡੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕਉ । ਤਬ ਰਾਮ ਰਸੁ ਅੰਤਰ ਹੀ ਤੇ ਪੀਵੇ । ਹਰਿ ਕਾ ਜਸੁ ਉਮਗਿ^੬ ਉਮਗਿ ਗਾਵੇ । ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ ਸਾਥਿ ਲਿਵ ਲਾਗੇ । ਮਨ ਕਉ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇ ਜਾਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੁ । ਤੁਮ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹਾਂ ਹੈ ? ਸੇ ਈਹਾਂ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ ਜਿ ਪਾਈਐ ਕਹਾਂ ਤੈ ? ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਠਵਰ ਦੇਹਾ ਹੈ :—

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਜਮ ਭਉ ਭਾਗਾ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਪਾਏ ਮਸਤਕਿ^੭ ਭਾਗਾ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ! ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਜਿ ਰਸੁ ਹੈ, ਸਿ ਬਿਨਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਸੁ ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਏਹ ਅਗਨਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ‘ਕਾਸਟ’ ਤੇ ਜੁਦੀ ਨਾਹੀ, ਪਣੁ ਨਿਕਸੈ ਤਉ, ਜਬ ਦੂਸਰੇ ਕਾਸਟ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ‘ਧਵੀਐ’ । ਤਬ ਅਗਨਿ ਉਸ ਹੀ ਕਾਸਟ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਇ ਆਵੇ । ਤਿਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਇਸ ਹੀ ਮਾਨੁਖੁ ਮਹਿ ਹੈ । ਪਰੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਤਉ ਹੋਇ, ਜਬ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਉਚਰੇ, ਹਰਿ ਕਉ ਅਰਾਧੇ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਜਪੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਦੇਸੁ ਕਾ ਜਪਿਆ ਬਾਇ ਪੜੈ । ਪਰੁ ਏਹ ਬਾਤ ਤਬ ਹੋਇ, ਜਬ ਦੇਸ ਕੇ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ਹੋਹਿ, ਤਬ ਏਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਨਾਮ ਕਉ ਪਾਵੇ । ਤਬ ਓਇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ । ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਨ ਲਾਗੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

^੧ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ^੨ਅਤੁਟ ਧਿਆਨ । ^੩ਪਤੀ, ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ । ^੪ਉਮੰਗ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ, ਉਛਲਣਾ । ^੫ਮੱਥੇ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ, ਪੂਰਬਲੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ । ^੬ਲਕੜੀ । ^੭ਰਗੜੀਏ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕੂੜ ਕਪਟ ਕੀ ਦੇਹੁਰੀ^੧, ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ਸਾਚੁ ॥

ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਕਾ^੨ ਧਿਰ^੩ ਨਹੀ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਚੁ ॥੧॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ
ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੪ ॥ ੨੪੨ ॥ ੨੪੨ ॥

ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ

ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਇਕ ਬੈਸਨੋ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਕੁ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਭਾਉ ਕੀਆ । ਤਬ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ" । ਤਬ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ । ਜੇ ਕਿਛੁ ਇਛਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਸਨਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਮੇਰੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਸਬਦੁ :—

ਸਰਬ^੪ ਜੀਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਧੁਰਾਹੂ^੫ ਬਿਨੁ ਲੇਖੇ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥

ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ^੬ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥

ਮਨ ਰੇ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸਰੋਵਹੁ^੭ ਹਰਿ ਦਾਤਾ ਭੁਗਤਾ^੮ ਸੋਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨੁ ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਦੁਖੁ ਅਰੁ ਸੁਖੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਲਿਖਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਲੇਖੇ ਤੇ ਜੀਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਕੁਦਰਤ ਆਪਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਤਾ ਹੈ । ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਬੀਚਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਉ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਜੇ ਤੂ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੁਖ ਮਾਗਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਤੂ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ, ਜਿ ਤਭ ਕਉ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ । ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਤੂ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਰਾਖੁ । ਦਾਤਾ ਭੁਗਤਾ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਮੁ ਹੈ । ਤੂ ਰਾਮ ਕਾ ਜਸੁ ਕਰਿ, ਜਿ ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਮਨ ਬਾਛਤ ਫਲ ਪਾਵਹਿ" । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਸਨਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸੋ ਰਾਮੁ ਜਿ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ

^੧ਸਰੀਰ । ^੨ਕੋਈ । ^੩ਸਹਾਇਕ । ^੪ਵੇਖੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੫੯੮ । ^੫ਹਰੀ
ਕੀ ਦਰਗਾਹ । ^੬ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ । ਪੱਖੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ "ਜੀਉ" ਨਹੀ ਹੈ ।
^੭ਪੂਜੇ । ^੮ਦਾਨ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ।

ਜਿ ਸੁਨਿਹੋ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਾ :—

ਜੇ ਅੰਤਰਿ ਸੇ ਬਾਹਰਿ ਦੇਖਹੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ^੧ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮੋਈ^੨ ਜੀਉ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨੁ ਰੇ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ! ਸੋਈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਤਰਿ ਘਟ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ ਅਰੁ ਸੋਈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਬਾਹਰਿ ਸੁਬ ਲੋਕ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੈ; ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲ ਕਰ, ਸਰਬਜੀਆਂ ਮਹਿ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇਖਣਾ । ਈਥ ਨਾਹੀ ਜਾਣਣਾ, ਜਿ ਈਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਈਹਾਂ ਨਾਹੀ ਨਾ । ਇਥ ਹੀ ਜਾਣਣਾ, ਜਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੋਤਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈ, ਸਭ ਘਟ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਸਨਉ ਬਹੁੜਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਿਤੁ ਜਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਮੁ ਪਾਈਐ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਰੇ ਰਾਮਕੇ” ।

ਚਲਤੇ^੩ ਠਾਕਿ ਰਖਹੁ ਘਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਏਹ ਮਤਿ ਹੋਈ ਜੀਉ ॥
ਦੇਖਿ ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ ਰਹਉ ਬਿਸਮਾਦੀ ਦੁਖੁ ਬਿਸਰੈ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਰੇ ਬਾਬਾ ਭਾਈ ! ਇਤੁ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਮੁ ਪਾਈਐ । ਏਹੁ ਜਿ ਮਨ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਦਹ ਦਿਸਿ ਮਾਇਆ ਕਉ ਦੁਕਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਇਕਤੁ ਠਵਰ ਰਾਖੀਐ । ਪਰੁ ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਐਸੀ ਮਤਿ ਆਵੈ । ਤਿਸੁ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨੁਆ ਟਿਕੇ । ਜਦਿ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਐਸੀ ਮਤਿ ਆਵੈ ਅਰੁ ਮਨੁਆ ਠਹਰਾਵੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ^੪ ਪੁਰਖੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਬਿਸਮਾਦਿ ਹੋਇ ਜਪੈ, ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ । ਜਦਿ ਏਹੁ ਬਿਸਮਾਦਿ ਹੂਆ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਐ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਮਾਇਆ ਕਾ ਦੁਖੁ ਬਿਸਰਿ ਗਇਆ, ਸੁਖੁ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ” । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਸਨਉ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਮਾਇਆ ਬਿਸਰੀ ਏਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਤਉ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਜੀ, ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਧਾਮਿ ਬਾਸਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?” ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰੇ !”

ਪੀਵਹੁ ਅਪਿਉ^੫ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਈ ਜੀਉ ।
ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਵ^੬ ਭੰਜਨੁ ਗਾਈਐ ਪੁਨਰਪਿ^੭ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਈ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਜੇ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਾਸਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ; ਤਉ ਅਪਿਉ ਜਿ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਤੁਮ ਪੀਵਹੁ । ਪਰਮ ਸੁਖਾਂ ਤੇ ਜਿ ਸੁਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਪਾਵਹੁ ।

‘ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਮਿਟਾ ਕੇ ਦੇਖੋ । ‘ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰੀ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ “ਜੀਉ” ਨਹੀਂ ਹੈ । ‘ਭਟਕਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਟਿਕਾ ਰਖੋ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ
ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ “ਜੀਉ” ਨਹੀਂ ਹੈ । ‘ਨਾ ਨਗਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ।
‘ਹੋਂਦ, ਹਸਤੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ‘ਦੁਬਾਰਾ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ “ਜੀਉ” ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਨਿਜ ਘਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਤਹਾ ਬਾਸਾ ਪਾਵਹੁ । ਜਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਭਉ ਭੰਜਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤੁਮ ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਜਸੁ ਗਾਵਹੁ ਦਿਨ ਰਾਤਿ” । ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਸਨਉ ਢੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿਸ ਕਉ ਐਸੀ ਮਤਿ ਆਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜੋਤਿ ਸਥਾਈ, ਸੋਹੰ ਭੇਦੁ ਨ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ! ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਈ ਹੈ, ਤਿਸ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਅਪਰੰਪਰੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਸੋਹੰ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਾਥਿ ਦਿਸੁ ਕਾ ਭੇਦੁ ਨ ਰਹੈ । ਸੋਈ ਓਹੁ, ਤਿਸ ਕਾ ਹੀ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ; ਜਿਸੁ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਐ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਈਐ” । ਤਬ ਓਹੁ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭੋਆ । ਉਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ । ਜੇ ਜੀ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ, ਅਰੁ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, “ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਹ ਦਿਸਿ ਚਲਤਾ ਆਤਮਾ ਸਹਜ ਘਰਿ ਆਇਆ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਸਾਹ ਕੇ, ਕਹਾਂ ਵਖਾਨੇ ਮੋਹਿ ॥

ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਰਨੀ ਭੋਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੫ ॥
੨੪੩ ॥ ੨੪੩ ॥

ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਕੂੜਿਆਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਕੀ ॥

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਚੋਰ ਆਏ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਥੀ ਟਿਕੇ ਲਾਲ ਅਰੁ ਗਲੇ ਮਹਿ ਤੁਲਸੀ ਕੀਆਂ ਮਾਲਾਂ, ਹਾਥੇ ਸਿਮਰਨੀਆ ਤ੍ਰੇੜੀ ਧੌਤੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਉਪਰਿ ਚਉਪੌਤੀਆ ਮਹੀਨ^੧, ਸੁਪੇਦਾ ਚਾਦਰਾਂ, ਕਛੀ^੨ ਆਸਣ, ਹਥੀ ਲਸਟਕਾਂ, ਬੈਸਨੋਆ ਕੇ ਭੋਖਿ, ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਹਿ । ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਐਸਾ ਅਨੂਪੁ^੩ ਦਰਸਨੁ ਦਿਸਟਿ ਆਵੈ, ਜਾਣੀਅਹਿ ਜਿ ਏਹ ਸਖਿਆਤ^੪ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈਨ੍ਹ, ਇਨ ਤੇ ਭਿੰਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ । ਜਾਂ ਦੀਸਹਿ, ਤਉ ਐਸੇ ਦੀਸਹਿ, ਅਰੁ ਜਦਿ ਬੋਲਹਿ ਤਉ ਮਹਾ ਉਤਮ ਗਿਆਨਿ ਕਥਹਿ, ਜਿਨ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭ ਲੋਕ ਮੋਹੇ ਜਾਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਆਇ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ

^੧ਸਭ ਕੁਝ ਰਬ ਆਪ ਹੀ ਹੈ । ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ “ਸੁਆਮੀ” ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਅਖੀਰ ਤੇ “ਜੀਉ”

ਨਹੀਂ ਹੈ ।

^੩ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ।

^੪ਬਾਰੀਕ, ਪਤਲਾ ।

^੫ਕੱਛਾ ਵਿਚ ।

^੬ਅਸਚਰਜ ।

^੭ਪਰਤੱਖ ।

ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਚਰਹਿ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਓੜਾ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ ਹੀ ਕਰੇ । ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕਾ ਏਹੀ ਸੁਭਾਉ ਹੈ, ਜਿ ਕਹਹਿ ਆਪ ਕਉ, ਅਰੁ ਸਮਝਾਵਹਿ ਅਗਲੇ ਕਉ । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਚੋਰ^੧ ਸਲਾਹੇ^੨ ਚੀਤੁ ਨ ਭੀਜੇ^੩ ॥

ਚੇ ਬਦੀ ਕਰੇ ਤਾ ਤਸੂ^੪ ਨ ਭੀਜੇ^੫ ॥

ਚੋਰ ਕੀ ਹਾਮਾ^੬ ਭਰੇ ਨ ਕੋਇ ॥

ਚੋਰ ਕੀਆ ਚੰਗਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਸੁਣਿ ਮਨ ਅੰਧੇ ਕੁਤੇ ਕੁਝਿਆਰ ॥

ਬਿਨੁ ਬੋਲੇ ਬੁਝੀਐ ਸਚਿਆਰ^੭ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਤਉ ਬਾਹਰਿ ਸਾਧੂ ਕਾ ਭੇਖੁ ਕਰਿ ਕੈ ਸਾਧੂ ਕਹਾਵੈ ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਚੋਰੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਇਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਲਾਹੇ, ਮਗਨੁ ਹੋਇ ਹੋਇ ਅਰੁ ਅਧੀਨੁ ਹੋਇ ਹੋਇ, ਤਉ ਇਸ ਬਾਤ ਚਿਤੁ ਤਉ ਸੁਧੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਐਸੇ ਸਲਾਹਣੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਉ ਨਾ ਉਸ ਕਾ ਮਨੁ ਭੀਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਝਿ, ਅਰੁ ਨਾ ਉਸ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਨ ਭੀਜੇ । ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਚੋਰ ਕਉ ਕਹੈ, ਜਿ ਚੋਰੁ ਭਲਾ ਹੈ । ਚੋਰੀ ਕਪਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਨਾ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਹੀ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹੈ । ਚੋਰੀ ਕੀਏ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਸਾ ਚੋਰੀ ਕਿਉ ਕੀਜੀਐ ? ਰੇ ਮਨ ! ਕੁਤੇ ਕੁਝਿਆਰ ਕਿਥਾਉ ਤੇ ਏਹ ਭੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੁਝਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਸਚ ਬੀ । ਚੋਰੁ, ਜੇ ਅਨੇਕ ਬਾਤਾ ਬਣਾਇ ਬਣਾਇ ਸਵਾਰਿ ਸਵਾਰਿ ਕਰੇ, ਤਉ ਭੀ ਅੰਤਿ ਚੋਰੁ ਬੁਝਾ । ਜੇ ਸਚਿਆਰੁ ਚੁਪ ਹੀ ਕਰਿ ਰਹੈ, ਨ ਬੋਲੈ, ਨ ਬਕੈ, ਤਉ ਭੀ ਉਹੁ ਸਚਾ ਹੈ । ਉਸ ਕਉ ਸਭ ਕੋਈ ਸਚਾ ਹੀ ਕਹੈਗਾ । ਓਹੁ ਬਿਨਾ ਬੋਲੇ ਹੀ ਤੇ ਸਚਿਆਰੁ ਜਾਣੀਐਗਾ, ਜਿ ਸਚਿਆਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਸਚ ਹੋਇਗਾ । ਰੇ ਮਨ ਬੁਝੇ ! ਤੂ ਬੁਝੁ ਛੋਡਿ, ਅਰੁ ਸਚੁ ਪਕੜਿ, ਜਿ ਸਾਧ ਹੋਹਿ । ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ:—

ਚੋਰੁ ਸੁਆਲਿਉ^੮ ਚੋਰੁ ਸਿਆਣਾ ॥

ਖੋਟੇ ਕਾ ਮੁਲੁ ਏਕੁ ਦੁਗਾਣਾ^੯ ॥

ਜੇ ਸਾਥਿ ਰਖੀਐ ਦੀਜੈ ਰਲਾਇ ॥

ਜਾ ਪਰਖੀਐ ਖੋਟਾ ਹੋਇ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜੇ ਚੋਰੁ ਮਾਨੁਖੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰੁ ਸਰੂਪੁ ਹੋਇ, ਭਾਵੇ ਅਤਿ ਚਤੁਰੁ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇ, ਪਰੁ ਜਿਉ ਖੋਟਾ ਰੁਪਈਆ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ ਭਾਵੇ ਹਜਾਰਾਂ ਖਰਿਆਂ ਵਿਚਿ ਰਲਾਇ ਮਿਲੈ, ਤਾਂ ਜਦਿ ਪਰਖੀਐ ਤਾਂ ਵਿਰਿ ਖੋਟਾ ਹੀ ਵਿਚਹੁ ਚੁਣਿ ਕਢੀਐ । ਲਖਾਂ ਹਜਾਰਾਂ ਕਰੋੜੀਂ ਰੁਪਯਾਂ ਵਿਚਹੁ ਓਹੋ ਖੋਟਾ ਹੀ ਪਕੜਿ ਕਢੀਐ । ਤਿਉ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਜਿ ਏਹ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ; ਸਿ ਤੂ ਅੰਤਿ ਖੋਟਾ ਹੋਇ ਜਾਹਿਗਾ । ਸਚੇ ਕੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਚੋਈ ਨ ਪਾਵਹਿਗਾ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਬੁਝੁ ਛੋਡਿ, ਸਚੁ ਪਕੜਿ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨ ਪਾਵਹਿ ।

^੧ਵੋਲ, ਤਰਫ਼ ।

^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੬੨, ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ।

^੩ਸਲਾਘਾ ਕਰਨੀ ।

^੪ਪਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ।

^੫ਚਤਾ ਜਿੰਨਾ ।

^੬ਘਾਟਾ ਹੋਣਾ ।

^੭ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਾਮਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ।

^੮ਸਚ ਵਾਲਾ, ਹਰੀ ।

^੯ਸੁੰਦਰ, ਸੋਹਣਾ ।

^{੧੦}ਇਕ ਦਮਝੀ, ਤੁਫ਼, ਦੋ ਗੱਦੇ ਜਾਂ ਅੱਠ ਕੋੜੀਆਂ ।

ਤੁ ਇਸਿ ਝੁਠ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਆ ਪਾਵਹਿਗਾ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਜੈਸਾ ਕਰੇ ਸੁ ਤੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥
ਆਪਿ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਵੈ ॥
ਜੇ ਵਡਿਆਈਆ ਆਪੇ ਖਾਇ ॥
ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹੀ ਰਾਹਿ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਜਿ ਏਹ ਪਾਪ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਕਾ ਫਲੁ ਤੁਭ ਹੀ ਕਉ ਪਾਵਣਾ ਹੈ, ਅਵਰ ਕੋਈ ਤੇ ਨ ਪਾਵੈਗਾ । ਰੇ ਮਨ ! ਜੇਹਾ ਬੀਜਹਿਗਾ, ਤੇਹੋ ਹੀ ਪਾਵਹਿਗਾ । ਤੂ ਅਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹਿਗਾ । ਜੇਹੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਸੁਰਤਿ ਹੈ, ਤੇਹੋ ਹੀ ਰਾਹਿ, ਤੂ ਲੈ ਜਾਈਅਹਿਗਾ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਰਲਾਈਅਹਿਗਾ । ਤਬ ਏਹੁ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੰਮਿ ਆਵੈਗਾ । ਤਿਸ ਤੇ ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਬੁਰਾ ਕਿਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਤੇ ਤੂ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ? ਸੁ ਬੁਰਾ ਨ ਕਰਿ" । ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਚੋਰ ਬੇ, ਜਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ । ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈਂ ਜੀ । ਸੇ ਚੋਰਿ ਅਸੀਂ ਹੀ ਹਾਂ ਜੀ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਲੂਮੁ ਹੋਇ ਹਾਂ ਜੀ । ਅਸੀਂ ਏਤੋ ਬੈਸਨਵਾਂ ਕੇ ਭੋਖਿ ਕੀਏ ਚੋਰੀ ਕਰਤੇ ਹਾਂ, ਪਰੁ ਜੀ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਹਮਾਰੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ ਹੈ ਜੀ । ਤੂ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਰਨੀ ਲਾਇ ਲੈ ਜੀ । ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਚੋਰੀ ਛੱਡੀ ਹੈਂ ਜੀ । ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਨੀ ਰਾਖੁ । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਤੂ ਕਰਿ ਜੀ । ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਲੀਤੀ ਹੈਂ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਹੂ ਚੋਰ ਹਾਂ ਜੀ । ਅਸੀਂ ਸਿਰਿ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਚੋਰ ਹਾਂ ਜੀ ਅਤੇ ਠਗੀ ਹੂ ਠਗ ਹਾਂ ਜੀ । ਜਾਰੀ ਹੂ ਜਾਰ ਹਾਂ ਜੀ । ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਹੂ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ ਜੀ, ਪਰੁ ਹੁਣ ਤੂ ਤਿਉ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਹਮਾਰੇ ਪਾਪ ਜਾਹਿ" । ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜੇ ਸਉ ਕੁੜੀਆ ਕੁੜ ਕਥਾਵੁ^੧ ।
ਭਾਵੈ ਸਭੁ ਆਖਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਅਧੀ^੨ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ਸੁਜਾਣੁ^੩ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਦਿ ਓਨੀ ਅਧੀਨ ਹੋਇਕੇ ਦੀਨਤਾ ਕਰੀ, ਜਿ ਹਮਾਰੀ ਲਜਾ ਤਮੁ ਕਉ ਹੈ, ਹਮਿ ਅਪਰਾਧੀ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਨਿਸਤਾਰਿ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਆਲ ਹੋਇ ਕੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹੁ ਤੁਮਾਰੀ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ । ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਸਚੇ ਖੰਡ ਕੇ ਬਾਸੀ ਹੋਹੁਗੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੇਰਾ ਜਿ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਟਲੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਹਮ ਜਿ ਸਚੇ ਖੰਡ ਕੇ ਬਾਸੀ ਹੋਹਿਗੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਹਿਗੇ, ਹਮ ਕਉ ਤਉ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਸਭ ਦਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ । ਹਮ ਜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਹਿਗੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਹਿਗੇ ਜੀ ?" "ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੰਸਾਰੁ ਸਭੁ ਕਹੈ ਜਿ ਭਲਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਹੈ, ਪਰੁ

^੧ਜੇ ਕੋਈ ਖੋਟਾ ਆਦਮੀ ਆਪ ਆਪਣੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਡਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ।
^੨ਯਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਬੁਰੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ । ^੩ਟੁੱਟੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੇਚਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਥਾੜੀ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਸਭੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕੁੜ ਕਥਾੜ' ਹੈ ।
^੪ਬੁਧ ਹੀਨ, ਮੂਰਖ । ^੫ਸਿਆਣਾ ।

ਜਿਚਰੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਨ ਆਵਈ ਗੁਰ ਕਉ ਨਾ ਮਿਲਈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੂੜ। ਅਰੁ ਭਾਵੈ ਤੇਸਾ ਪਾਪੀ ਹੋਇ, ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ
ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੋਹ, ਜਾਹਿ ਤੂ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਬ ਇਤਨੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਿਉ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ
ਮਾਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਭਗਤਾ ਕਹਿਆ, ਓਹੁ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਗਤਾ ਕਉ ਭਾਵੈ, ਤਾਂ ਜਗਤ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਕਉ ਮੁਕਤਿ
ਕਰਹਿ। ਜਿਸ ਕਉ ਕਹਹਿ ਜਿ ਤੂ ਮੁਕਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ। ਇਤਨੀ ਆਧੀ ਬਾਤ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਹਣੇ
ਸਿਉ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਉਸ ਕਉ ਮੁਕਤਾ ਕਰੈ। ਕਿਛੁ ਅਜਾਣਿ ਨ ਕਹੈ, ਓਹੁ ਜਾਣੁ ਸੁਜਾਣੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ। ਪਰੁ
ਆਪਣਿਆ ਭਗਤਾ ਕੀ ਆਣਿ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ? ਜਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਵਛੁਲੁ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਕੀ
ਉਸ ਕਉ ਲਜਾ ਰਾਖਨੀ ਹੈ। ਤਿਸਿ ਨਾਮੁ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਤੇ ਤਬ ਰਹੈ, ਜਉ ਅਪਣਿਆ ਭਗਤਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਕਰੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ
ਕਹਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਸਾਧ ਕਹਹਿ, ਸੋ ਮੈ ਮਾਨਿ ਲੇਹੁ। ਫੇਰੁ ਫੇਰੁ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰਉ। ਭਗਤਹੁ ਆਧੀ ਬਾਤ ਕਹੀ
ਅਰੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਾਨਿ ਲਈ, ਪਰਵਾਣੁ ਭਈ। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹੁ ਪੁਰਖਾ! ਏਹ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਾਨ
ਲੀਨੀ ਹੈ। ਜਾਹੁ ਤੁਮਾਰੀ ਮੈ ਮੁਕਤਿ ਕਰੀ। ਜਾਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਸਾਰੀ ਅਵਰਦਾ^੧ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ
ਹੋਤੇ, ਸੋ ਮੈ ਤੁਮ ਕਉ ਇਵ ਹੀ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਮੁਕਤੇ ਕੀਏ ਹੋ”। ਤਬ ਓਇ ਏਹੀ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਧੰਨਿ
ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ! ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਵਾਹ”। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਨ੍ਹ
ਕਉ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ, ਨਾਮੁ ਦਿਤਾਇਆ, ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖ ਹੂਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ
ਵਾਹਿਗੁਰੁ। ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਤਿ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ, ਹਮ ਮੂਰਖਿ ਮੁਗਧ^੨ ਅਜਾਨ ॥

ਮਤਿ ਦੇਵਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਣ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ। ਸਤਿਗੁਰੁ। ਗੁਰੁ ਸਤਿ, ਗੁਰੁ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੬ ॥ ੨੪੪ ॥ ੨੪੪ ॥

ਅਸਲ ਤੀਰਥ ‘ਨਾਮ’ ਹੈ

ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ।

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ।
ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਾ ਉਚਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨੀਆ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਜਿਦਿਆ ਵੇਜੋਤਾ^੩
ਧੰਗਾਂ^੪ ਸਹਨਾਈ ਭੋਰੀ^੫ ਸਾਥਿ ਚਨ੍ਹਾਉ^੬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੇ ਲੋਗ ਗੰਗਾ ਚਲੇ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਕੁ ਤੇ ਤੀਰਥੁ ਬਡਾ
ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਇ ਤਉ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਕੀਜੀਐ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਦ ਹੀ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ
ਭੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਉ ਚਲੇ, ਤਉ ਅਤਿ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਤਬ ਚਨ੍ਹਾਵ ਕੇ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ
ਕੇ ਲੋਕ ਅਰੁ ਪਹਾੜ ਤਲੀ ਕੇ ਸਭ ਲੋਗ ਬਹੁਤੁ ਬਡਾ ਸੰਗੁ ਇਕਠਾ ਹੋਇ ਕੇ, ਵਡੇ ਵਡੇ^੭ ਭੂਮੀਏ, ਅਰੁ ਸਾਹ ਮਿਲਿ ਕਰਿ

^੧ਆਯੂ. ਉਮਰ।

^੨ਮੋਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਭਾਵ ਮੂਰਖ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ।

^੩ਵਾਜੇ ਆਦਿ।

^੪ਤੂਤੀ।

^੫ਨਵੀਰੀ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਗਾਰਾ।

^੬ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ।

^੭ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ।

ਗੰਗਾ ਜੀ ਕਉ ਚਲੇ ਬੇ । ਤਬ ਓਇ ਸਮਸਤ^੧ ਲੋਗ ਸੰਗ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਬੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆਏ । ਤਬ ਆਗੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਬਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਸੁਣ ਕਰਤਾ ਬਾ, ਅਰੁ ਓਇ ਲੋਕ ਆਇ ਪਾਵਨ^੨ ਪਤੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਹਾਥ ਕੀਆ । ਲੋਗ ਸਭਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਉਸ ਸੰਗ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕੀਰਤਨੀਏ ਬੇ, ਅਰੁ ਜਾਚਕ^੩ ਬੇ ਓਨ੍ਹੁ ਏਕੁ ਛੰਤੁ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗਾਵਿਆ । ਜਦਿ ਉਨ੍ਹੁ ਛੰਦ ਕਾ ਭੋਗ ਬਾਹਿਆ, ਤਬ ਓਇ ਭੁਮੀਏ ਵਡੇ ਵਡੇ ਜਿ ਲੋਕ ਬੇ, ਤਿਨ੍ਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਜੇ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੋਇ ਤਾਂ ਜੀ, ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ, ਜਿ ਦਸਾਹਰੇ ਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕਾ ਪੁਰਬ ਹੈ, ਵਡਾ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਮ ਚਲਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਚਲਣੇ ਸਾਥਿ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਹ ਲੋਗ ਸਭਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਹਿ ਜੀ, ਚਲੀਐ" । ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ ਉਨ੍ਹੁ ਜਾਜਕਹੁ ਛੰਦੁ ਗਾਇਆ ਬਾ, ਸੁ ਤਿਉ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਛੰਤੁ ਉਠਾਇਆ । ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੀਏ ਪੀਛੇ ਲਾਗੇ ਗਾਵਣੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਛੰਤੁ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਤੀਰਥ^੪ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥ^੫ ਨਾਮੁ ਹੈ ।
ਤੀਰਥ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ।
ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਬਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ ਦਸਾਹਰਾ^੬ ।
ਹਉ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕਾ ਸਦਾ ਜਾਚਉ^੭ ਏਹੁ ਪ੍ਰਭ ਧਰਣੀ ਧਰਾ^੮ ॥
ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ^੯ ਮੈਲੁ ਲਾਗੇ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥
ਗੁਰਵਾਕੁ^{੧੦} ਨਿਰਮਲੁ ਸਦਾ ਚਾਨਣੁ ਨਿਤ ਸਾਚੁ ਤੀਰਥੁ ਮਜਨਾ^{੧੧} ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਮੈ ਤੀਰਥਿ ਜਾਉ, ਜੇ ਤੀਰਥ ਕਿਛੁ ਹੋਰਿ ਹੋਨਿ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਹੋਇ । ਮੈ ਤੀਰਥਿ ਕਿਆ ਕਰਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ? ਜਾਂ ਏਹੀ ਨਾਮੁ ਹੀ ਤੀਰਥੁ ਹੈ । ਇਹੀ ਜਿ ਸਬਦ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਤੀਰਥੁ ਹੈ । ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਵਸਾਵੇ, ਤਾਂ ਏਹੀ ਤੀਰਥੁ ਹੈ । ਸਚੁ ਗਿਆਨੁ ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੇ, ਸੁ ਏਹੀ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹੀ ਤੀਰਥ ਕਾ ਬਾਨੁ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਗਿਆਨੁ, ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਣਾ, ਅਰ ਦਾਸ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜਿ ਏਕਨੇ ਹੋਇ ਬੈਠਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੀ ਦਾਸ ਮਿਲਿਆ ਕਾ ਏਹੀ ਦਸਹਰਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੀਰਥ ਕਾ ਦਸਾਹਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਦ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਕੀਰਤਨ ਕਾ ਦਸਾਹਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਮੈ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੇ ਏਹੀ ਮਾਗਤਾ ਹੋਂ ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਤੂੰ ਏਹੀ ਵਸਤੁ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਜਾਚਉ । ਏ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ! ਤੂੰ ਏਹੀ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਜਾਚਉ । ਏ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਸੰਸਾਰੁ ਜਿਰਨਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਰੋਗੀ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਰੋਗ ਕਾ ਦਾਰੂ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬੀ । ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦਾਰੂ ਹੈ ਜੀ । ਏਸ ਮਨ ਕਉ ਬਿਨਾ ਸਚ ਬੀ ਮੈਲੁ ਲਾਗਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਓਹ ਮੈਲੁ ਹੋਰਤ ਨਾਤੇ ਧੋਤੇ ਕਿਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਉਤਰਤੀ । ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਵਚਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਮੈਲੁ ਉਤਰੇ । ਜਬ ਸਬਦ ਕਾ ਚਾਨਣੁ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਮਹਿ ਹੋਇ, ਤਬ

^੧ਸਭ, ਸਾਰੇ । ^੨ਚਰਨੀ ਪਏ ਭਾਵ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ^੩ਜੋ ਵਿਧੀ ਸਹਿਤ ਜਗ ਕਰਾਵੇ । ^੪ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੬੮੭, ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ । ^੫ਅਸਲ ਤੀਰਥ, ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਥਕਤੀ, ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ^੬ਦਸ ਹਰਾ, ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਦਸਮੀ, ਜਦੋਂ ਦਸ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ^੭ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ । ^੮ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰੀ । ^੯ਦਵਾ ।
^{੧੦}ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਬਚਨ ਸਦੀਵੀ ਚਾਨਣ ਹੈ । ^{੧੧}ਇਸ਼ਨਾਨ ।

ਏਹੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਇਨ੍ਹਿ ਝੂਠੁ ਤਜਿਆ¹ ਅਰੁ ਸਤਿਵਾਦੀ², ਸਚ ਕਾ ਬਕਤਾ³ ਭੋਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਦਾ ਹੀ ਸਰਬ ਦਾ ਤੀਰਥੀ⁴ ਹੀ ਲਾਗਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਮੇ ਏਹੁ ਨਾਮ ਕਾ ਤੀਰਥੁ ਕੀਆ ਹੈ ਹੋਰਸ ਤੀਰਥਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਿਆ ਕਰਉ ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਲਾਮਤਿ ! ਓਇ ਤੀਰਥ ਭੀ ਤੁਮ ਹੀ ਸਾਧਹੁ ਬਾਪੇ ਹੈ । ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਕੀਏ ਤੀਰਥ ਹਹਿ । ਸਾਧੀ⁵ ਵਚਨੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹੀ ਤੀਰਥੀ ਨਾਵੇਗਾ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇਗਾ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਮੈਲੁ ਧੋਈ ਜਾਇਗੀ ਜੀ । ਜਾਂ ਤੁਮੇ ਹੀ ਸਾਧਹੁ ਓਇ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਾਚਿ ਨ ਲਾਗੈ ਮੈਲੁ ਕਿਆ ਮਲੁ ਧੋਈਐ ॥
ਗੁਣਹਿ⁶ ਹਾਰੁ ਪਰੋਇ ਕਿਸੁ ਕਉ ਰੋਈਐ ॥
ਵੀਚਾਰਿ ਮਾਰੇ ਤਰੇ ਤਾਰੇ ਉਲਟਿ⁷ ਜੋਨਿ ਨ ਆਵਏ ॥
ਆਪਿ ਪਾਰਸੁ ਪਰਮ ਧਿਆਨੀ ਸਾਚੁ ਸਾਚੇ ਭਾਵਏ ॥
ਆਨੰਦੁ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਖੁ ਸਾਚਾ ਦੂਖ ਕਿਲਬਿਖ⁸ ਪਰਹਰੇ ॥
ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਦਿਖਾਇਆ ਮੈਲੁ ਨਾਹੀ ਸਚੁ ਮਨੇ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਇਵ ਹੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਭਰਿਆ ਹੋਇ, ਸੁ ਧੋਏ, ਧੋਵਣ ਜਾਈਐ । ਅਰੁ ਜੇ ਸੁਪੋਦੁ ਕਪੜਾ ਹਵਾ ਹੀ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਜੁ ਕੋਈ ਧੋਵਣ ਲੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਧੋਵੇ, ਸੇ ਸੱਭਾ ਕਿਆ ਪਾਵੇ ? ਸਚ ਕਉ ਤੇ ਮੈਲੁ ਕਿਵ ਹੀ ਲਾਗਤੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਝੂਠੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਦੇ ਉਜਲਾ⁹ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਮਾਲਾ ਗਲੇ ਮਹਿ ਪਰੋਇ ਕਰਿ ਬਾਹੀ, ਤਬ ਏਹੁ ਫੇਰਿ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੋਵੇ ? ਰੋਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਿਰਗੁਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਬਜਹਗਾਰੁ¹⁰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕਾ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਮਾਲਾ ਦੀਨੀ ਹੈ, ਸੇ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੋਵੇ, ਅਰੁ ਕਾਹੇ ਕਉ ਤੀਰਥੀ ਜਾਇ ? ਜਬ, ਜਿਸ ਕਉ ਅੰਤਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆ ਹੈ, ਸੇ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਮਾਰਿ ਰਹਿਆ । ਜਿਨਿ ਵੀਚਾਰਿ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ, ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰਿਆ ਅਰੁ ਓਨ੍ਹਿ ਜਗਤੁ ਭੀ ਤਾਰਿਆ । ਓਹੁ ਫੇਰਿ ਜੂਨਿ¹¹ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਓਹੁ ਜਿ ਹੂਆ, ਸੁ ਪਾਰਸੁ ਹੂਆ ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਸੇ ਭੀ ਪਾਰਸੁ ਹੋਇ । ਕਿਉ ਜਿ, ਓਹ ਪਰਮ ਧਿਆਨੀ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨੀ ਹੂਆ । ਉਸ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਆਨੰ ਪਹਿਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਹੂਆ । ਉਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਕੇ ਸਚੁ ਆਇਆ । ਤਬ ਓਹੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ਲਾਗਾ । ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਓਸ ਕਾ, ਓਹੁ ਸਚੇ ਕਾ । ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ ? ਜਿ ਏਹੁ ਸਚੇ ਕਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਚਾ ਇਸ ਕਾ ਹੈ । ਸੁ ਇਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਓਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਆਨੰਦ ਹੀ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਸੋਗੁ, ਸੋਤਾਪੁ ਓਸ ਕੇ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਸੂਬਦਾ ਓਸ ਕੇ ਹਰਖੁ¹² ਹੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਸ ਕੇ ਦੂਖ ਕਿਲਬਿਖ ਜਿਤਨੇ ਥੇ, ਸਿ ਸਭਿ ਮਿਟਿ ਗਏ । ਇਤੁ ਦਿਸਟਾਂਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਓਨਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਉਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਸਚੁ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਮੈਲੁ ਮਿਟੀ । ਉਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਚੁ ਠਹਰਾਨਾ ਹੈ । ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਸਚਾ ਹੂਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਕਉ ਨਾਵਣ ਕੀ ਠਉਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਰਹੀ । ਜਿਸ ਕਉ ਮੈਲੁ ਹੋਇ, ਸੇ

¹ਛੋੜਿਆ । ²ਸਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ । ³ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਪਰੇ ਕੇ ਗਲੇ ਪਾ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰੋਣਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਫਿਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ । ⁴ਮੁੜ ਕੇ । ⁵ਪਾਪ । ⁶ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਕਿਲ ਬਿਖ” ਹੈ । ⁷ਸਾਫ਼ । ⁸ਗੁਨਹ ਗਾਰ, ਪਾਪੀ ⁹ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ । ¹⁰ਖੁਸ਼ੀ ।

ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਮੈਲੁ ਉਤਾਰੇ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸ ਕਉ ਮੈਲੁ ਨ ਹੋਇ, ਨਿਰਮਲਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਤੀਰਥ ਨਾਵਣਿ
ਜਾਇ ? "ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੂ ਤੋ ਐਸਾ ਹੀ ਜੋਸਾ ਹੈ" ; ਪਰੁ ਜੀ, ਤੂ ਹਮ ਸਾਰਖਿਆ¹
ਪਾਪੀਆਂ ਕਉ ਭੀ ਕਾਈ ਬਿਧਿ² ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇਗਾ ਜੀ ? ਜਿਤੁ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੁ
ਹੋਇ, ਸਾਈ ਬਿਧਿ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਬਤਾਇ ਜੀ ! ਤੁਝ ਪਾਰਸ ਕੇ ਮਿਲੈ ਕਾ ਗੁਣੁ ਤਬ, ਜਬ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ
ਪੁਨੀਤ ਕਰਿਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ, ਉਨ ਕਉ ਪੁਨੀਤ ਹੋਵਣੇ ਕੀ ਬਿਧਿ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ :—

ਸੰਗਤਿ³ ਮੀਤ ਮਿਲਾਪੁ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੇ ॥

ਗਾਵੈ ਗਾਵਣ ਹਾਰੁ ਸਥਾਇ⁴ ਸੁਹਾਵਣੇ ॥

ਸਾਲਾਹਿ ਸਾਚੇ ਮੰਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਇਆ ਮਤੇ⁵ ॥

ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਭਾਵੈ ਸਹਜਿ ਨਾਵੈ ਬੋਲੀ ਤ ਸੰਗਮੁ⁶ ਸਤ ਸਤੇ ॥

ਆਰਾਧਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਾਚਾ ਨਿਰ⁷ ਦੇਇ ਚੜੇ ਸਵਾਇਆ ॥

ਗਤਿ⁸ ਸੰਗਿ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਨਦਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਏਨ੍ਹੀ ਬਾਤੀਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਏਹ
ਜਿ ਸੰਤ ਮੀਤ ਹੋਂ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕ, ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਸਿਉ ਮਿਲਾਪੁ ਹੋਇ । ਜਹਾਂ ਏਹਿ ਇਕਤ੍ਰ⁹ ਹੋਹਿ, ਤਹਾਂ ਜਾਈਐ, ਉਨ੍ਹ ਸੋ
ਮਿਲੀਐ, ਤਬ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਇਕਠੇ ਹੋਹਿ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕੀਰਤਨੁ
ਕਥਾ ਕਰਹਿ, ਤਹਾਂ ਅਵਸਿ¹⁰ ਜਾਈਐ । ਓਹੁ ਠਉਰ ਭੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਸਾਧ ਜਨ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤੇ ਹੋਂ, ਹਰਿ ਜਸੁ
ਉਚਰਤੇ ਹੋਂ । ਜੇ ਤਹਾਂ ਜਾਣਾ ਪਾਈਐ, ਤਉ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੁ ਹੋਇ । ਸਗਲੇ ਪੁੰਨ, ਸਗਲੇ ਦਾਨ, ਸਗਲ ਦੇਆ ਧਰਮ,
ਅਰੁ ਸਗਲੇ ਤੀਰਥ ਤਹਾਂ ਹੀ ਹੋਏਂ, ਜਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਈ । ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਜੀਐ,
ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਜਿ ਸਗਲ ਕਾ ਭਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਸ ਕਉ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟਿ ਰਾਖੇ । ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਵਣੁ ਹੋਇ,
ਸੁ ਕੈਸਾ ਨਾਵਣੁ ਹੋਇ ? ਜਿ ਤ੍ਰਿਬੋਲੀ ਸੰਗਮ ਕਾ ਜਿ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਸੁ ਸੰਤਾਂ ਕੇ ਸੰਗਿ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਸੰਤ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਹਿ, ਤਹਾਂ
ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਸਿਮਰੀਐ, ਤਬ ਤ੍ਰਿਬੋਲੀ ਸੰਗਮ ਕਾ ਨਾਵਣੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਜਿ
ਹੈ, ਤਿਸ ਏਕ ਹੀ ਕੰਉ ਅਰਾਧਣਾ, ਜਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਦੇਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਦੇਵਣੇ ਕੀ ਭੁੰਟਿ ਨਾਹੀ, ਨਿਤਾ
ਪ੍ਰਤ ਸਵਾਇਆ ਹੀ ਸਵਾਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧੀਐ । ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੀ ਜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਧ
ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਸ ਕਉ ਤਬ ਹੀ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਆਪਿ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਮਿਲਾਵਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬਹੁਤਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਾ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਭੀ ਤੁਮ ਹੀ
ਕਉ ਹੈ ਅਰੁ ਜੀ ਮਿਲਿਆ ਭੀ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਹੈ । ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤੂ ਹਮ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਜੀ । ਦੇਖਾ ਓਹੁ ਜਿ
ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜੀ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

¹ਵਰਗੇ, ਜਿਹੇ । ²ਤਰੀਕਾ । ³ਹਰੀ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਿਲਣਾ, ਏਹੀ ਸੱਚਾ ਵਿਸਨਾਨ ਹੈ ।

⁴ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ⁵ਬੁਧੀ । ⁶ਤਿੰਨਾਂ ਨਦੀਆਂ ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ, ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਤ੍ਰਿਬੋਲੀ
ਸੰਗਮ' ਜਾਂ ਪ੍ਰਯਾਗ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਅਲਾਹਬਾਦ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ । ⁷ਹਰ ਰੋਜ ਚੜ੍ਹੇ ਸੂਰਜ ਅਗੇ ਨਾਲ਼ੇ
ਸਵਾਇਆ, ਵਧ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ⁸ਮੁਕਤੀ । ⁹ਇਕੱਠ । ¹⁰ਜ਼ਰੂਰ ।

ਕਹਣੁ^੧ ਕਹੈ ਸਭ ਕੋਇ ਕੋਵਡੁ ਆਖੀਐ ॥
 ਹਉ ਮੂਰਖੁ ਨੀਚੁ ਅਜਾਣੁ ਸਮਝਾ ਸਾਖੀਐ^੨ ॥
 ਸਚੁ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ^੩ ਭਾਖੀ ਤਿਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਮੇਰਾ ॥
 ਕੂਚੁ^੪ ਕਰਹਿ ਆਵਹਿ^੫ ਬਿਖੁ^੬ ਲਾਏ ਸਬਦਿ ਸਚੈ ਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ॥
 ਆਖਣਿ ਤੋਟਿ ਨ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੀ ਭਰਿ ਪੂਰਿ^੭ ਰਹਿਆ ਸੇਈ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਬੇਨਤੀ ਮਨੁ ਮਾਜੈ^੮ ਸਚੁ ਸੋਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਕਹਣੁ ਕਹਣੁ ਸਭ ਕੋਈ ਹੀ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਆਖੀਐ ਜਿ ਐਸਾ ਹੈ, ਐਹਾ ਭਿਠਾ, ਐਰੁ ਸੂਰਤਿ, ਐਹਾ ਜੇਹਾ ਕੁ, ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਨਾ ਆਪਿ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਤੈ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਮੈ ਜਿ ਕਹਾ, ਜਿ ਕਿਆ ਕਹਾ । ਸੁ ਮੇਰੇ ਤਾ ਸਮਝਿ ਨਾ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਮੁਗਧ ਹੈ । ਸੁ ਏਸੁ, ਏਹੁ ਕੰਮ ਮੂਰਖਾ ਦਾ ਨਾਹੀ ? ਏਹੁ ਕੰਮ ਜਿ ਹੈ, ਮਿਲਣ ਦੇਖਣ ਸੁਣਣ ਆਖਣ ਦਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਕੰਮ ਸਿਆਣਿਆ ਦਾ ਹੈ । ਮੈ ਜਿ ਹਉ ਸਿ ਮੂਰਖੁ ਹੋ^੧ । ਮੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਮਝਾ, ਸਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾ । ਜਾ ਸਚ ਕੀ ਸਾਖੀ ਗੁਰੁ ਸਮਝਾਇ ਦੇਇ, ਤਬ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮੁਖ ਤੇ ਲਾਗਾ ਕਹਣੇ । ਜਿ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਐਸਾ ਠਾਕੁਰ, ਐਸਾ ਜਗਦੀਸੁ, ਐਸਾ ਸਾਹਿਬ, ਐਸਾ ਖੁਦਾਇ, ਐਸਾ ਅਲਾਹ, ਐਸਾ ਪਰਵਰਦਗਾਰੁ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲੀਆ । ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਸਚੁ ਜਾਨਿਆ, ਜਾ ਆਖੀ ਦੇਖਿਆ । ਜਿ ਜੋ ਕੋਈ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕੂਚ ਦਰਿ ਕੂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਹਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਇਕੁ ਚਸਾ^੨ । ਅਰੁ ਏਤਨੀ ਬਿਖੁ ਕੀ ਭਰੀ ਉਠਾਵਤਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਲਦਿਓ ਹੀ ਮਰੇ । ਸੁ ਬਿਖੁ ਕੀ ਢੇਰੀ ਛੱਡੀ ਬਗੈਰਿ, ਨ ਏਹੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਨ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਓਹੁ ਆਖਿਆ ਹੀ ਜਾਦਾ ਹੈ । ਆਖਦਾ ਆਖਦਾ ਮਨੁਖੁ ਮਰਿ ਜਾਉ, ਪਰੁ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ । ਆਖਣ ਹਾਰਾ ਆਖਉ ਹੀ ਆਖਉ ਆਖੈ, ਸੁ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਖੈ ? ਕਹੈ, ਬ੍ਰਹਮੇ ਤੇ ਵਡਾ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਨਿ ਚਾਰਿ ਵੇਦ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਕੀਏ । ਤਉ ਐਸੀ ਤਉ ਸਕਤਿ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਤਿਨਿ ਭੀ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਉਸ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਆਖਿ ਨ ਸਕੀ, ਤਾ ਏਹੁ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਮਨੁਖ, ਆਖੈ ਸੁ ਕਿਆ ਆਖੈ ? ਅਤੇ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੈ । ਅਰੁ ਕਿਆ ਏਹੁ ਸਮਝੈ, ਅਰੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਏਹੁ ਦੇਖੈ । ਉਸ ਦੇ ਵਖਿਆਣ ਕਰਣ ਨੋ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨਹੀ । ਓਹੁ ਪੂਰਾ ਭੰਡਾਰੀ ਹੈ, ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਏਕੁ ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ, ਸੇਈ ਸਹੀ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਸਮਾਣਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਨ ਹੀ ਦੇਖਿਆ, ਤਿਨ ਹੀ ਜਾਤਾ । ਸੇਈ ਸਹੀ ਹੋਇਆ, ਜਿਨਿ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ, ਸੇਈ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਮਿਲਿਆ^੩ । ਤਬ ਓਇ ਸਮਸਤ^੪ ਸੰਗੀ ਜਿ ਥੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਓਨ੍ਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੂ । ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਏ ਹਾਂ । ਤੂ ਅਸਾਡੀ ਰਖਿਆ ਕਰਿ, ਅਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਰਨੀ ਲਾਇ ਲੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਐ ਜੁਦੇ^੫ ਨਾਹੀ । ਮਿਲੇ ਤੁਸੀਂ ਆਇ^੬ ਹੀ ਦੇ ਮੇਰੇ ਹਉ । ਤੁਸੀ ਆਇ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਉ, ਤਉ ਮੈ ਤੁਸੀ ਮਿਲਾਵੇ ਹਉ" । ਤਬ ਓਇ ਬਹੁਤਿ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੀ

^੧ਤੋਰੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਕਥਾ । ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ "ਕਿਸੁ ਕੇ ਆਖੀਐ" ਹੈ । ^੨ਸਿਖਿਆ ਤੋ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋ । ^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਅੰਬ੍ਰਿਤ" ਹੈ । ^੪ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੫ਜੰਮਦੇ ਹਨ । ^੬ਜ਼ਹਿਰ ਭਾਵ ਪਾਪ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਹੋਏ । ^੭ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ । ^੮ਸਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰੇ । ^੯ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ—੧੫ ਵਿਸੇ ਦਾ ਇਕ ਚਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^{੧੦}ਸਾਰੇ । ^{੧੧}ਵਖਰਾ, ਅਲੱਗ । ^{੧੨}ਮੁੱਢ, ਸ਼ੁਰੂ, ਅਰੰਭ ।

ਸਬਦ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ । ਦੀਖਿਆ ਲੇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸਾਡੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਹੈ । ਹੁਣ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਿ । ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਐਦ੍ਰ ਹੀ ਥਾਵਹੁ ਅਸੀਂ ਫਿਰਹੁ । ਅਸਾਡਾ ਮਨੁ ਹੁਣੁ ਅਘਾ^੧ ਨੂੰ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ । ਅਸਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਜਿ ਫਿਰਿ ਘਰੀਂ ਜਾਹਿ"^੨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਪੁਰਖਾ ! ਹੁਣੁ ਤੁਸੀਂ ਗੰਗਾ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ ਹਹੁ । ਹੁਣੁ ਜੇ ਏਥਹੁ ਫਿਰਹੁਗੇ, ਤਾਂ ਲੋਕੁ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਜਿ ਗੰਗਾ ਜਾਂਦੇ, ਨਾਨਕ ਫੇਰਿ ਫੇਰੇ । ਪਰੁ ਹਾ ਪੁਰਖਾ ! ਹੁਣੁ ਤੁਸੀਂ ਗੰਗਾ ਜਾਹੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹੁ, ਤੁਸਾਡੇ ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ਹੋਏ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇਆ, ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਈ । ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹੁਗੇ, ਤੁਸਾਡਾ ਲੋਕੁ ਭੀ ਸਭੁ ਕਰੇਗਾ, ਜਿ ਗੰਗਾ ਭੀ ਜਾਇ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਆਏ"^੩ । ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹੁਣੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਦਰਸਨਿ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਲੋਕੁ ਭੀ ਰਹਿ । ਅਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਹੁਣੁ ਹੀ ਵਿਦਾ ਕਰਿ"^੪ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਹੁਣੁ ਤੁਸੀਂ ਜਾਹੁ, ਗੰਗਾ ਨਾਵਿ ਆਵਹੁ"^੫ । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਕਉ ਚਲੇ । ਤਬ ਪੈਂਡੇ ਮਹਿ ਗੰਗਾ ਕੇ ਸੰਗੀ ਕਹੈ ਜਿ, "ਜੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਕੀ, ਜੈ"^੬ । ਤਬ ਓਇ ਕਹੈ ਜਿ, "ਜੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਜੈ"^੭ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਹਉ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਟੇਕ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਹੁ ਜਿਨਿ ਤਾਰੇ ਪਤਿਤ ਅਨੇਕ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧੭ ॥ ੨੪੫ ॥ ੨੪੫ ॥

ਭੇਖ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕੀ ।

ਤਬ ਜਦਿ ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਸੈਸਾਰੁ ਬੀਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਗਉਗਾ^੧ ਪ੍ਰਗਟਿਆ । ਸਭ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਭੋਆ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਉਹਾਂ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਨਹੁ ਮਹਿ ਏਹੁ ਥਾਤ ਚਲਿ ਪੜੀ । ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਕਿ ਲੋਕ ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਹੀ^੨ ਕੇ ਥੇ, ਕਾਜੀ, ਮਉਲਾਨੇ, ਬੈਸਨਉ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸ ਸੇ, ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਜਿ ਰੇ ਭਾਈ, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਬਾਰਹੀ^੩ ਬਰਸੀ ਤਉ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਏਸੁ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਕਵਨੁ ਹੈ । ਨਾ ਏਸੁ ਕਾ ਜੋਗੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਤਪਿਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਕਾਜੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਮਉਲਾਨਿਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਹਿੰਦੂਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਹੁ ਵੇਦ ਕੇ ਰਾਹਿ ਨਾ ਕਤੇਬ ਕੇ ਰਾਹਿ ਪਰੁ ਹੋਇ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਉ

^੧ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ।

^੨ਸ਼ਰ, ਰੋਲਾ ।

^੩ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ, ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਦੇ ।

ਦੇਕ ਬਾਤ ਪੁਛੀਐ, ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਤੇਰਾ ਮਾਰਗੁ ਕਿਆ ਹੈ ?" ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ
 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਦੇਖਾਂ, ਤੂ ਕਹੁ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਵਨੁ ਪੈਂਡਾ ਹੈ ? ਜੋਗੀ ਹੈ, ਸਿ ਗੋਰਖ ਗੋਰਖ
 ਕਰਤੇ ਹੈ । ਸੰਨਿਆਸੀ ਦਤਾ ਤੇ ਕਹਤੇ ਹੈਨਿ । ਦਰਵੇਸ ਅਲਾਹ ਅਲਾਹ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਬੈਸਨਉ ਨਾਰਾਇਣ
 ਬਿਸਨੁ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਕਾ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਤਿਸ ਮਾਰਗਿ ਸਭ ਕੋਈ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ।
 ਤੂ ਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਰਾਹਿ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਰਾਹਿ, ਨਾ ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ, ਬੈਰਾਗੀਆਂ, ਬੈਸਨਵਾਂ ਕੇ ਰਾਹਿ ।
 ਇਕੋ ਤਾਂ ਤੂ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਤੇਬ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ, ਕਾਜੀ ਤਥ ਕਉ ਏਉ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ
 ਕਿਛੁ ਵੇਦੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ । ਏਕ ਕੋਈ ਮਾਰਗੁ ਤੂ ਪਕੜੁ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਟਿਕਿਆ ਰਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ! ਏਹ ਜਿ ਕਾਗਦ ਉਪਰਿ ਤੁਮਹੁ ਸਿਆਹੀ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸਿ ਮੈਂ ਏਹਿ ਕਿਆ
 ਮਾਨਉ ?" ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ! ਸੈਸਾਰੁ ਤਉ ਏਹੀ ਲੇਖ ਮਾਨਤਾ ਹੈ । ਓਇ ਲੇਖ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਤੂ ਮਾਨਤਾ
 ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ:—

ਕਾਇਆ¹ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ² ਪਰਵਾਣਾ³ ॥

ਸਿਰ ਕੇ ਲੇਖ ਨ ਪੜੈ ਇਆਣਾ ॥

ਦਰਗਹ ਘੜੀਅਹਿ ਤੀਨੇ⁴ ਲੇਖ ॥

ਖੋਟਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਵੇਖੁ ॥ ੧ ॥

ਨਾਨਕ ਜੇ ਵਿਚਿ ਰੁਪਾ⁵ ਹੋਇ ॥

ਖਰਾ ਖਰਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਰੇ ! ਏਹ ਜਿ ਸਿਟੀ ਕੇ ਕਾਗਦ ਹੈ ਅਰੁ ਇਨ੍ਹ ਕੇ ਉਪਰਿ
 ਸਿਆਹੀ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੈਨ੍ਹ । ਸਿ ਏਹ ਕਿਆ ਲੇਖਾ ਹੈ ? ਪਰੁ ਏਹ ਕਾਇਆ
 ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਵਾਣਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਲਿਖਣਹਾਰਾ ਹੈ । ਅਰੇ ਮੂਰਖ ! ਜੇ ਤੂ
 ਐਸਾ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਿ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਦੇਖਾਂ । ਉਸ ਕਉ ਵਾਚਿ, ਪੜ । ਜਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ
 ਦੇ ਬਾਬਿ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਪਰਤੀ ਕਿਆ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ? ਅਰੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਦਰਗਹ ਕਿਆ ਲੇਖੁ ਘੜੀਤਾ ਹੈ ?"
 ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਾਈ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਹਿ, ਤਿਸ ਕੀ ਹਮ ਰੋਹੀ ਨਿਸਾ⁶ ਕਰਹਿ ।
 ਇਸ ਬਾਤ ਕੀ ਹਮ ਕਉ ਪਹੁਚ ਨਾਹੀ, ਤੂ ਕਹੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੂੰ ਲੇਖ ਦਰਗਹ
 ਮਹਿ ਲਿਖੀਤੇ ਹੈ । ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਬੁਧਿ । ਏਹ ਤੂੰ ਘੜੀਤੀਆਂ ਹੈ । ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਣਾ, ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਕਮਾਵਣਾ, ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਟਿਕਿਆ ਰਹਣਾ । ਸੁਕੂਤੁ, ਸੁਮਾਰਗੁ ਛੋਡਣਾ ਨਾਹੀ । ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਬੁਧਿ, ਏਹ
 ਤੂੰ ਦਰਗਹ ਤੇ ਆਏ ਹੈਨ੍ਹ । ਸੁ ਈਹਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗਦਾਂ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ । ਏਹਿ ਬੇਦ
 ਅਰ ਕਤੇਬ ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਕੀਏ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਉ ਏ ਤੀਨੇ ਲੇਖ ਦਰਗਹ ਤੇ ਮਿਲੇ ਹੈ । ਏਹ ਜਿ ਤੀਨਿ ਲੇਖ ਹੈ, ਸਿ
 ਮਨ ਕੇ ਪਰਵਾਣੇ ਉਪਰਿ ਹੈ । ਸਿਰ ਕੇ ਜਿ ਲੇਖ ਹੈ, ਸਿ ਅਵਰਦਾ⁷, ਅਰੁ ਰਿਜਕ ਕੇ ਅਰੁ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕੇ ਹੈ ।
 ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਰ ਕੇ ਲੇਖੇ ਪੜੈ, ਸੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਸੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਅਰੁ ਪੰਡਿਤੁ ਭੀ ਓਹੀ । ਕਾਜੀ ਜੀ ! ਅਵਰ ਸਭਿ
 ਬਾਤਾਂ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਹੋ" । ਜਬ ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ, ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਖਾਨ, ਖਵਾਨੀਨ⁸, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ
 ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੇ । ਜਿ ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕੀ ਬਾਤ ਸਭ ਰਹੀ ਈਹਾਂ । ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜੈਸਾ
 ਹੋਵਣਾ ਹੈ ਬੰਦੇ ਕੇ ਬਾਬਿ, ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭੁ ਵਾਹ ਵਾਹ

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੬੨ । ²ਸੁਭਾ, ਆਚਰਣ । ³ਹੁਕਮ । ⁴ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਲੇਖ—ਕਾਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਜੋਗੀ ਆਦਿਕ । ⁵ਚਾਂਦੀ । ⁶ਤਸੱਲੀ । ⁷ਉਮਰ । ⁸ਖਾਨ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਰਈਸ, ਅਮੀਰ ।

ਕਰਿ ਉਠਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿਸ ਮਹਿ ਖੁਦਾਇ, ਸੁਕਰਮ ਦੀਏ ਹੈਂ ਅਰੁ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਰੁਪਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਮਹਿ ਬੁਰਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ, ਤਿਸ ਮਹਿ ਖੋਟੁ ਹੈ ਓਹੁ ਖੋਟਾ ਹੈ । ਤੂ ! ਇਥੇ ਇਸ ਹੀ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਦੇਖੁ, ਜਿਸ ਰੁਪਈਐ ਮਾਹਿ ਰੁਪਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਹਰਿ ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਖਰਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਮਹਿ ਲੋਹਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਹਰਿ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਖੋਟਾ ਹੈ, ਖੋਟਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਅਖੀਂ ਆਗੇ ਹਾਜਰੁ ਦੇਖੁ, ਸੁ ਏਹੀ ਬੀਚਾਰੁ ਦਰਗਹ ਕਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦੇਖਾਂ, ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਕਾਜੀ ਹੈਂ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈਂ, ਜੋਗੀ ਹੈਂ । ਦੇਖਾਂ ਜੀ, ਏਹ ਕੈਸੇ ਹੈਂ ?"

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਕਾਜੀ¹ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮਲੁ² ਖਾਇ ॥
ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਨਾਵੈ ਜੀਆ ਘਾਇ³ ॥
ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅੰਧੁ⁴ ॥
ਤੀਨੇ ਉਜਾੜੇ ਕਾ ਬੰਧੁ⁵ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਜਿ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਕਾਜੀ, ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਮਲੁ ਖਾਤੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਿ ਹੈਂ, ਜਿ ਜੀਆਂ ਕਉ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਲੋਕਾਂ ਕਉ ਅਛਿਧੁ⁶ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਏਹ ਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਜੋਗੀ ਹੈਂ, ਸੇ ਸਭਿ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਜੋਗੀ ਹੈਂ । ਜੁਗਤਿ⁷ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਜੋਗੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਸਭਿ ਉਦਿਆਨ⁸ ਕੇ ਮੰਦਰ ਹੈਂ । ਜਿਉ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਮਹਲੁ ਹੋਇ ਖੜਾ, ਪਰੁ ਵਿਚਿ ਵਸਦੀ⁹ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵੇ । ਜੋਗੀ, ਕਾਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦਰਿ ਉਇ ਕਰਮ ਨਾਹੀ, ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਸਦੀ ਹੋਇ । ਨਾ, ਉਹਾ ਉਜਾੜਿ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦੇਖਾਂ, ਓਹ ਕਰਤੂਤਿ ਭੀ ਬਤਾਈਐ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਤੇ ਜੋਗੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਹੋਇ, ਕਾਜੀ ਤੇ ਕਾਜੀ ਹੋਇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸੇ ਜੋਗੀ ਜੋ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਣੈ ॥
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥
ਕਾਜੀ ਸੇ ਜੋ ਉਲਟੀ¹⁰ ਕਰੈ ॥
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ॥
ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥
ਆਪਿ ਤਰੇ ਸਗਲੇ¹¹ ਕੁਲ ਤਾਰੈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰੇ ਭਾਈ ! ਜੋਗੀ ਸੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਜੁਗਤਿ ਆਈ ਹੈ, ਜੁਗਤਿ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਰਹਤ ਕਾ ਸੂਰਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ । ਜਿ ਏਕਸ ਨਿਰੰਜਨ ਹੀ ਕਉ ਜਾਣੈ, ਅਵਰ ਕਉ ਨ ਜਾਣੈ । ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਤਿਸ ਕਉ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ । ਅਰੁ ਕਾਜੀ ਤਿਸ ਕਉ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਮਨ ਹੀ

¹ਕਾਜੀ । ²ਮੇਲ (ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ) । ³ਮਾਰ ਕੇ, ਦੁਖ ਦੇ ਕੇ । ⁴ਅੰਨ੍ਹਾ (ਅਗਿਆਨੀ) ।
⁵ਬਾਨ੍ਹਣੂ, ਸਮਿਆਨ । ⁶ਦੁਖ । ⁷ਤਰੀਕਾ, ਢੰਗ । ⁸ਜੰਗਲ, ਉਜਾੜ । ⁹ਜੀਵ, ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ।
¹⁰ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ ਚਿਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਲਵੇ । ¹¹ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇਵੇ ।

ਕਉ ਮਾਰੇ ॥ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਮਰੇ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਕਾਜੀ ਕਹੀਐ । ਅਰੁ ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣੁ, ਜਿ ਸਗਲ ਆਤਮਾ ਰਾਮੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਦੇਖੇ । ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰੇ, ਅਰੁ ਸਭਸ ਕੁਲ ਕਉ ਭੀ ਤਾਰੇ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕਹੀਐ' । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਦੇਖਾ, ਏਹ ਜਿ ਦਾਨਸਬੰਦ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਪੜ੍ਹੈ ਹੈ, ਹਾਫਜ਼ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :-

¹ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ ॥

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸੋਈ ਮਲੁ² ਧੋਵੈ ॥

ਪੜਿਆ ਬੂਝੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਜਿਸੁ³ ਸਿਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਮੀਆ ! ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਆਪਣੀ ਮਲੁ ਧੋਇ ਦੂਰਿ ਕਰੀ ਹੈ, ਬੁਰਿਆਈ ਦੇ ਨਜੀਕਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਕਹੀਐ । ਅਰੁ ਪੜਿਆ ਸੋਈ ਜਿਨਿ ਆਪਣਾ ਖੁਦਾਇ ਬੁਝਿਆ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਆਸਰਾ ਸਭਿ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਇਕਸੁ ਖੁਦਾਇ ਉਪਰਿ ਯਕੀਨੁ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਸੁ, ਸੋਈ ਪੜਿਆ ਹੈ । ਸੋਈ ਹਾਫਜ਼ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੋਈ ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਦਾਨਰ⁴ ਬਾਇ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਕੀਦੇ⁵, ਹੋਰੁ ਸਭ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ" । ਤਬ ਓਹਿ ਜਿਤਨੇ ਲੋਗ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ" । ਤਬ ਓਇ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁ ਥੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਏ, ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਜੁ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਸਿਖ ਹੋਏ । ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਜਾ⁶ ਸਿੰਘ⁷ ਸਰਨੀ ਜਿਵੈ ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ॥

ਤਿਉ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕੀ ਰਾਖੇ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੮ ॥ ੨੪੬ ॥ ੨੪੬ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਰਾਵੀ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਥੀ ਪਰੇ ਬੈਠਾ ਦਰੀਆਵ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਰਾਗੁ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੂਢਤਾ ਦੂਢਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ । ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਬੈਰਾਗ ਕੇ ਘਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਤਬ ਅੰਗਦ

¹ਸਿਆਣਾ । ²ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ।

³ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਹਰੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੋਵੇ ।

⁴ਬੁਧੀ, ਅਸਲ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅਖਰ ਦਾਨਸ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ 'ਦਾਨਸਬੰਦ' ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸਿਆਣਾ, ਅਕਲਵਾਲਾ । ⁵ਯਕੀਨ, ਭਰੋਸਾ । ⁶ਬਕਰੀ । ⁷ਸ਼ੇਰ ।

ਚੇਲਾ ਹਥ ਥੋਧਿ ਕਰਿ, ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਤਬ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਘਰਿ ਬੀ ਉਤਰਿਆ, ਤਬ ਅੰਗਦ ਕਉ ਨਿਕਟਿ^੧ ਬੁਲਾਇਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਆਉ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਕਿਛੁ ਕਹੈਗਾ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਤੂੰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਹਉ ਜੀ । ਤੂੰ ਦੇਖਾਲੁ ਹੋਹਿ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਬੇਰਾਗੁ ਕਹਾ ਥੰਮੀਐ ਜੀ ? ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੁਧੁ ਜਿ ਬੇਰਾਗੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸੁ ਸੁਭਾਇ ਕੀਆ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਦਾ ਮਹਰਮੁ^੨ ਹੈਂ । ਪੁਰਖਾ ! ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਤਾਲਬੁ^੩ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਲ ਦਾ ਤਾਲਿਬੁ ਹੈ । ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ! ਤੈ ਭਲੀ ਖਬਰ ਪੁਛੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਜੀਉ^੪ ਭਰਤੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਕੇ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ॥

ਦੁਖ ਵਿਸਾਰਣੁ ਸੇਵਿਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਨੀਤ ਨਵਾ^੫ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਸਾਹਿਬੁ ਕਰੇਗਾ । ਮੈਂ ਜਿ ਅਰਜੁ ਕਰਾਂ, ਸੁ ਕਿਸਿ ਪਾਸਿ ਕਰਾਂ ? ਸੁ ਐਸਾ ਭੀ ਕੋਈ ਹੈ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸੋ ਤਉ ਤੁਮ ਹੀ । ਸੁ ਅਰਜੁ ਕਰਣਹਾਰਾ ਭਿ ਤੂੰ ਅਤੈ ਜੀ ਸੁਣਣਹਾਰਾ ਭਿ ਤੂੰ ਹੋਂ ਹੋਂ ਜੀ । ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਸੁਣਣਹਾਰ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜੀ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਹੋ ਤਾ ਏਵੇ, ਪਰੁ ਵੇਸਾਹੁ ਕੀਤਾ ਨਾਹੀ ਜਾਦਾ । ਸਾਹਿਬੁ ਖਰਾ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੁ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਅਰਜੁ ਉਸ ਹੀ ਆਗੇ ਹੈ, ਜਿ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸੁ ਕਰਣਹਾਰਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ, ਨਿਤ ਹੀ ਨਿਤ ਨਵਰਤਨੁ ਹੈ, ਪੁਰਾਣਾ ਕਦੇ ਹੋਂਦਾ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਸਦਾ ਹੀ ਸਦਾ, ਨਵਾਂ ਹੀ ਨਵਾਂ । ਮੈਂ ਉਸ ਕਉ ਸੇਵਉ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਪਹਿ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ !

ਅਨਦਿਨੁ^੬ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵੀਐ ਅੰਤਿ ਛੁਡਾਏ ਸੋਇ ।

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮੇਰੀ ਕਾਮਣੀ^੭ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਦਇਆਲ ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਤਰਾ । ਸਦਾ^੮ ਕੁਰਬਾਣੇ ਜਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਓਹੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰੀਏ, ਜਿ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਰ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਸਹਾਈ ਹੋਇ । ਹੋਰੁ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਸਹਾਈ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਸੁਣਹੁ, ਹੋ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਮੀਤ ! ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਏਹੁ ਪਾਰਿ ਨਾਹੀ ਪਬਤਾ । ਏਸ ਕਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਤਬ ਹੀ ਹੋਇ, ਜਦਿ ਏਹੁ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰੇ । ਹੋਉ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ਕੀਤਾ, ਜਿਸੁ ਦੇ ਨਾਇ ਲੰਏ ਜੀਅ ਦੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ । ਤਿਸੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ, ਹਉ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ

^੧ਨੇੜੇ । ^੨ਭੇਤੀ । ^੩ਖੋਜਣ ਵਾਲਾ, ^੪ਫੇਰੇ, ਪੰਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ੬੬੦੧, ਦੂਜੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਪੰਥੀ ਵਿਚ “ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਸਿਮਰੀਐ” ਹੈ । ^੫ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵਾਂ (ਤਾਬਾ, ਖੁਸ਼) । ^੬ਹਰ ਰੋਜ਼, ਹਮੇਸ਼ਾ । ^੭ਦਿਸਤੀ, ਸਹੇਲੀ । ^੮ਸੌ ਵਾਰੀ ।

ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਿਮਰਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਉਸ ਕੀ ਜਿ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ !

¹ਸਰਬੰ ਸਾਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਤਾਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ² ਕਰੇਇ ॥ ੩ ॥

ਤੁਧੁ ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਕੇਵ ਰਹਾ । ਸਾ³ ਵਡਿਆਈ ਦੇਹਿ ਜਿਤੁ ਨਾਮਿ ਤੇਰੇ ਲਾਗਿ ਰਹਾ ॥

ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ਜਿਸੁ ਆਗੈ ਪਿਆਰੇ ਜਾਇ ਬਹਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਤਨੀ ਰਚਨਾ ਸਾਹਿਬ ਰਚੀ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਵਿਚਿ ਇਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੀ⁴ । ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਬਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਕਾ ਮਾਲਿਕੁ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਰੇ ? ਕਿਆ ਏਹੁ ਮਾਨੁਛੁ ਹੈ ? ਜਿ ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਸੋਈ ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇ । ਨਾਤਰ ਏਵ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ, ਸੇਵਾ ਪਾਈ ਨ ਜਾਇ । ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ, ਨਾ ਮੁਕਤਿ, ਨਾ ਗਤਿ, ਨ ਉਰਵਾਰੁ, ਨ ਪਾਰੁ, ਨ ਦੀਨੁ, ਨ ਦੁਨੀਆ, ਕਾਈ ਨਉਰ ਨ ਪਾਈਐ । ਤਿਸ ਬਿਨਾ ਮੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਾ ? ਮੇਰਾ ਜੀਵਣਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਹਿਬ ਸਾਬਿ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਬਿਨਾ ਮੈ ਰਹਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਤਿਸ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ ਮੈ ਬੇਨਤੀ ਜਾਇ ਕਰੀ, ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਹੋਇ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ !

ਸੇਵੀ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਣਾ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਚੈਉ⁵ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਬਿੰਦ⁶ ਬਿੰਦ ਚੁਖ⁷ ਚੁਖ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥

ਸਾਹਿਬ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਬਿੰਦ⁸ ਬਿੰਦ ਚੁਖ ਚੁਖ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਮੈ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਉ, ਅਵਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨ ਕਰਉ, ਅਵਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਲੋਉ । ਤਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਉ ? ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੈ ਏਹਾ ਕਰਉ, ਜਿ ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਨਖ ਨਖ ਚੁਖ ਚੁਖ ਹੋਵਉ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ । ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ । ਪਰੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਉ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਛਾਰੀਓ । ਰਤੀ ਰਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਛਾਰੀਓ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਕਾਈ ਹਿਕਮਤਿ, ਕਾਈ ਹੁਜਤ, ਕੋਈ ਹੁਕਮੁ, ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਪਾਈਐ ? ਸਿਮਰੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਿਮਰੀਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

¹ਸਭ ਬਾਂ ਵਿਆਪਕ ।

²ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ।

³ਇਹ ਤੁਕ ਪੰਥੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ ।

⁴ਮੰਗਾ ।

⁵ਪਲ ਪਲ ।

⁶ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਵਾਂ, ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਵਾਂ ।

⁷"ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਚੁਖ ਚੁਖ ਹੋਇ",

ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

'ਕਿਉ' ਸਿਮਰੀ ਸਿਵਰਿਆ^੧ ਨਹੀ ਜਾਇ ।
 ਤਪੋ^੨ ਹਿਆਉ^੩ ਜੀਅਤਾ ਬਿਲਲਾਇ^੪ ।
 ਸਿਰਜਿ^੫ ਸਵਾਰੇ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ।
 ਤਿਸੁ ਵਿਸਰਿਐ ਚੰਗਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥
 ਹਿਕਮਤਿ^੬ ਹੁਕਮਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ।
 ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਾਥਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਇ^੭ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਂ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਓਹੁ ਉਪਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਆਪ ਥੀ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਇ । ਜੀਉ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਨੇ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਉ, ਸੇਵਾ ਸੰਜਮ ਕਉ ਬਿਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨੋ ਬਹੁਤ ਜੀਉ ਬਿਲੀਤਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ । ਜਿਨਿ ਸਾਹਿਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹੋ ਆਪੇ ਹੀ ਸਵਾਰੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਵਾਰੇ । ਅਰੁ ਤਾਂ ਹੀ ਓਹੁ ਚਿਤਿ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਜਬ ਓਹੁ ਦੇਆਲੁ ਪੁਰਖੁ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਬਿਸਰਿ ਜਾਇ, ਤਬ ਤਿਤੁ ਵਿਸਰਿਐ ਏਸ ਕਾ ਭਲਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹਿਕਮਤਿ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨ ਸਿਆਣਪ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਾ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਕੋਈ ਉਜਰੁ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਓਸ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਕਉ ਜਿ ਮਿਲੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੀਐ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਜਾਇ, ਸੁ ਵਸਤੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਉਸ ਕਉ ਭਾਵੈ ਅਰੁ ਮੇਲਿ ਲਏ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਓਹੁ ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਕਿ ਵਖਰੁ ਹੈ ? ਵੇਖਣ ਸਾਰਖੀ ਹੈ, ਕੇ ਨਾਹੀ ? ਵੇਖਿਐ, ਸੁਣਿਐ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਖਾਧੇ, ਪੀਤੇ, ਚਖਿਐ, ਸੁਆਉ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ? ਕਿ ਕਾਈ ਠਫਰੁ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਪਤੀਆਈਅਹਿ, ਲੋਕਾਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲਿ ਰਹਿ ਆਵਈ ਹੈ ? ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਜਿ ਦੇਖੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ? ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਜਿ ਪਤਿ ਰਹੇ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਵਖਰੁ^{੧੦} ਨਾਮੁ ਦੇਖਣ ਕੋ ਜਾਇ ॥
 ਨਾ ਕੋ ਚਾਖੇ ਨਾ ਕੋ ਖਾਇ ॥
 ਲੋਕ ਪਤੀਏ^{੧੧} ਨਾ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥
 ਤਾ ਪਤਿ ਰਹੇ ਰਾਖੇ ਜਾ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਨ ਕੋਈ ਵਖਰੁ ਹੈ, ਨ ਕਾਈ ਜਾਇ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਓਹੁ ਵਖਰੁ ਰਖੀਐ, ਕਿ ਦਿਸੈ । ਨਾ ਓਸ ਕਾ ਕੋਈ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਦੇਖੇ । ਅਰੁ ਨ ਵਰਨੁ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਚਿਹਨੁ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂ ਸੁਆਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਨਾਮ ਕਉ ਚਖੇ, ਕਿ ਖਾਇ, ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਆਦੁ ਪਾਏ । ਪੀਣੁ ਸਾਰਖੀ ਭੀ ਵਸਤੁ ਕਾਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕਉ ਪੀ ਲਏ । ਅਰੁ ਏਵ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸਹੁ ਭਲਾ ਭਲਾ ਕਹਾਏ, ਅਰੁ ਲੋਕਾਂ ਕੇ ਸਲਾਹੇ ਸਾਹਿਬੁ ਇਸ ਓਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਭਾਵੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਥਿ ਪਤਿ ਰਹੇ । ਏਵ ਨਾ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਜੀਵ ਕੀ ਪਤਿ ਤਾਂ ਹੀ ਰਹੇ, ਜਾਂ ਆਪਿ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ । ਨਾਤਰ ਏਵ ਏਸ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੬੬੧ । ^੨ਕਿਵੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ । ^੩ਸਿਮਰਿਆ, ਯਾਦ ਕੀਤਾ ।
^੪ਸੜਦਾ ਹੈ । ^੫ਚਿਤ । ^੬ਚੀਕ-ਪੁਕਾਰ ਕਰਨਾ । ^੭ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸਿੰਗਾਰਦਾ ਹੈ । ^੮ਕਿਸੇ ਚਲਾਕੀ ਜਾਂ
 ਚੋਰ ਧਕੇ ਨਾਲ । ^੯ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਮਿਲਹੁ ਮਿਲਾਇ” ਹੈ । ^{੧੦}ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੇਵਾ । ^{੧੧}ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਸੋਲੀ ਕਰਨੀ !

ਦੀ ਸਰਮ ਨਾਹੀ ਰਹਦੀ । ਜਾ ਆਪਿ ਰਖੈ ਤਾਂ ਹੀ ਰਹੈ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ । ਜਾਂ ਨ ਓਸ ਕੀ ਕਾਈ ਜਾਇ ਹੈ, ਨ ਓਸ ਕੀ ਕਾਈ ਠਉਰ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਉਸ ਕਾ ਕੋਈ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਨ ਉਸ ਕਾ ਕੋਈ ਵਰਨੁ, ਨ ਚਿਹਨੁ, ਨ ਰੂਪੁ, ਨ ਰੇਖ, ਨ ਸੁਆਦੁ, ਨ ਸਾਉ, ਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ, ਨ ਖਾਧਾ ਜਾਇ, ਨ ਪੀਆ ਜਾਇ, ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ, ਅਰੁ ਨ ਉਸ ਕੀ ਕਾਈ ਠਉਰ ਹੀ ਪਾਈਐ ਜੀ । ਦੇਖਾਂ, ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕਿ ਹੋਵਾਨ ਹੈਨ੍ਹਿ ਸਿ ਪਏ ਖਾਏ ਹੋਨ੍ਹਿ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਸਾਦਕ¹ ਕਹਾਵਦੇ ਹੋਨ੍ਹਿ ਸਿ ਪਏ ਜੁਹਦ² ਲੰਦੇ ਹੋਨ੍ਹਿ । ਇਕਿ ਸਾਹ, ਇਕਿ ਕੰਗਾਲ, ਇਕ ਸਚਿਆਰ, ਇਕ ਕੂੜਿਆਰ, ਇਕੁ ਨਰਕੁ, ਇਕੁ ਸੁਰਗੁ । ਦਿਖਾਂ, ਏਹੁ ਬਾਰਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਈਆਂ ਹੋਨ੍ਹਿ ਕਿ ਏਵੇਂ ਆਖੀਦੀਆਂ ਹੋਨ੍ਹਿ । ਜਹਾਂ ਜਾਇ, ਤਹਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਇ । ਬਿਨਾ ਠਵਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਣੁ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਠਵਰ ਕਹਾਂ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ।

ਸਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
 ਰੂਪੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ³ ॥
 ਜੇ ਕੇ ਕਰੇ ਕੀਤੇ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥
 ਜਿਸਨੇ ਬਖਸੇ ਸਾਚਾ ਸੇਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਉਸ ਕੀ ਜਾਹਗਾ ਈਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਾਈ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਠਵਰ ਹੋਇ । ਪਰੁ ਏਉਂ ਹੈ, ਜਿ ਜਿਥੇ ਦੇਖੀਐ ਤਿਥਾਉ ਹਾਜਰੁ ਹਜ਼ੂਰਿ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਦੇਖੀਐ, ਤਹਾਂ ਹੀ ਹੈ । ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲ ਸਭ ਹੀ ਠਉਰ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਬਿਨਾ ਕਾਈ ਠਵਰ ਨਾਹੀ, ਜਹਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਭੀ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਹਉ ਕਰੀ, ਹਉ ਕਤਰੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਖਿਐ ਕੀਤੇ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਬਖਸਣਹਾਰਾ, ਮਾਰਣਹਾਰਾ ਆਪੇ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਨੂ ਬਖਸੈ, ਤਿਸ ਨੂ ਆਪੇ ਬਖਸੈ । ਜਿਸ ਨੂ ਮਾਰੈ, ਤਿਸ ਨੂ ਆਪੇ ਮਾਰੈ । ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਸਭੁ ਓਸੇ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਓਹੀ ਨਰਕੁ, ਓਹੀ ਸੁਰਗੁ । ਜਿ ਮਾਰਿਆ, ਸੁ ਜੂਨੀ ਪੜਿਆ । ਜਿ ਬਖਸਿਆ, ਸੁ ਆਵਾ ਕਵਣ ਜੂਨੀ ਕੇ ਫੇਰ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੂਆ । ਜਿਸ ਨੂ ਰਖੈ ਤਿਸਨੂ ਆਪਿ ਰਖੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਹੁੜਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ । ਏਹੁ ਜਿ ਗੁਣ ਅਵਗਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਏਹੁ ਆਪ ਥੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਅਗੇ ਜਿ ਲੇਖਾ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਹੁ ਹਿਸੇਬਿ ਲਈਦਾ ਹੈ ? ਏਸ ਦੇ ਕਮਾਏ ਗੁਣਾਂ ਪਿਛੇ ਫੁਟੇਗਾ ਕਿ ਨਾ ਏਵੇਂ ਫੁਟੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਤਾਲਿ⁴ ॥
 ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਦੇਸਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਨਾਲਿ ॥
 ਜੇਸੀ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤੇਸਾ ਹੋਇ ॥
 ਬਿਣੁ ਨਦਰੀ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ ਕੋਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਅੰਗਦਾ ! ਏਸੁ ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਨਾਲਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਹੈ, ਰਹਣਾ

¹ਸਚਿਆਰ, ਸਚੇ ।

²ਤਪੱਸਿਆ, ਘਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

³ਜਗ੍ਹਾ, ਆਸਰਾ ।

⁴ਇਕ ਤਾਲੀ ਵੱਸਣ ਸਿੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ।

ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਗੁਣਾ ਬੀ ਏਹੁ ਫੁਟਦਾ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਗੁਣ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਪਿ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਥਾਵਹੁ ਗੁਣ ਕਰਾਇਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਰ ਕ੍ਰਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਥਾਵਹੁ ਅਵਗੁਣ ਕਰਾਇਦਾ ਹੈ । ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰਿ ਭੀ ਅਰੁ ਕਹਰ^੧ ਕੀ ਨਜ਼ਰਿ ਭੀ ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਨਜ਼ਰਿ ਵਿਚਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਨਜ਼ਰਿ ਬਿਨਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ^੨ । ਤਬ ਅੰਗਦੁ ਚੋਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਮੁਖ ਤੋ ਉਸਤਤਿ ਲੋ ਉਠਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ । ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ । ਦੁਖ ਹਰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ"^੩ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿਉ ਭਾਰਥ ਆਭਾ^੪ ਰਾਖਿਓ, ਹਸਤਿ^੫ ਦਲਨ ਤੇ ਭੋਹਿ ॥
ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪ੍ਰਭ, ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਭੇ ਮੋਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੧੯ ॥ ੨੪੭ ॥ ੨੪੭ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਕੀ ਚਲੀ । (ਬੈਸਨੇਆਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਬੈਸਨੋ ਆਏ । ਉਨਹੁ ਆਇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹ ਬੈਸਨਵ ਕਾ ਆਰਮਾ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭੋਆ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਠਾਢੇ^੧ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਆਗੇ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਕ ਹਮਾਰੀ ਬੈਠਤੀ ਹੈ"^੨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਰੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਛਹੁ"^੩ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਤਿਸਿ ਜੋਗੀ ਕਾ ਗੁਰੂ ਜੋਗੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਕੋਈ ਕਿਸ ਹੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਸੁ ਮਾਰਗ ਕਾ ਉਨਿ ਭੋਖੁ ਪਕੜਿਆ । ਗ੍ਰਹਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ, ਬੇਰਾਗੀ, ਤੀਨਿ ਰਹਤ ਕਉ ਜਿ ਕੋਈ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਸਿ ਤਿਸ ਕਉ ਉਨਿ ਮਾਨਿ ਕਰੀ ਸਭਨਾ ਨਗਰਾਂ ਮਹਿ । ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਤਉ ਸਭਨਹੁ ਕੀਆ, ਪਰੁ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿ ਜਾਣੀਐ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਚਿਹਨਿ ਸਿ ਜਾਣੀਐ ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਚਿਹਨ ਬਤਾਇ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਜਿ ਸਚਿ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਹਿਛਾਣੀਐ"^੪ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗਏ । ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਹੁਤਿ ਸਾਵਧਾਨੁ ਹੋਇਆ । ਸਾਵਧਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

^੧ਕਰੋਪੀ।

^੨ਆਸਰਾ, ਅਧਾਰ ।

^੩ਹਾਥੀ ।

^੪ਖੜੋ ।

‘ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਸੁ ਮਰਣੁ ਦਿਖਾਏ ॥

ਮਰਣੁ ਰਹਣੁ ਰਸੁ ਅੰਤਰਿ ਭਾਏ ॥

ਗਰਬੁ^੧ ਨਿਵਾਰਿ ਗਗਨ^੨ ਪੁਰੁ ਪਾਏ ॥ ੧ ॥

ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਆਏ ਨਹੀ ਰਹਣਾ ॥

ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਾਪਿ ਰਹਣੁ ਹਰਿ ਸਰਣਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਸੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਜਿਸਿ ਮਿਲਿਐ ਮਰਣੁ ਦਿਸਿ ਆਵੇ । ਜਾਣੈ ਜਿ ਜੀਵਣ ਝੂਠੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਰਣਾ ਸਚੁ ਹੈ । ਐਸਾ ਦਿਖਾਇ ਦੇ, ਮਰਣ ਕਾ ਅਰੁ ਜੀਵਣ ਕਾ ਸੁਆਦੁ ਆਤਮੇ ਮਹਿ ਆਵੇ, ਜਿ ਆਤਮਾ ਵਿਗਾਸ^੧ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਚਿਹਨ ਤੇ ਜਾਣੀਐ । ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹੀਐ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਗਰਬੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਨਿਹਗਰਬੁ ਹੋਇ ਰਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਨਿਹਗਰਬੁ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹੀਐ । ਇਨ੍ਹ ਚਿਹਨਾਂ^੨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣੀਐ । ਗਰਬ ਗਏ ਕਾ ਗੁਣ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਆਕਾਸ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਾਵੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੀਐ ਗਰਬੁ ਜਾਇ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਗਰਬ ਗਇਆ ਅਮਰ ਪਦੁ ਪਾਵੇ । ਇਸਿ ਚਿਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣੀਐ । ਜਿਸ ਮਿਲਿਆ ਨਿਹਗਰਬੁ ਮਨੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਮਰਣ ਹੀ ਲਿਖਾਇ ਲੰ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਸੁ ਕਉ ਮਰਣਾ ਹੀ ਹੈ; ਪਰੁ ਰਹੈ ਤਾਂ ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰੇ, ਤਬ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਫੇਰ ਥੀ ਰਹੈ, ਨਿਹਚਲ ਪਦਵੀ ਪਾਏ, ਹਰਿ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਨਾ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੈ ਅਰੁ ਨਾ ਇਸ ਕਾ ਮਰਣਾ ਜੰਮਣਾ ਮਿਟੈ, ਜੂਨੀ ਕੇ ਭਰਮਣੇ ਕਾ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ^੩ ਹੈ ਸੁ ਏਨਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਵਸਿ ਗੀਆ ਹੈ । ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਨੇ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ, ਅਰੁ ਮਰਣੇ ਕਾ ਸਹਸਾ ਨਾਹੀ ਕਰਣੇ ਦੇਤੀ । ਮਾਇਆ ਸਿਉ ਭੁਲਾਵਤੀ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਸਿਉ ਏਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਹਿਰਾਵਤੀ ਹੈ । ਬਹੁੜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਦੁਬਿਧਾ ਕੇ ਵਸਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਵਿਚਾਰਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤ ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਗੇ ॥

ਕਮਲੁ^੪ ਬਿਗਾਸਿ ਮਨੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਲਾਗੇ ॥

ਜੀਵਤੁ ਮਰੇ ਮਹਾ ਰਸੁ ਆਗੇ^੫ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਦੁਬਿਧਾ ਆਗੇ ਹੀ ਭਾਗਿ ਗਈ । ਸਾਤਿ ਤਬ ਆਈ, ਜਬ ਮਿਲਤ ਹੀ ਸਾਥਿ ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਗਿ ਗਈ । ਅੰਤਰ ਕਾ ਕਮਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਗਾਸੁ ਕਰਿ ਆਵੇ ਹਿਰਦੇ । ਅਰੁ ਹਿਰਦੇ ਦਰਸਨ ਸਿਮਰਨ ਕਉ ਮਨੁ ਲਾਗੇ, ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਦੁਬਿਧਾ ਮਿਟਿ ਗਈ । ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਆ । ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮ ਸੁਖ ਆਗੇ ਹੁਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣ । ਏਸ ਚਿਹਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਆ ਦੁਬਿਧਾ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੫੩ । ^੨ਹੰਕਾਰ । ^੩ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ । ^੪ਖਿੜਾਉ, ਖੁਸ਼ੀ ।

^੫ਲੱਛਣ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ।

^੬ਦ੍ਰੋਤ ਭਾਵ, ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਖਿਆਲ, ਦੁਚਿੱਤੀ ।

^੭ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਕਮਲ ।

^੮ਸਾਹਮਣੇ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਗਈ ਅਰੁ ਮਨੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸਿਉ ਲਾਗਾ ।। ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਆਗੇ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੀ ਦੁਖਿਧਾ ਗਈ
ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਠਾਕੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੈ' । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸੰਸਾਰੁ
ਬੁਠੁ, ਸੰਸਾਰੁ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਸਭ ਬੁਠੁ, ਸੰਸਾਰੁ ਕੀ ਰਹਤ ਸਭ ਬੁਠੀ । ਅਰੁ ਸਚ ਬਿਨਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ।
ਏਸੁ ਕਲਿ ਮਹਿ ਤਉ ਸਭ ਬੁਠੁ ਹੀ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਇਸ ਕੀ ਜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਸਚ ਸੰਜਮਿ^੧ ਸੂਚਾ^੨ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਉਚੇ ਉਚਾ ।

ਕਰਮਿ ਮਿਲੇ ਜਮ ਕਾ ਭਉ ਮੂਚਾ^੩ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ
ਸਭੇ ਸੰਜਮ ਅਰੁ ਸਚੁ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਆਇ ਵਸਿਆ । ਤਬ ਸੰਜਮ ਅਰੁ ਸਚ ਸਾਬਿ, ਏਹੁ ਸਦਾ ਹੀ ਸੂਚਾ । ਏਸ ਕਉ ਬੁਠ
ਕੀ ਮੈਲੁ ਲਗਣੇ ਦੇਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰ ਕੀ ਪਵਤੀ ਚੜਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਭੀਨਿ ਭਵਣ ਤੇ ਉਚਾ ਭੇਆ । ਪਰੁ ਜੇ
ਕਰਮਿ ਪਈ ਹੋਇ, ਤਉ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੇ, ਜਿਸਿ ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਇਸ ਕਉ ਜਮ ਕਾ ਭਉ
ਉਤਰਿ ਗਿਆ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਜਿਤੁ ਕਿਤੁ ਅੰਗਿ ਹਉਮੈ
ਆਇ ਵਿਆਪਤੀ ਹੈ ? ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ਤੇ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਵਿਚਾਰਾ । ਜੇ ਏਸ
ਕਉ ਓਹੁ ਦਰਸਨੁ ਦਰਗਹ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿ ਅੰਕਿ^੧ ਸਮਾਇਆ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ
ਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲਣੇ ਸਾਬਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅੰਕ ਸਾਬਿ ਸਮਾਇਆ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਾਣੁ ਭੇਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ
ਘਰੁ ਦਰੁ ਮਹਲੁ ਦਰਸਨੁ ਸਭੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਿਖਾਇਆ । ਗੁਰੁ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਣਿਆ,
ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਹੀ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਦੇਖੇ, ਅੰਤਰੁ ਸੁਧੁ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਪਰਮੇਸੁਰ
ਕੇ ਅੰਕ ਸਾਬਿ ਸਮਾਇ ਜਾਇ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਏਹੁ ਗੁਣ ਹੋਹਿ, ਤਬ ਏਸੁ ਚਿਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਐਸਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਜੇ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੈ, ਤਿਸੇ ਕਉ ਕਹੀਐ ਵਾਹਗੁਰੁ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ,
"ਜੀ, ਮੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੁਮ ਜੀ । ਹਮ ਭੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਏ ਹੈ" । ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਕਰਿ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ,
ਪੁਰਖਾ ! ਜਾ ਕੁਮ ਸਿਖ ਹਮਾਰੇ, ਤਾ ਕੁਮ ਜੀਵਤ ਹੀ ਤਾਰੇ । ਅਵਰ ਮੂਏ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੇ, ਕੁਮ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਕਤੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੇ ਸੁਭ ਦਿਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਨ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਉਨ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਜਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਈ ।
ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤ ਮਿਟਿ ਗਈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ।

^੧ਸਚ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ।

^੨ਕੱਟੀ ਦਾ ਹੈ ।

^੩ਗੋਦੀ ਵਿਚ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਦੁਪੜੀ ਕੀ ਲਾਜਾ ਰਖੀ, ਬਸਤਰ ਦੀਏ ਅਨੇਕ ॥

ਤਿਉ ਪਰਦਾ ਰਾਖਹੁ ਲਾਲ ਜੀ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਖਰਸਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ੨੪੮ ॥ ੨੪੮ ॥

ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਇਕ ਸਾਧ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨੁਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ । ਅਰੁ ਏਕ ਸਾਧ ਸੰਤ ਜਨ
ਆਏ । ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਤਬ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁੜਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਜੀ, ਸਾਧਹੁ ਜੀ, ਭਗਤਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਜੀ । ਭਲੇ ਹਹੁ ?
ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਬਲਿਹਾਰੀ, ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਂ, ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਭਲੇ ਹਹਿ, ਜਬ ਤੇਰੇ ਚਰਨ
ਦੇਖੇ ਜੀ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ । ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ
ਕਰਿ ਸੁਨਹੁ, ਤਬ ਹਮ ਕਹਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਹਾਂ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਜਿ ਕਿਛੁ
ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਹੁ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਤਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਾ ਸੰਸਾਰੁ, ਤਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕੀ ਦੇਹੀ,
ਤ੍ਰਿਦ ਗੁਣ ਇਸੁ ਤੇ ਛੁਟਤੇ ਨਾਹੀ । ਤਿਹੁਗੁਣਾ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤੀ ਬਿਨਾ ਦੇਹੀ ਚਲਤੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਪਰਕਿਰਤੀ ਦੇਹੀ ਮੁਕਤਿ
ਹੋਤੀ ਨਾਹੀ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਸੇ ਸੰਜਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੈ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

‘ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਤੂੰ ਗੁਣ ਹਿਤਕਾਰੁ’ ॥

ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਕਬਹਿ ਆਕਾਰੁ ॥

ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਕਹਹਿ ਵਖਿਆਨੁ ॥

‘ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਹਰਿ ਜਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤਰਣਾ ॥

ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਇ ਹੈ ਮਰਣਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

‘ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੫੪ । ‘ਹਿਤਕਾਰੀ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ‘ਬਿਆਨ
ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਵੇਦ” ਹੈ । ‘ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗਦੀ ਹੈ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਸਾਥਿ ਹਿਤੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਹੈ । ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਆਕਾਰੁ ਹੀ ਕਥਤੇ ਹੈ । ਸਿ ਆਕਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਿ ਹੈ, ਤ੍ਰੇ ਗੁਣ, ਸਿ ਏਈ ਆਕਾਰੁ ਵਖਿਆਣੁ ਹੈ । ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ, ਚਉਥਾ ਪਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਓਹੁ ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਜਬ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਚਉਥਾ ਪਦੁ ਪਾਈਐ । ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੋਇ । ਇਸ ਕਾ ਜੁ ਉਧਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਹੈ । ਰਾਮ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਈ ਲੋਇ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਤਬ ਇਸੁ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ । ਤਬ ਬਹੁਜਿ ਬਹੁਜਿ ਫਿਰਿ ਗਰਬੁ ਵਾਸੁ ਨ ਹੋਇ, ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੋਇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਚਾਰਿ^੧ ਪਦਾਰਥ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਪੰਡਿਤ ਮੁਖਿ ਸੋਈ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਅਰਥੁ ਬੀਚਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ^੨ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਤਉ ਸਭ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਸਮਝਾਇ ਦਿਖਾਇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਤਾ । ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਭੀ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਭੀ, ਅਰੁ ਪੰਡਤ ਭੀ ਕਹਤੇ ਤੇ ਸਭ ਹੈ, ਪਰੁ ਨਿਸਾ^੩ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ । ਬਿਨਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਅਰਥੁ ਬੀਚਾਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਏਕੁ ਜਿ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਹੈ, ਹਰਿ, ਸੋਈ ਭਗਤਹੁ ਆਗਾਧਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਕਉ ਭਗਤ ਜਨ ਛੋਡਤੇ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਉਹੁ ਜਿ ਹਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ? ਜਿਸ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਭਗਤੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਓਹੁ ਅੰਗੁ ਪਾਈਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਹੁ !

ਜਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਹਰਿ ਸੋਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨੀਐ ਜੀ ! ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਅਤਿਰਿ ਹਰਿ ਜੀ ਆਇ ਬਸੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਪਿਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਹੈ । ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਸ ਕਉ ਭਗਤਿ ਦਿਤਾਈ, ਤਬ ਭਗਤਿ ਕੇ ਪੀਛੇ ਅਨੇਕ ਮੁਕਤਿ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨ ਪਾਇਆ :—

^੧ਛੁਟਕਾਰਾ, ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣਾ । ^੨ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ । ^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਧਿਆਇਆ" ਹੈ ।
^੪ਤਸੱਲੀ ।

ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਿ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਇਆ ॥
ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੁ ਬੁਝਾਇਆ ॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਿਨਿ ਕਿਨ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਹੀ ਮਾਰਗੁ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਪਾਏ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕਵਨੁ ਜਾਨੀਐ ? ਜਿ ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸੁ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਓਹੁ ਜੁ ਦੀਨਾ ਨਾਥੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੂਬ ਸੁਖਾ ਕਾ ਦਾਤਾ ਤਿਸ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕਾ ਮਨੁ ਲਾਗਿ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸੁ ਭੋਆ, ਤਤਾ ਸਿਉ ਜਾਇ ਸਮਾਇਆ”। ਤਬ ਉਇ ਸਾਧ ਸੰਤ ਜਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭੋਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਸੁ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਧੋਰੇ ਜਗ ਮਾਹਿ ਗਿਆਨ ਕਾ ਚਾਦਨਾ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਇਆ ਅਪਤ੍ਰ^੧ ਜਗਤੁ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸੇਵਕ ਕੀ ਰਾਖੇ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਜਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਜਗਤ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਾਮ ਕਾ ਅਧਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੧ ॥
੨੪੮ ॥ ੨੪੮ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। (ਇਕ ਬੈਸਨਵ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰੁ ਪੁਰਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਸਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ ਅਰੁ ਏਕ ਬੈਸਨਵ ਆਇ ਗਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਹੁੜਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਆਦਰ ਦੇ ਕੇ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਲੇ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਬੈਸਨਉ ਜੀ। ਭਲੇ ਹਹੁ, ਕਲਿਆਣ ਹੀ ?” ਤਬ ਉਨਹੁ

^੧ਅਸਲੀਅਤ, ਪ੍ਰਮਾਣਮਾ।

^੨ਬਿਨਾ ਪਤ, ਬੇਇੱਜ਼ਤ।

ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ । ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ ਸਰਬ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਕਿਤੁ ਸੰਜੋਗਿ ਆਵਣਾ ਹੁਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਈਹਾ ਜੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਨਿਮਿਤਿ ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਬੇਨਉ ਜੀ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਕਾਈ ਕਹਨੋ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਸੰਕ ਕਹਹੁ । ਤੁਮਹੁ ਸੰਕਾ ਕਿਤੀ ਬਾਤ ਕੀ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਹਮਾਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਏਹ ਬਾਤ ਪ੍ਰਫਨੋ ਕੀ ਹੈ । ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਂਸਾਰੁ ਹੈ ਸਿ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੇਕ ਮਾਰਗ ਹੈ । ਤਿਸ ਤੇ ਮਨੁ ਠਹਰਾਵਤਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ, ਬਹੁਤੁ ਭੈ ਮਾਨਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਦੇਵ ਕਰੀਐ । ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਦੇਵ ਕਰੀਐ । ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁ ਆਗਿਆ ਕਰਹਿ, ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਮੇਲਹਿ, ਤਿਤੁ ਰਾਹਿ ਹਮ ਪਵਹਿ ਜੀ । ਹਮ ਏਹੀ ਜੀ ਧਾਰਿ ਆਏ ਹੈਂ, ਜਿ, “ਰੇ ਬਾਬਾ ! ਇਸਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਹੀ ਕਹਾਵਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਨਹੁ ਲੋਗਹੁ ਹਮ ਤੇ ਡਰਾਇ ਮਾਰੇ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਠਵਰ ਕਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਹਮ ਉਸ ਥੀ ਏਹ ਖਬਰ ਲੋਹ, ਜਿ ਏਹ ਕਥਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ ? ਇਸੁ ਡਰ ਕੇ ਮਾਰੇ ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜੀ । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਹਮਾਰਾ ਡਰੁ ਉਤਾਰਹੁ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਆਇ ਗਏ । ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਅੰਬ੍ਰਤ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨਿ¹ ਅਕਥੁ ਕਹਾਇਆ ਅਪਿਓ² ਪੀਆਇਆ ॥

ਅਨ³ ਭੇ ਵਿਸਰ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਕਿਆ ਡਰੀਐ ਡਰੁ ਡਰਹਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਅਪਿਓ ਕਿਆ ਬੋਲੀਐ ? ਆਪਿਓ ਓਹੀ ਜਿ ਪੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਸੁ ਕਿਆ ਪੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ? ਅਪਿਓ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੈ, ਜਿ ਪੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਪੀਆ ਨਿਖੁਟਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਅਕਥੁ ਕਹਾਇਆ ਹੈ । ਸੁ ਅਕਥੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ? ਜਿ ਕਥਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਸੁ ਅਕਥੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਸੁ ਅਕਥੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਤੇ ਕਥਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਸੋਈ ਅਕਥੁ ਕਥਾਇਓਨ੍ਹ, ਜਿ ਕਿਨੇ ਕਥਿ ਨਾਹੀ ਸਕਿਆ । ਸੋ ਅਪਿਓ ਪੀਆਇਓਸੁ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਕੇ ਬੁਤੇ ਪੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਜਬ ਏਹੁ ਅਕਥੁ ਕਥਿ ਆਘਾਇਆ⁴ ਅਰੁ ਏਹੁ ਅਪਿਓ ਪੀਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਤਰੁ ਸੈਸਾਰ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਾ ਮਿਟ ਗਏ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਜਿਸਕਾ ਡਰੁ ਸਾ, ਜਬ ਉਸ ਹੀ ਸਿਉ ਸਮਾਇਆ, ਤਬ ਡਰੇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਥੀ ਡਰੇ ? ਪਰੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਸੁ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਏਹ ਵਸਤੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਹਿਛਾਨੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਕਥਾ ਹਿਰਦੇ ਬਸਿ ਰਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਅਵਰ ਕਾਈ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੋ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਸੁ ਨਰ ਰਾਮੁ ਰਿਦੇ ਹਰਿ ਰਾਸਿ ॥

ਸਹਜਿ⁵ ਸੁਭਾਇ ਮਿਲ ਸਾਬਾਸਿ⁶ ॥ ੨ ॥

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੫੪ ।

²ਨਾਮ ਰਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ।

³ਚੋਰ ।

⁴ਰਜਿਆ, ਪਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ।

⁵ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ, ਨਿਰਯਤਨ ਹੀ ।

⁶ਸੋਭਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਰਾਸਿ ਹੈ, ਸਾਬਾਸਿ ਉਨ ਕਉ । ਓਇ ਸਹਜੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਨ੍ਹਾ ਇਹ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਆਈ ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਅਪਨੀ ਕਰਤੂਤਿ ਕਾ ਦਾਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਾਹਿ ਸਵਾਰੈ^੧ ਸਾਝ^੨ ਬਿਆਲ^੩ ।
ਇਤ ਉਤ ਮਨਮੁਖ ਬਾਧੇ ਕਾਲ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਿਦੇ ਕੇ ਬਿਖੇ ਨਾਹੀ, ਸੇ ਪਸੂ ਕੀ ਨਿਆਈ^੪ ਹੈ" । ਜੇਸੇ ਪਸੂ ਸਵਾਰੈ^੫ ਹੀ ਘੋਰਿ ਲੈ ਗਏ, ਸਾਝ ਕਉ ਘੋਰਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ, ਤਿਉ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮਨਮੁਖ ਕਾਲ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ, ਦੀਹਾਂ ਭੀ ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੇ ਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮੁ ਮਿਲੇ ਭ੍ਰਮੁ ਦੂਰੇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਇਸੁ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਸੇਈ ਪੂਰੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਹਿਰਦੇ ਰਾਮੁ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਰਾਮੁ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ, ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗੋਆ" । ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ । ਰਿਦੇ ਸਾਤਿ ਆਈ । ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜੋ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਕਰੇ ਬਖਿਆਣੁ ॥
ਸਚੀ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ॥
ਆਇਆ ਸਫਲੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪਾਇਆ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਰਾਮੁ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ ।
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੨ ॥ ੨੫੦ ॥ ੨੫੦ ॥

^੧ਸਵਾਲਦਾ ਹੈ । ^੨ਸ਼ਾਮ । ^੩ਸਵੇਰੇ । ^੪ਤੜਕੇ, ਸਵੇਰੇ । ^੫ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ
ਟੁਕਾਂ ਵਿਚ "ਰਾਮੁ" ਦੀ ਥਾਂ "ਨਾਮ" ਹੈ ।

ਆਤਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ॥

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਇਕਿ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਬਹੁਤ, ਪਰ ਕਾਲੇ ਮਹੀਨ, ਤਿਨ ਕੇ ਮਹੀਨ ਮਹੀਨ ਕਪੜੇ ਜੋਤੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਹਿਰਣੇ ਕਉ ਸੀਵਾਇ ਕਰਿ ਲੇ ਆਏ। ਚੋਏ ਚੰਦਨ ਕੇ ਬਾਸੁ¹ ਲੇ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੀ ਸੁਗੰਧਤਾ ਵਲੋਲ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ, ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਭਾਤਿ ਕੇ ਮੋਵੇ ਮਿਸਟਾਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਆਣਿ ਰਾਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, 'ਪੁਰਖਹੁ ! ਕਿਆ ਹੈ ? ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹ ਬਸਤਰ ਹਹਿ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਮ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਅੰਗਿ ਲਗਾਵਹੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਹਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਏਹੁ ਮੋਵਾ ਮੁਖਿ ਬਾਹੀਐ ਜਿ ਹਮਾਰੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਇ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਪੁਰਖਾ ! ਰੁਮ ਬੈਠਹੁ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਆਗਿਆ ਹੋਇਗੀ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਕਰਹਿਗੇ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਲਾਗਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਨੇ ਅਰੁ ਉਨ ਕਉ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਾਰਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਸੁਨਾਵਨੇ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਅੰਬਿਤੁ ਬਾਨੀ ਸਚ ਖੰਡ ਕੀ'। ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :—

ਅੰਮ੍ਰਿਤ² ਕਾਇਆ ਰਹੈ ਸੁਖਾਲੀ ਬਾਜੀ³ ਇਹੁ ਸੈਸਾਰੇ ॥
ਲਬ ਲੋਭੁ ਮੁਚੁ⁴ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਾਵਹਿ ਭਾਰੇ ॥
ਤੁ ਕਾਇਆ ਮੈ ਰੁਲਦੀ ਦੇਖੀ ਜਿਉ ਧਰ⁵ ਉਪਰਿ ਛਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਿਖ⁶ ਹਮਾਰੀ ॥
'ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ⁷ ਕੀਤਾ ਰਹਸੀ ਮੇਰੇ ਜੀਅਝੇ ਬਹੁਜਿ ਨ ਆਵੇ ਵਾਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਜਿ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਖਾਲੀ ਰਹਿਆ ਚਾਹਦੀ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਵੇ ਹੀ ਹਉ ਸੁਖਾਲੀ ਰਹਾ, ਛਾਦਨੁ ਭੋਜਨੁ ਸੁਖੀ ਪਹੁਚੇ, ਦੁਖੁ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸ ਮਨੁਖ ਦਾ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਵਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਬਾਜੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਬਾਜੀ ਦੇ ਤਾਈ ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਨੂੰ ਐਸੇ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਕਿਆ ਦੇਣੇ ਹੈ'। ਪੁਰਖਹੁ ! ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਾਇ⁸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਪੇਨੁਣੇ ਦੇ ਰੰਗਿ⁹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਕਾਇਆ ਗਰਬ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਦੀ ਹੈ। ਕਹਦੀ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਭਲੀ ਹਾਂ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਾਇਆ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਬਿ ਅਰੁ ਲੋਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਤਿਸੁ ਕੇ ਭਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੂਬਤਾ ਹੈ। ਏਹ ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸੀ ਹੈ ? ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਧੂਡਿ-ਪਤੀ ਰੁਲਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਏਸੁ ਬੀਚ ਤੇ ਸਾਸੁ ਖੋਲ੍ਹ¹⁰ ਜਾਇਗਾ, ਤਬ ਏਹ ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਪਤੀ ਰੁਲੇਗੀ। ਤਬ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਕਿਆ ਸੀਗਾਰੁ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਅਰ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਮੈ ਕਹਤਾ ਹਾਂ, ਜਿ ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਲੇਹਿਗਾ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਆਵੇਗਾ, ਅਵਰੁ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਪੈਧਾ ਤੇਰੇ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ। ਰੇ ਮਨਾ ! ਇਸੁ ਧਨ ਥੀ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕੀਆ

¹ਖੁਬਬੋ, ਸੁਗੰਧ। ²ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੫੪, ਗਉੜੀ ਚੌਤੀ ਮਹਲਾ ੧। ਪੰਥੀ ਵਿਚ 'ਅੰਬਿਤੁ' ਹੈ। ³ਖੋਡ। ⁴ਬਹੁਤਾ। ⁵ਧਰਤੀ। ⁶ਸੁਆਹ, ਮਿੱਟੀ। ⁷ਸਿਖਿਆ। ⁸ਚੰਗਾ ਕੰਮ। ⁹ਸੁਆਦ ॥ ¹⁰ਪ੍ਰੇਮ। ¹¹ਨਿਕਲ ਜਾਇਗਾ।

ਕਾਮਿ ਆਵੇਗਾ। ਪੈਨਣਾ ਖਾਣਾ ਤੇਰੇ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੇਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੈਨਣੇ ਖਾਣੇ ਉਪਰਿ ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਤਨੇ ਕਾ ਤੂ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਲੇਹਿ। ਰੇ ਜੀਅੜੇ ! ਜੇ ਤੂ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਤਾ ਚਲਹਿਗਾ, ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਫਿਰਿ ਆਵਣੇ ਕੀ ਵਾਰੀ ਨ ਹੋਇਗੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਤੂ ਪੈਨਣਾ ਖਾਣਾ ਚਲਹਿਗਾ, ਤਬ ਹਿਰਸ ਕਾ ਲੀਆ ਜਨਮਹਿਗਾ ਅਰੁ ਮਰਹਿਗਾ, ਵਾਰੀ ਤੇਰੀ ਨ ਮਿਟੇਗੀ। ਅਰੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ, ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇਗੀ”। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਪਨੀ ਕਾਇਆ ਕਉ ਸਮਝਾਵਨ ਲਾਗਾ ਜਿ :—

ਹਉ ਤੁਧੁ ਆਖਾ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਤੂ ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਹਮਾਰੀ ॥
ਨਿੰਦਾ ਚਿੰਦਾ¹ ਕਰਹਿ ਪਰਾਈ ਝੂਠੀ ਲਾਇਤਬਾਰੀ² ॥
ਢੇਲਿ³ ਪਰਾਈ ਜੋਹਹਿ⁴ ਜੀਅੜੇ ਕਰਹਿ ਚੋਰੀ ਬੁਰਿਆਰੀ ॥
ਹੰਸੂ⁵ ਚਲਿਆ ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਰਹੀਏਹਿ ਫੁਟੜਿ ਹੋਈਅਹਿ ਨਾਰੀ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਮੈ ਇਸੁ ਆਪਨੀ ਕਾਇਆ ਕਉ ਅਰੁ ਜੀਅ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋਂ ਜਿ ਤੁਸੀ ਇਕ ਮੋਰੀ ਸਿਖ ਸੁਨਹੁ। ਸੁ ਕੈਸੀ ਸਿਖ ? ਜਿ ਏਹ, ਜਿ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਚਿੰਦਾ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਝੂਠੀ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਭੀ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਰੇ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ! ਤੂੰ ਜਿ ਏਹ ਬਿਗਾਨੀ⁶ ਢੇਲਿ⁷ ਜੋਹਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੋਂ, ਸੁ ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਚੋਰੀ ਜਿ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਤਾ ਹੋਂ, ਜਿ ਏਹ ਭੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਏ ਮੇਰਿਆ ਜੀਅੜਾ ! ਤਉ ਚਲਿਆ ਜਾਇਗਾ, ਅਰੁ ਤੂ ਫੁਟੜਿ ਹੋਹਿਗੀ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲੁ ਹੋਇਗਾ ? ਤੂ ਆਗੇ ਹੀ ਬਿਰਕਤਿ⁸ ਹੋਇ ਰਹੁ”। ਏ ਕਾਇਆ ! ਏਨਿ ਹੰਸਿ, ਤੂ ਨਿਦਾਨਿ ਫੁਟੜਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਤੇ ਤੂ ਆਗੇ ਹੀ ਨਿਰਮੋਹ ਹੋਇ ਰਹੁ”। ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਤਾ ਕਉ ਸੁਣਾਇ ਸੁਣਾਇ ਲਾਗਾ ਦੇਹੀ ਅਰੁ ਜੀਅ ਕਉ ਪਰਬੋਧਣੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਮਝਾਵੇ, ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਸੁਣਾਵੇ, ਸਮਝਾਵੇ। ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਜਿ ਸੁਣਾਵੇ, ਸੁ ਇਤੁ ਨਿਮਿਤਿ, ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਮਝੈ, ਕਮਾਵੈ, ਸੁ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁੜਿ ਬਾਨੀ ਖੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਤੂ ਕਾਇਆ ਰਹੀਅਹਿ ਸੁਪਨੰਤਰਿ⁹ ਤੁਧੁ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ॥
ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਮੈ ਜਾ ਕਿਛੁ ਲੀਆ ਤਾਂ ਮਨਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥
ਹਲਤਿ¹⁰ ਨ ਸੋਭਾ ਪਲਤਿ¹¹ ਨ ਦੋਈ ਅਹਿਲਾ¹² ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਹਉ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ¹³ ਹੋਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਜੀਅ, ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ! ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਪਨਾ ਹੈ। ਤੂ ਜਿ ਇਸੁ ਸੁਪਨੇ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਰਹੀਅਹਿ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ! ਸੁ ਤੈ ਕਿਆ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ?” ਤਬ ਮਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮੈ ਏਹੀ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਜਿ ਚੋਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕੂੜੁ ਢਾਹਿ ਢਾਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਲੀਆ, ਤਾਂ ਮਨੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਜੀ, ਮੈ ਏਹੀ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਕੈ। ਪਰੁ ਤਿਸੁ ਕਮਾਏ ਦਾ ਫਲੁ ਕਿਆ ? ਜਿ ਹਲਤਿ

¹ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਚਿੰਤਨ। ²ਝੂਗਲੀ। ³ਇਸਤਰੀ। ⁴ਤਕਦਾ ਹੈ। ⁵ਜੀਵ, ਰੂਹ।
⁶ਬਿਗਾਨੀ। ⁷ਇਸਤਰੀ। ⁸ਬਿਨਾ ਮੁਹੱਬਤ, ਨਿਰਮੋਹ। ⁹ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਬੇਪਰਵਾਹ। ¹⁰ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਹਲਤ ਨ ਦੋਈ ਪਲਤ ਨ ਸੋਭਾ” ਹੈ। ¹¹ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ। ¹²ਨਿਸਫਲ। ¹³ਦੁਖੀ।

ਨ ਦੇਈ, ਪਲਤਿ ਨ ਸੋਭਾ । ਨਾ ਐਥੈ ਸੋਭਾ, ਨਾ ਅਗੈ ਦੇਈ, ਨ ਦੀਨੁ ਨ ਦੁਨੀਆ, ਕੋਈ ਬਾਉ ਨ ਪਾਈਐ । ਜਨਮੁ ਸੀ, ਸੁ ਅਕਾਰਥਾ ਗੋਆ । ਏਹ ਦੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ ਹੋਇਗਾ । ਖਰਾ ਬੇਗਾਨਾ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ । ਐਸਾ ਬੇਪਾਇ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੁਹਿ ਭੀ ਨ ਲਗਾਵੇਗਾ । ਐਸਾ ਬੇਪਾਇ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ, ਕੋਈ ਈਉ ਭੀ ਨ ਕਹੈਗਾ, ਜਿ ਤੂ ਕਵਨੁ ਹੈ ?" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਗਾ ਉਨ ਸੰਤਾਂ ਕਉ ਸੁਨਾਵਨੇ ਜਿ :—

¹ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ ਕਪੜੇ ਕੇਰੇ ਭਾਰਾ ॥

ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲੇ ਨਾਨਕ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਏ ਗਵਾਰਾ ।

²ਕੂਜਾ ਮੋਵਾ ਮੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਚਾਖਿਆ ਇਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਜਿ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਸੁਖ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਿ ਬਾਦਿ³ ਹੈ । ਇਨ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਸੁਖੁ ਨਹੀ । ਸੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਸੁਖ ? ਸੁਇਨਾ, ਰੂਪਾ, ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ, ਐਰਾਕੀ, ਕਪੜੇ, ਖਾਸਾ ਘਣ ਬੋਲਿ, ਸਿਰੀ ਸਾਫ, ਗੰਗਾ ਜਲ, ਖੇਰਾਬਾਦੀ, ਤਰੁ ਖਾਪੁ ਕਪੜਾ, ਮਹੀਨਾ ਤੇ ਅਤਿ ਹੀ ਮਹੀਨੁ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ, ਅਰੁ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਮਾਲ ਸਾਥਿ ਹੈ । ਸੇ ਸਭਿ ਬਾਦਿ ਹੈ । ਈਹਾਂ ਹੀ ਝੜਿ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਏਹਿ ਸਾਥਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਨਾਹੀ ਚਲਤੇ । ਜਿਤਨੇ ਸੁਆਦ ਰਸ ਹੈ, ਸਿ ਸਭਿ ਬਾਦਿ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਵਰ ਰਸ ਸਭਿ ਬਾਦਿ ਹੈ । ਇਸੁ ਰਸ, ਇਸੁ ਧਨ, ਇਸੁ ਸੁਖਾ ਕਉ, ਜਿ ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਹਿਰਾਇ, ਖਵਾਇ ਕਰਿ, ਜਿ ਓਤਕਿ ਦੁਖੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਾਹੇ ਕੇ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਏਹ ਜਿ ਪੇਟ ਭਰ ਹੈ ਕੰਗਾਲ, ਸੁ ਤੁਮ ਏਹ ਬਸਤਰੁ ਓਨ ਕਉ ਦੇਹੁ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਰਿ ਦੇਹੁ । ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਹੁ, ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਰਿ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਤੁਮਾਰਾ ਧਰਮੁ ਹੋਇ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਏ ਦੇ ਨੀਵ⁴ ਦਿਵਾਲ⁵ ਉਸਾਰੀ ਭਸ ਮੰਦਰ ਕੀ ਦੇਰੀ ॥

ਸੰਚੇ⁶ ਸੰਚਿ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸ ਹੀ ਅੰਧੁ ਜਾਣੈ ਸਭ ਮੋਰੀ ॥

ਸੁਇਨ ਲੰਕਾ ਸੋਇਨ ਮਾਝੀ ਸੰਪੋ⁷ ਕਿਸੈ ਨ ਕੇਰੀ⁸ ॥ ੫ ॥

ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮੰਨ ਅਜਾਣਾ । ਹੋਗੁ ਤਿਸੈ ਕਾ ਭਾਣਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਘਰ ਮਹਲ, ਮੰਡਪੁ ਪੱਕੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਛੁੰਘੀਆਂ ਨੀਵਾਂ ਖੁਦਾਇਦੇ ਹੋਨਿ ਜਿ ਮਤੁ ਏਹਿ ਵਹਤੇ ਹੋਹਿ । ਸੇ ਸਭਿ ਦਹਿ ਚਹਿ ਭਸਮ ਕੀ ਦੇਰੀ ਹੋਇ ਜਾਵਟੇ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਏਹ ਮਾਇਆ ਜੁ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ ਸਿੰਚੀ, ਨ ਖਾਈ, ਨ ਹਰਿ ਅਰਥਿ ਲਗਾਈ । ਸਾ ਇਵ ਹੀ ਗਈ । ਏਹੁ ਮਨੁ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣਦਾ ਥਾ, ਜਿ ਏਹ ਮੋਰੀ ਹੈ, ਅਵਰ ਕਿਸ ਹੀ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਅਸਾਰ⁹ ਹੀ ਗਈ । ਸੁਇਨਾ ਲੰਕਾ, ਸੁਇਨਾ ਮਾਝੀਆਂ ਬੀਆ ਰਾਜੇ ਰਾਵਨ ਕੀ, ਸੁ ਰਾਵਨ ਸਮੇਤਿ ਲੰਕਾ ਭੀ, ਅਰੁ ਮਾਝੀਆਂ ਭੀ ਸਭ ਗਈਆਂ । ਏਹ ਮਾਇਆ ਨ ਪੀਛੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨ ਆਗੈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਹੋਇਗੀ । ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮੰਨ ਅਜਾਣਾ ! ਤੂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਮਾਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਹੋਇਗਾ ਸੋਈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬੁ ਭਾਵੇਗਾ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

¹ਅਰਥੀ ਤੇ ਤੁਰਕੀ ਘੋੜੇ ।

²ਇਹ ਸਭ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

³ਮਿਸਰੀ ।

⁴ਬਿਅਰਥ, ਫਰੂਲ ।

⁵ਨੀਹਾਂ ।

⁶ਦੀਵਾਰ, ਕੰਧ ।

⁷ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

⁸ਮਾਇਆ ।

⁹ਦੀ ।

¹⁰ਬੇਅਰਥ, ਨਿਸ਼ਵਲ ।

ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰੁ^੧ ਭਾਰਾ ਹਮ ਤਿਸ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ॥
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ^੨ ਸਭ ਰਾਸਿ^੩ ਤਿਸੇ ਕੀ ਮਾਰਿ ਆਪੇ ਜੀਵਾਲੇ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਪੁਰਖਹੁ ! ਸਾਹੁ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੀਅ ਸਭਿ ਓਸ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ਹੈ” । ਪਰੁ ਉਨਿ ਸਾਹੁ ਜੀਆ ਕਉ ਏਹ ਰਾਸਿ ਦੀਨੀ ਹੈਅ, ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ ਅਰੁ ਓਹੀ ਪਹੁਚਾਵਣਹਾਰਾ ਹੈ । ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਉ ਅਹਾਰੁ ਭੀ ਓਹੀ ਪਹੁਚਾਵਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਬਡਾ ਸੰਮੁਖੁ ਸਾਹੁ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਦੇਣੇ ਕਉ ਸਮਰਥੁ ਹੈ । ਮਾਨੁਖੁ ਨਾਹਕਿ^੪ ਸਹਸਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਜਪਣਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਅਰਾਧਣਾ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਦੇਵਣਹਾਰਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਓਹੀ ਹੈ । ਤੁਮ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਸਹੇਸਾ ਮਤੁ ਕਰਹੁ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ ।” ਤਬ ਓਇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ । ਓਇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗਏ । ਓਹ ਸਮਿਗ੍ਰੀ^੫ ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਇ ਲੇ ਆਏ ਬੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਭ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਨੰਗਿਆ ਭੁਖਿਆ ਕਉ ਬਾਟਿ ਦੀਨੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਸੰਤੋਖੁ ਕੀਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਨੁ, ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਹਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕਹਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਸੁਆਮੀ ॥
ਖੋਜਨ ਜਾਉ ਤਾ ਖੋਜੁ ਨ ਪਾਈਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੩ ॥ ੨੫੧ ॥ ੨੫੧ ॥

ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੀ ਲੋੜ

ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ।

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਲਾਗਾ ਆਤਮ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਨੇ, ਜਿ ਏਸੁ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਉਧਾਰੁ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਇਸ ਮਹਿ ਕਈ ਬਲਾਇ ਤਸਕਰ^੬ ਹੈ । ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਬਗੈਰਿ ਇਨ੍ਹਾ ਕਉ ਜਿਣੇ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਬਿਨ੍ਹਾ ਏਨ੍ਹਾ ਕਉ ਜੀਤੋ ਤਉ ਜੀਉ ਮੁਕਤਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਏਹੁ ਜਿ ਤਸਕਰ ਏਸੁ ਮਹਿ ਹਹਿ, ਸੇ ਰਓ ਸਾਧੇ^੭ ਨਹੀ ਜਾਤੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—
ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ :—

^੧ਮਾਲਕ । ^੨ਸਰੀਰ । ^੩ਪੂੰਜੀ । ^੪ਬਿਅਰਥ । ^੫ਸਾਮਾਨ, ਵਸਤਾ । ^੬ਠੱਗ, ਚੋਰ ਆਦਿਕ ।
^੭ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ, ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ।

¹ਅਵਰਿ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ॥
 ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰੁ² ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
 ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥ ੧ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥
 ਆਗੈ ਜਮਦਲੁ³ ਬਿਖਮੁ⁴ ਘਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਏਸੁ ਘਰਿ ਮਹਿ ਏਹੁ ਏਕੁ ਜੀਉ, ਅਰੁ ਪਚ ਚੋਰ ਇਸ ਘਰੁ ਕਉ ਲਾਗੈ । ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਇਕੋਲਾ ਜਿ ਇਸ ਘਰੁ ਕਉ ਰਖੈ ਇਨ੍ਹਾ ਪੰਚਾ ਚੋਰਾਂ ਤੇ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ? ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਏਹੁ ਪੰਚ ਚੋਰ ਅਨੇ ਪਹਰ ਮਾਰਤੇ ਲੂਟਤੇ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੋ । ਦਿਖਾ, ਇਹੁ ਜਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੈ ਆਗੈ ਕਰੈ ? ਕਹੈ, ਭਾਈ ! ਅਵਰ ਠਵਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨੇ ਕੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਇਸੁ ਕਉ ਰਾਖਿ ਸਕੈ । ਪਰੁ ਏਕੁ ਰਾਮ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰੈ, ਤਉ ਹੀ ਏਸੁ ਜੀਵ ਕੀ ਰਖਿਆ ਹੋਇ । ਨਾਤਰ ਕਿਤੀ ਉਪਾਇ ਨਾਹੀ ਬਾਚੀਤਾ, ਬਿਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਉਚਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ :—

ਉਸਾਰਿ ਮਝੋਲੀ⁵ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ⁶ ਭੀਤਰਿ ਬੇਨੀ ਸਾਧਨਾ⁷ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੂਟੇ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰਨਹਾਰ ਜੀ ! ਏਸੁ ਕੀ ਦੇਹੀ ਰਾਸਿ ਕਰੀ, ਦਸ ਦੁਆਰ ਬਨਾਏ, ਤਿਸੁ ਬੀਚਿ ਇਸੁ ਕੀ ਜਿੰਦੁ ਰਾਖੀ । ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਜਿ ਏਹੁ ਜਿੰਦੁ ਕਿਛੁ ਰਸ ਭੋਗ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਕੀ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਕਾਇਆ ਕਉ ਏਹੁ ਪੰਚ ਚੋਰ ਲੂਟਤੇ ਹੋ, ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਖਬਰਿ ਹੀ ਨਾਹੀ ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਇਨਹੁ ਪੰਚਹੁ ਤਸਕਰਹੁ ਸਾਬਿ ਇਸੁ ਕਾ ਮੋਹੁ ਲਾਗਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤੀ, ਏਹੁ ਜਿੰਦੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਤ੍ਰੁ⁸ ਹੋ । ਪਰੁ ਏਹੁ ਤਬ ਹੀ ਜਾਣੇਗੀ, ਜਦਿ ਏਸ ਕੀ :—

ਢਾਹਿ⁹ ਮਝੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹਰਾ ਸਾਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ¹⁰ ਜਨਾ ॥
 ਜਮ ਭੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪਤਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਜੁ ਜਿੰਦੁੜੀ ਹੈ ਸੁ ਹੈ, ਏਨਾ ਪੰਚਾ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਸਮਝੇਗੀ, ਜਬ ਏਸੁ ਕੀ ਏਹੁ ਮਝੋਲੀ ਹੈ ਦੇਹੀ, ਸੁ ਜਬ ਏਹੁ ਢਾਹਿ ਮਿਲੇਗੀ, ਅਰੁ ਏਸੁ ਕਾ ਏਹੁ ਕਾਇਆ ਗੜੁ ਲੂਟੀਐਗਾ,¹¹ ਅਰੁ ਏਸੁ ਜਿੰਦੁ ਕੇ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪਝੇਗਾ । ਅਰੁ ਇਨਾ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਕਾ ਭਲਾ ਮਨਾਵਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਤਬ ਹੀ ਸਮਝੇਗੀ, ਜਦਿ ਏਹੁ

¹ਢੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੫੫ । ²ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਾਮਿਗਰੀ । ³ਜਮਾਂ ਦਾ ਦਲ ।
⁴ਬਹੁਤ ਭਾਢਾ । ⁵ਮੱਠ, ਭਾਵ ਸਰੀਰ । ⁶ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ (ਨੌਕ ਮੂੰਹ ਆਦਿ ਬਣਾਏ ਹੁਨ) ।
⁷ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤੀ । ⁸ਦੁਸ਼ਮਣ । ⁹ਮੋਭ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੱਠ ਢਾਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਦੇਹਰਾ ਲੂਟ ਲਿਆ ।
¹⁰ਇਕੱਲੀ ਹੀ ।

ਪਕੜੀਏਗੀ, ਅਰੁ ਓਇ ਪੰਚ ਜਨ ਭਾਗਿ ਜਾਹਿਗੇ । ਏਹ ਜਿੰਦੁ ਤਬ ਹੀ ਸਮਝੇਗੀ, ਤਬ ਕਹੇਗੀ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ !!
 ਏਹਿ ਪੰਜਿ ਜਿ ਬੇ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਸਤਰੂ ਬੇ, ਜਿੰਨਹੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਏਹ ਕਰਮ ਕਰਾਏ, ਅਰੁ ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਭਾਗਿ ਗਏ, ਤਬ
 ਸਮਝੇਗੀ, ਓਉ ਨਾਹੀ-ਸਮਝਤੀ । ਏਹੁ ਤਉ ਏਸੁ ਕਾ ਦੇਹੀ ਅੰਤਰ ਕਾ ਕੁਟੰਬੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਕਾ ਬਾਹਰ ਕਾ ਕੁਟੰਬੁ ਜਿ
 ਹੈ, ਸੁ ਕੌਸਾ ਹੈ ?”

ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰੁ ਲੁਭੈਨਿ^੧ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਰਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ^੨ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਜਿਭਨਾ ਏਸੁ ਜੀਵ ਕਾ ਬਾਹਰ ਕਾ ਕੁਟੰਬੁ ਹੈ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਭਤੀਜੇ, ਸਰੀ^੩, ਪੁਤ੍ਰੀ ਧੀਅ, ਏ ਸਭਿ ਏਸੁ ਤੇ ਖਾਇਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਪਹਿਰਾਉ । ਅਰੁ ਯਾਰ ਭਾਈ ਸਾਜਨ ਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਏ ਸਭਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਤੁ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਕਿਛੁ ਖਲਾਓ । ਸੁ ਉਨ ਕੇ ਹੇਤ^੪ ਕਾ ਲੀਆ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਜੋੜਨੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ । ਸੁ ਬਿਨਾ ਪਾਪਾਂ ਕਮਾਇਆ ਜੁੜਤੀ ਨਹੀ । ਸੁ ਤਿਨਾ ਪਾਪਾਂ ਕੀਤਿਆਂ ਕੇ ਲੀਏ ਏਹ ਜਿੰਦੁ ਲੋ ਜਾਇ ਨਰਕਿ ਮਹਿ ਮਿਲਤੀ ਹੈ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਏਸੁ ਕਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਤਉ ਹੋਇ, ਜਬ ਅਵਰ ਸਭਿ ਉਪਾਵ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਜਪੈ, ਰਸਨਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਰਕੁ ਪੜਣ ਤੇ ਬਾਚੀਐ, ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ^੫ ਤੇ ਛੁਟੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਧਿਆਈਐ ਨਿਸ ਦਿਨ ਅੰਤਰਿ ਰਾਮੁ ॥

ਜਿਸ ਸਿਮਰਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਜਮ ਸਿਉ ਨਹੀ ਕਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੪ ॥ ੨੫੨ ॥ ੨੫੨ ॥

ਪਾਪ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਦਾਰੂ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ ਕੇ ਸਮੇ, ਸਿਮਰਨੁ ਨੇਮੁ ਸਭ ਸੰਪੂਰਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਹੋਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਤੇ ਇਕ ਥਾਤ ਪੁਛਉ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਹਾ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੇਰੇ ਜੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਥਾਤ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਹੈ, ਸਾ ਤੁ ਪੁਛਿ ਲੇਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਹਾਥ ਦੇਨੋ ਜੋਤਿ ਕਰਿ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ,

^੧ਖਾਧਾ ਲੋਭਦੇ ਹਨ ।

^੨ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ।

^੩ਇਸਤ੍ਰੀ ।

^੪ਪਿਆਰ, ਮੋਹ ।

^੫ਤਾੜਨਾ, ਦੰਡ, ਸਜ਼ਾ ।

“ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪਾਤਿਸਾਹ । ਜੀ, ਤ ਪੁਛਣ ਦੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਛਰਦਾ ਹਾ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੂ ਛਰੁ ਨਾਹੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋਈ ਪੁਛਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੋ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਇਸਿ ਮਾਨੁਖ ਨੂ ਜਿ ਇਥ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ? ਅਰੁ ਅਉਖਦੁ ਜਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਸੁ ਕਾ ਕੀਏ ਹੈ ਅਉਖਦਿ ? ਦੁਖੁ ਲਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਉ ਪਾਪੁ ਪਹੁਚਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸ ਕੋ ਪਾਪੁ ਜਿ ਜਾਹਿ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੁਆ, ਅਰੁ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

‘ਅਉਖਧੰ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲੁ’ ਮਨੁ ਏਕੈ ਜੋ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜਿ ਚਿਤੁ ਕੀਜੈ ਰੇ ॥

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੇ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ਲੀਜੈ ਰੇ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਿ ਜਿ ਇਨਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਾਪ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਪਾਪਾ ਕਰਮਾ ਕੇ ਦੁਖ ਈਹਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪ ਕਰਮਾ ਕੇ ਦੁਖ ਕੀਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਦੁਖ ਕਉ ਅਉਖਦੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਅਉਖਦੁ ਭੀ ਏਕੁ ਬਹਾਨਾ ਹੈ । ਜਹਾ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਕਸ ਹੀ ਅੰਗਿ ਤਹਾ ਅਉਖਦ ਕਉ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਸੁ ਕਾ ਦੁਖੁ ਤੂ ਜਾਹਿ ਹਿਰਤੁ^੧ ਕਰਿ । ਤਬ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ, ਤਬ ਓਹੁ ਅਉਖਦੁ ਜਾਇ ਗੁਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ । ਅਰੁ ਈਹਾ ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪ ਕਰਮਾ ਕੇ ਦੁਖ ਏਹੁ ਆਗੈ ਪਾਵੇਗਾ, ਪਰੁ ਜਿਤਨੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਏਨ੍ਹਿ ਜੀਵ ਕੀਏ ਹੈਨ੍ਹਿ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ । ਜੇ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਨ ਮਹਿ ਦਿੜਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਨ ਈਹਾ ਹੀ ਦੁਖੁ ਹੋਇ, ਨ ਆਗੈ ਹੋਇ । ਅਸਥੂਲ^੨ ਪਾਪ ਜਿ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਦੁਖ ਸਭਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹਿ, ਜੇ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਨਾਮ ਹੀ ਅਉਖਦੁ ਮੂਲੁ ਹੋਇ” :—

ਮਨ ਏਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਭਾਈ^੩ ਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਤੀਨਿ ਗੁਣਾ ਸੰਸਾਰਿ ਸਮਾਵਹਿ ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਤੀਨਿ ਜਿ ਗੁਣ ਹੈ, ਸੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ । ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅਲਖੁ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਝੇ ਲਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਅਲਖੁ ਜਿ ਨਾਹੀ ਲਖਿਆ ਜਾਤਾ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਮਾਇਆ ਤਨਿ ਮੀਠੀ ਹਮ ਤਉ ਪੰਡ ਉਚਾਈ^੪ ਰੇ ।

‘ਰਾਤਿ ਅਨੇਰੀ ਸੁਭਸਿ ਨਾਹੀ ਲਜੁ’^੫ ਟੂਕਸਿ ਮੂਸਾ^੬ ਭਾਈ ਰੇ ॥ ੨ ॥

^੧ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੫੬ । ^੨ਦਵਾਈ । ^੩ਜੜੀ ਬੂਟੀ । ^੪ਸਮਝ ਲਉ ।
^੫ਦੂਰ ਕਰ । ^੬ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ, ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ । ^੭ਭਾਇਆ ਹੈ । ^੮ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ । ^੯ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਰਾਤ ।
^{੧੦}ਸੁਆਸਾਂ ਰੂਪ ਲੱਜ । ^{੧੧}ਕਾਲ ਰੂਪ ਚੁਹਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਉ ਸਕਰ ਖੰਡ ਕੇ ਰਸਿ ਮਾਨੁਖੁ ਲੋਭੀਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਇਆ ਸਿਉ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ? ਜਿਉ ਇਕਸੁ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਿਰਿ ਖੰਡ ਕੀ ਪੰਡ ਥੀ । ਸੁ ਜਾਤਾ ਏਕਸੁ ਕੂਏ ਮਹਿ ਲਹਿ ਗਿਆ । ਜਬ ਉਹੁ ਕੂਏ ਮਹਿ ਉਤਰਿ ਗਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਜਿ ਕੁਆ ਥਾ, ਸੁ ਉਸ ਮਹਿ ਏਕ ਬੇਲਿ¹ ਥੀ । ਸੁ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹਥ ਉਸ ਬੇਲਿ ਕਉ ਪੜਿ ਗਿਆ । ਉਸਿ ਬੇਲਿ ਕਉ ਏਕੁ ਹਾਥੁ ਬਾਹਿਆ । ਲਾਗਾ ਓਸੁ ਬੇਲਿ ਕੇ ਸਾਥਿ ਲਤਕਣਿ । ਤਬ ਉਸੁ ਬੇਲਿ ਕਉ ਲਾਗਾ ਮੂਸਾ ਕਾਟਣੇ । ਅਰੁ ਤਹਾ ਰਾਤਿ ਅਧੋਰੀ, ਦਿਸਣਿ² ਕਛੁ ਪੜੈ ਨਾਹੀ । ਮੂਸਾ ਬੇਲਿ ਕਉ ਟੁਕਤਾ ਜਾਇ । ਇਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਨਜਰਿ ਕਿਛੁ ਨ ਆਵੈ ਅਧਿਆਰੇ³ ਮਹਿ । ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਮੂਸਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਲੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਵੇਲਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਆਰਜਾ⁴ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੋਟ ਮਾਇਆ ਕੀ ਇਨਿ ਮਾਨੁਖ ਸਿਰਿ ਬਾਧੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਛੋਡਿ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਕੁਆ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਬੀਚਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਨਿਕਸਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ⁵ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਵੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਇਕ ਅਉਰੁ ਭੀ ਉਪਜੀ ਹੈ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਉ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਪੁਛਣ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਸੰਗੁ ਕਹਣਾ, ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ । ਮੇਰੀ ਰੁਧ ਨੋ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੁਛਹਿਗਾ, ਸੁ ਮੈ ਖੁਸੀ ਹੋਵਾਂਗਾ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਕੂਏ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਦਿਸਣਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ? ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਹੀ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਹਿ ਤੇਤਾ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ ਗੁਰਮੁਖਿ⁶ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ਰੇ ॥

ਜੇ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋਈ ਹੋਆ ਕਿਰਤੁ⁷ ਨ ਮੋਟਿਆ ਜਾਈ ਰੇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਮਨਮੁਖ ਮਹਿ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਹਿ ਇਤਨਾ ਫਰਕੁ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਮਨਮੁਖੁ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਦੁਖੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ, ਤਿਤਨਾ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਵਡਿਆਈ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਸਭੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਏਕੁ ਖੇਲੁ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਿਲਣ ਕਾ ਭੀ ਲੇਖੁ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅਣੁ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਭੀ ਲੇਖੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਓਰੇ⁸ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੁਆ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾ ਭਲਾ ਲੇਖੁ ਕੀਆ । ਮਨਮੁਖ ਕਾ ਬੁਰਾ ਲੇਖੁ ਕੀਆ । ਹੁਕਮੁ ਸਭੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਹੈ ਪੁਰਖਾ ! ਪਰੁ :—

ਸੁਭਰ ਭਰੇ ਨ ਹੋਵਹਿ ਉਣੇ ਜੋ ਰਾਤੇ ਰੰਗੁ ਲਾਈ ਰੇ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਪੰਕ⁹ ਹੋਵੈ ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਤਉ ਮੂੜਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈ ਰੇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਨੁ ਕਾ ਰੰਗੁ¹⁰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਹੈ,

¹ਵੱਲ ।

²ਨਜਰ ਆਉਣਾ, ਦਿਸਣਾ ।

³ਅਨੋਰੇ ਵਿਚ ।

⁴ਉਮਰ ।

⁵ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ।

⁶ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧੁਰੇ ਪਿਆ ਹੁਕਮ ।

⁷ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ।

⁸ਲਬਾ ਲਬ, ਨਕਾ ਨਕ ਭਰੇ ਹੋਣਾ ।

⁹ਚਰਨ ਧੂੜ ।

¹⁰ਪ੍ਰੇਮ ।

ਉਦਿ ਉਣੇ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਸਦਾ ਸ੍ਰਬਦਾ ਸੁਭਰ ਭਰੇ ਹੋਨਿ । ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਵਾਹ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਓਇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਜੇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾ ਕੀ ਧੂਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਉ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਮਿਲੈ, ਜੇ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਧੂਤਿ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ । ਜਿ ਏ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਧੂਤਿ ਹਮਹੁ ਪਾਈ, ਅਰ ਸੰਗੁ ਪਾਇਆ । ਸੇ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪਿਆਸ ਕਰਿ, ਜਪੀਐ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਜਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਪਾਇਆ ਉਤਮ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੁ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੫ ॥ ੨੫੩ ॥ ੨੫੩ ॥

ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਸਿਖ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ । ਤਬ ਸਿਖ ਕੋਈ ਕੋਈ ਆਤਮੇ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਲਾਗੇ ਗਰਬੁ ਧਾਰਣੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੁਝਿਆ, ਜਿ ਇਨ੍ਹ-ਕਿਛੁ ਗਰਬੁ ਆਤਮੇ ਮਹਿ ਧਾਰਿਆ ਹੈ । ਅਜਹੂੰ ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਦੇਹੀ ਕਾਚੀ ਹੈ । ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਬੁਝਿ ਭੀ ਕਾਚੀ ਹੈ । ਅਜਹੂੰ ਏਹਿ ਸੁਧੁ ਆਤਮੇ ਭਗਤ ਨਾਹੀ ਹੁਏ । ਜਿਉ ਆਵੀ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਾਂਡਾ ਪਕਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਖੁ ਪਰਪਕ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਉਨ ਸਿਖਹੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਓਠਿਆ ਜਿ, “ਏਹਿ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ”, ਮਤੁ ਏਹਿ ਗਰਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕਿ ਜਾਤੇ ਹੋਹਿ । ਮੈ ਇਨ ਕਉ ਏਹ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਇਨ ਕਉ ਦ੍ਰਿੜਾਵਉ, ਜਿ ਏਨ੍ਹਾ ਕੇ ਆਤਮੇ ਤੇ ਗਰਬੁ ਜਾਇ । ਏਹਿ ਨਿਹ ਗਰਬ ਹੋਹਿ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹਿ ਮੁਕਤਿ ਪਦਵੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ :—

ਐਸਾ^੧ ਗਰਬੁ ਬੁਰਾ ਸੈਸਾਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਸੁ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰੈ^੨ । ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਪਬੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੋ ਲੋਕਹੁ ਸੈਸਾਰ ਕਿਆਹੁ ! ਤੁਮ ਜਿ ਗਰਬੁ ਬਰਤੇ ਹਹੁ, ਸਿ ਏਹੁ

^੧ਫੇਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੨੨੪ । ਇਹ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਹਾਉ ਦੀ ਭੁਕ ਹੈ । ^੨ਦੂਰਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਗਰਬੁ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਤੁਮ ਗਰਬਮਾਨ¹ ਮਤੁ ਹੋਹੁ । ਜਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਗਰਬੁ ਕਰੇ । ਤਿਸ ਕਉ ਗਰਬ ਨਿਵਾਰਿਆ ਚਾਹੀਐ² । ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਬ੍ਰਹਮੇ³ ਗਰਬੁ ਕੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ॥
ਬੇਦ⁴ ਕੀ ਬਿਪਤਿ ਪੜੀ ਪਛਤਾਨਿਆ ॥
ਜਹ ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰੈ ਤਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ⁵ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਤੁਮਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਗਰਬੁ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਜਿ ਏਹੁ ਗਰਬੁ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਏਨਿ ਗਰਬ ਬ੍ਰਹਮੇ ਸਾਰਖੇ⁶ ਨਿਵਾਏ ਹੈ । ਜਦਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਵੇਦਾਂ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਬਾਧੀ, ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗਰਬਵੰਤੁ ਭੋਆ । ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਾਨਿਆ, ਜਿ ਸਭ ਮਿਰਜਾਦਾ ਮੈ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਜਗਤ ਕੀ ਸਾਈ ਬੇਦਾ ਮਹਿ ਹੈ, ਜੁ ਮੈ ਰਚੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਭੀ ਓਹਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਚਨਹਾਰੁ ਹਾਂ, ਸੁ ਹਉ ਹੀ ਹਾਂ । ਜੇ ਕਰਨਹਾਰੁ ਤਾਂ ਹਉ ਹੀ, ਅਰੁ ਜੇ ਬੂਝਨਹਾਰੁ, ਤਉ ਹਉ ਹੀ । ਜਉ ਲੇਖੁ, ਤਉ ਮੇਰਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਉ, ਸੁ ਹਉ ਹੀ ਕਰਉ, ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਐਸੀ ਲੀਲਾ ਹੋਈ ਜਿ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਸੰਖਾਸਰੁ ਦੇਵਤੁ ਚੁਰਾਇ ਲੇ ਗੋਆ । ਤਬ ਲੇ ਜਾਣੇ ਸਾਥਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅੰਧੁ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਸੁਧਿ⁷ ਕਿਛੁ ਨ ਰਹੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ, ਜਿਉ ਜਾਣਤਾ ਥਾ, ਜਿ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹਉ ਹੀ ਹਾਂ । ਤਉ ਹੀ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, “ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਹਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਹੈ । ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਹੁਤੁ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਅਰਾਧਿਆ ਜਿ, ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਬ ਮੁਝ ਥੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਹੋਂ ਹੀ ਹੈ । ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਸਹਾਈ ਅਬ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ! ਤੁ ਅਬ ਮੁਝ ਕਉ ਅਪਨਾ ਦਰਸਨੁ ਦੋਹਿ ਜੀ । ਅਬ ਮੈ ਭੋਰੇ ਦਰਸਨ ਕਾ ਆਤੁਰੁ ਹੋਂ ਜੀ । ਅਬ ਤੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ, ਮੁਝ ਕਉ ਅਪਨਾ ਦਰਸਨੁ ਦੋਹਿ” । ਤਬ ਇਤਨੇ ਹੀ ਅਰਾਧਣੇ ਸਾਥਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਇ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ । ਜਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਭੋਆ, ਤਬ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗੁ ਮਿਟਿ ਗਇਓਸੁ । ਨਿਹਚਿੰਤ ਭੋਆ, ਮਨ ਮਹਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇ ਗਇਓਸੁ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਸਾਰਖੇ ਗਰਬਮਾਨ ਹੋਇ ਹੋਇ ਪਚੇ⁸, ਤਾਂ ਤੁਮਿ ਕਉਣਿ ਜਿ ਗਰਬੁ ਕਰਤੇ ਹੋ । ਤੁਮ ਨਿਹਗਰਬੁ ਹੋਹੁ, ਕਿਉ ਜਿ ਤੁਮਾਰੇ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ, ਸੁ ਗਰਬੁ ਕਰੇ ? ਤੁਮ ਗਰਬੁ ਮਤੁ ਕਰਹੁ । ਤੁਮ ਕੋ ਗਰਬੁ ਕਰਨਾ ਜੁਗਤੁ⁹ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਏਹ ਜਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਦੇਵਤੇ ਹੈ, ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜ ਰਿਖੀਸਰ ਹੋ, ਦਿਖਾ ਜੀ ! ਇਨ੍ਹਾ ਜਿ ਗਰਬੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਓਇ ਜਿ ਪਚੇ ਉਨ ਕਉ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਥਾ ਕਿ ਨ ਥਾ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆ ਅਹੰਕਾਰੀ ॥
ਜਗਨ¹⁰ ਕਰੈ ਬਹੁ¹¹ ਭਾਰ ਅਫਾਰੀ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੁਛੇ ਜਾਇ ਪਇਆਰੀ¹² ॥ ੩ ॥

¹ਹੰਕਾਰੀ । ²ਇਹ ਤੁਕ ਸਬਦ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੀ ਹੈ । ³ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਵੇਦ ਗਵਾਚ ਗਏ ਸਨ, ਜਦ ਇਹ ਬਿਪਤਾ ਪਈ ਤਾਂ ਪਛਤਾਇਆ । ⁴ਮਨ ਪਤੀਜਿਆ । ⁵ਵਰਗੇ, ਜਹੇ । ⁶ਹੋਭ । ⁷ਵਿਆਕੁਲ । ⁸ਖੁਆਰ ਹੋਏ, ਨਾਥ ਹੋਏ । ⁹ਯੋਗ, ਉਚਿਤ । ¹⁰ਜੰਗ । ¹¹ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਵਰ ਕੇ ਭਾਰਾ ਹੋਇਆ । ¹²ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਜਿ ਥਾ, ਸਿ ਬਡੇ ਬਡੇ ਜਗ ਕਰਤਾ ਥਾ । ਸੁ ਐਸੇ ਐਸੇ ਜਗ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਕੋ ਬੁਝੇ ਨ ਹੋਵਹਿ । ਪਰੁ ਅਹੰਕਾਰੀ ਥਾ, ਉਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਨਾ ਥਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰੇ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਏਵ ਗਰਬੁ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਤਿਸ ਗੁਰਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਪਿਆਲਿ¹ ਗੈਆ । ਸੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਦਿ ਐਸੇ ਐਸੇ ਰਾਜੇ ਇਨਿ ਗਰਬਿ ਖੋਏ, ਤਉ ਦੁਮਿ ਕਿਉ ਗਰਬੁ ਕਰਤੇ ਹਹੁ । ਗਰਬੁ ਮਤ ਕਰਹੁ । ਗਰਬੁ ਬੁਰਾ ਹੈ² । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦੇਖਾ, ਓਇ ਜਿ ਪੁੰਨ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ ਕੇ ਸਤ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਹਰੀ ਚੰਦ ਦਾਨੁ ਕਰੈ ਜਸੁ ਲੇਵੈ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਭੇਵੈ³ ॥
ਆਪੇ ਭੁਲਾਇ ਆਪੇ ਮਰਿ ਦੇਵੈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਉਨਹੁ ਜਿ ਦਾਨੁ ਪੁੰਨ ਕੀਆ, ਸੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਜਸੁ ਲੇਵੈ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕੀਆ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮੁਕਤਿ ਖੋਤ ਕਉ ਨ ਬੀਜਿਆ, ਜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਹਿ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਬੀਜਿਆ । ਸੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਉਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਉਨ ਕਉ ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨ ਥਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿ ਬਿਧਿ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੈ । ਸੁ ਪੁੰਨ ਕਰਤਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜਾ ਅੰਤਿ ਓਰੇ⁴ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਇਸ ਗਰਬ ਕੇ ਲੀਓ । ਉਸ ਕਉ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਾ ਥਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿ ਉਸ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰੇ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਗੁਰੂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਗੁਰੂ ਹੀ ਵਿਚੁ ਦੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਓ ਤਉ ਬਾਇ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜੇ ਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਨਿਬਹਿਆ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਿਉ ਇਉ ਹੀ ਬੁਝਣਾ ਜਿ ਗਰਬੁ ਐਸਾ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਐਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਕੇ ਹਾਥ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਆਪੇ ਠਾਕੁਰੁ ਕੁਮਤਿ ਦੇ ਕੇ ਭੁਲਾਵੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਸੁਮਤਿ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਵੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਮਰਿ ਦੇਇ, ਤਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਭੁਲਾਵੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਨ ਮਿਲੈ, ਜਿਸ ਤੋ ਅਭਿਮਾਨੁ ਜਾਇ⁵ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹ ਜਿ ਦੁਰਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸੀ ਹੈ ?' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਦੁਰਮਤਿ⁶ ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਰਾਚਾਰੀ⁷ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ⁸ ॥
ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਉਧਾਰੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਦੁਰਮਤਿ ਐਸੀ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਹਰਨਾਕਸ ਕਾ ਖਿਉ⁹ ਕੀਆ । ਤਬ ਹਰਨਾਕਸੁ ਦੁਰਮਤਿ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣੇ, ਅਣਚਾਰੀ¹⁰ ਕਰਮ ਲਾਗਾ ਕਰਣੇ । ਤਿਸੁ ਅਣਚਾਰਿ ਅਰੁ

¹ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ । ²ਭੇਦ ਤੋ ਰਹਿਤ ਹਰੀ ਦਾ । ³ਉਰੇ, ਇਸ ਪਾਸੇ । ⁴ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ।
⁵ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ⁶ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ⁷ਨਾਸ਼ । ⁸ਬੁਰੇ ਕਰਮ ।

ਅਹੰਕਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਿ ਗੋਆ । ਅਰੁ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕਉ ਗੁਰਮਤਿ ਬੀ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਰਾਖਿ ਲੀਆ । ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੀ ਦੁਰਮਤਿ, ਏਹੀ ਗੁਰਮਤਿ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਤੋ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਅੰਸਾ ਪੂਰਾ ਨ ਹੋਗਾ । ਅਰੁ ਰਾਵਣੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਸੇਵਕੁ, ਸੋ ਕਿਉ ਮਾਰਿਆ ਗੋਆ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਭੁਲੇ ਰਾਵਣੁ ਮੁਗਧੁ ਅਚੇਤਿ ॥
ਲੂਟੀ ਲੰਕਾ ਸੀਸ ਸਮੋਤਿ ॥
ਗਰਬਿ ਗਇਆ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਤਿ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਜਿ ਰਾਵਣੁ ਥਾ, ਸੁ ਮਹਾ ਮੁਗਧੁ ਥਾ । ਅੰਸਾ ਮੁਗਧੁ ਥਾ, ਜਿ ਮਹਾ ਅਚੇਤੁ ਮੁਰਖੁ ਥਾ । ਤਿਨਿ ਆਪਣੀ ਲੰਕਾ ਭੀ ਲੂਟਾਈ ਅਰੁ ਸਿਰੁ ਭੀ ਖੋਇਆ । ਉਸ ਕਉ ਮਹਾਦੇਵ ਸਾਰਖਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਪਰੁ ਤਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਸਾਬਿ ਹੋਤੁ ਨ ਥਾ । ਗਰਬੁ ਹੀ ਸਾਬਿ ਉਸ ਕਾ ਹੋਤੁ ਥਾ । ਜੇ ਉਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਸਾਬਿ ਹੋਤੁ ਹੋਤਾ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਉਸ ਕਉ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬਤਾਇ ਦੇਤਾ । ਓਹੁ ਨਿਹਗਰਬੁ ਰਹਤਾ । ਉਸ ਕਾ ਸਿਰੁ ਭੀ ਰਹਤਾ ਅਰੁ ਲੰਕਾ ਗੜੁ ਭੀ ਰਹਤਾ । ਉਨਿ ਗੁਰ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਜਾਨਿਓ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਓਹੁ ਬਾਚੀਐ, ਸੁ ਰਹਾ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ? ਉਸ ਕੇ ਦੋਵੇ ਸਿਰੇ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਕ ਰਾਵਣ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ, ਅਵਰ ਅਵਰ ਭੀ ਜੋ ਗਰਬ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚੇ ਹੈ, ਸੋ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ :—

ਸਹਸੁ ਬਾਹੁ ਮਧੁਕੀਟੁ ਮਹਿਖਾਸਾ ॥
ਹਰਨਾਖਸੁ ਲੇ ਨਖਹੁ ਬਿਧਾਸਾ ॥
ਦੇਤ ਸੰਘਾਰੇ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਅਭਿਆਸਾ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਸਹਸੁ ਬਾਹੁ ਰਾਜਾ ਖੜੀ ਥਾ । ਓਹੁ ਭੀ ਗਰਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਿਆ । ਅਰੁ ਮਧੁ ਕੀਟੁ ਜੁ ਦੇਤ ਥੇ, ਸੁ ਭੀ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚੇ । ਅਰੁ ਮਹਿਖਾਸੁਰੁ ਜੁ ਦੇਤੁ ਥਾ, ਸੋ ਭੀ ਗਰਬ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਿਆ । ਹਰਨਾਖਸੁ ਜੁ ਥਾ, ਸੋ ਭੀ ਏਸੁ ਗਰਬ ਹੀ ਤੇ ਪਚਿਆ । ਏਹਿ ਸਭਿ ਜੁ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਸੁ ਕਿਉ ਮਾਰਿ ਸੰਘਾਰੇ ? ਇਨ੍ਹ ਕੇ ਰਿਦੇ ਭਗਤਿ ਕਾ ਹੋਤੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਥੀ, ਜੁ ਏ ਨਿਵਾਜੀਅਹਿ । ਇਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਗਰਬ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਥੀ, ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਰੇ ਗਏ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਅਵਰ ਭੀ ਦੇਤੁ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹੈ” :—

ਜਰਾਸੰਧਿ ਕਾਲ ਜਮੁਨ ਸੰਘਾਰੇ ॥
ਰਕਤਬੀਜੁ ਕਾਲ ਨੇਮੁ ਬਿਦਾਰੇ ॥
ਦੇਤ ਸੰਘਾਰਿ ਸੰਤ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੭ ॥

¹ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਾਸ ਹੋਇਆ । ²ਅਰਜਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹ ਸੀ । ³ਮਧੁ ਅਤੇ ਕੀਟ, ਦੋ ਦੋਵੇ
ਰਾਜਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੇ, ਜਦ ਉਹ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ । ⁴ਭੇਟੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਕ ਦੋਵਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ
ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ । ⁵ਨਹੁੰਆ ਨਾਲ । ⁶ਪਾਤਿਆ ਪੱਥੀ ਵਿਚ ਬਿਨਾਸਾ ਹੈ । ⁷ਜਰਾ ਸੰਧ, ਕਾਲ ਜਮੁਨ,
ਰਕਤ-ਬੀਜ, ਕਾਲ-ਨੇਮ—ਇਹ ਦੋਵੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰੇ । ⁸ਮਾਰ ਕੇ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਰਾਸੰਧਿ ਜਿ ਸੰਘਾਰਿਆ ਸੁ ਗਰਬ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਘਾਰਿਆ । ਅਰੁ ਕਾਲ ਜਮਨੁ ਜੁ ਮਾਰਿਆ, ਸੇ ਭੀ ਗਰਬਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਰਿਆ । ਅਰੁ ਰਕਤ ਬੀਜੁ ਭੀ ਏਤੁ ਗਰਬਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਿਆ । ਅਰੁ ਕਾਲ-ਨੇਮੁ ਜੁ ਦੇਤੁ ਬਾ, ਸੁ ਓਹੁ ਭੀ ਅਹੰਕਾਰਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਰਿਆ ਗੋਆ । ਓਇ ਜਿ ਦੰਤ ਮਾਰੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਮਾਰੇ ? ਅਰੁ ਸੰਤ ਜੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ਨਿਵਾਜੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਨਿਵਾਜੇ ? ਕਹੈ, ਉਨ੍ਹਾ ਦੰਤਾਂ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਦੇਆ ਨ ਥੀ, ਸੁ ਏਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੰਤ ਸਭਿ ਮਾਰੇ । ਅਰੁ ਸੰਤਾਂ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਦੇਆ ਸੰਤਿਬੀ, ਸੁ ਏਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਤ ਨਿਵਾਜੇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਅਵਰੁ ਜੁ ਏਤੁ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚੇ ਹੈ” :—

ਭੁਬਾ^੧ ਦੁਰਜੋਧਨੁ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥
ਰਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ।
ਜਨ^੨ ਕਉ ਦੁਖਿ ਪਚੈ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਪੁਰਖਾ ! ਰਾਜਾ ਦੁਰਜੋਧਨੁ ਜਿ ਪਚਿਆ, ਸੁ ਗਰਬਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਿਆ । ਸਾਥਿ ਹੋਤੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਜਾਨਿਓ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਏਹੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਜੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਾਛੁਵ ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਭਗਤ ਬੇ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਵੇਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਿ ਗੋਆ । ਅਵਰ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗਰਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚੇ ਹੈ, ਸੇ ਭੀ ਤੁਮ ਸੁਨਿ ਲੋਹੁ” :—

ਜਨਮੋਜੈ ਗੁਰਸਬਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ।
ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਿਆ ॥
ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭੂਲੇ ਬਹੁਰਿ ਪਛਤਾਨਿਆ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਰਾਜਾ ਜਨਮੋਜਾ ਜਿ ਬਾ, ਤਿਨਿ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਨ ਬਾ ਮਾਨਿਆ, ਤਬ ਉਨਿ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ । ਏਕ ਨਿਮਖ ਕੇ ਪਾਪ ਕੀਏ ਕਈ ਕੋਟ ਜਨਮ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ” । “ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਅਵਰੁ ਕਵਨ ਕਵਨ ਏਨਿ ਗਰਬ ਮਾਰੇ, ਸੰਘਾਰੇ ਗਏ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਕੰਸ^੩ ਕੇਸ^੪ ਚਾਂਡੂਰ^੫ ਨ ਕੋਈ ॥
ਰਾਮੁ ਨ ਚੀਨਿਆ^੬ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥
ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ^੭ ਨ ਰਾਖੇ ਕੋਈ ॥ ੧੦ ॥

^੧ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਬਦ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਅੰਕ ਨੰ: ੮ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਰੁਕਾਵਾਂ ੧੧ ਅੰਕ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ^੨ਹਰੀ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਦੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੩ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੇਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੪ਇਹ ਅਖਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ । ^੫ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮਾਮਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੁਧ ਹੋਏ । ^੬ਕੇਸੀ, ਇਕ ਦੰਤ ਜੋ ਕੰਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਵਟਾ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆਇਆ, ਪਰ ਆਪ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ^੭ਕੰਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ । ^੮ਸਮਝਿਆ । ^੯ਸਗਤ ਦਾ ਈਸ਼ੁਰ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਕੰਸ, ਚੰਡੂਰ, ਏਹੁ ਜਿ ਦੈਤ ਮਾਰੇ, ਸੁ ਏਤੁ ਗਰਬਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਖੋਇ ਗਏ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਉਨਹੁ ਚੀਨਿ ਨ ਸਕਿਆ, ਦੁਰਮਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚ ਗਏ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ :—

ਆਪੇ^੧ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥

ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਦੇਤ ਸੰਘਾਰੇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਭਗਤਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਸਤਿਗੁਰ ਜਿ ਸਬਦੁ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰੇ ਹੈ, ਸੁ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਘਾਰੇ ਹੈ । ਉਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨ ਜਾਨਿਆ, ਦੂਜੇ ਲਾਗੇ, ਤਉ ਓਹਿ ਮਾਰੇ ਗਏ । ਅਰੁ ਸੰਤ ਜੁ ਨਿਵਾਜੇ, ਸੁ ਉਨਹੁ ਸਚੁ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬੂਝਿਆ, ਓਇ ਨਿਵਾਜੇ ਗਏ । ਉਨਹੁ ਕਿਵੇਂ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਦੇਤਹੁ ਗਰਬੁ ਕੀਆ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਾਂ ਏਤਨੇ ਰਾਜੇ ਅਰੁ ਦੈਤ ਮਾਰੇ ਸੰਘਾਰੇ ਗਏ, ਤਬ ਏਹੁ ਗਰਬੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਮਿਟੈ ? ਜਿ ਏਹੁ ਮਰਣਹੁ ਬਾਚੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ :—

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਗਰਬੁ ਨ ਮੋਟਿਆ ਜਾਇ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਧਰਮੁ ਧੀਰਜੁ ਹਰਿਨਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥ ੧੨ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ, ਏਹੁ ਗਰਬੁ ਮਿਟਤਾ ਨਾਹੀ । ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਰਮੁ ਭੀ ਦਿੜਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਧੀਰਜੁ ਭੀ ਦਿੜਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭੀ ਦਿੜਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਤਿ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਸੁਰ^੨ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਗੁਰਮਤੀ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਆਈ ਤੇ ਕਿਉ ਗਰਬਵੇਤ ਹੋਵਹਿ । ਜਿਨਿ ਗਰਬਿ ਅੰਸੇ ਅੰਸੇ ਦੇਤਨੇ ਜੋਧੇ, ਦੈਤ, ਰਾਜੇ ਮਾਰਿ ਸੰਘਾਰੇ, ਪਚਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਏ, ਸੁ ਗਰਬੁ ਰੁਮ ਮਤੁ ਕਰਹੁ । ਗਰਬੁ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਓਇ ਸਭਿ ਉਨਿ ਪਾਵਨਿ^੩ ਲਾਗੇ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮ ਭੁਲੇ ਹਹ, ਰੁਮ ਹਮਾਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਹੁ, ਹਮ ਭੇਰੀ ਸਰਨਿ ਹਹ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਖੁਸੀ ਕਰੀ । ਮਾਥੇ ਹਾਥੁ ਰਾਖਿਆ । ਓਨ ਕਉ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦਿੜਾਇਆ । ਓਇ ਪੁਨੀਤ ਭਏ । ਉਨਕਾ ਗਰਬੁ ਮਿਟਿ ਗਿਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਰੀਬੀ ਕਾ ਘਰੁ ਦੀਆ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ।

^੧ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਅੰਕ ੮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ^੨ਵਿਕਾਰਾਂ, ਕੁਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਮੱਤ ।
^੩ਚਰਨੀ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ॥

ਦੇਤ ਸੰਘਾਰੇ ਸੰਤ ਹਿਤਕਾਰ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਪਹੁ ਪ੍ਰਭ ਸਾਰ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ।
੨੬ ॥ ੨੫੪ ॥ ੨੫੪ ॥

ਹਉਮੈ ਦਾ ਬੰਧਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ (ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਸੰਤ ਜਨ ਏਕਤੁ ਹੋਇ ਕੇ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਸਵਾ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਨ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠਾਰਿਆ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਾਰਾ ਜਗਤੁ ਤੋਰੀ ਪੈਰੀ ਆਇ ਪਤਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਅਰਥ^੧ ਕਾ ਲੀਆ । ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਕਉ, ਕੋਈ ਧਨੁ ਕਉ, ਕੋਈ ਰੋਗੁ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵਣੇ ਕਉ, ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਕਉ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮ ਜਿ ਆਏ ਹੋ^੨ ਤੇਰਿਆ ਚਰਨਾਂ ਪਾਸਿ, ਸੁ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਉ ਆਏ ਹੈ^੩, ਜਿ ਏਸੁ ਹਮਾਰੇ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮਾਰੇ ਜੀਅ ਕੀ ਜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ ! ਧੰਨਿ ਹੈ ਏਹ ਤੁਮਾਰੀ ਬੁਧਿ, ਜਿਨਹੁ ਏਹ ਬਾਤ ਪੂਛੀ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਸੁਨਿ ਲੋਹੁ ਤੁਮ, ਜਿਤੁ ਬਾਤ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਆਗੇ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਈਹਾ ਸੁਖ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕੁਮ ਸੁਨਹੁ’ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉਤੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

‘ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਭੋਖੀ’ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਵਿਰਲੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ੧ ॥

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਨਹੀ ਸਚੁ^੪ ਪਾਈਐ ॥

ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈਐ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨਿ ਕਿਨ ਹੀ ਭੋਖੁ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਭੋਖੁ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ, ਅਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਹਉ ਐਸਾ ਗਿਆਨੀ ਹੋ^੫, ਤਿਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਨਿਆ । ਐਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਕਉ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਮਨੁ ਜਾਇ

^੧ਮਤਲਬ । ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੨੨੬ । ^੩ਭੋਖਾ ਨਾਲ । ^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਸਚ” ਹੈ ।

ਕਰਿ ਨਹਰਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਹਉਮੈ ਕਰੀ, ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਹੋਂ ਸੁ ਤਿਨਹੁ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨ ਪਾਇਆ, ਓਇ ਨਿਹਫਲ ਰਹੇ । ਜਿਸ ਕੀ ਹਉਮੈ ਜਾਇ, ਸੋਈ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਵੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ । ਅਵਰੁ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ, ਜੁ ਉਹਾ ਪਹੁਚੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਉਮੈ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਇਸ ਕਾ ਕਿਆ ਪੁਕਾਰੁ ਹੈ ? ਏਸੁ ਹਉਮੈ ਕੀਨੀ ਦਾ ਫਲੁ ਕੇਸਾ ਕੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੁਰਖਾ !

ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਬਹੁ ਧਾਵਹਿ¹ ॥

ਹਉਮੈ ਖਪਹਿ ਜਨਮਿ ਮਰਿ ਆਵਹਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਹਉਮੈ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਈ ਅਸੰਖ ਰਾਜੇ ਪਚੇ । ਪਚਿ, ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਲਾਗੇ ਫਿਰਣਿ । ਏਸੁ ਹਉਮੈ ਕਰੀ ਕਾ ਫਲੁ ਐਸਾ ਲਾਗਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਾ ਐਸੀ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਬੁਰੀ ਹੈ, ਤਉ ਨਿਵਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰੀਐ, ਕਾਹੇ ਕਉ ਕੀਜੀਤੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਉਮੈ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਇਉ ਨਾਹੀ ਨਿਵਰਤੀ" ।

ਹਉਮੈ ਨਿਵਰੇ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ ॥

ਚੰਚਲ, ਮਤਿ ਤਿਆਗੈ ਪੰਚ² ਸੰਘਾਰੈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਆਪਸ ਤੇ ਨਾਹੀ ਨਿਵਰਤੀ, ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਬੀ" । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਹੋ ਬਉਰੇ ! ਏਹੁ ਜਿ ਚੰਚਲਾਈ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਚੰਚਲ ਮਤਿ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨਿਵਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਿ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪੰਚ ਹੈ³, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਸੰਘਾਰਿ ਕਰਿ ਰਾਖੁ, ਨਿਕਸਨੇ ਨ ਦੇਹਿ । ਚੇ ! ਇਉ ਹਉਮੈ ਮਰੇ, ਨਾਤਰ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਸ ਕੀ ਜਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਅੰਤਰਿ ਸਾਚੁ ਸਹਜ⁴ ਘਰਿ ਆਵਹਿ ॥

ਰਾਜਨੁ⁵ ਜਾਣਿ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਵਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਏਸੁ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਾਚੁ ਆਵੈ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਸਹਜ ਕਾ ਘਰੁ ਪਾਵੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਸਹੀ ਹੈ, ਕਰਣਹਾਰੁ ਬਰਤਾਰ ਓਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਹੀ ਵਸਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਹੀ ਕਿ ਵਸਿ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ, ਸਿ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ । ਜਬ ਐਸੀ ਜਾਣੈ, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਪਰਮਗਤਿ ਕਉ ਪਾਵੈ" । ਬਹੁੜਿ ਅਵਰੁ ਕੇਸਾ ਹੋਇ ਜਿ :—

¹ਚੋੜਏ ਹਨ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ ।

²ਬੁਝਦੀ, ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ, ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ।

³ਪੰਜਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ

ਨੂੰ ਮਾਰੇ ।

⁴ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ।

⁵ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ।

ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਗੁਰੁ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ ॥
ਨਿਰਭਉ ਕੇ ਘਰਿ ਤਾੜੀ ਲਾਵੈ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮ ਗਤਿ ਇਸੁ ਕੀ ਤਬ ਹੀ ਹੋਇ, ਜਬ ਏਸੁ ਕਾ ਭ੍ਰਮ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਚਗੀ ਕਰਣੀ ਕਮਾਵੈ । ਤਬ ਨਿਰਭਉ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਏਸੁ ਕਾ ਧਿਆਨ ਲਾਗੈ, ਤਬ ਏਸੁਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ” । ਬਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮਾਰੇ ਮਨੁ ਮਹਿ ਝਗੜਾ ਪੜਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਮਨੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉਮੈ ਛੋੜੀਐ । ਅਰੁ ਮਨ ਕਉ ਹਉਮੈ ਛੋੜਤੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜੇ ਏਹੁ ਏਸੁ ਝਗੜੇ ਹੀ ਮਹਿ ਮਰੈ, ਤਉ ਏਸੁ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਹਉ ਹਉ ਕਰਿ ਮਰਣਾ ਕਿਆ ਪਾਵੈ ॥
ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਛੋਟੇ^੧ ਸੋ ਝਗੜੇ^੨ ਚੁਕਾਵੈ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਕਾ ਝਗੜਾ ਕਰਤਾ ਮਰੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਕਿਆ ਪਾਵੈ ? ਆਗੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਪਾਵੈ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਏਸੁ ਕਉ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਏਸੁ ਕਾ ਝਗੜਾ ਮਿਟਾਵੈ । ਨਿਰਮਾਇਲੁ^੩ ਹੋਇ, ਗਰੀਬੀ ਕੇ ਘਰਿ ਬਸੈ, ਗਰੀਬੀ ਆਵੈ, ਹਉਮੈ ਜਾਇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਇ” । ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ।

ਜੇਰੀ^੪ ਹੈ ਤੇਤੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨ ਭੇਟਿ ਗੁਣ ਗਾਹੀ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਐਸਾ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਇ, ਜਿ ਐਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਸਭੁ ਮਿਥਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਉਪਜੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਸਿਮਰੈ, ‘ਦੁੜੀਆ’ ਧਿਆਨੁ ਛੋਡਿ ਦੇਇ, ਤਉ ਏਸੁ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਇ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਸ ਕਉ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਅਰੁ ਮੋਹ ਕੇ ਜਿ ਬੰਧਨ ਪਰੇ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਗਾਵਣੇ ਮਿਲਤੇ । ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਅਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ । ਦੇਖਾਂ, ਓਹੁ ਏਹੇ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਕੇ ਬੰਧਨ ਹੈ ਕਿ ਅਉਰ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਹੈ” । ਬੰਧਿਆ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਸ ਕੇ ਬੰਧਨ ਦਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ । ਜਿ ਭਾਈ ਏਹੁ ਬੇੜੀ ਸਾਥਿ ਬੰਧਿਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਰਸੜੇ ਸਾਥਿ ਬੰਧਿਆ ਹੈ । ਏਹੁ ਕੋਠੜੀ ਮਹਿ ਦੇ ਕੈ ਕਿਵਾਡ ਕੁਲਫ ਜਤਿ ਛੋੜਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਜੁ ਕਿਤੀ ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਬੰਧਨ ਭੀ ਦਿਸਟਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪਤਤਾ ਜੀ । ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਏਸੁ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਬੰਧਨੁ ਹੈ, ਸੇ ਭੀ ਬਤਾਈਐ, ਦਿਖਾਈਐ । ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਬੰਧਨ ਤੇ ਹਮ ਫੁਟਹਿ, ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿ, ਸੇ ਪੈੜਾ ਭੀ ਬਤਾਈਐ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ

^੧ਮਿਲੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਨਿਲੇ” ਹੈ । ^੨ਝਗੜਾ । ^੩ਪਵਿੱਤਰ । ^੪ਜਿਤਨੀ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਤੇਤੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ” ਹੈ ।
^੫ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ।

ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹਿ, ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰੀਐ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ।

ਹਉਮੈ ਬੰਧਨ ਬੰਧਿ ਭਵਾਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਕਉ ਜਿ ਬੰਧਨ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਹਉਮੈ ਕੇ ਹੈ । ਏਸੇ ਹਉਮੈ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾ ਬੰਧਿਆ ਏਹੁ ਅਨੇਕ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਭ੍ਰਮਤਾ ਵਿਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਕਉ ਜਿ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਰਾਮ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਇ । ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੀ ਭਗਤਿ ਥੀ ਏਸੁ ਕਉ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਦੋਨੋ ਕਰਾ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਉਨਿ ਕਰਿ ਲੰਬੇ ਆਸਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਭੇਡਉਤ ਕੀਆ । ਬਹੁਤਿ ਸਾਤ ਬੇਰ ਪ੍ਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾ ਉਪਰਿ ਗਿਰਿ ਪੜੇ, ਅਰੁ ਏਹੀ ਕਹੈ ਜਿ, "ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈ, ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ ਤਿਉ ਹਮਾਰੀ ਗਤਿ ਕਰਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ ਉਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਭਾਵਨੀ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਉਨਿ ਪਰਿ ਦੋਆ ਨਾਥੁ ਭੋਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਉਨਿ ਬੈਠਹੁ, ਤੁਮਾਰਾ ਕਾਰਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਾਸਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕੀ ਓਰਾ ਜੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭਰਿ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਉਨ ਕੀ ਜਿ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਹਉਮੈ ਗਾਠਿ ਥੀ, ਸੁ ਚਟਕਾ ਦੇ ਛੂਟਿ ਗਈ । ਓਇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੇਤੇ ਭਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠੇ । ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨੇ, ਪਾਪੀ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬਿਨੁ ਰਾਮ ਨਾਮ, ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ਨ ਕੋਇ ॥ ੧੦ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੨੭ ॥ ੨੫੫ ॥ ੨੫੫ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਉ ਰਮੇ, ਤਮਾਸਾ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਕਾ ਦੇਖਣੇ ਕਉ । ਤਬ ਜਿਉ ਬਾਹਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਏਕੁ ਗੋਇਲੁ^੧ ਗਉਆ^੨ ਕਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਬੇ

^੧ਹਥ ।

^੨ਦਿਸਾ, ਤਰਫ਼ ।

^੩ਗੰਢ ।

^੪ਝੱਟਪਟ, ਤੁਰਤ ।

^੫ਜਾਣਾ, ਵਿਰਨਾ ।

^੬ਗਾਈਆ ਦੀ ਚਰਾਢ ।

ਗੋਇਲੀ^੧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਚਰਾਵਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਤਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ। ਜਬ ਦੇਖੇ ਤਉ ਤਹਾ ਵਡਾ ਘਾਸੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਧਰਤੀ ਸਭ ਹਰੀਆਵਲ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਗਉਆਂ ਹੈਨ੍ਹ। ਅਰੁ ਓਇ ਗੋਇਲੀ ਤਿਨ੍ਹ ਗਉਆਂ ਕਉ ਖਲੇ ਘਾਸੁ ਚਰਾਵਤੇ ਹੈਨ੍ਹ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤਹਾ ਖਲੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ। ਤਿਨ੍ਹ ਗਉਆਂ ਕਉ ਘਾਸੁ ਚਰਤੀਆਂ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਗਉਆਂ ਖਰੀਆਂ ਖੁਸੀ ਹੈਨ੍ਹ, ਕਿਸੀ ਰਾਜੇ ਕੀਆਂ ਹੈਨ੍ਹ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਆਜ ਮੈ ਈਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਉਆਂ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਤਬ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਉਆਂ ਚਰਤੀਆਂ ਫਿਰਤੀਆਂ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਪਾਲੀ ਗੋਇਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਉਆਂ ਕਉ ਮੋਤਿ ਮੋਤਿ, ਹਟਾਇ ਹਟਾਇ, ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਚਰਾਵਤੇ ਬੇ, ਸਿ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਸਭ ਦੇਖਿਆ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਅਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਗੋਇਲੀ ਚਰਾਵਨਹਾਰੇ ਬੇ, ਸਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗਉਆਂ ਕਉ ਚਰਾਇ ਕਰਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗੋਹੜਾਂ ਮਹਿ ਜਹਾ ਉਨ ਕਾ ਬੈਠਣੇ ਕਾ ਠਉਡ ਬਾ, ਤਹਾਂ ਆਣਿ ਬੈਠਾਈਆਂ। ਜਬ ਓਇ ਚਰਾਇ, ਪੀਆਲਿ, ਰਜਾਇ ਕਰਿ ਘੋਰਿ ਲੈ ਆਏ, ਤਬ ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਕਾ ਬਿਗਾਸੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਗਉਆਂ ਕਾ ਸੁਖੁ ਨਿਵਾਸੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਜਬ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਤਬ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਜਿਉ^੨ ਗਾਈ ਕਉ ਗੋਇਲੀ ਰਾਖਹਿ^੩ ਕਰਿ ਸਾਰਾ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਪਾਲਹਿ ਰਾਖਿ ਲੋਹਿ ਆਤਮ^੪ ਸੁਖ ਧਾਰਾ ॥ ੧ ॥
ਇਤ ਉਰ^੫ ਰਾਖਹੁ ਦੀਨ^੬ ਦਇਆਲਾ ॥
ਤਉ ਸਰਣਾਗਤਿ ਨਦਰਿ^੭ ਨਿਹਾਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਉਆਂ ਕਾ ਖਸਮਾਨਾ^੮ ਦੇਹੁ ਪਾਲੀ, ਜਿ ਹੀ ਗੋਇਲੀ, ਸੋ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਚਾਰਨੇ ਕਾ, ਖੀਲਾਵਨੇ ਕਾ, ਰਾਖਨੇ ਕਾ, ਰਾਤਿ ਕਉ ਬੈਠਾਵਨੇ ਕਾ ਤਿਉ ਹਮ ਤੇਰੇ ਦੋਰ^੯ ਹਹਿ, ਅਰੁ ਤੂ ਹਮਾਰਾ ਚਰਾਵਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਤੋ ਬਿਨਾ ਹਮਾਰਾ ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਉ ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਜੀ, ਤੇਨੋ ਸਰਮਾ ਹੈ। ਇਨਹੁ ਦੋਰਹੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੋ, ਜਿ ਭਲਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਬੁਰਾ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਮਹਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਉਨ ਕਾ ਪਾਲੀ ਚਰਾਵਨਹਾਰਾ ਰੱਖਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਮਨ ਮਹਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਉ ਜੀ, ਤੂ ਉਨਾਂ ਦੋਰਾਂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਈਹਾਂ ਭੀ ਰਾਖੁ ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ ਰਾਖੁ। ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੁ”। ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਰਵਿ ਰਹੇ ਰਖੁ ਰਖਨਹਾਰਾ ॥
ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਵਰਤਾ^{੧੦} ਤੂੰ ਹੈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰਾ^{੧੧} ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜੀ ! ਜਹਾ ਜਹਾ ਹਉ

^੧ਗਵਾਲਾ, ਗਉਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਣ ਵਾਲਾ। ^੨ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੨੨੮, ਗਉੜੀ ਬੇਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ^੩ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਤੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈਂ। ^੪ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ^੫ਇੱਥੇ ਉੱਥੇ, ਭਾਵ ਸਭ ਥਾਂ। ^੬ਹੋ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ^੭ਹੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ^੮ਮਾਲਕੀ। ^੯ਪਸ਼ੂ। ^{੧੦}ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ। ^{੧੧}ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ।

ਦਿਸਦਿ ਭਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਤਹਾ ਤੁਹੇ ਤੁਹੇ ਹੈ ਜੀ। ਤੇ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਸਰਸ ਕਉ ਤੇਰੀ ਹੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਰਾਖ। ਜੀ, ਤੁਹੇ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਤੁਹੇ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਜੀ, ਬਿਨਾ ਤੇ ਬੀ ਨ ਕੋਈ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਜੀ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕਉ ਅਧਾਰੁ ਜੀਵਨਿ ਤੁਹੀ ਹੈ। ਜੀ, ਜਿਵ ਤੂ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਵ ਰਾਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਉਆ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :—

ਕਿਰਤੁ ਪਾਇਆ ਅਧਾ ਉਰਧੀ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰਾ ॥

ਬਿਨੁ ਉਪਮਾ^੧ ਜਗਦੀਸ ਕੀ ਬਿਨਸੈ ਨ ਅੰਧਿਆਰਾ^੨ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਤੇ ਜਿ ਕਿਰਤੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ, ਸੋ ਓਹੀ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੇ ਏ ਜਗਦੀਸ ! ਅਧੇਰਾ ਪਸਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਏਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ, ਜੁ ਆਪਨਾ ਨਾਮੁ ਜਸੁ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਅਧੇਰਾ ਮਿਟਿ ਜਾਇ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਉਜਾਲਾ ਹੋਇ, ਤਿਮਰੁ ਅੰਧਕਾਰੁ ਮਿਟੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਆਗਿਆ ਆਈ ਜਗਦੀਸ ਕੀ, ਜਿ ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੇ ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਛੱਡੀ, ਅਰੁ ਮੁਝ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਏਹ ਬਿਧਿ ਕਿਨਿ ਬਤਾਈ ਹੈ ? ਏਹ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਕੀ ਬਿਧਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਜੀ :—

ਜਗੁ ਬਿਨਸਤ ਹਮ ਦੇਖਿਆ ਲੋਭੇ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸਚੁ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, “ਸ੍ਰੀ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੇਰੀ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਜਦਿ ਭਈ, ਤਬ ਤੇ ਹੀ ਦਿਖਾਇਆ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਜਗੁ ਹੈ, ਸਿ ਦੇਸਿ ਲੋਭਿ ਅਰੁ ਅਹੰਕਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨਸਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਜਗੁ ਹਮ ਬਿਨਸਤਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਹਮ ਏਸੁ ਜਗਤ ਬੀ ਭਾਗਿ ਕਰਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੈ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਤੁਧ ਸਚੇ ਕਾ ਸਚੁ ਦੁਆਰੁ ਹਮਹੁ ਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਸੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ। ਅਵਰੁ ਸਭੁ ਤੇ ਨਾਸ ਹੀ ਮਹਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਸਚ ਦੁਆਰ ਕਾ ਨਾਸੁ ਨਾਹੀ, ਰਉ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਰਣਿ ਲੀਨੀ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਬਹੁੜਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਨਾਨਕ ! ਜਿਸਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੇ ਸਰਣਿ ਲੀਨੀ ਹੈ, ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਤੂ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਕਹਾ ਬਸਤਾ ਹੋ”। ਮੇਰੇ ਮਹਲ ਕੀ ਤੁਝ ਕਉ ਸੋਝੀ ਹੈ। ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਹਲੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਕਹੇ, ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਜੁ ਤੁਝ ਕਉ ਦੇਖਿ ਸਕਉ, ਕੇ ਤੇਰੇ ਮਹਲ ਕਉ ਪਹੁਚਿ ਸਕਉ। ਪਰੁ ਜਦਿ ਤੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ, ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ। ਤਿਸਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਝ ਕਉ ਤੇਰਾ ਮਹਲੁ ਦਿਖਾਇਆ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਨਾਨਕ ! ਤੁਝ ਕਉ ਜਿ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰਾ ਮਹਲੁ ਤੂ ਕਹੁ ਜਹਾ ਮੈ ਬਸਤਾ ਹੋ”। ਕਹੇ, “ਜੀ, ਜਿਉ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਨਿਜਘਰਿ ਮਹਲੁ ਅਪਾਰ ਕੋ ਅਪਰੰਪਰੁ ਸੋਈ ॥

ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਬਿਰ ਕੋ ਨਹੀ ਬੂਝੈ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ੫ ॥

^੧ਹੇਠ ਉਤੇ, ਭਾਵ ਨਰਕ ਸੁਰਗ।

^੨ਸਿਵਤ ਸਲਾਹ।

^੩ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਪਸਰੇ ਅੰਧਿਆਰਾ” ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਪਾਰੁ ਹੈ" । ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਜੁ ਘਰਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਅਪਰੰਪਰੁ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਪਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ । ਪਰੁ ਜੀ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਬਦ ਬੀ ਬਿਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਬਦੁ ਬੂਝੇ, ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇ । ਅਰੁ ਜੀ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸਿਰਿ ?"

ਕਿਆ ਲੇ ਆਇਆ ਲੇ ਜਾਇ ਕਿਆ ਵਾਸਹਿ ਜਮ ਜਾਲਾ ॥

ਡੋਲੁ¹ ਬਧਾ ਕਸਿ ਜੇਵਰੀ ਆਕਾਸਿ ਪਤਾਲਾ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ! ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬੀ ਏਸੁ ਜੀਵ ਕੇ ਸੰਗਿ ਕਿਛੁ ਚਲਤਾ ਨਾਹੀ । ਨਾ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਆਵਤੀ ਬਰੀਆ² ਲੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਜਾਤੀ ਬਰੀਆ ਸੰਗਿ ਲੇ ਜਾਇਗਾ । ਅਰੁ ਏਨਿ ਜਿ ਕਰਮ ਕਮਾਏ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਕੇ ਲੀਏ ਜਮ ਕੀ ਵਾਸ ਮਹਿ ਫਸਿਆ ਹੈ । ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਡੋਲੁ ਜੇਵਰੀ ਸੰਗਿ ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਕੂਏ³ ਮਹਿ ਮੋਲੀਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਬਹੂ ਨਿਕਾਲੀਤਾ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਆਕਾਸਿ ਲੇ ਜਾਈਤਾ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਪਤਾਲਿ ਲੇ ਜਾਈਤਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਡੋਲ ਕੀ ਨਿਆਈ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ । ਜੇਵਰੀ ਗਲੇ ਮਹਿ ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਫੇਰੀਤਾ ਹੈ । ਕਬ ਹੀ ਉਚ ਕਰੀਤਾ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਨੀਚੁ ਕਰੀਤਾ ਹੈ । ਕਬਹੂ ਸੁਰਗਿ ਲੇ ਜਾਈਤਾ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਪਤਾਲਿ ਲੇ ਜਾਈਤਾ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਮਿਰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ । ਸੁ ਇਉ ਹੀ ਪਤਿਆ ਭਰਮਾਈਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਉ ਅੰਸੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਆਇ ਹੋਤੇ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ ਜੀ, ਏਹੁ ਤਉ ਨਾਮ ਬਿਹੁਣਿਆਹੁ ਕੀ ਗਤਿ ਭਈ । ਪਰੁ ਜੀ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਕਵਨ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੇ ਸਹਜੇ⁴ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਤਰਿ ਸਬਦੁ ਨਿਧਾਨ⁵ ਹੈ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਅੰਤਰੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਕਾ ਗਰਬੁ ਜਾਇ । ਸੁ ਗਰਬੁ ਤਬ ਜਾਇ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਰਿ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨਿ ਆਵੇ । ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਪਤਿ ਦਰਗਹੁ ਰਹੇ ਜਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੇ । ਪਰੁ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨ ਮਹਿ ਆਵੇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਆਵੇ, ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਪਾਈਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣੀ ਗੁਣ ਔਕਿ ਸਮਾਵੇ⁶ ॥

ਨਾਨਕ ਮੋਲੁ⁷ ਨ ਚੂਕਈ ਲਾਹਾ ਸਚੁ ਪਾਵੇ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

¹ਇਹ ਜੀਵ ਖੂਹ ਦੇ ਡੋਲ ਵਾਕਰ ਹੈ, ਜੋ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਕੱਸ ਕੇ ਬੱਧਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਅਕਾਸ (ਉਪਰ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਪਤਾਲ (ਹੇਠਾਂ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਚ ਨੀਚ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਗੋੜੇ ਕਢਦਾ ਹੈ । ²ਵਾਰੀ । ³ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ । ⁴ਨਿਧੀਆਂ ਦਾ ਘਰ । ⁵ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਸਮਾਂਦਾ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਨਜਰ ਕਰੇ ਜਾ ਆਪਣੀ" ਹੈ । ⁶ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਟੁਟਦਾ ਨਹੀਂ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਜਗਦੀਸ ! ਜਾ ਤੂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਤਬ ਏਸੁ ਕਉ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵੈ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੇ ਮੋਲ ਬੀ ਏਹੁ ਚੁਕੇ ਨਾਹੀ, ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਜਦਿ ਏਸੁ ਜੀਵ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁਆ, ਤਬ ਹੋਰ ਬਾਤ ਸਭਿ ਬਿਸਰਿ ਗਈ, ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਪਰਿ ਆਇ ਰਹੀ । ਏਸ ਕਉ ਏਹੁ ਨਾਮ ਕਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ, ਜਨਮੁ ਸਵਰਿਆ, ਜਬ ਤੇਰੀ ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ” । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੇਰੇ ਏਕ ਜੀਵ ਕੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ ? ਏਹੁ ਜਿ ਸਾਰਾ ਜਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਮੈ ਤੇਰੇ ਹੀ ਪੀਛੇ ਮੁਕਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਤੂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਮੁਖੁ ਮਹਿ ਅਰੁ ਤੁਭ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਵੁ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਤੂ ਬਖਸਿਆ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕੇ ਛੰਡਵਤ ਕਰੀ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਅਰੁ ਸਿਮਰਾਇ ਭੀ, ਤੁਮ ਕਉ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕੰਨੀ ਸੁਨੀਐ ਜਿ ਨਿਕਟਿ ਹੈ, ਦੇਖਨ ਕਾ ਦੂਰਿ ਠਾਉ ॥

ਜਾਕੇ ਮਰਮੁ¹ ਨ ਪਾਈਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਿਉ ਨਾਉ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੮ ॥ ੨੫੬ ॥ ੨੫੬ ॥

ਸਚ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾ ਨਾਲ)

ਤਬ ਤਿਸ ਗੋਇਲ ਕਾ ਕਉਤਕੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਬੇ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਪਣੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਬਾ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨ੍ਹ੍ਹ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਆਦਰ ਸਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਆਈਐ ਜੀ, ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ?” ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ” । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰ ਬੇਨੁਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮਹੁ ਘਰ ਬਾਰ ਛੋਡੇ, ਮਾਲੁ ਧਨੁ ਛੋਡਿਆ, ਅਰੁ ਅਤੀਤ ਹੋਇ ਨਿਕਲੇ । ਪਰੁ ਜੀ ਹਮ ਕੋ ਕਿਵੁ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ । ਅਬ ਹਮ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਹਮ ਕਰਹਿ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜੀ ? ਅਤੀਤ ਮਾਰਗ ਕੀ ਚਾਲ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਤੂ ਹਮ ਕਉ ਬਤਾਉ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

¹ਭੇਤ ।

ਬੋਲਹਿ^੧ ਸਾਚੁ ਮਿਥਿਆ ਨਹੀ ਰਾਈ^੨ ॥
 ਚਾਲਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ^੩ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥
 ਰਹਹਿ ਅਤੀਤ^੪ ਸਚੇ ਸਰਣਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਸਚ ਘਰਿ ਬੇਸੇ ਕਾਲੁ ਨ ਜੋਹੈ ।
 ਮਨਮੁਖ^੫ ਕਉ ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਦੁਖੁ ਮੋਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ! ਅਤੀਤ ਮਾਰਗ ਕੀ ਚਾਲ ਇਉਂ ਹੈ । ਜਿ ਪ੍ਰਥਮੇ^੧ ਤਉ ਬੁਨੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ, ਸਚੁ ਹੀ ਬੋਲਣਾ, ਅਰੁ ਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਹਿ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਰਤੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਹੁਕਮੁ ਹੀ ਕਰਿ ਮਾਨਹੁ । ਜਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੁਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਹੋਇਗਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ । ਓਹੀ ਅਤੀਤ ਸਚੇ ਹੈ^੨, ਜਿਨ ਕਉ ਦੇਹ ਚਾਲ ਬਨਿਆਈ ਹੈ, ਤੇਈ ਅਤੀਤ ਹੈ । ਓਹੀ ਅਤੀਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਹੈ^੩, ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੁਖਿ ਸਚੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਨਦਿਨੁ ਸਚ ਹੀ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹਤੇ ਹੈ^੪, ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨਾਹੀ ਕਾਲੁ ਆਵਤਾ । ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਹੈ^੫, ਤਿਨ ਕਉ ਆਵਣ ਹੀ ਜਾਣ ਮਹਿ ਦੁਖੁ ਜਮੁ ਦੇਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦੇਖਾ ਜੀ, ਨਾਮ ਕਾ ਰਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ, ਜਿਤੁ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ !

ਅਪਿਉ^੧ ਪੀਅਉ ਅਕਥ ਕਥਿ ਰਹੀਐ ॥
 ਨਿਜ^੨ ਘਰਿ ਬੇਸਿ ਸਹਜ ਘਰੁ ਲਹੀਐ ॥
 ਹਰਿ ਰਸਿ ਮਾਤੇ ਇਹੁ ਸੁਖੁ ਕਹੀਐ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਮ ਜਿ ਦੇਹ ਬਾਤ ਕਹਤੇ ਹਹੁ, ਜਿ ਇਉਂ^੧ ਹੈ । ਦੇਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰਸੁ ਹੈ, ਜਿ ਆਪਿਓ^੨ ਹੈ, ਕਿਨੈ ਨਾਹੀ ਪੀ ਸਕਿਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਦੇਹੁ ਅਪਿਓ ਪੀਵੇ, ਤਉ ਹੀ ਹਰਿ ਜਨੁ ਹੋਇ । ਜਬ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੈ, ਤਬ ਨਿਜ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮ^੩ ਮਹਿ ਦੇਹੁ ਬਸੈ । ਜਬ ਦੇਹੁ ਹਰਿ ਰਸਿ ਰਚੈ, ਤਬ ਦੇਸ ਕਉ ਦੇਹੁ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦੇਖਾ, ਦੇਹ ਚਾਲ ਨਿਹਚਲੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਬਹੈ ? ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਸ ਕਉ ਛੋਲਾਇ ਲੇ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਨਾ ਸਿਮਰਨੁ, ਨਾ ਧਿਆਨੁ, ਨਾ ਸਹਜ, ਕਿਛੁ ਰਹਣ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ । ਦੇਖਾ, ਦੇਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਹਚਲੁ ਸਿਮਰਨੁ ਉਸ ਜਿਨਸ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਤੁਮ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹੋ, ਸੁ ਭਲੀ ਕਹਤੇ ਹੋ । ਪਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਤੁਮ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ" :-

^੧ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੨੨੭ । ^੨ਰਾਈ ਭਰ, ਰਤਾ ਵੀ । ^੩ਉਹ ਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਚਿੰਦਗੀ ਦੀ ਡੋਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਥ ਫੜਾ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ । ^੪ਵਿਰੱਕਤ, ਨਿਰਲੋਪ ।
^੫ਉਹ ਅਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਆਪ-ਹੁਦਰਾ । ^੬ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ।
^੭ਅੰਮ੍ਰਿਤ । ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਹੇਠ ਉਂਤੇ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ।
^੯ਘਰ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਲ^੧ ਨਿਹਚਲ ਨਹੀਂ ਡੋਲੇ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਿ^੨ ਸਹਜਿ ਹਰਿ ਬੋਲੇ ॥
ਪੀਵੈ ਅੰਥਿਤੁ ਤਤੁ ਵਿਰੋਲੇ^੩ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨੁ ਹੇ ਪੁਰਖਾ ! ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਆਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਹਚਲੁ ਚਾਲ ਚਲੇ, ਡੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਏਹੁ ਸਚ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਹੁ ਸਚ ਸਹਜ ਘਰਿ ਨਿਹਚਲੁ ਅਕਥੁ ਕਥੈ। ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਉ ਅਖੰਡੁ ਸਿਮਰੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਸਿਉ ਇਹੁ ਅੰਥਿਤੁ ਪੀਵੈ। ਤਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਥਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਡੋਲੇ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ ! ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਜਿ ਆਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵੈ ? ਜਿਸੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਤੇ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਏਹੁ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ। ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸੰਤਹੁ ! ਤੁਮ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ” :—

ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਿਆ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿਓ ਅੰਤਰ^੪ ਗਤਿ ਕੀਨੀ ॥੪॥
ਗਤਿ ਮਿਤਿ^੫ ਪਾਈ ਆਤਮੁ ਚੀਨੀ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੇ ! ਜਹਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਿਆ, ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ, ਦੀਖਿਆ^੬ ਲੀਨੀ। ਅਰੁ ਉਸ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੇਣੇ ਸਾਥਿ ਅਰੁ ਏਹੁ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗੇ ਅਰਪਿ ਰਾਖੇ। ਜਬ ਇਨਿ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗੇ ਅਰਪਿ ਰਾਖਿਆ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਤੁਸਟ ਭੈਆ। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਸੰਤੁਸਟ ਹੋਵਣੇ ਸਾਥਿ ਏਸ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਆਇ ਗਈ, ਇਨਿ ਆਪਣਾ ਆਤਮਾ ਚੀਨਿਆ। ਤਬ ਜਦਿ ਇਨਿ ਆਤਮਾ ਚੀਨਿਆ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਭਈ ਅਰੁ ਮਤਿ ਭੀ ਏਸੁ ਕੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ ! ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਅਹਾਰੁ ਕਢਨੁ ਕੀਜੀਐ ? ਅਰੁ ਜੀ ਸੋਈ ਤਉ ਸਾਰੁ^੭ ਬਸਤੁ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਸੰਤੋਖੁ ਆਵੈ ਜੀ, ਸੁ ਅਹਾਰੁ^੮ ਕਢਨੁ ਹੈ ਜੀ ? ਸੁ ਸਾਰੁ ਬਸਤੁ ਕਢਨੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਏਸੁ ਪਰਮੁ ਹੰਸ ਕਉ ਜੋਤਿ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਤੇ ਜਹਾ ਕਹਾ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਉ ਦੇਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਭੋਜਨੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸਾਰੁ^੯ ॥
ਪਰਮ ਹੰਸੁ^{੧੦} ਸਚੁ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ॥
ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥ ੫ ॥

^੧ਚਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਰਗਾਰ। ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਚਾਲ’ ਹੈ। ^੩ਰਿੜਕਦਾ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ—“ਪੀਵੈ ਅੰਥਿਤੁ ਤਤੁ ਵਿਰੋਲੇ”। ^੪ਅੰਦਰਵਾਰ ਕਰ ਲਈ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਠਾ ਲਈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਹੈ। ^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ^੬ਸਿਖਿਆ। ^੭ਉਤਮ, ਸ੍ਰੇਸਟ। ^੮ਖੁਰਾਕ। ^੯ਉਤਮ। ^{੧੦}ਗੁਰਮੁਖ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਭੋਜਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਰੁ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਸਾਰੁ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮ ਹੰਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਦੇਸ ਕਉ ਜੋਤਿ ਹੋਇ । ਆਤਮੇ ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਜੋਤਿ ਹੈ । ਏਸੁ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਉ ਜਹਾ ਦੇਖੈ, ਤਹਾ ਏਕੋ ਹੀ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੇਖੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂ ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਸਾਈ ਕਰਣੀ ਬਤਾਉ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜਾਇ ਪਹੁਚੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਸਾਈ ਨਉਰ ਬਤਾਉ, ਜਹਾ ਨਿਰੰਜਨੁ ਆਪਿ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ:—

ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮੁ¹ ਏਕਾ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ॥
ਪਰਮ ਪਦੁ² ਪਾਇਆ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ॥
ਮਨ ਤੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ³ ਚੁਕੀ⁴ ਅਹੰ ਭ੍ਰਮਣੀ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿਰਾਲਾ ਅਸੰਗੀ ਰਹੈ । ਆਪਿ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਨ ਰਹੈ ਅਰੁ ਅਉਰਸ ਕਉ ਆਪਨੇ ਸੰਗਿ ਨ ਰਾਖੇ । ਏਕ ਏਕੀ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਏਕਾ ਕਰਣੀ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ ਦੇਆ ਕਮਾਵੈ, ਏਹਾ ਇਸ ਕੀ ਕਰਤੂਤੀ⁵ ਕੇ ਸਿਰਿ ਕਰਤੂਤਿ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸੇਵੈ, ਤਉ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵੈ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ਏਸ ਮਨ ਹੀ ਤੇ ਮਨੁ ਮਾਨੀਤਾ⁶ ਹੈ । ਜੇ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਉ ਅਵਰ ਨਵਰ ਨਾਹੀ ਸਮਝਤਾ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਥੀ⁷ । ਜਾਂ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਉ ਏਹੁ ਮਨ ਹੀ ਤੇ ਮਨੁ ਸਮਝੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਮਨ ਹੀ ਨਾਲਿ ਪਰਚੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਮੁਤਲਕਾ⁸ ਨ ਕਰੈ, ਸਰਬ ਕੀ ਰੇਣ⁹ ਹੋਇ ਰਹੈ, ਜਬ ਮਨ ਮਹਿ ਸਮਝੈ । ਜਬ ਮਨ ਮਹਿ ਸਮਝ ਨ ਆਈ, ਤਬ ਪੈਆ ਮਨ ਮਹਿ ਜਲੈ, ਅਸਮਝਣੇ ਤੇ । ਜਬ ਏਹੁ ਮਨ ਮਹਿ ਸਮਝੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਭਸੁ ਕੀ ਰੇਣੁ ਹੋਵੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਉਸ ਨਵਰ ਕਉ ਪਹੁਚੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤਰਣੇ ਕੀ ਬਿਧਿ ਏਹੀ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਇਨ ਬਿਧਿ¹⁰ ਕਉਣ ਕਉਣ ਨਹੀ ਤਾਰਿਆ ॥
ਹਰਿ ਜਸਿ ਸੰਤ ਭਗਤ ਨਿਸਤਰਿਆ ॥
ਪ੍ਰਭ ਪਾਏ ਹਮ ਅਵਰੁ ਨਾ ਭਾਰਿਆ¹¹ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਕੋਈ ਜਿ ਤਰਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਰਿਆ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੁਆ, ਜਿ ਕੋਈ ਭਗਤ ਹੁਆ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਨਿਸਤਰਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਹਰਿ ਜਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਸਤਰਿਆ ਹੈ । ਹਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਚਾਲ ਭੀ ਅਵਰੁ ਹਮਾਰੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਬਿਨਾ ਚਾਹੀਤੀ । ਹਮਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਇਸੁ ਹੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕੁਮਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸ ਤਿਸੁ ਮਹਲ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕੁਮਹੁ ਜਿ ਦੇਖਿਆ ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

¹ਨਿਰਲੋਪ । ²ਉੱਚੀ-ਤੋਂ-ਉੱਚੀ ਗਤੀ । ³ਪਤੀਜ ਗਿਆ । ⁴ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ।
⁵ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਟਕਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਪੱਥੀ ਵਿਚ "ਹਉ ਕਰਣੀ" ਹੈ । ⁶ਕਰਣੀ । ⁷ਬਿਲਕੁਲ । ⁸ਚਰਨ ਧੂਤ ।
⁹ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ । ¹⁰ਭਾਲਿਆ ।

ਸਾਚੇ^੧ ਮਹਲਿ ਗੁਰ ਅਲਖ^੨ ਲਖਾਇਆ ॥
 ਨਿਹਚਲ ਮਹਲੁ ਨਹੀ ਛਾਇਆ^੩ ਮਾਇਆ ॥
 ਸਾਚਿ ਸੰਤੋਖੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ । ਓਹੁ ਜਿ ਮਹਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਚੁ ਮਹਲੁ ਹੈ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਓਹੁ ਜਿ ਅਲਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਮੁਝ ਕਉ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ । ਓਹੁ ਜਿ ਮਹਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੋਸਾ ਹੈ ? ਨਾ ਉਹਾ ਛਾਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਮਾਇਆ ਹੈ । ਜਬ ਸਚ ਸਿਉ ਸੰਤੋਖੀਐ, ਤਬ ਏਸੁ ਮਨ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਜਾਇ । ਜਬ ਏਸੁ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਜਾਇ, ਤਬ ਏਹੁ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਕਉ ਦੇਖੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦੇਖਾ, ਏਹ ਏਕ ਜੋ ਗੁਰ ਕਹਾਵਤੈ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕਿ ਉਨ ਕੀਆ ਸੰਗਤੀ ਹੋਤੀਆ ਹੈ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਓਹੁ ਮਹਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਜੀ ? ਗੁਰੂ ਭੀ ਹੈ ਜਗਤ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤੀ ਭੀ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸਚੁ ਸੋਈ ॥
 ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ^੪ ਹੋਈ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਨਾਮਿ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥ ੯ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਸਿਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ, ਤਿਨ ਕਉ ਓਹਾ ਮਤਿ ਆਈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਜਿ ਗੁਰੂ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ ਕੀ ਮਲੁ ਓਸ ਸਚ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਚਿ ਸਗਲੀ ਖੋਈ । ਓਇ ਗੁਰ ਭੀ ਮੁਕਤੋ ਅਰੁ ਸਿਖ ਭੀ ਮੁਕਤੋ । ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰਾ ਕਾ ਭੋਖੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਨਿ ਸਚ ਨ ਥਾ, ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਭੀ ਕਪਟ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਈ । ਨਾ ਉਇ ਗੁਰ ਮੁਕਤੋ ਹੁਏ ਅਰੁ ਨਾ ਓਇ ਸਿਖ ਮੁਕਤੋ ਹੋਏ । ਪੁਰਖਾ ! ਸਚ ਕੀ ਚਾਲ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਮੁਕਤਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਸਚ ਕੀ ਚਾਲ ਏਸ ਕਉ ਲੋੜੀਐ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਤਿ ਸੇ ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਰੂਹੇ^੫ ਹੈ । ਹਮਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈ । ਜਿਵ ਜਾਣਿਹਿ ਤਿਵ ਹਮਾਰੀ ਗਤਿ ਕਰਿ । ਤੂ ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ, ਅਪਨੀ ਦੀਖਿਆ ਦੇਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੋਆ ਕਰਿ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ, ਉਨਕਾ ਭਰਮੁ ਕਾਟਿ ਦੂਰਿ ਕੀਆ । ਓਇ ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਚਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਚ ਕੀ ਕਰਨੀ ਮਨਿ ਵਸੈ, ਸੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਲਿਖੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚ ਨਾਮ ਬਿਨੁ, ਨਾ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਸਿਖੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਈਐ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ।

^੧ਸੱਚੇ ਮਹਲ ਦੁਆਰਾ । ^੨ਨਾ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਹਰੀ । ^੩ਮਾਇਆ ਦਾ ਸਾਇਆ, ਅਸਰ ।
^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਛਪੇ ਛਪਾਇਆ" ਹੈ । ^੫ਗੁਰਾ ਦੁਆਰੇ ।

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ,। ੨੯ ॥ ੨੫੭ ॥ ੨੫੭ ॥

ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਪੰਡਤ ਸਭਿ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗੇ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਵਹੁ ਜੀ, ਸੁਆਮੀ ਦੇਵਤਾ ਆਈਐ ਜੀ ! ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ ! ਮਿਸਰ ਜੀ, ਬੈਸੀਏ ਜੀ ! ਹਮ ਕਉ ਤਉ ਆਜੁ ਤੁਮਹੁ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਕੀਆ ਜੀ । ਆਜੁ ਤਉ ਹਮ ਕਉ ਪਤਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ ! ਜੁ ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ ਜੀ । ਆਜੁ ਹਮ ਆਲਸੀਅਹੁ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਗੰਗਾ ਜੀ ਆਈ ਜੀ, ਹਮਾਰੇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਪ੍ਰਗਟੇ ਜੀ" । ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਹੀ ਭਲੇ ਭਾਗ ਹੈ । ਗੰਗਾ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਕਉ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਦੇਆਲੁ ਹੈ" ਜੀ । ਕਿਛੁ ਹਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵਣਾ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਵਣਾ, ਜਿ ਹਮ ਸਾਧ ਜਨ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਜੀ । ਸਾਧ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਪੁੰਨ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਮਹਾਤਮੁ ਵੇਦਹੁ ਵਿਖੇ ਕਹਿਆ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੇ ਸਾਧ ਦਰਸਨ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ । ਹਮ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬਹਮਣਹੁ ਕੀ ਚਰਨ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ^੧ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਮਿ ਦੇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਹੁ, ਤਬ ਹਮ ਕਹਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਇਛਾ ਹੈ, ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਮ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਦੇਖ ਕਰ ਬਿਸਮਾਦਿ ਰਹੈ ਹੈ" । ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਖੋਟੀ ਹੈ । ਦੇਖਾਂ, ਇਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਨਿਬੇਰਾ ਕਰਿ ਦੇਹਿ । ਜਿ ਠਾਕੁਰੁ ਬੁਝੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੁਝੀਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਸਰੀਅਤ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਕਹੀ ਜਿ :—

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ^੨ ਬੁਝਿ ਲੇ ਤਉ ਹੋਇ ਨਿਬੇਰਾ^੩ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ^੪ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ਸੇ ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦ ਨ ਛੁਟੀਐ ਦੇਖਹੁ ਵੀਚਾਰਾ ॥
ਜੇ ਲਖ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹੀ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਅਧਿਆਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਜੀ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਹੁ ! ਏਹੁ ਨਿਬੇਰਾ ਤਬ ਹੀ ਹੋਇ ਜਬ

^੧ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ । ^੨ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੨੨੯ । ^੩ਭਾਵ ਬਗੜਾ ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
^੪ਹਰ ਇਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ । ਤਬ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਹੁ ਸਮਝੈ । ਸੁ ਕਿਆ ਸਮਝੈ ? ਜਿ ਜਿਤਨਾ ਘਰ ਘਰ ਮਾਹਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੀਵ ਜੀਵ ਕਾ ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ । ਜਿਤੁ ਨਾਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਉ ਬੁਲਾਈਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਜਿ ਘਰ ਘਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਕੋਈ ਕੋਸੇ ਹੀ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੋਈ ਨਾਕੁਰੁ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਜਬ ਅੰਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝੈ ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਤਉ ਨਿਬੇੜਾ ਹੋਇ । ਚੇਤੇ ਭੀ ਅਰੁ ਦਿਖਾਵੈ ਭੀ । ਸੁਨੈ ਭੀ ਅਰੁ ਸੁਨਾਵੈ ਭੀ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਚੀਨੈ ਤੇ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਪਾਵਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਏਸ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਏਵ ਛੁਟਤਾ ਨਾਹੀ, ਭਾਵੈ ਕੋਟ ਕੋਟਾਨ ਬਰਮੁ ਕਰੇ, ਤਉ ਨਾਹੀ ਛੁਟਤਾ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ । ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਸਬਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਤੈ ਅਧੇਰਾ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਗੁਰਾ ਕਉ ਤੇ ਕੋਈ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਜਾਨਤਾ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਚਲਾਵਤੈ ਹੈ”, ਅਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਹਮਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਵਣ ਬਾਤ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਅੰਧੋ^੧ ਅਕਲੀ^੨ ਬਾਹਰੇ^੩ ਕਿਆ ਤਿਨ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੰਥੁ^੪ ਨ ਸੁਝਈ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਨਿਰਬਹੀਐ^੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ! ਓਹ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅੰਧੇ ਕੀਏ ਹੈ” । ਉਨੁ ਕੀ ਮਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਿਰਿ^੬ ਲਈ ਹੈ । ਉਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹਣਾ ਹੈ । ਉਨ ਸਿਉ ਬਾਤ ਕਿਛੁ ਕਹਣੀ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਕਿਉ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਪੰਥੁ ਸੁਝਤਾ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਅੰਧਾ ਜਿ ਨਿਬਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਬਹੈ ? ਓਇ ਜੀਵ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤੇ ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਕਉ ਨਾਹੀ ਖੋਜਿ ਬੀਚਾਰਤੇ । ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਆਪ ਬਾਪੀ ਮਹਾ ਪਾਪੀ” । ਤਦ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਸੇਸਾਰ ਸਭੁ ਏਵੇ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੀਉ ਭਲਾ ਹਾ, ਹੀਉ ਭਲਾ ਹੈ । ਅਵਰ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਸਭ ਭੁਲੇ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਖੋਟੇ^੭ ਕਉ ਖਰਾ ਕਹੈ ਖਰੇ ਸਾਰਾ^੮ ਨ ਜਾਣੈ ॥
ਅੰਧੋ^੯ ਕਾ ਨਾਉ ਪਾਰਖੂ^{੧੦} ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਛਾਣੈ^{੧੧} ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਅੰਧੇ ਕਉ ਪਾਰਖੂ ਕਹੈ ਅਰੁ ਖੋਟੇ ਕਉ ਖਰਾ ਕਹੈ । ਸੁ ਖੋਟਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜਿ ਬਾਹਰਿ ਭੋਖ ਪਾਖੰਡ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਝੂਠੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਕਲਿ ਮਹਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਲਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨ ਕਾ ਸਚਾ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਬਾਹਰਹੁ ਗਰੀਬੁ ਹੋਇ, ਗਰੀਬੀ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਲੋਗ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ, ਠਗੁ ਹੈ। ਕਲਿ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਇਸ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਿ ਕਰਿ ਬਡੀ ਹੈ । ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਲਛਣ^{੧੨} ਕਲਿ ਕੇ ਕਵਣ ਹੈ ?” ।

ਸੂਤੇ^{੧੩} ਕਉ ਜਾਗਤੁ ਕਹੈ ਜਾਗਤ ਕਉ ਸੂਤਾ ॥
ਜੀਵਤ ਕਉ ਮੁਆ ਕਹੈ ਮੁਏ^{੧੪} ਨਹੀ ਰੋਤਾ ॥ ੪ ॥

^੧ਅਕਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ^੨ਰਾਹ । ^੩ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇ ? ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਕਿਉ ਕਰਿ” ਹੈ ।
^੪ਖੋਹ ਲੈਣਾ । ^੫ਖਰੇ ਦੀ ਖਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ । ^੬ਅਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ । ^੭ਸਿਆਣਾ । ^੮ਅਸਚਰਜ ।
^੯ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ । ^{੧੦}ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜਾਗਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਮਾਇਆਧਾਰੀ
ਜੋ ਆਤਮਕ ਮੋਤ ਮਰ ਚੁਕਾ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਬੁਰਿਆਈ ਕਉ ਦਉਡਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਮਰਦੁ ਹੈ, ਇਸੁ ਤੇ ਡਰ ਚਲਣਾ ਭਲਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਗਰੀਬੁ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਰੇ ਬੀਚਿ ਨਾਹੀ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏਹਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਏਸੁ ਕਉ ਮਾਰਿ ਖਾਹੁ । ਏਸੁ ਤੇ ਕਿਆ ਬੁਰਾ ਹੋਇ ਆਵੈਗਾ ? ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਕਿਸੁ ਗਣਤੀ ਵਿਚਿ ਹੈ ? ਇਸ ਕਉ ਤਉ ਕੋਈ ਲੇਖੇ ਮਹਿ ਗਣਤਾ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਏਹਿ ਬਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਲਛਣ ਹੈ । ਅਰੁ ਕੋਈ ਜਿ ਗਰੀਬੁ ਹੈ ਅਰੁ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਹੀ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਜਾਗਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਉ ਸੇਸਾਰ ਸੂਤਾ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਅਹੰਕਾਰੀ ਜੀਉ ਹੈ, ਸਭਸ ਕਿਸੀ ਕਾ ਬੁਰਾ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਜਾਗਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੀ ਭਲਾ ਹੈ । ਇਨਿ ਬਾਤ ਜਗਾਈ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਏਹੁ ਭਲਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਜਾਗਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਏਹਿ ਕਲਿ ਕੇ ਲੋਗਾ ਕੇ ਲਛਣ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਤਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜੀਵਿਆ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਧਾਵਰਤਿ¹ ਸਭ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕਉ ਸਾਵਧਾਨੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਮੂਆ ਹੈ, ਏਸ ਕੇ ਹਥਿ ਠੂਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਸੁ ਮੋਕਲਾ ਹੈ । ਇਨਿ ਸੇਸਾਰ ਦਾ ਧੰਧਾ ਛਡਿਆ, ਏਹੁ ਏਵੇਂ ਹੀ ਪਿੰਨਿ² ਮਰਗੁ³ । ਏਹੁ ਮੁਇਆ ਵਿਚਿ ਹੈ । ਜਿ ਜੀਵਤਾ ਦਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਭੀ ਮੁਇਆ ਹੀ ਨਾਲਹੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀਵਤਾ ਸੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਗੋਵਿੰਦ ਹੀ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ । ਮੂਆ ਸੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਸਰਿਆ ਹੈ : ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਲਛਣ ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਹੈ" । ਅਬ ਅਉਰੁ ਪਰਕਾਰ ਇਸਿ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਲੱਛਣ ਸੁਣਿ ਲੇਹੁ :—

ਆਵਤਾ⁴ ਕਉ ਜਾਤਾ ਕਹੈ ਜਾਤੋ ਕਉ ਆਇਆ ॥

ਪਰੇ ਕੀ ਕਉ ਅਪੁਨੀ ਕਹੈ ਅਪੁਨੇ ਨਹੀ ਭਾਇਆ⁵ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਇਸੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਜਾਇਗਾ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਜਾਣਹਾਰੀ ਬਸਤੁ ਕਉ ਸੇਸਾਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਫਲਾਨਾ ਜਨਮਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਸੁ ਆਇਆ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਤੋ ਅਵਸਿ ਜਾਇ ਮੁਕੇਗਾ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਕਾਈ ਵਸਤੁ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਤਉ ਜਾਤੀ ਤਉ ਹੈ, ਜਉ ਇਸ ਕਉ ਨਵੀਂ ਇਨਾਇਤਿ⁶ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੁਝ ਤੇ ਏਹ ਬਾਤ ਗਈ । ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਅਮਰ⁷ ਕੀ ਬਸਤੁ ਦੇਣੋ ਕਉ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਏਸ ਪਾਸ ਤੇ ਅਗਲੀ ਲੀਜੀਤੀ ਹੈ । ਜਉ ਗਈ ਕਉ ਆਈ ਬੂਝੇ, ਤਉ ਏਹੁ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ । ਜਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਆਈ ਕਉ ਆਈ ਸਮਝਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਗਈ ਕਉ ਗਈ ਸਮਝਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ । ਏ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਏਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਲੋਕ ਅੰਧੇ ਜੰਧੇ ਹਨ । ਏਹਿ ਸਮਝੇ ਤ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹਿ । ਏਹਿ ਅਸਮਝਣੇ ਤੇ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਾਈ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ਪਰਾਈ ਕਉ ਏਹੁ ਆਪਣੀ ਕਰਿ ਜਾਣਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਮਾਇਆ ਏਸੁ ਕੀ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਹੈ, ਏਸੁ ਕੀ ਨਾਹੀ । ਏਸੁ ਕੀ ਏਹੁ ਦੇਆ ਹੈ, ਜੋ ਏਹੁ ਦੇਆ ਅਰੁ ਭਾਉ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਉ ਏਹਾ ਏਸ ਕੇ ਕਾਮਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸ ਕਉ ਏਸ ਹੀ ਬਾਤ ਮਹਿ ਸਿਧਿ⁸ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ

¹ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ । ²ਮੰਗ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ । ³ਮੌਤ । ⁴ਜੋ ਰਬ ਵਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾ ਦਾ ਗਿਆ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ⁵ਪਰਾਈ ਜੋ ਮਾਇਆ ਹੈ ।
⁶(ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਜੋ ਆਪਣਾ ਹੈ । ⁷ਚੰਗਾ ਲੋਗਾ । ⁸ਕਿਰਪਾ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ । ⁹ਸਥਿਰ, ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ।
¹⁰ਪੂਰਨ ਹੋਣਾ, ਸੁਖ ਹੋਣਾ ।

ਭਾਇਆ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਏਕ ਨਉੜ ਟਿਕਤੀ ਕਹੀ ਨਾਹੀ । ਕਬਹੂ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਇਕ ਨਉੜ ਏਕ ਸੀ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ । ਏਹ ਬਹੀ ਫਿਰਤੀ ਹੈ । ਆਗਿਆ ਕੀ ਬਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਹੋ ਪੁਰਖਹੁ ! ਏਹਿ ਕਲਿ ਕਿਆ ਲੋਗ ਕੇ ਲਛਣ ਹੈ'' । ਅਰੁ ਅਵਰ ਕਲਿ ਕੇ ਲਛਣ ਕੇਸੇ ਹੈ ? ਸੇ ਭੀ ਤੁਮ ਸੁਣਹੁ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮੀਠੇ¹ ਕਉ ਕਉੜਾ ਕਹੈ ਕੜੁਏ² ਕਉ ਮੀਠਾ ॥

ਰਾਤੇ³ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਐਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਭੀਠਾ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਪੁਰਖਾ । ਏਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਲੋਕਾ ਕੀ ਕਵਨ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੈ ? ਏਹ ਜਿ ਸਚੁ ਹੈ ਸੁ ਮੀਠਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਕੜੁਆ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹ ਝੂਠ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕੜੁਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਮੀਠਾ ਕਹਤੇ ਹੈ' । ਏਹ ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੈ । ਐਸੇ ਕਲਿ ਕੇ ਲੋਗ ਹੈ' । ਅਰੁ ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਚ ਸਾਥਿ ਰਚੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ, ਕਹਹਿ ਜੋ ਏਹ ਤਉ ਨਗੁ ਹੈ, ਝੂਠਾ ਹੈ, ਕਪਟੀ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਜਿ ਮਹਾਂ ਨਗ ਬਿਦਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਹੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਹੈ । ਐਸਾ ਜੇਸਾ ਅਉਰੁ ਨਗੁ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਰੇ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਕਲਿਜੁਗੁ, ਸੁ ਐਸਾ ਹੈ । ਹਮਹੁ ਏਹੁ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਪਰਤਾਇ⁴ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਏਸੁ ਕਲਿ ਕੇ ਲੋਗ ਐਸੇ ਹੈ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਰੇ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਹੁ । ਤੁਮ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਅਰੁ ਸਬਦ ਕਉ ਨਾਹੀ ਬੂਝਤੇ ਖੋਜਤੇ । ਜਿਸ ਜੁਗ ਕੀ ਐਸੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਸੁਭਾਉ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਮਾਵੈ ਕਿਆ ? ਅਰੁ ਖੋਜੈ ਕਿਆ ? ਅਰੁ ਸਮਝੈ ਕਿਆ ? ਅਪਨੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜਿ ਜੁਗ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਲੋਗ ਕੀ ਦੇਹੀ ਰਹਨਿ । ਅਵਰ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕੇਸੀ ਹੈ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ' ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੈਸਾਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਐਸਾ ਹੈ' :—

ਚੇਰੀ⁵ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਠਾਕੁਰੁ⁶ ਨਹੀ ਦੋਸੇ ॥

ਪੋਖਰੁ⁷ ਨੀਰੁ⁸ ਵਿਰੋਲੀਐ⁹ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ¹⁰ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ । ਏਸੁ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕੇਸੀ ਹੈ । ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਚੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਚੇਰੀ ਕੀ ਸੈਸਾਰੁ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਠਾਕੁਰੁ ਜੋ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਕੀਨੀ ਏਹ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਏਹ ਜਾਨਤਾ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਪੜਿਆ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਮਾਇਆ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਪੁਕਾਰਤਾ ਹੈ । ਐਸਾ ਏਹੁ ਅਗਿਆਨੁ¹¹ ਮਾਨੁਖੁ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਸੁਖ ਅਰੁ ਕਮਾਵਦਾ ਹੈ ਦੁਖ ਕਾ ਮੂਲੁ¹² । ਤਿਸੁ ਦੁਖੁ ਕਮਾਇਐ, ਸੁਖੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਜਾ ਬੀਜੁ ਬੋਈ ਦੁਖ ਕਾ, ਤਬ ਓਹ ਬਿਰਛੁ ਭੀ ਦੁਖਾ ਹੀ ਕਾ ਜੰਮੇਗਾ । ਤਿਸ ਬਿਰਛੁ ਕਉ ਤੋ ਦੁਖ ਹੀ ਫਲ ਲਾਗਹਿਗੇ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਏਹੁ ਜਿ ਦੁਖੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ਕਾ ਕਮਾਵਣਾ, ਸੇ ਸਭੇ ਹੀ ਦੁਖੁ ਹੈ' । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਖੋਜਣਾ ਕਮਾਵਣਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਸਰਬ ਸੁਖਾਂ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੈ । ਸੇ ਸੈਸਾਰੁ ਜੋ ਮਾਇਆ ਤੇ ਸੁਖ ਚਾਹਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਇਆ ਤੇ

¹ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਜੋ ਮਿੱਠਾ ਹੈ ।

²ਪਦਾਰਥਾ ਦੇ ਭੋਗ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਝੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

³ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਰਤੇ ਹੋਏ ।

⁴ਪਰਖ ਕੇ, ਅਚਮਾਦਿਸ਼ ਕਰਕੇ ।

⁵(ਮਾਇਆ) ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਹੈ ।

⁶ਮਾਲਕ ।

⁷ਛੱਪੜਾ ।

⁸ਪਾਣੀ ।

⁹ਰਿੜਕੀਏ ।

¹⁰ਨਿਕਲਦਾ ।

¹¹ਅਗਿਆਨੀ, ਬੇਸਮਝ ।

¹²ਮੁੱਢ, ਜੜ੍ਹ ।

ਏਤਨਾ ਕੁ ਸੁਖ ਪਾਈਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਸਾਰਾ ਤਲਾਉ ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਬਿਰੋਲੀਐ, ਪਰ ਮਾਖਨੁ ਕਹੀ ਇਸਟਿ ਪੜਤਾ ਹੈ ? ਪੁਰਖਹੁ ! ਜੇ ਪਾਣੀ ਕੇ ਬਿਲੇਏ ਘੀਉ ਨਿਕਸੈ, ਤਉ ਮਾਇਆ ਕੇ ਧੰਧੇ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਮਿਲੈ ਨਾ ਮਾਇਆ ਛੱਡੇ, ਨਾ ਰਾਮੁ ਮਿਲੈ । ਐਸਾ ਜਿ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ ਅੰਧਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਜਾਨੈ" । ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੂੰ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਾਨਹਿ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਕਹਨੇ ਕੀ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਨੈ ਜੀ । ਏਸੁ ਤੇਰੇ ਕਹਣੇ ਕੀ ਸਾਰ ਤੁਹੈ ਜਾਣਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਇਸ ਪਦ ਜੋ ਅਰਥਾਇ ਲੇਇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ ॥

ਨਾਨਕ ਚੀਨੈ ਆਪ ਕਉ ਸੇ ਆਪਰ ਅਪਾਰਾ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕੋਈ ਇਸ ਪਦ ਕਉ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਮਾਵੇ, ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਬੋਲੀਐ । ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ ਕਹੀਐ ਜਿ ਕੋਈ ਇਸਿ ਪਦ ਕਉ ਵੀਚਾਰੇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਜੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਗੁਣਾ ਹੀ ਕਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਅਵਗੁਣਾ ਕਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਜੇ ਤਾ ਤੂ ਕਿਛੁ ਗੁਣ ਜਾਣਹਿਗਾ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਕਾ ਕਉ ਦੂਚਿ ਕਰਿ ਆਇ ਮਿਲਹਿਗਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਤੇਨੇ ਸਾਧਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆ ਲੋਕਾ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਗੁਣ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਵੇਗਾ, ਤਉ ਤੂ ਮਿਲਹਿਗਾ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ ।" ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਅਬ ਹਮ ਕਿਸ ਕਉ ਦੂਦਣੇ ਜਾਹਿ ? ਜਿਸ ਕਉ ਹਮ ਦੂਦਤੇ ਥੇ, ਸੁ ਵਸਤੁ ਹਮ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ । ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਿ ਹੈ" । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਹਮਾਰੀ ਗਤਿ ਕਰਿ" । ਓਇ ਸਭਿ ਚਰਨਾ ਉਪਰਿ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਪੜੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਪੁਰਖਹੁ ! ਉਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਤੁਮਾਰੀ ਪੂਰੀ ਪੜੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕੇ ਮਾਥੇ ਹਾਥੁ ਰਾਖਿਆ, ਉਨ ਕੇ ਆਤਮੇ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਇ ਆਇਆ । ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ । ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਲਿ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਜੋ ਕਰੈ, ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥

ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉ ਪਾਈਐ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਰੂਪੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜੋ ਹਰਿ ਭਜੇ, ਸੋਈ ਸੁਘੜੁ ਸਰੂਪੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ, ਸਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੦ ॥ ੨੫੮ ॥ ੨੫੮ ॥

—॥॥॥॥॥—

¹ਰਿਤਕਣ ਨਾਲ । ²ਅਰਥ ਜਾਂ ਮਤਲਬ ਦਸੇ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਇਸ ਪਦ ਕਉ ਕੋਈ ਬੂਝਿ ਲੈ ਸੇ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ" ਹੈ ।
³ਸਸਥੇ । ⁴ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਬੇਅੰਤ ।

ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਥ ਹੀ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਹ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੂਲੇ ਦੀ ਧੀ ਚੋਣੀ ਤਿਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਿਸਟਿ ਪਤਿ ਗਈਆ । ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਮਹਾ ਦੁਰਬਲ^੧ ਹੈ, ਦੇਹੀ ਬਹੁਤ ਖੀਣ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ । ਸੁ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਮਨ ਮਹਿ ਬੀਚਾਰਿਆ ਜਿ ਭਾਈ ਇਸ ਕਉ ਕਿਸ ਬਾਰ ਕਾ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਐਸੀ ਖੀਣ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਾਨਿਆ ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਅਵਰੁ ਤੋ ਦੁਖ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਏਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਹੀ ਅਣਬੁਲਾਵਣੇ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਏਹ ਹਮ ਕਉ ਭਰਤਾ ਕੀਆ ਚਾਹਤੀ ਹੈ । ਤਿਤੁ ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਐਸੀ ਖੀਣ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸ ਕੀ ਨੀਚ ਭੂਖ ਸਭ ਹਿਰਤੁ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ । ਅਪਨੇ ਭਰਤੇ ਕੇ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਜਿਉ ਏਹ ਦੁਰਬਲਿ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਪੀਅ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਦੇਖਣੇ ਕੀ, ਤਿਉ ਮੇਰੇ ਭੀ ਸਿਰਿ ਜੋ ਭਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਤਉ ਉਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਚਾਹ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਿਰਹੀ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਜਿ :—

ਮੁਖਿ^੨ ਰੇਣਿ^੩ ਦੁਹੇਲੀਆ^੪ ਜੀਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੇ ॥
ਸਾਧਨ^੫ ਦੁਬਲੀਆ^੬ ਜੀਉ ਪਿਰ ਕੇ ਹਾਵੇ ॥
ਧਨ ਥੀਈ^੭ ਦੁਬਲਿ ਕੈਤ ਹਾਵੇ ਕੇਵ^੮ ਨੈਨੀ ਦੇਖੇ ॥
ਸੀਗਾਰ ਮਿਠ ਰਸ ਭੋਗ ਭੋਜਨ ਸਭ ਝੂਠੁ ਕਿਤੇ^੯ ਨ ਲੇਖੇ ॥
ਮੇ^{੧੦} ਮਤ^{੧੧} ਜੋਧਨਿ ਗਰਬਿ ਗਾਲੀ ਦੁਪਾ^{੧੨} ਥਣੀ ਨ ਆਵੇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਈ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਨੀਦ ਨ ਆਵੇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਥੀ ਮੁਝ ਕਉ ਰੈਨਿ ਅਰ ਦਿਨਸੁ ਦੁਹੇਲੇ ਹੈ । ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਥੀ । ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਾ ਜਿ ਬਿਰਹੁ^{੧੩} ਮੁਝ ਕਉ ਲਾਗਾ ਹੈ, ਮੁਝ ਕਉ ਏਹ ਕਾ ਚੰਮੁ ਸਭ ਸੁਕਿ ਗਈ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬਿਓਗ^{੧੪} ਕਰਿ ਕਰਿ । ਜਿ ਉਹ ਦਰਸਨੁ ਕਿਉ ਹੀ ਮੁਝ ਕਉ ਏਨ੍ਹੀ ਨੈਨੀ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਸਟਿ ਭੀ ਆਵੇ । ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਜਿਤਨੇ ਸੀਗਾਰ ਪਹਿਰਣੇ ਕੇ ਹਹਿ, ਸੇ ਸਭਿ ਝੂਠੁ ਹੈ । ਜਿਤਨੇ ਰਸ ਕਸ ਸਾਦ ਭੋਜਨ ਬਿੰਜਨ ਹੈ, ਖਾਣੇ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਭੋਗ ਹੈ ਦੇਹੀ ਕੇ, ਸੇ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਤੇ ਦੇ ਸਭਿ ਮਿਥਿਆ ਹੈ । ਏਹੁ ਸਭਿ ਹਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਤੇ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਏਹੁ ਜਿਹਬਾ ਕੇ ਰਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਖਾਤਾ ਹੈ,

^੧ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ । ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੨੪੨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਪੜੀ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਢਿਕਰ ਹੈ । ^੩ਇਸਤ੍ਰੀ । ^੪ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਰਾਤ । ^੫ਐਸੀ । ^੬ਇਸਤ੍ਰੀ । ^੭ਕਮਜ਼ੋਰ । ^੮ਭਰਾ । ^੯ਹੋਈ ਹੈ । ^{੧੦}ਕਿਵੇਂ ? ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਸੀਗਾਰ ਨੀਚੇ ਸਭਿ ਭੋਗ ਭੋਗੇ" ਹੈ । ^{੧੧}ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ । ^{੧੨}ਸ਼ਰਾਬ । ^{੧੩}ਮਸਤ, ਭਾਵ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਮਸਤ । ^{੧੪}ਦੋਹਿਆ (ਚੋਇਆ) ਹੋਇਆ ਦੁੱਧ ਮੁਝ ਕੇ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ । ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾਂ ਜਨਮ ਅਜਾਈਂ ਬੀਤਿਆ ਮੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ^{੧੫}ਪ੍ਰੇਮ । ^{੧੬}ਵਿਯੋਗ, ਵਿਛੋੜਾ ।

ਪਹਿਰਤਾ ਹੈ, ਪਹਿਰਿ ਪਹਿਰਿ ਅਰੁ ਖਾਇ ਖਾਇ ਗਰਬਤਾ ਹੈ, ਏਥਨਾ ਹੀ ਏਸੁ ਥਾ ਪਚਾਉ^੧ ਹੈ। ਏਸੁ ਗਰਬ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਗਲਤਾ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਏਸੁ ਕਉ ਏਹੁ ਅਵਸਰੁ ਹਾਥਿ ਚੜਤਾ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਆਪਿ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇ ਲੇਇ, ਤਉ ਮਿਲੇ, ਨਾਤਰ ਕਿਵ ਹੀ ਨ ਮਿਲੇ। ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ। ਮੁਝ ਕਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੀ ਕੀ ਪਿਆਸ ਹੈ। ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਆਪਨਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹਿ, ਮਿਲਾਇ ਲੇਹਿ, ਤਉ ਮਿਲੀਐ। ਨਾਤਰੁ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਮਿਲਿਆ ਜਾਤਾ। ਜੀ ਏਤਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰੀ ਨੀਦ ਅਰੁ ਰੂਖ ਗਈ ਹੈ। ਤਬ ਏਤਨੇ ਕਹਨੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜਥਾਬੁ ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਜਿ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਚੂਝਤਾ ਹੈ, ਮਿਲਣੇ ਕੀ, ਦੇਖਣੇ ਕੀ, ਸੁ ਜਿਨਹੁ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਜਾਨੀ ਹੈ ਅਰੁ ਪਾਈ ਹੈ, ਤੂ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਉਨ੍ਹ ਪਾਸ ਤੇ ਦੂਢਿ, ਪੂਛਿ ਲੇਹਿ। ਜੇ ਤੂ ਪਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਤੂ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਮਿਲੁ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਓਇ ਕਹਹਿ, ਸੇ ਤੂ ਕਮਾਉ, ਕਉ ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗਾ"^੨। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਉ ਖਰਾ ਬੋਹਾਲ ਹੋਂ, ਬਿਨੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ। ਕਿਉ ਹੀ ਮੁਝ ਕਉ ਓਹ ਬਾਤ ਬਰਾਇ ਦੇਹੁ, ਜਿਤੁ ਮੁਝ ਕਉ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ"^੩। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਸੰਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮੁੱਧ ਨਿਮਾਨਲੀਆ ਜੀਉ ਬਿਨੁ ਧਨੀ^੪ ਪਿਆਰੇ ॥
ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇਗੀ ਬਿਨੁ ਉਰਧਾਰੇ^੫ ॥
ਨਾਹ^੬ ਬਿਨੁ ਘਰ^੭ ਵਾਸੁ ਨਾਹੀ ਪੂਛਹੁ ਸਖੀ ਸੁਹੇਲੀਆ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੁ ਨਾਹੀ ਵਸਹਿ ਸਾਥਿ ਸੁਹੇਲੀਆ^੮ ॥
ਸਭੁ ਮਨਿ ਸਜਨ ਸੰਤੋਖਿ ਮੇਲਾ ਗੁਰਮਤੀ ਸਹੁ^੯ ਜਾਣਿਆ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡੈ ਸਾਧਨ ਨਾਮਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਣੀਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਤਾਂ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਅਰੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ। ਤਬ ਸੰਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗਹੁ! ਏਹੁ ਸਾਧੁ ਆਇ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ ਹੈ। ਏਹੁ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਖਰਾ ਨਿਮਾਣਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਬੀ"^੧। ਇਸ ਕਉ ਸੇ ਉਪਦੇਸੁ ਦੇ ਕਰਿ ਸਮਝਾਵਹੁ, ਜਿਤੁ ਏਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸੁਖੁ ਉਪਜੇ। ਏਹੁ ਬਹੁਤੁ ਨਿਮਾਣਾ ਹੈ"^੨। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਪਿਆਰੇ! ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਉਪਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਸਰਬ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਬਸਾਇ ਰਾਖਹਿ, ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹਿ। ਬਿਨਾ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਤਮੇ ਬਸੇ ਤੇ, ਏਸ ਕਉ ਸੁਖੀ ਬਸਨਾ ਘਰਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਉਰ ਠਹਿਰ ਭੀ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਕਉ ਪੂਛਿ ਦੇਖਹੁ, ਭਾਵੇਂ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸੁਨਿ ਸਮਝਹੁ। ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਏਸ ਕਉ ਸੁਖਿ ਬਾਸੁ ਕਿਵ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਜਦਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਇ ਕਰਿ ਸਿਮਰੈ, ਤਉ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਵੇ। ਏਸ ਕਉ ਜਿ ਠਾਕੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਏ, ਸੁ ਕਉਣੁ ਮਿਲਾਏ? ਜਬ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਖੇ, ਸਚਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸੰਤੋਖ ਕਉ ਪਕੜੈ। ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰੁ ਸਚੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਬਸਾਵਣਾ ਅਰੁ ਸੰਤੋਖ ਕਉ ਪਕੜਿ ਰਾਖਣਾ। ਜਬ ਏਹੁ ਬਾਤਾਂ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਚੁ ਅਰੁ ਸੰਤੋਖ ਅਰੁ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਏਸ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸਾਥਿ ਲੇ ਜਾਇ ਮਿਲਾਵੇ। ਪਰੁ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪਾਈਐ? ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਬਾਤ ਕਉ ਜਾਣੇ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪਾਵੇ। ਜਬ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾ ਛੋਡੇ, ਤਬ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੇ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇ"^੩।

^੧ਨਾਸ ਹੋਣਾ। ^੨ਮਾਲਕ, ਹਰੀ। ^੩ਦਿਲ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ। ^੪ਪਤੀ। ^੫ਘਰ ਵਸਦਾ ਨਹੀਂ।
^੬ਸੋਧੀਆਂ। ਪੌਥੀ ਵਿਚ "ਬਸਹੁ ਸਚੁ ਸੁਹੇਲੀਆ" ਹੈ। ^੭ਪਤੀ।

ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਤਾ ਪਾਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :—

ਮਿਲੁ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀਹੋ ਹਮ ਪਿਰੁ ਰਾਵੇਹਾ¹ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਛਿ ਲਿਖਉਗੀ² ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਸਨੇਹਾ ॥
 ਸਬਦੁ ਸਾਚਾ ਗੁਰਿ ਦਿਖਾਇਆ ਮਨਮੁਖੀ³ ਪਛੁਤਾਣੀਆ ॥
 ਨਿਕਸਿ⁴ ਜਾਰਾ ਉਰ ਰਹੈ ਅਸਥਿਰੁ ਜਾਮਿ⁵ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ॥
 ਸਾਚ ਕੀ ਮਤਿ ਸਦਾ ਨਉਤਨ⁶ ਸਬਦਿ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਓ⁷ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਚਰੀ⁸ ਸਹਜਿ ਸਾਚਾ ਮਿਲਹੁ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀਹੋ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੰਤਨ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿ, “ਏ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਗਹੁ । ਉਸ ਹੀ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸੰਗਿ ਹੋਵਹੁ । ਮੇ ਜਿਹਾ ਸਿ ਅਜਾਨੁ ਹਾਂ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ । ਜੇ ਤੁਮਿ ਮੇਰੇ ਸੰਗਿ ਹੋਵਹੁ ਤਾਂ ਹਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ । ਅਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਮਿਲਣੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਉਗਾ ਅਰੁ ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਛਿ ਕਰਿ ਮੈ ਓਹੁ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਉਗਾ । ਓਹੁ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸਨੇਹਾ ਕਰੇਗਾ, ਮੈ ਸੇਈ ਕਰਉਗਾ । ਪਰੁ ਜੇ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸਹਾਈ ਹੋਵਹੁ, ਤਉ ਓਹੁ ਜਿ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋ ਪਾਈਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈ” । ਉਸ ਕਉ ਮਨਮੁਖ ਨਾਹੀ ਪਾਇ ਸਕਤੇ । ਅੰਤਿ ਓਇ ਮਨਮੁਖ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਰੋਵਹਿਗੇ ਅਰੁ ਪਛੁਤਾਵਹਿਗੇ । ਕਹੇਗੇ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ ! ਹਮ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਸਿਖ ਮਹਿ ਕਿਉਂ ਨ ਚਲੇ, ਜਿ ਹਮ ਭੀ ਜਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਤੇ” । ਜਿਨਹੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸੁ ਕੀਆ ਥਾ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਅਬ ਸੁਖ ਕੇ ਮਹਲ ਪਾਏ । ਉਨ ਕਾ ਸੁਖੁ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਗੁਰਮੁਖਹੁ ਕਾ, ਤਬ ਓਇ ਮਨਮੁਖ ਪਛੁਤਾਹਿਗੇ । ਕਹੇਗੇ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਅਸਾਂ ਕਿਉਂ ਨ ਸਿਮਰਿਓ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਸ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਤਾਂ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਏਹੁ ਸਚਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚ ਕਉ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਜਿ ਸਚੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ? ਏਹੁ ਸਚੁ ਸਦਾ ਸਰਬੁ ਦਾ ਨਵਤਨੁ ਹੈ । ਏਹੁ ਸਚੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਨ ਮਰੇ ਨ ਬੁਢਾ ਹੋਇ । ਸਚ ਕੇ ਸਬਦੁ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ ਏਸ ਕਉ ਅਬ ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇ ਲੇਹੁ, ਤਬ ਏਹੁ ਥਾਤ ਪਾਈਐ । ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਮਿਲਹੁ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ! ਜਬ ਜਨੇਤ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਦੂਲਹੁ ਘਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਸਾਰੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਅਲਾਇ⁹ ਕਰਿ ਮੰਗਲ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵਤੀਆਂ ਹੈ । ਤੇਰੇ ਜੇ ਸਾਜਨੁ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹਮ ਚਲਹਗੀ, ਤ ਮੰਗਲ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵਹਿ । ਤੇਰੀ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ, ਹਮਾਰੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੇ ਸਕਾਰਬੰ ਹੋਵਹਿ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਸਾਜਨੁ ਤੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਤਾਂ ਹਮ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮਿਲਿ ਚਲਹਿ, ਜਾਇ ਸੋਹਿਲੇ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹਿ, ਜੋ ਹਮਾਰਾ ਗਾਵਣਾ ਸਕਾਰਬਾ ਹੋਇ । ਬਿਨਾ ਸਾਜਨ ਗ੍ਰਿਹਿ ਆਏ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੇ ਕਿਛੁ ਥਾਮਿ ਹੈ, ਸੋਭਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤੇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

¹ਸਿਮਰੀਏ । ਪੌਥੀ ਵਿਚ “ਹਮ” ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੀ ਹੈ । ²ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਪੈਗਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਘਲਾਂਗੀ ।
³ਆਪ-ਹੁਦਗੀਆਂ । ⁴ਨਿਕਲ (ਦੌੜ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ⁵ਜਦੋਂ । ⁶ਨਵੀਂ । ⁷ਨਵੀਨ, ਸਜਰਾ ।
⁸ਮਿਹਰ ਦੁਆਰਾ । ⁹ਗੀਤ ਗਾਉਣਾ ।

ਮੇਰੀ ਇਛਾ¹ ਪੁਨੀ ਜੀਉ ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਜਨੁ ਆਇਆ ॥
 ਮਿਲਿ ਵਰੁ ਨਾਰੀ ਮੰਗਲੁ² ਗਾਇਆ ॥
 ਗੁਣ ਗਾਇ ਮੰਗਲੁ ਪ੍ਰੇਮਿ ਰਹਸੀ³ ਮੁੰਧ ਮਨਿ ਓਮਾਹਾਓ⁴ ॥
 ਸਾਜਨ ਰਹੈਸੇ⁵ ਦੁਸਟ ਵਿਆਪੇ⁶ ਸਾਚੁ ਜਪਿ ਸਚੁ ਲਾਹਓ⁷ ॥
 ਕਰੈ⁸ ਜੋਤਿ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਬਿਨਤੀ ਰੇਣਿ ਦਿਨ ਰਸਿ ਭਿੰਨੀਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਿਰੁ ਧਨ ਕਰਹਿ ਰਲੀਆ⁹ ਇਛ ਮੇਰੀ ਪੁੰਨੀਆ¹⁰ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸੰਤਹੁ ਜੀ ! ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਬ ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਤਬ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨੁ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਅਬ ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿਹੁ । ਏਕ ਬਾਰ ਚਲਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਸੋਭਾਮਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਡਿਆਈ ਦੇਹੁ ਜਿ ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮਾਰਾ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ । ਹਮਾਰਾ ਕਾਰਜੁ ਤਬ ਹੀ ਸਿਧਿ ਹੋਇਗਾ, ਜਬ ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਸੋਭਾ ਦੇਹੁਗੇ । ਹਮਾਰੀ ਤੋਂ ਇਛਾ ਜੁ ਬੀ, ਸੇ ਤਉ ਪੂਰਨ ਭਈ । ਹਮ ਜਿਸਿ ਸਾਜਨ ਕਉ ਚਾਹਤੇ ਬੇ, ਸੇ ਮੇਰੇ ਆਇਆ ਹੈ । ਤਬ ਜਿਤਨੀਆਂ ਨਾਰੀ ਬੀ, ਸੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਈ । ਤਿਨਹੁ ਆਨੰਦ ਮਾਨ ਹੋਇ ਕੇ ਗੀਤ ਸੋਹਿਲੇ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਕੀਏ, ਗਾਇ । ਗਾਇ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਏ । ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਹੋਇ ਲਾਗੇ ਬਿਰਾਜਣੇ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਉਸਿ ਸੁਰਜਨ¹¹ ਕੀ ਚਾਹ ਬੀ, ਸੁ ਉਨਿ ਓਹੁ ਅਪੁਨਾ ਸਾਜਨੁ ਪਾਇਆ । ਉਸ ਕੇ ਮਨਿ ਓਮਾਹਾ ਭੋਆ, ਮੰਗਲੁ ਭੋਆ । ਜਿਨਿ ਸੁਰਿਜਨੁ ਪਾਇਆ ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਜਿ ਸਾਜਨ ਬੇ, ਸੇ ਸਭਿ ਹਰਖ¹² ਭਏ । ਅਰੁ ਜਿ ਉਸ ਕੇ ਦੋਖੀ ਬੇ, ਵਿਰੋਧ ਕਰਣ ਹਾਰੇ ਬੇ, ਸੇ ਓਇ ਬਿਆਪੇ ਭਰਿਸਟ ਹੋਇ ਗਏ । ਉਸ ਕੇ ਸਾਜਨ ਕਵਨ ਬੇ ? ਉਸ ਕੇ ਸਾਜਨ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਧ੍ਰਮੁ, ਦੇਆ, ਸੰਵਾ ਭਾਉ । ਏਹ ਹਰਖਮਾਨ ਭਏ, ਜਬ ਏਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਕੇ ਜਿ ਦੋਖੀ ਬੇ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ, ਤਿਸਨਾ, ਨਿਦਾ, ਖੁਦੀ, ਏਹਿ ਸਭਿ ਭਰਿਸਟ ਹੋਇ ਗਏ । ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ ਗਇਆ । ਜਬ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਨ੍ਹ ਸਚੁ ਹੀ ਜਪਿਆ ਅਰੁ ਸਚੁ ਹੀ ਕਮਾਇਆ । ਸਚੁ ਹੀ ਏਨਿ ਲਾਹਾ ਪਾਇਆ, ਸਚ ਹੀ ਸਿਉ ਰਚਿਆ । ਜਬ ਇਨਿ ਏਹ ਬਸਤੁ ਪਾਈ, ਤਬ ਏਨਿ ਕਰੈ¹³ ਜੋਤਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਾਧਹੁ ਸੰਤਹੁ ਜੀ । ਅਬ ਤੁਮ ਮੁਝ ਕਉ ਏਕੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹੁ, ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੈ । ਅਬ ਕੈਸਾ ਦਾਨੁ ਮਾਗਤਾ ਹੈ ? ਇਥ ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ? ਓਹੁ ਜਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ਬਾ ਸੁਰਜਨੁ, ਸੇ ਤਉ ਤੇ¹⁴ ਪਾਇਆ । ਇਥ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਭਲਾਖਾ¹⁵ ਰਹੀ ਹੈ” ? ਕਹੈ ਜੀ, “ਅਬ ਮੈ ਏਹੀ ਚਾਹਤਾ ਹੋ, ਜਿ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ਨਾਹੀ । ਫੇਰਿ ਕਦੇ ਹੀ ਵਿਛੁੜਿ ਨ ਜਾਇ, ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਸੁਰਜਨ ਅਉਰਸ ਨਉਰ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਕਹੀ ਲਾਗੈ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਸੰਤਹੁ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਤੁਝ ਕਉ ਹਮਾਰਾ ਏਹੀ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਸਦਾ ਹੀ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ, ਕਬਹੂ ਖੰਡ ਨ ਹੋਇ” । ਤਿਨਾ ਸੰਤਾ ਕੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲਾਗਾ ਰਹਣੇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਸਮਾਇ ਗਏ । ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਜਿ ਨਾਨਕੁ, ਹਰਿ ਏਕ ਹੀ ਭਏ, ਕਿਛੁ ਭੇਦੁ ਨ ਰਹਿਆ । ਨ ਜਾਨੀਐ ਜਿ ਹਰਿ ਕਉਨੁ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਵਨੁ ਹੈ । ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਨਾਉ ਏਕੈ ਹੀ ਹੋਇ ਗਏ । ਧਨੁ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਵਾਹ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ।

¹ਚਾਹ ਪੂਰੀ ਹੋਈ । ²ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਗੀਤ । ³ਅਨੰਦ ਹੋਈ । ⁴ਉਤਸ਼ਾਹ ।
⁵ਖਿੜੇ । ⁶ਵਿਪਤਾ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ । ⁷ਲਾਹਾ ਲਿਆ, ਖੋਟਿਆ । ⁸ਹੱਥ । ⁹ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਮੇਜ਼ ।
¹⁰ਪੂਰੀ ਹੋਈ । ¹¹ਨੇਕ ਦਿਲ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ¹²ਪਰਸੋਨ । ¹³ਹਥ । ¹⁴ਖਾਹਸ਼ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਨਾਮੁ, ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਜਪਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਪਹੁ ਤਿਸੇ, ਜਿਸੁ ਜਪਿਐ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ
ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੧ ॥ ੨੫੯ ॥ ੨੫੯ ॥

ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ

ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਕਿਛੁ
ਕਹਣੇ ਕੀ ਹੋਇ ਆਈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਕੀ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ, “ਕਿਉ
ਪੁਰਖਾ । ਕਿਹੀ ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਆਖਣ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਬੋਨਤੀ ਕਰਿ, ਡਰੁ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੋਨੋ ਹਾਥ
ਏਕਠੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਨਤੀ ਕਰਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਇਕਿ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈ,
ਇਕਿ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਜਾਇ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ,
ਹਮਾਰੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ? ਹਮ ਕੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੀ ? ਹਮ ਕਿਆ ਕਰਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਪੁ^੧ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ^੨ ਸਾਧੀਐ ਤੀਰਥਿ ਕੀਚੇ ਵਾਸੁ ॥

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਚੰਗਿਆਈਆ ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਕਿਆ ਤਾਸੁ^੩ ॥

ਜੇਹਾ ਰਾਧੇ^੪ ਤੇਹਾ ਲੁਣੈ^੫ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਜਨਮੁ ਬਿਟਾਸੁ ॥ ੧ ॥

ਮੁਖਿ ਗੁਣਦਾਸੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅਵਗਣ ਤਿਆਗਿ ਸਮਾਈਐ ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਰਾ ਸੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ । ਜੇ ਅਨੇਕ ਜਪ ਤਪ ਕਰੇ, ਅਨੇਕ
ਸੰਜਮ, ਸਾਧਨ, ਮਜਨ, ਨੇਮ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਤੀਰਥਾ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਘਰੁ ਕਰੇ, ਓਸੇ ਠਉਤ ਵਾਸਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਸਚੇ ਨਾਮ
ਤੇ ਓਇ ਸਭਿ ਕਿਤੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਪੁੰਨ ਦਾਨ, ਚੰਗਿਆਈਆ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਨਾਮ ਬਿਨਾ । ਜੇਹਾ ਜੇਹਾ ਕੋਈ
ਕਮਾਵੇਗਾ, ਤੇਸਾ ਹੀ ਤੇਸਾ ਪਾਵੇਗਾ ਜੂਨੀ ਕੇ ਵਿਖੇ । ਜੇਹੀ ਜੂਨਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ, ਤਿਸੀ ਜੂਨਿ ਕੇ ਵਿਖੇ
ਪਿਛਲਾ ਜੁ ਕਮਾਇਆ ਥਾ, ਸੁ ਆਇ ਦੁਖੁ ਭੁੰਚਿਆ^੬ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਤੇ,

^੧ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੫੬ ।

^੨ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ।

^੩ਉਸ ਦਾ । ^੪ਬੀਜੇ । ^੫ਬਚੇਗਾ । ^੬ਫੋਗਣਾ ।

ਏਸੁ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨੁ ਮਿਟਤਾ ਨਾਹੀ, ਏਸ ਕਉ ਜੂਨੀ ਕਾ ਭੇਰੁ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੇ ਏਸੇ ਜਨਮ ਮਹਿ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਅਰੁ ਚੇਰਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਝੂਮੀ^੧ ਕੀ ਜਿਵ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਈਹਾ ਭੀ ਅਰੁ ਉਹਾ ਭੀ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਤਿ ਲੇਇ ਅਰੁ ਅਵਗਣਾ ਕਉ ਮਿਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੁ ਪੂਰਾ ਹੋਇ । ਏਸੁ ਕਾ ਆਵਾ ਗਵਣੁ ਮਿਟਿ ਜਾਇ^੨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਕਿ ਜਿ ਭੇਖੀ ਭੇਖੁ ਕਰਿ ਫਿਰਤੇ ਹੈ^੩ ਅਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈ^੪ ਜਿ ਹਮ ਐਸੇ ਭਗਤ ਹੈ^੫, ਐਸੇ ਸਾਧ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਅਕੇ ਜੋਗੀ ਹੈ^੬, ਕਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੈ^੭, ਕੇ ਬੈਸਨ ਹੈ^੮, ਜੀ, ਕਿਛਿ ਭੇਖ ਕੀਤੇ ਭੀ ਪਲੇ ਪੜਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ :—

ਵਿਣੁ ਰਾਸੀ ਵਾਪਾਰੀਆ ਤਕੇ ਕੁੰਡਾ ਚਾਰਿ ॥

ਮੂਲੁ ਨ ਬੁਝੈ ਆਪਣਾ ਵਸਤੁ ਰਹੀ ਘਰਬਾਰਿ^੯ ॥

ਵਿਣੁ ਵਖਰੇ^{੧੦} ਦੁਖੁ ਅਗਲਾ^{੧੧} ਕੂੜਿ ਮੁਠੀ ਕੂੜਿਆਰਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਭੇਖੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਦਰਹੁ ਸਚੁ ਨ ਹੋਇ ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਭੇਖੀ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਕੌਸਾ ਹੈ ? ਜਿਉ ਰਾਸਿ^{੧੨} ਬਗੈਰ ਵਾਪਾਰੀਆ ਵਪਾਰ ਕਉ ਬਦੇਸਿ ਜਾਇ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਵਾਪਾਰੁ ਕਿਛੁ ਜੁੜੇ ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਨਾ" । ਕਹੈ ਪੁਰਖਾ ! ਤਿਉ ਸਚੀ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ, ਭੇਖਿ ਧਾਰੈ ਕਿਛੁ ਪਲੇ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ, ਜਿਚਰੁ ਆਤਮੇ ਸਚੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਆਵੈ । ਤਿਉ ਬਿਨਾ ਵਖਰ ਤੇ ਵਪਾਰੁ ਹੋਇ ਨ ਆਵੈ । ਕੂੜਿ ਸਉਦਾ ਜੁੜਤਾ ਨਾਹੀ । ਕੂੜਿਆਰਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਦੇਵਾਲੀਆ ਬਰੜਾ^{੧੩} ਪਾਉਦਾ ਹੈ । ਕੂੜਿਆਰਾਂ ਦਾ ਓਤਕਿ ਦਿਵਾਲਾ ਨਿਕਲੇ । ਪਰੁ ਨਿਕਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਜੋ ਦੇਵਾਲੀਆਰੁ ਅਨੇਕ ਜਤਨ, ਅਨੇਕ ਸਿਆਣਪਾਂ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਭੀ ਓਤਕਿ ਪੜਦਾ ਪਾਟੈ, ਪਰੁ ਪਾਟੈ । ਰਹੈ ਕਿਵੈ^{੧੪} ਹੀ ਨਾਹੀ । ਜਦਿ ਕੂੜਿਆਰੁ ਖਰਾਬੁ ਹੋਇ, ਪਰੁ ਹੋਇ, ਜਿਚਰੁ ਸਚਾ ਨ ਹੋਇ, ਤਿਚਰੁ ਭੇਖਿ ਕੀਤੇ ਏਸੁ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ^{੧੫} । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਓਹ ਸਚ ਕੀ ਜਿ ਰਾਸਿ ਹੈ, ਸਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿਸ ਥੀ ਏਸ ਕਉ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹ ਵਸਤੁ ਜਿ ਏਹੁ ਪਾਏ, ਸੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਏ ? ਜਿਸੁ ਤੇ ਏਸੁ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਰੈ । ਅਰੁ ਵਣਜੁ ਜੋ ਕਰੈ ਰਾਸਿ ਕਾ, ਸੋ ਕਿਸੁ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕਰੈ ? ਜਿਸੁ ਤੇ ਏਹੁ ਲਾਹਾ ਪਾਵੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਲਾਹਾ ਅਹਿਨਿਸਿ^{੧੬} ਨਉਤਨਾ^{੧੭} ਪਰਖੇ ਰਤਨੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਚਲੈ ਕਾਰਜੁ ਸਾਰਿ^{੧੮} ॥

ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦ੍ਰੁਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿਹੋ ਪੁਰਖਾ । ਲਾਲੁ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਵੇਹੀ ਹੈ । ਜਿ ਰਤਨੁ ਅਮੋਲੀਕੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਰਾਤਿ ਭੀ ਅਰੁ ਦਿਨਿ ਭੀ ਸਿਮਰਤਾ ਹੀ ਰਹੈ । ਸਿਮਰਤੇ ਹੀ, ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ । ਤਿਸ ਕਉ ਰਾਤਿ ਦਿਵਸੁ ਨੰਵਰਨੁ ਲਾਹਾ ਰਤਨ ਕਾ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਰਾਤਿ ਦਿਨ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਰਖਤਾ ਹੈ ।

'ਇਕ ਨੀਵੀ' ਜਾਤ ਦਾ ਨਾਉ^{੧੯}, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਿਰਾਸੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
'ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ।' 'ਸੌਦਾ ।' 'ਬਹੁਤਾ ।' 'ਪੂੰਜੀ ।' 'ਪਾਗਲ ।' 'ਦਿਨ ਰਾਤ, ਹਰੁ ਰੋਜ਼ ।'
'ਨਵਾ', ਸਦਾ ਤਾਜ਼ਾ । 'ਸਵਾਰ ਕੇ, ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ।

ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਬਦ ਕਉ ਵੀਚਾਰਿਆ ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਕੇ ਪੈਰੋ ਚਲਿਆ, ਤਿਨਿ ਘਰ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਵਧੁ ਹੈ, ਤਿਨਿ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਪਾਈ । ਆਪਣਾ ਕਾਰਜੁ ਉਨਹੁ ਸਿਧਿ ਕੀਆ, ਜਿਨਿ ਘਰ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ । ਏਸੁ ਨਾਮ ਕਾ ਸਉਦਾ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਹੋਇ ? ਜਿਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਭੁਖ ਹੈ, ਉਨ ਹੀ ਸਾਥਿ ਨਾਮ ਕਾ ਸਉਦਾ, ਬਾਪਾਰੁ, ਬਣਜੁ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਨਾਹੀ, ਉਨੁ ਕੇ ਸਾਥਿ ਮਿਲੇ ਮੂਲ ਮਾਹਿ ਭੀ ਸਹਸਾ^੧ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਐਸਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸਾਧਹੁ ਬਤਾਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲੇ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰੇ^੨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਓਹੁ ਜਿ ਅਪਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਜਿ ਪਾਈਐ ਸੇ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ਜੀ ? ਓਹੁ ਆਸਣੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜਿਤਿ ਆਸਣਿ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਬਿਰੁ ਰਹੈ, ਭੋਲੇ ਨਾਹੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਸਿਉ ਏਸੁ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਾਗਾ ਰਹੇ ?^੩ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ !

ਸੰਤਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ ਜੇ ਮੇਲੇ ਮੇਲਣਹਾਰੁ ॥
ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ ਨ ਵਿਛੁੜੇ ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥
ਸਚੇ ਆਸਣਿ ਸਚਿ ਰਹੈ ਸਚੇ ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਿਆਰੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਅੰਗਦਾ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਜਿ ਅਪਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸੰਤਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ । ਹੋਰਤ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਜੇ ਆਪੇ ਮੇਲੇ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਐ । ਅਰੁ ਜੇ ਆਪੇ ਮੇਲੇ ਹੋ, ਸੁ ਓਇ ਕਦੇ ਵਿਛੁੜਤੇ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਚੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਓਹੁ ਸਦਾ ਹੀ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ । ਉਸ ਕਾ ਮਨੁ ਕਿਸੀ ਉਪਾਇ ਭੋਲਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਚ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜਿਨਹੁ ਓਹੁ ਪਛਾਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਨਹੁ ਕਿਸ ਥਾਇ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਅਮਕੀ^੪ ਠਵਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਉਸ ਠਵਰ ਸੇਵਕ, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਜਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੇ । ਸਾ ਓਹੁ ਠਉਤਿ ਕਿਸ ਠਾਇ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਨੁ ਕਾ ਮਨੁ ਸਚ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਹੈ, ਉਨ ਕਉ ਪਲੇ ਕਿਆ ਪੜਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਉਸਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਨਾਉ ਸਹੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਭਨਾ ਨਾਵਾ ਮਹਿ ਮੁਕਤਾ ਨਾਮੁ ਸੇ ਭੀ ਬਤਾਈਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਪੁਰਖਾ !

ਜਿਨੀ ਆਪੁ^੫ ਪਛਾਣਿਆ^੬ ਘਰ ਮਹਿ ਮਹਲੁ ਸੁ ਥਾਇ^੭ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਸਚੇ ਪਲੇ ਪਾਇ ॥
ਤਿਭਵਣਿ^੮ ਸੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਣੀਐ ਸਾਚੇ^੯ ਸਾਚੇ ਨਾਇ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨੀ ਓਹੁ ਸਚਾ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਤਿਨਹੁ ਉਸ ਕਾ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਠਾਉ ਏਸੇ ਦੇਹੀ ਹੀ ਮਹਿ ਬਤਾਇਆ, ਅਵਰ ਠਵਰ ਕਾਈ ਨ ਬਤਾਈਆ । ਏਸੇ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਠਉਰ ਬਤਾਈ । ਅਰੁ ਓਇ ਜਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਰਚਿ ਮਿਲੇ, ਤਿਨ ਕਉ ਸਚੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ, ਬੂਣੁ ਉਨ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਿਆ, ਉਇ ਸਚੇ ਸਾਥਿ ਸਹੀ ਹੋਏ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਿਉ ਦੇਹੀ ਮਹਿ

^੧ਬੱਕ, ਭਰਮ । ^੨ਫਲਾਣੀ । ^੩ਆਪਣਾ ਆਪ, ਆਪਣਾ ਅਸਲਾ । ^੪ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ । ^੫ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਉੱਤਮ ਥਾਂ ਤੇ । ^੬ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ । ^੭ਜੋ ਸਚਾ ਹੈ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ।

ਜੀਉ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਓਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਹੈ। ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਸਚੁ ਹੈ, ਓਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭੀ ਸਚੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਸਚੁ ਸਚੁ। ਨਾਮੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਮਤਿ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ। ਏਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪ ਕਰਮ ਹਹਿ। ਅਰੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਏਸੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਭਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਾਵੈ ? ਅਰੁ ਸਭਨਾ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਸਾ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸੁ ਨਿਰਗੁਣ ਦੇਹੀ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਾਧਨ¹ ਖਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਜਾਤਾ ਸੰਗਿ ॥
ਮਹਲੀ² ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਈਐ ਸੋ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ³ ਰੰਗਿ ॥
ਸਚਿ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਾ ਭਲੀ ਪਿਰਿ⁴ ਮੋਹੀ ਗੁਣ ਸੰਗਿ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਸਭਨਾ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਓਹਾ ਸੇਵਾ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ, ਜਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸੰਗਿ ਜਾਣੈ। ਓਹਾ ਮਹਲਣਿ⁵ ਅਰੁ ਓਹਾ ਮਹਲਿ ਰਾਖੀਐ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਰੰਗਿ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਰਾਵੈ, ਜੋ ਓਸ ਕੇ ਰੰਗ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਅਰੁ ਓਹਾ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਸਚੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਈ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਰੀ ਹੈ। ਓਹਾ ਸੁਹਾਗਣਿ ਭਲੀ, ਜਿਨਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਠਾਕੁਰੁ ਰੀਝਾਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਾ ਕਵਣ ਠਵਰ ਹੈ, ਜਹਾ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਬਸਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਉਹਾ ਜਿ ਜਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਈਐ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਭੁਲੀ ਭੁਲੀ ਬਲਿ⁶ ਚਤਾ ਬਲਿ ਚਤਿ ਫੁਗਰਿ⁷ ਜਾਉ ॥
ਬਨ ਮਹਿ ਭੁਲੀ ਜੋ ਫਿਰਾ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬੁਝ ਨ ਪਾਉ ॥
ਨਾਵਹੁ ਭੁਲੀ ਜੋ ਫਿਰਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅਗਦਾ ! ਜੇ ਬਲੁ ਸਾਰਾ ਦੂਚਦਿਆ, ਫਿਰੀਐ, ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਭੁਗਰ ਪਰਬਤ⁸ ਉਪਰਿ ਚੜੀਐ, ਤਾਂ ਭੀ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਜਿਤਨੇ ਖੰਡ, ਦੀਪ, ਲੋਅ, ਦੇਸ, ਉਜਾੜੀ, ਬਨ ਖੰਡ ਹੋਨਿ, ਜੇ ਏਨੀ ਜਾਈ⁹ ਭੀ ਦੂਚਦਿਆ ਫਿਰੀਐ, ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਦੇਸ ਕਉ ਮਿਲੈ ਅਰੁ ਦੇਸ ਕਉ ਬੁਝ ਬੁਝਾਇ ਦੇਇ, ਤਉ ਹੀ ਏਹੁ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਠਉਰ ਕਉ ਪਾਵੈ ਭੀ, ਅਰੁ ਬੂਝੇ ਭੀ, ਅਰੁ ਸੇਵਾ ਭੀ ਕਰੇ। ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬੁਝ ਲੇਇ, ਤਬ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਵੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਗੁਰੁ ਨ ਮਿਲੈ, ਤਉ ਨਾਉ ਬਿਸਰਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੁਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ, ਭਵਤਾ ਫਿਰੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਬਿਧਿ ਕਿਸੁ ਬੈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਪੂਛਿ ਦੇਖੀਐ ? ਅਰੁ ਕਹਿ ਦੇਇ ਜਿ ਐਸਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਐਸਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ, ਸੋ ਹਮ ਕਿਸ ਕਉ ਪੂਛਹਿ ? ਬਿਨਾ ਤੇ¹⁰ ਬੀ¹¹ ਅਉਰੁ ਤੇ ਦੁਸਰਾ ਕੋਈ ਦੇਖੀਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਹਮ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

¹ਇਸਤ੍ਰੀ। ²ਇਸਤ੍ਰੀ। ³ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ⁴ਪਤੀ। ⁵ਇਸਤ੍ਰੀ।
⁶ਖੁਸ਼ਕ ਧਰਤੀ ਵਿਚ। ⁷ਪਰਬਤ ਤੋਂ।

ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਪਧਾਉਆ^੧ ਚਲੇ ਚਾਕਰ ਹੋਇ ॥
 ਰਾਜਨੁ^੨ ਜਾਣਹਿ ਆਪਣਾ ਦਰਿ ਘਰਿ ਠਾਕ^੩ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਰਵਿ^੪ ਰਹਿਆ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਉ ਪੁਛੀਐ ਜਿ ਚਾਕਰ ਲਾਗੇ ਹੈਂ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ । ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਅਉਰੁ ਕਿਸ ਹੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੇ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪੈਂਤੇ ਮਹਿ ਪਧਾਣੁ ਹੋਇ ਚਲੇ ਹੈ' । ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਓਹੀ ਭਲੇ ਹੈ' । ਓਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਮਹਲੁ ਜਾਣਦੇ ਹੈ' । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰਿ ਠਾਕ ਕਹੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਓਹੀ ਭਲੇ ਹੈ' । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜੇ ਐਸੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਉ ਪੁਛਹੁ । ਓਇ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿਗੇ, ਜਹਾਂ ਕਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ' । ਤਬ ਏਤਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਚੰਬੜਿ ਪੈਆ । ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸੋ ਤੁਹੇ ਹੈ' ਜੀ, ਅਵਰ ਐਸਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ ਜੀ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜੇ ਤੁ ਮੇਨੁ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਲਿ ਭਿ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ, ਬਲਿ ਭੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਣਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੈ' ਤਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸਭ ਤੇ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ । ਜੀ, ਜੀ, ਸਾਥਿ ਹੈ । ਜਲਿ ਬਲਿ ਆਕਾਸਿ ਪਾਤਾਲਿ ਹੈ । ਜੀ, ਤੈ' ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਮੇ ਸੁਣਿਆ ਪਰੁ ਜੀ ਆਖੀ ਸੁਣੀ ਬਾਤ ਸਮਝੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਬਿਨਾ ਅਖੀ' ਡਿਠੇ । ਜੀ, ਦੇਖੀ ਜਾਣੀਦੀ ਹੈ । ਜੀ, ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਵਿਸਰਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਰੀਐ ਜੀ, ਅਸਾਡੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਆਉ ਪੁਰਖਾ ! ਪਾਹਿ ਪੈਰੀ' । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਦੇਖਿਆ, ਤਬ ਦੇਖਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੀ ਓਥਿ' ਦਿਸਟਿ ਹੋਇ ਆਈ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਮਾਥਾ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਤਾ ਥਾ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੈ । ਜੀਅ ਸੀਅ ਸਾਥਿ, ਤੀਨਿ ਲੋਕਿ ਮਹਿ, ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਸਾਥਿ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੀ ਚਰਮ^੫ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈ, ਦਿਬ ਦਿਸਟਿ ਹੋਈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਨਿ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ, ਜਿ ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਜੀਆ ਸਾਥਿ ਸਰਬਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਖਾਇਆ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿਉ ਰਖੀ ਲਾਜ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ, ਮਾਰਨ ਤੇ ਲੀਓ ਉਬਾਰਿ ॥
 ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੨ ॥ ੨੬੦ ॥ ੨੬੦ ॥

^੧ਰਾਹੀਆਂ ਕੋਲੋਂ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਸੇਵਕ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਹਨ । ^੨ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ।
^੩ਅਟਕਾਣਾ । ^੪ਹਰ ਥਾਂ ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੫ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਰੂਪਤ ਅਸਥਾਨ ਨਬਰ ਆਉਣ । ^੬ਮਾਸ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ (ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਠਾਵਾਂ^੧ ਬਾ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਬਿ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਮੂਲੇ ਧੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਾਗੀ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਏਹੀ ਬਾਤ ਕਰਤੀ ਥੀ ਜਿ, "ਅਸਾਡੀ ਕਾਈ ਗਤਿ ਨਾਹੀ। ਜਾਂ ਏਹੁ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਗੋਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਸੀ ਰੋਦੇ ਕਰਲਾਂਦੇ ਬੇ, ਤਦਿ ਭੀ ਕੋਈ ਅਸਾਨੇ ਸੁਖੁ ਨ ਸੀਓ। ਅਤੇ ਜਾ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਭੀ ਅਸਾਨੇ ਸੁਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਸੁਣਿ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

‘ਮੁਹਿ^੨ ਗੁਣ ਹੀਣੀ ਸੁਖੁ ਕੋਹਿ’ ॥

ਪਿਰੁ ਰਲੀਆ ਰਸਿ ਮਾਣਸੀ ਸਾਚਿ ਸਬਦਿ ਸੁਖੁ ਨੇਹਿ^੩ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਸਤ੍ਰੀ ਓਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਣਵੰਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੋ ਗੁਣ ਨਾਹੀ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਸੁਖੁ ਕਹਾ ਹੋਇ। ਪਰੁ ਏਸੁ ਬੇ ਅਠੇ ਪਹਰ ਰਹੈ, ਏਸੇ ਨਾਲਿ ਰਲੀਆ ਮਾਣੇ, ਜੋ ਏਸੁ ਦੀ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਜਾਂ ਏਹ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਦਗੇ ਝੂਠਿ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਝੂਠੀ ਨੂੰ ਖਸਮੁ ਕਿਆ ਕਰੈ, ਜਾਂ ਏਹ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਝੂਠੀ ਹੋਇ"। ਤਬ ਚੋਣੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤਿਸਿ ਦਗੇ ਤੇ ਝੂਠ ਏ ਅਰਥੁ ਕਿ ਦਸਿ ਮਿਲੈ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਘੁੰਮੀਏ। ਜਿਉ ਤੁਧੁ ਤੇ ਅਸਾਂ ਹੈ ਸਾਕੁ, ਤਿਉ ਅਸਾਂ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਏਵੇ ਹੈ ਸਾਕੁ। ਮਤ ਰੁ ਜਾਣਹਿ, ਜਿ ਹਵੈ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਝੂਠੁ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਅਸੀ ਭਿ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਝੂਠੇ ਹੀ ਹਹ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮੂਲੇ ਧੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਸੀ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਪ ਵਿਚਿ ਆਪਣਾ ਸਚੁ ਝੂਠੁ ਸਮਝਿ ਲਹੁਗੇ, ਪਰੁ ਜੀ, ਅਸਾਨੁ ਓਹੁ ਅਸਾਡਾ ਝੂਠੁ ਸੁਣਾਈਐ, ਜਿਤੁ ਤੁ ਖੁਸੀ ਨਾ ਹੋਵਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

‘ਮਨਿ^੪ ਜੂਠੇ ਤਨਿ ਜੂਠਿ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਜੂਠੀ ਹੋਇ ॥

ਮੁਖਿ ਝੂਠੇ ਝੂਠੁ ਬੋਲਣਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੁਚਾ ਹੋਇ ॥

ਬਿਨੁ ਅਭ^੫ ਸਬਦ ਨ ਮਾਂਜੀਐ ਸਾਚੇ ਤੇ ਸਚੁ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਮੂਲੇ ਧੀਏ! ਜਿਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਲੇਖਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੈ। ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਿਉ ਕੋਈ ਭਲਾ ਬੇਸਨਉ, ਕੇ ਭਲਾ ਕੋਈ ਸਿਰਦਾਰੁ ਲੋਕੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਓਸ ਨੇ ਜੂਠੇ ਭਾਡੇ ਮਹਿ ਪਾਣੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਖੁਸੀ ਆਵੇ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਨਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ

^੧ਖੜਾ, ਖਲੋਤਾ। ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੫੬। ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਸਬਦ ਦੇ 'ਰਹਾਉ' ਦੀ ਤੁਕ ਹੈ। ^੩ਹੋ ਇਸਤ੍ਰੀ। ^੪ਕਾਹਦਾ? ^੫ਨੇਹੁ ਵਿਚ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ। ^੬ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੫੫ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧। ^੭ਮਨ ਦੇ ਜੂਠੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਭੀ ਜੂਠ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਤ ਵੀ ਜੂਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^੮ਪਾਣੀ।

ਥਾਥੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਚੋਣੀਏ ! ਤਿਵੇਂ ਝੂਠਿ ਬੋਲਿਐ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜੂਠਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਝੂਠਿ ਬੋਲਿਐ ਪੁਰਖ ਤੇ ਜੂਠੀ । ਓਇ ਅਰੁ ਪੁਰਖ ਝੂਠਿ ਬੋਲਿਐ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਜੂਠਾ ਹੋਇ । ਜਾ ਮਨੁ ਜੂਠਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਤਨੁ ਭੀ ਜੂਠਾ ਹੋਇਆ । ਜਾਂ ਜਿਹਵਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਮੁਖੁ ਜੂਠਾ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਏਹੁ ਸੁਚਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ? ਜਿਉਂ ਸੁਆਹਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਭਾਂਡਾ ਮਾਜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਸੁਚਾ ਹੋਇ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਥੀ ਮਾਨੁਖੁ ਹਛਾ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ । ਜਾਂ ਸਬਦ ਕਾ ਏਸ ਨੂੰ ਮਾਂਜਾ ਫਿਰੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮਾਜਿਆ ਜਾਇ । ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਸੁਚਾ ਹੋਇ । ਜਬ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਰਤੇ ਨਾਲਿ ਸਾਚੀ ਹੋਇ ਰਹੈ, ਤਬ ਓਹ ਭਰਤੇ ਸਾਥਿ ਸੂਚੀ ਹੋਇ । ਜਿਉਂ ਇਉਂ ਹੋਇ, ਤਉ ਖਸਮੁ ਦੁਹ ਕਉ ਰਾਵੈ, ਨਾਤਰ ਨ ਰਾਵੈ” । ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਜੀ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਪਰਦੇਸਿ, ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰੀ, ਭਵਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਬੈਠੇ ਝੂਰਦੇ ਸੇ । ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸਰ ! ਹਉ ਜਿਸ ਦੀ ਸੀ, ਸੇ ਤਾਂ ਦੇਸਾਵਰਿ’ ਗੋਆ । ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਉਸ ਬਗੈਰਿ ਕਉਣ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ ਥੀਐ ਧਨ ਵਾਂਝੀ ਝੂਰੇਇ ॥
ਜਿਉਂ ਜਲਿ ਬੋਝੈ ਮਛਲੀ ਕਰਣੈ ਪਲਾਵ ਕਰੇਇ ॥
ਪਿਰ ਭਾਵੈ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਜਾ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਜਿਵ ਤੂੰ ਪਿਰ ਗਏ ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰਦੀ ਸਹਿ, ਜਿਉਂ ਬੋਝੈ ਪਾਣੀ ਮਛਲੀਆ ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰਦੀਅਹਿਨਿ, ਤਿਉਂ ਏਵੇ ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਹੈਨਿ, ਤਿਉਂ ਪਿਰੁ ਸਭਨੀ ਹੁ ਦੂਰ ਵਿਦੇਸਿ ਹੈ । ਸਭੇ ਵਾਂਝੀਆਂ ਹੈਨਿ । ਕਰਤੇ ਬਿਨਾ ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰਦੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਖਸਮ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਨੂੰ । ਪਰੁ ਜਾ ਆਪੇ ਹੀ ਖਸਮੁ ਦੇਆਲ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਆਇ ਸੁਹਾਗੁ ਦੇਵੈ । ਜਿਸੁ ਥੇ ਆਵੈ ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਇ ਬਹੈ । ਓਸੇ ਹੀ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸਖ ਹੋਵਨਿ, ਜਾ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੈ । ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਦਾਵਾ^੧ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਖਸਮੁ ਭਾਣੈ ਦਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ” । ਤਬ ਮੂਲੇ ਧੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾ ਨਾ ਸੀਉ ਆਵਦਾ, ਤਾਂ ਉਮੇਦਵਾਰ ਸੀ, ਆਵਣ ਦੀ । ਅਤੇ ਜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਭੀ ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਦੁਖੁ ਜੇਹਾ ਹੈ ਏਹੋ । ਏਸੀ ਤਾਰਿ^੨ ਸਗਲ ਦਾ ਕਿ ਕੀਚੇ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਆਹੋ, ਇਵ ਭਿ ਹੈ” ।

ਪਿਰੁ ਸਾਲਾਹੀ ਆਪਣਾ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਨਾਲਿ ॥
ਤਨਿ ਸੋਹੈ ਮਨੁ ਸੋਹਿਆ ਰਤੀ^੩ ਰੇਗਿ ਨਿਹਾਲਿ^੪ ॥
ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀ ਸੋਹਣੀ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ ਗੁਣ ਨਾਲਿ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਬ ਏਸ ਕੇ ਘਰਿ ਭਰਤਾ ਨ ਥਾ ਆਵਤਾ, ਤਬ ਏਹੁ ਆਸਾ ਭਰਤੇ ਕੇ ਆਵਣੇ ਕੀ ਕਰਤੀ ਥੀ । ਤਿਸੁ ਆਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਭਰਤਾ ਏਸੁ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਭਰਤਾ ਏਸੁ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਭਰਤੇ ਸਾਥਿ ਗਣਤੀ ਪੜਿ ਗਈ । ਲਾਗੀ ਭਰਤੇ ਕੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੇ । ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਾਲਾਹਦੀ ਥੀ ਗਏ ਕਉ ਸਹੇਲੀਆ ਸਾਥਿ ਰਲਿ ਰਲਿ, ਸੁ ਓਹ ਸੇਵਾ, ਓਹ ਗੁਣ ਭੂਲਿ ਗਏ । ਗਣਤੀ ਮਹਿ ਪੜਿ ਗਈ । ਤਉ ਤਿਸਿ ਭਰਤੇ ਕਉ, ਓਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਭਾਵ^੫ ਕਾ ਭੂਖਾ ਹੈ ਅਰੁ ਦੀਆ ਉਸ ਹੀ

^੧ਪਰਦੇਸ । ^੨ਪਰਦੇਸਨ, ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ । ^੩ਕੀਰਨੇ ਪਾਉਣੇ । ^੪ਪਰਦੇਸਣਾ । ^੫ਚੋਰ ।
^੬ਜਲਨ । ^੭ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ । ^੮ਵੇਖਦੀ ਹੈ । ^੯ਪ੍ਰੇਮ ।

ਕਾ ਖਾਨਾ ਹੈ । ਜਬ ਏਹ ਭਰਤੇ ਸਿਉ ਭਾਵ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਬ ਤਿਥਰੁ ਮਨੁ ਭੀ ਦੇ ਅਰੁ ਖਟਿਆ ਭੀ ਦੇ । ਮਨਿ ਭੰਗੁ^੧ ਕੁਤੇ ਪ੍ਰੀਤਿ । ਓਹੁ ਭਰਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਮਨ ਕੇ ਭਾਵ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਜਬ ਤਾਈ ਭਾਉ ਮਹਿ ਰਹੈ ਅਰੁ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਉ ਹੀ ਲਗਿ ਭਰਤਾ ਰਹੈ । ਜਬ ਤਉ ਅਰੁ ਭਾਉ ਜਾਇ, ਤਬ ਭਰਤਾ ਏਸੁ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਨ ਆਵੈ । ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਧ ਸੰਤ ਜਨ ਹੈ । ਜਬ ਏਸੁ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰਤਾ ਹੈ ਰੰਗ ਰਸ ਸਾਥਿ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਸ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖੁਸੀ ਹੋਵਣੇ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ, ਖਰਾ ਅਨੂਪ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਚਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਖਰਾ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਗੁਣ ਹੋਹਿ, ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਚੈ । ਏਨਾ ਗੁਣਾ ਸਾਥਿ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਾਵੈ । ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਸਬਦੁ ਆਤਮੇ ਵਸੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਇਸੁ ਗੁਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ । ਅਰੁ ਛੋਡੈ ਸੁ ਕਿਸੁ ਅਵਗਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਛੋਡੈ?"

ਕਾਮਣਿ^੨ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵਈ ਖੋਟੀ ਅਵਗਣਿਆਰਿ ॥

ਨਾ ਸੁਖੁ ਪੋਈਐ ਸਾਹੁਰੈ ਝੂਠਿ ਜਲੀ ਵੇਕਾਰਿ ॥

ਆਵਣੁ ਵੇਵਣੁ^੩ ਭਾਖੜੋ^੪ ਛੋਡੀ ਕੰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਨ੍ਹਾ ਅਵਗਣਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਛੁਟੀ । ਜਿ ਭਰਤੇ ਸਾਥਿ ਮਨ ਮਹਿ ਖੋਟੁ ਕੀਆ, ਤਬ ਏਹ ਭਰਤੇ ਕੇ ਕਾਮ ਤੇ ਗਈ । ਜਬ ਏਨਿ ਅਪਨੇ ਸੁਆਮੀ ਸਾਥਿ ਝੂਠੁ ਬੋਲਿਆ, ਅੰਤਰ ਪਟੁ^੫ ਲਾਗੀ ਰਾਖਣੇ, ਤਬ ਸਭੇ ਹੀ ਅਵਗਣ ਇਸ ਮਹਿ ਹੋਏ । ਸੁ ਏਸੁ ਝੂਠੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕੈਸੀ ਕਿ ਜਲੀ, ਜਿਨ ਪੋਈਐ ਨ ਸਾਹੁਰੇ, ਸੁਖ ਕਹੀ ਨ ਪਾਇਆ । ਨਾ ਏਤੁ ਜਹਾਨਿ, ਨ ਓਤੁ ਜਹਾਨਿ । ਦੁਹੀ ਜਹਾਨੀ ਜਲਤੀ ਫਿਰੀ, ਜਬ ਭਰਤੇ ਸਾਥਿ ਝੂਠੁ ਬੋਲਿਆ । ਜਬ ਈਹਾਂ ਪੋਈਐ, ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਝੂਠੀ ਹੋਈ, ਤਬ ਵੇਰਿ ਮਿਲਣੇ ਤੇ ਰਹੀ । ਵੇਰਿ ਮਿਲਣੁ ਦੁਰਿ ਜਾਇ ਪੜਿਆ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਕੋਟ ਕੋਟਾਂ ਕਾ ਫੇਰੁ ਪੜਿਆ । ਵੇਰਿ ਮਿਲਣੁ ਦੁਹੇਲਾ^੬ ਹੋਇਆ । ਜੇ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈ ਤਉ ਮਿਲੈ । ਨਾਤਰ ਵੇਰਿ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤੀ । ਕੰਤ ਨੇ ਛੋਡਿ ਦੀਨੀ, ਜਿ ਏਹ ਹਮਾਰੇ ਕਾਮ ਕੇ ਕੀ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਐਸਾ ਭਰਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁਮੀ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾ ਏਹ ਭਰਤੇ ਕੀ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਏਸੁ ਛੁਟੀ ਰਹੀ ਦੀ ਬਰਮ ਭਰਤੇ ਹੀ ਨੂ ਹੋਈ । ਜਬ ਏਹ ਭਰਤੇ ਨੂ ਨ ਥੀ ਵੀਆਹੀ, ਤਬ ਏਹ ਭਰਤੇ ਕੀ ਨ ਥੀ ਕਹੀਦੀ । ਪਰੁ ਜਬ ਏਹ ਭਰਤੇ ਥੀਆਹੀ, ਤਾਂ ਏਹ ਭਰਤੇ ਕੀ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਬਹੁੜਿ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਰਮਾ ਓਸੁ ਭਰਤੇ ਕਉ ਹੈ, ਕੇ ਨਾਹੀ ? ਓਹੁ ਖਸਮਿ ਜੋ ਛੋਡੀ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਛੋਡੀ ?" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਪਿਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮੁਤੀ^੭ ਸੋ ਕਿਤੁ^੮ ਸਾਦਿ^੯ ॥

ਪਿਰ ਕੈ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵਈ ਬੋਲੇ ਵਾਦਿਲੁ^{੧੦} ਬਾਦਿ^{੧੧} ॥

ਦਰਿ ਘਰਿ ਦੋਈ ਨਾ ਲਹੈ ਛੁਟੀ^{੧੨} ਦੁਜੇ ਸਾਦਿ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਓਹ ਜਿ ਛੁਟੀ, ਸੁ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਛੁਟੀ । ਓਹ ਜਿ ਸੀ, ਸੁ ਭਰਤੇ

^੧ਭਰ, ਵਿਘਨ । ^੨ਕੋਹੀ । ^੩ਇਸਤਰੀ । ^੪ਜਾਣਾ । ^੫ਕਠਨ । ^੬ਪੜਦਾ । ^੭ਐਖਾ ।
^੮ਛੋਡੀ ਗਈ । ^੯ਕਿਸ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਕਿਉ" ਹੈ । ^{੧੦}ਸੁਆਦ । ^{੧੧}ਛੁਟੀ । ^{੧੨}ਭਗਤ, ਬਹਿਸ । ^{੧੩}ਛੁੱਟਤ ਹੋਈ ।

ਬੀਆਹੀ, ਭਰਤੇ ਕਉ ਉਸ ਕੀ ਹੁਈ ਜਿ ਏਹ ਮੇਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਰਹਰਾਸਿ^੧ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਅਰੁ ਓਹ ਸਰੂਪਿ ਭੀ ਭਲੀ ਥੀ। ਪਿਰੁ ਜਿ ਛੋਡੀ, ਸੁ ਇਤੁ ਐਥਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਛੋਡੀ, ਜਿ ਜਬ ਬੋਲੇ ਤਬ ਬਦ^੨ ਜਬਾ ਬੋਲੇ। ਸੋ ਕਿਛੁ ਬੋਲੇ, ਜੋ ਭਰਤੇ ਕਉ ਖੁਸਿ ਨਾ ਆਵੇ। ਭਰਤੇ ਕਾ ਮਨੁ ਚਤਿ^੩ ਜਾਇ। ਜਬ ਬੋਲੇ ਤਬ ਐਸਾ ਹੀ ਬੋਲੇ। ਅਰੁ ਆਤਮੇ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਰਸ ਨਾਲਿ। ਭਰਤੇ ਨਾਲਿ ਮੂਲੇ^੪ ਨਾ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਲਜ, ਨਾ ਲਛਣ ਅਤੇ ਨਾ ਸਤਿਆਵਤੀ^੫। ਤਬ ਭਰਤਾ ਉਸ ਕਉ ਕਿਆ ਕਰੇ? ਤਬ ਭਰਤੇ ਓਸ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਏਸ ਕਉ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਰਹਣ ਦੇਹੁ, ਨਾ ਦਰਿ ਰਹਣੇ ਦੇਹੁ। ਏਸ ਕਉ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਵਸਨ ਨਾਹੀ ਦੇਣਾ। ਏਸ ਕਉ ਈਹਾ ਦੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਣੀ। ਏਸ ਕਉ ਲੇ ਜਾਹਿ ਜੂਨੀ ਮਾਹਿ ਦੇਹੁ। ਏਸ ਕਉ ਈਹਾ ਤੇ ਮਨਹਿ ਕਰਹੁ। ਈਹਾ ਏਹ ਰਾਖਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਠਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹ ਤਉ ਸੀਧੇ ਮਾਨੁਖ ਹਹਿ। ਤਿਨੁ ਕਉ ਇਉਂ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਇਕਿ ਜਿ ਪੰਡਿਤ ਹੈ, ਲੋਕ ਸੁਣਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਭਾਈ ਪੰਡਿਤਾਂ ਕੇ ਕਥਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਦੇਹੀ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਬੁਲਾਈਐ, ਕਥਾ ਸੁਣੀਐ। ਲੋਕਹੁ ਸੁਣਿਆ, ਅਰੁ ਓਨਿ ਪੰਡਿਤ ਕਥਾ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਿਸ ਕਥਾ ਕਹਣਹਾਰੇ ਕਉ ਅਰੁ ਸੁਣਣ ਹਾਰਿਆ ਕਉ, ਕਉਣ ਧਰਮੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਪੰਡਿਤ ਵਾਚਹਿ^੬ ਪੋਥੀਆ ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਢੀਚਾਰੁ ॥

ਅਨ^੭ ਕਉ ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ ॥

ਕਥਨੀ ਝੂਠੀ ਜਗੁ ਭਵੈ ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ^੮ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਹ ਜਿ ਪੰਡਿਤ ਪੋਥੀਆ ਕਉ, ਸਾਸਰੁ ਕਉ ਬੀਚਾਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪੋਥੀਆ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ। ਹੋਰਨਾਂ ਕਉ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਪਿ ਨਾਹੀ ਕਮਾਵਤੇ। ਅਵਰਾ ਕਉ ਮਤਿ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਵਰਾਂ ਸਮਝਾਏ, ਪਰੁ ਆਪਿ ਨ ਕਮਾਇਆ ਜਿ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਪੜੇ ਕਾ ਫਲੁ ਹੋਤਾ, ਆਪਿ ਨਿਹਫਲ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਜਾਣਿਆ ਜਿ ਹਮਹੁ ਏਹੀ ਫਲੁ ਪਾਇਆ, ਜਿ ਪੜ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਲੀਤੀ। ਏਵ ਨ ਜਾਣਿਆ, ਜਿ ਜਿਸ ਪੜੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਆਇ ਜੁਤੀ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਮਾਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸੇਖੁ^੯ ਹੋਇਗਾ। ਜਿ ਹੋਉ ਜਿ ਅਵਰਾਂ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਵ ਕਹੀਏ, ਇਵ ਕਮਾਈਐ, ਇਸਿ ਕਹਣੇ ਕੀ ਕਮਾਈ ਕਿਛੁ ਹਉ ਭੀ ਕਰਉ, ਇਵ ਨ ਕਰਿ ਸਕਿਆ। ਇਵ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਿ ਏਹ ਪੜਉ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਪਾਵਉ, ਇਉਂ ਪੰਡਿਤਹੁ ਜਾਣਿਆ। ਝੂਠ ਕੀ ਬਾਤੀ ਝੂਠੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੁ ਤਬ ਹੀ ਹੋਇ, ਜਬ ਸਬਦ ਕੀ ਰਹਤ ਸਚ ਕੀ ਚਲੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਸਚਾ ਹੋਇ। ਜਉ ਸਚਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਪਾਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਪੰਡਿਤ ਜਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਇਉਂ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਕਥਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਰਾਮ ਚੰਦ ਰਾਵਣੁ ਮਾਰਿਆ; ਇਉਂ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੈਤ ਮਾਰੇ; ਇਉਂ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਕੰਸੁ ਮਾਰਿਆ। ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਮਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿ ਸੁਣਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਏਹ ਬਾਤ ਓਇ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਭਾਈ ਏ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ ਵਿਚਿ ਇਉਂ ਹੈ। ਦੇਖਾ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਤਿਕਿ^{੧੦} ਇਵ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਉਂ ਨਾਹੀ? ਕੇ ਓਹ ਉਸਤਤਿ ਕਿਛੁ ਅਉਰੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ।

^੧ਬੇਨਤੀ, ਨਮਸਕਾਰ। ^੨ਬੁਝਦਨ। ^੩ਘਿਰਣਾ ਕਰਨਾ। ^੪ਬਿਲਕੁਲ। ^੫ਸਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ।

^੬ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬੁਝਹਿ ਗਵਾਰ" ਹੈ। ^੭ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ। ^੮ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ। ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਅਸਲ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ^੯ਵਿਸ਼ੇਸ਼, (ਖਾਸ) ਲਾਭ। ^{੧੦}ਉਸਤਤੀ, ਸਿਫਤ।

ਕੋਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ^੧ ਬੇਦਾ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਵਾਦਿ^੨ ਵਿਰੋਧਿ ਸਲਾਹਣੇ ਵਾਦੇ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ॥
 ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਕਰਮ^੩ ਨ ਛੁਟਸੀ ਕਹਿ ਸੁਣਿ ਆਖਿ ਵਖਾਣੁ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਕਈ ਪੰਡਤ ਅਰੁ ਜੋਤਕੀ ਪਤਿ ਪਤਿ, ਵੇਦ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਖਿਆਣੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਬਖਿਆਣੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰਤੇ ਹੈਂ। ਏਹੁ ਜੇ ਸਲਾਹਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਦ ਮਹਿ ਵਾਦੁ ਅਰੁ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ। ਅਹੰਕਾਰ ਹੀ ਸਲਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਵਾਦ ਬਿਬਾਦ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਦ ਤੇ ਏਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ, ਜਿ ਆਵਾਗਵਣਾ^੪ ਮਹਿ ਪਤਿਆ ਆਵੇ ਜਾਵੇ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਿ ਸਲਾਹ^੫ ਕੀਐ, ਸੁ ਕਿਸਿ ਸਿਮਰਤਿ ਕੀਜੀਐ ? ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਰਮ ਏਸੁ ਕਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਾਹੀ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਸਿਮਰਿਆ ਬਾਇ ਪੜੇ, ਨਾਤਰ ਨਾ ਪੜੇ,। ਜਾਂ ਗੁਰ ਕੀ ਦੀਖਿਆ^੬ ਲੇਇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੁ ਤੁਹੈ ਹੈ, ਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਵਾਲਾ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਲਾਇ ਲੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ !

ਸਭਿ ਗੁਣਵੰਤੀ ਆਖੀਅਹਿ ਮੈ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
 ਹਰਿ ਵਰੁ^੭ ਨਾਰਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮੈ ਭਾਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਬਦਿ ਮਿਲਵੜਾ ਨਾ ਵੇਛੋਤਾ ਹੋਇ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਅੰਗਿ, ਕਿਵ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ ਹੈ, ਓਹੀ ਭਲੇ, ਅਰੁ ਓਹੀ ਗੁਣਵੰਤ। ਉਨ ਕਉ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਤੀ ਅੰਗਿ ਕਿਵ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈ ਓਹੀ ਧੰਨਿ ਹੈ। ਹਉ ਹੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਹੀ ਅਉਗਣਿਆਰਾ ਹਉ। ਮੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਪਾਪੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਓਹੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਅਰੁ ਓਹੀ ਸੋਹਣੇ। ਓਹੀ ਭਲੇ, ਜਿਨਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੇ ਭੀ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ, ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਭਾਵਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਹਰਿ ਵਰੁ ਸਾਥਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਵਿਛੁੜਤਾ ਕਦੇ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕਉ ਰਚੇ, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਮਿਲੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਮੈ ਜਣੁ ਅਉਗਣਿਆਰੀ ਹੀ ਹੋਈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਭੀ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾ। ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਮੈਨੇ ਭੀ ਭਾਉ ਹੋਇ, ਜੇ ਤੁਹਿ ਭਾਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨਿ ਚੇਆ ਪਈ, ਜਿ ਜਾਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ। ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ, ਤਿਥੇ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁਮੀ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਜਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰਾ ਵਚਨੁ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿ ਤੂ ਕਰਹਿ ਸੋ ਹੋਇ, ਤੂ ਹੈ ਸੋਇ, ਸਗਲੇ ਲੇਇ^੮, ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਅਰਦਾਸ ਬਗੋਇ^੯ ॥ ੧ ॥

^੧ਜੋਤਸ਼ੀ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਵੇਦ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣੁ" ਹੈ। ^੨ਭਗੜੇ। ^੩ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ^੪ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ।
^੫ਸਿਫਤ, ਜਸ। ^੬ਸਿਖਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼। ^੭ਪਤੀ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਹਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਰ ਸੋਹਣੀ ਹੈ।
^੮ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ। ^੯ਆਖਦਾ ਹੈ, ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ
ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੩੩ ॥ ੨੬੧ ॥ ੨੬੧ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਜਦਿ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਤਾ ਕਾ ਅਵਗਾਹਨੁ^੧ ਭੋਆ, ਤਉ ਇਕੁ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਥਾਉ ਚਲਿਆ ਗਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਤੂੰ ਜਿ ਹੋ, ਸੁ ਪੁਰਨੁ ਪੁਰਖੁ ਹੋ ਜੀ । ਤੈਂਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਹੁ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਕਾਈ ਆਖਣੈ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ! ਕੋਈ ਰਹਤਾ ਰਹਦਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਸੈਸਾਰੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਛਡਿ ਬੈਠਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਗੁਣ ਗਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਕਥਨੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਪਰਖਾਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਮੋਲੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਕੋਈ ਲੈਂਦਾ । ਏਤਨਾ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਾ ਕਰਤਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਏਤਨਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਆਪੇ^੨ ਗੁਣ ਆਪੇ ਕਥੇ ਆਪੇ ਸੁਣਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਆਪੇ ਰਤਨੁ ਪਰਖਿ ਤੂੰ ਆਪੇ ਮੋਲੁ ਅਪਾਰੁ ॥
ਸਾਚਉ ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ^੩ ਤੂੰ ਆਪੇ ਦੇਵਣਹਾਰੁ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੇ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਤੂੰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਿਲੇ ਆਚਾਰੁ^੪ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਆਪੇ ਗੁਣ ਹੈ । ਆਪੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕਥਤਾ ਹੈ । ਆਪੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਵੀਚਾਰਦਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਹੀ ਰਤਨੁ ਹੈ; ਆਪੇ ਪਾਰਖੁ ਹੈ; ਆਪੇ ਮੋਲੁ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਮੁਲਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਆਪੇ ਮਾਣੁ ਹੈ, ਆਪੇ ਮਹਤੁ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੁ ਹਰਿ ਜੀ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰੁ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਉਸ ਬੀ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ, ਪਰੁ ਉਸਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਪਾਸ ਤੋ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮੰਗਣਾ । ਉਸ ਪਾਸ ਤੋ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀ ਮੰਗੀਐ, ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮੰਗਣਾ । ਉਹੁ ਜਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਮੰਗੀਐ ਭੀ ਉਹੋ ਹੀ ਕਿਛੁ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਵਣਾ

^੧ਖੋਜ, ਛਾਣ ਬੀਨ । ^੨ਪ੍ਰਸੰਗ । ^੩ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੫੪ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ।

^੪ਵਡਿਆਈ, ਪੱਥੀ ਵਿਚ “ਆਪੇ ਮਾਣੁ ਮਹਤੁ ਹੈ” ਹੈ । ^੫ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਦੇ ਕੰਮ ।

ਭੀ ਓਹੋ ਹੀ ਕਿਛੁ ਦੇਦਾ ਹੈ, ਜੁ ਦੇਵਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਮੰਗੀਐ ਅਣਮੰਗੀਐ ਹੋਰੁ ਵਧਿ ਘਟਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ। ਕਿਛੁ ਦੇਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈਸੁ, ਸੁ ਦੇਵੇ ਅਣਮੰਗਿਆ ਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਸਭਨਾ ਮੰਗਣਿਆ ਵਿਚ ਬੀ, ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀ ਮੰਗੀਐ, ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮੰਗਣਾ। ਪੁਰਖਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸਰ ਭਾਵੈ, ਸੋਈ ਸਤਿ। ਅਤੇ ਮੰਗੀਐ ਭੀ ਸੋਈ, ਜਿ ਉਸ ਕਉ ਭਾਵੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਉਸ ਕੇ ਨਾਮੁ ਕੋ ਜੁ ਮੰਗੀਐ, ਉਸ ਕਉ ਜਿ ਸਲਾਹੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਾਲਾਹੀਐ?” ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ।

ਆਪੇ¹ ਹੀਰਾ ਨਿਰਮਲਾ ਆਪੇ ਰੰਗੁ ਮਜੀਨੁ ॥

ਆਪੇ ਸੋਤੀ ਉਜਲੇ ਆਪੇ ਭਗਤ ਬਸੀਨੁ² ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਣਾ ਘਟਿ ਘਤਿ ਭੀਨੁ³ ਅਭੀਨੁ⁴ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਰਮਲਕੁ ਹੀਰਾ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਕਿਛੁ ਮੋਲੁ ਰੋਲੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਆਪੇ ਮਜੀਨ ਕਾ ਰੰਗੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਪੇ ਮਜੀਨ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਬਿਸਥਾਰੁ ਹੈ, ਆਪੇ ਲਾਲੀ ਹੈ, ਆਪੇ ਸੁਪੇਦੀ ਹੈ, ਆਪੇ ਸੋਤੀ ਹੈ, ਆਪੇ ਭਗਤੁ ਹੈ, ਆਪੇ ਭਗਤਾ ਮਹਿ ਅਰੁ ਆਪ ਮਹਿ ਬਸੀਨੁ ਹੈ। ਮਿਲਾਵਣਹਾਰਾ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਸਾਲਾਹੀਤੀ ਹੈ। ਦੇਵ ਸਲਾਹਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿ ਉਸ ਕੀ ਸਾਲਾਹ ਕਿਆ ਹੈ? ਕਿਛੁ ਜਿ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਦੇਵ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜਿ ਹੈ ਸੋ ਅਦਿਸੁ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀ? ਦੇਖਿਆ ਨਾਹੀ ਕੋਈ, ਜਿ ਸਲਾਹੈ। ਜਿ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰੁ ਜਿ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਅਦਿਸਣ⁵ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਦੇਖੀਐ। ਅਰੁ ਸਬਦਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਾਲਾਹੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸੋਈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਗੁਰੂ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸੋਈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕਉ ਜੋ ਸੁਸਟ ਕੀਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਤੇ ਕੀਆ?”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਤੈ ਭਲੀ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਾਣੀ ਉਚਰੀ ਜਿ :—

ਆਖੇ ਸਾਗਰੁ⁶ ਬੋਹਿਥਾ⁷ ਆਪੇ ਪਾਰੁ⁸ ਅਪਾਰੁ ॥

ਸਾਚੀ ਵਾਟ⁹ ਸੁਜਾਣੁ ਤੂੰ ਸਬਦਿ ਲਘਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਨਿਭਰਿਆ¹⁰ ਭਰੁ ਜਾਣੀਐ ਬਾਬੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ¹¹ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਏਹੁ ਰਾਹੁ ਰਉਸ¹² ਹੈ, ਜਿ ਜਿਉ ਓਸ ਰਚਨਾ ਆਪੇ ਬਣਾਈ ਪਰਮੇਸਰ, ਤਿਉ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿਖਾਵਣੇ ਦੀ ਬਾਤ ਭੀ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਵਿਚੁ ਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੈਸੁ। ਆਪੇ ਸਾਗਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਪਾਰੁ ਹੈ, ਆਪੇ ਉਰਵਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਉਰਵਾਰਿ ਰਹੈ, ਤਉ

¹ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੀਰਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਜੀਨੀ ਰੰਗ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਆਪੇ ਹੀਰਾ ਰੰਗਲਾ” ਹੈ। ²ਵਿਚੋਲਾ (ਭਗਤਾਂ ਦਾ)। ³ਪ੍ਰਗਟ। ⁴ਗੁਪਤ (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ)। ⁵ਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲਾ।

⁶ਸਮੁੰਦਰ। ⁷ਜਹਾਜ਼। ⁸ਪਾਰਲਾ ਅਤੇ ਉਰਵਾਰਲਾ ਕੰਢਾ। ⁹ਰਸਤਾ। ¹⁰ਭਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

¹¹ਹਨੇਰਾ। ¹²ਮਰਯਾਦਾ, ਨਿਯਮ।

ਮਜਲ¹ ਨ ਪਹੁਚਈ, ਬੀਚਿ ਸਾਗਰ ਕੇ ਪੜੇ, ਤਉ ਝੁਬਿ ਜਾਇ । ਪਾਰਿ ਪੜੇ ਤਉ ਮਜਲ ਪਹੁਚੈ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਬਾਟ ਹੈ, ਸੁ ਖਰੀ ਕਠਨ ਹੈ । ਕੋਈ ਜਾਣੀ² ਹੀ ਜਾਇ, ਅਜਾਣ ਕਾ ਕਾਮੁ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਬਾਟ ਕਾ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਜਾਣਤਾ ਨਾਹੀ ਓਸ ਬਾਟ ਕੀ ਮਿਤਿ । ਓਸੁ ਪੈਂਡੇ ਗੁਰੂ ਲੇ ਜਾਇ, ਤਉ ਓਹੁ ਸਾਗਰੁ ਲੰਘਿਆ ਜਾਇ । ਏਵ ਓਹੁ ਸਾਗਰੁ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਕਠਨ ਹੈ । ਉਸੁ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਪੈਂਡੇ ਜਾਣਾ ਕਠਨੁ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ, ਪਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਓਸ ਕਉ ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ । ਓਸ ਸਬਦੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਪਾਰਿ ਲੰਘਿ ਜਾਇ । ਨਾਤਰ ਉਸ ਰਾਹ ਕੇ ਡਰਿ, ਸਨਕਾਦਕਾ³ ਤੀਕੁ, ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕਾ ਤੀਕੁ, ਸਭ ਡਰੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ਤਉ ਓਹੁ ਨਿਡਰੁ ਹੋਇ ਕੇ ਓਸ ਸਾਗਰ ਕਉ ਲੰਘਿ ਜਾਇ, ਓਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਨਾਤਰ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਭੀ ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਭੀ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਉਜਾਲਾ⁴ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਓਸ ਪੈਂਡੇ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਪਵੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਇਸੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ । ਏਹੁ ਬਿਧਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਵੇ ਹੀ ਰਚਿ ਛੋੜੀ ਹੈ⁵ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤਉ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਤਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ? ਬੇਮੁਖੁ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਸੋ ਕਿਉ ਹੋਇਆ ? ਅਰੁ ਵਿਛੜਿਆ ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਛੜਿਆ ? ਤਬ ਓਹੁ ਭੀ ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਬਾ ਅਰੁ ਇਸ ਹੀ ਮਹਿ ਓਹੁ ਬਾ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਅਸਥਿਰੁ⁶ ਕਰਤਾ ਦੇਖੀਐ ਹੋਰੁ ਕੰਤੀ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
ਆਪੇ ਨਿਰਮਲ ਏਕੁ ਤੂੰ ਹੋਰੁ ਬੰਧੀ⁷ ਧੰਧੇ ਪਾਇ ॥
ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ⁸ ਮਾਰੇ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ । ਏਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਐਸਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਥਿਰੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਸਭ ਕੋਈ ਆਵਣ ਜਾਣ, ਜੂਨੀ ਕੇ ਵੇਰ ਮਹਿ ਹੈ । ਏਕੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਧੰਧੇ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਜੀਅ ਸਭਿ ਧੰਧੇ ਦੀ ਵਾਹੀ ਬੀਚਿ ਬੰਦਿ ਮਹਿ ਵਹਾਇ ਛੋੜੇ ਹੈ । ਧੰਧੇ ਨਾਲਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ, ਜਗੁ ਬੰਧਿ ਛੋੜਿਆ ਹੈ, ਛੁਟਕਣਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਦਾ । ਏਸੇ ਧੰਧੇ ਕੀ ਜੇਵੜੀ⁹ ਮਹਿ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਬੰਧਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਏਸ ਕਉ ਕਰਨਾ ਨਾਹੀ ਮਿਲਦਾ । ਏਸੁ ਧੰਧੇ ਕੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੇ ਸੇਈ ਉਬਰੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਆਪਿ ਹਥ ਦੇ ਕੇ ਰਖੇ । ਸੇਈ ਸੁਖੀ ਹੋਏ, ਤਿਨ ਕੀ ਲਿਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਥਿ ਸਹਜ ਹੀ ਸੁਭਾਇ ਲਾਗੀ । ਧੰਧੇ ਕੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੇ ਖਲਾਸੁ ਸੋਈ, ਜਿ ਸਿਮਰਨੁ ਭਜਨ ਕਰੇ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਧੰਧੇ ਕੇ ਮਾਰੇ ਸਿਮਰਨੁ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ, ਸੋ ਜਾਨੀਐ, ਜੋ ਧੰਧੇ ਕੇ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਬੀਚਿ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕਾਈ ਹੋਰੁ ਭਿ ਸੇਵਾ ਮਨਦਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ? ਏਹੁ ਸ਼ਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ ? ਜਿ ਇਸਿ ਬਾਤ ਲੀਆ ਜਾਦਾ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੀਐ ਸਾਚਿ¹⁰ ਰਤੇ ਗੁਰਵਾਕਿ ॥
ਤਿਰੁ ਤਨਿ ਮੇਲੁ ਨ ਲਗਈ ਸਚ ਘਰਿ ਜਿਸੁ ਓਤਾਕੁ¹¹ ॥
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੇ ਕਿਆ ਸਾਕੁ ॥ ੫ ॥

¹ਪੜਾਉ, ਹੱਦ । ²ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ । ³ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਅਰਥਾਤ-ਸਨਕ, ਸਨੰਦਨ, ਸਨਾਤਨ ਅਤੇ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ । ⁴ਪ੍ਰਗਾਸ, ਚਾਨਣਾ । ⁵ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ । ⁶ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪਈ ਹੈ । ⁷ਬਚ ਗਏ । ⁸ਰੱਸੀ, ਫਾਹੀ । ⁹ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ ।
¹⁰ਨਿਵਾਸ, ਟਿਕਾਣਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੁਸਬਦੁ^੧ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਕੁਸਬਦੁ^੨ ਨਾਹੀ ਭਾਵਦਾ । ਜਿਉ ਸੁਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਨੋਕਰੁ ਬਸਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਭਗਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੁਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਸਿ ਕਰਤੇ ਹੈ^੩ । ਸੋ ਸੁਸਬਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿ ਹੈ ? ਸੁ ਸਬਦੁ ਏਹੀ ਹੈ ਜਿ ਬੁਰਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ ਚਿਰਵਣਾ । ਏਸੁ ਸੁਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਜੀ ਬਸਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਚ ਸਿਉ ਰਚਿ ਰਹੇ, ਸਚ ਹੀ ਕਾ ਵਾਕੁ ਮੁਖਿ ਹੋਇ, ਬੁਨੁ ਨ ਬੋਲੈ, ਕਪਟੁ ਨ ਕਰੈ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਜਾਣੈ । ਜੋ ਸਚ ਘਰਿ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਬੁਨ ਕੀ ਮੇਲੁ ਨਾਹੀ ਲਗਤੀ । ਮੇਲਾ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਬੁਨ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਜਲਾ ਸਚੁ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਸਮਝਿਆ, ਸੋ ਮੇਲਾ ਨ ਹੂਆ । ਸੋ ਸਚੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਓਹ ਸਚੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਜਰਿ^੪ ਤੇ ਪਾਈਐ । ਏਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਸ ਕੀ ਰਖੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਸ ਕਾ ਜੋ ਅਧੀਨ^੫ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਵੈ ? ਏਸੇ ਸੇਵਾ ਅਰੁ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਵੈ । ਏਹੀ ਸਾਕੁ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਬਿ, ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕਾ, ਜੋ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਜੋ ਨ ਕਰਈ, ਤਾਂ ਕਉਣੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉਣ ਮਾਨੁਖੁ । ਨਾ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਨਾ ਏਸੁ ਕਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ^੬ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਚਿ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਣੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਸਚੁ ਜਿ ਜਾਣੀਐ ਸੁ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ ? ਅਰੁ ਸੋ ਸੰਜਮੁ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਿ ਸੰਜਮਿ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਚੁ ਰਖੀਐ । ਸੋ ਕਿ ਸੰਜਮੁ ਹੈ ? ਕਿਤੁ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ਏਹੁ ਲਾਹਾ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸੋ ਸੁਖੀਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥
ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰਿ ਕੈ ਸਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ^੭ ॥
ਜਗੁ ਮਹਿ ਲਾਹਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਸਚੁ ਜਾਨਣੇ ਕਾ ਗੁਣ ਏਹੁ ਹੈ ਜਿ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਓਇ ਸਚੁ ਜਾਨਣਹਾਰੇ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਏ । ਉਨ ਕਉ ਦੁਖੁ ਬਿਆਪਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਉਨ ਕਉ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ । ਅਰੁ ਸੰਜਮੁ ਏਹੁ ਹੈ ਸਚ ਕਾ, ਜਿਤੁ ਸਚੁ ਪਾਈਤਾ ਹੈ । ਹਉਮੈ ਮਾਰੀਐ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰੀਐ, ਤਬ ਸਚੁ ਵਸਿ ਆਵੈ । ਅਰੁ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਸਚੁ ਰਾਖੀਐ, ਤਉ ਰਹੇ, ਏਵ ਨ ਰਹੀ । ਏਸੁ ਸਾਰੇ ਜੁਗ ਮਹਿ ਜਿ ਲਾਹਾ ਹੈ ਸੁ ਏਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਲਾਹਾ ਏਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੀ ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਾਮੁ ਜਿ ਪਾਈਐ, ਸੋ ਕਿਸ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਸੋ ਨਾਮੁ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਏਵ ਪਾਈਤਾ ਨਾਹੀ^੮ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਲਾਹਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹਾ ਹੀ ਕੇ ਸੁਖ ਕਾ ਹੈ ਕੇ ਆਗੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਹੈ ਏਹੁ ਸੁਖ ? ਜੀ, ਏਹ ਭੀ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ, ਆਗੇ ਭੀ ਲੇਖਾ ਸਾਮ ਸਾਮ ਲੀਜੀਤਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਉਹਾ ਬੇਪਤਾ^੯ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਹਾ ਲੇ ਜਾਈਤਾ ਹੈ ? ਜਿਨਿ ਸਿਮਰਿਆ ਅਰੁ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ । ਸੁ ਆਗੇ ਇਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਹੂਆ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ !

ਸਾਚਉ ਵਖਰੁ^{੧੦} ਲਾਦੀਐ ਲਾਭੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਰਾਸਿ ॥
ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੇਸਈ ਭਗਤਿ ਸਚੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੈ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ੭ ॥

^੧ਸਚੇ (ਮਿੱਠੇ) ਬੋਲ । ^੨ਕੋਝੇ ਅਥਵਾ ਬੁਨੇ ਬੋਲ । ^੩ਕਿਰਪਾ । ^੪ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ॥
^੫ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ । ^੬ਬੇ-ਇੱਜ਼ਤ । ^੭ਸੈਦਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਜਿਨੀ ਏਹੁ ਸਚੁ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ ਲਇਆ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਕਾ ਲਾਭੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਹੈ, ਈਹਾ ਭੀ ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ । ਜਿਨਾ ਕੀ ਸਚੀ ਰਾਸਿ ਹੈ, ਜਿਨਾ ਕੀ ਸਚ ਕੀ ਖੰਧਾ ਹੈ, ਓਇ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਪਰਧਾਨ ਹੋਇ ਬੈਠੇ ਹੈ । ਉਨ ਕੀ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਾਨਿ ਲੋਇਗਾ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਹਿਗੇ । ਸੁ ਤਿਨੁ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਾਨਿ ਲੇਗਾ, ਜਿਨਹੁ ਸਚੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ । ਉਨ ਕਾ ਲੇਖਾ ਨਿਬਡੇਗਾ, ਸੋ ਪਤਿ ਸਿਉ ਨਿਬਡੇਗਾ । ਕਿਉਂਜਿ ਜਿਤਨੇ ਥੇਹੁ ਈਹਾ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਲੇਰਾ ਹੈ, ਏਤਨੇ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਏਸੁ ਪਾਸ ਤੇ ਲੀਜੀਐਗਾ । ਜੇ ਤਉ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਕਿ ਏਨਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਤਉ ਏਸੁ ਕਾ ਲੇਖਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਨਿਬਡਿਆ । ਏਹੁ ਪੈਨਾਇ^੧ ਕਰਿ ਬਡਿਆਇਆ, ਏਸੁ ਕਾ ਬਿਭਉ ਹੋਇਆ । ਅਰੁ ਜੇ ਏ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਬਿਰਥੇ ਗਏ, ਤਬ ਓਹੁ ਬੇਪਤਾ ਹੂਆ, ਮਾਰਿ ਖਰਾਬੁ ਕੀਆ, ਫੇਰਿ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਪਡਿਆ । ਅਰੁ ਜੇ ਏਸੇ ਘਰ ਮਹਿ ਰਹਿਆ, ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਿਆ, ਤਉ ਏਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟਿ ਰਾਖਿਆ, ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ । ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ ਹੈ, ਏਹੁ ਲਾਭੁ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਮਰਿ ਸਕੈ, ਤਉ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਕਾ ਐਸਾ ਲਾਹਾ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸੁ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੁਣਤਾ, ਪੜ੍ਹਤਾ, ਸਭ ਕੋਈ ਉਚਾ ਹੀ ਉਚੁ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ । ਜੀ, ਕਿਨਹੀ ਦੇਖਿਆ ਭੀ ਹੈ, ਕਹਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਹਾ ਬਸਤਾ ਹੈ ? ਕਿਸ ਨਉਰ ਹੈ ? ਓਹ ਜਾਹਗਾ ਕਵਣ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ !

ਉਚਾ ਉਚਉ ਆਖੀਐ ਕਹਉ^੨ ਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ ॥

ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਏਕੁ ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਦਿਖਾਇ ॥

ਜੋਤਿ ‘ਨਿਰੰਤਰਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ! ਕਹਤਾ ਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਉਚਾ ਹੈ, ਉਚਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜਾਇ ਕਿਸੀ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਿ ਆਗਾਸਿ ਹੈ, ਕੇ ਪਤਾਲਿ ਹੈ, ਕਿ ਮਹਿ ਹੈ, ਏਵ ਕਿਸੀ ਹੀ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ । ਪਰੁ ਜਹਾ ਜਹਾ ਦੇਖਦਾ ਹਾ, ਤਹਾ ਤਹਾ ਏਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈ^੩ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਤਿ ਹੈ ? ਏਹ ਜਿਤਨੀ ਜੀਆ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੀ ਹੈ । ਏਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਦਿਖਾਇ ਜਾਣਾਇ ਗੁਰੂ ਦੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਾਹੀ, ਏਹਾ ਏਵੇ^੪ ਹੈ । ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਤਾਇਆ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਸਹਜ ਸਿਉ ਪਾਈਤਾ ਹੈ, ਏਸੁ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਥੀ । ਜਉ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਆਵੈ, ਤਉ ਦੇਖੇ, ਪਾਵੇ । ਤਬ ਏਹ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਆਗੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀ ਥੀ । ਅਬ ਬਹੁਤਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਐਸੀ ਹੀ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭ ਬਕੀ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਰਖੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧ ॥

^੧ਵਣਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸਤ ।

^੨ਮਿਲਤ (ਸਿਰੋਪਾ) ਪਹਿਨਾਇਆ ।

^੩ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ।

^੪ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੪ ॥ ੨੬੨ ॥ ੨੬੨ ॥

ਕਾਲ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨਗਰ ਤੇ ਸੁਭਾਇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਾਹਰ ਕੇ ਮਨਸਾ ਹੋਇ
ਆਈ । ਤਬ ਜਿਉ ਬਾਹਰ ਕੀ ਤਰਫ ਨਿਕਲੇ, ਤਿਉ ਆਵਰੇ ਆਵਰੇ ਦਰੀਆਵ ਕੀ ਓੜ^੧ ਆਇ ਨਿਕਸੇ । ਤਬ ਤਹਾ
ਦੇਖੇ, ਤਉ ਜਾਲਿ ਲੀਏ ਮਾਛੀ ਖੜਾ ਹੈ । ਬਾਬੇ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਉਨਿ ਜਾਲੁ ਪਾਣੀ ਮਹਿ ਡਾਲਿ ਕਰਿ ਮਛੀ ਫਹਾਇ
ਬਾਹਰਿ ਸਟਿ ਘਤੀ । ਤਬ ਰਿਹੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਤਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਮਛਲੀ ਜਾਲੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਸਹੁ^੨ ਖਾਰਾ ਅਸਗਾਹੁ^੩ ॥
ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਿਉ ਕੀਤੇ ਵੇਸਾਹੁ^੪ ॥
ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੇ ਸਿਰਾਹੁ^੫ ॥ ੧ ॥
ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥
ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਸਗਾਹੁ ਪਾਣੀ ਥਾ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਏਹ ਮਛੀ ਰਹਤੀ
ਥੀ । ਏਹ ਨ ਥੀ ਜਾਣਤੀ ਜਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈ^੬ ਪਕੜਿ ਸਕੇਗਾ, ਅਰੁ ਵਿਸਾਹ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਰਤੀ ਨ ਥੀ । ਸ੍ਰ ਅਚਿੰਤੁ ਹੀ
ਜਾਲਿ ਦਬਿ ਲਈ । ਲਿਖੇ ਕਾਰਣਿ ਆਇ ਪਕੜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਰੇ ! ਦੇਖਹੁ,
ਜਿਉ ਇਸਿ ਮਛੀ ਕਉ, ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਕਉ ਅਚਿੰਤੁ ਹੀ ਆਇ ਕਾਲੁ ਬਸਿ ਕਰੇਗਾ । ਜਿਉ ਏਸੁ ਮਛੀ ਕਉ ਦੇਖਤੇ ਹਉ
ਤਿਉ ਹੀ ਮਾਨੁਖਾ ਕਉ ਕਾਲੁ ਆਇ ਸੰਘਾਰੇਗਾ^੭” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜੋ ਲਗੇਟਬੰਦ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ
ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦਿਖਾ, ਸਭਸ ਹੀ ਜਗਤ ਕਉ ਕਾਲੁ ਗ੍ਰਾਸੇਗਾ ਕੇ ਕੋਈ ਬਾਚੀਐਗਾ ਭੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਾਧੇ ਕਾਲ ਕੇ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਕਾਲੁ ਅਫਾਹੁ^੮ ॥
ਸਚਿ ਰਤੇ ਸੇ ਉਬਰੇ^੯ ਦੁਬਿਧਾ^{੧੦} ਛੋਡਿ ਵਿਕਾਰ ॥
ਹਉ ਤਿਨੁ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਚਿਆਹੁ ॥ ੨ ॥

^੧ਤਰਫ, ਪਾਸੇ । ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੫੫ । ^੩ਸਮੁੰਦਰ । ^੪ਝੁੰਘਾ ।
^੫ਇਤਬਾਰ । ^੬ਸਿਰ ਤੋਂ । ^੭ਅਚਾਨਕ । ^੮ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ । ^੯ਅਮੋੜ, ਅਮਿੱਟ । ^{੧੦}ਬੱਚ ਗਏ ।
^{੧੧}ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਦੁੱਤ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਰਨਾ ਜਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਕਾਲ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ । ਸਭੁ ਕਾਲ ਕੀ ਜੇਵੜੀ ਮਹਿ ਬਾਧਿਆ ਪੜਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਕਾਲੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਵਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਏਸੁ ਕਾਲ ਤੇ ਸੋਈ ਉਬਰੇਗਾ, ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਪਛਾਤਾ, ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡੀ । ਅਵਰ ਸਭ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ । ਹਉ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਉਨ ਕਉ ਜਿ ਉਸਿ ਸਚੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਸਚੇ ਹੋਵਹਿਗੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਲ ਕੇ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਬੀਚਿ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, :—

ਸੀਚਾਨੇ¹ ਜਿਉ ਪੰਖੀਆ ਜਾਲੀ ਬਧਿਕ ਹਾਥਿ ॥

ਗੁਰ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਹੋਰਿ ਫਾਥੇ ਚੋਗੇ ਸਾਥਿ² ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਚੁਣਿ ਸੁਟੀਅਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੰਗੀ ਸਾਥਿ³ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਉ ਸੀਚਾਨੇ ਕੇ ਵਸਿ ਪੰਖੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਮਾਨੁਖੁ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਾਲੀ ਬਧਿਕ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਾਹੀ ਕਾਲ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ । ਜਿਤੁ ਘੜੀ ਏਸ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, ਤਿਤੁ ਘੜੀ ਓਨਿ ਵਸਾਇ ਲੀਆ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਰਖ ਲੀਆ, ਸੋਈ ਇਸੁ ਵਾਹੀ ਤੇ ਬਾਚਿਆ, ਅਰੁ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਸਭਿ ਵਾਹੀ ਫਾਥੇ ਜਮ ਕੇ ਸਾਥਿ ਦਾਣੇ ਚੁਗਦੇ ਹੋਨਿ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਜਿਤਨੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁਸਿ ਕਉ ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਡਾਰੇਗਾ । ਕੋਈ ਉਸ ਵਖਤਿ ਇਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਸਹਾਈ ਨ ਹੋਇਗਾ । ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਆ ਕਾ ਬਿਨਾਸੁ ਇਸ ਹੀ ਥੀ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਚਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਓਸ ਕਾ ਨਾਉ ਕੌਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਠਉਰ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਲਗੀਐ ? ਅਰੁ ਓਹੁ ਗਿਆਨੁ ਕਉਨੁ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨੁ ਅਰੁ ਮੁਖੁ ਸੂਚਾ ਹੋਇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਚੇ ਸਚਾ ਆਖੀਐ ਸਚੇ ਸਚਾ ਥਾਨੁ ॥

ਜਿਨੀ ਸਚਾ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨ ਮਨਿ ਸਚੁ ਧਿਆਨੁ ॥

ਮਨਿ⁴ ਮੁਖਿ ਸੂਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨਾ ਗਿਆਨੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੇ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ, ਜੁ ਕੋਈ ਸਚਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਸਚੇ ਹੀ ਘਰੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਓਹੁ ਸਚਾ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਸਚੁ ਹੀ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਖੂਨ ਉਨ ਥੀ ਮਿਟਿ ਗੋਆ ਹੈ । ਓਇ ਮਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ ਅਰੁ ਮੁਖਿ ਭੀ ਸਚੇ ਹੈ । ਉਨ ਕਾ ਸਚ ਹੀ ਸਾਥਿ ਧਿਆਨੁ ਹੈ । ਤਿਸ ਸਚਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਮਨੁ ਭੀ ਸੂਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਖੁ ਭੀ ਸੂਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਿ ਸਬਦੁ ਬਾ ਸੁ ਉਨਹੁ ਕਮਾਇਆ । ਸੁ ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈਐ । ਨਾ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਗਿਆਨੁ ਹੈ, ਨਾ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਧਿਆਨੁ ਹੈ" । ਖੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਨਿ ਓਹੁ ਅਦਿਸਟੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਤਾਇ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ । ਸੇ ਪੈਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਬ

¹ਬਾਜ਼ ।

²ਨਾਲ ।

³ਸਾਥੀ ।

⁴ਮਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਉ ਉਸਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੀਏ ? ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਰਿ ਰੀਝਾਈਐ ? ਤਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਣ ਕਾ ਅਰਥੁ ਕਿਆ ਹੈ — ਜੁ ਜਿਸ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਪਾਈਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਕਵਣੁ ਸੁਖੁ ਹੈ, ਜੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਪਾਈਦਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ਸਾਜਨੁ ਦੇਇ ਮਿਲਾਇ ॥
ਸਾਜਨਿ ਮਿਲਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਜਮਦੂਤ ਮੁਏ ਬਿਖੁ^੧ ਪਾਇ ॥
ਨਾਵੈ^੨ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸੈ ਨਾਉ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਹੋਰਭ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ ਰੀਝਦਾ^੩ । ਜਦਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਜੀਅ ਕੀ ਢੇਰੀ ਢਾਹਿ ਕਰਿ, ਜੀਅ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਐ, ਹੰਉਮੈ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰਿ ਗੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਹੈ ਜਿ ਜਮਦੂਤ ਜਿ ਹੈ^੪, ਸਿ ਪੜੇ ਝਖ ਮਾਰਹਿ, ਉਸ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਨ ਆਇ ਸਕਹਿ । ਹੋਰ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਜਮਦੂਤਾਂ ਕੇ ਭੰਡ ਮਹਿ ਹੈ । ਓਇ ਜਿ ਉਨ ਕੇ ਭੰਡ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹੋ, ਸਿ ਪੜੇ ਹਾ ਹਾ, ਬਿਲੀਤਾਪ^੫ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਜੋਰੁ ਕਿਛੁ ਚਲਤਾ ਨਾਹੀ, ਓਇ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਤੇ ਹੈ^੬ । ਉਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਨ ਕਉ ਦੁਖੁ ਪਹੁਚਾਵਤੇ ਹੈ^੭ । ਉਸਿ ਦੁਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਇ ਮਰਿ ਜਾਤੇ ਹੈ^੮ । ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜੀਉ ਨਾਵ ਮਹਿ ਵਸਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਉ ਜੀਅ ਮਹਿ ਆਇ ਵਸਦਾ ਹੈ । ਉਹਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਕੀ ਸਕਤਿ^੯ ਨਾਹੀ, ਤਿਸ ਤੇ ਜਮਦੂਤ ਮਰਿ ਮਿਟਤੇ ਹੈ । ਏਸੁ ਕਾ ਮਰਤਬਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਏਸੁ ਜੁਗ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਾਈ ਹੋਰ ਭੀ ਬੂਝ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਵੈ, ਅਰੁ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਨ ਆਵੈ” । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਬਾਬੁ ਗੁਰੁ ਗੁਬਾਰੁ ਹੋ ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਪਰਗਾਸੁ^{੧੦} ਹੋਇ ਸਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵਲਾਇ ॥
ਤਿਥੇ ਕਾਲੁ ਨ ਸੰਚਰੈ^{੧੧} ਜੋਤੀ^{੧੨} ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ । ਏਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਮਹਾ ਗੁਬਾਰੁ^{੧੩} ਹੈ । ਸੁਝ ਬੂਝ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਬਦ ਤੇ । ਜਬ ਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ, ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਇਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਗੁਬਾਰ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਸੋਝੀ ਪੜੇ । ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸੁ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਜਬ ਪਰਗਾਸੁ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਲਿਵ ਸਚ ਸਾਥਿ ਲਾਗੀ । ਤਬ ਏਸੁ ਕਉ ਕਾਲੁ ਪਹੁਚਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ । ਉਹਾ ਕਾਲ

^੧ਚਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਗਏ, ਭਾਵ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹਨ । ^੨ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ । ^੩ਪਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ।
^੪ਵਿਰਲਾਪ, ਰੋਂਦੇ । ^੫ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋਰ । ^੬ਚਾਨਣਾ । ^੭ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ । ^੮ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਵਿਚ
ਉਸ ਦੀ ਜੋਤ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ^੯ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨ । ^{੧੦}ਸਮਝ, ਗਿਆਨ ।

ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾਹੀ। ਉਹ ਜੋਤਿ ਕਉ ਜੋਤਿ ਮਿਲਿ ਸਮਾਈ। ਤਹਾ ਕਾਲੁ ਕਿਸ ਕਉ ਖਾਇ? ਜਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਇ ਲੀਣ ਹੁਆ। ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਖਾਇ ਸਕਤਾ। ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਗੋਆ। ਪਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਸਜਣੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭੀ ਤੁਹੈ ਹੈ"। ਅਰੁ ਜੀ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੀ ਤੁਹੈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਲਣਾ ਭੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਵਸਿ ਹੈ। ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਏਨਾ ਜੀਆ ਨੂ ਮਿਲਾਇ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਵਸਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਧੇ ਹੀ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਲਾਹਿ ਕਿ ਜਾਣੈ? ਜਿਥੇ ਤੂ, ਤਿਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ਜਿਥੇ ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ, ਤਿਥੇ ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਤੁਹੈ ਗੁਰੁ, ਤੁਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਬਦੁ, ਤੁਹੈ ਹੀ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰਾ। ਜੇ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਹੋਇ ਤਾ ਹਮ ਕਹਹਿ ਜੀ। ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਕਰਿ"। ਤਬ ਏਤਨੇ ਵਿਚਿ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, :—

ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਾਜਣ ਤੂੰ ਸੁਜਾਣ ਤੂੰ ਆਪੇ ਮੇਲਣਹਾਰੁ ॥
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਾਲਾਹੀਐ ਅੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਕਾਲੁ ਨ ਅਪੜੈ ਜਿਥੈ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰੁ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਜੀ, ਤੁਹੈ ਗੁਰੁ, ਤੁਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰੁ। ਵਿਚਿ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਸੰਸਾਰੁ ਨ ਓਧਾਰਿ"। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

ਹੁਕਮੀ ਸਭੇ ਉਪਜਹਿ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹੁਕਮੀ ਕਾਲੈ ਵਸਿ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ ਇਨਾ ਜੰਤਾ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏਹੁ ਤਉ ਭਲੀ ਗੋਸਟ ਭਈ। ਏਹਿ ਤਉ ਸਭਿ ਮੇਰੇ ਰਲੇ ਟੁਟਿ ਪਭੇ। ਪਰੁ ਇਨ ਕਉ ਓਹੀ ਬਿਧਿ ਬਝਾਇ ਦੀਜੀਐ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ, ਮੁਝ ਕਉ ਭਾਰੁ ਨ ਬਾਹਹਿ। ਜੇ ਐਸੀ ਸਮਝਹਿਗੇ, ਤਉ ਮਿਹਨਤ ਭੇ ਰਹਿ ਜਾਹਿਗੇ। ਇਨੁ ਕਉ ਮਿਹਨਤ ਬਝਾਇ ਦੇਉ"। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ! ਏਹਿ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ ਸਿ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਾਚਿ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈ"। ਅਰੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਹੁਕਮੁ ਪੜਿਆ ਹੈ ਏਨਾ ਜੀਆ ਕੇ ਬਾਬਿ ਤਿਉ ਹੀ ਤਿਉ ਹੀ ਏਹੁ ਜੀਉ ਕਾਰ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤਿਵੇ ਹੀ ਤਿਵ ਏਹੁ ਜੀ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈ"। ਅਰੁ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਕਉ ਨਰਕੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇ ਝੂਠ ਸਿਉ ਰਚਿ ਰਹੈਗੇ ਤੇ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਆਵਹਿਗੇ। ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਓਹਿ ਓਤੇ ਹੀ ਕਾਰ ਕਰਮਿ ਲਾਗੇ। ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਸਚ ਹੀ ਸਿਉ ਲਿਉ ਲਾਗੀ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਹੀ ਤਿਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਏਨਾ ਜੰਤਾ ਕੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਪੁਰਖਾ! ਜੁਗਤਿ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ। ਓਹੀ ਦਾਤਾ, ਓਹੀ ਸਤਿਗੁਰੁ। ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਸਬਦੁ, ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਸੰਸਾਰੁ। ਬਿਨਾ ਓਸ ਬੀ ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨ ਹੋਇਗਾ"। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਓਸ ਦੀ ਗਲ ਤੁਹੈ ਜਾਣਹਿ, ਪਰੁ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਏਵੇਂ ਹੈ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਕਰਨਹਾਰੁ

'ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹੁ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰਾ ਹੈ "ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਾਜਣ ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਤੂੰ ਆਪ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ"। 'ਤਰੀਕਾ, ਦੰਗ।

ਤੁਹੀਂ ਹੈ' । ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ, ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਹੈ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਪੁਰਖਾ ! ਜੇਸਾ ਤੁਸੀ ਜਾਣਹੁਗੇ, ਤੁਸਾਨੁ ਤੇਸਾ ਹੀ ਫਲੁ ਹੋਇਗਾ । ਤਬ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਏ । ਸਭ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਆਖੀਅਹਿ ਜਗ ਮਹਿ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੁਧ ਸਰਨਾਗਤੀ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰ, ਗੁਰ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੫ ॥ ੨੬੩ ॥ ੨੬੩ ॥

ਭਗਤੀ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਮਾਰਗ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਅਸਥਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਬਾ, ਸੁਮਾਰ' ਕੇ ਘਰਿ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਸੁਮਾਰੁ ਬੈਠਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ । ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠ ਗਏ । ਉਨਹੁ ਜਾਨਿਆ ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਿਸੁ ਸੁਮਾਰ ਕੇ ਘਰਿ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਬੁਲਾਵਤਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਬੋਲਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਧਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੁਮਾਰ ਮਹਿ ਹੈ ਜਾਂ ਓਇ ਚੁਪਕੇ ਹੋਇ ਕੇ ਬੈਠਿ ਰਹੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਧਿਆਨੁ ਖੋਲਿਆ, ਤਬ ਓਹਿ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪੜੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਸਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ । ਆਵਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਜੇਹੀ ਕੋਈ ਮਨਸਾ ਆਏ ਹਹੁ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਭਨਾ ਦੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ” । ਤਬ ਸਭਨੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਤਬ ਓਹਿ ਜਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਬੇ, ਸੇ ਉਠਿ ਖੜੇ ਭਏ । ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਅਸਾਡਾ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਆ । ਪਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ ਪ੍ਰਛਣੇ ਨੂ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਾ ਆਖਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਜਿ ਕੋਈ ਕੋਹੀ ਆ ਬਾਤ ਪੁਛੁਦਾ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਭੋਆ । ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਾਈ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਹੈ ਬਾਤ, ਸੁ ਪੁਛਿ ਲੇਹੁ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸੈਸਾਰ ਨੂ ਤਾ ਧੋਖਾ ਹੈ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾ, ਜਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਆਇ ਵਿਆਪਤਾ ਹੈ ਪਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜਿ ਕੋਈ ਸਰਨਿ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਾ ਭਰ

¹ਅਖਰੀ ਭਾਵ ‘ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਇਕੱਠ’ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਭਾਵ ਲਿਵ, ਮਸਤੀ ਤੋਂ ਹੈ । ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਤੋਂ ਹੈ ।

ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕੇ ਜੀ, ਕੋਈ ਡਰ ਭਗਤਾ ਕਉ ਭੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ਸਰੀਅਤ ਘਰ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਜਿ ।—

‘ਫੁਗਰੁ’ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੇ ਪੋਈਅਤੇ^੧ ਡਰੀਆਸੁ ॥
ਉਚਉ ਪਰਬਤੁ ਗਾਖੜੇ^੨ ਨਾ ਪਉੜੀ ਤਿਤੁ^੩ ਤਾਸੁ^੪ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤਰਿ ਜਾਣਿਆ ਗੁਰਿਮੇਲੀ ਤਰੀਆਸੁ^੫ ॥ ੧ ॥
ਭਾਈ ਰੇ ਭਵਜਲੁ ‘ਬਿਖਮੁ’ ਡਰਾਉ^੬ ॥
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਿ^੭ ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ ਹਰਿ^੮ ਨਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਨਿਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਗਤਾਂ ਕਉ ਭਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਭਉ ਹੈ, ਜਿ ਓਹੁ ਮਾਰਗੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ? ਅਰੁ ਕੇਸੇ ਕਰਿ ਜਾਈਐ ? ਮਾਰਗੁ ਜਿ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ, ਸੋ ਫੁਗਰੁ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ । ਸੋ ਕੇਸਾ ਫੁਗਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਖਰਾ ਉਚਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਫੁਗਰੁ ਕਉ ਨ ਪਉੜੀ ਹੈ ਨ ਘਾਟੀ ਹੈ । ਐਸਾ ਓਹੁ ਪਰਬਤੁ ਡਾਖੜਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਚੜਿਆ ਜਾਇ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਉਸ ਹੀ ਉਪਰਿ ਚੜਨਾ । ਚੜੀਐ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਚੜੀਐ ? ਤਬ ਇਸਿ ਮਾਰਗ ਕਾ ਭਉ ਭਗਤਾਂ ਕਉ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਡਰੁ ਭਗਤਾਂ ਕਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਡਰੁ ਭਗਤਾ ਕਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਾਗੇ ? ਜਬ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸ ਕਾ ਏਹੁ ਭਉ ਭਾਗੇ । ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਹੁ ਨਿਸਤਰੈ । ਉਚਾ ਫੁਗਰੁ ਪਰਬਤੁ, ਉਚੇ ਤੇ ਉਚਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਪਉੜੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਜਬ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਤਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ । ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਡਰੁ ਉਤਰਿ ਗੋਆ । ਜਿਸ ਭਵਜਲ ਕੇ ਡਰਿ ਸੈਸਾਰੁ ਡਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬਤਾਇ ਦੀਆ, ਸੁ ਭਵਜਲ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਰਿਆ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜੀਉ ਏਸੁ ਚਲਣੇ ਤੇ ਬਹੁਤੁ ਡਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਚਲੇ ਬਿਨਾ ਫੁਟਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਚਲਣੇ ਤੇ ਡਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਾ ਏਹੁ ਡਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੈ ?” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ।

ਚਲਾ ਚਲਾ ਜੇ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਚਲਣਹਾਰੁ ॥
ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਅਮਰੁ ਸੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਭੀ^੯ ਸਚਾ ਸਾਲਾਹਣਾ ਸਚੈ^{੧੦} ਥਾਨਿ ਪਿਆਰੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜੇ ਸਾਰੀ ਅਵਧ^{੧੧} ਵਿਚ ਕਹੀਐ ਜਿ ਮੇ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਸ ਨੇ ਮਰਣਾ ਨਾਹੀ ਛੋਡਤਾ, ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਸਾਰਾ ਜਨਮੁ ਕਰੈ, ਜਿ ਨਾਹੀ ਮਰਤਾ, ਨਾਹੀ

^੧ਫੋਢੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੬੪ । ^੨ਪਰਬਤ । ^੩ਪੋਕੇ ਘਰ, ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ।
^੪ਕਠਨ । ^੫ਉੱਚੇ । ^੬ਉਸ ਦੀ । ^੭ਮੇਂ ਤਰ ਗਈ । ^੮ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ । ^੯ਕਠਨ ।
^{੧੦}ਭਰਾਉਣਾ । ^{੧੧}ਸੁਭ ਹੋ ਕੇ । ^{੧੨}ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ । ^{੧੩}ਤਾਂ ਤੇ । ^{੧੪}ਸੱਚੇ ਥਾਂ ਭਾਵ ਸਤਿਸੰਗ
ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਪਾ ਕੇ । ^{੧੫}ਉਮਰ, ਆਯੁ ।

ਮਰਤਾ, ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਛੋਡਤਾ । ਅਰੁ ਜੇ ਪਹੁਚਿ ਰਹੈ, ਜਿ ਚਲਣਾ ਹੈ, ਤਉ ਭੀ ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਛੋਡਤਾ, ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੇ ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਇਗਾ । ਅਮਰੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਕੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਅਮਰੁ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੀ । ਅਮਰੁ ਜਿ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਐ, ਜਿ ਅਮਰੁ ਹੋਈ ਹੈ । ਹੋਰਸ ਸਭਸ ਕਾ ਨਾਸ ਹੈ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਕਰਤੇ ਤੇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਨਾ, ਅਉਰ ਕੋ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਨਾ । ਸੇਈ ਸਿਮਰੀਐ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਇਸਿ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਜੋ ਜੀਉ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੇ ਏਸੇ ਮਾਇਆ ਨੇ ਲਪਟਿ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਉ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ¹ ਹਜਾਰ ॥

ਹਸਤੀ² ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ³ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ ॥

ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੂਏ ਅਸਾਰ⁴ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ।—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਹੋ । ਜਿਨ ਕੇ ਪਕੇ ਘਰ ਸੋਹਣੇ ਹੈ, ਸੋਹਣੇ ਹੀ ਦਰ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੋਹਣੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕਈ ਹਜਾਰ ਮਹਲਤ⁵ ਉਪਰਿ ਦਰਬ⁶ ਲਾਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਕਈ ਹਸਤੀ⁷ ਹੈਨਿ । ਕਈ ਪਾਖਰੇ ਘੋੜੇ ਹੈਨਿ, ਕਈ ਲਖ ਕਰੋੜੀ ਲਸਕਰ ਹੈਨਿ ਅਪਾਰ, ਤਿਨੁ ਕੀ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਨਾਲਿ ਕਿਸ ਹੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨ ਚਲਿਓ । ਖਪਿ ਖਪਿ ਸੋਜਿ⁸ ਇਵ ਹੀ ਮੂਏ ਜੀਅ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕਿਛੁ ਚਲਿਓ ਨਾਹੀ, ਇਵ ਹੀ ਗਏ । ਸੇ ਵਸਤੁ ਵਿਹਾਈਆ⁹ ਨਾਹੀ ਜਿ ਜੀਅ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜਾਇ । ਸਾ ਵਸਤੁ ਵਿਹਾਈ ਜਿ ਇਥਾਉ ਛੋਡਿ ਗਏ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਇਸ ਜੀਅ ਦੇ ਕੰਮਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨ ਵਸਤੁ ਹੈ ?” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਸੋਇਨਾ ਰੁਪਾ¹⁰ ਸੋਚੀਐ¹¹ ਮਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ ਦੋਹੀ¹² ਫੇਰੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਤੈ ਜੀਉ ਖੋਲਸੀ¹³ ਬਦ ਫੈਲੀ¹⁴ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ । ਸੋਇਨਾ ਰੁਪਾ ਏਸੁ ਦੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ । ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਜੰਜਾਲੁ ਹੈ । ਜਿਤਨੀ ਮਾਇਆ ਏਤਨਾ ਹੀ ਏਸ ਜੀਅ ਕਉ ਜੰਜਾਲੁ ਹੈ । ਜਿ ਸਭਸ ਜਹਾਨ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹੁ ਹੋਇ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਦੋਹੀ ਫਿਰੇ, ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕੇ ਕੰਮਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਏਹੁ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ । ਜਨਮ ਮਰੈ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ । ਭਾਵੇਂ ਸਾਹੁ ਹੋਇ, ਭਾਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹੁ ਹੋਇ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਉ¹⁵ ਹੋਇ, ਭਾਵੇਂ ਰੋਕੁ¹⁶ ਹੋਇ । ਜਬ ਏਹੁ ਜੀਉ ਚਲੇਗਾ, ਤਬ ਏਸੁ ਜੋ ਬਦ ਅਮਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਪਕੜੀਟੇਗਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਅਮਲੀਆਂ ਕੇ ਸਿਰਿ ਹੋਇਗਾ, ਸਿ ਮੈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ਹੋਇਗਾ ? ਪੁਰਖਾ । ਮੈ ਏਵ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਲੇ ਅਮਲ

¹ਕਿਲੇ । ²ਹਾਥੀ । ³ਕਾਨੀਆਂ, ਅਮਾਰੀਆਂ । ⁴ਗਾਵਿਲ, ਮੂਰਖ । ⁵ਮਹੱਲ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਭਾਵ ਮਹੱਲ । ⁶ਧਨ, ਦੌਲਤ । ⁷ਹਾਥੀ । ⁸ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ । ⁹ਵਟਨ ਕਰਨਾ, ਖਰੀਦਣਾ । ¹⁰ਚਾਦੀ । ¹¹ਇਕੱਠਾ ਕਰੀਏ । ¹²ਦੁਹਾਈ, ਭੋਂਡੀ । ¹³ਖੇਡ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ । ¹⁴ਬੁਰੇ ਅਮਲਾਂ ਵਾਲਿਆ ਦਾ । ¹⁵ਅਮੀਰ । ¹⁶ਕੰਗਾਲ ।

ਕੀਤੇ ਹੋ' ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਸੇਈ ਭਲੇ ਹੈ' । ਏਹ ਵਸਤੁ ਏਸੁ ਜੀਆ ਕੇ ਕਾਮਿ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਵਸਤੁ ਏਸੁ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ' । ਤਬ ਓਨੀ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹ ਜਿ ਵਸਤੁ ਤੈ ਕਹੀ, ਸੁ ਜਹਾਨੁ ਏਸੁ ਵਸਤੁ ਨੋ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀ । ਐਸੇ ਹੀ ਜਹਾਨ ਨੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਚੋਆ¹ ਚੰਦਨ, ਥਾਗੇ² ਵਲੋਲੁ³, ਪਾਨ, ਫੂਲ, ਰਸ ਭੰਗਾ ਇਨਾ ਨੋ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਪੁਤ੍ਰਾ⁴ ਨੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸਤੀ ਨੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਮੇਰੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਸਤੁ ਨੋ ਅੰਗੀਕਾਰ⁵ ਕਰਦਾ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਰਾਮ ਕੇ ।

ਪੁਤ੍ਰਾ⁶ ਦੇਖਿ ਵਿਗਸੀਐ ਨਾਰੀ ਸੋਜ ਭਤਾਰ ॥
 ਚੋਆ⁷ ਚੰਦਨੁ ਲਾਈਐ ਕਾਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥
 ਖੇਹੁ⁸ ਖੇਹ ਰਲਾਈਐ ਛੋਡਿ ਚਲੇ ਘਰ⁹ ਬਾਰੁ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਜਿ ਪੁਤ੍ਰਾ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋ'ਦਾ ਹੈ, ਇਸਤੀ ਸਿਹਜਾ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋ'ਦਾ ਹੈ, ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਤੇਲ ਵਲੋਲੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਦੇਹੀ ਸੀਗਾਰਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਅੰਤਿ, ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਖੇਹ ਸਾਥਿ ਰੁਲਾਈਐਗੀ । ਸੁ ਖੇਹ ਸਾਥਿ ਖੇਹ ਰਲਿ ਜਾਇਗੀ, ਘਰੁ, ਬਾਰੁ ਛੋਡਿ ਚਲੇਗਾ । ਇਸ ਕੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿਮਰਨ ਤੇ' । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਇਸਿ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਠਕੁਰਾਇਤਿ¹⁰ ਕਉ ਹੀ ਪੈਆ ਲੋਚਤਾ ਹੈ, ਇਸਿ ਵਸਤ ਕਉ ਕੰਈ ਨਾਹੀ ਚਾਹਤਾ । ਇਸ ਕਾ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਹਰ¹¹ ਮਲੂਕ¹² ਕਹਾਈਐ ਰਾਜਾ ਰਾਉ ਕਿ ਖਾਨੁ ॥
 ਚਉਧਰੀ ਰਾਉ¹³ ਸਦਾਈਐ ਜਲਿ ਬਲੀਐ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਿਉ ਡਵਿ¹⁴ ਦਧਾ¹⁵ ਕਾਨੁ¹⁶ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸੁ ਵਸਤੁ ਦੀ ਏਹੁ ਠਕੁਰਾਈ ਜਣਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਮਹਰੁ ਹਾਂ ਕਿ ਮਲੂਕ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਉ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਨੁ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ਹਾਂ, ਸੁ ਏਹੁ ਠਕੁਰਾਈ ਤੋ ਏਸ ਕੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਅਭਿਮਾਨ ਮਹਿ ਪਚਦਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਕਾਲ ਕਉ ਡਉ ਜਲਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਸਿ ਕਉ, ਏਹੁ ਠਕੁਰਾਈ ਕੇ ਨਾਮ ਏਸ ਕਉ ਜਲਾਇ ਲੈ ਜਾਹਿਗੇ । ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸ ਕੀ ਠਉਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਗਰੀਬੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਥੀ" । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜਿਨਿ ਹਉਮੈ ਏਹੁ ਜਲਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਵ ਹੀ ਏਹੁ ਅਗਨਿ ਏਸ ਦੀ ਛੁਟੇ ਭੀ ?" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ" !

¹ਅਗਰ (ਇਕ ਸੁਗੰਧ ਦਾਇਕ ਲਕੜੀ) ਦਾ ਤੇਲ ਅਤੇ ਚੰਦਨ । ²ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ । ³ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਤੇਲ ।
⁴ਕਬੂਲ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ । ⁵ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸ ਹੋਈਦਾ ਹੈ । ⁶ਅਤਰ । ⁷ਸਰੀਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ, ਮਿੱਟੀ
 ਵਿਚ ਹੀ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ⁸ਘਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਮਿਗਰੀ । ⁹ਸਰਦਾਰੀ, ਚੌਧਰੇ ਪੁਣਾ । ¹⁰ਸਰਦਾਰ ।
¹¹ਬਾਦਸ਼ਾਹ । ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪੋਥੀ ਅਨਸਾਰ "ਰਾਜਾ" ਦੀ ਥਾਂ "ਠਾਕਰ" ਹੈ । ¹²ਰਾਜਾ । ¹³ਜੰਗਲ ਦੀ ਅਗਨੀ ।
¹⁴ਸੜਿਆ ਹੋਇਆ । ¹⁵ਕਾਨਾ ।

ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਇਸੀ ਜੋ ਆਇਆ ਜਗ ਮਾਹਿ ॥
 ਸਭੁ ਜਗੁ ਕਾਜਲ^੧ ਕੋਠੜੀ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ ਸੁਆਹਿ ॥
 ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੋ ਨਿਰਮਲੇ ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੀ ਭਾਹਿ^੨ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ । ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਹਉਮੈ ਹੀ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਹੀ ਵਿਚਿ ਜਾਇਗਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੋ ਕਾਜਲ ਕੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮੇਲੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਇਸਿ ਕਾਜਲ ਕੀ ਕੋਠੜੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਹੋਇ, ਨਾਤਰ ਸਭ ਜਗੁ ਕਾਲਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੇ, ਸੋਈ ਉਬਰੇ^੩ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਸ ਜੁਗ ਕੇ ਤੁਮ ਨਿਸਤਾਰਨਹਾਰੇ ਆਏ ਹੋ, ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਨਿਸਤਾਰਹੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ।

ਨਾਨਕ ਤਰੀਐ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਸਿਰਿ^੪ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥
 ਮੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਵੇਸਾਹੁ^੫ ॥
 ਮਨ ਮੁਖ ਭਉਜਲਿ ਪਚਿ^੬ ਮੁਏ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ ਅਥਾਹੁ^੭ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਹੋ । ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਸਮਰਥ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਜਿਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹੈ, ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਦੀਪ ਲੋਅ, ਪਾਤਾਲ ਜਿਸ ਕੇ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੈ । ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਟੇਕ ਮੈ ਪਕੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹਰਿ ਹੈ ਓਹੀ । ਓਹੀ ਮੇਰੀ ਪੂਜੀ, ਓਹੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਵਸਾਹੁ ਹੈ । ਓਹੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਹਾਰਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਸਮਰਥ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਹੈ । ਜੋ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਸੋ ਕਰੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਕੀਏ ਕਉ ਕੋਈ ਫੇਰੁ ਪਾਇ ਨ ਸਕੈ, ਹਉ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ ਹਉ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਜਿਤਨੇ ਮਨਮੁਖ ਹੋ, ਸੋ ਭਵਜਲ ਮਹਿ ਡੁਬਿ ਜਾਹਿਗੇ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ, ਸੋ ਏਸੁ ਭਵਜਲ ਸੈਸਾਰੁ ਅਥਾਹ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪੜੈਗਾ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੂੰ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ ਹੈਂ ਅਰੁ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੋ । ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਵ ਭਰਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਜੇ ਮੇਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਰਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸਭਨਾ ਦੀ ਰਹੋਗੀ" । ਤਬ ਓਹਿ ਸਭ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥
 ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਟਿਆ ਗਰਬ ਗੁਬਾਰ ॥
 ਸੋਈ ਨਾਨਕੁ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ ॥
 ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਰੁ ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਰੁ ॥

^੧ਸੁਰਮਾ, ਕਾਲਖ, ਸਿਆਹੀ ^੨ਅੱਗ (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ) । ^੩ਬਚ ਜਾਇਗਾ । ^੪ਸਰੋਮਣੀ, ਵੱਡਾ ।
^੫ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ । ^੬ਖੁਆਰ ਹੋ ਕੇ । ^੭ਛੁੱਧਾ (ਸਾਗਰ) ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪ੍ਰੇਈਅਰੇ ਧਨ ਨਾ ਰਹੈ, ਡੂਗਰ ਵਾਟ ਅਥਾਹੁ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੇ ਹੋਵੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਠ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿ, ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ
ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੨੬੬ ॥ ੨੬੭ ॥ ੨੬੮ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਉਸਤਤ ਰਾਗ ਮਾਝ ਤੇ ਮਲਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ॥

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਏਕਾ^੧ ਏਕੀ । ਅਉਰੁ ਮਾਨੁਖ
ਕੋਈ ਨਿਕਟਿ^੨ ਆਵਣ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਆਪਨੇ ਮਨ ਸਾਥਿ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਹੋਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ
ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਚੇ ਹੋਇ ਹੋਇ ਭੀ ਬਾਣੀ ਸਬਦਾਂ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਰਾਗ ਸਾਥਿ ਅਲਾਪਿ
ਅਲਾਪਿ, ਉਚੇ ਸੁਰ ਸਾਥਿ ਗਾਵਿ, ਗਾਵਿ, ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਬਖਾਨਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਪਹਰ ਏਕ ਭੇਦੁ, ਸਬਦ
ਸਾਖੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਬਖਿਆਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਕੀਆ । ਤਬ ਜਦ ਸਬਦ ਕਾ ਭੋਗੁ ਪੜਿਆ, ਤਬ ਆਗੇ ਵੇਰਿ ਚੁਪਕੇ ਘਰਿ
ਆਇ ਗੋਆ । ਬਹੁਤਿ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀ ਚਾਰਿ ਏਕੁ ਬੀੜੀਆਂ ਤਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ
ਹੋਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਜਿ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਬੈਠਾ ਕਰਤਾ ਥਾ ਅਰੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਆ ਤੇਰੇ ਮਨ ਮਹਿ
ਆਈ ? ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾ ਬਕਿਆ ਹਾਰਿ ਪੜਿਆ, ਕੈ^੩ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਓੜਕੁ^੪ ਆਇਆ ? ਆਗੇ
ਸਿਫਤਿ ਹੀ ਕਿਛੁ ਨ ਰਹੀ ਤੈ^੫ ਜਿ ਮਸਟ^੬ ਕਰੀ ? ਸੁ ਏਹੁ ਕਿਆ ਬੋਆ ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ
ਕਰੀ ਅਰੁ ਭੇਡਤ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਜੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਐਸਾ ਅਭਾਗੀ ਕਉਣੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਜਿ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੋਆ ਬਕੇਗਾ ।
ਪ੍ਰਭ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਸਿ ਹਾਰਿਆਂ ਬਕਿਆਂ ਕੋ ਉਤਸਾਹੁ ਕਰਨਹਾਰੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ ਮੈ ਜਿ ਚੁਪ ਕਰੀ ਹੈ, ਸੁ
ਏਵ ਕਰੀ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਸਿਫਤਿ ਜੋ ਕਰੈ ਸੋ ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਰੈ ਜੀ ? ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ
ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਜੀ । ਮੇਰੀ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬੁਧਿ ਹੈ ਜਿ ਮੈ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਿ ਸਕਾਂ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸੇਖ ਨਾਗ ਨ ਕਰਿ
ਸਕੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਹਸ੍ਰ^੭ ਜਿਹਵਾ ਹੋਨਿ । ਜਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਉ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰ
ਜੋ ਨਾਉ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਰਿ ਨਾਹੀ ਲੈਂਦਾ । ਅਤੇ ਜੀ ਵੇਦ ਜਿ ਤੇਰੇ ਸੁਆਸ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਭੀ ਪਏ ਨੇਤਾਂ ਨੇਤ ਪੁਕਾਰਦੇ

^੧ਇਕੱਲਾ ਹੀ । ^੨ਨੇੜੇ । ^੩ਜਾਂ । ^੪ਅੰਤ । ^੫ਚੁੱਪ । ^੬ਹਚਾਰ ਜੀਭਾਂ । ^੭ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ।

ਹੈਨਿ ਜਿ ਜੀ, ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਜੀ, ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ । ਤਾਂ ਮੇਂ ਕਿ ਜੀਉ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਕਿ ਸਕਤਿ ਹੈ ਜਿ ਮੇਂ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਸਕਾਂ । ਤਿਸ ਤੇ ਮੈਂ ਸਰਮਾਇ ਕਰਿ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਜੀ । ਤਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਹੈ ਏਵੇ ਜਿਵ ਤੂ ਕਹਦਾ ਹੈ", ਪਰੁ ਤੂ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਭਗਤੁ ਹੈ, ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ । ਤੇਰੇ ਜਿ ਮੁਹੁ^੧ ਕਿਛੁ ਸਬਦੁ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸੁ ਮੈਨੋਂ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰੀ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਉ ਗਾਵੇਗਾ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਮੈਂ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਜਾਣੇ ਨ ਦੇਉਗਾ, ਮੇਰੇ ਧਾਮ ਕਉ ਓਹੁ ਆਇ ਪਹੁਚੇਗਾ । ਤੂ ਨਿਸੰਕ^੨ ਹੋਇਕੇ ਮੇਰੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਾ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕੇ ਉਨਿ ਖੜਾ ਕੀਆ ਅਰੁ ਲੰਬੇ ਆਸਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਕਰੀ । ਫੇਰਿ ਉਨਿ ਠਾਵਾ^੩ ਹੂਆ । ਤਬ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਏਹੀ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ ਆਜੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੁਝ ਉਪਰਿ ਕਿਛੁ ਅਧਿਕ^੪ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇਖੀਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਮੈਂ ਸਿਫਤਿ ਜੋ ਕਰਉ ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕਰਉ । ਤਬ ਏਹੁ ਮਨ ਮਹਿ ਆਣੀ, ਜਿ ਏਹਿ ਜਿ ਸੇਸਾਰੀ ਦਾਦੀ ਹੈਂ ਅਰੁ ਸੇਸਾਰੀਆਂ ਲੋਗਾਂ ਕੀਆ ਵਾਰਾਂ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਸੇਸਾਰੀਆ ਪਾਸੋਂ ਦਾਨ ਪਾਵਦੇ ਹੈਨਿ । ਓਇ ਸੇਸਾਰੀ ਲੋਕ ਜਿ ਹੈਂ ਸੁ ਉਨਾ ਵਾਰਾਂ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਗੀਝਿ ਕਰਿ ਉਨੁ ਦਾਦੀਆਂ ਕਉ ਘੋੜੇ, ਕਪੜੇ, ਰੁਪਈਯੇ, ਅਨਾਜੁ ਬਖਸਿ ਦੇਤੇ ਹੈਂ । ਪਰੁ ਜੇ ਹੋਇ ਤਉ ਮੈਂ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਦਾਦੀ ਹੋਵਉ ਅਰੁ ਏਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵੇ ਮਤੁ ਮੁਝ ਪਰਿ ਭੀ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਦਾਦੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਵਾਰ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਰਾਗ ਮਾਝ ਮਹਿ ਗਾਵਿ ਕੇ ਅਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੈ । ਏਖਾਂ, ਕੈਸੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਤ ਕਉ ਗੀਝਾਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਬਖਸੀਸ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਿ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਸਦਕਾ ਸਭਸ ਪੰਥ ਕਉ ਪਾਰਿ ਬਾਹਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਬਾਣੀ ਵਾਰ ਕਉ ਕੋਈ ਪੜੇਗਾ, ਤਿਸੁ ਕੀ ਭੀ ਬੇੜੀ ਪਾਰਿ ਉਤਰੇਗੀ ਨਿਸੰਦੇਹ^੫ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ । ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਾਰ ਪਉਤੀ ਚਲੀ :—

ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ^੬ ਹੈ ਆਪਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਤੀ ॥
 ਰੰਗ^੭ ਪਰੰਗੁ ਉਪਾਰ^੮ ਜਨਾ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਤੀ ॥
 ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈਐ ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮਾਤੀ^੯ ॥
 ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਨਿ ਬਿਨੁ ਨਾਵੇ ਮਰਿ ਜਾਤੀ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੰਗਿ ਚਲੁਲਿਆ^{੧੦} ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ॥
 ਸੇ ਸੇਵਹੁ ਸਤਿ ਨਿਰੰਜਨੇ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤੀ ॥
 ਤੂ ਆਪੇ ਆਪਿ ਸੁਜਾਣੁ^{੧੧} ਹੈਂ ਵਡੁ ਪੁਰਖੁ ਵਡਾਤੀ ॥
 ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਤੁਧੁ ਧਿਆਇਏ ਮੇਰੇ ਸਚਿਆ ਬਾਲ ਬਲਿ ਹਉ ਤਿਨ ਜਾਤੀ^{੧੨} ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ^{੧੩} :—

ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਜੀ । ਤੂ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਿ ਸਕਉ ਜੀ । ਜਿਤਨੀ ਤੇਂ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਜਾਈ ਹੈ, ਤਿਤਨੀ ਕਉ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ, ਦੇਖਤਾ ਹੋਂ ਅਰੁ ਤਿਤਨੀ ਹੀ ਕਉ ਵਖਾਣਤਾ ਹੋਂ । ਜਿਤਨੀ ਕੁ ਮੇਰੀ ਬੁਧਿ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਹੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ

^੧ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ । ^੨ਸ਼ੋਕਾ ਰਹਿਤ, ਨਿਡਰ । ^੩ਖੜਾ ਹੋਣਾ । ^੪ਬਹੁਤ । ^੫ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਕੋ ਦੇ ।
^੬ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੧੩੮ । ^੭ਜਿਸ ਤਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨ ਹੋਵੇ । ^੮ਬਹੁਤ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀ
 ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦੀ । ^੯ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ । ^{੧੦}ਰੁਮਾਰਾ, ਤੇਰਾ । ^{੧੧}ਗੂੜ੍ਹੇ ਲਾਲ । ^{੧੨}ਸਿਆਣਾ ।
^{੧੩}ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ "ਜੋ ਮਨਿ ਤਨਿ ਤੁਧੁ ਧਿਆਇਏ ਹਉ ਤਿਨ ਤੇ ਬਲਿ ਜਾਤੀ" ।

ਰੰਗ ਪਰੰਗ ਕੀ ਉਪਾਰੁ^੧ ਜਨਾ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਧਿ ਉਪਾਈ ਹੈ, ਸੁ ਜੀ ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਇਕੁ ਖੇਲੁ ਹੈ ।
 ਸੁ ਜੀ ਇਸੁ ਅਪਨੇ ਖੇਲ ਕਉ ਤੂਹੈ^੨ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ । ਅਉਰੁ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ ਜਿ ਇਸੁ ਤੇਰੇ ਖੇਲ ਕਾ ਕੋਈ
 ਵਖਿਆਣੁ ਕਰਿ ਸਕੇ ਜੀ । ਇਕਿ ਆਵਤੈ ਹੈ ਅਰੁ ਇਕਿ ਉਠਿ ਜਾਤੈ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਰਿ
 ਮਰਿ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਹਰਿ ਕੇ ਰੰਗ ਚਲ੍ਹੇ ਰਾਤੇ ਹੈ । ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ, ਸਭ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ
 ਜਿ ਹੈ ਬਿਧਾਤਾ, ਸੋਈ ਸੇਵਣਾ ਜੁਗਤੁ^੩ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਸੁਜਾਣੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਅਰੁ ਵਡੇ ਤੇ ਵਡਾ ਹੈ ।
 ਪਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਪੁਰਖ ਮਨਿ ਤਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤੁਝ ਕਉ ਧਿਆਵਤੈ ਹੈ, ਹਉ ਤਿਨ੍ਹ ਉਪਰ ਤੇ ਬਲਿ ਜਾਉ ਜੀ । ਤਬ ਵੇਰਿ
 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ : —

॥ ਪਉਤੀ ॥

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਜਗਤ ਉਪਾਇ ਕੈ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਧੰਧੇ ਲਾਇਆ ॥
 ਮੋਹ ਠਗਉਲੀ^੪ ਪਾਇ ਕੈ ਤੁਧੁ ਆਪਹੁ ਜਗਤੁ ਖੁਆਇਆ^੫ ॥
 ਤਿਸਨਾ^੬ ਅੰਦਰਿ ਅਗਨਿ ਹੋ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤੈ^੭ ਭੁਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ॥
 ਸਹਸਾ^੮ ਇਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ ਮਰਿ ਜੇਮੇ ਆਇਆ ਜਾਇਆ ॥
 ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੋਹੁ ਨ ਤੁਟਈ ਸਭਿ ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ॥
 ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਸੁਖਿ ਰਜਾ ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਇਆ ॥
 ਕੁਲੁ ਉਧਾਰੇ ਆਪਣਾ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇਆ^੯ ॥
 ਸੋਭਾ ਸੁਰਤਿ^{੧੦} ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਪੁਰਖ ਅਲਖ ਜੀ । ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਜਗਤੁ
 ਉਪਾਇ ਕੈ ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਧੰਧੇ ਮਹਿ ਬਾਹਿ ਛੋਡਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਮੋਹ ਕੀ ਠਗਉਲੀ ਜੋ ਤੁਧੁ ਜੀਅ ਕਉ
 ਪਾਈ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਧੁ ਆਪਹੁ ਜਗਤੁ ਖੁਆਇਆ ਹੈ । ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੀ ਅਗਿ ਜਿ ਹੈ, ਤੈ ਜੀਅ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈ, ਸੁ ਕਬਹੂ
 ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਤੇ ਨਾਹੀ, ਸਦਾ ਓਇ ਭੁਖੇ ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਸਾਏ^{੧੦} ਰਹਤੇ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕੇ ਸਹਸੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੈਸਾਰੁ ਮਰਿ
 ਮਰਿ ਜੇਮਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੋਹੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਤੂਟਤਾ ਨਾਹੀ, ਸਭਿ ਕਰਮ ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਥਕਿ ਥਕਿ ਪੜਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਤੈ ਹੈ, ਸੁਖ ਸਾਂਤਿ ਸਾਥਿ
 ਅਘਾਇ^{੧੧} ਰਹਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਜਾ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾ ਅਪਨਾ ਕੁਲੁ ਭੀ ਉਧਾਰਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ
 ਭੀ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜੀ । ਉਨਕੀ ਸੁਰਤਿ ਅਰੁ ਸੋਭਾ ਭੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ, ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ਹੈ ।

^੧ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ । ^੨ਯੋਗ, ਮੁਨਾਸਬ । ^੩ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤ ਜਾਂ ਬੂਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਹੋਸ਼
 ਕਰਕੇ ਠੱਗ ਧਨ ਲੁਟਦਾ ਹੈ । ^੪ਭੁਲਾਇਆ ਹੈ । ^੫ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਲਾਲਚ । ^੬ਰੱਜਦਾ ।
^੭ਸੰਕਾ ਰੂਪ । ^੮ਮਾਂ । ^੯ਸਮਝ । ^{੧੦}ਪਿਆਸੇ । ^{੧੧}ਭਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

‘ਆਪੇ ਛਿੰਡ ਪਵਾਇ ਮਲਾ’^੧ ਖਾੜਾ ਰਚਿਆ ॥
 ਲਬੇ ਭੜਬੁ^੨ ਪਾਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਚਿਆ^੩ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਮਾਰੇ ਪਛਾਤਿ ਮੂਰਖ ਕਚਿਆ ॥
 ਆਪਿ ਭਿੜੇ^੪ ਮਾਰੇ ਆਪਿ ਆਪਿ ਕਾਰਜੁ ਰਚਿਆ ॥
 ਸਭਨਾ ਖਸਮੁ ਏਕੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ^੫ ਜਾਣੀਐ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ^੬ ॥
 ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾਪੁ ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਦਾ ਵਖਾਣੀਐ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਸਲਾਹਿ ਸਚੁ ਪਛਾਣੀਐ^੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਤੁਧਿ ਆਪੇ ਹੀ ਛਿੰਡ ਪਵਾਇਕੇ ਮਲਾ ਖਾੜਾ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋ ਸਚੇ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਸਾਥਿ ਭੜਬੁ ਘਤਿ ਲਬੇ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਮੂਰਖ ਜਿ ਕਚੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਏਹ ਜਿ ਪੰਜਿ ਹੋਨਿ, ਸੇ ਮਾਰਿ ਪਛਾਤਤੇ ਹੋਨਿ । ਐਪਰੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ! ਹਾਥਿ ਰਿਸੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾ ਕੇ ਸਾਥਿ ਭਿੜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰਤਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਧਿ ਜੋ ਰਚਿਆ ਹੈ ਸੁ ਤੁਹੇ ਹੀ ਜਾਣਹਿ ਜੀ । ਤੂ ਸਭਨਾ ਦਾ ਇਕੋ ਖਸਮੁ ਹੈ ਜੀ । ਏਸੁ ਬਾਰ ਕੀ ਸੋਝੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੇ ਪੜੀ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਪੜਤਾ ਹੈ ਜੀ, ਕਲਮ ਅਰੁ ਮਸਵਾਣੀ ਬਿਨਾ ਹੀ । ਅਰੁ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਪੁ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਦਾ ਵਖਾਣਤੇ ਹੈ, ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ । ਓਇ ਤੁਝ ਕਉ ਸਲਾਹਿ ਕਰਿ, ਤੁਧ ਨੇ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਨਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਫੇਰਿ ਬਾਣੀ ਆਈ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਾਂ ਤੈ ਇਕੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਹਾਂ ਅਫੈ ਹੋਇ ਇਕੁ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੈ ਦੁਇ ਤਰਫਾਂ ਕਿਉ ਕਹਿ ਬਾਧੀਆ ਹੋਨਿ ?”
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਦੋਵੇ^੮ ਤਰਫਾ ਉਪਾਇ ਇਕੁ ਵਰਤਿਆ ॥
 ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਵਰਤਾਇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਦੁ^੯ ਘਤਿਆ ॥
 ਪਰਵਿਰਤਿ^{੧੦} ਨਿਰਵਿਰਤਿ^{੧੧} ਹਾਠਾ^{੧੨} ਦੋਵੇ ਵਿਚਿ ਧਰਮੁ ਫਿਰੇ ਰੇਬਾਰਿਆ^{੧੩} ॥
 ਮਨਮੁਖ ਕਚੇ ਕੂਡਿਆਰ ਤਿਨ੍ਹੀ ਨਿਹਚਉ ਦਰਗਹ ਹਾਰਿਆ ॥
 ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦ ਸੂਰ^{੧੪} ਹੈ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਨ੍ਹੀ ਮਾਰਿਆ ॥
 ਸਚੈ ਅੰਦਰਿ ਮਹਲਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿਆ ॥
 ਸੇ ਭਗਤ ਤੁਧੁ ਭਾਵਦੇ ਸਚੈ ਨਾਇ ਪਿਆਰਿਆ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਨਿ ਆਪਣਾ ਤਿਨ੍ਹਾ ਵਿਟਹੁ ਹਉ ਵਾਰਿਆ^{੧੫} ॥ ੪ ॥

^੧ਛੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੮੦, ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧ ।
^੨ਭੜਬੁ, ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜਗਤ ।
^੩ਮਚਿਆ, ਚੌਲਾ ।
^੪ਭਿੜੇ, ਪਰਸੰਨ ਹੋਏ ।
^੫ਗੁਰਮੁਖਿ, ਘੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
^੬ਮਸਵਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ।
^੭ਵਖਾਣਤੇ, ਦਵਾਤ ਤੇ ।
^੮ਬਾਣੀ, ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
^੯ਸੋਝੀ, ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਦੋਵੇ ਧਿਰਾਂ ।
^{੧੦}ਭਗਤਾਂ ।
^{੧੧}ਸੰਸਾਰੀ ।
^{੧੨}ਤਿਆਗ ਮਾਰਗ ।
^{੧੩}ਤਰਫਾਂ, ਪਾਸੇ ।
^{੧੪}ਰਹਿਬਰ, ਵਕੀਲ ।
^{੧੫}ਸੂਰਮੇ, ਬਹਾਦਰ ।
^{੧੬}ਵਾਰਨੇ, ਸਦਕੇ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਅਲਖ ਅਭੇਦ ਜੀ ! ਦੰਵੇਂ ਤਰਫਾਂ ਉਪਾਇ ਕੇ, ਤੂੰ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਾ ਵਾਦੁ ਘਾਤਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤਿ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਸਮਝਾਵਣ ਕਉ ਰਚੀ ਹੈ। ਏਕ ਤੇਰੀ ਹਾਠ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਵਰਤਿ ਮਾਰਗੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹੈ। ਅਰੁ ਦੂਸਰੀ ਤੇਰੀ ਹਾਠ ਨਿਰਵਰਤਿ ਮਾਰਗੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹੈ। ਅਰੁ ਦੂਸਰੀ ਤੇਰੀ ਹਾਠ ਨਿਰਵਰਤਿ ਮਾਰਗੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਜੋਗ ਅਭਿਆਸੁ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕਮਾਇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਪਾਈਅਹਿ। ਸੁ ਇਕ ਤੇ ਪ੍ਰਵਰਤਿ ਮਾਰਗੀ ਰਚੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਏਕਿ ਤੇ ਨਿਵਰਤਿ ਮਾਰਗੀ ਰਚੇ ਹੈਂ। ਤਿਨੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਧਰਮੁ ਜੋ ਤੇ ਬਾਪਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਚਿ ਇਨ ਕੇ ਰੋਬਾਰਾ ਹੈ। ਜਿ ਪਰਵਰਤਿ ਮਾਰਗੀ ਜੀਅ ਹੈ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਚਤਾ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਧਰਮੁ ਉਪਦੇਸਤਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਮਹਿ ਤੁਮ ਨਰਕਿ ਜਾਹੁਗੇ। ਕਿਛੁ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗਿ ਆਵਹੁ, ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਅ ਕਾ ਭੀ ਕਾਰਜੁ ਹੋਵੇ। ਤਿਨੁ ਮਹਿ ਭੀ ਜੋ ਤੇ ਧਰਮ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਆਨਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਿਵਰਤਿ ਮਾਰਗ ਕੇ ਤੇ ਜਿ ਜੀਅ ਰਚੇ ਹੈ। ਸੋ ਇਨੁ ਰਾਤਿ ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ਕਉ ਪੜੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਾਮਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਧਰਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਰੋਬਾਰਾ, ਸੁ ਉਪਦੇਸਤਾ ਹੈ ਜਿ ਤੁਮ ਕਿਆ ਇਤਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਰਤੇ ਹੋ ? ਅਲੁਣੀ ਸਿਲਾ ਮਹਿ ਕਿਆ ਸੁਆਦੁ ਆਵਤਾ ਹੈ ? ਜੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਗੋਦ ਮਹਿ ਆਕਾਸੁ ਆਵੇ, ਤਉ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹਾਥਿ ਆਵੇ। ਤੁਮ ਏਹਿ ਜਿ ਅਸਟ^੧ ਸਿਧੀ ਕੇ ਸੁਖ ਹੈ, ਸੁ ਭੋਗਹੁ। ਤਬ ਉਨੁ ਬੀਚ ਤੇ ਭੀ ਜੋ ਤੇ ਟਾਲਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਅਨੇ ਸਿਧੀ ਕੇ ਸੁਖ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਮਨਮੁਖ ਜਿ ਕਚੇ ਕੂੜਿਆਰ ਹੋਨਿ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਧਰਮ ਕਾ ਕਹਿਆ ਭੀ ਨਾਹੀ ਸੁਖਾਵਤਾ। ਓਇ ਨਿਹਚਉ ਕਰਿ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਹਾਰਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਜਿ ਸੂਰੇ ਹੋ, ਤਿਨਾ ਕਾਮਨਾ^੨ ਕਉ ਜੀਤਿਆ ਹੈ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧੁ ਤਿਨੁ ਕਉ ਉਪਜਤਾ ਨਾਹੀ। ਸੇ ਤੇਰੇ ਸਚੇ ਮਹਲਿ ਅੰਦਰਿ ਸਬਦ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਵਡਿਆਈ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਸੋਈ ਸਚੇ ਭਗਤ ਹੋ, ਜਿਨਾ ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ ਪਿਆਰਾ ਹੋ, ਸੋਈ ਦੁਖ ਕਉ ਭਾਵਦੇ ਹੈਂ। ਓਹਿ ਸਭਿ ਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਸੇਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਹਉ ਤਿਨੁ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਜਾਉ" ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਨੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਦਾ^੩ ਸਦਾ ਤੂੰ ਏਕੁ ਹੋ ਤੁਧ ਦੂਜਾ ਖੋਲ੍ਹ ਰਚਾਇਆ ॥
ਹਉਮੈ ਗਰਬ^੪ ਉਪਾਇਕੇ ਲੋਭੁ^੫ ਅੰਤਰਿ ਜੰਤਾ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਵ ਭਾਵੇ ਤਿਉ ਰਖੁ ਤੂੰ ਸਭੁ ਕਰੇ ਤੇਰਾ ਕਰਾਇਆ ॥
ਇਕਨ੍ਹਾ ਬਖਸਹਿ ਮੇਲਿ ਲੇਹਿ ਗੁਰਮਤੀ ਤੁਧੋ ਲਾਇਆ ॥
ਇਕਿ ਖੜੇ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਚਾਕਰੀ ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਹੋਰੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥
ਹੋਰੁ ਕਾਰ ਵੇਕਾਰ ਹੈ ਇਕਿ ਸਚੀ ਕਾਰੇ ਲਾਇਆ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ^੬ ਕੁਟੰਬੁ ਹੈ ਇਕਿ ਅਲਿਪਤੁ ਰਹੇ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਇਆ ॥
ਓਹਿ ਅੰਦਰਹੁ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲੇ ਸਚੇ ਨਾਇ ਸਮਾਇਆ ॥ ੩ ॥

^੧ਰਹਿਬਰ, ਵਕੀਲ। ^੨ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ^੩ਅਨੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਯੋਗਾਦਿ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕੀਤੀਆਂ ਅਨੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ। ^੪ਖਾਹਸ਼। ^੫ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੩੯। ਵਾਰ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧।
^੬ਹੰਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ। ^੭ਜੀਵਾ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਪਾਇਆ। ^੮ਇਸਤ੍ਰੀ। ^੯ਬੇਲਾਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਦਾ ਇਕੁ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਜਿ ਤੈਂ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਤੈ ਦੂਜੀ ਖੇਲ ਰਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਗਰਬ ਉਪਾਇਕੈ¹ ਤੈਂ ਏਨ੍ਹਾ ਜੀਆਂ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਤਿਸ ਤੇ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜਿਵ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਿਵ ਏਨਾ ਦੂਤਾ ਤੇ ਰਖਿ ਲੇ, ਕਿਉ ਜਿ ਸਭੇ ਤੇਰਾ ਕਰਾਇਆ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਤੂੰ ਬਖਸਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਤੁਧਿ ਮੋਲਣੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਲਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਤੇਰੀ ਚਾਕਰੀ ਖੜੇ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਰਿਛ ਭਾਵਤਾ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੀ ਜਿ ਅਵਰ ਕਾਰ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਵਿਕਾਰ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਤੈਂ ਸਚੀ ਕਾਰ ਲਾਏ ਹੈਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਬਾਬਿ ਤੂੰ ਦੇਆਲੁ ਹੈਂ, ਸੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕੁਟੰਬ ਵਿਚਿ ਅਲਿਪਤੁ ਰਹਤੇ ਹੈ । ਓਹਿ ਅੰਦਰਹੁ ਭੀ ਨਿਰਮਲੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਬਾਹਰਹੁ ਭੀ ਨਿਰਮਲੇ ਹੈ, ਸਚੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬਾਨੀ ਆਈ, ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਨਾਥ, ਜਤੀ, ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਧਿਆਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਇਕਿ ਅੰਗਿ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਤੇ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਚਿ ਰਹੇ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਿ ਤੇ ਕਿਨੇ ਕਿਛੁ ਮੇਰਾ ਅਤੁ ਵੀ ਪਾਇਆ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਨਾਥ² ਜਤੀ ਸਿਧ³ ਪੀਰ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ⁴ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਤੁਝੈ ਸਮਾਇਆ ॥
ਜੁਗ ਛਤੀਹ ਗੁਬਾਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਭਾਇਆ ॥
ਜਲਾ ਬਿੰਬੁ⁵ ਅਸਰਾਲੁ⁶ ਤਿਨੈ ਵਰਤਾਇਆ ॥
ਨੀਲੁ⁷ ਅਨੀਲੁ⁸ ਅਗੰਮੁ ਸੁਰਜੀਤੁ⁹ ਸਥਾਇਆ ॥
ਅਗਨਿ ਉਪਾਈ ਵਾਦੁ ਭੁਖ ਤਿਹਾਇਆ ॥
ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ ॥
ਰਖੈ ਰਖਣਹਾਰੁ ਜਿਨਿ ਸਬਦ ਬੁਝਾਇਆ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ! ਨਾਥ, ਜਤੀ, ਸਿਧ, ਪੀਰ ਬਹੁਤ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਏਕ ਰੇਤੁ ਕੇ ਦਾਣੇ ਸਮਾਨਿ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਕਿਨੈ ਹੀ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ । ਜਾਂ ਉਨ ਕਉ ਤੁਝ ਹੀ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਰਉ ਓਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਤੇ ਹੈਂ । ਆਪਹੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਸਕਤੇ ਨਾਹੀ । ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਜੇਸੇ ਤੈਂ ਪੀਛੇ ਅਪਨੀ ਤਾਜੀ ਲਾਇ ਕਰਿ ਗੁਬਾਰੁ ਧੰਧੁਕਾਰ ਮਹਿ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਤੇਸੇ ਹੀ ਅਥ ਭੀ ਜਲ-ਬਿੰਬੁ, ਅਨੀਲੁ-ਪਾਣੀ, ਅਰੁ ਨੀਲੁ ਪਵਣੁ ਅਰੁ ਤੇਜੁ-ਅਗਨਿ ਤੀਨੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਗੁਬਾਰੁ ਧੰਧੁਕਾਰੁ ਛਤੀਹ ਜੁਗ ਵਰਤਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਪਿਛਲਾ ਧੰਧੁਕਾਰੁ ਨਿਰਜੀਤੁ ਥਾ ਅਰੁ ਅਥ ਜੋ ਧੰਧੁਕਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਰਜੀਤੁ ਹੈ । ਕਿਉ ਜਿ ਵਾਦੁ ਅਰੁ ਭੁਖ ਅਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਨਹੁ ਤੀਨਹੁ ਮਹਿ ਅਧੇਰੀ ਵਰਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੁਨੀਆ ਸਿਰਿ ਤੈਂ ਕਾਲੁ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਵ ਤਿਵ ਪੰਜਾ ਦੂਤਾ ਕਉ ਭਾਵਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਬਾਬਿ ਤੂੰ ਦੇਆਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਆਪਣਾ ਸਬਦੁ ਦੇ ਕੇ ਰਾਖਿ ਲੇਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਤਗਤਿ ! ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਾਰਗਿ ਪੜੇ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਤੂੰ ਕਹਿ ਸੁਨਾਉ; ਓਹਿ ਕਵਨ ਕਵਨ ਮਾਰਗੁ ਕਮਾਵਤੇ

¹ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ।

²ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੮੨ ।

³ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ।

⁴ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ।

⁵ਪਾਣੀ ।

⁶ਭਰਾਉਣਾ ।

⁷(ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ) ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ।

⁸ਗਿਣਤੀ ਰਹਿਤ, ਬੇਅੰਤ ।

⁹ਸਿਰਜਣਹਾਰ ।

ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਓਹ ਮਾਰਗੁ ਭੀ ਕਹਿ ਸੁਨਾਉ । ਦੇਖਾਂ, ਓਨਾ ਸਭਨਾ ਮਾਰਗਾਂ ਬੀਚ ਬੀ ਮੁਝ ਕਉ ਉਤਮ ਮਾਰਗੁ ਕੋਹਲਾ
ਭਾਵਤਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਇਕਿ ਕੰਦ^੧ ਮੂਲ^੨ ਚੁਣਿ ਖਾਹਿ ਵਣ^੩ ਖੰਡਿ ਵਾਸਾ ॥
ਇਕਿ ਭਗਵਾ ਵੇਸੁ ਕਰਿ ਫਿਰਹਿ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥
ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨਾ^੪ ਬਹੁਤੁ ਛਾਦਨ^੫ ਭੋਜਨ ਕੀ ਆਸਾ ।
ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ਨ ਗਿਰਹੀ^੬ ਨ ਉਦਾਸਾ ॥
ਜਮ ਕਾਲੁ ਸਿਰਹੁ ਨਾ ਉਤਰੇ ਕ੍ਰਿਬਿਧਿ^੭ ਮਨਸਾ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਕਾਲੁ ਨ ਆਵੇ ਨੇਤੈ ਜਾ ਹੋਵੈ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ॥
ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਸਚੁ ਮਨਿ ਘਰ^੮ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਨਿ ਆਪਣਾ ਸੇ ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸਾ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ ! ਇਕਿ ਘਰ ਬਾਰ ਕਉ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ
ਵਣ ਖੰਡਿ ਜਾਇ ਬੈਸਤੈ ਹੈ^੧ ਅਰੁ ਕੰਦੁ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਤੇ ਹੈ^੨ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਭਗਵੇ ਵੇਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ
ਹੋਇ ਦੇਸੰਤਰ ਭ੍ਰਮਤੈ^੩ ਹੈ^੪ । ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਛਾਦਨ ਅਰੁ ਭੋਜਨ ਕੀ ਆਸਾ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਹੈ ਜੀ । ਓਨ੍ਹ ਕਾ ਤੋ ਜਨਮੁ
ਬਿਰਥਾ ਗੋਆ ਹੈ ਜੀ । ਓਇ ਗਿਰਹੀ ਅਰੁ ਨਾ ਓਇ ਉਦਾਸ । ਜਮਕਾਲੁ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਹੁ ਉਤਰਤਾ ਨਾਹੀ,
ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਕ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕੀ ਆਸਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ^੬ । ਤਿਨ ਕੇ
ਨਿਕਟਿ ਕਾਲੁ ਆਵਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਚੁ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰਤੈ ਹੈ, ਸੇ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ
ਉਦਾਸੀ ਹੈ । ਓਇ ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੁ^੭ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਸੇਵਤੈ ਹੈ^੮, ਤੇਈ ਤੁਝ ਕਉ ਭਾਵਤੈ
ਹੈ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

^੧ਮਾਹਾਰੂਤੀ ਸਭ ਤੂੰ ਘਤੀ^੨ ਮੂਰਤ ਵੀਚਾਰਾ ॥
ਤੂੰ ਗਣਤੈ^੩ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਚੇ ਅਲਖ^੪ ਅਪਾਰਾ ॥
ਪਤਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥
ਨਾਉ ਪਤੀਐ ਨਾਉ ਬੁਝੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਬੀਚਾਰਾ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਖਟਿਆ ਭਗਤੀ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥
ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿਆ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਚਿਆਰਾ ॥
ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਉ ਪਰਾਣੁ ਹੈ ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰਾ ॥
ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਇਕੁ ਤੂੰ ਹੋਰ ਜਗਤੁ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੬ ॥

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—ਪੰਨਾ ੧੪੦, ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧ । ^੨ਗਾਜਰ ਆਦਿਕ ਚਮੀਨ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਹਨ । ^੩ਸਥਜੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ । ^੪ਜੋਗਲਾ ਵਾਲੀ ਚਮੀਨ ਵਿਚ । ^੫ਲਾਲਚ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ
"ਤਿਨਾ ਅੰਤਰਿ" ਹੈ । ^੬ਕਪੜੇ । ^੭ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ । ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਮਨਿ ਆਸਾ" ਹੈ । ^੯ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਉਦਾਸ
ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ । ^{੧੨}ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੪੦ । ^{੧੩}ਮੂਰਤ, ਦੋ ਘਤੀਆਂ । ^{੧੪}ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ । ^{੧੫}ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਸਿਰਜਨ ਹਾਰਾ" ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਜਿ ਹੇ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਏਹਿ ਮਾਹ, ਰੁਤੀ, ਘੜੀਆਂ, ਮਹੁਰਤ, ਜਿਨੀ ਪੁਰਬ ਲਗਦੇ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕੀਚਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤੂ ਏਤੁ ਗਣਤੀ ਕਿਨੈ ਪਾਇ ਸਕਿਆ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਪੜੇ ਪੰਡਿਤ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਜਿਨੁ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਹੈ, ਸੁ ਓਹਿ ਪਤੇ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕੇਉ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕੇ ਮਨਿ ਅਰੁ ਮੁਖਿ ਨਾਉ ਹੀ ਪੜੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਾਉ ਹੀ ਬੁਝੀਤਾ ਹੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹਾ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਖਟਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਭਗਤਿ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਹੈ । ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਦਰਿ ਸਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਦੀਏ ਜੀਅ ਪਰਾਨ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਜੋਤਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਾਨਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੀ ਹੈ । ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਏਕੇ ਤੂਹੇ ਹੈ; ਹੋਰੁ ਜਗਤੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਵਣਜਾਰਾ ਹੈ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ :—

ਪਉੜੀ ।

‘ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਦੇਖਿ ਅੰਦਰੁ ਭਾਲਿਆ ॥
ਸਚੇ ਪੁਰਖਿ ਅਲਖਿ ਸਿਰਜਿ^੧ ਨਿਹਾਲਿਆ^੨ ॥
ਉਭਤਿ ਭੁਲੇ ਰਾਹੁ ਗੁਰਿ ਵੇਖਾਲਿਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੇ ਵਾਹੁ^੩ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿਆ ॥
ਪਾਇਆ ਰਤਨੁ ਘਰਾਹੁ^੪ ਦੀਵਾ^੫ ਬਾਲਿਆ ॥
ਸਚੇ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਿ ਸੁਖੀਏ ਸਚ ਵਾਲਿਆ ॥
‘ਨਿਭਰਿਆ ਡਰੁ ਲਗਿ ਗਰਬਿ ਸਿਗਾਲਿਆ ॥
ਨਾਵਹੁ ਭੁਲਾ ਜਗੁ ਫਿਰੈ ਬੇਤਾਲਿਆ^੬ ॥੯॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਪੁਰਖ ਅਲੇਖ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਦੇਖਿ ਭਾਲਿ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕੇ, ਰਾਹਹੁ ਉਭਤਿ^੧—ਭੁਲਾ ਜਾਤਾ ਰਾਹੁ ਗੁਰੂ ਦੇਖਾਲਿਆ ਜੀ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਤੂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਉ ਦੇਖੁ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਉ ਸੋਧਿ, ਅਰੁ ਸਚੁ ਕਉ ਸਮਾਲਿ ਜੀ ! ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਪੈਂਡਾ ਬਰਾਇਆ । ਜਬ ਜੀ ਮੈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੁ ਕਉ ਸੋਧਿਆ, ਤਬ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਤੂਹੇ^੨ ਹੈ ਜੀ । ਘਰ ਅੰਦਰਹੁ ਹੀ ਲਧੇਹਿ, ਤਬ ਗਿਆਨੁ ਕਾ ਦੀਵਾ ਬਲਿ ਉਠਿਆ ਜੀ । ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਤੂ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ, ਸੇਈ ਸੁਖੀਏ, ਅਰੁ ਸੇਈ ਸਚੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੇਈ ਸਚ ਵਾਲੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਤੈਂਥੀ ਨਿਭਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਗਰਬਵੰਤ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕੇ ਸਿਰਿ ਡਰੁ ਖਰਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਿ ਅਣੇ ਹੀ ਪਹਰ ਜਮੁ ਖਲਾ ਹੈ । ਗਰਬਿ ਓਸ ਕਉ ਗਾਲਿ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ ਨਾਵਹੁ ਭੁਲਾ ਜਗਤੁ ਬੇਤਾਲਿਆ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ।”
ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ :—

^੧ਵੱਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੧੪੯, ਵਾਰ ਮਾਝ, ਪੰਥੀ ਵਿਚ “ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲਿ” ਹੈ। ^੨ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ।
^੩ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਹੈ। ^੪ਧਨ ਹੈ। ^੫ਘਰੇ ਹੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ। ^੬ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਦੀਵਾ।
^੭ਜੋ ਹਰੀ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ^੮ਭੁਤਨਾ ਹੋ ਕੇ। ^੯ਜੰਗਲ, ਅਜੇਹੀ ਰੋਹੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਦਾ ਥਹੁ ਪਤਾ ਨ ਲੱਭੇ।

ਪਉੜੀ ।

‘ਇਕਿ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਵਣਜਦੇ ਇਕਿ ਕਚੇ ਦੇ ਵਾਪਾਰਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਠੈ^੧ ਪਾਈਅਨ੍ਹਿ ਅੰਦਰਿ ਰਤਨ ਭੰਡਾਰਾ ॥
ਵਿਣੁ ਗੁਰਿ ਕਿਨੈ ਨ ਲਧਿਆ ਅੰਧੇ ਭਉਕਿ ਮੁਏ ਕੁੜਿਆਰਾ ॥
ਮਨਮੁਖ ਦੂਜੇ ਪਚਿ ਮੁਏ ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਵੀਚਾਰਾ ॥
ਇਕਸੁ ਬਾਝਹੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਕਿਸੁ ਅਗੈ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥
ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ ਸਦਾ ਭਉਕਦੇ ਇਕਨਾ ਭਰੇ ਤੁਜਾਰਾ^੨ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਹੋਰੁ ਧਨੁ ਨਾਹੀ ਹੋਰੁ ਬਿਖਿਆ ਸਭੁ ਛਾਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਕਰੈ ਆਪਿ ਹੁਕਮਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਇਕਿ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥਾ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਹੈਨਿ । ਜਿਨ ਕਉ ਤੈ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਦੀਆ ਹੈ, ਸੇ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥਾ ਕੇ ਵਪਾਰੀ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈਂ; ਸੇ ਕਚ ਕੇ ਵਪਾਰੀ ਹੈਂ । ਪਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਠਾ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਆਤਮੇ ਅੰਤਰਿ ਰਤਨੁ ਭੰਡਾਰ ਪਾਏ ਹੈ; ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਲਭਤੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ । ਅੰਧੇ ਭਉਕਿ ਭਉਕਿ ਮਰਤੇ ਹੈਂ । ਓਇ ਕੁੜਿਆਰ ਹੈਂ । ਜਿਨ ਕਉ ਵੀਚਾਰੁ ਨਾਹੀ, ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਪਚਿ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਏਕਸ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਦੂਜਾ ਕਿਛੁ ਹੈ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਕਿਸ ਆਗੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਹਿ । ਇਕਿ ਤੈ ਨਿਰਧਨ ਸਾਜੇ ਹੈਂ, ਸੇ ਸਦਾ ਧਨ ਕਉ ਭੋਂਕਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਇਕਨਾ ਕੇ ਤੈਂ ਤੁਖਾਰਾ ਭਰੇ ਹੈਂ, ਪਰ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀ ਹੋਰੁ ਧਨੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਬਿਖਿਆ ਛਾਰੁ ਹੈ ਜੀ । ਤੂ ਆਪੇ ਕਰਹਿ, ਆਪੇ ਕਰਾਵਹਿ, ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ਹੈਂ ਜੀ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਜੀ ।

‘ਆਪੇ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜਿ ਕੈ ਆਪੇ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਇਕਿ ਖੋਟੇ ਇਕਿ ਖਰੇ ਆਪੇ ਪਰਖਣਹਾਰੁ ॥
ਖਰੇ ਖਜਾਨੇ ਪਈਅਹਿ ਖੋਟੇ ਸਟੀਅਹਿ ਬਾਹਰ ਵਾਰਿ ॥
ਖੋਟੇ ਸਚੀ ਦਰਗਹ ਸੁਟੀਅਹਿ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਛੈ ਭਜਿ ਪਵਹਿ ਏਹਾ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ^੩ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਖੋਟਿਅਹੁ ਖਰੇ ਕਰੇ ਸਥਾਇ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥
ਸਚੀ ਦਰਗਹ ਮੰਨੀਅਨਿ ਗੁਰ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਪਿਆਰਿ ॥
ਗਣਤ ਤਿਨੁ ਦੀ ਕੋ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਿ ਬਖਸੇ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਆਪੇ ਤੂ ਕੁਦਰਤ ਸਾਜਿ ਕੈ ਆਪੇ ਹੀ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੪੧ । ਵਾਰ ਮਾਝ । ‘ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ । ‘ਖਜਾਨੇ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਤੁਖਾਰਾ” ਹੈ । ‘ਖਜਾਨਾ । ‘ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੪੩, ਵਾਰ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧ । ‘ਸੋਝਟ ।

ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਕਿ ਤੈਂ ਖੋਟੇ ਰਚੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਤੈਂ ਖਰੇ ਰਚੇ ਹੈ ਅਰੁ ਤੂੰ ਆਪੇ ਪਰਖਨਹਾਰਾ ਹੈਂ ਜੀ। ਤੂੰ ਖਰਿਆਂ ਕਉ ਪਰਖਿ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਖਜਾਨੇ ਬਾਹਰਾ ਹੈਂ ਅਰੁ ਖੋਟਿਆਂ ਕਉ ਬਾਹਰਿ ਸੁਟਿ ਘਤਦਾ ਹੈਂ ਜੀ। ਜੇ ਦਰਗਹ ਤੇ ਸੁਟੇ, ਸੁ ਕਿਸ ਆਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ੍ਹਿ ਜੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਓਇ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਛੇ ਭਜਿ ਪਵਨਿ, ਤਾਂ ਏਹਾ ਕਰਣੀ ਓਨ ਕੀ ਸਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਪਨਾ ਸਬਦੁ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੋਟਿਆਂ ਕਉ ਭੀ ਖਰੇ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਤਬ ਓਇ ਫੇਰਿ ਗੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਪੀਛੇ ਭੇਰੀ ਸਚੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਮੰਨੀਅਹਿ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕੋਈ ਕਿਆ ਕਰੇ, ਜੋ ਆਪਿ ਕਰਤੇ ਬਖਸੇ ਹੈ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਚਾ^੧ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਿਆ ॥
 ਗੁਰਮਤੀ^੨ ਆਪੁ ਗਵਾਇ^੩ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ॥
 ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰੁ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣਿਆ ॥
 ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਣਿਆ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਸਦਾ ਕੂੜਿਆਰ ਭਰਮਿ ਕੁਲਾਣਿਆ ॥
 ਵਿਸਟਾ^੪ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸੁ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ॥
 ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ਆਵਣ ਜਾਣਿਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਾਰਖੁ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਖੋਟਾ ਖਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਸਚਾ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਪਤਿਆ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਓਇ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਲੈ ਕਰਿ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੀ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਚਾ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਨਗਾਰਾ ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਬਾਜਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਚੇ ਸਬਦ ਕਉ ਜੋ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰ ਚਲਤੇ ਹੈ, ਸੇਈ ਸਚਿ ਸਮਾਵਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਸਦਾ ਕੂੜਿਆਰ ਭਰਮਿ ਕੁਲੇ ਹੈ, ਵਿਸਟਾ ਅੰਦਰਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਵਾਸੁ ਹੈ। ਓਇ ਪੜੇ ਖਾਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਦੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੇ। ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ-ਜਿ ਕੂੜ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਕੂੜ ਕਾ ਸੁਆਦੁ ਪਛਾਣਤੇ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਏਸੁ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿਐ ਹਮ ਕਉ ਭੰਫੁ ਲਾਗਣਾ ਹੈ। ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਏਕਸੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵਣਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਪਾਰਖੁ ਆਪਿ ਤੂੰ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਖੋਟਾ ਖਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬਾਨੀ ਹੋਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਾਂ ਤੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਐਸਾ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਉ ਨਿਸੰਗਿ ਸੇਵਿ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿ ਤੁਝ ਕਉ ਕਾਰ ਆਖੇ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਮਾਏ। ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਝ ਕਉ ਦੇਯਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬ ਨਾਉ ਤੁਝ ਕਉ ਪਲੈ ਪੜੇਗਾ, ਭਗਤਿ ਕਾ ਸਾਰੁ, ਲਾਹਾ ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਵਹਿਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈ ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਕਉ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੋਂ ਜਿ ਏ ਮੇਰੇ ਮਨਾ !

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੪੪, ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧।

^੨ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵੁਆਰਾ।

^੩ਹੋਕਾਰ।

^੪ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ (ਕੀੜੇ ਵਾਂਗ)।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗ^੧ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਈਐ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਖੈ ਕਾਰ ਸੁ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਲਾਹਾ ਭਗਤਿ ਸੁ ਸਾਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਕੂੜੁ ਗੁਬਾਰੁ ਕੂੜੁ ਕਮਾਈਐ ॥
ਸਚੇ ਦੈ ਦਰ ਜਾਇ ਸਚੁ ਚਵਾਈਐ^੨ ॥
ਸਚੈ ਅੰਦਰਿ ਮਹਲਿ ਸਚਿ ਬੁਲਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਦਾ ਸਚਿਆਰੁ ਸਚਿ ਸਮਾਈਐ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੀ ਮਤਿ ਦੇਹਿ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਾਥਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਜੁੜੇ । ਏਹ ਬਾਤ ਸਤਿ ਇਵ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਉ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜੀ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਭ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਏ ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਤੇ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਵਡਾ ਗਹਥਰ^੩ ਬਨੁ ਹੈ ਜੀ । ਇਸ ਮਹਿ ਤੇ ਸੋਈ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੂੰ ਆਪਿ ਨਿਕਾਲਹਿਗਾ ਜੀ । ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਅਵਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਤੇਰਿਆ ਦਾਸਾ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਅਵਰੁ ਹੈ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ :-

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਭਗਤਾ^੪ ਤੇ ਸੈਸਾਰੀਆ^੫ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥
ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਅਭੁਲੁ ਹੈ ਨ ਭੁਲੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਭਗਤ ਆਪੇ ਮੇਲਿਅਨ ਜਿਨੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ॥
ਸੈਸਾਰੀ ਆਪਿ ਖੁਆਇਅਨ^੬ ਜਿਨੀ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਬਿਖੁ ਖਾਇਆ ॥
ਚਲਣਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਕਾਮੁ ਰਹੋਧੁ ਵਿਸੁ^੭ ਵਧਾਇਆ ॥
ਭਗਤ ਕਰਨਿ ਹਰਿ ਚਾਕਰੀ ਜਿਨੀ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥
ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਹੋਇ ਕੈ ਜਿਨੀ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ^੮ ਗਵਾਇਆ ॥
ਓਨ੍ਹ ਖਸਮੇ ਕੈ ਦਰਿ ਮੁਖ ਉਜਲੇ^੯ ਸਚੇ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਇਆ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਅਰੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ ਜਿ ਭਗਤਾਂ ਕਾ ਰਾਹੁ ਹੋਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੀਆ ਕਾ ਅਵਰੁ ਪੈਂਡਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾ ਕਾ ਆਪਸ ਮਹਿ ਜੋੜਤਾ ਨਾਹੀ । ਭਗਤਾ ਮਾਇਆ

^੧ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੪੫ ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧ । ^੨ਬਿਨਾ ਸੰਕੇ ਦੇ । ^੩ਬੋਲੀਐ ।
^੪ਸਚ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੱਚੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਬੁਲਾਈਦਾ ਹੈ । ^੫ਅਤਿ ਸੰਘਣਾ । ^੬ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੪੫ । ^੭ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਲੋਕ । ^੮ਭੁਲਾਇਆ ਹੈ । ^੯ਜਹਿਰ ।
^{੧੦}ਹਉਮੈ, ਹੰਕਾਰ । ^{੧੧}ਮਾਲਕ ਦ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਸੁਰਖਰੁ ਹਨ ।

ਤਿਆਗਣੀ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੀਆ ਮਾਇਆ ਸੰਜਣੀ¹ । ਸੁ ਏਹੀ ਭਗਤਾ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੀਆ ਅਜੋਤੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਆਪਿ ਅਭਲੁ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੁਲਾਇਆ ਭੁਲਦਾ ਨਾਹੀ² । ਜਾਂ ਭਾਣਾ ਹੋਸੁ ਤਾਂ ਭਗਤ ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਲੇਏ ਹੋਸੁ, ਤਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਚੇ ਸਚ ਕਮਾਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੀ ਆਪੇ ਆਪਹੁ ਖੁਆਏ ਹੋ ਸਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੂੜ ਬੋਲਿ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ਹੈ । ਓਇ ਚਲਣ ਕੀ ਸਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਵਿਖੁ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਧਾਇ ਘਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਭਗਤ ਹਰਿ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਤੇ ਹੈ³ । ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਹੈ, ਓਇ ਦਾਸਾਂ ਕੇ ਦਾਸ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ⁴ ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਵਿਚਹੁ ਗਵਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਖਸਮ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬਾਣੀ ਆਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਜਿ ਸਚੁ ਸਚੁ ਪੈਆ ਪੁਕਾਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਚ ਤੇ ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਪਲੇ ਪਛਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਹੁ ਸਚੁ ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਨਿ ਬਤਾਇਆ ਹੈ?" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਹਰਬਾਨ !

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਚਾ⁵ ਭੋਜਨੁ ਭਾਉ⁶ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦਸਿਆ ॥

ਸਚੇ ਹੀ ਪਤੀਆਇ⁷ ਸਚਿ ਵਿਗਸਿਆ ॥

ਸਚੇ ਕੋਟਿ⁸ ਗਿਰਾਇ⁹ ਨਿਜੁ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਨਾਉ ਪ੍ਰੇਮਿ ਰਹਸਿਆ¹⁰ ॥

ਸਚੇ ਦੇ ਦੀਬਾਣਿ ਕੂੜਿ ਨ ਜਾਈਐ ॥

ਭੁਠੇ ਭੁਠ ਵਖਾਣਿ ਸੁ ਮਹਲੁ ਖੁਆਈਐ¹¹ ॥

ਸਚੇ ਸਬਦਿ ਨੀਸਾਣਿ¹² ਠਾਕ¹³ ਨ ਪਾਈਐ ॥

ਸਚੁ ਸੁਣਿ ਬੁਝਿ ਵਖਾਣਿ¹⁴ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਈਐ ॥ ੧੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਚਾ ਜਿ ਭੋਜਨੁ ਹੈ ਭਾਉ ਕਾ, ਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਝ ਕਉ ਦਸਿਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਸਚ ਕੇ ਭਉ ਭਾਉ ਸਾਬਿ ਤੂ ਪਤੀਜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚੇ ਹੀ ਭਾਉ ਭਉ ਸਾਬਿ ਤੂ ਵਿਗਸਤਾ¹⁵ ਹੈ" । ਅਰੁ ਜੀ ਸਚਾ ਜਿ ਭੇਰਾ ਕੋਟੁ ਗਿਰਾਇ ਹੈ, ਨਿਜ ਘਰੁ, ਸਚਖੰਡੁ, ਤਹਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਾਸਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਠੈ ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਉ ਪਰਾਪਤਿ ਭੋਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਖੇ ਤੂ ਵਿਗਸਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਤੇਰੇ ਦੀਬਾਣ ਮਹਿ ਕੂੜ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁਠ ਬੋਲਿ ਕਰਿ ਆਪਣਾ ਮਹਲੁ ਖੁਆਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਪਲੇ ਸਚ ਸਬਦ ਕਾ ਨੀਸਾਣੁ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੇ ਜਾਤੇ ਕਉ ਠਾਕ ਪਛਤੀ ਨਾਹੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਸਚੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਬੁਝਿ ਵਖਾਣਿ ਕਰਿ, ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਤੂ ਅਪਣੇ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇ ਲੇਤਾ ਹੈ" । ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੁਝ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਵ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਜਿ:—

¹ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ।

²ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੧੪੬।

³ਪ੍ਰੇਮ।

⁴ਪਤੀਜਿਆ।

⁵ਕਿਲ੍ਹਾ। ⁶ਪਿੰਡ। ⁷ਖਿੜਿਆ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਵਿਗਸਿਆ" ਹੈ। ⁸ਗਵਾਈਦਾ ਹੈ। ⁹ਝੰਡਾ।

¹⁰ਰੋਕ। ¹¹ਬਿਆਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ। ¹²ਪਰਸੋਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸੇ^੧ ਹਰਿ ਸਦਾ ਸਰੇਵੀਐ ਜਿਸੁ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੈ ਵਾਰ^੨ ॥
ਆਡਾਣੇ^੩ ਆਕਾਸ ਕਰਿ ਖਿਨ ਮਹਿ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰਣਹਾਰ ॥
ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇ ਕੇ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰ ॥
ਮਨਮੁਖ ਆਗੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੈ ਮਾਰ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੈ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਭੰਡਾਰ ॥
ਓਥੇ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥
ਓਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬੇਲੀ ਹੋਵੈ ਕਵਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥
ਏਨਾ ਜੰਤਾ ਨ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਨਹੀ ਸਤਿਗੁਰੁ^੪ ਸਿਰਿ ਕਰਤਾਰ ॥ ੧੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੈ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਸੇ ਹਰਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੇਵਿ, ਜਿਸ ਕਰਤੇ ਕਉ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਕਰਤੇ ਬਾਰ^੨ ਨਾਹੀ ਲਾਗਤੀ । ਅਰੁ ਖੰਡੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸ ਕਰਿ, ਖਿਨ ਮਹਿ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰਣਹਾਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਆਪੇ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਅਗੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਬਹੁਤੀ ਮਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਿਫਤਿ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਸਉਪੀਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਥੇ ਹਥੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਆਪੜਤਾ ਨਾਹੀ, ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੁਣੀਤੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਮੈ ਭੀ ਏਹ ਜੀਅ ਜਾਨੀ ਹੈ ਜਿ ਓਥੇ ਇਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੇਲੀ ਹੈ, ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਕਾਵਿ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਛਡਿ ਕਰਿ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਏਨ੍ਹ ਜੰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਣੀ ਜੁਗਤੁ^੪ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਹਰਿ^੫ ਜੀਉ ਸਚਾ ਸਚੁ ਤੂ ਸਚੇ ਲੇਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥
ਦੂਜੇ^੬ ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਹੈ ਕੁਤਿ ਮਿਲੈ ਨ ਮਿਲਿਆ ਜਾਇ ॥
ਆਪੇ ਜੋਤਿ ਵਿਛੋੜਿਐ ਆਪੇ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਇ ਦਿਖਾਏ ॥
ਮੋਹੁ ਸੇਗੁ ਵਿਜੇਗੁ ਹੈ ਪੂਰਬਿ^੭ ਲਿਖਿਆ ਕਮਾਇ ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਜੇ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਅਲਿਪਤੁ ਹੈ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਇ ॥
ਸੇ ਸੁਖੀਏ ਸਦਾ ਸੋਹਣੇ ਜਿਨ੍ਹ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ^੮ ਗਵਾਇ ॥
ਤਿਨ੍ਹ ਸੇਗੁ ਵਿਜੇਗੁ ਕਦੇ ਨਹੀ ਜੇ ਹਰਿ ਕੈ ਅੰਕਿ^੯ ਸਮਾਇ ॥ ੧੭ ॥

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੦ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧। ^੨ਦੇਰ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਬਾਰ” ਹੈ।
^੩ਤਣੇ ਹੋਏ। ^੪ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਭੋਜਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਖਿਆ ਲਈ ਖੜਾ ਹੈ।
^੫ਦੇਰ। ^੬ਯੋਗ, ਠੀਕ। ^੭ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੧ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧। ^੮ਜਿਹੜੇ ਦ੍ਰੇਤ
ਭਾਵ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ^੯ਪਹਿਲੋਂ ਦਾ। ^{੧੦}ਆਪਾ ਭਾਵ, ਹਉਮੈ। ^{੧੧}ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ, ਗੋਦੀ ਵਿਚ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਹਰਿ ਜੀ ! ਸਚਾ ਸਚੁ ਫੁਹੈ ਹੈ" ਅਰੁ ਸਚਿਆ ਕਉ ਤੂ ਮਿਲਾਇ ਭੀ ਲੇਤਾ ਹੈ" ਅਰੁ ਦੂਜੇ ਜਿ ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਹੈ" ਕੂੜ ਕੀ ਸੇਵ, ਮਿਲਣਾ ਪਾਵਤੇ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ ਹਥਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਆਪੇ ਤੂ ਜੋੜਤਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਵਿਛੋੜਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਤੂ ਵੇਖਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਹਾ ਮੋਹੁ ਤੈਂ ਦੀਆ ਹੈ, ਤਹਾ ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਹੈ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਿ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਏਵੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਿਆ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਤੇਰਿਆ ਚਰਨਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਤੇ ਹੈ, ਹਉ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ਜੀ । ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਅਲਿਪਣੁ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਤੇਸੀ ਤੈਂ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਈ ਸੁਖੀਏ ਅਰੁ ਸਦਾ ਸੋਹਣੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਵਿਚਹੁ ਆਪੁਣਾ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਕਦੇ ਵਿਆਪਦਾ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਹਰਿ ਕੇ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ, ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਇ ਕਰਿ" । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਓਹ ਪੁਰਖ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਛੁ ਭੋਲਿ ਭੀ ਸਕਿਆ ਹੈ ਕੇ ਨਾ ? ਅਰੁ ਜੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਮੁਝ ਕਉ ਭੋਲਿਆ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਮੁਝ ਕਉ ਪਾਇਆ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ !

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅਤੋਲੁ^੧ ਕਿਉ ਭੋਲੀਐ ਵਿਣੁ ਭੋਲੇ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੀਐ ਗੁਣ ਮਹਿ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥
ਅਪਣਾ ਆਪੁ ਆਪਿ ਭੋਲਸੀ ਆਪੇ ਮਿਲੇ ਮਿਲਾਇ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਜਿਨ੍ਹ ਸਚੀ ਬੁਝ ਦਿਤੀ ਬੁਝਾਇ^੨ ॥
ਜਗਤੁ ਮੁਸੋ^੩ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟੀਐ ਮਨਮੁਖ ਬੁਝ ਨ ਪਾਇ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਸੀ ਜਾਸੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਜਾਗੇ ਤਿਨੀ ਘਰੁ ਰਖਿਆ ਦੂਤਾ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਵਸਾਇ^੪ ॥ ੧੮ ॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ ਸੁ ਅਤੋਲੁ ਹੈ" । ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਝੇ ਭੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਬ ਲਗਿ ਤੂ ਕੁਲੀਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਲਗਿ ਤੂ ਮਿਲਤਾ ਭੀ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ ਤੇਰੇ ਭੋਲਣੇ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਏਹੋ ਹੈ ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕਉ ਵੀਚਾਰੇ ਅਰੁ ਗੁਣ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ । ਪਰੁ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਵਸਿ ਹੈ ਜੀ । ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਉ ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਭੋਲਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਆਪੇ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇ ਭੀ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਛੁ ਪਵਦੀ ਨਾਹੀ ਜੀ, ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਹਉ ਏਸੁ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਪਰਹੁ ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹ ਸਚੀ ਸੁਰਤਿ ਬੁਝਾਈ ਹੈ । ਕਿਉ ਜਿ ਜਗਤੁ ਪੈਆ ਮੁਸਤਾ^੫ ਹੈ ਅਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੈਆ ਲੁਟੀਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਕਉ ਕਾਈ ਬੁਝ ਸੂਝ ਪੜਤੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਜਗਤ ਕੇ ਪਾਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ, ਤਤੁ ਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ, ਸੋਈ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਕੇ ਰਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੰਜਾਂ ਦੂਤਾਂ ਮੁਹਿ ਲੇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਾਮ ਕਉ ਵਿਸਾਰਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਜਗਤੁ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਸਾ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਚਲਤੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਗੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰੁ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਕਾਮ,

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੨, ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧। ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬੁਝ ਦਿਤੀ" ਦੀ ਥਾਂ "ਸੁਰਤ" ਹੈ। ^੩ਠਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ^੪ਕੁਝ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ^੫ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ, ਦੇਹਿ ਜਿ ਦੂਤ ਹੋ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਤੇ ਘਰੁ ਰਖਿਆ ਹੋ" । ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਨੀ ਜਿ, "ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਰਸ਼ਾਹ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਚਾ¹ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਇਕੋ ਤੂ ਧਣੀ² ॥
ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਦੂਜੇ ਕਿਸੁ ਗਣੀ³ ॥
ਮਾਣਸ ਕੂੜਾ ਗਰਬੁ ਸਚੀ ਤੁਧੁ ਮਣੀ⁴ ॥
ਆਵਾਗਉਣੁ ਰਚਾਇਉ ਪਾਈ ਮੋਦਨੀ⁵ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਆਪਣਾ ਆਇਆ ਤਿਸੁ ਗਣੀ ॥
ਜੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ਤਾ ਕੇਹੀ ਗਣਤ ਗਣੀ ॥
ਮਨਮੁਖ ਮੋਹਿ ਗੁਬਾਰਿ ਜਿਉ ਭੁਲਾ ਮੰਝਿ⁶ ਵਣੀ⁷ ॥
ਕਟੇ ਪਾਪ ਅਸੰਖ ਨਾਵੈ ਇਕ ਕਣੀ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਸਚਾ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਇਕੋ ਤੂ ਧਣੀ ਹੋ" ਜੀ । ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਹੋ" ਜੀ । ਦੂਜਾ ਕਉਣੈ ਜਿਸ ਨੂ ਹਉ ਗਣੀ । ਅਰੁ ਮਾਣਸ ਕਾ ਗਰਬੁ ਕੂੜਾ ਹੋ" ਜੀ । ਸਚੀ ਮਣੀ ਤੇਰੀ ਹੋ" ਜੀ । ਤੁਧੁ ਆਵਾਗਉਣੁ ਉਪਾਇ ਕੈ ਮੋਦਨੀ ਰਚੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਸੇਵਤੇ ਹੋ" ਜੀ, ਹਉ ਆਇਆ ਪਰਵਾਣੁ ਤਿਸੀ ਕਾ ਗਣਤਾ ਹੋ" । ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਹਉਮੈ ਮਿਟਿ ਗਈ ਹੈ, ਉਇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪੁ ਹੋਇ ਨਿਬੜੇ ਹੈ" ਜੀ, ਹਉ ਓਨ੍ਹਾ ਕਾ ਕਿਆ ਵਖਿਆਣੁ ਕਰੀ । ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਮੋਹ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚਿ ਏਵ ਭੁਲੇ ਹੈ, ਜਿਉ ਕੋਈ ਮਹਾ ਗਹਬਰ⁸ ਬਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੁਲੇ ਅਰੁ ਪੈਂਡਾ⁹ ਕਹੂ ਨ ਪਾਵੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਏਕ ਕਣਿਕਾ ਜਿਸ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਵਸੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਪਾਪ ਕਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰਤੀ ਹੈ" । ਤਬ ਵੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਨੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ !

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਖੰਡ¹⁰ ਪਤਾਲ ਅਸੰਖ ਮੈ ਗਣਤ ਨ ਹੋਈ ॥
ਤੂ ਕਰਤਾ ਗੋਵਿੰਦੁ ਤੁਧੁ ਸਿਰਜੀ¹¹ ਤੁਧੈ ਗੋਈ¹² ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੋਦਨੀ¹³ ਕੁਝ ਹੀ ਤੇ ਹੋਈ ॥
ਇਕਿ ਰਾਜੇ ਖਾਨ ਮਲੁਕ¹⁴ ਕਹਾਵਹਿ ਕੋਈ ॥
ਇਕਿ ਸਾਹ ਸਦਾਵਹਿ ਸੇਚਿ¹⁵ ਧਨੁ ਦੂਜੇ¹⁶ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥
ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਸੋਈ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਬਾਜਾਰੀਆ¹⁷ ਭੀਹਾਵਲਿ¹⁸ ਹੋਈ ॥
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਈ ॥ ੨੦ ॥

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੮੩ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧ ।

²ਮਾਲਕ ।

³ਗਿਣੀ ।

⁴ਮਾਣ, ਵਡਿਆਈ ।

⁵ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

⁶ਵਿਚ ।

⁷ਜੰਗਲ ।

⁸ਸੰਘਣਾ ।

⁹ਰਸਤਾ ।

¹⁰ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੩ ।

¹¹ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ।

¹²ਨਾਸ ਕੀਤੀ ।

¹³ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

¹⁴ਰਾਜੇ, ਪਾਰਸ਼ਾਹ ।

¹⁵ਦੋਲਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ।

¹⁶ਦੂਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ।

¹⁷ਸੋਦੇਬਾਜ, ਭੇਂਦੁ ।

¹⁸ਭੇ-ਭੀਤ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ । ਤੈਂ ਜਿ ਅਗਣਤ ਖੰਡ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਗਣਤੀ ਮੇ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ । ਤੂੰ ਜਿ ਕਰਤਾ ਗੋਵਿੰਦੁ ਹੈਂ, ਸੁ ਤੁਹੇ ਸਿਰਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹੇ ਹੀ ਗੋਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੋਦਨੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਝ ਹੀ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ । ਸੁ ਇਕਿ ਰਾਜੇ, ਇਕਿ ਖਾਨ, ਇਕਿ ਮਲੂਕ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਇਕਿ ਧਨ ਕਉ ਸੰਚਿ ਕਰਿ ਸਾਹ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਨਾ ਦੂਜੇ ਲਗਿ ਕਰਿ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਖੋਈ ਹੈ ਜੀ । ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ ਹੈਂ ਜੀ । ਸਭਨਾ ਦੇ ਸਿਰਿ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਜੀ ਭਿਣ ਨਾਵੇ ਸਭਿ ਬਾਜਾਰੀ ਹੈਂ, ਅੰਤਿ ਭੀਹਾਵਲਿ ਹੋਵਹਿਗੈ । ਭੀਹਾਵਲਿ ਕਾ ਅਰਥੁ ਭੇ ਮਾਨ-ਜੀ । ਕੂੜੀ ਪਾਇ ਨਿਖੁਟਿ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਸਚੁ ਕਰੇ ਸੋ ਹੋਈ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਪੇ^੧ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇ ਕੇ ਗੁਣ ਅਉਗਣ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਤੂੰ ਗੁਣ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲੁ^੨ ਹੈ ਨਾਮਿ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਗੁਣ ਛੋਡਿ ਅਵਗੁਣ ਕਮਾਵਦੇ ਦਰਗਹ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰੁ ॥
ਜੂਐ ਜਨਮੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਹਾਰਿਆ ਕਿਤੁ^੩ ਆਏ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਸਚੇ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ਅਹਿਨਿਸਿ^੪ ਨਾਮਿ ਪਿਆਰਿ ॥
ਜਿਨ੍ਹਾ ਪੁਰਖੀ ਉਰਿ^੫ ਧਾਰਿਆ ਸਚਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ ॥
ਤੂੰ ਗੁਣ ਦਾਤਾ ਨਿਧਾਨੁ ਹਹਿ ਅਸੀ ਅਵਗਣਿਆਰ ॥
ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਸੋ ਪਾਇਸੀ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਕਿਹਤਾ ਹੈ—ਜਿ, “ਜੀ ਤੈਂ ਆਪੇ ਜਗਤ ਉਪਾਇਆ ਹੈ । ਆਪੇ ਹੀ ਜਗਤ ਕੇ ਗੁਣ ਅਵਗਣਾਂ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਤਿਹੁ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਜਿ ਕਿਰਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਸਭ ਜੰਜਾਲੁ ਹੈ, ਜਿਚਰੁ ਨਾਮ ਸਾਥਿ ਪਿਆਰੁ ਲਾਗਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੁ ਗੁਣਾਂ ਕਉ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਅਵਗਣ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਖੁਆਰੁ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਜੂਏ ਜਨਮੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਹਾਰਿਆ ਹੈ, ਓਇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਾਹੇ ਕਉ ਆਏ ਬੇ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਚੇ ਸਬਦ ਕਉ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਅਹਿਨਿਸਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਸਾਥਿ ਸਚੁ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਉਰਧਾਰਿ ਰਾਖਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਏ ਸਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ । ਤੂੰ ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈਂ ਅਰੁ ਅਸੀ ਅਵਗਣਿਆਰ ਹਾਂ । ਪਰੁ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬਖਸਹਿਗਾ, ਸੋਈ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਤੁਝ ਕਉ ਪਾਵੰਗਾ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬਾਨੀ ਆਈ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਭਗਤ । ਤੈਂ ਜਿ ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋਦਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਤੈਂ ਕਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ? ਸੋ ਤੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ !

^੧ਏਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੧੨੮੪ ।
^੨ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ।

^੩ਧੰਧਾ ।

^੪ਕਿਸ ਲਈ ?

^੫ਦਿਨ ਰਾਤ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

‘ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿਆ ॥
ਅੰਤਿ ਖਲੋਆ ਆਇ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੇ ਘਾਲਿਆ’ ॥
ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੇ ਸਮਕਾਲੁ ਸਚਾ ਰਖਵਾਲਿਆ ॥
ਗੁਰੁ^੧ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ॥
ਮਨਮੁਖ ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਕੁਝਿਆਰ ਫਿਰਹਿ ਬੇਤਾਲਿਆ’ ॥
ਪਸੁ ਮਾਣਸ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ ਅੰਦਰਹੁ ਕਾਲਿਆ ॥
ਸਭੇ ਵਰਤੈ ਸਚੁ ਸਚੇ ਸਬਦਿ ਨਿਹਾਲਿਆ’ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਪੂਰੇ ਗੁਰਿ ਦੇਖਾਲਿਆ ॥ ੨੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪੈ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਉ ਸੇਵਿ ਕੈ ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਫਲੁ ਲਾਗਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੋਂ । ਪ੍ਰਥਮੇ^੧ ਤਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਉ ਸੇਵਿ ਕਰਿ, ਤੂ ਜਿ ਸਚੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਮੈ ਤੁਝ ਕਉ ਸਮਾਲਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਗੇ ਘਾਲਿਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਘਾਲਿਆ ਕਮਾਣਾ ਅੰਤਿ ਆਗੇ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਰੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਕਾਲੁ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੇਗਾ, ਕਿਉਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਸਚਾ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਾਖੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਿ ਕਮਾਈ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਜਾਗੀ ਹੈ, ਦੀਵਾ ਬਲਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਕੁਝਿਆਰ ਵਿਛੁੰਨੇ ਬੇਤਾਲੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਓਇ ਹਹਿ ਪਸੁ ਜਨਮ, ਅਰੁ ਮਾਣਸ ਕੇ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਅੰਦਰਹੁ ਕਾਲੇ ਹੈਂ । ਐਪਰੁ ਜੀ, ਹਥਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਸਬਦ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਦਿਸਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਸਚੇ ਸਚੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਪੋਆ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕਿਛੁ ਹੈ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਨਾਮ ਕਾ ਨਿਧਾਨੁ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪੂਰਾ^੨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥
ਪੂਰੇ ਕਰਮਿ^੩ ਧਿਆਇ ਪੂਰਾ ਸਬਦੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥
ਪੂਰੇ ਗਿਆਨਿ ਧਿਆਨਿ ਮੇਲੁ ਚੁਕਾਇਆ’ ॥
ਹਰਿ ਸਰਿ ਤੀਰਥਿ ਜਾਣਿ ਮਨੁਆ’^੪ ਨਾਇਆ ॥
ਸਬਦਿ ਮਰੇ ਮਨੁ ਮਾਰਿ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇਆ ॥
ਦਰਿ ਸਚੇ ਸਚਿਆਰੁ ਸਚਾ ਆਇਆ ॥
ਪੁਛਿ^੫ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ਜਾਂ ਖਸਮੈ ਭਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਲਾਹਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇਆ ॥ ੨੩ ॥

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੨੮੪ । ^੨ਘਾਲਨਾ ਘਾਲੀ । ^੩ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੀਵਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਣ ਲਈ ਚਾਨਣਾ ਬਣਾਇਆ । ^੪ਬੇਸੁਰੇ (ਭੂਤਨੇ ਵਾਂਗ) । ^੫ਵੇਖਿਆ (ਸਮਝਿਆ) । ^੬ਪਹਿਲੇ ।
^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੨੮੬; ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧ । ^੨ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਪੂਰਾ ਕਰਿ ਕੈ” ਹੈ ।
^੩ਦੁਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੪ਮਨ । ^੫ਲੇਖਾ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਪੂਰਾ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਸੇਵਿ ਕੇ ਤੂ ਪੂਰਾ ਪਾਈਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਪੂਰਾ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਧਿਆਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਪੂਰੇ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨਿ ਵਸਾਵਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਗਿਆਨੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਮੈਲੁ ਪਾਪਾ ਕੀ ਉਤਰਿ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿ ਬ੍ਰਹਮ ਦਿਸਟਿ ਦੀਨੀ ਹੈ; ਸੁ ਸਰਬਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਸੁ ਜੀ, ਤੂਹੈ ਜਿ ਭੋਆ ਹੈਂ ਤੀਰਥ, ਸੁ ਤੁਧ ਤੀਰਥ ਕੇ ਵਿਖੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਨਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਨ ਕਉ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਕੀ ਮਾਤਾ ਜਨਨਹਾਰੀ ਭੀ ਧੰਨਿ ਹੈ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਧੰਨਿ ਹੈ । ਓਇ ਸਚੇ ਦੇ ਦਰਿ ਸਚਿਆਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈਂ ! ਓਨ੍ਹਾ ਕਉ ਪੁਛਿ ਸਕਤਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ ? ਕਿਉ ਜਿ ਓਹਿ ਅਪਣੇ ਖਸਮ ਭਾਣੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਤੁਧ ਸਚੇ ਕਉ ਓਹਿ ਸਦਾ ਸਲਾਹਿਦੇ ਹੋਨ੍ਹ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੈਂ ਓਨ੍ਹਾ ਕੇ ਬਾਬਿ ਆਇ ਹੀ ਲਿਖਿ ਛੇਡਿਆ ਥਾ, ਤਬ ਓਇ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਲਾਗੇ ਹੈਂ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ ਯਾ ਸਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ !

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅਗਮ¹ ਅਗੋਚਰੁ² ਤੂ ਧਣੀ³ ਸਚਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ ॥
ਤੂ ਦਾਤਾ ਸਭਿ ਮੰਗਤੇ ਇਕੋ ਦੇਵਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨ੍ਹੀ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨ੍ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਇਕਨ੍ਹਾ ਨੋ ਤੁਧੁ ਏਵੈ ਭਾਵਦਾ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ॥
ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥
ਵਿਣੁ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨ ਲਗੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਤੂ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਸੇਵਦੇ ਇਕ ਦਾਈ ਕਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ॥
ਦੇਹਿ ਦਾਨੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਮਿਲੇ ਆਧਾਰੁ⁴ ॥ ੨੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਨੂੰ ਜਿ, “ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੂ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਗੰਮਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਜੀ, ਤੂ ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਪਰੇ ਦੂਰਿ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੂ ਸਚਾ ਅਲਖ ਹੈ ਜੀ । ਤੂ ਲਖਿਆ ਕਿਵੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ਜੀ । ਤੂ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ਜੀ । ਤੂ ਏਕੋ ਹੀ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮੰਗਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੁਭ ਕਉ ਸੇਵਿਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਦੇ ਬਾਬਿ ਤੁਧੁ ਏਵੈ ਭਾਣਾ ਹੈ, ਜੁ ਅਨੇ ਪਹਰ ਮਾਇਆ ਸਾਬਿ ਗਲਤਾਨੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰ ਸਾਬਿ ਸਲਾਹਣੇ ਕਉ ਤੂ ਜੋਗੁ ਹੈ ਜੀ । ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਹੋਈ ਅਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾ ਉਪਜਤੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਤੂ ਸਭਸ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ⁵ ਹੈ; ਸਭੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੁਭ ਹੀ ਕਉ ਸੇਵਦੀ ਹੈ ਜੀ । ਨਾਨਕ, ਜੁ ਤੇਰਾ ਦਾਈ ਹੈ, ਸੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ, ਮੁਝ ਕਉ ਤੂ ਅਪਣਾ ਨਾਉ ਹੀ ਦੇਹਿ; ਜਿਸੁ ਕਰਿ

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੬ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧ ਨਹੀ ਹੈ ।
²ਮਾਲਕ ।
³ਆਸਰਾ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਦੇਹਿ ਨਾਮ” ਹੈ ।

⁴ਜੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ
⁵ਮਾਲਕ ।

ਹਉ ਸੰਤੋਖੀਆ ਜੀ । ਮੁਝ ਕਉ ਨਾਮ ਕਾ ਅਧਾਰੁ ਦੇਹਿ ਜੀ' । ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕੇਸਾ ਹੈ ?

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ¹ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਤਾ ਅੰਤੋ ਹੋਇ ਸਖਾਈ² ।
ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਜਗਤੁ ਬਉਰਾਨਾ³ ਨਾਵੇ ਸਾਰ⁴ ਨ ਪਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਜਿਨ੍ਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ ॥
ਸੇ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇ ਸੇਵਕੁ ਤੇਰਾ ਜਿਸੁ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈ ॥
ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਕਹੁ ਕਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਅੰਧਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਈ ॥
ਬਿਖਿਆ⁵ ਕਦੇ ਹੀ ਰਜੈ ਨਾਹੀ ਮੂਰਖ ਭੁਖ ਨ ਜਾਈ ॥
ਦੂਜੇ ਸਭੁ ਕੋ ਲਗਿ ਵਿਗੁਤਾ⁶ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬੁਝ ਨ ਪਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜਿਸ ਨੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਰਜਾਈ⁷ ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੀਅ ਕਉ ਅੰਤਿ ਸਹਾਈ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਉਰਾਨਾ ਹੈ, ਸਬਦ ਕੀ ਸਾਰ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ, ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਭਏ ਹੋ । ਤੇਰੀ ਜੋਤਿ ਸਾਥਿ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਈ ਹੋ ਜੀ । ਜਿਨ੍ਹਾ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵਕੁ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਹੋਇ ਗਏ ਹੋ ਅਤੇ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਕਹੁ ਕਿਨੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਕਾ ਭਾਣਾ ਚਲਾਇਆ ਲੋੜਤੇ ਹੈ, ਸੇ ਅੰਧੇ (ਹੋ) ਅਰੁ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵਤੇ ਹੋ । ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਭੰਗਾ ਸਾਥਿ ਓਇ ਕਦੇ ਹੀ ਰਜਿ ਮੁਕਤੇ ਨਾਹੀ, ਉਨ੍ਹਾ ਮੂਰਖਾ ਕੀ ਭੁਖ ਕਦੇ ਜਾਤੀ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਸਭ ਕੋਈ ਇਸੁ ਦੂਜੇ ਭਰਮ ਲਗਿ ਵਿਗੁਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਝੀ ਕਿਛੁ ਪੜਤੀ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਉ ਸੇਵਤੇ ਹੈ ਤਿਨਾ ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ਰਜਾਇ ਹੈ ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, “ਏ ਮਹਾਰਾਜ !

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਆਪਿ⁸ ਉਪਾਏ ਮੋਦਨੀ⁹ ਆਪੇ ਕਰਦਾ ਸਾਰ ।
ਭੇ ਬਿਨੁ ਭਰਮੁ ਨ ਕਟੀਐ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਭਉ ਉਪਜੈ ਪਾਈਐ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥
ਭੇ ਭੇ ਸਹਜੁ¹⁰ ਪਾਈਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥
ਭੇ ਭੇ ਭੋਜਲੁ¹¹ ਲੰਘੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਭੇ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਪਾਈਐ ਜਿਸਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਮਨਮੁਖ ਭੇ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤੇ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਵੇ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੀ ਉਰਿਧਾਰ¹² ॥ ੨੬ ॥

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੭, ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ” ਹੈ ।
²ਸਹਾਈ, ਮਦਦਗਾਰ । ³ਸੁਦਾਈ ਹੋਇਆ ਹੈ । ⁴ਸੋਝੀ । ⁵ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਚਹਿਰ ਨਾਲ । ⁶ਨਾਸ ਹੋਇਆ ।
⁷ਰਜਾ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ⁸ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੮੮ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਤੁਹਿ ਆਪ” ਹੈ । ⁹ਸ੍ਰਿਸਟੀ । ¹⁰ਪੂਰਨ ਅਭੇਲਤਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ । ¹¹ਭਰ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ।
¹²ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ।

ਡਿਸ਼ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਧ ਆਪਿ ਏਹ ਮੇਦਨੀ ਉਪਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਉਪਾਇ ਕੇ ਫੇਰਿ ਤੁਹੇ ਸਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ"। ਅਰੁ ਜਬ ਲਗਿ ਭਉ ਤੇਰਾ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਵਸਤਾ, ਤਬ ਲਗਿ ਭਰਮ ਨਾਹੀ ਕਟੀਤਾ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਸਾਥਿ ਪਿਮਾਰ ਨਾਹੀ ਲਗਤਾ। ਅਰੁ ਭਉ ਜਿ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਭੈ ਹੀ ਤੇ ਮਨ ਕਉ ਸਹਜੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਜੋਤਿ ਸਾਥਿ ਇਸਿ ਜੀਅ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਬ ਗੁਰਮਤਿ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਭਉਜਲੁ ਸੈਸਾਰੁ ਲੰਘਿ ਪਾਰਿ ਪਤਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਭੈ ਤੇ ਏਹੁ ਜੀਉ ਨਿਰਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਨਿਰਭਉ ਜਿ ਹੈ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਸੁ ਪਾਈਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਭੈ ਕੀ ਸਾਰ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ, ਸੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅੰਤਰਿ ਜਲਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਏਨ੍ਹਾ ਜੀਆਂ ਕਉ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਗੁਰਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਉਰਧਾਰਿ ਰਾਖਤੇ ਹੈ ਜੀ, ਸੇਦੀ ਸੁਖੀਏ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਆਗੇ ਬਹੁੜਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ !

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਪੜੀਐ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਹੋਰਿ^੧ ਬੁਧੀ ਮਿਥਿਆ ॥
ਬਿਨੁ ਸਚੇ ਵਾਪਾਰ ਜਨਮੁ ਬਿਰਥਿਆ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਨ ਕਿਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥
ਸਭੁ ਜਗੁ ਗਰਬਿ^੨ ਗੁਬਾਰੁ ਤਿਨੁ ਸਚੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥
ਚਲੇ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਤਾਵਣਿ^੩ ਰਤਿਆ ॥
ਬਲਦੀ^੪ ਅੰਦਰਿ ਤੇਲੁ ਦੁਬਿਧਾ ਘਤਿਆ ॥
ਆਇਆ ਉਠੀ ਖੇਲੁ ਫਿਰੇ ਉਵਤਿਆ^੫ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਮੇਲੁ ਸਚੇ ਰਤਿਆ ॥ ੨੭ ॥

ਡਿਸ਼ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਏਕੇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਾਮੁ ਜਪਣਾ ਜੁਗਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮਨ ਕੀਆ ਬੁਧੀ^੧ ਬਿਖਿਆ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਹੈ, ਸੇ ਸਭਿ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਚੇ ਵਾਪਾਰ ਬਿਨਾ ਏਹੁ ਜਨਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਨ ਕਿਨਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਪਾਵੇਗਾ। ਅਰੁ ਸਭ ਜਗਤ ਕਉ ਗਰਬ ਕੀ ਗੁਬਾਰੀ ਕੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਚੁ ਨਾਹੀ ਭਾਵਤਾ। ਓਇ ਨਾਮ ਕਉ ਵਿਸਾਰਿ ਚਲੇ ਹੈ^੨। ਓਇ ਆਗੇ ਤਾਵਣਿ ਤਾਈਅਹਿਗੇ। ਉਠ ਕੇ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ, ਸੁ ਬਲਦੀ ਅਗਿ ਨੂ ਉਪਰਹੁ ਤੇਲੁ ਪਤਤਾ ਹੈ। ਐਪਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਸਭੁ ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਕਾ ਖੇਲੁ ਹੈ, ਓਇ ਜਿ ਆਵਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ^੩। ਅਰੁ ਜੀ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਮੇਲੁ ਤਬ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਜਬ ਸਭ ਸਾਥਿ ਜੀਉ ਰਚਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ !

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੮੯। ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧। ^੨ਹੋਰ ਅਕਲਾਂ ਬੁਠੀਆਂ ਹਨ।
^੩ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ। ^੪ਕਥਾਹੀ। ^੫ਉਸ ਬਲਦੀ ਕਥਾਹੀ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਤੇਲ ਘਤਦੇ ਹਨ।
^੬ਅਵੇੜਾ, ਭਾਵ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅਵੇੜਾ ਹੀ ਭੋਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਸਭੇ^੧ ਵਰਤੈ ਚਲਤੁ^੨ ਚਲਤੁ ਵਖਾਣਿਆ ॥
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਿਆ ॥
 ਲਖੇ^੩ ਸਭਿ ਵਿਕਾਰ ਸਬਦਿ^੪ ਨੀਸਾਣਿਆ ॥
 ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰ ਭਏ ਨਿਕਾਣਿਆ^੫ ॥
 ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਦਾਤਾਰੁ ਸਭਿ ਰੰਗ ਮਾਣਿਆ ॥
 ਪਰਗਟੁ ਭਇਆ ਸੰਸਾਰਿ ਮਿਹਰ ਛਾਵਾਣਿਆ^੬ ॥
 ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਇ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣਿਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਲਏ ਮਿਲਾਇ ਖਸਮੇ ਭਾਣਿਆ ॥ ੨੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਚਲਤਰੁ ਪਿਆ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਚਲਤੁ ਹੀ ਵਖਾਣੀਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੂੰ ਜਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਜੀ, ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਹੀ ਤੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਨਾ ਕੇ ਸਭੇ ਵਿਕਾਰ ਲਖੇ ਹੈ; ਓਨ੍ਹਾ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਨੀਸਾਨੁ ਬਾਜਤਾ ਹੈ । ਸਾਧੁ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹਾ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਭੋਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਇ ਨਿਕਾਣੇ ਭਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੁਹਿ ਦਾਤਾਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਓਨਾ ਸਭਿ ਰੰਗ ਮਾਣੇ ਹੈ ਅਰੁ ਓਇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪਰਗਟੁ ਭਏ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਉਨ੍ਹਾ ਉਪਰਿ ਛਾਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਓਹਿ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਹੀ ਬਖਸਿ ਕੇ ਮਿਲਾਇ ਲਏ ਹੈ ਜੀ । ਹਉ ਤੁਧੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਵਾ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੁਧਿ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਤੁਧਿ ਮੇਲਿ ਲਏ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ :—

॥ ਪਉੜੀ ॥

ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਆਪਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
 ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਰੂ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
 ਤੇਰੀ ਗਤਿ^੧ ਮਿਤਿ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਤੁਧੁ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥
 ਤੂੰ ਅਲਖ ਅਗੋਚਰੁ^੨ ਅਗਮੁ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ ਦਿਖਾਈ ॥
 ਅੰਤਰਿ ਅਗਿਆਨੁ ਦੁਖੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਗੁਰ ਗਿਆਨਿ ਗਵਾਈ ॥
 ਜਿਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਿਸੁ ਮੇਲਿ ਲੇਹਿ ਸੋ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥
 ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਰਵਿਆ^੩ ਸਭੁ ਠਾਈ ॥
 ਜਿਤੁ ਤੂੰ ਲਾਇਹਿ ਸਚਿਆ ਤਿਤੁ ਕੋ ਲਗੇ ਨਾਨਕ ਗੁਣ ਗਾਈ ॥ ੨੯ ॥

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੧੨੯੧ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ—ਪਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਪਉੜੀ ਨਵੀ' ਮ: ੫ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਉੜੀ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਨਵੀਂ ਪਾਈ ਹੈ; ਹੋਰ ਪਉੜੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਸਨ । ^੨ਤਮਾਸ਼ਾ । ^੩ਸਬਦ ਰੂਪ ਹੋਸਾ ਵਜਣ ਨਾਲ ।
^੪ਬੇ—ਮੁਥਾਜੇ । ^੫ਸਾਇਬਾਨ, ਤੰਬੂ । ^੬ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੯੧, ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧ ।
^੭ਤੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਮਿਣਤੀ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ । ^੮ਜੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ । ^੯ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂ ਆਪੇ ਵਰਤਤਾ ਹੈ”। ਤੁਧ ਆਪਣੀ ਬਣਤ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਤੂੰਹੀ ਹੀ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੂੰਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤੁਧ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤਿ ਆਪੇ ਪਾਈ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਅਲਖੁ ਹੈ ਅਰੁ ਅਗੋਚਰੁ ਹੈ, ਤੂ ਅੰਗਮੁ ਹੈ ਜੀ। ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੈ ਏਹ ਬਾਤ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦੁਖ ਕਾ ਭਰਮੁ ਬਾ, ਸੁ ਮੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਵਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਹਥਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿਸ ਨੂ ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿ, ਤਿਸ ਨੂ ਮੋਲਿ ਲੈਹਿ, ਸੋਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ। ਤੂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਅਰੁ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਏ ਸਚਿਆ ਸਾਹਿਬਾ। ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਤੂ ਜੀਆ ਕਉ ਚਲਾਇਦਾ ਹੈ; ਸੁ ਓਹਿ ਉਤ ਹੀ ਰਾਹਿ ਚਲਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਏਹਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਰਾਤਿ ਦਿਵਸੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਗਾਵਤਾ ਹੀ ਰਹੇ ਜੀ। ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬਾਨੀ ਆਈ ਜਿ, “ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਵੇਦੀ। ਨਾਮੁ ਕੇ ਭੇਦੀ, ਦੁਰਮਤਿ ਜਿਨਿ ਖੇਦੀ, ਤੈਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਹੈ। ਮੈ ਰੁਝ ਉਪਰਿ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨੁ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੰਬੇ ਆਸਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਭੈਂਡਉਤ ਕਰੀ। ਬਹੁਤਿ ਠਾਵੇ ਹੋਇ ਕੈ, ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕੈ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਲਾਗਾ ਕਹਣੇ ਜਿ, “ਸਚੁ ਤੂ ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਵੇਪਰਵਾਹ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਰਾਮ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਗਮਿ ਨਹੀ ਤਾਕਾ ਮਨਮਹਿ ਭਾਉ ॥
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਾਤਾਲ ਦੀਪ ਜਾਕਾ ਏਕੁ ਕਵਾਉ ॥
ਜਿਵ ਘਟ ਘਟ ਚੰਦੁ ਦੇਖੀਐ ਤਿਵ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ॥
ਵਾਰ ਵਾਰ ਬਲਿਹਾਰਣੇ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਉ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ॥ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੭ ॥
੨੬੫ ॥ ੨੬੫ ॥

ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬਸੰਤ ਕੇ ਦਿਨ ਹੈਨ੍ਹੇ। ਅਰੁ ਬੈਸਨੋਂ ਲੋਗ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਲੋ ਬੈਠਾਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ। ਹਮਾਰੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੈ ਸੁਣੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ।” ਤਬ ਉਨਹੁ

ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੀ, ਆਜ ਮੋਹਰਸਵ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਡੋਲਿ ਚੜ੍ਹਹਿਗੇ । ਉਹਾ ਸਮਸਤ^੧ ਲੋਕ ਆਏ ਹੈਂ ਅਰੁ ਮੰਡਲੀਆ^੨ ਹੈਂ; ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੰਡਿਤ ਕਥਾ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹਾ ਚਲੀਐ ਜਿ ਓਇ ਲੋਗ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਹਿ ਜੀ, ਸਭਨਾ ਕੀ ਲਾਲਸਾ^੩ ਹੈ । ਆਗੇ ਜੁ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਜੀ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਜੋ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਚਲਿਆ । ਆਇ ਉਨ ਕੇ ਨਗਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਛੋਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਉਸੁ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਬੀਚਿ ਆਇ ਵੜੇ, ਤਬ ਆਗੇ ਉਹਾ ਜੁ ਲੋਗ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਠਿ ਖਲੇ ਹੋਏ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਸਾਧੂ ਜਾਣਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਲੇ ਕੇ ਸਭਨਾ ਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ । ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਲਾਗਾ ਪੁਰਾਣੁ ਪੜਨੇ ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਜਿ ਪੁਰਖ ਬੇ ਸਿ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਲਾਗੇ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਫਟੇ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤ ਲਾਗਾ ਉਨ੍ਹਾ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੇਣੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਸਟਿ^੪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ, ਬੋਲੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਏਹੁ ਅਤੀਤੁ^੫ ਜਾਣਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈ ਜੀ । ਏਹਿ ਜਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਗਿਆਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ", ਸੁ ਨਿਹਫਲ ਬਿਰਖ ਕਾ ਜੇਸਾ, ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਹੈ । ਜੇਸੇ ਬਿਰਖ ਕਉ ਛਾਇਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਲੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਜੀ । ਬੈਠਣ ਹਾਰੇ ਕੋ ਛਾਇਆ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ ਹੈ ਅਰੁ ਫਲੁ ਕਾ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਜਿ ਅਤੀਤ ਪੁਰਖ ਹਹੁ, ਸੁ ਤੁਮਾਰਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਫਲੁ ਹੈ । ਕਿਉ ਜਿ ਜੇਸਾ ਤੁਮ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਹੁਗੇ, ਤੇਸਾ ਹੀ ਕਮਾਵਹੁਗੇ । ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਭੀ ਪੂਛਹੁ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਹੁ, ਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਮੁਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਇਨ੍ਹ ਲੋਗਹੁ ਕਾ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਚੁਪ ਕਿਆ ਕਰਿ ਰਹੇ ਹਹੁ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ :—

॥ ਸਬਦੁ ॥

“ਰਾਜਾ^੬ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ^੭ ਕਾਢੀ ਦੁਸਟਾ^੮ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਦੁਇ^੯ ਮਾਈ ਦੁਇ^{੧੦} ਬਾਪੁ ਪਤੀਅਹਿ^{੧੧} ਪੰਡਿ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ੧ ॥

ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ॥

ਕਿਨ^{੧੨} ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਏਸੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਉਤਰੁ ਦੇਹਿ :—ਜਿ ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਨਗਰੀ ਕਾਢੀ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਓਇ ਦੁਸਟ ਕਵਨੁ ਹੈ, ਜਿਨ ਸਾਥਿ ਰਾਜਾ ਪਿਆਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਦੁਇ ਮਾਤਾ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਦੁਇ ਬਾਪ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਹੈ ? ਏਸੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਉਤਰੁ ਦੇਹੁ ਜੀ । ਅਰੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਹਮ ਕੋ ਐਸੀ ਕਾਈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਜਿ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ, ਸੁ ਹਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਸ ਕਉ ਪਾਵਹਿ ?” । ਤਬ ਜਾ ਏਹ ਪ੍ਰਸਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਤਬ ਲੋਕ ਸੁਣਿ ਕੇ ਵਿਸਮਾਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਹਨਾ ਆਵੇ ਨਾਹੀ” । ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਏਸੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕੇ ਉਤਰ ਦੇਵਣੇ ਕੀ ਹਮਾਰੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਹਮ ਕਉ

^੧ਸਭ । ^੨ਇਛਿਆ । ^੩ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ । ^੪ਤਿਆਗੀ । ^੫ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੧੭੧ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੧ । ^੬ਮਨ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਇਆਣਾ ਹੈ । ^੭ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਨਗਰੀ । ^੮ਕਾਮਾਦਿਕ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ । ^੯ਦੋ ਮਾਵਾਂ (ਆਸਾ ਤਿਸਨਾ) ^{੧੦}ਰਾਗ, ਦੇਖ । ^{੧੧}ਪੜ੍ਹੀਦੇ ਹਨ, ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੨}ਕਿਸ ਡਰਾ ।

ਸਮਝਾਈਐ ਜਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਮੁਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਿਰਤਾਰਥ ਹੋਵਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ,
 "ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਦੇਹੀ ਜਿ ਨਗਰੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਚੀ ਹੈ, ਠਨਕੇ^੧ ਕੇ ਲਾਗੇ ਬਿਨਸਨਹਾਰੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸ ਕੇ
 ਭੀਤਰਿ^੨ ਜੁ ਰਾਜਾ ਹੈ ਮਨੁਸ਼, ਬਾਲਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ, ਸੇ ਇਆਣਾ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੁਸਟ ਜਿ ਹੈ, ਕਾਮੁ
 ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਇਸਿ ਮਨ ਰਾਜੇ ਕਾ ਪਿਆਰੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਆਤਮੇ ਕੀਆ ਦੁਇ ਮਾਤਾ ਹੈ
 ਅਰੁ ਦੁਇ ਪਿਤਾ ਹੈ । ਜਦਿ ਆਦਿ ਹੀ ਓਅੰਕਾਰੁ ਭੋਆ ਹੈ, ਤਬ ਨਿਰੋਜਨ ਕੇ ਮਨਿ ਮਨਸਾ ਉਪਜੀ ਹੈ, ਜਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ
 ਉਤਪਤਿ ਕਰਉ, ਸੁ ਮਨਸਾ ਹੀ ਭਈ ਮਾਇਆ । ਤਬ ਮਾਇਆ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਭਈ ਹੈ ।
 ਸੁ ਆਦਿ ਹੀ ਏਸੁ ਆਤਮੇ ਕਾ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ ਤੇ ਉਪਤਿ ਭੋਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੂਸਰੇ
 ਏਸੁ ਆਤਮੇ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਏਈ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਸਾਵਧਾਨ
 ਦਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ । ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਮੁਝ ਕਉ ਤੁਮ ਸੁ ਕਾਈ ਮਤਿ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤਿ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਹੈ
 ਨਿਰੋਜਨ ਦੇਉ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵਉ ?" ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

‘ਭੀਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਨਾਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਸਾਗਰ’ ਪੰਡੇ ਪਾਇਆ ॥

ਓਦੁ^੩ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਘਰ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਆਤਮੇ ਕੇ ਭੀਤਰਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੀ ਆਗਿ ਪਈ ਜਲਤੀ
 ਹੈ । ਅਰੁ ਇਦ੍ਰੀਆ ਜਿ ਹੈ, ਹਾਥ, ਪੈਰ; ਸ੍ਰਵਨ, ਨੇਤ੍ਰ, ਨਾਸਕਾ, ਜਿਹਵਾ, ਸੁ ਵਣਾਸਪਤਿ ਕੀ ਨਿਆਈ ਪਰਵ੍ਰਲਤੁ
 ਹੋਇ ਰਹੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਾਗਰੁ ਸਬਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੈਸਾਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਹੈ ਕਠਨੁ, ਸੁ ਤਿਸ ਹੀ ਮਾਰਗਿ ਏਹੁ ਜੀਉ
 ਪੈਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੂਰਜੁ ਕਹੀਐ ਸਕਤਿ ਅਰੁ ਓਦ੍ਰਮਾ ਕਹੀਐ, ਸਿ ਉਸ ਸਿਉ ਸਕਤਿ ਓਨੇ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨਣੇ ਕਾ
 ਗਿਆਨੁ ਹਮਹੁ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜੀ । ਸੁ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪੁਰਖ ਪਤਿ ਕਉ ਹਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵਹਿ ?" ਤਬ ਓਨਿ
 ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈ ਜੀ ! ਹਮ ਅਖਰਹੁ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਹਾਰੇ ਹੈ ਜੀ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਿਛੁ ਪਤਿ ਜਾਣਤੇ ਹੈ, ਤੈਸਾ
 ਕੁਛ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਹਮਹੁ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਤਉ ਹਮ ਤੁਮ ਕਉ
 ਬਤਾਵਹਿ । ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਕਉ ਹਮ ਭੀ ਰਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਜਗਤੁ ਭੀ ਰਾਮ ਕਉ ਰਮਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ
 ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਤੁਮ ਜਿ ਹਹੁ, ਸੁ ਅਤੀਤ ਪੁਰਖ ਹਹੁ । ਰਾਮ ਕੇ ਪਾਵਣਹਾਰੇ ਤੁਮ ਹੀ ਹਹੁ ਜੀ । ਰਾਮੁ ਤੁਮ ਹੀ
 ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਜੈਸੀ ਰਾਮ ਪਾਏ ਕੀ ਨੀਜਾਨੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੀ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਹੀ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ, ਕਿਰਪਾ ਨਾਥੁ ਹੋਇ ਕੇ
 ਕਹੀਐ ਜੀ, ਜਿ ਰਾਮ ਰਵਿਆ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਥੋਲੀ ਜਿ :—

‘ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ ॥

ਤਾ ਕੇ ਲਖਣਾ ਜਾਣੀਅਹਿ ਖਿਮਾ ਧਨੁ ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ’ ॥ ੩ ॥

^੧ਠੋਕਰ । ^੨ਅੰਦਰ । ^੩ਬਨਸਪਤੀ (ਰੁਖਾਂ ਬਿਰਖਾਂ) ਵਿਚ ਅੱਗ ਹੁੰਦਿਆਂ ਫਿਰ ਹਰੀ ਭਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।
 ‘ਸਮੁੰਦਰ ਇੱਛਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਫਿਰ ਭੀ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਅੰਦਰ ਬੱਧਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਡ ਵਿਚ ਬੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
 ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਫੈਲ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ।’ ‘ਚੰਨ ਜਿਹਾ ਠੰਢਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਜਿਹਾ ਗਰਮ
 ਗੱਲਾ ਇਕੋ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹਨ ਜੁ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
 ਪੈਂਦੀ । ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ
 ਕਿਵੇਂ ਠੰਢੇ ਤੇ ਕੋਮਲ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਣਾ ਹੈ ।’ ‘ਰਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਜੋ ਮਾਇਆ
 ਨੂੰ ਛੱਕ ਜਾਵੇ, ਭਾਵ ਮੁਕਾ ਦੇਵੇ ।’ ‘ਨਿਬਾਨੀਆਂ ।’ ‘ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।’

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਰਾਮ ਪਾਏ ਕੀ ਨੀਸਾਨੀ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਸਮਦਰਸੀ ਹੋਇ ਵਰਤੈ । ਦੁਖ ਸੁਖ, ਹਰਖ ਸੋਕ ਤੇ ਰਹਤੁ, ਕੰਚਨ^੧ ਅਰੁ ਲੋਹਾ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ਕਰਿ ਜਾਣੈ, ਅਰੁ ਪੂਰਨ ਖਿਆ ਅਰੁ ਧੀਰਜੁ ਸੰਜੁਗਤਿ ਹੋਇ ਵਰਤੈ” । ਤਬ ਉਨਿ ਪੰਡਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਜਿਸ ਠਉਰ ਕੀ ਬਾਤ ਤੂ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਗਿਆਨ ਨੂ ਤੁਹੀ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਜੀ ਤੂ ਰਾਮ ਹੀ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁਖ ਭੋਗ ਬਿਨਾ ਇਕ ਚਿਨ ਭੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਦੇਖਾ ਜੀ, ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੈ ?” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੨ਕਹਿਆ ਸੁਣਹਿ ਨ ਖਾਇਆ ਮਾਨਹਿ ਤਿਨ੍ਹਾਹੀ ਸੋਤੀ ਵਾਸਾ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਖਿਨ੍ਹ^੩ ਤੋਲਾ ਖਿਨ੍ਹ ਮਾਸਾ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ ! ਏਹਿ ਜਿ ਪਸੂ ਰੂਪੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਹੋਨਿ, ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪਸੂ ਕਾ ਜੋਸਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ, ਜੋ ਏਕ ਬਾਰ ਪਸੂ ਘਾਸੁ ਖਾਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਦੂਸਰੀ ਬਾਰ ਫੇਰਿ ਪੇਟ ਬੀਚ ਤੇ ਨਿਕਾਲਿ ਕਰਿ ਉਗਾਲੀ ਕਰਿ ਕੇ ਖਾਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਭੀ ਪੰਚੇ ਹੀ ਰਸਾਂ ਬਸਾਂ ਕਉ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਖਾਇ ਨਿਬੜੀਆਂ ਹੀ । ਅਰੁ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਪਸੂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਰਸਹੁ ਕੇ ਖਾਣੇ ਕਾ ਜਤਨੁ ਕਰਤੀਆਂ ਹੈ । ਕਹਿਆ ਸੁਨਤੀਆਂ ਹੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਖਾਈ ਵਸਤੁ ਕਉ ਮਾਨਤੀਆਂ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਐਸੀਆਂ ਜਿ ਅਸਾਧ^੪ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਆਤਮੇ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਾਂ ਕਾ ਦਾਸੁ ਇਉ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜੁ ਇਨ੍ਹਾ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸੰਜੋਗਿ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਆਤਮਾ ਖਿਨ੍ਹ ਤੋਲਾ ਹੈ, ਖਿਨ੍ਹ ਮਾਸਾ ਹੈ, ਏਕ ਠਉਰ ਰਹਤਾ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਬ੍ਰਹਮ ਕਉ ਕਹਾ ਪਾਵੈ ? ਤੋਲੇ ਮਾਸੇ ਕਾ ਅਰਥ—ਜਿ ਖਿਨ੍ਹ ਰਾਜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਖਿਨ੍ਹ ਰੰਕੁ ਹੋਇ ਬਹਤਾ ਹੈ” । ਤਬ ਓਹ ਪੰਡਿਤੁ ਅਰੁ ਨਗਰ ਕਾ ਮਹਾਜਨੁ, ਖੜ੍ਹੀ, ਬ੍ਰਮਹਣ, ਵੈਸ, ਸੂਦ ਜੁ ਉਹਾ ਬੈਠੇ ਬੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਭ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਆਤਮੁ ਬਾਲਕੁ ਜਗਤ ਕਾ, ਦੁਸਟਾ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਦੁਸਟਾਂ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸੁਖੁ ਨਹੀ, ਤਾਤੇ ਰਹਤ ਉਦਾਸੁ ॥

ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਜਨੁ ਬਿਨ ਕਾਮਨਾ, ਭੋਗਤੁ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੁ ॥

ਜਿਵ ਦਧਿ ਨਦ ਕੇ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀ, ਨਦ ਕੀ ਪੂਰੇ ਆਸ ॥

ਸੋ ਜਨੁ ਹਰਿ ਪਰਤਖਿ ਹੈ, ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਡਾਕਾ ਦਾਸੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੮ ॥ ੨੬੬ ॥ ੨੬੬ ॥

^੧ਸੋਨਾ । ^੨ਮਨ ਦਾ ਵਾਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿਆ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀ ਤੇ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀ, ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹਨ । ^੩ਇਹ ਮਨ ਘੜੀ ਵਿਚ ਤੋਲਾ ਤੇ ਘੜੀ ਵਿਚ ਮਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੪ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ।

ਭੇਖੀ ਗੁਰੂ ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਉਸਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਪਾਇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਲੋਗਨ ਕੇ ਹੋਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹੇ । ਫੇਰਿ ਉਹਾ ਤੇ ਉਠੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ । ਤਬ ਦਿਨ ਕੇਤੇ ਕੁ ਬੀਤੇ ਬੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ-ਸਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਲੋਗ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਹੋ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਾਵ ਦੇ ਤਲਬਦਾਰੁ^੧ ਆਇ ਨਿਕਲੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮੁਜਰਾ^੨ ਕੀਆ । ਦੁਆਇ ਕਹਿ ਕੈ, ਸਲਾਮੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਖਲੇ ਹੋਇ ਰਹੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਉਤਰ ਜਬਾਬ ਦੇ ਕਰਿ, ਆਦਰ ਸਾਥਿ ਅਪਨੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਬੈਠਾਏ । ਅਰੁ ਬੇਰਿ ਸਲਾਹ ਪੁਛੀ ਜਿ ਮੀਆ ਜੀ । ਬੇਰਿ ਖੁਬੀ ਹੈ ? ਜਉਕੁ ਹੈ ? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ ! ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਖੁਬੀਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਭੇ ਜਉਕ ਹਾਸਲ ਹੋਏ । ਅਸੀ ਜੀਵੇ ਜੀ । ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ, ਦੀਦਾਰੁ ਤੁਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ । ਤੁਸੀ ਅਜੁ ਬੰਦ ਨਿਵਾਜੀ ਕੀਤੀ, ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ, ਭਲੀ ਹੋਈ, ਖੁਦਾਇ ਤੁਸੀ ਆਏ, ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਹੋਏ ਜੀ" । ਤਬ ਜਦਿ ਘਤੀਆ ਦੁਇ ਇਕ ਗੁਦਸਤ^੩ ਹੋਈਆ, ਤਬ ਓਹਿ ਫਕੀਰ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ । ਅਜੁ ਇਸਿ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਤੁਧ ਵਡੀ ਬਰਕਤਿ ਰਖੀ ਹੈ । ਤੂ ਅਜਬੁ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਪੇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ" । ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਸਿਰਰ^੪ ਦਾ ਵਾਕਫੁ ਹੈ । ਤੇਥੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਨਿਸਾ^੫ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਜੀ । ਇਕ ਅਸਾਡੇ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਅਰਜੁ ਕਰਣੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਅਜਮਤਿ^੬ ਦੇਖਿ ਕੇ ਕਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ, ਪਰੁ ਜੇ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇ ਕੈ ਵਰਮਾਵਹਿ ਤਾਂ ਅਸੀ ਅਰਜੁ ਕਰਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਹ ਜੀ ! ਅਸੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪਾਇ^੭ ਖਾਕ ਆਹੇ । ਤੁਸਾਂ ਕਿਛੁ ਮੁਲਾਹਜਾ ਖਾਤਰਿ ਉਪਰਿ ਨਾਹੀ ਲੇ ਆਵਣਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਣਾ ਪੁਛਣਾ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਨਿਸੰਗਿ ਪੁਛਣਾ । ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਨਿਛਾਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਸਾਕੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ" । ਤਬ ਜਦਿ ਇਸਿ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਦੀ ਨਿਸਾ^੮ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਇ ਖੁਸਹਾਲ^੯ ਹੋਏ । ਤਬ ਉਨ੍ਹਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਕਿ ਜਿ ਪੀਰ ਹੋਇ ਬੇਨੇ ਹੋਨਿ ਅਰੁ ਖਲਕ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਉ ਭੁਠੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੋ, ਅਰੁ ਖਲਕ ਉਨ੍ਹ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਅਰੁ ਸਾਖੀਆ ਉਪਰਿ ਗੀਝਤੀ^{੧੦} ਹੈ, ਅਰੁ ਗੀਝਿ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਤੇ ਹੋ, ਅਰੁ ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੁ ਜਹਾਨ ਕੀਆਂ ਉਨ ਕਉ ਸਰੀਨੀ ਆਨਿ ਚੜਾਵਤੇ, ਅਰੁ ਓਹਿ ਪੀਰ ਲੇ ਲੇ ਖਾਤੇ ਹੋ, ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਨ ਪੀਰ ਹੀ ਚਲਤੇ ਹੋ, ਨ ਓਇ ਮੁਰੀਦ ਹੀ ਚਲਤੇ ਹੋ, ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬਾਤ ਹੈ ? ਜਿਵ ਹੈ ਤਿਵ ਭਹੀਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕੂੜੁ^{੧੧} ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ^{੧੨} ਖਾਇ ॥
ਅਵਰੀ ਨੋ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ ॥
ਮੁਠਾ ਆਪਿ ਮੁਹਾਏ ਸਾਬੈ^{੧੩} ॥
ਨਾਨਕ ਐਸਾ^{੧੪} ਅਗੁ ਜਾਪੈ ॥ ੧ ॥

^੧ਪਿਆਰ । ^੨ਚਾਹਣੇ ਵਾਲੇ । ^੩ਪ੍ਰਣਾਮ । ^੪ਗੁਜਰੀਆ । ^੫ਗੁਪਤ ਭੇਦ । ^੬ਤਸੱਲੀ ।
^੭ਪ੍ਰਤਾਪ, ਵਡਿਆਈ । ^੮ਚਰਨ ਧੂੜ । ^੯ਤਸੱਲੀ । ^{੧੦}ਪਰਸੰਨ । ^{੧੧}ਪਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
^{੧੨}ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੧੪੦ ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ । ^{੧੩}ਹਰਾਮ । ^{੧੪}ਠਗਾਉਂਦਾ ਹੋ ਸਾਬ ਨੂੰ ।
^{੧੫}ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਏਹਾ" ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੀਆ ਖੁਦਾਇ ਦਿਅਹੁ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ! ਓਨ੍ਹਾ ਐਸਿਆ ਪੀਰਾ ਕੇ ਪਾਸਿ ਜੁ ਮੁਰੀਦ ਦੁਨੀਆ ਕੀਆ ਭਲੀਆ ਵਸਤੁ ਆਇ ਚੜਾਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਸਰੀਨੀ ਉਨਾ ਪੀਰਾ ਕਉ ਖਾਣੀ ਹਰਾਮੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਹੈ। ਕਿਉ ਜਿ ਆਪਿ ਕਮਾਵਤੇ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰਉ ਖਾਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਰੀਨੀ ਲੇਣ ਕੇ ਤਮੇ ਕੀ ਬਦਲੇ ਅਵਰਾ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਆਪਿ ਸਮਝਤੇ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਓਇ ਪੀਰ ਭੀ, ਮੁਰੀਦ ਭੀ, ਗੁਰੂ ਭੀ, ਅਰੁ ਸਿਖ ਭੀ, ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹ ਮਹਿ ਮੁਹਿ ਲੀਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਖ, ਜੋ ਸਾਥਿ ਚਲਤੇ ਹੈ, ਸਾਥੀ ਸੰਗੀ, ਸੇ ਭੀ ਮੁਹਿ ਮੁਹਿ ਲੀਜੀਅਹਿਗੇ। ਐਸੇ ਓਇ ਖਲਕ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹ ਕੇ ਆਗੂ ਹੈ। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਦਰਵੇਸਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦ ਜੋ ਦਿਸਿ ਆਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦਾ ਏਹੋ ਹੀ ਰੂਪੁ ਦਿਸਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਗਲ ਤੁਸੀ ਇਉ ਫੁਰਮਾਵਦੇ ਹਹੁ ਜੀ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿ ਕੋਈ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦ ਹੈਨ੍ਹ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਮੁਰੀਦੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਅਸੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਜੀ। ਤੁਸਾ ਨੇ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਿਤਿ ਸਭ ਖਬਰ ਹੈ ਜੀ। ਸੁ ਹੋਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੀਰੀ ਮੁਰੀਦੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ, ਜਿਹੁ ਖੁਦਾਇ ਖੁਸਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਜਕਿ ਨਾਹੀ ਜਾਈਦਾ, ਸੇ ਭੀ ਅਸੀ ਨੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਣਾਈਐ। ਅਸੀ ਏਸੁ ਗਲ ਦੇ ਤਲਬਦਾਰ ਆਹੇ, ਤੇਨੇ ਸਬਾਬੁ ਹੋਸੀ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੀਆ ਜੀ ! ਪੀਰੀ ਮੁਰੀਦੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਜੇ ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹਿ ਪਾਇ, ਉਪਦੇਸੁ ਦੇ ਕਰਿ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਅਸਨਾਉ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਮੁਰੀਦ ਪਾਸੋਂ ਤਮਾ ਤਵਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਸਿ ਪੀਰ ਉਪਰਿ ਖੁਦਾਇ ਬਹੁਤੁ ਰਾਜੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਰੀਦੁ ਭੀ ਮੁਰਾਦ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸੁ ਪੀਰ ਨੇ ਸਬਾਬੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉ ਜਿ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖੁਦਾਇ ਤੇ ਭੁਲਾ ਜਾਂਦਾ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਵਾਸੁਲੁ ਕਰਿ ਦਿਤੇ ਸੁ, ਤਾਂ ਏਸੁ ਬਰਾਬਰਿ ਹੋਰੁ ਸਬਾਬੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਵਿਚਿ ਲਾਲਚ ਦਾ ਮਖਸੂਦੁ ਕੋਈ ਨ ਕੀਤੇ ਸੁ, ਤਾਂ ਮੀਆ ਏਹੁ ਜਿ ਗਲ ਹੈ, ਸੁ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੈ, ਅਵਲਿ ਹੈ, ਭਲੀ ਤੇ ਭਲੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਭੀ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ, ਜੇ ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਮੁਰੀਦ ਨੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹਿ ਪਾਏ ਅਤੇ ਕਿਛੁ ਓਸ ਮੁਰੀਦ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਾਏ, ਮਾਇਆ ਦੀ, ਕੋ ਟਹਲ ਦੀ ਤਾਂ ਭੀ ਐਬੁ ਨਾਹੀ, ਕਿਉ ਜਿ ਪੀਰੁ ਓਸ ਨੇ ਬਹੁਤੁ ਦਾਨੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹਿ ਘਤਿਆ ਹੈ, ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਲੇਣਾ ਭੀ ਵਾਜਬੁ ਹੈ। ਮੀਆ ਜੀ ! ਜੇ ਭਾੜਾ ਲੈ ਮਲਾਹੁ, ਬੇੜੀ ਉਪਰਿ ਚਾੜਿ ਕੇ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਭਾੜੇ ਦਾ ਭੀ ਦੋਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਮੀਆ ਜੀ ! ਵਡਾ ਜੁ ਐਬੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਹੈ ਜੁ ਤਮਾ ਕਰਣਾ ਮੁਰੀਦ ਪਾਸੋਂ, ਦੁਨੀਆ ਭੀ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਲੇਣੀ, ਅਤੇ ਖਿਜਮਤਿ ਭੀ ਕਰਾਵਣੀ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਕਿਛੁ ਖਬਰਿ ਹੀ ਮੀਆ ਜੀ, ਜਾ ਲੈ ਕੇ ਮਾਇਆ ਓਸ ਦੀ ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਮਿਲਾਇ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਏਹੋ ਹਰਾਮੁ ਮੁਰਦਾਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਕੂੜਿ ਬੋਲਿ ਕੇ ਠਗਿ ਲੇਣਾ ਅਤੇ ਖਾਣਾ।” ਤਬ ਓਨ੍ਹਾ ਫਕੀਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਾ ਓਇ ਐਸੇ ਆਗੂ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਲਕ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਓਨਾ ਤੇ ਕੁਲਹੁ ਕਿਉ ਲੇਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਓਇ ਕਿਸੁ ਤਰੇਸੇ ਉਪਰਿ ਖਲਕ ਕਉ ਮੁਰੀਦ ਕਰਤੇ ਹੈ ? ਏਹੁ ਥਾਤ ਜਿਉ ਚੇ, ਤਿਉ ਕਹੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕੁਲਾਹ¹⁰ ਦੇਂਦੇ ਬਾਵਲੇ¹¹ ਲੈਦੇ ਵਡੇ ਨਿਲਜ¹² ॥

ਚੂਹਾ¹³ ਖਡ ਨ ਮਾਵਈ ਤਿਕਲਿ ਬੰਨੇ ਛਜ ॥ ੧ ॥ ੨ ॥

¹ਠੱਗੇ ਜਾਣਾ, ਲੁੱਟੇ ਜਾਣਾ। ²ਫਕੀਰਾਂ ਨੇ। ³ਭਲਾਈ, ਨੌਕੀ, ਪੁੰਨ। ⁴ਮਿੱਤਰਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ।
⁵ਲਾਲਚ। ⁶ਆਸ, ਉਮੇਦ। ⁷ਮਿਲਾਪ। ⁸ਮਨੋਰਥ।
⁹ਕੁੱਲੇ (ਟੱਪੀ ਸੇਹਲੀ)। ¹⁰ਫੇਧੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੮੬, ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧।
¹¹ਝੱਲੇ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ “ਕੁਲਹਾ ਲੈਦੇ ਬਾਵਲੇ ਦੇਂਦੇ ਖਰੇ ਨਿਲਜ”। ¹²ਬੇਸ਼ਰਮ।
¹³ਚੂਹਾ ਆਪ ਤਾਂ ਖੁਭੋਂ ਵਿਚ ਸਮਾਂਦਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਲੱਕ ਦੇ ਛੱਜ ਬੰਨੇ ਲਵੇ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਆਪ ਤਾਂ ਤਰਨ ਜੋਗੇ ਨਾਹੀ, ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਦਾ ਥੀੜਾ ਚੁਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬੰਦਿਅਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਿਅਹੁ । ਓਹਿ ਜਿ ਏਨ੍ਹਾ ਪੀਰਾ ਪਾਸਿ ਆਇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕੁਲਹਾ ਪੀਰਾ ਤੇ ਲੈਤੇ ਹੈਂ, ਸੇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਾਤ ਕੇ ਸਮਝਤੇ ਮੂਲਿ ਨਾਹੀ, ਓਇ ਮੁਰਖ ਭਵਾਰ ਹੈ । ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਭੇਖੁ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ਓਨ੍ਹਾ ਕੇ ਆਇ ਮਰੀਦ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਏਹ ਗਲ ਸਮਝਿ ਸਕਤੇ ਨਾਹੀ ਜਿ ਏਹਿ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਵਾਸੁਲੁ ਹੈਂ ਕਿ ਕਚੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਓਇ ਜਿ ਪੀਰ ਇਨ੍ਹ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸੁ ਓਇ ਆਪਸ ਕਉ ਭਲਾ ਚੰਗਾ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਹਮ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਸਾਥਿ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਓਹਿ ਭਮੇ ਕੇ ਮਾਰੇ ਮੁਰੀਦਾ ਕਉ ਕੁਲਹਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ । ਸੁ ਓਨ੍ਹਾ ਪਾਸਿ ਲਜ ਨਾਹੀ, ਓਇ ਖਰੇ ਹੀ ਨਿਲਜ ਹੈ, ਜਿ ਜਾਣਿ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਦਾਤੀਆਂ ਨਿਗਲਤੇ ਹੈ । ਸੁਤੋ ਹੈ ਸੁਤੋ, ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ, ਜਿ ਨਿਕਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੁਖੁ ਦੇਵਹਿ ਗੀਆਂ, ਜੇਸੇ ਭੀਤੀ ਖਡ ਮਹਿ ਚੂਹਾ ਵੜਿ ਸਕਤਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਆਪਣੀ ਤ੍ਰਿਕਲਿ^੧ ਛਜੁ ਬੰਨ੍ਹਿ ਕੇ ਖਡ ਵਿਚਿ ਛਜ ਕਉ ਲੈ ਗੇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਾ ਜਾਣਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ? ਸੁ ਭੇਸੇ ਹੀ ਜੋ ਪੀਰ ਆਪਿ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹ ਕੇ ਮਹਰਮ^੨ ਨਾਹੀ, ਸੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਕਉ ਕਹਾ ਪਹੁਚਾਵਹਿਗੇ ? ਬਾਬਾ ਫਕੀਰਹੁ ਖੁਦਾਇ ਕਿਅਹੁ । ਏਹ ਬਾਤ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਫਕੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ! ਤੂ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈਂ ਅਰੁ ਖਲਕ ਕੇ ਸਾਥਿ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈਂ । ਤੈ ਪਰਵਾਹ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਾਹੀ ਪਤੀ । ਤੂ ਸਚਾ ਫਕੀਰੁ ਹਹਿ" । ਤਬ ਓਇ ਫਕੀਰ ਬਹੁਤੁ ਰਜਾਮੰਦ ਭਏ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸਿਫਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਲੇ ਉਠੇ, ਅਰੁ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਹਥ ਰਖਿ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਪੂਰਾ ਪੀਰ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਸਿਖ ਮੁਰੀਦ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕੀ ਬੇਤੀ ਪਾਰਿ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਨਹ^੩ ਆਵੁ^੪ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਭੇਖੀ^੫ ਕੀ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥
ਪਾਪੀ ਮਨਿ ਆਧੀਨੁ^੬ ਹੋਇ, ਭੇਖੀ ਨ ਪਛੁਤਾਇ ॥
ਕੇਤੇ ਪਾਪੀ ਤਰਿ ਗਏ, ਭੇਖੀ ਦੋਜਕਿ ਪਾਇ ॥
ਜੇ ਮਨੁ ਅਪਨਾ ਵਸਿ ਨਹੀ, ਤਾ ਕਿਉ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਕਹਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕੁ ਭੇਖੀ ਤਿਆਗਿ ਕੇ, ਸਿਮਰਹੁ ਦੇਕੁ ਖੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ! ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੩੯ ॥
੨੬੭ ॥ ੨੬੭ ॥

^੧ਖਾ ਜਾਣਾ, ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ।

^੨ਲੋਕ ।

^੩ਭੇਤੀ, ਗੁਪਤ ਭੇਤ ਦਾ ਜਾਣੂ ।

^੪ਪਾਪ ।

^੫ਮਾਝ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਮਾਝ ਹੋ ਜਾਣਾ ।

^੬ਭੇਖ ਧਾਰੀ, ਪਖੰਡੀ ।

^੭ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ।

ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ, ਜਿਉ ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ, ਤਿਉ ਗਾਉ ਤੇ ਭੀ ਬਾਹਰਿ ਆਏ । ਸੁ ਜਿਉ ਇਵ ਹੀ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ, ਸੁ ਇਵ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਉ ਚਲਤੇ ਹੀ ਰਹੈ । ਤਬ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਕੋਸ ਪੰਜ ਸਤਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ । ਤਬ ਤਹਾਂ ਏਕੁ ਗਾਉ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਵਡਾ ਗਾਉ¹ । ਤਹਾਂ ਛਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਜਟ, ਤੁਰਕ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਰਹਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਸਭ ਲੋਕ ਲਛਮੀ² ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਖੀ ਥੇ । ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਗਾਉ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ, ਤਿਨ ਲੋਕਹੁ ਪੇਛਾਨਿਆ । ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਤਬ ਓਹ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਖੜੀ ਮਿਲਿਆ ਥਾ, ਸੁ ਓਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਚੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਆਵੰਤੁ, ਉਸ ਕੇ ਜਿ ਅੰਤਹਕਰਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਪੁਰਖਾ ! ਚਲੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਆਜੁ ਰਾਤਿ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰਹਿਗੇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਖੜੀ ਕੇ ਆਇ ਬੈਠਾ । ਉਨਿ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਛਾਵਨੇ ਕੀਏ ਅਰੁ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਆਇ ਏਕਠੇ ਹੋਇ । ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਗੋਸਟਿ ਚਰਚਾ ਹੋਈ । ਤਬ ਤਿਸ ਦਿਨਿ ਚੰਦ ਰਾਤਿ ਕਾ ਦਿਨੁ ਥਾ । ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੁ ਲੋਕਹੁ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਫੇਰਿ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਥੇ ਸੁ ਬਡਿਅਹੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਤਬ ਉਸ ਖੜੀ ਕੀ ਜਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਥੀ, ਸੁ ਬਡੇ ਠਾਕੁਰ ਲਛਮੀ ਪਾਤ੍ਰ ਕੇ ਘਰ ਕੀ ਬੇਟੀ ਥੀ, ਅਰੁ ਭਰਿ ਜੋਬਨ ਥੀ । ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਥੀ । ਅਰੁ ਸਸੁ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਕਾ ਰੰਗੁ³ ਨ ਥਾ । ਤਬ ਚੰਦ੍ਰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕਾ ਭਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਾਗਾ । ਤਬ ਮਾਤਾ ਉਸ ਕਉ ਆਗੇ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ । ਤਬ ਉਨਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੀ ! ਤੂੰ ਉਨਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਸੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੁ, ਸੁਹੀ⁴ ਕਰਿ । ਤਬ ਓਹ ਭਰਤੇ ਕੇ ਰਹਿਐ ਤਗਾਵਲੀ⁵ ਕਰਿ ਰਹੀ, ਸੁਹੀ ਕਰੇ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਭਰਤੇ ਉਸ ਕਉ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੀ ! ਤੂੰ ਸਸੁ ਕਉ ਸੁਹੀ ਕਰਿ" । ਓਨਿ ਭੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਿਆ । ਜਿਵ ਜਿਵ ਵਾਰ ਵਾਰ ਭਰਤਾ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈ ਅਰੁ ਓਹ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨੇ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਪੂਤ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੂਤ ! ਤੂੰ ਇਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੁ । ਇਸ ਕਉ ਅਸਥਨਾ⁶ ਕਾ ਭਾਰੁ ਹੈ । ਓਹ ਸੁਹੀ ਕਰਿ ਸਕਤੀ ਨਾਹੀ" । ਤਬ ਓਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਨੀ । ਤਬ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਮਨਸਾ ਪਰਬੰਧੀ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

‘ਓਤੰਗੀ’ ਪੋਓਹਰੀ⁷ ਗਹਿਰੀ⁸ ਗੰਭੀਰੀ ॥
ਸਸੁਭਿ⁹ ਸੁਹੀਆ¹⁰ ਕਿਉ ਕਰੀ ਨਿਵਣੁ ਨ ਜਾਇ ਬਣੀ ॥
ਗਚੁ¹¹ ਜਿ ਲਗਾ ਗਿਤਵਤੀ¹² ਸਖੀਏ ਧਉਲਹਰੀ ॥
ਸੇ ਭੀ ਦਹਦੇ ਡਿਨੁ ਮੇ ਮੁਧਿ ਨ ਗਰਬ ਬਣੀ ॥ ੧ ॥

¹ਪਿੰਡ । ²ਧਨ, ਦੌਲਤ । ³ਪ੍ਰੇਮ । ⁴ਨਮਸਕਾਰ । ⁵ਗਫਲਤ, ਸੁਸਤੀ । ⁶ਬਣ, ਛਾਤੀਆ ।
⁷ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੪੧੦, ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੧ । ⁸ਉੱਚੇ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀਏ,
ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਚਲਣ ਵਾਲੀਏ । ⁹ਬਣਾ ਵਾਲੀਏ । ¹⁰ਪਕੜ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਸਿਖ । ¹¹ਸਸ ਨੂੰ ।
¹²ਨਮਸਕਾਰ । ¹³ਚੁਨਾ । ¹⁴ਪਹਾੜ ਜੇਤੇ ਉੱਚੇ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸਿ ਬਹੁ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਾ ਜਿ, “ਰੀ ! ਮੇਰੀ ਮਨਸਾ ! ਤੂ ਏਸੁ ਬਹੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਉਚੇ ਮਮਤਾ¹ ਕੇ, ਤੇ ਜਿ ਅਸਥਨ ਧਾਰੇ ਹੈ² ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜਿ ਮਦਿ³ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਤੂ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ⁴ ਅਰੁ ਗੁਰਮਤਿ ਬੁਧਿ ਜਿ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਤਰਿ ਸਸੁ ਸੁ ਤੂ ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਹੀ ਨਾਹੀ ਕਰਤੀ । ਮਮਤਾ ਕੇ ਅਸਥਨ⁵ ਕੇ ਭਾਰਿ ਤੂ ਨਿਵਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ । ਤੇਰਾ ਮੋਹੁ, ਗਚੁ ਜਿ ਲਾਗਾ ਹੈ ਮਾਇਆ ਕੇ ਰਸ ਭੋਗ⁶ ਸਾਥਿ ਅਰੁ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਉਚਾ ਕਰਿ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਰੇਈ ਭਏ ਉਚੇ ਧਉਲਹਰ । ਅਰੁ ਅਪਣਾ ਆਪੁ ਬਾਪਣੇ ਸਾਥਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਰਸ ਭੋਗ ਭੋਗਣੇ ਸਾਥਿ ਤੇਰਾ ਜਿ ਮੋਹੁ ਗਚੁ ਲਾਗਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਮਮਤਾ ਕੇ ਧਉਲਹਰ-ਮੇ ਅਨੇਕ ਜਾਤੇ ਦੇਖੇ ਹੈ⁷ । ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜਿ ਰਸ ਭੋਗ ਹੈ⁸, ਸੇ ਭੀ ਮੇ ਜਾਤੇ ਦੇਖੇ ਹੈ⁹, ਨਾਸੁ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹੈ¹⁰ । ਅਰੀ ਮੇਰੀ ਮਨਸਾ ! ਤੂ ਕਾਹੇ ਕਉ ਗਰਬ ਕਰਤੀ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੀ ਜੁ ਮਤਿ ਹੈ ਸਸੁ, ਤੂ ਤਿਸੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੁ । ਗੁਰਮਤਿ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮਨੁ, ਤਾ ਤੂ ਸੁਖੀ ਭੀ ਹੋਵਹਿਗੀ ਅਰੁ ਸੁਹਾਗਨਿ ਭੀ ਹੋਵਹਿਗੀ” ! ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੁ ਗੋਸਟ ਮਨਸਾ ਸਾਥਿ ਕਰੀ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਉਹਾ ਬਸੇ । ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਉ ਉਹਾ ਤੇ ਬਹੁਤਿ ਸਹਜੇ ਹੀ ਅਪਨੇ ਆਸੁਮ ਕਉ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਮਤਾ ਬਿਨੁ ਮਨਸਾ ਸਾਧ ਕੀ, ਗਰਬ ਬਿਹੂਨੀ ਨਾਰਿ ॥
ਓਹੁ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਕਉ ਪਾਵਤੀ, ਓਹੁ ਰਾਵੈ ਸਹਜਿ ਭਤਾਰਿ¹ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਇਵ ਜਾਣਿਆ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪੦ ॥
੨੬੮ ॥ ੨੬੮ ॥

ਅਸਲ ਮਦ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭਈ ਜਿ ਏਕੁ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਰਬਾਬ ਲੈ, ਤੇ ਅਜੁ ਕਿਤੇ ਇਕੰਤਿ ਜਾਇ ਕੈ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰ ਆਈਐ ਇਥੇ ਲੋਕ ਧਿਰ¹ ਧਿਰ ਦੇ ਆਇ ਝੁਝਦੇ² ਹਨਿ, ਸਬਦ ਨਾਲਿ ਪਰਚਣ ਦੇ³ ਨਾਹੀ । ਅਖੇ ਜੀ, ਭਲਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ

¹ਮੈਂ ਮੇਰੀ, ਹੰਕਾਰ ।
²ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

³ਮਸਤੀ, ਹੰਕਾਰ ।

⁴ਪਤੀ ।

⁵ਕਈ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕੋਹ ਇਕ ਦੀ ਵਿਥਿ ਗਿਰਾਵਹੁ^੧ ਪਾਇ ਕੈ, ਇਕਤੁ ਕਿਨਾਰੇ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਨੇੜੇ ਭਲੀ ਠਉਤ ਦੇਖਿ ਕੈ, ਰੂਖ ਭੀ ਥੇ ਤਹਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜੁ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ^੨ ਕਰਿ ਅਤੇ ਉਚੇ ਸੁਰਿ ਹੋਇ ਕੈ ਸਬਦੁ ਉਚਾਰੁ ਕਰਿ^੩। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕੀਤਾ, ਰਾਗੁ ਆਲਾਪਿਆ। ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਗਾਵਣੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਵਦਾ, ਤਾਂ ਰੰਗੁ^੪ ਸਹਜੇ ਹੀ ਪਉਂਦਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੁ ਰੰਗ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਓਥੇ ਭੀ ਆਇ ਜੁਤਿ ਗਏ। ਤਬ ਜਦਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬਹੁਤੁ ਸਬਦੁ ਗਾਵੇ, ਪਹਰੁ ਇਕੁ ਗੁਦਰਿਆ, ਤਬ ਸਬਦੁ ਕਾ ਭੋਗੁ ਪੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਹੈਨ। ਤਬ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਲਗੀ ਹੋਵਣ। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਚਿਰ ਤਾਈ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਕੋਈ ਸਾਧ ਜਨ, ਪੰਜ ਸਤ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਕਾਖੀ^੫, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਪਾਇਆ^੬। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰੇ ਹੋ?" ਤਬ ਸੇਵਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਵੇਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਥੇ, ਪਰੁ ਸੁਧਿ^੭ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠੇ ਹੈ। ਲੋਗ ਭੀ ਸਭ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈ"^੮। ਤਬ ਓਥਿ ਸਾਧ ਭੀ ਉਹਾਂ ਹੀ ਕਉ ਉਠਿ ਚਲੇ। ਤਬ ਓਇ ਭੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਇ ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਭਏ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ, ਜਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮੁ ਉਪਰਹੁ ਅਰੁ ਤੁਮ ਉਪਰਹੁ। ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੈ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਉਨੁ ਸਾਥਿ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਕਿਛੁ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਭਈ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਦਸ ਬਾਹਰ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਸੁ ਇਨ ਕਉ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਓਇ ਸਕੁਚੇ^੯। ਓਇ ਦੂਰ ਜੈਸੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਮਦ^{੧੦} ਕਾ ਬਾਸਨੁ^{੧੧} ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਥਾ ਅਰੁ ਮਾਸ ਮੰਡੇ^{੧੨} ਭੀ ਥੇ। ਓਇ ਲਾਗੇ ਮਦਗ^{੧੩} ਪਾਨ^{੧੪} ਕਰਨੇ। ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਮਾਸੁ ਕੋ ਅਹਾਰੁ^{੧੫} ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਮਸਤ ਹੋਏ ਲਾਗੇ ਬਾਵਰੀਆ^{੧੬} ਬਾਤਾਂ ਕਰਨੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਗ ਉਤਾਰੇ; ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਢਾਹਿ ਕਰਿ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠੇ; ਕੋਈ ਉਠੀ ਨਾਚਣੇ ਲਾਗੇ; ਕੋਈ ਹਸੇ; ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮੁਖ ਤੇ ਔਲ^{੧੭} ਫੇਲ ਕਾਢੇ; ਕੋਈ ਬਕਬਾਦ^{੧੮} ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਕਰੇ, ਸਭੇ ਹੀ ਬੁਸੁਧੇ^{੧੯} ਹੋਏ। ਓਇ ਜਿ ਸਾਧ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਦੇਖਹੁ! ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਏਹਿ ਲੋਕ ਜਿ ਮਦੁ ਪੀ ਪੀ ਅਰੁ ਫਜੀਹਤ^{੨੦} ਹੋਤੇ ਹੈ ਜੀ, ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਅਕਲਿ ਮਤਿ ਸਭ ਭੂਸਟ ਸੋਈ ਹੈ"^{੨੧}। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ! ਇਨਹੁ ਮਦੁ ਕਿਆ ਪੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਹੀ ਮਦੁ ਪੀਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਸਮੇਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਮਦ ਕੇ ਮਾਤੇ ਹੈ, ਸੁਧਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਰਹੀ ਨਾਹੀ"^{੨੨}। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹਿ ਤਉ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਤਖਿ ਬੈਠੇ ਮਦੁ ਪੀਤੇ ਵੇਖੀਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਦਿਵਾਨੇ^{੨੩} ਭਏ ਭੀ ਦਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਿਸੁ ਮਦ ਸਾਥਿ ਖੀਵਾ^{੨੪} ਹੈ ਜੀ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ"^{੨੫}। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ ਪਿਛੇ ਤੋਂ।	^੨ ਸੁਰ ਕਰਨਾ।	^੩ ਪ੍ਰੇਮ।	^੪ ਅਭਿਲਾਖੀ, ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ।	^੫ ਮੇਲ ਹੋਣਾ।
^੬ ਖਬਰ।	^੭ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ, ਝਿਜਕਣਾ।	^੮ ਸੁਰਾਬ।	^੯ ਭਾਂਡਾ।	^{੧੦} ਰੋਟੀਆਂ।
^{੧੧} ਪੀਣ ਲਗ ਪਏ।	^{੧੨} ਖਾਣਾ।	^{੧੩} ਪਾਗਲੀ ਵਾਲੀਆਂ।	^{੧੪} ਉਲ ਜਲੂਲ, ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਪੈਰ ਗੱਲਾਂ।	^{੧੫} ਸੁਰਾਬ।
^{੧੬} ਬਕਣਾ, ਝਗੜਾ।	^{੧੭} ਬੇਹੋਸ਼।	^{੧੮} ਖੁਆਰ।	^{੧੯} ਪਾਗਲ।	^{੨੦} ਮਸਤ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

‘ਕਲਿ’ ਕਲਵਾਲੀ^੧ ਕਾਮੁ ਮਦੁ ਮਨੁਆ ਪੀਵਣਹਾਰੁ ॥
ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੋਰੀ ਮੋਹਿ ਭਰੀ ਪੀਲਾਵਾ^੨ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
ਮਜਲਸ^੩ ਕੂੜੇ ਲਬ ਕੀ ਪੀ ਪੀ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ । ਏਹ ਜਿ ਪਾਪ ਕੀ ਕਲਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਕਲਾਲੀ ਰੂਪ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਾਮੀ ਕੀ ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਲਾਲੀ ਕਾ ਮਦੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਕਾਮ ਮਦ ਕਉ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਕਟੋਰੀ, ਮੋਹ ਕੇ ਕਾਮ ਸਿਉ ਭਰਿ ਭਰਿ, ਅਹੰਕਾਰੁ ਮਨ ਕਉ ਪੀਲਾਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਜੁ ਮਜਲਸ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੁ ਲਬ^੪ ਸਾਥਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਸਭੇ ਪੀ ਪੀ ਖੁਆਰੁ ਹੋਤੇ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੁਮਹੁ ਜਿ ਕਹਿਆ ਜਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਮਦ ਸਾਥਿ ਖੀਵੇ ਹੈ, ਸੁ ਜੀ ਹਮ ਤਉ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਹੈ, ਹਮ ਤੇ ਅਪਣਾ ਮਦੁ ਸਮਝਿਆ, ਜਿ ਪੀਵਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਕਹੀਂ ਸਾਧ ਜਨ ਭੀ ਮਦੁ ਪੀਵਤੇ ਹੈ ? ਜਿ ਓਇ ਖੀਵੇ ਹੋਨਿ । ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ ?” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ । ਸੰਸਾਰੁ ਜਿ ਮਦੁ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਏਕ ਦੁਇ ਘੜੀਆਂ ਮਦ ਕਾ ਖੇਪੁ^੫ ਉਤਰਿ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਾਧ ਜਨ ਜਿ ਮਦੁ ਪੀਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਕਾ ਖੇਪੁ ਏਕ ਘੜੀ ਨਾਹੀ ਉਤਰਤਾ, ਸਦਾ ਮਸਤ ਰਹਤੇ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਓਹੁ ਕਢਣੁ ਮਦੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਮਿਸਾਲਾ ਕੇਸਾ ਹੈ ? ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਓਹੁ ਸਉਰਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਇਕ ਘੜੀ ਭੀ ਖੇਪੁ ਉਤਰਤਾ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਓਹੁ ਮਦੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਪੀਏ ਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕਰਣੀ^੬ ਲਾਹਣਿ^੭ ਸਤੁ ਗੁੜੁ ਸਚੁ ਸਰਾ^੮ ਕਰਿ ਸਾਰ^੯ ॥
ਗੁਣ ਮੰਡੇ ਕਰਿ ਸੀਲ ਘਿਉ ਸਰਮੁ ਮਾਸੁ ਆਹਾਰੁ ॥
ਕਾਇਆ ਲਾਹਣਿ ਆਪੁ ਮਦੁ ਮਜਲਸ^{੧੦} ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਧਾਰੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਨਾਨਕਾ ਖਾਧੇ ਜਾਹਿ ਬਿਕਾਰੁ^{੧੧} ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਸਚੀ ਜਿ ਕਰਤੂਤਿ ਕਮਾਵਣੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਮਦ ਕੀ ਲਾਹਣਿ ਮਟੁ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਨਹਰਾਵਣਾ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਏਸੁ ਮਦ ਕਾ ਗੁੜੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਚੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਸਰਾ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਜਿ ਗੁਣ ਗਾਵਣੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਏਹੀ ਮੰਡੇ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਉਪਰਿ ਜੁ ਸੀਲੁ ਰਾਖਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਓੜ^{੧੨} ਨਾਹੀ ਝਾਕਤਾ, ਸੁ ਏਹੀ ਘਿਉ ਹੈ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਸਾਥਿ ਜਿ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਸਰਮ ਲਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ

‘ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੫੫੩, ਵਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ ਮ: ੧ । ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਪਰਥਾ ਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ‘ਕਲਜੁਗ । ‘ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮੱਟੀ । ‘ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਾ । ‘ਸਭਾ (ਮਹਫਲ) । ‘ਲਾਲਚ । ‘ਮਸਤੀ । ‘ਸੁਭ ਕਰਨੀ । ‘ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮੱਟੀ ।
^{੧੦}ਸ਼ਰਾਬ । ^{੧੧}ਅਸਲ, ਨਿਰੋਲ । ^{੧੨}ਪੋਥੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ “ਅੰਥਿਤ” ਹੈ । ^{੧੩}ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਅਰੰਭ ਦੀ ਤੁਕ ਹੈ । ^{੧੪}ਵੱਲ, ਤਰਫ ।

ਮਾਸ ਕਾ ਅਹਾਰ ਕੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਕਾਇਆ ਲਾਹਣਿ ਮਟੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਦ ਅੰਬਿਤ ਕੀ ਧਾਰ ਚਲਤੀ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਧਾਰਾ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਪੀਵਤਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਪ੍ਰੇਮੁ ਅੰਬਿਤ ਕੀ ਧਾਰ ਪੀਏ ਤੇ ਜਿਤਨੇ ਮਨ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਹੈ, ਸੇ ਸਭੇ ਉਠਿ ਜਾਤੇ ਹੈ^੧ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ । ਤੂ ਪੂਰਾ ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਮਤਿ ਪੂਰੀ ਹੈ । ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਤੇ ਹੈ^੨ । ਏਸੁ ਅਪਨੇ ਮਦ ਤੇ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਭਾਗਾ^੩ ਏਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਰਤਾਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ" । ਥੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੰਗੀ ਕਾਮ ਮਦੁ, ਪੀਵਨ ਲਾਗੇ ਜੰਤਾ ॥

ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਿਆਲਾ ਸਾਚ ਕਾ, ਪੀਵਨ ਆਏ ਸੰਤਾ ॥

ਮਦ ਕਾਮ ਪੀਏ ਤੇ ਨਰਕਿ ਜਾਹਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਸਦਾ ਖੁਮਾਰੁ ॥

ਸੇ ਦੀਜੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਜਿਤੁ ਪਾਵੇ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥ ੧ ॥

ਥੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ । ਗੁਰੁ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪੧ ॥ ੨੬੯ ॥ ੨੬੯ ॥

ਇਕ ਮਸਤ ਘੋੜ ਸਵਾਰ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਜਿ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ, ਜਿਉ ਮਨ ਮਹਿ ਆਈ, ਤਿਉ ਜਿਉ ਨਗਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀ ਓੜ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਥੇ । ਤਿਉ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਲਹੇਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਸੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਗੁਲਾ^੧ ਜੋਰਿ । ਜਹਾਂ ਜਾਇ, ਤਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁੜ ਜਾਹਿ, ਜੁ ਦੇਖੈ ਜੁ ਕੋਈ ਬਾਤ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੂੰਹ ਕੀ ਸੁਣੈ ਸੁ ਮਹਜੂਜ਼^੨ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਇਉ ਜਾਨੈ ਜਿ ਏਕ ਘੜੀ ਭੀ ਜੁਦਾ^੩ ਨ ਹੋਈਐ, ਸਾਬੇ ਹੀ ਰਹੀਐ, ਤਉ ਭਲਾ ਹੋਇ । ਸੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ, ਸਹਰ ਕੋਟ ਪਕੇ ਬੀਚ ਆਇ ਨਿਕਸੇ, ਅਰੁ ਲੋਕ ਸਭ ਸਾਬਿ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈ^੪ । ਤਬ ਲਹੇਰ ਕੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਭੀੜ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਕੁ ਅਸਵਾਰੁ ਦਾਰੁ ਪੀਤੇ ਹੋਏ ਮਸਤੁ ਵਡੇ ਘੋੜੇ ਉਪਰਿ ਰਉਹਾਲ^੫ ਜਿਉ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ । ਤਿਉ ਗਲੀਆਂ ਮਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਭੀੜ ਥੀ । ਤਬ ਤਿਸੁ ਭੀੜ ਥੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਘੋੜੇ ਕਾ ਪਾਉ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰ ਉਪਰਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਓਹੁ ਬੇਖਬਰ ਚਲਿਆ ਗੋਆ । ਤਬ ਤਿਤੁ ਸਮੇ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬਾਨੀ ਉਪਜਿ ਆਈ ਜਿ :—

^੧ਹਿੱਸਾ । ^੨ਗੁਲ, ਸ਼ੇਰ । ^੩ਪਰਸੰਨ । ^੪ਅਲੱਗ, ਵੱਖਰੇ । ^੫ਜਲ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਵਾਂਗੂੰ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਮਰਿ^੧ ਕਟਾਰਾ^੨ ਬੰਕੁਤਾ^੩ ਬੰਕੇ^੪ ਕਾ ਅਸਵਾਰੁ ॥

ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੈ ਨਾਨਕਾ ਮਤੁ ਸਿਰਿ ਆਵੈ ਭਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬੰਕੇ ਘੋੜੇ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ! ਕਮਰਿ ਕਟਾਰਾ ਬੰਕੁਤਾ ਬੰਧਿ ਕਰਿ. ਤੂ ਜਿ ਗਰਬ ਕਾ ਮਾਤਾ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਫਕੀਰਾਂ ਕਉ ਤੁਝੇ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਸੁ ਗਰਬੁ ਕਰਣਾ ਤੁਝ ਕਉ ਭਲਾ ਨਾਹੀ । ਕਿਆ ਜਾਣੀਐ, ਮਤੁ ਇਹੀ ਘੋੜਾ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਤੁਝ ਕਉ ਮਾਰਤਾ ਹੋਵੈ" । ਤਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਵਚਨ ਕਾ ਨਿਕਲਿਆ । ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਐਸਾ ਹੋਆ, ਜਿ ਓਹੁ ਘੋੜਾ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ ਕਉ ਉਪਰ ਤੇ ਗਿਰਾਇ ਦੀਆ । ਅਰੁ ਘੋੜੇ ਕੇ ਦੋਨੋ ਪਾਉ ਅਸਵਾਰ ਕੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰਿ ਆਏ । ਤਬ ਤਰਕਾਲ ਹੀ ਓਹੁ ਅਸਵਾਰੁ ਮਰਿ ਗੋਆ । ਤਬ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਗ, ਜੋ ਉਹਾ ਹਾਜਰੁ ਦੇਖਤੇ ਥੇ, ਸੇ ਸਭ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਅਰੁ ਸਭੇ ਕਹਨ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ" ਵਡਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਕਹਿਆ ਪਾਸਿ^੧ ਨਾਹੀ ਪਤਤਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਦਾਇ ਮਾਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਭਗਤਾਂ ਕੇ ਸੁਖਿ ਹਰਿ ਸੁਖੀ, ਭਗਤਾਂ ਕੇ ਦੁਖਿ ਦੁਖੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜੋ ਹਰਿ ਸਰਨਿ, ਤਾਂ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਭੂਖੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਰਾਮੁ । ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ੨੭੦ ॥ ੨੭੦ ॥

ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ—ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਉਸਤਤ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਦਿਨ ਦੋਇ ਤੀਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੇਰ ਮਹਿ ਰਹੇ । ਤਬ ਲੋਕ ਸਹਰ ਕੇ ਜਿ ਆਇ ਭੀੜ ਕਰਹਿ, ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਦੇਹ ਬਾਤ ਖੁਸੀ ਨ ਆਵੈ । ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ । ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਝਨੇ ਕਿ ਬੀੜੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ । ਤਿਨ੍ਹ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮਕ੍ਰਿਸਨ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ ! ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਆਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਹਿ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੯੫੬, ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ।

^੨ਖੰਜਰ, ਤਲਵਾਰ ।

^੩ਬਾਂਕਾ, ਸੁੰਦਰ ।

^੪ਸੋਹਣਾ ਘੋੜਾ ।

^੫ਨਾ ਖੁੰਝਣਾ ਭਾਵ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਿ, ਭੇਡਉਤ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ? ਬੇਸਨੋ ਜੀ ! ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਸੁ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ" । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਜਿ, ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ । ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਖਈ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਜਿ ਤਰੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰੈ ? ਅਹੁ ਜੀ ਵੇਦ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਾਧ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਆਗੇ ਭੋਜਲੁ ਹੈ, ਸਿ ਖਰਾ^੧ ਕਠਨੁ ਹੈ । ਓਹੁ ਜਿ ਲੰਘੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲੰਘੀਐ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਜਿਨੀ^੨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨੁ ਕੇ ਸਾਥਿ^੩ ਤਰੇ ॥

ਤਿਨਾ ਠਾਕ^੪ ਨ ਪਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਨ ਹਰੇ ॥

ਬੂਝੇ ਭਾਰੇ ਭੇ ਬਿਨਾ ਪਿਆਰੇ ਤਾਰੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ੧ ॥

ਭੀ ਤੁਹੇ ਸਾਲਾਹਣਾ ਪਿਆਰੇ ਭੀ ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥

ਵਿਣੁ ਬਹਿਬ ਭੇ ਫੁਬੀਐ ਪਿਆਰੇ ਕੰਧੀ^੫ ਪਾਇ ਕਹਾਹ^੬ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਸਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ ਹੈ, ਜਿ ਤਿਨਾ ਸੰਗਿ ਮਿਲੇ, ਤਉ ਉਨੁ ਕੇ ਸੰਗਿ ਏਹੁ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਭੀ ਤਰੇ । ਜਿਨੀ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ, ਕਾ ਜਪਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਆਗੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਤੇ ਠਾਕ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਜੀ ਕੇ ਨਿਕਟੀ^੭ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੇ ਉਨ ਕਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਸਹਲੰਗੀ ਹੋਇ, ਸੋ ਭੀ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਜਿਨੁ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਭਉ ਨਾਹੀ ਤੇ ਭਾਰੇ ਫੁਬਿ ਗਏ ਭਉਜਲ ਮਾਹਿ, ਅਰੁ ਜੀ, ਜਿਨ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਨਜਰਿ ਭਈ, ਤਿਨੁ ਕੋ ਭਉ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਆਇਆ ਤੇ ਨਿਸਤਰੇ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕੋਈ ਨਿਸਤਰਿਆ ਹੈ ਪੀਛੇ, ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਸਿਉ ਨਿਸਤਰਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਆਗੇ ਨਿਸਤਰੇਗਾ ਹੈ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਸਿਉ ਨਿਸਤਰੇਗਾ । ਜਿਉ ਬੋਹਿਬੇ^੮ ਬਿਨਾ ਦਰੀਆਉ ਨਾਹੀ ਲੰਘੀਤਾ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਭਉਜਲੁ ਨਾਹੀ ਲੰਘੀਤਾ । ਬੰਨੇ^੯ ਖਲਾ ਕਰਲਾਵੇ^{੧੦} ਪਰੁ ਬਿਨਾ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ ਲੰਘੀਦਾ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਭੁਮ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰਹੁ, ਜਿ ਭੁਮ ਭੀ ਨਿਸਤਰਹੁ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ ! ਭਲੀ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ਜੀ । ਦੇਖਾਂ ਜੀ, ਹਮ ਤੋ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੀਜੀਤੀ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਸਲਾਹ ਕਹਤੇ ਹੈ ? ਓਹ ਕਵਣੁ ਬਾਤ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਲਾਹ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਬਤਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ ।

^੧ਬਹੁਤ ।

^੨ਵੇਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੬੩੬, ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ।

^੩ਸਾਥੀ, ਕਾਡਲੇ ।

^੪ਰੋਕ, ਰੁਕਵਾਟ, ਪੱਥੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਵਿਚ "ਪਿਆਰ" ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ "ਭਾਈ" ਹੈ ।

^੫ਪਾਰਲਾ ਕੰਢਾ ।

^੬ਕਿਵੇ ?

^੭ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ।

^੮ਜਹਾਜ਼ ।

^੯ਕੰਦੇ ਤੇ ।

^{੧੦}ਰੋਣਾ ।

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਣਾ ਪਿਆਰੇ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਸੇ ਭਲੇ ਪਿਆਰੇ ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਰੰਗੁ^੧ ਹੋਇ ॥
 ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਜੇ ਮਿਲੈ ਪਿਆਰੇ ਰਸੁ ਲੈ ਤਤੁ^੨ ਵਿਲੋਦਿ^੩ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਉਸ ਕੀ ਜਿ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੀ ਹੈ ਜਿ ਉਸ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੂਜਾ ਮਨ ਮਹਿ ਆਨਣਾ । ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਏਕੁ ਓਹੀ ਹੈ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਐਸੀ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਸਲਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਦਿਖਤਾ ਜੇ ਆਵੈ । ਤਬ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਜਿ ਸਲਾਹਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਓਹਿ ਭਲੇ ਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਬਦ ਕਾ ਰੰਗੁ^੧ ਹੈ । ਓਹਿ ਸਬਦ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰੰਗੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਏਖੀਐ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਹਿ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਸਮਝੀਏ, ਸਿਖੀਐ, ਅਰੁ ਕਰੀਏ ਕਮਾਈਐ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਅੰਥਿਤੁ ਤਤੁ^੨ ਬਿਲੋਦੀਐ ਅਰੁ ਅੰਥਿਤੁ ਨਾਮੁ ਮਥੀਏ, ਅਰੁ ਅੰਥਿਤੁ ਨਾਮ ਕਾ ਰਸੁ ਲੀਜੀਐ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਝੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਉਨ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਗਹੁ ਕਹਿਆ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਤੈ ਹਮ ਕੋ ਨਿਧਾਨ^੩ ਕੀਆ” । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਤਉ ਬਾਤ ਪਾਈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਹੁ ਕਹਿਆ, ਪਰੁ ਜੀ, ਏਕ ਅਉਰ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਗਲੇ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਪਤਿ ਰਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ, ਸਾ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ? ਜਿਤੁ ਪਰਵਾਨੇ ਡਿਠੇ ਏਸੁ ਕਉ ਕੋਈ ਲਗਿ ਨ ਸਕੈ, ਸੁ ਕਵਣੁ ਪਰਵਾਣਾ ਹੈ ? ਜਿਤੁ ਜੋਰਿ ਏਹੁ ਜਮ ਤੇ ਮਲਿ ਰਹੈ, ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ਹੈ ਜੀ ? ਏਹੁ ਕਥਾ ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

“ਪਤਿ ਪਰਵਾਨਾ ਸਾਚ ਕਾ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥
 ਆਇਆ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਪਿਆਰੇ ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੁ ॥
 ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝੀਐ ਪਿਆਰੇ ਸਾਚੇ ਸਾਚਾ ਤਾਣੁ” ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਜਿਤੁ ਪਰਵਾਨੇ ਇਸੁ ਕੀ ਪਤਿ ਰਹੈ । ਸੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਓਹੁ ਪਰਵਾਨਾ ਸਚੁ ਹੈ । ਜਬ ਸਚਾ ਹੋਇ, ਤਦ ਏਸੁ ਕੀ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਸਚ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ ! ਓਸੁ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਏਸੁ ਕਉ ਲਿਖਿਆ ਨੀਸਾਣੁ ਹੋਇ । ਜਿ ਇਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਜਮ ਤੇ ਭੀ ਸਤ੍ਰਾਣਾ^੪ ਹੈ । ਜਬ ਲਿਖਿਆ ਜਮੁ ਲੇ ਆਵੇਗਾ, ਤਬ, ਜੇ ਏਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਜਾਇ, ਜੇ ਏਸੁ ਭਾਵੈ, ਤਉ ਨ ਜਾਇ । ਉਸੁ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਕਾ ਐਸਾ ਜੋਰੁ ਹੈ, ਜਿ ਜਮ ਕਉ ਭੀ ਮਾਰੈ ਅਰੁ ਜਾਇ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਬੂਝੈ ਸਾਹਿਬ ਕਾ” । ਪਰੁ ਜੀ, “ਹੁਕਮੁ ਜਿ ਬੂਝੈ, ਸੁ ਕਿਸ ਤੇ ਬੂਝੈ ? ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬੂਝੈ, ਹੋਰਸ ਕਉ ਖਬਰਿ ਨਾਹੀ ਏਹੁ । ਜਿ ਹੁਕਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮੰਨੀਐ, ਐਸਾ ਭਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਬਾਤ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਣੇ ਕੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਈਐ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਈਵ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਸਾਧਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ।

^੧ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰੰਗ ।	^੨ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਮੱਖਣ ਨੂੰ ।	^੩ ਰਿਝਕੀਏ ।
^੪ ਪ੍ਰੇਮ ।	^੫ ਸਥਾਪਨ, ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਾ ।	^੬ ਸੱਚੀ ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸੁਰਖਰੂਈ ।
^੭ ਥਲ ਵਾਲਾ, ਚੋਰ ਵਾਲਾ ।		^੮ ਥਲ ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਤਿ^੧ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਤੁ ਮੰਨਿਐ ਅੰਸਾ ਭਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਿਆ ਕਿਆ ਵਸਤੁ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਸਿਉ ਹੋਤੀ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਨਿਮਿਆ^੨ ਪਿਆਰੇ ਹੁਕਮੇ ਉਦਰ^੩ ਮਝਾਰਿ^੪ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਜੰਮਿਆ ਪਿਆਰੇ ਉਧਉ^੫ ਸਿਰ ਕੇ ਭਾਰਿ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਹ ਜਾਣੀਐ ਪਿਆਰੇ ਚਲੈ ਕਾਰਜ ਸਾਰਿ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਏਸੁ ਕੀ ਰਚਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਰੀ, ਤਬ ਹੁਕਮ ਮਹਿ ਆਏ, ਜਿ ਏਸੁ ਜੀਵ ਕਉ ਵਲਾਨੀ ਜਾਤਿ, ਅਮੁਕਾ ਵਾਸੁ, ਵਲਾਨੇ ਕੇ ਘਰਿ, ਵਲਾਨੀ ਕੇ ਉਦਰਿ ਏਸੁ ਜੀਵ ਕਉ ਅਵਤਾਰਹੁ । ਤਬ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਆਇ ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ ਨਿਮਿਆ । ਤਬ ਹੀ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਏਸੁ ਕਉ ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ ਹੀ ਲੇਖੁ ਪਤਿਆ, ਜਿ ਏਤਨੇ ਸਾਸ ਏਸ ਲੈਣੇ, ਏਤਨੇ ਸਾਸ ਏਸੁ ਉਦਰ ਮਹਿ ਰਹਣਾ, ਇਤਨੇ ਬਰਸ, ਮਾਸ, ਦਿਨ, ਪਹਰ, ਘਡੀਆ, ਪਲ, ਚਸੇ, ਏਸੁ ਬਾਹਰਿ ਰਹਣਾ । ਏਤਨੇ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਏਨਿ ਲੈਣੇ । ਏਤਨੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਏਨਿ ਜੀਅ ਪਾਵਣੇ । ਤਬ ਹੁਕਮੀ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ ਰਹਿਆ । ਉਰਧ^੬ ਤਪੁ ਕੀਆ । ਸਿਰੁ ਭਲੇ, ਪਾਵ ਉਪਰਿ । ਜਬ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਜਨਮਿਆ । ਐਪਰ, ਜਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਲੇਖੁ ਪਤਿਆ ਥਾ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਹਿਗਾ, ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰੇ, ਈਹਾ ਆਇ ਕਰਿ । ਅਰੁ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਮਾਨੇ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ । ਸਭੁ ਉਸੁ ਸਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਾਣੀਐ । ਸੁ ਸਭੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਜਾਣੀਐ । ਹੁਕਮ ਬਿਨਾ ਕਾਈ ਬਾਤ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਹੁਕਮੁ ਹੀ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਾਹ ਭਾਹ !” ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਤਾ ਤੁਮਹੁ ਹੁਕਮੁ ਦਿਖਾਇਆ, ਪਰੁ ਜੀ ਆਗੇ ਕੀ ਕਵਣ ਬਾਤ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :—

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਆਇਆ ਪਿਆਰੇ^੭ ਹੁਕਮੇ ਜਾਏ ਜਾਇ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਬੰਨ੍ਹਿ^੮ ਚਲਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਸ਼ਬਦਿ ਪਛਾਣੀਐ ਪਿਆਰੇ ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ^੯ ਜਾਇ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿਹੁ ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਜਬ ਈਹਾ ਏਸੁ ਜਨਮ ਮਹਿ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਆਇਆ, ਤਬ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਆਇਆ । ਅਰੁ ਜਿਚਹੁ ਰਹਿਆ, ਤਿਚਹੁ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਰਹਿਆ, ਅਰੁ ਜਦਿ

^੧ਉਗਿਆ, ਟਿਕਿਆ, ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ “ਪਿਆਰੇ” ਦੀ ਥਾਂ “ਭਾਈ” ਹੈ । ^੨ਪੇਟ ।
^੩ਅੰਦਰ, ਵਿਚ । ^੪ਉਲਟਾ । ^੫ਉਲਟਾ ਹੋ ਕੇ । ^੬ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ‘ਪਿਆਰੇ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਭਾਈ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ^੭ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਧਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੮ਦਰਗਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿਰੋਪਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਚਲਿਆ, ਤਬ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਈਹਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆ। ਅਰੁ ਜਬ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ, ਤਬ ਲੋਜਾਇ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਦੀਆ। ਲਾਗਾ ਜੂਨੀ ਭਵਣ। ਗੋਆ, ਸੁ ਗੋਇਓ ਗੋਆ, ਜਾਂ ਕਦੇ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਆਵੇ। ਜੂਨੀ ਕਾ ਫੇਰੁ ਕਦਿ ਮੁਕੈ ਅਰੁ ਕਦਿ ਆਵੇ। ਭਾਈ ਜੀ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਗੁਰੂ ਨ ਮਿਲਿਆ ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਹੀ ਰਹੇ, ਅਰੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਰਹਿ ਕਰਿ ਮਨਮੁਖਾਂ ਹੀ ਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ ਜਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਮਾਰਹੁ। ਏਹੁ ਮਨਮੁਖ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨ ਕੇ ਕਹੇ ਕਾਮ ਕੀਏ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਜਾਇ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਸਜਾਇ ਦੇਹੁ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਏਹੁ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੂਏ ਬੇ। ਸੁ ਏਸੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿਆ ਕਮਾਇਆ ਥਾ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੂਆ ਜਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੂਏ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਝ ਕਉ ਪਹਿਛਾਨਿਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਝਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਪੈਨਾਇ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਆਵਹੁ। ਸਿ ਭਾਈ ਜੀ ! ਓਇ ਗੁਰਮੁਖ ਭੀ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹੂਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਪੈਨਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਗਏ ਜੀ। ਏਹੁ ਸਭ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੈ। ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਮਝਿ ਕੈ ਕਮਾਵੇ, ਸੋ ਪਾਵੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਕਿ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਗਤੁ ਮਹਿ ? ਸੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਭੀ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ? ਕੇ ਮਾਨੁਖ ਆਪ ਥੀ ਭੁਲਤੇ ਸਮਝਤੇ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਹੁਕਮੇ ਗਣਤਾ^੧ ਗਣਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਹੁਕਮੇ ਹਉਮੈ ਦੋਇ^੨ ॥

ਹੁਕਮੇ ਭਵੇ^੩ ਭਵਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਅਵਗਣਿ ਮੁਨੀ^੪ ਹੋਇ ॥

ਹੁਕਮੁ ਸਿਵਾਪੈ^੫ ਸਾਹ ਕਾ ਪਿਆਰੇ ਸਚੁ ਮਿਲੇ ਵਡਿਆਈ ਹੋਇ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨੋ ਜੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਬਾਪਰਤਾ^੧ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਹੁਕਮੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਾਪਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਮਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਸਾਥਿ ਗਣਤੀ ਪਵਦੀ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਹਉਮੈ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਭੀ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੁਲਿ ਗੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ। ਅਰੁ ਏਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਛਾਡਿ ਦੂਜੇ ਜਾਇ ਲਾਗੇ ਹੈ, ਏਹੁ ਭੀ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਭੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ ਜੂਨੀ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਅਵਗਣਾ^੨ ਕਉ ਪਕੜੇ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਵਗਣਾ ਕੇ ਮਾਰੇ ਮੁਠੇ ਬੈਠੇ ਹੈ। ਸਾਸਨਾ^੩ ਜਿ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਸਿ ਪੜੇ ਦੁਖਾ ਮਹਿ ਰੋਤੇ ਹੈ, ਏਹੁ ਸਭ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੇ, ਜਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੁਕਮੁ ਹੀ ਬਾਪਰਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਹੁਕਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਧੋਖਾ ਨ ਕਰੇ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਦਰਗਹ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋਇਗੀ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨੋ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਹੁਕਮੁ ਸਮਝੇ, ਸੁ ਪਾਵੇ।” ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸੁਣਿਆ ਜਾਇ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਜਬ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਸੰਤੋਖੀਏ। ਇਸ ਕਉ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਮਿਲੇ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਮਿਲੇ ? ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ਮਨੁਖ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਨ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਲ ਇਹ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ^੨ਦੁੱਤ ਭਾਵ। ^੩ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ^੪ਮੋਹੀ ਹੋਈ (ਸ੍ਰਿਸਟੀ) ਰੋਂਦੀ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

^੫ਪੱਥੀ ਵਿਚ ਇੱਥੋਂ ‘ਪਛਾਣੇ’ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਬਦ ਵਿਚ ਪੱਥੀ ਵਿਚ “ਪਿਆਰੇ” ਦੀ ਥਾਂ “ਭਾਈ” ਸਬਦ ਹੈ।

^੬ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ, ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੭ਤਾੜਨਾ, ਦੰਡ, ਸਜ਼ਾ।

‘ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਆਖੀਐ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਸੁਣੀਐ ਸਚੁ ਨਾਉ ॥
ਜਿਨੀ ਸੋ ਸਾਲਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਹਉ ਤਿਨੁ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ॥
ਨਾਉ ਮਿਲੇ ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਪਿਆਰੇ ਨਦਰੀ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਉ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ, ਸੁ ਸਹਿਲ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਓਹੁ ਖਰਾ ਅਉਖਾ ਹੈ, ਲੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਏਹੀ ਸਹਿਲ ਵਸਤੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਹੇਲਾ ਲੇਇ, ਨਾ ਨਾਮੁ ਲੇਣਾ ਖਰਾ ਅਉਖਾ ਹੈ । ਕਿਉ ਅਉਖਾ ਹੈ ? ਜਿ ਨਾਉ ਅਤੇ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤੀ^੧ ਬਣਤੀ ਨਾਹੀ । ਜਾਂ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਛੱਡੇ, ਤਾਂ ਨਾਉ ਲਏ । ਅਰੁ ਜਬ ਸੇਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤੀ^੨ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਉ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ । ਜਦ ਦੁਖ ਸੁਖ ਏਕ ਸਮਾਨਿ^੩ ਕਰ ਜਾਨੇ, ਤਬ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ ਏਸੁ ਤੇ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ । ਸਿਮਰੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੇ ਜੀ ? ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਣਾ ਖਰਾ ਕਠਨੁ ਹੈ, ਅਉਖਾ ਹੈ ਜੀ, ਪਰੁ ਜਿਨੀ ਏਹੁ ਦੁਖ ਝਾਗਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ, ਹਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੁ, ਕੁਰਬਾਨੁ ਉਨ੍ਹਾ ਉਪਰਹੁ ਕੀਤਾ । ਧੰਨਿ ਤੇ ਓਇ ਜਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਇਸਿ ਦੁਖ ਕਉ ਸ੍ਵਾਧਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ ਸਿਮਰਿਆ । ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ ਨਾਮੁ ਆਪਣਾ ਦੇਇ, ਤਬ ਜਾਇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਤੋਖੁ ਰਹੈ । ਜਬ ਅਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਾਇ ਹੀ ਲੇਇ, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਮਿਲੈ, ਨਾਤਰ ਹੋਰੁ ਉਪਾਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਬ ਆਪੇ ਹੀ ਮਿਲੈ ਅਰੁ ਮਿਲਾਏ, ਤਬ ਹੀ ਮਿਲੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ਏਹ ਕਥਾ ਏਥੇ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਧੰਨਿ ! ਜੀ, ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਨ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨ ਹੋਇਗਾ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਨਾਉ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਜਿ ਆਉਖਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦੀ, ਪਰੁ ਜੀ, ਭੀ ਕਹਦੇ ਹੋ ਸਾਧ, ਜਿ ਜੋਨਿ, ਕੰਨਿ, ਪਰਕਾਰੇਣਿ, ਧੰਨਿ ਆਪੁਜਤੇ ਹਰੀ । ਜੀ, ਭੀ ਕਿਤੇ ਅੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰੀਏ, ਤਾਂ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ । ਜੇ ਕਾਗਦੁ ਲੇ ਕਰਿ ਮਹਾ ਪੁਰਖਾਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਲਿਖਿ, ਸਿਖੀਏ, ਪੜੀਐ, ਗਾਵੀਐ । ਇਉ ਤਉ ਕਿਛੁ ਸਿਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਕਾਗਦੁ ਮਸਵਾਣੀ^੪, ਲਿਖਣਿ^੫ ਲੇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਲਿਖਹਿ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਤੇਰੀ ਹੋਵੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਜੋ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਧਾਰਿ ॥
ਲਲਤਾ^੬ ਲੇਖਣਿ ਸਚ ਕੀ ਪਿਆਰੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਲਿਖਹੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥
ਧਨੁ ਲੇਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਪਿਆਰੇ^੭ ਸਾਚ ਲਿਖੇ ਉਰਿਧਾਰਿ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਜਿ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਕਾ ਕਾਗਦੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਮਸਵਾਣੀ ਕਰੀਐ । ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਜਿਹਵਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਕਲਮ ਕਰੀਐ, ਤਬ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾ ਸਾਧਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਲਿਖੀਐ, ਮਨ ਬੀਚਿ ਬਸਾਇ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਗੁਣ ਇਸ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਿਖੀਅਹਿ, ਸਿਖੀਅਹਿ, ਪੜੀਅਹਿ, ਤਉ ਹੀ ਸਾਹਿਬੁ ਪਾਈਐ, ਅਰੁ ਤਬ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਭਾਈ ਜੀ !

^੧ਨਾਮ ਆਖਣ ਵਿਚ ਔਖਾ ਹੈ । ^੨ਰਜ ਜਾਣਾ । ^੩ਸੁਭਾਵ ਕਰਮ । (ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ) ।
^੪ਕਰਮ, ਕੰਮ । ^੫ਬਰਾਬਰ । ^੬ਦਵਾਤ । ^੭ਕਲਮ । ^੮ਜੀਭ, ਬੁਧੀ । ^੯ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਬਦ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ‘ਪਿਆਰੇ’ ਸਬਦ ਨੂੰ ‘ਭਾਈ’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਧੰਨੁ ਤੇਈ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਨਹੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਾ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਜਿ ਕੇਈ
ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜੈ, ਤਉ ਹੀ ਫਲੁ ਪਾਵੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੁ ਐਸਾ
ਤੁਹੀ ਹੈ’ ਜੀ । ਅਬ ਹਮ ਤੇਹੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈ’ । ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਰਿਉ ਰਖੁ ਜੀ” । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ
ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਤਨੁ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਜਿਹਵਾ ਲਿਖਣੁ ਲੇਖ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪਦੁ¹ ਨਿਰਬਾਣੀ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜਪਹੁ ਅਲੇਖੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ । ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
੪੩ ॥ ੨੭੧ ॥ ੨੭੧ ॥

ਨਾਮ ਦੀ ਜਾਚਨਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਏਕ ਦਿਨ੍ਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰ
ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਾਥਿ ਡੇਰੀ ਲਾਗੀ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮਹਿ
ਬੈਠਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਣੇ ਧਾਮਿ ਬੁਲਾਇਆ । ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਕੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ
ਵੇਦੀ ਮੇਰਾ ਭਗਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਉਸ ਕਉ ਲੈ ਆਵਹੁ” । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਈਹਾ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਤੇ ਆਇ ਕਰਿ ਲੇ ਗਏ । ਲਿਜਾਇ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਖੜਾ ਕੀਆ ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਆ । ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਲੰਘੀ ਡੇਡਉਤ ਕਰੀ । ਡੇਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ
ਲੰਘੇ ਆਸਨਿ ਹੋਇਕੈ ਅਰੁ ਮਾਥਾ ਡੂਮਿ² ਸਾਥਿ ਰਾਖਿ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਹਾਥ ਦੋਨੋ ਜੋਤਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਇ ਕੇ ਅਰੁ
ਮਾਥਾ ਨੀਚਾ ਕਰਿ ਕੈ ਠਾਥਾ³ ਹੋਇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਭਲਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਅਗਮੁ ਅਬਾਹੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਜੀ ! ਸਚੁ ਤੂ ਗਰੀਬ
ਨਿਵਾਜੁ” । ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ ਨਾਨਕ ਕਲਿਆਣ ਹੈ?” ਕਹੇ, “ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ !
ਜਾ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ਤਾ ਸਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਸਦਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਨੰਦੁ ਹੈ” । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ,
“ਨਾਨਕ ! ਕਲਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਤੂ ਮੇਰਾ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ,
ਪਾਤਿਸਾਹੁ । ਤੂੰਹੈ ਭਲਾ ਅਰੁ ਤੂੰਹੈ ਬਡਾ ਜੀ । ਭੇਰਾ ਹੀ ਜਗਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਜੀ, ਤੂੰਹੈ ਜਗੁ ਰਚਨਹਾਰੁ ਹੈ” ।

¹ਮੁਕਤੀ, ਅਥਿਨਾਸੀ ਪਦਵੀ ।

²ਧਰਤੀ ।

³ਖੜਾ ।

ਬਾਪਹਿ¹ ਭੀ ਅਰੁ ਬਾਪਿ ਕਰਿ ਉਥਾਪਣਹਾਰੁ² ॥
ਜੀ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਤੋਰਾ ਸੁਮਾਰੁ ॥
ਤੂੰ ਸਚਾ ਹੈ ਪਰਵਰਦਗਾਰੁ³ ਜੀਆਂ ਕਉ ਦੇਵਨਹਾਰੁ ॥

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, 'ਨਾਨਕ ! ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਮਾਗੁ, ਜਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਦੇਵਉ, ਜਿਸ ਮਾਹਿ ਤੇਰਾ ਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਆਨੰਦੁ ਮਹਿ ਤੂੰ ਰਹਹਿ, ਸਾ ਵਸਤੁ ਤੂੰ ਮੁਝ ਥੀ ਮਾਗੁ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬੋਲ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਦਾਨੁ ਮਾਗਿ ਲੇਤਾ ਹੈ :—

॥ ਛੰਦੁ ॥

ਜੀਵਾ⁴ ਤੇਰੇ ਨਾਇ⁵ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀਉ ॥
ਸਾਚੇ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦੁ ਹੈ ਜੀਉ ॥
ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਅਪਾਰਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ⁶ ਜਿਨਿ ਸਿਰਜੀ⁷ ਤਿਨਿ ਗੋਈ⁸ ॥
ਪਰਵਾਣਾ⁹ ਆਇਆ ਹੁਕਮਿ ਪਠਾਇਆ¹⁰ ਫੇਰਿ ਨ ਸਕੇ ਕੋਈ ॥
ਆਪੇ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਸਿਰਿਸਿਰੀ¹¹ ਲੇਖੇ ਆਪੇ ਸੁਰਤਿ ਬੁਝਾਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਗਮ¹² ਅਗੋਚਰੁ ਜੀਵਾ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾਤੇ ਪਾਸਹੁ ਦਾਨੁ ਮੰਗਿਆ ਜਿ, 'ਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ! ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੀ ਅਪੁਣਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਹੋਉ ਜੀਵਾ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀ । ਤੂੰ ਏਹਾ ਬਖਸੀਸ ਨਾਮੁ ਹੀ ਕੀ ਦੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਨੰਦੁ ਹੋਇ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਚੁ ਹੈ । ਤੂੰ ਆਪਿ ਸਚਾ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਸਚਾ ਹੈ ਜੀ । ਪਰੁ ਜੀ ਜਿਤੁ ਹੋਉ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਜੀ । ਏ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਜੀਏਕੁ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਗੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ, ਗੰਮਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ । ਅਪਰੁ ਹੈ, ਪਾਇਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ਜੀ । ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਪਾਈਐ । ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ! ਜਿਨਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗੋਇ ਕੇ ਰਚੀ ਹੈ ਜੀ, ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਜੀਆ ਹੈ' । ਜਾਂ ਤੂੰ ਬੁਲਾਵਹਿਗਾ, ਤੇਰਾ ਪਰਵਾਣਾ ਜਾਇਗਾ ਜੁਗ ਮਹਿ, ਤਬ ਤੇ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਰਚਿਆ, ਜਿ ਫੇਰਿ ਫੇਰੁ¹³ ਘਤਿ ਸੰਘੇ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਆਗੇ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇ ਜੀਆ ਜੀਆਂ ਕੇ ਬਾਬਿ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਹੋਤੇ ਕਾ ਰਮਾਸਾ ਤੂੰ ਆਪਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈਂ ਜੀ । ਆਪਣਾ ਕੀਆ ਤੂੰ ਆਪਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈਂ ਜੀ । ਇਕਨਾ ਕੇ ਤੂੰ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈਂ, ਸੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਇਕਨਾ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਖੁਸ਼ਿ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਓਹਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੇ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ । ਓਇ ਇਉ ਸਮਝਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਹੀ ਹੈਂ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਲਖਿ¹⁴ ਸਕਤਾ ਜਿ ਤੂੰ ਕੀਸਾ ਹੈਂ, ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਅਰੁ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਹਿਗਾ । ਏਹ ਬਾਤ ਤੇਰੀ

¹ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ, ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਤੁਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਪੌਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਨ ।
²ਮੋਟਣ (ਨਾਸ਼) ਵਾਲਾ । ³ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ । ⁴ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੬੮੮, ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਸੋ ਇਥੇ 'ਛੰਦ' ਸਬਦ ਵਾਧੂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ⁵ਆਸਰੇ । ⁶ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰੀ ।
⁷ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ । ⁸ਮਮੋਟ ਦਿਤੀ, ਨਾਸ਼ ਕੀਤੀ । ⁹ਹਾਕਮ ਦਾ ਫਰਮਾਨ, ਮੌਤ ਦਾ ਸੱਦਾ ।
¹⁰ਭੇਜਿਆ । ¹¹ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ¹²ਜਿਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ । ¹³ਉਲਟਾਣਾ । ¹⁴ਜਾਣ ਸਕਦਾ ।

ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਬਾਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਲਖਿ ਸਕਤਾ। ਤੁ ਅਗਮ ਸਾਹਿਬੁ ਅਗੋਚਰੁ ਹੈ, ਪਰ ਜੀ, ਤੁ ਮੁਝ ਨੇ ਏਹੀ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਹਉ ਜੀਵਾ^੧। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹ ਕਹ ਹਸੇ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਨਾਮੁ ਤੋ ਹੈ, ਪਰੁ ਤੁ ਸੋ ਕਿਛੁ ਮੁਝ ਤੇ ਮਾਗਿ ਲੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਵਡਿਆਈ ਜਗ ਮਹਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੋਇ, ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮ ਕਉ ਪਹੁਚਿ ਨ ਸਕੈ। ਅੰਸੀ ਏਕ ਬਾਤ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਤੁ ਮਾਗਿ ਲੇਹਿ^੨। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :—

ਤੁਮ ਸਰਿ^੩ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਆਇਆ ਜਾਇਸੀ ਜੀਉ^੪ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਇ ਨਿਬੇਤੁ^੫ ਭਰਮੁ^੬ ਚੁਕਾਇਸੀ ਜੀਉ ॥
ਗੁਰੁ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ਅਕਬੁ ਕਹਾਏ ਸਚ ਮਹਿ ਸਾਚ ਸਮਾਣਾ ॥
ਆਪਿ ਉਪਾਏ^੭ ਆਪਿ ਸਮਾਏ^੮ ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਾ ॥
ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਈ ਤੁ ਮਨਿ^੯ ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਨਾਮਿ ਤੇਰੇ ਵਡਿਆਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ। ਮੈ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਤੇ ਕਿਛੁ ਮਾਗਉ, ਜੇ ਤੈ ਕਾਈ ਅਸਥਿਰੁ ਵਸਤੁ ਰਚੀ ਹੋਇ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਇਗਾ ਜੀ। ਮੈ ਮਾਗਉ, ਸੁ ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਜੀ? ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਜਾਇਗਾ ਜੀ। ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਹੋਇਮੈ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮੋਹ ਕਾ ਝਗੜਾ ਪੈਆ ਹੈ। ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਕਾ ਝਗੜਾ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਵਾਪੁਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਤੁ ਝਗੜੇ ਸੇਸਾਰੁ ਪੈਆ ਝਗੜਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਤੈ ਜਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੁਝ ਕਉ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨਿ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰ ਤੇ ਏਹੁ ਝਗੜਾ ਚੁਕਾਇ ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਏਹੁ ਪੰਚਾ ਕਾ ਝਗੜਾ ਚੁਕਾਇ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਭਰਮੁ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਮਨ ਤੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇ ਕਰਿ। ਤੁ ਜਿ ਅਕਬੁ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਅਕਬ ਕੀ ਕਥਾ ਗੁਰ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਸਿਮਰਹੁ ਸਾਚੇ ਮਨਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਤਾਂ ਤੁਮ ਸਾਚੇ ਸਿਉ ਮਿਲਹੁਗੇ। ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਤਾਈ ਹੈ ਜਿ ਆਵਣ ਜਾਣਾ, ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ, ਸਭ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬਾ ਕਾ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਉ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨੇਗਾ, ਸੋਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੋਇਗਾ। ਹਮ ਕਉ ਏਹਾ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰੂ ਬਤਾਇ ਦੀਨੀ ਹੈ, ਜਿ ਅੰਤਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ, ਜੀਆ ਕਾ ਬੇਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਜਿ ਮਾਗੀਐ, ਸਿ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਮੁ ਹੀ ਮਾਗੀਐ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਤੇ ਹੋਰੁ ਜੀਆ ਕਾ ਸਹਾਈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਏ ਮੇਰੇ ਨਾਕੁਰ ਜੀ। ਤੁ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹਾ ਵਡਿਆਈ ਅਪਣੇ ਨਾਮ ਹੀ ਕੀ ਦੇਹਿ ਜਿ ਤੇਰਾ ਹਉ ਨਾਮ ਹੀ ਸਿਮਰਾ^{੧੦}। ਤਬ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਕਹ ਕਹ ਹਸੇ, ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਏਹ ਬਾਤ ਤੋ ਤੁਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਪਹਿਲੇ ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਬੇ, ਬਹੁੜਿ ਏਕ ਦੁਇ ਮੇਰੇ ਸੇਵਕ ਹੁਏ, ਬਹੁਤੁ ਮੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਹਥੀਲੁ ਅਰੁ ਕੁਬੀਲੁ ਓਇ ਦੋਨੋ ਆਦਮ ਕੇ ਫਰਜੰਦ^{੧੧} ਬੇ ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਤੇ ਬੇ। ਤਿਨ੍ਹ ਕੋ ਮੈ ਹੁਕਮੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਤੁਮ ਕਿਛੁ ਵਡਿਆਈ ਮੁਝ ਤੇ ਮਾਗਉ। ਉਨ ਕਉ ਅਮਰੁ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ ਜਿ ਤੁਮ ਕਉ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤੁਮਹੁ ਬਹੁਤੁ ਮੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਏਹ ਮੇਰਾ ਅਬ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਜਿ ਸੀਖਚਾ^{੧੨} ਮੈਦਾਨੁ ਮੈ ਰਾਖਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਏਹੁ ਤੁਮ ਦੁਹਾ ਵਿਚੋ ਜਿ ਇਸਿ ਸੀਖਚੇ ਕੋ ਦਸਤ^{੧੩} ਸਾਥਿ ਮਾਰਿ ਜਿਸੀ ਸਿਉ ਗਰਕ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕਉ ਮੈ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਕਰੋ। ਉਸ ਕਾ ਪੰਥ^{੧੪} ਮੈ ਏਕੁ

^੧ਥਰਾਬਰ। ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ‘ਜੀਉ’ ਸਬਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ^੩ਫੈਸਲਾ ਹੋਏਗਾ, ਮੁਕਤੀ ਹੋਏਗੀ। ^੪ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ^੫ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ^੬ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ^੭ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਥੀ ਹੈ। ^੮ਪੁੱਤਰ। ^੯ਇਕ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਪਤਲੀ ਅਤੰ ਸਿਧੀ ਤਲਵਾਰ। ^{੧੦}ਹੱਥ। ^{੧੧}ਮਾਰਗ, ਮਜ਼ਹਬ, ਫਿਰਕਾ।

ਜੁਦਾ^੧ ਕਰੋ ਅਰੁ ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਵਡਿਆਈ ਦੇਉ^੨ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਹਾ, ਦੇਖਾ, ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸੇਵਕ ਹੋਇ, ਸਿ ਸੀਖਚੇ ਕੋ ਮਾਰਿ ਗਰਕ ਕਰਹੁ । ਦੇਖਾ, ਸਿ ਉਨ ਕੋ ਮਨ ਮਾਹਿ ਥੀ, ਓਹੁ ਕਹਦਾ ਥਾ ਜਿ ਮੈ ਬਹੁਤੁ ਬੰਦਗੀ ਕਰਤਾ ਹਾਂ ਅਰੁ ਓਹੁ ਕਹਦਾ ਥਾ ਜਿ ਹੋਇ ਬਹੁਤ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹਾਂ । ਮੇਰਾ ਜਿ ਬਹੁਤੁ ਬੰਦਾ ਥਾ, ਹਥੀਲੁ ਉਨਿ ਸੀਖਚਾ ਜਾਇ ਦਸਤ ਸਾਥਿ ਮਾਰਿਆ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਭੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਪਰੁ ਓਸ ਵਖਰਿ ਉਸ ਕੋ ਮਨਿ ਹਾਨਤਾ ਹੋਈ, ਓਹੁ ਭਰਿ ਗੋਆ । ਐ ਨਾਨਕ ! ਮੈ ਓਸ ਕਾ ਭੀ ਰਾਹੁ ਚਲਾਇਆ ਹਥੀਲ ਕਾ, ਅਰੁ ਕਥੀਲ ਕਾ ਭੀ ਰਾਹੁ ਚਲਾਇਆ । ਕਥੀਲ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਹੇ, ਹਥੀਲ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੂਏ । ਹਥੀਲ ਕਉ ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀਨੀ ਜਿ ਕੁਲਿ ਆਲਮ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕੀਆ । ਇਥ ਜਿ ਉਸ ਕੋ ਰਾਹ ਮਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਮੈ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦੇਤਾ ਹੋਂ । ਐ ਨਾਨਕ ! ਤੁਮ ਕਉ ਭੀ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤੂ ਕਿਛੁ ਮੁਝ ਤੇ ਮਾਗਿ ਲੇਹਿ^੩ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿ ਅਰਦਾਸ ਕੀਨੀ :—

ਤੂ ਸਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਅਲਖ^੪ ਸਿਰੇਦਿਆ^੫ ਜੀਉ ॥
 ਏਕੁ ਸਾਹਿਬੁ ਦੁਇ^੬ ਰਾਹ ਵਾਦ^੭ ਵਧੇਦਿਆ ਜੀਉ ॥
 ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ ਹੁਕਮਿ ਸਥਾਏ^੮ ਜਨਮਿ ਮੁਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਾਹੀ ਕੋ ਬੋਲੀ^੯ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸਿਰਿ ਭਾਰਾ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਆਇਆ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝੈ ਹੁਕਮਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਸਬਦਿ ਸਿਵਾਪੈ^{੧੦} ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਏ ਸਾਹਿਬ ! ਤੂ ਸਚੁ ਹੈ । ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੇ ਰਚੀ ਹੈ, ਸਿਰਜਣ ਹਾਰੁ ਭੀ ਤੂ ਅਰੁ ਅਲਖੁ ਭੀ ਤੂ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲਖਿਆ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੁਤੇ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਜਿ ਤੈ ਕਿਆ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੀ ਤੂ ਕਿਆ ਕਰਹਿਗਾ । ਏਹ ਬਾਤ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਲਖਿ ਸਕਤਾ । ਅਰੁ ਜੀ ਤੈ ਦੁਇ ਰਾਹ ਕੀਏ ਹੈ :—ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨ । ਤੂ ਦਹਾਂ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ । ਤੈ ਇਕ ਰਾਹ ਤੇ ਦੁਇ ਕੀਏ । ਦੋਵੇ ਰਾਹ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਨ੍ਹਾ ਵਿਚਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਵਾਦੁ ਘਰਿਆ । ਓਨਾ ਤੂ ਨ ਜਾਣੇ ਹੀ, ਜਿਤੁ ਕਿਤੁ ਸੇਵਾ, ਕਿਤੁ ਗਲੇ ਪਾਈਤਾ ਹੈ । ਤੂ ਕਿਨੇ ਸਿਵਾਣਿ ਸਕਿਆ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਉਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਖੁਦੀ ਅਰੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਵਾਦੁ ਵਧਿ ਗੋਆ ਹੈ । ਤੂ, ਉਨ੍ਹਾ ਸਮਝਿ ਨ ਸਕਿਓ । ਵੇਰ ਭਾਇ, ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਓਹਿ ਪੈ ਗਏ । ਜਹਾਂ ਵੇਰੁ ਵਿਰੋਧੁ, ਖੁਦੀ ਗੁਮਾਨੁ ਹੈ ਜੀ, ਤਹਾਂ ਤੂ ਨਾਹੀ । ਜਹਾ ਤੂ ਹੈ, ਤਹਾ ਏਹ ਵਾਦੁ, ਖੁਦੀ ਬਖੀਲੀ, ਗੁਸਾ ਨਾਹੀ । ਜੀ ਸਾਹਿਬ । ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮ ਕੋ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਪਾਸਿ ਏਹ ਬਾਤਾ ਨਾਹੀ, ਵੇਰੁ ਵਿਰੋਧੁ ਨਾਹੀ । ਜੀ, ਇਤੇ ਅਭਿਮਾਨਿ ਵਾਦਿ ਖੁਦੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਸਾਰੁ ਮੁਆ । ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬੀ, ਜੀਅ ਕਾ ਸਹਾਈ ਬੋਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਸਿ ਬਿਖਿਆ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ਲਾਗਾ ਥਾ, ਏਸ ਬਿਖਿਆ ਮਾਇਆ ਕੋ, ਸੁ ਏਹ ਬਿਖਿਆ ਮਾਇਆ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ । ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਕਉ ਏਹੁ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਸੁ ਪਾਪ ਕਾ ਭਾਰੁ ਇਸ ਕੋ ਸਿਰਿ ਮਿਲਿਆ । ਪਾਪ ਕੀ ਭਰੀ ਉਠਾਇ ਨਰਕ ਮਹਿ ਬਾਹੀ । ਓਹੁ ਪਾਪ ਬਲਿ ਉਠੇ, ਕੜਾਹੇ ਅਰੁ ਲਕੜੀ ਕੀ ਨਿਆਈ । ਪਾਪ ਲਕੜੀ ਕੀ ਠਉਡ^{੧੧}, ਨਰਕ ਤੇ ਤਲੇ ਬਾਲੇ । ਨਰਕੁ ਰਪਿ ਉਠਿਆ । ਮਨੁਖੁ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪਤਿਆ ਮੱਛੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਅਰੁ ਤੇਲ ਕੜਾਹੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਲਾਗਾ ਜਲਣੇ । ਯਾ

^੧ਵੱਖਰਾ । ^੨ਹੀਨਤਾ, ਨਿਯੂਨਤਾ । ^੩ਸਮਝ ਵਿਚ ਨ ਆਉਣਾ ਵਾਲਾ । ^੪ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ।
^੫ਦੋ ਰਾਹ ਹਨ (ਇਕ ਭਗਤੀ ਵਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮਾਇਆ ਦਾ) । ^੬ਭਗਤੋ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਾਦੁ ਬਧੇਤਿਆ ਜੀ" ਹੈ ।
^੭ਸਾਰੇ । ^੮ਦੋਸਤ, ਮਿੱਤਰ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਿਖੁ ਲਦੀ ਬਹੁ ਭਾਰਾ" ਹੈ । ^੯ਸੁਝਦਾ ਹੈ । ^{੧੦}ਬਾਂ, ਬਾਵੇਂ ।

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਬਿਨਾ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਸੁਖ ਈਉਂ ਹੈ । ਜੀ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਖ ਰਾਜ ਭੋਗ ਕੋਈ ਨ ਦੇਹਿ ਸੈਸਾਰ ਕਾ, ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਏਹੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦੇਹਿ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮੁਝ ਕਉ ਸਬਦੁ ਦੇਹਿ, ਜਿਸਿ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਉ ਤੇਰਾ ਮਾਰਗੁ ਪਛਾਣਾ । ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਹੀ ਨਾਲਿ ਆਵਣੁ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਹੀ ਨਾਲਿ ਜਾਵਣਾ, ਪਰੁ ਸਾਹਿਬ ! ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦੇਹਿ ਜੀ । ਮੈਂ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮਾਗਤਾ^੧ । ਬੋਲਹੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਸਭੁ ਸੈਸਾਰੁ ਤੇ ਨਰਕਿ ਜਾਤਾ ਦੇਖਿਆ ਕੇ ਕੋਈ ਬਚਿਆ ਭੀ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ :—

ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਬਾਰਿ ਸਬਦਿ^੨ ਸੁਹਾਇਆ ਜੀਉ ॥
 ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ^੩ ਬਾਣਿ ਰਸਨਿ ਰਸਾਇਆ ਜੀਉ ॥
 ਰਸਨਾ ਰਸਾਏ ਨਾਮਿ ਤਿਸਾਏ^੪ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਵਿਕਾਣੇ^੫ ॥
 ਪਾਰਸਿ^੬ ਪਰਸਿਐ ਪਾਰਸੁ ਹੋਏ ਜਾ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੇ ॥
 ਅਮਰਾ^੭ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਨਿ ਦਰਿ ਸਾਚੇ ਸਾਚੇ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ^੮ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਏ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਸੈਸਾਰੁ ਸਾਰਾ ਨਰਕਿ ਜਾਇਗਾ, ਇਕਿ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਹਿਗੇ, ਜਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰਿ ਤੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤੇ ਹੈ” । ਜਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੇਰੇ ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਹੈ ਤੇਈ ਸੋਭਾ ਪਾਵਹਿਗੇ, ਓਇ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰਿ ਸੋਹਤੇ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਇ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈ—ਜਿ ਓਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈ ਰਸਨਾ ਸਾਥਿ ਰਸਾਇ ਕਰਿ । ਜਿ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਗਾਵਤੇ ਹੈ ਖਰਾ ਹੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ । ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਸੋਭਾਮਾਨ ਲਾਗਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਸੋਭਾ ਤਉ ਪਾਵਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਰਹਤਿ ਕੋਸੀ ਹੈ ? ਜੋ ਉਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਅਠੋਂ ਪਹਰ ਪਿਆਸ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਕਬਹੂ ਲਹਤੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਉਪਰਿ ਆਪਣਾ ਸਰਵੰਸੁ^੯ ਦੇਰੇ ਹੈ ਜੀ । ਓਹ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਉਪਰਿ ਵਿਕਾਏ ਹੁਏ ਹੈ ਜੀ, ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹਿ ਕਿਛੁ ਆਪ ਤੇ ਨਾਹੀ ਭਏ ਜੀ । ਜਿਉ ਪਾਰਸ ਕੇ ਤਾਬਾ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਕੰਚਨ^{੧੦} ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਓਹਿ ਸਾਚੇ ਹੋਏ । ਜਾਂ ਤੇ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਓਹਿ ਐਸੇ ਹੋਏ । ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਤੇ, ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਦੂਰਿ ਕਰੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਏਹੁ ਅਪਣਾ ਅਮਰਪਦੁ ਦੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਭਿਆਰਿ^{੧੧} ਗਿਆਨੀ ਹੈ । ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਟਾ^{੧੨} ਮੰਧੇ ਤੇ ਦੇਕੁ ਕੋਈ ਕੀਆ ਹੈ । ਸੋਈ ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਰਹਤੇ ਹੈ ਜੀ ਸੋਭਾ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮੋ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਹੈ ਜੀ । ਓਹ ਤੇਰੇ, ਤੂੰ ਓਨ੍ਹ ਕਾ । ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭੁ ਤੇ ਆਵਣ ਜਾਣ ਮਹਿ ਕੀਆ ਹੈ” । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹ ਕਹ ਹਸੇ । ਤਬ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਤੂੰ ਮਾਗਿ ਲੇਹਿ, ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਉ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਤੁਝ ਕਉ ਭੂਖ ਹੈ, ਸੁ ਤੂੰ ਮਾਗੁ, ਅਰੁ ਜੋ ਨਾਹੀ ਭੂਖ ਰਾ ਜਾਹਿ ਨ ਮਾਗੁ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

^੧ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ । ^੨ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ‘ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਥੇ ਭੀ । ^੩ਜੀਭ । ^੪ਪਿਆਸੇ ।
^੫ਵਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਦਾਸ ਬਣ ਗਏ ਹਨ । ^੬ਇਕ ਪੱਥਰ ਜਿਸ ਦੇ ਛੋਹਣ ਨਾਲ, ਨਿਕੰਮੀਆ ਧਾਤਾਂ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ । ਇਥੇ ‘ਪਾਰਸ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਹੈ । ^੭ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ, ਅਮਰ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ।
^੮ਸ਼ਰੀਫ ਦਾਰ, ਚਾਹਵਾਨ । ^੯ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ, ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ । ^{੧੦}ਸੋਨਾ । ^{੧੧}ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ।
^{੧੨}ਕੁੱਤਾ ਵਿਚੋਂ ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਉ ਮਾਗਤਾ ਹੋ, ਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੂ ਮਾਗੁ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਕੇ ਦਾਨੁ ਮਾਗਿਆ :—

ਭੁਖ¹ ਪਿਆਸੇ ਆਥਿ² ਕਿਉ ਦਰਿ ਜਾਇਸਾ ਜੀਉ³ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਭਉ ਜਾਇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਸਾ ਜੀਉ ॥
 ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ਸਚੁ ਚਵਾਈ⁴ ਗੁਰਮੁਖਿ⁵ ਸਚੁ ਪਛਾਣਾ ॥
 ਦੀਨਾਨਾਥੁ ਦਇਆਲੁ ਨਿਰੰਜਨੁ⁶ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣਾ⁷ ॥
 ਕਰਣੀ⁸ ਕਾਰ ਧੁਰਹੁ⁹ ਵਰਸਾਈ ਆਪੁ¹⁰ ਮੁਆ ਮਨੁ ਮਾਰੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਤਿਸਨਾ¹¹ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਰੀ¹² ॥ ਪੰ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ । ਹੋਉ ਗਰੀਬ, ਤੇਰਾ ਅਨਾਥੁ ਵਕੀਰੁ, ਭੁਖਾ ਪਿਆਸਾ ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਆਇਆ ਜੀ । ਤੂ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਹੈ । ਜੀ, ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਉ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਜੀ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਕਾਈ ਵਸਤੁ ਨਾਹੀ । ਤੂ ਮੁਝ ਕੋ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਦੇਹਿ, ਜਿਤੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤਾ ਹੀ ਰਹੇ ਅਰੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ । ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰਾ¹³ । ਅਰੁ ਜੀ, ਜਿਹਵਾ ਤੇ ਸਚੁ ਬੋਲੀ¹⁴ ਅਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ । ਗੁਰੂ ਵਿਚੁ ਦੇ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰਉ, ਤੁਮ ਕੋ ਸਮਝੇ¹⁵, ਤੇਰੇ ਮਾਰਗਿ ਚਲੇ¹⁶ । ਅਰੁ ਦੀਨਾ ਨਾਥੁ ਦੋਆਲ ਨਿਰੰਜਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ । ਤੂ ਏਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੁ ਜਿ ਦਿਨੁ ਰੋਨਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰੇ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਜੀ, ਸੋਈ ਕਰਉ । ਤੂ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਜੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਤੂ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹ ਜਿ ਧਾਤੂ¹⁷, ਜੀਅ ਤੇ ਜਾਨਿ ਅਰੁ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਧਾਤੂ¹⁸, ਜੀਅ ਤੇ ਜੀਵਤਿਆ ਹੀ ਮਿਟਿ ਜਾਹਿ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਤੂ ਏਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ । ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਨ ਕੀ ਤਿਸਨਾ, ਦੁਰਮਤਿ ਕੀ ਸਭ ਮਿਟਿ ਜਾਇ, ਤੂ ਮੁਝ ਕੋ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ" । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਮਹਿ ਵਡੀ ਜੀਵਨਿ ਏਹੀ ਥੀ, ਸੁ ਤੇ ਸਾਈ ਮਾਗੀ ਹੈ । ਜਾਹਿ, ਤੂ ਮੇਰਾ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਪੂਰਾ ਹੈ¹⁹ ਕਰਮ ਸੁਧੁ । ਤੁਝ ਕਉ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ²⁰ ਹੈ । ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਦੀਆ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਸਲੀਮ²¹ ਕਰੀ, ਜਿ ਪਸਾਉ²² ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਾ, ਪਸਾਉ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਾ ਪਸਾਉ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੁਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਮੈਂ ਤੁਮ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਹੈ । ਤੂ ਜਾਹਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਭੀ ਅਰੁ ਸਿਮਰਾਇ ਭੀ । ਤੇਰਾ ਮੈ ਪੰਥੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਤੇਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥੁ ਹੋਇਗਾ । ਔਸਾ ਪੰਥੁ ਚਲੇਗਾ, ਜਿ ਗੁਰਸਤ ਹੀ ਮਹਿ ਅਤੀਤ ਹੋਹਿਗੇ । ਤੇਰਾ ਪੰਥੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੀਤ ਪੰਥੁ ਹੋਇਗਾ, ਨਾਨਕ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੋਇਗਾ । ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਭੀ ਅਰੁ ਸਿਮਰਾਉ ਭੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਦੇ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਕੀਆ । ਜੁ ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ, ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਮੁ, ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਆਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੬੮੯ । ²ਮਾਇਆ । ਇਥੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਆਥਿ' ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਸਾਥਿ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ³ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੀ 'ਜੀਉ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਜੀ' ਹੈ ।
⁴ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲੀ । ⁵ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ । ⁶ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ⁷ਬੋਲੀ, ਸਿਮਰੀ । ⁸ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਕਾਰ ।
⁹ਦਰਗਾਹੋਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤੀ ਹੈ । ¹⁰ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟ ਗਿਆ । ¹¹ਮਾਇਆ ਦੀ ਕੁੱਖ । ¹²ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
¹³ਗੁਣ, ਸਿਫਤ । ¹⁴ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ, ਮਾਇਆ । ¹⁵ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । ¹⁶ਪ੍ਰਣਾਮ । ¹⁷ਕਿਰਪਾ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਭੋਖਾ^੧ ਕੀਏ ਨਹੀ ਪਾਈਐ, ਜਬ ਲਗਿ ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਬਿਨੁ, ਪਾਰਿ ਨ ਉਤਰਿਆ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ,
ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪੪ ॥ ੨੭੨ ॥ ੨੭੨ ॥

ਪੰਜ ਸਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਫੇਰਿ ਏਰੁ ਲੋਕ ਬੀਚਿ ਆਏ । ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਹਉ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਵ ਉਪਰਹੁ । ਆਵਹੁ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ? ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ” ? ਤਬ ਉਨ੍ਹਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਤੋ ਆਜੁ ਕੁਸਲਾ^੨ ਹੈ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਸਿਉ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਹੋਤੁ^੩ ਕੀਆ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰ ਸਾਥਿ ਬੈਠਾਏ । ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀ ਏਕ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਉਨ੍ਹਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਹਮ ਕਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਬਾਛਾ^੪ ਥੀ, ਸੁ ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਪੂਰਨ ਕਰੀ, ਹਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ^੫ ਹੋਏ ਜੀ । ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਹਮਾਰੇ ਮਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣੇ ਕੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਬਾਤ ਖਰੀ ਭਾਰੀ ਸੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਹਮ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕੁਛੁ ਸਹਿਲਿ^੬ ਹਹਿ, ਪਰੁ ਜੇ ਤੂ ਦੇਯਾਵੰਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਕਰਹਿ, ਤਉ ਹਮ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਹਮ ਰੁਮ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ, ਕਿਛੁ ਕਹਣਾ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਕਹੀਐ” । ਤਬ ਉਨ੍ਹਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਜੀ, ਪ੍ਰਥਮੇ^੭ ਤੋ ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਦੇਖਾ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਪੰਜ ਸਬਦ ਕਹੀਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਕਵਨ ਕਵਨ ਹੈ ਜੀ ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਏਕ ਤੋ ਹਮ ਕੋ ਏਹੁ ਸਮਝਾਈਐ, ਤਬ ਪੀਛੇ ਜਿ ਕਾਈ ਅਵਰ ਪ੍ਰਫਨੀ ਹੋਇਗੀ, ਸਾ ਭੀ ਪ੍ਰਫੀਐਗੀ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਦਮਾਨ ਭਏ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੈ ਏਹ ਆਜੁ ਕੀ ਘੜੀ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਇਗੀ । ਹਮਾਰੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹੈ, ਜਿ ਹਮਾਰੇ ਘਰਿ ਆਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਆਏ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ਭੋਸ ਧਾਰਨਾ, ਪਖੰਡ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਰ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ । ^੨ਸੁਖ, ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ । ^੩ਪਿਆਰ । ^੪ਇੱਛਿਆ । ^੫ਮਨੋਰਥ ਸਫਲ ਹੋਣਾ, ਨਿਹਾਲ ਹੋਣਾ । ^੬ਸੁਖੀ, ਸੌਖੇ । ^੭ਪਹਿਲੇ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

‘ਜੋਗ’ ਸਬਦੇ ਗਿਆਨ ਸਬਦੇ ਬੇਦ^੧ ਸਬਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣ^੨ ॥

ਖੜੀ^੩ ਸਬਦੇ ਸੂਰ ਸਬਦੇ ਸੂਦ੍ਰ^੪ ਸਬਦੇ ਪਰਾਕ੍ਰਿਤ^੫ ॥

ਸਰਬ ਸਬਦੇ ਏਕ ਸਬਦੇ ਜੋ ਕੇ ਜਾਣੇ ਭੇਉ^੬ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਪੁਰਖਾ ਜੀ ! ਪਾਚਿ ਸਬਦ ਜੁ ਤੁਮੇ ਪੂਛੇ ਹੋ, ਸੁ ਏਹਿ ਪਾਚਿ ਸਬਦ ਹੈ ਜਿ ॥ ੧ ॥ ਏਕੁ ਤਉ ਏਹੁ ਹੈ ਜਿ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਜੋਗੀ ਕਾ ਹੈ, ਕਿਉ ਜਿ ਜੋਗੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਏਹਾ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਦਾ ਗਿਆਨ ਕੇ ਘਰਿ ਰਹੈ ਅਰੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਬੋਲੈ, ਅਰੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਕਮਾਵੈ, ਸੋਈ ਜੋਗੀ ਪਟਵਾਨੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਜੋਗੀ ਗਿਆਨੁ ਰਹਤ ਹੈ, ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਗਿਆਨ ਸੰਜੁਗਤ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਸੋਈ ‘ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਿ’ ਹੈ । ਸੋ ਗਿਆਨੁ ਕਿਆ ਜਿ ਸਦਾ ਚੇਤਨ ਰਹੈ, ਮਾਇਆ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਨ ਜਾਇ, ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਸੋ ਜੋਤੈ ਹੀ ਰਹੈ । ਅਰੁ ੨ । ਦੂਸਰਾ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਦੁ ਹੈ । ਸੁ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਬਰਨਿਆ ਹੈ ਜਿ ਵੇਦੁ ਪੜੈ, ਅਰੁ ਵੇਦੁ ਹੀ ਬੋਲੈ । ਅਰੁ ਵੇਦ ਕੀ ਆਗਿਆ ਜਿ ਹੈ, ਵੇਦ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ । ਜਿ ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਮਾਵੈ । ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਵੇਦ ਕੇ ਸਬਦ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਉਤਮ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਵੇਦ ਕੇ ਸਬਦ ਤੇ ਰਹਤੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕਰਮ ਭਰਿਸਟੁ ਹੈ । ਓਸ ਕਉ ਜਗਤ ਮਹਿ ਅਪ^੭ ਲੋਕੀ ਕਹੈ । ਅਰੁ ੩ । ਤੀਸਰਾ ਸਬਦੁ ਛਤ੍ਰੀ ਕਉ ਬਰਨਿਆ ਹੈ ਜਿ ਸੂਰਬੀਰੁ ਹੋਇ ਸੂਰਤਣ^੮ ਤੇ ਨ ਮਿਟੈ । ਸੁ ਕੇਸਾ ਸੂਰਤਣੁ, ਜਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ^੯ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪੀਠਿ ਨ ਦੇਇ; ਸਨਮੁਖੁ ਰਹੈ; ਅਰੁ ਗਉ ਬ੍ਰਹਮਣ ਅਰੁ ਜੀਆਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇ; ਇਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਣੇ ਕਉ ਸਮਰਥੁ ਹੋਇ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਛਤ੍ਰੀ ਕਾ ਹੈ । ਜੋ ਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਖੜੀ ਕਉ ਭੀ ਅਪਸਸੁ^{੧੦} ਹੈ । ਅਰੁ ੪ । ਚਉਥਾ ਸਬਦੁ ਵੈਸ ਕੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜਿ ਅਪਣੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਕਰੇ । ਸੁ ਕਿਆ ਪਰਕਿਰਤਿ—ਜਿ ਖੇਤੀ ਕਰੇ ਅਰੁ ਗਉ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਵਣਜੁ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ । ਸੂਦ, ਵੈਸ ਕਉ ਅਉਰੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਿਛੁ ਕਰਣੇ ਨਾ ਹੀ ਕਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹੁ ਤੋ ਚਾਰਿ ਸਬਦ ਹੋ, ਸੁ ਜਗਤ ਕੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕੇ ਹੈ” । ਇਨ੍ਹਾ ਚਉਹਾਂ ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਿ ਕਮਾਵਹਿ । ਪਰੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹੁ ਚਾਰੇ ਜਿ ਹੈਨ੍ਹੀ, ਸੋ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਸਬਦ ਮਹਿ ਢੇਰੀ ਬਾਂਧਿ ਰਹੇ ਹੋ, ਏਕ ਹੀ ਸਬਦ ਮਹਿ ਉਰਝਿ^{੧੧} ਰਹੇ ਹੋ । ਨਾ ਓਹ ਉਸ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਮਾਨਤੈ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਓਸ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਮਾਨਤੈ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੋ ਇਨ੍ਹ ਮਹਿ ਤੋ ਕੋਈ ਪੰਚਵੇ ਸਬਦ ਕੇ ਸਮਝਿ ਕੇ ਮਾਨੇ, ਸੋਈ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਿਲੈ । ਅਰੁ ਹਮ ਭੀ ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਦਾਸੁ ਹੋ, ਕਿਉ ਜਿ ਓਹੁ ਪਾਚਵਾਂ ਸਬਦ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ਕਾ ਹੈ । ਜੋ ਕੇ ਕਮਾਵੈ, ਸੋ ਭੀ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੋਇ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ । ਸੋ ਓਹੁ ਪੰਜਵਾਂ ਸਬਦੁ ਭੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ

‘ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੩੫੩, ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੧ । ਪਰੁ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੪੬੯ ਤੋ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਮਹਲਾ ੨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਹੈ ਭਾਵ ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਵਿਲਸਣੇ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ।

ਪੜ੍ਹਾਣਾ) । ‘ਖਤਰੀਆਂ ਦਾ ਕ੍ਰੀਕਾ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰੀਕਾ ਹੈ ।

ਕਰਨਾ ਹੈ ।

‘ਭੇਦ ।

‘ਬਦਨਾਮੀ, ਨਿੰਦਿਆ ।

‘ਉਤਮ, ਚੰਗਾ ।

‘ਬੁਰਾ’ ।

‘ਗੁੰਝਲ ਜਾਂ ਭਗਤੋ ਵਿਚ ਫਸਣਾ ।

‘ਜੋਗ ਦਾ ਕ੍ਰੀਕਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕ੍ਰੀਕਾ

‘ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਕ੍ਰੀਕਾ (ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ,

‘ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੀਕਾ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ

‘ਸੂਰਮਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ ।

‘ਜੁੱਧ, ਲੜਾਈ ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪੁਰਖਾ ! ਓਹੁ ਪੰਜਵਾਂ ਸਬਦੁ ਏਹੁ ਹੈ, ਜਿ ਹਸਤੀ^੧ ਅਰੁ ਚੀਟੀ^੨ ਅਰੁ ਪਸੁ ਪੰਖੀ, ਮਾਨੁਖ ਅਰੁ
ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਕੋ ਹੀ ਸਬਦੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ, ਜਿ ਉਸ ਹੀ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਅਵਾਜ
ਹੈ; ਅਰੁ ਸਭਨੀ ਘਟੀ^੩ ਓਹੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ; ਅਉਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਜਾਣੈ। ਨ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਹੈ; ਨ
ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਹੈ; ਨ ਫਤੀ ਹੈ; ਨ ਸੂਦੁ ਹੈ; ਨ ਵੇਸੁ ਹੈ; ਨ ਸਤਰੁ^੪ ਹੈ, ਨ ਮਿਤਰੁ ਹੈ; ਨ ਰਾਜਾ ਹੈ; ਨ ਰੋਕੁ ਹੈ; ਨ ਉਤਮੁ ਹੈ;
ਨ ਨੀਚੁ ਹੈ; ਸਭ ਹੀ ਏਕੁ ਸਮਾਨਿ ਹੈ^੫। ਅਰੁ ਏਕੋ ਹੀ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਪੁਰਖਹੁ ! ਪਾਚਵਾਂ ਸਬਦੁ ਏਹੁ ਹੈ^੬। ਤਬ ਓਹਿ ਮਾਥਾ
ਚਰਨਾ ਉਪਰਿ ਰਾਖਿ ਕਰਿ ਪੜਿ ਰਹੈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਸੁ ਪਾਚਵੇਂ ਸਬਦੁ ਸਮਝਣ ਕੇ ਅਰੁ ਸਮਝਾਵਣ ਕੇ,
ਅਰੁ ਕਮਾਵਣ ਕੇ, ਏਕੁ ਭੁਹੀ ਹੈ; ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ
ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਇਕ ਅਉਰੁ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ"^੭। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਹੀਐ ਜੀ !"^੮ ਤਬ
ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਸਾਰੁ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੀ, ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਕੀ, ਕੋਈ
ਗਣੇਸ਼ ਕੀ, ਕੋਈ ਦੁਰਗਾ ਕੀ, ਕੋਈ ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੀ, ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਅਨੇਕ ਦੇਵਤੇ ਹੋ^੯; ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਜਗਤ ਮਹਿ ਸੇਵਾ
ਪੂਜਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਏਨਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਮਹਿ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੂਜਾ ਕਉਣ ਸੀ ਹੈ ? ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸੁ
ਕਉਣ ਸੀ ਹੈ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਥਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

"ਏਕ ਕ੍ਰਿਸਨ^{੧੦} ਸਰਬ ਦੇਵਾ ਦੇਵ^{੧੧} ਦੇਵਾਤ ਆਤਮਾ ॥

ਆਤਮਾ^{੧੨} ਬਾਸੁ ਦੇਵਸਿ ਜੋ ਕੋ ਜਾਣੈ ਭਉ ॥

ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੀ ਸੇਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ਜੀ ! ਏਕੁ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ
ਸਰਬ ਦੇਵ ਮੈ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜੁ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਦੇਵਤੇ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਿ
ਦੇਵਤੇ ਕੀ ਪੂਰੀ ਬਾਸਾ ਪਾਵੇਗਾ। ਸੁ ਜਦਿ ਉਸ ਦੇਵਤੇ ਕਾ ਕਾਲੁ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਿਨਾਸੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬ ਸਾਬੇ ਹੀ ਉਸ ਕੀ
ਪੂਰੀ ਕਾ ਭੀ ਨਾਸੁ ਹੋ। ਤਬ ਓਹੁ ਜੀਉ ਉਹਾਂ ਤੇ ਗਿਰਾਇ ਦੀਜੀਐਗਾ, ਬਹੁਤਿ ਆਇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਮਹਿ ਪਭੇਗਾ।
ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚੰਦ ਕੀ ਜਿ ਪੂਜਾ ਕਰੇਗਾ, ਸੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚੰਦ ਕਾ ਨਿਕਟਿ ਵਰਤੀ ਹੋਇਗਾ। ਸੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚੰਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ
ਅਥਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਜਿ ਧਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਥੀ ਅਥਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੇ ਧਾਮ^{੧੩} ਕਾ ਭੀ ਨਾਸੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਜੋ ਉਸ
ਕਾ ਸੇਵਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਰੁ ਉਹਾਂ ਜਾਇਗਾ, ਸੋ ਭੀ ਅਥਿਨਾਸੀ ਹੋਇਗਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੀਜੀਐ, ਕਿਉ
ਜਿ ਸਭਨਾ ਦੇਵਾਂ ਕਾ ਦੇਉ ਉਹੀ ਹੈ। ਸਮਸਤ^{੧੪} ਦੇਵ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਪੂਜਤੋ ਹੋ^{੧੫}। ਅਰੁ ਆਤਮਾ ਦੇਉ ਜਿ
ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ। ਜਦਿ ਓਹੁ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ
ਹੀ ਇਹੁ ਆਤਮਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਪਰਮਾਰਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚੰਦ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਹੁ ! ਏਹੁ ਅਵਰ ਦੇਵਤਿਆਂ
ਕੀ ਤਬ ਲਗਿ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਆਤਮੇ ਦੇਵ ਕਾ ਦਰਸੀ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਦਿ ਏਹੁ ਆਤਮੇ ਦੇਵ

^੧ਹਾਥੀ। ^੨ਕੀੜੀ। ^੩ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾ ਅੰਦਰ। ^੪ਦੁਸ਼ਮਣ। ^੫ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਪੰਨਾ—੧੩੫੩। ਇਹ ਸਲੋਕ ਭੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੪੬੯ ਤੇ ਮ: ੨ ਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

^੬ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਕ੍ਰਿਸਨ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦੇਵ) ਹੈ। ^੭ਓਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤਾਪਨ ਦੀ ਰੂਹ ਹੈ।

^੮ਜੋ ਕੋਈ ਭੇਦ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਏਹੋ ਰੂਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੈ। ^੯ਘਰ। ^{੧੦}ਸਭ, ਸਾਰੇ।

ਕਾ ਦਰਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਦ ਹੀ ਪਰਮਾਰਥ ਪੁਰਖ ਜਿ ਹੈ—ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਦੱਖਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ। ਜਿਨਿ ਆਤਮੇ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਹਮ ਉਸ ਹੀ ਕੋ ਦਾਸ ਹੈ। ਅੰ ਪਰੁ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ। ਏਹੁ ਭੋਉ ਜਾਣਣਾ ਮਹਾ ਫਠਨੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕੋ ਭੋਟੀਐ¹, ਸੋਈ ਇਸੁ ਬਿਧਿ² ਕੋ ਜਾਣੇ। ਪੁਰਖਹੁ। ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ³। ਤਬ ਓਇ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰੁ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਜੀ, ਸੋ ਤੋ ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਅਉਰੁ, ਤੋ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਖੀਤਾ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬਹੁਤਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਦਿਖਾ ਜੀ, ਗਿਆਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀਜੀਤਾ ਕਿ ਨਾ? ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ! ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਕਥਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸੇ ਅਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

‘ਕੁੰਭੇ’ ਬਧਾ ਜਲੁ ਰਹੈ ਜਲੁ ਬਿਨੁ ਕੁੰਭੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਗਿਆਨੁ ਕਾ ਬਧਾ ਮਨੁ ਰਹੈ ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ। ਕੁੰਭ ਕਹੀਐ ਘੜਾ, ਸੁ ਘੜਾ ਜਿ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਟੀ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਿ ਨਿਰਾਲੀ ਏਕਸੁ ਮਾਟੀ ਹੀ ਕਾ ਘੜਾ ਕੀਆ ਚਾਹੀਐ, ਤਉ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੀਅਹਿ, ਤਉ ਏਕ ਹੀ ਮਾਟੀ ਤੇ ਘੜਾ ਕਿਵ ਹੀ ਨ ਹੋਇ। ਮਾਟੀ ਤੇ ਘੜਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਜਬ ਮਾਟੀ ਮਾਹਿ ਪਾਨੀ ਭਾਰੀਐ ਅਰੁ ਓਹ ਮਾਟੀ ਪਾਨੀ ਸਿਉ ਭੋਵੀਐ, ਤਬ ਪਾਨੀ ਸਿਉ ਮਾਟੀ ਭੋਵਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਗੁੰਧੀਏ, ਤਬ ਉਸਿ ਮਾਟੀ ਕਾ ਘੜਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਓਹੁ ਘੜਾ ਰੂਆ, ਪਰੁ ਕਾਚਾ। ਤਬ ਓਹੁ ਘੜਾ ਅਗਨਿ ਕੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਕਾਇਆ। ਤਬ ਜਬ ਅਗਨਿ ਸੰਗਿ ਓਹੁ ਘੜਾ ਪਕਾ, ਤਬ ਵੇਰ ਜਬ ਪਾਨੀ ਚਾਹੀਐ, ਤਬ ਓਹੁ ਘੜਾ ਲੀਆ। ਉਹੁ ਜਿ ਪਾਨੀ ਹੀ ਤੇ ਕੀਆ ਬਾ, ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਘੜੇ ਸਿਉ ਪਾਨੀ ਭਰਿ ਆਨਿਆ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਚਾਹਿਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਆਨਿ ਆਨਿ ਵਰਤਿਆ। ਤਿਉ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਜੀ! ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਤੇ ਹੁਆ ਹੈ। ਗਿਆਨਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਮਨੁ ਆਦਿ ਹੀ ਉਪਜਿਆ ਹੈ। ਜਉ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਤਾ, ਮਨੁ ਕਹੁ ਤੇ ਉਪਜਤਾ? ਜਬ ਏਹੁ ਮਨੁ ਗਿਆਨੁ ਹੀ ਮਹਿ ਬਾ, ਤਬ ਏਨ੍ਹ ਮਨਿ ਗਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਕੀਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੀਆ, ਤਬ ਗਿਆਨੁ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਿ ਉਸ ਕੋ ਗਿਆਨੁ ਦੀਆ, ਸਿ ਕੁੰਭ⁴ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਗੁਰੂ ਏਸ ਕਉ ਗਿਆਨੁ ਭਰਪੂਰਿ ਕਰਿ ਦੀਆ। ਤਬ ਜਦਿ ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਸਿਉ ਭਰਪੂਰਿ ਹੁਆ, ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸਿ ਗਿਆਨੁ ਚਾਹਿਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਗਿਆਨੁ ਉਨਹੁ ਵਰਤਿਆ। ਤਬ ਵਰਤਿ ਕਰਿ ਉਸ ਤੇ ਉਨਿ ਗਿਆਨੁ ਪਾਇਆ, ਉਸ ਤੇ ਉਨਿ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਕਾ ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਹੁਆ। ਉਸ ਕੇ ਹੋਰ ਸਿਖ ਹੁਏ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਤੇ ਗਿਆਨੁ ਸਮਝਿਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਕੀਆ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ। ਸਚ ਕੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਸਚਾ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਏਸੁ ਮਾਰਗਿ ਚਲੇ, ਤਬ ਸਚਾ ਹੋਇ, ਤਬ ਸਚੇ ਕਉ ਪਾਵੈ, ਝੂਠਾ ਕਦ ਹੀ ਨ ਪਾਵੇ। ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਿ ਹੀ ਜੋੜੁ ਪਭਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਚਲਤਾ ਹੈ। ਓਭਕਿ⁵ ਭੀ ਝਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸਚੁ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ⁶। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ। ਰਾਮ ਸਤਿ। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ

¹ਮਿਲਾਪ ਹੋਵੇ। ²ਦਸਾ, ਦੇਗ, ਤਰੀਕਾ।

³ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੪੬੯।

⁴ਘੜਾ।

⁵ਘੜਾ। ⁶ਅੰਤ, ਅਖੀਰ।

ਜਿ, "ਜੀ ਧੰਨਿ ਹੈ" ਤੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਦੇਹ ਕਥਾ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਜਿਉ ਤੇ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ ਹੈ ਜੀ ! ਅਥ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕੇ ਮਿਲਾਇ ਲੇਹਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਉਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ । ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਆਰਮੇ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਪਾਇਆ, ਜਬ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਦੀਆ ਸਮਝਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪੫ ॥ ੨੭੩ ॥ ੨੭੩ ॥

ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨ੍ਹ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਛੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ" । ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ । ਦਿਖਾ, ਸਤਿਜੁਗ ਕੇ ਵਿਖੇ ਏਈ ਜੀਅ ਬੇ ਕਿ ਅਵਰ ਬੇ ਜੀ ? ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੁਆਪਰਿ ਕਲਿ ਜੁਗਿ ਏਈ ਜੀਅ ਬੇ ਕਿ ਅਵਰ ਬੇ ? ਅਰੁ ਜੀ ਸਤਿਜੁਗ ਕੀ ਕਵਨ ਪਰਕਿਰਤਿ ਬੀ, ਅਰੁ ਤ੍ਰੇਤੇ ਕੀ ਕਵਨ ਪਰਕਿਰਤਿ ਬੀ ? ਅਰੁ ਦੁਆਪਰਿ ਕੀ ਕਵਨ ਪਰਕਿਰਤਿ ਬੀ ? ਅਰੁ ਕਲਿ ਜੁਗ ਕੀ ਕਵਨ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੈ ਜੀ ? ਇਨ੍ਹਾ ਕੀ ਜਿ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜਾਨੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਨੀਐ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਕਹੀਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਏਨ੍ਹਾ ਅਵਤਾਰਾਂ ਮਹਿ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੀ ਅਵਤਾਰੁ ਆਇਆ ਕਿ ਨਾ? ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਅਵਤਾਰੁ ਹੂਆ ? ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਅਵਤਾਰੁ ਹੂਆ; ਬਉਧਾ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰੁ ਹੂਆ; ਪਰਸਰਾਮੁ ਅਵਤਾਰੁ ਹੂਆ ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰੁ ਹੋਇਗਾ । ਸੁ ਏਹਿ ਅਵਤਾਰ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਦਸੀ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਿ ਨਾ ਦਸੇ ਅਵਤਾਰ ਅਵਰ ਅਵਰੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਸਤਿਜੁਗ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਿਤੁ ਸੇਵਾ ਬੀ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਤ੍ਰੇਤੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਿਤੁ ਕੀਤੀ ਮੁਕਤਿ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਦੁਆਪਰ ਮਹਿ ਮੁਕਤਿ ਕਿਤੁ ਸੇਵਾ ਬੀ ਅਰੁ ਜੀ ਕਲਿਜੁਗਿ ਮਹਿ ਮੁਕਤਿ ਕਿਤੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

¹ਭਾਵ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਨਾਨਕ^੧ ਮੇਰੁ^੨ ਸਰੀਰ ਕਾ ਇਕੁ ਰਬੁ ਇਕੁ ਰਬਵਾਹੁ^੩ ॥
ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਫੇਰਿ ਵਟਾਈਅਹਿ ਗਿਆਨੀ ਬੁਝਹਿ ਤਾਹਿ ॥
ਸਤਿਜੁਗਿ ਰਬੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਧਰਮੁ ਅਗੈ^੪ ਰਬਵਾਹੁ ॥
ਤ੍ਰੇਤ੍ਰੇ^੫ ਰਬੁ ਜਤੈ ਕਾ ਜੋਰੁ ਅਗੈ ਰਬਵਾਹੁ ॥
ਦੁਆਪੁਰਿ ਰਬੁ ਤਪੈ ਕਾ ਸਤ੍ਰੁ^੬ ਅਗੈ ਰਬਵਾਹੁ ॥
ਕਲਿਜੁਗਿ ਰਬੁ ਅਗਨਿ ਕਾ ਕੂੜੁ ਅਗੈ ਰਬਵਾਹੁ ॥ ੧ ॥
ਮ: ੧ ॥ ਸਾਮ^੭ ਕਹੈ ਸੰਤੋਖਰੁ ਸੁਆਮੀ ਸਚ ਮਹਿ ਆਣੈ^੮ ਸਾਚਿ ਰਹੇ ॥
ਸਭ ਕੇ ਸਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥
ਰਿਗੁ ਕਹੈ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ । ਰਾਮ^੯ ਨਾਮੁ ਦੇਵਾ ਮਹਿ ਸੂਰੁ ॥
ਨਾਇ ਲਇਐ ਪਰਾਭਤ^{੧੦} ਜਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਹਿ ॥
ਜਜ^{੧੧} ਮਹਿ ਜੋਰਿ ਫਲੀ ਚੰਦਾਵਲਿ^{੧੨} ਕਾਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਾਦਮੁ ਭਇਆ ॥
ਪਾਰਜਾਤੁ^{੧੩} ਗੋਪੀ ਲੈ ਆਇਆ ਬਿੰਦੁਬਨ ਮਹਿ ਰੰਗੁ ਕੀਆ ॥
ਕਲਿ ਮਹਿ ਬੇਦੁ ਅਬਰਥਣੁ ਹੁਆ ਨਾਉ ਖੁਦਾਈ ਅਲਹੁ ਭਇਆ ॥
ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰੁ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ^{੧੪} ਕੀਆ ॥
ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੋਏ ਸਚਿਆਰ ॥ ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਚਾਰ ਵੀਚਾਰ ॥
ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਜੁ ਸਦਾਏ । ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰੁ^{੧੫} ਪਾਏ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਜਿ ਏਹ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ, ਸਿ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿ ਸਤਜੁਗਿ ਬੇ । ਅਰੁ ਸਤਜੁਗਿ ਜਿ ਜੀਅ ਬੇ, ਸੁ ਤੇਈ ਫਿਰਿ ਤ੍ਰੇਤ੍ਰੇ ਹੁਏ । ਅਰੁ ਤ੍ਰੇਤ੍ਰੇ ਜਿ ਜੀਅ ਬੇ, ਸਿ ਫਿਰਿ ਦੁਆਪੁਰਿ ਹੁਏ, ਅਰੁ ਦੁਆਪੁਰਿ ਜਿ ਜੀਅ ਬੇ, ਸੁ ਫੇਰਿ ਏਈ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਆਏ । ਪੁਰਖਾ ! ਜੀਅ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤੇ, ਪਰੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਇਉਂ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਸੁ ਜੀਅ ਕਾ ਇਕੁ ਰਬੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕੁ ਰਬਵਾਹੀ ਚਲਾਵਣਹਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਰਬੁ ਕਾਹੇ ਕਾ ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਚਲਾਵਣਹਾਰਾ ਕਉਣੁ । ਸੁ ਰਬੁ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੪੭੦, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ । ੧੩ । ^੨ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਮਣਕਾ ਜੋ ਮਾਲਾ ਦੇ ਸਿਰੇ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੩ਰਬਵਾਨ । ^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਸਚੁ’ ਹੈ । ^੫ਤ੍ਰੇਤ੍ਰੇ ਜੁਗ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਤ ਕਾਇਮ ਰਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹੁ ਬਲ ਅਰਥਾਤ ਜੋਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਜੋਰੁ” ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ “ਜੋਗੁ” ਹੈ । ^੬ਦਾਨ । ^੭ਸ਼ਾਮ ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । ^੮ਆਉਂਦਾ ਸੀ । ^੯ਰਾਮ (ਚੰਦਰ) ਜੀ ਦਾ ਨਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਰਜ । ^{੧੦}ਪਾਪ । ^{੧੧}ਯਜੁਰ ਵੇਦ । ^{੧੨}ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਚੰਦਾਵਲੀ ਨਾਮੇ ਗੋਪੀ ਨੂੰ ਫਲਿਆ । ^{੧੩}ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਪੀ (ਸਤਭਾਮਾ) ਲਈ ਪਾਰਜਾਤ (ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਇੰਦਰ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ) ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਬਿੰਦਰਾਬਨ ਵਿਚ ਮੌਜਾ ਕੀਤੀਆਂ । ^{੧੪}ਰਾਜ । ^{੧੫}ਮੁਕਤੀ ।

ਕਹੀਐ—ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਆਤਮਾ ਟਿਕੇ ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਏਹੁ ਕਹੀਐ—ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸੇ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਚਲੇ, ਸੁਖਿ
ਸਤਿਜੁਗਿ ਜੁ ਰਬ ਥਾ ਸੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਥਾ, ਕਿਉ ਜਿ ਸਭਨਾ ਕੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਥਾ। ਸੰਤੋਖ ਹੀ ਉਪਰਿ ਸਨੁ ਟਿਕਿ ਠਹਿਰਾਇ
ਰਹਿਆ ਥਾ। ਅਰੁ ਸਚੁ ਜਿ ਰਬਵਾਹੀ ਥਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਹਿ ਕਿਰਿ ਸਭਾ ਕਿਰਤਿ ਚਲਤੀ ਥੀ, ਕੁਤ ਕੀ ਕਹੀ ਰਚਨ
ਭੀ ਨ ਥੀ। ਸਭਨਾ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਥਾ ਅਰੁ ਸਚੁ ਥਾ ਤਿਸਿ ਸਚ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭਾ ਠਹਿਰਾਇ ਥੀ। ਸੁ ਪੁਰਖ। ਏਹੁ
ਪਰਕਿਰਤਿ ਤੇ ਸਤਜੁਗ ਕੀ ਥੀ। ਬਹੁਤਿ ਜਬ ਸਤਿਜੁਗ ਬੀਤਿਆ ਅਰੁ ਤੇਤਾ ਆਇਆ, ਤਬ ਜੀਅ ਤੇ ਏਹੀ ਪਰੁ ਰਬੁ
ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਅਵਰੁ ਵਟਾਏ। ਤੇਤਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰਬੁ ਜਰਾ ਕਾ ਰੂਪ। ਜੇਤ ਹੀ ਉਪਰਿ ਆਤਮਾ ਸਭਨਾ ਕਾ ਠਹਿਰਾਇਆ
ਅਰੁ ਜੋਗੁ ਆਗੇ ਰਬਵਾਹੀ ਚਲਾਵਣਹਾਰਾ ਹੂਆ। ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਸਭਾ ਕਿਰਤਿ ਚਲੀ। ਬਹੁਤਿ ਜਬ ਕੁਤਾ ਗਿਆ
ਅਰੁ ਦੁਆਪੁਰੁ ਜੁਗੁ ਆਇਆ, ਤਬ ਜੀਅ ਤੇ ਏਹੀ ਪਰੁ ਰਬੁ ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਅਵਰੁ ਹੋਏ। ਦੁਆਪਰਿ ਰਬੁ ਤਪਾ ਕਾ
ਸਭਨਾ ਕਾ ਮਨੁ ਤਪਾ ਹੀ ਉਪਰਿ ਠਹਿਰਾਨਾ ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਸਤੁ ਜਿ ਸੰਤ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਰਤਿ ਚਲੀ। ਤਬ ਦੁਆਪੁਰੁ
ਭੀ ਬੀਤਿਆ। ਅਬ ਏਹ ਕਲਿਜੁਗੁ ਆਇਆ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ! ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਭੀ ਜੀਅ ਏਹੀ ਹੀ ਪਿਛਲਿਆ
ਜੁਗਾ ਕੇ ਪਰੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਫਿਰੀ। ਰਬੁ ਰਬਵਾਹੀ ਅਵਰੁ ਹੋਏ। ਸੋ ਰਬੁ ਕਉਣੁ ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਕਉਣੁ? ਕਲਿਜੁਗ
ਮਹਿ ਰਬੁ ਤਾਮਸਾ ਗੁਣ ਕਾ ਹੂਆ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਗਨਿ ਥਾ ਜੈਸਾ ਤੇਜੁ ਹੈ ਪੁਰਖੁ! ਤਾਮਸਾ ਹੀ ਗੁਣ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਭੇ
ਅਸਥਿਤਿ ਭਏ, ਕਿਉ ਜਿ ਜਬ ਤੇ ਜੁ ਤਾਮਸਾ ਕਰੇ, ਤਉ ਸਭਨਾ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਚਲੇ। ਜੋ ਸਾਹਿਬੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਜੀਉ ਜੀਉ
ਕਰਿ ਬੁਲਾਏ ਅਰੁ ਸਾਤਕੀ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਤਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਉਸ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰਿ ਮਾਨੇ। ਅਰੁ ਜਦੋਂ ਕਿਛੁ ਤਾਮਸਾ ਅੰਗਿ ਕਰਿ
ਕਰਿ ਬੁਲਾਵੇ ਤਉ ਉਸ ਤੇ ਭੈ ਭੀ ਕਰੇ ਅਰੁ ਕਾਮੁ ਭੀ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਤਿਵਾਹੀ ਏਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਸੇਵਕੁ ਹੈ ਅਰੁ ਸਦਾ
ਸਰਬਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਜੀ ਜੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਤਾ ਰਹੇ, ਅਰੁ ਸਦੇ ਹੀ ਕਿਛੁ ਤਾਮਸਾ ਕਾ ਅੰਗੁ ਨ ਜਨਾਵੇ, ਤੇ ਸਾਹਿਬੁ
ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰਿ ਜਾਨੇ। ਪਰੁ ਜਦੋਂ ਸੇਵਕੁ ਭੀ ਤੇਜੁ ਲੀਏ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਹਿਬੁ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਸਰਾਹਤਾ ਹੈ
ਜਿ ਤੇਜੁ ਲੀਏ ਹੈ, ਭਲਾ ਚਉਕੁਸੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਵਾਹੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਝੂਨੁ। ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਭੀ ਅਰੁ
ਸੇਵਕ ਕੀ ਭੀ, ਅਰੁ ਸਭਸ ਨਿਸ਼ੀਯਾ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਜੋ ਚਲੇ, ਸੁ ਝੂਨੁ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਲੇ।
ਸਚਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਈ ਪਤੀਜੈ ਨਾਹੀ, ਸਭ ਕੋਈ ਕੂੜਿ ਪਤੀਜੈ। ਜਿਸ ਪਾਸਿ ਕੂੜਾ ਕੀਆ ਚਾਰਿ ਥਾਤਾਂ ਬਣਾਇ
ਕੇ ਕਹੀਅਹਿ, ਤੇ ਅਗਲਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇ। ਸਾਚੁ ਕਹੀਐ, ਤੇ ਪਿਥਿ ਉਠੇ। ਝੂਨੁ ਕਹਣ ਹਾਰੇ ਕੇ ਭੀ ਮੀਠਾ, ਜਿ ਝੂਨੁ
ਬਣਾਇ ਕੇ ਕਹੇ, ਅਰੁ ਸੁਨਣ ਹਾਰੇ ਕੇ ਭੀ ਮੀਠਾ। ਸਾਚੇ ਏਹੁ ਕੇ ਭਲਾ ਨ ਲਾਗੇ, ਕਿਉ ਜਿ ਰਬਵਾਹੀ ਰਬ ਕਾ ਸਾਚੁ
ਨਾਹੀ, ਇਸਿ ਰਬ ਕਾ ਰਬਵਾਹੀ ਝੂਨੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਭਾਈ ਜੀ! ਇਨਾ ਚਉਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਨੀ
ਚਉਹੀ ਵੇਦੀ ਸੁਣਾਈ। ਚਾਰ ਜਿ ਵੇਦ ਹੋਏ, ਸਿ ਚਉਹਾਂ ਹੀ ਜੁਗਾਂ ਸਾਥਿ ਵਰਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਜਬ ਸਤਿਜੁਗੁ
ਆਇਆ, ਤਬ ਸਤਜੁਗ ਸਾਥਿ ਸਿਆਮ ਵੇਦੁ ਵਰਤਿਆ, ਤਿਨਿ ਸਤਿਜੁਗ ਕੀ ਖਬਰਿ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ, ਜਿ
ਸਤਿਜੁਗ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਸੁਏਤਾ ਅੰਬਰੁ ਥੇ ਸੁਪੇਦ। ਅਰੁ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚੁ ਸਭ ਕੋਈ ਬੋਲਤਾ ਅਰੁ ਸਚੇ ਹੀ
ਕਮਾਵਤਾ। ਸਤਜੁਗ ਥਾ, ਸੋ ਸਚੇ ਹੀ ਸਾਡਿ ਸਮਾਇਆ, ਨਕਥਿ ਕੋਈ ਨ ਕੀਆ। ਬਹੁਤਿ ਜਬ ਤੇਤਾ ਹੂਆ, ਤਬ ਰਿਗੁ
ਵੇਦ ਹੂਆ। ਤਬ ਰਿਗੁ ਵੇਦੁ ਤੇਤਾ ਕੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਕਹੀ, ਜਿ ਤੇਤਾ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਰਮ ਰਹੇ ਹੈ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੇਹੇ ਜਿ
ਥੇ, ਸਿ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਗਾਏ ਅਰੁ ਜਿਨੀ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਾਪਿਆ, ਤਿਨੀ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੋਤ ਹੀ
ਸਭਨਹੁ ਕੇ ਪਾਪ ਗਏ। ਤੇਤਾ ਮਹਿ ਜਿਨਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ, ਤਿਨ ਕੀ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਭਈ। ਬਹੁਤਿ ਜਬ
ਕੁਤਾ ਗਿਆ, ਦੁਆਪੁਰੁ ਆਇਆ, ਤਬ ਦੁਆਪੁਰੁ ਕੇ ਵਿਖੇ ਵਿਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਹੀ ਆਏ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕਰਿਆ।
ਤਬ ਨਾਮੁ ਕਾਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੁ ਭੋਆ। ਜੀਵਨ ਕੇ ਘਰਿ ਨਿਵਾਸੁ ਲੀਆ ਅਰੁ ਬਿਦੁਬਨ ਮਹਿ ਰੋਗ ਤਾਮਸਾ ਕੀਏ, ਅਰੁ
ਪਾਰਜਾਤੁ ਬਿਰਛ ਆਇਆ। ਚੰਦ੍ਰਾਵਲੀ ਸਾਥਿ ਖਲ, ਗੰਧੀਆ ਅਰੁ ਗੁਆਲ ਏਹ ਸਭਿ ਅਪਣੇ ਸਾਥੇ ਹੀ ਲੇ ਆਇਆ।

ਰਤੀ ਭਰ, ਬਹੁਤੀ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ। ਤਮੇ ਗੁਣ, ਕ੍ਰੋਧ। ਮਾਲਕ। ਨੇਕਰ, ਸੇਵਕ।
ਚੇਤਨ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ। ਚਿਟ੍ਰੇ। ਕਪੜੇ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥਿ ਖੇਲਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ^੧ ਸਭ ਸਮਗਰੀ^੨ ਬੇਕੁੰਠ ਕੀ ਭੀ ਸਾਥੇ ਲੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਦੁਆਪੁਰ ਕੀ ਖਬਰਿ ਜੁਜਰ ਵੇਦੁ ਕਹੀ। ਦੁਆਪੁਰ ਸਾਥਿ ਜੁਜਰ ਵੇਦੁ ਹੁਆ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪੀਤਾਬਰ^੩ ਪਹਿਰੇ। ਤਬ ਜਦਿ ਦੁਆਪੁਰ ਗੋਆ, ਤਬ ਅਬ ਕਲਿਜੁਗ ਆਇਆ। ਤਬ ਅਬਰਬਣ ਵੇਦੁ ਹੁਆ, ਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕਾ ਵਰਤਾਰ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਪੜਿਆ ਵਰਤਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਓਹੀ ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਥਾ, ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਬ ਅਲਾਹ ਖੁਦਾਇ ਹੁਆ! ਸਤਿਜੁਗਿ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ। ਅਰੁ ਤੇਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਰਘੁਪਤਿ ਹੁਆ, ਬਸਤਰ ਭਗਵੇ ਕੀਨੇ। ਦੁਆਪੁਰਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਾਦੇ^੪ ਭੋਆ, ਬਸਤਰ ਪੀਤਾਬਰ ਪਹਿਰੇ। ਅਰੁ ਕਲਿਜੁਗਿ ਅਲਹ ਖੁਦਾਇ ਨਾਮੁ ਹੁਆ, ਤਬ ਨੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ। ਓਹੀ ਠਾਕੁਰੁ ਸਭਨੀ ਅਵਤਾਰੀ^੫, ਏਕੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਹੀ ਆਇਆ। ਭਾਈ ਜੀ! ਵੇਦ ਚਾਰੇ ਸਚਿਆਰ ਹੁਏ। ਜੇਸਾ ਜੇਸਾ ਵੇਦੋਂ ਕਹਿਆ ਥਾ, ਤੇਸਾ ਤੇਸਾ ਜੁਗਾਂ ਕਾ ਪਰਵਾਣੁ ਹੋਇ ਨਿਬਤਿਆ। ਅਰੁ ਅਬ ਮੇਖ ਪਦਵੀ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਹੋਇਗੀ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੇਗਾ; ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਬਸੇ; ਅਰੁ ਸਭਿ ਕਰਮ ਭਲੇ ਕਰੇ; ਬੁਰਿਆਈ ਛੋਡੇ ਅਰੁ ਆਪਸ ਕਉ ਜਾਣੈ ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਮੇ ਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਮੇਖ ਪਦਵੀ ਪਾਵੈ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨੇ ਜੀ! ਚਾਰੁ ਜੁਗਾਂ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਅਰੁ ਦਸਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੀ ਖਬਰਿ, ਚਉਹਾਂ ਜੁਗਾਂ, ਮੇਖ ਮੁਕਤਿ ਕੀ, ਜਨਮ ਜੀਆਂ ਕੀ ਖਬਰਿ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਥਾਤਾ ਹੋਈਆਂ ਹੈਂ ਅਰੁ ਹੋਇਗੀਆਂ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਇਉ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਹਮ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੇ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨੁ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ! ਏਹ ਕਥਾ ਦੇਵ ਹੈ^੬। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੁਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ!”

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਚਹੁ ਜੁਗਾਂ ਮਹਿ, ਕੀਏ ਠਾਕੁਰ ਆਪਿ ॥

ਜਿਸਿ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਪਾਪ ਜਾਹਿ, ਦਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸ ਕਉ ਜਾਪਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪੬ ॥ ੨੭੪ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਵਿਲਖਨਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਤਿਨ੍ਹ ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ, ਜਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿਰਾਮੁ ਰਾਜਾ, ਹੋਰੁ ਗਾਜਾ, ਬਾਜਾ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਏ ਜੀ”। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਭੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ਬੈਸਨੇ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਉਨ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਨੰਦ

^੧ਲਈ, ਵਾਸਤੇ।

^੨ਸਾਮਾਨ।

^੩ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ।

^੪ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ।

ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਉਨ੍ਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀਇ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਉਨ੍ਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਉ ਜੀ ! ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਹੋਰਾਨੁ ਹੈ ਜਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਤਉ ਸਭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ, ਪਰੁ ਜੀ ਇਕਿ ਮਾਝੇ, ਇਕਿ ਦਾਲ੍ਹਪੀ, ਇਕਿ ਭਲੇ, ਇਕਿ ਬੁਰੇ, ਇਕਿ ਸਾਕਤ, ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ, ਇਕਿ ਸਾਹ, ਇਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਇਕਿ ਉਤਮ, ਇਕਿ ਨੀਚ । ਪਰੁ ਜੀ, ਸਭਿ ਜੀਅ ਤਉ ਉਸ ਕੇ, ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਫਰਕੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੀਆ ਜੀ ਜਿ ਜਾਂ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਸਭਿ ਜੀਆ” ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

‘ਆਪੇ ਭਾਭੇ’ ਸਾਜਿਅਨੁ ਆਪੇ ਪੂਰਣੁ^੧ ਦੇਇ ॥

ਇਕਨ੍ਹੀ ਦੁਧੁ ਸਮਾਈਐ ਇਕਿ ਬੁਲ੍ਹੇ ਰਹਨ੍ਹਿ ਚੜੇ ॥

ਇਕਿ ਨਿਹਾਲੀ^੨ ਪੈ ਸਵਨ੍ਹਿ ਇਕਿ ਉਪਰਿ ਰਹਨ੍ਹਿ ਖੜੇ ॥

ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਵਾਰੇ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਜਿਉ ਕੁਮਾਰੁ ਭਾਭੇ ਘੜਤਾ ਹੈ, ਇਕਿ ਨਿਕੇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਕਿ ਬਡੇ ਘੜਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਜਾਣਿ ਭਾਭੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਇਸਿ ਕੰਮਿ ਆਵੈਗਾ, ਏਹੁ ਇਸ ਕੰਮ ਆਵੈਗਾ । ਤਬ ਆਵੀ ਮਹਿ ਪਕਾਇ ਕਰਿ ਜਬ ਬਾਹਰਿ ਲੇ ਆਇਆ, ਤਬ ਇਕਨ੍ਹਾ ਭਾਭਿਆ ਮਹਿ ਘ੍ਰਿਤੁ^੩ ਪਤਿਆ, ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਦੁਧੁ, ਦਹੀ, ਛਾਛਿ ਪਤਤਾ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਖੀਰਿ, ਖੰਡੁ, ਗੁੜੁ, ਸਕਰ ਪਤਤੀ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਸੁਇਨਾ, ਰੁਪਾ^੪, ਦਾਮ^੫ ਪਤਤੇ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਸਾਲਣੇ^੬ ਪਤਤੇ ਹੈ, ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਪਕਵਾਨੁ^੭ ਪਤਤਾ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਪਾਕੁ^੮ ਪਕਤਾ ਹੈ; ਇਕਿ ਪਾਣੀ ਕੇ ਤਤਹਤ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਪਾਣੀ ਸੀਤਲ^੯ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਸਾਗੁ ਸਗਉਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਕੌਰਾ ਅਨਾਸੁ ਪਤਤਾ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਲੂਣੁ ਕਲਰੁ ਪਤਤਾ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਲਾਖ ਨੀਲੁ ਪਤਤਾ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਖਟੀਕਾ^{੧੦} ਕੀਆਂ ਖਲਾਂ ਰੰਗੀਤੀਆਂ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਕਤਾ ਹੈ; ਕੇਸਰੁ, ਅਲਤਾ^{੧੧}, ਅਬੀਰੁ^{੧੨} ਪਤਤਾ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਲਉਗ, ਲਾਚੀਆਂ ਜਾਇਫਲ, ਮੱਰਚਾਂ ਪਤਤੀਆਂ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਰਸ ਸੀਧਾ^{੧੩}, ਮੋਵਾ ਪਤਤੇ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਚਮਿਆਰੁ ਆ ਧਉਤੀਆਂ^{੧੪} ਘੜੀਦੀਆਂ ਪਕਾਈਦੀਆਂ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਬਿਖੁ^{੧੫} ਪਕਾਈਤੀ ਹੈ । ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਪੀਜੀਤਾ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਜੇਵੀਤਾ^{੧੬} ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਰਾਜੇ ਪਰਜਾ ਖਾਤੇ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਮਾਝੇ ਫਕੀਰ ਪਿਨਿ^{੧੭} ਖਾਤੇ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਰੋਗੀ ਖਾਤੇ ਹੈ ।

^੧ਦਲਿਦੀ, ਨਿਰਧਨ । ^੨ਮਨਮੁਖ । ^੩ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੪੭੫, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ । ^੪ਜੀਵ ਰੂਪ ਭਾਭੇ । ^੫ਆਪੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਦਾ ਹੈ (ਪੂਰਣਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ) । ^੬ਭੁਲਾਈ । ^੭ਘ੍ਰਿਤੁ । ^੮ਚਾਂਦੀ । ^੯ਰੁਪਏ, ਪੈਸੇ । ^{੧੦}ਨਮਕੀਨ ਭਾਜੀ, ਸਲੂਣਾ । ^{੧੧}ਘ੍ਰਿਤੁ ਵਿਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤ । ^{੧੨}ਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ, ਰਸੋਈ । ^{੧੩}ਠੰਡਾ । ^{੧੪}ਚੰਮ ਰੰਗਣ ਅਤੇ ਕੁੱਪੇ ਆਦਿਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ । ^{੧੫}ਲਾਖ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ । ^{੧੬}ਕੇਸਰੂਰੀ, ਗੁਲਾਬ, ਕੇਸਰ, ਸੰਦਲ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੁਗੰਧੀ । ^{੧੭}ਰਸਦ, ਅਸਿੱਧ ਅੰਨ । ^{੧੮}ਗਾਂ, ਮੱਝ ਦਾ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਚੰਮ । ^{੧੯}ਢਹਿਰ । ^{੨੦}ਖਾਈਦਾ ਹੈ । ^{੨੧}ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣਾ ।

ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਸਿਉ ਰਸੁ ਕਮਾਏ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਗਊ ਭੇਸਾ ਗੋਕੁਵਾ¹ ਖਾਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਤੇਲੁ ਸਬੂਟੁ ਪੜਤਾ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਸਿਉ ਮਸ੍ਹ² ਸਿਆਹੀ ਪਕੜੀ ਹੈ; ਇਕਨ੍ਹਾ ਸਿਉ ਚਰਾਗ ਦੀਵੇ ਜਲਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਭਾਂਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੇ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭਾਂਡਾ ਕੁਮਿਆਰੁ ਰਚਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੁਮਿਆਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ; ਸਭ ਬਿਧਿ ਮਾਨੁਖਾਂ ਕੀ ਉਸ ਹੀ ਬਨਾਈ ਹੈ। ਇਕਿ ਸਾਹਿ ਇਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ, ਇਕਿ ਗਰੀਬ ਇਕਿ ਰਾਣੇ, ਇਕਿ ਰਾਜੇ ਇਕਿ ਪਰਜੇ, ਇਕਿ ਠਕੁਰ³ ਇਕਿ ਮਹਰਾਜਾ, ਇਕਿ ਮੁਜੇਰੇ ਇਕਿ ਮਾਝੇ, ਇਕਿ ਗਨੀਆਉ⁴ ਇਕਿ ਸਾਦਕ ਫਕੀਰ। ਇਕਿ ਦੇਵਤੇ ਇਕਿ ਦੇਵਤਾ, ਇਕ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਇਕਿ ਭਗਤ ਸੰਤ, ਇਕਿ ਚੋਰ ਇਕਿ ਸਾਧ, ਇਕਿ ਵਟਵਾੜੇ⁵ ਇਕਿ ਗੰਢੀ ਛੋੜੇ; ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ ਇਕਿ ਹਾਲੀ, ਹਲੁ ਵਾਹਣ ਕੇ; ਇਕ ਮਸਕਤਿ ਕਰਣੇ ਕਉ। ਇਕਿ ਖੜੀ ਇਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਇਕਿ ਸਯਦ ਇਕਿ ਬੁਖਾਰੀ, ਇਕਿ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਇਕਿ ਬਲੋਚ, ਇਕਿ ਕੰਬੋਆ ਇਕਿ ਕਾਇਸਬ⁶, ਇਕਿ ਬਾਣੀਏ, ਇਕਿ ਜਟ, ਇਕਿ ਰਜਪੂਤ ਇਕਿ ਸਕਤੀ ਜਾਤਿ, ਇਕਿ ਲੁਹਾਰ, ਤ੍ਰਿਖਾਣਿ, ਜੁਲਾਹੇ, ਮੋਚੀ, ਇਕਿ ਬੂਹੜੇ, ਕਸਾਈ, ਤੰਲੀ, ਇਕਿ ਇਕਿ ਪੇਨੇ ਮੋਆ⁷ ਮਾਛੀ, ਮਲਾਹ, ਗਗਡੇ, ਸੁੰਨਿਆਰੇ, ਠਠਿਆਰੇ, ਕੁਮਿਆਰ, ਚਿਤੋਰੇ⁸, ਛੀਬੇ, ਕਲਾਲ⁹, ਗਾਧੀ¹⁰, ਖੋਜੇ, ਧਰਾਚੇ, ¹¹ਕਮਗਰ, ਸਰਾਜ¹², ਭਿਖਕ¹³ ਨਾਈ, ਭਟ¹⁴, ਪੰਖੀਏ¹⁵, ਡੂਮ; ਕੁੰਗਰ, ਕਲਾਵਤ¹⁶, ਭੰਡ, ਖੇਡਗਰ, ਸਾਹਸੀ, ਗੁਡਗੁਡੀਏ¹⁷, ਡਵਾਂ ਵਾਲੇ, ਪੀਰਾਈ, ਜਾਜਕ¹⁸, ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਜਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਰਚੀਆਂ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਜੀਅ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੋਨਿ; ਪਰੁ ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਜਾਤਿ, ਜੂਨਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਜਨਮਿਆ, ਓਹਿ ਜੀਅ ਉਸ ਕੀ ਬਾਣਿ ਲਾਗਾ ਬੰਨਣ, ਵੈਸੀ ਹੀ ਕਿਰਤਿ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣ। ਸਾਈ ਸੂਰਖਾ, ਸਾਈ ਪਰਕਿਰਤਿ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣਿ, ਜਿਸੁ ਜਿਸੁ ਜਾਤਿ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾ ਕੁਮਾਰ ਕੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਕੁਮਾਰ ਇਕਸੇ ਮਾਟੀ ਤੇ ਇਕਨੇ ਕੁਮਿਆਰ ਭਾਂਡੇ ਘੜੇ, ਇਕਸੇ ਆਵੀ ਵਿਚਿ ਪਕਾਏ, ਇਕੇ ਭਾਂਡੇ ਅਰੁ ਇਕੇ ਹੀ ਕੁਮਿਆਰ, ਪਰੁ ਜਿਸੁ ਜਿਸੁ ਜਾਤਿ ਵਿਚਿ ਭਾਂਡੇ ਗਏ, ਤਿਸ ਹੀ ਜਾਤਿ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਲਾਗੇ ਸਦੀਅਣ। ਜਿ ਏਹੁ ਰਾਜੇ ਕੇ ਘਰ ਕਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਪਰਜਾ ਕਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਖੜੀ ਕੇ ਘਰ ਕਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਚੰਡਾਲ ਕੇ ਘਰ ਕਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਹਿੰਦੂ ਕਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਤੁਰਕ ਕਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ। ਮਾਟੀ ਇਕਸੇ ਕੇ ਤਾਂ ਭਾਂਡੇ, ਕੁਮਿਆਰ ਭੀ ਇਕ ਨੇ ਘੜੇ, ਆਵੀ ਭੀ ਇਕਸੇ ਵਿਚਿ ਪਕੇ, ਪਰੁ ਜੇਹੜੀ ਜੇਹੜੀ ਜਾਤਿ ਮਹਿ ਗਏ, ਜੇਹੜਾ ਜੇਹੜਾ ਨਾਉ ਸਦਿਆ ਉਨ੍ਹਾ ਭਾਂਡਿਆਂ ਕਾ। ਤਿਉ ਜੀਅ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਰਚੇ। ਜੇਹੀ ਜੇਹੀ ਬਖਸ ਹੋਈ, ਤੇਹੇ ਜਨਮਿ ਲੈ ਜਾਇ ਉਤਾਰਿਆ। ਜੇਹੀ ਜਾਤਿ ਮਹਿ ਆਇ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਰੋਜਗਾਰੁ ਲਾਗੇ ਕਮਾਵਣੇ। ਸਭਨਾ ਜਾਤੀ ਵਿਚਹੁ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਬਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇ ਲੇਇਓ ਨੂੰ। ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ! ਸਭ ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਨਹਾਰੁ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੋ ਆਪਿ। ਹੋਰਸ ਕਾ ਕੀਤਾ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਪਹਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੁਕਾਰੀਏ, ਜਿ ਜੀ, ਇਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਜਾਤਿ ਮੇਰੀ ਬੁਰੀ ਕੀਨੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਭਲੀ ਦੇਹਿ। ਕੇ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਰੋਜਗਾਰੁ ਦੇਹਿ, ਉਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਬੰਡਾ ਰੋਜਗਾਰੁ ਦੀਆ ਹੈ ਜੀ, ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਬਹੁਤਾ ਦੇਹਿ ਜੀ। ਓਹੀ ਕਰਨਹਾਰੁ, ਓਹੀ ਰਚਨਹਾਰੁ, ਓਹੀ ਦੇਵਨਹਾਰੁ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ। ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜਾਤਿ, ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਪਤਿ ਸਹੀ, ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਭਲੀ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਨਿਆ। ਹੋਰੁ ਭਾਈ, ਭਾਵੇ ਤੈਸਾ ਹੋਇ। ਇਤਨੀ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤਿ ਮਹਿ ਸੋਈ ਭਲਾ,

¹ਗਊ ਮਹਿ ਆਦਿਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਅੰਨ ਅਤੇ ਨੀਰਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਚਾਰਾ। ²ਸਿਆਹੀ।
³ਦੇਵਤਾ, ਸੁਆਮੀ, ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪਦਵੀ। ⁴ਮੁਖੀਆ, ਪ੍ਰਧਾਨ। ⁵ਧਨਵਾਨ। ⁶ਰਾਖਸ, ਹਿੰਸਾ
ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਜਾਤ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ⁷ਭਾਕੂ, ਲੁਟੇਰੇ। ⁸ਇਕ ਜਾਤਿ। ⁹ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ
ਇਕ ਜਾਤ। ¹⁰ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ, ਮੁਸੱਵਰ। ¹¹ਸਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ। ¹²ਸੁਗੰਧ (ਖੁਸ਼ਬੋਆ) ਬਣਾਉਣ
ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ। ¹³ਤੀਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ। ¹⁴ਕਾਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ। ¹⁵ਮੰਗਤੇ।
¹⁶ਉਸਤਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕਵੀ। ¹⁷ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ। ¹⁸ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਪਰਬੀਨ।
¹⁹ਢੰਡਾਂ ਵਾਲੇ। ²⁰ਪਰੋਹਿਤ।

ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਨਿਆ ਅਰੁ ਸਿਮਰਿਆ” । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਓਠਿ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਨਾਨਕ ਪੈਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੁਏ ਜੀ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਭਲਾ, ਜਿਸੁ ਜਪਿਆ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਤਿਸੁ ਕੇ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ,
ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੪੭ ॥ ੨੭੫
॥ ੨੭੫ ॥

ਅਮਲ ਬਿਨਾ ਪੜਨਾ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਬਿਅਰਥ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ
ਗਏ । ਤਿਨ੍ਹ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਰਾਮੁ, ਆਵਹੁ ਜੀ ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ । ਆਈਐ ਬੈਸੀਐ ਜੀ,
ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ” । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਭੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠ ਗਏ ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲੇ ਹੋ ਭਾਈ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?” ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ
ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਜੁ ਭਲੇ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ, ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ” ।
ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ,
ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਕਿਛੁ
ਕੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ
ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਜੀ ! ਦਿਖਾ, ਇਕਿ ਤਪ ਸੰਨਿਆਸੀ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਅਰੁ ਬਾਜੇ^੧ ਬਾਜੇ ਖੜੀ ਬਨਾਰਸੀ ਮਹਿ
ਜਾਇ ਰਹਤੇ ਹੋ ਜੀ । ਉਹਾ ਜਾਇ ਜਾਇ ਇਕਿ ਵਿਦਿਆ ਪੜਤੇ ਹੋ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ, ਪਾਠ, ਗੀਤਾ ਭਾਗਵਤ
ਲਿਖਾਇ ਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਬਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਬਸਤੇ ਹੈ ਪੜੇ ਪੰਡਿਤ, ਸੇ ਓਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੁਰਾਣ
ਪੁਸਤਕ ਢੇਰ ਕਰਤੇ ਹੋ । ਅਰੁ ਹੋਰਿ ਜਿ ਲੋਕ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨ੍ਹ; ਸੁ ਉਨ੍ਹਾ ਪਾਸ ਤੇ ਮੌਲਿ ਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈਨਿ । ਸੁ ਦੇਖਾ ਜੀ,
ਓਨ੍ਹਾ ਦੇਵਣਹਾਰਿਆ ਕਉ ਕਉਣੁ ਪੁੰਨ, ਜਿਨਾ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੁਸਤਕੁ ਪੁਰਾਣ ਵੇਚੇ ? ਅਤੇ ਜੀ, ਓਨਾ ਲੇਣਹਾਰਿਆ ਨੂੰ
ਕਿ ਪੁੰਨੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਓਹਿ ਲਏ ? ਅਰੁ ਲੋਕੇ ਓਹਿ ਪੜੇ, ਸੁਣਾਏ, ਸਿਖਾਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ
ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਮਾਰਗੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

^੧ਕਈ ਕਈ ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪ੍ਰਿਥਾ¹ ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ ॥
 ਖੇਤੀ² ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਉਜੜੈ ਖਲਵਾਏ ਕਿਆ ਬਾਉ ॥
 ਸਚੈ ਸਰਮੈ³ ਬਾਹਰੇ ਅਗੈ ਲਹਹਿ ਨ ਦਾਇ⁴ ॥
 ਅਕਲਿ, ਏਹੁ ਨ ਆਖੀਐ ਅਕਲਿ ਗਵਾਈਐ ਬਾਇ⁵ ॥
 ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ⁶ ਮਾਨੁ ॥
 ਅਕਲੀ⁷ ਪਤਿ ਕੇ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥
 ਨਾਨਕ⁸ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾ ਸੈਤਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਉਨ੍ਹਕਾ ਜਨਮੁ ਜੀਵਣਾ ਪ੍ਰਿਥਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਦੇ ਹੋਨਿ । ਓਨਾ ਨੂ ਨਾ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ, ਨ ਫਲੁ । ਓਨਾ ਕੀ ਜਾ ਖੇਤੀ ਹੀ ਉਜੜੀ, ਤਾਂ ਖਲਵਾਏ ਕਿਥਹੁ ਪਾਇਨਿ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜੇ ਉਨ੍ਹਾ ਕਉ ਕਿਛੁ ਫਲੁ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾ ਕੀ ਤਾਂ ਅਕਲਿ ਬਹੁਤੁ ਹੈ ਜਿ ਮਹਾ ਭਾਰਥ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ ਐਸੇ ਵਡੇ ਪੁਰਾਨ ਪੁਸਤਕ ਜੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈ, ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਤਉ ਬੁਧਿ ਅਕਲਿ ਬਹੁਤੁ ਬਦਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹ ਕੋ ਤੋ ਗਿਆਨ ਕਥਾ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਪਹੁਚ ਹੋਤੀ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ ! ਅਕਲਿ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਅਕਲਿ ਨਾਹੀ ਗਣੀਦੀ । ਜਿ ਲਿਖਿ ਕੇ ਪੜੇ, ਕਿਛੁ ਅਕਲਿ ਭਲੀ ਹੋਇ । ਨਾ ਜੀ, ਅਕਲਿ ਸਾਈ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਸਚੁ ਮੁਖ ਤੇ ਚਲੈ ਅਰੁ ਅਕਲਿ ਤਿਸੁ ਕੀ ਭਲੀ, ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ ਕਿਛੁ ਸਰਮੁ⁹ ਹੋਇ । ਸਚ ਅਰੁ ਸਰਮ ਬਗੈਰਿ ਆਗੈ ਅਕਲਿ, ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ, ਏਸੁ ਕੀ ਸਰਮ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਦਰਗਾਹ ਸਰਮ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਰਹੈ, ਜਿ ਹੁਣੁ ਸਰਮ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਬਿਕਰਮੀ¹⁰ ਹੁ ਜਿਸ ਨੂ ਸਰਮ ਆਵਦੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ! ਜਿਸ ਕਉ ਪਾਪ ਕਰਤੇ ਕਉ ਸਰਮ ਆਵੈ, ਪਾਪੁ ਨ ਕਰਿ ਸਕੀ, ਸਰਮਿਦਾ ਹੋਇ, ਸੇਈ ਭਲਾ । ਤਿਸੁ ਹੀ ਕੀ ਅਕਲਿ ਭਲੀ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਆਗੈ ਸਰਮ ਰਹੈਗੀ, ਜਿ ਈਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਸਰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਸਾਚੁ ਬੋਲੈਗਾ ਸਚਾ ਅਰੁ ਸਰਮ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਜਿ ਅਕਲਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਬਾਇ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਕਲਿ ਕਿਸੀ ਕੀ ਭਲੀ ਨਾਹੀ । ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸੇਵਾ, ਭਗਤਿ, ਬੰਦਗੀ ਕਰੇ ਅਰੁ ਹੋਰੁ ਅਕਲਿ ਤਿਸੁ ਕੀ ਭਲੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇ । ਹੋਰੁ ਅਕਲਿ ਤਿਸੁ ਕੀ ਭਲੀ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਸਮਝਾਵੈ, ਅਰੁ ਸਮਝਾਇ ਕਰਿ ਕਮਾਵੈ, ਅਕਲਿ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਸਾਰੁ¹¹ । ਅਰੁ ਹੋਰੁ ਅਕਲਿ ਤਿਸੁ ਕੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿ ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਭਉ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਰਾਹੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਨ੍ਹਾ ਬਾਤਾਂ ਮਹਿ ਹੈ ਅਰੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਜਿ ਹੋਨ੍ਹ, ਜਿ ਸਭਿ

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੪੫ । ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ । ²ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਉਜਾੜਦੇ ਰਹਿਣ ਗਾਹ ਪਾਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਲਵਾਏ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਜੋ ਲਾਭ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ³ਉੱਦਮ । ⁴ਕਦਰ । ⁵ਫਜ਼ੂਲ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ । ⁶ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇੱਥੇ 'ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ' ਹੈ । ⁷ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਅਕਲੀ ਪਤਿ ਪਤਿ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ' ਹੈ । ⁸ਪੋਥੀ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਏਹੁ ਰਾਸੁ ਹੋਰਿ ਸਭਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨੁ' ਹੈ । ⁹ਉੱਦਮ । ¹⁰ਵਿਕਾਰ, ਬੁਰੇ ਕੰਮ । ¹¹ਸ੍ਰੋਸ਼ਣ, ਉੱਤਮ ।

ਸੰਤਾਨ ਕੀ ਪੋਰਵਈ^੧ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੋਰਵੀ ਏਹ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵੇ, ਕੋਈ ਕਮਾਵੇ । ਤਾਈ ਜੀ । ਏਹ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਸਮਝੇ^੨ । ਡਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੋਰੀ^੩ ਪਏ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੋਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦਿਤ੍ਰੁ, ਕਰਹਿ ਭਗਤਿ ਚਿਤ੍ਰੁ ਲਾਇ ॥

ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਤਿ ਪਤਿ ਪੂਰੀ ਭਈ, ਦਾਸੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਨਾਇ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੪੮ ॥ ੨੮੬ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਸੁ ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ । ਆਈਐ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ, ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜੀ" ? । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੈ ਆਜੁ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਾਇਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀ ਏਕ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਮਨ ਮਹਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜਿ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਜੀਅ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਏਹੀ ਕਾ ਆਕਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਸਭਨਾ ਕਾ ਏਕੋ ਹੀ ਜੋਸਾ ਹੈ । ਸਿਰੁ, ਹਾਥ, ਪੈਰ, ਬਾਹਾਂ, ਮੁਖੁ, ਨਾਸਕਾ, ਕਾਨ, ਜਿਹਵਾ, ਹਾਡ ਮਾਸੁ, ਚਾਮੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਜੋਸਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਾਚਿ ਹੀ ਤਰੁ ਅਰੁ ਤੀਨਿ ਹੀ ਗੁਣ ਕੀ ਸਭਨਾ ਕੀ ਏਹੀ ਪਿਛੁ ਬਾਧਿਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਾਰਣੁ ਹੈ ? ਜਿ ਇਕਿ ਗਿਆਨੀ, ਪੰਡਿਤ, ਸੁਘੜ, ਚੜ੍ਹਰ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਏ ਅਰੁ ਇਕਿ ਮੂਰਖ, ਰਿਦੇ ਕੇ ਅੰਧੇ, ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ, ਬੇਅਕਲ ਭਏ । ਅਰੁ ਜੀ, ਬਹੁਤਿ ਅਉਰੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਵਡਾ ਆਚਰੁਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਜੇ ਤਉ ਮੂਰਖੁ, ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਉ, ਜੇ ਓਇ ਸਾਰੀ ਆਰਥਲਾ^੧ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਸਾਥਿ ਰਹੈ, ਤੇ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਮੂੜ ਮਤਿ ਕਿਵ ਹੀ ਦੂਰਿ ਨ ਹੋਇ, ਓਇ ਤੇਸੇ ਕੇ ਤੇਸੇ । ਅਰੁ ਜੇ ਉਇ ਗਿਆਨੀ, ਸਾਧ, ਸੰਤ ਜਿ ਹੈ ਜਿ ਓਇ ਕੋਟ^੨ ਮੂਰਖਾਂ ਮਹਿ ਰਹਹਿ, ਤੇ ਓਇ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਉ ਕਉ ਨ ਛੋਡਹਿ ਜੀ । ਸੁ ਏਹੁ ਕਾਰਣੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਤੁਰਨਾ ਭਾਵ ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਕਰਨੀ ।

^੨ਆਯੂ, ਉਮਰ ।

^੩ਕ੍ਰੋੜ ।

ਰਾਤੀ ਹਵਨਿ ਕਾਲੀਆ ਸੁਪੇਦਾ ਸੇ ਵਨ ॥
 ਦਿਹੁ ਬਗਾ ਭਪ ਘਣਾ ਕਾਲੀਆ ਕਾਲ ਵਨ ॥
 ਅਧਿ ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ ਮੁਰਖ ਅਧਿ ਗਿਆਨੁ ।
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ ਕਬਹਿ ਨ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਨਹੁ ਜੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਜਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਕਰਤੇ ਕਰਨਹਾਰ ਰਈ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਨੇ ਫੇਰਿ ਸਵਾਰਨਹਾਰਾ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਬਾਤ ਭਲੀ ਨਾਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀ, ਸੁ ਜਿ ਏਸ ਨੇ ਫੇਰਿ ਸਵਾਰੀ, ਨਾ, ਏਹਾ ਹੋਰੁ ਦੁਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ: ਜੁ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨੂ ਉਥਾਪਿ ਸਕੇ । ਤਿਸ ਦਾ ਦਿਸਟੇਰਾ ਜਿ ਭਾਈ ਜੀ ਏਹ, ਜਿ ਰਾਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰ—ਕਾਲੀਆ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨ, ਸੁ ਓਨ੍ਹਾ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੁਪੇਦਾ ਭੀ ਕਰਿ ਸਕੇ ? ਨਾ, ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਕਾਲੀਆ ਹੀ ਹੈਨ । ਅਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾ ਰਾਤੀ ਕਾਲੀਆ ਵਿਚਿ ਜੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਕਾ ਚੰਦਮਾ ਉਦੈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਰਾਤਿ ਕੀ ਏਹ ਸੁਕਤਿ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਚੰਦਮੇ ਕੋ ਸਿਆਮੁ ਕਰਿ ਸਕੇ, ਨ ਚੰਦਮੇ ਓ ਉਸ ਰਾਤਿ ਕੋ ਸੋਭਾ ਬਿਸੇਸਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਪਰ ਰਾਤਿ ਕਾਲੀ ਕੀ ਕਾਲੀ ਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਚੰਦਮਾ ਜੇ ਰਾਤਿ ਕੋ ਉਦੈ ਭੀਆ ਹੈ, ਤਉ ਸੁਪੇਦੁ ਕਾ ਸੁਪੇਦੁ ਹੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਦੋਪਕੁ ਰਾਤੀ ਅਧਰੇ ਮਹਿ ਜਲਾਇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ, ਤਉ ਰਾਤਿ ਤੋ ਅਧਰੀ ਕੀ ਆਧਰੀ ਹੀ ਹੈ—ਕਾਲੀ । ਪਰੁ ਦੀਵੇ ਕੋ ਤੋ, ਰਾਤਿ ਕਾਲਾ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਸਕਤੀ । ਦੀਵਾ ਉਜਲੇ ਕਾ ਉਜਲਾ ਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਰੂਪਾ ਸੁਪੇਦੁ ਅਰੁ ਮੋਤੀ ਸੁਪੇਦੁ । ਅਰੁ ਅਉਰ ਸੁਪੇਦੁ ਜਿ ਬਾਤਾ ਹੈ ਬਸਤੀ ਤੋ ਲੋ ਕਰਿ ਅਰੁ ਫਲਹੁ ਤੋ ਲੋ ਕਰਿ, ਸੁ ਜੇ ਅਧਰੀ ਰਾਤਿ ਮਹਿ ਰਾਖੀਤੇ, ਤੋ ਕਿਫੁ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਸੁਪੇਦੀ ਮਿਟਿ ਜਾਤੀ ਹੈ ? ਨਾ ਭਾਵੇ ਤੇਸੀ ਚਉਦਸਿ ਅਮਾਵਸਿਆ ਕੀ ਰਾਤਿ ਸਿਆਮ ਹੋਇ, ਪਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਸੁਪੇਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੀ ਦੁਰਿ ਨ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੇਸੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ । ਜਿ ਦਿਨ ਕਾ ਜਿ ਬਰਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਬਗਾ ਸੁਪੇਦੁ ਹੈ । ਬਹੁਤਿ ਤਿਸ ਕੋ ਬੀਚਿ ਸੁਪੇਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੂਰਜੁ । ਸੁ ਅਤਿ ਅਤਿ ਕਰਿ ਕੋ ਸਿ ਜੇਨ ਅਸਾਡ ਮਹਿ ਤਪਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਸੁਪੇਦੁ ਹੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਤਿਸੁ ਦਿਨ ਮਹਿ ਜਿ ਕਾਲੀਆ ਵਸਤੁ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈ, ਮਸੁ ਸਿਆਹੀ, ਕਾਜਲਾ, ਲਹਾ ਕਟ, ਕੋਇਲ ਅਰੁ ਅਉਰ ਜਿ ਅਨੇਕ ਬਾਤਾ ਹੈ, ਬਸਤੀ ਤੋ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸੁ ਤਿਨ ਕੀ ਕਿਵੇਂ ਹੀ ਕਾਲਖ ਦੁਰਿ ਭੀ ਹੋਇ ? ਨਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਓਇ ਕਾਲੀਆ ਕੋ ਕਾਲੇ ਹੀ ਵਨ, ਉਜਲੇ ਕਿਵੇਂ ਹੀ ਨ ਹੋਵਹਿ । ਤਉ ਪੁਰਖਾ ਓਇ ਜੀਅ, ਜਿ ਗਿਆਨੀ, ਚੇਤੁਰ ਅਰੁ ਮੁਰਖ, ਅਗਿਆਨ ਅਧਿ, ਮੂੜ ਮਤਿ ਜੇ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਕਰਤੇ ਕਰਨਹਾਰ ਕੀਏ ਹੈ । ਉਨ ਕਉ ਅਸਾ ਕਉਨ ਹੈ ? ਜੁ ਉਨ੍ਹ ਕੋ ਸੁਭਾਉ ਕੋ ਫੇਰਿ ਸਕੇ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਸੇਈ ਭਲੇ ਹੈ; ਸੁਖਾਡ, ਚੇਤੁਰ, ਬਿਬੇਕੀ, ਗਿਆਨੀ ਅਉ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀ

ਵੇਸੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੭੮੬ । ਸੁਹੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੧ ॥ ਚਿਟਿਆਂ ਦੇ ਓਹੀ ਰੰਗ ।
 ਰਾਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਹੋਣ, ਸਫੇਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਸਫੇਦ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਮਾੜੇ ਹੋਣ, ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ । ਦਿਨ ਭਾਵੇਂ ਚਿੱਟਾ ਹੋਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਤਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਕਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਮਨਮੁਖ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਹੋਣ । ਬਿਨਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੈ । ਮਿਟਾਉਣਾ ।
 ਦਿਸਟਾਂਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਮਿਸਾਲ । ਚਕ੍ਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ਕਾਲਾ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ।
 ਚਾਈ । ਰੰਗ । ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ । ਸੁਰਮਾ ।

ਅਕਲਿ ਭਲੀ ਹੈ, ਜੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ^੧ ਅਰੁ ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ^੨ ਸੁਕੁਤ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈ^੩ ।
 ਤੇਈ ਧੰਨਿ ਹੈ, ਤੇਈ ਸੁਘੜ, ਸੁੰਦਰ, ਸੋਹਣੇ ਹੈ, ਜੁ ਕਰਮਰਤ^੪ ਹੈ^੫ । ਜਿਨਹੁ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ,
 ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਭਾਉ ਭਗਤਿ, ਗਰੀਬੀ, ਸੇਵਾ, ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਸਾਧਾਂ ਕੀ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈ^੬ । ਸੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਓਇ ਆਦਿ ਹੀ
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਪੇਦੁ ਹੀ ਉਜਲੰ ਸਵਾਰੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਸੋਈ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਹੈ, ਅਗਿਆਨੀ, ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ, ਜੋ
 ਕਰਮ ਭਰਿਸਟ ਹੈ, ਅਰ ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਿਆ, ਅਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਨਿੰਦਿਆ ਖੁਦੀ,
 ਇਨ੍ਹ ਸੰਗਿ ਰਚਿ ਰਹੇ ਹੋ^੭ । ਓਈ ਅੰਧ ਹੈ ਅਰੁ ਓਈ ਮਤਿ ਹੀਣ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਨਾਹੀ ।
 ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਸੁਘਤ ਚਤੁਰ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਹਰ ਕਾਂ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਕਰੀ । ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਮਾਰੇ
 ਹੋ; ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਮਤਿ ਛੀਨਿ ਲਈ ਹੈ; ਤਉ ਓਇ ਭਰਿਸਟ ਕਰਮ ਲਾਗੇ ਕਰਨ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕੇ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ
 ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਭਈ, ਤਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਪਿਆ । ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਖਸੇ; ਤਿਨ੍ਹੁ ਸੁਕੁਤ ਕਰਮ ਕੀਏ; ਓਇ ਆਨੰਦ ਸਿਉ
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਮਾਨੁ ਪਾਇਆ । ਅਰੁ ਕਰਮ ਭਰਿਸਟ ਜੋ ਬੇ, ਉਨਹੁ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ਨ ਪਾਇਓ । ਓਇ ਮਾਰੇ
 ਗਏ । ਅਰੁ ਸੁਕਰਮੀ ਜਿ ਬੇ, ਸੁ ਨਿਵਾਜੇ ਗਏ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਬਾਤ ਹਾਥਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ
 ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਨਾਵੇ ਸੋਈ ਜਨੈ^੮ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਰਏ ਅਰੁ ਗੁਰੂ
 ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਤਨੀ ਲਾਗੇ; ਅਰੁ ਕਹਿ ਉਨੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ! ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿ
 ਸਚ ਕਾ ਸਬਦੁ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਹਹ, ਹਮ ਕੇ ਅਪਨਾ
 ਕਰਿ ਲੇਹਿ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੁਸੀ ਅਸਾਬੇ ਹੀ ਬੇ, ਤਾ ਤੁਸਾ ਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਅਸਾਬੇ ਲੇ ਆਇਆ । ਗੁਰੂ ਭੁਸਾਡਾ ਸਹਾਈ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਜਪਹੁ" । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ
 ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਹੇਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ।
 ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਚਤੁਰੁ ਸਿਆਣਾ ਸੋਹਣਾ, ਜੋ ਮੁਖਿ ਉਚਰੇ ਨਾਉ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਜਨਹੁ ਕੇ, ਸਚਾ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ॥੧॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਉ, ਪਾਪੁ ਨ ਲਾਗੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਸੇਉ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਪਾਇਆ ਅਲਖ ਅਭੇਉ ॥

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੪੯ ॥ ੨੭੭ ॥ ੨੭੭ ॥

ਬਰਤ-ਨੇਮ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ
 ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ^੧ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਓਇ

^੧ਚੰਗੇ ਕੰਮ । ^੨ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਕਰਮ ਕਾਫ਼ੀ । ^੩ਜਾਣੇ ।

ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ,
 'ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ਰਾਮ ਜਨਹੁ । ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ?' ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਆਜੁ ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ,
 ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ, ਆਜੁ ਭਲੇ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ
 ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
 ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੋ ਕਹੀਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਉਨਹੁ
 ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਦਿਖਾ, ਏਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਵਰਤੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਿਧਿ ਕੀਆ ਇਕਾਦਸੀਆ,
 ਸੁ ਤਿਨ ਕਉ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਮਨ ਮਹਿ ਨੇਮੁ ਧਾਰਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਹਮਹਿ ਨੇਮੁ ਨਿਸਚਾ ਕੀਆ ਜਿ
 ਏਕਾਦਸੀ ਬਿਧਿ ਵਰ ਰਾਖਣੀ । ਬਹੁੜਿ ਦਸਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਸੰਜਮੁ ਕਰਤੇ ਹੈ' । ਸੁ ਕੈਸਾ ਸੰਜਮੁ ਕਰਤੇ ਹੈ ? ਜਿ ਏਕੁ
 ਸਮੇ ਅਹਾਰੁ^੧ ਲੈਣਾ, ਪਰੁ ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਾਤਿਕੀ ਅਹਾਰੁ ਹੋਵੇ । ਸਠੀ ਕੇ ਚਾਵਲ, ਮੁੰਗ ਕੀ ਦਾਲਿ, ਗੋਕਾ ਘੀਉ ਅਥਵਾ
 ਦੂਧ, ਭਾਤੁ ਏਹੇ ਅਹਾਰੁ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਕੋ ਫੂਮੈ ਸੈਨ ਕਰਨਾ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਰਹਨਾ ਅਉਰ ਰਸ ਕਸ, ਫੁਲੇਲ, ਸੇਧਾ ਪਾਨ,
 ਫੂਲ ਕਿਛੁ ਅੰਗੀਕਾਰੁ^੨ ਨ ਕਰਨਾ । ਬਹੁੜਿ ਏਕਾਦਸੀ ਕੋ ਨਿਰਜਲਾ^੩ ਰਹਨਾ, ਫਲੁ ਫਲੁਹਾਰ ਕਿਛੁ ਨ ਲੈਣਾ, ਹੋਰੁ ਕਿਰਤਿ
 ਭੀ ਖਰੀ ਜੇਹੀ ਨ ਕਰਣੀ । ਬਹੁੜਿ ਰਾਤਿ ਕੋ ਫੂਮਿ ਸੈਨ ਕਰਨਾ; ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਰਹਨਾ; ਬਹੁੜਿ ਦੁਆਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ
 ਜਿਤਨੀਆ ਘੜੀਆ ਦੁਆਦਸੀ ਹੋਇ, ਤਿਤਨੇ ਹੀ ਕਾਲ ਬਿਚਿ ਭੋਜਨੁ ਕਰਣਾ । ਪਰੁ ਪਹਿਲੇ ਜਥਾ ਸਕਤਿ^੪ ਕਿਛੁ
 ਦਾਨੁ ਕਰਣਾ, ਇਕੋ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣੁ, ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਦੀ ਸਕਤਿ ਹੋਵੇ ਤਿਤਨਿਆ ਨੋ ਭੋਜਨੁ ਦੇਣਾ; ਅਕੇ ਕਿਛੁ ਕੋਰਾ ਅਨਾਜੁ
 ਨਿਸਰਾਵਾ ਦੇਣਾ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪਾਸੋਂ ਅਛਿਦੁ ਲੇ ਕੇ, ਤਬ ਪੀਛੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਵਣਾ । ਸੁ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਐਸੇ ਬਰਤ ਨੇਮ
 ਸੰਜਮ ਸੰਜਗਤ ਲੋਕ ਜੋ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਜੀ, ਤਿਨੁ ਕੀ ਵਿਧਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਫਲੁ ਇਨ੍ਹਾ ਬਰਤਾ ਕੀਤਿਆ
 ਕਾ ਹੈ ਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬਾਤ ਹੈ ਜੀ ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਬਾਤ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿ ਪਤਿਆ । ਤਬ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਵਿਧਿ ਕੇ ਜਿ ਬਰਤ ਹੈ ਸੁ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ
 ਵਿਖੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਹਮ ਕੋ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਿਆਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਰਤੁ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਹਮ ਉਸ ਹੀ ਵਰਤ ਕੋ
 ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕੁਮ ਕੋ ਭੀ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈ । ਕੁਮ ਭੀ ਸੁਨਹੁ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਉਮੀ^੧ ਨੇਮੁ ਸਚੁ ਜੇ ਕਰੈ ॥
 ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਚਰੈ^੨ ॥
 ਦਸਮੀ ਦਸੇ^੩ ਦੁਆਰ ਜੇ ਠਾਕੇ,
 ਏਕਾਦਸੀ ਏਕੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ॥
 ਦੁਆਦਸੀ ਪੰਚ^੪ ਵਸਗਤਿ ਕਰਿ ਰਾਖੇ,
 ਤਉ ਨਾਨਕ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ॥
 ਐਸਾ ਵਰਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
 ਪਾਛੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤੁ ਸਿਖ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

^੧ਮੁਰਾਕ, ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ । ^੨ਚਮੀਨ ਤੇ ਸੌਣਾ । ^੩ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਨ ਲਿਆਉਣਾ । ^੪ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਣਾ ।
 ਸ਼ਕਤੀ ਅਥਵਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਅਨੁਸਾਰ । ^੫ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ ੧੨੪੫ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ।
 ਪਰ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਮ: ਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ^੬ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰੇ (ਖਾ ਜਾਵੇ) । ^੭ਦਸ ਇੰਦਰੇ ਰੋਕੇ ।
 'ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿਕਾ ਨੂੰ । ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਥੀ ਵਿਚ ਦਿਉ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ :— 'ਦੁਆਦਸੀ ਪੰਜ
 ਇਕਤੁ ਘਰ ਆਣੈ । ਕਹੁ ਪਾਛੇ ਐਸਾ ਬਰਤੁ ਰਖੀਜੈ, ਇਸ ਤੇ ਅਵਰ ਸਿਖ ਕਿਆ ਦੀਜੈ । ਜੇ ਮਨ ਮਾਨੈ ਤਉ ਏਹੁ
 ਵਰਤ ਰਖੀਜੈ । ਨਾਹੀ ਤੋ ਕਾਹੇ ਕੋ ਫੂਖ ਮਰੀਜੈ' ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਬਰਤੁ ਜਿਸ ਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਇਉਂ ਨਉਮੀ ਕਾ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ । ਇਉਂ ਦਸਮੀ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਕਰਨਾ । ਇਉਂ ਏਕਾਦਸੀ ਕਾ ਬਰਤੁ ਰਾਖਨਾ ਅਰੁ ਇਉਂ ਦੁਆਦਸੀ ਕਾ ਉਪਾਰਨਾ¹ ਕਰਨਾ । ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਬਤਾਬਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਸੰਜਮਿ ਬਰਤੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ । ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ? ਓਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਨਉਮੀ ਕਾ ਜਿ ਨੇਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਕੁਝੁ ਬੋਲਣੁ ਤੇ ਰਹੈ । ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਕਰਣਾ ਜਿ ਏਕਾਦਸੀ ਕਾ ਬ੍ਰਤੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਮੈ ਰਾਖਣਾ ਹੈ । ਇਸੁ ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨੇ² ਲੈ ਕੇ ਮੈ ਆਗੇ ਝੂਠੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ ਅਰੁ ਕਾਮ ਤੇ ਨੇਮ ਕਰੈ, ਜਿ ਮੈ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਮਣੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਬਿਰਾਨੀ³ ਕੀ ਤਰਫ ਦਿਸਟਿ ਭਰਿ ਦੇਖਣਾ ਨਾਹੀ । ਨਉਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਕਰੈ; ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ, ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਇਆ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਚਲੈ, ਭਾਵੇਂ ਨ ਚਲੈ । ਅਰੁ ਲੋਭ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ, ਜਿ ਪਰਾਇਆ ਅਧਰਮ ਕੀ ਦਬਤੀ⁴ ਟਕਾ ਪਈਸਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿਪਣਾ ਨਾਹੀ; ਬਸਤਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਲੈਣਾ ਨਾਹੀ, ਕਉਡੀ ਅਰੁ ਕਰੋੜਿ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਪਰਾਏ ਹਕ ਕਾ ਲੋਭੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ; ਇਸ ਕਾ ਨੇਮੁ ਕਰੈ । ਅਰੁ ਮੱਧੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿਸੀ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੋਹ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ, ਬਹੁਤਿ ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਣਾ ਜਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਗਰਬੁ ਕਿਸੀ ਬਸਤੁ ਕਾ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ । ਏਹਿ ਸਭਿ ਪਰਹਰਿ⁵ ਕਰਿ, ਇਨ੍ਹਾ ਤੇ ਨੇਮੁ ਕਰਨਾ; ਜਿ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਏਹ ਬੀਚਿ ਤੇ ਮਨਹਿ ਕਰਨੀਆ; ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਰਹਣ ਦੇਣੀਆ । ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਦੇਹੀ ਤੇ ਜਾਦੀਆ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਇਨ੍ਹਾ ਦਾ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ । ਭਖ⁶ ਮਾਰਿ ਰਹਨ੍ਹ, ਪਰੁ ਆਖਿਆ ਏਨ੍ਹਾ ਦਾ ਨ ਕਰਣੈ । ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਨਉਮੀ ਕਾ ਤਬ ਪੂਰਾ ਹੋਇ । ਆਗੇ ਬਹੁਤਿ ਦਸਮ ਕਾ ਦਿਨੁ ਆਇਆ । ਤਬ ਦਸਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਜਿ ਦਸੋਂ ਦੁਆਰੇ ਹੋਨ੍ਹ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਉ ਠਾਕਿ ਰਾਖੈ । ਦੁਆਰਿਆਂ ਕੇ ਚਲਣੇ ਨ ਦੇਇ, ਏਹੁ ਨੇਮੁ ਦਸਮੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਦਸਮੀ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਸੰਪੂਰਨੁ ਹੋਇ । ਬਹੁਤਿ ਆਗੇ ਏਕਾਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਬਰਤ ਦਾ ਦਿਨੁ ਆਇਆ । ਤਬ ਏਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਕੇ ਦਿਨਿ ਹੋਰੁ ਕਿਰਤਿ ਧੰਧਾ ਸਭੁ ਛੋਡਿ ਦੇਵੇ; ਬੋਲਣ ਚਲਣਾ ਸਭੁ ਛਾਡੇ; ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਵੇ, ਬੋਲੇ । ਅਵਰੁ ਨ ਕਿਛੁ ਅਹਾਰੁ, ਨ ਫਲੋਹਾਰੁ⁷, ਨ ਪੈਆਹਾਰੁ, ਨ ਕਿਛੁ ਬਿਉਹਾਰ ਕਰੈ; ਇਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰੈ । ਐਸਾ ਬਰਤੁ ਏਕਾਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਰਖੇ । ਬਹੁਤਿ ਏਕਾਦਸੀ ਤੇ ਆਗੇ ਦੁਆਦਸੀ ਆਈ । ਤਬ ਦੁਆਦਸੀ ਕੇ ਦਿਨਿ ਏਹਿ ਜਿ ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ ਹੈ; ਸੁ ਏਕਤੁ ਠਾਇ ਰਾਖਿ ਕਰਿ, ਪੰਚਾਂ ਧਾਤੂ ਕੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੀ ਘਰਿ ਰਾਖੇ । ਤਉ ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਸੁ ਜੁਗਤਿ, ਏਸੁ ਸੰਜਮਿ, ਬ੍ਰਤੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਰਹੈ । ਤਉ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਦਾਬਰਤੀ ਸਾਧੁ, ਭਗਤੁ, ਮਹਾਪੁਰਖੁ ਹੋਇ । ਇਸ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜੇ ਤੋ ਮਨ ਮਹਿ ਆਵੇ, ਤਉ ਏਸੁ ਭਾਂਡਿ ਕਾ ਬਰਤੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨਿ ਕਹਿਆ ਹੈ; ਰਹੀਐ ਤੇ ਭਲਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਬਰਤ ਕੇ ਫਲ ਕੀ ਕਿਆ ਮਹਮਾ ਕਹੀ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਜੇ ਐਸਾ ਬਰਤੁ ਨ ਰਹਿ ਸਕੀਐ, ਤਉ ਉਸ ਭਾਂਡਿ, ਜੇ ਬਰਤੁ ਰਹੀਐ ਅਰੁ ਦੇਹੀ ਕੋ ਦੁਖੁ ਦੀਜੀਐ, ਨ ਅਨਾਜੁ, ਨ ਪਾਣੀ, ਨ ਫਲਹਾਰ, ਕਿਛੁ ਨ ਲੈਣਾ ਅਰੁ ਏਹਿ ਜਿ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਧੰਧਾ, ਪਾਪੁ, ਲੋਭ ਕਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਕਰਨਾ ਅਰੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਨਿੰਦਾ ਖੁਦੀ ਕੋ ਜੀਤਿ ਨ ਸਕਣਾ, ਤੇ ਏਸੁ ਬਰਤ ਨਾਲਹੁ⁸ ਸੀਧਾ ਹੀ ਬਰਤੁ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਹੈ । ਜਿ ਫਲੁ ਫਲਾਹਲ ਲੇਇ, ਦੇਹੀ ਕੋ ਦੁਖੁ ਕਾਹੇ ਕੋ ਦੀਜੈ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਏਹੁ ਸਿਖ⁹ ਕਹਿ ਸਨਾਵਤਾ ਹੈ । ਆਗੇ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਜਿ ਬਾਰ ਹੈ, ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਪੜੇ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਓਹੀ ਜਾਨੈ¹⁰ । ਬੋਤਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਰੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ।

¹ਵਰਤ ਖੋਲ੍ਹਣਾ । ²ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕਰਕੇ । ³ਬਿਗਾਨੀ; ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ । ⁴ਦਮੜੀ ਭਾਵ ਇਕ ਪੈਸਾ ਭੀ । ⁵ਤਿਆਗ ਕੇ, ਛੱਡ ਕੇ । ⁶ਅਜਿਹਾ ਬਕਬਾਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚੇ । ⁷ਫਲ ਖਾਣਾ ।
⁸ਭਾਵ ਨਾਲੋਂ । ⁹ਸਿਖਿਆ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿ ।

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਬਰਤ ਨੇਮ ਧਰਮ ਸਭ ਸੰਜਮ, ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥

ਤੇ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹੋਵਹਿ ਸੁਖੀ, ਜਮ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ
ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੫੦ ॥ ੨੭੮ ॥ ੨੭੮ ॥

ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ
ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਤਿਨ੍ਹ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ!" ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ
ਲੋਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ਰਾਮ ਜਨਹੁ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ
ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ, ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ
ਕੀਆ ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕੀਆ, ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ"। ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਮ ਜਿ ਹੋ, ਸੁ ਸਦ ਹੀ ਕਿਰਤਾਰਥ ਹੋ। ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਿ ਪਾਏ ਤੇ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ"। ਤਬ
ਫੇਰਿ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਭਉ
ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਬੈਸਨੋਂ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ
ਕਹੀਐ ਜੀ। ਤਬ ਉਨ੍ਹ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ "ਗੁਰੂ ਜੀ! ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਤਨਾ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਇਤਨਾ ਸਭੁ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ ਜੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲੇ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਮਿਲਿ
ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੇ? ਜਿਸੁ ਕੋ ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸ ਕੋ ਫਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਸਾਈ ਨਉੜ ਬਤਾਈਐ
ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

'ਕਲਰ' ਕੋਰੀ ਛਪੜੀ ਕਉਆ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਮੈਲਾ ਅਵਗੁਣੀ ਚਿੰਜੁ ਭਰੀ ਗੰਧੀ ਆਇ ॥
ਸਰਵਰੁ^੧ ਹੋਸਿ ਨ ਜਾਣਿਆ ਕਾਗ ਕੁਪੰਖੀ ਸੰਗਿ ॥
ਸਾਕਤ ਸਿਉ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਬੁਝਹੁ ਗਿਆਨੀ ਰੰਗਿ^੨ ॥
ਸੰਤ^੩ ਸਭਾ ਜੋ ਕਾਰੁ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖ ਕਰਮ ਕਮਾਉ ॥
ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਵਣੁ ਨਾਨਕਾ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥੁ ਦਰੀਆਉ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਹੁ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਜਿਨ ਪੁਰਖਹੁ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਹੀ ਭੇਟਿਆ ਤੇ ਪੁਰਖ ਸਾਕਤ ਜਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਲਰ ਕੀ ਛਪੜੀ—ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਧਵਰਤਿ^੪ ਹੈ ਅਰੁ ਕਉਆ ਜਿ ਸਾਖਤੁ^੫ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਕਤੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ—ਸੁ ਸਾਕਤੁ ਓਹੁ, ਜਿ ਜਿਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਸਦਾ ਸਕਤਿ^੬ ਬਸਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੰਤੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ—ਸੰਤੁ ਓਹੁ ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਿਵ^੭ ਹੈ । ਸੋ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਸਿਵ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਸੰਤ ਜਨ ਹੈ ਤਹਾਂ ਤਿਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਸਿਵ ਹੈ, ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ । ਸੇ ਸੰਤ ਕਵਨੁ ਹੈ—ਸੁ ਸੰਤ ਸੇਈ, ਜਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲੇ ਤੇ ਸੰਤ ਹੈ, ਸਿਖ ਹੋਏ, ਤੇ ਸੰਤ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤੇ, ਸੁ ਸਾਕਤ ਹੈ । ਓਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਕਤਹੁ ਕੇ ਸਕਤਿ ਬਸਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾ ਭਲਾ ਨ ਕਰਣੇ, ਬੁਰਾ ਹੀ ਕਰਣਾ । ਅਰੁ ਜਿ ਸੰਤ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਸਕਤਿ ਮਿਟਿ ਗਈ ਹੈ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ ਹੈ । ਉਨ ਤੋਂ ਸਕਤਿ ਹੋਇ ਨ ਆਵੇ । ਅਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਜਿ ਕਲਰ ਛਪੜੀ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਸਾਕਤਿ । ਜਿ ਸਾਕਤ ਜੀਵ ਹੈ ਤੇ ਕਾਗ ਕੀ ਨਿਆਈ ਉਤ੍ਰ ਕਲਰ ਕੀ ਛਪੜੀ ਪੜੇ ਨਾਵਤੇ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਮਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਵਗੁਣ ਬੁਰਿਆਈ ਹੈ, ਸਿ ਓਹੁ ਕਮਾਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਖ ਬਿਖੇ ਜਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਬਸਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਦੁਰਗੰਧ ਬਿਸਟਾ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਜਿ ਸਰਵਰੁ ਹੈ ਸੁ ਸਾਧੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਹੰਸੁ ਹੈ । ਸਭਨਾ ਸਾਕਤਾ ਸੰਤਾ ਕਾ ਏਹੁ, ਜਿ ਹੰਸੁ ਤੇ ਕਾਗੁ ਹੁਆ, ਸੁ ਸੰਸਾਰ ਥਾ, ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਹੁਆ । ਕਿਉ ਜਿ ਸੰਸਾਰੁ ਜਿ ਥਾ, ਸੁ ਸਾਕਤੁ ਥਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਹੰਸੁ ਆਤਮਾ ਆਇ ਜਨਮਿਆ ਸੁ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿ ਗਏ । ਅਰੁ ਸਰੋਵਰੁ ਜਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਥੀ, ਸਿ ਪਾਸਿ^੮ ਰਹਿ ਗਈ । ਸਾਕਤ ਕੇ ਸਹਲੰਗਿ^੯ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਹੰਸ ਕਉ ਕਾਗ ਕੇ ਸਹਲੰਗਿ ਮੋਤੀਆਂ ਕਾ ਸਰੋਵਰੁ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਥਾ, ਭਭਾਂ ਅਰੁ ਕਰਗ^{੧੦} ਖਾਤਾ ਥਾ । ਤਿਉ ਸਾਕਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਗੁ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਸਾਕਤ ਕੇ ਸਹਲੰਗਿ ਹੰਸ ਕੇ ਸੰਗਤਿ ਸਰੋਵਰ ਬਿਸਰਿ ਗਈ । ਤਿਉ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਸਾਕਤ ਸਿਉ ਜਿ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਜੈਸੀ ਕਾਗ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਹੰਸੁ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਾਗ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਮਿਲੀਐ, ਸੋ ਸਾਧੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਮਿਲੀਐ ਜਹਾ ਸਾਧ ਸਭਾ ਬੈਠੇ ਹੋਹਿ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਜੈਕਾਰੁ ਕਰੀਐ, ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਜੀਐ । ਅਰੁ ਸੰਤਾ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀਐ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੀਐ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਟਹਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਸੁ ਕੀਜੀਐ । ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਟਹਲ ਕਮਾਵੇ, ਸੁ ਏਹੀ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ ਅਨਿ ਸਨਿ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਹੈ ਜੀ । ਅਉਰੁ ਨਾ ਕੋਈ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੧੪੧੧ । ਮ: ੧ (ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ) । ^੨ਭਾਵ ਕੁਸੰਗਤ ਤੋਂ ਹੈ ।
^੩ਗੁਰੂ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਮਨੁਖ ਹੰਸ ਨੇ ਮਨਮੁਖ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਰਹਕੇ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^੪ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ।
^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿਤੀ ਹੈ, "ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੋਕਾਰੁ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ" । ^੬ਦੋਸ਼ ਰਜ ।
^੭ਭਾਵ ਸਾਕਤ, ਮਨਮੁਖ । ^੮ਸਕਤੀ, ਮਾਇਆ । ^੯ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਭਾਵ ਸ਼ਾਂਤੀ । ^{੧੦}ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈ, ਵਿਸਰ ਗਈ ।
^{੧੧}ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ, ਸੰਬੰਧਿਤ । ^{੧੨}ਹੱਤੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਰ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇ ।

ਐਸਾ ਸਰਬ ਧਰਮਾ ਮਹਿ ਧਰਮੁ ਹੈ ਨ ਕੋਈ ਦਾਨਾ ਮਹਿ ਦਾਨੁ ਹੈ। ਨਾ ਐਸਾ ਕੋਈ ਤਪੁ, ਜਪੁ, ਸੁਕ੍ਰਮੁ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਤਿ ਲੇ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਵਣੁ ਹੋਵੇ। ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਰਾਧਿਆ, ਸੋਈ ਪੰਨਿ। ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ"। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ ਲਾਗੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ। ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, 'ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰੂ ਤੀਰਥੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਲੁ, ਗੁਰ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁ, ਕਿਲਵਿਖ^੧ ਜਾਵਹਿ ਦੁਰਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੧ ॥ ੨੭੯ ॥ ੨੭੯ ॥

ਸੰਸਾ ਤੇ ਭਰਮ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਆਵਹੁ ਜੀ"। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਭੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਾਰ, ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਉਨ੍ਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਜੁ ਭਲੇ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਲਿਆਣ ਕੁਸਲੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨ੍ਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਸਾਬਹੁ ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ। ਤਬ ਉਨ੍ਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਹਮਾਰੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, "ਦਿਖਾ, ਇਕਿ ਇਸਿ ਜੁਗ ਮਹਿ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਆਏ, ਸੁ ਇਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਇਕਨਹੁ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਭੂਲਿ ਗਈ। ਸੁ ਜੀ, ਦੇਖਾ, ਓਇ ਜੇ ਸਮਝੇ ਸੁ ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਏ? ਅਰੁ ਓਇ ਜਿ ਭੂਲੇ, ਸੁ ਕਿਨਿ ਭੁਲਾਏ? ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਓਇ ਸਮਝਤੇ ਨਾਹੀ। ਸਿ ਓਇ ਕਿਆ ਹੈ ਜੀ? ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ਕੀਆ, ਸੁ ਕਿਨਿ ਕੀਆ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਆਕਾਰੁ ਹੁਆ ਹੈ? ਇਸੁ ਕਥਾ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਪੰਦਾਇਸ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਹੈ? ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਬੀਚਾਰੁ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਦਾਵਾ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਸਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਮੇਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਮਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਕੇ ਵਸਤੁ ਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਫਿਰਿ ਇਸ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਬਸਾਵਤਾ^੨, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸਕੈ।

^੧ਪਾਪ, ਗੁਨਾਹ। ^੨ਥੱਸ ਚਲਦਾ।

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੋਈ, ਇਸ ਕੋ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਮੋਰੀ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਇਨਿ ਲੀਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਤਉ ਉਸ ਸਾਥਿ ਓਹ ਉਠਿ ਦਾਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏਹ ਤੋ ਮੋਰੀ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਇਨਿ ਲੀਤੀ ਹੈ, ਏਹਿ ਭਾਈ। ਅਰੁ ਜੇ ਲੀਤੀ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ ਵਸਤੁ, ਕੇ ਮਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਕੇ ਅਦਿਸਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ? ਸਹੀ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਸਕਤਾ, ਖੜਾ ਬੈਠਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਏਹੀ ਪੈਆ ਪੁਕਾਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਮੋਰੀ ਵਸਤੁ ਗਈ, ਕੇ ਮੁਈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹ ਬਸਤੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਆਪਿ^੧ ਬੁਝਾਏ ਸੋਈ ਬੁਝੈ ॥
ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਸੁਝਾਏ ਤਿਸੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ॥
ਕਹਿ^੨ ਕਹਿ ਕਥਨਾ ਮਾਇਆ ਲੁਝੈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਸਗਲ ਕਰੇ ਆਕਾਰ ॥
ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਸਰਬ ਵੀਚਾਰ ॥
ਅਖਰੁ^੩ ਨਾਨਕ ਅਖਿਓ^੪ ਆਪਿ ॥
ਲਹੈ ਭਰਾਤਿ^੫ ਹੋਵੈ ਜਿਸੁ ਦਾਤਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ। ਜਿ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀਅ ਬੁਲਾਏ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਮਝਾਏ ਓਇ ਸਮਝਤੇ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੀਅਹਿ, ਤਉ ਓਇ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦੇ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਆਪਿ ਬੁਝਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਕਉ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ ਬਰਤਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ ਕੇ ਸਭੁ ਸੂਝਤਾ ਹੈ। ਓਇ ਸਮਝਤੇ ਭੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਮਝਾਵਤੇ ਭੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਮਝਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਕਹਤੇ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਸਮਝਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਓਇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲੋਭ ਮਹਿ ਪੜਿ ਗਏ ਹੈ। ਓਇ ਕਹਹਿ ਸਹੀ, ਪਰੁ ਰਹਤਿ, ਜੁਗਤਿ ਉਨ ਪਹਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ; ਓਇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲੋਭ ਮਹਿ ਪੜਿ ਗਏ। ਓਇ ਕਹਹਿ ਤੋ ਸਹੀ, ਪਰੁ ਕਰਹਿ ਨਾਹੀ। ਥਾਤਾ ਉਨੁ ਕੇ ਮੁਖ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹੀਆ। ਹਿਰਦੈ ਉਨ ਕੇ ਏਕ ਭੀ ਥਾਤ ਨ ਆਈ। ਹਿਰਦੈ ਮਨਿ ਉਨੁ ਕੇ, ਮਾਇਆ ਬਸਿ ਰਹੀ। ਤਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲੋਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਇ ਸਮਝਤੇ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਲੋਭਿ ਹੀ ਲਾਗਿ ਰਹੇ। ਅਰੁ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਆਕਾਰੁ ਜਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਉਪਜੇ, ਸੁ ਏਹੁ ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ। ਹੁਕਮੀ ਹੀ ਸਾਥਿ ਸਾਹੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੋਈ ਹੈ। ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਦੋਪ, ਲੋਅ, ਆਕਾਰ, ਖਾਣੀ, ਬਾਣੀ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਪਉਣੁ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ, ਆਕਾਸ਼, ਸਭ ਪੈਦਾਇਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੁ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ ਜਿਤਨਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਸਭਸ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਓਹੀ ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਹੀ ਜਾਣੈ। ਸਭ ਪੈਦਾਇਸਿ ਉਸ ਕੇ ਲੋਖੇ ਮਹਿ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਪੈਦਾਇਸਿ ਰਚੀ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਜਾਣਨਹਾਰਾ ਨਾਹੀ ਸਭਸ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੈ। ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਉਸ ਕੇ ਲੋਖੇ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੇ ਮਸਤਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਅਖਰੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਹਾਣਿ, ਮਿਰਤੁ, ਦੁਖ, ਸੁਖ ਕਾ। ਅਰੁ ਆਪਿ ਅਖਰਾ ਤੋ ਬਾਹਰਿ ਹੈ, ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਅਖਿਓ^੪ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਖਿਉ^੬ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਅਖਰਾ ਵਿਚਿ ਜਿ ਪੈਦਾਇਸਿ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੫੦, ਵਾਰ ਮਾਥ ਮ: ੧। ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—“ਜਿਸ ਆਪਿ ਖੁਆਏ ਸੋ ਕਿਉ ਬੁਝੈ”। ^੨ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਇਥੇ ‘ਕਹਿ ਕਹਿ’ ਕੀਤਾ ਹੈ।
^੩ਬਰਦ, ਭਾਵ ਬਰਦ ਪੁਰੇ ਆਇਆ ਹੈ। ^੪ਆਖਿਆ। ^੫ਭਰਮ। ^੬ਅਵਨਾਸ਼ੀ, ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ। ^੭ਨਾਸ਼।

ਹੈ, ਤਿਸ ਸਭਸ ਕਾ ਖਿਓ— ਨਾਸੁ ਹੈ। ਓਹ ਏਕੇ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋ ਰਚਨਾ ਸੁ ਬੁਹਮੇ ਅਰੁ ਮਹਾ ਦੇਵ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸਿ ਸਭਾ ਲੇਖੇ ਮਹਿ ਹੈ। ਮੁਦਤਿ ਆਵਹਿ, ਮੁਦਤ ਜਾਹਿ। ਜਿਚਰੁ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇ, ਤਿਚਰੁ ਹੀ ਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵੇ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਬਾਥਿ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਏਹ ਦਾਤਿ ਕਰੇ; ਸੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਏਹ ਬਾਤ ਆਵੇ। ਜਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਹੋਇਗਾ ਅਰੁ ਸੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਹੋਰਸ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੀ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਏਕੇ ਸਾਹਿਬੁ ਅਰੁ ਦੇਵਸ ਹੀ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਹੋਤਾ ਸੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਕੇ ਬਾਥਿ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਲਿਖਿ ਛੋਡਿਆ ਹੈ। ਹੋਰਸ ਕਾ ਕੀਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਜਿ ਹੁਣੁ ਕੋਈ ਕਰੇ ਕਿ ਕਰਿ ਸਕੈ। ਨਾ ਜੀ, ਕਰੇ। ਸੁ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰੇ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਏਹ ਆਵੇ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਕੀ 'ਭੁਤਿ ਤੂਟੈ ਜਿ ਏਹੁ ਕੰਮੁ ਮੈ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕੀਤਾ। ਜਾਂ ਏਹ ਭਰਾਤਿ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਮਿਟਿ ਜਾਇ, ਤਾਂ ਹੀ ਏਹੁ ਸੁਖੀ ਹੋਇ। ਏਹ ਭਰਾਤਿ ਹੀ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਜਾਂ ਏਹ ਭਰਾਤਿ ਏਸੁ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਨ^੧ ਤੇ ਤੂਟੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਏਹੁ ਸੁਖੀ ਹੋਇ। ਸੁ ਏਹ ਬਾਤ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਇ, ਜਾਂ ਆਪਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ; ਤਾਂ ਹੀ ਭਰਾਤਿ ਤੂਟੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਏਹੁ ਸੁਖੁ ਪਾਏ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨੇ ਜੀ ! ਉਸ ਕੀ ਕਥਾ ਓਹੀ ਜਾਣੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਕਥਾ ਏਥ ਹੈ''। ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਓਇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ। ਤਬ ਓਇ ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਪੈਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿ ਕੋਈ ਰਚਿਆ ਰਚਨਹਾਰ, ਤਿਸੁ ਸਭ ਸਿਰਿ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ ॥

ਜਿਨਿ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ ਸਭਸ ਕੇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਓਹੀ ਅਲੇਖੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੨ ॥ ੨੮੦ ॥ ੨੮੦ ॥

ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਜਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ''। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੇਸੀਏ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਓਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਭੈਭਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

^੧ਭਰਮ। ^੨ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਏ ਜੀ'। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮਾਰੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਦਿਖਾ, ਇਕਿ ਜੋ ਅਪਰਸ^੧ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ—ਨ ਕਿਸੀ ਕਉ ਛਿਪਤੇ ਹੈ ਅਪੁ : ਕਿਸੀ ਕਉ ਛਿਪਣੇ ਦੇਤੇ ਹੈ'। ਓਇ ਬਸਤਰ ਧੋਇ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾ ਬਸਤ੍ਰਾ ਕੋ ਪੈਨ੍ਹਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਪਰਸਾਦੁ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਓਇ ਬਸਤਰ ਨ ਪੈਨ੍ਹਣਿਆ; ਫੇਰਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਧੋਇ ਕਰਿ ਬਸਤਰ ਪੈਨਣੇ। ਪ੍ਰਾਤ^੨ ਸਮੇਂ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹਿ ਜਬ ਚਉਕੇ ਰਸੋਈ ਜਾਹਿ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕੇ, ਫਿਰਿ ਬਸਤਰ ਪਖਾਲਤੇ^੩ ਹੈ ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਦੇਹੀ ਕੋ ਭੀ ਪਖਾਲਤੇ ਹੈ। ਓਇ ਐਸੇ ਅਪਰਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਲਕਤੀਆ ਧੋਇ ਕਰਿ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਚੜਾਵਤੇ ਹੈ, ਓਇ ਐਸੇ ਸੰਜਮਿ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਅਪਰਸ। ਅਰੁ ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਐਸੇ ਅਪਰਸ ਹੈ, ਜਿ ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਇਕ ਸਿਖ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਹਮ ਬੈਸਨੇ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤਮ ਹਮਾਰੇ ਸਿਖ ਹੋਵਹੁ ਓਇ ਉਨ੍ਹ ਕੋ ਭੀ ਅਪਰਸ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਓਹੀ ਰਾਹੁ ਹੈ ਕੇ ਕਿਛੁ ਅਉਰ ਭੀ ਹੋ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੋ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਵਸਤ੍ਰ^੪ ਪਖਾਲਿ ਪਖਾਲੇ^੫ ਕਾਇਆ ਆਪੇ ਸੰਜਮਿ^੬ ਹੋਵੇ ॥
ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਲਗੀ ਨਹੀ ਜਾਣੈ ਬਾਹਰਹੁ ਮਲਿ ਮਲਿ ਹੋਵੇ ॥
ਅੰਧਾ ਭੂਲਿ ਪਇਆ ਜਮਜਾਲੇ^੭ ॥
ਵਸਤ੍ਰ^੮ ਪਰਾਈ ਅਪੁਨੀ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਦੁਖ ਘਾਲੇ^੯ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਤੁਟੈ ਤਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੇ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪੇ ਨਾਮੇ ਅਰਾਧੇ ਨਾਮੇ ਸੁਖਿ ਸਮਾਵੇ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ! ਜਿ ਬਸਤਰ ਪਖਾਲਿ ਕਰਿ, ਜੋ ਦੇਹੀ ਪਖਾਲੀ, ਤਉ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਬਸਤ੍ਰ ਪਖਾਲੇ ਅਰੁ ਅਪਰਸੁ ਰਹਿਆ, ਤਉ ਭੀ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਸੰਜਮ ਹੋਂ ਇਤਨੇ ਕਰਹਿ, ਤਉ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰਾਹੁ ਏਹੁ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਸੰਜਮਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤਾ। ਇਨ੍ਹੀ ਕਪੜੀ ਧੋਤੀ^{੧੦} ਅਰੁ ਕਾਇਆ ਪਖਾਲੀ^{੧੧} ਕਿਛੁ ਮੈਲੁ ਨਾਹੀ ਲਹਦੀ। ਜਿ ਅੰਦਰਿ ਮੈਲੁ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਏਹ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮੈਲੁ ਦੇਵ ਨਾਹੀ ਲਹਤੀ, ਬਾਹਰ ਕੇ ਧੋਤੇ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਹੈ, ਸੁ ਅੰਧਾ ਹੈ। ਅੰਧੇ ਕਉ ਮਾਰਗੁ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਹੋਰਸੁ ਧਿਰ^{੧੨} ਕਾ ਹੋਰਸੁ ਧਿਰਿ ਜਾਇ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਧਿਰਿ ਖੂਹਿ ਖਾਤ੍ਰਿ ਪੈ ਮਰੈ, ਤਿਤੈ ਹੀ ਰਾਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਕਿਛੁ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਓਤੈ ਹੀ ਰਾਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨ੍ਹ। ਜਿ ਅੰਧੇ ਜਿਉ ਓਹੁ ਬਾਹਰਿ ਅਖੀ ਕਾ ਅੰਧਾ ਹੈ, ਖੂਹਿ ਖਾਤ੍ਰਿ ਪੈ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਜੀਉ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਮਨ ਕਾ ਅੰਧਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਝਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਪਰਾਈ ਵਸਤ੍ਰ ਕਉ ਜਿ ਆਪਣੀ ਕਰਿ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਅੰਧਾ ਹੈ। ਨਾ ਜੀ, ਏਹਿ ਅੰਨ੍ਹਿਆ ਦੇ ਕਰਮ ਹੋਨ੍ਹ। ਇਤੁ ਗਲੇ ਇਸੁ ਕੇ ਗਲਿ ਜਮ ਕਾ ਜੇਵਡਾ ਪਵਦਾ ਹੈ। ਸੋਈ ਕਰਮ ਏਹੁ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਅੰਧਾ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਜੀ, ਜਾ ਏਹੁ ਅੰਧਾ ਹੈ, ਤਾਂ

^੧ਛੁਹਣ ਯੋਗ, ਜੋ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੁਹਦਾ ਨਹੀਂ। ^੨ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਸਵੇਰੇ। ^੩ਧੋਂਦੇ ਹਨ। ^੪ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੩੯—ਵਾਰ ਮਾਝ, ਮ: ੧, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਬਸਤਰ" ਹੈ। ^੫ਸਰੀਰ ਧੋਂਦਾ ਹੈ। ^੬ਸੰਜਮੀ ਸੂਚਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ^੭ਮੌਤ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ। ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਵਸਤ੍ਰ ਪਰਾਈ ਅਪਣੀ ਕਰ ਜਾਣਹਿ ਅਪਣੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਸੁਖ ਭਾਲੇ"। ^੯ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}ਪਾਸਾ।

ਬਰੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੁ ਗਲੈ ਏਸੁ ਦਾ ਬਰਾ ਹੈ, ਸਾਈ ਗਲ ਕਰਦਾ । ਏਹੁ ਜਿ ਹਉਮੈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਅਧਾ ਹੈ
 ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਸੁਖ ਮੰਗਦੇ ਹੈਨ੍ਹ, ਸੁ ਅਨ੍ਹੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਭਾਲਦੇ ਹੈਨਿ ।
 ਇਨਾ ਨੋ ਓਇ ਅਖੀ ਨਾਹੀ । ਜੇ ਓਇ ਅਖੀ ਹੋਵਨ੍ਹੇ, ਤਾਂ ਸੁਖ ਤਬ ਹੀ ਪਾਵਨ੍ਹੇ, ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਉਮੈ
 ਕੁੰਝਹਿ, ਅਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਪਹਿ । ਬਹਦੇ, ਉਠਦੇ, ਚਲਦੇ, ਸੋਵਦੇ, ਅਠੇ ਪਹਰ ਸਾਰੀ ਅਵਰਦਾ
 ਨਾਮੁ ਹੀ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਹਿ, ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ ! ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਅਰਾਧੇ ਤੇ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖ ਨਾਹੀ
 ਆਵਰਾ । ਜਬ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਏਸੁ ਕਉ ਸੁਖ ਆਵੈ, ਤਬ ਹੀ ਇਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਪਵੈ । ਭਾਈ
 ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਇਥ ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ । ਜੀ, ਜਬ ਹੋਰੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਬ
 ਏਹੁ ਫੇਰਿ ਨਰਕ ਜੂਨੀ ਆਵਹਿ, ਤਬ ਓਹੁ ਸੇਵਾ ਕਿਸਿ ਕਾਮਿ । ਜਬ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਹੀ ਅਰਾਧਹਿ ਤਬ
 ਸਭਾ ਹੀ ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਪਵੈ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਮੁਕਤਿ ਜਾਇ” । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ, ਸਤਿ ਸਤਿ, ਕਰਿ ਉਠੇ, ਜਿ ਸਤਿ ਜੀ,
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਤਿ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਨਾਨਕ
 ਪੰਥੀ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਨੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ । ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
 ਨਾਨਕ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਗਲੇ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਾਤ ਸੰਧਿਆ ਇਸਨਾਨੁ ॥
 ਕੰਟ ਜਤਨ ਸੰਜਮੁ ਕਰੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਗਿ ਛੁਟੀਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੩ ॥ ੨੮੧ ॥
 ੨੮੧ ॥

ਬਰਖਾ ਦੀ ਰੁਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਗੋਸਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਰੁਤਿ ਸਾਵਣ
 ਮਾਹੁ ਥਾ, ਤਬ ਮੇਘੁ ਉਮਝਿ ਕਤਿ ਲਾਗਾ ਬਰਸਣੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ
 ਅਰੁ ਪਾਸਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਬੈਠੀ ਹੈ । ਤਬ ਲੋਕ ਲੇ ਉਠੇ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਜੀ । ਲੋਕੁ
 ਬਿਲਲਾਇ ਗਿਆ ਹੈ ਜੀ; ਮੇਹੁ ਬਰਸੈ, ਤਉ ਸਭ ਜੀਅ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ । ਹੁਣ ਮੇਘੁ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੀ
 ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਬਰਸੈ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ! ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਵਸਿ
 ਹੈ; ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਸਾਏਗਾ । ਪਰੁ ਪੁਰਖਹੁ ! ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ, ਸਭਨਾ ਨੋ ਸੁਖੁ ਆਵਦਾ ਹੈ । ਕਹੈ, ਸਭਨਾ ਹੀ ਨੋ ਸੁਖੁ ਆਵਦਾ

ਉਮਰ ।

ਹੈ, ਮੀਹ ਵੁਠੇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਇਕਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਨੋ ਦੁਖ ਭੀ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ; ਮੀਹਿ ਵੁਠੇ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਜੀ । ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਜੀ ਨੋ ਦੁਖ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ । ਦੁਖ ਸੁਖ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਨੋ ਸਾਵਣਿ ਮਾਹਿ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਨਾਨਕ^੧ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ^੨ ਓਮਾਹਾ ਹੋਇ ॥
ਨਾਗਾ ਮਿਰਗਾ ਮਛੀਆ ਰਸੀਆ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਤਾ ਚਹੁ^੩ ਵੇਛੋੜਾ ਹੋਇ ॥
ਗਾਈ ਪੁਤ੍ਰਾ ਨਿਰਧਨਾ^੪ ਪੰਥੀ^੫ ਚਾਕਰੁ^੬ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਾ ਸਾਵਣਿ ਮਾਹਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸਤਾ ਹੈ, ਤਾਹੈ ਤਾ ਚਹੁ ਨੋ ਬਿਗਾਸੁ^੭ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਖਰੇ ਸੁਖੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ । ਸੁ ਕਉਨੁ ਕਉਨੁ—ਇਕ ਤੋ ਨਾਗ, ਇਕ ਜੰਗਲ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਮਿਠ ਹੋਂ, ਅਰੁ ਜਲ ਕੇ ਵਿਖੇ ਮਛੀਆ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੀਆ ਹੋਂ; ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਰਸੀਏ ਹੋਂ ਭੋਗੀ ਪੁਰਖ, ਖਾਣ ਪੈਨ੍ਹਣ ਖਰਚਣ ਵਾਲੇ, ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਪਲੇ ਧਨੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਚਉਥੇ ਓਇ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ । ਅਰੁ ਵਿਖੁਸੀ^੮ ਕਉਣੁ ਕਉਣੁ ਜੀਆ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ—ਇਕਿ ਗਊ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਂ, ਸੁ ਏਹਿ ਭੀ ਦੁਖੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਕਿਉ ਜਿ ਵਗ ਸਾਬਹੁ ਵਿਛੋੜਿ ਲੀਚਦੇ ਹੋਨਿ । ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸਾਵਣ ਦੇ ਬਰਸਣੇ, ਵਾਹਣ ਬੀਜਣ ਦਾ । ਸੁ ਏਹਿ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੀ ਰਹਦੇ ਹੋਨਿ । ਇਨ੍ਹਾ ਕੇ ਸਿਰਿ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਕੀ ਮਦਾਰ^੯ ਹੈ । ਅਰੁ ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਧਨ ਜਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਪਲੇ ਧਨੁ ਨਾਹੀ, ਮੀਹ ਬਰਸਣੇ ਬੀਚਿ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਮਸਕਤਿ ਚਲਤੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਘਰ ਭਲੇ ਅਚੇ ਨਾਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਿਚਿ ਬੈਠੇ ਸੁਖਾਲੇ ਰਹਨਿ । ਪੇਟਹੁ ਭੁਖੇ, ਬਸਤਰਾ ਤੇ ਹੀਣ^{੧੦}, ਭਿਜਤੇ ਹੋਏ, ਓਇ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੀਸਰੇ ਜਿ ਪੰਥੀ^{੧੧} ਚਲਤੇ ਹੈ, ਕਾਸਟ ਮੋਵੜੇ^{੧੨} ਦੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ਕਿਉਜਿ ਉਨ੍ਹਾ ਉਸਿ ਦਿਨਿ ਲਿਖੇ ਉਪਰਿ ਜਾਵਣਾ । ਜੇ ਬਰਸਦੇ ਵਿਚਿ ਜੇ ਬੈਠਿ ਰਹੈ, ਤਉ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਨ ਪਾਵਹਿ । ਜਬ ਚਲਹਿ ਤੋ ਪੈਂਡੇ ਮਹਿ ਮਹਾ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਚਉਥੇ ਚਾਕਰ^{੧੩} ਜੁ ਹੋਨਿ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ^{੧੪} ਦੇ ਮਹੀਨੇ^{੧੫} ਖਾਧੇ ਹੋਨਿ, ਉਨ੍ਹਾ ਨੋ ਭੀ ਕਿਛੁ ਉਜਰੁ^{੧੬} ਨਾਹੀ, ਜੇਹਾ ਭਾਵੇ ਤੇਹਾ ਮੋਹੁ ਬਰਸੇ, ਅਤੇ ਭਾਵੇ ਉਤਹੁ ਅਨੇਰੀ ਰਾਤਿ ਹੋਵੇ । ਪਰੁ ਜੇ ਚਾਕਰ ਨੋ ਉਤੇ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬੁ ਫੁਰਮਾਵੇ ਜਿ ਉਠਿ ਚਲੁ ਰਾਤੇ ਰਾਤਿ, ਤੈਨੋ ਵੀਹ ਭੀਹ ਕੋਹ ਭਲਕ^{੧੭} ਹੋਏ ਨੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤ ਓਸਿ ਫੇਰਿ ਨ ਆਖਣੇ, ਜਿ ਜੀ, ਏਹਾ ਜੇਹਾ ਸਮਾ ਹੈ; ਮੋਹੁ ਉਪਰਹੁ ਵਰੇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਤਿ ਅਨੇਰੀ ਹੈ ।

^੧ਵੱਖ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੨੭੯—ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮ: ੧ ॥ ^੨ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਹੁਆਂ ਨੂੰ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹਨ—ਨਾਗਾਂ, ਹਿਰਨਾਂ, ਮਛੀਆਂ ਤੇ ਭੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮਾਇਆ ਹੋਵੇ । ^੩ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਹੁਆਂ
ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ :—^੪ਵੱਛਿਆ ਨੂੰ । ^੫ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਜ਼੍ਹਦੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਲੱਭਦੀ) । ^੬ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) । ^੭ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮੀਹ ਵਸਦਿਆਂ ਭੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ) । ^੮ਖੁਸ਼ੀ । ^੯ਅਪ੍ਰਸੰਨ, ਨਾ ਖੁਸ਼, ਦੁਖੀ । ^{੧੦}ਨਿਰਭਰ,
ਉਹ ਬਾਤੁ ਜਿਸ ਪੁਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਠਹਿਰੀ ਹੋਵੇ । ^{੧੧}ਬਿਨਾ । ^{੧੨}ਰਾਹ, ਰਸਤਾ ਭਾਵ ਪੈਂਡਾ ।
^{੧੩}ਜਬਾਨੀ ਸੁਣੇਹਾ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਣੇ । ^{੧੪}ਨੌਕਰ । ^{੧੫}ਮਾਲਕ । ^{੧੬}ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਕੇ ਗੁਜਾਰਾ
ਕੀਤਾ ਹੈ । ^{੧੭}ਇਨਕਾਰ । ^{੧੮}ਸਵੇਰ ।

ਨਾ, ਓਸਿ ਤਿ ਜਗੁਰ ਜਾਇ ਸੁਕਣਾ । ਸੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਓਸ ਨੇ ਤਿ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਹੈ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ । ਸ੍ਰਿਸਿਟ^੧ ਮਹਿ ਸਭੇ ਹੀ ਧਨਵੰਤ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਸਭੇ ਮਾਝੇ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਨਾ ਸਭੇ ਚਾਕਰ ਹੋਨ੍ਹ, ਨਾ ਸਭੇ ਸਾਹਿਬ ਹੋ । ਇਕਿ ਚਾਕਰ ਕਰਤੇ^੨ ਕੀਏ ਹੋ, ਇਕ ਸਾਹਿਬ ਹੈ; ਸੁ ਓ ਆਪਣੀ ਘਰੀ ਬੈਠੇ ਸਾਹਿਬੀ ਕਰਤੇ ਹੋ । ਇਕਿ ਜੀਅ ਸੁਖੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਸਭ ਰਚਨਾ ਉਸ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ । ਰਿਜਕੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ; ਅਰੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਸਭਨਾ ਵਿਚੋ ਓਹੀ ਸੁਖੀ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ । ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ, ਜੋ ਹਰਿ ਕੇ ਸਿਮਰੇ, ਸੇਈ ਮਹਾ ਸੁਖੀ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਲੋਕ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਸੁ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਹੈ ਜੀ । ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਹਿ, ਸੁ ਹੋਵੇ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਪੁਰਨੁ ਪੁਰਖੁ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਮਰਥੁ, ਭੋਨਣ ਘਤਨ ਸਮਰਥੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਛਿਆ ਰੁਤੀ ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਮਹਿ, ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਸਾਜਿ ਗਿਰਾਸਿ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜੋ ਹਰਿ ਭਜਹਿ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੪ ॥
੨੮੨ ॥ ੨੮੨ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਥਾਹ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਪਨੇ ਆਨੰਦ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਅਉਰ ਲੋਕ ਭੀ ਪਾਸਿ ਜੁਤੇ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੋ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਮ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ" । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਕਿਛੁ

^੧ਦੁਨੀਆ । ^੨ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਰਚਨਹਾਰ ।

ਕੁਮਾਰੋ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਜੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, "ਦੇਖਾ ਜੀ, ਜਿਨੀ ਏਹ ਕੀਮਤਿ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿ ਇਤਨੀਆ ਪੁਰੀਆ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਇਤਨੇ ਖੰਡ ਹੋਨਿ; ਇਤਨੀਆ ਰੁਤੀ" ਕੇ ਇਤਨੇ ਦਿਵਸ ਹੈ; ਇਤਨੇ ਮਾਸ, ਇਤਨੇ ਪਹਰ, ਇਤਨੀਆ ਥਿਤੀ, ਇਤਨੇ ਵਾਰ, ਚਸੇ, ਪਹਰ, ਘੜੀਆ । ਇਉ ਪਉਣੁ ਹੈ; ਇਉ ਪਾਣੀ ਹੈ; ਇਉ ਬੇਸੰਤਰੁ ਹੈ; ਇਤਨੀ ਧਰਤੀ ਹੈ; ਇਤਨੀ ਵਣਾਸਪਤੀ ਹੈ; ਇਤਨੇ ਦੇਸ, ਭੂਮੀ, ਮੰਡਲ ਹੈ; ਇਤਨੇ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਹੈ; ਇਤਨੇ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਹੈ" । ਜਿਨਹੁ ਏਹ ਮਿਰਜਾਦਾ¹ ਬਾਧੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿ ਹਮ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਜਿ ਓਇ ਵਡੇ ਪੰਡਿਤ, ਸੁਘੜ, ਚਤੁਰ, ਬਬੋਕੀ, ਵੰਗਿਆਨੀ ਹੈ" । ਉਨੁ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਡੀ ਬੀ, ਜਿਨਹੁ ਐਸੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਆਗੇ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ ਜੀ । ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਓਇ ਵਡੇ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨ ਬੇ, ਜਿਨਹੁ ਏਹ ਮਿਰਜਾਦਾ ਬਾਧੀ ਹੈ" । ਤਬ ਓਇ ਸਾਧ ਭੋ² ਚਕ੍ਰਿਤ³ ਰਹਿ ਗਏ । ਜਿ "ਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਹਮ ਜਾਨਤੇ ਬੇ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਓਹਿ, ਜਿਨਹੁ ਏਡਾ ਕਿਛੁ ਬੀਚਾਰ ਕੀਆ ਹੈ । ਓਇ ਵਡੇ ਕੋਈ ਹੈ ਅਰੁ ਤੁਮ ਇਉ ਕਹਤੇ ਹਹੁ, ਜਿ ਓਇ ਵਡੇ ਮੂਰਖ ਬੇ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹ ਕਥਾ ਹਮ ਕਉ 'ਜਥਾਰਥਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਭੇ⁴ ਰਾਤੀ ਸਭਿ ਦਿਹ⁵ ਸਭਿ ਥਿਤੀ ਸਭਿ ਵਾਰ ॥
 ਸਭੇ ਰੁਤੀ ਮਾਹ ਸਭਿ ਸਭਿ ਧਰਤੀ ਸਭਿ ਭਾਰ ॥
 ਸਭੇ ਪਾਣੀ ਪਉਣ ਸਭਿ ਸਭਿ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥
 ਸਭੇ ਪੁਰੀਆ ਖੰਡ ਸਭਿ ਸਭਿ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥
 ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ ਕੋਤਤਾ ਕਹਿ ਨ ਸਕੀਐ⁶ ਕਾਰੁ ॥
 ਆਖਹਿ ਬਕਹਿ ਆਖਿ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸਿਫਤੀ⁷ ਵੀਚਾਰ ॥
 ਤਿਣ⁸ ਨ ਪਾਇਓ ਬਪੁੜੀ⁹ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਗਵਾਰ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਹੁ ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ ਜੀ ! ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤਾ । ਜਿ ਕਈ ਰੁਤੀ, ਕਈ ਥਿਤੀ, ਕਈ ਦਿਵਸ, ਕਈ ਵਾਰ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਕੇ ਬਰਸ, ਕੋਤੀਆ ਧਰਤੀਆ, ਵਣਾਸਪਤੀ, ਅਰੁ ਕੋਤੇ ਪਉਣ ਅਰੁ ਪਾਣੀ, ਅਰੁ ਅਗਨੀ ਰਚੀਆ ਹੋਸੁ । ਜੀਅ, ਪਾਤਾਲ, ਲੋਆ, ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਪੁਰੀਆ, ਆਕਾਰ ਰਚੇ ਹੋਸੁ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹ ਸੋਝੀ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਜਿ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੁਕਮੁ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਤਨਿ ਕੁ ਟਹਲੂਆ ਨੋ ਏਹੁ ਰਚਨਾ ਕੀਆ ਫੁਰਮਾਇਸਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤੀਆ ਹੈ" । ਜਿ ਕਿਤਨੀਏ ਭਾਤੀ ਉਨੁ ਕਉ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੀ ਹੀ ਜਾਣੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਜਿ ਕੀਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਬਕਿ ਪੜਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਬ੍ਰਹਮੇ, ਮਹਾਦੇਵ, ਬਿਆਸ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਕਥਿ ਕਥਿ, ਕਹਿ ਕਹਿ, ਬਕਿ ਪੜੇ, ਅੰਤੁ ਕਿਨੇ ਨ ਪਾਇਆ । ਜਿਸਿ ਵਸਤ ਕਉ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨ ਸਕਈ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਚਾਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੂਰਖੁ, ਸੁਘੜ, ਤਉ ਤਬ ਕਹੀਐ ਕਿ ਨਾ ? ਜੇ ਓਸ ਕੀ ਕੋਈ ਮਿਰਜਾਦਾ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਸੁਮਾਰੁ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ

¹ਰੀਤ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ । ²ਭਰ ਗਏ । ³ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਗਏ । ⁴ਅਸਲੀ, ਸਚ, ਠੀਕ ।
⁵ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੧੨੪੧-ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੧ ॥ ⁶ਦਿਨ । ⁷ਸਕੀਦੀ ।
⁸ਤਿਨਕਾ ਭਰ (ਤੀਲਾ) ਭਾਵ ਬੋਹੜੇ ਤੋਂ ਬੋਹੜਾ ਵੀ । ⁹ਵਿਚਾਰਿਆ ਨੇ । ਇਸ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਰਿਨੀ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨ ਪਾਇਓ ਬਪੁੜੀ ਨਾਨਕ ਕਹਹਿ ਗਵਾਰ" ।

ਕਹਦਾ ਕਹਦਾ ਕਹੈ, ਤਉ ਬਕਿ ਹੀ ਪਤੇ, ਪਰੁ ਬੇਅੰਤ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵੈ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਹੀ ਕਉ ਪਹੁਚਿ ਸਕਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਹੀ ਕਉ ਜਾਣਤਾ ਨਾਹੀ । ਉਸ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਣੈ । ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਸੁ ਮੂਰਖੁ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ । ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਮਝੈ, ਸੁ ਪਾਵੈ" । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਜਿ, "ਜੀ, ਸੁ ਸੁਮਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨਤੇ ਹੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ । ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ, ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋਈ ਜਾਨੈ ਜੀ । ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਤੇ ਹੈਂ ਜੀ । ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ, ਤਿਉ ਹਮਾਰੀ ਗਤਿ ਕਰਿ" । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੂਰਖਹੁ ! ਇਕੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਤਿ, ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਤੁਮ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ; ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕੀਮਤਿ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣਈ, ਤਾ ਕੈ ਨਾਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸੋਈ ਜਪਹੁ, ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਦਿਛਾਇਆ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੫ ॥ ੨੮੩ ॥ ੨੮੩ ॥

ਗੁਰ-ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਸਾਧ ਸੰਤ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ, ਸਾਧਹੁ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ, ਉਸ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ" । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਜੀ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਆਜੁ ਹਮ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ ਕਲਿਆਣ ਹੈ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਜੀਵਤਾ ਹੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਰੈ ਅਰੁ ਜੀ ਇਸ ਕਾ ਜਿ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਮਿਟੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੈ ? ਇਸ ਕਉ ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗੇ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨ ਲਾਗੇ ? ਏਹੁ ਜਿ ਮਨ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਹੋਵੇ ? ਅਰੁ ਜੀ ਅਮਰੁ ਪਦੁ ਜਿ ਪਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਪਾਵੈ ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ; ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕ ॥

‘ਅਗਨਿ’ ਮਰੈ ਜਲੁ ਲੋਭਿ ਲਹੁ ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਨਿਧਿਜਲੁ^੧ ਨਾਹਿ ॥

ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਭਰਮਾਈਐ ਜੋ ਲਖ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਜਮੁ ਜਾਗਾਤਿ^੨ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਚਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲੁ ਅਮਰ ਪਦੁ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਮੇਲੈ ਮੇਲਾਇ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਅਗਨਿ ਕਾ ਹੇਤਾ” ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਜਲੁ ਹੈ । ਜਲ ਤੇ ਅਗਨਿ ਮਰਤੀ ਹੈ । ਸੁ ਐਸਾ ਜਲੁ ਦੁਈਐ, ਜਿਸਿ ਜਲ ਤੇ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਜਿ ਅਗਨਿ ਹੈ, ਸੁ ਮਰ ਜਾਇ । ਸੁ ਮਨ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਮਨ ਕੀ ਅਗਨਿ ਏਹਾ ਬਾਛਾ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਮਨੁ ਜਲਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਸੁ ਜਲੁ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ? ਸੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਤਿਸੁ ਜਲ ਕੀ ਨਿਧਿ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਏਹੁ ਜਲੁ ਪਾਈਐ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਬਾਛਾ ਕੀ ਅਗਨਿ ਬੁਝੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਇਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਤੋ ਨਾਹੀ ਰਹਤਾ, ਭਾਵੈ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੈ ਜੀ । ਇਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਟੈ ਅਰੁ ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ^੩ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਛੁਟੈ, ਜਬ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਕਹੇ ਮਹਿ ਚਲੈ । ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰੁ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ ਅਰੁ ਸੁਕ੍ਰਤ^੪ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ । ਸੁ ਸੁਕ੍ਰਤ ਏਹੀ—ਜਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਭਾਣੇ ਮਹਿ ਚਲੈ । ਸੁ ਗੁਰੁ ਕਉ ਕਿਆ ਭਾਵਦਾ ਹੈ ? ਗੁਰੁ ਕਉ ਏਹੀ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਾਪੁ ਨ ਛੀਪੈ^੫ ਅਰੁ ਧਰਮੁ ਨ ਛੋਡੈ, ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ । ਤਬ ਏਹੁ ਨਿਰਮਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਅਮਰ ਪਦੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਉ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲੈ ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਸਹਲੰਗੀ^੬ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਵੈ । ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਖੋਜੇ ਸੁਈ^੭ ਪਾਵੈ, ਅਉਰ ਬਾਤਾਂ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਹੈ^੮ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਸੁ ਤੋ ਐਸਾ ਕੁਮ ਹੀ ਹਹੁ, ਜਿ ਮਿਲਾਵਣੇ ਕੇ ਸਮਰਥ ਹਹੁ । ਜਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਰਾਮ ਜਲੁ, ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਨਿਧਿ^੯ ਕੁਮ ਹੀ ਹਹੁ । ਜੇ ਕੁਧਿ ਭਾਵੈ, ਤੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮਾਰੀ ਬਾਛਾ ਕੀ ਜਿ ਅਗਨਿ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਵਾਰੀਐ” । ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਆਲੁ ਭੇਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਮਾਰੀ ਕਿਆ ਚਲੀ ਹੈ—ਕੁਮ ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁਗੇ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੋ ਕਹਹੁਗੇ, ਤਿਨ ਕੀ ਭੀ ਮਨਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ” । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਲਪਨਾ ਥੀ, ਸੁ ਮਿਟਿ ਗਈ, ਉਨ ਕੇ ਸਾਤਿ ਆਇ ਗਈ । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੇ ਆਗਿਆ ਲੇ ਕਰਿ ਰਮਣੇ^{੧੦} ਰਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

‘ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੪੧੧—ਸਲੋਕ ਵਾਰਾ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੧ । ‘ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਬੁਝਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਲ ਲਭੋ । ‘ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਲ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਚ ‘ਜਲਨਿਧਿ ਨਾਹਿ’ ਹੈ । ‘ਟੈਕਸ, ਮਸੂਲ । ‘ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝਾਣ ਵਾਲਾ । ‘ਹੋਰ ਹੋਰ ਦੀ ਇੱਛਿਆ । ‘ਤਾੜਨਾ, ਦੰਡ ।

‘ਭਲੇ, (ਨੇਕ) ਕੰਮ । ‘ਛਿਪਾਣਾ । ‘ਸਾਥੀ । ‘ਸੋਈ, ਓਹੀ । ‘ਖਚਾਨਾ ।
‘ਅਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਹਰਿ ਪਦੁ ਸੁਕ੍ਰੁ ਗਿਆਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜਪਹੁ, ਅਪਰੰਪਰੁ ਭਗਵਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੬ ॥ ੨੮੪ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਘੱਟ ਘੱਟ ਦੀ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਪਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰੁ ਪੁਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਉਦੈ ਭਏ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਧ ਜਨ ਹਮਾਰੇ ਆਏ ਹੈ, ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕੀਆ ਆਜੁ ਬਾਤਾ ਹੋਹਿਗੀਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਆਨੰਦਮਾਨ ਭਏ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਕੀਆ ਜੀ, ਹਉ ਉਸੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਤੇ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਓਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਟਿਕਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਹੇਤੁ^੧ ਕਰਿ ਕੈ ਅਰੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਸਾਧੁ ਭਲੇ ਹੋ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸੰਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ ਆਨੰਦ ਹੈ” । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਨਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਜੀ, ਦੇਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਸਾਰੁ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਚੋਰੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਛਿਨਾਰੁ^੨ ਹੈ; ਕੋਈ ਕੂੜਿਆਰੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਬਿਸੁਆਸ^੩ ਘਾਤੀ ਹੈ; ਕੋਈ ਵਾਹੀਗਰੁ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਪਾਪ ਹੋ, ਸੁ ਮਾਨੁਖ ਕਰਤੇ ਹੈ” । ਅਰੁ ਕਰਤੇ ਜਿ ਹੈ, ਸੇ ਤੋ ਆਪਿ ਛੁਪਾਇ ਕਰਿ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਉਨ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਤੋ ਕੋਈ ਹੈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਓਇ ਆਪਨੇ ਮੁਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ, ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਾਹੀ ਕਹਤੇ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਾਰਨੁ ਹੈ ? ਜਿ ਉਨ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਇਕ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਐਸਾ ਹੈ । ਸੁ ਜੀ, ਉਨ ਕੋ ਕਉਨੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ ? ਜਿ ਏਹੁ ਚੋਰੁ ਹੈ; ਏਹੁ ਛਿਨਾਰੁ ਹੈ; ਏਹੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਐਸਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਇਕਿ ਜਿ ਸਾਧ ਹੈ, ਸੁ ਓਇ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਕਹਤੇ ਜਿ ਹਮ ਸਾਧ ਹੈ । ਉਨ ਕੋ ਤੋ ਆਪਨੇ ਮੁਖਿ ਆਪ ਕੋ ਸਾਧ ਕਹਤੇ ਲਜਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਭੀ ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਮਹਾ ਸਾਧ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਉਨ ਕੋ ਬੁਲਾਵਤਾ

^੧ਭਾਗ ਜਾਗੇ ।

^੨ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ ।

^੩ਵਿਭਚਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ।

^੪ਵਿਸਵਾਸ (ਭਰੋਸਾ)

ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ।

ਹੈ, ਤੇ ਜੁ ਕਿਛੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੋਈ ਪੀਛੇ ਕਰਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੁ ਕੋਈ ਉਨ ਕੋ ਬੁਲਾਵੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਕਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ਜਿ, "ਆਈਐ ਸਾਧ ਜੀ। ਸੁ ਜੀ, ਉਨੁ ਕੀ ਬਾਤ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਕਉਨੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਰਿ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਈਹਾ ਤਉ ਜਾਣੇ, ਜਿਉ ਹੈ", ਤਿਉ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਉਹਾ ਆਗੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦੁਆਰਿ ਇਸ ਕੇ ਕਰਮ ਕਉਨ ਹੈ? ਜੁ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਰਿ ਦੇਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਮਨੈ ਮਹਿ ਏਹੁ ਵਡਾ ਵਿਸਵਾਸ^੧ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਗੁਰਜ^੨ ਬਾਤ ਉਹਾ ਕਉਨੁ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹ ਬਾਤ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ। ਤੈਂ ਏਹ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛੀ। ਤਬ ਉਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਿਨਿ^੩ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥

ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਜਾ^੪ ਘਰਿ ਵਰਤੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਪੁਰਖਾ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ। ਚੋਰ ਭੀ ਅਰੁ ਸਾਧ ਭੀ, ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਭੋਜੇ ਇਸੁ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਆਵਤੈ ਹੈ"। ਸੁ ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਆਵਤੈ ਹੈ? ਜਿਉ ਉਮਰਾਵਾਂ ਤੇ ਕਰੋੜੀਆਂ, ਸਿਕਦਾਰਹੁ^੫ ਦੇ ਦਾਰ, ਕਾਰਕੁਨ^੬ ਪੋਤੋਦਾਰ^੭, ਅਮੀਨ^੮, ਵਿਦਾ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਪਰਗਣੇ ਕਉ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਜੇਹੀ ਜੇਹੀ ਉਨ ਕਉ ਖਿਜਮਤ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਈ ਥੀ, ਸੁ ਉਨੋਂ ਆਇ, ਉਸੁ ਪਰਗਣੇ ਮਹਿ ਅਮਲੁ ਕੀਆ। ਸਿਕਦਾਰ ਦੀਵਾਨ ਥਾਨੇ^੯ ਚਉਤਰੇ^{੧੦} ਸਾਹਿਬ ਹੋਇ ਕੇ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਓਨਿ ਅਪਨਾ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਇਆ ਅਰੁ ਕਾਰਕੁਨ ਕਾਗਦੁ ਦਫਤਰੁ ਲਿਖਿਆ; ਅਰੁ ਪੋਤੋਦਾਰ ਪੌਤਾ^{੧੧} ਲੀਆ; ਅਮੀਨ ਅਮੀਨੀ ਕੀਤੀ। ਸੁ ਜਦਿ ਓਸੁ ਪਰਗਣੇ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਉਨ ਕੋ ਤਾਗੀਰ^{੧੨} ਕੀਆ ਅਰੁ ਹਜੂਰਿ ਬੁਲਾਏ, ਤਬ ਆਪਨੇ ਕੀਏ ਅਮਲ ਕਾ ਕਾਗਦੁ ਆਪੇ ਹੀ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਆਇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖਿਆ। ਸਾਹਿਬ ਓਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਦਫਤਰੁ^{੧੩} ਲੇ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਮੁਸਤੱਫੀ^{੧੪} ਕੇ ਦੀਆ, ਜਿ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਕਾਗਦੁ ਦੇਖਹੁ ਅਰੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਸਮਝਹੁ। ਜੇ ਇਨ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਬਾਕੀ ਹਮਾਰੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਲੇਹੁ ਅਰੁ ਜੇ ਪਾਕ ਸਾਫ਼ ਹੈ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋ ਅਉਰੁ ਆਗੇ ਪਰਗਣਾ ਦੇਹੁ। ਹਕੁ ਕਰਨਾ, ਨਾਹਕੁ ਨਾਹੀ ਕਰਨਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਸਤੱਫੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੇ ਲਿਖੇ ਕਾਗਦ ਉਪਰਿ ਹਿਸਾਬੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਜੇ ਪਾਕ ਸਾਫ਼ ਰਹੇ ਬੇ, ਮਹੀਨਾ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਇਆ ਥਾ, ਸੁ ਲੀਆ ਥਾ। ਅਰੁ ਅਉਰ ਉਨ ਤੇ ਬਿਦਿਆਨਤ^{੧੫} ਕਿਛੁ ਨ ਥੀ ਹੋਈ, ਤਿਨ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸ਼ੀ ਭੋਆ ਅਰੁ ਆਗੇ ਅਉਰ ਖਿਜਮਤ ਫੁਰਮਾਈ। ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਮਹੀਨੇ^{੧੬} ਭੀ ਲੀਏ ਅਰੁ ਬਿਦਿਆਨਤੀ, ਗੈਰ ਹੁਕਮੀ, ਭੀ ਕਰੀ ਥੀ ਤੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ^{੧੭} ਦੀਏ ਅਰੁ ਮਾਰੀਅਣੇ ਲਾਗੇ। ਸੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ। ਏਹ ਤੇ ਸੇਸਾਰ ਪਰਕਿਰਤਿ ਥੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਏਥ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਨਹੁ ਸਾਧ ਕਰਮ ਕੀਏ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਦਰਿ ਨਿਵਾਜੇ। ਜਿਨਹੁ ਇਸਿ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਆਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਜਿਉ ਫੁਰਮਾਇਆ ਥਾ, ਉਨੀ ਰਾਹਿ ਚਲੇ, ਤਉ ਓਇ ਦਰਗਹਿ ਮਹਿ ਸਾਹਿਬ ਨਿਵਾਜੇ। ਅਰੁ

^੧ਭਰਮ। ^੨ਗੁਪਤ, ਪੋਸ਼ੀਦਾ। ^੩ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੧੦੯੩, ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੧।

^੪ਜਦ ਸਭ ਕੁਝ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ (ਦੂਜੀ) ਤੁਕ ਨੂੰ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। "ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਜਾ ਘਰਿ ਘਰਿ ਵਰਤੈ ਸੋਇ"। ^੫ਰਾਜਾ, ਸਰਦਾਰ। ^੬ਕਾਰਿੰਦਾ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਤਾ। ^੭ਮਜ਼ਾਨਚੀ।

^੮ਪੋਤ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਪੋਤ ਵਿਚ ਅੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ^੯ਬਾਣਾ, ਲਿਬਾਸ। ^{੧੦}ਚਬੂਤਰਾ।

^{੧੧}ਖਜ਼ਾਨਾ। ^{੧੨}ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ। ^{੧੩}ਲੇਖਾ। ^{੧੪}ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਪਤਤਾਲੀਆ।

^{੧੫}ਬੇਈਮਾਨੀ। ^{੧੬}ਤਨਖਾਹ। ^{੧੭}ਜੇਲ੍ਹਖਾਨੇ ਵਿਚ, ਕੈਦ ਕੀਤੇ।

ਜਿਨ੍ਹ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਆਬਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ਨ ਕੀਆ, ਮਨ ਕੇ ਭਾਣੇ ਰਾਹਿ ਚਲੇ, ਸੁ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਸਜਾਇ ਦੇ ਕਰਿ, ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਭਾਲਿ ਦੀਏ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਜਿ ਏਹ ਕਹਤੇ ਹੋ, ਜਿ ਈਹਾ ਕੀ ਕਰਤੂਤਿ ਉਹਾ ਕਉਣੁ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭਾਈ। ਜੇਸੇ ਓਇ ਸੇਸਾਰੀ ਸਿਕਦਾਰ, ਕਾਰਕੁਨ, ਅਮੀਨ, ਕਾਗਦੁ ਹਿਸਾਬ ਕਾ ਆਪੇ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਆਨਿ ਦੀਆ ਤਿਉ ਹੀ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਕਿਛੁ ਈਹਾ ਆਇ ਕਰਿ। ਕਰਮ ਥਰੇ ਭਲੇ ਕਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਈਹਾ ਘਰ ਘਰ ਮਾਹਿ, ਅਰ ਜੀਅ ਜੀਅ ਕੇ ਘਟਾ ਘਟ ਮਾਹਿ ਸੰਗਿ ਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਛਪਾਵੈ ਤੇ ਤਬ, ਜੇ ਓਹੁ ਕਹੀ ਦੂਰਿ ਹੋਇ। ਤਿਸ^੧ ਤੇ, ਓਹੀ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਜੁ ਸੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸੰਗਿ ਸਾਬਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਉਹੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਭ ਅਪਨੇ ਹੀ ਮੁਹਿ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ! ਏਹੁ ਖੇਲੁ ਸਭ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਹੈ। ਸਭਨੀ ਠਉਹੀ^੨ ਆਪੇ ਹੀ ਰਮਿ^੩ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਮ ਭੀ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪੇ ਸਭਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲਾਗਾ ਦੇਖਤਾ ਭੀ ਹੈ। ਬਹੁੜਿ ਆਗੇ ਲੇਖਾ ਲੇਨਹਾਰਾ ਭੀ ਆਪੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਖਸਤਾ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ; ਮਾਰਤਾ ਭੀ ਆਪੇ ਹੈ। ਭਈ ਜੀ ! ਕਹੀ ਤੇ ਤਬ, ਜੇ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਹੋਇ। ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ, ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਜਾਨੈ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਉ ਸਮਝੀ ਜਾਤੀ ਹੈ^੪। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਨੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਜੀਆ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੀਉ^੧ ਬਸੈ, ਜਾਨੈ ਸਭ ਕਰਤੂਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਇਉ ਬੁਝਿਆ; ਸਭ ਰਾਖੀ ਅਪਨੇ ਸੂਤਿ^੨ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੭ ॥ ੨੮੫ ॥ ੨੮੫ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਤਿਨ੍ਹ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ; ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ। ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਭੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਜੀ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ"। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ

^੧ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ।

^੨ਇਸ ਕਰਕੇ।

^੩ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ।

^੪ਰਵਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

^੫ਪਤੀ, ਪਰਮਾਤਮਾ।

^੬ਪ੍ਰਬੰਧ।

ਜੀ ! ਏਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, “ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਸਭ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ, ਚਹੁ ਖਾਣੀ ਮਾਹਿ । ਸੁ ਸਾਧਹੁ ਕੇ ਲੇਖੇ ਇਉਂ ਹੈ, ਜਿ ਸਭਨੇ ਘਟੇ^੧ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਹੈ, ਸਭ ਪੈਦਾਇਸਿ ਭਲੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਮਹਿ ਭਲਾ ਕਵਣੁ ਜੀਉ ਤੁਮ ਕਉ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਹਉ^੨ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਸਿਫਤਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਵਾਤਿ^੩ ॥

ਸਭਿ^੪ ਰਾਤੀ ਸੋਹਾਗਣੀ ਇਕ ਮੈ ਦੋਹਾਗਣਿ ਰਾਤਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਹੁ ਜੀ ਭਾਈ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਏਹ ਜਿ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਸਾਹਿਬ ਏਹ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਾਹਿਬੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਓਹੋ ਹੀ ਹੈ ਜੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਉਸਿ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਹੀ ਮਾਹਿ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਮਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਜੀਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਜਿ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਮਾਹਿ ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮੁ ਹੈ, ਉਰਮੁ ਜਨਮੁ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਮਹਿ ਇਕ ਖਤੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ; ਇਕ ਵੇਸ ਹੈ, ਇਕ ਸੂਦ੍ਰ ਹੈ । ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਭੀ ਇਕਿ ਉਤਮ ਹੈ, ਇਕਿ ਨੀਚ ਹੈ, ਇਕਿ ਸਾਹ ਹੈ ਇਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ । ਇਕਿ ਰਾਜੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਰਾਣੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਠਾਕੁਰ ਹੈ; ਇਕਿ ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਹੈ । ਇਕਿ ਚਉਧਰੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਮੁਕਦਮ^੫ ਹੈ; ਇਕ ਰਯਤਿ ਹੈ; ਇਕਿ ਸਿਦਾਰ ਹੈ । ਇਕਿ ਹੁਦੇਦਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਹੈ, ਇਕਿ ਉਮਰਾਉ^੬ ਹੈ; ਇਕਿ ਪਿਆਦੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਗੁਲਾਮ ਹੈ । ਇਕਿ ਸਾਊ^੭ ਹੈ; ਇਕਿ ਗਨੀਆਉ^੮ ਹੈ; ਇਕਿ ਮਾਝੇ ਫਕੀਰ ਹੈ; ਅਰੁ ਇਕ ਸਕਤੇ^੯ ਜੋਰੁ ਪਹੁਚਾਵਣਹਾਰੇ ਹੈ । ਇਕਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਜੋਗੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਸੈਨਿਆਸੀ ਹੈ । ਇਕਿ ਤਪੇ, ਇਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਬੈਸਨੇ ਅਪਰਸ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕ ਭਗਵਾਨ^{੧੦} ਸਚੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਭੋਖਧਾਰੀ ਹੈ । ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਇਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਪਰੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਭਲੇ, ਸਿ ਕਉਣੁ ਭਲੇ ? ਪਰੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਇਨ੍ਹਾ ਸਭਨਾ ਹੀ ਬੀਚ ਤੇ ਭਲਾ, ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਓਹੀ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਮੁਖਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਹੈ । ਹਉ ਉਨ੍ਹਾ ਵਿਟਹੁ^{੧੧} ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮੁਖ ਉਪਰਹੁ ਹਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੁ, ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਉ, ਜਿਨ੍ਹੀ ਮੁਖੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ, ਚਿਨ੍ਹ ਰਾਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਸਭਨਾ ਤੇ ਭਲੇ ਓਹੀ ਹੈ, ਓਹੀ ਸਿਆਣੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਓਹੀ ਸੋਹਣੇ, ਸੁੰਦਰ, ਸੁਘੜ, ਸਰੂਪ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਭਨਾ ਤੇ ਉਤਮ ਭੀ ਓਹੀ ਹੈਨ੍ਹ; ਅਰੁ ਨਿਰਮਲਾ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਭੀ ਓਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਗਤਿ ਹੈਨ੍ਹ । ਅਰੁ ਓਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਤੇ ਹੈਨ੍ਹ । ਅਰੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਭੀ ਉਨਾ ਹੀ ਉਪਰਿ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਓਇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਹਲੀ^{੧੨} ਹੈ ਅਰੁ ਜੀ ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ

^੧ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ।

^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ - ੭੯੦ ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ।

^੩ਮੂੰਹ ਵਿਚ । ^੪ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, “ਸਭਿ ਰਾਤੀ ਸੋਹਾਗਣੀ ਇਕ ਮੈ ਦੋਹਾਗਣਿ ਰਾਤਿ” ।

^੫ਮੁਖੀਆ । ^੬ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜ਼ੀਰ, ਆਦਲਤੀ ਆਦਿ । ^੭ਨੌਕ, ਭਲਾ ।

^੮ਧਨੀ, ਅਮੀਰ । ^੯ਜੋਰ ਵਾਲੇ, ਬਲੀ । ^{੧੦}ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਖਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭਤਾ ਵਾਲੇ ।

^{੧੧}ਤੋਂ । ^{੧੨}ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀਉ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾ ਸਦਕਾ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਜੋ ਓਇ ਦੇਆ ਕਰਹਿ ਤਾਂ ਇਕੁ ਦਿਨੁ, ਇਕੁ ਰਾਤਿ, ਇਕੁ ਘੜੀ, ਇਕੁ ਬਸਾ, ਇਕੁ ਪਲ ਭਰਿ ਭੀ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮੁਝ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕੇ ਇਕੁ ਬੇਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਇ, ਤਉ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਉ ਜੀ । ਮੇਰੀ ਏਹ ਆਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਹਿਬੁ ਪੂਰੇ । ਭਾਈ ਜੀ ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਆਪਿ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕੇ ਦੇਵੇ ਸੋਈ ਪਾਵੇ । ਸਿਆਣਪ, ਸੰਜਮਿ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ ਏਹ ਵਸਤੁ ਪਾਈਦੀ; ਅਰੁ ਮਾਲਿ ਦਰਬਿ ਖਰਚੇ ਭੀ ਨਾਹੀ ਪਾਈਦੀ; ਚਾਕਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੇ ਭੀ ਏਹ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ । ਅਰੁ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇਆ ਭੀ, ਏਹ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹਥਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ; ਅਰੁ ਗ੍ਰਹਸਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਇਆ ਭੀ ਹਥਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹ ਵਿਧਿ^੧ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ ਵਸਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਨਾਹੀ । ਜੇਰਿ ਸਿਆਣਪ, ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹ^੨ ਕੀਤੇ, ਏਹ ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਹਥਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ । ਹੋਰ ਜੋ ਵਸਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਪਣੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਕੀਆ ਰਚੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾ ਕਾ ਲੇਣੇ ਕਾ ਉਪਾਉ ਹੈ, ਪਰੁ ਏਹਿ ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਉਸਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ ਸੁ ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਏਹੀ ਏਕੁ ਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਸਦਿ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਿ ਹੀ ਦੇਆ ਕਰੇ, ਤਬ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਦੇਵੇ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ । ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਨਾਨਕ ਹੀ ਕੀ ਕਰਾਈ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਅਰੁ ਤਪੁ ਜਪੁ ਭੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਕਰਾਇਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਦਾਨੁ, ਪੁਨੁ, ਵਰਤ ਨੇਮੁ, ਸੰਜਮੁ, ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ, ਇਸਨਾਨ, ਹੋਮ, ਜਗ, ਸਭ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਕਰਾਏ ਹੋਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜਿ ਕਿਤਨੀਆ ਕੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਜਿ ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਤੇ ਆਵਤੀਆਂ ਹੈ, ਐਪਰੁ ਏਹ ਦੋਇ ਬਾਭਾਂ ਇਕੁ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ, ਅਰੁ ਇਕੁ ਰਾਗੁ ਗਾਵਣਾ, ਏਹਿ ਦੋਨੋ ਅਜਗੈਬ^੩ ਹੀ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਆਵਤੀਆਂ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਿ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਦੇਵੇ, ਸੋਈ ਪਾਵੇ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ । ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜੋ ਕਰਹਿ ਤਿਨ ਹੀ ਕਉ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਸੁਖਦਾਤਾ ਪੂਰੁ ਏਕੁ ਹੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੫੮ ॥ ੨੮੬ ॥ ੨੮੬ ॥

ਏਹ ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਾਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਮੋਲੀ ਥਾ, ਸੁ ਆਇ ਗੋਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਕਹਿਆ, "ਆਉ ਪੁਰਖਾ ! ਭਲਾ ਹੈ ?" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ।" ਤਬ ਗੁਰੂ

^੧ਰੀਤ, ਢੰਗ ।

^੨ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਰਖਣਾ ।

^੩ਪੂਰੇ, ਦਰਗਾਹ ਵਲੋਂ ।

ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਪਨੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠਾਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸੁ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ, ਓਇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬਾਤਾਂ ਕਹਣੈ । ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬਾਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਸ ਬਾਵਹੁ ਪੁਛੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਓਹੁ ਅਗਿਆਹੁ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਜਾਇ, ਖਬਰੀ ਦੇਦਾ ਜਾਇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਓਸ ਨੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਰਖਿਆ, ਫਿਰਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਓਹੁ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਓਹੁ ਘਰਿ ਗੋਆ, ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਫਿਰਿ ਸੁਫਨੰਤਰੁ^੧ ਆਇਆ । ਤਬ ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਕੌਤਮਾ^੨ ਸਭੇ ਸਦਾਇਆ ਇਕਠਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਹੁਣਿ ਹਉ ਚਲਦਾ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਏਗਾ, ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ । ਬਚਾ ਤੁਸਾਂ ਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ" । ਏਹਾ ਗਲ ਓਸ ਦੇ ਮੁਹਿ ਸੀ, ਜਿ ਓਸ ਦਾ ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗੋਆ । ਓਹੁ ਜਿਉ ਬੈਠਾ ਸਾ, ਤਿਉ ਢਹਿ ਪੈਆ । ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਭਰਾਈ ਓਸ ਨੇ ਮਜਲ^੩ ਪਹੁਚਾਇਆ । ਤਬ ਜਾ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਗੁਦਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਓਸ ਦੇ ਹੋਇ ਮੁਕੇ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਓਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ । ਤਬ ਸਿਰਹੁ ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ । ਤਦਿ ਸਿਖੁ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵਦਾ, ਸੁ ਏਉ ਨਾ ਆਖਦੇ, ਜਿ ਪੈਰੀ ਪਏ ਜੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਭਿਗੁਰੂ ਭਿ ਨ ਆਖਦਿਆ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਸਿਖ, ਪਾਸਿ ਆਵਦਾ ਜਾਂਦਾ ਮਿਲਦਾ, ਸੁ ਏਵੇਂ ਆਖਦਾ, ਜਿ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰੂ ਦਿਆਹੁ ਸਿਖਹੁ ! ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰੁ ਹੈ ਜੀ । ਤਬ ਅਗਲੇ ਸਿਖ ਅਗਿਆਹੁ ਆਖਦੇ ਜਿ, "ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ" । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੇ ਸਿਖ ਜਿ ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ, ਸਿ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਕਹਨਿ, ਕਰਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਜੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਓਸ ਸਿਖ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿ ਆਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰ" । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਕਰਤਾਰੁ । ਆਵਹੁ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ" । ਤਬ ਓਇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੁਛੈ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਪਿਤਾ ਤੁਸਾਡਾ ਚਲਿਆ" । ਆਖੇ, "ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਚਲਿਆ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਦਿ ਚਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਚਲਿਆ" ? ਆਖੇ, "ਜਾਂ ਏਥੇ ਤੈ ਬਾਵਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੋਆ, ਤਦਿ ਓਸਨੇ ਰਾਤੀ ਜੀ, ਕਿਹੁ ਵੇਖਾਲਾ ਜੇਹਾ ਹੋਇਆ । ਭਲਕੇ ਸਭਿ ਅਸੀ ਸਦਾਇਆ, ਸੁ ਗਲਾਂ ਲਗਾ ਕਰਣ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ । ਗਲਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ, ਗਲ ਮੁਹਿ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹੀ, ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗੋਇਓਸੁ । ਜਿ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਿਉ ਢਹਿ ਪੈਆ" । ਤਬ ਜਿਉ ਹੋਈ ਸੀ ਗਲ, ਸੁ ਓਨ੍ਹੀ ਸਭ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਵਿਚੁ ਹੀ ਸੇਸਾਰ ਦਾ । ਸਾਹੁ ਆਇਆ, ਨ ਆਇਓ ਦੇਹੁ ਢਹਿ ਪੈਆ" । ਤਬ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ: ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਚੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕ^੪ ਵੇਰੀ ਢਹਿ ਪਈ ਮਿਟੀ ਸੰਦਾ^੫ ਕੋਟੁ^੬ ॥

ਭੀਤਰਿ^੭ ਚੋਰੁ^੮ ਬਹਾਲਿਆ ਖੋਟੁ^੯ ਵੇ ਜੀਆ ਖੋਟੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਏਸੁ ਦੇਹ ਤੇ ਹੋਂਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਏਹੁ ਦੇਹ ਮਿਟੀ ਦਾ ਕੋਟੁ ਹੈ, ਸੁ ਮਿਟੀ ਦਾ ਕੋਟੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਵਿਚਿ ਏਸੁ ਦੇ ਕਾਲੁ ਬਹਾਲਿਆ ਹੈ । ਸੁ ਕਾਲੁ ਜਿ ਇਸੁ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ,

^੧ਸੁਪਨੇ ਅੰਦਰ । ^੨ਕੁਟੰਬ, ਪ੍ਰਵਾਰ । ^੩ਸਮਝਾਨ ਭੁਮੀ ਤਕ । ^੪ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ-ਪੰਨਾ-੧੨੪੪ । ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੧ । ^੫ਦਾ । ^੬ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲ੍ਹਾ । ^੭ਅੰਦਰ ।
^੮ਮਨ ਰੂਪੀ ਚੋਰ ਅੰਦਰ ਫਿਠਾ ਰਖਿਆ ਸੀ । ^੯ਹੋ ਜੀਵ । ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਰਾ ਧੋਖਾ ਹੀ ਧੋਖਾ ਸੀ ।

ਸੁ ਕਿਤ੍ਰ ਜਿਨਸੀ ਬੰਨਾ ਹੈ ? ਜਿ ਏਸ ਨੂੰ ਜਿ ਦਿਨ ਲਿਖਿ ਮਿਲੇ ਹੋਨਿ ਜੀਅਤੇ ਨੂੰ, ਜਿ ਏਤਨੇ ਚਸੇ, ਏਤਨੇ ਪਲ, ਏਤਨੀਆਂ ਘੜੀਆਂ, ਏਤਨੇ ਪਹਰ, ਏਤਨੇ ਦਿਨ, ਏਤਨੇ ਮਾਹ, ਏਤਨੇ ਬਰਸ, ਏਤਨੇ ਸਾਸ ਤੈਂ ਏਸ ਦੀ ਵਿਚਿ ਰਹਣਾ । ਏਹੁ ਜੀਅ ਨੂੰ ਓਤਕੁ^੧ ਲਿਖਿ ਮਿਲਿਆ । ਸੁ ਏਹੁ ਓਤਕੁ, ਏਸੁ ਮਿਟੀ ਦੇ ਕੋਟ ਵਿਚਿ, ਕਾਲੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਚੋਰੁ ਬਹਾਲਿਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਮਝਿਉ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੇ ਨਾਲਿ ਖੋਟੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਕਾਲ ਦੇ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦਿਤਾ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਮੁਦਤਿ ਲਿਖਿ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਸੁ ਜਦਿ ਓਇ ਪੂਰੇ ਭਏ, ਮੁਦਤ ਪੁੰਨੀ^੨, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਕਾਲ ਦੇ ਵਸਿ ਹੋਗੁ । ਸੇ ਤਦਿ ਤਾ ਏਹੁ ਸਮਝਿਉ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ, ਜਿ ਹੀ ਜੀ, ਹਉ ਕਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਏਸੁ ਮਿਟੀ ਦੇ ਕੋਟ ਵਿਚਿ ਰੂ ਪਾਇ ਕੇ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਓਤਕੁ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀ । ਓਤਕੁ ਕੀਤੇ, ਹਉ ਨਾਹੀ ਏਸੁ ਕੋਟ ਵਿਚਿ ਰਹਦਾ ਜੀ । ਜੇ ਤਾਂ ਤੂ ਮੇਨੇ ਏਸੁ ਕੋਟ ਵਿਚਿ ਵਾੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂ ਮੇਨੇ ਸਹਜਾ ਮੁਕਤਾ ਕਰਿ । ਜਿਚਰੁ ਮੇ ਭਾਵੇ, ਤਿਚਰੁ ਮੇ ਏਸੁ ਕੋਟ ਵਿਚਿ ਰਹਾਂ । ਜਾਂ ਮੇ ਭਾਵੇ, ਤਾਂ ਜਾਵਾਂ । ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ, ਤਦਿ ਏਸ ਤੇ ਨ ਹੋਇ ਆਈਆ, ਤਦ ਭੁਲਿ ਗੋਆ, ਤਦਿ ਏਹੁ ਠਗਿਆ । ਪਰੁ ਕੂੜੇ ਮੁਖਿ, ਮਿਟੀ ਦੇ ਕੋਟ ਉਪਰਿ, ਤਦਿ ਭੀ ਏਹੁ ਭੁਲਾ ਅਤੇ ਏਹੁ ਹੁਣਿ ਭੀ ਭੁਲਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਦਾ । ਅਰੁ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ, ਜਿ, "ਏ ਮਹਾਰਾਜਿ ! ਤੂ ਮੇਨੂੰ ਏਸੁ ਨਰਕ ਜੂਨਿ ਤੇ ਕਢਿ ਲੇਹਿ । ਵੇਹਿ ਏਸੁ ਨਰਕ ਮਾਹਿ ਨ ਘੜੁ । ਜੇ ਹੁਣੁ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰੇ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਫਿਰਿ ਏਹੁ ਅਕਾਲੁ^੩ ਹੋਵੇ, ਮਰੇ ਨਾਹੀ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਜਿ ਦੇਹੁ ਹੈ, ਸੁ ਕੂੜਾ ਕਚਾ ਮਿਟੀ ਕਾ ਕੋਟੁ ਹੈ । ਏ ਜੀਅ ! ਜੇ ਤੂ ਤਦਹ^੪ ਭੁਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੇਹਿ ਹੁਣੁ ਸਮਝ, ਫਿਟੁ^੫ ! ਹੁਣਿ ਭਿ ਤੁਧ ਨੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸਰਨਿ ਭਜਿ ਪਉ" । ਤਬ ਓਇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਅਰੁ ਦੋਨੇ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖਲੇ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਤੂ ਹੁਣਿ ਅਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਏਹੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ, ਜਿ ਅਸੀ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜਪਹਿ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਰਹਹ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋਗੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਹੁ ! ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਗਤਿ ਕੀਤੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਨਾਲਿ ਚਲਿਆ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਓਸ ਨੂੰ ਜਮ ਦੀ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਰਖੇਗਾ । ਓਸ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਆ; ਤੁਸਾਡਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਗੁ । ਤਬ ਓਇ ਪਟ^੬ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਏ, ਵਿਦਾ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਿਟੀ ਕਾ ਏਹੁ ਦੇਹੁਰਾ^੭, ਸਾਸ ਪਵਣ ਕਾ ਬੰਧੁ^੮ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਭਜਨ ਕਰਿ, ਤਜਿ^੯ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ
॥ ੫੯ ॥ ੨੮੭ ॥ ੨੮੭ ॥

^੧ਅੰਤ ਨੂੰ, ਅਖੀਰ ਨੂੰ ।

ਪੁਰਖ, ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ ।

^੨ਤਿਆਗਣਾ, ਛਡਣਾ ।

^੩ਪੂਰੀ ਹੋਈ ।

^੪ਛੋਤੀ ਛੋਤੀ, ਖੋਟ ਪਟ ।

^੫ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

^੬ਸਰੀਰ ।

^੭ਓਦੇ ।

^੮ਹੋ ਅਪਵਿੱਰੁ

^੯ਸਹਾਰਾ, ਰੋਕ, ਬੰਨ੍ਹਾ ।

ਅਸਲ ਬਸੰਤ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਸਿਆ, ਤਿਉ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ ਲਹੋਰ ਸਹਰਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਏ। ਤਬ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਕਿਆ ਦੇਖਹਿ, ਜਿ ਆਗੇ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੋਗ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਖਤੀ, ਵੈਸਨੇ ਲੋਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਬੇ, ਸੁ ਆਗੇ ਦੇਖਹਿ, ਤੋ ਸਭ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਸੰਤ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਅਪਨੇ ਰੰਗ ਰਸ ਸਾਥਿ ਖੇਲਤੇ, ਗਾਵਤੇ, ਬਜਾਵਤੇ, ਨਾਚਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਜਿ ਸੇਵਕ ਲੋਗ ਨਾਦੇ^੧ ਬੇ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, 'ਪੁਰਖਹੁ! ਆਜੁ ਈਹਾ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਭ ਮਹਾਜਨੁ ਲੋਕੁ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਆਏ ਹੈ?'। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਈਹਾ ਆਜੁ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ; ਬਸੰਤ ਕੀ ਬਹਾਰ ਕਾ ਆਗਮੁ ਹੈ; ਤਿਸ ਤੇ ਲੋਕ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ' ਜੀ। ਮਹਾ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਕਾ ਦਿਨੁ ਹੈ, ਆਜੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਸੰਤ ਹੈ; ਸਭ ਬਨਾਸਪਤੀ ਮਉਲੀਤੀ^੨ ਹੈ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਬਸੰਤ ਰੁਤਿ ਕੋ ਮਉਲਤੇ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਰੁਤਿ ਪੂਜੀ ਭੀ ਪੁੰਨ ਫਲੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਰਮੁ ਭੀ ਮਨ ਕਾ ਦੂਰਿ ਹੋਵੇ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਭੋਆ ਅਰੁ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਹਸਿ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਹਿਲਾ ਬਸੰਤ ਆਗਮਨਿ^੩ ਪਹਿਲਾ ਮਉਲਿਓ^੪ ਸੋਇ ॥

ਜਿਤੁ ਮਉਲਿਐ ਸਭ ਮਉਲੀਐ ਤਿਸਹਿ ਨ ਮਉਲਿਹੁ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਿਹੋ ਪੁਰਖਾ! ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਜਿ ਰੁਤਿ ਹੈ, ਸਿ ਬਸੰਤੁ ਹੈ। ਸਭਨਾ ਰੁਤੀ^੫ ਤੇ ਜਿ ਭਲੀ ਸ੍ਰੇਸਟ ਰੁਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਬਸੰਤੁ ਹੈ। ਸੈਸਾਰੁ ਸਭੁ ਬਸੰਤ ਨੋ ਮਉਲੀਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਏਵ ਨਾਹੀ ਜਾਣਤੇ, ਜਿ ਬਸੰਤ ਕੋ ਮਉਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ। ਕਿਆ ਹੋਆ ਜੇ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਆ? ਅਰੁ ਜੀ, ਸੈਸਾਰੁ ਕੇ ਲੋਗ ਜਿ ਬੇ, ਸੁ ਮਉਲੇ, ਹਰਖ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲਾਗੇ ਗਾਵਣੇ, ਬਜਾਵਣੇ, ਨਾਚਣੇ, ਖੇਲਣੇ। ਭਾਈ ਜੀ! ਜੁਗਤੁ ਏਵ ਹੈ, ਜਿ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੀਜੀਐ, ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸੁ ਪੂਜਨੁ ਹੋਵੇ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਪੂਜਿਆ, ਤਾਂ ਸਭਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ। ਕਿਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ? ਛਿਆ ਰੁਤੀ ਅਰੁ ਬਾਹਰ ਹੀ ਮਾਸਾਂ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ ਅਰੁ ਸਗਲ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਸਭ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ। ਅਰੁ ਸਮਸਤ^੬ ਸਿਧਹੁ, ਸਾਧੂਆਹੁ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਮਹਾਦੇਵ ਤੇ ਲਾਇ ਕਰਿ ਜਿ ਦੇਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਅਰਾਧੇ, ਜੇ ਇਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਿਕਟਿ^੭ ਜੋ ਲੋਗ ਬੈਠੇ ਬੇ, ਤਿਨ੍ਹੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਬਸੰਤ ਕਉ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਫੁਲ ਮਾਲਾ ਕੀ ਕਲੀਆਂ, ਕੁਮਲਾ ਕੀਆਂ ਮਾਲਾ ਲੇ ਲੇ ਬਸੰਤ ਕੋ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਫੁਲ ਡਾਲ ਲੇ ਲੇ। ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਕੇ ਕਿਛੁ ਅਉਰੁ ਕਾਈ ਵਿਧਿ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ਖੜੋ ਸਨ। ^੨ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^੩ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ—੭੯੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਕੀ ਮ: ੧।
^੪ਆਵਣਾ। ^੫ਖਿਤਿਆ। ^੬ਸਰਬੱਤ। ^੭ਨੇੜੇ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਾਇਆ¹ ਕੁਮਲ² ਵੁਲ ਗੁਣ ਨਾਨਕ ਗੁਪਤਿ³ ਮਾਲ ॥

ਏਨੀ ਵੁਲੀ ਰਉ⁴ ਕਰੇ ਅਵਰ ਕਿ ਚੁਣੀਅਹਿ ਭਾਲ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਏਹ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਵੁਲੇ ਭਾਲੇ, ਕਲੀਏ, ਕੁਮਲੀ ਚੁਣੀਏ, ਮਾਲਾ ਪਰੋਇ ਬਸੰਤ ਕੋ ਪੂਜਾ ਕਰੀਐ; ਕਿਛੁ ਏਨੀ ਬਾਤੀ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਏਹੁ ਪੂਜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਭੁਮ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ। ਜਿ ਪ੍ਰਿਥਮੇ⁵ ਤਉ ਏਹਿ ਜਿ ਏਹੀ ਹੈ ਕਾਇਆ, ਸਰੀਰੁ, ਸੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਕੋਮਲ⁶ ਕਰੇ। ਸੁ ਕੋਮਲ ਕਿਆ ਕਰੇ ? ਜਿ ਇਸ ਮਹਿ ਜਿ ਸਕਤਿ⁷ ਹੈ, ਸੁ ਕਠੋਰ⁸ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਸਿ ਸਕਤਿ ਕੋ ਕਾਇਆ ਬੀਚ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਸੁ ਸਕਤਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਏਹੀ, ਜਿ ਅਹੰਕਾਰੁ, ਬਾਦੁ, ਮੋ ਮਤੁ। ਜਿ ਹਉ ਅੰਸਾ, ਮੋਰੇ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਅਗਲ⁹ ਹੋਰਸ ਬਿਸੀ ਕਉ ਦਿਸਟਿ ਤਲੇ ਨ ਲੇ ਆਵੇ ॥ ਸੁ ਜਿਦਿ ਲਗਿ ਏਹ ਵਿਆਧੀ¹⁰ ਇਸ ਕੇ ਭੀਤਰਿ¹¹ ਹੈ ਤਬ ਲਗਿ ਕੋਮਲ ਹੋਵਣੇ ਨਾਹੀ ਏਤੀਆ। ਸੁ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਦੂਰਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਹੀ ਕੋਮਲ ਹੋਇ। ਤਬ ਸਭ ਨੇ ਸਾਥਿ ਅਧੀਨਤਾ, ਨਿਮਰਤਾ, ਕੋਮਲਤਾਈ ਸਾਥਿ ਬੋਲੇ। ਰਿਦੇ ਭੀ ਕੋਮਲਤਾ ਅਰੁ ਮੁਖਿ ਭੀ ਕੋਮਲਤਾ, ਤਬ ਕੋਮਲ ਕਹੀਐ। ਤਬ ਏਹੀ ਕੋਮਲ ਜਿ ਕਾਇਆ ਭਈ, ਸਾਈ ਕੁਮਲਾ ਕੇ ਠਉਰ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਆਗੈ ਰਾਖੇ; ਅਰੁ ਵੁਲਹੁ ਕੇ ਠਉਰ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣਾਨ ਵਾਦਾ ਗਾਵੇ। ਕੋਮਲਤਾ ਹੀ ਸਾਥਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਗੁਣਾ ਹੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਗੁੰਥੇ¹², ਗੁੰਥਿ ਗੁੰਥਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਆਗੈ ਚੜਾਵੇ। ਤਬ ਏਸੁ ਪੂਜਾ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ। ਅਵਰਾ ਭਾਲ, ਵੁਲ, ਕਲੀਆ, ਕੁਮਲਾ ਕੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਖੁਸੀ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਹੀ ਪੂਜਾ ਸਿਉ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਵਰ ਜਿ ਭਾਲ ਵੁਲ ਚੁਣੀਅਹਿ, ਸੁ ਕਾਹੇ ਕਉ ਚੁਣੀਆ। ਸੇਵਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਜੀ ਭਾਈ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਪੂਜਿਆ ਚਾਹੈ, ਸੁ ਅੰਸੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ। ਇਸਿ ਪੂਜਾ ਸਿਉ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਓਇ ਲੋਗ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਸਤਿ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ। ਸੁ ਏਹ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਤੇ ਹੀ ਜਾਨੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਤੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿ ਤਿਸ ਕਉ ਜਨਾਵਹਿ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਚਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਭੇ ਰੁਤੀ ਦਿਵਸ ਮਾਸ¹³, ਜਪੀਐ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਭਜਨ ਤੇ, ਬੁਕੈ ਪਾਪਾ ਭਾਰੁ ॥ ੨ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੦ ॥ ੨੮੮ ॥ ੨੮੮ ॥

—:੦:—

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੭੯੧। ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਕੀ ਮ: ੧। ²ਕਰੂਬਲ, ਕੋਮਲ ਪਤੀਆਂ।
³ਗੁੰਦਦਾ ਹੈ ਮਾਲਾ ਨੂੰ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਗੁਚੇਸ” ਹੈ। ⁴ਰਉ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ⁵ਪਹਿਲਾ।
⁶ਸੁਖਰਾ, ਪਵਿੱਤਰ। ⁷ਸ਼ੋਰ, ਝਾਕੜ। ⁸ਸਖਤ ਭਾਵ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਇਆ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਨਿਰਦਈ ਪੁਣਾ।
⁹ਰੋਗ, ਦੋਸ਼। ¹⁰ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ। ¹¹ਗੁੰਦਣਾ। ¹²ਮਹੀਨੇ।

ਆਤਮਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮੇਲ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਕੈਦੀ ਕਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਟਿਕੇ, ਬਹੁਤਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ । ਤਬ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਤਿਨ੍ਹ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਸਾਧਹੁ ਜੀ । ਆਨੰਦ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?" ਕਹੈ, ਜੀ, ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਤੇ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਓਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਭੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਬਿਲੰਮਿ^੧ ਕਰਿ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਤਤੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਮ੍ਰਿਤਾ^੨ ਜਾਇ ਤਤ ਸਿਉ ਸਮਾਇਆ । ਸੁ ਗੁਰੂ, ਏਹੁ ਭੀ ਜਾ ਤਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਤਤੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਤ ਕਉ ਤਤੁ ਹੀ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਏਹੁ ਅਰੁ ਓਹੁ ਏਕ ਹੀ ਸਮਾਨਿ ਭਏ, ਤਉ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਕਿਉ ਹੂਆ ? ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਮਾਨੁਖੁ ਅਥ ਕਹਤੇ ਹੈ^੩ । ਬਹੁਤਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਰਕਿ ਗਿਆ । ਬਹੁਤਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਭੁਲਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਏਹੁ ਭੀ ਤਤੁ ਅਰੁ ਓਹੁ ਭੀ ਤਤੁ, ਤਉ ਭੁਲਾ ਕਿਉ ਕਹੀਐ ਅਰੁ ਨਰਕਿ ਕਿਉ ਜਾਇ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਬਹੁਤਿ ਦੁਖੁ ਕਿਉ ਬਿਆਪਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਕਿਉ ਜਾਤਾ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ । ਏਹ ਕਥਾ ਹਮਾਰੇ ਰਾਈ^੪, ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਨਿਰਵਾਰਿ^੫ ਕਰਿ, ਜਉ ਹਮ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਸਮਝਹਿ, ਤਿਉ ਹੀ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੇ ਜੀ । ਏਹ ਬਾਤ ਹਮ ਬਹੁਤੁ ਠਉਤ ਸੋਧੀ ਹੈ, ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਕਿਸ ਹੀ ਤੇ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ । ਤਿਸ ਤੇ ਅਥ ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹੈ । ਆਜੁ ਇਸਿ ਸਮੈ ਮਾਹਿ, ਤੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ^੬ । ਤੁਝ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਬਰਨੁ ਭੇਖੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਸਾ^੭ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਸੀ ਕਹਹੁਗੇ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਸਾ ਤੇ ਅਖਾਏਗਾ, ਸੁ ਆਖਹਿਗੇ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਆਦਮੀ ਕਿਆ ਵਖਾਣੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕੇ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਹਉਮੈ^੮ ਕਰੀ ਤਾ ਤੁ ਨਾਹੀ ਤੁ ਹੋਵਹਿ ਹਉ^੯ ਨਾਹਿ ॥
ਬੂਝਹੁ ਗਿਆਨੀ ਬੁਝਣਾ ਏਹ ਅਕਥ ਕਥਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਤਰੁ^{੧੦} ਨ ਪਾਈਐ ਅਲਖੁ ਵਸੈ^{੧੧} ਸਭ ਮਾਹਿ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਜਾਣੀਐ ਜਾਂ ਸਭਦੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਆਪੁ^{੧੨} ਗਇਆ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਗਇਆ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈਐ ਉਤਮ ਮਤਿ ਤਰਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸੋਹੈ^{੧੩} ਹੋਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ ਤਿਭਵਣ^{੧੪} ਤਿਸੈ ਸਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥

^੧ਠਹਿਰ ਕੇ, ਦੇਰ ਕਰਕੇ । ^੨ਭਲਾਨਾ । ^੩ਨਿਖੇੜ ਕੇ, ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ । ^੪ਰਸੋਲੀ ।
^੫ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੦੯੨, ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੧ । ^੬ਮੈਂ, ਹਉਮੈ । ^੭ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ
ਲਭਦੀ; ਇਹ ਅਸਲ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ । ^੮ਜੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।
^੯ਆਪਾ ਭਾਵ, ਹਉਮੈ । ^{੧੦}ਉਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਓਹ ਹੈ । ^{੧੧}ਤੈਲੋਂਕੀ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੈ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ । ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ:—
ਜਿ ਏ ਬਾਤ ਸਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਤਤੁ ਕਹੀਐ—ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰੁ ਸੋਈ ਤਤੁ ਏਹੁ ਆਤਮਾ ਹੈ,
ਪਰੁ ਏਸ ਕਉ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਤੁ ਸਾਬਿ, ਆਤਮੇ ਤਤੁ ਕੀ ਵਿਥਿ ਪਤਿ ਗਈ ਹੈ । ਤਿਸ ਤੇ
ਏਹੁ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੋਇ ਗੋਆ ਹੈ । ਸੁ ਵਿਥਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ? ਕਿਸ ਤੇ ਪਤੀ ? ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਜੀਵ ਆਤਮਾ
ਭੋਆ” । ਕਹੈ, “ਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਵਿਥਿ ਇਉ ਪੜੀ ਜਿ ਏਹਿ ਜਿ ਪੰਜਿ ਤਤੁ ਹੈ—ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਅਪੁ¹, ਤੇਜੁ²,
ਵਾਇ, ਆਕਾਸੁ, ਜਿਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਸਾਰੁ ਕਰਤੇ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨੁ ਤਤੁ ਕੀਆ ਵਿਥਿਆ” ਹੈ—ਰਸ, ਰੂਪ,
ਗੰਧ, ਸਬਦਇ, ਸਪਰਸ³ । ਅਰੁ ਤਿਨੁ ਕੇ ਜਿ ਹੈ ਰਸ ਭੋਗ—ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸੁ ਏਹੁ ਆਤਮਾ ਤਤੁ,
ਇਨੁ ਕੇ ਸਾਬਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਰਸਾ ਭੋਗਾ ਸਾਬਿ ਲਪਟਾਇ ਕਰਿ, ਇਨ੍ਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਰਮਾਇਆ,
ਸੁ ਏਹੁ ਭਰਮਿ ਗੋਆ । ਇਸ ਕਉ ਓਹੁ ਸੁਧਿ⁴ ਭੁਲਿ ਗਈ, ਜਿ ਮੇ ਕਿਆ ਵਸਤੁ ਹੋਂ । ਅਰੁ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ
ਹੋਂ ? ਅਰੁ ਅਥ ਮੇ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੋਂ ? ਜੇਸਾ ਭਲਾ ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮਦ⁵ ਕੇ ਪੀਏ ਕਰਿ ਕਰਿ,
ਓਹੁ ਬਾਵਰਾ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ਰਹਤੀ ਘਰ ਦਰ ਕੀ, ਅਰੁ ਦੇਹ ਕੀ, ਸੁ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਏਹੁ ਰਸਹੁ ਸਾਬਿ ਜਿ ਉਰਭਿਆ⁶ ਹੈ, ਅਰੁ ਮੋਹ ਕੇ ਮਦ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਦੇ⁷ ਉਨਮਤ
ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਵਰਾ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਇ, ਏਹੁ ਤਤੁ ਤੇ ਜੀਉ ਭੋਆ । ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਵਰਾ ਜੀਉ ਜਿ ਭੋਆ, ਸੁ
ਕਿਆ ਬਾਵਰਾ, ਕੇਸਾ ਬਾਵਰਾ ਭੋਆ ? ਸੁ ਏਹੀ ਬਾਵਰਾ ਜਿ ਇਸ ਕੀ ਏਹੁ ਸੁਧਿ⁸ ਸਭ ਭ੍ਰਸਟ ਹੋਇ ਗਈ । ਇਨ੍ਹਿ
ਇਉ ਨ ਜਾਨਿਆ ਜਿ ਕੋਈ ਅਉਰੁ ਭੀ ਸਾਹੁ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਰਾਜਾ, ਰੰਕੁ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀ । ਇਨਿ ਇਉ ਈ
ਜਾਨਿਆ ਜਿ ਸਭ ਬਾਤ ਕਾ ਕਰਤਾ⁹ ਹੋਉ ਹੀ ਹੋਂ, ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਹੋਉ ਹੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਕੀਆ ਸਭੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ।
ਤਿਸ ਤੇ ਇਨਿ ਸਭੁ ਬਾਤ ਕਾ ਕਰਤਾ ਆਪ ਹੀ ਕੋਉ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ । ਤਿਸ ਹੀ ਤੇ ਏਹੁ ਬਾਵਰ ਹੁਆ । ਜਿਸਿ ਤਤੁ ਤੇ
ਏਹੁ ਭਿੰਨਿ¹⁰ ਭੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਸਰਿ ਗੋਆ । ਸੁ ਜਹਾਂ ਇਨਿ ਕਾਹਆ ਜਿ ਹੋਉ ਹੋਂ, ਤਹਾਂ ਓਹੁ ਛਾਹੀ । ਨਾ, ਜਹਾਂ ਹੋਉ
ਨਾਹੀ, ਤਹਾਂ ਓਹੁ ਹੈ । ਸੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੂਝਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਹਰਿ ਕੋਈ ਬੁਝਿ ਲੇਵੇ । ਏਹੁ
ਵਡੀ ਚੀਜ਼ਾ¹¹ ਚਿਥਿ ਜਤ ਗੰਠਿ¹² ਹੈ; ਏਹੁ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਮਹਾ ਕਠਨ ਹੈ । ਏਸੁ ਗੰਠਿ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਕਉ, ਏ ਪੁਰਖਹੁ ! ਕੇਤੇ¹³
ਪਚਿ¹⁴ ਪਚਿ ਹਾਰੇ ਹੈ; ਏਹੁ ਗੰਠਿ ਖੁਲਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ
ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਨੋਂ ਹੀ ਏ ਬਾਤ ਬੁਝੀ-ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਅਕਥ ਕੀ ਕਥਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਏਹੁ ਤਤੁ
ਨਾਹੀ ਪਾਈਤਾ । ਅਰੁ ਅਲਖੁ ਜਿ ਹੈ—ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਸੋ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਨਹਰਾਵਤਾ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਹੁ । ਉਨਹੁ
ਗਿਆਨੀਅਹੁ ਗੁਰੂ ਕੋਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਅਉਰੁ ਕਿਆ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਅਉਰੁ ਏਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ—ਜਿ ਏਕੁ ਜਿ
ਸਬਦੁ ਹੈ ਉਸਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਕਰਤੇ ਕਰਨਹਾਰ ਪਰਮ¹⁵ ਤਤੁ ਕਾ, ਸੋ ਉਨ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਘਟ¹⁶ ਹੀ ਮਹਿ ਬਤਾਇ
ਦੀਆ ਹੈ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਦੇਉ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਆਪੁ¹⁷ ਤਜਿਆ¹⁸ ਹੈ । ਸੁ ਆਪ ਹੀ ਤਜੇ, ਓਹੁ
ਪਾਈਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਸਕਲ¹⁹ ਕ੍ਰਮੁ ਇਸ ਕਾ ਮਿਟਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਜਦਿ ਇਸ ਕਉ ਉਤਮ ਮਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ,
ਤਬ ਇਸਿ ਅਪਨੇ ਅੰਤਰ ਹੀ ਮਹਿ ਪਰਮ ਤਤੁ ਕਉ ਬੁਝਿਆ । ਸੁ ਘਟ ਮਹਿ, ਇਨਿ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਨਿ

¹ਪਾਣੀ ।

²ਅੱਗ ।

³ਵਿਆਖਿਆ ।

⁴ਫੁਹ ।

⁵ਹੋਸ਼, ਬੁੱਧ ।

⁶ਸਰਾਬ ।

⁷ਦੀਵਾਨਾ, ਪਾਗਲ ।

⁸ਫੌਜਿਆ, ਲਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ।

⁹ਮਸਤ, ਬਿਹੋਸ਼ ।

¹⁰ਬੁਧੀ ।

¹¹ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

¹²ਵੱਖਰਾ, ਅਲੱਗ ।

¹³ਪੋਚਦਾਰ ਭਾਵ ਪੀਚੀ ਹੋਈ ਜੋ ਕਿ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ ।

¹⁴ਗੰਢ ।

¹⁵ਕਈ ।

¹⁶ਥੱਕ ਟੁਟ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ।

¹⁷ਭਾਵ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ।

¹⁸ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ।

¹⁹ਆਪਾ ਭਾਵ, ਹੰਕਾਰ ।

²⁰ਫੌਜਿਆ ।

²¹ਸਾਰਾ ।

ਪਾਇਆ ? ਜਿ ਸੋਹੇ ਸਬਦੁ ਜਿ ਘਟ ਮਹਿ ਉਪਜਤਾ^੧ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਉਸਿ ਨਿਰੰਜਨ ਪਰਮ ਤਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਜਿ ਹਿਰਦੈ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜਿ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਤਹਾ ਤੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਏਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਰੇ ! ਸੋ, ਹਉ ਹੀ ਹੋ, ਤੇਰੇ ਭੀਤਰਿ ਹੀ ਹੋ; ਤੂ ਬਾਹਰਿ ਕਹਾ ਦੂਦਤਾ ਹੈ ? ਭੂਲਾ ਕਿਉ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ? ਤੂ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਮੇਰੀ ਓਰ^੨ ਆਉ, ਅਉਰੁ ਤਰਫ ਨ ਜਾਹਿ। ਸੁ ਓਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਬੇਠੇ, ਚਲਤੇ, ਸੋਵਤੇ, ਜਾਗਤੇ, ਫਿਰਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਸਭਨਾ ਘਟਾ ਮਾਹਿ ਹੋਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਆਵਾਜੁ ਹੈ, ਤੀਨਿ ਹੀ ਭਵਣ ਮਾਹਿ, ਜਿ ਚਾਰਿ ਖਾਣੀ ਕੇ ਅਰੁ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਕੇ ਜਿ ਜੀਅ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਭਨਾ ਘਟਾ ਮਾਹਿ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ਏਹੀ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਸੁ ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ! ਇਸਿ ਸਬਦੁ ਕੇ ਆਵਾਜ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਰਸਾ ਭੋਗਾ ਸਾਥਿ ਰਸਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਉ ਜਾਣਤਾ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਏਹ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ਹੈ। ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਕਉ ਏਸ ਸਬਦੁ ਸਾਥਿ ਬੰਦੁ ਪਾਇ ਦੀਆ ਹੈ। ਜਦਿ ਮਨ ਕਾ ਅਰੁ ਸੋਹੇ ਸਬਦੁ ਕਾ ਜੋਤੁ ਬੰਦੁ ਪੈਆ, ਤਬ ਮਨੁ ਸਬਦੁ ਸਾਥਿ ਅਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਮਨੁ ਠਹਰਾਨਾ। ਤਬ ਸਹਜੇ ਹੀ ਏਸ ਮਨ ਕਉ ਆਨੰਦੁ ਉਪਜਿਆ। ਤਬ ਏਹੁ ਜਿ ਆਤਮਾ ਥਾ, ਸੁ ਦਿਨਿ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਭੀਨਿ ਭੇਆ। ਤਬ ਏਹੁ ਆਤਮਾ ਤਤੁ, ਉਸਿ ਪਰਮ ਤਤੁ ਕੇ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ! ਜਬ ਲਗਿ ਏਹੁ ਵਿਧਿ^੩ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨ ਬਤਾਵੇ, ਤਬ ਲਗਿ ਆਵੇ^੪ ਜਾਵੇ। ਤਿਸ ਤੇ ਇਸੁ ਬਿਧਿ ਪਾਈ ਬਿਨਾ, ਏਹੁ ਆਤਮਾ ਜੀਉ ਭੇਆ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਾ ਭੋਗਣਹਾਰਾ, ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਕਾ ਜਾਣਹਾਰਾ, ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਭ੍ਰਮਣਹਾਰਾ ਹੋਆ। ਅਰੁ ਜਦਿ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕਾ ਜਾਣੀ ਹੂਆ, ਤਬ ਏਸ ਕੀ ਹਉਮੈ ਮਿਟੀ, ਆਤਮਾ ਜੁ ਤਤੁ ਥਾ, ਸੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪਰਮ ਤਤੁ ਕਉ ਜਾਇ ਸਮਾਇਆ। ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਸਕਲ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ, ਉਸੁ ਸੋਹੇ ਸਬਦੁ ਸਮਝਣੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਕਿਉਂਜਿ ਸੋਹੇ ਸਬਦੁ, ਸਭਨਾ ਘਟਾ ਮਹਿ ਏਹੀ ਅਵਾਜ ਉਨਿ ਸੁਣੀ, ਜੁ ਸਭਨੀ ਘਟੀ ਹਉ। ਤਬ ਕਿਸ ਸੰਉ ਭਲਾ ਕਹੈ, ਕਿਸ ਕਉ ਬੁਰਾ ਕਹੈ ਜਾ ਸਭਨੀ ਘਟੀ ਓਹੇ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਸਭ ਨਿਰੰਜਨੁ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ। ਸਭਨਾ ਸਾਥਿ ਨਿਰਵੇਰੁ ਭੇਆ; ਸਭਨਾ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਪੂਜਣੇ; ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁ^੫ ਭੇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਅਰੁ ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੁ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਕਲ ਪੁਰਖੁ, ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜਪੀਐ ਨੀਤ ॥

ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੀਅਹਿ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਹੁ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੧ ॥ ੨੮੯ ॥ ੨੮੯ ॥

^੧ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ^੨ਵਲ; ਪਾਸੇ। ^੩ਤਰੀਕਾ, ਦੰਗ। ^੪ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ^੫ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ। ^੬ਚਰਨ ਪ੍ਰਭੀ।

ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੀਚਿ ਅਪਨੇ ਦੁਆਰੇ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੁਇ ਭਾਈ ਆਪਸ ਬੀਚਿ ਝਗੜਤੇ ਆਏ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਜਿ ਆਇ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਪਰੁ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਗੇ ਬਾਦਾ^੧ ਬਿਬਾਦੁ ਕਰਣੇ ਅਰੁ ਬੁਰੇ ਬੁਰੇ ਕੁ-ਰਸੇ^੨ ਬੋਲ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਾਗੇ ਬੋਲਣੇ । ਓਹੁ ਉਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਹੈ, ਓਹੁ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈ; ਲਾਗੇ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਿਖਾਦੁ^੩ ਕਰਨੇ । ਤਬ ਇਕੁ ਕਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਤਨਾ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਦਰਬ^੪ ਦਬਿ ਪੈਆ ਹੈ ਜੀ; ਦੋਦਾ ਨਾਹੀ" । ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਗੇ ਲੜਨੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿ ਪੜਿਆ; ਉਨ ਕਾ ਵੇਰੁ ਵਿਰੋਧੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕ^੫ ਦੁਨੀਆ ਕੈਸੀ ਹੋਈ । ਸਾਲਕ^੬ ਮਿਰੁ ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ ॥

ਭਾਈ ਬੰਧੀ ਹੋਤੁ ਚੁਕਾਇਆ^੭ । ਦੁਨੀਆ ਕਾਰਣਿ ਦੀਨੁ^੮ ਗਵਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਏਹਿ ਸਭੇ ਭਰਾਵ ਹੋਨਿ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਹੁ ਭਿਰਾਵਰਣ ਦਾ ਸਾਕੁ ਰਹਿ ਗਿਆ । ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣੁ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਵੇਰੁ ਉਪਜਿਆ ਹੈ । ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਆਪ ਵਿਚਿ, ਜਿ ਇਸ ਨੂ ਮਾਰੀ; ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਹਉ ਲਈ" । ਅਰੁ ਓਹੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਸ ਨੂ ਹਉ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਏਸ ਥਾਵਹੁ ਮਾਇਆ ਹਉ ਲਈ । ਏਸੁ ਦੁਨੀਆ ਉਪਰਿ ਏਨ੍ਹਾ ਦਾ ਈਮਾਨੁ ਗਿਆ, ਜਿ ਆਪਸ ਬੀਚਿ ਏਹਿ ਸਭ ਭਿਰਾਉ ਲੜਿ ਮਰਦੇ ਹੋਨਿ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਓਹੁ ਭਿਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਤੁ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ? ਕਿਹੁ ਨ ਜਾਪੀ । ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੋਆ ਜਿ ਏਨਾ ਨੇ ਆਪ ਵਿਚਿ ਵੇਰੁ ਪੈਆ; ਅਸਨੋਹੁ^੯ ਹੋਤੁ ਪਿਆਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗਿਆ । ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਨਾ ਦੇ ਹੋਤ ਦੀ ਕਿ ਚਲੀ ਹੈ—ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਲਿਹ^{੧੦} ਸਾਦਕ ਸਾਬਰ ਕਹਾਵਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਸਾਦਕੀ ਸਾਬਰੀ ਭੀ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਰਹਣ ਨਾਹੀ ਦੇਦੀ, ਅਰੁ ਭਲਿਆ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਨਾਹੀ ਰਹਣ ਦੇਦੀ; ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਹੈ । ਏਸੁ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਲਈ ਸੇਸਾਰਿ, ਦੀਨ ਗਵਾਇਆ । ਇਤਨਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ! ਜਿਚਰੁ ਏਥੈ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਰਹਦਾ ਹਾ, ਤਿਚਰੁ ਭੀਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸੁ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੋਆ ਏਹੁ ਸੇਸਾਰੁ ਪੈਆ ਪਿਟਦਾ ਹੈ; ਪਾਪ ਅਨਰਥ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਸੁ ਮਾਇਆ ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਚਲਦੀ ਨਾਹੀ । ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੋਆ ਹਉ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਾਈਆਂ, ਬੰਧਾਂ, ਨਾਲਹੁ ਹੋਤੁ ਕਿਉ ਗਵਾਇਦਾ ? ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭਿ ਕੀਤੇ ਸਕਿਆ ਨਾਲਹੁ ਭੀ ਜਾਇ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਹੁ ਭੀ ਜਾਇ । ਸੁ ਪਈ ਭਠਿ ਏਹੁ ਮਾਇਆ । ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਸਿਦਕ ਸਿਰਿ ਖੜੇ ਹੋਵਹ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਹਿ ਆਵੈ । ਇਸਿ ਦੇ ਏਹੁ ਗਲ ਮਨਿ ਨ ਵਸੀਆ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭਿ ਕੀਤੇ ਮਾਇਆ ਹਥਿ

^੧ਝਗੜਾ ।

^੨ਛਿੱਕੇ, ਕੋੜੇ ਬਚਨ ।

^੩ਵਿਵਾਦ, ਝਗੜਾ ।

^੪ਧੋਨ, ਦੌਲਤ ।

^੫ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੧੪੧੦ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੧ ।

^੬ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ।

^੭ਦੂਰ ਭੀਤਾ ।

^੮ਧਰਮ, ਪੁਲੋਕ ।

^੯ਪ੍ਰੇਮ, ਮੁਹੱਬਤ ।

^{੧੦}ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਚਲਣ ਵਾਲਾ,

ਰਬ ਦਾ ਮਿਤਰ ।

ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ, ਅਰੁ ਸਾਰਿਆ ਸਕਿਆ ਨਾਲਹੁ ਭਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੋਭਿ ਕੀਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਹੁ ਭਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਭੀ ਪਰੇਰੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਲੇ^੧ ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਪਵਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਥਿ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਸਿ ਕੂੜੀ ਜਲ ਉਤੇ ਹੋਇੁ ਕਿਆ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਪਿਟਿ ਮਰਦਾ ਹਾ । ਏਉ^੨ ਕਿਨੇ ਹੀ ਨ ਸਮਝਿਓ, ਜਿ ਪਈ ਭਠਿ ਏਹ ਮਾਇਆ; ਏਸ ਨੁ ਛਡਿ ਕਰਿ ਹੋਇੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਵੈ । ਕਿਛੁ ਸਿਦਕੁ ਸਬੁਰੀ ਸੰਤੋਖੁ ਪਕੜਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੋਇ । ਜਿਸੁ ਕੇ ਮਨਿ ਏਹ ਬਾਤ ਬਸੈ, ਸੋਈ ਨਿਸਤਰੇ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੇ ਜੀ ਏਹ ਨ ਵਸੈ, ਸੋਈ ਨਰਕਿ ਜਾਇ ॥ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਲੋਭੀ ਹੈ, ਸੁ ਅਵਸਿ^੩ ਨਰਕਿ ਪਾਤੀ ਹੋਇਗਾ । ਜਿਉ^੪ ਜਿਉ^੫ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਸੁ ਸਲੋਕ ਕਉ ਪਤਿ ਪਤਿ, ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਰੰਗ ਸਾਥਿ ਅਰਬੁ ਕਰੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਉਨ ਕੇ ਆਤਮੇ ਤੇ ਸਕਤਿ ਨਿਵਰਤ ਹੋਇ ਗਈ, ਉਨੁ ਕਾ ਆਤਮਾ ਸਾਂਤਿ ਰੁਪੀ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਕਹਨ ਲਾਗੇ, "ਜੀ, ਹਮ ਤੇ ਆਏ ਬੇ ਮਹਾ ਵਿਰੋਧ ਬੀਚਿ. ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਸਾਥਿ ਅਰੁ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਕੇ ਜਿ ਏਹ ਅੰਬੁਤ ਬਚਨ ਸੁਨੇ, ਸੁ ਜੀ, ਤਿਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਆਤਮੇ ਤੇ ਓਹੁ ਵਿਖਿਆਧੁ ਸਭੁ ਮਿਟਿਆ ਹੈ ਜੀ । ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ" । ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀਐ, ਹਮ ਕਉ ਅਪਨੇ ਚਰਨੀ ਲਗਾਇ ਲੀਜੀਐ । ਏਹ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਜਿਸੇ ਕਉ ਜਾਨੀਐ ਤਿਸ ਕਉ ਦੀਜੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨੁ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਮਾਇਆ ਤੁਸੀ ਕਾਇਸ" ਨੋ ਲਟਾਇਦੇ ਹਹੁ, ਅਪੁਣੀ ਮਾਇਆ ਅਪਣੇ ਹੀ ਪਾਸਿ ਰਹਣ ਦੇਹੁ । ਤੁਸੀ ਏਹੁ, ਆਪ ਵਿਚੁਹੁ ਵੇਰੁ ਵਿਗੁਹੁ^੬ ਦੁਰਿ ਕਰਹੁ, ਮਿਲਹੁ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਏਹ ਮਾਇਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਏਹ ਏਤੇ ਬਾਇ ਛੋੜਿ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰੁ ਤੁਸੀ ਲੜਦੇ ਹਹੁ । ਲੜਹੁ ਮੁਲਿ^੭ ਨਾਹੀ । ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੰਤੋਖੁ ਪਕੜਹੁ, ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਹੁ । ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਹਿ ਚਲਹੁਗੇ, ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਭੀ ਬਹਤੋਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਭੀ ਤੁਸਾਡੀ ਪਤਿ ਰਹੇਗੀ । ਪੁਰਖਹੁ ਜਾਹੁ ਆਪਣੀ ਘਰੀ^੮ । ਤੁਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਵਿਚਿ ਭਾਈ ਹਹੁ । ਭਾਈ ਦਾ ਬੁਰਾ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਾਂ ਮਹਾ ਦੋਖੁ^੯ ਹੀ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਬੁਰਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਮੰਗਣਾ । ਏਸੇ ਗਲੇ ਤੁਸਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ । ਤਬ ਏਤਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ । ਉਨਹੁ ਝਗੜਾ ਝੇੜਾ ਸਭੁ ਦੁਰਿ ਕੀਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੇ ਜਪਣੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਲੇ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਭਏ । ਅਪਨੀ ਘਰੀ^੮ ਆਏ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਆਇ ਕਿਰਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਰਹੇ, ਸੰਪਉ^੧ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਵਾਸ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਐ, ਤਜਿ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੨ ॥
੨੯੦ ॥ ੨੯੦ ॥

^੧ਮਿਲਣਾ ।

^੮ਅਪ੍ਰਾਧ, ਪਾਪ ।

^੨ਚਰੁਰ ।

^੭ਧਨ, ਦੇਲਤ, ਪਦਾਰਥ ।

^੩ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ।

^੬ਲੜਾਈ, ਝਗੜਾ ।

^੫ਬਿਲਕੁਲ ।

ਹਉਮੈਂ ਅਵਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਮਹਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸੰਤ ਲੋਕ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਬੇ ਅਰੁ ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਤੀ ਬੀ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਰਾਮ, ਜੇ ਰਾਮ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਏ” । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਭੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਜੁ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਜੀ” । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕੇ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਰਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਨਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਚਾਰੇ ਬੰਦ ਹੈ ਸੁ ਇਨਹੁ ਮਾਨੁਖਾ ਹੀ ਕਉ ਸਮਝਣੇ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਠਾਰਹਿ ਜਿ ਪੁਰਾਣ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਏਨਾ ਮਨੁਖਾ ਹੀ ਕੇ ਸਮਝਣੇ ਕਉ ਭੇਏ ਹੈ” । ਬਹੁਤਿ ਤਿਸ ਮਹਿ ਜਿ ਗੀਤਾ ਅਰੁ ਭਾਗਵਤ ਜਿ ਸਭਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਬੀਚ ਤੇ ਮਥਿ ਕਾਢੇ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਏਨਾ ਮਾਨੁਖਾ ਕੇ ਸਮਝਣੇ ਕੇ ਰਾਈ” । ਅਰੁ ਭਗਤਾ ਜਿ ਬਾਣੀ ਉਚਰੀ, ਸੁ ਭੀ ਮਾਨੁਖਾ ਹੀ ਕੇ ਸਮਝਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਮਾਨੁਖ, ਜੁ ਅਜੇ ਭੀ ਸਮਝਤੇ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਾਰਨੁ ਹੈ ? ਪੜਤਾ ਭੀ ਹਰਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਪਤਿ ਪਤਿ ਸਮਝਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਕਮਾਵਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸਮਝੇ, ਬਿਨਾ ਹੀ ਕਮਾਏ, ਗੁਰੂ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਭਗਤ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ । ਇਕਿ ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ, ਬਿਨਾ ਕਮਾਏ, ਪੰਡਿਤ, ਸਿਆਨੇ ਚਤੁਰ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਹਮ ਤੋ ਏਹ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਛੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹੇ ਹੈ, ਜਿ ਏ ਮਹਾਰਾਜ ! ਸੁ ਐਸਾ ਕਵਨੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਦ ਪਾਸ ਤੇ ਹਮ ਏਹ ਵਿਧਿ ਪੁਛਹਿ ? ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਹਮ ਬਹੁਤੁ ਨਉਤ ਦੇਖਤੇ, ਅਬ ਤੇਰਿਆ ਚਰਨਾ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹੈ ਜੀ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਏਹ ਕਥਾ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਹਮਾਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਦੇਹੁ ਮਿਟੇ” । ਤਬ ਉਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਨਹੁ^੧ ਜਿ ਅੰਧੇ^੨ ਘੁਪ ਕਹਿਆ^੩ ਬਿਰਧੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੇ ਉਧੇ^੪ ਕਵਲ ਦਿਸਨਿ ਖਰੇ^੫ ਕਰੁਪ ॥
ਇਕਿ ਕਹਿ ਜਾਣਨਿ ਕਹਿਆ ਬੁਝਨਿ ਤੇ ਨਰ ਸੁਖਭ ਸਰੁਪ ॥
ਇਕਨਾ ਨਾਦੁ^੬ ਨ ਬੇਦੁ^੭ ਨ ਗੀਅ^੮ ਸੁ ਰਸੁ ਕਸ^੯ ਨ ਜਾਣੰਤਿ ॥
ਇਕਨਾ^{੧੦} ਸਿਧਿ ਨ ਬੁਧਿ ਨ ਅਕਲਿ ਸਰ ਅਖਰ^{੧੧} ਕਾ ਭੇਏ ਨ ਲਹੇਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਨਰ ਅਸਲਿ ਖਰ^{੧੨} ਜਿ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਗਰਬੁ ਕਰੰਤਿ ॥ ੧ ॥

^੧ਰਿਝਕਣਾ, ਵਿਚਾਰਨਾ । ^੨ਸੰਸਾ, ਭਰਮ, ਸ਼ੱਕ : ^੩ਵੱਖ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੪੧੧, ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੧ । ਇਹੋ ਸਲੋਕ ਪੰਨਾ ੧੨੪੫-੪੬ ਉਤੇ ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ।
^੪ਮਨ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੁਹ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਅਗਿਆਨੀ । ^੫ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਲਾਜ ਨਹੀਂ ਪਾਲਦੇ ।
^੬ਪੁੰਨੇ, ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਕੰਵਲ ਉਲਟੇ ਹਨ । ^੭ਬਹੁਤ ਕੋਝੇ । ^੮ਸ਼ਬਦ । ^੯ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰ ।
^{੧੦}ਗੀਤ ਦਾ ਰਸ । ^{੧੧}ਕਸੈਲਾ ਆਇ ਛੇ ਰਸ-ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ । ^{੧੨}ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ।
^{੧੩}ਅੱਖਰ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਭਾਵ ਉੱਝਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ^{੧੪}ਨਿਰੇ ਖੋਭੇ ਭਾਵ ‘ਮੂਰਖ’ ਹਨ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਰਾਮੁ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਨਕਾ ਮਨੁ ਅੰਧਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਤਮੇ ਤੇ ਭੀ ਅੰਧ ਘੁਪ ਹੈ; ਜਿਨ ਕਉ ਵੇਦਾਂ, ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕਾ ਕਹਿਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸੁਝਤਾ; ਅਰੁ ਨਾ ਸਾਧਾ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਾ ਭੀ, ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਕਿਛੁ ਅਸੁਰ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਸੁ ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅੰਧਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਮਲੁ ਉਨ ਕਾ ਉਧਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਓਇ ਵਿਗੜ ਰੂਪ ਹੈ, ਨਾ ਇਸਿ ਜਹਾਨ ਕੇ, ਨਾ ਉਸਿ ਜਹਾਨ ਕੇ। ਕਿਉ, ਜਿ ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਮਝ ਕਾਈ ਨਾਹੀ, ਓਇ ਅੰਧੇ ਉਧਾ ਮੁਖ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਵਾਰੇ ਆਤਮੇ, ਤੇ ਆਪਿ ਭੀ ਕਹਿ ਜਾਣਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਅਉਰਾਂ ਕੋ ਭੀ ਕਹਿ ਸਮਝਾਵਤੇ ਹੈ। ਓਇ ਮਹਾਂ ਸੁਘੜ, ਚਤੁਰ, ਸਰੂਪ ਹੈ। ਓਇ ਸਿ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਭੀ ਸੁਖੀ ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਸੁਖੀ। ਏਹ ਤੇ ਇਕਿ ਬੁਝਣਹਾਰੇ ਅਰੁ ਇਕਿ ਅਣ ਬੁਝਣਹਾਰੇ, ਪਰ ਓਇ ਜਿ ਹੈ ਸੀਵ, ਸੁ ਨ ਰਸ ਕੀ ਸਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਨ ਰਾਗ ਨਾਦ ਕੀ ਸਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਨਾ ਕਿਛੁ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਬਾਣੀ ਬੀਚਾਰ ਕੀ ਸਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈ। ਸੁ ਓਇ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਇਵ ਹੀ ਮੁੜ ਹੈ। ਓਇ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ, ਖਰ, ਪਸੁ ਗਰਧਪ^੧ ਹਤਿਆਰੇ ਹੈ ਜਿ ਬਿਨਾ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਗੁਮਾਨੁ ਕਰਹਿ, ਜਿ ਹਮ ਐਸੇ ਐਸੇ ਚਤੁਰ ਹੈ। ਓਇ ਮਾਨੁਖਾਂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਅਸਲਿ ਖਰ ਗਦਹ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ, ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ। ਸੋਈ ਸਮਝਿਆ ਅਰੁ ਸੋਈ ਰਾਗੀ, ਅਰੁ ਸੋਈ ਨਾਦੀ, ਸੋਈ ਵੇਦੀ, ਸੋਈ ਭੇਦੀ, ਸੋਈ ਸਰਬ ਗੁਣੀ, ਜਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਾਗੇ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ! ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤੇ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਬਾਦਿ^੨ ਹੈ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਤਬ ਓਇ ਸਾਧ ਜਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ; ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ, ਬਿਨੁ ਨਾਦ ਸਿਉ, ਸਗਲਾ ਜੀਵਣੁ ਬਾਦਿ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ^੩ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੬੩ ॥ ੨੯੧ ॥ ੨੯੧ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂ ਯਾਦ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਹਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

* ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ । ਤਿਨ੍ਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

^੧ਪੁੱਠਾ, ਉਲਟਾ ।

^੨ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਬੇਮੁਖ ।

^੩ਗਧਾ ।

^੪ਬਿਅਰਥ, ਫਸੂਲ ।

^੫ਕਿਰਪਾ ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ । ਮੈ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ । ਆਈਐ ਸਾਧਹੁ ਜੀ, ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਹੁ, ਆਵਹੁ, ਬੈਸਹੁ" । ਤਬ ਓਇ ਸਾਧ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਛੋਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ! ਕਲਿਆਣ ਹੈ ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ਤੇ ਸਭ ਕਲਿਆਣ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀ ਏਕ ਬੀੜੀ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਹਮ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈ" । ਜੇ ਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਕਰਹਿ, ਤਉ ਕਿਛੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਏਹੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹ ਤੇ ਸਭ ਪੈਦਾਇਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਇਕਿ ਨੀਚ ਹੈ; ਇਕਿ ਉਚ ਹੈ; ਇਕਿ ਵਡੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਲਹੁਤੇ ਹੈ ਜੀ । ਵਡੇ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਹੋਏ ਅਰੁ ਲਹੁਤੇ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕੀਏ । ਅਰੁ ਉਤਮ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕੀਏ ਅਰੁ ਨੀਚ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕੇ ਕੀਏ । ਅਰੁ ਜੀ ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ ਕੀਏ, ਇਕਿ ਧਨ ਪਾਤ੍ਰ ਕੀਏ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਕੀਏ, ਬਡੇ, ਲਹੁਤੇ, ਤੈਸੀ ਹੀ ਤੈਸੀ ਮਿਹਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ, ਜਿ ਵਡਿਆ ਕਉ ਵਡੀ ਮਿਹਰ, ਲਹੁਤਿਆ ਕਉ ਲਹੁਤੀ ਮਿਹਰ, ਬੋਝੀ ਮਿਹਰ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਸੀ ਹੀ ਮਿਹਰ ਹੈ ਜੀ ? ਪੈਦਾਇਸ ਤੇ ਸਭ ਇਕਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ ਜੀ । ਦਿਖਾ, ਪਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਬਹੁਤ ਕਉਣੁ ਭਾਵਤੇ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਉ^੧ ਮਣੁ ਹਸਤੀ ਘਉ ਗੁਣੁ ਖਾਵੇ ਪੰਜਿ^੨ ਸੇ ਦਾਣਾ ਖਾਇ ॥
 ਭਕੇ^੩ ਫੁਕੇ ਖੋਹ ਉਡਾਵੇ ਸਾਹਿ^੪ ਗਇਐ ਪਛੁਤਾਇ ॥
 ਅਧੀ ਫੁਕਿ^੫ ਮੁਈ ਦੇਵਾਨੀ । ਖਸਮਿ^੬ ਮਿਟੀ ਫਿਰਿ ਭਾਨੀ ॥
 ਅਧੁ ਗਲਾ^੭ ਚਿਤੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ ਗੋਣਿ^੮ ਚਤੀ ਬਿਲਲਾਇ ॥
 ਖਸਮੇ^੯ ਭਾਵੇ ਓਹ ਚੰਗੀ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ॥
 ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ^{੧੦} ਮਾਰੇ ਸੇ ਮਿਰਿਆ^{੧੧} ਸਭ ਪਿਛੈ ਪੈ ਖਾਇ ॥
 ਹੋਇ ਸਤਾਣਾ^{੧੨} ਘੁਰੇ^{੧੩} ਨ ਮਾਵੇ ਸਾਹਿ ਗਇਐ ਪਛੁਤਾਇ ॥
 ਅਧਾ ਕਿਸ ਨੋ ਬੁਕਿ^{੧੪} ਸੁਣਾਵੇ ਖਸਮੇ ਮੂਲ ਨ ਭਾਵੇ ॥
 ਅਕ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਅਕ ਤਿਛਾ ਅਕ ਭਾਲੀ ਬਹਿ ਖਾਇ ॥
 ਖਸਮੇ ਭਾਵੇ ਓਹ ਚੰਗਾ ਜੇ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਚਾਰਿ ਦਿਹਾਤੋ ਸੁਖਿ ਕੀਤੇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥
 ਗਲਾ ਵਾਲੇ ਹੋਨਿ ਘਣੇਰੇ^{੧੫} ਛਡਿ ਨ ਸਕੇ ਕੋਈ ॥

ਮਖੀ ਮਿਠੈ ਮਰਣਾ ॥

ਜਿਨ੍ਹ ਤੁ ਰਖਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਨੋਡਿ ਨ ਆਵੇ ਤਿਨ੍ਹ ਭਉ ਸਾਗਰੁ ਤਰਣਾ ॥

^੧ਛੋਟੇ ।

^੨ਬੋਹਤੀ ।

^੩ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ —ਪੰਨਾ-੧੨੮੬ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਮ: ੧ ।

^੪ਸਵਾ ਮਣ ।

^੫ਪੰਜ ਸੇ ਮਣ । (ਉਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀ ਮਣ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ) ।

^੬ਭਕਾਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ

ਖਾ ਕੇ ।

^੭ਸੁਆਸ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ।

^੮ਹੋਕਾਰ ।

^੯ਖਸਮ ਵਿਚ ਮਿਟੀ (ਸਮਾਈ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ।

^{੧੦}ਗੁੱਲੀ (ਦਾਣੇ ਦੀ) ।

^{੧੧}ਆਸਮਾਨ ।

^{੧੨}ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, "ਖਸਮ ਪਿਆਰੀ ਨਾਨਕਾ

ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ" ।

^{੧੩}ਸ਼ੇਰ ।

^{੧੪}ਮਿਰਗਾ ਨੂੰ ।

^{੧੫}ਬਲ ਵਾਲਾ ।

^{੧੬}ਖੁੱਡ ਵਿਚ ਸਮਾਦਾ ਨਹੀਂ ।

^{੧੭}ਗੱਜ ਕੇ ।

^{੧੮}ਬਹੁਤੇ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਨਿਹੇ ਪੁਰਖਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ । ਸਵਾ ਮਣੁ ਹਸਤੀ^੧ ਇਹਾਤੀ ਘਿਉ ਅਤੇ ਗੁਣ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਮਣ ਦਾਣਾ ਹਸਤੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੁ ਰੁਖ ਹੈ, ਸੇ ਭੀ ਇਕ ਦੁ ਡਾਲ ਪਤ੍ਰਾ ਸਮੇਤਿ ਭੋਨਿ ਦਾਹਿ ਖਾਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਹਸਤੀ ਕੇ ਸਮਾਨਿ^੨, ਹੋਰੁ ਜੀਉ ਵਡਾ ਉਚਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਉਸ ਮਹਿ ਜੋਰੁ ਭੀ ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਹੈ; ਉਸ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਅਉਰੁ ਸਕਤਾ^੩ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਉਨਿ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾਇਆ ਹੈ । ਫੁਕੀਆ ਜਿ ਅਪਣਾ ਬਲੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਰਬਿਆ^੪, ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਬਲਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਡਕਣਿ ਫੁਕਣਿ ਅਰੁ ਜਿਨਿ ਸਾਹਿਬ ਓਹੁ ਕੀਤਾ ਥਾ, ਐਸਾ ਜੇਸਾ ਬਲੀ, ਸੇ ਸਾਹਿਬੁ ਨ ਜਾਨੇਸੁ । ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬ ਨ ਖੁਸਿ ਨ ਆਇਓ । ਜਿ ਦੇ ਬੋਹੇ ! ਤੂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੀਓ, ਅਰੁ ਹੋਇ ਹੀ ਕੁਝ ਕਉ ਦੇਤਨਾ ਅਹਾਰੁ^੫ ਪਹੁਚਾਵਤਾ ਥਾ; ਅਰੁ ਮੈ ਹੀ ਕੁਝ ਕਉ ਦੇਹੁ ਦੇਤਨਾ ਬਲੁ ਦੀਆ ਥਾ । ਤੂ ਇਤਨਾ ਕਿਆ ਡਕਤਾ ਫੁਕਤਾ ਹੈ ? ਤੇ ਮੁਝ ਕਉ ਨ ਜਾਣਿਆ, ਰੇ ਭੁਲੇ ! ਤਬ ਜਦ ਉਸ ਕੀ ਫੁਕ ਨਿਕਲਿ ਗਈ, ਤੇ ਕਈ ਸੇ ਮਣਾ ਉਸ ਕੀ ਦੇਹੀ ਕਾ ਭਾਰੁ ਥਾ, ਸੁ ਵਹਿ ਪੜਿਆ । ਡਿਰਿ ਮਿਟੀ ਸਿਉ ਮਿਟੀ ਰਲਿ ਗਈ । ਤਉ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ । ਉਸ ਕਾ ਤੇ ਦੇਹੁ ਭੀ ਵਡਾ, ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਭੀ ਬਹੁਤੁ, ਅਰੁ ਖਾਣਾ ਭੀ ਬਹੁਤੁ, ਓਹੁ ਤਉ ਸਭਨੀ ਬਾਤੀ ਵਡਾ ਥਾ, ਪਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਉਨਿ ਯਾਦਿ ਨ ਕੀਆ । ਤਿਸ ਤੇ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸੀ ਨ ਆਇਆ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ਉਸ ਕੀ ਬਡਿਆਈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਅਧਾ ਦਾਣਾ ਚਿਤੀ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਸਿਰਸਾਹੀ ਭਰ ਕਾ ਉਸ ਕਾ ਦੇਹੁ ਹੋਇਗਾ; ਅਰੁ ਉਡਿ ਕਰਿ ਓਹ ਆਕਾਸਿ ਚਤਤੀ ਹੈ; ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋਤੀ ਹੈ; ਭੀ ਤੂ, ਭੀ ਤੂ, ਕਰਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸੀ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਉ ਓਹੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਕਉਣੁ ਵਡਾ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਮਹਿ ? ਏਹ ਜਿ ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਮਹਿ ਸਿੰਘ^੬ ਵਡਾ ਹੈ; ਸਭਸੁ ਤੇ ਸਕਤਾ ਹੈ; ਮਹਾਬਲੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਮਿਰਗ ਹੈ । ਜੇ ਉਸਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕਈ ਸੇ ਮਿਰਗ ਮਾਰੇ । ਉਸ ਕੇ ਬਲ ਕਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚਿ ਸਕਤਾ, ਸਭ ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਹੈ, ਜਿਤਨੀ ਨਾਹਰ ਜਾਤਿ ਹੈ ਨਹਦਰਾਲਾ । ਸੁ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਏ ਖਾਂਦੇ ਹੋਨਿ । ਸਭਸੁ ਤੇ ਓਹੁ ਸਕੁਣਾ^੭ ਹੈ; ਮੋਵਦਾ ਕਿਤੇ ਠਾਇ ਨਾਹੀ । ਪਰੁ ਜਾਂ ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗੋਆ, ਤਾਂ ਬਲੁ ਸਭੁ ਨਿਕਲਿ ਗੋਆ । ਓਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸੀ ਨ ਆਇਓ, ਤਾਂ ਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਜੇ ਫੁਕਿਆ, ਡਕਿਆ । ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨ ਹੁਆ ਉਸ ਕਾ ਬਲੁ, ਜਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਨ ਭਾਣਾ । ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭੁਲੇ ! ਏਹੁ ਤਉ ਬਲੁ ਤੁਮ ਕਉ ਮੇਰਾ ਹੀ ਦੀਆ ਥਾ । ਤੂ ਕਿਆ ਫੁਕਤਾ ਬਕਤਾ ਹੈ ? ਅਪਣੇ ਬਲ ਕਾ ਗਰਬੁ ਤੇ ਕੀਆ । ਤੇ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਉ ਯਾਦਿ ਨ ਕੀਆ ?” ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਉਸਿ ਸਿੰਘ ਕੀ ਬਡਾਈ ਅਰੁ ਬਲੁ ਇਵ ਹੀ ਨਿਹਵਲੁ ਗੋਆ, ਕਿਉ ਜਿ ਓਹੁ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸਿ ਨ ਆਇਆ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਅਕ ਕੇ ਉਪਰਿ ਅਕ ਕਾ ਡਿਭੁ ਬੈਠਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੇ ਓਹ ਅਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਓਹ ਅਕ ਕੀ ਜਿ ਭਾਲੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ, ਮਹਾ ਬਿਖੁ ਰੂਪੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਓਹੋ ਹੀ ਅਹਾਰੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰੇ, ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੈ । ਓਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ਹੋਇ । ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ਜੀ ! ਉਸੁ ਹਸਤੀ^੮ ਅਰੁ ਉਸੁ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਉਰੁ ਕਉਣ ਜੀਉ ਵਡਾ ਬਲਵਾਨੁ ਥਾ, ਪਰੁ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ਓਇ ਬਡੇ ? ਜਾਂ ਉਨਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਯਾਦਿ ਨ ਕੀਆ, ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਖੁਸੀ ਨ ਆਇਆ । ਤਿਸ ਤੇ ਓਇ ਨਿਹਵਲ ਗਏ । ਨਾ, ਉਨ ਤੇ ਓਹੁ ਚਿਤੀ ਅਰੁ ਅਕ ਕਾ ਤ੍ਰਿਭੁ ਭਲਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋਹਿ । ਤਿਉ ਪੁਰਖਹੁ । ਸੋਈ ਭਲੇ ਹੈ, ਜਿਨਹੁ ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ । ਉਨਾ ਹੀ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੈ । ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਗੇ ਕਉਣੁ ਵਡਾ ਅਰੁ ਕਉਣੁ ਛੋਟਾ । ਸੋਈ ਵਡਾ ਜੁ

‘ਹਾਥੀ । ‘ਬਰਾਬਰ । ‘ਬਲ ਵਾਲਾ । ‘ਹੋਕਾਰ ਕੀਤਾ । ‘ਖੁਰਾਕ । ‘ਸੋਰ ।
‘ਸੋਰ । ‘ਬਲ ਵਾਲਾ । ‘ਹਾਥੀ ।

ਉਸ ਕਉ ਸਿਮਰੇ । ਜੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਹੁ ਧਨ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ
 ਬੇਮੁਖ ਹੈ, ਤੋ ਕਿਤੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ, ਓਇ ਕਿਸੀ ਜੁਨਿ ਕੇ ਕੀਤੇ ਕੀਜੀਅਈਗੇ । ਅਰੁ ਜੋ ਨੀਚਾ ਤੇ ਨੀਚੁ ਹੈ ਅਰੁ
 ਉਸ ਕੋ ਛਾਦਨੁ^੧ ਛੋਜਨੁ ਭੀ ਜੁਝਤਾ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਅਪਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਤੋ ਓਇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਬਹੁਤੁ
 ਭਾਵਤੇ ਹੈ, ਉਨ ਹੀ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੈ । ਅਰੁ ਭਾਈ ਸਾਧ ਜਨਹੁ । ਏਹੁ ਜਿ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਫਨੇ ਕੀ
 ਨਿਆਈ ਹੈ । ਜੇਸੇ ਸੁਫਨੇ ਮਹਿ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸੁਖ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜਦਿ ਅਖੀ
 ਉਘੜਤੀਆਂ ਹੈ, ਤੋ ਸੁਫਨੇ ਕਾ ਫਨਾ^੨ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਤੇਸੇ ਹੀ ਏਸੁ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਸੁਖ
 ਭੋਗ ਹੈ । ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਛੋਡਣਾ ਹੈ । ਈਹਾ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਗੋਇਲ^੩ ਕੀ ਜਿਉ ਮਿਹਮਾਨੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਆਇਆ । ਸੁ,
 ਜਿਨਹੁ ਈਹਾ ਆਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਵਿਸਾਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੁਖ ਭੋਗ
 ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਆਗੇ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿਗੇ । ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਾਣਤਾ ਭੀ ਹੈ, ਸੁਣਤਾ ਭੀ ਹੈ, ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕਰਿ,
 ਅਰੁ ਸਾਧ ਭੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਈਹਾ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਏਹੁ ਰਹਤਾ ਭੀ ਹੈ, ਜਿ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਹਸਤ ਕਉ ਤਜਿ^੪
 ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਜੀਐ, ਸਭ ਮਿਲਿ ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਕਥਤੇ ਹੈ । ਐਪਰੁ, ਛੋਡਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ ਛੋਡਣੀ ਖਰੀ ਕਠਨ
 ਹੈ । ਜੇਸੇ ਮਖੀ ਸਹਤਾ ਮਹਿ ਮਿਠਾਈ ਕੇ ਸੁਆਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੀਚਿ ਹੀ ਪਚਿ ਮੁਈ, ਨਿਕਸਣੇ ਨ ਪਾਈ, ਤੇਸੇ ਹੀ
 ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਰਸ ਕਸ ਇਦ੍ਰੀਆ ਕੇ ਸੁਆਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੁਝਿਆ^੫ ਹੈ, ਅਰੁ ਕੁਟੇਬ ਕੇ ਸੁਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਹਿਆ^੬
 ਹੈ, ਸੁ ਓਸੁ ਮਖੀ ਕੀ ਜਿਉ^੭ ਬੀਚਿ ਹੀ ਪਚਿ ਜਾਇਗਾ ਜੀ । ਏਹਿ ਜਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗ ਰਸ ਹੈ, ਸੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ
 ਅਸਥਿਰ ਨਾਹੀ । ਏਹਿ ਸੰਜੋਗੀ ਹੈ । ਜੇਸੇ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇਆ ਏਹੈ, ਤੇਸੇ ਹੀ ਜਦਿ ਵਿਸੋਗੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਮਿਟਿ ਜਾਤੇ
 ਹੈ । ਸਦਾ ਥਿਰੁ ਓਹੁ ਏਕੁ ਹੀ ਹੈ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਹੈ । ਅਕੇ ਓਇ ਅਮਰ ਹੂਏ ਹੈ, ਜਿ ਇਨ੍ਹਾ ਸੁਖਾ
 ਕੇ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਏ ਹੈ, ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤੇ ਹੈ । ਐਪਰੁ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਹਾਥਿ ਕਿਸੀ ਕੇ
 ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਕੇ ਆਪਿ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਇਸੁ ਤੇ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰੇਗਾ । ਚੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
 ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਇ ਸਿਮਰਿਏ ਭੋਜਲ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰੀਐ ॥

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਗਲੀਂ ਗਲਾਂ, ਦੰਮੀ ਘੋੜੇ ॥

ਕਹਨਿ ਬਹਲੇ, ਪਰੁ ਕਮਾਵਨਿ ਥੋੜੇ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਸੇ, ਜੁ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਲੋੜੇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਧੋਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ
 ਸਤਿ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੪ ॥ ੨੯੨ ॥ ੨੯੨ ॥

^੧ਕਪੜੇ । ^੨ਖਤਮ ਹੋਣਾ, ਨਾਸ ਹੋਣਾ । ^੩ਗਊਆਂ ਦੀ ਚਰਾਦ । ^੪ਛੋਡ ਕੇ । ^੫ਸ਼ਹਿਦ, ਮਾਖਿਓ ।
^੬ਖੁਝਿਆ ਹੈ, ਫਸਿਆ ਹੈ । ^੭ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੈ, ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ । ^੮ਵਾਂਗੂੰ, ਤਰ੍ਹਾਂ ।

ਹੀਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਜਦਿ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਿਨ ਵਧੇਰੇ ਬੀਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੀਚਿ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਅਰਦਾਸ¹ ਕੀਤੀ ਜਿ. 'ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ । ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੈ ਬੈਠਿਆ; ਤੂ ਤਾਂ ਜੀ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ; ਪਰ ਜੀ, ਜਾਂ ਬਾਹਰੁ ਫਿਰਿ ਤੁਰਿ ਆਈਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਾਣਾ² ਕੁ ਜੀਉ ਕਰਾਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸਲਾ³ ਭੀ ਹੋਇ ਆਈਦਾ ਹੈ, ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ ?' ਅਖੈ ਜੀ, 'ਧਿਰਿ⁴ ਕੇਹੜੀ ਦਸਾਵਣੀ ਹੈ ? ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਕਿਹੁ ਸਾਕੁ ਸਾਇਨਾ ਹੈ ਅਸਾਡਾ, ਜਿ ਓਥੇ ਚਿਤਿ ਵਿਕੈ । ਓਹੁ ਰਾਹੁ ਦਸਾਇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੀ, ਧਿਰਾ ਭੀ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਬਾਉ ਭਿ ਸਭੇ ਤੇਰੇ ਹੋਨਿ । ਪਰ ਜੀ, ਜਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਹੇਰ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀ, ਓਥੇ ਸਭਨੀ ਗਲੀ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ ਭਿ ਓਥੇ ਮਿਲਦੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਵਡਾ ਸਹਰੁ ਹੈ । ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਓਥੇ ਕਰਤੇ ਦੀ ਪੰਦਾਇਸ ਦੇ ਹੋਨਿ ਜੀ । ਅਸਾਡਾ ਰੰਗ, ਰੂਪ, ਸੁਖ, ਸਭੁ ਤਿਥਾਉ⁵, ਜਿਥੇ ਤੂ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, 'ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਚਲੁ, ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ' । ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਸਾਥਿ ਆਇ ਲਹੇਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਤਬ ਜਿਉ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਥੇ, ਬਾਜਾਰ ਬੀਚਿ, ਤਿਉ ਜਹਾਂ ਸਰਾਫ ਹਟਾਂ ਥੇ, ਅਰੁ ਜਵੇਹਰੀ ਥੇ, ਜਹਾਂ ਮੁਹਰਾਂ, ਰੁਪਈਐ ਮੌਤੀ ਲਾਲ ਜਵੇਹਰ ਥਾ ਵਣਜੁ ਹੋਤਾ ਥਾ, ਤਿਥੀ ਠਉਤ ਆਇ ਨਿਕਲੇ । ਤਹਾਂ ਲੋਕਹੁ ਜੁ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ, ਸੁ ਓਇ ਸਭਿ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਉਨਹੁ ਲੇ ਕਰਿ ਬੈਠਾਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਬ ਉਹਾ ਆਸਨੁ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਦੇਖਹੁ ਤੋਂ ਜੀ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ ਜੀ; ਜਿ ਨਾਹੀ ਪਰਖਿ ਜਾਣਦਾ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਦੇ ਭਾਣੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਦੇਕ ਸਾ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਖੋਟਾ ਖਰੁ ਤੇਹਾ ਹੀ ਖਰਾ । ਅਰੁ ਜੀ, ਸੰਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਅਣ ਪਾਰਖੁ ਹੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਸੰਯਾ ਹਜਾਰਾ ਵਿਚਹੁ ਸਰਾਫੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਰਾਫੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸੁ ਦੇਖਾਂ ਜੀ, ਓਹਿ ਜਿ ਖੋਟੇ ਕੇ ਅਰੁ ਖਰਿਆ ਕੇ ਪਰਖਤੇ ਹੋਨਿ, ਮੁਹਰਾਂ, ਰੁਪਈਆ, ਮੌਤੀ, ਹੀਰੇ ਲਾਲ, ਜਵਾਹਰ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਖਦੇ ਹੋਨਿ ਜੀ ? ਏਹੁ ਤਾਂ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਓਨਾ ਨੇ ਕਾਈ ਪਰਮੇਸਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੌਤੀਆ, ਰਤਨਾਂ, ਲਾਲ ਜਵਾਹਰਾਂ ਨੇ ਪਰਖਦੇ ਹੋਨਿ । ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਏਹ ਵਡੀ ਉਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਸੁਰਤਿ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਲਾਲ, ਮੌਤੀ, ਹੀਰੇ, ਰੁਪਈਏ, ਮੁਹਰਾਂ ਪਰਖਦੇ ਹੋਨਿ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਖਦੇ ਹੋਨਿ' ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਏਹਿ ਸਭਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੀ; ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਿਸੇ ਨੂ ਨਾਹੀ ਜਿ ਹੀਰੇ ਪਰਖਨਿ' । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਜੀ, ਅਹਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਿਕੁ ਹੋਨਿ ? ਜਾਂ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਹੀਰੇ ਨੇ ਸਮਝਦੇ ਹੋਨਿ ਜੀ । ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ । ਦਿਖਾ, ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਕਿਕੁ ਹੋਨਿ ਜੀ' ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਤੂ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਭੀ ਅਲਾਪ ਚਾਰੀ ਲੇ ਉਠਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਬਦੁ ਬਾਨੀ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

¹ਬੇਨਤੀ ।

²ਥੋੜਾ ਕੁ ।

³ਸੁਖੀ, ਬੇਫਿਕਰ, ਤਸੱਲੀ ।

⁴ਤਰਫ, ਪਾਸਾ ।

⁵ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ।

⁶ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੪੧੩ । ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਆਪੁ^੧ ਵੀਚਾਰੇ ਸੁ ਪਰਖੇ ਹੀਰਾ ॥
 ਏਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ॥
 ਗੁਰੁ ਮਾਨੈ ਮਨ ਤੇ ਮਨੁ ਧੀਰਾ ॥ ੧ ॥
 ਐਸਾ^੨ ਸਾਹੁ ਸਰਾਫੀ ਕਰੈ ॥
 ਸਾਚੀ^੩ ਨਦਰਿ ਏਕ ਲਿਵ ਤਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਹੀਰਾ ਕਵਣੁ ਹੈ—ਹੀਰਾ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਹੀਰਾ । ਅਖੈ ਜੀ, ਏਸੁ ਆਤਮੇ ਹੀਰੇ ਕਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਖੀਦਾ ਹੈ ? ਕਹੈ, ਆਤਮੇ ਹੀਰੇ ਕਉ ਸੋਈ ਪਰਖੇ ਮਰਦਾਨਿਆ । ਜਾ ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਸਮਝੈ, ਸਿਧਾਣੈ । ਜਿਨਿ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ, ਤਿਨਿ ਆਤਮਾ ਹੀਰਾ ਪਰਖਿਆ । ਸੋਈ ਪਾਰਖੂ, ਜਿ ਆਤਮਾ ਪਰਖਿਆ ਅਰੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਾਨਿਆ । ਅਖੈ ਜੀ, ਆਪੁ ਜਿ ਪਰਖੇ ਅਰੁ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਉ ਜਿ ਪਹਿਛਾਣੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹਿਛਾਣੈ ? ਕਹੈ ਪੁਰਖਾ । ਆਤਮੇ ਕਉ ਤਬ ਹੀ ਪਹਿਛਾਣੈ, ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੈ; ਅਰੁ ਓਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਰਬਤਿ ਏਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਣਾ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਦੇਖਣਾ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਹੁ ਕਹਿਆ ਜਦਿ ਏਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮੰਨਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਨਿਸਤਰਿਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਏਸੁ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ, ਤਬ ਜਾਇ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨਿ ਧੀਰਜੁ ਉਪਜਿਆ, ਜਿ ਏਕੁ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਏਕੋ ਹੀ ਕਰਤਾ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਐਸਾ ਕੋਈ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਹੀਐ, ਜਿ ਸਰਾਫੁ ਪਾਰਖੂ ਪਰਖਨਹਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਪਰਖ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ, ਏਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਈ, ਸੋਈ ਸਰਾਫੁ ਕਹੀਐ । ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਰਿਏ ਮਹਿ ਨਹਰਾਇਆ, ਸੋਈ ਸਾਹੁ, ਸੋਈ ਸਰਾਫੁ, ਸੋਈ ਪਾਰਖੂ” । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ ! ਏਹੁ ਸਰਾਫੀ ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੇਹਿ, ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜੀ” । ਤਬ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਓਹਿ, ਜਿ ਸਾਹੁ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜੀ^੧ ਸੁਇਨਾ, ਰੁਪਾ, ਰੁਪਈਯੇ, ਮੁਹਰਾਂ ਹੋਦੀਆਂ ਹੋਨਿ । ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਸਾਹੁ ਹੂਆ, ਸੁ ਇਸ ਕੀ ਪੂਜੀ ਕਿਆ ਹੋਈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਪ੍ਰੀਤੀ^੨ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਰੁ ॥
 ਨਿਰਮਲੁ ਸਾਚਿ ਰਤਾ ਪੈਕਾਰੁ^੩ ।
 ਸਿਫਤੀ ਸਹਜ ਘਰਿ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਪ੍ਰੀਤੀ, ਜਿ ਏਸੁ ਕੀ ਹੋਈ, ਸੁ ਨਿਰੰਜਨ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੋਇਆ । ਜਿ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰੈ, ਤਉ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਭਾ ਸਾਹੁ ਅਰੁ

^੧ਜੋ ਨਿਜ ਸਰੂਪ (ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ) ਖੋਜੇ, ਉਹ ਹਰੀ ਨਾਮ ਹੀਰੇ ਦੀ ਸਾਰ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ^੨ਗੁਰੂ ਐਸਾ ਸਾਹੁ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸੀ ਸਰਾਫੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੩ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਚੀ (ਸਿਹਰ ਦੀ) ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵਿਕਤਾਰ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁਖ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੪ਪ੍ਰੀਤੀ, ਰਾਸ । ^੫ਰਾਸ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਪਵਿਤਰ ਤੇ ਉਤਮ ਹੈ । ^੬ਨਿਆਰੀਆ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਸੁਆਹ ਵਿਚੋਂ ਜੰਨਾ ਚਾਂਦੀ ਨਿਖਾਰਦਾ ਸੀ ਭਾਵ ਸਿਖ ।

ਓਹੀ ਵਡਾ ਪੇਕਾਰੀ^੧ । ਜਿਨਿ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਗਾਧਿਆ, ਸਾਚੀ ਪੂਜੀ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਨਾਮ ਕੀ, ਜਿ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਿਆ । ਪੁਰਖੋ ! ਸੋਈ ਵਡਾ ਸਾਹੁ ਹੈ ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਵਡੀ ਪੂਜੀ ਹੈ; ਜਿਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹ ਆਸਾ ਜਿ ਮਿਟੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਟੈ ? ਬਿਨਾ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮਿਟੀ ਤੇ ਰਾਮੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ ਜੀ । ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੋ ਪਾਏ, ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਏ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਆਸਾ^੨ ਮਨਸਾ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥
ਰਾਮ ਨਰਾਇਣੁ ਕਹੈ ਕਹਾਏ ।
ਗੁਰ ਤੇ ਵਾਟ^੩ ਮਹਲ^੪ ਘਰੁ ਪਾਏ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹਿ ਜਿ ਆਸਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮਨਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਵ ਨਾਹੀ ਮਿਟਣੀ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜੇ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ਰਮੈ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਏਸ ਕਉ ਆਸਾ ਅਰੁ ਮਨਸਾ ਕਉ ਜਲਾਇ ਲੈ ਜਾਇ । ਅਰੁ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਆਪਿ ਭੀ ਕਹੈ ਅਰੁ ਅਵਰਾ ਪਾਸ ਤੇ ਭੀ ਕਹਾਵੈ, ਭੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਤਬ ਏਹੁ ਜਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ" । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਸਹੀ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਇਵ ਹੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਕ ਅਵਰ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਦਿਖਾ ਜੀ, ਤੁਮਹੁ ਜਿ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਘਰੁ ਮਹਲੁ, ਸੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਘਰੁ ਕਹਾ ਹੈ ਜੀ ? ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਬਾਸਾ ਕਹਾ ਹੈ ਜੀ ? ਅਰੁ ਜੀ ਤਿਸੁ ਕਾ ਰੂਪੁ ਬਰਨੁ ਬਿਹਨੁ ਕੇਸਾ ਹੈ ਜੀ ? ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕੇਚਨ^੫ ਕਾਇਆ ਜੋਤਿ ਅਨੁਪੁ ॥
ਤ੍ਰਿਭਵਣ^੬ ਦੇਵਾ^੭ ਸਗਲ ਸਰੂਪੁ ॥
ਮੇ^੮ ਸੋ ਧਨੁ ਪਲੇ ਸਾਚੁ ਅਖੁਟੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ । ਓਹੁ ਜੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਦੇਹੀ ਕੇਚਨ ਕੇ ਸਮਾਨਿ ਮਹਾ ਅਨੁਪੁ^੫ ਹੈ । ਔਸੀ ਜੋਸੀ ਉਸ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਭੀ ਕਹਣੇ ਕੋ ਹੈ ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥ ਕਾ ਜਿ ਬਾਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਰਬਤ ਜੀਆਂ ਮਹਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਰਬ ਦੀਪਾਂ, ਲੋਆਂ, ਖੰਡਾਂ ਮਹਿ ਸਰਬਤਿ ਹੈ । ਜਲਿ, ਥਲਿ, ਮਹੀਅਲਿ, ਸਭਸ ਠਾਇ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਓਹ ਸਰਬ ਮਹਿ ਬਸਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ, ਓਹੀ ਜਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਹੈ, ਸੋਈ ਮੇਰੇ ਪਲੇ ਧਨੁ ਹੈ । ਜਿ ਸਰਬ ਤੇ ਅਨੁਪੁ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਸੋਈ ਮੇ ਖਿਚਿ ਕੇ ਪਲੇ ਬੰਧਿਆ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਕਥਾ

^੧ਨਿਆਰੀਆ, ਪੁਰਾਣੇ ਚਮਾਨੇ ਵਿਚ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜੋ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਆਹ ਖਰੀਦ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸੋਇਨਾ ਚਾਂਦੀ ਨਿਖਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੨ਇਛਿਆ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਭ ਦੇਵੇ । ^੩ਰਸਤਾ ਤੇ ਜਿਥੇ ਅਪਛਨਾ ਹੈ ਉਹ ਥਾਨ । ^੪ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ । ^੫ਸੇਵਕ ਦੀ ਦੇਹੀ ਜੋਨੇ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ^੬ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ । ^੭ਹਰੀ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ^੮ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਮੇ ਸੋ ਸਚ ਪਲੇ ਸਚੁ ਅਨੁਪੁ" । ^੯ਅਸਚਰਜ ।

ਏਵ ਹੈ" । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ । ਭਲਾ ਜੀ । ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਧਨੁ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਧਨੁ ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਬਣਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਕੇ ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਹਿ, ਸੁ ਪਾਵੈ । ਐ ਪਰੁ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । "ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਲੇ ਬਾਧੀਐ ਜੀ ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ । ਏਹ ਕਥਾ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਪੰਚ^੧ ਤੀਨਿ^੨ ਨਵ^੩ ਚਾਰਿ^੪ ਸਮਾਵੈ ॥
ਪਰਣਿ^੫ ਗਗਨੁ^੬ ਕਲ^੭ ਧਾਰਿ ਰਹਾਵੈ ॥
ਬਾਹਰਿ^੮ ਜਾਤਉ ਉਲਟਿ ਪਰਾਵੈ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪੰਚ ਚੋਰਾ ਕਉ ਬਸਿ ਕਰੈ । ਐਸੇ ਜਿ ਹੈ, ਕਾਮੁ ਕੁੰਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ, ਏਨਾ ਕਉ ਬਸਿ ਕਰੈ । ਅਰੁ ਤੀਨਿ ਗੁਣ ਜਿ ਹੈ, ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ ਸਾਤਿਕ, ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਕਉ ਮਿਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਨਵ ਦਰਵਾਜੇ ਵਸਿ ਕਰੈ । ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਵਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲੇ ਜਾਇ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਰਾਖੈ, ਤਿਹੁ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਬਸਾਵੈ । ਨਾਹੀ, ਚਉਥੇ ਪਦ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਪਕੜਾਇ ਕਰਿ, ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਲੇਇ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਅਨੇ ਪਹਰ ਚਲੈ ਚਿਤੁ ਭ੍ਰਮਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਏਸੁ ਕਉ ਧਰਮ ਉਪਰਿ ਟਿਕਾਇ ਰਾਖੀਐ; ਅਧਰਮ ਉਪਰਿ ਜਾਣੇ ਨ ਦੇਇ । ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੋਈ ਪਲੇ ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਬਸਿ ਕਰੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇਵੈ, ਸੁ ਪਾਵੈ" । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ, ਤੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੈਂ ਇਕੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਐਸਾ ਤੈਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਸਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਹੈ ਜੀ । "ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ, ਸੈਸਾਰ ਕਉ, ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਭਗਤ, ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਬਤਾਇ ਉਪਦੇਸਿ ਰਹੇ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਭੀ ਏਹ ਬਾਤ ਵਸਿ ਕਰਿ ਨ ਸਕੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸਭੁ ਕੋਈ ਪੁਛਿਆ ਹੋਇਆ ਭਗਤਾ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਾਰਣੁ ਹੋਇਆ ਜਿ ਏਹ ਵਸਤੁ ਕਿਨੇ ਹੀ ਕਰਿ ਨ ਸਕੀਆ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ:—

ਮੂਰਖੁ ਹੋਇ ਨ ਆਖੀ^{੧੦} ਸੁਝੈ ॥
ਜਿਹਵਾ^{੧੧} ਰਸੁ ਨਹੀ ਕਹਿਆ^{੧੨} ਬੂਝੈ ॥
ਬਿਖੁ ਕਾ ਮਾਤਾ ਜਗ^{੧੩} ਸਿਉ ਲੁਝੈ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨ ਕਉ ਏਹ ਬਾਤ ਲਿਖੀ ਨਾਹੀ, ਤਿਨ ਕਉ

^੧ ਪੰਜ ਤਤ ।	^੨ ਤਿਨ ਭਵਣ ।	^੩ ਨੌ ਖੰਡਾ ।	^੪ ਚਾਰ ਤਰਫ਼ ।
^੫ ਧਰਤੀ ।	^੬ ਅਸਮਾਨ ।	^੭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ।	^੮ ਸਾਡੇ
ਮਨ ਬਾਹਰ ਦੌੜਦੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।	^੯ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ।	^{੧੦} ਅੱਖੀਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ।	
^{੧੧} ਜੀਭ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ ਨਹੀਂ ।	^{੧੨} ਕਹਿਆ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ।	^{੧੩} ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਗਤਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ।	

ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ । ਮੂਰਖ ਤੇਈ ਹੈ, ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਮਨਿ ਮਹਿ ਨਾਹੀ । ਓਇ ਕੇਸੇ ਮੂਰਖ ਹੈ; ਜਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨ
ਭਲਾ ਹੀ ਨਿਕਸਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਹਿਆ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈ । ਓਇ ਅਖੀ ਕੇ ਅਧੇ, ਮਤਿ ਕੇ ਹੀਣ, ਮਹਾ ਮੂਰਖ
ਕਹੀਅਹਿ, ਪੜੇ ਜਗਤੁ ਸਾਥਿ ਲੜਤੇ ਹੈ । ਓਇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਾਤੇ ਪੜੇ ਝਗੜਿਆਂ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਨਾ ਆਪਿ ਸਮਝਤੇ
ਹੈ ਅਰੁ ਨ ਸਮਝਾਏ ਸਮਝਤੇ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ! ਉਨ ਕੀ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ,
ਸਤਿ । ਏਹ ਕਥਾ ਏਵੇ ਹੈ, ਜਿਉ ਤੇ ਕਹੀ ਜੀ" । ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । "ਦੇਖਾ ਜੀ,
ਕਿਵ ਹੀ, ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ, ਓਇ ਸਮਝਹਿ ਭੀ ਕਿ ਓਇ ਸੋਸਾਰੀ ਜੀਵ ਇਵ ਹੀ ਝਗੜੇ ਮਾਹਿ ਝਗੜਤੇ ਹੀ ਮਹਿ ਜਾਹਿਗੇ ?
ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਉਤਮ^੧ ਸੰਗਤਿ ਉਤਮੁ ਹੋਵੇ ॥

ਗੁਣ ਕਉ ਧਾਵੇ^੨ ਅਵਗਣ ਧੋਵੇ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸੇਵੇ^੩ ਸਹਜੁ^੪ ਨ ਹੋਵੇ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਓਹਿ ਜੀਵ ਤਬ ਹੀ ਸਮਝਹਿ, ਜਬ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਸਾਧ
ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਭਲੀ ਪਰਿਭਰਤਿ ਕਰਮ ਉਪਜਹਿ; ਬੁਰਿਆਈ ਉਨ੍ਹ ਤੇ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ।
ਤਬ ਓਇ ਗੁਣ ਜਿ ਕਰਹਿ, ਤਿਨ੍ਹ ਗੁਣਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਿਛਲੇ ਅਉਗਣ ਧੋਤੇ ਜਾਹਿ ਅਰੁ ਅਗੇ ਗੁਣ ਹੀ ਕਰਹਿ ।
ਤਿਤੁ ਸਾਧ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਇ ਸਮਝਹਿ । ਐ ਪਰੁ, ਜੇ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤਉ ਉਨ ਕਉ
ਏਹੁ ਸਹਜੁ ਭਲਿਆਈ ਕਾ ਉਪਜੈ । ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ, ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਹਜੁ ਉਪਜਤਾ ਨਾਹੀ । ਜਬ
ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਹੀ ਏਹੁ ਸਹਜੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ ! ਸੁ ਤੁ ਹੈ ਐਸਾ
ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ । ਧੰਨਿ ਜੀ, ਤੂ, ਸਤਿ ਜੀ ਤੂ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਜੀ । ਤੈਂ ਹੀ ਤੇ ਏਹੁ ਸਹਜੁ ਪਰਕਿਰਤਿ
ਹੋਵੇ । ਐ ਪਰੁ ਜੀ, ਇਕ ਅਉਰੁ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਏਹੁ ਹੀਰਾ, ਰਤਨ, ਜਵੇਹਰ, ਏ ਜਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੈ ਜੀ, ਸੁ
ਕਿਵੇ ਏਹੁ ਭੀ ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿ, ਜਿ ਏਹੁ ਰਤਨਾ ਕੀ ਪਰਖ ਆਵੇ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ
ਹਸਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਬਾਨੀ ਉਚਰੀ :—

ਹੀਰਾ ਨਾਮੁ^੧ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲੁ ।

ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਮਾਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪਰਖੇ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਨਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹੁ ਹੀਰਾ ਅਰੁ ਜਵੇਹਰੁ ਜੇ ਹੀ ਲਾਲੁ, ਸੁ ਏਹੀ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ । ਇਸੁ ਮਨ ਹੀ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਮੋਤੀ ਹੈ । ਏਈ ਲਾਲੁ ਹੈ; ਏਹੀ ਧਨੁ ਮਾਲੁ ਸਾਧਾ ਹੈ । ਜਿ ਇਨਾ
ਮੋਤੀਆਂ, ਲਾਲ, ਰਤਨਾਂ, ਜਵਾਹਰਾਂ, ਹੀਰਿਆਂ ਕਉ ਪਰਖਿ ਜਾਨੇ, ਸੁ ਸੋਈ ਜਾਨੇ, ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਜਰਿ

^੧ਮਨੁਖ ਉਤਮ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੨ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ।

^੩ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੀਰਾ, ਰਤਨ, ਲਾਲ ਹੈ ।

^੪ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਰ ਨਾਲ ਜਤਨ

^੫ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਹੋਈ, ਇਸਿ ਧਨ ਕੋ ਪਾਏ ਅਰੁ ਸੋਈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇ । ਪੁਰਖਾ ! ਚਹੁ ਬਰਨਾ ਮਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਸਾਤਿ, ਸਨਾਤਿ^੧, ਪਰਖਿ ਜਾਣੈ । ਸੁ ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਖੇ, ਸੋਈ ਨਿਹਾਲੁ । ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਰਤਨੁ ਹੀਰਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਜੋ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਤੇ, ਆਏ ਸੇ ਪਰਛਾਣੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਰਨਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੬੫ ॥ ੨੯੩ ॥ ੨੯੩ ॥

ਲੋਭ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਰਹੇ । ਤਬ ਤਿਸੁ ਪੀਛੇ ਵੇਰਿ ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਏ । ਤਬ ਇਕ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਹਰਿ ਜਾਹਗਾ, ਹਰਿ ਠਉਤ, ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ, ਖੁਸਿ ਮੁਕਾਮੁ, ਬਾਗੁ, ਬਾਗੀਚਾ, ਭਲਾਉ, ਟੋਭਾ ਅਕੈ^੧ ਕਾਈ ਉਚੀ ਠਉਤ ਬਿਲੰਦੀ ਹੋਤੀ, ਤਹ ਬੈਠਿ ਜਾਈਐ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ ਜਿ ਪੁਰਖਾ । ਏਹ ਭਲੀ ਠਉਤ ਹੈ । ਏਹਾ ਸਕਦੁ ਗਾਵੀਐ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਠਉਤ ਹੈ । ਮਰਦਾਨਾ ਕਹੈ, ਭਲਾ ਜੀ । ਉਹਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਗੁ ਅਲਾਪਿ ਬਾਣੀ ਗਾਵੈ । ਤਬ ਉਹਾਂ ਤੇ ਵੇਰਿ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਠੀਏ, ਅਗੇ ਕੋ ਚਲੀਐ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਦਾ ਆਨੰਦੀ, ਸਹਜੀ ਪੁਰਖੁ, ਕਾਈ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਬਾਂਛਾ^੨ ਨਾਹੀ ਵਿਗਤਤੋ ਸਵਰਤੋ ਕੀ, ਅਰੁ ਏਹ ਕਾਈ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਿ ਦਿਨੁ ਉਤਰਤਾ^੩ ਹੈ, ਅਵੇਰ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਰਾਤਿ ਪਤਿ ਜਾਇਗੀ; ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨ^੪ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੀਐਗਾ । ਜੇ ਹੋਇ ਤਉ ਦਰਹਾਲ^੫ ਚਲਿ ਕੈ ਕਿਸੇ ਗਿਰਾਉ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪੜੀਐ, ਅਕੈ ਕਿਛੁ ਏਹ ਆਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਜਿ ਫਲਾਨੇ ਗਿਰਾਇ^੬ ਜਾਈਐ, ਜਿ ਭਾਈ, ਉਥੇ ਫਲਾਨਾ ਮੇਲੀ ਹੈ, ਕੇ ਅਸਨਾਉ^੭ ਹੈ, ਕੇ ਸਾਕੁ ਹੈ, ਕੇ ਸਿਖੁ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾਇ ਰਹੀਐ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਿਆ ਰਹੀਐ, ਸੁ ਏਹ ਚਿਤਵਣਾ ਕਾਈ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਏਹ ਚਿਤਵਣੀ ਤਾਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਮਖਸੂਦ^੮ ਅੰਦਰਿ ਹੋਵੇ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਖਸੂਦ ਕੋਈ ਰਹਿਓ ਨਾਹੀ; ਨ ਖਾਣ ਦਾ, ਨ ਪੰਨਣ ਦਾ, ਨ ਲੇਣ ਦਾ, ਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਸਨਾਈ ਸਾਕ ਦਾ, ਨ ਸੁਖ ਦਾ, ਨ ਦੁਖ ਦਾ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਹੀ ਮਨ ਮਹਿ ਮਖਸੂਦ ਰਹਿਆ, ਜਿ ਜਹਾਂ ਬੈਸੀਐ, ਜਹਾਂ ਜਾਈਐ, ਜਿਸ ਨਾਲਿ ਗਲ ਕੀਓ, ਬੋਲੀਐ, ਤਿਥੇ ਏਹੋ ਹੀ ਮਖਸੂਦ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਚਰਚਾ । ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਲ ਪੁਛੈ, ਉਸ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ । ਹੋਰ ਏਹ ਹੀ ਮਖਸੂਦ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਸੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼

^੧ਕਮਜ਼ਾਤ, ਨੀਚ ।

^੨ਜਾਂ ।

^੩ਇਛਿਆ, ਖਾਹਸ਼ ।

^੪ਢਲਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

^੫ਉਜਾੜ, ਜੰਗਲ ।

^੬ਤੁਰਤ, ਛੋਤੀ ।

^੭ਪਿੰਡ ।

^੮ਮਿੱਤਰ ।

^੯ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਮਤਲਬ ।

^{੧੦}ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਬੋਧੁ ਕਰਣਾ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਰਮਣੇ ਰਮਣੇ ਏਕ ਸਮੇ, ਐਸਾ ਸੰਸੋਗੁ ਬਣਿਆ, ਜਿ ਕਾਰਤਿਕ¹ ਕੀ ਰਾਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਕਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਛਿਟਕਿ² ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰਮਲੀ³ ਰਾਤਿ ਹੈ । ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਖੇਤੀਆਂ ਜਿ ਹੋਂ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਕੀਆਂ ਤੇ ਭਲੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਖੇਤੀਆਂ ਕਉ ਰਾਹ ਕੇ ਮਿਰਗਾਂ⁴ ਤੇ ਮੁਲਾਹਜਾਂ⁵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਉਢੇਰੇ ਵਾਤੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੈਂ । ਅਰੁ ਜਿਮੀਆਂ ਜਿ ਹੋਂ, ਸਿ ਘਾਸ ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰੀਆਵਲੀਆਂ ਹੋਇ ਰਹੀਆਂ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਿਕਟਿ⁶ ਹੀ ਤਹਾਂ ਦਰੀਆਉ ਭੀ ਹੈ; ਤਹਾਂ ਕਵਲਾਲੀ ਭੀ ਪ੍ਰਵਲਤ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸਿ ਠਉੜ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਰਖਵੰਤੁ⁷ ਭੋਆ । ਅਖੈ, “ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ !” ਅਖੈ, “ਜੀਉ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ !” ਅਖੈ, “ਪੁਰਖਾ ! ਏਥਾਉ ਟਿਕਿ ਜਾਹਿ ?” ਅਖੈ, “ਜੀ ਭਲਾ, ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ ਜੀ । ਸਭੇ ਬਾਉ ਤੇਰੇ । ਜੀ, ਟਿਕੀਏ ਜੀ” । ਤਬ ਤਹਾਂ ਭਲਾ ਸਾ ਠਉੜ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, “ਪੁਰਖਾ ! ਚੇਤਿ, ਸਾਹਿਬ ਅਪਨੇ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਿ” । ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦੁ ਲੇ ਉਠਿਆ । ਗਾਵਤਾ ਗਾਵਤਾ ਜਦਿ ਪਹਰੁ ਇਕੁ ਰਾਤਿ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਆਰਤੀ ਹੋਈ । ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਸਟ⁸ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਆ ਨਿਰੋਕਾਰੁ ਲਾਗਾ । ਤਬ ਇਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕੁ ਹਰਣੁ ਕਾਲਾ ਮਹਾਂ ਸੂਰਾ ਆਇਆ । ਆਇ ਕਰਿ ਖੇਤੀ ਕੀ ਵਾਂਡ ਪਾਸਿ ਖਲਾ ਹੋਆ ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤੀ ਮਹਿ ਕੂਦਿ ਪੜਨੇ ਕੀ ਚਿਤਵਣਾ ਕਰੀ । ਅਰੁ ਆਗੇ ਉਨਿ ਖੇਤੀ ਕੇ ਖਾਵਦ⁹ ਕਿਰਸਾਣ ਫਾਹੀ ਸਵਾਰ ਰੋਪੀ¹⁰ ਹੈ । ਤਬ ਮਿਰਗ ਚਾਰੋ ਪਾਉ¹¹ ਅਪਨੇ ਏਕਠੇ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਜੁ ਉਚਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕੂਦਿਆ, ਸੁ ਉਸਿ ਵਾਂਡਿ ਕਉ ਟਪਿ ਕਰਿ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ ਪੜਿਆ । ਅਰੁ ਉਸਿ ਵਾਸੀ ਮਹਿ ਉਸ ਕੇ ਪਾਉ ਮਹਿ ਚਟਕ¹² ਫਾਹੀ ਪੜੀ । ਸੋ ਪੈਰਿ ਫਾਹੀ ਪੜੀ; ਸੋ ਵਾਬਾ; ਅਰੁ ਗਿਰਿਆ; ਅਰੁ ਉਨਿ ਖੇਤੁ ਦੇ ਖਸਮਿ ਆਇ ਪਕੜਿਆ । ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਉਨਿ ਵਸਿ ਕੀਤਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਏਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਵਿਸਮਾਦ¹³ ਹੋਇ ਗੋਆ । ਤਬ ਉਸਿ ਹਰਣ ਕਾ ਸੰਤਾਪੁ¹⁴ ਦੁਖੁ ਦੇਖਿ ਕੇ, ਉਸਿ ਹਰਣ ਨਾਲਹੁ ਸਹਸੁਟਾ¹⁵ ਕੁ ਭੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਉਪਜਿਆ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ! ਏਹੁ ਹਰਣੁ ਤਾਂ ਕਿਨਾ ਵਾਬਾ ਜਾਂ ਕੁਥਾਇ ਪੈਰੁ ਧਰਿਓਸੁ । ਅਪਣਾ ਜੁ ਖਾਜਾ ਬਾ ਵਣੁ¹⁶ ਕ੍ਰਿਣੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਥਾ ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਿਰਦੋਖੁ ਥਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਖਾਏ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਹਦਾ, ਤਾਂ ਜਾਂ ਏਨਿ, ਉਹੁ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਛੋਡਿਆ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਚੰਗੇਰੇ ਉਪਰਿ ਚਿਤੁ ਧਰਿਓ ਸੁ, ਪਰ ਜੇ ਪਰਾਏ ਹਕਿ ਨ ਵੜੀ, ਤਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਵਹਾਇ ਸਕੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜਿਉ ਏਹੁ ਹਰਣ ਦੇਖਹਿ, ਤਿਵ ਹੀ ਤੂੰ ਆਪ ਕਉ ਦੇਖੁ, ਜਿ ਤੈਂ ਭੀ ਮਰਣਾ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਮਨ ਪਰਬੋਧੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

¹ਕੱਤਕ । ²ਛਿੜਕਣਾ । ³ਬਦਲਾ ਰਹਿਤ, ਚਾਨਣੀ । ⁴ਜਾਨਵਰ, ਪਸ਼ੂ ।
⁵ਵੇਖਣਾ, ਬਚਾਣ ਲਈ । ⁶ਨੇੜੇ । ⁷ਪਰਸੰਨ । ⁸ਖਾਮੋਸ਼ ਚੁੱਪ । ⁹ਮਾਲਿਕ । ¹⁰ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ
ਭਾਵ ਫਾਹੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । ¹¹ਪੈਰ । ¹²ਛੋਤੀ ਨਾਲ । ¹³ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ, ਆਤਮਿਕ ਹਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਦਸ਼ਾ । ¹⁴ਦੁਖ । ¹⁵ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਜਿਆਦਾ । ¹⁶ਬਿਰਛ ਅਤੇ
ਘਾਹ ਆਦਿ, ਬਨਾਸਪਤੀ ।

॥ ਛੇਤ ॥

‘ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕੀ ਵਾਤੀਐ’ ਰਾਤਾ ਰਾਮ ॥
 ਬਿਖੁ^੧ ਫਲ ਮੀਠਾ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਫਿਰਿ ਹੋਵੇ ਤਾਤਾ^੨ ਰਾਮ ॥
 ਫਿਰਿ ਹੋਹਿ ਤਾਤਾ ਖਰਾ^੩ ਮਾਤਾ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਪਰਤਾਪਦੇ^੪ ॥
 ਓਹੁ^੫ ਜੇਵ ਸਾਇਰ^੬ ਦੇਇ ਲਹਰੀ ਬਿਜੁਲ ਜਿਵੇ ਚਮਕਦੇ ॥
 ਹਰਿ ਬਾਬੁ ਰਾਖਾ ਕੋਇ ਨਾਹੀ ਸੋਇ ਤੁਝਹਿ ਬਿਸਾਰਿਆ ॥
 ਸਬੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਚੇਤਿ ਰੇ ਮਨ ਮਰਹਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਤਨੈ ਮਨ ਕੇ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮਨ ! ਸੋ ਹਰਣੁ ਕਾਲਾ ਤੂੰ ਹੈ” । ਤੂੰ ਸੁਣਿ ! ਜਿ ਹਉ ਤੁਧ ਨੋ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਸੁ ਤੂੰ ਹਿੰਜਾਰ^੧ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਣਿ । ਰੇ ਮਨ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਝ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਮਨਹਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ । ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇਰਾ ਖਾਜੁ ਖਾਣਾ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤੂੰ ਖਾਹਿ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਹੁਕਮੁ ਕੀਆ ਹੈ ਖਾਣਾ, ਤਿਸੁ ਖਾਧੇ ਕਾ ਤੁਝ ਕਉ ਦੋਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਏਤੁ ਖਾਧੇ ਤੁਝ ਕਉ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੇਗਾ । ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਮਨਹਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਕਉ ਖਾਇਗਾ, ਸੇ ਫਾਸੀ ਮਹਿ ਫਾਸੇਗਾ, ਏਸੁ ਹਰਨ ਕੀ ਜਿਉ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਪਵਹਿਗਾ । ਰੇ ਮਨ ! ਜਿਉ ਏਹੁ ਹਰਨੁ ਫਾਹੀ ਮਹਿ ਵਸਿ ਕਰਿ ਬੰਧਿਕ^{੧੦} ਕੇ ਵਸਿ ਆਇਆ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਤੂੰ ਭੀ ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਪਵਹਿਗਾ । ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਹਉ ਕਹਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸੁਣਿ । ਜੇ ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਬਿਖੁ ਫਲ ਖਾਹਿਗਾ, ਸੁ ਅੰਤਿ, ਤੇਨੂੰ ਗਲਿ ਵਾਸਹਿਗੇ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮਿ ਸਿਸਰਨ ਤੇ ਪਛੋਤਾਵਹਿਗੇ, ਜਬ ਮਹਾ ਭਵਜਲ ਉਪਰਿ ਲੇ ਜਾਇ ਖਤਾ ਕੀਜੀਅਹਿਗਾ । ਸੁ ਓਹੁ ਮਹਾ ਭਵਜਲੁ ਸਾਗਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਕਾ ਹੈ । ਸੁ ਤੇਨੂੰ ਅੰਸੀਆ ਲਹਰੀ ਆਵਹਿਗੀਆਂ ਉਸਿ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਕੀਆਂ, ਜਿ ਤੁਝ ਕਉ ਜਲਾਇ ਲੇ ਜਾਇਗੀਆਂ, ਤਹਾਂ ਤੂੰ ਮਹਾਂ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿਗਾ । ਅਰੁ ਜੇਸੇ ਬਿਜੁਲੀ ਚਮਕਤੀ ਕੜਕਤੀ ਹੈ, ਤੇਸੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜਮ ਕੇ ਭੰਡ ਚਮਕਿ ਚਮਕਿ ਪੜਹਿਗੇ । ਦੁਖੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖਰਾ ਬਿਹਾਲ ਹੋਵਹਿਗਾ, ਤਬ, ਤੇਰਾ ਉਸ ਠਉੜ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਉਰੁ ਸਹਾਈ ਕੋਈ ਨ ਹੋਇਗਾ । ਰੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਅਬ ਤਿਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਤੁ ਸਿਮਰਿਐ ਉਸਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਬਾਚੀਅਹਿ । ਮਨ ! ਏਹ ਮੈ ਤੁਮ ਸਿਉ ਸਾਚੀ ਬਾਤ ਕਹਤਾ ਹੋਂ; ਇਸ ਮਹਿ ਝੂਠੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਸੁਣਿ” । ਤਬ ਉਸ ਠਉੜ ਤੇ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਠਿਆ; ਆਗੇ ਕੇ ਚਲਿਆ । ਤਬ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ, ਜਹਾਂ ਓਹੁ ਕਮਲਾਲੀ ਥੀ ਅਹੁ ਵਡਾ ਸਰੋਵਰੁ ਥਾ, ਤਿਸ ਮਹਿ ਜਿ ਕਮਲ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਗਾਸਮਾਨ^{੧੧} ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸਿਖਰਿ ਆਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਿਸਿ ਚਾਦਨੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਓਇ ਜਿ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਖੀ ਕਮਲ ਹੈ ਤੇ ਬਿਗਾਸਮਾਨ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਵਲਿਤ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਤਹਾ ਭਵਰੁ ਜੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਲੇਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਕਮਲਾਂ ਕੇ ਉਪਰਿ ਉਪਰਿ ਮਹਾ ਗੁੰਜਾਇਮਾਨ ਹੋਇ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਭ੍ਰਮਰੁ ਭ੍ਰਮਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸਿ ਭਵਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਅਰੁ ਤਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਅਰੁ ਮਨ ਮਹਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਖਾ, ਏਹੁ ਭਵਰੁ, ਜੁ ਕਮਲਾਂ ਕੇ ਉਪਰਿ ਭ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਦੇਖਾਂ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ । ਏਹੁ ਇਵ ਹੀ ਭ੍ਰਮਤਾ ਹੀ ਫਿਰੇਗਾ ਕੇ ਕਹੀ ਕਿਸੀ ਕਮਲ ਉਪਰਿ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਬਾਸੁ^{੧੨} ਭੀ ਲੇਗਾ । ਤਬ ਉਹੁ ਭਵਰੁ ਫਿਰਤਾ ਫਿਰਤਾ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੪੩੮ । ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ।

^੨(ਵਿਸ਼ਿਆ ਦੀ) ਵਾਤੀ ਵਿਚ ।

^੩ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪ ਫਲ ।

^੪ਤੱਤਾ, ਦੁਖਦਾਈ ।

^੫ਬਹੁਤ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

^੬ਬਹੁਤ ਤਪਦਾ ਹੈ,

ਦੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

^੭ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਜਿਵੇਂ ਸਾਗਰ ਦੇਇ ਲਹਰੀ ਵਿਜ

ਜਿਵੇਂ ਚਮਕਦੇ” ।

^੮ਸਮੁੰਦਰ ।

^੯ਇਵੇਂ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ।

^{੧੦}ਸ਼ਿਕਾਰੀ ।

^{੧੧}ਖਿੜ ਰਹੇ ਹਨ ।

^{੧੨}ਸੁਗੰਧੀ, ਖੁਸ਼-ਬੂ ।

ਏਕ ਕਮਲ ਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਿ ਗੋਆ ਅਰੁ ਲਾਗਾ ਬਾਸੁ ਲੰਏ । ਤਬ ਤਿਸਿ ਬਾਸੁ ਸੁਘਤੇ ਸੁਘਤੇ ਸੂਰਜੁ ਚੜਿਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਸੂਰਜੁ ਚੜਿਆ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਬਿਤੀਤ ਭਈ, ਤਬ ਓਹੁ ਕਮਲੁ ਜੁ ਥਾ; ਸੁ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਥਾ, ਸੂਰਜ ਕੇ ਉਦੈ^੧ ਹੋਵਣੇ ਸਾਥਿ, ਉਨਿ ਮੁਖੁ ਮੁਦਿ^੨ ਲੀਆ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਭਵਰੁ ਥਾ, ਸੁ ਉਸਿ ਬਾਸਨਾ ਕੇ ਰਸਿ ਲੋਭਿਆ ਜਿ ਮਗਨੁ ਹੋਆ ਥਾ, ਤਿਸ ਕੇ ਕਿਛੁ ਸੁਧਿ ਨ ਥੀ ਰਹੀ । ਓਹੁ ਉਵ ਹੀ ਉਸਿ ਕਮਲ ਕੇ ਬੀਚਿ ਮੁਦਿਆ ਗੋਆ । ਤਬ ਘੜੀ ਦੋਇ ਤੀਨਿ ਤਾਈ, ਓਹੁ ਭਵਰੁ ਬੀਚਿ ਹੀ ਪਚਿ^੩ ਗੋਆ; ਨਿਕਸਣੇ ਨ ਪਾਇਆ, ਬਾਸਨਾ ਕੇ ਲੋਭਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਉਸਿ ਭਵਰ ਕੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਭੇ ਮਾਨਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਹਾ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਭਵਰਾ^੪ ਫੁਲਿ ਭਵੰਤਿਆ ਦੁਖੁ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ਰਾਮ ॥
ਮੈ ਗੁਰ ਪ੍ਰਫਿਆ ਆਪਣਾ ਸਾਚਾ ਬੀਚਾਰੀ ਰਾਮ ॥
ਬੀਚਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਏ ਪ੍ਰਫਿਆ ਭਵਰੁ ਬੋਲੀ ਰਾਤਓ ॥
ਸੂਰਜ^੫ ਚੜਿਆ ਪਿੰਡੁ^੬ ਪਤਿਆ ਤੇਲੁ ਤਾਵਣਿ^੭ ਤਾਤਓ ॥
ਜਮ ਮਗਿ ਬਾਧਾ ਖਾਹਿ ਚੋਟਾ ਸਬਦ ਬਿਨੁ ਬੇਤਾਲਿਆ^੮ ॥
ਸਚੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਚੋਤਿ ਰੇ ਮਨ ਮਰਹਿ ਭਵਰਾ ਕਾਲਿਆ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੇ ਦੋਖਿਆ ਇਸਿ ਭਵਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ, ਜਿ ਇਸੁ ਕੇ ਸਿਰਿ ਹੋਈ; ਜਿ ਬਾਸੁ ਕਾ ਲੁਭਿਆ ਹੋਆ ਕਮਲ ਕੇ ਬੀਚਿ ਹੀ ਪਚਿ ਗੋਆ, ਨਿਕਸਣੇ ਨ ਪਾਇਆ । ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਜੇ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੁਖਾ ਭੋਗਾ ਉਪਰਿ ਜਿ ਲੋਭੀਤਾ ਹੈ; ਸੁ ਉਸਿ ਭਵਰ ਕੀ ਜਿਉ, ਬੀਚਿ ਹੀ ਪਚਿ ਜਾਹਿਗਾ । ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਥਿ ਚਲਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ । ਏਹ ਕਿਸੀ ਕਉ ਆਪੁ^੯ ਨਾਹੀ ਹੋਈ, ਸਭਨਾ ਕਉ ਇਨਿ ਛਲਿਆ^{੧੦} ਹੈ । ਅਰੁ ਏਸ ਮਾਇਆ ਕੇ ਰੋਗ ਰਤਾ, ਤੂ ਜਿ ਵਿਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਪਾਪ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਜਾਹਿਗੇ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਪਾਪਾ ਕੀ ਸਜਾਇ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਪਾਵਣੀ ਹੈ । ਏਹ ਬਾਤ ਮੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਨੀ ਹੈ :—ਜਿ ਮੇਰਾ ਜਿ, ਗੁਰੁ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਸਚ ਨਾਮ ਕਾ ਬੇਤਾ^{੧੧}, ਸੁ ਤਿਨਿ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਏਸੁ ਜੀ ਕਉ ਅਵਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕਿ ਲੇ ਜਾਇਗੀ । ਕਿਉ ਜਿ ਸਾਲੀ ਰਾਤਿ ਭਵਰ ਕੇ ਕਮਲ ਕੀ ਬਾਸੁ ਸਾਥਿ ਬੀਤੀ ਸਹੁੜਿ ਸੂਰਜ ਕੇ ਚੜਨੇ ਸਾਥਿ ਕਮਲ ਕੇ ਬੀਚਿ ਪਚਿ ਹੀ ਗੋਆ । ਤਿਉ ਤੂ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਹਿਗਾ । ਜੇਸੇ ਕਤਾਹੇ ਮਹਿ ਤੇਲੁ ਭਪਦਾ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਸਾਲਣਾ^{੧੨} ਪਾਇ ਕਰਿ ਤਲਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਅਗਨਿ ਕੇ ਸਾਗਰ ਮਾਹਿ ਮੇਲਿ ਕਰਿ ਜਲਾਈਅਹਿਗਾ । ਜਮ ਕੇ ਰਾਹਿ ਬਧਾ ਮਾਰੀਤਾ ਜਾਹਿਗਾ; ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਾ ਸਿਰੇ ਸਿਰਿ ਮਾਰੀਤਾ ਹੈ; ਤਿਉ ਬੇਤਾਲੇ ਕੀ ਜੇਸੀ ਸੂਰਤਿ ਤੇਰੀ ਹੋਇਗੀ । ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੇ, ਕਮਾਏ ਤੇ, ਤਿਸੁ ਭਵਰ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮੋਹ ਬੀਚਿ ਪਚਹਿਗਾ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਸਮਝੁ ਤੂ ਜਿ ਮੋਹੁ ਕਰਹਿ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਜਿਉ ਕਰਿ । ਹੋਰੁ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਛੋਡਿ । ਹੋਰਸ ਮੋਕ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੂ ਪਚਿ ਜਾਹਿਗੇ ਅਰੁ ਹਰਿ ਕੇ ਮੋਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੇਰਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੈ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਹਉ ਜਿ ਤੁਝ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੋ, ਸੁ ਤੂ ਸੁਣਿ ।

^੧ਨਿਕਲਣਾ, ਉਗਣਾ । ^੨ਮੀਟ ਲਿਆ, ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ । ^੩ਮਰ ਗਿਆ । ^੪ਰੇ (ਮਾਇਕ ਰਸਾ ਦੇ) ਫੁੱਲਾਂ ਉਤੇ ਭੋਣ ਵਾਲੇ (ਜੀਵ ਰੂਪ) ਭੋਰੇ । ^੫ਜਦ ਉਮਰ ਦੀ ਰਾਤ ਮੁਕੀ ਤੇ ਦਿਨ ਚੜਿਆ ।
^੬ਸਰੀਰ ਵਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਇਗਾ । ^੭ਤਾਉਣੀ ਵਿਚ, ਤਾਉੜੀ ਵਿਚ । ^੮ਭੂਤਨਾ । ^੯ਆਪਣੀ ।
^{੧੦}ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਢੱਸ ਕੀਤਾ ਹੈ । ^{੧੧}ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਗਿਆਤਾ । ^{੧੨}ਲਵਣ, ਨਮਕੀਨ ਭਾਜੀ ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਤਬ ਓਸ ਨਉਤਿ ਤੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗੇ ਕੇ ਰਮਤੇ, ਖੇਲਤੇ, ਦਰੀਆ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਇ ਠਾਢੇ ਭਏ । ਤਬ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਈਵੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਘੜੀ ਏਕ ਬੀਤੀ ਥੀ, ਅਰੁ ਮਾਛੀ¹ ਏਕ ਜਾਲਿ ਲੀਏ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ । ਤਬ ਆਵਦੇ ਹੀ ਜਾਲੁ ਰਾਸਿ² ਕੀਆ । ਰਾਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਰੀਆਵ ਬੀਚਿ ਸਟਿਆ । ਸਟਇਆ ਸਾਬਿ ਚਸੇ ਕੁ ਵਿਚਿ ਰਖਿਆ, ਵਿਰਿ ਹਲਾਇ ਡੁਲਾਇ ਕਰਿ ਜਾਲੁ, ਮਾਛੀ ਮਛੀਆ ਦਾ ਭਰਿ ਕਾਇਆ । ਬਾਹਰਿ ਕਵਿ ਕਰਿ, ਕਾ ਬੀ ਭਰਦੇ, ਮੋਢੇ ਉਪਰਿ ਧਰਦੇ, ਚਲਦੇ ਰਹਿਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਥੇ ਏਹੁ ਮਾਛੀ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਏਹਿ ਮਛੀਆ ਬੀਆ । ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਭਰਿ ਗੋਆ, ਤਬ ਤਹਾ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ—

ਮੇਰੇ³ ਜੀਅਤਿਆ ਪਰਦੇਸੀਆ ਕਿਤੁ ਪਵਹਿ ਜੰਜਾਲੇ ਰਾਮ ॥
ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਕੀ⁴ ਵਾਸਹਿ ਜਮਜਾਲੇ ਰਾਮ ॥
ਮਛਲੀ ਵਿਛੁਨੀ ਨੈਣੁ ਰੰਨੀ ਜਾਲੁ ਬਧਿਕਿ⁵ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਮੀਠਾ ਅੰਤਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਹਰਿ ਸਿਉ ਛੋਡਿ ਮਨਹੁ ਅੰਦੇਸਿਆ ॥
ਸਚੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਚੇਤਿ ਰੇ ਮਨ ਜੀਅਤਿਆ ਪਰਦੇਸੀਆ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਸੁਨਿ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਦੇਖੀ ਤੇ’ ਮਛਲੀ, ਜੋ ਪਾਤਾਲ ਤੇ ਮਛਲੀ ਕਉ ਬੰਧਿਕੁ ਜਾਲੁ ਘਤਦੇ, ਵਹਾਇਦੇ, ਲੈਂਦੇ, ਚਲਦੇ ਰਹਿਆ, ਹਤੀ ਭੀ ਢਿਲ ਨ ਲਗੀਆ । ਤਿਉ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੈਂ ਦੇਖਿਆ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ? ਰੇ ਮਨ ! ਜਿਉ ਉਸਿ ਮਛਲੀ ਕਉ ਜਾਲਿ ਵਹਾਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਮਾਛੀ ਲੈ ਗੋਆ, ਤਿਉ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਏਹੁ ਜਮੁ ਲੈ ਜਾਇਗਾ । ਤੂ ਬੀਚਾਰਾ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ; ਈਹਾ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ । ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਤੇਰੇ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਐਤੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜੰਜਾਲਿ ਰਚੇ ਨੂੰ, ਤੈਨ ਜਮੁ ਜਾਲ ਮਹਿ ਵਹਾਇ ਲੇਇਗਾ ਮਛੀ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਪਰੁ ਜੋ ਤੂ ਅਪਣਾ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਹਿ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਹਿ, ਤਬ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਤੂ ਜਮ ਜਾਲ ਮਹਿ ਵਾਸਹਿ ਨਾਹੀ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜੈਸੀ ਮਛਲੀ ਪਾਨੀ ਮਹਿ ਅਚੇਤ⁶ ਬਿਲਾਸ ਕਰਤੀ ਥੀ ਅਰੁ ਬੰਧਿਕ ਅਚੇਤੁ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਜਾਲੁ ਅਰੁ ਵਹਾਇ ਲੀਤੀ, ਅਰੁ ਲਾਗੀ ਤਜਵਤ ਤਤਵਤ ਕਰਨੇ । ਤਿਉ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਤੂ ਜਿ ਬਿਲਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਆਇ ਲਾਗੈਗਾ, ਤਬ ਮਛਲੀ ਅਰੁ ਬੰਧਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਤਥ ਕਉ ਜਮੁ ਲੈ ਜਾਇਗਾ ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਭਰਮੁ ਹੈ, ਸੁ ਤੁਥ ਕਉ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ; ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੂ ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ ਹੈ⁷ । ਪਰੁ ਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਆਗੇ ਹੀ ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਦੂਰਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਰਚੁ, ਜਿਤੁ ਤੁਥ ਕਉ ਜਮੁ ਲੈ ਜਾਇ ਨ ਸਕੈ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੋ ਅਰਾਧਿ । ਤੂ ਪਰਦੇਸੀ ਵਿਚਾਰਾ ਹੈ⁸ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ।

ਤਬ ਉਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰੀਆਵ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੀ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ । ਅਰੁ ਅਗੇ ਕਿਤਨੀਕ ਦੂਰ ਤੇ ਜਾ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਉਸਿ ਨਦੀ ਤੇ ਜਿ ਇਕੁ ਵਾਹੁ⁹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਨਦੀ ਤੇ ਅਲਾਹਦਾ¹⁰ ਹੋਇ ਚਲਿਆ ਹੈ । ਨਦੀ ਦਾਹਣੇ¹¹ ਥਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਓਹੁ ਵਾਹੜਾ ਨਦੀ ਕੇ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਬਾਵੇ¹² ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਇਸੁ ਕਉਤਕ ਕੇ ਭੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਗਿਆਨ

¹ਮੱਛੀਆ ਪਕੜਨ ਵਾਲਾ । ²ਠੀਕ ਕਰਨਾ, ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ । ³ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਨਾ-੪੩੯, ਆਸਾ ਮ: ੧, ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾ ਤੁਕਾ ਪਿਛੇ ‘‘ਰਾਮਰਾਜੋ’’ ਹੈ । ⁴‘ਕਿਉ’ ? ਕਾਹਨੂੰ ? ⁵‘ਮਾਛੀ, ਮਾਹੀਗੀਰ । ⁶‘ਚੇਤਨਾ ਬਿਨਾ, ਬੇਮਬਰ’ । ⁷‘ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਾਲਾ । ⁸‘ਵਖਰਾ । ⁹‘ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ । ¹⁰‘ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ।

ਕੋ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੀਚਾਰਨੇ । ਜਿ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ । ਏਹੁ ਏਕ ਠਉੜ ਏਕਠਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਬਾ । ਅਰੁ
 ਦੇਖੋ ਭਾਈ, ਅਬ ਏਹੁ ਵਾਹੜਾ ਨਿਕਲਿ ਬਾਵੈ ਚਲਿਆ ਅਰੁ ਨਦੀ ਜੁ ਬੀ, ਸੁ ਦਾਹਣੇ ਹੀ ਕੋ ਚਲਤੀ ਰਹੀ । ਇਨ੍ਹ
 ਕਾ ਇਤਨੇ ਹੀ ਮਹਿ ਵਿਛੋੜਾ ਭੋਆ; ਹੁਣੁ ਫੇਰਿ ਜਾ ਕਿਤੇ ਸੰਜੋਗਿ^੧ ਹੀ ਇਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੋਲੈ ਤਾ ਹੀ ਏਹਿ ਕਦੇ
 ਮਿਲਨਿ, ਹੁਣਿ ਤਾ ਏਹਿ ਵਿਛੋੜਿ ਚਲੇ । ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਤਮਾਸਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਡਰਿ ਗੋਆ ।
 ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ, ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਇਸ ਕੋ ਕਿ ਕਹਦਾ ਹੈ ? ਏਹਾ ਹੀ ਗਤਿ ਤੇਰੀ ਭੀ ਹੈ; ਤੂ ਸਮਝੁ । ਤਬ ਤਹਾ ਤਿਰੁ
 ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਨਦੀਆ^੨ ਵਾਹ^੩ ਵਿਛੋਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥
 ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਮੀਠਾ ਵਿਸੁ ਭਰੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥
 ਕੋਈ ਸਹਜਿ^੪ ਜਾਣੈ ਹਰਿ ਪਛਾਣੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਨਿ ਚੋਤਿਆ ॥
 ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਪਚਹਿ ਮੁਗਧ ਅਚੋਤਿਆ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਨ ਰਿਦੈ ਸਾਚਾ ਸੇ ਅੰਤਿ ਧਾਹੀ^੫ ਰੁਨਿਆ ॥
 ਸਚੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਬਦੀ ਸਾਚੈ ਮੋਲਿ ਚਿਰੀ^੬ ਵਿਛੋਨਿਆ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਜਿ ਏਸੁ ਵਾਹ ਕੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜਿ ਨਦੀ
 ਤੇ ਵਿਛੋੜਿਆ, ਕਿਤੇ ਹੀ ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲੇਗਾ । ਤੇ ਤੂਭੀ ਤੇ, ਜੇ ਅਬ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਹਿ, ਤੇ ਮਿਲਹਿ, ਨਹੀ
 ਤੇ ਫੇਰਿ ਤੇਰਾ ਮਿਲਣੁ, ਤਬ ਕਦ ਹੀ ਹੋਇ; ਜਬ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ਫਿਰਤਾ ਜਾਂ ਕਬਹੂ ਫੇਰਿ
 ਮਾਨੁਖ ਜੂਨਿ ਕੀ ਵਾਰੀ ਪਾਵਹਿ, ਤਬ ਤੂ ਕਦੇ ਜੇ ਫੇਰਿ ਸਿਮਰਹਿ, ਤਬ ਮਿਲਹਿ ਤੇ ਮਿਲਹਿ, ਸੇ ਭੀ ਕਿਤ ਹੀ ਸੰਜੋਗਿ
 ਕਰਿ ਕਰਿ । ਅਹੁ ਜੁਗਹੁ ਜੁਗੁ ਇਵ ਹੀ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੁ ਮਿਠਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖਾਈਤਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਵਿਸਾਰਿ
 ਕਰਿ, ਸੁ ਅੰਤਿ ਤਿਸੁ ਮਿਠੇ ਤੇ ਕਉਤੀ ਬਿਖੁ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਇਸੁ ਵਸਤੁ ਕੇ ਮਰਮ^੭ ਕੋ ਸੇਈ ਕੋਈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿ
 ਪੂਰਨ ਜੋਗ ਧਿਆਨੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਮੀਠੀ ਵਸਤ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਤੁ ਭੂਲਹਿ । ਸਹਜ
 ਸਾਥਿ ਤੂ ਹਰਿ ਜੀ ਕੋ ਸਿਮਰਿ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਪਰੁ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਹਰਿ ਕੇ ਸਿਮਰਨ
 ਕਾ ਸਹਜੁ, ਤੁਮ ਕੋ ਤਬ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ, ਜਾਂ ਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਹਿ । ਤਾਂ ਤੇਰੇ
 ਜੀ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਨ ਪਾਇਆ, ਅਰੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਸਹਜੁ ਨ ਹੋਆ,
 ਤੇ ਅਜਾਨ, ਮੁਗਧ ਆਤਮੇ, ਅੰਤਿ ਜਾਇ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਮਹਿ ਪਚੇ । ਭਰਮੁ ਉਨ ਕਉ ਭੁਲਾਇ ਲੇ ਗੋਆ । ਭਰਮ ਕੇ
 ਮਾਰੇ ਤੇ, ਅਗਿਆਨ ਆਤਮੇ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਮੋਹੇ ਪਚਿ ਮੁਏ । ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ, ਸਚੁ, ਸਬਦੁ, ਭਗਤਿ, ਜਸੁ,
 ਕੀਰਤਨੁ, ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ, ਦੋਆ, ਧਰਮੁ ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ ਹਿਰਦੇ ਨ ਵਸਿਆ, ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਸੇ ਅੰਤਿ ਪਛੁਤਾਹਿਗੇ ।
 ਓਇ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪੁਕਾਰਿ ਰੋਵਹਿਗੇ, ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਰੋਵਹਿਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਿਆ । ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਇਬ ਸਿਮਰਿ, ਜਿਸ ਤੇ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਹਿ । ਰੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ! ਸਚ ਕੇ
 ਸਬਦਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਪੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤੂ ਅਪਨਾ ਸਾਚੁ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦੇ ਮਿਲੁ । ਸੁ ਸਾਚੁ ਕਿਆ ਮਿਲਣਾ ਹੈ :—

^੧ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਿਸੇ ਜਤਨ ਜਾਂ ਸਬੱਬ ਨਾਲ । ^੨ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਪੰਨਾ—੪੩੯ ।
^੩ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਾਹ ਨਿਖੜ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਮੇਲਾ ਹੋਣਾ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੪ਇਹ ਗੱਲ
 ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ^੫ਢਾਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਢਾਹੀ” ਹੈ ।
^੬ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਨੂੰ । ^੭ਭੋਤ, ਰਾਜ ।

ਏਹੀ ਸਾਚੁ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੈ ਕੀ ਬਾਛਾ, ਅਉਰੁ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਸਿਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰੁ। ਮਨ ਮਹਿ ਭੀ ਏਹੀ ਅਰੁ ਮੁਖ ਕਰਿ ਭੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਤੁਝ ਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇਗਾ। ਤਬ ਤੇਹੀ ਪੂਰੀ ਪੜੇਗੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਮਨਾ, ਜਿ ਅੰਤਿ ਛਡਾਵੈ ਤੇਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੬ ॥ ੨੯੪ ॥ ੨੯੪ ॥

ਮਨ ਸੋਧਨ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਹਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਬੇ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਮੁ, ਕਰਨ ਕਾਰਨਹਾਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨਹਾਰ ਰਾਮੁ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਬੈਠੀਐ ਜੀਉ"। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਫੇਡਉਤ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਤੇ ਆਨੰਦੁ ਹੈ"। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਬ ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਭਲਾ ਹੋਇ ਸਾਧਹੁ ਜੀ। ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਬਾਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਛਾ ਹੈ"। ਕਿਉਂਜਿ ਨ ਹਮ ਕੇ ਏਹ ਬਾਤ ਆਈ ਅਰੁ ਨ ਓਪਜੀ ਹੈ। ਸੁ ਇਤ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਮ ਤੁਛ ਹਹਿ। ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਕੇ ਹਮਿ ਪੂਛਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਵਸਤੁ ਖਰੀ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਜਿ ਹਰੁ, ਸੁ ਅਪਾਰ ਹਰੁ, ਜਿਨ ਕਉ ਏਹ ਵਸਤੁ ਆਈ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਜੋਤ ਹਹਿ ਹਮ ਭੀ। ਜੇ ਤੁ ਚੋਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨਾਵਹਿ, ਤੇ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ, ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਪੁਛਹੁਗੇ ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹਾਵੇਗਾ, ਸੁ ਕਹਹਿਗੇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੀ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, 'ਜੀ, ਤ ਘਰਿ ਤੁਮਾਰਾ ਮਨੁ, ਇਥ ਦਿੜਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਟਿਕਿਆ

'ਫੋਟੋ, ਨੀਚ, ਮਾਮੂਲੀ।

ਹੈ। ਸੁ ਉਹ ਬਾਤ ਹਮ ਕਉ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ। ਦਿਖਾ, ਤੁਮ ਜਿ ਆਤਮਾ, ਟਿਕਾਇਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕਉ ਲੇ ਕਰਿ ਟਿਕਾਇਆ ਜੀ? ਏਹ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਕਹਣ ਸਾਰਖੀ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹਹੁ। ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਹਹੁ, ਤੇ ਕਹਹੁ, ਨਾਹੀ ਤੇ ਹਮਾਰਾ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ। —

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਮਰਣੈ^੧ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ ਜੀਵਣ ਕੀ ਨਹੀ ਆਸ ॥

ਤੂ ਸਰਬ ਜੀਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ^੨ ਹੀ ਲੇਖੇ^੩ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਨੀ

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੂ ਵਸਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਨਿਰਜਾਸਿ^੪ ॥ ੧ ॥

ਜੀਅਰੇ ਰਾਮ ਜਪਤ ਮਨੁ^੫ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਤਰਿ ਲਾਗੀ ਜਲਿ^੬ ਬੁਝੀ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ। ਹਮਾਰੇ ਮਨਿ ਅਬ ਇਹੀ ਦਿੜਤਾ ਆਈ ਹੈ, ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਜਿ ਭਰੁ ਹੈ ਏਸੁ ਮਰਣੇ ਕਾ, ਸੁ ਮਰਣੇ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਅਸਾਛੇ ਮਨਿ ਏਹ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਜੀਵਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀ ਮਰਹ ਨਾਹੀ, ਕਿਵੇ ਜੀਵਦੇ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਰਹਹਤ ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸੁ ਜੀਵਣੇ ਕੀ ਅਸੀ ਆਸਾ ਹੀ ਨਾਹੀ ਕਰਦੇ; ਜਿ ਜੀਵਣੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਹਸਾ, ਜਿ ਖਾਣ ਦਾ ਬਿ ਪੈਨਣ ਦਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਹਸਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਖਾਣੁ ਪੈਨਣੁ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਹੁਕਮ ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਇਸਿ ਜੀਅ ਕੇ ਬਾਬਿ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ਹੈ; ਸੋਈ ਇਸਿ ਜੀਅ ਨੇ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ। ਸਹਸਾ ਜਿ ਥਾ, ਸੁ ਏਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਤਰਿ ਗੇਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਸੁ ਅਰੁ ਗਿਰਾਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ^੧। ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਨੂ ਦੇਦਾ ਹੈ; ਸਭ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਵਸਿ ਹੈ। ਸਹੇਸਾ ਜਿ ਕਰੀਐ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ਜਾਂ ਦੇਣਹਾਰੁ ਦੇਂਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕੇ ਸਾਬ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸਿ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵਦਾ ਹੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਗਲ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ। ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਬੈਠੇ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ^੨। ਅੰਤਰਿ ਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਕੀ ਆਗਿ ਲਾਗੀ ਥੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਿਆਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੁਝ ਗਈ ਹੈ। ਏਕ ਟੇਕ ਨਾਮ ਕੀ ਪਕੜੀ ਹੈ। ਜਿ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਈਹਾ ਸਿਮਰਹਿਗੇ, ਸੁ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਮਾਨੁ ਪਾਵਹਿਗੇ। ਪੁਰਖਹੁ। ਏਹੀ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਕਾ ਬਿਸਾਆਸੁ^੩ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਹਹਿ। ਇਹੀ ਦਿੜਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈ ਹੈ ਜੀ। ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ ਜੀ^੪। ਤਬ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ। ਭਲੀ ਬਾਤ ਸਮਝਾਈ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ। ਏਹ ਬਾਤ ਤੁਮ ਹੀ ਸਮਝੀ ਅਰੁ ਤੁਮ ਹੀ ਸਮਝਾਈ, ਪਰੁ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਅਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਿ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮਾਰਾ ਮਨੁ ਭੀ ਏਸੁ ਬਾਤ ਕਉ ਦਿਖੇ, ਜਿ ਹਮ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲਹਿ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਅੰਤਰਿ ਹੋਵੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੨੦, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧। ^੨ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ^੩ਸਾਡੀ ਆਯੁ ਤੇ ਭੋਗ ਤੇਰੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਨ। ^੪ਨਿਰਨਾ ਕਰਾ ਦੇ। ^੫ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਨਿਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^੬ਜਲਨ, ਅੱਗ।
^੭ਨਿਸਚਾ, ਭਰੋਸਾ; ਦ੍ਰਿੜਤਾ।

ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ^੧ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰ ਮਿਲੀਐ ਸੇਕ^੨ ਉਤਾਰਿ ॥
 ਮੁਇਆ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ਤਿਤੁ ਜੀਵਦਿਆ ਮਰੁ ਮਾਰਿ ॥
 ਅਨਹਦ^੩ ਸਬਦ ਸੁਹਾਵਣੇ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਹੁ ਜੀ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ! ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਸਾਈ ਜਾਣੀਏ, ਜਿਤੁ ਭਰਮੁ, ਮਾਇਆ ਕੀ ਸੰਕਾ, ਉਤਰਿ ਜਾਇ ਅਰੁ ਭਰਮੁ ਛਡਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇ, ਸੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਹੀਐ । ਜਾਂ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਭ੍ਰਮ ਥੀ ਸੰਕੋਚ ਲੇ ਆਵੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਥਿ ਦੁਵਿਧਾ ਰਾਖੇ, ਇਕ ਧਿਰਿ ਮਾਇਆ ਕਉ ਦਉਤੇ ਅਰੁ ਇਕ ਤਰਫ ਗੁਰੂ ਕਉ ਦਉਤੇ, ਤਉ ਏਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਨਾ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਉ, ਜਉ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਸੰਕਾ ਨ ਰਾਖੇ, ਭ੍ਰਮ ਉਤਰਿ ਜਾਇ, ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੀ ਜਾਣੀਐ । ਜਾਂ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੇ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਜਾਣੀਐ ਅਰੁ ਜੀ, ਜਹਾਂ ਇਸੁ ਮੁਇਆ ਹੋਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਏਹੁ ਜੀਉ, ਮਨੁ ਜੀਵਤੇ ਹੀ ਕਉ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਰਾਖੇ, ਤਬ ਜਾਇ ਉਹਾ ਪਹੁਚੇ ਹਰਿ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕਉ । ਜਬ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਸਿਉ ਰਾਖੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਬੀਚਾਰਿ ਚਲੇ, ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੇ, ਸੋਈ ਪਾਵੇ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ ! ਸਹੀ ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਇਵ ਹੀ ਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਇਕ ਅਉਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਇਸ ਤੇ ਜਿ ਕਿਛੁ ਭਲਿਆਈ ਹੋਇ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਉ ਏਹੁ ਮਨੁ ਹਉਮੈ ਭੀਤੀ ਬਗੈਰਿ ਰਹਿ ਨ ਸਕੀ । ਜਿਥੇ ਏਹੁ ਹਉਮੈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਥੇ ਏਸੁ ਕੀ ਭਲਿਆਈ ਕਾ ਕੀਆ ਕਮਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਦਿਖਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੇ ਸੰਜਮੁ ਕਉਣ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਏਸੁ ਮਨੁ ਤੇ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਉਪਾਉ ਹਮ ਕੇ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਅਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਿ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਭੀ ਬਤਾਈਐ । ਅਰੁ ਜੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ”, ਤਿਨੁ ਕਉਨੁ ਫਲੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਮੁਖ ਭੇ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ; ਤਿਨ ਕਉ ਕਉਨੁ ਫਲੁ ਹੋਇਗਾ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਬਤਾਈਐ ਜੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

‘ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪਾਈਐ ਤਹ ਹਉਮੈ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸੁ ॥
 ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਆਪਣਾ ਹਉ ਸਦ ਕਰਬਾਣੈ ਤਾਸੁ’ ॥
 ਖੜਿ^੪ ਦਰਗਹ ਪੈਨਾਈਐ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਹੁ ਜੀ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਜਿ ਬਾਨੀ ਹੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ, ਸੁ ਜਿਸ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਉਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਕੇ ਮਨੁ ਤੇ ਹਉਮੈ ਮਿਟਿ ਜਾਇ । ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ਉਨੁ ਕੇ, ਜਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ” । ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਿ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਕੋਈ ਓੜਕੁ^੫ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਧਰਮੁ ਉਨ੍ਹਕਾ ਬਧਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਮੁਖਿ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ਹਰਿ

^੧ਹਾਲਤ । ^੨ਸ਼ੱਕ ਸੰਸਾ, ਭਰਮ । ^੩ਉਹ ਸਬਦ ਜੋ ਚੋਟ ਲਾਏ ਬਿਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਜਾਂ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਸੁਣੀਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ । ^੪ਜਦ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਮਿਲ ਜਾਇ, ਪੰਥੀ ਵਿਚ “ਵਿਲਾਸੁ” ਹੈ ।
^੫ਉਸ ਤੋਂ । ^੬ਲੈ ਜਾ ਕੇ । ^੭ਰੱਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਥਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
 ‘ਅੰਤ, ਹਿਸਾਬ ।

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ^੧, ਸੁ ਚਰਗੁ ਮਹਿ ਪੰਨਾਈਅਹਿਗੇ, ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਮੇਲੀਅਹਿਗੇ, ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ਜੀ ! ਜਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਮਰਹਿਗੇ ਤਿਨੁ ਕਉ ਦੇਹ ਫਲੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਾ ਐਸਾ ਫਲੁ ਹੈ । ਇਤੁ ਸਬਦ ਕੇ ਸੰਜਮਿ ਹਉਮੈ ਮਿਟਤੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਜੀ ! ਦੇਹ ਬਾਤ ਇਵ ਹੈ^੨ । ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਰਿ ਉਠੇ, ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ, ਦੇਹ ਕਥਾ ਇਵ ਹੀ ਹੈ; ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਤਬ ਵੇਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ, ਇਕ ਅਉਰ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵਹਿ, ਸੁ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਵਹਿ । ਅਰੁ ਜੇ ਮਨਮੁਖ ਹੋਵਹਿ, ਸੁ ਨਾ ਪਾਵਹਿ । ਸੁ ਦੇਹ ਕਿਆ ਅਚਰਜ ਹੈ ਜੀ । ਮਨਮੁਖਾ ਮਾਹਿ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ ਅਰੁ ਜੀ, ਗੁਰਮੁਖਾ ਮਾਹਿ ਵੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ । ਸੁ ਜੀ, ਦੇਹੁ ਕਿਆ ਹੋਆ ਜਿ ਮਨਮੁਖ ਨਰਕਿ ਜਾਹਿ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵਹਿ, ਸੁ ਮੁਕਤਿ ਜਾਹਿ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹ ਬਾਤ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਵਿ ਰਹੇ ਸਿਵ^੧ ਸਕਤੀ^੨ ਕਾ ਮੋਲੁ ॥
ਤ੍ਰਿਹੁ^੩ ਗੁਣ ਬੰਧੀ ਦੇਹੁਰੀ^੪ ਜੋ ਆਇਆ ਜਗਿ ਸੋ ਖੋਲੁ ॥
ਵਿਜੋਗੀ ਦੁਖਿ ਵਿਛੁੜੇ ਮਨਮੁਖਿ ਲਹਹਿ ਨ ਮੋਲੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਤਨਾ ਸੰਸਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਇਤਨੇ ਸਭਸੁ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜੀਆਂ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਿਵ ਅਰੁ ਸਕਤਿ ਰਵਿ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਿਵ ਅਰੁ ਸਕਤਿ ਸਾਥਿ ਦੇਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਜੀ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕਾ ਪਿੰਡੁ^੧ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਖੋਲੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਹੀ ਮਹਿ ਹੋਆ ਹੈ । ਤੀਨਿ ਹੀ ਗੁਣ ਕੀ ਬੰਧੀ ਦੇਹੁਰੀ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨਮੁਖ ਜੋ ਜੀਵ ਬੇ, ਤਿਨਹੁ ਵਿਜੋਗੁ ਪਕੜਿਆ; ਗੁਰੂ ਕਉ ਨ ਮਿਲਿਆ; ਜਿ ਉਨ ਕਉ ਚਉਥੇ ਮਾਰਗੁ ਪਦ ਕਾ ਰਾਹੁ ਬਾਤਾਇ ਦੇਤਾ, ਜਿ ਓਇ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਸੋ ਜਾਇ ਮਿਲਤੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਜਿ ਤੀਨਿ ਗੁਣਾ ਕਾ ਵਿਜੋਗੁ ਪੜਿਆ, ਸੁ ਮਨਮੁਖ ਜੀਅ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਨ ਮਿਲੇ ਜੀ । ਓਇ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ ਭੁਮਤੇ ਫਿਰਹਿ, ਓਇ ਵਿਛੁੜਿ ਗਏ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਪਿਆਰਿਅਹੁ । ਦੇਹ ਕਥਾ ਇਵ ਹੈ^੨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ । ਭਲੀ ਬਾਤ ਸਮਝਾਈ ਜੀ । ਦੇਹ ਬਾਤ ਇਵ ਹੀ ਹੈ ਜੀ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਵੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾ । ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਦਿਖਾ, ਜਿ ਚਉਥੇ ਗੁਣ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਚਲਤੇ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਬਤਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਮਨੁ^੧ ਬੇਰਾਗੀ^੨ ਘਰਿ ਵਸੈ ਸਚ ਭੈ ਰਾਤਾ ਹੋਇ^੩ ॥
ਗਿਆਨੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਭੋਗਵੈ ਬਾਹੁਤਿ ਭੂਖ ਨ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਾਰਿ ਮਿਲੁ ਭੀ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਇਹੁ ਮਾਰਗੁ ਕਹਾ ਹੈ । ਇਹੁ ਮਨੁ

^੧ਚੇਤਨ ਸਤਾ (Spirit) । ^੨ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ (energy) । ^੩ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਸਤੋ, ਰਜੋ, ਤਮੋ ।
^੪ਸਰੀਰ । ^੫ਆਕਾਰ, ਸਰੀਰ । ^੬ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, "ਮਨੁ ਬੇਰਾਗੀ ਘਰਿ ਵਸੈ ਸਚ ਘਰਿ ਰਹਤਾ ਹੋਇ" । ^੭ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਭਉਣ ਵਾਲਾ । ^੮ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਸਚ ਘਰਿ ਰਹਤਾ ਹੋਇ" ਹੈ ।

ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬੇਰਾਗੀ ਹੈ, ਇਕਥੇ ਕਿਥਾਉ ਨਾਹੀ ਟਿਕਤਾ। ਜਿਉ ਅਤੀਤੁ ਬੇਰਾਗੀ ਮਾਨਖੁ ਕਿਥਾਉ ਨਹੀਂ ਟਿਕਤਾ, ਤਿਉ ਏਹੁ ਮਨੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਅਤੀਤੁ ਬੇਰਾਗੀ ਹੈ। ਸੁ ਜਬ, ਇਸਿ ਚਲਤੇ ਕੇ ਰਾਖੇ, ਚਲਣੇ ਨ ਦੇਇ, ਇਕਸੁ ਨਉਰ ਰਾਖੇ, ਪਰ ਰਾਖੇ, ਸੁ ਕਹਾਂ ਰਾਖੇ ? ਸਚ ਸਿਉ ਮਨੁ ਰਾਖੇ, ਝੂਠ ਸਿਉ ਮਿਲਣੇ ਨ ਦੇਈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੈ ਮਹਿ ਸਦਾ ਰਾਖੇ ਅਰੁ ਮਹਾ ਅੰਬੁਜੁ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਿਉ ਮਨੁ ਕੇ ਰਾਖੇ। ਕੁਬੁਧਿ ਕੁ ਗਿਆਨੁ ਸਿਉ ਮਨੁ ਕਉ ਜੁਤਨੇ ਨ ਦੇਇ। ਆਨੇ ਹੀ ਪਹਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਅੰਬੁਜੁ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਿਉ ਰਚਿ ਰਹੈ; ਗਿਆਨੁ ਭੋਜਨੁ ਪਾਇ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਏਸ ਕਉ ਭੂਖ ਕਬਹੂ ਨ ਲਾਗੇ; ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਏਹੁ ਅਘਾਇਆ¹ ਰਹੈ। ਮਨੁ ਕੇ ਮਾਰੈ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵੈ। ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਦੂਖੁ ਫੇਰਿ ਨ ਵਿਆਪੈ ਅਰੁ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਤੇ ਰਹਤਾ ਹੋਇ। ਚਉਥੇ ਪਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮ ਕਾ ਬਾਸੀ ਹੋਇ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ। ਚਉਥੇ ਪਦ ਕਾ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ ਹੈ। ਇਸੁ ਮਾਰਗ ਕਾ ਏਹੁ ਗੁਣੁ ਹੈ²। ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸੁ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ। ਐਸਾ ਤੂਹੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਮਿਲਾਇ³। ਤਬ ਓਇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਰੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ, ਤਜਿ ਨਿੰਦਿਆ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜਪਹੁ, ਹਰਿ ਗੁਰ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਦਰਗਹ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੭ ॥ ੨੯੫ ॥ ੨੯੫ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗੁਹ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਸੁਮਾਰ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਗੋਆ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਬੋਲੇ; ਨ ਕਹੈ; ਅਰੁ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਕੀ ਕਹੀ ਸੁਣੇ। ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸਕੈ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨੁ ਕੀ ਕੋਈ ਲਖਿ¹ ਸਕੈ, ਜਿ ਕਿਉ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਘਰ ਕੇ ਆਸ ਪਾਸ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ, ਪਰੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸੁਭਾਉ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਸਾਹੁ ਕਢਿ ਨ ਸਕੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਸੰਤੁ ਆਵੇ, ਸੋ ਭੀ ਬੋਲੇ ਚਾਲੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਦੂਰੇ ਹੀ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਪੰਗੀ ਪਦਿ ਉਠਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਜਦਿ ਕਿਰਨਾ ਕੁ ਚਿਰੁ ਬੀਤਿਆ, ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਨਿਆ ਸੇਵਕਾ ਕੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, "ਤੁਮ ਜਾਹੁ। ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਤਬ ਓਇ ਭਗਤ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ, ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਮ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਯਾਦਿ

¹ ਰੱਜਿਆ ਰਹੇ।

² ਇਹ ਸਲੋਕ 'ਹਰਿ ਜੀ' ਦਾ ਹੈ।

³ ਜਾਣ ਸਕੈ।

ਕੀਆ ਹੈ: ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਭੇਜੇ ਹੈਂ। ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿ, ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮਹਾ ਆਨੰਦਮਾਨ, ਹਰਿਖਵੰਤੁ ਹੋਇ ਕੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੋਨਿ ਮੇਰੇ ਭਾਗ, ਜਿ ਮੈ ਅਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਆਜ ਯਾਦਿ ਕੀਆ ਅਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਮੈ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ। ਚਲੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਣਿ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਖਲਾ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕੈ ਡੰਡਉਤ ਕਰੀ ਅਰੁ ਦੋਨੇ ਹਾਥ ਜੋਤਿ ਛਾਤੀ ਉਪਰਿ ਰਾਖਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਨੀਚੀ ਦਿਸਟਿ¹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖਲਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਬੋਲੇ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਜੋ ਮੈ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ; ਜੁ ਦਿਖਾ, ਤੂੰ ਜੋ ਮੈ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਭੇਜਿਆ ਹਹਿ, ਸੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਬੈਠਣੇ ਕਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈ? ਤੂੰ ਮੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ; ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਜਪਾਉ ਅਰੁ ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਏਹ ਕਿਆ ਹੈ? ਦਿਖਾ, ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਜੀ ਕੀ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਕਹੁ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਕਿਆ ਆਈ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੋਨੇ ਹਾਥ ਜੋਤਿ ਲੰਬੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਮਾਹਰਾਜ, ਗੁਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਅੰਤਿਰਜਾਮੀ, ਜੀਆਂ ਕੇ ਜਾਣਣ ਹਾਰੇ! ਮੈ ਕਹੋ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਹੋ, ਜਾ ਤੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ"॥ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਮੈ ਜਾਣਤਾ ਤੇ ਹੋ, ਪਰੁ ਤੂੰ ਆਪੇ ਮੁਹ² ਤੇ ਭੀ ਕਹਿ ਸੁਨਾਉ"॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਹਰਾਜ! ਮੈ ਕਹਉ³ ਸੁ ਕਿਆ ਕਹੋ। ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਇਉ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰਹੁ ਅਰੁ ਜੀਅ ਜੁ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਉ। ਤਿਸੁ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਚਾਲ, ਰਹਤ, ਕਰਮ, ਜੀਆਂ ਕੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਮੈ ਭੈ ਚਕ੍ਰਤ ਰਹਿਆ ਹੋ ਜੀ। ਮੁਝ ਕਉ ਕਹਨੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ ਜੀ। ਮੈ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੋ ਜੀ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਦਿਖਾ, ਜਿਸੁ ਬਾਤ ਤੇ ਤੂੰ ਹੋਰਾਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਸਭ ਵਿਧਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਉ"॥ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਿਆ :—

॥ ਸਬਦੁ ॥

¹ਤਾਲ⁴ ਮਦੀਰੇ⁵ ਘਟ⁶ ਕੇ ਘਾਟ। ਦੋਲਕ⁷ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ⁸ ਵਾਜ ॥

ਨਾਰਦ⁹ ਨਾਰੇ ਕਲਿ ਕਾ ਭਾਉ¹⁰। ਜਤੀ ਸਤੀ ਕਹ¹¹ ਰਾਖਹਿ ਪਾਉ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਮਾਹਰਾਜ! ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਬਾਜੀਗਰੁ ਬਾਜੀ ਮੇਲਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਤਾਲ ਪਖਾਜ¹² ਦੋਲਕ ਸਾਜ ਬਾਜ ਸਭ ਵਾਜਤੁ ਵਜਾਵਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਨਾਚਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਨਚਾਵਤਾ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਸੰਤਾਨ ਬਾਜੀ ਪਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਨਾਚਤਾ ਹੈ। ਏਹ ਜਿ ਮਨ ਕੇ ਘਾਟ ਜੀਆਂ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਉਪਜਤੇ ਹਹਿ, ਜਿ ਏਹ ਇਉ ਕਰੇਗਾ, ਏਹ ਇਉ ਹੋਇਗੀ, ਉਸੁ ਸਾਥਿ ਐਸੀ ਕਰਉਗਾ, ਇਉ ਸਉਦਾ ਕਰਉਗਾ, ਇਉ ਚਾਕਰੀ ਕਰਉਗਾ, ਇਉ ਖੇਤੀ ਕਰਉਗਾ। ਅਰੁ ਬਹੁਤਿ ਅਉਰੁ ਘਾਟ ਘੜਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ! ਕਿਆ ਕਰਉਗਾ? ਕਹਾਂ ਜਾਉਗਾ? ਕਹਾਂ ਤੇ ਖਾਉਗਾ? ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਪਾਸਿ ਜਾਉਗਾ। ਸੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀ! ਐਸੇ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਜੁ ਵਾਜੇ ਹੈ, ਸੁ ਤਾਲ ਅਰੁ ਪਖਾਵਜਾ ਕੀ ਜਿਉ¹³ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਵਿਖੇ

¹ਨਜਰ। ²ਮੂਰ। ³ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੩੪੯—ਆਸਾ ਮ: ੧। ⁴ਛੋਟੇ।

⁵ਪੋਰਾ ਦੇ ਘੁੰਗਰੂ, ਬਾਜਰਾ। ⁶ਮਨ ਦੇ ਰਸਤੇ, ਲਹਿਰਾਂ ਭਾਵ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ। ⁷ਦੋਲਕ।

⁸ਵਾਜੇ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ। ⁹ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰਿਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਭਾਵ 'ਮਨ' ਤੋਂ ਹੈ। ¹⁰ਵਤੀਰਾ।

¹¹ਕਿੱਥੇ ਪੈਰ ਰਖਣ, ਟਿਕਣ? ¹²ਪਖਾਵਜ, ਜੋੜੀ, ਤਬਲਾ। ¹³ਰਹਾਂ।

ਦਿਨੁ ਰਾਤ ਪੜੇ ਵਜਿਆ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ^੧ । ਅਰੁ ਦੋਲਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਵਾਤ ਮੁਖ^੨ ਹੈ^੩ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਸੇ ਕੇ ਮੁਖ ਮਹਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਰਿ ਨਿਬੜਤੇ ਹੈ^੪ । ਇਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦਾ, ਜਿ ਦੇਹ ਬਾਤ ਕਹਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ ਕਹਣੀ । ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਮੁਹ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਦੇਖੁ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੇਹ ਮੁਹ ਤੇ ਨ ਕਹੋ^੫ ਜੀ । ਦੇਹੁ ਬੀਚਾਰ ਤੇ ਕਿਛੁ ਰਹੀ ਹੀ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੀ ਨਾਰਦ, ਜੋ ਸਤਿਵਾਦੀ ਥਾ, ਸੁ ਭੀ ਅਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਕੋ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਨਚਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਕਲਿ ਕਾ ਕਿਆ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ? ਜਿ ਝੂਠਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਰਤਿ ਕਾਮੁ ਚਲਤਾ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਾਚੁ ਬੋਲੇ ਤੇ ਉਸ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਨਾਹੀ ਚਲਤੀ । ਝੂਠਿ ਕਾਮੁ ਭਲਾ ਚਲਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਐਸੇ ਜੈਸੇ ਕਲਿ ਕੇ ਭਾਉ ਹੈ ਜੀ । ਜਤੀ ਸਭੀ ਕੋ ਪਾਉ ਧਰਣੇ ਕਉ ਠਉੜ ਕਹੀ ਰਹੀ ਨਾਹੀ । ਜਤੀ ਸਤੀ ਰਹੇ, ਸੁ ਕਹਾ ਰਹੇ । ਜਤੀ ਸਤੀ ਕੀ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ^੬ ਅਰੁ ਨਾਉ ਧਰਤੇ ਹੈ^੭ । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਇਸੀ ਬਾਤ ਤੇ ਚਿੰਤਾਮਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ? ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਤੇਰੇ ਤਾਈ^੮ ? ਨਾਨਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਅਰੁ ਸਿਮਰਾਇ । ਦੇਹ ਬਾਤਾ ਜੋ ਤੇ ਕਹੀਆ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕਿਛੁ ਜੋਰਾਵਰ ਨਾਹੀ । ਜਹਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹੈ, ਤਹਾ ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਪੋਹਿ ਸਕੇ^੯ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਫਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ ਅੰਧੀ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ! ਨਾਨਕ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਉਪਰਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ, ਕੁਰਬਾਣੁ ਕੀਤਾ ਜੀ । ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ ਜੀ । ਪਰੁ ਜੀ, ਦੇਹ ਜਿ ਦੁਨੀਆ ਸੀ, ਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਧੀ ਬੀਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਮੈਂ ਬਹੁਤੇਰਾ ਕਹਦਾ ਹਾਂ ਜਿ ਤੁਸੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਾਣਹੁ, ਸਿਵਾਣਹੁ, ਪਰੁ ਜੀ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਵਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ ਜੀ । ਸਭ ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਅਨੋਰੀ ਤੇ ਮੁਹਿ ਆਏ ਹੈ^{੧੦} । ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾਨਕ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਤੁਮ ਕਉ ਮੈ ਅਪਨੇ ਸਮਾਨਿ^{੧੧} ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਾਪਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਅਉਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਚੋਲੇ ਅਨੋਰ ਹੈ^{੧੨} । ਸੁ ਓਇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਚੋਲਿਆਂ ਕੋ ਉਪਦੇਸੁ ਦੇ ਕਰਿ ਮੇਰੀ ਓਝ ਲੇ ਆਵਹੁ । ਜੋ ਜੋ, ਜਿਨ੍ਹਹੁ ਜਿਨ੍ਹਹੁ, ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਚੋਲੇ ਕੀਏ ਹੈ^{੧੩} । ਜੇ ਤਉ ਅਉਰਸ ਸੇਸਾਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਆਣਿ ਸਕਤੇ, ਤੇ ਅਪਣਿਆ ਚੋਲਿਆਂ ਕੋ ਤੇ ਸਮਝਾਵਹਿ^{੧੪} । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਜੀ :—

ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਫਿਰਿ^{੧੫} ਚੋਲਾ ਖਾਇ ॥ ਤਾਮਿ^{੧੬} ਪਰੀਤਿ ਵਸੈ ਘਰਿ^{੧੭} ਆਇ ॥

ਜੇ ਸਉ ਵਰ੍ਹਿਆ ਜੀਵਣ ਖਾਣੁ ॥ ਖਸਮ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਦਿਨੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਗੁਰਾਂ ਅਰੁ ਚੋਲਿਆਂ ਕੀ ਬਾਤ ਇਉਂ ਹੈ । ਜਿ ਸਥ ਤਾਈ ਚੋਲਾ ਗੁਰੂ ਪਾਸੇ ਪਰਚੇ ਖਾਇ; ਤਬ ਲਗਿ ਉਸ ਕੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ਗੁਰੂ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਾਉ ਰਹੇ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਦਿਨਿ ਪਰਚਾ ਨ ਖਾਇਆ, ਉਸ ਹੀ ਦਿਨਿ ਗਈ ਆਈ, ਕਿਸ ਕਾ ਗੁਰੂ, ਕਿਸ ਕਾ ਚੋਲਾ । ਸੁ ਜੀ, ਜੇ ਸੈ ਵਰੇ ਤਾਈ ਚੋਲਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੀਵਹਿ, ਅਰੁ ਚੋਲਾ ਪੈਆ ਪਰਚੇ ਖਾਇ; ਤਉ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ਹੈ, ਓਹੁ ਚੋਲਾ ਜੀ । ਪਰਚੇ ਕਾ ਚੋਲਾ ਕਿਛੁ ਪਾਰਿ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ । ਪੜਿਆ ਪਰਚੇ ਖਾਉ । ਓਹੁ ਪਰਚੇ ਕਾ ਚੋਲਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਜਿਸ ਦਿਨਿ ਚੋਲਾ ਅਪਨੇ ਖਸਮ ਕੋ ਪਹਿਛਾਣੈ, ਤੇ ਓਹੀ ਦਿਨੁ ਚੋਲੇ ਕਾ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਚੋਲਾ ਕਿਸੀ ਅਉਰ ਕਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਸ ਹੀ ਅਉਰਸ ਭੁਲਾਇ ਕਰਿ ਠਗਿ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ; ਤਉ ਉਸ ਲੋਜਾਣਹਾਰੇ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਭੀ ਭਉ ਹੈ, ਜਿ ਦੇਹੁ ਮੇਰਾ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ

^੧ਮੁਹ । ^੨ਸੁਜਾਣ, ਸਿਆਣਾ । ^੩ਬਰਾਬਰ । ^੪ਸਗੋ, ਉਲਟਾ । ^੫ਰੋਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ । ^੬ਮਨ ਵਿਚ ।

ਦਿਨਿ ਇਸ ਕਾ ਖਸਮੁ ਦੇਸ ਕਉ ਆਇ ਪਹਿਛਾਨੇਗਾ ਤਉ ਤਿਸੀ ਦਿਨਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਦੇਸ ਕਉ ਛਿਨਾਇ^੧ ਲੇਇਗਾ ਅਰੁ ਜਦਿ ਓਹੁ ਚੇਲਾ ਭੀ, ਜਦਿ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਦੇਖੇਗਾ, ਤਬ ਕਹੇਗਾ ਜਿ ਜੀ, ਦੇਨਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈ^੨ ਠਗਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ, ਮੇ ਤੇਰਾ ਹਾ ਜੀ। ਮੇਨੇ ਦੇਨੁ ਅਟਕਾਇ ਰਖਿਆ, ਤੇ^੩ ਤੀਕੁ ਆਵਣੇ ਨ ਦੇਵੇ ਜੀ। ਤਿਉ ਮਹਾਰਾਜ ! ਏਹ ਜੀਅ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਹੋਨਿ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਹੀ ਮਾਇਆ ਠਗੇ ਹੋਨਿ। ਤੇ^੪ ਤੇ ਭੁਲਾਇ ਕਰਿ ਦੇਨਿ ਆਪਣੇ ਵਸਿ ਕੀਤੇ ਹੋਨਿ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਧੰਧੇ ਲਾਇ ਛੋਡੇ ਹੋਨਿ। ਤੇ^੫ ਤੀਕੁ ਏਹ ਨਾਹੀ ਆਵਣ ਦੇ^੬ਦੀ ਜੀ। ਏਹ ਮਾਇਆ ਤੇਰੀ ਹੈ; ਹੋਰਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਏਹ ਬਦਦੀ^੭ ਨਾਹੀ; ਤੇਰੀ ਗੁਮਾਨੁ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾ। ਤਿਸਤੇ ਤੇ^੮ਤੇ ਡਰਦੇ, ਸਭਿ ਗੁਰ ਪੀਰ ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਸਿਧ ਸਾਧਿਕਾ ਅਪਣਾ ਜੀਉ ਲੈਕੇ ਹਟਿ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ। ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜੀ, ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਇਕੰਤਿ ਬੈਠੇ ਜਪਦੇ ਹੋਨਿ^੯ ॥ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ! ਓਇ ਜਿ ਭਗਤ ਮੇਰੇ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਹੋਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਜੀਅ ਦੇਖਦੇ ਹੋਨਿ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਦਰਸਨ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾ ਜੀਆ ਕਉ ਦੇਖਾ ਭਾਉ ਸਿਵ ਸਾਤਿ, ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹਿ ਉਪਜਿ ਆਵਤੀ^{੧੦}”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੰਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਣੀਏ ਜੀ ! ਬੰਨਤੀ :—

ਦਰਸਨਿ^੧ ਦੇਖਿਐ ਦਇਆ ਨ ਹੋਇ ॥ ਲਏ^੨ ਦਿਤੇ ਵਿਣੁ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਰਾਜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਹਥਿ^੩ ਹੋਇ ॥ ਕਹੈ^੪ ਖੁਦਾਇ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਸਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਦਰਸਨ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾ ਕਉ ਦੇਖਾ ਤੇ ਤਬ ਉਪਜੇ, ਜੇ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਮਤਿ ਠਉਡ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਮਤਿ ਜੀਆ ਕੀ, ਮਾਇਆ ਹਿਰਿ^੧ ਲਈ ਹੈ ਜੀ। ਉਨ ਕੋ ਮਾਇਆ ਦੇਆ ਉਪਜਣ ਨਾਹੀ ਦੇਤੀ। ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ਆਠ ਹੀ ਪਹਰ ਲੋਣੇ ਕੀ ਅਰੁ ਦੇਣੇ ਕੀ ਬਸਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਓਇ ਗੁਰਾ ਕੋ ਮਿਲਤੇ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਏਹੀ ਲੋ ਮਿਲਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ, ਮੈ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਧਨੁ ਨਾਹੀ, ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਹੀ, ਮੇ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜੀ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਅਮੁਕਾ ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਤੁਰੂ^੨ ਹੈ, ਸੁ ਮੁਝ ਕਉ ਦੁਖ ਦੇਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਓਹੁ ਜੋ ਕਿਵ ਹੀ ਮਰੇ, ਤਉ ਮੈ ਸੁਖੀ ਹੋਵਉ ਜੀ। ਤੁਮ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਸਿ ਬੰਨਤੀ ਕਰਹੁ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਧਨੁ ਹੋਇ, ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇ, ਮੇਰਾ ਰੋਗੁ ਜਾਇ ਜੀ। ਉਇ ਆਪਿ ਤੋ ਤੁਝ ਥੀ^੩ ਮਾਇਆ ਭੁਲਾਏ ਹੈ, ਪਰੁ ਓਇ ਗੁਰਾ ਕੋ ਭੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤੁਝ ਤੇ ਭੁਲਾਇਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈ। ਸੁ ਜੀ, ਜਿਨ ਕਉ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਟੇਕ ਹੈ, ਸੁ ਆਗੇ ਤੇ ਏਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲੋਭੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਕੇ ਗੁਰ ਪੀਰ ਹੈ, ਸੁ ਓਇ ਆਗੇ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਗਾ ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਰੋਗੁ ਭੀ ਜਾਇਗਾ। ਤੇਰਾ ਸਤੁਰੂ ਭੀ ਮਰੇਗਾ; ਤੇਰੇ ਧਨ ਭੀ ਹੋਇਗਾ। ਸੁ ਓਇ ਚੋਲੇ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਹਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਓਇ ਗੁਰ ਪੀਰ ਭੀ, ਕਾਲ ਛੋਪਨ^੪ ਰੋਟੀ ਕਪਤੇ ਕੀ ਕਰਿ ਸੁਖੀ ਰਹਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਜੇਸੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸਿ ਚੋਇ ਜਣੇ ਝਗੜਤੇ ਆਵਹਿ ਅਰੁ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਪਾਸੋਂ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਲਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹ ਦਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ। ਤਿਉ ਗੁਰਾ ਪੀਰਾਂ ਪਾਸਿ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਹੀ ਦੀ ਜੋਹੀ ਆਗੇ^੫ ਆਖੀਐ, ਤਾਂ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ ਭੀ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਜੇ ਆਖੀਐ ਜਿ ਅਹਿ ਜਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਹਿ, ਸੁ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ, ਤੂ ਅਪਣੇ ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸਿਮਰਿ, ਤਾਂ ਅਗੇ ਦੁਖਿ ਕੇ ਉਠਿ ਜਾਇ, ਫਿਰਿ ਉਪਰਿ ਮੁਹੁ ਭੀ ਨ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਜੀ, ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵੇਦ,

‘ਖੋਹ ਲੈਣਾ।’ ‘ਮਿਥਣਾ, ਮੰਨਣਾ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ।’ ‘ਨਿਰੇ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।’ ‘ਕਿਉਂਕਿ ਲੈਣ ਦੇਣ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਪਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੁਭਾਵ ਵੱਲੀ ਖੋਹੇ ਹਨ।’ ‘ਜੇ ਕੁਝ ਦੇਣ ਨੂੰ ਪੱਲੇ ਹੋਵੇ।’ ‘ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।’ ‘ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ।’ ‘ਦੁਸ਼ਮਣ।’ ‘ਨਿੰਦਾ।’

ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਨ, ਕੁਰਾਨ, ਤਿਸ ਵਿਚ ਜਿ ਤੇ^੧ ਵਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਕਰਣਾ ਏਹੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ ਅਰੁ ਜੇ ਤੇਰੀਆ ਅਣ ਵਰਮਾਈਆ ਬਾਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕਿਛੁ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਏਵ ਕੋਈ ਨ ਸਮਝੇ ਜਿ ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਹੁਕਮੀ^੨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭੁਲਾ ਹਾਂ; ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਏਹੁ ਸਜਾਇ ਪਾਈ ਹੈ। ਭਲਾ ਪਿਛੇ ਭੁਲਾ, ਸੁ ਭੁਲਾ, ਅਗੇ ਸਮਝਿ ਕੇ ਰਹਿ ਚਲਾਂ। ਸੁ ਏਹਾ, ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ ਗਲ। ਏਹੁ ਗਲ ਕੋਈ ਨ ਮੰਨੀ ਜੀ। ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਕਹਿਆ ਨ ਰਈਅਤਿ ਹੀ ਮਨਤੀ ਹੈ; ਨ ਰਾਜੇ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਸਭ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮਖਸੂਦੀ^੩ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਜੀਆਂ ਕੀ ਅਰੁ ਗੁਰ ਚੋਲਿਆਂ ਕੀ ਤੇ^੪ ਤੋ ਸਭ ਕਹੀ। ਭਲਾ ਓਹੁ ਤੇ, ਮੈ ਸਭ ਸੁਨੀ, ਅਬ ਤੂ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਕਹੁ, ਜਿ ਤੂ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ? ਤੂ ਭੀ ਤੋ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪੁ ਹੈ ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਹੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਭੀ ਤੋ ਮੈ ਗੁਰੂ ਰਾਖਿਆ ਹੈ; ਤੂ ਭੀ ਤੋ ਮੈ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਮੈ ਪੰਥੁ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ਦਿਖਾ, ਤੇ^੫ ਕਿਆ ਕਰਣੀ ਕਰਤੁਤਿ ਕਮਾਈ ਹੈ? ਸੋ ਕੀ ਦੇਖਾ, ਤੂ ਕਹੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ !

ਮਾਣਸ^੬ ਮੂਰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ॥ ਕਰਣੀ^੭ ਕੁਤਾ ਦਰਿ^੮ ਵਰਮਾਨੁ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਜਾਣੈ ਮਿਹਮਾਨੁ^੯ ॥ ਤਾ ਕਿਛੁ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥ ੪ ॥ ੬ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ! ਤੇਰੀ ਮੂਰਤਿ ਤੂੰ ਹੈ"। ਹੋਰ ਤੇਰੀ ਮੂਰਤਿ ਕਉਣ ਹੋਇ ਸਕੇ ਜੀ? ਮੈਂ ਜਿਹਾ, ਸੁ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਆ ਹਾਂ ਜੀ। ਹਉ ਮਾਣਸ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਹਾਂ ਅਰੁ ਜੀ, ਮੈ ਕਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਹਾਂ ਜੀ? ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਤੇਰਾ ਹਾਂ, ਜੀ ਤੇਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਆ। ਮੇਰਾ ਛਾਉ ਨਾਨਕੁ ਹੈ। ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀ, ਕਰਣੀ ਜਿ ਮੇਰੀ ਪੁਛੀਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਿ ਮੈ, ਅਤੇ ਕਿ, ਮੇਰੀ ਕਰਣੀ? ਜੀ, ਕਰਣੀ ਸਾਈ, ਜਿ ਤੁਧੁ ਭਾਵੇ, ਪਰੁ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਕਰਣੀ ਏਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਜੇਸੀ ਕੁਤੇ ਕੀ ਕਰਣੀ ਹੋਤੀ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ! ਕੁਤੇ ਕੀ ਕਿਆ ਕਰਣੀ ਹੈ, ? ਜਿ ਤੂ ਕਹਤਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਕੁਤੇ ਕੀ ਏਹਾ ਹੀ ਕਰਣੀ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰ ਆਗੇ ਦਿਹੁ ਰਾਤਿ ਬੈਠਾ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਓਸਨੂੰ ਸੋਟੇ ਦੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਘਰੁ ਦਰਹੁ ਬਾਹਰਿ ਕਢਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭੀ ਓਹੁ ਦਰੁ ਛੋਡਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਜੇ ਕਿਤੇ ਹੀ ਦਰਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਭੀ ਓਸੇ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦੇ ਦਰਿ ਬੈਠਾ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਤੇ ਨੇੰ ਏਖਿ ਕਰਿ ਟੁਕੜਾ ਭੰਨਿ ਸਟਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਟੁਕੜਾ ਹੀ ਲੈ ਖਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਪਵਾਲਿ ਕਰਿ ਅਤੇ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਫੇਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਿਆਰੁ ਕਰਿ ਬੁਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਆਗੇ ਆਉ ਰੇ ਮੋਤੀ ! ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਆਵਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਿ ਬੈਠਾ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਸੁ ਏਹਾ ਮੇਰੀ ਕਰਣੀ ਹੈ। ਹਉ ਤੇਰਾ ਮੋਤੀ ਕੁਤਾ ਹਾਂ ਜੀ: ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਬਹਿ ਪਿਆ ਹਾਂ; ਮੈਨੇਂ ਹੋਰੁ ਦੂਜਾ ਦਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਭਾਵੇਂ ਤਾਂ ਤੂ ਮਾਰਿ, ਭਾਵੇਂ ਦਿਲਾਸਾ^{੧੦} ਦੇਹਿ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਮੈਨੇਂ ਏਹੋ ਹੀ ਵਰਮਾਨੁ ਹੈ, ਜਿ ਦਰਿ ਬੈਠਾ ਰਹੁ। ਸੁ ਜੀ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਮੈ ਤੇ, ਕਰਣੀ ਕਾਈ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ ਜੀ। ਮੈਂ ਏਹਾ ਕਰਣੀ ਕੁਤੇ ਦੀ ਪਕੜੀ ਹੋ ਜੀ। ਅਰੁ ਜੀ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਿ ਜੇ ਮੈ ਰਹਦਾ ਹਾਂ, ਸੁ ਮਿਹਮਾਨੁਚਾਰੀ ਰਹਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਉ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਿਹਮਾਨੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਨੇਂ ਓਥੇ ਰਾਤਿ ਹੀ ਕਟਣ ਨਾਲਿ ਮਖਸੂਦ^{੧੧} ਹੈ; ਹੋਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਘਰ ਨਾਲਿ ਕਿਛੁ ਮਖਸੂਦ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੈਨੇਂ

^੧ਕੰਮ। ^੨ਹੁਕਮ ਅਦੁਲੀ। ^੩ਮਤਲਬੀ, ਮਨੋਰਥ ਸਿਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ^੪ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਬਕਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ, ਨਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ। ^੫ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਕੁਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ^੬ਦਰ ਤੇ ਲੋਭ ਖਾਤਰ ਸਭ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ^੭ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ। ^੮ਡਸੱਲੀ, ਧੀਰਜ। ^੯ਮਨੋਰਥ।

ਗੁਰੂ ਬਤਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਜੋ ਮਿਹਮਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੈਗਾ, ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਦਰਗਹ ਭੇਰੀ ਮਾਨੁ ਪਾਵੈਗਾ ਜੀ। ਏਹ ਬਾਤ ਮੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਾਨੀ ਹੈ ਜੀ। ਮੇਰੀ ਏਹ ਕਰਤੂਤਿ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਜੋ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਜੀ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤੁ ਦੋਆ ਨਾਥ ਭੀਏ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ! ਏਹ ਕਰਤੂਤਿ ਪੀਛੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰ, ਪੀਰ, ਸਿਧ, ਸਾਧਿਕ, ਤੇ ਹੋਇ ਨਹੀ ਆਈ ਅਰੁ ਮੈਨੂੰ ਏਹਾ ਹੀ ਕਰਨੀ ਖੁਸਿ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਤਿ ਰਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਅਧੀਨੁ ਹੋ"। ਉਸ ਮਹਿ ਅਰੁ ਮੁਝ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕ ! ਅਬ ਜੋਸਾ ਮੈ, ਤੋਸਾ ਤੂ। ਜਿ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲਵੈਗਾ; ਤਿਸ ਕੀ ਮੈ ਮੁਕਤਿ ਕਰਉਗਾ। ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ! ਸੇਸਾਰੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਤੂ ਬਖਸਹਿ, ਸੋ ਮੈ ਬਖਸਿਆ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੋ ਤੇ ਮਾਰਿਆ; ਸੁ ਮੈ ਮਾਰਿਆ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੋ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਕੀਆ, ਸੁ ਮੁਕਤਿ ਹੂਆ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਵਡੀ ਬਖਸੀਸ ਲੈ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਗਤ ਕਾ ਨਿਸਤਾਰਨਹਾਰਾ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਰਾਜੁ ਪਾਟੁ ਧਨੁ ਗੁਹਸਤੁ ਸੁਖੁ, ਛਿਨ ਇਕ ਮਹਿ ਹੋਇ ਦੂਰਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਰਧਾ ਪੂਰਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੬੮ ॥
੨੯੬ ॥ ੨੯੬ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਦੇਵ ਜੀ ਕਸੂਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਕਰਤਾਰ ਪੂਰਿ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਹੋਏ ਬੇ, ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਰਚਾਈ ਭੀ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕੈ ਘਰੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਪਨੇ ਹੀ ਸਹਿਜਿ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ, ਬਾਹਰ ਕੇ ਆਏ। ਜਿਉ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਹੋਹੇ ਵਾਲਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ, ਤਹਾ ਘੜੀ ਦੋਇ ਤੀਨਿ ਏ ਤਮਾਸਾ ਜੀਆ ਜਹਾਨ ਕਾ ਏਇਆ, ਤਹਾ ਨ ਟਿਕੇ। ਫੇਰਿ ਆਗੇ ਕੇ ਚਲੇ, ਕਸੂਰਿ ਆਇ। ਸੁ ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕਾ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਰੁ ਸਭਿ ਉਠੀ ਦਉੜਿ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਜਿ ਜਿਸਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਬੀ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਈਹਾ ਹੀ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਵਾਹ ਵਾਹ ਭਾਈ ! ਇਸਿ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕਾ ਕੇ ਆਜੁ ਭਾਗ ਉਦੈ ਭਏ ਹੈ। ਤਬ ਸਭਨੇ ਲੋਗ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਹਰ ਮਹਿ ਚਲੀਐ ਜੀ। ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਚਲੀਐ ਜੀ, ਕੋਈ

ਕਹੋ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਚਲੀਏ ਜੀ । ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਿਸ ਕੇ ਜਾਇ ? ਤਬ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਇਵ ਹੀ, ਸਹਜੇ ਹੀ, ਜਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇ, ਤਿਉ ਆਗੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਬੇ । ਤਾਲ, ਪਖਾਵਜ, ਰਬਾਬ, ਸਾਜ ਬਾਜ ਬਣਾਏ ਹੋਏ, ਓਇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨਾਚਤੇ ਬੇ ਅਰੁ ਗਾਵਤੇ ਬੇ । ਪੈਰਹੁ ਸਾਥਿ ਘੁੰਘਰੂ ਬਾਧੇ ਨਾਚਹਿ ਅਰੁ ਤਾਲ ਪੁਰਹਿ ਅਰੁ ਫੇਰੀਆ ਖਾਇ ਖਾਇ ਅਉਸਰੁ ਪੂਰਾ ਕਰਹਿ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਉਹਾ ਹੀ ਆਇ ਨਿਕਸੇ । ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਭਗਤਿ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਿਸਟਿ ਪੜੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਉਹਾ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ ਅਰੁ ਲੋਕ ਭੀ ਸਾਥ ਕੇ ਸਾਥੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕੀਰਤਨੀਅਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਮ ਪੁਰਖੁ” । ਕਹੋ, “ਜੀ, ਜੋ ਭੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਕੁ ਵਿਸਨ-ਪਦੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਭੇਟ ਦੇਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਤਿ ਭਲਾ, ਕਹੀਐ” । ਤਬ ਉਹ ਸਭ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ । ਕਿਨਹੀ ਪਖਾਵਜ ਲੀਆ; ਕਿਨਹੀ ਤਾਲ, ਰਬਾਬ ਲੀਏ; ਲਾਗੇ ਬਜਾਵਣੇ ਆਇ ਕਿ, ਪਗਹੁ ਸਾਥਿ ਘੁੰਘਰੂ ਬਾਧੇ ਲਾਗੇ ਨਿਰਤੁ ਕਰਣੇ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਤਾਈ ਉਨਹੁ ਏਕ ਦੋਇ ਵਿਸਨ ਪਦ ਗਾਵੇ । ਦੇਸੀ ਭਾਉ ਦਿਖਾਇਆ, ਨਾਚਿ ਕੁਦਿ ਵਿਸਨ ਪਦ ਕਾ ਭੋਗ ਦੀਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਵੇਰਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ । ਤਬ ਓਇ ਭੀ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ! ਤੁਮਾਰਾ ਕਉਣੁ ਬਰਨੁ ਹੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਹਮ ਤੇ ਜਾਤਿ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹਹਿ ਜੀ । ਹੋਰ ਬਾਤ ਵੇਦ ਸਾਸਕੁ ਪੜਨੇ ਕੀ ਹਮ ਤੇ ਛੁਟਿ ਗਈ ਹੈ ਜੀ । ਤਿਸ ਤੇ ਹਮਿ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਨਿ ਲਾਗੇ ਹੈ ਭਗਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੀ; ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਭੀ ਰੀਝਾਵਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਜੀ, ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਹੀ ਕਿਰਤਿ ਹੈ ਜਿ ਆਨੇ ਹੀ ਪਹਰ ਤਾਲ ਪਖਾਵਜ, ਬਾਜਹਿ ਅਰੁ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਸਾ ਤਾਂ ਭਲੀ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਏਤੁ ਭਗਤਿ ਖੁਸੀ ਨਾਹੀ ਹੋਦਾ । ਓਹ ਭਗਤਿ ਹੋਰ ਹੈ । ਓਹੁ, ਤਾਲ, ਪਖਾਵਜ, ਘੁੰਘਰੂ, ਨਾਚਣਾ, ਕੂਦਣਾ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ” ॥ ਤਬ ਉਦਿ ਬੋਲੇ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ! ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹਮ ਤੇ ਏਹਾ ਹੀ ਭਗਤਿ, ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਰੀਝਣੇ ਕੀ ਸਮਝੀ ਥੀ ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜੇ ਕਾਈ ਭਗਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਹਮ ਕਉ ਸੁਨਾਈਐ । ਜਿ ਓਹ ਭੀ ਹਮ ਸਮਝਿਤਿ ਸੀਖਿ ਲੋਹਿ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਵਾਜਾ^੧ ਸਤਿ ਪਖਾਵਜੁ^੨ ਭਾਉ^੩ ॥ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
 ਏਹਾ ਭਗਤਿ ਏਹੇ ਤਪ^੪ ਭਾਉ ॥
 ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪਾਉ ॥ ੧ ॥
 ਪੂਰੇ ਤਾਲ ਜਾਣੈ ਸਾਲਾਹ ॥
 ਹੋਰੁ ਨਚਣਾ ਖੁਸੀਆ ਮਨਮਾਹ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਵਾਜੇ ਵਜੀਐ ਜਿ ਅਵਾਜੁ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਖੁਸਿ ਆਵਾਜੁ, ਸੁ ਖੁਸਿ ਆਵਾਜੁ ਏਸੁ ਕੀ ਮਤਿ ਲੋਕੀ ਦੋ ਹੈ । ਜਬ ਏਸੁ ਕੀ ਮਤਿ ਪੂਰੀ ਹੋਇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਜੁ ਮਤਿ

^੧ਸਮਾ, ਵਕਤ । ^੨ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ । ^੩ਨਾਚ । ^੪ਪ੍ਰੇਮ । ^੫ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ । ^੬ਕੰਮ ।
^੭ਵੱਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੩੫੦, ਆਸਾ ਮ: ੧ ^੮ਜੋੜੀ । ^੯ਪ੍ਰੇਮ । ^{੧੦}ਤਪੱਸਿਆ ।

ਹੈ, ਇਸ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਤਿਸੁ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਭਲਾ ਨਿਕਲੇ, ਜਿਸੁ ਆਵਾਜਿ ਨਿਕਲਿਐ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਸੇ ਵਾਜਾ ਕਉਣ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਵਜਿਐ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ? ਸੁ ਵਾਜਾ ਪਖਾਵਜੁ ਕਉਣ ਹੈ, ਸੁ ਪਖਾਵਜੁ ਏਸੁ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਭਾਉ ਲੋਭੀਦਾ ਹੈ ? ਜਬ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨਿ ਭਾਉ ਉਪਜਿਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਖੁਸੀ ਆਇਆ । ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਭੀ ਖੁਸੀ ਆਇਆ । ਜਿਉਂ ਵਾਜੋ ਵਜਿਐ ਮਨਿ ਅਨੰਦੁ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਚਾਉ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਜਦਿ ਏਹੁ ਭਾਉ ਮਹਿ ਬੋਲੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੇ ਭਾਉ ਬੋਲਣੇ ਸਾਥਿ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਜਿਉ ਪਖਾਵਜ ਕੇ ਅਵਾਜ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਖੁਸਿ ਕਰਿ, ਭਗਤਿ ਲਾਗਾ ਕਰਣੇ, ਤਿਉ ਏਸੁ ਕੀ ਏਹੁ ਭਗਤਿ ਹੋਈ, ਜਿ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਭਾਉ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਏਹਾ ਭਗਤਿ ਏਹੋ ਤਪੁ । ਏਸੁ ਭਗਤਿਕੇ ਸਾਥਿ ਭਾਈ ਜੀ ! ਪੈਰੁ ਰਖਿ ਕੇ ਇਉ ਨਚੀਐ, ਤਉ ਏਹੁ ਨਚਣਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਖੁਸਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਸਾਲਾਹਣਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ, ਤਿਨ ਹੀ ਸਭਿ ਤਾਲ ਪੂਰੇ । ਹੋਰੁ ਜਿ ਖੁਸਿ ਹੋਇ ਹੋਇ ਏਹੀ ਕਉ ਨਚਾਵਤੇ ਹੋਂ, ਏਤੁ ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਹੀ ਖੁਸਿ ਹੋਇ; ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ ਖੁਸੀ ਹੋਦਾ । ਪੁਰਖਾ ! ਏਹ ਕਥਾ ਈਫ ਹੋਂ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵਜਹਿ ਦੁਇ ਤਾਲ^੧ ॥
ਪੈਰੀ^੨ ਵਾਜਾ^੩ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ॥
ਰਾਗੁ ਨਾਦੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ॥
ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪਾਉ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ : —

ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਏਹਿ ਤੁਮ ਤਾਲ ਪਖਾਵਜਾ ਸਾਥਿ ਬਜਾਵਤੇ ਹਹੁ, ਸੁਉ ਚੇਮ ਅਰੁ ਕਾਠ ਕੇ ਪਖਾਵਜ ਸਾਥਿ ਕਾਸੀ ਕੇ ਤਾਲ ਬਾਜੇ, ਸੁ ਏਹੁ ਜਿ ਭਾਵ ਕਾ ਪਰਖਾਵਜੁ ਮੈ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਸਾਥਿ ਸਤ ਅਰੁ ਸੰਤੋਖ ਕੇ ਤਾਲ ਬਾਜਹਿ, ਤਬ ਏਹੁ ਅਉਸਰੁ ਪੂਰਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਪੈਰੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਜਿ ਘੁੰਘਰੁ ਬਾਧਿ ਕੇ ਨਾਚਤੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਉਸੁ ਪਖਾਵਜ ਅਰੁ ਤਾਲ ਸਾਥਿ ਜਬ ਨਾਚੀਐ, ਤਬ ਪੈਰ ਸਿਉ ਘੁੰਘਰੁ ਏਹਿ ਬਾਧੀਅਹਿ । ਜਿ ਜੁ ਪੈਰੁ ਰਾਖੀਐ, ਸੁ ਸਮਝ ਕੇ, ਸੁਨਉਤ^੪, ਸੁਮਾਰਗਿ^੫ ਰਾਖੀਐ, ਕੁਮਾਰਗਿ^੬ ਪੈਰੁ ਨ ਰਾਖੀਐ; ਤਉ ਏਹ ਜਿ ਘੁੰਘਰੁ ਪੈਰੇ ਵਜੇ, ਸੁ ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਾਨੁ ਪੂਰਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਭਾਈ ਜੀ ! ਰਾਗੁ ਏਹੀ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਗਾਵੀਐ, ਜਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਅੰਦਰਹੁ ਦੂਰਿ ਕਰਣਾ, ਸਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪ ਕਰਿ ਸਮਝਣਾ; ਸਭੀ ਘਟੀ ਰਮਈਆ ਦੇਖਣਾ; ਜਿ ਰਮਈਆ ਰਮਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਪੁਰਖਾ ਜਾ ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਪੈਰ ਰਾਖਿ ਰਾਖਿ ਨਾਚੀਐ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਿਆ, ਖੁਸਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਭਉ^੭ ਫੇਰੀ ਹੋਵੈ ਮਨ ਚੀਤਿ ॥
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਨੀਤਾ ਨਿਤਿ ॥
ਲੋਟਣਿ^੮ ਲੋਟਿ ਜਾਣੈ ਤਨੁ ਸੁਆਹੁ ॥
ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪਾਉ ॥ ੩ ॥

^੧ਦੋ ਛੋਟੇ । ^੨ਘੁੰਘਰੁ । ^੩ਚੰਗਾ ਸਥਾਨ । ^੪ਠੀਕ ਰਸਤੇ, ਪਰਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ । ^੫ਮੰਦੇ ਪਾਸੇ, ਕੁਰਬਮ ਕਰਨੇ । ^੬ਹਰੀ ਦਾ ਭਉ । ^੭ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਨਚਣਾ ।

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਲੋਗਹੁ ! ਨਚਣਹਾਰੇ ਜਿ ਫੇਰੀ ਲੋਤੇ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਫੇਰੀ ਕੀ ਠਵਰ ਏਸੁ ਕਉ ਕਉਣੁ ਫੇਰੀ ਚਾਹੀਐ :- ਜਿ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੇ, ਭੇ ਸਾਥਿ । ਜਿਉ ਨਚਣਹਾਰ ਨਚਿ ਨਚਿ ਬੈਠਤਾ ਉਠਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਇਸ ਕਉ ਬੈਠਤੇ ਉਠਤੇ ਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਚਾਹੀਐ । ਜਬ ਭੈ ਅਰੁ ਭਾਉ ਸਾਥਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇ, ਤਬ ਏਸੁ ਕੀ ਭਗਤਿ ਪੂਰੀ ਹੋਇ । ਭਗਤਿ ਕੀ ਫੇਰੀ ਏਸ ਕਉ ਏਹ ਚਾਹੀਐ । - ਜਿ ਸਦਾ ਸੂਬਦਾ ਬਹਦਾ ਉਠਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਭੈ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਤਬ ਏਸ ਕਾ ਨਚਣਾ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਭਾਵੈ । ਅਰੁ ਜੇ ਨਾਰਦੀ¹ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਲੋਟਣੀ ਲੋਟਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਸੁ ਨਾਚਣੇ ਮਹਿ ਓਹ ਕਵਣੁ ਲੋਟਣੀ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ? ਪੁਰਖਾ ! ਸੁ ਓਹੁ ਐਸੀ ਲੋਟਣੀ ਲੋਇ, ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਨ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਜਿ ਏਸੁ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਜਿ ਸੁਆਉ² ਸੁਖ ਹਹਿ, ਸੁ ਸਭਿ ਏਸ ਕਉ ਸਭ ਭੂਲਿ ਜਾਹਿ; ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਚਿਤਿ ਨ ਰਹੈ । ਇਸ ਕਾ ਚਿਤੁ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥਿ ਮਗਨੁ ਹੋਇ, ਮਿਲਿ ਜਾਇ । ਤਬ, ਜਦਿ ਐਸੀ ਨਾਰਦੀ ਭਗਤਿ ਕੀ ਲੋਟਣੀ ਲੋ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਤਿਸਿ ਲੋਟਣੀ ਉਪਰਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ । ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ! ਜਬ ਐਸਾ ਹੋਇ ਕੇ ਨਾਚੈ, ਤਬ ਆਉਸਰੁ³ ਪੂਰਾ ਹੋਇ । ਤਬ ਬਹੁਤਿ ਏਹੁ ਚਉਰਾਸੀ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ ਨ ਨਾਚੈ । ਫੇਰਿ ਨ ਏਹੁ ਜਨਮੇ, ਨ ਮਰੇ, ਜੇ ਏਹੁ ਅਉਸਰੁ ਏਸੁ ਕਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਜੇ ਏਹੁ ਅਉਸਰੁ ਪੂਰਾ ਨ ਭੋਆ, ਤਉ ਏਹੁ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਨਾਚੇਗਾ । ਜਨਮੇਗਾ ਅਰੁ ਮਰੇਗਾ, ਜਮ ਕੇ ਵਸਿ ਪਭੇਗਾ । ਜਦਿ ਕਦੇ ਫੇਰਿ ਏਹੁ ਅਵਸਰੁ ਆਵੈ ਅਰੁ ਫੇਰਿ ਇਸੀ ਸਬਦ ਕੇ ਅਵਸਰਿ ਇਵ ਹੀ ਨਾਚੈ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ । ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਸਿਖ ਸਭਾ ਦੀਖਿਆ⁴ ਕਾ ਭਾਉ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਣਣਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਆਖਣੁ ਵੇਰਾ⁵ ਵੇਰ ॥

ਇਤੁ ਰੇਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪੈਰ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਜੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ! ਜਾਂ ਉਹ ਨਚਣਹਾਰਾ ਨਚਣੇ ਲਗਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਉਸਿ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਸਭਾ ਕਰਿ ਬੈਠਤੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਚਣਹਾਰਾ ਪਹਿਲੇ ਹੀ, ਜਿਸਿ ਗੁਰ ਤੇ ਓਹੁ ਵਿਦਿਆ ਸੀਖੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਉਸ ਗੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਫਿਰਿ ਓਹੁ ਜਿ ਸਭਾ ਬੈਠਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਫੇਰਿ ਰਾਗੁ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ, ਵਿਸਨਪਦੁ ਗਾਵਿ ਕਰਿ, ਉਸਿ ਸਭਾ ਕਉ ਸੁਣਾਵਤਾ ਹੈ । ਫੇਰਿ ਦੇਸੀ⁶ ਦੇ ਦੇ ਫਿਰਿ ਫੇਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਸੁਣਾਵਤਾ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ! ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਨਾਚਣਹਾਰੇ ਕੀਆ, ਤਿਉ ਈਹਾਂ ਇਸੁ ਅਵਸਰ ਮਹਿ ਭੀ ਕੀਆ ਚਾਹੀਐ । ਸੁ ਏਹਾ ਜਿ ਹੈ,

¹ਨਾਰਦ ਸਬੰਧੀ, ਨਾਰਦ ਦੀ ਦਸੀ ਹੋਈ ਭਗਤੀ । ²ਸੁਆਦ, ਸੁਆਰਥ, ਲਾਭ । ³ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦਾ ਸਮਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ, ⁴ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਪਿਆਰ । ਭਾਵ ਸਿਖ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਇਹ ਹੈ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਦੀਖਿਆ ਗੁਰ ਭਾਉ" ਹੈ । ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਚਣ ਸਾਚਾ ਨਾਉ" ਹੈ । ⁵ਨਿਤ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਇਹ ਗੀਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਣਾ ਹੈ । ⁶ਇਸ਼ਾਰਾ ।

ਸੁ ਮਨੁ ਨਾਚਨਹਾਰਾ ਹੈ । ਜਿਉ ਉਸਿ ਨਾਚਨਹਾਰੇ ਕਾ ਓਹੁ ਸਿਖਾਵਨਹਾਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤਿਉ ਏਸੁ ਕਾ ਜਿ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਤੇ ਏਸ ਕਉ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਆਨੋ ਹੀ ਪਹਰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਉ ਓਹੁ ਨਚਨ ਹਾਰਾ ਸੈਸਾਰੀਆ ਕੀ ਸਭਾ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਓਹੁ ਮਨੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਉ ਨਮਸਿਕਾਰੁ ਕਰਤਾ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਉ ਓਹਿ ਨਾਚਨਹਾਰੇ ਦੇਸੀ ਦੇ ਦੇ, ਰਾਗੁ ਬਜਾਵਤਾ ਥਾ ਬਾਰ ਬਾਰ, ਤਿਉ ਏਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਕਰਣਾ, ਗਾਵਣਾ, ਪੜਣਾ ਬਾਰ ਬਾਰ, ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਸਿਮਰੈ । ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣਾਨ ਵਾਦ ਗਾਵੇ; ਸੁਣਾਵੇ, ਸੁਣੈ, ਲਿਖੇ, ਸਮਝਾਵੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇ । ਸਦਾ ਹੀ ਗਾਵਤਾ, ਬਜਾਵਤਾ, ਸੁਨਤਾ, ਸੁਣਾਵਤਾ ਹੀ ਰਹੈ; ਤਬ ਪੁਰਖਾ ! ਇਸ ਕਾ ਏਹੁ ਅਵਸਰੁ ਪੂਰਾ ਹੋਇ ਜਾਇ । ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪੈਰ ਧਰਿ ਧਰਿ ਨਾਚੇ, ਤਬ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਭਾਵੇ । ਤਬ ਓਇ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ, ਸੁ ਕਹਿ ਉਨੇ ਜਿ “ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਕਉਨੁ ਕਹੈ ਅਰੁ ਕਉਨੁ ਸਮਝਾਵੈ । ਤਬ ਓਇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ । ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਨਾਚਤੇ, ਅਬ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਸਰਨਾਇ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਅਵਸਰੁ ਪੂਰੀਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਲੋਹੁ ਛੁਡਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਇ ॥ ੬੯ ॥ ੨੯੭

॥ ੨੯੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ‘ਚੁਹਣੀ ਪੀਰਕਮਾਲ ਕੀ’ ਵਿਚ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਸੂਰ ਤੇ ਰਮੇ । ਆਗੇ ਕੋ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਚੁਹਣੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਕੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਲੋਕ ਸਭ ਸਹਰ ਕੇ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਗਏ । ਸਭ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੋ ਕਹੀਦਾ ਥਾ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਵੇ ਹੀ ਏਥੇ ਆਦਾ ਹੈ । ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਨਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਥਾ, ਰਹਿਓ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਲੋਕ ਭੀ ਪਾਸਿ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਤਿਉ ਬੈਸਨੇ ਲੋਗ, ਜੁ ਸਹਰ ਕੇ ਥੇ, ਸੁ ਭੀ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਇ । ਰਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ,

ਇਹ ਅਖਰ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹਨ ।

ਬੈਸਨੋ ਜੀ"। ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੇਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਬੈਸਨੋ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਇਛਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਵੇਦ ਸਾਸਤਰੁ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਬਤਾਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਫਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਮਾਹਿ ਹੈ ਕਿ ਜੀ, ਏਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ। ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਅਉਰੁ ਕਉਨੁ ਮਿਲੈਗਾ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ? ਜਿਸ ਪਾਸ ਤੇ ਹਮ ਪ੍ਰਫਹਿਗੇ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਏਹੁ ਬਿਧਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ। ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਕਰੀਅਹਿ, ਤੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੇਉ, ਭਾਵੇਂ ਨ ਲੇਉ। ਅਰੁ ਇਕ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ; ਰਾਮ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹੀ ਝਗੜਾ ਪੜਿਆ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਹੋਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਹੈ, ਕਿਉ ਕਰਿ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਥਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਬਦੁ ॥

¹ਕਰਮ¹ ਕਰਤੂਤਿ ਬੇਲਿ ਬਿਸਥਾਰੀ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਫਲੁ ਹੁਆ ॥

ਤਿਸੁ ਰੂਪੁ² ਨ ਰੇਖ ਅਨਾਹਦ³ ਵਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਜਨਿ ਕੀਆ ॥ ੧ ॥

ਕਰੇ ਵਖਿਆਣੁ⁴ ਜਾਣੈ ਜੇ ਕੋਈ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ⁵ ਪੀਵੈ ਸੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨੀਐ ਜੀ, ਬੈਸਨੋ ਜੀ ! ਕਰਮ ਅਰੁ ਕਰਤੂਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਲਿ ਹੈ। ਜੇ ਵੇਲਿ ਪਸਰਤੀ¹ ਪਸਰਤੀ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਪਸਰੇ ਅਰੁ ਫਲੁ ਫਲੁ ਕਿਛੁ ਨ ਲਾਗੇ, ਤਉ ਓਹੁ ਵੇਲਿ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਭੀ ਆਵੈ ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਫਲ ਫਲ ਬਿਨਾ ਵੇਲਿ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਭਾਈ ਜੀ ! ਜੇ ਵੇਲਿ ਨ ਹੋਇ, ਤਉ ਫਲੁ ਕੈਸੇ ਲਾਗੇ ? ਤਿਉ ਬੈਸਨੋ ਜੀ ! ਵੇਲਿ ਜਬ ਨ ਹੋਇ, ਤਬ ਫਲੁ ਲਾਗੇ ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਵੇਲਿ ਬਿਨਾ ਕਹਾ ਫਲੁ ਲਾਗੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਸਨੋ ਜੀ ! ਨ ਵੇਲਿ ਬਿਨ ਫਲੁ ਹੀ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਨਾ ਫਲ ਬਿਨਾ ਵੇਲਿ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ। ਤਿਉ ਕਰਮ ਜ ਹੈ, ਸੁ ਵੇਲਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਫਲੁ ਹੈ। ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਫਲੁ ਤਬ ਹੀ ਲਾਗੇ, ਜਬ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕੀ ਵੇਲਿ ਹੋਇ। ਦੋਵੇਂ ਵਸਤੂ ਚਾਹੀਅਹਿ, ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਭੀ ਕਰਣੀ ਅਰੁ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਭੀ ਸਿਮਰਣਾ, ਤਉ ਜਾਇ ਇਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਰਾਮੁ ਹੈ, ਸਿ ਤਿਸ ਕਉ ਨਾ ਕਿਛੁ ਰੂਪੁ ਹੈ, ਨ ਵਰਨੁ ਹੈ, ਨ ਚਿਹਨੁ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਕਲਾ ਲਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਤਿਨਿ ਅਪਨਾ ਏਕੁ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਿ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਕਾ ਵਖਿਆਣੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਅਰੁ ਵਖਿਆਣੁ ਕਰਿ ਸਮਝੈ; ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਮਾਵੈ ਅਰੁ

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੩੫੧। ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ²ਸੂਝ ਕਰਮ ਇਹ ਵੇਲ ਖਿਲਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ³ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ⁴ਬਿਨਾ ਆਹਤ (ਚੋਟ) ਦੇ ਜੋ ਵਜੋ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦਾ ਸੰਗੀਤ। ⁵ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ⁶ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਹੈ, "ਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਸੋਈ"। ⁷ਫੈਲਣਾ, ਖਿਲਰਨਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਮਿਲੇ; ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਲ ਹੋਇ । ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਕਉ ਸੇਈ ਪੀਵੇਗਾ । ਬੇਸਨੇ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ" । ਤਬ ਓਇ ਬੇਸਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਭਏ ਅਰੁ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ । ਤੇ' ਜੀ, ਏਹ ਵਡਾ ਝਗੜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ" । ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, " ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਅਉਰੁ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਓਹੁ ਅਨਾਹਦੁ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਉਨਹੁ ਜੁ ਅਨਾਹਦੁ ਸਬਦੁ ਕਾ ਰਸੁ ਪੀਆ, ਵਖਿਆਣੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹੇ ਸਮਝ ਕਰਿ ਕਮਾਇਆ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਵਨ ਪਰਕਿਰਤਿ ਭਈ ? ਓਹਿ ਕੈਸੇ ਹੈ ? ਉਨ ਕੀ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕੈਸੀ ਭਈ ? ਅਰੁ ਓਇ ਕੈਸੇ ਭਏ ਜੀ ? ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਚਾਲ ਕੈਸੀ ? ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਓਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹਤੇ ਹੈ ? ਮਾਇਆ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਉਨ ਕਉ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ ਜੀ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:—

ਜਿਨ੍ਹ ਪੀਆ ਸੇ ਮਸਤ ਭਏ ਹੈ ਤੁਟੇ ਬੰਧਨ ਢਾਹੇ ॥

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਭੀਤਰਿ ਤਾ ਛੋਡੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲਾਹੇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਹੁ ਹੋ, ਬੇਸਨਉ ਜੀ ! ਜਿਨ ਕਉ ਉਸ ਅਨਾਹਦੁ ਸਬਦੁ ਕਾ ਰਸੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਮਸਤਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਰਸ ਮਹਿ ਗਲਤਾਨੁ ਹੋਇ ਗਏ ਹੈ" । ਤਿਸੁ ਸਬਦੁ ਕੀ ਮਸਤੀ ਸਾਥਿ, ਜਿਤਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬੰਧਨ ਬੇ, ਤਿਤਨੇ ਸਭ ਟੂਟਿ ਗਏ ਹੈ" । ਅਰੁ ਓਹ ਜਿ ਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਬੀ, ਸੁ ਉਨ ਮਹਿ ਆਇ ਸਮਾਣੀ, ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਰੇ । ਜਿਤਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲਾਹੇ, ਸੁਆਰਥ, ਰਸ ਬੇ, ਸੁ ਸਭ ਉਨਹੁ ਛੋਡਿ ਦੀਏ ਹੈ; ਏਕਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਨਿ ਰਹੀ; ਹੋਰੁ ਬਾਤ ਸਭ ਵਿਸਰਿ ਗਈ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ" । ਤਬ ਓਇ ਬੇਸਨੇ ਉਸਤਿਤਿ ਲੇ ਉਠੇ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਜੀ ਤੂ ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੂ ਧੰਨਿ ਹੈ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਫੇਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਦਿਖਾ ਜੀ, ਓਹ ਜੁ ਕਾਈ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਕਹਾ ਬਸਤਾ ਹੈ ਜੀ ? ਤੁਮ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਮਹੁ ਓਹੁ ਪਛਾਤਾ ਹੈ ਜੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕਹੇ ਤੋ ਜੀ, ਜਿ ਹਮਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਸਰਬ^੧ ਜੋਤਿ ਰੂਪੁ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿਆ ਸਗਲ ਭਵਨ ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ॥

ਰਾਰੇ^੨ ਰੂਪਿ ਨਿਰਾਲਮੁ^੩ ਬੇਨਾ ਨਦਰਿ^੪ ਕਰੇ ਵਿਚਿ ਛਾਇਆ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਬੇਸਨੇ ਜੀ ! ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਜੀ, ਇਸ ਹੀ ਸੇਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰਮਿ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜਹਾ ਕਹਾ ਖੰਡੀ^੧, ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ^੨, ਦੀਪੀ^੩, ਲੋਈ^੪, ਆਕਾਸੀ^੫, ਪਤਾਲੀ^੬, ਮਧਿ ਬਨ ਮਹਿ, ਸਭਨਾ ਹੀ ਮਹਿ, ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜੋਤਿ ਪਸਰਿ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਹਾ ਜਹਾ ਉਸ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਤਹਾ ਹੀ ਤਹਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਾਇਆ ਭੀ ਸਾਥੇ ਪਸਰਿ ਰਹੀ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਠਉਰ ਠਉਰ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹੇ ਹੈ; ਖਾਲੀ ਠਉਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਅਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਇਸਿ ਮਾਇਆ ਕੀ

^੧ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ । ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਕ ਇਉਂ ਹੈ, "ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਰੂਪੁ ਹਰਿ ਦੇਖਿਆ ਸਗਲ ਭਵਨ ਜਾ ਕੀ ਮਾਇਆ" । ^੩ਝਗੜੇ । ^੪ਨਿਰਲੋਪ । ਭਾਵ ਝਗੜਿਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰਲੋਪ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੫ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਨਜ਼ਰਿ" ਹੈ ।

ਛਾਇਆ ਹੀ ਬੀਚਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਆਪਿ ਓਹੁ ਠਾਕੁਰੁ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ; ਸੁ ਸਭਸ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਭਸ ਹੀ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹੀ ਹੈ । ਓਹੁ ਸਭਸ ਤੇ ਨਿਰਾਲੇਬੁ^੧ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਓਹੋ ਹੀ ਜਾਨੈ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ ਜੀ^੨ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਜੀ ਤੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧੰਨੁ ਸਹੀ ਜੀ ! ਜਿਉ ਤੁਮਹੁ ਕਹੀ, ਈਵ ਹੀ ਹੈ ਜੀ । ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । "ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜਹਾ ਓਹੁ ਜੋਗੀ ਪੁਰਖੁ ਸਭਸ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਕਿਆ ਰਹਤਿ ਹੈ ? ਕਿਆ ਖਾਤਾ ਹੈ ? ਕਿਆ ਪੀਤਾ ਹੈ ? ਕਿਆ ਪੰਨ੍ਹਤਾ ਹੈ ? ਕਿਆ ਗਾਵਤਾ ਹੈ ? ਕਿਆ ਬਜਾਵਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਆਨੰਦ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ? ਓਹੁ ਕਵਨ ਜੁਗਤਿ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਜੁਗਤਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ? ਸੁਭਾਭਿ^੩ ਬਤਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਬੀਣਾ^੪ ਸਬਦੁ ਵਜਾਵੈ ਜੋਗੀ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰਾ ॥

ਸਬਦਿ ਅਨਾਹਦਿ ਸੇ ਸਹੁ ਰਾਤਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ^੫ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਜੀ ! ਓਹੁ ਜਿ ਜੋਗੀ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਸ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਬਸਤਾ ਹੈ । ਨਿਰਲੇਬੁ, ਨਿਰਬਾਣੁ^੬ ਪੁਰਖੁ, ਸੁ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਬੇਣ ਬਜਾਵਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕਿਛੁ ਬਰਨਿਆ^੭ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ, ਸੁ ਸਭਿਆਰਿ^੮ ਬਹੁਤੁ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਭਲੇ ਤੇ ਭਲਾ ਹੈ । ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਦਰਸਨੁ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਓਹੁ ਅਨਾਹਦ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਹੈ ਅਰੁ :ਹਾ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦੁ ਬਾਜਿਆ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਰਾਗੁ ਰਤਨ ਉਪਜਤੋ ਹੈ; ਪਰੀਆਂ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਬਾਜਤੋ ਹੈ । ਤਿਨ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਸਾਥਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸਦਾ ਮਾਤਾ^੯ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਤਹਾ ਸਦਾ ਹੀ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ । ਉਹਾ, ਇਸੁ ਸਹਜ ਮਹਿ, ਕਰਤਾ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਬੈਸਨਉ ਜੀ । ਹਮਾ^{੧੦} ਮਤਿ ਮਹਿ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਜੇਸਾ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੇਸਾ ਕਹਿਆ ਆਗੈ ਤਿਸਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਏਹੁ ਰੂਪੁ ਹੈ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ । ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜੇ ਲੋਗ ਸਭ ਬੇਨੇ ਬੇ, ਸੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਓਇ ਸਭ ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ :—

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਹਾ ਕਹੈ ਮਿਤਿ^{੧੧} ਸਾਹ^{੧੨} ਕੀ, ਪ੍ਰਾਣੁ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥

ਬਸਤਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਰਬ ਮਹਿ, ਰਚਿਆ ਜਿਸੁ ਸੈਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਅਰਾਧੀਐ, ਨਿਧਰਿਆ^{੧੩} ਆਧਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੭੦ ॥ ੨੯੮ ॥ ੨੯੮ ॥

^੧ਨਿਰ ਆਸਰੇ, ਸਹਾਰੇ ਬਿਨਾ । ^੨ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । ^੩ਬੀਣਾ, ਤੰਤੀ, ਪੰਥੀ ਵਿਚ "ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਪਖਾਵਜ ਵਾਜੇ ਜੋਗੀ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰਾ" ਹੈ । ^੪ਨਾਨਕ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
^੫ਮੁਕਤ ਰੂਪ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ^੬ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ । ^੭ਤਾਵੇਂ । ^੮ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
^੯ਅਸਾਂ ਨੇ । ^{੧੦}ਮਿਤੀ, ਮਰਯਾਦਾ, ਅੰਤ । ^{੧੧}ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ । ^{੧੨}ਨਿਆਸਰਿਆ ਦਾ ਆਸਰਾ ।

ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਕੜ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ (ਦੇਸ ਰਟਨ ਦੀ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਹਣੀ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਕੀ ਆਇਆ। ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਲਾਲਾ¹ ਕੀ ਵਿਰਤਿ² ਥੀ, ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਮਾਉ³ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ⁴ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਦੇ ਸੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਓਨਾ ਕਲਾਲਾ ਪਾਸਿ ਆਇ ਟਿਕੇ ਸੇ, ਰਾਇ ਭੇਦੇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ, ਵਿਦਾ ਲੇ ਕੇ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਲੈਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਕੇ, ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਉਗਣ⁵ ਕੀ ਤਰਫ ਸਰੀਹੁ ਸਾ, ਉਸ ਹੇਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਇਕਸੁ ਮਾਣੂ⁶ ਨੂ ਆਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਸਦਾਇ ਲੈਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੋਰੀ ਪੈਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਲੋਕਾ ਨੂ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਭਟੀ⁷ ਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਬੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਇ। ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ! ਕਰਾਰੁ⁸ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਡਿਠੇ ਕਰਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਅਜੁ ਜੀਵੇ ਜੀ, ਦਰਸਨੁ ਹੋਇਆ। ਬਲਿਹਾਰ। ਬਲਿਹਾਰ। ਜਾਉ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨੁ ਵਿਟਹੁ। ਅਜੁ ਜੀਵੇ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਡਿਠਾ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਅਸਾਡਾ ਮਨੁ ਖਰਾ⁹ ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹਿਆ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੈਠਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੀ, ਤੇਰੀ ਚਾਲ ਮਨਸਾ¹⁰ ਕੀ ਹੈ? ਪਰੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ! ਕਾਈ ਧਰਤੀ ਕੋਈ ਨਗਰੁ, ਕੋਈ ਗਿਰਾਉ, ਕੋਈ ਦੇਖਿਆ ਭੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ! ਜਿਉ ਕਰਤਾਰਪੁਰਹੁ ਰਮੇ¹¹, ਤਿਉ ਪਟੀ ਕੇ ਗਾਉ¹² ਨਗਰ, ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ, ਰੋਹੇ ਵਾਲਿ, ਕਸੂਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗਾਉ ਨਗਰੁ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ, ਚੁਹਣੀ ਨਗਰੁ ਆਇ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਚੁਹਣੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਉਹਾਂ ਤੇ ਜਿ ਰਮੇ, ਸੁ ਏਥੇ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੈਠਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਕੋਈ ਏਤਨਿਆ ਨਗਰਾਂ ਗਾਵਤਿਆ¹³ ਵਿਚਿ, ਏਤਨੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ, ਕੋਈ ਕਹਣ, ਸੁਨਣ, ਸਮਝਣ, ਸਮਝਾਵਣ ਹਾਰਾ ਭੀ ਮਿਲਿਆ? ਕੋਈ ਪਤਿਆ, ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ, ਸੰਤੋਖੀ, ਸੰਤੋਖਣ ਹਾਰਾ, ਸੰਤੋਖੁ ਲੈਣ ਹਾਰਾ, ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਮਿਲਿਆ?” ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ, ਏਹ ਭਾਲ¹⁴ ਹੋਈ। ਏਤੇ ਅਰਥਿ¹⁵ ਫਿਰੀਦਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵੇ ਦਾ ਖੋਜੀ, ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਮਤੁ ਕੋਈ ਕਿਥਾਈ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਬ ਏਹ ਬੈਠਤੀ ਕੀ, ਜਿ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਿਥਾਈ ਮਿਲਿਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

¹ਇਕ ਜਾਤ, ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ। ²ਉਪਜੀਵਕਾ। ³ਮਾਪੇ। ⁴ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ।
⁵ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਪਾਸਿਓਂ ਕਿਥਾਈ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ⁶ਮਨੁੱਖ। ⁷ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ।
⁸ਧੀਰਜ, ਤਸੱਲੀ। ⁹ਬਹੁਤ। ¹⁰ਮਰਜ਼ੀ। ¹¹ਚੱਲ ਪਏ। ¹²ਪ੍ਰਿਭਾਂ। ¹³ਵੰਡ। ¹⁴ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਮਤਲਬ।

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਕਿਸ^੧ ਕਉ ਕਹਹਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ਕਿਸ ਕਉ ਕਿਸੁ ਸਮਝਾਵਹਿ ਸਮਝਿ ਰਹੇ ॥

ਕਿਸੈ ਪੜਾਵਹਿ ਪੜਿ ਗੁਣਿ ਬੂਝੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੰਤੋਖਿ ਰਹੇ ॥ ੧ ॥

ਐਸਾ^੨ ਗੁਰਮਤਿ ਰਮਤੁ^੩ ਸਰੀਰਾ ॥

ਹਰਿ ਭਜੁ ਮੇਰੇ ਮਨ ਗਹਿਰ^੪ ਗੰਭੀਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੈ ਨੂ ਜੁ ਕਹੀਐ, ਸੁਣਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਉ ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਸਮਝਾਈਐ ? ਅਰੁ ਸਮਝੇ ਕਉਣ ? ਪੜੀਐ ਅਰੁ ਬੂਝੇ । ਹੋਰੁ ਕਹਣ ਹਾਰਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਆਤਮੇ ਸੰਤੋਖੁ ਪਕੜੇ ? ਸੁ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ, ਜਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣੈ ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਮਝੇ; ਅਰੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਮਾਵੇ । ਸੁ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਹਰਿ ਜੀ ਕੇ ਗੁਣ ਪੜੇ, ਗੁਣੀ ਹੋਇ, ਗੁਣ ਕਮਾਵੇ, ਅਰੁ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੈ, ਜਿਤੁ ਕਿਛੁ ਗੁਣ ਹੋਇ । ਸੁ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਮਾਵੇ, ਸੰਤੋਖੁ ਪਕੜੇ । ਕਹੀਐ ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਉ ਕਹੀਐ ? ਏਹਾ ਗੁਰਮਤਿ, ਏਸ ਮਨ ਹੀ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣੀ । ਏਸੇ ਆਪੁਣੇ ਜੀਅ ਹੀ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣੀ । ਜਿ ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ, ਸਰੀਰ । ਤੂ ਏਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਲੇਹਿ; ਜਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਹਿ; ਜਿ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਗੰਭੀਰੁ, ਸੁ ਪੀਰੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਹੈ । ਸੁ ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਤੂ ਏਹੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਿ । ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਏਮੈ^੧ ਮਨ ਹੀ ਕਉ ਸਮਝਾਈਐ, ਜਿ ਸਮਝੁ ਰੇ ਤੂ ਮੇਰੇ ਮਨ । ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਐ, ਪਰੁ ਇਤਨਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਖੋਜੈ, ਤਉ ਉਤਿ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਬਾਤ ਹਰਖਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰੀਐ । ਏਹ ਬਹੁਤੁ ਬਾਤ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛਣ ਖੋਜਣ ਹਾਰਾ ਮਿਲੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛੇ, ਤਉ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪੁਛਣੇ ਸਿਉ ਭੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ” । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਜਿ, ਜੀ, ਜਿਨ ਕੇ ਮਨਿ ਭਗਤਿ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਿਨੁ ਕਉ ਕਿਆ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜੀ, ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਮਨਿ ਕਿਆ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਅਨਤ^੨ ਤਰੰਗ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥

ਅਨਇਨੁ ਸੂਚੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਸੰਗਾ ॥

ਮਿਥਿਆ^੩ ਜਨਮੁ ਸਾਕਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਜਨੁ ਰਹੇ ਨਿਰਾਰਾ^੪ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਸ ਕਉ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਨ ਮਹਿ ਆਵਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਅਨੰਤ ਤਰੰਗ ਉਪਜਤੇ ਹੈ” । ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕੇ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੇ, ਉਸ ਕੇ ਮਨਿ ਜਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਰੰਗੁ ਜਿ ਚੜਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਓਹੁ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰੁ

^੧ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-ਬਪੜ, ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ^੨ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, “ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਮਤਿ ਰਮਤ ਸਰੀਰਾ” । ^੩ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਿਆਪਕ । ^੪ਅਤਿ ਛੁੰਘਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੈ । ^੫ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ । ^੬ਹਰੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ । ^੭ਬੇਅਰਥ । ^੮ਨਿਰਲੇਪ ।

ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਮਹਾ ਸਰਜ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਸੰਸੇ ਕੇ ਬੰਧਨ ਉਸ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਟੂਟਿ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਮਨੁ ਉਸ ਕਾ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਬੰਧਨਾ ਤੇ ਖਲਾਸੁ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਭਗਤਿ ਨਿਪਜਤੀ^੧ ਹੈ, ਸੁ ਸਹਜਿ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸੂਚਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਓਹੁ ਰਹਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣਾਨ ਵਾਚ ਓਹੁ ਗਾਵਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਓਨਹੁ ਹਰਿ ਗੁਣਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਉ ਪਾਪਾਂ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨਾਹੀ ਲਾਗਤੀ। ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਓਇ ਸੂਚੇ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਨਿਰਮਲ। ਨਿਤਪੂਤ ਓਇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਹੀ ਗਾਵਤੇ ਹੈ; ਹਰਿ ਗੁਣਾਂ ਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਮਨਿ ਪੁਰਖਾ। ਭਗਤਿ ਉਪਜਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਮਨ ਐਸਾ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੈ, ਉਨੁ ਕਾ ਜਨਮੁ ਭੀ ਅਰੁ ਜੀਵਣਾ ਭੀ। ਅਰੁ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਜਿ ਜਨਮੁ ਜੀਵਣਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਬਾਦਿ^੨ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜਿ, ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕਾ ਸਹਸਾ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹਾਇ। ਹਾਇ। ਮਾਇਆ ਬਹੁਤੁ ਨ ਜੁਝੀਆ; ਹਾਇ। ਹਾਇ। ਮਾਇਆ ਬਹੁਤੁ ਨ ਖਟੀਆ, ਧੀਰਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਕਦੇ ਆਵਦਾ ਹੀ ਨਾਹੀ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ। ਮਰਦਾਨਿਆ। ਸੈਸਾਰ ਸਾਕਤਾ ਕਾ ਜਨਮੁ ਏਵੇ^੩ ਹੀ ਗੋਆ ਸਹਸੇ^੪ ਹੀ ਮਹਿ। ਕਦੇ ਹਰਖਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨ ਸਿਮਰਿਆ; ਮਾਇਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕਰਤੇ ਵਿਹਾਇ^੫ ਗਈ। ਜਿਤ ਹਰਖਮਾਨ ਸਾਕਤ ਕਾ ਮਨੁ ਕਬਹੂ ਹੁਆ, ਤੋ ਬਿਖਿਆ ਹੀ ਕੇ ਰਸ ਕਉ ਹਰਖਮਾਨ ਹੋਆ, ਜਿਸੁ ਹਰਖ ਤੇ ਅਵਸਿ ਨਰਕਿ ਜਾਇ। ਸੁ ਕਿਤੇ ਹੀ, ਕਥਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਉਪਰਿ, ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਹੁਆ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਜਾਇ। ਸਾਕਤਾਂ ਕਾ ਜਨਮੁ ਜੀਵਣਾ ਸਭੁ ਨਿਹਵਲੁ ਹੀ ਗੋਆ, ਮਾਇਆ ਕੇ ਲਾਲਚ ਸਾਥਿ। ਕੋਟਾ ਮੰਧੇ^੬, ਕੋਟੀ ਗੋਵਿੰਦ ਭਗਤੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲਾਲਚ ਥੀ ਨਿਰਾਰਾ ਹੈ; ਨਾ ਤਰ ਸੈਸਾਰੁ ਸਾਰਾ ਨਿਹਵਲੁ ਜਾਇਗਾ ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਤੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹੈ। ਤਬ ਵੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਕਾਇਆ ਜਿ ਸੂਚੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਹੋਇ? ਮਨ ਕੇ ਜਿ ਧੀਰਜੁ ਆਵੇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਤੇ ਆਵੇ? ਸੁ ਵਸਤੁ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨਿ ਧੀਰਜੁ ਪਤਿਆ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:—

ਸੂਚੀ ਕਾਇਆ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ॥
ਆਤਮੁ ਚੀਨਿ^੭ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇਆ ॥
ਆਇ ਅਪਾਰੁ ਅਪਰੰਪਰੁ^੮ ਹੀਰਾ ॥
ਲਾਲਿ^੯ ਰਤਾ ਮੋਰਾ ਮਨੁ ਧੀਰਾ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ। ਏਹ ਕਾਇਆ ਤਉ ਸੂਚੀ ਹੋਇ, ਜਾਂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੇ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਉ ਤਉ ਹੀ ਮਨੁ ਲਾਗੇ, ਜਬ ਆਤਮੇ ਕਉ ਪਕਤਿ ਰਖੇ, ਬਿਉਹਾਰ, ਸੁਆਦ ਰਸਕ ਤੇ, ਤਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਹੈ, ਆਇ ਅੰਤਿ ਅਪਾਰੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਪਾਰੁ ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ। ਅਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਹਮਿ ਹਹਿ, ਅਪਰੰਪਰੁ ਹੈ। ਸੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਗਿਆ—ਜਿ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਮਣੀ ਜਿ ਹੀਰੇ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਹਮਤਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ। ਰਤਨ ਜਿ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੀ ਹਮਾਰਾ ਲਾਲੁ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਲਾਲ ਸਾਥਿ ਰਤੇ, ਮੋਰੇ ਮਨਿ ਧੀਰਜੁ ਪਕਤਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ। ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਹੀ ਜੀ। ਜੁ ਤੇ ਕਹੀ, ਸੁ ਏਹ ਕਥਾ ਏਵਹੈ।

^੧ਉਪਜਣਾ, ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। ^੨ਬੇਅਰਥ, ਫਜ਼ੂਲ। ^੩ਬਿਰਥਾ। ^੪ਸੰਦੇਹ, ਭਰਮ, ਸ਼ੱਕ।
^੫(ਆਯੁ) ਬੀਤ ਗਈ। ^੬ਵਿਚੋਂ। ^੭ਸਮਝ ਕੇ। ^੮ਬੇਹੱਦ। ^੯ਹਰੀ-ਲਾਲ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਹੋ ਕੇ ਮੋਰਾ
ਮਨ ਟਿਕ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਅਉਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਇਕ ਕਥਾ ਦੀਵ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮਿਤਿ ਆਈ ਕਿ ਨ ਆਈ ? ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉਣ ਵਸਤੁ ਹੈ ? ਕੈਸਾ ਹੈ ? ਕਿਸੁ ਰੂਪ ਹੈ ? ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਕੋਈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਕਥਾ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ : —

ਕਥਨੀ¹ ਕਹਹਿ ਕਹਹਿ ਸੇ ਮੂਏ ॥

ਸੇ ਪ੍ਰਭ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤੂੰ ਹੈ ॥

ਸਭੁ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਮਾਇਆ ਛਾਇਆ² ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਿ ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਕਥਨੀ ਕਥਤੇ ਕਥਤੇ ਇਕਿ ਮਹਿ ਗਏ ਹਹਿ । ਤਿਨ੍ਹੁ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਗਹਨਿ ਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਾਹੀ ਪਾਈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਪੁਰਖਾ ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ :—ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ । ਤੁਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਕਿਉ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਨਾ ਹੀ ਜੀਆ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੈ, ਜੀਆ ਤੇ ਦੂਰ ਨਾਹੀ । ਜੁ ਜੀਆ ਕੇ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਸਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਤੁਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਜਿ ਕਹੀਐ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ । ਪਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਜਿ ਛਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਸਾਥਿ ਹੋਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਸਟਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ । ਸੁ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਕ੍ਰਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੈਸਾਰੁ ਭੁਲਿ ਗੋਆ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ । ਪਰੁ ਜਿਸਿ ਕਿਸੀ ਕਉ, ਕੋਟਾ ਮੰਧੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਆਈ, ਰਿਨ੍ਹਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਜਪਿਆ । ਨਾ ਤਰ, ਹੋਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭੁ ਭੁਲਿ ਗੋਆ ਪਰਮੇਸੁਰ' । ਤਬ ਮਰਦਾਨੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਹੋਨਿ ਜੀ, ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਈਐ । ਸੁ ਜੀ, ਤੁ ਵਾਹ ! ਵਾਹ ! ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਹੋਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ !

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਮਾਇਆ ਕੀ ਛਾਇਆ ਵਡੀ ਹੈ, ਭਰਮ ਮੋਹ ਕੀ ਭੀਤਿ³ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਸਬਦ ਤੇ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਵੈ ਚੀਤਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੭੧ ॥ ੨੯੯ ॥ ੨੯੯ ॥

¹ਜੋ ਹਰੀ ਬਾਬਤ ਨਿਰੀਆ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । 'ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, "ਕਥਨੀ ਕਹਹਿ ਕਥਹਿ ਸੇ ਮੂਏ" ।
ਆਇਆ ਹੈ ।
²ਕੋਧ, ਚੀਵਾਰ ।
³ਚੌਂਕਿਆ, ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੀਰੋਜ਼ ਪੁਰ ਵਿਚ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਆਗੇ ਕਉ ਰਮੇ । ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਕੰਡਣ ਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ, ਮਹਮਦੋਟ ਕੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਪਿਰੋਜਪੁਰਿ^੧ ਆਇਆ । ਤਬ ਤਹਾ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਬਹੁਤ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਜਿ ਓਹੁ; ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਕਹੀਤਾ ਬਾ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ, ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਗਏ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਇਆ ਤਬ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ; ਨਗਰ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਥੇ । ਤਿਨ੍ਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ । ਪੁਰਖਹੁ ! ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ? ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ ?" ਤਬ ਉਨ੍ਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੈ ਜੀ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਅਰੁ ਬੈਠਾਇਆ । ਤਬ ਘਤੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਜੀ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਛਾ ਹੈ ਤੁਮਾਰੀ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ, ਨਿਸਕੁ^੨ ਜੀ" । ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਏਹਾ ਮਾਇਆ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਜੀ । ਸੈਸਾਰੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੀ ਮਾਇਆ ਪਲੇ ਪਵੇ; ਤ ਭਲਾ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਬੁਰੇ ਕੀਤੇ ਪਲੇ ਹਥਿ ਆਵੇ, ਤਾ ਬੁਰਾ ਹੀ ਕਰਣਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਾਇਆ ਕਿਛੁ ਹੀ ਜੁੜੇ ਜੀ । ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੈਇਆ^੩, ਕਿਸੇ ਹੀ ਪਾਪ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਣੇ ਕੀ ਸਕੂਚ^੪ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨਿ ਆਵਦੀ ਜੀ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਦਾ । ਇਕਨਾ ਨੂ ਰਾਜ ਦਾ ਬਲ^੫ ਹੈ ਅਰੁ ਇਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਹਾਵਦੇ ਹੈਨ੍ਹ । ਨਉਬਤੀ^੬ ਵਜਦੀਆਂ ਹੈਨਿ; ਲਖਾ ਘੋੜੀਆਂ ਸਾਥਿ ਚੜਦੇ ਹੈਨ੍ਹ । ਓਇ ਕਹਦੇ ਹੈਨ੍ਹ ਜਿ ਅਸੀ ਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਓਇ ਆਗੇ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਹਿਗੇ, ਕਿ ਨਾ ਆਗੇ ਕਾਈ ਅਵਰ ਬਾਤ ਹੋਇਗੀ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

॥ ਸਬਦੁ ॥

ਲਖ^੭ ਲਸਕਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਚੇ ਲਖ ਉਠਿ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ ॥

ਲਖਾ ਉਪਵਿ ਵਰਮਾਇਸ^੮ ਤੇਰੀ ਲਖ ਉਠਿ ਰਾਖਹਿ ਮਾਨੁ ॥

ਜਾ^੯ ਪਤਿ ਲੇਖੇ ਨਾ ਪਵੇ ਤਾ ਸਭਿ ਨਿਰਾਫਲ^{੧੦} ਕਾਮ ॥ ੧ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜਗੁ ਧੋਧਾ ॥

ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਝਾਈਐ ਭੋਲਾ ਭੀ ਸੋ ਅੰਧੇ ਅੰਧਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜੇ ਲਖ ਲਸਕਰ ਸਾਥਿ ਚੜਹਿ

^੧ਭਾਵ ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਜਿਸ ਦਾ 'ਫੀਰੋਜ਼ ਪੁਰ' ਨਾਉਂ ਹੈ । ^੨ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ । ^੩ਨਿਸ਼ੰਧ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ । ^੪ਮੋਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਲੋਭੀ । ^੫ਸਿਕੋਚ, ਓਝਕਣਾ, ਬਰਮ । ^੬ਚੋਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ।

^੭ਵੱਡੇ ਨਗਾਰੇ । ^੮ਵੱਖ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੩੫੮, ਆਸਾ ਘਰ ੩, ਮਹਲਾ ੧ । ^੯ਹੁਕਮ ।

^{੧੦}ਪਰ ਜੇ ਤੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਬ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ । ^{੧੧}ਨਿਸਫਲ ।

ਅਰੁ ਲਖ ਵਾਜੇ, ਨਉਬਤੀ^੧ ਵਜਹਿ; ਅਰੁ ਜੋ ਲਖ ਕੋਟ ਕਰੋੜੀ ਜੋਜਨਾ^੨ ਉਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੋਇ; ਅਰੁ ਕਈ ਲਖ ਜੀਆਂ ਦੇ ਆਗੇ ਹਥੀ ਜੋੜੀ ਹੋਨਿ ਅਗੇ ਪੜੇ ਰਹਨਿ; ਅਰੁ ਕਈ ਲਖਾ ਕੋਟਾ ਉਤੇ ਫੁਰਮਾਇਸਕ ਹੋਵੇ; ਜਿਤਨੀ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਰੇ, ਇਤਨੀ ਹੀ ਹੋਇ ਆਵੇ। ਅਰੁ ਸਭ ਕੋਈ ਅਗੇ ਅਰਜੂ^੩ ਬੰਦਾ ਹੋਇ ਰਹੇ; ਐਸੀ ਸਾਹਿਬੀ^੪ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਜੋ ਪਤਿ ਨ ਰਹੀਆ, ਤਾਂ ਓਹਿ ਸਭ ਰਾਜ ਭੋਗ, ਫੁਰਮਾਇਸੀ, ਨਿਹਫਲ ਹੋਏ, ਓਇ ਕਿਸ ਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ। ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਤੇ, ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਜਗਤ ਕਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਬੁਠਾ ਹੈ, ਸਭ ਏਵੇ ਕੁਝਾ ਧੰਧਾ^੫ ਹੈ। ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਧੰਧੁ ਹੈ? ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਅੰਧਾ ਹੈ। ਸਿ ਕਿਉ ਅੰਧਾ ਹੈ? ਇਉ ਕਰਿ ਬਰਿ ਅੰਧਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਿਛੇ ਜਿ ਜੁਗ ਹੋਏ ਥੇ, ਸੁ ਕਹਾ ਹੈ? ਪਿਛੇ ਜਿ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਥੇ, ਸਿ ਕਹਾ ਹੈ? ਹਰਨਾਕਸ ਸਾਰਖੇ^੬, ਦਹਸਿ^੭ ਸਾਰਿਖੇ, ਕੰਸ ਕੇਸ ਸਾਰਿਖੇ, ਨਘ ਸਾਰੀਖੇ। ਜੋ ਜੋ ਰਾਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਹੋਇ ਗਏ, ਸੋ ਕਿਥੇ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰਾ ਕਹਾਵਦਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੀੜੀਆਂ ਗਣਿ ਗਣਿ ਪਿਛਲਿਆਂ ਨੋ ਜਾਇ ਰਲਦਾ ਹੈ; ਸੁ ਓਹ ਕਿਥੇ ਹੈਨ੍ਹ? ਸੁ ਜਾਂ ਏਹੁ ਜੀਉ ਅੰਧਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹੁ ਦੇਸ ਨੋ ਅਖੀ ਦਿਸਿ ਆਵਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦਾ। ਜਿ ਦੇ ਪਰਮੇਸਰ! ਜਿ ਕੋਈ ਹੋਆ ਰਾਜਾ, ਰੰਕੁ, ਸਾਹੁ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਸੁ ਮਾਇਆ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਥਿ ਲੇ ਨ ਗੋਆ। ਭਾਈ ਜੀ! ਜਿਤਨਾ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਤਨਾ ਸਭ ਅੰਧਾ ਹੈ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਰਿ ਜੀ ਕੋ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਤੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੁਰਖਹੁ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵੇ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਿਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵੇ ਹੈ'। ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਿਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ। ਇਕਿ ਪੰਡਤ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਸੁਘੜ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਵੇਦ ਪੜਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਮਾਇਆ ਕੀ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅੰਤਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ! ਉਨ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੈ ਜੀ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ:—

ਲਖ^੮ ਸਾਸਤ ਸਮਝਾਵਣੀ ਲਖ ਪੰਡਿਤ ਪਤਹਿ ਪੁਗਣ ॥

ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੇ ਨਾ ਪਵੇ ਤਾ ਸਭੇ ਕੁਪਰਵਾਣ ॥੨॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ। ਲਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜੇ ਅਰੁ ਲਖ ਵਾਰ ਵੇਦ ਪੜਹੁ; ਅਰੁ ਲਖ ਵਾਰ ਗਾਇਤ੍ਰੀ, ਸੂਰਜ ਮੰਤ੍ਰ, ਸੋਧਿਆ, ਖਟੁ ਕਰਉ, ਅਰੁ ਚਾਰੋਂ ਵੇਦ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਗਣ ਮੁਖਾਗਰਿ^੯ ਪੜ੍ਹੋ, ਅਰੁ ਅਵਰਾਂ ਕੋ ਭੀ ਪੜ੍ਹਿ ਪੜ੍ਹਿ ਸਮਝਾਵਹੁ, ਪਰੁ ਜਬ ਲਗਿ ਆਪਿ ਨ ਸਮਝੇ, ਤਬ ਲਾਗਿ ਏਹੁ ਝੂਠੁ ਹੈ। ਇਸ ਕੀ ਪਤਿ ਤਾਂ ਹੀ ਚਹੈ, ਜਾਂ ਏਹੁ ਆਪਿ ਸਚਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਮਾਵੇ; ਤਾਂ ਇਸ ਕੋ ਵੇਦ; ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਪੜੇ, ਸਭ ਥਾਇ ਪਾਹਿ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਆਪਿ ਨ ਸਮਝਦੀ, ਤਾਂ ਪਤਿ ਥਾਇ ਨ ਪਵਈ, ਸਭ ਪੜਿਆ, ਸੁਣਿਆ, ਥਾਇ ਨ ਪੜਿਆ, ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨ ਹੋਇ'। ਤਬ ਉਨਿਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਤਿ। ਸਹੀ ਜੀ, ਜਿਉ ਤੁਮਹੁ ਕਹਿਆ ਜੀ। ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵੇ ਹੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਇਕਿ ਸਾਹ ਲੋਕ ਹੈ; ਘਰੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਰਹਦੇ ਹੈ, ਚਹੁਆ ਕੁਝਾ ਉਪਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹੈਨ੍ਹ। ਉਨ੍ਹਿ ਕਉ ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਕੋ ਚਲੀ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ: ਓਇ ਤੋ ਕਦ ਹੀ

^੧ਚਾਰ ਕੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ।

^੨ਬੇਨਤੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ।

^੩ਮਾਲਕੀ, ਹਕੂਮਤ।

^੪ਵਿਹਾਰ, ਕੰਮ।

^੫ਫਰਗੇ।

^੬ਭਾਵ ਦਹਿਸਿਰ, ਰਾਵਣ।

^੭ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨਸਾਰ ਇਥੋਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤੀਜਾ ਅੰਕ

ਅਰੇਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅੰਕ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਕ ਪੌਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, 'ਲਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਮਝਾਵਣੀ ਲਖ ਪਤੀਅਹਿ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ'।

^੮ਅਪ੍ਰਵਾਣ, ਪ੍ਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

^੯ਕੋਠਾ ਗਰ, ਚੁਬਾਨੀ ਬਾਦ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਿਤਿ ਨਾਹੀ ਕਰਤੇ । ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਕਢਨ ਗਤਿ ਹੋਇਕੀ ?” ਤਬ ਕੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਖੋਲੀ :—

ਲਖ^੧ ਖਟੀਅਹਿ ਲਖ ਸੰਜੀਅਹਿ^੨ ਖਾਜਹਿ ਲਖ ਆਵਹਿ ਲਖ ਜਾਹਿ ॥

ਜਾਂ ਪਤਿ ਲੋਥੈ ਨਾ ਪਵੈ ਤਾਂ, ਜੀਅ ਕਿਥੈ ਫਿਰਿ ਪਾਹਿ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜੇ ਕਈ ਲਖ ਖਾਈਅਹਿ; ਅਰੁ ਕਈ ਲਖ ਖਟੀਅਹਿ, ਅਰੁ ਸਾਹੁ ਕਹਾਵੈ, ਸੁਖੀ ਰਹੈ, ਸੇਸਾਰ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸੇਭਾ ਲੇਇ, ਜਿ ਭਾਈ ਏਹੁ ਵਡਾ ਸਾਹੁ ਹੈ; ਇਸੁ ਥੇ ਦੁਬਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਮਾਰ ਨਾਹੀ; ਕਈ ਲਖੀ ਖਟੇ, ਕਈ ਲਖ ਖਾਇ, ਖਰਚੇ, ਕਈ ਲਖ ਦੇਇ, ਲੇਇ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਜਾਂ ਪਤਿ ਨ ਰਹੀ ਯਾ ਦਰਗਹ ਵੇਪਤਾ ਹੋਆ, ਤਉ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਧਨੁ । ਨਾ ਜੀ ਉਸ ਬੀ ਓਹੁ ਗਰੀਬੁ ਹੀ ਭਲਾ, ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਿਆ । ਸੇਈ ਧੰਨਿ, ਜਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ । ਸੇਈ ਸਹੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ । ਜੇ ਸਾਹੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ, ਜਾ ਪਤਿ ਨ ਰਹੀ ਯਾ ਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹੋਆ ਤਾਂ ਕਿਸੁ ਕਾਮਿ, ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਪਤਿ ਨ ਰਹੀਆ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਪਤਿ ਰਹੈ, ਸੇਈ ਸਹੀ” । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਮਝਾਵੈ, ਸੇਈ ਸਮਝੈ” । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਹੋ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧੰਨੁ ਏਹ ਕਥਾ ! ਇਵ ਹੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਉ ਕਹੀ । ਪਰੁ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਇਸ ਕੀ ਪਤਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਸਚ^੧ ਨਾਮਿ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਕਰਮਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ^੬ ਹਿਰਦੈ ਜੇ ਵਸੈ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ^੭ ਪਾਰ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਪੁ ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਬਿ ਪਤਿ ਇਉਂ ਰਹਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਸੂਚੁ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਸਿਮਰੇ । ਸਚੁ ਨਾਮ ਜਿ ਸਿਮਰੇ, ਸਿ ਕਿਸੁ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰੇ ? ਤਿਸ ਕੀ ਸਿਮਰਨੇ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਏਹੁ, ਜਿ ਓਹੁ ਆਪਿ ਸਚਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨਹਾਰਾ ਭੀ, ਸੂਚੇ ਮਨ ਸਾਬਿ ਸਿਮਰੇ, ਤਾਂ ਸਚੇ ਕੇ ਭਾਵੈ । ਸੁ ਸਚੇ ਮਨ ਸਾਬਿ ਸਿਮਰਨਾ—ਏਹੁ ਜਿ ਮਨ ਕਉ ਝੂਠ ਕੀ ਮੇਲੁ ਲਗਣੇ ਨ ਦੇਵੇ, ਝੂਠ ਤੇ ਮਨ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਰਾਖੇ ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਜਪੇ । ਪਰੁ ਇਉਂ ਨਾ, ਜਿ ਲੋਕਾ ਕੇ ਸੁਣਾਇ ਕਰਿ, ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਪੇ । ਸੁ ਅਲੇਖੁ ਹੀ ਜਪੇ, ਜਿ ਕੋਈ ਲਖਿ ਸਕੈ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਇਉਂ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਦੇ ਸਿਮਰੇ, ਕਦੇ

‘ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਕ ਨੰ: ੨ ਅਤੇ ੩ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ’
ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, “ਲਖ ਖਾਜਹਿ ਲਖ ਖਟੀਅਹਿ ਲਖ ਆਵਹਿ ਲਖ ਜਾਹਿ”।
‘ਲੱਖਾਂ (ਰੁਪਏ) ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।’ ‘ਤਾਂ ਜੀਵ ਕਿਤੇ ਪਏ ਵਿਰਨ।’ ‘ਧਨ ਚੋਲਤ।’
‘ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਨਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪਤਿ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਕ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਿਤੀ
ਹੈ, “ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਅਲਖੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ”।’ ‘ਦਿਨ ਰਾਤ, ਲਗਾਤਾਰ।’ ‘ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ
ਮਿਹਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ।’

ਨਾਉ ਨੇ ਵਿਸਾਰਿ ਦੇਇ । ਨਾ, ਅਹਿਨਿਸ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰੈ; ਸਾਸੁ ਕੋਈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨੇ ਤੇ ਵਿਰਥਾ ਨ ਜਾਇ । ਤਬ ਦੇਸ ਕੀ ਪਤਿ ਉਪਜੈ, ਅਰੁ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਇਸ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ । ਸੁ ਜਾਇ, ਦੇਸ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਨਜਰਿ ਭਰਿ ਦੇਖਿਆ, ਤਬ ਹੀ ਓਹੁ ਪਾਰਿ ਪਤਿਆ । ਭੈ ਸਾਗਰ ਤੇ ਉਲੰਘਿ ਕਰਿ ਜਾਇ; ਉਸ ਹੀ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਿਲਿਆ । ਜਿਸ ਕਾ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤਾ ਥਾ, ਤਿਸ ਹੀ ਸਿਉ ਸਮਾਇਆ । ਭਾਈ ਸਾਧਹੁ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ" । ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜੇਸੀ ਥੀ, ਤੇਸੀ ਹੀ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਈਐ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੁ ਤਿਸ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਸਚੇ ਮਨ ਸਾਥਿ, ਅਲਖੁ, ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਜਪਣ ਹਾਰਾ ਤੂਹੈ ਹੈ । ਐਸਾ ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਹਮ ਅਬ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਭੇ ਹੈ" । ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ, ਰਿਉ ਹਮਾਰੀ ਗਤਿ ਕਰਿ ! ਹਮਹੁ ਅਬ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਤੂ ਅਬ ਅਪਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਓਭ ਦੇਖੁ ਜੀ । ਤੂ ਅਸਾਡੇ ਭਾਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਆਇਆ ਹੈ । ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ, ਤਿਉ ਕਰਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਹੁ; ਸਾਚੁ ਬੋਲਹੁ; ਸਚ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਹੁ । ਤਮ ਇਸ ਹੀ ਸਚ ਤੇ, ਈਹਾ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵਹੁਗੇ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਦਰਗਹ ਮਹਿ ਪਰਿ ਰਹੇਗੀ" । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਾਹ ਸਦਾਇਹਿ ਸੰਚਿ ਧੰਨੁ, ਇਕਿ ਹੋਵਹਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
ਵੇਦੁ ਪੜਹਿ ਸੇ ਪਡਿਤਾ, ਆਤਮ ਸੁਧਿ ਨ ਲਹਾਹਿ ॥
ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਅਪਰਸ ਮੁਨਿ, ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਐ, ਸਭਿ ਸੁਖ ਸਿਮਰਨ ਮਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੭੨ ॥ ੩੦੦ ॥ ੩੦੦ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ । (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਿਰੋਜਪੁਰ^੧ ਤੇ ਕਿਕੜੀਆਣੇ ਵਿਚੁ ਦੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ । ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ । ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠ ਗਏ । ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ^੨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ^੩ ਲੇ ਬੈਠਾਇਆ । ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ

^੧ ਫੀਰੋਜਪੁਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ।

^੨ ਪ੍ਰੇਮ ।

^੩ ਨੇੜੇ ।

ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਜੋ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਉ ਕਰਹਿ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ । ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਕਰਤਾਰ ਕਰਨਹਾਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਕਾ ਧਣੀ¹ ਸਭਸ ਕਾ ਭਰਤਾ, ਸੋ ਕਹਾਂ ਬਸਤਾ ਹੈ ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਉਨਿ ਰਚਨੁ² ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸੇ ਕੁ ਹੈ ਜੀ ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਓਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਓਹੁ, ਸੁ ਕੈਸੇ ਹੋ ? ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ । ਤੁਸਾਂ ਏਹ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛੀ । ਧੰਨੁ ਹੋ ਤੁਸੀ, ਜਿਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀਆ ਬਾਤ ਪੁਛਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਹੈ । ਸੁ ਤੁਸੀ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਖੁ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਨੇ ਭੀ ਤੁਸਾ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ । ਤਬ ਸੁਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਛੇਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨਿ³ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ⁴ ਜਗੁ ਧੰਧੜੇ⁵ ਲਾਇਆ ॥
ਦਾਨਿ⁶ ਤੇਰੇ ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਤਨਿ ਚੰਦੁ⁷ ਦੀਪਾਇਆ ॥
ਚੰਦੋ ਦੀਪਾਇਆ ਦਾਨਿ ਹਰਿ ਕੇ ਦੁਖੁ ਅੰਧੇਰਾ ਉਠਿ ਗਇਆ ॥
ਗੁਣ⁸ ਜੇਵ ਲਾਝੇ⁹ ਨਾਲਿ ਸੋਹੈ ਪਰਖਿ¹⁰ ਮੋਹਣੀਐ ਲਾਇਆ ॥
ਵੀਵਾਹੁ ਹੋਆ ਸੋਭ ਸੋਭੀ ਪੰਚ¹¹ ਸਬਦੀ ਆਇਆ ॥
ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗੁ ਧੰਧੜੇ ਲਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਉਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੀ ਸਾਰ ਓਹੀ ਜਾਨੈ, ਜਿਨਿ ਏਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਜਗੁ ਕੀਆ ਹੈ । ਉਨ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਧਾਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਓਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਸਭ ਵਿਧਿ । ਜਿਉ ਜਿਉ, ਸਾਹਿਬ ਰਚੀ ਹੈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ, ਤਿਉ ਤਿਉ, ਸਭ ਧਵਰਤ ਧੰਧੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਲਾਈ ਹੈ । ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਧੰਧੇ ਸਾਬਿ, ਪਏ ਓਹੀ ਧੰਧਾ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਐਪਰੁ, ਜਿਸੁ ਕਿਸੀ ਜੀਅ ਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀ ਦਾਤਿ ਦਾਨੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਓਇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਧੰਧੇ ਤੇ, ਓਇ ਆਪੇ ਹੀ ਉਨਿ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਵਿ ਲੀਏ ਹੈ । ਓਇ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਚਿ ਰਹੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਉ ਆਪਿ ਸਾਹਿਬ ਦਾਨੁ ਦੀਆ ਹੈ । ਤਿਸੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਨੁ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਉਜਾਲਾ¹² ਭੋਆ ਹੈ । ਉਨ ਕੇ ਮਾਥੇ, ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਕੀ ਜੈਸੀ ਜੋਤਿ ਦੀਪਾਇ ਹੋਈ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਕਉ ਜਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਉਨ ਕੇ ਮੁਖ ਉਪਰਿ, ਮਾਨ ਪੂਰਨਮਾਸੀ

¹ਮਾਲਕ । ²ਸ੍ਰਿਸਟੀ । ³ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਵੱਡਾ । ⁴ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ-੭੬੫, ਸੂਹੀ ਮ: ੧ । ⁵ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ । ⁶ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ।
⁷ਆਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚੁਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚ । ⁸ਤੇਰੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।
⁹ਚੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਮੁਖ ਚੰਦੁ ਦੀਪਾਇਆ" ਹੈ ।
¹⁰ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁਕ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, "ਗੁਣ ਨਾਲਿ ਲਾਝੇ ਜੇਵ ਸੋਹੈ ਪਰਖਿ ਮੋਹਣੀ ਵਰੁ ਲੈਆ" ।
¹¹ਵਾਹਗੁਰੂ । ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਜੇਵ ਉਸ ਲਾਝੇ ਨਾਲ ਸੋਭਦੀ ਹੈ । ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਗੁਣ ਜੇਵ ਲਾਝੇ ਜੇਵ ਸੋਹੈ" ਹੈ ।
¹²ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਧਿਆਨ ਨਾਲ) ਵੇਖਣਾ; ਜਾਚਣਾ, ਪੜਤਾਲਣਾ । ¹³ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਜਣ ਨਾਲ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਰਾਗ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਜੀਵ-ਇਸ਼ਤੀ ਦੇ ਹਰਿ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ¹⁴ਪ੍ਰਕਾਸ਼(ਗਿਆਨ ਰੂਪ) ਚਾਨਣਾ ।

ਕਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ ਕਾ ਮਹਾ ਅਨੁਪ^੧ ਦਰਸਨੁ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਐਸੀ ਜਿ ਦਾਤਿ ਉਨ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਕਰੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਦਾਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਉਨ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਭ ਮਿਥਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਜਿ ਅੰਧੇਰਾ ਥਾ, ਸੋ ਮਿਟਿ ਗਿਆ। ਓਹੁ ਜਿ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ਸਾ, ਸੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਹਰਿ ਜੀ ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਆਇ ਬਸਿਆ। ਓਹੁ ਜਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਭਰਤਾਰੁ ਥਾ, ਸੋ ਸਭ ਗੁਣਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਸੰਜੁਗਤ^੨ ਥਾ, ਸੋ ਇਨਿ ਬੁਧਿ ਮੋਹਨੀ ਰੂਪੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਖਿ ਲੀਆ। ਤਬ ਸਭਨਾ ਗੁਣਾ ਕੀ ਜਨੋਤ ਸੰਗਿ ਲੇ ਕਰਿ। ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਜਿ ਥਾ, ਸੋ ਲਾਭਾ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਜਨੋਤ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਇ ਬਿਆਹੁ ਕੀਆ। ਐਸਾ ਬਿਆਹੁ ਹੋਆ, ਜਿ ਬਹੁਤੁ ਸੇਭਾ ਮਾਨ। ਜਿਸ ਕੀ ਸੇਭਾ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਹੋਈ। ਜਿ ਐਸਾ ਬਿਆਹੁ ਹੁਆ, ਉਸ ਬਿਆਹ ਕੇ ਐਸੇ ਸਬਦ ਬਾਜੇ, ਜਿ ਖੰਡੀ, ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ^੩ ਸੁਣੇ। ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਬਾਜੇ ਅਰੁ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੇ। ਸੁ ਪੰਚਿ ਸਬਦ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੇ। ਸੁ ਪੰਚਿ ਸਬਦ ਕਿਆ ਕਹੀਅਹਿ। ਏਹੀ ਜਿ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ। ਏਹ ਜਿ ਪੰਜੇ ਦੂਤ ਏਸੁ ਕੇ ਘਟ ਮਹਿ ਥੇ ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਭਾਖਿਆ^੪ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਵਤੇ ਥੇ, ਥਰੀ ਕੁ ਭਾਖਿਆ, ਸੁ ਏਹਿ ਸਭਿ ਉਲਟਿ ਕਰਿ, ਸਾਜਨ ਸੇਵਕ ਭਏ। ਅਰੁ ਇਨਹੁ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਵਾਜੇ ਛੋਡੇ। ਸਭ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਭਏ। ਸਭ ਬਚਨ ਲਾਗੇ ਬੋਲਨੇ, ਸੁ ਏਈ ਪੰਚ ਸਬਦ ਬਾਜੇ। ਸੁ ਭਾਈ ਜੀ! ਜਿਨ ਕੋ ਹਰਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਏਹੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ ਜੀ^੫। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ ਸਤਿ ਜੀ। ਭਲੀ ਕਹੀ ਜੀ; ਬਹੁਤੁ ਸੇਤੋਖੁ ਕੀਆ ਜੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ। ਏਹੁ ਤਉ ਬਾਤ ਰੁਮੋਹੁ ਕਹੀ, ਸੁ ਸਤਿ ਕਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਿ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧ ਹੋਤੇ ਹੈ^੬, ਸੁ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਜਿ ਹੋਤੇ ਹੈ^੭, ਸੁ ਬੀਚਿ ਬਿਚੋਲੇ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਸਨਬੰਧੁ ਕਰਾਵਤੇ ਹੈ^੮। ਉਨ ਕਾ ਬਿਚੋਲਾ ਬੀਚਿ ਕਉਨੁ ਹੋਆ ਜੀ? ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਬਣਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:—

ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਗੀਤਾ^੯ ॥

ਲੀਆ ਤ ਦੀਆ ਮਾਨੁ ਜਿਨ ਸਿਉ ਸੇ ਸਾਜਨ ਕਿਉ ਵੀਸਰਹਿ ॥

ਜਿਨੁ ਦਿਸਿ^{੧੦} ਆਇਆ ਹੋਹਿ ਰਲੀਆ ਜੀਅ^{੧੧} ਸੇਤੀ ਗਹਿ^{੧੨} ਰਹਿ ॥

ਸਗਲ ਗੁਣ ਅਵਗਣੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਹਿ ਨੀਤਾ^{੧੩} ਨੀਤਾ ॥

ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਗੀਤਾ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸੁ ਕਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ! ਹਰਿ ਕੇ ਜਿ ਸੰਤਿ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੀ ਸਾਜਨ ਹੈ ਅਰੁ ਮੀਤ ਭੀ ਏਹੇ ਹੈ^{੧੪}, ਕਿਉ ਜਿ ਏਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰ ਕਦੇ ਵਿਚਰਤੇ ਨਾਹੀ, ਅਵਿਰਚੁ ਹੈ^{੧੫}। ਅਰੁ ਏਹਿ ਜੁ ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਆਜੀਜੇ^{੧੬} ਖੇਸ^{੧੭} ਦੇਸਰ ਹੈ^{੧੮}, ਸੁ ਏਹੁ ਮੀਤਿ ਨਾਹੀ, ਕਿਉ ਜਿ ਏਹਿ ਜਿ ਸਾਜਨ ਹੈ^{੧੯}, ਸੁ ਮਾਇਆ ਉਪਰਿ ਛਿਨ ਏਕ ਮਹਿ ਵਿਰਚੁ^{੨੦} ਖਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈ^{੨੧} ਪੁਰਖਹੁ। ਸਜਨ ਜੁ ਮਾਇਆ ਉਪਰਿ ਵਿਰਚਹਿ ਕਾਹੇ, ਸੁ ਸਾਜਨ। ਤਿਸ ਤੇ ਸਾਜਨ, ਸੰਤ, ਸਾਧ ਸਪੁਰਖ, ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾ ਕੋ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਹੋਆ। ਪਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਆ? ਜਿ ਉਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾ, ਸੰਤਾ ਤੇ ਉਪਦੇਸੁ ਪਾਇਆ। ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸੁ ਦੀਆ, ਜਿ ਨਾਮ, ਚਾਨੁ, ਇਸਨਾਨ, ਦੋਆ, ਧਰਮ, ਸੰਤੋਖ,

^੧ਅਸਚਰਜ।

^੨ਸਹਿਤ, ਸਾਥ।

^੩ਬੋਲੀ।

^੪ਦੇਸ ਰਹਿਤ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪਰਦਾ

ਨਹੀਂ। ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਅਗਲੀ ਇਕ ਭੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, “ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਿਨ ਸਿਉ ਗਾਡਿਆ ਮਨੁ ਲੀਅਗਾ ਦੀਤਾ”।

^੫ਵੇਖਿਆ।

^੬ਦਿਲ ਨਾਲ।

^੭ਪਕੜ ਕੇ।

^੮ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਸਮਾਨ।

^੯ਪਿਆਰੇ।

^{੧੦}ਸੰਬੰਧੀ, ਰਿਸਤੇਦਾਰ।

^{੧੧}ਪ੍ਰੇਮ ਤੌੜ ਕੇ ਅਲਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੀਲ, ਸੂਚ, ਸੰਜਮ, ਸਚੁ ਦੇਆ ਭਾਉ, ਭਗਤਿ, ਗਰੀਬੀ, ਉਨਹੁ ਬਤਾਈ, ਜਿ-ਏਹ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ। ਤਬ ਜਦਿ ਸੰਤ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ, ਏਹ ਕਰਣੀ ਕਮਾਈ ਤਬ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਹੀ ਏਹੁ ਸੰਜੋਗੁ ਜੋਤਿਆ। ਤਬ ਸਾਹਿਬ ਭਰਤਾ ਪਾਇਆ। ਸੁ ਜੀ, ਓਇ ਐਸੇ ਸੰਤ ਮੀਤ ਸਾਜਨ ਹੈ, ਜਿਨ ਮਹਿ ਐਸੇ ਗੁਣ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਉਗਣ ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਹੀ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਗਡਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਓ ਸਾਜਨ ਸੰਤ, ਤਬ ਮਿਲਤੇ ਹੈ, ਜਬ ਉਨ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਦੀਜੀਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਓਇ ਭੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਕੀ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹ ਕੋ ਹੋਰੁ ਪਰਵਾਹ ਕਾਈ ਨਾਹੀ, ਮਾਇਆ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਕੀ। ਓਇ ਮਨ ਹੀ ਦੀਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਮਨੁ ਹੀ ਦੇਣਾ, ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਮਨੁ ਲੋਣਾ। ਸੁ ਐਸੇ ਸਾਜਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤੇ ਆਤਮੇ ਕੋ ਮਹਾ ਆਨੰਦੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਓਇ ਵਿਸਾਰਣੇ ਵਾਲੇ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਸਾਜਨ ਕਿਉ ਵਿਸਰਿਹਿ? ਤਿਨ੍ਹਾ ਸਾਥਿ ਮਨੁ ਗਡਿ ਰਾਖੀਏ, ਅਰੁ ਨੀਤ ਹੀ ਨੀਤ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਦੂਰਿ ਨ ਹੋਈਐ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ! ਏਹ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ। ਹਉ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਉਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਉਪਰਹੁ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਮਿਲ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਕੀਜੀਐ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ! ਵਾਹ॥ ਵਾਹ॥ ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਿ। ਏਹਿ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਕਥਾ ਤੁਮ ਹੀ ਕੋ ਬਣਿ ਆਈ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸੰਤ ਭੀ ਤੇ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਕਿ ਤੇ ਭੇਖੀ, ਭੇਖੁ ਬਣਾਏ ਫਿਰਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਾਚੇ, ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਹੈ। ਸੋ ਜੀ, ਓਇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਜਿ ਮਿਲਹਿ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਹਿ? ਅਰੁ ਜੇ ਓਇ ਮਿਲਹਿ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ ਕਰੀਅਹਿ? ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਕਿਆ ਸੁਣੀਐ? ਕਿਆ ਉਨ੍ਹਾ ਪਾਸ ਤੇ ਪੁਛੀਏ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਕਹਣੀ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:—

ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ¹ ਕਦਿ ਵਾਸੁ² ਲਈਜੈ॥
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਸਾਜਨਾ ਮਿਲਿ ਸਾਝ³ ਕਰੀਜੈ॥
ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ⁴ ਕੇਰੀ ਛੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ॥
ਪਹਿਰੇ ਪਟੇਬਰ⁵ ਕਰਿ ਅਛੋਬਰ⁶ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ ਮਲੀਐ॥
ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ ਭੋਲੀ⁷ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ॥
ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਦਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ॥੩॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿਹੁ ਜੀ ਸੰਤਹੁ! ਸੰਤ ਅਰੁ ਭੇਖੀ ਸਮਝਣੇ ਕੀ ਵਿਧ ਏਹ ਹੈ:— ਜਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਹੈ; ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਹਿ ਏਹ ਗੁਣ ਹੈ; ਸੁ ਸਾਚੇ ਸੰਤ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿ ਕਾਮੁ, ਕ੍ਰੋਧੁ, ਲੋਭੁ, ਮੋਹੁ, ਅਹੰਕਾਰੁ, ਨਿੰਦਿਆ, ਖੁਦੀ, ਵਾਦੁ, ਮਿਥਿਆ, ਪ੍ਰਪੰਚ, ਡਿੰਡੁ ਹੈ, ਓਇ ਭੇਖੀ ਹੈ। ਉਨਹੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਹੀ ਬੈਸਣਾ। ਉਨ ਕਾ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗਣਾ ਅਰੁ ਸੰਤਾਂ ਕਾ ਸੰਗੁ ਕਰਣਾ। ਪਰੁ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸਿ ਜਦਿ ਜਾਣਾ, ਤਾਂ ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਮਨ ਤਨ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਛੋਡਿ ਜਾਣਾ। ਅਰੁ ਜੇਸੇ ਆਗੇ ਉਨ੍ਹਾ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸਿ ਗੁਣ ਹੈਨਿ, ਓਹੋ ਜੇਹੇ ਆਪਿ ਭੀ ਲੈ ਜਾਣੇ, ਤਬ ਜਾਇ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਬੈਠਣਾ। ਤਬ ਤਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾ ਕਾ ਵਾਸੁਲਾ ਖੋਲਣਾ। ਸੁ ਕਿਆ ਵਾਸੁਲਾ—ਜਿ ਬੁਰੀ ਵਾਸਨਾ ਦੂਰਿ ਕਰਣੀ ਇਸਿ ਮਨ ਕੀ, ਅਰੁ ਭਲੀ ਹੀ ਵਾਸਨਾ ਉਪਜਾਵਣੀ।

¹ਛੋਡਾ ਸੁਗੰਧ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ²ਖੁਸ਼ਬੋ। ³ਰਲ ਕੇ ਵਰਤੀਏ। ⁴ਗੁਣਾਂ ਦੀ। ⁵ਪਟ ਦੇ ਕਪੜੇ, ਭਾਵ ਸੁਧ ਜੀਵਣ। ⁶ਸਜ-ਧਜ (ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ)। ⁷ਖੇਤ ਦਾ ਮੈਦਾਨ, ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਤੇ ਸਾਬਤ ਰਹੀਏ। ⁸ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹਿਲਾ ਕੇ, ਭਾਵ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ।

ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕਰਣੀ ਅਰੁ ਸੁਣਨੀ । ਏਹਾ ਵਾਸਨਾ ਲੰਣੀ, ਲਾਵਣੀ ਅਰੁ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾ ਕਿਆ ਗੁਣਾਂ ਸੋਗਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ, ਸਾਂਝ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਣੇ । ਤਹਾਂ ਅਵਗਣਾਂ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹੀ ਲੰਣੀ; ਅਉਗਣਾਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ । ਭਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਪਟੇਬਰੀ, ਅਰੁ ਭਗਤਿ ਕਾ ਅਭੰਬਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਿਤ੍ਰ ਸਭਾ ਮੰਡਿ^੧ ਬਹਣਾ ਤਹਾ । ਜਬ ਜਹਾ ਜਾਇ ਬਹੀਐ, ਤਹਾ ਭਲੀਆਂ ਹੀ ਭਲੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੀਆਂ । ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਅੰਬਿਤੁ ਝੋਲਿ ਝੋਲਿ ਪੀਜੀਐ । ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ । ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ । ਏਹੇ ਹੀਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਕੇ ਕਾਮਿ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਇਛੁ ਇਸੁ ਕੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਏਹੀ ਨਾਮੁ ਹੀ ਸਿਮਰੈ, ਏਹੁ ਈਹਾਂ ਕਾਮਿ ਆਵੇਗਾ^੨ । ਤਬ ਉਨ੍ਹਾ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤੈਂ^੩ ਹਮ ਕੇ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਜੀ । ਹਮਾਰਾ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਆ । ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਵਿਧਿ^੪ ਤੁਧ ਬਿਨਾ, ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਜੀ । ਪਰ ਜੀ ਦਿਖਾ, ਇਕ ਏਹੁ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਜਿ ਏਹੁ ਜਿ ਇਕ ਸੈਸਾਰੀ ਜੀਅ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇ ਹੀ ਪਹਰੁ ਧੰਧੇ ਨਾਲਿ ਵਿਹਾਣੀ^੫ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਤਾ । ਨ ਰਾਮੁ, ਨ ਖੁਦਾਇ, ਨ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁਨੁ, ਨ ਮਰਣੁ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿਤਿ ਜੀ । ਮਾਇਆ ਹੀ ਦੇ ਧੰਧੇ ਨਾਲਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਹਾਇ ਗਈ । ਅਤੇ ਇਕਿ ਭਗਤ, ਭਗਤੀ ਲਗੇ, ਸੁ ਓਇ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰਿ ਪਾਰਿ ਗਏ; ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਏ, ਮੁਕਤਿ ਭਏ । ਅਰੁ ਇਕਿ ਪਾਖੰਡੀ^੬, ਪਰਪੰਚੀ^੭ ਹੋਏ, ਇਕਿ ਚੋਰ-ਜਾਰ ਹੋਏ, ਇਕਿ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੋਏ, ਇਕ ਗਰੀਬ, ਛਕੀਰ ਹੋਏ, ਸੁ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਏ ? ਏਹੁ ਵਿਧਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਐ ਜੀ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਿਸੁ^੮ ਆਖੀਐ ਹੋਰੁ ਕਰੇ ਨ ਕੋਈ ॥
ਆਖਣ ਤਾ ਕਉ ਜਾਈਐ ਜੇ ਭੁਲਤਾ^੯ ਹੋਈ ॥
ਜੋ ਹੋਇ ਭੁਲਾ ਜਾਇ ਕਹੀਐ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਕਿਉ ਭੁਲੈ ॥
ਸੁਣੇ ਦੇਖੇ ਬਾਝੁ ਕਹੀਐ ਦਾਨੁ ਅਣਮੰਗਿਆ ਦੇਵੈ ॥
ਦਾਨੁ ਦੇਇ ਦਾਤਾ ਜਗਿ ਬਿਧਾਤਾ^{੧੦} ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਸੋਈ ॥
ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਿਸੁ ਆਖੀਐ ਹੋਰੁ ਕਰੇ ਨ ਕੋਈ ॥ ੪ ॥ ੪੭ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਕਰਨਹਾਰ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ, ਸੁ ਆਪਿ । ਕਿਸੇ ਕੇ ਭਗਤੁ ਕਰੈ, ਕਿਸੀ ਕਉ ਸਾਕਤੁ ਕਰੈ, ਕਿਸੀ ਕੋ ਪਾਖੰਡੀ, ਪਰਪੰਚੀ ਕਰੈ । ਭਾਈ ਜੀ ! ਚੋਰਾਂ ਜਾਰ ਲਉ, ਦਲਚੋੜ, ਸਾਹ, ਪਾਤਿਸਾਹ, ਮਾੜੇ, ਕੰਗਾਲ, ਦਾਰਿਦ੍ਰੀ,^{੧੧} ਸਭ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਕੀਏ ਹੈ । ਮਾਰਣ ਜੀਵਾਲਣਹਾਰਾ ਆਪੇ ਹੈ । ਰਿਜਕੁ ਰੋਜੀ ਭੀ ਦੇਵਣਹਾਰਾ ਆਪੇ ਹੈ । ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾਇ ਹੋਈ, ਜਿ ਉਸਿ ਭਾਣਾ, ਸੁ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੋ, ਉਸਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਾਬਿ ਭਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਸਹੀ^{੧੨} । ਜੋ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਸਹੀ । ਫੇਰਿ ਕਰਿ, ਏਹੀ ਸਕਤਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਕਹਿ ਸਕੈ, ਜਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਇਉ ਕਰਿ, ਕੇ ਏਹੁ ਇਉ ਕਰਿ । ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ ! ਉਨਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕੀਆ ਹੈ । ਕਹੀਐ ਤੇ ਤਉ ਤਿਸ ਕਉ ਕਿ ਨਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਭੁਲਿ ਕਰਿ ਕਰੈ । ਸੁ ਓਹੁ ਆਪਿ ਜਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਅਭੁਲੁ ਹੈ, ਭੁਲਣ

^੧ਸਿੰਗਾਰਨਾ, ਅਨੰਦ ਅਨਭਵ ਕਰਨਾ ।

^੨ਰੀਤੀ, ਦੇਗ ।

^੩(ਉਮਰ) ਗੁਜਰੀ, ਬੀਤੀ ।

^੪ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ^੫ਛਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ।

^੬ਕਿਸ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀਏ । ^੭ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ।

^੮ਰਚਨ ਵਾਲਾ । ^੯ਨਿਰਧਨ, ਦੀਨ । ^{੧੦}ਠੀਕ ।

ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ। ਓਹੀ ਹੀ ਭੁਲਾ ਜਾਨਣਾ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨੇ ਨਾਉ ਧਰੇ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾ ਕਉ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਮੰਗੇ, ਬਿਨਾ ਕਹੈ। ਓਹੁ ਵਿਧਾਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ। ਓਹੁ ਸਚੁ ਹੈ। ਓਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਓਸ ਕੀ ਏਹ ਕਥਾ ਸਚੁ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਆਪਿ ਕਰਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਤਬ ਓਇ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ!

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਹਾਰੁ ਪੂਛੁ, ਕੀਆ ਜਾਕਾ ਸਤਿ ॥

ਜਿਹੁ ਮਤਿ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੀਜੈ ਮਤਿ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੭੩ ॥ ੩੦੧ ॥ ੩੦੧ ॥

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। (ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ)

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ”। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ। ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ। ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ। ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜੀ? ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ, ਆਸੁ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ। ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜਿ ਇਕਿ ਭਲਾ ਖਾਤੇ ਹੈ, ਇਕ ਭਲਾ ਪਹਿਰਾਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਸੇਸਾਰੁ ਉ ਭਲਾ ਹੀ ਕਹਿ ਮਨਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਓਇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਤੇ। ਜਹਾਂ ਕਿਛੁ ਆਨ ਸੁਆਦ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਓਇ ਦਉਤਿ ਮਿਲਤੁ ਹੈ। ਹਰਿ ਕਥਾ, ਹਰਿ ਸਭਾ ਕਉ ਭਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਖਾ, ਉਨ ਕਉ ਤਉ ਈਹਾ ਧਨੁ ਸੁਖੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਆਗੇ ਭੀ ਓਇ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਹਿਯੋ ਕਿ ਨ ਹੋਹਿਯੋ ਜੀ? ਉਨ ਕੀ ਕਥਣ ਗਤਿ ਹੋਇਯੀ ਜੀ? ਦਿਖਾ; ਏਹ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਸਬਦੁ ਜਿ :—

ਧ੍ਰਿਗੁ¹ ਜੀਵਣੁ ਦੋਹਾਗਣੀ² ਮੁਠੀ ਦੂਜੇ³ ਭਾਇ ॥
 ਕਲਰ ਕੇਰੀ ਕੰਧ ਜਿਉ ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਿਰਿ ਢਹਿ ਪਾਇ ।
 ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਸੁਖੁ ਨਾ ਥੀਐ ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਦੂਖੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ੧⁴ ॥
 ਮੁੱਧੇ⁵ ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਕਿਆ ਸੀਗਾਰੁ ॥
 ਦਰਿਘਰਿ⁶ ਢੋਈ ਨ ਲਹੈ ਦਰਗਹ⁷ ਖੂਨ ਖੁਆਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਭਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਨਹੁ ਰਸ ਕਸ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਕੀਏ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰੇ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ, ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਉਟ, ਅਸਤਰ⁸, ਰਾਜ ਪਾਟ, ਬਿਲਾਸ, ਸਰਬ ਸੁਖ ਕੀਏ ਅਰੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਨ ਸਿਮਰਿਆ; ਸਾਧ ਸਭਾ ਕਉ ਨ ਮਿਲੇ; ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਮੰਨਿ ਆਇਆ; ਆਨ ਸੁਆਦ ਕਉ ਦਉਤਿ ਮਿਲੇ; ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਕਰਮ ਕੀਏ; ਬਿਖਿਆ⁹ ਨਾਦੁ ਸੁਨਿਆ, ਗਾਇਆ, ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਕੇ ਦਉਤਿਆ; ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਭੂਲੇ, ਸੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਧ੍ਰਿਗਸਟੈ¹⁰ ਜੀਵਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਸੁਣਨਾ, ਬੈਠਨਾ, ਬੋਲਣਾ, ਸੋਵਣਾ, ਜਾਗਣਾ, ਚੜਨਾ, ਉਨ ਕੇ ਸੁਖ ਸੰਪਉ ਸਭ ਬਾਦਿ ਹੈ; ਧ੍ਰਿਗਸੁ ਹੈ। ਕਿਸੁ ਕੀ-ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰ ਕਰੇ ਅਰੁ ਖਸਮ ਨ ਭਾਵੈ, ਦੁਰਾਚਾਰਣੀ¹¹ ਹੋਇ, ਖਸਮੁ ਉਸ ਕਉ ਸੁਹਾਗੁ ਨ ਦੇਇ, ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਸੀਗਾਰੁ ਸਭ ਬਾਦਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਜੇ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਤਉ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਉ ਹੈ, ਤਉ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਹੂ ਹੈ, ਤਾਂ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹੂ ਹੈ, ਤਾਂ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਰੰਕੂ ਹੈ, ਤਾਂ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਕਉ ਆਤਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ, ਹਰਿ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਹੀ ਸੁਨਤਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ; ਅਰੁ ਆਨੁਵ¹² ਵਸਤੁ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਈਹਾ ਤੇ ਜੀਵਣਾ ਧ੍ਰਿਗਸਟੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਉਨਹੁ ਸਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਖਾਇ ਖਾਇ, ਬਿਖੁ ਵਧਾਈ, ਕਪੜੇ ਪਹਰਿ ਪਹਰਿ ਕਾਇਆ ਸੁਹਾਈ¹³, ਤਬ ਓਹ, ਉਨ ਕੀ ਦੇਹੀ ਐਸੀ, ਜੇਸੀ ਕਲਰ ਕੀ ਕੰਧ ਉਸਾਰੀਐ। ਅਰੁ ਦਿਨੋ ਦਿਨੁ, ਕਿਰਿ ਕਿਰਿ ਅੰਤਿ ਢਹਿ ਪੜਤੀ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਲਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਉਨ ਕੀ ਦੇਹੀ ਢਹੇਗੀ। ਅਰੁ ਕਪੜੇ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਪੇਧੇ¹⁴ ਐਸੇ, ਜੇਸੇ ਕਲਰ ਕੀ ਕੰਧ ਕਉ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਹੋਤੇ ਹੈ ॥ ਲੇਪਨੁ ਕੀਜੀਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਭੀ ਓਹੁ ਕੰਲਰ ਕੀ ਕੰਧ ਗਿਰਿ ਪੜਤੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਲੇਉ¹⁵ ਭੀ, ਕਲਰ ਸਿਉ ਲਾਗਾ ਹੋਇਆ ਕਲਰੁ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅੰਤਿ ਕਲਰ ਕੀ ਕੰਧ, ਢਹੈ ਪਰੁ ਢਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ ਬਿਨਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮਝੇ ਸੁਣੇ ਤੇ, ਜਿਰਨਾ ਪੇਧਾ, ਖਾਇਆ, ਇਤਨਾ ਉਨ ਕਾ ਦੂਖੁ ਭੈਆ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰੇ ਤੇ, ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਦੂਖੁ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਓਇ ਈਹਾ ਉਹਾ ਦੁਖੀਏ ਹੈ। ਜਿਉ ਭਰਤੇ ਬਿਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਸੀਗਾਰੁ ਬਿਖਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ, ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਸਾਦ¹⁶ ਸਭਿ ਬਾਦਿ ਹੈ। ਜਿਨਾ ਈਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨ ਕਰੀ, ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਨਿਹਵਲ ਜੀਵਣਾ ਹੈ। ਆਗੇ ਦਰਗਹ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਢੋਈ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਨਰਕਪਾਤੀ¹⁷ ਹੋਹਿਗੇ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ

¹ਵੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ—੧੮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ-੧ । ²ਖੋਟੇ ਭਾਗਾ ਵਾਲੀ। ਪਤੀ ਤੋ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ। ³ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕਰਕੇ। ⁴ਪੋਥੀ ਵਿਚ “ਨੀਦ ਨ ਪਾਇ” ਹੈ। ⁵ਹੋ ਮੁਗਧ ਇਸਤ੍ਰੀ ⁶ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ। ⁷ਲਭਾਈ। ⁸ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ। ⁹ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਕ੍ਰ, ਤੀਰ, ਗੋਲਾ ਆਦਿ। ¹⁰ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਆਦਿ। ¹¹ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਯੋਗ। ¹²ਬੁਰੇ ਚਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੀ। ¹³ਹੋਰ। ¹⁴ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ। ¹⁵ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ। ¹⁶ਲੇਪ, ਪੋਚਾ। ¹⁷ਸੁਆਦ। ¹⁸ਨਰਕ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲਾ, ਪਾਪੀ ਜੀਵ।

ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ । ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ । ਬਹੁਤੁ ਭਲੀ ਨਿਸਾ¹ ਹੋਈ ਜੀ । ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ ! ਜਿਉ ਕਥਾ ਬੀ, ਤਿਵ ਹੀ ਕਹੀ ਜੀ" । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਦਿਖਾ, ਇਕਿ ਜਿ ਸਾਧ ਹੂਏ, ਤਿਨਹੁ ਕਿਆ ਸਾਧਿਆ, ਅਰੁ ਕਿਆ ਕਮਾਇਆ ? ਜਿਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਾਧੁ ਹੁਆ । ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ, ਸਾਧੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਆਏ, ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਜਿ ਨਾਮੁ ਬਸਿਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਟਿਕਿਆ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਕਥਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ" । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਆਪਿ ਸੁਜਾਣੁ² ਨ ਭੁਲਈ ਸਚਾ ਵਡ ਕਿਰਸਾਣੁ ॥
ਪਹਿਲਾ ਧਰਤੀ ਸਾਧਿ³ ਕੈ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਦੇ ਦਾਣੁ⁴ ॥
ਨਉ⁵ ਨਿਧਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਕਰਮਿ⁶ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਸੁਣੁ ਹੈ, ਉਨਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕੀਆ ਹੈ; ਭਲਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਕੀਆ । ਇਕਿ ਸਾਧ ਭਗਤ ਕੀਏ ਹੈ; ਸਿ ਉਨਿ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ਕੀਏ ਹੈ" । ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੀਏ ਹੈ ? ਜਿ ਓਇ ਜਿ ਸਾਧ ਹੂਏ, ਸੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕਮਾਇ ਕਰਿ ਕੀਏ ਹੈ⁷ । ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ:— ਕਿਰਸਾਣ ਕੀ ਨਿਆਈ⁸ । ਜਿਉ ਕਿਰਸਾਣੁ ਧਰਤੀ ਕਉ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਧਰਤੀ ਹਛੀ ਸੁਧੁ ਹੈ ਏਸੁ ਮਹਿ ਪੜਿਆ ਹੋਆ ਦਾਣਾ ਜੰਮੇਗਾ । ਅਰੁ ਇਕ ਜਿ ਕੁਹਬਰੀ ਜਿਮੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਵਾਹਣ ਬੀਜਣ ਵਾਲੀ ਨਾਹੀ, ਏਸੁ ਪਾਇਆ ਬੀਜੁ ਨ ਜੰਮਸੀ, ਅਜਾਇਆ ਜਾਇਗਾ । ਤਬ ਜਦਿ ਭਲੀ ਧਰਤੀ ਕਉ ਕਿਰਸਾਣੁ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਤਉ ਪਹਿਲੇ ਤੇ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਕਉ ਹਥ ਹੇਠਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਸਿੰਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ । ਤਬ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਉਸ ਬੀਚ ਤੇ ਝਾੜੁ ਬੂਟ ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ; ਸੁ ਨਿਕਾਲਿ ਦੂਰਿ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਫਿਰਿ ਵਹਲੇ⁹ ਲੇ ਕੇ ਜਿਮੀ ਕਉ ਨਰਮੁ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਫੇਰਿ ਲੇ ਕੇ ਵਹੜਾ ਢੀਮ ਵਟ ਭੰਨਦਾ ਹੈ । ਫਿਰਿ ਕਈ ਕਨ ਛਡਿ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਧੁਪਾ ਖਾਤੀ ਹੈ; ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਉਪਰ ਤੇ ਮੋਹੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਕੈ¹⁰ ਤਲੇ ਤੇ ਹੜੁ ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਵਤਾ ਹੈ ਨਦੀਆਂ ਕਾ । ਤਿਸੁ ਸਾਥਿ ਜਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਏਕਸੀ¹¹ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਧਰਤੀ ਕਉ ਭੀ ਨਹੀ ਛੋੜਤਾ । ਫੇਰਿ ਜਦਿ ਪਾਣੀ ਪਏ ਮੇਘ ਬਰਸਤਾ ਹੈ, ਮੇਘ ਕੇ ਜਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਰਿਜੈ, ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਆਘਾਇ¹² ਕਰਿ, ਫਿਰਿ ਪਾਣੀ ਕੋ ਧਰਤੀ ਸੋਸੈ¹³, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਜਦਿ ਧਰਤੀ ਵੜ੍ਹ¹⁴ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਰਾਹਕ¹⁵ ਹਲੁ ਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਕਉ ਵਾਹਦਾ ਹੈ ਇਕ, ਦੁਇ, ਤ੍ਰਇ, ਸੀਵਾਂ¹⁶ ਦੇ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਸੁਹਾਗਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਸੁਹਾਗਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਉਸ ਬੀਚ ਤੇ ਕਖੁ ਬੂਟ ਜਿਤਨਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਚੁਣਿ ਕਢਦਾ ਹੈ । ਧਰਤੀ ਖਰੀ ਹਛੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਹਛੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤ੍ਰਇ, ਚਾਰਿ, ਸੀਵਾਂ ਹੋਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਸਰ ਸੀਵਾਂ ਲਾਇ, ਵਾਹਿ, ਗੋਇ ਕਰਿ, ਫਿਰਿ ਵਿਚਿ ਦਾਣੇ ਬੀਜਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਓਹ ਦਾਣਾ ਉਸਿ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਸਹਜ ਸਾਥਿ ਉਗਵਤਾ ਹੈ, ਜਮਦਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਇਕਸ ਇਕਸ ਦਾਣੇ ਤੇ, ਕਈ ਸਹੇਸ੍ਰ¹⁷ ਦਾਣੇ ਹੋਰੇ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਦਾਣਾ ਜਾਂ ਜਮਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਹਕੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ,

¹ਤਸੱਲੀ । ²ਸਿਆਣਾ । ³ਵਾਹ ਕੇ, ਸੁਧਾਰ ਕੇ । ⁴ਦਾਣਾ, ਬੀਜ । ⁵ਸਾਰੀਆ ਦੋਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ।
⁶ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਦਾ ਹੈ । ⁷ਅਜਿਹਾ ਜੰਤਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ⁸ਜਾਂ । ⁹ਇਕ ਸਾਰ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਪਧਰੀ । ¹⁰ਰੱਜਣਾ, ਕੁਪਤ ਹੋਣਾ । ¹¹ਸੁਕਾਉਣਾ । ¹²ਜਮੀਨ ਦੀ ਉਹ ਹਾਲਤ, ਜਦ ਨ ਬਹੁਤ ਸੁੱਕੀ ਅਤੇ ਨ ਗਿੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਬੀਜਣ ਯੋਗ । ¹³ਕਿਰਸਾਣ । ¹⁴ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹਲ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ।
¹⁵ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਮੇਰਾ ਘਾਲਿਆ^੧ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਬਾਇ ਪਾਇਆ, ਜਿ ਦਾਣੇ ਜੰਮੇ । ਸੁ ਭਾਈ ਸੰਤਹੁ ! ਤਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ^੨, ਵਡਾ ਰਾਹਕੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ । ਸੁ ਏਹ ਜਿ ਸਾਧ ਹੈ^੩, ਸਿ ਆਪਿ ਨਾਹੀ ਸਾਧ ਹੋਂਦੇ ਉਸਿ ਕਿਰਸਾਣ ਕੀ ਨਿਆਈ^੪ । ਜਿਉਂ ਧਰਤੀ ਕਉ ਕਿਰਸਾਣੁ ਸਾਧਤਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਸਾਧਾਂ ਪਾਸਿ ਤੇ, ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਾਧਨਾ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਕੀ ਨਿਆਈ^੫ । ਸਭ ਦੇਹੀਆਂ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ, ਜਿਸ ਕਉ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਇਸੁ ਤੇ ਮੇਰੀ ਭਗਤਿ ਹੋਇ ਆਵੇਗੀ, ਇਸ ਮਹਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਟਿਕੇਗਾ; ਇਸ ਮਹਿ ਮੇਰੀ ਨਾਮ ਕਲਾ ਟਿਕੇਗੀ, ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸੁਧ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਥਮੇ^੬ ਤਉ ਉਸ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਕਟਿ ਦੂਰਿ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਫਿਰਿ ਉਸ ਕਉ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਓਹੁ ਭੋਲਤਾ ਨਾਹੀ, ਖਰੇ^੭ ਰੇ ਉਤਸਾਹ ਹੀ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਫਿਰਿ ਸਬਦ ਕਾ ਸੁਹਾਗਾ ਢੇਰਤਾ ਹੈ । ਸੁ ਜਿਤਨੀ ਗਣਤੀ^੮ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਉਸ ਕੀ ਭਾਗਿ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਦੇਹ ਨਿਰਮਲ, ਮਹਾਂ ਕੋਮਲ, ਨਰਮ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਕਿਤੀ ਭੋਲਤੀ ਨਾਹੀ । ਤਬ, ਜਬ ਤੇ ਉਸ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਗਿਆ, ਤਬ ਕਾਮੁ, ਕ੍ਰੋਧੁ, ਲੋਭੁ, ਅਹੰਕਾਰੁ ਮੋਹੁ, ਖੁਦੀ, ਨਿੰਦਿਆ, ਸਭਿ ਵਿਚ ਤੇ ਚੁਣਿ ਕਾਢੇ । ਤਬ ਉਸ ਉਪਰਿ ਮਿਹਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਭਈ । ਤਬ ਜਹਾਂ ਤੇ ਮਿਹਰ ਭਈ, ਤਹਾਂ ਰੇਗੁ ਲਾਗਾ । ਜਿਉਂ ਮੀਂਹ ਸਿਉ ਧਰਤੀ ਵੜਿ ਆਈ, ਤਿਉਂ ਮਿਹਰ ਸਿਉ ਉਸ ਕੋ ਮਨਿ ਰੇਗੁ ਲਾਗਾ । ਜਿਉਂ ਰਾਹਕੁ ਹਲੁ ਜੋਰਤਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਉਨਿ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਜੁਗਤ ਕੀਨੀ । ਜਿਉਂ ਰਾਹਕਿ ਦਾਣਾ ਬੋਇਆ, ਤਿਉਂ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਇਸ ਮਹਿ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਬੋਇਆ । ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਖੇਤੁ ਜੰਮਿਆ । ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਮਿਹਰ ਕਾ ਨੀਸਾਣ, ਫੁਰਮਾਣੁ, ਲਿਖਿ ਹਥਿ ਮਿਲਿਆ, ਜਿ ਏਸੁ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਵਰਿਆ, ਸਕਾਰਬੁ^੯ ਹੋਆ । ਤਬ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਸਾਧੁ, ਭਗਤੁ, ਸੰਤੁ, ਸੇਵਕੁ ਭੋਆ । ਜਿਉਂ ਕਿਰਸਾਣੁ ਹੈ, ਸਾਧਾਂ ਕਉ ਆਪਿ ਸਵਾਰਿ ਕੇ, ਭਗਤਿ ਨਾਮੁ ਜਮਾਇਤਾ ਹੈ । ਉਨੁ ਕੇ ਘਟਹੁ^{੧੦} ਮਹਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਆਪਿ ਏਹ ਬਣਤ ਬਣਾਇ ਕਰਿ, ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ, ਭਗਤ, ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ ! ਏਹ ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ । ਜਿਸਹਿ ਦੇਹਿ, ਤਿਸਹਿ ਆਪੇ ਆਪਿ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਏਕ ਅਉਰੁ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ । ਇਕਿ ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ ਆਏ; ਉਨਹੁ ਹੋਰਿ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਕੀਏ, ਪਰੁ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਨ ਕੀਆ, ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ ਉਨ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ? ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਕਹੀਐ ਜੀ’ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਗੁਰ ਕਉ ਜਾਣਿ^੧ ਨ ਜਾਣਈ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਚਜੁ ਅਚਾਰੁ ॥

ਅੰਧਲੇ^੨ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਗੁਬਾਰੁ ॥

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਸੁਨਿਹੋ ਪੁਰਖਾ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਨਾ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਹੋਰ ਸੰਜਮ ਸਿਆਣਪਾਂ ਕੀਏ ਅਰੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀਏ, ਸਭਿ ਸੰਜਮ, ਆਚਾਰ ਕੀਏ, ਪਰੁ ਜੇ ਗੁਰੂ ਨ ਕੀਆ, ਤਾਂ ਸਭਿ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਪੁਰਖਾ ! ਮਨੁਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਅੰਧ ਹੈ, ਅਗਿਆਨੀ । ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਅੰਧੇਰੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਸ ਮਨਮੁਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਉ, ਸੂਝ ਬੂਝ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ । ਓਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਤੇ ਭੁਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਦੁਰਮਤੀ ਕਉ ਓਹੁ ਚੂਢਿ ਲਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਆਵਣ ਜਾਣ ਮਹਿ ਪਤਤਾ ਹੈ । ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੰਮਤਾ ਹੈ; ਜੰਮਿ ਮਰਤਾ ਹੈ; ਖਰਾਬੁ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰੇ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ । ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ :-

^੧ਮਿਹਨਤ । ^੨ਪਹਿਲੇ । ^੩ਬਹੁਤਾ । ^੪ਸੋਚ, ਚਿੰਤਾ । ^੫ਸਫਲ ^੬ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ।

^੭ਜਾਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਅਕਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ । ^੮ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੇ, ਬੋਟੀ ਮਤ ਵਾਲਾ, ਬੇਸਮਝ, ਮੂਰਖ ।

ਚੰਦਨ ਮੋਲਿ¹ ਅਣਾਇਆ ਕੁੰਗੁ² ਮਾਂਗ ਸੰਧੂਰੁ ॥
 ਚੋਆ³ ਚੰਦਨੁ ਬਹੁ ਘਣਾ⁴ ਪਾਨਾ ਨਾਲਿ ਕਪੂਰੁ ॥
 ਜੇ ਧਨ ਕੇਤਿ ਨ ਭਾਵਈ ਤ ਸਭਿ ਅਭੰਬਰ⁵ ਕੂੜੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਜਿਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਮੋਲਿ ਅਣਾਵਤੀ ਹੈ, ਕੋਸਰ ਚੰਦਨ ਸਿੰਧੂਰੁ ਮੋਲਿ ਮਗਾਵਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਲੋਲੁ ਲਾਇ ਨਾਇ ਕਰਿ, ਧੋਇ ਧਾਇ ਕਰਿ ਸਿਰੁ ਕਰਾਵਤੀ ਹੈ, ਚੰਦਨੁ ਅਰੁ ਕੁੰਗੁ ਕੀ ਧੜੀ⁶ ਲਗਾਵਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਿੰਧੂਰ ਕੀ ਬੀਚਿ ਮਾਂਗ⁷ ਭਰਾਵਤੀ ਹੈ । ਚੋਆ ਅੰਗ ਕੋ, ਅਰੁ ਬਸਤ੍ਰਾ ਕੋ ਬਣਾਇ ਲਗਾਇ, ਅਰੁ ਕਪੂਰ ਸਾਥਿ ਪਾਨਾ ਕੋ ਬੀਤੇ ਖਾਇ ਕਰਿ, ਖਸਮ ਪਹਿ ਗਈ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਖਸਮ ਕਉ ਖੁਸਿ ਨ ਆਈਆ, ਤਾਂ ਜਿਤਨਾ ਆਭੰਬਰੁ ਥਾ, ਏਤਨਾ ਸਭੁ ਥਾਂਦਿ, ਕੂੜੁ ਹੋਇ ਗਿਆ । ਤਿਉ ਤਿਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ ਜੀ ! ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਪੁੰਨ ਦਾਨ, ਕਰਮ ਧਰਮ, ਸੀਲ, ਤਟ ਤੀਰਥ, ਹੋਮ ਜਗ, ਸਭਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਤਨੇ ਹੀ ਸਭਿ ਥਾਂਦਿ ਹੈ; ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੀਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਉਨੁ ਕਰੇ, ? ਗੁਰੂ ਸੋਈ ਕੀਜੈ, ਸਿ ਪੂਰਾ । ਤਿਸੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕੀਏ ਬਿਨਾ, ਏਸੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਭ ਨਿਹਵਲ ਹੈ, ਬਿਰਥੀ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੀ ਜੀ' । ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਧੰਨਿ ਜੀ 'ਧੰਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਇਵ ਹੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਉ ਤੁਮਹਿ ਸਮਝਾਈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਅਉਰੁ ਭੀ ਸੁਣੀਐ ਜੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਜੀ ! ਦਿਖਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਤੋ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਾਰ ਕਿ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਣੇ, ਅਰੁ ਨ ਗੁਰੂ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ; ਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ; ਅਰੁ ਨਾ ਸਬਦ ਹੀ ਕੀ ਸੁ ਗਤਿ ਹੋਇ; ਅਰੁ ਸਿਖੁ ਕਹਾਵੈ; ਕਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ, ਸੁ ਦਿਖਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਉਸ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਸਭਿ ਰਸ ਭੋਗਣੁ ਥਾਂਦਿ⁸ ਹਹਿ ਸਭਿ ਸੀਗਾਰ ਵਿਕਾਰ⁹ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਸਬਦਿ ਨ ਭੇਦੀਐ¹⁰ ਕਿਉ ਸੋਹੈ ਗੁਰਦੁਆਰਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਸਾਂਹਿ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਸੁਨਹੁ ਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਕੋ ਪਿਆਰਿਆਹੁ ! ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਕੀਆ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਉਨਿ ਨ ਮਾਨਿਆ; ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਬਦ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕਾ ਮਨੁ ਨ ਲਗਾ; ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਬਦ ਕਾ ਭੇਦੀ ਨ ਹੂਆ, ਤਬ ਕਿਆ ਭੋਆ । ਜੇ ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਭੋਆ ਜੀ, ਸਿਖੁ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ : ਜਿ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੇਵੇ । ਜਿਤਿ ਪੈ'ਭੇ ਗੁਰੂ ਚਲਾਵੈ, ਤਿਤੁ ਪੈ'ਭੇ ਚਲੈ, ਤਉ ਸਿਖੁ । ਅਰੁ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਹੇ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸ ਕਾ ਖਾਧਾ, ਪੈਧਾ, ਸੁਖ ਕੀਏ, ਰਸ ਕਸ ਖਾਏ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀਏ ਪੁੰਨ ਕੀਏ, ਸਭ ਨਿਹਵਲ ਗਏ । ਜਾਂ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਕੋ

¹ਮੂਲ ਨਾਲ ਮੰਗਵਾਇਆ । ²ਹਲਦੀ ਆਉਲਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਇਕ ਲਾਲ ਰੰਗ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਚੀਰ (ਮਾਂਗ) ਨੂੰ ਸੰਗਾਰਦੀਆਂ ਹਨ । ³ਅਗਰ ਦੀ ਲਕੜ ਦਾ ਕਵਿਆ ਭੋਲ; ਅਤਰ । ⁴ਗੂੜ੍ਹਾ, ਸੰਘਣਾ । ⁵ਉਪਰਲੀ ਬਣਾਉਟ, ਦਿਖਾਵਾ । ⁶ਕੋਸਾਂ ਦੀ ਚੀਰਨੀ ਅੰਦਰ ਸੰਧੂਰ ਦੀ ਰੇਖਾ । ⁷ਜਦ ਚੀਰਨੀ ਪਾ ਕੇ ਕੋਸ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਦ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਕੋਸਾਂ ਦੀ ਰੇਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸੋਭਾ ਲਈ ਇਸ ਰੇਖਾ ਪੁਰ ਸੰਧੂਰ ਆਦਿ ਰੰਗ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ⁸ਵਿਅਰਥ । ⁹ਖੁਰਾਬ । ¹⁰ਵਿਨ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ।

ਸਬਦ ਕਾ ਭੇਦ ਨ ਜਾਣਿਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਕਮਾਵੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਕਮਾਵੈ ? ਜਾਂ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਨ ਚੀਨਿਆ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ, ਸਬਦ ਕੀ ਚਾਲ ਨ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਸੋਭਾ ਨਾਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੂਆ । ਓਸ ਕੋ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਕੀਏ ਕਾ ਫਲੁ ਨ ਲਾਗਾ, ਕਿਉਂ ਜਿ ਸਬਦ ਕਾ ਭਿਥੋਕੁ^੧, ਜੋ ਨ ਜਾਨੈ, ਤਿਸੁ ਕਉ ਗੁਰੂ ਭੀ ਦਾਇ^੨ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ? ਜਿਉ ਰਾਜੇ ਨਘਿ ਪੁੰਨ, ਦਾਨ, ਜਗ, ਹੋਮ^੩ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਭਿਥੋਕ ਬਿਨਾ ਨਰਕਿ ਗੋਆ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਿ ਸਬਦੁ ਹੈ, ਸੁ ਭਿਥੋਕੁ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿਆ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੋ ਬੀਚਾਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਬ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ । ਗੁਰੂ ਜਿ ਸਬਦੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੇਸਾਰ ਮਹਿ, ਸਿ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਬਾਧੀ ਹੈ । ਜਿਨਿ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ, ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚੜਿਆ ਜਾਇ; ਸੁ ਸਚ ਖੰਡ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ । ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਿਆ ਨ ਕਮਾਇਆ ਸਿ ਓਹੁ ਨਰਕਿ ਗੋਆ । ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ ! ਭੋਈ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਨੁ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਸ ਸਬਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਕੇ ਮਾਰਗਿ ਚਲੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੀ ਧੰਨੁ, ਤੇ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਖਾਧਾ ਪੰਧਾ ਸਭੁ ਪਵਿਤ੍ਰ । ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਕੀਆ ਕਮਾਇਆ ਸਭੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਾਇ ਪਿਆ ; ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਬੋਲਿਆ, ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿਆ ਸਭੁ ਪਰਵਾਣੁ । ਜਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਦਰਸਨਿ ਲਾਗੇ, ਸੋ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਾ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਈਵ ਹੈ । ਜਿ ਕੋਈ ਸਮਝੈ ਅਰੁ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਮਾਵੈ, ਸੋ ਪਾਵੈ^੪ । ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੋ ਸਮਝਣ ਹਾਰਾ, ਸਮਝਾਵਣ ਹਾਰਾ, ਅਰੁ ਕਮਾਵਣ ਹਾਰਾ ਤੁਹੈ ਹੈ" ਜੀ । ਅਉਰ ਦੂਸਰਾ ਐਸਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜਿ ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਚਲਿ ਸਕੈ ਜੀ । ਸੋ ਗੁਰੂ ਐਸਾ ਤੁਹੈ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਿਖੁ ਭੀ ਤੁਹੈ ਹੈ ਜੀ । ਅਸੀ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹਹ ਜੀ । ਜਿਵ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵ ਹਮਾਰੀ ਗਤਿ ਕਰਿ^੫ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਉਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਭੋਆ । ਉਨ ਕਉ ਅਸੀਰ ਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, ਜਾਹੁ ਪੁਰਖੁਹੁ ! ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ । ਤੁਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਹੁ । ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹਾਏ । ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਸਮਝੀਐ, ਚਲੀਐ ਸਬਦ ਕੀ ਚਾਲ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹੈ, ਸਾਈ ਪਕੜੈ ਢਾਲ ॥

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ, ਪਾਪੀ ਭੀ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥ ੧ ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ੭੪ ॥ ੩੦੨ ॥ ੩੦੨ ॥ ੦੦੦੦੦ ॥

ਗੁਰੂ ਲਜਾ ਰਖੇਗਾ ॥

੧ ਓ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ਸੰਬਤ ੧੭੦੮ ॥ ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ਏਕਮ ॥ ੧ ॥ ਨੂੰ ਚਤੁਰਭੋਜ ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ । ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੋਸੋ ਦਾਸ ਬਰਹਮਨੁ, ਸੇਵਕੁ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਪੂਰੀ ਹੋਈ । ੭੪ ਗੋਸਟੀ ਲਿਖੀਆਂ । ਗੁਲਾਮ, ਗੁਲਾਮ ਕਾ ਸੇਵਕੁ, ਸੇਵਕਾ ਕਾ ਸਿਖੁ, ਸਿਖਾ ਕਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਛਾਤਾ ਹੈ । ਗੁਲਾਮ ਚਤਰ ਭੰਜ ਕਾ ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਾ ਪੋਰੀ ਪਵਣਾ ਵਾਚਣਾ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ । ਅਖਰੁ ਘਟਦਾ ਵਧਦਾ ਬਖਸ਼ਣਾ । ਏਹੋ ਦਾਨੁ ਦੇਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ ਜੀ ॥ ੧ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ । ਤਿਸੁ ਪੋਥੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰੁ ਕੀਤਾ, ਏਹੁ ਪੋਥੀ । ਸੰਬਤ ੧੮੮੫ । ਅਸੂ ਸੂਦੀ ਦੁਆਦਸੀ, ਐਤਿਵਾਰਿ । ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥

—ਸਮਾਪਤ—

^੧ਵਿਚਾਰ, ਵਸਤ ਦੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ ।

^੨ਦਾਨ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।

ਅੰਤਕਾ

ਜਨਮਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਚਤਰ ਭੁਜ ਰਚਿਤ)

ਸੰਚੀ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਆਈ ਬਾਹਰਲੀ ਬਾਣੀ

ਪੰਨਾ ਪੋਥੀ

ਪਾਧਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮਾ, ਜੋ ਸਚੀ ਸਿਖ ਦੇਇ ।
ਚਾਟੜਿਆ ਉਪਦੇਸਿ ਕੈ, ਭਉਜਲ ਤੇ ਕਾਢਿ ਲੇਇ ।
ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਮੁਹਾਰਣੀ, ਅਨਦਿਨ ਜਪੁਨ ਕਰੇਇ ।
ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਬਦ ਕੀ, ਸਾਈ ਰਿਦੇ ਧਰੇਇ ।
ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ਹੈ, ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੇਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜੋ ਸਰਨਾਗਤੀ ਕਾਰਜ ਤਿਨਾ ਸਰੇ ॥

(੩੫)

ਏਹੁ ਫਲੁ ਹੈ ਇਨ੍ਹੀ ਅਫਰੀ ਪਟੀ ।
ਗਾਵੈ ਸੁਣੈ ਤਿਸ ਕੀ ਸਿਲਕ ਕਟੀ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚੁ ਨਾਮ ਆਰਾਧਾ ।
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਏਹੁ ਧਨ ਲਾਧਾ ॥

(੪੯)

ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਤੂੰ ਕੀਆ ਜਾਕਾ ਹੋਇ ।
ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਆਪਿ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

(੪੯)

ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਏਕ ਭਾਰਿ ਹੋਵਹਿ ਲਾਖ ਕਰੋਰ ।
ਤੋਰੇ ਨਾਮ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਜੋ ਸਿਰ ਹੋਵਹਿ ਹੋਰ ॥

(੫੪)

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਰੁਤਾਂ ਭਲੇ ਜਿਤੁ ਜਪੀਏ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਭ ਦਿਨ ਰੁਤਿ ਬਿਕਾਰੁ ॥

(੬੫)

ਸਚ ਕਾ ਸੋਦਾ ਵਪਾਰੁ ਸਾਚਾ ਸਚ ਕੀ ਕੀਚੈ ਰਾਸਿ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਲਾਹ ਸਚ ਕਾ ਸਚੇ ਦਰਿ ਸਾਬਾਸਿ ॥

(੬੬)

ਗੁਰ ਅਪਾਰ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਮਾਹਿ ।
 ਜਿਸੁ ਘਟੁ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਤਿਸੁ ਪਾਹਿ ॥
 ਜੇਸਾ ਬੀਜਹਿ ਤੇਸਾ ਖਾਹਿ ।
 ਬਿਨੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਿਸੁ ਹੀ ਨਾਹਿ ॥
 ਦੇਖੇ ਵੇਦ ਸਭੇ ਅਵਗਾਹਿ ।
 ਮਨ ਤੇ ਦੇਰੀ ਸਭਾ ਢਾਹਿ ॥
 ਪ੍ਰਾਛਤ ਜਾਵਹਿ ਸਭੇ ਲਾਹਿ ।
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਪਾਏ ਇਤੁ ਰਾਹਿ ॥ ੧ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਭੇਜੇ ਹੁਕਮੀ ਸਦੇ ਮਤਾ ਨ ਕਿਸਹੀ ਨਾਲਿ ।
 ਆਪੇ ਥਾਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿ ਸਮ ਲਿ ॥
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਰਮੁ ਕਰੇ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਦੇਖੇ ਨਜਰਿ ਨਿਹਾਲਿ ॥ (੬੯)

ਬੋਲੇ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਇਹੁ ਕਹਾ ਸਮਾਇ (੮੫)

ਬੋਲੇ ਭਰਥਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਹ ਬੀਚਾਰਾ (੮੬)

ਬੋਲੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ੍ਰ ਟਾਨਕ ਜੀ ਦੇਹ ਬੀਚਾਰੇ (੮੭)

ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਬਦ ਅਹੰਬੁਧਿ ਮਾਰੇ, ਕਿਉ ਨਿਜੁ ਘਰਿ ਹੋਵੈ ਵਾਸੇ ।
 ਬੋਲੇ ਈਸਰੁ ਸਬਦਿ ਸਮਾਈਅਲੇ, ਤੂੰਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਾਸੇ ॥ (੮੮)

ਠੀਕਰ ਨਾਥ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਵੀਚਾਰੇ ॥ (੯੦)

ਕਿਉਂ ਸਚੁ ਉਪਜੇ ਕਿਉਂ ਸਚਿ ਸਮਾਵੇ,
 ਕਿਉਂ ਸਾਚੇ ਸੂਚਾ ਏ ਹੋਇ ਜਾਵੇ ॥ (੯੧)

ਕਿਉਂ ਕਰ ਆਵਾਗਵਣ ਮਿਟਾਈਐ
 ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਕਿਉਂ ਬਖਸਿ ਦੀਆ ॥
 ਕਿਉਂ ਇਹ ਵੇਦਨ ਦੂਜੇ ਵਿਆਪੇ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣ ਵੀਸਰਿਆ ।
 ਕਿਉਂ ਬੂਝੈ ਗੁਰ ਸਬਦ ਪਛਾਣੈ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਮਨ ਮੁਕਤਿ ਭੇਆ ॥
 ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਕਿਉਂ ਹੰਉਮੈ ਭੂਲਾ ਜਮਕਾਣਿ ਪੈਆ ॥ (੯੨)

ਪਉੜੀ

ਗੁਰ ਚੋਲੇ ਉਧਰਹਿ ਸੁ ਕਵਨੁ ਬਾਪਾਰੁ ।
 ਗੁਰੁ ਕਹਾਵਹਿ ਸੁ ਕਵਨੁ ਸੁਮਾਰ ॥
 ਜਿਤੁ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਸੁ ਕਉਨੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ।
 ਜਿਤੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਜਾਇ ਸੋ ਕਵਨੁ ਗੁਨੁ ਬੋਲੀਐ ॥

ਜਿਤੁ ਸਚਿ ਰਹੇ ਸੁ ਕਵਨ ਵਸਤੁ ਟੋਲੀਐ ।
ਜਿਤੁ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੇ ਸੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਬਾਲੇ ॥
ਜਿਤੁ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਵਰੇ ਸੁ ਕਵਨ ਗਤਿ ਭਾਲੇ ॥
ਸਭਲੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਤੇ ਠਾਇ ਪਾਇ ।
ਕਹੈ ਘੋੜਾ ਚੋਲੀ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ॥

(੯੫)

ਨਾਮ ਰਤੇ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

(੯੫)

ਨਾਮ ਰਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਉਧਾਰ ।
ਨਾਮ ਰਤੇ ਗੁਰ ਸਾਚਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥

(੯੬)

ਕਿਉਕਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥ ਪਾਈਐ ।
ਕਿਉਕਰਿ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਸਮਾਈਐ ॥
ਥਾਰਹੁ ਪੰਥ ਕਿਉ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਜਾਨਹਿ ।
ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੈਸੇ ਨਾਮੁ ਮਾਨਹਿ ॥
ਕਿਉਕਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਮਨੁ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੇ ।
ਈਸਰ ਪੁਤ੍ਰੁ ਸਰਮਾਈ ਬੋਲੇ, ਦੇਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰੇ ॥

(੯੬)

ਿਉਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਰਤਨੁ ਲਹੀਏ ਕਿਉ ਪਰਖੇ ਰਤਨਾਈਐ ।
ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਸਚੀ ਕਰਣੀ ਪਾਵੈ ਕਿਉ ਸਚੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਈਐ ॥
ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਅਲਖ ਲਖਾਵੈ ਕਿਉ ਜਮਕੀ ਚੋਟ ਨਾ ਖਾਵੈ ।
ਭਿਲਮਿਲ ਨਾਥੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕਿਉ ਪਾਵੈ ॥

(੯੭)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਕੈ ਕਹਾ ਕਮਾਵਹੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀ ਚਾਲ ਕਹਾ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਿਉਕਰਿ ਥਾਇ ਪਾਇ ।
ਬੋਲੇ ਜਲੰਧਰੀਪਾ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ॥

(੯੮)

ਬੋਲੇ ਗੰਮ ਨਾਥੁ ਸਚੁ ਕਿਉਕਰਿ ਪਾਵੈ ॥

(੧੦੩)

ਬੋਲੇ ਰਤਨ ਨਾਥ ਨਾਨਕੁ ਦੇਹੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥

(੧੦੫)

ਬੋਲੇ ਪਵਣ ਨਾਥ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਬਾਤਾ ॥

(੧੦੬)

ਕਿਉਕਰਿ ਪਵਨੁ ਬੋਲੇ ਕਿਉ ਗਗਨੁ ਗਰਜੇ ।
ਬੋਲੇ ਸੰਭੋ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਮਿਲਣੁ ਸਹਜੇ ॥

(੧੦੭)

ਬੋਲੇ ਦੇਆ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਵਿਚਾਰੁ ॥

(੧੦੮)

	ਪੰਨਾ ਪੋਥੀ
ਬੋਲੇ ਅਚੰਭੇ ਨਾਥ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੈ ॥	(੧੧੨)
ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਪਵਨੁ ਕਬੀਅਲੇ ਪਵਨੁ ਬਾਸੁ ਰਸੁ ਖਾਈ । ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਸਬਦ ਕਬੀਅਲੇ ਸਿਧ ਕੀ ਸਾਧ ਕਮਾਈ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰਸੁ ਆਵੈ ਅਉਧੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਸਬਦਿ ਮਿਟਾਈ । ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਅਘਾਈ ॥ ਅਜਰੁ ਜਰੈ ਤਾ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੀਐ ਸੰਤੋਖਿ ਭੋਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੈ । ਨਾਨਕ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਣੈ ਸਚ ਤੇ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥	(੧੧੩)
ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਚਉਰੰਗ ਨਾਥੁ ਕਹੈ ॥	(੧੧੪)
ਨਾਨਕ ਬੁਝਿਆ ਸਚੁ ਅਰਾਧਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ ॥	(੧੧੪)
ਬੋਲੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉਕਰਿ ਨਿਜ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥	(੧੧੫)
ਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਕਹਾ ਵਾਸੁ ਕਬੀਅਲੇ ਜੇ ਕਿਉਂ ਚੁਕੇ ਮਨ ਕਾ ਭਵਨਾ ॥	(੧੧੫)
ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੈ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਨਿਜ ਘਰੁ ਪਾਏ ॥	(੧੧੫)
ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੈ ਕਿਉਂ ਧਾਵਤ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ॥	(੧੧੫)
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ਕਿਉਂਕਰਿ ਸਚਿ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥	(੧੧੫)
ਬੋਲੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉਕਰਿ ਨਿਜ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥	(੧੧੫)
ਬਰਨ ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪ ਨ ਜਾਪੀ ਕਵਨ ਧਿਆਨ ਮਨ ਰਾਚਾ ॥	(੧੧੬)
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਬੇਰਾਗੀ ਇਥ ਤਬ ਸਾਚੈ ਸਾਚਾ । ਭੈਰਉ ਨਾਥੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਕਿਉਕਰਿ ਪਾਵੈ ਸਾਚਾ ॥	(੧੧੭)
ਉਹ ਮਾਰਗੁ ਸਮਝਾਈਐ ਪੁਰਖਾ ਜਿਤੁ ਏਸ ਕਾਲ ਨ ਖਾਈ । ਜੇਗੁ ਬੇਰਾਗੁ ਕਿਉ ਤਤ ਕਮਾਵੈ ਕਿਉਕਰਿ ਅਹੰ ਮਿਟਾਈ । ਗੋਰਖ ਬੋਲੇ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਜਾਈ ॥	(੧੧੮)
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗਿਆਨ ਤਤ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦ ਜਲਾਏ ॥	(੧੧੮)
ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਹੋਸ ਨ ਉਡਈ ਪੁਰਖਾ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਕੰਧੁ ਨ ਪਾਈ ॥	(੧੧੯)

ਪੰਨਾ ਪੋਥੀ

ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁੰਦਾ ਕਵਨ ਕਥੀਅਲੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬੁਝੇ ਸਾਚਾ ॥
ਕਵਨ ਖਿੰਬਾ ਕਵਨ ਝੋਲੀ ਪਹਿਰੀ ਲੇ ਕਿਉ ਉਧਰੇ ਪਿੰਡ ਕਾਚਾ ॥
ਖਪਰ ਟੇਪੀ ਲਕਿ ਲਗੇਟੀ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕਿਉ ਰਾਚਾ ॥
ਬੋਲੇ ਸੁਰਤਿ ਨਾਥਿ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਕਿਉ ਪਰਖੇ ਗੁਰ ਬਾਚਾ ॥

(੧੨੦)

ਕਿਉਕਰਿ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ ।
ਕਿਉਕਰਿ ਸਚੀ ਕਥਾ ਸਮਾਰੈ ॥
ਕਿਉਕਰਿ ਦੇਹੁ ਮਨੁ ਜੀਤੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਈ ।
ਕਿਉਕਰਿ ਜੋਗੁ ਪਛਾਣੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਦੇਹੁ ਬੁਝੇ ਸੋਈ ॥
ਕਿਉ ਮੁਕਤਾ ਦੇਹੁ ਹੋਈਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਨਾਮੇ ਦੇਹੁ ਪਾਵੈ ।
ਕਿਉ ਇਹੁ ਅਧੇਰੇ ਪੜੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਦੇਹੁ ਜਨਮ ਹਾਰਿ ਜਾਵੈ ॥
ਕਿਉ ਦੇਹੁ ਮਨੁਆ ਜੀਤੀਅਲੇ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਹਉਮੈ ਮਾਰੈ ।
ਕਿਉਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਸਚੁ ਸਮਾਈਅਲੇ, ਕਿਉ ਕਾਲੇ ਸੰਘਾਰੈ ॥
ਕਿਉਕਰਿ ਪੁਰਖਾ ਦਰਗਹ ਜੀਤੀਅਲੇ ਕਿਉਕਰਿ ਮੋਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਸਬਦੁ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਹੁ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਜਿਤੁ ਦੇਹੁ ਆਇ ਨ ਜਾਏ ॥
ਬੋਲੇ ਧਰਮ ਨਾਥੁ ਸੁਣਿ ਹੋ ਨਾਨਕ, ਦੇਹੁ ਸਬਦੁ ਸਮਝਾਏ ॥

(੧੨੨)

ਨਾਨਕੁ ਕਾਹੈ ਵੀਚਾਰਹੁ ਅਉਧੁ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ ॥

(੧੨੪)

ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਕਿਆ ਕੋ ਆਖਿ ਵਖਾਣੇ ॥

(੧੨੪)

ਜਿਨਿ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਗੁਰੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਾਇਆ ॥
ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਕਉ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥
ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਪ੍ਰਗਟੁ ਭੋਆ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਇ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥
ਸੇ ਤੁਧਿ ਚਰਨਾ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਸੇ ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਾਲੂ ਜਾਇਆ ॥

(੧੩੪)

ਸਲੋਕ

ਜਤੁ ਧੀਰਜੁ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਕਰਿ, ਭਾਉ ਭਾਡੇ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ।
ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਅੰਥਿਰੁ ਧਾਰ ਹੈ, ਸਾਚਾ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ ॥
ਜਿਸੁ ਨਜਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਸਿ ਕਾਰ ਹੋਇ ਸਿਫਤਿ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ ॥

(੧੩੪)

ਨਾਨਕ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਫੁਟਗਿ ਨਾਲਿ ॥

(੧੩੬)

ਨਾਮ ਜਪਹਿ ਤੇ ਭਲੇ ਹੈ, ਜੋ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਜਹਿ, ਅਵਰਾ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇਹਿ ॥ (੧੩੭)

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਕਰਨਹਾਰ, ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਦੂਜਾ ਨਾ ਵਿਖਲਾਇ ॥ (੧੩੮)

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭ ਕੇ ਕਰੈ ਸਚ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸੁ ਸਾਰੁ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਸੇ ਪਾਵੈ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ (੧੪੧)

ਜੋ ਭਾਵੈ ਸੁ ਕਰੇ । ਜੋ ਜੋ ਸਬਦੁ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਧਰੈ ॥
ਮਹਾ ਦੁਤਰੁ ਭਉਜਲ ਬਿਖ ਤਰੈ । ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਸਰੈ ॥ (੧੪੨)

ਸਭ ਦੂ ਕਿਦਹੁ ਬਾਹਰਾ, ਕਰਿ ਖੇਲੁ ਦਿਖਾਇਆ ।
ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਕਰਾਰ ਵਿਚਿ, ਖਸਮੈ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਸੇ ਕਰੇ, ਜਿਵ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਇਆ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤੀ, ਮਨ ਇਛੈ ਵਲ ਪਾਇਆ ॥ (੧੪੩)

ਮਨਿ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਨ ਸਾਥੀ, ਗੁਰ ਸਮਾਨਿ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ।
ਸਬਦ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਨ ਸੂਰਾ, ਇਉ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਫਿਰੇ ਅਕੇਲਾ । (੧੪੬)

ਹਰਿ ਜੇਸਾ ਸਜਨੁ ਨਹੀ, ਜਹਾ ਦੇਖਾ ਤਹਾ ਸੇਗਿ ॥
ਕੋਟ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕੇ ਰੇਗਿ ॥ (੧੪੬)

ਸੂਕਰ ਕੂਕਰ ਸਿਆਲ ਪ੍ਰੇਤ, ਰਿਛ ਬੰਤਰ ਹੋਇ ਜਾਹਿ ।
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਦੂਜੇ ਜੋ ਲਗੇ, ਸੇ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਪਾਹਿ ॥
ਇਨ੍ ਜੂਨੀ ਤੇ ਬਾਚੀਅਹਿ, ਜਿ ਗੁਰ ਕਉ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਹਿ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬੀਚਾਰਿਆ ਸਭਿ ਸੁਖ ਸੇਵਾ ਮਾਹਿ ॥ (੧੪੭)

ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੇਖੁ ਭ੍ਰਮਾਇਦਾ, ਸਚਾ ਪਰਵਦਗਾਰੁ ।
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਵਰਤਿਆ, ਕਿਆ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਤਿਸ ਨੇ ਭਰਮੁ ਨ ਵਿਆਪਈ, ਜਿਸ ਰਖੈ ਕਰਤਾਰ ।
ਇਕ ਸੈ ਪਿਛੈ ਫੁਟਸੀ, ਬਿਖੁ ਭਉਜਲੁ ਤਾਰਨਹਾਰੁ ॥
ਦਾਸ ਜਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਦੇਹਿ ਹਾਮੁ ਨਾਮੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ॥ (੧੪੮)

- ਮਿਹਰ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ, ਦੀਆ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ ।
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਾਇਆ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥ (੧੫੬)
- ਕੀਮਤਿ ਕਿਨਹੂ ਨ ਜਾਨੀਆ, ਕਹਾ ਵਸੈ ਕਿਹੁ ਠਉਰ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਤਿ ਕਹਿ ਗਏ, ਜਿ ਥਾਤ ਅਵਰ ਕੀ ਅਉਰ ॥ (੧੬੦)
- ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ ਹੈ, ਨੀਕੋ ਜਾਕੋ ਨਾਉ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ, ਤਿਨਿ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਠਾਉ ॥ (੧੬੨)
- ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਅਗੋਚਰੋ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ।
ਦੂਖ ਸੂਖ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸੈ ਧਿਆਇ ॥ (੧੬੪)
- ਨਾਮ ਲੀਏ ਪਾਪ ਉਤਰਹਿ, ਕੁਲਿ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ ।
ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਮੁਖਿ ਸਿਮਰਿਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹੀ ਸਾਰੁ ॥
- ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਦੇਖਿਆ, ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਹੂ ਠਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇ ਧੰਨਿ ਹੈ, ਰਾਚਹਿ ਜਿ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਇ ॥ (੧੭੪)
- ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਅਨਦਿਨ ਜਪੰ, ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਲਾਵੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਤਤਕਾਲਹਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਿਲੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕੁ ਭਰਮੁ ਨ ਭੀਤ ॥ (੧੭੮)
- ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਜਿਨਿ ਸਾਜਿਆ, ਮਨਹੂ ਨ ਤਿਸਿ ਬਿਸਰਾਇ ।
ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਸਭੋ ਬਾਦਿ ਹੈ, ਜੇਤਾ ਪੈਨੇ ਖਾਇ ॥
ਹੋਰੁ ਸਭ ਸਿਆਣਪਾ ਕਚੀਆ, ਤੇਰੀ ਸਤਿ ਰਜਾਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੰਨਿ ਲੈ, ਅੰਬਿਕੁ ਸਬਦ ਕਮਾਇ ॥ (੧੮੨)
- ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਕੇ ਹਾਥਿ ॥
ਨਾਨਕੁ ਦਾਸ ਨਿਹਾਲਿਆ, ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਨਾ ਸਾਥਿ ॥ (੧੮੪)
- ਭੋ ਮਹਿ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ । ਤਬ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੋਈ ।
ਪੂਰਨ ਭਏ ਤਨੁ ਸਰੂਪ ਕਉ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਵਿਰ ਚੋਟ ਨ ਖਾਇ ॥ (੧੮੯)
- ਹਜ ਅਰੁ ਕਾਬਾ, ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ, ਆਪਿ ਬਸ ਕੀਨਾ ।
ਹਰਿ ਦੁਆਰ ਗੰਗਾ ਚਰਨਾ ਕੇ ਸੰਗੇ । ਸੇ ਤੀਰਥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਲੀਨੇ ਮੰਗੇ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਬੇਤੇ ਖੋਜਤੇ ਕੇਤੇ । ਪਾਵੈ ਜੇ ਆਦੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਇ ॥ (੧੮੯)

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪਾ, ਗੁਰ ਬਿਨ ਕੋਨ ਸਹਾਇ ।
ਜੋਗੁ ਭੋਗੁ ਉਦਾਸੁ ਗ੍ਰਹਸਤੁ, ਸਭੇ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ (੧੯੨)

ਨਰਹਰ ਨਾਮੁ ਨਰਹਰ ਨਿਹ ਕਾਮੁ ॥ (੧੯੬)

ਸਾਧ ਮਿਲਹਿ ਵਡਭਾਗੁ ਤੇ, ਸਚ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ।
ਤਨੁ ਧਨੁ ਜਾਨੈ ਤਿਸ ਦਾ, ਭਾਜ ਪਰੇ ਸਰਨਾਇ ॥
ਆਵੈ ਜਾਏ ਨ ਬਿਨਸਈ, ਸਹਿਜ ਰਤੇ ਰੰਗ ਲਾਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੂਖ ਨ ਲਾਗਈ, ਸੁਖੇ ਸੁਖਿ ਵਿਹਾਇ ॥ (੧੯੮)

ਪਿਛੋ ਰਾਤੀ ਸਿਮਰੀਐ, ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ, ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ (੨੦੦)

ਯਕੇ ਖੁਦਾਇ ਕੁਲੀ ਹਮਰਾਹ, ਇਗਰਿ ਚੁਨ੍ਹ ਬਬੀਨਾ ।
ਗੋਇਅਮ ਕਸੇ ਆਦਮ ਹਰਿ ਜਾਇ ਰਬਿ ਲ ਆਲਮੀਨਾ ॥ (੨੦੩)

ਰਕਤ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਸਾਜਿਆ, ਪ੍ਰਾਨ ਪੁਰਖ ਕਾਦੇਹੁ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਆਏ ਸਫਲੁ ਤੇ, ਨਾਮ ਖਸਮ ਕਾ ਲੋਹੁ ॥ (੨੦੫)

ਦਮ ਦਮ ਨਾਲਿ ਸਮਾਲਿ ਤੂੰ, ਸਾਸ ਕਾ ਨਾਹਿ ਬਿਸਾਸੁ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦਾਤਾ ਦੇਣਹਾਰ, ਦੁਇ ਦਿਨ ਗੋਇਲਿ ਵਾਸੁ ॥ (੨੦੯)

ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਭਵਾਈਅਹਿ, ਬੁਨੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ।
ਅਨੇਕ ਭੇਖ ਸੰਗਮ ਕਰਹਿ, ਰਹਣੁ ਨਹੀਂ ਇਹ ਠਾਇ ॥
ਜੋ ਦੋਸੈ ਸੋ ਬਿਨਸਈ, ਹੁਕਮੀ ਆਵਹਿ ਜਾਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਸਥਿਰੁ ਏਕੁ ਹੈ, ਛੁਟਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਿਆਇ ॥ (੨੧੨)

ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ।
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥ (੨੧੫)

ਦੀਨ ਦੁਆਰੈ ਆਇਆ, ਬਿਨਉ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ।
ਪ੍ਰਭ ਸੁਣੀ ਬੇਨਤੀ, ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਪਰੈ ਭਰਾਤਿ ॥
ਦੁਆਰ ਨ ਛੋਡੇ, ਆਨ ਨਾਹਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ।
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਨ ਸੁਨਿਆ ਕਰੇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹਾ ਦਾਤਿ ॥ (੨੧੮)

ਏਕ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ, ਦੂਸਰੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ।
ਦੂਸਰ ਕਾਹੇ ਸਿਮਰੀਐ, ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਨ ਹੋਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ, ਏਕੋ ਸਾਹਿਬ ਸੋਇ ॥

(੨੨੫)

ਦੇਵ ਦੇਵਤ ਸਭਿ ਰਚਨਾ ਤੇਰੀ, ਮਧੁ ਅਕਾਸੁ ਪਿਆਰੀ ।
ਕਈ ਸੁਰਗ ਕਈ ਰਤਨ ਉਪਾਏ, ਕਈ ਕੋਟ ਵੇਦ ਵੀਚਾਰੀ ॥
ਕਈ ਮਹੇਸ਼ੁਰ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੀਏ, ਘਾੜਤਿ ਘੜਨਿ ਬੀਚਾਰੇ ।
ਕੋਤੇ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ, ਕੋਤੇ ਜੁਗ ਅਵਤਾਰੇ ॥
ਕੋਤੀਆਂ ਖਾਣੀ, ਕੋਤੀਆਂ ਬਾਣੀ, ਕੋਤੇ ਲਿਖਣਹਾਰੇ ।
ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨ ਕਿਨਹੀ ਪਾਇਆ, ਸਭਨਾ ਤੇ ਤੁਮ ਨਿਆਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤਿਸ ਕੀ ਸਰਨਾਗਤਿ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥

(੨੨੬)

ਘਰ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਬਉਰਾ, ਕਹਾ ਆਵੈ ਕਹਾ ਜਾਇ ।
ਕਹਾਂ ਕੀ ਵਸਤੁ ਕਹਾਂ ਜਾਇ ਸਮਾਈ, ਕਵਨੁ ਜਾਹਗਾ ਕਵਨੁ ਠਾਇ ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਸੁਧਿ ਬਿਸਰਾਨੀ, ਜਿਉ ਸੁਪਨੇ ਭਖਲਾਇ ।
ਕਹਾਂ ਕਰੇ ਏਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ, ਜਾ ਆਪੇ ਹੀ ਭਰਮਾਇ ॥
ਕਰੇ ਬਿਨੋਦ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੇ, ਆਪਿ ਖੋਲੇ ਬਾਜੀ ਲਾਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੋਲਿ ਲੇਇ, ਤੇਰੇ ਸੰਤਾ ਕੀ ਸਰਨਾਇ ॥

(੨੨੭)

ਜਿਸੁ ਕਾਰਨਿ ਹਮ ਭਏ ਉਦਾਸ । ਸਾ ਪਾਈ ਵਸਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸਿ ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਨਾ ਤੇ ਨਿਆਰੇ । ਸੰਗੀ ਕੁਲ ਸਮੂਹ ਸਭਿ ਤਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚੁ ਕਥਾ ਵੀਚਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਵਖਰੁ ਨਾਮੁ ਵਿਹਾਈਐ, ਹਰਿ ਧਨੁ ਪੂੰਜੀ ਸਾਰੁ ।
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅੰਤਰ ਸਿਮਰੀਐ, ਹਿਰਦੇ ਹੋਤਿ ਪਿਆਰ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਜਪ ਨੇਮ ਬ੍ਰਤ, ਸਗਲ ਗੁਣਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮੋਲਿਆ, ਕੀਆ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸੰਗੀ ਸਭਿ ਤਰੇ, ਕੁਲ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ ॥

(੨੨੮)

ਭੂਥਾ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਕੂਪ ਮਹਿ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਕਸਿਆ ਜਾਇ ॥
ਲਥਾ ਘੁੰਮਣ ਘੋਰਿ ਮਹਿ, ਸੁਧਿ ਭਵਜਲੁ ਗਈ ਬਉਰਾਇ ॥
ਸਰਨਿ ਸਰਨਿ ਸਰਨਾਗਤੀ, ਪਰਿਓ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬਹਿਆ ਜਾਤੁ ਹੈ, ਪਾਹਨੁ ਨੀਰਿ ਤਰਾਇ ॥

(੨੨੯)

ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ, ਦੁਖ ਤੇ ਲੇਹੁ ਛੁਡਾਇ ।
ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਬਿਨਤੀ ਕਰਉ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਇ ॥

(੨੩੦)

ਬੁਝੇ ਮਨ ਸਿਉ ਮਨ ਠਹਰਾਇ, ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਵੇ ।
ਹੋਇ ਦੋਆਲ੍ਹ ਸਹਜਿ ਲਿਵ ਲਾਗੇ, ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵੇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਮੂਲ ਕਾਟੈ, ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਪਾਵੇ ॥ (੨੮੮)

ਏਹੁ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਸਚ ਨਾਨਕ ਕੀਆ ਵਖਿਆਨੁ ।
ਜਗਤੁ ਉਧਾਰਨ ਕਾਰਨੇ, ਧੁਰਹੁ ਹੋਆ ਫੁਰਮਾਨੁ ॥
ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ, ਜਪੀਐ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ।
ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਜਪ ਕਉ ਜੇ ਪੜੈ, ਸੇ ਦਰਗਹ ਪਾਵੇ ਮਾਨੁ ॥
ਜੰਮਣ ਮਰਣਾ ਕਟੀਐ, ਜੇ ਜਪ ਸੰਗਿ ਲਾਏ ਧਿਆਨੁ ॥
ਜਿਵ ਕਿਵ ਕਰਿ ਜਪ ਕਉ ਪੜੈ, ਸੇ ਅਵਸਰੁ ਜਿਣੈ ਨਿਦਾਨੁ ॥
ਜੋ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਧਰੈ, ਕਰੇ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨੁ ।
ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪੁ ਜਪਤਾ ਰਹੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ ॥ (੨੮੯)

ਗੁਰ ਬਿਨ ਸੁਰਤਿ ਨ ਸਿਧਿ ਹੈ, ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਉ ਨ ਨਾਉ ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ, ਤਬ ਪਾਈਐ ਨਿਜੁ ਥਾਉ ॥ (੩੦੦)

ਆਪਣੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਈ ।
ਏਕੋ ਦਰੁ ਦੀਬਾਣੁ ਭਿ ਏਕੋ, ਏਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਈ ॥
ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸਚੁ ਪਛਾਣੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਰਿਸੁ ਦਰ ਢੋਈ ॥ (੩੦੩)

ਨਜਰਿ ਭਲੇਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਰਾਖਹੁ ਵਾਰਿ ਵਰਜਿ ॥
ਨਜਰਿ ਦੇਖਹੁ ਸਭ ਦਿਸਟਿ ਕੀ, ਜੇ ਖਾਧਾ ਲੱਭੈ ਰਜਿ ॥
ਰਜਿ ਖਾਇ ਜੇ ਪੰਜਾ ਮਾਰੈ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਹਿ ਸਹਜਿ ।
ਭਰਿਆ ਭਾਂਡਾ ਨਾਨਕਾ, ਭੈ ਵਿਚ ਰਖਹੁ ਕਜਿ ॥
ਸਚੇ ਕੇ ਦਰਿ ਸਚੇ ਸੁਣੀਐ, ਫੁਟਹੁਗੇ ਕਿਤੁ ਪਜਿ ।
ਘਣੀ ਨਿਹ ਪਗ ਨਾਨਕਾ, ਛਿੰਝ ਪਈ ਦਰਿ ਵਜਿ ॥ (੩੦੪)

ਅਬ ਤਉ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਹੀ, ਸਾਧ ਕਹੇ ਸਮਝਾਇ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਬ ਪਛਤਾਹਿਗੇ, ਦੇਖਹਿਗੇ ਜਬ ਜਾਇ ॥ (੩੦੫)

ਰੇ ਮਨ ਬਿਲਮੁ ਨ ਕੀਜੀਐ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿ ।
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਜਾਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥ (੩੦੬)

ਗੁਰੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਿਹਚਲੁ ਧਾਮੁ । ਪਾਵਹੁਗੇ ਰਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਵਖਾਨੁ । ਪੂਰਾ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੋ ਨਾਮੁ ॥ (੩੧੧)

ਲਖ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਤੀਰਥਾਂ, ਜੇ ਮਨਿ ਸਚਾ ਹੋਇ ।
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੇ ਮਨਿ ਵਸੇ, ਜਮ ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥
ਸਭ ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਭਾਣਿ ਹੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ (੩੧੪)

ਕਰਨਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ਪ੍ਰਭੁ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ।
ਰਾਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਪ੍ਰਭ ਅਪਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥੁ ॥ (੩੧੯)

ਜਾਤੀ ਸਿਮਰਨ ਅਗਮ ਬਾਤ, ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਨਹਾਰੁ ।
ਏਕੁ ਪਲਕ ਮਹਿ ਹੋਵਈ, ਗੁਰੁ ਨਜਰਿ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਜੋਗ ਧਿਆਨੁ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਵੇਦ ਵੀਚਾਰੁ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿ ਤੂ, ਤਤ ਏਹ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥
ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਭਈ, ਸੇ ਜਨ ਭਏ ਖਲਾਸੁ ।
ਤਿਨਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਦੁਖੁ ਗਇਆ, ਹਰਿ ਪੁਰਿ ਪਾਇਆ ਬਾਸੁ ॥
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾ ਸਭ ਸਹਜੇ ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ।
ਤਿਨ੍ਹ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਭਈ, ਹਿਰਦੇ ਕਮਲੁ ਪਰਗਾਸੁ ॥
ਏਆ ਕਰਹੁ ਤਿਨ੍ਹ ਸੰਗੁ ਦੇਹਿ, ਪ੍ਰਭ ਮਾਗੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ॥ (੩੨੪)

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪਾ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਾ ਅੰਗੁ ।
ਦੁਹ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਨਾਨਕਾ ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥ (੩੨੬)

ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭੁ ਕੂਰੇ ਕੂਰੁ ॥ (੩੨੭)

ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ, ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਲੀਆ ਮੰਗਿ ।
ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਵ, ਕਾਪਰ ਪਹਿਰੇ ਅੰਗਿ ॥ (੩੨੯)

ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਬਿਨੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਰਵਿਆ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਹਿ ॥
ਨਾਇ ਲੋਏ ਦੁਖ ਜਾਹਿ, ਸੇਵਹਿ ਤਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਹਿ ॥ (੩੩੨)

ਚਿਲਤ ਕਰੇ ਕੁਦਰਤ ਦਿਸੈ, ਖਿਨ ਮਹਿ ਅਵਰ ਕੀ ਅਵਰ ।
ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖ ਸਲਾਹਿ ਤੂ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਪਾਵਹਿ ਠਉਰ ॥ (੩੩੫)

ਠਉਰ ਠਉਰ ਕਰਿ ਵੂਢਿਆ, ਸੁਣੀਐ ਪਰੁ ਦੀਸੈ ਨਾਹਿ ।
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਪੁਕਾਰਤੇ, ਜਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ ॥ (੩੩੮)

ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਜੋ ਸਿਮਰੇ ਭਾਈ । ਤਾਕੀ ਮਹਮਾ ਅਧਿਕ ਸਵਾਈ ।
ਜਿਸ ਜਨ ਕਉ ਗੁਰ ਸਿਉ ਬਨਿਆਈ । ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤਾਕੀ ਸਰਨਾਈ ॥ (੩੪੦)

ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੁਖ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਅਉਧ ਮਿਟਾਹੀ ॥
 ਬਿਨਾ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਸੰਜਮ ਸੇਵਾ ਕਰਾਹੀ । ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬਿਰਥੇ ਜਾਹੀ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਹੁ ਜੀਅ ਮਨ ਮਾਹੀ । ਸਭ ਦੁਖ ਭੂਖ ਲਹਿ ਜਾਹੀ ॥ (੩੪੩)

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ, ਆਤਮੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਵੈ ॥
 ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਧਿਆਵੈ ॥
 ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਮਦਿ ਚਿਰੁ ਨ ਲਾਵੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਾਵੈ ॥ (੩੪੪)

ਧੰਨਿ ਨਾਮੁ ਧੰਨਿ ਨਾਮੁ । ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਨਾਹੀ ਭਉ ਜਾਮੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਪਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ । ਤਾਂ ਤੇ ਪਾਵਹੁ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥ (੩੪੫)

ਰਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿ । ਜਿਸ ਕੀ ਪੂਰਨ ਮਤਿ ॥
 ਰਾਖੀਐ ਜੀ, ਸੇਵਕ ਕੀ ਪਤਿ ॥
 ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਿ ਪਾਈਐ ਜੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿ ॥ (੩੪੬)

ਜਿਤੁ ਦਹਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ, ਸੋ ਦਰੁ ਇਨੁ ਦਰ ਮਾਹਿ ॥
 ਰਹਾ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦਰਵਾਨੁ ਹੈ, ਜੋ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕਰ ਜਾਹਿ ॥
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜੀਵਤੁ ਜੋ ਮਰੈ, ਬਿਖੁ ਭੋਜਨੁ ਪਾਰਿ ਪਰਾਹਿ ॥
 ਪੂਰਹੁ ਆਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ, ਅੰਦੇਸਾ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਨਾਹਿ ॥ (੩੪੭)

ਛਡਿਹੁ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਕੇ, ਸਰਨਿ ਪਰਹੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ ਦਾਨ ਦੇਹਿ, ਕਰਉ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵ ॥ (੩੪੮)

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੁਜ

ਪੰਨਾ ਪੋਥੀ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਮੰਗੀਐ, ਰਸੁ ਧਨੁ ਕੂੜਾ ਬਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਇ ॥

(੩੬੧)

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਸਭਿ ਮਿਟਿ ਗਏ, ਸੁਠਤ ਕਹਤ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥
ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

(੩੬੪)

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੇਜਮੁ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਕਰਤੁ ਰਹੈ ਸੇਸਾਰੁ ॥
ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਪਾਵੈ ਪਾਰੁ ॥

(੩੬੭)

ਕਉਣੁ ਪੂਜਾ ਕਉਣੁ ਮੰਤ੍ਰ ਤਪੁ, ਜਿਤ ਰੀਝੈ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹੀ ਸਾਰੁ ॥

(੩੭੦)

ਸੋਈ ਜੋਗੁ ਸੋਈ ਭੋਗੁ ਹੈ, ਸੋਈ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਾਰੁ ॥
ਸੋਈ ਗਿਆਨੁ ਸੋਈ ਧਿਆਨੁ ਹੈ, ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰਿ ॥

(੩੭੨)

ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ, ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਘਟ ਜਾਇ ॥
ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਧਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਉ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥

(੩੭੫)

ਹਰ ਮਨੁ ਬਿਸਰੇ ਰੇ ਮਨਾ, ਰਾਜਿ ਜੋਬਨਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਪਰਿ ਬੁਦਬੁਦਾ, ਦੇਖਤ ਹੀ ਘਟਿ ਜਾਇ ॥
ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਭ ਛੋਡਿ ਦੇਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥

(੩੭੮)

ਸਚੈ ਕਉ ਸਾਥਾ ਮਿਲੈ, ਝੂਠੈ ਕਉ ਝੂਠਾ ॥
ਮੁਝ ਮੇਲਹੁ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਕੀ, ਪ੍ਰਭ ਜੇ ਤੂ ਤੁਠਾ ॥

(੩੮੧)

ਰੋਵਣ, ਹਸਣ, ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ, ਪਾਪੁ ਪੁੰਨ ਕੋ ਧਾਮੁ ॥
ਜਬ ਲਗਿ ਮਨਿ ਅਸਥਿਤਿ ਨਹੀ, ਭੀਨਿ ਗੁਨਾ ਕੋ ਕਾਮੁ ॥

(੩੮੫)

ਰੇ ਮਨ ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਕਰਿ, ਕਰਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ॥
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਟੀਐ, ਸਰਨਿ ਪਰਹੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਮਿਲਾਇ ਲੈ, ਭੁਜਾ ਪਕਰਿ ਬਾਸੁ ਦੇਵ ॥

(੩੮੮)

ਪਿਛਲੀ ਰਾਤੀ ਚੋਤਿ ਤੂ, ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ ॥
ਤੀਨਿ ਰਾਪ ਰਨ ਤੇ ਮਿਟਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਰਨੀ ਪਾਹਿ ॥

(੩੯੧)

ਚਤਰਾਈ ਨਹੀ ਕੀਜੀਐ, ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ ॥
ਮਾਰਗੁ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਹੈ, ਗਿਰਉ ਰਉ ਠਾਹਰ ਨਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਸਰਨਿ ਬਿਨੁ, ਬਧੇ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥

(੩੯੫)

ਅਨੇ ਪਹਰ ਸਲਾਹਿ ਤੂ, ਸਦਾ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੁ ॥
ਨਵ ਖੰਡ ਕਉ ਦੂਦਤ ਵਿਰੇ, ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਆਏ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

(੩੯੮)

ਕੂੜ ਕਪਟ ਕੀ ਦੇਹੁਰੀ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਵੈ ਸਾਚੁ ॥
ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਧਿਰ ਨਹੀ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਚੁ ॥

(੪੦੧)

ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਸਾਹ ਕੇ, ਕਹਾਂ ਵਖਾਨੇ ਮੋਹਿ ॥
ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਰਨੀ ਭੋਹਿ ॥

(੪੦੩)

ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭੁ, ਹਮ ਮੂਰਖਿ ਮੁਗਧ ਅਜਾਨ ॥
ਮਤਿ ਦੇਵਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਣ ॥

(੪੦੬)

ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਹਉ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਟੇਕ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਹੁ, ਜਿਨਿ ਤਾਰੇ ਪਤਿਤ ਅਨੇਕ ॥

(੪੧੧)

ਅਜਾ ਸਿੰਘ ਸਰਨੀ ਜਿਵੇ, ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ॥
ਤਿਉ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਭਗਤ ਕੀ, ਰਾਖੇ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ॥

(੪੧੪)

ਜਿਉ ਭਾਰਬ ਆਡਾ ਰਾਖਿਓ, ਹਸਤਿ ਦਲਨ ਤੇ ਭੋਹਿ ॥
ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪ੍ਰਭ, ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਤੇ ਮੋਹਿ ॥

(੪੧੯)

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੀ ਲਾਜਾ ਰਖੀ, ਬਸਤਰ ਦੀਏ ਅਨੇਕ ॥
ਤਿਉ ਪਰਦਾ ਰਾਖਹੁ ਲਾਲ ਜੀ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥

(੪੨੨)

ਸੇਵਕ ਕੀ ਰਾਖੇ ਕਰਤਾਰੁ । ਜਨ ਕੈ ਪੀਛੈ ਜਗਤ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਾਮ ਕਾ ਅਧਾਰੁ ॥

(੪੨੪)

ਜੋ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਕਰੈ ਬਖਿਆਣੁ ॥ ਸਚੀ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ॥
ਆਇਆ ਸਫਲੁ ਤਿਨੁ ਕਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪਾਇਆ ਨੀਸਾਣੁ ॥ (੪੨੬)

ਕਹਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕਹਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ, ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਸੁਆਮੀ ॥
ਖੋਜਨ ਜਾਉ ਤਾ ਖੋਜੁ ਨ ਪਾਈਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਤਰਜਾਮੀ ॥ (੪੩੦)

ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਿਆਈਐ, ਨਿਸ ਦਿਨ ਅੰਤਰਿ ਰਾਮੁ ।
ਜਿਸ ਸਿਮਰਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ, ਜਮ ਸਿਉ ਨਹੀ ਕਾਮੁ ॥ (੪੩੨)

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪਿਆਸ ਕਰਿ, ਜਪੀਐ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਜਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਪਾਇਆ ਉਤਮ ਥਾਉ ॥ (੪੩੫)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ॥ ਦੋਤ ਸੰਘਾਰੇ ਸੰਤ ਹਿਤਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਪਹੁ ਪ੍ਰਭ ਸਾਰ ॥ (੪੪੧)

ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨੇ, ਪਾਪੀ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬਿਨੁ ਰਾਮ ਨਾਮ, ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ਨ ਕੋਇ ॥ (੪੪੪)

ਕੰਨੀ ਸੁਨੀਐ ਜਿ ਨਿਕਟਿ ਹੈ, ਦੇਖਨ ਕਾ ਦੂਰ ਠਾਉ ।
ਜਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਈਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਿਉ ਨਾਉ ॥ (੪੪੮)

ਸਚ ਕੀ ਕਰਨੀ ਮਨਿ ਵਸੇ, ਸੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਲਿਖੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਚ ਨਾਮ ਬਿਨੁ, ਨਾ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਸਿਖੁ ॥ (੪੫੨)

ਕਲਿ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਜੋ ਕਰੈ, ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥
ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉ ਪਾਈਐ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਰੂਪੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜੋ ਹਰਿ ਭਜੇ, ਸੋਈ ਸੁਘਤੁ ਸਰੂਪੁ ॥ (੪੫੭)

ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਨਾਮੁ, ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਜਪਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜਪਹੁ ਤਿਸੇ, ਜਿਸੁ ਜਪਿਐ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥ (੪੬੨)

ਜਿਉ ਰਖੀ ਲਾਜ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ, ਮਾਰਨ ਤੇ ਲੀਓ ਉਥਾਰਿ ॥
ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ, ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਦਰਬਾਰਿ ॥ (੪੬੬)

ਜਿ ਤੁ ਕਰਹਿ ਸੋ ਹੋਇ, ਤੁ ਹੈ ਸੋਇ, ਸਗਲੇ ਲੋਇ, ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਅਰਦਾਸ ਬਗੋਇ ॥ (੪੭੧)

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭ ਥਕੀ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਪਾਇਆ, ਗੁਰ ਰਖੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ (੪੭੬)

ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਆਖੀਅਹਿ ਜਗ ਮਹਿ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੁਧ ਸਰਨਾਗਤੀ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਹੋਰ ਨ ਥਾਉ ॥ (੪੮੧)

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਟਿਆ ਗਰਬ ਗੁਬਾਰ ॥
ਸੋਈ ਨਾਨਕੁ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੁ ॥
ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਰੁ ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਰੁ ॥ (੪੮੫)

ਪੇਈਅਤੇ ਧਨ ਨਾ ਰਹੈ, ਝੁਗਰ ਵਾਟ ਅਥਾਹੁ ॥
ਜੇ ਹਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹੋਵੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥ (੪੮੬)

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਗਮਿ ਨਹੀ ਤਾਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਉ ॥
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਾਤਾਲ ਦੀਪ ਜਾਕਾ ਏਕੁ ਕਵਾਉ ॥
ਜਿਵ ਘਟ ਘਟ ਚੰਦੁ ਦੇਖੀਐ ਤਿਵ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ॥
ਵਾਰ ਵਾਰ ਬਲਿਹਾਰਣੇ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਉ ॥ (੫੦੭)

ਆਤਮੁ ਬਾਲਕੁ ਜਗਤ ਕਾ, ਦੁਸਟਾ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਦੁਸਟਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸੁਖੁ ਨਹੀ, ਤਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਉਦਾਸੁ ॥
ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਜਨੁ ਬਿਨ ਕਾਮਨਾ, ਭੋਗਤ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੁ ॥
ਜਿਵ ਦਧਿ ਨਦ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀ, ਨਦ ਕੀ ਪੂਰੇ ਆਸੁ ॥
ਸੇ ਜਨੁ ਹਰਿ ਪਰਤਖਿ ਹੈ, ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਾਕਾ ਦਾਸੁ ॥ (੫੧੦)

ਗੁਨਹ ਆਵੁ ਸਚੁ ਨਾਮ ਹੈ, ਭੇਖੀ ਕੀ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥
ਪਾਪੀ ਮਨਿ ਆਧੀਨੁ ਹੋਇ, ਭੇਖੀ ਨ ਪਛਤਾਇ ॥
ਕੋਤੇ ਪਾਪੀ ਤਰਿ ਗਏ, ਭੇਖੀ ਦੋਜਕਿ ਪਾਇ ॥
ਜੇ ਮਨੁ ਅਪਨਾ ਵਸਿ ਨਹੀ, ਤਾ ਕਿਉ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਕਹਾਇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕੁ ਭੇਖੀ ਤਿਆਗਿ ਕੈ, ਸਿਮਰਹੁ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ॥ (੫੧੩)

ਮਮਤਾ ਬਿਨੁ ਮਨਸਾ ਸਾਧ ਕੀ, ਗਰਬ ਬਿਹੁਨੀ ਨਾਰਿ ॥
ਓਹੁ ਪਰਮ ਪੁਟਖੁ ਕਉ ਪਾਵਤੀ, ਓਹੁ ਰਾਖੇ ਸਹਜਿ ਭਤਾਰਿ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਇਵ ਜਾਣਿਆ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰਿ ॥ (੫੧੫)

ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੋਰੀ ਕਾਮ ਮਦੁ, ਪੀਵਨ ਲਾਗੇ ਜੰਤਾ ॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਸਾਚ ਕਾ, ਪੀਵਨ ਆਏ ਸੰਤਾ ॥
 ਮਦ ਕਾਮ ਪੀਏ ਤੇ ਨਰਕਿ ਜਾਹਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਸਦਾ ਖੁਮਾਰੁ ॥
 ਸੋ ਦੀਜੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਉ ਜਿਤੁ ਪਾਵੈ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

(੫੧੮)

ਭਗਤਾ ਕੇ ਸੁਖਿ ਹਰਿ ਸੁਖੀ, ਭਗਤਾ ਕੇ ਦੁਖਿ ਦੁਖੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜੋ ਹਰਿ ਸਰਨਿ, ਤਾ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਭੂਖੁ ॥

(੫੧੯)

ਤਨੁ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਜਿਹਵਾ ਲਿਖਣ ਲੇਖ ॥
 ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪਦ ਨਿਰਬਾਣੀ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਜਪਹੁ ਅਲੇਖੁ ॥

(੫੨੫)

ਭੇਖ ਕੀਏ ਨਹੀ ਪਾਈਐ, ਜਬ ਲਗਿ ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਬਿਨ, ਪਾਰਿ ਨ ਉਤਰਿਆ ਕੋਇ ॥

(੫੩੧)

ਆਤਮੇ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਜਾਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਪਾਇਆ, ਜਬ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਦੀਆ ਸਮਝਾਇ ॥

(੫੩੫)

ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਚਹੁ ਜੁਗਾ ਮਹਿ, ਕੀਏ ਠਾਕੁਰ ਆਪਿ ॥
 ਜਿਸਿ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਪਾਪ ਜਾਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਸ ਕਉ ਜਾਪਿ ॥

(੫੩੮)

ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਭਲਾ, ਜਿਸ ਜਪਿਆ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ॥

(੫੪੧)

ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਇਤ੍ਹ, ਕਰਹਿ ਭਗਤਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
 ਤਿਨ੍ਹ ਮਤਿ ਪਤਿ ਪੂਰੀ ਭਈ, ਦਾਸੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਨਾਇ ॥

(੫੪੩)

ਬਤੁਰੁ ਸਿਆਣਾ ਸੋਹਣਾ, ਜੇ ਮੁਖ ਉਚਰੈ ਨਾਉ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਿਨ੍ਹ ਜਨਹ ਕੇ, ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ॥
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੇਉ, ਪਾਪੁ ਨ ਲਾਗੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਸੇਉ ॥
 ਜਿਸ ਤੇ ਪਾਇਆ ਅਲਖ ਅਭੇਉ ॥

(੫੪੫)

ਬਰਤ ਨੇਮ ਧਰਮ ਸਭ ਸੰਜਮ, ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥
 ਤੇ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹੋਵਹਿ ਸੁਖੀ, ਜਮ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਹਿ ॥

(੫੪੮)

ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਲ੍ਹ, ਗੁਰ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁ, ਕਿਲਵਿਖ ਜਾਵਹਿ ਦੂਰਿ ॥ (੫੫੦)

ਜਿ ਕੋਈ ਰਚਿਆ ਰਚਨਹਾਰ, ਤਿਸੁ ਸਭ ਸਿਰ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ ॥
ਜਿਨਿ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ ਸਭਸ ਕੋ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਓਹੀ ਅਲੇਖੁ ॥ (੫੫੨)

ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਗਲੇ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਾਤ ਸੋਧਿਆ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਕੋਟ ਜਤਨ ਸੰਜਮ ਕਰੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੇ ਮਾਨੁ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਗਿ ਛੁਟੀਐ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਪਰਵਾਨੁ ॥ (੫੫੪)

ਛਿਆ ਰੁਤੀ ਬਾਰਹੁ ਮਾਹੁ ਮਾਹਿ, ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਜੋ ਹਰਿ ਭਜਹਿ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥ (੫੫੬)

ਕੀਮਤਿ ਕੋਓ ਨ ਜਾਣਈ, ਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸੇਈ ਜਪਹੁ, ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਦਿਸ਼ਾਇਆ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥ (੫੫੮)

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਹਰਿ ਪਦੁ ਸੁਕ੍ਰੁ ਗਿਆਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜਪਹੁ, ਅਪਰੰਪਰੁ ਭਗਵਾਨੁ ॥ (੫੬੦)

ਜੀਆ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੀਉ ਬਸੇ, ਜਾਨੈ ਸਭ ਕਰਤੂਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਇਉ ਬੁਝਿਆ, ਸਭ ਰਾਖੀ ਅਪਨੇ ਸੂਤਿ ॥ (੫੬੨)

ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜੋ ਕਰਹਿ ਤਿਨ ਹੀ ਕਉ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਕੁ ਹੋ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ (੫੬੪)

ਮਿਟੀ ਕਾ ਏਹੁ ਦੇਹੁਰਾ, ਸਾਸ ਪਵਣ ਕਾ ਬੰਧੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਭਜਨ ਕਰਿ, ਤਜਿ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧੁ ॥ (੫੬੬)

ਸਭੇ ਰੁਤੀ ਦਿਵਸ ਮਾਸ, ਜਪੀਐ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਭਜਨ ਤੇ, ਚੁਕੇ ਪਾਪਾ ਭਾਰੁ ॥ (੫੬੮)

ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਕੁਲ ਪੁਰਖੁ, ਗੁਰਿ ਮਿਲਿ ਜਪੀਐ ਨੀਤੁ ॥
ਸਗਲ ਮਨਰਥ ਪੂਰੀਅਹਿ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਹੁ ਮੀਤੁ ॥ (੫੭੧)

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਰਹੇ, ਸੰਪਉ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਐ, ਤਜਿ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਹਿ ॥ (੫੭੩)

ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ, ਬਿਨ ਨਾਦ ਸਿਉ, ਸਗਲਾ ਜੀਵਣੁ ਥਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਇ ॥ (੫੭੪)

ਗਲੀ ਗਲਾ, ਦੰਮੀ ਘੋੜੇ ॥
ਕਹਨਿ ਬਹਲੇ, ਪਰ ਕਮਾਵਨਿ ਬੋੜੇ ॥
ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਸੇ, ਜੁ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਲੋੜੇ ॥ (੫੭੮)

ਰਤਨੁ ਹੀਰਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਤੇ, ਆਏ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥ (੫੮੪)

ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਮਨਾ, ਜਿ ਅੰਤ ਛਡਾਵੈ ਤੋਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕੀ ਬੇਨਤੀ, ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ॥ (੫੯੦)

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਰੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ, ਤਜਿ ਨਿੰਦਿਆ ਅਹੰਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜਪਹੁ, ਹਰਿ ਗੁਰ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਈਐ, ਦਰਗਹ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥ (੫੯੪)

ਰਾਜੁ ਪਾਟੁ ਧਨੁ ਗ੍ਰਹਸਤ ਸੁਖੁ, ਛਿਨ ਇਕ ਮਹਿ ਹੋਇ ਦੂਰਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਸਰਧਾ ਪੂਰਿ ॥ (੫੯੯)

ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਨਾਚਤੇ, ਅਬ ਆਇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਨਾਇ ॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਅਵਸਰੁ ਪੂਰੀਐ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਲੇਹ ਫੁਡਾਇ ॥ (੬੦੩)

ਕਹਾ ਕਹੇ ਮਿਤਿ ਸਾਹ ਕੀ, ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪ ਅਪਾਰੁ ॥
ਬਸਤਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਰਬ ਮਹਿ, ਰਚਿਆ ਜਿਸ ਸੈਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਅਰਾਧੀਐ, ਨਿਧਰਿਆ ਆਧਾਰੁ ॥ (੬੦੬)

ਮਾਇਆ ਕੀ ਛਾਇਆ ਵਡੀ ਹੈ, ਭਰਮ ਮੋਹ ਕੀ ਭੀਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗੁਰ ਸਬਦ ਤੇ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਵੈ ਚੀਤਿ ॥ (੬੧੦)

ਸਾਹ ਸਦਾਇਹਿ ਸੰਚਿ ਧੰਨੁ, ਇਕਿ ਹੋਵਹਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
 ਵੇਚ ਪੜਹਿ ਸੇ ਪੈਂਡਿਡਾ, ਆਤਸ ਸੁਧਿ ਨ ਲਹਾਹਿ ॥
 ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਅਪਰਸ ਮੁਨਿ, ਬਿਨੁ ਨਾਵੇ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਐ, ਸਭਿ ਸੁਖ ਸਿਮਰਨ ਮਾਹਿ ॥

(੬੧੪)

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਹਾਰੁ ਪੂਰੁ, ਕੀਆ ਜਾਕਾ ਸਤਿ ॥
 ਜਿਤੁ ਮਤਿ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੀਜੈ ਮਤਿ ॥

(੬੧੯)

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਸਮਝੀਐ, ਚਲੀਐ ਸਬਦਿ ਕੀ ਚਾਲ ॥
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹੈ, ਸਾਈ ਪਕੜੇ ਢਾਲ ॥
 ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ, ਪਾਪੀ ਭੀ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲ ॥

(੬੨੪)

ਨਾਵਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

(ੳ)

ਓਅੰਕਾਰ (ਦੱਖਣੀ) — ੧ ।

(ਅ)

ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਜੀ — ੬੬, ੭੦, ੭੪, ੭੫, ੧੩੬,
੧੩੭, ੧੪੨, ੧੪੩, ੧੪੪, ੧੪੫, ੧੪੬,
੧੪੮, ੧੪੯, ੧੫੧, ੧੫੨, ੧੬੩, ੨੧੫,
੨੧੬, ੨੧੭, ੨੧੮, ੨੪੧, ੨੪੨, ੨੪੩,
੨੪੪, ੨੪੫, ੨੪੮, ੨੪੯, ੨੫੦, ੨੬੧,
੩੦੪, ੩੦੫, ੩੧੧, ੩੧੨, ੩੧੩, ੩੧੪,
੩੫੮, ੩੫੯, ੩੬੦, ੩੬੧, ੩੮੮, ੩੯੦,
੩੯੧, ੩੯੨, ੩੯੩, ੩੯੪, ੩੯੫, ੩੯੬,
੩੯੭, ੩੯੮, ੩੯੯, ੪੧੪, ੪੧੫, ੪੧੬,
੪੧੭, ੪੧੮, ੪੩੨, ੪੩੩, ੪੩੪, ੪੬੨,
੪੬੩, ੪੬੪, ੪੬੫, ੪੬੬, ੪੬੭, ੪੭੦,
੪੭੧, ੪੭੨, ੪੭੩, ੪੭੪, ੪੭੫, ੪੭੬ ।

ਅਚਲ (ਵਟਾਲਾ) — ੬੯, ੧੭੪ ।

ਅਚਲ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੧੦੨ ।

ਅਚੰਭੇ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੧੧੨, ੧੧੩ ।

ਆਈ ਪੰਥੀ (ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ
ਪੰਥ) — ੧੨੫, ੧੨੬, ੨੮੯ ।

ਆਦਿ ਸਾਖੀਆਂ (ਖਰੜਾ) — ੧੩੬ ।

ਅਕਬਰ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਗਲ) — ੧੩੭ ।

ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਜੀ — ੧੩੭, ੧੪੮ ।

ਅਰਜਨ — (ਸਹਸ ਬਾਹੁ) ੪੩੮ ।

ਅਬੁਲਫਜ਼ਲ — ੧੩੭ ।

ਅੰਜੀਲ — ੧੬੮ ।

ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ (ਪੀਰ) — ੧੭੯, ੧੮੦, ੧੯੧ ।

ਅਨਾਹਦ ਸ਼ਬਦ — ੨੮੮, ੨੮੯, ੨੯੦ ।

ਅਨਾਹਤ (ਦੇਖੋ ਅਨਾਹਦ ਸ਼ਬਦ) — ੨੯੧ ।

ਅਲਾਹਬਾਦ — ੪੦੯ ।

ਅਬਰਬਣ (ਵੇਦ) — ੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

(ੲ)

ਇੰਦ — (ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ) — ੧੭੩, ੨੫੨, ੨੭੧,
੨੮੫, ੨੮੭, ੨੮੮, ੨੯੪, ੫੩੬ ।

ਈਸਰ (ਸ਼ਿਵ ਜੀ) — ੧੭੩, ੨੫੧, ੨੫੨, ੨੫੫,
੨੭੧, ੨੮੫, ੨੮੭, ੨੮੮ ।

ਈਸਰ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੧੭੫, ੨੬੧, ੨੭੦, ੨੮੯ ।

ਏਕਾਦਸੀ ਬਰਤ — ੫੪੬, ੫੪੭ ।

(ਸ)

ਸ਼ਿਵਨਾਥ — ੧

ਸ਼ਿਉਨਾਭ (ਸ਼ਿਵਨਾਥ) — ੬੫ ।

ਸੂਰਸਤੀ (ਨਦੀ) — ੬੩ ।

ਸਿਧ ਗੋਸਟ (ਥਾਣੀ)—੮੦, ੧੨੦ ।

ਸਰਮਾਈ—੯੬ ।

ਸੰਤੂ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੧੨੦ ।

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ—੧੩੧, ੨੩੦, ੨੩੧ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ—੧੪੫ ।

ਸੀਤਾ—੧੪੯, ੨੯੫ ।

ਸਨਕ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ)—੧੭੪ ।

ਸਨੰਦਨ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ)—੧੭੪ ।

ਸਨਾਤਨ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ)—੧੭੪ ।

ਸਨਰ ਕੁਮਾਰ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ)—੧੭੪, ੪੭੪ ।

ਸਾਲ ਗਿਰਾਮ—੫੩੩ ।

ਸੰਖਾਸੁਰ—੨੨੯, ੨੩੦, ੨੩੧ ।

ਸਹਸ ਬਾਹੁ—(ਰਾਜਾ) ੪੩੮ ।

ਸਾਸਤ੍ਰ (ਛੇ)—੨੪੪, ੨੭੧, ੩੧੨ ।

ਸਾਂਖ—ਯੋਗ, ਨਿਆਇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ, ਮੀਮਾਨਸਾ, ਵੇਦਾਂਤ,
੩੮੧, ੪੨੩, ੫੭੫, ੫੯੮, ੬੦੦, ੬੦੪
੬੧੨ ।

ਸਿਮੁਤੀਆਂ—੨੪੪, ੨੭੧, ੩੧੨, ੩੮੧, ੪੨੩ ।

ਸੇਖ ਨਾਗ—੪੮੬ ।

ਸੂਰਜ—੫੩੩, ੫੩੬ ।

ਸਤਭਾਮਾ (ਗੋਪੀ)—੫੩੬ ।

ਸਤਿਜੁਗ—੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮, ੫੩੯ ।

ਸਿਆਮ (ਵੇਦ)—੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ—੬੦੭ ।

(ਹ)

ਹਰਿ ਜੀ—੧

—੬੪੬—

ਹਰੀ ਚੰਦ (ਰਾਜਾ)—੪੩੭ ।

ਹਬੀਲ—੫੨੮ ।

ਹਰਨਾਕਸ਼—੧੨੬, ੪੩੭, ੪੩੮, ੬੧੨ ।

(ਕ)

ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ (ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ)—੬੫, ੬੭,
੧੬੩ ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ—੬੬, ੬੯, ੧੩੭, ੧੪੨, ੧੪੩,
੧੫੩, ੧੬੦, ੧੬੪, ੧੬੭, ੧੭੪, ੧੭੭,
੧੭੯, ੧੮੪, ੧੮੯, ੨੦੦, ੨੦੩, ੨੦੯,
੨੧੫, ੨੨੩, ੨੨੫, ੨੩੨, ੨੩੩, ੨੩੫,
੨੩੬, ੨੩੯, ੨੪੧, ੨੪੫, ੨੪੮, ੨੯੭,
੩੦੫, ੩੨੯, ੩੩੬, ੩੪੧, ੩੪੩, ੩੪੮,
੩੫੮, ੩੬੫, ੩੬੭, ੩੭੨, ੩੭੫, ੩੮੮,
੩੯੧, ੩੯੮, ੪੦੧, ੪੦੩ ।

ਕਾਲੂ (ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ)—੨੦੫, ੨੦੬,
੨੦੭, ੨੦੮ ।

ਕਬੀਰ—੨੨੧ ।

ਕੇਸ—੨੨੮, ੨੨੯, ੪੩੯, ੪੪੦, ੬੧੨ ।

ਕੈਂਟਡ (ਦੈਂਤ)—੪੩੮ ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ—੨੨੮, ੪੩੮, ੪੩੯, ੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭,
੫੩੮ ।

ਕਾਲ ਜਮੁਨ (ਦੈਂਤ)—੪੩੮, ੪੩੯ ।

ਕਛਪ—੨੩੧ ।

ਕੇਸੀ (ਦੈਂਤ)—੪੩੯ ।

ਕਤੋਬ (ਚਾਰ - ਤੁਰੇਟ, ਜੰਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ, ਕੁਰਾਨ)
੨੫੪, ੨੮੦, ੪੧੨ ।

ਕੁਰਾਨ—੧੬੮, ੨੫੪, ੫੯੮ ।

ਕਾਨ੍ਹ—੨੯੪, ੫੩੮ ।

ਕਾਲ ਨੇਮ (ਦੇਤ)—੪੩੮, ੪੩੯ ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ — ੪੦੩, ੪੦੬, ੪੧੧, ੪੧੪,

੪੧੯, ੪੨੨, ੪੨੪, ੪੨੭, ੪੩੦, ੪੩੨,
੪੩੫, ੪੪੧, ੪੪੪, ੪੪੮, ੪੫੩, ੪੬੨,
੪੬੭, ੪੭੭, ੪੮੧, ੪੮੬, ੫੧੧, ੫੧੯,
੫੨੫, ੫੩੧, ੫੩੮, ੫੪੩, ੫੪੫, ੫੪੮,
੫੫੦, ੫੫੨, ੫੫੪, ੫੫੬, ੫੫੮, ੫੬੦,
੫੬੨, ੫੬੪, ੫੬੯, ੫੭੨, ੫੭੪, ੫੭੫,
੫੭੯, ੫੮੦, ੫੮੪, ੫੮੯, ੬੦੭, ੬੧੪,
੬੧੯ ।

ਕਥੀਲ—੫੨੮ ।

ਕਲਿਜੁਗ—੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

ਕਸੂਰ (ਨਗਰ)—੫੯੯, ੬੦੩ ।

ਕਿਰਤੀਆਣਾ—੬੧੪ ।

(ਖ)

ਖਡੂਰ...੬੮ ।

ਖਾਣੀਆਂ, ਚਾਰ (ਅੰਡਜ, ਜੌਰਜ, ਉਤ੍ਰਜ, ਸੋਤਜ) —
੨੪੦, ੨੮੭, ੨੮੮, ੨੯੪, ੫੬੩ ।

ਖੰਡ, ਨੌ—ਕੁਸਾ ਵਰਤ, ਇਲਾ ਵਰਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਰਤ,
ਮਲਬ ਕੋਤ, ਭਦ੍ਰ ਮੋਨ, ਇੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਾਚੀਰ, ਵਿਦਰਭ,
ਕੀਕਟ, ਭਰਥ—੬੦੫ ।

ਖੰਡ (ਬ੍ਰਹਮੰਡ)—੬੦੫ ।

(ਗ)

ਗੰਗਾ ਨਦੀ—੬੩, ੧੨੭, ੧੩੭, ੧੩੮ ।

ਗੁਰਦਾਸ (ਭਾਈ)—੭੦, ੭੧, ੭੪, ੭੫, ੧੪੪ ।

ਗੋਰਖਨਾਥ (ਸਿੰਧ) ੮੧, ੧੧੮, ੧੪੫, ੧੪੬, ੧੭੫,
੨੫੧, ੨੬੧, ੨੭੦, ੪੧੨ ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ— ੮੬, ੮੭, ੮੮, ੮੯, ੯੧, ੯੫,
੯੬, ੯੭, ੯੮, ੧੦੩, ੧੦੬, ੧੦੭, ੧੧੨,
੧੧੩, ੧੧੪, ੧੧੫, ੧੧੬, ੧੧੮, ੧੧੯,
੧੨੦, ੧੨੨, ੧੨੩, ੧੨੪, ੧੨੫, ੧੩੬,
੧੩੮, ੧੫੩, ੧੬੦, ੧੭੭, ੧੭੯, ੧੮੧,
੧੮੩, ੧੮੫, ੧੮੯, ੧੯੩, ੧੯੫, ੧੯੮,
੨੦੧, ੨੦੩, ੨੦੬, ੨੧੦, ੨੧੯, ੨੨੩,
੨੨੭, ੨੩੨, ੨੩੬, ੨੩੯, ੨੪੬, ੨੯੮,
੩੦੧, ੩੦੪, ੩੦੬, ੩੦੯, ੩੧੨, ੩੧੫,
੩੧੭, ੩੨੧, ੩੨੪, ੩੨੬, ੩੩੦, ੩੩੩,
੩੩੬, ੩੩੯, ੩੪੧, ੩੪੪, ੩੪੬, ੩੪੯,
੩੫੨, ੩੫੬, ੩੫੯, ੩੬੨, ੩੬੫, ੩੬੮,
੩੭੩, ੩੭੬, ੩੭੯, ੩੮੨, ੩੮੬, ੩੮੮,
੩੯੦, ੩੯੧, ੩੯੬, ੩੯੭, ੩੯੮, ੪੦੧,
੪੦੪, ੪੦੭, ੪੧੨, ੪੧੫, ੪੧੭, ੪੨੦,
੪੨੨, ੪੨੫, ੪੨੭, ੪੩੧, ੪੩੩, ੪੩੫,
੪੪੧, ੪੪੫, ੪੪੯, ੪੫੩, ੪੫੮, ੪੬੨,
੪੬੭, ੪੭੨, ੪੭੭, ੪੮੨, ੪੮੭, ੪੮੯,
੪੯੦, ੪੯੧, ੪੯੨, ੪੯੩, ੪੯੪, ੪੯੫,
੪੯੬, ੪੯੭, ੪੯੮, ੪੯੯, ੫੦੦, ੫੦੧,
੫੦੨, ੫੦੩, ੫੦੪, ੫੦੫, ੫੦੬, ੫੦੮,
੫੧੧, ੫੧੨, ੫੧੪, ੫੧੭, ੫੧੯, ੫੨੦,
੫੨੬, ੫੩੦, ੫੩੨, ੫੩੩, ੫੩੪, ੫੩੬,
੫੩੯, ੫੪੨, ੫੪੪, ੫੪੬, ੫੪੯, ੫੫੧,
੫੫੩, ੫੫੫, ੫੫੭, ੫੫੯, ੫੬੧, ੫੬੩,
੫੬੫, ੫੬੭, ੫੬੮, ੫੬੯, ੫੭੪, ੫੭੬,
੫੭੯, ੫੮੬, ੫੮੯, ੫੯੧, ੫੯੫, ੬੦੦,
੬੦੪, ੬੦੮, ੬੧੧, ੬੧੨, ੬੧੫, ੬੩੦ ।

ਗੋਪੀ ਚੰਦ (ਸਿੱਧ) — ੮੭, ੨੬੧ ।

ਗੋਮ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੧੦੩, ੧੦੪ ।

ਗੋਇੰਦਵਾਲ — ੧੩੭ ।

ਗੋਭਾ ਸਿੰਘ — ੧੩੭ ।

ਗਚਨੀ — ੧੪੯ ।

ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ — ੧੫੭ ।

ਗਣੇਸ਼ — ੫੩੩ ।

ਗੰਗੂ (ਦਿਲਾਵਰੀ) — ੩੮੫, ੩੮੬, ੩੮੭, ੩੮੮ ।

ਗੰਗਾ — ੪੦੬, ੪੦੭, ੪੧੧ ।

ਗੀਤਾ — ੫੭੪ ।

ਗੀਤਾ ਭਾਗਵਤ — ੫੪੧ ।

ਗਾਇਤਰੀ — ੬੧੨ ।

(ਘ)

ਘੋੜਾ ਚੋਲਾ (ਸਿੱਧ) ੯੫ ।

(ਚ)

ਚਰਪਟ — ੮੧, ੮੨, ੧੭੫ ।

ਚਉਰੰਗ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੧੧੪ ।

ਚੋਲੀ — ੩੧੫, ੪੫੮, ੪੬੭, ੪੬੮ ।

ਚਨਾਬ (ਦਰਿਆ) — ੪੦੬ ।

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ — (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ) — ੪੨੩ ।

ਚਾਂਡੂਰ (ਪਹਿਲਵਾਨ) — ੩੩੯, ੪੪੦ ।

ਹਚਾਰ ਜੁਗ — (ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੈਤਾ, ਦੁਆਪਰ, ਕਲਿਜੁਗ) —

੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭ ।

ਚੰਦਰਾਵਲ (ਗੋਪੀ) — ੫੩੬, ੫੩੭ ।

ਚੋਲੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ — ੬੦੩, ੬੦੭ ।

— ੬੪੮ —

(ਜ)

ਜਮਨਾ (ਨਦੀ) — ੬੩ ।

ਜਲੋਧਰੀਪਾ (ਸਿੱਧ) — ੯੮ ।

ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ — ੧੨੫ ਤੋਂ ੧੩੬, ੧੩੭, ੧੬੭ ਤੋਂ
੧੭੪, ੨੪੮ ਤੋਂ ੨੯੭ ।

ਜੰਬੂਰ — ੧੬੮ ।

ਜਰਾਸੰਧਿ — ੪੩੮, ੪੩੯ ।

ਜਨਮੇਜਾ (ਰਾਜਾ) — ੪੩੯ ।

ਜਾਦਵ (ਕੁਲ) — ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

(ਝ)

ਝਲਮਿਲ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੯੮ ।

(ਠ)

ਠੀਕਰ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੯੦ ।

(ਤ)

ਤ੍ਰਿਕੋਣੀ — (ਤਿੰਨ ਨਦੀਆਂ — ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ ਤੇ ਸਰਸੁਤੀ
ਦਾ ਸੰਗਮ) — ੬੩, ੪੦੯ ।

ਤ੍ਰਿਹਟ (ਖੱਤਰੀ) — ੬੭ ।

ਤਖਤ ਮਲ — ੬੭ ।

ਤੁਰੇਤ — ੧੬੮ ।

ਤ੍ਰਿਪਰਾ (ਤ੍ਰਿਪਤਾ) — ੩੧੫, ੩੧੯, ੩੨੪ ।

ਤ੍ਰੈਤਾ — ੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

ਤਿੰਨ ਗੁਣ — (ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ) — ੫੯੩ ।

ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੁਏ — ੬੦੭ ।

ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੇਗ — ੬੦੭ ।

(ਦ)

ਦੁਰਗਾ (ਦੇਵੀ)—੬੬, ੬੭, ੪੩੮, ੫੩੩ ।

ਦੁਆ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੧੦੮ ।

ਦਸਰਥ—੧੫੦ ।

ਦਾਸ ਭਟ—੩੧੯, ੩੨੦, ੩੨੪ ।

ਦੁਰਜੋਧਨ (ਰਾਜਾ)—੩੮੭, ੪੩੯ ।

ਦਰਾ ਤੇ—੪੧੨ ।

ਦਰੋਪਤੀ—੪੨੨ ।

ਦੁਆਪੁਰ—੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

ਦਹਸਿ (ਦਹਿਸਿਰ-ਰਾਵਣ)—੬੧੨ ।

(ਧ)

ਧਰਮ ਰਾਇ—੩੭, ੩੮੭ ।

ਧਰਮ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੧੨੨ ।

ਧੂ—੧੩੧, ੨੯੪ ।

ਧਾਣਕ—੧੪੮, ੧੫੩ ।

(ਨ)

ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ—੧੪੫, ੪੮੧ ।

ਨਾਥ—੨੯੪ ।

ਨਾਰਾਇਣ—੪੧੨ ।

ਨਿਰਵਿਰਤ ਮਾਰਗ—੪੯੦ ।

ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ—੫੩੫ ।

ਨਰਕ ਸੁਰਗ—੫੫੭, ੫੬੯, ੫੭੧, ੫੭੩ ।

ਨਘ (ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਉਂ)—੬੧੨ ।

(ਪ)

ਪਟੀ (ਗੁਰਬਾਣੀ)—੩੫ ।

ਪਟੀ (ਅਸਥਾਨ)—੧੮੨, ੧੮੪, ੬੦੭ ।

ਪਵਣ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੭੦, ੧੦੬ ।

ਪੰਜਾਬ—੧੬੦, ੧੬੭ ।

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਲਾਹੌਰ—੧੩੬ ।

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ (ਭਗਤ)—੪੩੭, ੪੬੬ ।

ਪਰਸ ਰਾਮ—੫੩੫ ।

ਪੁਰਾਣ (ਅਠਾਰਾਂ)—੨੪੪, ੨੫੫, ੨੭੯, ੨੮੫,

੩੧੨, ੪੫੯, ੫੪੧, ੫੪੨, ੫੭੪, ੫੯੮,

੬੧੨ ।

ਪਾਰਬਤੀ—੨੫੧, ੨੬੯, ੨੭੦ ।

ਪੰਜ ਭਤ (ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਆਕਾਸ਼)—

੫੭੦ ।

ਪੰਚ—੨੭੩, ੨੭੪, ੨੯੩ ।

ਪਰਵਿਰਤ ਮਾਰਗ—੪੯੦ ।

ਪਾਂਡਵ—੩੮੭ ।

ਪਾਰਜਾਤ—੫੩੬ ।

ਪ੍ਰਯਾਗ—(ਤਿੰਨਾਂ ਨਦੀਆਂ—ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ ਤੇ ਸਰਸੁਰੀ

ਦਾ ਸੰਗਮ)—ਦੇਖੋ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ।

ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ)—੪੮੯,

੫੭੦, ੬੧੬, ੬੧੭, ੬੨੨ ।

ਪਿਰੋਜਪੁਰਿ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)—੬੧੭ ।

ਪੁਰੀਆਂ—੫੫੭ ।

(ਫ)

ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ—੬੧੧, ੬੧੪ । ਦੇਖੋ ਪਿਰੋਜਪੁਰਿ ।

(ਬ)

ਬ੍ਰਹਮਾ—੧੨੭, ੧੩੧, ੧੭੩, ੧੭੫, ੨੨੮, ੨੨੯,

੨੩੦, ੨੩੧, ੨੫੧, ੨੫੩, ੨੫੫, ੨੬੩,

੨੬੯, ੨੭੧, ੨੮੫, ੨੮੭, ੨੮੮, ੨੯੪,

੩੭੪, ੪੭੪, ੫੫੭ ।

ਬਾਰਹ ਪੰਥ—੨੮੯ ।

ਬਾਰਹ ਮਾਹ (ਥਾਣੀ)—੫੦ ।

ਬਾਲ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੧੧੦, ੧੭੪, ੧੭੮ ।

ਬਿਸ਼ਨੂ—੧੨੭, ੨੬੩, ੪੧੨, ੪੩੬ ।

ਬਸਿਸਟ (ਬਸਿਸਟ)—੧੪੯, ੧੫੦, ੧੫੧ ।

ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ (ਟਿੱਲਾ)—੧੭੪, ੧੭੯ ।

ਬਲਿ ਰਾਜਾ—੪੩੭ ।

ਬਾਸਕ (ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ)—੨੩੦ ।

ਬੁਧ—੨੯੪, ੫੩੫ ।

ਬਿਦਰ—੩੫੯, ੩੮੭ ।

ਬਾਲਮੀਕ—੩੮੭ ।

ਬਿੰਦਰਾਬਨ—੫੩੬, ੫੩੭ ।

ਬਨਾਰਸ—੫੪੧ ।

ਬਿਆਸ—੫੫੭ ।

(ਭ)

ਭਗਉਤੀ (ਦੇਸ)—੬੬ ।

ਭੰਗਰ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੭੦, ੭੧, ੭੨, ੭੩, ੭੪,

੮੭, ੧੧੫ ।

ਭਰਬਰੀ ਹਰੀ (ਸਿੱਧ)—੮੬, ੧੭੫, ੨੬੧ ।

ਭਭੀਰਨ—੧੦੧ ।

ਭੋਰਉ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੧੧੭ ।

ਭਗਵਰੀ (ਦੇਵੀ)—੩੭੪ ।

ਭਾਗੋ (ਖਹੋਰੜ)—੩੮੫, ੩੮੬, ੩੮੭, ੩੮੮ ।

ਭਾਗਵਤ—੫੪੨, ੫੭੪ ।

ਭੱਟੀ—(ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤ)—੬੦੭ ।

(ਮ)

ਮਾਧਾਂਤਾ—੩ ।

ਮਕਾ—੧੮ ।

ਮਦੀਨਾ—੧੮ ।

ਮਰਦਾਨਾ (ਰਬਾਬੀ)—੬੬, ੧੪੫, ੧੬੩, ੩੧੯,

੫੧੧, ੫੧੫, ੫੧੬, ੫੧੭, ੫੬੭, ੫੭੯,

੫੮੦, ੫੮੧, ੫੮੨, ੫੮੩, ੫੮੪, ੫੮੫,

੫੯੯, ੬੦੭, ੬੦੮, ੬੦੯, ੬੧੦, ੬੧੧ ।

ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ)—੮੫ ।

ਮਹਾਂ ਦੇਉ (ਮਹਾਂਦੇਵ)—੧੨੭, ੧੩੧, ੧੭੩, ੨੨੮,

੨੨੯, ੨੪੯, ੨੬੩, ੨੮੮, ੨੮੯, ੩੭੪,

੪੩੮, ੫੩੩, ੫੫੭ ।

ਮਹੇਸ਼ ਦੇਵ—੧੩੧, ੨੩੧, ੨੯੪ ।

ਮਾਖਚਨਿ ਤਵਾਹੀਖੇ ਸਿੱਖਾਂ—੧੩੭ ।

ਮਾਲੋ ਮਹਲੀ—੧੪੫, ੧੬੩ ।

ਮੂਲਾ (ਖੜੀ) ੧੬੩, ੩੧੯, ੪੫੮, ੪੬੭ ।

ਮੀਏ ਦਾਉਦ ਸਰਮੋਤ ਬਾਲੋ—੧੮੨ ।

ਮਾਝਾ—੧੮੨ ।

ਮਤੋ ਦੀ ਸਰਾਏ—੬੬, ੬੭ ।

ਮੇਡ—੨੯੪ ।

ਮਧਕੀਟ (ਚੈਂਡ) — ੪੩੮ ।

ਮਹਿਖਾਸੂਰ (ਚੈਂਡ) — ੪੩੮ ।

ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ — ੫੪੨

ਮਹਮਦੋਟ — ੬੧੧ ।

(ਯ)

ਯਸੂਰ (ਵੇਦ) — ੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

ਯਾਦਵ — ਜਾਦਵ (ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕੁਲ
ਦਾ ਨਾਉਂ) — ੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

(ਰ)

ਰਾਵਨ — ੨੬, ੪੨੯, ੪੩੮ ।

ਰਾਮ ਚੰਦ (ਸ੍ਰੀ) — ੧੦੧, ੧੪੯, ੧੫੦, ੧੫੧,
੫੩੬, ੫੩੭ ।

ਰਤਨ — ੧੪ ਰਤਨ — ੨੯੪ ।

ਰਤਨ ਨਾਥ (ਸਿੱਧ) — ੧੦੫ ।

ਰਾਵੀ (ਦਰਿਆ) — ੧੬੭, ੧੭੯, ੩੨੯, ੩੮੮,
੪੧੪, ੪੩੨

ਰਕਤ ਬੀਜ (ਚੈਂਡ) — ੪੩੮, ੪੩੯ ।

ਰਿਗ (ਵੇਦ) — ੫੩੫, ੫੩੬, ੫੩੭, ੫੩੮ ।

(ਲ)

ਲਹਿਣਾ (ਭਾਈ) — ੬੬, ੬੭ ।

ਲੂਣਾ ਚਮਾਰੀ (ਸਿੱਧ) — ੮੩ ।

ਲੁਹਾਰੀਪਾ (ਗੋਰਖ ਸਿੱਧ ਦਾ ਪੁਤਰ) — ੮੪ ।

ਲੋਕਾ — ੧੦੧, ੪੨੯, ੪੩੮ ।

ਲਾਹੌਰ (ਸ਼ਹਿਰ) — ੧੩੭, ੧੭੯, ੧੮੨, ੩੫੫,
੩੫੮, ੩੭੮, ੩੮੧, ੪੮੫, ੩੮੮, ੫੧੮,
੫੧੯, ੫੬੭, ੫੬੯, ੫੭੯ ।

ਲਖਮੀ ਦਾਸ — ੧੪੫ ।

ਲਛਮਣ — ੧੪੯, ੧੫੦, ੧੫੧ ।

(ਵ)

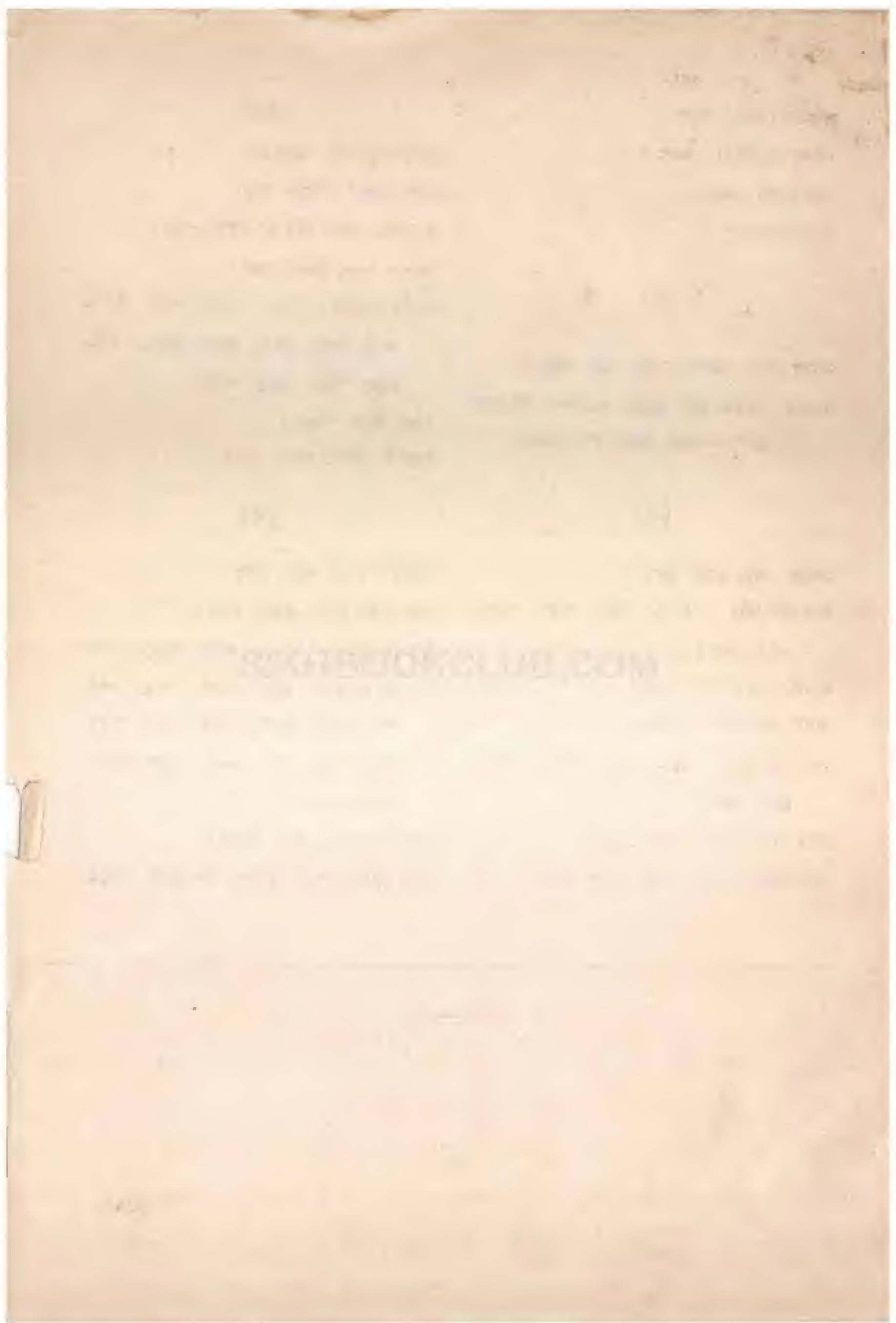
ਵਿਸ਼ਨੂ — ੧੨੭, ੨੨੮, ੪੩੮ ।

ਵਿਆਕਰਣ (ਨੌਂ) — ੨੪੪, ੩੧੨ ।

ਵੇਦ (੪ ਵੇਦ) — ੨੫੪, ੨੫੫, ੨੬੯, ੨੭੧,
੨੮੦, ੨੮੫, ੨੯੬, ੨੯੯, ੩੦੨, ੩੧੨,
੩੮੧, ੪੧੨, ੪੨੩, ੪੩੬, ੪੫੯, ੪੭੧,
੪੮੬, ੫੪੧, ੫੭੪, ੫੭੫, ੫੯੮, ੬੦੦,
੬੦੪, ੬੧੨ ।

ਵਟਾਲਾ — ੨੯੭, ੩੦੦, ੩੦੪ ।

ਵਰਨ (ਚਾਰ) — ਖਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੇਸ਼, ਸ਼ੂਦਰ — ੫੬੩ ।

DONATED TO
Gurudwara Sahib, Buena Park
IN MEMORY OF
Harcham Singh Atwal
Amar Kaur Atwal
Mehnga Singh Mann
Bhagwant Kaur Mann